DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

Charles
DICKENS

KÜÇÜK DORRIT

İngilizceden Çeviren
TURGUT BERKES

Alfa
Klasik
No: 158
2019

ALFA

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantcy.org

KÜÇÜK DORRIT

CHARLES DICKENS

Kraliçe Victoria çağının en büyük romancısı kabul edilir. Dünyanın en tanınmış roman karakterlerinden bazılarını yaratmış, çağının sorunlarını gerçekçi bir bakışla anlatmıştır. Romanlarından bazıları: *David Copperfield, Oliver Twist, Büyük Umutlar, İki Şehrin Hikâyesi, Bir Noel Şarkısı, Martin Chuzzlewith, Antikacı Dükkânı.*

TURGUT BERKES (1953-2018)

Müzisyenliğinin yanı sıra ressam, çevirmen ve yazar olan Turgut Berkes, İzmir'de doğdu. Berkes, TED Ankara Koleji ve Bournemouth and Poole College of Art mezunuydu. 1989'da Müzisyen Fuat Güner'le döneminin en gelişmiş stüdyosu FT Recording Studios'u kurana kadar resim yaptı, radyo programcılığı, kütüphanecilik, gazetecilik ve çevirmenlik yaptı. 2000 yılında büyük beğeni toplayan *Karakutu* albümünü çıkaran Berkes, daha sonra *Bir Şeye Yaramaz Şarkılar*'ı dinleyicileriyle buluşturdu.

Alfa'da yayımlanan çevirileri: Neal Stephenson (*Cıva*, 2018; *Karışıklık*, 2019; *Dünyanın Sistemi*, 2019); C.G. Jung (*Nietzsche'nin Zerdüşt'ü Üzerine Seminerler*, 2019).

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Little Dorrit: Küçük Dorrit
© 2018, ALFA Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Kitabın Türkçe yayın hakları Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.'ne aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak
Genel Müdür Vedat Bayrak
Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu
Çeviren Turgut Berkes
Kitap Editörü Ebru Koç Bal
Kapak Tasarımı Adnan Elmasoğlu
Sayfa Tasarımı Zuhal Turan

ISBN 978-605-038-126-9 (ciltli)
ISBN 978-605-038-116-0
1. Basım: Aralık 2019

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa-İstanbul
Tel: 0(212) 674 97 23 Faks: 0(212) 674 97 29
Sertifika no: 45099

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34410 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: 0(212) 511 53 03 (pbx) Faks: 0(212) 519 33 00
www.alfakitap.com - info@alfakitap.com
Sertifika no: 43949

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Charles
DICKENS

KÜÇÜK DORRIT

İngilizceden Çeviren
TURGUT BERKES

ALFA
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

BİRİNCİ KİTAP:
YOKSULLUK

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bölüm I
Güneş ve Gölge

Otuz yıl önce, bir gün, Marsilya güneşin altında kavruluyordu.

Güney Fransa'da, ateşli bir ağustos günü cayır cayır yanan bir güneş, ne o zamandan beri ne de o zamana kadar, herhangi bir zamanda olduğundan daha nadir bir şey değildi. Marsilya ve Marsilya çevresindeki her şey, ateşli gökyüzüne bakmış ve karşılığında da bakılmıştı, ta ki orada bir bakma alışkanlığı evrenselleşene kadar. Yabancılar bakıp duran beyaz evlerce, bakıp duran beyaz duvarlarca, bakıp duran beyaz sokaklarca, bakıp duran çorak yollarca, yeşilliğin yanıp bittiği tepelerce bakamaz hale getiriliyorlardı. Sabit bir şekilde dik dik bakmayan tek şey, üzümlerinin yükü altında eğilen asmalardı. Sıcak hava dermansız yapraklarını zar zor hareket ettirdiğinden, nadiren hafifçe göz kırpıyorlardı.

Ne limanın pis sularını ne de dışarıdaki nefis denizi kınştıracak bir rüzgâr vardı. İki renk, siyah ve mavi, arasındaki sınır çizgisi, saf denizin geçmeyeceği noktayı gösteriyordu; ama o da asla karışmadığı berbat havuz kadar sessizdi. Tenteleri olmayan tekneler dokunulmayacak kadar sıcaktı; gemiler palamarlarında su topluyordu; iskelelerin taşları, ne gece ne de gündüz, aylardır soğumamıştı. Hindular, Ruslar, Çinliler, İspanyollar, Portekizliler, İngilizler, Fransızlar, Cenevizliler, Napolitenler, Venedikliler, Yunanlar, Türkler, Babil'in inşaatçılarının ticaret yapmak için Marsilya'ya gelmiş tüm torunları gölge arıyordu – bakılamayacak kadar yoğun mavilikteki denizden, mosmor gökyüzü ve ortasına yerleştirilmiş muazzam ateş mücevherinden kaçabilecekleri herhangi bir yere sığınmışlardı.

Evrensel bakış gözleri acıtıyordu. Aslında İtalyan sahilinin uzak çizgisine doğru, denizin buharlaşmasıyla yavaş yavaş yükselen hafif pus bulutları onu biraz hafifletiyordu, ama başka hiçbir yerde bir yu-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

muşama yoktu. Tozun toprağın içinden bakan yollar, yamaçtan bakıyor, ağaçlıktan bakıyor, bitimsiz düzlüklerden bakıyordu. Uzaklarda, yol kenarındaki evlerin üzerine asılı tozlu asmalar ve tekdüze yolların kenarına dizilen gölgesiz, kavrulmuş ağaçlar yerin ve gökyüzünün bakışları altında eğilmişti. Uykulu çanlarıyla sıra sıra arabaları iç bölgelere doğru ağır ağır sürükleyen atlar için de aynısı geçerliydi; uyanık oldukları zamanlarda –ki bu enderdi– yan gelip yatmış sürücüleri için de; tarlada yorulan işçiler için de. Yaşayan ya da büyüyen her şey parıltının altında eziliyordu; kaba taş duvarların üzerinden hızla geçen kertenkele ve çıngırak gibi kuru, sıcak cırıltısıyla cırlayan orakböceği dışında. Tozun kendisi bile kavrulup kararmıştı ve sanki havanın kendisi bile soluk soluğa kalmış gibi atmosferde bir şey titriyordu.

Jaluziler, panjurlar, perdeler, tenteler, hepsi kapalıydı; o bakıştan kaçınmak için örtülmüşlerdi. Ona bir çatlak ya da anahtar deliği verilecek olsa akkordan bir ok gibi içeri saplanırdı. En çok kiliseler ondan muaftı. Sütunların ve kemerlerin –göz kırpan lambalarla rüya gibi beneklenen, dindarca uyuklayan, tüküren ve yalvaran çirkin gölgelerle rüya gibi doldurulmuş– alacakaranlığından çıkmak, ateş dolu bir nehre dalmak ve sağ kalabilmek için en yakın gölge şeridine kadar yüzmek demekti. Yani gölge neredeyse orada yayılıp uzanan insanlarla, az biraz dillerin uğultusu veya köpeklerin havlamasıyla, kilise çanlarının ara sıra duyulan kulak tırmalayıcı sesleriyle ve korkutucu trampetlerin takırtısıyla Marsilya, şiddetle koklanması ve tadılması gereken bir gerçek olarak, güneşin altında uzanmış pişiyordu bir gün.

O gün Marsilya'da berbat bir hapishane vardı. O sırnaşık bakışın bile bir kez bakıp, yansımış ışığın kendisi için bulabileceği artığını bıraktığı o odalardan birinde iki adam vardı. İki adamın yanı sıra bir de duvara sabitlenmiş, çentikli ve biçimsiz, üzerine kabaca bir dama tahtası kazınmış bir peyke; eski düğmelerden ve çorba artığı kemiklerinden bir dama takımı; bir domino takımı; iki keçe ve iki üç şarap şişesi vardı. Sıçanlar ve diğer görünmez haşere sayılmazsa bu iki adam ve görünür haşere dışında odada olanlar sadece bunlardı.

Oda, oldukça büyük bir pencere gibi biçimlendirilmiş demir çubuklardan oluşan bir ızgaranın elverdiği kadarıyla ışık alıyor, böylelikle her zaman için ızgaranın bulunduğu kasvetli merdivenden incelenebiliyordu. Izgaranın, altı yerden bir metre yükseklikte, duvara giren geniş ve sağlam bir taş çıkıntısı vardı. Bunun üzerinde, iki adamdan

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

biri tembel tembel, yarı oturur vaziyette uzanmıştı; dizlerini yukarıya çekmiş, omuzlarını menfeze dayamıştı. Çubuklar kolunu dirseğine kadar geçirebileceği genişlikteydi; böylece lakayt bir tavırla tutunmuş, rahatına bakıyordu.

Her şeyde bir hapishane izi vardı. Tutsak hava, tutsak ışık, tutsak rutubet, tutsak adamlar, tümü mahpusluklarından çürümüştü. Tutsakların solgun ve bezgin oldukları ölçüde, demirler paslı, taşlar çamurlu, ahşap çürüktü, hava zayıftı, ışık loştu. Bir kuyu gibi, bir tonoz gibi, bir mezar gibi, hapishanenin dışarıdaki parlaklıktan hiç haberi yoktu ve kirli havasını Hint Okyanusunun baharat adalarından birinde bile bozulmadan korurdu.

Hatta ızgaranın çıkıntısına uzanmış adam üşüyordu bile. Bir omzunun sabırsız bir hareketiyle koca gocuğunu üzerine daha çok çekti ve homurdandı: "Lanet olsun buraya parlamayan o Haydut Güneşe!"

Yemek verilmesini bekliyordu, merdivenin aşağısını görebilmek için, benzer bir beklenti içindeki vahşi bir hayvan gibi çubukların arasından yan yan bakıyordu. Ama birbirine çok yakın gözleri, hayvanlar kralının gözleri gibi asaletli bir şekilde yerleştirilmiş değildi, parlaktan ziyade keskindiler; çok az yüzeye sahip sivri silahlar gibi. Derinlik ya da değişim diye bir şey yoktu; parlıyor ve açılıp kapanıyorlardı. Şimdiye kadar ve kendi kullanımı için olmaması şartıyla, bir saatçi daha

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

iyi bir çift yapabilirdi. Türüne göre güzel sayılabilecek kanca bir burnu vardı, ama gözlerinin arasında, muhtemelen gözlerinin birbirine fazla yakın olduğu ölçüde yukarıdaydı. Geri kalanına gelince, iriyarı ve uzun boyluydu, kalın bıyıklarının ardında görülebildiği kadarıyla ince dudakları, bir miktar da, karmakarışık haliyle ne renk olduğu belli olmayan, ama kırmızı serpiştirilmiş kuru saçları vardı. Izgarayı tuttuğu (üstü boydan boya yeni iyileşen çirkin çiziklerle kaplı) eli alışılmadık ölçüde küçük ve tombuldu; hapishanenin kiri olmasa kireç gibi beyazdı. Diğer adam taş zeminde yatıyordu, üstüne kaba, kara bir palto örtünmüştü.

"Kalksana domuz!" diye homurdandı ilki. "Ben açken uyuma."

"Fark etmez, efendim," dedi domuz, itaatkâr ve neşesiz de denemeyecek bir edayla, "istediğim zaman uyanırım, istediğim zaman uyurum. Bana göre hava hoş."

Bunu söylerken doğruldu, silkelendi, kaşındı, kara paltosunu kollarından boynuna dolayarak sırtına aldı (onu daha önce örtü olarak kullanmıştı) ve esneyerek kaldırıma oturdu, sırtını ızgaranın karşısındaki duvara dayadı.

"Söyle bakalım, saat kaç?" diye homurdandı birinci adam.

"Öğlen çanları çalacak – kırk dakika içinde." Bir an duraksadığı sırada mahpus odasında bir göz gezdirmişti, belirli bir bilgi arıyormuş gibi.

"Sen bir saatsin. Nasıl oluyor da her seferinde biliyorsun?"

"Ne bileyim? Saatin kaç olduğunu daima biliyorum, nerede olduğumu da. Buraya gece getirildim, bir tekneyle, ama nerede olduğumu biliyorum. Bak şuna! Marsilya Limanı," dedi dizleri betonda, esmer bir parmakla bütün haritayı çizerek, "Toulon (kalyonların olduğu), İspanya şu tarafta, Cezayir burada. Biraz sola gittin mi Nice... Cornice'i dönünce Cenova. Cenova Dalgakıranı ve Limanı. Karantina Bölgesi. Şehir orada; teras bahçeleri güzelavrat otu kaplı... Şurası Porto Fino... Livorno'ya dikkat. Sonra yine Civita Vecchia. Ve oradan – hey! Napoli'ye yer kalmadı," artık duvara ulaşmıştı, "ama hepsi bir; hepsi orada!"

Dizlerinin üstünde kalarak hapishane arkadaşına, bir hapishane için fazla neşeli bir ifadeyle baktı. Güneşte yanmış, canlı, kıvrak, küçük bir adamdı, ama birazcık tıknazdı. Esmer kulaklarında küpeler, grotesk kara suratında ışıldayan bembeyaz dişler, kara boynunun çevresinde kümelenen yoğun siyah kıllar, esmer göğsünü gösteren partal,

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kırmızı bir gömlek. Gevşek, denizci tarzı pantolon, düzgün pabuçlar, uzun, kırmızı bir külah, beline dolanmış kırmızı bir kuşak ve içinde bir bıçak.

"Farz edin Napoli'den dönüyorum! Bakın, efendim! Civita Vecchia, Livorno, Porto Fino, Cenova, Cornice, Nice açıkları (şuralarda), Marsilya, siz ve ben. Zindancının odası ve anahtarları başparmağımı koyduğum yerde ve bileğimin orada da milli usturayı kutusunda sakladıkları yer – giyotinin kilitlendiği yer."

Diğer adam aniden yere tükürdü ve boğazını guruldattı.

Hemen arkasından, aşağılarda bir kilit de kendi boğazını guruldattı ve sonra bir kapı çarptı. Yavaş adımlar basamakları çıkmaya başladı; tatlı, küçük bir sesin çocuksu konuşmaları onların gürültüsüne karışıyordu; ardından zindancı belirdi, üç ya da dört yaşındaki kızını taşıyordu, bir de sepeti.

"Bu sabah nasılsınız beyler? Küçüğüm de benimle dolaşıyor, babasının kuşlarına göz atıyor. Hadi bakalım! Kuşlara bak, bebeğim benim, kuşlara bak."

Çocuğu ızgaraya doğru kaldırırken kendisi de kuşlara keskin bir bakış attı, özellikle de faaliyetlerinden huylandığı küçük kuşa. "Ekmeğinizi getirdim, Signor John Baptist," dedi (hepsi Fransızca konuşuyordu ama küçük adam İtalyandı), "ve size oyun oynamamanızı tavsiye etsem..."

"Efendiye tavsiyede bulunamazsın!" dedi John Baptist, gülümserken dişlerini göstererek.

"Hah! Ama efendi kazanıyor," dedi zindancı, ötekine fazla sevecen olmayan bir edayla bakarak, "sen de kaybediyorsun. Çok farklı durumlar. Sana ekmek kabuğu ve ekşi ayran; ona Lyon sosisi, jöleli süt danası, beyaz ekmek, Stracchino peyniri ve nefis şarap. Kuşlara bak, bebeğim!"

"Yazık kuşlara!" dedi çocuk.

Kutsal bir merhamet dolu küçük, beyaz surat büzülerek ızgaradan içeriyi süzerken hapishanedeki bir meleği andırıyordu. John Baptist doğruldu ve çocuğun cazibesine kapılmış gibi ona yöneldi. Diğer kuş vaziyetini bozmadı, sepete doğru sabırsız bir bakış atmakla yetindi.

"Burada dur!" dedi zindancı, küçük kızını ızgaranın dış pervazına bırakarak, "kuşları o besleyecek. Bu büyük somun Signor John Baptist'e ait. Onu kafesin içine geçirmek için parçalamamız lazım. İşte,

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

o küçük elleri öpecek evcil bir kuş! Bu asma yaprağına sarılmış sosis Mösyö Rigaud için. Ayrıca bu jöleli süt danası da Mösyö Rigaud için. Ayrıca bu peynir – ayrıca bu şarap – ayrıca bu tütün – hepsi Mösyö Rigaud için. Talihli kuş!"

Çocuk tüm bu sayılanları o yumuşak, pürüzsüz ve biçimli ele bıraktı, besbelli ürkmüştü – birden fazla kez elini geri çektikten sonra sarışın alnını yarı korku, yarı öfkeli bir ifadeyle kırıştırarak adama baktı. Oysa kaba ekmek parçasını John Baptist'in kara yağız, kabuklu, boğumlu ellerine koyarken (sekiz parmağı ve iki başparmağında Mösyö Rigaud'nun bir parmağındakinden daha az miktarda tırnağı vardı) kendinden gayet emindi; sonra adam elini öptüğü zaman sevecenlikle yüzünü okşamıştı. Mösyö Rigaud yiyeceklerin tümünü alıp dayandığı pervazın uygun kuytularına yerleştirdiği gibi iştahla yemeye koyuldu.

Mösyö Rigaud güldüğü zaman yüzüne cazipten ziyade tuhaf bir değişim geliyordu. Son derece meymenetsiz ve zalim bir edayla bıyığı burnunun altına giriyor, burnu bıyığının üstüne sarkıyordu.

"Tamamdır," dedi zindancı, sepetini ters çevirip içindeki kırıntıları silkeleyerek, "Bana verilen bütün parayı harcadım; burada kâğıtta yazıyor ve bu iş bitmiştir. Mösyö Rigaud, dün beklediğim gibi, Başkan bugün öğleden sonra sizinle görüşmekten mutluluk duyacaktır."

"Beni yargılamak için mi?" dedi Rigaud duraksayarak, elinde bıçağı, ağzında lokmasıyla.

"Dediğiniz gibi. Sizi yargılamak için."

"Benim için hiçbir haber yok mu?" diye sordu John Baptist, halinden memnun bir edayla ekmeğini kemirmeye başlamıştı.

Zindancı omuzlarını silkti.

"Hanımım! Ömrüm boyunca burada mı yatacağım, babacığım?"

"Ben ne bileyim!" diye bağırdı zindancı, o güneylilere has çabuklukla ona dönüp her iki eli ve tüm parmaklarıyla onu ufak parçalara ayırmakla tehdit ediyormuş gibi bir hareket yaptı. "Arkadaşım, benim senin daha ne kadar yatacağını bilmem nasıl mümkün olabilir? Ben ne bileyim, John Baptist Cavalletto? Ömrümü yedin be! Bazen burada yargılanmak için bu kadar acele etmeyen mahkûmlar da oluyor." Bunu söylerken Mösyö Rigaud'ya yandan bir bakış attı; Mösyö Rigaud yemeğine geri dönmüştü, ama önceki kadar iştahlı görünmüyordu.

"Adieu, kuşlarım!" dedi mahpushanenin bekçisi, güzel çocuğunu kollarına alarak ve sözlerini bir öpücükle vurgulayarak.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Adieu, kuşlarım!" diye tekrarladı çocuk.

Küçük kızın, birlikte uzaklaşırken ona şu çocuk oyununun şarkısını söyleyen babasının omzunun üstünden bakan masum çehresi o kadar ışıltılıydı ki:

"Kim geçer bu yoldan bu geç saatte?
Compagnon de la Majolaine!
Kim geçer bu yoldan bu geç saatte?
Daima neşeyle!"

John Baptist de ızgaradan cevap vermek mecburiyeti hissetti, biraz çatlak sesli de olsa doğru tempo ve ezgiyle:

"Kralın şövalyelerinin çiçeğidir,
Compagnon de la Majolaine!
Kralın şövalyelerinin çiçeğidir,
Daima neşeyle!"

Bu sözler bir iki dik basamaktan aşağıya inene kadar onlara eşlik etti, sonra zindancı kızı şarkının gerisini duysun diye ve nakaratı tekrarlamak için durmak zorunda kaldı. Sonra çocuğun başı kayboldu, ardından zindancının da başı kayboldu, ama küçük ses kapı kapanana kadar ezgiyi sürdürdü.

Mösyö Rigaud, yankılar tükenmeden önce John Baptist'in hâlâ şarkıyı dinlediğini görünce (burada yankılar bile tutsaklıktan dolayı zayıftı ve gecikiyorlardı sanki) ayağıyla onu dürtüp artık kendi karanlık köşesine dönme zamanının geldiğini hatırlattı. Küçük adam yine betonda oturmaya alışık tiplerin ihmalci rahatlığıyla yere oturdu, önüne üç parça kaba ekmeği koydu ve dördüncüsüne de yumuldu, onları ortadan kaldırmak bir oyunmuş gibi yemeye girişti.

Belki Lyon sosisine ya da leziz jöleli dana etine bir göz attı, ama onlar da uzun zaman ağzını sulandırmayacaktı; Mösyö Rigaud başkan ve mahkemen kararına rağmen kısa sürede onları hakladı ve parmaklarını yalayarak olabildiğince temizledikten sonra bir de asma yapraklarıyla sildi. Sonra içkisini içerken duraklayıp hapishane arkadaşını inceledi, bıyığı kalktı, burnu indi.

"Ekmek nasıldı?"

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Biraz kuru, ama emektar sosum var yanımda," diye cevap verdi John Baptist, bıçağını göstererek.

"Nasıl sos?"

"Ekmeğimi şöyle kesebilirim – kavun gibi. Ya da şöyle – omlet gibi... Ya da şöyle – kızarmış balık gibi. Ya da şöyle – Lyon sosisi gibi," dedi John Baptist, elindeki ekmeğin üzerinde çeşitli kesimleri göstererek ve ağzındaki lokmayı ciddiyetle çiğneyerek.

"Al!" diye bağırdı Mösyö Rigaud. "İçebilirsin. Bitir."

Çok büyük bir ikram değildi, şişede yok denecek kadar az şarap kalmıştı; ama Signor Cavalletto ayağa fırladı ve minnettarlıkla şişeyi aldı, ağzına doğru baş aşağı çevirdi ve dudaklarını yaladı.

"Şişeyi de diğerlerinin yanına koy," dedi Rigaud.

Küçük adam emre itaat etti ve ona yanan bir kibrit uzatmaya hazır halde beklemeye koyuldu; çünkü şimdi birlikte gelen küçük kâğıt karelerinin yardımıyla tütününü sarıyordu.

"Al! Bir tane de sen iç."

"Binlerce teşekkürler, efendim," dedi John Baptist kendi lisanında, yurttaşlarının çabuk uzlaşmacı tavrıyla.

Mösyö Rigaud doğruldu, bir sigara yaktı, tütününün kalanını göğüs cebine soktu ve bankta upuzun gerindi, Cavalletto betona oturdu, ayak bileklerini elleriyle tutarak huzurlu bir edayla sigarasını içmeye başladı. Yerde, başparmağın planda bulunmuş olduğu noktanın etrafı huzursuz bir şekilde Mösyö Rigaud'nun gözlerini çeliyor gibiydi. Gözleri o yöne doğru öylesine çekiliyorlardı ki İtalyan birkaç kez hayretle bakışların yerde gidip gelmesini izledi.

"Ne cehennem deliğiymiş bu!" dedi Mösyö Rigaud, uzun bir sessizliği bozarak. "Gün ışığına bak. Gün mü! Geçen haftanın ışığı, altı ay öncesinin ışığı, altı sene öncesinin ışığı. Öylesine durgun ve ölü!"

Işık merdiven boşluğundaki bir pencereyi perdeleyen kare şeklinde bir huniden sürünerek iniyordu, huninin içinden gökyüzünü ya da herhangi bir şeyi görmek mümkün değildi.

"Cavalletto," dedi Mösyö Rigaud, gözünü aniden her ikisinin de istemsizce bakmış olduğu bu huniden uzaklaştırarak, "beni bir beyefendi olarak tanıyorsun, öyle değil mi?"

"Elbette, elbette!"

"Ne kadardır buradayız?"

"Benim yarın gece yarısı on bir hafta olacak. Siz bu akşamüstü saat beşte dokuz hafta, üç günlük olacaksınız."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Burada herhangi bir şey yaptım mı? Bir kez olsun elimi süpürgeye sürdüm mü ya da keçeleri yaydım mı, dürdüm mü, damaları buldum mu, dominoları topladım mı ya da herhangi bir işe elimi sürdüm mü?"

"Asla!"

"Benden herhangi bir işi yapmamı istemek hiç aklından geçti mi?"

John Baptist bu soruyu, İtalyan dilindeki en güçlü olumsuzlama ifadesi olan, sağ elinin tersiyle işaretparmağını sallama hareketiyle cevapladı.

"Hayır."

"Benim bir beyefendi olduğumu ilk bakışta anladın, değil mi?"

"ALTRO!" cevabını verdi John Baptist, gözlerini kapatıp başını kıyasıya sallayarak. Sözcük Ceneviz vurgusuna göre bir teyit, bir tekzip, bir beyan, bir inkâr, bir sataşma, bir iltifat, bir şaka ve daha elli ayrı anlama geldiği için, şimdiki durumda yazılı ifadenin gücünü aşan bir önemle, bildiğimiz İngilizce "Sana inanıyorum!" haline gelmişti.

"Ha, ha! Haklısın. Ben bir beyefendiyim! Ve bir beyefendi olarak yaşayıp bir beyefendi olarak öleceğim. Amacım bir beyefendi olmaktır. Oyunum budur. Ruhum sağ oldukça nereye gitsem bunu oynarım!"

Oturma pozisyonuna geçti ve muzaffer bir havayla bağırdı:

"İşte buradayım! Beni görün! Kaderin zar kutusundan aşağılık bir kaçakçının yanına atıldım; küçük bir kaçak mal taciriyle birlikte kapatıldım, evrakları sahte, dahası polis onu, kayığını (sının aşma vasıtası olarak) başka sahte evraklı küçük şahısların kullanımına verdiği için de tutuklamış; ama o benim konumumu içgüdüsel olarak tanıyabiliyor, bu ışıkta ve burada bile. Tebrik ederim! Tanrı aşkına! Oyun ne yöne giderse gitsin, kazanan benim."

Yine bıyık kalktı, burun indi.

"Şimdi saat kaç?" diye sordu, üzerinde neşeyle bağdaştırması zor, kuru, sıcak bir solgunluk vardı.

"Öğleni yarım saat kadar geçiyor."

"Güzel! Başkan biraz sonra karşısında bir beyefendi bulacak. Gel! Neyle suçlandığımı sana söyleyeyim mi? Ya şimdi söylerim ya da asla, çünkü buraya dönmeyeceğim. Ya serbest bırakılacağım ya da tıraş edilmem için yollayacaklar. Usturayı nereye koyduklarını biliyorsun." Signor Cavalletto sigarasını aralık dudaklarından aldı ve geçici rahatsızlığını beklenenden fazla belli etti.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Ben," demek için ayağa kalktı Mösyö Rigaud, "kozmopolit bir beyefendiyim. Belirli bir ülkem yok. Babam İsviçreliydi, Canton de Vaud'lu. Annem köken itibariyle Fransız, doğum itibariyle İngilizdi. Ben şahsen Belçika'da doğdum. Ben bir dünya vatandaşıyım."

Teatral havasına, bir kolu gocuğuna sarılı vaziyette kalçasına dayanmış halde, muhatabını yok sayarak karşı duvara hitap eden edasına bakılırsa, sırf John Baptist Cavalletto gibi küçük bir şahsı aydınlatma zahmetine katlanmak yerine, birazdan kendisini sorgulayacak olan Başkan için prova yaptığı anlaşılıyordu.

"Otuz beş yaşında olduğumu beyan ederim. Dünyayı görmüş bulunuyorum. Burada yaşadım, orada yaşadım ve her yerde bir beyefendi gibi yaşadım. Her yerde bir beyefendi olarak ağırlandım ve saygı gördüm. Zekâm sayesinde yaşamımı sürdürdüğümü öne sürerek bana önyargılı yaklaşacaksanız – avukatlarınız nasıl yaşıyor – politikacılarınız – entrikacılarınız – borsacılarınız?"

Pürüzsüz küçük elini daima talepkâr bir edayla uzatıyordu, sanki kendisine hep iyi hizmet etmiş olan asaletine şahitmiş gibi.

"İki sene evvel Marsilya'ya geldim. Parasız olduğum doğrudur; hastalanmıştım. Sizin avukatlarınız, politikacılarınız, entrikacılarınız, borsacılarınız da hastalandıklarında, kenara bir şey koymamışlarsa parasız kalırlar. Altın Haç'a yerleştim, orayı o sırada Mösyö Henri Barronneau işletiyordu – en az altmış beş yaşındaydı ve sağlığı bozulmaktaydı. O evde dört ay kadar yaşamıştım ki Mösyö Henri Barronneau maalesef öldü – her halükârda beklenmedik bir talihsizlik sayılmaz. Sık sık benim bir yardımım olmadan gerçekleşir."

John Baptist sigarasını parmak uçlarına gelene kadar içmişti, Mösyö Rigaud ona bir tane daha fırlatma cömertliğinde bulundu. İkinciyi birinciyle yaktı ve içmeye devam ederek oda arkadaşına yan gözle baktı, diğerinin kafası kendi davasıyla öylesine meşguldü ki ona hiç bakmıyordu bile.

"Mösyö Barronneau arkasında dul eşini bıraktı. Kadın yirmi iki yaşındaydı. Güzelliğiyle nam salmıştı ve güzeldi de (her zaman aynı anlama gelmez). Ben Altın Haç'ta kalmaya devam ettim. Madam Barronneau ile evlendim. Böyle bir eşleşmede büyük bir uyumsuzluk olup olmadığını söylemek bana düşmez. Karşınızda hapishanenin kiri içinde duruyorum, ama yine de beni kadın için önceki kocasından daha uygun görmek mümkündür."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Adamın yakışıklı bir havası vardı – ama yakışıklı değildi; ayrıca iyi terbiye görmüş bir adam havası da vardı – ki iyi bir terbiye de görmemişti. Aslında tüm yaptığı çalım atmak ve gösteriş yapmaktan ibaretti; ama bu durumlarda, birçok başka durumda da olduğu gibi iddialı konuşmak dünyanın yarısında kanıt yerine geçer.

"Her halükârda Madam Barronneau benden hoşnuttu. Bunun aleyhimde önyargıya neden olmayacağını umarım, ha?"

Bu soruyu sorarken bakışları John Baptist'e konduğu için küçük adam başını hızlıca hayır anlamında salladı ve tartışmacı bir tonlamayla altro, altro, altro, altro diye sonsuz kez fısıldadı.

"Şimdi, sıra pozisyonumuzun zorluklarında... Ben gururlu bir şahsım. Amacım gururu savunmak değil, ama gururluyum. Ayrıca hükmetmek benim karakterim. Boyun eğemem, hükmetmeliyim. Ama talihsizlik şu ki Madam Rigaud'nun mülkü kendi üstündeydi. Müteveffa kocası böyle çılgınca bir şey yapmıştı. Daha da büyük talihsizlik, kadının akrabaları olmasıydı. Bir zevcenin akrabaları, gurur sahibi ve hükmetmesi gereken beyefendi kocasıyla aralarına girerse neticede huzur bozulur. Aramızda bir başka anlaşmazlık kaynağı daha vardı. Madam Rigaud maalesef biraz bayağıydı. Biraz adabımuaşeret öğretmeye ve onu ıslah etmeye çalıştıysam da o (yine akrabalarının desteğiyle) bu çabalarıma içerledi. Aramızda münakaşalar olmaya başladı, bunlar Madam Rigaud'nun akrabalarının iftiralarıyla yayılıp abartıldıkça, komşular arasında adımız çıktı. Madam Rigaud'ya zalimce davrandığım söyleniyordu. En fazla yüzüne bir tokat attığımı görmüş olabilirler, daha fazlasını değil. Elim hafiftir ve Madam Rigaud'yu bu yolla terbiye ediyor gibi görünmüşsem de bunu neredeyse oynaşır gibi yapmışımdır.

Bu noktada Mösyö Rigaud'nun gülümsemesi oyunbazlığını tam olarak yansıtıyorsa Madam Rigaud'nun akrabaları talihsiz kadını terbiye etmesini tercih edeceklerini söyleyebilirlerdi.

"Hassas ve cesurumdur. Hassas ve cesur olmayı bir marifet olarak ortaya atmıyorum, sadece bu benim karakterim. Madam Rigaud'nun erkek akrabaları açık davransalar onlarla nasıl başa çıkacağını bilirdim. Onlar da bunu biliyordu ve dolaplarını gizliden çeviriyorlardı; neticede Madam Rigaud ve ben sık sık talihsiz ihtilaflara yönlendiriliyorduk. Şahsi harcamalarım için ufak bir para istediğimde dahi ihtilaf çıkmadan alamıyordum; hem de ben, karakteri hükmetmek olan bir

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

adam! Bir gece Madam Rigaud ve ben dostane bir tavırla –diyebilirim ki âşıklar gibi– denize çıkıntı yapan yüksek bir yerde yürüyorduk. Habis bir yıldızın etkisiyle Madam Rigaud akrabalarından bahsetmeye başladı; onu bu hususta mantığa davet ettim ve kocasına gösterdikleri kıskanç düşmanlıklarından etkilenmesine fırsat vermesindeki vazife ve sadakat eksikliğine karşı onu uyardım. Madam Rigaud beni tersledi, ben onu tersledim; Madam Rigaud kızıştı, ben kızıştım ve onu kışkırttım. Kabul ediyorum. Samimiyet şahsiyetimde vardır. Çok geçmeden Madam Rigaud, öfkesi esef edeceğim kadar kabararak üstüme atıldı ve hırsla çığlıklar atarak (eminim epey bir mesafeden duyulmuştur) üstümü başımı yırttı, saçlarımı yoldu, ellerimi tırmaladı, toz toprakta tepindi ve en sonunda atladı ve aşağıdaki kayalara çarparak öldü. Melanetin Madam Rigaud'yu haklarından vazgeçmeye zorladığı olay akışı böyleydi; onun da talep ettiğim tavizi vermeyi reddetmekte ısrar etmesi sonucunda onunla mücadele etmem – onu katletmem!"

Asma yapraklarının hâlâ saçılı durduğu pervaza doğru bir adım attı, iki üç yaprak topladı ve sırtını ışığa vererek ellerini silmeye başladı.

"E?" diye sordu bir sessizlikten sonra, "bunun hakkında söyleyeceğin bir şey yok mu?"

"Çirkin," dedi küçük adam, kalkmış, bir kolunu duvara dayamış, bıçağını pabucuna sürterek parlatmakla meşguldü.

"Ne demek istiyorsun?"

John Baptist sessizce bıçağını parlatmayı sürdürdü.

"Yani vaziyeti sarih bir şekilde anlatmadım mı?"

"Al-tro!" diye cevapladı John Baptist. Sözcük bu kez bir savunmaydı ve "Oh, hiçbir suretle!" anlamına geliyordu.

"O zaman ne?"

"Başkanlar ve mahkemeler öyle önyargılıdır ki."

"Eh," diye bağırdı öteki ve gocuğunun ucunu sıkıntılı bir şekilde omzuna atarak küfretti, "ellerinden geleni artlarına koymasınlar!"

"Hakikaten öyle yapacaklarını düşünüyorum," diye mırıldandı John Baptist kendi kendine, bıçağını kuşağına koymak için başını eğerek.

Bundan sonra iki taraf da başka bir şey söylemedi, ama her ikisi de volta atmaya başladı ve ister istemez her dönüşte karşı karşıya geldiler. Mösyö Rigaud zaman zaman duraksıyordu, sanki vaziyetini yeni bir ışığın altında yeniden sunacakmış ya da öfkeli bir serzenişte bulunacakmış gibi; ama Signor Cavalletto gözleri yere dönük, grotesk

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

tarzda bir çeşit ağır tempoyla ileri geri yürürken, bu eğilimlerden hiçbir sonuç çıkmadı.

Çok geçmeden, kilide giren anahtarın takırtısı ikisini de durdurdu. Ardından insan konuşmaları ve ayak sesleri duyuldu. Kapı çarpılarak açıldı, insan ve ayak sesleri yaklaştı ve zindancı peşinde muhafızlarla yavaş yavaş merdivenleri çıktı.

"Şimdi, Mösyö Rigaud," dedi bir an için elinde anahtarlarıyla ızgarada duraksayarak, "dışarı çıkmanızı rica edeceğim."

"Resmi olarak çıkartılıyorum anlaşılan?"

"Eh, ya öyle olacak," diye cevap verdi zindancı, "ya da birden çok parça halinde çıkarılmanız gerekecektir ki tekrar toparlamak zor olabilir. Bir kalabalık toplandı Mösyö Rigaud ve sizi sevmiyorlar."

Gözden kayboldu ve odanın köşesindeki alçak kapının kilidini açıp sürgüsünü sürdü. "Şimdi," dedi kapıyı açarak, "dışarı çıkın."

O an Mösyö Rigaud'nun yüzünde beliren beyazlık kadar beyaz bir renk yoktur. Her kırışığında korku dolu bir kalbin atışı görülen o yüz ifadesi gibisi de bulunmaz. Her ikisi de çoğunlukla ölümle karşılaştırılır; ama aradaki fark, verilen mücadele ile savaşın en umutsuz nihayeti arasındaki uçurumdur.

Kâğıt sigaralarından birini daha oda arkadaşınınkinden yaktı, sımsıkı dişlerinin arasına koydu; başına yumuşak, sarkık bir şapka taktı; gocuğun ucunu yine omzuna attı ve Signor Cavalletto'yu görmezden gelerek kapının açıldığı yan koridora çıktı. O küçük adama gelince, onun bütün dikkati kapıya yaklaşmaya ve dışarı bakmaya yoğunlaşmıştı. Tıpkı ininin açık kapısına yaklaşıp ötelerdeki özgürlüğü kollayan bir hayvan gibi, o birkaç saniyeyi dışarıyı gözleyerek ve dik dik bakarak geçirdi, ta ki kapı yüzüne kapanana kadar.

Askerlerin başında bir subay vardı; tıknaz, becerikli, derinlemesine sakin bir adamdı, kılıcı elindeydi ve bir puro içiyordu. Çabucak Mösyö Rigaud'yu ekibin ortasına aldı, dört dörtlük bir ilgisizlikle başlarına geçti, "Marş!" komutunu verdi ve böylece hepsi şıngırdayarak merdivenden indiler. Kapı çarptı –anahtar döndü– alışılmadık bir ışık huzmesi ve alışılmadık bir nefes hava hapishaneden geçer gibi oldu ve puronun küçücük bir duman halkasında kayboldu.

Yine de tüm tutsaklığına rağmen, daha küçük bir hayvan gibi –sabırsız bir maymun ya da uykusundan uyandırılmış küçük cinste bir ayı gibi– şimdi bir başına bırakılan mahpus, pervazın üzerine atlamış, bu

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

çıkışın bir anını bile kaçırmak istemez gibiydi. Her iki eliyle ızgaraya yapışmış dururken kulağına büyük bir şamata çarptı; feryatlar, çığlıklar, küfürler, tehditler, lanetler, hepsi vardı, hepsi (bir fırtınada olduğu gibi) delicesine kabaran tek bir ses halinde açıkça duyuluyordu.

Neler olduğunu anlama endişesinin heyecanından iyice kafese tıkılmış vahşi bir hayvana benzemeye başlayan tutsak, çevik hareketlerle odanın içinde koşturdu, yine çevikçe yukarı atladı ve ızgarayı yakalayıp sarsmaya çalıştı, aşağı atlayıp koştu, yukarı atlayıp dinledi ve gitgide uzaklaşan gürültü tamamen kesilene dek rahat durmadı. Kim bilir kaç cesur mahpus daha kalbini böyle yormuştu; bunu kimse düşünmüyordu, en sevdikleri bile fark etmiyordu, onları tutsak eden yüce krallar ve valiler ve onları alkışlayanlar gün ışığında fütursuzca gösteriş yapıyordu. Hatta söz konusu yüce şahsiyetler bile ibretlik sonlar ve nutuklar sunarak yataklarında ölüyor; kibar tarih de araçlarından daha da vazifeşinas bir halde onları tahnit ediyordu! En azından John Baptist artık bu duvarların arasında istediği zaman uyku melekesini çalıştırabileceği şekilde kendi yerini seçebilir, banka uzanabilir, yüzünü çapraz uzattığı kollarına gömebilir ve uyuyabilirdi. İtaatkârlığıyla, hafifliğiyle, güler yüzlülüğüyle, kuru ekmek ve kuru taşlardan kolayca hoşnut olmasıyla, hazır bekleyen uykusuyla, gelişigüzelliğiyle, onu doğuran ülkenin katıksız bir oğluydu.

Geniş bakış bir süre daha baktı, sonra Güneş kızıl, yeşil ve altın renkte parıldayan bir görkemle battı. Yıldızlar gök kubbede belirdi, ateşböcekleri daha alçakta onları taklit etti, tıpkı insanların daha üstün bir varlık düzeyini güçsüzce taklit edebilmesi gibi; uzun, tozlu yollar ve bitimsiz ovalar dinlenmeye çekildi, denizin üzerini derin bir suskunluk kapladı, öyle ki, ölülerini teslim edeceği zamanı güçbela fısıldıyordu.

Bölüm II
Yol Arkadaşları

"Dünkü uluma bitti beyefendi, öyle değil mi?"

"Hiç duymadım."

"O zaman hiç olmadığına emin olabilirsiniz. Bu insanlar uludular mı duyulacak şekilde ulurlar."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Sanırım çoğu insan öyle."

"Ah! Ama bu insanlar daima ulurlar. Başka türlü mutlu olamazlar."

"Marsilya halkını mı kastediyorsunuz?"

"Fransız halkını kastediyorum. Hiç durmazlar. Marsilya'ya gelince, Marsilya nedir biliriz. Bugüne kadar bestelenmiş en isyankâr şarkıyı dünyaya salmıştır.[1] Şuna buna allon ve marşon[2] yapmadan duramazdı; zafer ya da ölüm veya yangınlar ya da herhangi bir şey."

Konuşmacı, üzerindeki daimi, tuhaf hoş mizacı ile parapet duvarının üstünden Marsilya'nın en berbat bölgesine baktı ve ellerini ceplerine sokup kararlı bir pozisyon aldı. O sırada paralarını şıngırdatarak kısa bir gülüşle apostrof koydu.

"Allon ve marşon, hakikaten de. Sana kalırsa insanları karantinaya kapatmak yerine meşru işlerinin peşinde allon ve marşon yapmalarına izin verilse daha itibarlı olur."

"Yeterince bezdirici," dedi öteki, "ama bugün dışarıda olacağız."

"Dışarıda olacağız!" diye tekrarladı ilki, "Bu neredeyse bugün dışarı çıkacak olmamızın muazzamlığının ağırlaştırılması gibi. Dışarı! Zaten neden içerideydik ki?"

"Çok sağlam bir sebep olmadığını söylemeliyim. Ama Doğudan geldiğimiz için ve Doğu daveba ülkesi olduğu için..."

"Veba!" diye yineledi öteki. "Benim şikâyetim de o. Sürekli olarak vebalıyım, buraya geldiğimden beri. Tımarhaneye kapatılmış aklı başında birisi gibiyim; bu şüpheye dayanamıyorum. Buraya geldiğimde her zamankinden daha sağlıklıydım, ama bende veba olduğundan şüphelenmek, bana veba bulaştırmakla aynı şey. Ve bulaştı da – vebalıyım işte."

"Çok iyi idare ediyorsunuz, Bay Meagles," dedi ikinci konuşmacı gülümseyerek.

"Hayır. Gerçek durumu bilseniz bu yapacağınız son gözlem olurdu. Geceler boyunca uyanıp *şimdi* oldu dedim, *şimdi* kendini geliştirdi, *şimdi* çattık, *şimdi* o arkadaşlar tedbir gerekçelerini hazırlıyorlar. Yani beni her an bir şişe geçirip bir böcek koleksiyonunda etiketle-

---

[1] Fransa Cumhuriyeti'nin 1792'de Roger de L'isle tarafından bestelenen ve ilk kez Paris'te Marsilyalı yurttaşlarca seslendirilen milli marşı *La Marseillaise* –çn.

[2] Bay Meagles muhtemelen, "Allons, enfants de la Patrie" sözleriyle başlayan *La Marseillaise* marşını kastediyor –çn.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yebilirler ve ölene kadar burada yaşadığım hayatı yaşamaya devam edebilirdim."

"Eh, Bay Meagles, artık bu iş bittiğine göre sözünü etmeyin," diyerek teşvik etti neşeli bir kadın sesi.

"Bitti!" diye tekrarladı Bay Meagles, anlaşılan başka birinin söylediği her son kelimeyi yeni bir incinme nedeni olarak kabul eden bir zihinsel durumdaydı (ama hiç huysuzca değil). "Bitti! Ve artık bittiğine göre neden sözünü etmeyecekmişim?"

Bay Meagles'a hitap eden Bayan Meagles idi ve Bayan Meagles da Bay Meagles gibi çekici ve sağlıklı, elli beş yıldan beri gösterişsiz şeylere bakmış ve onların capcanlı bir yansımasıyla parlayan hoş bir İngiliz çehresine sahipti.

"Tamam! Dert etme baba, dert etme!" dedi Bayan Meagles. "Tanrı aşkına, Pet'le idare et."

"Pet'le mi?" diye yineledi Bay Meagles, kırgın bir edayla. Oysa Pet yakınındaydı ve omzuna dokundu, böylece Bay Meagles Marsilya'yı canıgönülden affetti.

Pet yirmi yaşlarındaydı. Kahverengi gür saçlan doğal bukleler halinde serbestçe dökülen, açık tenli bir kızdı. Hoş bir görünümü, dürüst bir yüzü ve harika gözleri vardı. O iri, yumuşak, parlak gözleri nazik, güzel başına öyle mükemmel yerleştirilmişlerdi ki... Hafif tombul ve taze ve gamzeli ve şımarık, ayrıca dünyanın en iyi zayıflığı olan bir çekingenlik ve bağımlılık havası vardı üstünde ve bu ona, bu kadar güzel ve hoş bir kızın aslında onsuz da olabileceği, güzelliğini taçlandıran bir albeni katıyordu.

"Şimdi, sorarım size," dedi Bay Meagles, en yavan bir güvenle, bir adım geri giderek ve sorusunu tasvir etmek için kızını bir adım öne çıkararak: "Size basitçe soruyorum, hani erkek erkeğe, Pet'i karantinaya koymak gibi saçma sapan bir şey hiç aklınıza gelir miydi?"

"Karantinayı bile daha keyifli bir hale getirmiş oldu."

"Gel!" dedi Bay Meagles. "Orası doğru. Bunu belirttiğin için sana borçluyum. Şimdi, Pet, hayatım, Annenle birlikte gidip tekneye binmeye hazırlanmalısın. Sıhhiye memuru ve kalkık kenarlı şapkalarıyla birkaç çeşit şarlatan en sonunda bizi serbest bırakmak için geliyorlar ve biz hapishane kuşları herkes gideceği farklı yöne kanat çırpmadan evvel hep beraber, Hıristiyan tarzına yakışır bir şekilde kahvaltı edeceğiz. Tattycoram, genç hanımımızın yanından ayrılma."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Işık saçan kara saçları ve gözleri olan, çok temiz giyinmiş hoş bir kıza hitap etmişti. Bayan Meagles ve Pet'in peşine takılan kız, yarım bir reveransla karşılık verdi. Üçü birlikte çıplak, kavrulmuş terası aştılar ve beyaz kemerli bir geçidin ardında kayboldular. Bay Meagles'ın kırk yaşlarında asık suratlı bir adam olan eşlikçisi, onlar kaybolduktan sonra bile kemerli geçide bakmayı sürdürdü; ta ki Bay Meagles koluna vurana kadar.

"Özür dilerim," dedi adam şaşırarak.

"Önemi yok," dedi Bay Meagles.

Duvarın gölgesinde bir kez sessizce ileri geri yürüdüler ve sabahın yedisinde, karantina tesislerinin bulunduğu yükseklikte denizden esen meltemin olabildiğince serinliğini hissettiler. Bay Meagles'ın dostu sohbetine devam etti.

"Sorabilir miyim," dedi, "onun adı..."

"Tattycoram mı?" diye araya girdi Bay Meagles. "Hiçbir fikrim yok."

"Ben... zannettim ki," dedi öteki.

"Tattycoram mı?" diye önerdi Bay Meagles yine.

"Teşekkür ederim – Tattycoram'ın bir isim olduğunu zannetmiş ve birçok kez bunun garip olduğunu düşünmüştüm."

"Eh, aslına bakarsanız," dedi Bay Meagles, "anlayacağınız, Bayan Meagles ve ben pratik fertleriz."

"Şu taşların üstünde ileri geri yürürken yaptığımız hoş ve ilginç sohbetlerde sıklıkla değinmiş olduğunuz gibi," dedi öteki. Karanlık çehresinin ciddiyetinden yarım yamalak bir gülümseme sıyrıldı.

"Pratik fertleriz. Dolayısıyla bir gün, beş altı sene evvel, Pet'i Foundling'deki kiliseye götürdüğümüzde – Londra'daki Foundling Hastanesini duymuş muydunuz? Paris'teki Bulunmuş Çocuklar Enstitüsüne benzer?"

"Görmüştüm."

"Evet, bir gün Pet'i oradaki kiliseye müzik dinlemeye götürdüğümüzde –çünkü pratik fertler olarak onu mutlu edeceğini düşündüğümüz her şeyi ona göstermek görevimizdir– Anne (Bayan Meagles'a böyle derim) öyle bir ağlamaya başladı ki onu dışarı çıkarmamız gerekti. 'Neyin var, Anne?' diye sordum biraz kendine gelince: 'Pet'i korkutuyorsun hayatım.' 'Evet, biliyorum, Baba," dedi Anne, 'ama sanırım onu çok fazla sevmemden dolayı aklıma böyle bir şey geldi.' 'Aklına ne geldi, Arine?' 'Aman, aman!' diye haykırdı Anne, yine gözyaşlarına

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

boğuldu. 'Tüm o çocukları sıra sıra dizilmiş halde, dünya üzerinde asla görmemiş olduklan babaya, hepimizin Cennetteki Babasına yakanrken görünce düşündüm de, hiçbir sefil ana buraya gelip yaşamı boyunca sevgisini, öpücüklerini, çehresini, sesini, hatta adını bile bilmediği hangi zavallı çocuğu şu meyus dünyaya kendisinin getirdiğini merak ederek o gencecik suratlara bakmış mıdır!' Şimdi bu Anne açısından çok pratikti ve ben de bunu ona söyledim. Dedim ki, 'Anne, senin pratik tarafın işte budur hayatım.'"

Öteki, etkilenmeden edemeyerek onayladı.

"Dolayısıyla ertesi gün ona dedim ki: Şimdi, Anne, uygun bulacağını düşündüğüm bir teklifim var. O küçük çocuklardan birini Pet'e küçük bir hizmetkâr olarak alalım. Biz pratik fertleriz. Yani huyunu biraz arızalı ya da alışkanlıkları bizimkilerden biraz farklı bulsak da neyi hesaba katmamız gerektiğini biliriz. Bizi oluşturan bütün etkilerden ve tecrübelerden –ebeveyn yok, kız ya da erkek kardeş yok, Cam Terlik ya da Masal Perisi yok– ne kadar muazzam bir neticeye varmamız gerektiğini biliriz. Tattycoram'a da bu şekilde ulaştık."

"Peki ya ismin kendisi..."

"Vay canına!" dedi Bay Meagles, "İsmin kendisini unutuyordum. Şöyle ki, Enstitüde ona Harriet Beadle deniyordu – tabii uydurulmuş bir isim. Şimdi, Harriet'i Hattey yaptık, sonra Tatty, sonra da, pratik fertler olduğumuz için daha da oyunbaz bir ismin ona iyi geleceğini, yumuşatıcı ve sevecen bir etkisi olacağını düşündük, anlıyor musunuz? Beadle'a [mübaşir] gelince, söz konusu bile olmadığını söylemem gereksiz. Hiçbir şekilde hoş görülemeyecek, çoktan foyası meydana çıkmış, saçmalıklara İngiliz tarzı tutunmamızı, ceketleri, yelekleri ve koca sopalarıyla bir nevi işgüzar bir küstahlıkla temsil eden bir şey varsa o da bir mübaşirdir. Son zamanlarda hiç mübaşir gördünüz mü?"

"Yirmi yıldan uzun süredir Çin'de bulunan bir İngiliz olarak; hayır."

"O halde," dedi Bay Meagles, işaretparmağını ötekinin göğsüne şevkle bastırarak, "şimdi de bir mübaşir görmeseniz iyi edersiniz. Ne zaman pazar günü bir hayrat okulunun başına geçmiş tam teçhizatlı bir mübaşir görsem dönüp kaçanm, yoksa gidip bir tane patlatmam icap eder. Mübaşir ismi bahis dışı olunca ve bu gariban kimsesizler Enstitüsünün kurucusu olan kutsal şahsın adı da Coram olduğu için Pet'in küçük hizmetkârına da bu ismi verdik. Bir ara Tatty idi, sonra bir ara Coram oldu, ta ki ikisini karıştırıp Tattycoram yapana kadar."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Kızınız," dedi öteki, bir kez daha duvarın önünde durup denize baktıktan sonra dönüp yine yürümeye başladıklarında, "tek çocuğunuz, biliyorum, Bay Meagles. Size şunu sorabilir miyim –küstahça bir merakla değil, sizinle birlikte zaman geçirmiş olmaktan zevk aldığım ve şu dünya denen labirentte bir daha bir araya gelemeyebileceğimiz ve siz ve ailenize dair sahih hatıralara sahip olmak istediğim için– siz ve hanımefendinin başka çocukları olup olmadığını sorabilir miyim?"

"Yo, yo," dedi Bay Meagles, "başka çocuklarımız yok. Sadece bir tane..."

"Hassas bir mevzuya dokunmuş oldum galiba."

"Önemi yok," dedi Bay Meagles, "Bu hususta ağırbaşlı olsam da asla kederli değilim. Bir an için sessizleşirim, ama mutsuzluk hissetmem. Pet'in bir ikizi vardı, tam gözlerini –tıpkı Pet'inkiler gibi– görebildiğimiz anda öldü; masaya çıkmış, parmak ucunda dururken."

"Ah, sahi mi, sahi mi?"

"Evet, şu var ki, pratik insanlar olarak Bayan Meagles'ın ve benim zihinlerimizde sizin anlayış göstereceğiniz –ya da belki gösteremeyeceğiniz– bir netice oluşmuştu. Pet ile bebek kız kardeşi o kadar birbirine benzerdi, öylesine tek vücut gibilerdi ki o zamandan beri onları düşüncelerimizde ayıramadık. Ölmüş çocuğumuzun yalnızca bir bebek olduğunun söylenmesinin de bir faydası yoktu. Biz de o çocuğu, bize bağışlanan ve daima bizimle olan çocuğun yaşadığı değişimlere göre değiştirdik. Pet büyüdükçe, o çocuk da büyüdü; Pet hassaslaştıkça ve kadınlaştıkça, kız kardeşi de tam aynı ölçüde hassaslaştı ve kadınlaştı. Yarın öbür dünyaya göçsem ve orada, Tanrı'nın merhametiyle, beni tıpkı Pet gibi bir kızım karşılamayacak olsa buna inanmam, yanımda Pet'in hakiki olmadığına inanmam kadar zor olurdu."

"Sizi anlıyorum," dedi öteki nazikçe.

"Ona gelince," diye devam etti baba, "o küçük resminin ve oyun arkadaşının, ayrıca bir çocuk olarak hepimize zorla sunulmasa da sahip olduğumuz o gizemle olan ilişkisinin ani kaybı, karakterine muhakkak etki edecekti. Sonraları, annesi de ben de evlendiğimizde çok genç değildik, biz ne kadar ona uyum sağlamaya çalışsak da o bizlerle hep bir yetişkin gibi bir hayat sürdü. Hastalandığı zamanlarda, bir kereden fazla, havasını ve iklimini değiştirmemiz –bilhassa hayatının bu bölümünde– onu hoş tutmamız tavsiye edildi. Benim de artık bankada

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

bir kürsüye yapışmam gerekmediği için (ki hayatım boyunca fakirdim, emin olun, yoksa Bayan Meagles ile çoktan evlenirdim) dünyayı gezip tozuyoruz. Bu sayede bizi Nil'i, Piramitleri, Sfenksleri ve Çölü ve diğer her şeyi seyrederken buldunuz; Tattycoram da bu sayede zaman geçtikçe Kaptan Cook kadar büyük bir seyyah olacak."

"Güveniniz için," dedi öteki, "kalpten teşekkürler."

"Bir şey değil," diye cevap verdi Bay Meagles, "ve şimdi, Bay Clennam, buradan sonra nereye gideceğinize karar verip vermediğinizi sorabilir miyim?"

"Aslında hayır. Nerede olsam kayıp ve başıboş olduğum için akıntı beni nereye sürüklerse oraya gideceğim."

"Bunu söylememe müsaade ederseniz, dosdoğru Londra'ya gidiyor olmamanız bana çok sıra dışı geliyor," dedi Bay Meagles, gizli bir danışman edasıyla.

"Belki giderim."

"Tabii! Ama kendi iradenizle demek istemiştim."

"Bende irade yok. Yani şöyle," biraz kızarmıştı, "şu anda devreye sokabileceğim kadar yok. Ana güçle eğitilmiş; bükülmemiş, kırılmış, hiçbir zaman danışılmayan ve asla bana ait olmayan bir nesneyle kelepçelenmişken; henüz bir çocukken dünyanın öbür ucuna nakledilmiş ve bir sene önce babamın orada vefat etmesine kadar her zaman nefret ettiğim bir değirmende öğütülmüşken; ömrümün ortasında benden ne beklenebilir? İrade, maksat, ümit? Ben daha tek bir söz etmeden bütün o ışıklar sönmüştü."

"Onları yeniden yakın!" dedi Bay Meagles.

"Ah! Söylemesi kolay. Katı bir babanın ve annenin oğluyum, Bay Meagles. Her şeyi tartan, ölçen ve değerlendiren; tartılamayan, ölçülemeyen ve değerlendiremeyen hiçbir şeyin mevcut olmadığını düşünen ebeveynlerin tek çocuğuyum. Kuralcı dedikleri, haşin bir dinin mensuplarıydı onlar. Kendi dinleri, varlıklarının güvende olması karşılığında, asla sahip olmadıkları lezzetlerin ve sempatilerin kasvetli bir fedasıydı. Asık suratlar, amansız bir disiplin, bu dünyada tövbe ve diğerinde dehşet –hiçbir yerde lütfun veya nezaketin olmadığı ve her yerde yılmış kalbimin olduğu– çocukluğum böyleydi, yaşamın böyle bir başlangıcına çocukluk denebilirse."

"Sahi mi?" dedi Bay Meagles, hayal gücüne sunulan bu resim onu çok rahatsız etmişti. "Kötü bir başlangıç olmuş. Ama lütfen! Artık ça-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lışmalısınız ve pratik bir insan gibi hem bunlardan hem de ardında yatanlardan kâr etmelisiniz."

"Ekseriyetle pratik oldukları söylenen insanlar, sizin yönünüzde pratik olsalardı..."

"Ama öyleler!" dedi Bay Meagles.

"Öyleler mi gerçekten?"

"Eh, bence öyleler," diye cevapladı Bay Meagles, biraz düşündükten sonra. "Ha? İnsan pratik olabilir ve Bayan Meagles ve ben de yalnızca pratiğiz."

"Benim bilinmeyen rotam beklediğimden daha kolay ve faydalı o halde," dedi Clennam, ciddi bir gülümsemeyle başını sallayarak. "Hep benden bahsettik. İşte tekne."

Tekne Bay Meagles'ın ulusal bir itirazla karşıladığı kalkık kenarlı şapkalarla doluydu; o şapkaları takanlar karaya indiler, basamakları çıktılar ve tüm el konulan yolcular bir araya doluştular. Ardından, kalkık kenarlı şapkalarla alakalı devasa bir evrak arzı ortaya çıktı, adlar seslenildi, çok miktarda imzalar, mühürler, damgalar, mürekkeplemeler ve kumlamalardan sonra gitgide bulanık, pütürlü ve okunamaz neticeler elde edildi. En sonunda her şey kitabına uydurulmuştu ve gezginle istedikleri yerlere gitmekte serbesttiler.

Durup seyretmeye ayıracak vakitleri yoktu, yeniden kavuştukları hürriyetleriyle, keyifli teknelerle limanı aştılar ve büyük bir otelde tekrar bir araya geldiler, burada kapalı kepenkler güneşi dışarıda tutuyor, çıplak taş döşemeli zeminler, yüksek tavanlar ve yankılı koridorlar yoğun sıcağı hafifletiyordu. Burada, devasa bir odadaki devasa bir masaya çok geçmeden muhteşem bir sofra kuruldu ve leziz yiyeceklerin, güney meyvelerinin, soğutulmuş şarapların, Cenova'dan gelmiş meyvelerin, dağlardan gelmiş karların ve gökkuşağının aynalardan yansıyan tüm renkleri arasında hatırlanan karantina alanı boşaldı.

"Ama artık o monoton duvarlara karşı hiçbir husumet beslemiyorum," dedi Bay Meagles. "İnsan bir yeri ardında bırakır bırakmaz affetmeye başlıyor; denebilir ki bir mahkûm, serbest bırakıldıktan sonra hapishanesine karşı merhamet göstermeye başlar."

Yaklaşık otuz kişiydiler ve hepsi konuşuyordu, tabii gruplar halinde. Baba ve Anne Meagles kızlarını aralarında almış, masanın en ucunda otururken, diğer tarafta ise Bay Clennam oturuyordu. Simsiyah saçı ve sakalıyla uzun boylu bu Fransız beyefendisi esmer ve dehşetli, hatta

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

asil tavırlarıyla şeytani bir görünüm verse de son derece yumuşak bir kişiliğe sahip olduğunu göstermişti. Masada ayrıca hoş, genç bir İngiliz hanımefendi vardı; bir başına seyahat eden, gururlu ve dikkatli yüz hatlarına sahip, kabuğuna çekilip insanlardan uzak duran ya da insanların ondan uzak durduğu –bunlardan hangisi olduğunu belki de kendisi dışında kimse bilemezdi– bir hanımefendiydi bu. Gruptakilerin kalanı her zamanki malzemedendi: iş gezisi yapanlar ve keyif gezisi yapanlar; Hindistan'dan izne çıkmış memurlar; Yunanistan ya da Türkiye pazarlarından tüccarlar; mütevazı bir yelek giymiş, genç karısıyla beraber bir nikâh seyahatine çıkmış ruhban görünümlü bir İngiliz koca; hemcinslerinin kafa karışıklıklarıyla ilgili günlük tutan üç genç kızıyla yüksek sınıftan, görkemli bir İngiliz anne ve baba; seyahatleriyle sertleşmiş, yaşlı, sağır bir İngiliz anne ve nihayetinde kendini bir izdivaca götürme beklentisiyle ortalıkta uçuşan, hayli büyümüş kızı.

Mesafeli İngiliz hanımefendi, Bay Meagles'ın sözlerini yakalamıştı. "Yani bir mahkûm hapishanesini affeder mi diyorsunuz?" dedi ağır ve vurgulu bir tavırla.

"Sadece görüşümü beyan ediyorum, Bayan Wade. Bir mahkûmun tam olarak nasıl hissedebileceğini bildiğimi söyleyemem. Hiç mahkûm olmadım."

"Matmazel," dedi Fransız beyefendi kendi dilinde, "affetmenin bu kadar kolay olduğundan şüphe duyuyor."

"Doğru."

Pet bu pasajı Bay Meagles'a tercüme etmek zorunda kalmıştı; kendisi seyahat ettiği ülkelerde konuşulan dillerle ilgili kazara bir bilgi sahibi olmamıştı. "Ah!" dedi. "Olur şey değil! Ama bu çok üzücü, değil mi?"

"Saf olmamam mı?" dedi Bayan Wade.

"Tam öyle değil. Başka türlü ifade edelim. Affetmenin kolay olduğuna inanamamanız."

"Tecrübelerim yıllardır birçok alanda kanaatlerimi değiştiriyor," diye sakince cevapladı kadın. "Sanırım bu doğal gelişimimiz."

"Güzel güzel! Ama kötü niyet beslemek doğal değildir, umarım?" dedi Bay Meagles neşeyle.

"Özlem ve ıstırap çekmem için bir yere kapatılmış olsaydım o mekândan nefret eder, orayı yakıp yıkmak, yerle bir etmek isterdim. Dahasını bilemem."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Ağır mı, beyefendi?" dedi Bay Meagles Fransız'a; bir başka alışkanlığı da tüm ulusların bireylerine, bir şekilde ille de anlayacaklarından emin olarak, deyimsel İngilizceyle hitap etmekti. "Alımlı hanımefendi için biraz cebri, değil mi?"

Fransız beyefendi nazikçe cevap verdi, "*Plaît-il*?" Bay Meagles da çok memnun bir tavırla, "Haklısınız," dedi, "bu yalnızca benim görüşüm."

Kahvaltı gitgide cansızlaşıyordu, dolayısıyla Bay Meagles gruba bir konuşma yaptı. Konuşma olarak hem yeterince kısa ve mantıklı hem de kalptendi. Şans eseri bir araya geldikleri ve birlikte güzel bir anlayış ortamı buldukları, fakat artık dağılmak üzere oldukları ve bir daha bir araya getirmeleri muhtemel olmadığına göre birbirlerine veda etmekten, masanın her yanından aynı anda serin birer kadeh şampanya kaldırmaktan daha iyi ne yapabilirlerdi? Kadehler kaldırıldı ve toplantı el sıkışarak sona erdi.

Tüm bu esnada yalnız genç hanımefendi daha fazla konuşmamıştı. Diğerleriyle birlikte doğruldu ve sessizce büyük odanın uzak bir köşesine çekildi; burada oturup başını bir pencereye dayadı, suyun kafesin çubuklarındaki gümüş rengi titremesini seyrediyor gibiydi. Yüzünü dairenin ters yönünde çevirdi, kendi mağrur seçiminden dolayı yalnızmış gibi davranıyordu. Yine de onun mu diğerlerinden yoksa diğerlerinin mi ondan kaçındığını söylemek zordu.

İçinde oturduğu, alnına kasvetli bir perde gibi düşen gölge, güzelliğinin karakteriyle çok iyi uyuşuyordu. Kemerli siyah kaşları ve saçlarının katmanlarının belirginleştirdiği, öylesine hareketsiz ve küçümseyici çehresini görüp de bir hareket olsa ifadesinin nasıl değişeceğini merak etmemek elde değildi. Yüzünün gevşeyebilmesi veya rahatlayabilmesi neredeyse imkânsız gibi görünüyordu. Öfkeye ya da aşırı bir başkaldırıya meyledeceği ya da değişebilecek olsa tamamıyla o yönde değişmesi gerekeceği çoğu gözlemcinin izlenimi olurdu. Hiçbir ifade törenine göre ayarlanıp kırpılmamıştı. Apaçık bir çehre olmasa da içinde yalan yoktu. "Kendi kendime yeterim ve kendime güvenirim; senin görüşün benim için önemli değildir; sana karşı hiçbir ilgim yok, ilgilenmiyorum, seninle ilgili hiçbir şey umurumda değil, seni kayıtsızlıkla duyuyorum ve görüyorum." Yüzünden bu sözler açıkça okunuyordu. Bu sözler gururlu gözleriyle, havaya kalkık burun delikleriyle, hoş ama büzülmüş, hatta zalim ağzıyla söyleniyordu. Bu ifade kanallarından

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

herhangi ikisini kapatsanız üçüncüsü hâlâ aynısını söylerdi. Hepsini maskeleseniz başın hafifçe dönüşü bile baş eğmez bir nitelik gösterirdi.

Pet ona yaklaşmış (şu an odada bulunan ailesi ve Bay Clennam tarafından söz konusu ediliyordu), yanında duruyordu.

"Sizi," –kadın gözlerini çevirince Pet duraksadı– "burada kimse karşılayacak mı, Bayan Wade?"

"Beni mi? Hayır..."

"Babam Postrestanta adam gönderiyor. Sizin için de bir mektup var mı diye sorgulama şerefine nail olabilir mi?"

"Kendisine teşekkür ederim, ama şahsıma bir mektup olmayacağını biliyorum."

"Hepimiz gidince," dedi Pet, utangaç ve yarı kibar bir tavırla yanına otururken, "kendinizi terk edilmiş hissetmenizden endişe duyuyoruz."

"Öyle mi?"

"Tabii," dedi Pet, utanmış bir tavırla gözleriyle özür dileyerek, "size yoldaş olduğumuzu ya da olabileceğimizi veya sizin böyle bir dileğiniz olacağından değil."

"Böyle bir dileğim olduğunun sanılmasını amaçlamadım."

"Elbette, hayır. Ama kısacası," dedi Pet, kanepede aralarında umursamazca yatan eline ürkekçe dokunarak, "Babamızın en küçük bir yardım ya da hizmette bulunmasına izin vermez misiniz? Çok sevinir."

"Çok sevinirim," dedi Bay Meagles, eşi ve Clennam ile birlikte yaklaşırken. "Lisanı konuşmak dışında her şeyi yapmaktan mutluluk duyarım, emin olun."

"Size minnettarım," dedi kadın, "ama icap edenler yapılıyor ve kendi usulümce kendi yolumdan gitmeyi tercih ederim."

"Öyle mi?" dedi Bay Meagles, şaşırmış bir ifadeyle kadını süzerek, "Eh! Burada da bir karakter var."

"Genç hanımlarla bir arada bulunmaya pek alışık değilim ve korkarım takdirimi başkaları kadar açık gösteremiyorum. Size hoş bir yolculuk dilerim. Hoşça kalın!"

Herhalde elini uzatmazdı, ama Bay Meagles kendi elini o kadar dümdüz uzatmıştı ki görmezden gelemedi. Elini uzattı ve adamın avcunun içine biraz önce kanepeye uzattığı gibi bıraktı.

"Hoşça kalın!" dedi Bay Meagles. "Listedeki son hoşça kalın bu, çünkü Anne ve ben biraz evvel Bay Clennam'a dedik ve o da sadece Pet'e diyecek. Hoşça kalın! Bir daha asla görüşemeyebiliriz."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Hayat boyu yolculuğumuzda, birçok yabancı yerden ve birçok yabancı yoldan bizimle tanışmaya gelen insanlarla buluşacağız," şeklinde sakin bir cevap geldi; "ve biz onlara kaderimize yazılan şeyleri yapacak, onlar da bize kaderlerine yazıldığı şekilde davranacaklardır." Bu sözcüklerin tavrında Pet'in kulağını çınlatan bir şey vardı. Yapılması gerekenin ille de kötü olduğunu ima ediyordu ve "Baba!" diye fısıldayarak o çocuksu, şımarık tavrıyla babasına doğru büzülmesine neden olmuştu. Konuşan da bunu fark etti.

"Güzel kızınız," dedi kadın, "böyle şeyleri düşünmeye başlıyor. Oysa," dedi doğrudan kızın yüzüne bakarak, "emin olun, çoktan yola çıkmış, *sizinle* işi olan ve bunu yapacak erkekler ve kadınlar var. Kesinlikle yapacaklar. Şu denizin yüzlerce, binlerce mil uzaklarından ya da bilmediğiniz ve engelleyemeyeceğiniz bir şekilde hemen yakınınızdan, bu şehrin en berbat süprüntüleri geliyor olabilirler."

Çok soğuk bir veda ve güzelliğine kattığı, belki henüz ilk zamanlarında bulunan bir harcanmışlık ifadesiyle odadan çıktı.

Şimdi, bu ferah evde kendine seçtiği odaya gidebilmek için birçok merdiven ve koridordan geçmesi gerekiyordu. Tam yolculuğunu tamamlamak, odasının bulunduğu salona girmek üzereyken, öfkeli bir mırıldanma ve hıçkırık sesi duydu. Bir kapı açıktı ve içeride, biraz önce yanından ayrıldığı kızın bakıcısını, tuhaf adlı hizmetçisini gördü.

Hizmetçiye bakmak için durdu. Somurtkan, tutkulu bir kızdı! Gür siyah saçlarının çevrelediği yüzü kıpkırmızı yanıyordu ve hıçkırıp öfkelendikçe, acımasız elleriyle dudaklarını paralıyordu.

"Bencil canavarlar!" dedi kız, hıçkırıp derin soluklar alarak. "Bana ne olduğu zerre umurlarında değil! Burada açlıktan ölmüş müyüm, susuzluktan kavrulmuş muyum onlara ne? Hayvanlar! Şeytanlar! Cadılar!"

"Zavallı kızım, neyin var senin?"

Kız aniden, kırmızı lekeler içinde bıraktığı boynunu ovalamak için kaldırdığı elleri havada, kızarmış gözlerle baktı. "Neyim olduğu sizi ilgilendirmez. Hiç kimseyi ilgilendirmez."

"O, hayır, ilgilendirir; seni böyle gördüğüm için üzülüyorum."

"Üzülmediniz," dedi kız. "Sevindiniz. Sevindiğinizi biliyorsunuz. Bunun dışında karantinada yalnızca iki kez böyle oldum, ikisinde de beni buldunuz, sizden korkuyorum."

"Benden korkuyor musun?"

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Evet. Bana kendi öfkemmiş, kendi fesatlığımmış, kendi – bir şeyimmiş gibi geliyorsunuz. Ama ben kötü muamele görüyorum, kötü muamele görüyorum, kötü muamele görüyorum!" Bu arada, ilk şaşkınlığından beri ara vermiş olduğu tüm hıçkırıklar ve gözyaşları yeniden boşandı.

Ziyaretçisi, tuhaf ve özenli bir gülümsemeyle ona bakıyordu. Kızın mücadelesinin ateşini ve eski çağların iblislerinin saldırısı altındaki bedensel çırpınmasını izlemek harikaydı.

"Ondan iki ya da üç yaş daha küçüğüm, ama ona ben bakıyorum, sanki ben daha yaşlıyım, ama ona şefkat gösteriliyor ve Bebek deniyor! Bu isimden nefret ediyorum. Ondan nefret ediyorum! Onu maskaraya çeviriyorlar, şımartıyorlar. Kendinden başka kimseyi düşünmüyor, bana üç kuruşluk değer vermiyor," diyerek devam etti kız.

"Sabırlı olmalısınız."

"Sabırlı olmayacağım!"

"Kendilerine fazla dikkat ediyorlar ve sizi pek önemsemiyorlarsa da umursamamalısınız."

"Umursayacağım!"

"Susun! Daha ihtiyatlı olun. Bağımlı konumunuzu unutuyorsunuz."

"Umurumda değil. Kaçacağım. Mesele çıkaracağım. Katlanmayacağım. Katlanamıyorum; katlanmaya kalkarsam öleceğim!"

Gözlemci eli göğsünde durmuş, hastalıklı bir yeri olan bir kişinin benzer bir yerin teşrihini izlemesi gibi kıza bakıyordu.

Kız gençliğinin gücüyle ve yaşamsal dolgunluğuyla savaştı, ta ki tutkulu ve ufak ünlemleri, acı çekiyormuş gibi mırıltılara dönüşene kadar. Yavaşça bir koltuğa çöktü, sonra dizlerinin üzerine, sonra yatağın yanındaki zemine, örtüyü yanına çekti, biraz utanmış yüzünü ve ıslak saçını gizlemek, anlaşılan biraz da pişman göğsüne bastıracak başka bir şey olmadığı için sarılmak amacıyla.

"Benden uzak dur, benden uzak dur! Tepem atınca sinirime hâkim olamıyorum. Yeterince gayret gösterirsem ona hâkim olabileceğimi biliyorum ve bazen yeterince gayret gösteriyorum, ama her zaman olmuyor, olmayacak da. Ne dedim ben! Daha söylediğim anda biliyordum, hepsi yalandı. Bana iyi bakıldığını ve istediğim her şeye sahip olduğumu düşünüyorlar. Bana iyi davranmak dışında bir şey yapmıyorlar. Onları çok seviyorum; hiç kimse benim gibi nankör bir yaratığa daha iyi davranamazdı. Gidin, evet gidin, çünkü sizden korkuyorum.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Öfkemin yükseldiğini hissedince kendimden korkuyorum ve sizden de çok korkuyorum. Benden uzak durun ve bırakın kendimi iyileştirene kadar dua edeyim ve ağlayayım!"

Gün geçip gitti; geniş bakış yine kendine baktı; sıcak gece Marsilya'daydı; onun aracılığıyla sabahın kervanı dağıldı ve tümü kendi yollarına gittiler. Ve böylece, tüm biz huzursuz gezginler, gündüz ve gece boyunca, güneşin ve yıldızların altında, tozlu tepelere tırmanarak, yorgun ovalar boyunca sürüklenerek, karadan yolculuk ederek ve

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

denizden yolculuk ederek, öylesine tuhaf bir biçimde gidip gelerek, karşılaşarak, birbirini etkileyip tepki vererek hareket edip dururuz zamanın kutsal yolculuğunda.

Bölüm III
Ev

Londra'da kasvetli, kapalı ve bayat bir pazar akşamıydı. Tiz ve pes, çatlak ve berrak, hızlı ve yavaş, her derecede ahenksiz, delirtici kilise çanları, tuğla harç yankılarını berbatlaştırıyordu. İs karası pişmanlık kıyafetleri giymiş melankolik caddeleri, onlara korkunç bir umutsuzluk içinde pencerelerden bakmaya mahkûm edilmiş insanların ruhlarını demliyordu. Her caddede, neredeyse her sokakta ve hemen her dönemeçte kasvetli çanlar sanki veba şehirdeymiş ve ceset arabaları etrafta dolaşıyormuş gibi zonkluyor, titriyor, çalıyordu. Aşırı çalıştırılmış insanlara bir parçacık rahatlık sağlayabilecek her şey, demirlenmiş, sürgülenmişti. Hiçbir resim, bilinmeyen hiçbir hayvan yoktu, nadir bitkiler ya da çiçekler, antik dünyanın doğal ya da suni harikaları yoktu – hepsi *tabu* idi, Britanya Müzesindeki çirkin Güney Denizi tanrılarının kendilerini yine evlerinde hissedecekleri o aydınlanmış katılıkla. Görülecek hiçbir şey yoktu, yalnızca sokaklar, sokaklar, sokaklar. Nefes alacak başka bir şey yoktu, yalnızca sokaklar, sokaklar, sokaklar. Dalmış zihni değiştirecek veya yükseltecek hiçbir şey yoktu. Bitkin ameleler için yedinci gününün monotonluğunu önceki altı günün monotonluğuyla karşılaştırmanın, ne kadar yorgun bir yaşam sürdüğünü ve onu en iyi şekilde –ya da en kötü şekilde– nasıl değerlendireceğini düşünmenin dışında hiçbir şey yoktu.

Din ve ahlak açısından elverişli, böylesine mutlu bir zamanda, Marsilya'dan, Dover üzerinden ve Dover'a *Blue-eyed Maid* arabasıyla[1] yeni gelen Bay Arthur Clennam, Ludgate Hill'deki bir kahvehanenin penceresinde oturuyordu. Çevresini on bin sorumluluk sahibi ev sarmıştı, oluşturdukları sokaklar kadar ağır bir biçimde kaşlarını çatıyorlardı, her birinde her gece yüzlerini karartan ve sızlanan Kalender'in öyküsündeki on genç adam yaşıyormuş gibi.[2] Onu çevreleyen elli bin

[1] İsmini Southwark'daki Blue-eyed Maid tavernasından alan araba –çn.

[2] *Binbir gece Masalları*, Üçüncü Kalender'in hikâyesi –çn.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

sığınakta insanlar o kadar sağlıksız yaşıyordu ki cumartesi gecesi kalabalık odalarına konan temiz su, pazar sabahına kadar bozulmuş olurdu; fakat yine de vilayet temsilcisi kasap etleriyle birlikte uyuyamamış olmalarına şaşardı. Oturanların zar zor soluk aldığı, kilometrelerce kapalı kuyu ve ev çukurlukları, pusulanın her noktasına doğru uzayıp gidiyordu. Şehrin kalbinden ince bir taze nehir değil, ölümcül bir kanalizasyon kabarıp akıyordu. Gündelik işleri haftanın altı günü bu Kırsal nesneler arasında, beşikle mezar arasında, kaçış olmayan o tatlı tekdüzelikte yatan milyonlarca insanın ne gibi bir dünyevi ihtiyacı olabilirdi – yedinci günlerinde hangi dünyevi ihtiyaçları hâsıl olabilirdi? Açıkçası, sıkı bir polis memurundan başka bir şey isteyemezlerdi.

Bay Arthur Clennam, Ludgate Tepesindeki kahvehanenin penceresinde oturmuş, komşu çanlardan birini sayıyor, istemeden ondan gelen seslerden cümleler ve şarkılar çıkarıyor ve yılın seyri içinde kaç hastanın öleceğini merak ediyordu. Saat başı yaklaştıkça, ölçü değişikleri giderek daha da çileden çıkarıcı bir hale geliyordu. Çeyrekte, ölümcül bir sırnaşıklığa dönüşüyor ve halkı cerbezeli bir tavırla kiliseye çağırıyordu: Kiliseye gelin, kiliseye gelin! On dakika sonra cemaatin az olacağını anladı ve keyifsizce vurmaya devam etti, *gelmeyecekler, gelmeyecekler, gelmeyecekler*! Beş dakika sonra umudunu kaybetti ve bir umutsuzluk iniltisiyle mahalledeki her evi üç yüz saniye boyunca, saniyede bir kasvetli salınımlarla titretti.

"Şükürler olsun!" dedi Clennam, saat vurup çan susunca.

Ama ses uzun bir nahoş pazarlar geçidini yeniden canlandırmıştı ve geçit çan sustu diye durmayacak, yoluna devam edecekti. "Tanrı beni ve beni eğitenleri affetsin," dedi. "Bugünden hep nasıl nefret ettim!"

Çocukluğunun o kasvetli pazar günleri vardı; zavallı çocuğa neden cehennem azabı yaşayacağını sorarak başlayan dehşetli risaleden aklı çıkmış halde, elleri önünde oturduğu zamanı –don paça haliyle esasında tatmin etmesi mümkün olmayan bir merak– ve çocuk zihnini cezbetmek adına, iki satırda bir 2. Selanikliler 3:6 ve 7 gibi bir tür hıçkırıklı göndermeyle[1] açılan bir parantez vardı. Çocukluğunun

[1] 2. Selanikliler 3:6-7 Arthur'dan beklenen davranışlarla ilgili metin, "Kardeşler, bizden aldıkları öğretilere uymayıp boş gezen bütün kardeşlerden uzak durmanızı Rab İsa Mesih'in adıyla buyuruyoruz. Bizleri nasıl örnek almanız gerektiğini kendiniz biliyorsunuz. Çünkü biz aranızdayken boş gezenler değildik." –çn.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

uykulu pazarları vardı, günde üç kez bir öğretmenler ekibi tarafından ahlaken başka bir çocuğa kelepçelenmiş halde asker kaçağı gibi şapele yürütülürdü ve kısıtlı akşam yemeğinde, bir iki ons daha ikinci sınıf koyun eti karşılığında iki öğünlük sindirilemez vaazı dinlemek zorunda kalırdı. Rüşte ermemiş yaşının bitimsiz pazar günleri vardı; asık suratlı, taş kalpli anası bütün gün –kendi yapısı gibi en katı, en sade ve en düz mukavvalarla ciltlenmiş; kapağında tek, çentikli, zincir koşumu gibi bir süs ve yaprakların kenarlarına bulanmış gazap dolu kırmızı bir püskürtü olan– bir Kitab-ı Mukaddes'in arkasında otururdu, sanki tüm kitapların arasında bu kitap, tatlı huy, doğal sevgi ve nazik ilişkiye karşı bir tahkimattı. Biraz daha sonrasının küskün pazarları vardı, kalbinde somurtkan bir incinme duygusuyla geçen ve putperestler tarafından yetiştirilmiş olsa bile Yeni Ahit'in faydalı tarihçesi hakkında daha fazla gerçek bilgiye sahip olamayacağı, bitmek bilmeyen uzun günlerin içinde kasvetle ve öfkeyle oturduğu zamanlar. Tümü kullanışsız, acımsı ve aşağılayıcı bir yığın pazar geçiyordu önünden. "Affedersiniz, efendim," dedi çevik bir garson, masayı silerek. "Yatak odası mı görmek istemiştiniz?"

"Evet. Tam da şimdi öyle yapmaya karar vermiştim."

"Kat hizmeti!" diye bağırdı garson. "Yedideki bey oda görecek!"

"Dur!" dedi Clennam doğrularak. "Düşünmeden konuştum; mekanik olarak cevapladım. Burada uyumayacağım. Eve gidiyorum."

"Öyle mi, efendim? Kat hizmeti! Yedideki bey kalmıyor, evci."

Gün sönerken, karşıdaki karanlık evlere bakarak ve eski sakinlerinin bedensiz ruhları onların farkında olsalar eskiden hapsedildikleri yerleri için kendilerine ne çok acırlardı diye düşünerek, aynı yerde oturmayı sürdürdü. Bazen rengi atmış bir pencere camının arkasında bir surat görünüyor ve sonra hayatı yeterince görmüş gibi kayboluveriyordu. Şimdi yağmur eğik çizgiler halinde kendisiyle o evlerin arasında yağmaya başlamıştı. Karşıdaki umumi geçidin altında toplanan insanlar yağmur damlaları kalınlaşıp hızlandıkça, gökyüzüne umutsuz bakışlar atıyordu. Sonra ıslak şemsiyeler görünmeye başladı, sürüklenen etekler ve çamur... Çamurun ondan önce neler yapmış olduğunu veya nereden geldiğini kim söyleyebilirdi? Fakat bir anda, bir kalabalık gibi toplanıvermişti ve beş dakika içinde tüm Âdemoğullarına ve kızlarına sıçrayacaktı. Lambacı şimdi devriyedeydi; her dokunuşuyla ortaya çıkan ateş püskürtülerinin böylesine iç karartı-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

cı bir sahneyi ışıklandırmaya zorlandıkları için şaşkına döndüklerini hayal edebilirdiniz.

Arthur Clennam şapkasını aldı, ceketini ilikledi ve dışarı çıktı. Kırlarda yağmur binlerce taze koku geliştirmiş, her damla enfes bir gelişim ya da yaşam biçimiyle kendi parlak bağlantısını kurmuş olmalıydı. Şehirdeyse tek yaptığı hendeklere leş gibi, bayat kokular yüklemek, iç bayıltıcı, ılık, kirli, iğrenç kokular ilave etmekti.

St Paul's tarafından geçti ve nehir ile Cheapside arasında uzanan (orada daha da çarpıklaşan ve yakınlaşan) çarpık ve alçalan sokaklardan geçerek, uzunca bir kıvrımdan dönüp neredeyse su kenarına indi. Şimdi eski Esnaf Locasının küflü salonlarını; ardından maceraperest bir Belzoni'nin kayıp geçmişini keşfetmesini bekleyen bir Cemaatsiz Kilisenin tezhipli pencerelerini; sessiz depolan ve ıhtımlan, orada burada nehre inen, ıslak duvarda BOĞULMUŞ BULUNDU diye ağlayan küçük bir ilanın bulunduğu dar bir ara sokağı geçerek, aradığı eve ulaştı. Eski, tuğla bir ev, o kadar pisti ki kapkara olmuştu, tek başına bir geçidin arasında duruyordu. Önünde, onları çevreleyen demir parmaklıklar kadar paslı, o kadar iğrenç (ki az değil) bir iki çalı ve bir parça çimenin bulunduğu kare biçiminde sıradan bir avlu vardı; ardında da bir kök kalabalığı. Uzun, dar, ağır çerçeveli pencereleri olan iki katlı bir evdi. Yıllar önce yana doğru kaymaya niyetlenmişti; ama desteklenmiş ve yaklaşık yarım düzine devasa koltuk değneğine yaslanmıştı: mahallenin kedilerinin bu spor salonu, son zamanlardaki bu havadan rengi atmış, dumandan kararmış ve üstünü otlar kaplamış haliyle pek güvenilir görünmüyordu.

"Hiçbir şey değişmemiş," dedi yolcu, durup bakınarak. "Her zamanki kadar karanlık ve mutsuz... Annemin penceresinde, yılda iki kez okuldan eve gelerek kutumu bu kaldırımın üzerinde sürüklediğimden beri hiç söndürülmemiş gibi görünen bir ışık. Eh, eh, eh!"

Bir zamanlar popüler olan anıtsal bir desenle tasarlanmış, çiçeklerle bezenmiş makaralı havlu ve üstünde su bulunan çocuk başları oyularak yapılmış çıkıntılı bir saçağı olan kapıya ulaştı ve çaldı. Çok geçmeden salonun taş zemininde sürüklenen adım sesleri yaklaştı ve beli bükük, kupkuru, ama keskin gözleri olan yaşlı bir adam kapıyı açtı.

Elinde bir mum vardı ve keskin gözlerine yardım etmesi için bir anlığına onu havaya kaldırdı. "Ah, Bay Arthur?" dedi herhangi bir duygu olmadan, "sonunda geldiniz, ha? Buyurun."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bay Arthur içeri girdi ve kapıyı kapattı.

"Etiniz budunuz yerinde," dedi yaşlı adam, ışığı tekrar kaldırıp ona bakarak ve başını sallayarak. "Fakat fikrimce babanız kadar olmamışsınız. Ya da anneniz kadar."

"Annem nasıl?"

"Her zamanki gibi... Aslında yatalak değilse de odasından çıkmaz, on beş senedir on beş kere çıkmamıştır, Arthur." Boş, yavan bir yemek odasına girmişlerdi. Yaşlı adam şamdanı masanın üzerine koymuştu ve sağ dirseğini sağ eliyle desteklerken çenesini sıvazlıyor ve ziyaretçiyi inceliyordu. Ziyaretçi elini uzattı. Yaşlı adam onu hayli soğuk bir tavırla kabul etti, ama elinden geldiği kadar çabuk geri döndüğü çenesini tercih ediyor gibiydi.

"Korkarım ki Annenizin Sebt gününde eve gelmenizi uygun bulacağından şüpheliyim, Arthur," dedi başını temkinli bir tavırla sallayarak.

"Yine gitmemi söylemeyeceksin, değil mi?"

"Ah! *Ben*? *Ben*? Efendi ben değilim. *Ben* öyle yapmazdım. Yıllar boyunca babanızla anneniz arasında kaldım. Şimdi de annenizle sizin aranızda kalmak istemem."

"Ona eve geldiğimi söyler misin?"

"Evet, Arthur, evet... Bundan emin olabilirsiniz! Ona eve geldiğinizi bildireceğim. Lütfen burada bekleyin. Odayı değişmiş bulmayacaksınız."

Bir dolaptan bir mum daha çıkardı, yaktı, birincisini masanın üstünde bıraktı ve görevini yerine getirmek üzere uzaklaştı. Kısa boylu, kel ve yaşlı bir adamdı, üzerinde yüksek omuzlu siyah bir ceket ve yelek, sönük dizlikler ve uzun, sönük tozluklar vardı. Elbisesine bakılırsa kâtip ya da hizmetkâr olabilirdi ve aslında uzun süredir her ikisiydi. Üzerinde süs denebilecek hiçbir şey yoktu, bir saat dışında; o da eprimiş siyah kurdelesiyle müsait cebinin derinliklerine sallandırılmış ve nerede olduğunu bilmeniz için paslı bakır bir anahtara tutturulmuştu. Başı çarpıktı ve bir yana dönüktü, yengeç gibi bir hali vardı; sanki temeli evinkilerle aynı anda bel vermiş de onun da benzer bir şekilde desteklenmesi gerekiyormuş gibiydi.

"Ne kadar zayıfım," dedi Arthur Clennam, adam çıkınca, "böyle karşılandığım için ağlayabilirdim! Ben ki başka türlüsünü görmemişim, başka türlüsünü ümit etmemişim."

Ama edebilirdi ve ediyordu da. Daha algılarının şafağında hayal kırıklığına uğramış, ama tüm umutlu özlemlerinin henüz bırakılma-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

mış olduğu bir doğanın bir anlık teslimiyetiydi bu. Bunu yatıştırdı, mumu aldı ve odayı inceledi. Eski eşyalar eski yerlerinde; Mısır Belaları, Londra'nın sinek ve duman belalarının yanında sönük kalsalar da çerçeveleriyle duvarlarda asılıydı. İçinde hiçbir şey olmayan, iç duvarları bir tür tabut gibi kurşunla kaplı, eski bir kiler vardı, sonra yine içi boş eski bir karanlık dolap; ceza yediği günlerde içindeki tek şey kendisi olurdu, orası da doludizgin ulaştığı o diyara giden geçit. Büfede, derslerinde geri kaldığı zaman ona çatılmış kaşlarıyla baktığını sandığı ve demir bir kulp yardımıyla haftada bir kez kurulduğu zaman sanki ona getireceği acıların beklentisiyle dehşet verici bir hırıltı çıkarmaya başlayan, kocaman, sert hatlara sahip o saat vardı. Ama yaşlı adam geri döndü ve "Arthur, ben önden gidip yolunuzu aydınlatacağım," dedi.

Arthur adamı bir dizi matem tableti gibi panellerle döşenmiş merdivenlerden yukarıya, loş bir yatak odasına kadar izledi. Odanın zemini zamanla öylesine çökmüş ve oturmuştu ki şömine küçük bir vadi gibi olmuştu. Bu oyuktaki siyah, tabuta benzer, eski güzel günlerde kullandıkları idam bloklarındaki gibi kocaman, köşeli bir siyah payanda ile desteklenmiş bir kanepede annesi dul elbisesiyle oturuyordu.

Annesi ve babası en eski hatıralarında hep uyumsuzluk içindeydi. Katı bir sessizliğin ortasında konuşmadan oturmak, birbirine ters dönmüş iki çehre arasında bakışlarını gezdirmek çocukluğunun en huzurlu meşgalesi olmuştu. Kadın ona donuk bir öpücük ve yünler içinde boğulmuş dört katı parmak uzattı. Kucaklaşma sona erince Arthur kadının küçük masasının karşısına oturdu. Şömine yanıyordu, on beş yıldır gece gündüz olduğu gibi. Ocağın üzerinde bir çaydanlık vardı, on beş yıldır gece gündüz olduğu gibi. Ateşin üstünde sönümlenmiş küçük bir kül höyüğü, ızgaranın altında ise süpürülmüş başka bir küçük höyük vardı, on beş yıldır gece gündüz olduğu gibi. Havasız odada siyah bir kumaş boyası kokusu vardı; ateşin on beş aydan beri dul kadının elbisesinin tüllerinden ve yünlülerinden, on beş yıldan beri de tabut benzeri kanepeden yaydığı bir koku.

"Eski alışkanlıklarınızı değiştirmişsiniz anne."

"Dünya bu boyutlara kadar daraldı, Arthur," diye cevap verdi kadın, odayı gözden geçirerek. "İyi ki hiçbir zaman onun beyhudeliklerine gönül vermemişim."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kadının varlığının eski etkisi ve sert, güçlü sesi oğlunu öyle sardı ki çocukluğunun o aciz soğukluğunun ve çekingenliğinin yenilendiğini hissetti.

"Odanızdan hiç çıkmıyor musunuz, anne?"

"Romatizmalı halim ve ona eşlik eden takatsizlik ve sinirsel zafiyet nedeniyle –isimlerin artık bir anlamı yok– bacaklarımı artık kullanamaz oldum. Odamdan hiç çıkmıyorum. Ben bu kapının dışına çıkmayalı – ne kadar olmuştur, söyle ona," dedi omzunun üzerinden konuşarak.

"Önümüzdeki Noel'de on iki sene olacak," dedi arkasındaki loşluktan çatlak bir ses.

"Affery miydi o?" dedi Arthur, ona doğru bakarak.

Çatlak ses Affery olduğu cevabını verdi: sonra varlığı şüpheli ışıkta yaşlı bir kadın belirdi, elini bir kez öptü, sonra yine karanlığa gömüldü.

"Elimden geliyor," dedi Bayan Clennam, yünler içindeki sağ elinin hafif bir hareketiyle, yakında duran yüksek bir dolabın önündeki tekerlekli sandalyeye doğru uzanırken. "İşlerimle uğraşabiliyorum ve bu ayrıcalık için müteşekkirim. Bu büyük bir ayrıcalık... Ama bugünün işi bitti. Kötü bir gece, değil mi?"

"Evet anne."

"Kar yağıyor mu?"

"Kar mı, anne? Henüz eylül ayındayken mi?"

"Her mevsim aynı benim için," diye cevapladı kadın, zalimce bir konforla. "Buraya kapalıyken ne yaz biliyorum ne de kış. Tanrım beni bunların ötesine götürmüş." Soğuk gri gözleri, soğuk gri saçlan ve taştan başlığının kıvrımlan kadar hareketsiz yüzüyle tüm mevsimlerin dışında olması, tüm değişken duyguların erişiminin ötesinde olmasının haklı bir devamı gibiydi.

Küçük masasında iki üç kitap, mendili, yeni çıkarılmış bir çift çelik gözlük ve ağır, çift taraflı bir kılıfın içinde eski moda bir altın saat yatıyordu. Hem oğlunun hem de kendisinin gözleri şimdi bu son eşyanın üzerinde durmuştu.

"Babam öldüğünde gönderdiğim paketi salimen aldığınızı görüyorum, anne."

"Görüyorsun."

"Babamın herhangi bir konuda bu kadar çok endişe duyduğunu görmemiştim, yani bu saatin doğruca size gönderilmesi gerektiği konusu kadar."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Onu babanın anısına burada tutuyorum."

"Bu isteğini son anına kadar, ancak elini onun üstüne koyup belli belirsiz bir sesle bana 'annen' diyebilene kadar dile getirmedi. İlk önce, saatlerdir yaptığı gibi kafasının içinde gezinip kendi kendine konuşuyor zannettim –bence kısa hastalığında acı çektiğine dair hiçbir fikri olmamıştı– ta ki yatağında dönüp onu açmaya çalışana dek."

"Açmaya çalıştığında kafasında gezinmiyor muydu?"

"Hayır. O sırada oldukça aklı başındaydı."

Bayan Clennam başını salladı; amacının müteveffanın mevzusunu kapatmak mı, yoksa oğlunun görüşüne karşı çıkmak mı olduğu pek belli değildi.

"Babamın ölümünden sonra onu kendim açtım, orada bildiğim herhangi bir şey, herhangi bir beyan olabilir mi diye. Ama sizin de gördüğünüz üzere, anne, eski ipek saat kâğıdından başka hiçbir şey yoktu, sizin de (şüphesiz) çantaların arasında bulduğunuz yerde, bulduğum yerde bıraktım."

Bayan Clennam onayladığını belli etti ve ekledi: "Bugün başka iş yok." Sonra yine ekledi: "Affery, saat dokuz."

Bunun üzerine yaşlı kadın küçük masayı temizledi, odadan çıktı ve üzerlerinde serin, simetrik, beyaz ve tombul, sahih birer küçük topak tereyağı olan, bir tepsiye dizilmiş gevreklerle geri geldi. Tüm görüşme sırasında kapının yanında belli bir pozisyonda duran, alt katta oğluna baktığı gibi üst katta da anneye bakan yaşlı adam, aynı sıralarda dışarı çıkmıştı ve uzun süre yok olduktan sonra üzerinde bir limon, bir şeker kâsesi, bir baharatlık ve bir şişe şarabının büyük kısmını içeren bir şişe bulunan (soluk soluğa kalmış olmasına bakılırsa mahzenden taşımış olmalıydı) başka bir tepsiyle geri döndü. Bu malzemeler ve su ısıtıcısının yardımıyla, bir bardağı, hekimin reçetesinde yazdığı kadar hassas ölçülmüş ve birleştirilmiş, sıcak ve hoş kokulu bir karışımla doldurdu. Bayan Clennam bu karışıma bir miktar gevrek bandı ve onları yedi; yaşlı kadın ise ayrıca yenmek üzere ayrılmış diğer gevreklere tereyağı sürdü. Malûl tüm gevrekleri yiyip bütün karışımı içtikten sonra iki tepsi de kaldırıldı; kitaplar ve mumlar, saat, mendil ve gözlükler masanın üzerine geri kondu. Kadın daha sonra gözlüklerini taktı ve bir kitaptan yüksek sesle bazı pasajlar okudu –sertçe, şiddetle, gazapla– ve düşmanlarının (tonlaması ve tavrıyla onları tam olarak düşmanı ilan ediyordu) kılıçtan geçirilmeleri, ateşle tüketilmeleri, belalara ve cüz-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

zamlara gelmeleri ve kemiklerine kadar toz olup tamamen yok edilmeleri için dua etti. O okurken, yıllar oğlundan bir rüyanın hayalleri gibi düşmeye başlamıştı ve her zamanki masum çocuk uykusuna yatma hazırlığı yaptığı karanlık dehşetlerin hepsi onu gölgede bırakmıştı.

Kadın kitabı kapattı ve eliyle yüzünü siper ederek bir süre durdu. Yaşlı adam da öyleydi, duruşunu değiştirmedi; dolayısıyla odanın daha loş tarafındaki yaşlı kadın da. Sonra hasta kadın yatmaya hazırlandı.

"İyi geceler, Arthur. Affery yatağını gösterecek. Bana sadece temas et, zira elim çok hassas." Kadının yün bezlerle sarılı eline dokundu – bunun bir önemi yoktu; annesi pirinçle kaplanmış olsa bile aralarında yeni bir engel oluşturmazdı– ve merdivenlerden aşağı inerken yaşlı adamı ve kadını takip etti.

Yemek odasının ağır gölgeleri arasında yalnız kaldıklarında, kadın ona akşam yemeği isteyip istemediğini sordu.

"Hayır, Affery, akşam yemeği istemem."

"İsterseniz var," dedi Affery. "Kilerde yarının kekliği var. Bu sene ilk, dilerseniz hemen pişiririm."

Hayır, son yemeğin üzerinden çok geçmemişti ve aç değildi.

"O zaman bir şey için," dedi Affery, "isterseniz şarabından biraz içebilirsiniz. Jeremiah'ya getirmemi emrettiğinizi söyleyebilirim."

Hayır, şarap da istemezdi.

"Gerek yok," dedi kadın eğilip fısıldayarak, "ben onlardan ölümüne korkuyorum diye sizin de korkmanız gerekmez. Mülkün yarısı sizin, öyle değil mi?"

"Evet, evet."

"Eh işte, hiç kendinizi ezdirmeyin. Kafanız çalışıyor, değil mi Arthur?" Başını salladı, çünkü kadın olumlu bir cevap bekliyor gibiydi. "O zaman onlara karşı çıkın! Çok zekidir, doğru ve ona ancak çok zeki biri bir şey diyebilir. *Adam* da çok zeki –evet, o çok zeki!– ve gerektiğinde bunu kadına gösteriyor, tabii canım!"

"Kocanız mı?"

"O mu? Bunu işitmek elimin ayağımın titremesine neden oluyor. Kocam, Jeremiah Flintwinch, annenizi bile fethedebilir. Bunu yapacak kadar zekidir!"

Adamın yaklaşan sürünmeli adımları kadının odanın diğer ucuna kaçmasına neden oldu. Gençliğinde yakalanma korkusu olmadan Piyade Alayına yazılabilecek ölçülerdeki bu uzun boylu, çirkin, adaleli yaşlı

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kadın, küçük keskin bakışlı, yengeç benzeri bu yaşlı adamın önünde çökmüştü.

"Şimdi, Affery," dedi adam, "şimdi, kadın, ne yapıyorsun sen? Arthur Efendiye atıştıracak bir şey bulamadın mı?"

Arthur Efendi, biraz önceki atıştıracak bir şey istemediği beyanını tekrarladı.

"O zaman tamam," dedi yaşlı adam, "yatağını yap. Canlan." Boynu o kadar çarpıktı ki beyaz boyunbağının düğümlü uçları genellikle bir kulağının altından sarkardı; sürekli bastırılmış ikinci doğasıyla çekişme halindeki doğal ekşiliği ve enerjisi, ona şişmiş ve boğulacakmış gibi bir görünüm verirdi; sanki bir zamanlar kendini asmış ve birisi son anda ipi kesip onu indirdiğinden beri boynunda iple dolaşıyormuş gibi garip bir görünüme sahipti.

"Yarın tatsız konuşmalar yapacaksınız, Arthur; siz ve anneniz," dedi Jeremiah. "Babanız öldüğünde işi bırakmanız –bundan şüpheleniyor, tabii bunu ona bizzat beyan etmenizi bekledik– sorun yaratacak."

"İş için hayatta her şeyden vazgeçtim ve en sonunda ondan da vazgeçme zamanı geldi."

"İyi!" diye bağırdı Jeremiah, besbelli "Kötü" demek istiyordu. "Çok iyi! Yeter ki annenizle aranıza girmemi beklemeyin, Arthur. Annenizle babanızın arasında kaldım, onu savuştur, bunu savuştur derken aralarında ezildim ve parçalandım; böyle bir şeyi bir daha yapamam."

"Benim için bir daha yapman asla istenmeyecek, Jeremiah."

"İyi. Bunu duyduğuma sevindim; çünkü istenseydi reddetmek zorunda kalacaktım. Bu kadar yeter –annenizin dediği gibi–, Sebt gecesinde bu mevzulardan daha fazla konuşulmaz. Affery, ey kadın, aradıklarını daha bulamadın mı?"

Kadın bir pres ütüden çarşaf ve battaniyeler derleyip toparlamıştı ve hemen, "Buldum Jeremiah," dedi. Arthur Clennam yükü bizzat taşıyarak kendisine yardımcı oldu, yaşlı adama iyi geceler diledi ve kadınla birlikte evin en üst katına kadar çıktı.

Az kullanılan eski bir evin küf kokusundan geçerek tavan arasındaki büyük bir yatak odasına çıktılar. Diğer tüm odalar gibi yetersiz ve boş sayılabilecek bu oda, kullanımdan çıkmış mobilyalar için bir sürgün yeri olduğundan diğerlerinden daha da çirkin ve nahoştu. Odanın içindeki taşınır parçalar, yıpranmış oturma yerleri olan çirkin eski sandalyeler ve oturma yerleri olmayan çirkin eski sandalyelerdi. Eski

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

püskü, desensiz bir halısı, sakat bir masası, kötürüm bir gardırobu, müteveffa bir takımın iskeleti gibi yalın bir maşa takımı, çağlar boyunca üzerine kirli sabunlu sular yağmış gibi görünen bir lavabosu ve kazığa oturmayı tercih edebilecek kiracıların kullanımı için düşünülmüş gibi görünen sivri uçlu dört çıplak direğiyle bir karyolası vardı. Arthur, alçak uzun pencereyi açtı ve o eski, lanetlenmiş, kararmış bacalar ormanına ve gökyüzündeki her zamanki kırmızı panltıya baktı; bu, bir zamanlar nereye bakarsa baksın, tüm yönlerden kendisine sunulan çocuksu fantezi bakışın her geceki yansıması gibi görünürdü.

Başını içeri çekti ve yatağın ucuna oturup Affery Flintwinch'in yatağı yapmasını seyretti.

"Affery, ben giderken evli değildin."

Kadın "hayır" anlamında ağzını büzdü ve bir yastığı kılıfına sokmaya başladı.

"Nasıl oldu?"

"Ah, Jeremiah, elbette," dedi Affery, yastığın ucu dişlerinin arasında.

"Herhalde o teklif etmiştir, ama nasıl oldu? Elbette teklif etti, ama nasıl oldu bu? İkinizin de evleneceğini düşünmezdim; hele birbirinizle."

"Ben de," dedi Bayan Flintwinch, yastığı kılıfına sımsıkı tutturarak.

"Ben de onu demek istiyorum. Farklı düşünmeye ne zaman başladın?"

"Hiçbir zaman farklı düşünmeye başlamadım," dedi Bayan Flintwinch.

Yastığı minderin üzerindeki yerine yerleştirirken, hâlâ cevabını bekler gibi baktığını görünce ortasınısertçe dürttü ve sordu: "Kendime nasıl engel olabilirdim ki?"

"Evlenmek için kendinize nasıl engel olabilirdiniz, öyle mi?"

"Tabii ya," dedi Bayan Flintwinch. "Ben bir şey yapmadım. Benim aklımdan bile geçmemişti. Hiç düşünmeden yapmam gerekti, hakikaten! Hanım istedi (adam da istiyordu), ayaktayken, o zamanlar ayaktaydı."

"Pekâlâ?"

"Pekâlâ mı?" diye yankıladı Bayan Flintwinch. "Ben de kendi kendime öyle dedim. Pekâlâ! Ne düşüneceğim ki? O iki akıllı böyle karar vermişse *bana* ne yapmak düşer? Hiçbir şey."

"O halde bu annemin planı mıydı?"

"Tanrım sizi korusun, Arthur, beni bağışlayın!" diye haykırdı Affery, yumuşak bir sesle. "İkisi de aynı kafada olmasa bu nasıl olabi-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lirdi? Jeremiah asla bana kur yapmadı; benimle aynı evde yaşayıp yıllar boyunca bana emir verdikten sonra yapmazdı da. Bir gün dedi ki, 'Affery,' dedi, 'şimdi sana bir şey söyleyeceğim. Flintwinch'in ismini nasıl buluyorsun?' 'Ben mi nasıl buluyorum?' dedim. 'Evet,' dedi, 'çünkü onu alacaksın.' 'Alacak mıyım?' dedim. 'Jere-*mi*-ah?' Ah! O pek akıllıdır!"

Bayan Flintwinch öyküsünü tamamlarmış gibi, yatağın üzerine üst çarşafı, onun üzerine battaniyeyi, en üste de yatak örtüsünü örttü. "Pekâlâ?" dedi Arthur yine.

"Pekâlâ?" diye yankıladı Bayan Flintwinch yine. "Kendime nasıl engel olabilirdim? Bana dedi ki, 'Affery, senle ben evlenmeliyiz, sebebini sana söyleyeceğim. Sıhhati iyiye gitmiyor, devamlı odasında alaka isteyecek ve onunla çok işimiz olacak ve artık bizden başka kimse olmayacak. Bu her surette daha elverişli olur. O da aynı fikirde,' dedi ve 'yani önümüzdeki pazartesi sabahı sekizde boneni takarsan hallederiz,' dedi." Bayan Flintwinch yatağın kenarlarını sıkıştırdı.

"Pekâlâ?"

"Pekâlâ?" diye tekrarladı Bayan Flintwinch, "Sanırım öyle! Ben de pekâlâ dedim. Pekâlâ! Jeremiah sonra bana şöyle dedi: 'Nikâha gelince, önümüzdeki pazar üçüncü sefer sormuş olacağım için' (çünkü iki hafta bekletmiştim) 'pazartesi dedim. Hanım bu mevzuyu seninle konuşacak, böylece şimdi seni hazır bulacak.' Aynı gün hanım benimle konuştu ve bana dedi ki, 'Affery, sen ve Jeremiah evlenecekmişsiniz. Buna sevindim ve sen de sevinmiş olmalısın. Bu sizin için de, şu şartlarda benim için de çok iyi bir şey. O mantıklı bir adamdır, güvenilir bir adamdır, azimli bir adamdır ve dindar bir adamdır.' Buna ne diyebilirdim ki? Yani evleniyor değil de boğuluyor olsaydım bile," dedi Bayan Flintwinch, bu ifade biçimini oluşturmak için de büyük sıkıntılar çekerek, "o iki akıllıya karşı bir laf edemezdim."

"İyi niyetli olduklarına inanıyorum."

"Öyle olduğuna inanabilirsiniz, Arthur."

"Affery, biraz evvel annemin odasındaki kız kimdi?"

"Kız mı?" diye sordu Bayan Flintwinch, oldukça keskin bir tavırla.

"Senin yakınında duran bir kız vardı, eminim, neredeyse karanlıkta gizlenmişti?"

"Ha! O mu? Küçük Dorrit mi? O kimse değil; öyle bir heves; hanımın hevesi." Affery Flintwinch'in bir özelliği Bayan Clennam'dan asla

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

adıyla söz etmemesiydi. "Ama etrafta ondan başka cins kızlar da var. Eski sevgilinizi unuttunuz mu? Çok zaman geçti aslında."

"Annemin bizi ayırmak için verdiği o kadar sıkıntıdan sonra hatırlıyorum. Onu çok iyi hatırlıyorum."

"Başkası var mı?"

"Hayır."

"O zaman size haber vereyim. Onun şimdi durumu iyi, ayrıca dul. İstiyorsanız onu alabilirsiniz."

"Bunu nereden biliyorsun, Affery?"

"O iki zekâ küpü aralarında konuşuyorlardı. Jeremiah geldi, merdivenlerde!" Kadın bir anda yok oldu.

Bayan Flintwinch, Arthur'un gençliğinin dokuma tezgâhının durduğu eski atölyede, zihninin vızır vızır dokuduğu ağa, desen için gereken son ipliği de koymuştu. Bir oğlanın aşkının hava dolu ahmaklığı o eve bile girmeyi başarmış ve sanki ev romantizmin bir kalesiymiş gibi Arthur umutsuzluğunun içinde perişan olmuştu. Bir hafta önce Marsilya'da pişmanlık içinde ayrılmış olduğu kızın çehresi onun için olağandışı bir ilgiye ve etkiye sahipti, çünkü kasvetli yaşamından fantezinin parıltılarına yükselen o çehrenin, bu ilk çehreye gerçek ya da hayali bir benzerliği vardı. Alçak uzun pencerenin kıyısına yaslandı ve yine kararmış baca ormanına bakarak hayal kurmaya başladı; çünkü bu, bu adamın yaşamında tekdüze bir eğilim olmuştu –düşünmesi gereken o kadar çok şey, daha iyi yönlendirilebilecek ve daha mutlu olabileceği o kadar çok spekülasyon vardı ki– ve sonuçta onu bir hayalperest yapmıştı.

Bölüm IV
Bayan Flintwinch Bir Rüya Görür

Bayan Flintwinch rüya gördüğü zaman, yaşlı hanımının oğlundan farklı olarak, gözleri kapalı olurdu. O gece, yaşlı hanımının oğlundan ayrılmadan saatler önce, tuhaf derecede canlı bir rüya görmüştü. Aslında bu bir rüya gibi de değildi; her açıdan öylesine gerçekti ki. Şöyle oldu.

Bay ve Bayan Flintwinch tarafından işgal edilen yatak odası, Bayan Clennam'ın epey uzun süre kapalı olduğu odanın birkaç adım ötesindeydi. Aynı katta değildi, çünkü evin yan tarafındaki bir odaydı, birkaç

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

adım dik basamakla iniliyor, ana merdivenden neredeyse Bayan Clennam'ın kapısının tam karşısında ayrılıyordu. Eski binanın duvarları, kapıları ve panelleri öylesine hantaldı ki iki odanın birbirine seslenme mesafesinde olduğu söylenemezdi; ama kolay erişilirdi, her kılıkta, gecenin herhangi bir saatinde, herhangi bir sıcaklıkta. Yatağın başında ve Bayan Flintwinch'in kulağına bir ayak mesafede bir çan vardı, ipi Bayan Clennam'ın elinin yakınındaydı. Bu çan ne zaman çalsa Affery kalkar ve daha tam uyanmadan hasta odasında olurdu.

Hanımını yatırdıktan, lambasını yaktıktan ve iyi geceler diledikten sonra Bayan Flintwinch her zamanki gibi efendisi ortaya çıkmadan tüneğine gitti. Bayan Flintwinch'in rüyasının konusu, çoğu filozofun gözlemine göre zihindeki son tema değil, bizzat efendisinin kendisiydi.

Ona göre birkaç saatlik bir uykudan uyandığında, Jeremiah'nın henüz yatmadığını gördü. Yanar durumda bıraktığı muma bakıp zamanı Kral Büyük Alfred gibi ölçtüğünde, mumun harcanmış hali epeyce bir süreden beri uyuduğuna inanmasına neden oldu. O zaman kalktı, bir sabahlığa iyice sarındı, pabuçlarını giydi ve şaşırmış bir halde Jeremiah'yı aramak üzere merdivenlere çıktı.

Merdiven ahşap ve yeterince sağlamdı ve Affery, rüyalara özgü o sapmalara hiç girmeden dümdüz aşağıya indi. Hızlıca değil, sakince yürüdü ve mumu söndüğü için korkuluklara tutundu. Salonun bir köşesinde, ev kapısının arkasında, içinde dar bir pencere bulunan küçük bir bekleme odası vardı. Asla kullanılmayan bu odada bir ışık yanıyordu.

Bayan Flintwinch, çorapsız ayaklarında döşemelerin soğuğunu hissederek salonu aştı ve biraz açık duran kapının üzerindeki paslanmış menteşelerin arasından baktı. Jeremiah'yı çoktan uyumuş ya da bir hezeyan halinde göreceğini ummuştu, ama adam sakin bir halde koltuğunda oturmuş, uyanık ve her zamanki kadar sağlıklıydı. Ama ne – hey? – Tanrım bizi bağışla! – Bayan Flintwinch bu türden birkaç ünlem mırıldandı ve başı döndü.

Çünkü Bay Flintwinch uyanıktı ve uyuyan Bay Flintwinch'i izliyordu. Küçük masanın bir tarafına oturmuş; öbür taraftaki, çenesi göğsüne gömülmüş horlayan kendisine dikkatle bakıyordu. Uyanık Flintwinch'in yüzü eşine dönüktü; uyuyan Flintwinch ise profilden görünüyordu. Uyanık Flintwinch orijinaliydi; uyuyan Flintwinch ise onun kopyası. Tıpkı maddi bir cisim ile camdaki yansımasını ayırt edebileceği gibi Affery başı dönerken bu farkı gördü.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Hangisinin kendi Jeremiah'sı olduğuna dair herhangi bir kuşkusu olsaydı, bunu da adamın sabırsızlığından anlayabilirdi. Kullanabileceği bir saldırı silahı arandı, mum söndürücüyü kaptı ve bunun lahana kafalı muma uygulamadan önce, içinden geçip gidecekmiş gibi, uyuyana saldırdı.

"Kim o? Ne oluyor?" diye bağırdı uyuyan, yerinden fırlayarak.

Bay Flintwinch, mum söndürücüyü arkadaşının boğazına sokarak susmasını sağlayacakmış gibi bir hareket yaptı; arkadaşı kendine gelerek gözlerini ovuşturdu, "Nerede olduğumu unutmuşum," dedi.

Jeremiah saatine baktı. "İki saattir uyuyorsun," diye hırladı, "kısa bir uyku çekersem yeterince dinlenirim demiştin." "Kısa bir süre uyudum," dedi ikizi.

"Sabahın iki buçuğu," diye söylendi Jeremiah. "Şapkan nerede? Ceketin nerede? Kutu nerede?"

"Hepsi burada," dedi ikiz, uykulu bir dikkatle boğazına bir şal bağlıyordu. "Bir dakika dur. Şimdi bana ceketin kolunu ver. Onu değil, öbür kolunu. Hah! Artık o kadar genç değilim." Bay Flintwinch öfkeli bir enerjiyle adama ceketini giydirdi. "Dinlendikten sonra bana bir kadeh daha vereceğine söz vermiştin."

"İç şunu!" diye cevap verdi Jeremiah, "ve –boğul diyecektim ama– git demek istiyorum," diyerek aynı şarap şişesini çıkardı ve şarap kadehini doldurdu.

"Onun şarabı, herhalde?" dedi ikiz, Rıhtımdaymış ve içecek saatlerce zamanı varmış gibi. "Hanımın sıhhatine."

Bir yudum aldı.

"Senin sıhhatine!"

Bir yudum daha aldı.

"Beyin sıhhatine!"

Bir yudum daha aldı.

"Ve St Paul's'teki bütün arkadaşların." Kadehi boşalttıktan sonra masaya koydu ve kutuyu aldı. Bu, kollarının altında kolaylıkla taşıdığı, elli altmış santimlik kare büyüklüğünde bir demir kutuydu. Jeremiah, kıskanç gözlerle, sağlam tuttuğundan emin olmak için kutuyu düzeltmesini izledi; elleriyle yokladı; yapması gerekenin ne kadar hayati olduğunu hatırlattı ve sonra kapıyı ona açmak için parmak uçlarında yürüdü. Bu son hareketi bekleyen Affery merdivenlerdeydi. Olaylar silsilesi o kadar sıradan ve doğaldı ki kapının açıldığını

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

duyabiliyordu, gece havasını hissediyor ve dışarıdaki yıldızları görebiliyordu.

Fakat şimdi rüyanın en dikkate değer kısmı gelmişti. Kocasından o kadar çok korkuyordu ki merdivenlerde olduğu için odasına geri dönmeye gücü yoktu (bunu adam kapıyı kilitlemeden önce kolayca yapabilirdi) ve orada durmuş, öylece bakıyordu. Sonuçta adam, elinde mum, yatağa gelmek için merdivenleri çıkınca doğruca üstüne gelmiş oldu. Şaşkına dönmüştü ama tek kelime etmedi. Gözlerini ondan ayırmadan ilerlemeye devam etti; kadın ise, tamamen onun etkisi altında, geri geri yürümeye başlamıştı. Böylece o geriye, adam ileriye doğru yürüyerek kendi odalarına girdiler. Kapıyı kapatır kapatmaz Bay Flintwinch onu gırtlağından yakaladı ve suratı mosmor olana kadar sarstı.

"Hey, Affery, kadın! Affery!" dedi Bay Flintwinch. "Ne görüyorsun rüyanda? Uyan, uyan! Derdin ne?"

"Derdim mi ne, Jeremiah?" dedi Bayan Flintwinch soluk soluğa, gözlerini devirerek.

"Hey, Affery, kadın! Affery! Uykundayken yatağından kalkıyorsun hayatım! Aşağıda uyuyakaldıktan sonra yukarı gelip seni battaniyene sarılmış, kâbusun içinde buluyorum. Affery kadın," dedi Bay Flintwinch, ifade dolu suratında dostça bir sırıtışla, "bir daha böyle bir rüya görürsen bu, ilaca ihtiyacın olduğu anlamına gelir. Ve sana öyle bir doz vereceğim ki yaşlı kadın! Öyle bir doz!"

Bayan Flintwinch ona teşekkür etti ve yatağa girdi.

Bölüm V
Aile Meseleleri

Pazartesi sabahı şehrin saatleri dokuzu vurduğunda Bayan Clennam, Jeremiah Flintwinch tarafından tekerlekli sandalyesiyle yüksek dolabına götürüldü. Kadın kilidini açıp masasına yerleştikten sonra Jeremiah –daha faydalı olacağı bir yere– çekildi ve oğlu ortaya çıktı.

"Bu sabah daha iyi misin, anne?"

Başını önceki gece hava durumundan söz ederken takındığı o haşin ve konforlu havayla salladı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Asla daha iyi olmayacağım. İyi ki, Arthur, biliyorum ve dayanabiliyorum."

Ellerini masanın üzerine ayn ayrı uzatmıştı ve önündeki yüksek dolabıyla sessiz bir kilise orgu çalarmış gibi görünüyordu. Yanına otururken oğlu da aynısını düşündü (bunu eskiden beri düşünürdü).

Birkaç çekmece açtı, bazı evraklara baktı ve tekrar geri koydu. Sert yüzünde, bir kâşifi düşüncelerinin kasvetli labirentine yönlendirebilecek en küçük bir gevşeme yoktu.

"İşlerimizden bahsedeyim mi, anne? İşlere girmeye istekli misin?"

"Ben mi istekli miyim, Arthur? Yoksa sen mi? Baban öleli bir seneden fazla oldu. O günden beri emrine amade, keyfini bekliyorum."

"Yola çıkmadan evvel ayarlanacak çok şey vardı; ayrıldığımda da dinlenmek ve rahatlamak için biraz dolaştım."

Sanki onu duymamış ya da son sözlerini anlamamış gibi yüzünü onun yüzüne çevirdi. "Dinlenmek ve rahatlamak için."

Kasvetli odada göz gezdirdi. Dudaklarının hareketinden bu iki sözcüğün onun için ne kadar az şey ifade ettiğini göstermek istercesine kelimeleri tekrarladığı anlaşılıyordu.

"Ayrıca anne, senin tek vasi olarak mülkün yönlendirilmesi ve yönetimine sahip olduğun düşünülürse, sen müsait olana kadar benim yapabileceğim çok az, hatta diyebilirim ki hiçbir iş yoktu."

"Hesaplar hazır," diye cevap verdi kadın. "Buradalar. Makbuzların hepsi incelendi ve teyit edildi. Onları istediğin zaman inceleyebilirsin, Arthur; dilersen şimdi."

"İşin tamamlandığını bilmem yeterlidir, anne. O halde, devam edeyim mi?"

"Neden olmasın?" dedi kadın, donduruluş tavrıyla.

"Anne, Evimiz birkaç yıldan beri daha az kazanıyor ve işlerimiz giderek düşüş gösteriyor. Hiçbir zaman çok fazla güven göstermedik ya da pek davet düzenlemedik; kimseyle aramızda bağ kurmadık; tuttuğumuz yol zamanımızın yolu değil ve çok geride kaldık. Bunu sana uzun uzun anlatmam gereksiz, anne. Zaten biliyorsun."

"Ne demek istediğini biliyorum," diye cevapladı kadın, ehliyetli bir tonlamayla.

"Şu an içinde konuştuğumuz bu eski ev bile," diye devam etti oğlu, "bahsettiğim şeyin bir örneği. Babamın daha önceki döneminde ve amcasının ondan önceki döneminde, burası bir işyeriydi – tam bir işyeri

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ve ticaret merkeziydi. Şimdiyse yalnızca zamanaşımına uğramış ve amaç dışı olmuş bir anomali ve uyuşmazlık. Sevkıyatlarımızın hepsi çoktan komisyoncu Rovingham'lara yapılmış ve her ne kadar bunların denetlenmesi ve babamın vasıtalarının idaresinde senin kararın ve dikkatin sarf edilmiş olsa da, herhangi bir özel konutta otursaydın bu nitelikler babamın servetini eşit derecede etkilerdi, öyle değil mi?"

"Sen, Arthur," dedi kadın, sorusuna cevap vermeden, "bir evin yatalak ve hasta –adilce yatalak ve haklı olarak hasta– anneni barındırmak dışında bir işe yaramadığını mı düşünüyorsun?"

"Sadece iş amaçlı konuşuyordum."

"Hangi amaçla?"

"Ona geliyorum."

"Ne olduğunu tahmin ediyorum," diye cevaplayarak gözlerini ona dikti, "fakat Tanrım bana her türlü felaketten yakınmamı yasaklamıştır. Günahkârlığım neticesinde acı hayal kırıklıkları hak ediyorum ve bunu kabul ediyorum."

"Anne, böyle konuştuğun için üzülüyorum, ama benim de bunlara dair endişelerim..."

"Böyle davranacağımı biliyordun. Beni bilirsin," diye sözünü kesti.

Oğlu bir süre durakladı. Annesini kızdırmıştı ve şaşkındı.

"Pekâlâ!" dedi yine taş gibi katılığa bürünerek. "Devam et. Anlat bakalım."

"Kendi adıma karar vereceğimi, işi terk edeceğimi tahmin ettin anne. Bu iş benim için bitmiştir. Sana tavsiyede bulunmayacağım; sen devam edeceksin, görüyorum. Üzerinde herhangi bir etkim varsa bunu sadece sana yaşattığım hayal kırıklığına karşı hakkımda daha yumuşak bir hüküm vermen için kullanırım: uzun bir hayatın yarısını yaşadım ve kendi irademi asla sana karşı kullanmadım. Bütün kalbim ve ruhumla senin kurallarına uyum sağlayabildiğimi söyleyemem; kırk yılımın ne kendim ne de herhangi biri için kârlı ya da hoş geçtiğini söyleyebilirim; ama daima itaat ettim ve sadece bunu hatırlamanı rica ediyorum."

Vah ki yalvarana o kürsüdeki merhametsiz çehreden bir parça taviz bekliyorsa. Vah ki borçlu kalana o acımasız gözlerin hüküm sürdüğü mahkemeye temyiz başvurusu yaptıysa. Büyüktü gereksinimi mistik dininde kadının, kasvet ve karanlıkla örtülü, matem rengi bulutların arasından yanıp sönen lanet, intikam ve afet şimşekleriyle. Bizim alacaklılarımızı bağışladığımız gibi borçlarımızı bağışla; bu ona göre ma-

nen çok zayıf bir duaydı. Çarp onlan Tanrım, onları soldur, onlan ez; benim yapacağım gibi yap ve o zaman ibadet ederim sana: Cenneti tartmak için kurduğu dinsiz, taştan kule buydu.

"Bitirdin mi Arthur, yoksa bana söyleyecek başka bir şeyin var mı? Bence başka bir şey olamaz. Kısa geçtin, ama doluydu!"

"Söyleyecek bir şeyim daha var, anne. Gece gündüz aklımda, uzun zamandır. Bunu söylemesi söylediklerimden daha zor... O benimle alakalıydı, bu ise hepimizle."

"Hepimiz mi! Hepimiz de kimiz?"

"Sen, ben ve ölmüş babam."

Kadın ellerini kürsüden indirdi; onlan kucağında kavuşturdu ve eski bir Mısır heykelinin anlaşılmazlığıyla dolu halde, oturup ateşe doğru baktı.

"Babamı benden kat kat daha iyi tanıyordun; onun bana karşı lakaytlığı da senden hâsıl oluyordu. Sen daha güçlüydün, anne ve onu sen yönettin. Çocukken de bunu şimdi bildiğim kadar iyi biliyordum. Sen buradaki işlerle ilgilenirken onun oradaki işler için Çin'e gitmesinin nedeninin onun üstündeki nüfuzun olduğunu biliyordum (gerçi bunlann gerçekten kararlaştırdığınız ayrılma şartları olup olmadıklarını bilmiyorum bile); yirmi yaşına kadar sizinle kalmam ve daha sonra yaptığım gibi ona gitmem de senin iradendi. Yirmi yıldan sonra bunu hatırlamam rahatsız etmeyecek mi?"

"Neden hatırladığını duymak için sabırsızlanıyorum."

Adam sesini alçalttı ve bariz bir isteksizlikle ve iradesine karşı:

"Sana sormak istiyorum, anne, hiç şüphelendin mi diye..."

Şüphe kelimesini duyduğu anda kadın karanlık bir ifadeyle gözlerini oğluna dikti. Sonra onları yine ateşe doğru çevirdi; eski zamanın Mısırlı heykeltıraşı sert granit yüzünü, kaşlan çağlar boyunca çatık kalacak şekilde sabitlemiş gibiydi.

"... zihnini kurcalayan gizli bir hatırası, bir pişmanlığı olabilir miydi? Davranışlarında böyle bir şey telkin edecek, bahsi geçmiş ya da herhangi bir ipucu verdiği bir şey gözlemledin mi?"

"Babanın nasıl bir gizli hatıraya kapılmış olduğunu kastettiğini anlamıyorum," dedi kadın biraz sonra. "Çok esrarengiz konuşuyorsun."

"Mümkün mü, anne?" dedi oğlu, ona yaklaşmak için öne eğilirken fısıldayarak ve elini gergin bir şekilde kürsüsüne dayadı, "İstemeden birisine yanlış bir şey yapıp düzeltmemiş olması mümkün mü?"

Kadın öfkeyle bakarak adamdan biraz daha uzaklaşmak için sandalyesinde arkaya eğildi, ama bir cevap vermedi.

"Bu düşünce sana hiçbir zaman aksetmediyse, bunu bilerek dahi, bende tezahür etmesinin acımasız ve gayri tabii olduğunun farkındayım. Fakat ondan kurtulamıyorum. Zaman ve değişim (ki sessizliğimi bozmadan önce her ikisini de denedim) durumu hiç değiştirmedi. Unutma ki ben babamla beraberdim. Unutma ki, saati korumam için bana verdiğinde yüzünü ve onu senin anlayacağın bir nişane olarak gönderdiğini ifade ederken ne kadar zorlandığını gördüm. Unutma ki, en sonunda titreyen elinde tuttuğu kalemle onu gördüm, sana birkaç kelime yazmaya çalışıyor, ama düşüncelerine hiçbir şekil veremiyordu. Bu belirsiz şüphem ne kadar uzak ve zalim olursa bana bir ihtimal fikri verebilecek şartlar da o kadar güçlü. Tanrı aşkına, düzeltmemiz için bize emanet edilen herhangi bir yanlış olup olmadığını kutsiyetle inceleyelim. Buna senden başka kimse yardımcı olamaz, anne."

Kadın hâlâ koltuğunda geri kaçma halindeydi ve ağırlığı onu zaman zaman tekerleklerin üzerinde hafifçe hareket ettiriyordu; bu da ona kayarak uzaklaşan bir hayalet görünümü veriyordu; adamla kendisi arasında duran sol kolunu elinin tersi yüzüne dönük olacak şekilde dirsekten bükmüş, sabit bir sessizlikle baktı.

"Para kazanmaya çalışırken ve amansız pazarlıklar sürdürürken – artık başladım ve böyle şeylerden bahsetmek zorundayım, anne– kimileri acımasızca aldatılmış, yaralanmış, mahvolmuş olabilir. Ben daha doğmadan evvel sen tüm bu mekanizmanın hareket gücüydün; senin güçlü ruhun kırk seneden uzun zamandır babamın tüm işlerine nüfuz etti. Sanırım hakikati keşfetmeme gerçekten yardımcı olursan bütün bu şüpheleri ortadan kaldırabilirsin. Bunu yapacak mısın, anne?"

Annesinin konuşacağını umarak durdu. Fakat kadının gri saçlarının iki katı da sert dudaklarından daha hareketsiz değildi.

"Herhangi birinin zararı karşılanacaksa, herhangi birine ödeme yapılacaksa bunu bilelim ve yapalım. Ya da hayır, anne, imkânlarım dahilindeyse *ben* yapayım. Ben parayla mutluluk olabildiğini pek görmedim. Benim bilgim dahilinde, bu eve ya da buraya ait herhangi bir kişiye pek huzur getirmedi. Babamın son saatlerini pişmanlıkla kararttığından ve dürüstçe ve adil bir şekilde benim olduğundan şüphe duyduğum sürece, para bana göre ayıp ve bedbahtlık olmayan hiçbir şey satın alamaz."

Paneldeki duvarda, kabineden iki ya da üç metre uzakta asılı bir çan ipi vardı. Kadın ayağının hızlı ve ani bir hareketiyle tekerlekli sandalyesini hızla geriye doğru sürdü ve ipi şiddetle çekti – o sırada kolunu, sanki adam ona vuruyor ve o da darbeyi savuşturuyormuş gibi kalkan pozisyonunda tutuyordu.

Bir kız aceleyle içeri girdi, korkmuştu.

"Flintwinch'i yolla!"

Kız bir anda çekildi ve yaşlı adam kapıda göründü. "Ne! Şimdiden birbirinize mi girdiniz siz ikiniz?" soğukkanlı bir şekilde yüzünü okşuyordu. "Öyle olacağını tahmin etmiştim. Emindim bundan."

"Flintwinch!" dedi anne, "oğluma bak. Ona bak!"

"Eh, zaten ona bakıyorum," dedi Flintwinch.

Kadın kendine kalkan ettiği kolunu uzattı ve öfkesinin kaynağını işaret ederek devam etti.

"Geri döneli daha bir saat olmadan –ayağındaki ayakkabının çamuru daha kurumadan– babasının hatırasına çamur atıyor! Annesinin kendisiyle birlikte babasının bir ömür boyu yaptığı ticari işlemler hakkında casusluk yapmasını istiyor! İlk günden bu yana sıkıntılar içinde, aşına yıprana, meşakkat ve feragatle kazanılmış bu dünyalığın sadece talan olduğuna dair kuruntuları varmış da bunların kime tazmin etmek için verilmesi gerekiyormuş, onu soruyor!"

Bunları her ne kadar öfkeyle söylese de öylesine kontrolünün dışında olmaktan uzak bir sesle söylüyordu ki her zamankinden daha düşük bir tondaydı. Ayrıca büyük bir açıklıkla konuşuyordu.

"Tazminat!" dedi. "Evet, hakikaten! Tazminattan bahsetmek ona kolay geliyor, yabancı ülkelerde gezip tozarak ve zevk ve sefa sürerek. Bir de beni görse, hapishanede ve prangalarla. Ben dırdır etmeden devam etmeliyim, çünkü günahlarımdan ötürü tazminat ödemem tayin edildi. Tazminat! Bu odada hiç yok mu? Bu on beş yıl boyunca burada hiç olmadı mı?"

Cennetle pazarlıklarını daima böylelikle dengelerdi, lehine olan şeyleri öne çıkararak, vereceğini alacağına mutlaka sayarak ve hakkını talep ederek. Bu konuda dikkate şayan olan, yalnızca gösterdiği zorlama ve vurguydu. Binlercesi bunu her gün yapıyor, kendilerine göre değişen biçimlerle.

"Flintwinch, bana o kitabı ver!"

Yaşlı adam kitabı masadan alıp ona uzattı. Kadın iki parmağını sayfaların arasına koydu, kitabı üzerlerine kapattı ve tehditkâr bir ta-

vırla oğluna salladı. "Vakti zamanında, Arthur, bu Tefsirlerde anlatıldığı gibi, Tanrı'nın dindar ve sevgili kulları bundan daha azı için oğullarını lanetler, onları ve onlara destek olanları sütteki bebeğine kadar Tanrı'dan ve insanoğlundan dışlar ve yok ederdi. Ama ben sana sadece şunu söylemeliyim ki, bu mevzuyu tekrarlayacak olursan seni reddedeceğim; o kapıdan dışarı atacağım, öyle ki beşikten beri annesiz olsam daha iyi olurdu diyeceksin. Seni bir daha asla görmeyeceğim veya tanımayacağım. Ve eğer her şeyden sonra ölümü görmen için bu karanlık odaya girecek olursan, yanıma geldiğinde bedenim kanasın."

Kısmen bu tehdidin yoğunluğundan, kısmen de (canavarca da olsa) bir tür dini bir işlem izlenimi yaratmış olmanın verdiği rahatlama duygusuyla kitabı ihtiyar adama geri verdi ve sustu.

"Şimdi," dedi Jeremiah, "ikinizin arasında kalmayacağını önceden belirterek, sorabilir miyim (ne de olsa çağrıldım ve üçüncü kişi yapıldım) neler oluyor?"

"Sana annem anlatsın," dedi Arthur, konuşma sırasının kendisinde olduğunu düşünerek. "Öyle kalsın. Benim söylediğim sadece anneme söylendi." "Ah!" dedi yaşlı adam, "Anneniz mi? Anneniz mi söylesin? Pekâlâ! Ama anneniz, babanızdan şüphelendiğinize değindi. Bu hiç vazifeşinas değil, Bay Arthur. Sırada kim var şüpheleneceğiniz?"

"Yeter," dedi Bayan Clennam, yüzünü o an için yalnızca yaşlı adama bakacak şekilde çevirerek. "Bu konudan daha fazla bahsetmeyelim."

"Evet, ama biraz durun, biraz durun," diye ısrar etti yaşlı adam. "Ne durumda olduğumuzu görelim. Bay Arthur'a babasına iftira atmaması icap ettiğini söylediniz mi? Buna hakkı olmadığını? Bunun bir temeli olmadığını?"

"Şu anda söylüyorum."

"Ah! Tamam işte," dedi yaşlı adam. "Şu anda söylüyorsunuz. Daha önce söylememiştiniz ve şu anda söylüyorsunuz. Ya, ya! Doğru! Biliyorsunuz, daha önce sizin ve babasının arasında o kadar çok kaldım ki ölüm sanki hiçbir fark yaratmadı ve ben hâlâ aranızda duruyordum. Yine duracağım ve adil olmak adına, bunu açıkça ifade etmek zorundayım. Arthur, lütfen babanıza güvensizlik etme hakkınızın olmadığını ve bunun için bir temele sahip olmadığınızı bilin."

Ellerini tekerlekli sandalyenin arkasına koydu ve kendi kendine mırıldanarak hanımını dolabına doğru geri yürüttü. "Şimdi," diye devam etti, kadının arkasında durarak, "bazı işlerimi yarım bırakıp gidecek olursam ve siz diğer yarısına gelip de bana yine ihtiyaç duyarsanız, Arthur işle alakalı olarak ne yapmak niyetinde olduğunu size söyledi mi?"

"El çekti."

"Herhalde başka birinin lehine değil?"

Bayan Clennam pencerelerden birine yaslanan oğluna baktı.

Adam o bakışı fark etti ve "Tabii ki annemin lehine," dedi. "O ne istiyorsa yapar."

Kısa bir sessizlikten sonra, "Eğer," dedi kadın, "benim için oğlumun hayatının en güzel çağındayken yeni bir gençlik ve kuvvet aşılaması, kâr ve kudret getirmesi beklentisine dair uğradığım hayal kırıklığından doğabilecek herhangi bir memnuniyet varsa o da eski ve sadık bir hizmetkârı yüceltmek olur. Jeremiah, kaptan gemiyi terk eder, lakin sen ve ben, onunla ya batarız ya da yüzeriz."

Gözleri para görmüş gibi parlayan Jeremiah, oğula ani bir bakış fırlattı; sanki "Bunun için *size* hiçbir şükran borcum yok," der gibiydi. "*Siz* bu yönde hiçbir şey yapmadınız!" Sonra da anneye kendisine teşekkür ettiğini ve Affery'nin de ona teşekkür ettiğini ve onu asla terk etmeyeceğini ve Affery'nin de onu asla terk etmeyeceğini söyledi. En sonunda da saatini cebinin derinliklerinden çıkardı, "On bir. İstiridye-

lerinizin zamanı geldi!" diyerek, herhangi bir ifade ve davranış değişikliği gerektirmeden konuyu değiştirdi ve çanı çaldı.

Fakat Bayan Clennam, tazminattan habersiz olduğunun varsayılması nedeniyle kendisine daha sert davranmaya karar verdiğinden, getirilen istiridyeleri yemeyi reddetti. Cazip görünüyorlardı; sekiz adet istiridye beyaz bir peçeteyle kaplı bir tepsideki beyaz bir tabağa daire halinde dizilmiş, yanında bir dilim tereyağlı Fransız ekmeği ve bir küçük kadeh soğuk şarap ve suyla servis edilmişti. Fakat o bütün ikna çabalarına direndi ve onları geri gönderdi – tabii şüphesiz bu hareketini Ebedi Günlüğünde lehine yazdırarak.

Bu istiridye atıştırmasına başkanlık eden Affery değil, önceki gece çan çalınınca loş ışıklı odada ortaya çıkan kızdı. Artık onu gözleme fırsatını yakalayan Arthur, ufak tefek yapısının, küçük hatlarının ve hafif ve basit elbisesinin onu olduğundan çok daha genç gösterdiğini fark etti. Muhtemelen yirmi iki yaşından fazla olmayan bu kadın, sokakta yanından geçerken bunun yarısı yaşta sanılırdı. Yüzü çok genç göründüğünden de değil, çünkü aslında yaşına göre çok daha düşünceli ve ilgili görünüyordu; ama öyle küçük ve hafif, öyle gürültüsüz ve utangaç ve üç büyüğünün arasında farklı olduğunun bilincinde görünüyordu ki uslu bir çocuğun edasına ve görüntüsüne sahipti.

Sert bir biçimde ve himaye ile aşağılama, bir sulama potasından serpiştirmekle hidrolik basınç arasında dalgalanan belirsiz bir biçimde, Bayan Clennam bu bağımlısına ilgi gösteriyordu. Odaya girdiği anda, çanın şiddetle çalınması üzerine, annenin o fevkalade davranışla kendini oğlundan koruduğu sırada bile, Bayan Clennam'ın gözlerinde ona ayrılmış gibi görünen bir bireysel tanışıklık vardı. En sert metalin bile sertlik dereceleri, siyah rengin bile tonları olması gibi, Bayan Clennam'ın diğer tüm insanlığa yönelik tavrının haşinliği ile Küçük Dorrit'e olan tutumunda ince bir ton farkı vardı.

Küçük Dorrit ücret karşılığı nakış dikiş yapardı. Belli bir günlük ücrete –ya da çok az bir ücrete– Küçük Dorrit sabah sekizden akşam sekize kadar istihdam edilirdi. Küçük Dorrit tam saatinde ortaya çıkar; tam saatinde ortadan kaybolurdu. İki sekizin arasında Küçük Dorrit'e ne olduğu bir sırdı.

Küçük Dorrit'in ahlaki olaylarından bir diğeri de şuydu: Günlük sözleşmesinde, ödenecek ücrete ek olarak yemekler de yer alıyordu. Başkalarıyla birlikte yemek yemeye karşı olağandışı bir isteksizlik du-

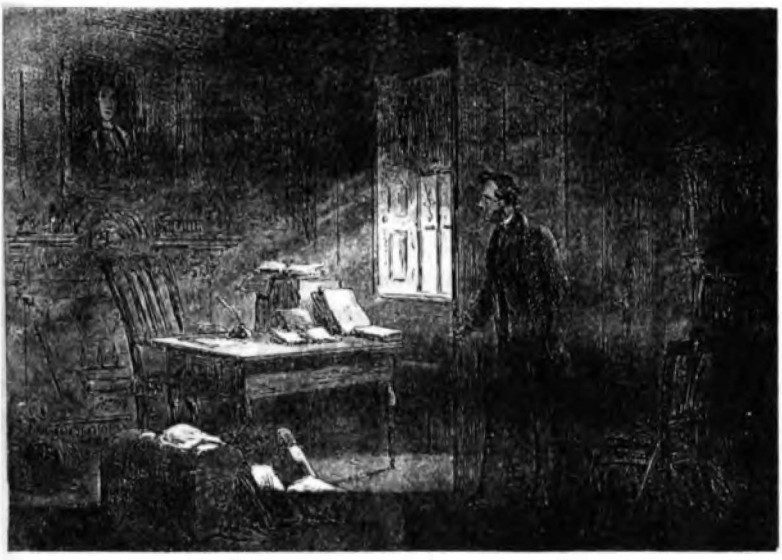
yar ve kaçınmak mümkünse bunu asla yapmazdı. Hep önce bitirmesi gereken şu ya da bu işi olduğunu ileri sürer ve mutlaka yalnız başına yemek yemek için planlar yapardı –görünüşe göre bu planları çok da kurnazca değildi, çünkü kimseyi aldatmazdı. Başarırsa tabağını herhangi bir yere taşımaktan, kucağını, bir kutuyu ya da zemini masa olarak kullanmaktan, daha da olmazsa bir şömine rafının önünde parmaklarının ucunda durmaktan memnuniyet duyardı; Küçük Dorrit'in büyük günlük endişesi ortadan kalkmış olurdu.

Küçük Dorrit'in yüzünü tanımak kolay değildi; çok çekingendi, iğnesiyle en uzak köşelerde işler, merdivenlerde biriyle karşılaştığı takdirde hemen korkup uzaklaşırdı. Ama galiba soluk, saydam bir yüzü vardı; hızla ifade değiştiren yumuşak ela gözleri hariç, özellikle güzel sayılmayacak bir yüz. Narince eğilmiş bir baş, küçücük bir beden, hızlı bir çift küçük meşgul eller ve perişan bir elbise –bu kadar düzgün olmasına rağmen– Küçük Dorrit çalışırken böyle görünürdü.

Bay Arthur Küçük Dorrit ile ilgili bu ayrıntıları veya genellemeleri gün içindeki kendi gözlerine ve Bayan Affery'nin diline borçluydu. Bayan Affery kendi iradesine sahip olsa bu muhtemelen Küçük Dorrit'in aleyhinde olurdu. Fakat –Bayan Affery'nin kişiliğini yutmuş olan kişilere sürekli atfettiği isimle– "o iki zekâ küpü" Küçük Dorrit'i gayet tabii olarak kabul ettikten sonra uyum göstermek dışında yapabileceği hiçbir şey yoktu. Aynı şekilde, eğer o iki zekâ küpü Küçük Dorrit'i mum ışığıyla öldürmeye karar verse zorlandıkları takdirde Bayan Affery şüphesiz mumu tutardı.

Bayan Affery yukarıda anlatılan bilgileri hasta odası için keklik kızartma ve yemek odası için sığır eti ve puding pişirme hazırlıkları yaptığı sırada vermişti; iki zekâ küpüne karşı kendini korumak için. Tek oğlu bu ikisiyle boy ölçüştürmek Bayan Flintwinch için tam bir tutku haline gelmiş gibiydi.

Arthur da gün boyunca bütün evi inceledi. Donuk ve karanlık buldu. Yıllar boyu terk edilmiş çorak odalar, hiçbir şeyin artık canlandıramayacağı, kasvetli bir uyuşukluğa gömülmüş görünüyordu. Aynı anda hem ağır hem hantal mobilyalar odaları döşemek yerine içlerinde saklanıyordu. Evin hiçbir yerinde renk yoktu, vaktiyle olan renkler uzun süre önce kaybolmuş gün ışığıyla birlikte uçup gitmişti – belki çiçekler, kelebekler, kuş tüyleri, değerli taşlar ve daha nelerin nelerin içine emilmişlerdi. Temelden tavana kadar tek bir düz zemin yoktu;

tavanlar duman ve toz yüzünden o kadar fevkalade bulutlanmıştı ki, yaşlı kadınlar çayın tortusundansa tavandan daha iyi fal bakardı. Bacalardan düşen ve kapılar açıldığında küçük puslu kasırgalar halinde girdaplar yapan kurumlar da olmasa, ölü soğuğu ocakların bir zamanlar yakılmış olduğunu gösterecek hiçbir iz yoktu. Bir zamanlar misafir odası olan bir odada, çerçevelerinde siyah çelenkler taşıyan siyah figürlerin kasvetli geçit törenleri yaptığı bir çift ayna vardı; ama bu figürlerin bile başları ve bacakları eksikti ve cenazeciye benzer bir Kupido kendi ekseninde dönüp baş aşağı gelmiş, bir başkası da tamamen düşmüştü. Arthur Clennam'ın müteveffa babasının, kendisini ilk hatırladığı zamanlarda iş amacıyla işgal ettiği oda o kadar değişmemişti ki, hâlâ görünmeden orada olduğu hayal edilebilirdi; görülebilen dulu üst kattaki odasındaydı; Jeremiah Flintwinch de hâlâ aralarında gidip gelerek müzakereleri sürdürüyordu. Duvardaki karanlık ve kasvetli, ısrarla suskun resmi, hayattan ayrıldığı sırada oğluna dikkatle bakan gözleriyle, verdiği görevi yerine getirmesini şiddetle istemeyi sürdürüyordu; ancak annesinin boyun eğeceğine dair artık umudunu yitirmişti ve güvensizliğini yatıştırmak için başka yollara gelince, umudunu uzun süre terk etmişti.

Yatak odasındakiler gibi kilerlerdeki iyi hatırladığı eski nesneler de zamanla ve çürüdükçe değişmişler, ama hâlâ eski yerlerinde du-

ruyorlardı; örümcek ağlarından saçları ağarmış boş bira fıçılarına ve gırtlakları tüy ve küften tıkanmış boş şarap şişelerine kadar hepsi yerli yerindeydi. Ayrıca sıra dışı şişe rafları ve yukarıdaki bahçeden gelen soluk ışık verevleri arasında, her gece sabahın ilk saatlerinde dirilen eski muhasebeciler tarafından düzenli olarak hesap tutuluyormuş gibi duran, küf ve çürük kokan eski defterlerin depolandığı bir kasa odası vardı.

Saat ikide, bir ucunda fırın çanağının büzülmüş bir bezin üzerinde, bir pişmanlık ilahisi havasında sunulduğu yemek masasında, yeni ortağı Bay Flintwinch'le birlikte akşam yemeği yedi. Bay Flintwinch, annesinin artık itidalini topladığını ve sabah olanlara dair herhangi bir atıfta bulunmayacağına emin olmasını söyledi. "Ve babanızın kapısına suçlama getirmeyin, Bay Arthur," diye ekledi Jeremiah, "asla ve katiyen bunu yapmayın! Şimdi, bu konuyu kapatalım."

Bay Flintwinch, kendi özel küçük bürosunu yeniden düzenleyip tozunu almıştı, yeni itibarını şereflendirmek ister gibiydi. Midesini sığır etiyle doldurduktan, bıçağın kenarıyla fırın çanağındaki sosun tamamını emdikten ve bu bulaşıkhaneden aldığı küçük bir fıçı birayı gönlünce içtikten sonra yine bu işe döndü. Tazelenmiş bir halde gömlek kollarını kıvırdı ve tekrar çalışmaya başladı; Bay Arthur da çalışırken onu izliyor, babasının resminin ya da mezarının en az bu yaşlı adam kadar iletişim kurabileceğini düşünüyordu.

"Şimdi, Affery, ey kadın," dedi Bay Flintwinch, kadın koridordan geçerken. "Son baktığımda Bay Arthur'un yatağını henüz yapmamıştın. Uyan. Acele et."

Ancak Bay Arthur evi çok boş ve kasvetli buluyordu ve annesinin düşmanlarının (belki de o da onlardan biriydi) fani olarak çirkinleşmeye ve ebedi olarak yıkıma amansızca havale edilmesine yardımcı olmayı hiç istemediğinden, bagajını bıraktığı yere, kahvehaneye yerleşmeyi planladığını açıkladı. Bay Flintwinch'in kendisinden kurtulma fikrini hoş karşılaması ve annesinin, tasarruf düşüncesinin ötesinde, kendi odasının duvarları içinde olmayan çoğu yerli düzenlemeye kayıtsız kalması sayesinde bu işi daha fazla rahatsızlık yaratmadan halletti. Annesi, Bay Flintwinch ve o gerekli defter ve belgeleri kontrol etmek için bir araya gelecekleri çalışma saatleri üzerinde mutabakata vardı; böylece bu kadar zamandan sonra bulduğu evi kederli bir kalple terk etti.

Ya Küçük Dorrit?

Çalışma saatleri, Clennam'ın ferahlamak için yürüyüşe çıktığı, istiridye ve keklikten ibaret hasta diyeti için verilen gerekli aralıklar da dâhil, iki hafta kadar bir süre için saat on ile saat altı arasındaydı. Küçük Dorrit bazen iğnesiyle meşguldü, bazen değildi, bazen de mütevazı bir ziyaretçi gibi görünüyordu: bu, adamın geliş vesilesine göre değişiyor olmalıydı. Onu görmeyi bekledikçe, gördükçe ya da görmedikçe ve hakkında tahminlerde bulundukça Arthur'un merakı günbegün çoğaldı. En baskın fikrinden etkilenerek, kızın bir şekilde bu fikirle ilişkili olma ihtimalini kendi kendine tartışma alışkanlığı bile edindi. Sonunda Küçük Dorrit'i izlemeye ve öyküsünü daha çok öğrenmeye karar verdi.

Bölüm VI
Marshalsea'nin Babası

Otuz yıl önce, Southwark ilçesinde, güneye giden yolun sol tarafında, Saint George Kilisesinden birkaç kapı önce Marshalsea Cezaevi bulunuyordu. Yıllardır oradaydı ve birkaç yıl daha da orada kaldı; ama artık yok ve dünya onsuz eksik kalmış sayılmaz.

Uzunlamasına, kışla biçiminde bir yapıydı, sırt sırta dönmüş bakımsız evlere bölünmüştü, böylece hiçbirinin arka odaları yoktu; taş döşemeli dar bir avluyla çevriliydi ve tepelerinde çiviler olan yüksek duvarlarla kuşatılmıştı. Burası borçlular için kapalı ve sınırlı bir hapishaneyken, kaçakçılar için de daha kapalı ve daha sınırlı bir hapishaneyi içeriyordu. Vergi kanunlarına karşı gelmiş suçluların ve ödeyemedikleri borçları olan tüketicilerin veya gümrük vergilerinden temerrüde düşenlerin buraya, sağlam bir veya iki hücreden oluşan, Marshalsea borçlularının sıkıntılarını unuttukları son derece sınırlı kuka alanının esrarengiz bitiminde yaklaşık bir metre genişliğinde kör bir sokağı olan demir plakalı ikinci bir hapishaneye kapatılmaları gerekirdi.

Buraya hapsedilmeleri gerekiyordu, çünkü geçen zaman sağlam hücrelere ve kör sokağa artık sığmaz olmuştu. Kuramsal olarak her zamanki kadar iyi olsalar da uygulamada biraz kötü sayılmaya başlamışlardı; günümüzde hiç de sağlam olmayan diğer hücrelerin ve

tamamen kör olan diğer kör sokakların durumunda görüldüğü gibi. Bu nedenle, kaçakçılar, âdet olduğu üzere borçlularla bir olarak (ki onlar da buna hazırdı), birisinin bir Daireden geldiği belirli resmi durumlar haricinde, ne kendisinin de ne de başka birinin bildiği bir şeyi görmezden gelme davranışı gösterirlerdi. Bu tür İngiliz vesilelerde, varsa kaçakçılar, bu sağlam hücrelere ve kör sokaklara girer gibi yaparlar, bu arada bu birisi bir işini yapıyormuş gibi davranır ve yapmamayı bırakır bırakmaz hemen yine dışarı çıkardı; neredeyse küçük, sağlam adamızdaki kamu işlerinin tamamının somut bir örneği.

Bu anlatı, Marsilya'da güneşin parladığı günden çok önce, Marshalsea Hapishanesine götürülmüş bir borçluyla ilgilidir.

O zamanlar, doğrudan tekrar dışarı çıkmakta olan, çok sevimli ve çaresiz bir orta yaşlı beyefendi idi. Kesinlikle, doğrudan tekrar dışarı çıkıyordu, çünkü Marshalsea'nin kilidi dışarı çıkmayacak olan bir borçlunun üzerine asla kapanmazdı. Yanında, içindekileri boşaltmaya değmeyeceğini düşündüğü bir elbise bavulu getirmişti; Değmezdi, çünkü –gardiyana bakılırsa diğer herkes gibi– emindi ki, doğrudan tekrar dışarı çıkacaktı.

Utangaç, çekingen bir adamdı; iyi görünümlüydü, biraz kadınsı bir tarzı vardı; yumuşak sesi, kıvırcık saçlarıyla ve kararsız elleriyle –o zamanlar yüzüklerle dolu– endişeli parmakları hapishaneyle tanışmasının ilk yarım saatinde titreyen dudaklarına yüzlerce kez gidip gelmişti. Asıl endişesi hanımıydı.

"Sizce bayım," dedi gardiyana, "yarın sabah kapıya gelecek olsa çok sarsılır mı?"

Gardiyan tecrübelerine göre bunun kimilerine olduğunu, kimilerineyse olmadığını ifade etti. Genel olarak cevabı, "evet"ten ziyade "hayır"dı. "Nasıl birisi olduğuna bağlı, tamam mı?" dedi felsefi bir tavırla, "olay buna bağlı."

"Hakikaten de çok hassas ve tecrübesizdir."

"Bu da," dedi gardiyan, "yine ona bağlı."

"Yalnız başına dışarı çıkmaya hiç alışık değildir," dedi borçlu, "yürüyecek olsa buraya nasıl gelebileceğini düşünemiyorum."

"Olur a," dedi gardiyan, "belki faytona biner."

"Olabilir." Kararsız parmaklar titreyen dudaklara gitti. "Ümit ederim ki öyle yapar. Bu aklına gelmeyebilir."

"Ya da, olur a," dedi gardiyan, önerilerini iyice eskimiş ahşap taburesinden sunarak, zayıflığı nedeniyle bir çocuğa şefkat gösterir gibi. "Belki de erkek kardeşiyle ya da kız kardeşiyle gelir."

"Erkek ya da kız kardeşi yok ki."

"Yeğeni, kuzenleri, uşağı, delikanlısı, manavı... Tüh be! Ne o ne öbürü," dedi gardiyan, yaptığı önerilerin hepsini kendiliğinden reddederek.

"Korkarım –ümit ederim kurallara aykırı değildir– çocukları getirecektir."

"Çocuklar mı?" dedi gardiyan. "Ve kurallar? Tanrım sizi tam yerine göndermiş, burada çocuklar için bir oyun alanı var. Çocuklar! Yahu ortalık onlarla dolu! Kaç çocuğunuz var?"

"İki," dedi borçlu, kararsız elini tekrar dudaklarına kaldırarak, sonra hapishaneye girdi.

Gardiyan onu gözleriyle izledi. "Bir de sen," diye gözlem yaptı kendi kendine, "bu da üç yapar. Bir de karın, bir krona iddiaya girerim. Bu da sizin için dört kişi demek. Ve bir de yolda var, yarım kron daha. Bu da beş demek... Ve sonra hanginizin, doğmamış bebeğin mi, senin mi en aciz olduğuna bir yedi buçuk daha koyarım!"

Tüm ayrıntılarında haklıydı. Kadın ertesi gün, üç yaşında küçük bir oğlan ve iki yaşında küçük bir kızla geldi ve gardiyan tamamen haklı çıktı.

"Bir odanız var, değil mi?" diye sordu gardiyan borçluya, bir iki hafta sonra.

"Evet, çok iyi bir odam var."

"Döşemek için ıvır zıvırınız var mı?" diye sordu gardiyan.

"Bu öğleden sonra birkaç gerekli mobilya parçasının teslim edilmesini bekliyorum."

"Bayanla ufaklıklar da yanınıza gelecekler mi?" diye sordu gardiyan.

"Ah evet, birkaç haftalığına bile olsa ayrı kalmamamızın daha iyi olacağını düşünüyoruz."

"Birkaç haftalığına bile olsa, tabii canım," diye cevapladı gardiyan. Gözleriyle onu tekrar izledi ve gittiğinde başını yedi kez salladı.

Bu borçlunun işleri, para yatırmış olduğundan daha fazlasını bilmediği bir yatırım ortaklığı nedeniyle karışmıştı; tahsilat ve tediye gibi kanuni mevzular, oraya buraya tebligatlar, bir yandan alacaklıların

kanuna aykırı tercihinden doğan şüpheler ve öte yandan mülkiyetin gizemli bir şekilde uçup gitmesi... Ve yeryüzünde hiç kimse ortaya çıkan karışıklık yığınındaki herhangi bir kalemi açıklamakta borçlunun kendisi kadar kabiliyetsiz olamayacağı için bu adamın davasından hiçbir şey anlaşılamazdı. Onu ayrıntılı olarak sorgulamak ve cevaplarını anlamlandırmaya çalışmak; onu muhasebecilerle ve ödeme aczinin ve iflasın kurnazlıklarında tecrübeli keskin avukatlarla bir yere kapatmak yalnızca davayı bileşik faiz ve anlaşılmazlık mertebesine getirmekti. Kararsız parmaklar her seferinde daha da etkisizce dudaklara gitti ve en keskin pratisyenler de onun ümitsiz bir vaka olduğuna kanaat getiriler.

"Dışarı mı?" dedi gardiyan, "alacaklıları onu omuzlarından tutup dışarı itmezse asla dışarı çıkamayacak."

Beş ya da altı ay geçmişti ki bir sabah nefes nefese ve beti benzi atmış bir halde bu gardiyanın yanına koşturdu ve hanımının hastalandığını bildirdi.

"Olacağı belliydi," dedi gardiyan.

"Daha henüz," dedi adam, "yarın bir kır evine gitmesi gerektiğini düşünmüştük. Ne yapacağım! Aman Tanrım, ben ne yapacağım!"

"Ellerinizi ovuşturup parmaklarınızı ısırmakla zaman kaybetmeyin," dedi pratik gardiyan, "benimle gelin."

Gardiyan onu –ne yapacağını düşünüp tir tir titrer ve sessizce ağlarken, bir yandan da kararsız parmakları gözyaşlarını yüzüne dağıtırken– hapishanenin ortak merdivenlerden birinden yukarıya, çatı arasındaki bir kapıya götürdü. Sonra kapıyı anahtarının sapıyla çaldı.

"Gel!" diye bağırdı içeriden bir ses.

Gardiyan kapıyı açarak, sefil, leş kokulu küçük bir odada, sıska bir masaya oturmuş, pipo ve brendi içip pişpirik oynayan boğuk sesli, tıknefes, kırmızı suratlı iki şahsı ortaya çıkardı. "Doktor," dedi gardiyan, "burada bir dakika bile kaybetmeden size ihtiyacı olan bir beyefendinin eşi var!"

Doktorun arkadaşı boğuk ses, tıknefeslik, kırmızı surat, pişpirik, tütün, pislik ve brendi bakımından biraz daha iyi durumdaydı; buna karşılık doktor daha boğuk sesli, daha tıknefes, daha kırmızı suratlı, daha pişpirikli, daha tütünlü, daha pis ve daha brendiliydi. Doktor inanılmaz derecede hırpaniydi, sırtında dirsekleri delik ve düğmeleri en üst düzeyde eksik, yırtık, yamalı bir denizci paltosu (zamanında bir

yolcu gemisinde bulunmuş tecrübeli bir cerrahtı), herhangi bir ölümlünün hayal edebileceği en kirli beyaz pantolon, bez terlikler vardı ve görüldüğü kadarıyla gömleksizdi. "Doğum mu?" dedi doktor. "Benim işim!" Ardından doktor baca pervazından bir tarak aldı ve saçlarını dimdik hale getirdi –anlaşılan bu onun yıkanma yöntemiydi– sonra kupasının, tabağının ve kömürlerinin durduğu dolaptan, en adisinden mesleki bir sandık ya da bavul çıkardı, çenesini boynuna sarılı pasaklı eşarbın içine yerleştirdi ve dehşet verici bir tıbbi korkuluk haline geldi.

Doktor ve borçlu merdivenlerden aşağı koştular ve borçlunun odasına gittiler. Hapishanedeki tüm hanımlar haberi almışlardı ve avludaydılar. Bazıları çoktan iki çocuğa sahip çıkmış, misafirperver bir şekilde onları uzaklaştırıyordu; diğerleri kendi kısıtlı depolarından onlara küçük konforlar teklif ediyordu; yine diğerleri çalçene sempati gösteriyordu. Beyefendi mahkûmlar kendilerini dezavantajlı hissederek çoğunlukla odalarına çekilmişlerdi, hatta sıvışmışlardı; bazıları açık pencerelerden ıslıklarla doktora iltifat ediyor, diğerleri aralarındaki birkaç kattan yaygın heyecana yönelik alaycı göndermeler yapıyordu.

Sıcak bir yaz günüydü ve hapishane odaları yüksek duvarların arasında pişiyordu. Borçlunun kapalı odasında hademe ve müstahdem Bayan Bangham, –kendisi bir mahkûm değil (bir zamanlar olmasına rağmen), dış dünyayla aralarında popüler bir iletişim aracıydı– sinek yakalayıcı ve genel görevli olarak hizmetlerini gönüllü bir şekilde yerine getiriyordu. Duvarlar ve tavan sineklerden kapkara olmuştu. Ani yöntemler konusunda uzman olan Bayan Bangham, bir eliyle hastayı lahana yaprağıyla yelpazeliyor, diğeriyle ise kavanozlarda sirke ve şeker tuzakları kuruyor, duruma uygun teşvik edici ve tebrik niteliğindeki duygularını telaffuz ediyordu.

"Sinekler seni rahatsız ediyor, değil mi hayatım?" dedi Bayan Bangham. "Ama belki de aklını meşgul eder ve iyi gelir. Mezarlık, bakkal, araba ahırları ve işkembecilerin arasında Marshalsea sinekleri çok büyürler. Ama belki de teselli olarak gönderildiler. Nasılsın şimdi hayatım? İyi değil misin? Hayır, hayatım, bu beklenen bir şey değil; daha iyi olmadan evvel daha kötü olacaksın, biliyorsun değil mi? Evet. Doğru! Ve mahpusta doğan tatlı küçük bir melek düşün! Bu çok hoş değil mi, *bu* durumunu hoş geçirmeni sağlamaz mı? Yahu burada böyle bir şey daha önce olmamıştı hayatım, ne kadar zamandan beridir bilmem.

Bir de ağlıyor musun?" diyordu Bayan Bangham, hastaya daha fazla moral vermek için. "Sen! Kendine çok ün kazandırıyorsun! Sinekler kavanozlara ellişer ellişer düşüyor! Ve her şey o kadar iyi gidiyor ki! Ve işte kimler gelmiş," dedi Bayan Bangham kapı açılınca, "sevgili beyefendin Dr Haggage ile birlikte gelmiş! Şimdi gerçekten tamamlandık *bence*!"

Doktorunki bir hastaya mutlak eksiksizlik duygusu vermesi neredeyse imkânsız bir görüntüydü, ama şimdi, "Olabildiğince tamamız, Bayan Bangham ve biz bu işten alnımızın akıyla çıkacağız," diyerek görüşünü dile getirdiğinde ve Bayan Bangham ile birlikte, başka kim olsa yapacağı gibi, zavallı çaresiz çifte sahip çıktıklarında, eldeki imkânlar hiç yoktan iyiydi. Dr Haggage'in vakayı ele almasındaki öne çıkan özellik, Bayan Bangham'ı istenen düzeyde tutmaktı. Şöyle ki:

Daha geleli yirmi dakika olmamıştı ki, "Bayan Bangham," dedi, "dışarı çıkıp biraz brendi getirin, yoksa çökeceksiniz."

"Teşekkürler bayım. Ama bende hiç yok," diye cevapladı Bayan Bangham.

"Bayan Bangham," dedi doktor, "Ben bu hanımefendiyle profesyonel olarak ilgileniyorum ve sizinle bir tartışmaya girmek istemiyorum. Dışarı çıkın ve küçük bir brendi getirin, yoksa yıkılacağınıza eminim."

"Dediğinizi yapacağım, efendim," dedi Bayan Bangham, kalkarak. "Siz de iki yudum içerseniz bundan daha beter olamazsınız, çünkü hayli berbat görünüyorsunuz, efendim."

"Bayan Bangham," dedi doktor, "Ben sizin meseleniz değilim, teşekkürler, ama siz benim meselemsiniz. Lütfen *beni* dert etmeyin. Size düşen, söyleneni yapmak ve gidip istediğim şeyleri getirmektir."

Bayan Bangham boyun eğdi ve doktor ona iksirini verdikten sonra kendininkini aldı. Tedaviyi her saat tekrarladı, özellikle Bayan Bangham üzerinde çok kararlıydı. Üç ya da dört saat geçti; yüzlerce sinek tuzağa düştü; en sonunda onlarınkinden çok da güçlü olmayan bir küçük yaşam, sayısız küçük ölümün arasından ortaya çıktı.

"Gerçekten çok güzel, küçük bir kız," dedi doktor, "küçük ama biçimi iyi. Hey, Bayan Bangham! Tuhaf görünüyorsunuz! Hemen gidin ve biraz daha brendi getirin, yoksa nöbet geçireceksiniz."

Bu süreçte borçlunun yüzükleri, kışa giren bir ağacın yaprakları gibi, kararsız ellerinden dökülmeye başlamıştı. O gece doktorun yağlı avcuna koyduğu şıngırtılı şeylerden sonra geriye bir tane bile kalma-

mıştı. Bu arada Bayan Bangham, ayak işleri için, çok iyi tanındığı, üç altın topile süslü komşu bir kuruluşa gitmişti.

"Teşekkür ederim," dedi doktor, "teşekkür ederim. Zevceniz hanımefendi son derece sakindir. Gayet iyi durumdadır."

"Bunu öğrendiğim için çok mutlu ve çok minnettarım," dedi borçlu, "gerçi böyle olacağını hiç düşünmezdim..."

"Çocuğunun böyle bir yerde doğacağını mı?" dedi doktor. "Hah hah, efendim, ne olacak ki? Buradaki tek eksiğimiz biraz sıkışık olmamız. Burası sessiz olur; kimse bizimle uğraşmaz; burada alacaklıların vurup da adamın yüreğini ağzına getirecekleri bir kapı tokmağı yoktur, efendim. Kimse buraya gelip birinin evde olup olmadığını sormaya ve evde olana kadar paspasta duracağını söylemeye kalkışmaz. Kimse buraya para talebiyle tehdit mektuplan yazmaz. Bu özgürlüktür, efendim, bu özgürlüktür! Yurtiçinde ve yurtdışında, yolda ve gemide hekimlik yaptım ve size şunu söyleyeyim: Daha önce hiç bugün burada olduğu kadar sessiz koşullar altında çalışmadım. Başka yerlerde insanlar huzursuz, düşünceli, aceleci, şu hususta endişeli, bu hususta endişeli. Burada öyle bir şey yok, efendim. Bunların hepsini yaşamışız, en kötüsünü biliriz; en dibini görmüşüz, daha fazla düşemeyiz ve ne bulduk? Huzur. Bunun adı budur. Huzur." Bu inancını aktardıktan sonra, eski bir hapishane kuşu olan ve şimdi her zamankinden daha sarhoş olup cebinde ek ve olağandışı para teşvikine de sahip olan doktor, boğuk ses, tıknefeslik, kırmızı surat, pişpirik, tütün, pislik ve brendi ortağının yanına döndü.

Şimdi borçlu, doktordan çok farklı bir adamdı, yine de daireyi kendi ters tarafından tamamlayıp aynı noktaya ulaşmıştı bile. İlk başta hapsedilmek onu yıkmış olsa da kısa süre sonra donuk bir rahatlama duymuştu. Kilit altındaydı; ama onu içeride tutan kilit, sıkıntılarını da dışarıda tutuyordu. Bu sıkıntılarla yüzleşebilecek ve onlarla savaşacak güce sahip bir adam olsaydı onu tutan ağı ya da kalbini kırabilirdi; ama böyle biri olmadığı için aygın baygın yumuşak bir inişe geçti ve asla bir adım daha atmadı.

Meselenin ne başını ne ortasını ne de sonunu belirleyebilen aracılardan kendisine dönen, hiçbir şeyin çözemeyeceği çapraşık işlerinden kurtulduğunda bu sefil sığınağının eskisinden daha da sessiz bir sığınak olduğunu anlamıştı. Elbise bavulunu uzun zaman önce açmıştı; artık büyük çocukları düzenli olarak avluda oynuyordu ve herkes bebeği tanıyor ve ona sahip çıkıyordu.

"Doğrusu seninle gurur duyuyorum," dedi arkadaşı gardiyan bir gün. "Yakında en yaşlı sen olacaksın. Sen ve ailen olmadan Marshalsea, Marshalsea olmazdı."

Gardiyan gerçekten onunla gurur duyuyordu. Arkasını döndüğünde yeni gelenlere ondan övgüyle söz ederdi. "Dikkatinizi çekmiştir," derdi, "az önce şu kulübeden çıkan?" Yeni gelen muhtemelen evet cevabını verirdi.

"Bir beyefendi olarak yetiştirilmiş, en âlâsına kadar. Hiçbir masraftan kaçınmadan eğitilmiş. Bir defasında yeni bir piyanoyu denemek için müdürün evine gitmişti. Anladığım kadarıyla, saat gibi çalıyormuş – harika! Lisana gelince, her lisanı konuşuyor. Zamanında burada bir Fransız vardı ve bence Fransızcayı bir Fransızdan daha çok biliyordu. Zamanında burada bir İtalyan vardı ve yarım dakikada onu susturdu. Başka hücrelerde de kimi tipler bulursunuz, bulamazsınız diyemem. Fakat bahsettiğim hususlardaki en iyi keresteciyi ararsanız Marshalsea'ye gelmelisiniz."

En küçük çocuğu sekiz yaşındayken, yaşadığı yere karşı ondan daha hassas olduğundan değil, kendine has bir dertten dolayı uzun süredir sıkıntı çeken karısı, köydeki fakir bir arkadaşını, eski bir hemşireyi ziyarete gitti ve orada öldü. Sonrasında adam iki hafta odasına kapandı; İflas Mahkemesine giren bir avukat kâtibi, kira mukavelesi gibi bir taziye hazırladı ve tüm tutsaklar bunu imzaladı.

Tekrar ortaya çıktığında saçları daha da ağarmıştı (kısa zamanda saçları ağarmaya başlamıştı) ve gardiyan, ilk geldiğinde yaptığı gibi, ellerini yine sık sık titreyen dudaklarına götürdüğünü fark etti.

Ama bir ya da iki ay içinde üzüntüsünü aşmaya başladı; bu arada çocuklar her zamanki gibi bahçede oynuyorlardı, ama matem giysileriyle.

Sonra uzun süredir dış dünya ile popüler bir iletişim aracı olan Bayan Bangham rahatsızlanmaya başladı ve her zamankinden daha sıklıkla, alışveriş sepeti dökülmüş ve müşterilerinin para üstü eksik olarak, yarı baygın halde kaldırımlarda bulunmaya başladı. Oğlu, Bayan Bangham'ın yerini alıp siparişleri doğru bir şekilde yerine getirmeye ve hapishanede hapishanelik, sokaklarda sokaklık olmaya başladı.

Zaman geçti ve gardiyan hastalanmaya başladı. Göğsü şişti, bacakları zayıfladı ve nefes darlığı çekmeye başladı. İyice eskimiş ahşap taburenin onu "aştığından" şikâyet ediyordu. Minderli bir koltukta

oturuyor ve bazen dakikalarca nefesi öyle daralıyordu ki anahtarı döndüremiyordu. Bu nöbetler galebe çaldıkça onun için anahtarı sıklıkla borçlu çevirmeye başlamıştı. "Sen ve ben," dedi gardiyan, kulübenin içeride yanan ateşle giderek daha kalabalık olmaya başladığı karlı bir kış gecesi, "buranın en yaşlı sakinleriyiz. Senden önce ben geleli yedi yıl olmamıştı. Fazla ömrüm kalmadı. Kapıyı tamamen bırakıp gittiğim zaman, Marshalsea'nin babası sen olacaksın." Gardiyan, bu dünyanın kapısını ertesi gün bırakıp gitti. Sözleri hatırlandı, tekrarlandı ve gelenek bundan sonra nesilden nesle –bir Marshalsea nesli yaklaşık üç ay olarak hesaplanabilir– aktarıldı ve yumuşak huylu ve beyaz saçlı hırpani yaşlı borçlu, Marshalsea'nin Babası oldu.

Ve zamanla unvanından gurur duymaya başladı. Onu talep etmeye kalkacak herhangi bir sahtekâr ortaya çıkacak olsa onu haklarından mahrum etme girişimine karşı küskünlük dolu gözyaşları dökerdi. Orada bulunduğu yıl sayısını abartmaya yönelik bir eğilim algılanmaya başladı; genel olarak onun hesabından birkaç yıl kesmeniz gerektiği anlaşılıyordu; gelip geçen borçlu nesillerle kıyaslandığında kibirliydi.

Yeni gelenlerin hepsi ona takdim ediliyordu. Bu merasime son derece meraklıydı. Nüktedanlar bu takdim görevini aşırı ihtişam ve nezaketle yerine getirirlerdi, ama onun ciddiyet duygusunu kolayca aşamazlardı. Onları fakir odasında (avluda gayri resmi bir takdimden hoşlanmazdı – bu herkesle olabilirdi) bir tür ezik bir lütufkârlıkla karşılardı. Onlara Marshalsea'ye hoş geldiklerini bildirirdi. Evet, o, oranın babasıydı. Dünya da ona bu sıfatla hitap etme nezaketini gösteriyordu; en azından yirmi yılı aşkın bir süre orada ikamet etmesi ona bu hakkı veriyordu. İlk başta küçük görünüyordu, ama burada hoş bir ortam – bir karışım, ister istemez bir karışım– ve çok iyi bir hava vardı.

Marshalsea'nin Babası için artık geceleri kapısının altına yarım kron, iki yarım kron, hatta nadiren de olsa zaman zaman, yarım altın bırakılması alışılmış bir durum haline geldi. "Veda eden bir kolejlinin saygılarıyla..." Hediyeleri halka mal olmuş bir şahsa yapılan saygı ifadeleri olarak kabul ediyordu. Bazen bu şahıslar Tuğla, Körük, İhtiyar Kuşüzümü, Cingibi, Nanik, Paspas, Kesit, Köpeklere Et gibi esprili isimler kullanırlardı; ama o bunu zevksizlik olarak nitelendirir ve biraz incinirdi.

Bir zaman sonra bu davranışlar azalma belirtileri göstermeye ve birçoğunun ayrılma acelesinin yarattığı koşullarda pek de eşit olmayan

şahıslar için daha fazla çaba sarf etme ihtiyacı hissetmeye başlayınca sadece belli bir saygınlığa sahip kolejlileri kapıdan uğurlama âdeti icat etti. İşlemi yapılan söz konusu kolejli bazen gidip kâğıda bir şeyler sarıyor, sonra gelip, "Merhaba!" diyordu.

Şaşırmış gibi yapardı. Gülümseyerek, "Ben mi?" derdi. Bu sırada kolejli onun yanına gelmiş olurdu, o da babacan bir tavırla, "Bir şey mi unuttunuz? Sizin için ne yapabilirim?" diye sorardı.

"Bunu unutmuşum," derdi kolejli çoğunlukla, "Marshalsea'nin Babası için."

"Beyefendiciğim," derdi, "size ebediyen minnettardır." Fakat son ana kadar o kararsız eli, avluda dolaştığı iki ya da üç turda indirdiği paraların olduğu cepte dururdu ki alışveriş diğer kolejlilerin fazla dikkatini çekmesin.

Bir akşamüstü, dışarı çıkan oldukça büyük bir kolejliler grubunu onurlandırdıktan sonra geri döndüğü sırada, bir hafta önce küçük bir borç için içeri atılmış, o öğleden sonra borcunu ödemiş ve şimdi de dışarı çıkmakta olan yoksul taraftan biriyle karşılaştı. Adam sadece, üzerinde çalışma kıyafeti olan bir sıvacıydı; karısı da yanındaydı ve neşesi yerindeydi.

"Tanrı sizi korusun, efendim," dedi adam geçerken.

"Sizi de," dedi Marshalsea'nin Babası, babacan bir edayla.

Aralarında hayli mesafe vardı, herkes kendi yoluna gidiyordu, ama sıvacı, "Affedersiniz, efendim!" diye seslendi ve dönüp yanına geldi.

"Çok değil," dedi sıvacı, avcuna küçük bir küme yanm peni koyarak, "ama gönülden."

Marshalsea'nin Babasına daha önce hiç bakır haraç teklif edilmemişti. Çocukları sık sık alırdı, tabii onun rızasıyla ve yediği eti, içtiği içkiyi satın almak için ortak fona koyarlardı; ama beyaz kireç kaplı pazen tarafından kendisine, yüz yüze, yarım peni bağışlanması yeni bir şeydi.

"Bu ne cüret!" dedi adama ve takatsizce gözyaşlanna boğuldu.

Sıvacı yüzü görülmesin diye onu duvara doğru döndürdü; eylem o kadar narin bir tavırla yapılmış, adam o kadar tövbekârdı ve öylesine samimiyetle özür diledi ki Marshalsea'nin Babası ona, "İyi niyetli olduğunu biliyorum. Fazla lafa hacet yok," demekten başka çare bulamadı.

"Tanrı sizden razı olsun, efendim," dedi sıvacı. "Hakikaten de öyle. Ama sizin için daha fazlasını yapabilirim sanınm."

"Ne yaparsın?" diye sordu.

"Çıktıktan sonra sizi görmeye gelirim."

"Bana parayı geri ver," dedi diğeri hevesle, "onu saklayacağım ve asla harcamayacağım. Bunun için teşekkür ederim, teşekkürler! Tekrar görüşür müyüz?"

"Bir hafta yaşarsam, görüşürüz."

El sıkıştılar ve ayrıldılar. O geceki Kuytuluk Toplantısında toplanan kolejliler, Babalarına ne olduğunu merak ettiler; çok geç bir saatte avludaki gölgelerde yürüyor ve öyle mahzun görünüyordu ki.

Bölüm VII
Marshalsea'nin Çocuğu

İlk nefesi Doktor Hagison'un brendisiyle bezenmiş olan bebek, ortak ebeveynlerinin geleneği gibi kolejliler arasında nesilden nesile teslim edilmişti. Bebekliğinin ilk evrelerinde sözcüğün tam ve yavan anlamıyla elden ele gezmişti; Kolejde doğmuş olan çocuğa bakıcılık yapmak, neredeyse her yeni kolejlinin giriş basamaklarının bir aşamasıydı.

"Usulen," demişti gardiyan, bebek ona ilk kez gösterildiğinde, "Vaftiz babası ben olmalıyım."

Borçlu bir dakika boyunca kararsızca düşünmüş ve "Belki de onun vaftiz babası olmaya itiraz etmezsin?" demişti.

"Ah! *Ben* itiraz etmem," diye cevaplarnıştı gardiyan, "senin itirazın yoksa."

Böylece, bir pazar öğleden sonra gardiyan izinli olduğu için kapıdan ayrıldığında, kız vaftiz edildi, gardiyan Saint George Kilisesinin vaftiz kabına çıktı ve onun namına görevlerini gerçekleştirdi, sonra dönerek her şeyin yolunda olduğunu bildirdi.

Bu, gardiyana çocuğun üzerinde, eski resmi makamını aşan yeni bir mülkiyet hakkı vermişti. Küçük kız yürümeye ve konuşmaya başladığında ona olan sevgisi iyice arttı; ona küçük bir koltuk satın alarak kulübe şöminesinin yüksek parmaklılarının yanına yerleştirdi; görevli olduğu zaman onunla yarenlik etmeyi severdi ve yanına gelip onunla sohbet etmesi için kıza ucuz oyuncaklar verirdi. Çocuk ise kendi namına zamanla gardiyanı o kadar çok sevmişti ki günün her saatinde gelip bir başına kulübenin merdivenlerini tırmanırdı.

Yüksek parmaklıklarının yanındaki küçük koltukta uykuya dalınca gardiyan cep mendiliyle üstünü örter; küçük hapishanenin diğer tarafındaki oyuncak bebeklerden tamamen farklı bir hale gelmiş, Bayan Bangham'a korkunç bir aile benzerliği olan oyuncak bebeğini soyup giydirirken, o da taburesinde oturup çocuğu nazik duygularla dolup taşarak izlerdi. Bunları gören kolejliler, bir bekâr olan gardiyanın doğuştan bir aile babası olduğu görüşünde bulunurlardı. Fakat gardiyan onlara teşekkür eder ve "Hayır, umumiyetle başkalarının çocuklarını görmek yeterli oldu," derdi.

Bu küçük yaratığın, bütün dünyanın, tepeleri çivili yüksek duvarlarla çevrili küçük avlularda yaşamak gibi bir huyu olmadığını erken yaşlarının hangi döneminde algılamaya başladığı, cevaplaması zor bir sorudur. Fakat o, babasının tuttuğu elinin, büyük anahtarın açtığı kapıda daima gevşeyeceği bilgisine sahip olduğunda gerçekten de çok, çok küçük bir mahluktu. Daha çok küçüklükten itibaren babasına bakarken takındığı merhametli ve dokunaklı ifade, belki de bu keşfin bir parçasıydı.

Hayatının ilk sekiz yılı boyunca, gerçekten de her şey için merhametli ve dokunaklı, ama sadece onun için bir tür koruma içeren bir bakışla bu Marshalsea Çocuğu, Marshalsea'nin Babasının çocuğu, arkadaşı gardiyanla kulübede oturdu; aile odasında ya da hapishane bahçesinde dolaştı. Şımarık kız kardeşine; aylak erkek kardeşine; yüksek, boş duvarlara; içeri kapattıkları sönük kalabalığa; koşturan, saklambaç oynayan ve demir parmaklıkların arkasına "Ev" diyen çocuklara yönelik merhametli ve dokunaklı bir bakışla.

Hüzün ve merakla, yaz havasında kulübedeki yüksek parmaklıkların yanında oturup demir çubuklu penceresinden gökyüzüne bakardı, ta ki gözlerini çevirdiğinde arkadaşıyla arasında ışık demetleri yükselene ve ızgaradan onu da görene kadar.

"Kırları düşünüyorsun, değil mi?" demişti gardiyan bir seferinde.

"Onlar nerede?" diye sormuştu.

"Nerede olacak, onlar – orada, canım," dedi gardiyan, anahtarını belirsizce havada sallayarak. "Hemen şuralarda."

"Onları da açan ve kapatan biri var mı? Kilitliler mi?"

Gardiyan şaşırdı. "Eh," dedi. "Umumiyetle hayır."

"Çok güzel mi onlar, Bob?" Adamın kendi isteği ve talimatı üzere ona Bob diye hitap ederdi.

"Nefis. Çiçeklerle dolu. Düğünçiçekleri var, papatyalar var ve" – gardiyan çiçek adlandırma konusundaki bilgisizliğinden dolayı tereddüt etti– "karahindiba ve her türlü oyun var."

"Orada olmak çok mu hoş, Bob?"

"Harika," dedi gardiyan.

"Babam hiç oraya girmiş miydi?"

"Hem!" diye öksürdü gardiyan. "Evet, oradaydı, bir zamanlar."

"Artık orada olmadığı için üzgün mü?"

"P-pek değil," dedi gardiyan.

"Diğer insanlar da mı değil?" diye sordu kız, içerideki uyuşuk kalabalığa bakarak. "Kesin emin misin, Bob?"

Sohbetin geldiği bu zor noktada Bob pes etti ve konuyu bademli kekle değiştirdi: küçük arkadaşının onu politik, sosyal ya da teolojik bir köşeye sıkıştırdığı zamanlarda başvurduğu son çare bu olurdu. Fakat bu, bu iki meraklı arkadaşın birlikte yaptığı bir dizi pazar gezisinin çıkış noktası oldu. İki haftada bir pazar günleri öğleden sonraları kulübeden çıkıp büyük bir ciddiyetle, hafta içinde gardiyanın dikkatle belirlediği bazı çayır ya da yeşil alanlara giderlerdi; orada adam piposunu tüttürürken kız da eve getirmek için çimenler ve çiçekler toplardı. Daha sonra çay bahçeleri, karidesler, gazoz ve diğer lezzetler olurdu; ardından, kız her zamankinden fazla yorulup da adamın omzunda uyuyakalmamışsa, el ele tutuşup dönerlerdi.

Gardiyan ilk defa bir meseleyi bu ilk günlerde derin derin düşünmeye başlamıştı, bu o kadar çok zihinsel emek gerektirmişti ki öldüğü güne kadar cevapsız kaldı. Biriktirdiği az miktar parayı vaftiz evladına vasiyet etmeye karar vermişti ve mesele, bu birikimin nasıl sadece kızın yararlanabileceği şekilde "bağlanabileceği" idi. Hapishanedeki tecrübesi, parayı sıkılığa yakın bir şekilde bağlamanın muazzam zorluğu ve ne kadar kolaylıkla gevşediği hakkında öyle keskin bir algı vermişti ki, düzenli olarak yıllar içinde içeri girip çıkan her yeni ödeme güçlüğüne düşmüş aracı ya da sair profesyonel beyefendiye bu meseleyi açardı.

"Diyelim ki," derdi, profesyonel beyefendinin yeleğine anahtarını dayayarak, "diyelim ki adamın biri mülkünü genç bir kadına bırakmak istiyor ve bunu başka birinin kapmasını engelleyecek şekilde bağlamak istiyor, nasıl bağlaması gerekir?"

"Doğruca ona vasiyet et," diye cevap verirdi profesyonel beyefendi, kendinden emin bir tavırla.

"Ama bakınız," derdi gardiyan. "Diyelim ki kadının mesela bir erkek kardeşi, mesela bir babası, mesela bir kocası var ve para kıza gelince onu kapmak isteyebilirler – o zaman ne olacak?"

"Doğruca ona vasiyet edilmişse o zaman hiçbir kanuni hakları olmaz," şeklinde profesyonel bir cevap alırdı.

"Biraz durun," derdi gardiyan. "Diyelim ki kadın yufka yürekli ve ondan istediler. O zaman hangi kanun onu bağlayacak?"

Gardiyanın sondaj yaptığı en derin karakter bile böyle bir düğüm bağlamak için bir kanun telaffuz edememişti. Böylece gardiyan tüm hayatı boyunca bunu düşünmüş ve sonuçta vasiyetsiz olarak ölmüştü.

Ama bu çok sonraları, vaftiz evladı on altı yaşını geçtikten sonra olmuştu. Kızın hayatının bu bölümünün ilk yarısı, merhametli ve dokunaklı bakışlarıyla babasının dul kaldığını gördüğü zaman tamamlanmıştı. O zamandan itibaren meraklı gözlerinin ona ifade ettiği koruma da eylemde somutlaştı ve Marshalsea Çocuğu ile Baba arasında yeni bir ilişki kuruldu.

İlk başta, böyle bir bebek, yüksek parmaklığın yanındaki yerini terk edip onunla oturmaktan ve onu sessizce izlemekten daha fazlasını yapamazdı. Fakat bu onu adam için o kadar gerekli hale getirdi ki adam ona alıştı ve kız orada olmadığı zaman onu özlemeye başladı. Bu küçük kapıdan, çocukluktan dert dolu dünyaya geçti.

Merhametli bakışı, o erken dönemde bile, babasında, kız kardeşinde, erkek kardeşinde, hapishanede; Tanrı'nın sefil gerçekliğin ne kadarını kendisine görünür kılmaktan mutlu olduğunu gördü; birçok gizemle saklanmış yalanlar vardı. Diğerlerinin olmadığı bir şey olmaya esinlenmesi ve diğerlerinin uğruna, farklı ve çalışkan bir şekilde, o şey olması yeterliydi. Esinlenmiş miydi? Evet. Bir şairin veya papazın esinlenmesinden söz edelim, en aşağılık hayat tarzındaki en aşağılık işe aşk ve özveriyle itilen kalpten değil!

Ona yardım edecek ya da en azından onu görecek dünyevi bir arkadaşı olmadan; hapishanelere kapatılmamış özgür cemaatin sıradan üyelerinin sıradan günlük tavır ve alışkanlıklarından habersiz; belirli bir sosyal koşulda doğmuş ve yetiştirilmiş, duvarların dışındaki sahtelikle bile karşılaştırınca sahte; bebeklikten beri kendi tuhaf lekelerine, kendi sağlıksız ve doğadışı tatlarına sahip suları olan bir kuyudan su içen Marshalsea'nin Çocuğu yetişkin bir kadın haline geldi.

Hangi hatalar ve heves kırılmalarına, gençliğiyle ve küçük yapısıyla ilgili (kötü niyetli olmasa da derinden hissedilmiş) hangi alaylara maruz kalırsa kalsın, kendi bebekliğinin mütevazı bilinci ve kaldırma ve taşıma konusunda bile güç ihtiyacı; yorgunluk, umutsuzluk ve sayısız gizli gözyaşına rağmen yükünü taşıdı, ta ki yararlı, hatta vazgeçilmez telakki edilene kadar. O zaman gelip çattı. Üçünün en büyüğünün yerini aldı, öncelik dışında her konuda düşmüş ailenin başıydı ve onun endişelerini ve utancını kendi kalbinde taşıyordu.

On üç yaşındayken hesapları tutup okuyabiliyordu, yani istedikleri temel ihtiyaçların ne kadara mal olacağını ve ne kadar az parayla bunları satın almaları gerektiğini sözcüklere ve sayılara dökebiliyordu. Üç veya dört yıl, birkaç defa, birkaç haftalığına dışarıdaki bir akşam okuluna gitmiş ve kız kardeşi ile erkek kardeşini de gündüz okullara göndermişti. Hiçbirinin evde eğitim alması mümkün değildi, ama iyi biliyordu –kimse daha iyi bilemezdi– ki Marshalsea'nin Babası kadar arızalı bir adam kendi çocuklarına babalık edemezdi.

Bu yetersiz gelişme araçlarına kendine has başka bir şey daha ekledi. Bir keresinde, mahkûmların heterojen kalabalığına bir dans ustası katılmıştı. Kız kardeşi dans ustasının sanatını öğrenmek için büyük bir arzu duyuyordu ve bu işe yeteneği var gibiydi. On üç yaşındaki Marshalsea Çocuğu, elinde küçük bir torbayla kendini dans ustasına takdim etti ve mütevazı dileğini iletti.

"Lütfederseniz, ben burada doğdum, efendim."

"Ah! O genç hanımefendi sizsiniz, değil mi?" dedi dans ustası, küçük yapısını ve kaldırdığı yüzünü inceleyerek.

"Evet, efendim."

"Peki sizin için ne yapabilirim?" diye sordu dans ustası.

"Benim için değil, efendim, teşekkür ederim," dedi heyecanla küçük torbanın iplerini çözerek; "Ama burada olduğunuz sürece ablamı ucuza eğitme nezaketini gösterirseniz..."

"Çocuğum, onu bedavaya eğitirim," dedi dans ustası, torbayı kapatarak. O daha önce İflas Mahkemesine dans etmiş, iyi kalpli bir dans ustasıydı ve sözünü tuttu. Kız kardeşi eğitilmeye çok yatkındı ve dans ustasının ona ayıracağı bol bol vakti vardı (çünkü alacaklılarını ayarlaması, işe girişmesi, Komisyon üyelerini halletmesi ve profesyonel işlerine geri dönmesi on hafta sürmüştü), böylece olağanüstü ilerleme kaydedildi. Hatta dans ustası onunla o kadar çok gurur duyuyordu ve

gitmeden önce kolejlilerin arasındaki birkaç seçkin arkadaşına göstermek için o kadar hevesliydi ki; güzel bir sabah saat altıda, avluda bir *minuet de la cour* sunuldu –Kolej odaları bu amaç için çok sınırlı kapasitedeydi– ve o kadar başarılı oldu, adımlar o kadar dikkatle atıldı ki kemençeyi çalması gereken dans ustası kendinden geçmişti.

Dans ustasının serbest bırakıldıktan sonra da ders vermeye devam etmesine neden olan bu başlangıcın başarısı, fukara çocuğu tekrar denemek için cesaretlendirdi. Aylarca bir dikişçi gözledi ve bekledi. Zamanı gelince, bir şapkacı geldi ve bu kadından bu defa kendi adına ricacı oldu.

"Özür dilerim hanımefendi," dedi yatakta ve gözyaşları içinde bulduğu şapkacıya kapı arasından bakarak: "Ben burada doğdum."

Sanki her yeni gelen ondan haberdar oluyor gibiydi; çünkü şapkacı da yatakta doğruldu, gözlerini kuruladı ve tıpkı dans ustasının söylediği gibi, "Ah! Sen o çocuksun, değil mi?" dedi.

"Evet, efendim."

"Üzgünüm, sana verebileceğim bir şeyim yok," dedi şapkacı, başını sallayarak.

"Konu o değil, efendim. Eğer lütfederseniz, iğne işi öğrenmek istiyorum."

"Öğrenip de ne yapacaksın?" dedi şapkacı. "Bana baksana. Bana pek faydası olmadı."

"Hiçbir şey –ne olursa olsun– buraya gelen kimseye faydalı olmuş gibi görünmüyor," dedi kız, bütün sadeliğiyle. "Ama ben yine de öğrenmek istiyorum."

"Ama korkarım sen çok zayıfsın," diye itiraz etti şapkacı.

"Ben zayıf olduğumu sanmıyorum, hanımefendi."

"Ve çok, çok miniciksin," diye itiraz etti şapkacı.

"Evet, korkarım ki gerçekten çok küçüğüm," dedi Marshalsea Çocuğu ve bu sıklıkla önüne çıkan talihsiz kusurundan dolayı hıçkırmaya başladı. Bu hali, aksi ya da katı yürekli olmayan ama kısa süre önce iflas eden şapkacıya dokundu, iyi niyetle kızı elinden tuttu, onun son derece sabırlı ve ciddi bir öğrenci olduğunu gördü ve onu zamanla becerikli bir dikişçi yaptı.

Zaman içinde ve aynı zamanda kendine has bir süreçte, Marshalsea'nin Babası yavaş yavaş yeni bir karakter çiçeği geliştirdi. Marshalsea için Babalığı ve değişen ailesinin katkılarına bağlılığı arttık-

ça perişan soyluluğunda daha büyük bir duruş sergiliyordu. Ekmek paralarını kızlarının kazandığına dair bir atıf yapılsa, bir saat önce bir kolejlinin yarım kronunu cebine attığı eliyle yanaklarından akan gözyaşlarını silerdi. Böylece günlük dertlere ek olarak, Marshalsea Çocuğunun daima beraberce aylak dilenciler oldukları masalını da koruması gerekiyordu.

Kız kardeş dansçı oldu. Ailede batmış bir amcaları vardı –kardeşi Marshalsea'nin Babası yüzünden batmıştı ve nasıl battığını batıran da bilmiyordu ama gerçeği kaçınılmaz bir kesinlik olarak kabul etmişti– ve kızın korunmasını da o devraldı. Doğal olarak münzevi ve sade bir adamdı, felaket başına geldiğinde batmış olmasından çok etkilenmemişti, sadece olay duyurulduğunda yıkanmayı bırakmıştı ve bir daha asla o lüksü kullanmamıştı. Daha iyi günlerinde oldukça umursamaz bir amatör müzisyendi ve kardeşiyle birlikte battığında, geçimini sağlamak için küçük bir Tiyatro Orkestrasında kendisi kadar kir pas içinde bir klarneti çalmaya başlamıştı. Yeğeninin dansçı olduğu tiyatro da buydu; kız çalışmaya başladığında adam uzun zamandır orada çalışıyordu ve onun refakatçisi ve vasisi olma görevini kabul etti, tıpkı bir hastalığı, bir mirası, bir şöleni, açlığı – sabundan başka her şeyi kabul edeceği gibi.

Bu kıza haftalık birkaç şilin kazandırmak için Marshalsea Çocuğu'nun Baba ile ayrıntılı bir sorgudan geçmesi gerekmişti.

"Fanny şimdi bizimle oturmayacak baba. Gündüzleri burada epey vakit geçirecek, ama dışarıda amcamla birlikte yaşayacak."

"Beni şaşırtıyorsun. Neden?"

"Sanırım amcam bir arkadaş istiyor, baba. Onunla ilgilenmek, ona bakmak gerekiyor."

"Arkadaş mı? Zamanının çoğunu burada geçiriyor. Sen de onunla ilgilenip ona bakıyordun, Amy, kardeşinin yapacağından çok daha fazlasıyla. Hepiniz o kadar çok dışarı çıkıyorsunuz ki; hepiniz o kadar çok dışarı çıkıyorsunuz ki."

Bu, Amy'nin kendisinin de çalışmak için gündüzleri dışarı çıktığına dair hiçbir fikrinin olmadığı yalanını sürdürmek içindi.

"Ama daima eve döndüğümüze seviniyoruz baba, öyle değil mi? Fanny ise, belki de amcasına arkadaşlık etmek ve onunla ilgilenmek bir yana, zaten burada oturmaması onun için iyi olabilir. O benim gibi burada doğmadı baba, biliyorsun."

"Pekâlâ, Amy, pekâlâ. Ne demek istediğini pek anlayamıyorum, ama Fanny'nin dışarıda olmayı tercih etmesi normaldir, hatta sık sık senin de. Böylece sen, Fanny ve amcanız, hayatım, kendi yolunuza gideceksiniz. İyi, iyi. Karışmayacağım, beni boş ver."

Kardeşini hapishaneden, icra komisyonlarında Bayan Bangham'ın ardıllığından ve her ikisiyle de bağlantılı kimi çok şüpheli arkadaşlarla argo muhabbetlerden çıkarmak onun en zor göreviydi. On sekiz yaşında, kıt kanaat, saatten saate, kuruştan kuruşa, seksen yaşına kadar sürüklenecekti. Hapishaneye onun yararlı veya iyi bir şey elde edeceği kimse girmedi ve ona eski dostu ve vaftiz babası dışında hiçbir hami bulamamıştı.

"Sevgili Bob," dedi gardiyana, "Zavallı Tip ne yapacak?" Adı Edward'dı ve oradan Ted'e, duvarlar içinde de Tip'e dönüşmüştü.

Gardiyanın zavallı Tip'in ne olacağı konusunda güçlü görüşleri vardı ve bunların gerçekleşmesine meydan vermemek adına Tip'e kaçmanın ve ülkesine hizmet etmenin yararlarını anlatacak kadar ileri gitmişti. Ama Tip kendisine teşekkür etmiş ve ülkesini pek dert etmediğini söylemişti.

"Evet, hayatım," dedi gardiyan, "onun için bir şeyler yapılmalı. Mesela onu emniyete sokmaya çalışayım mı?"

"Ne kadar iyi etmiş olursun, Bob!"

Böylece gardiyanın gelip giden profesyonel beylere sorabileceği iki konu olmuştu. Bu ikincisini o kadar azimle soruşturdu ki en sonunda Tip için, o zamanlar gitgide büyüyen, Albion'un[1] haysiyeti ve emniyeti için dikilmiş dayanıklı siperler listesinde yer alan ve Saray Mahkemesi olarak adlandırılan büyük Milli Paladyum'daki bir dava vekilinin ofisinde bir tabure ve haftada on iki şiline iş bulundu.

Tip altı ay boyunca Clifford Hanında aylaklık etti ve sonra dönem sonunda bir akşam geri geldi, ellerini ceplerine koydu ve laf arasında kız kardeşine tekrar dönmeyeceğini bildirdi.

"Tekrar dönmeyecek misin?" dedi görevlerinin ön sıralarında daima Tip için hesaplar ve planlar yapmak olan Marshalsea'nin zavallı kaygılı küçük çocuğu.

"O işten öyle sıkıldım ki," dedi Tip, "bıraktım."

Tip her şeyden sıkılırdı. Marshalsea'de yayılma ve Bayan Bangham'a ardıllık aralıklarından sonra küçük ikinci annesi ve güvenilir

[1] Britanya'nın en eski ismi –çn.

yardımcısı onu bir depoya, bir pazar bahçesine, şerbetçiotu ticaretine, tekrar adliyeye, müzayedecilere, bir bira fabrikasına, bir borsacının yanına, tekrar adliyeye, bir nakliye bürosuna, bir ulaşım bürosuna, tekrar adliyeye, genel bir bayiye, bir içki fabrikasına, tekrar adliyeye, bir yün evine, kuru gıdacılara, Billingsgate ticaretine, yabancı meyve ticaretine ve rıhtıma verdiler. Ama Tip hangi işe girse yorgun düşüyor ve gelip işi bıraktığını ilan ediyordu. Başarısızlığa mahkûm bu Tip, sanki nereye giderse gitsin hapishane duvarlarını da yanında götürüyor; bunları o ticaret ya da mesleğe kuruyor ve eski pasaklı, amaçsız, pejmürde tarzıyla onun dar sınırları içinde dolaşmaya başlıyordu, ta ki gerçek taşınılmaz Marshalsea duvarları ona olan hayranlıklarına dayanamayıp onu geri getirene kadar.

Yine de cesur küçük mahluk kardeşini kurtarmaya o kadar istekliydi ki, kardeşi bu sıkıntılı değişiklikleri yaşarken ne yapıp edip onu Kanada'ya götürecek kadar para biriktirdi. Yapacak hiçbir şey olmamasından sıkıldığı ve onu bile bırakma eğiliminde olduğu bir sırada kardeşi, Kanada'ya gitmeyi kabul etme nezaketini gösterdi. Kız ondan ayrılacağı için kederlendi, ama en sonunda düz bir yola gireceği umuduyla sevinç duydu.

"Tanrım seni korusun sevgili Tip. Servetini kazandığında, gelip bizi görmeyecek kadar gururlu olma."

"Pekâlâ!" dedi Tip ve gitti.

Ama ta Kanada'ya kadar değil; aslında Liverpool'dan uzağa gidemedi. Londra'dan yola çıkıp o limana vardıktan sonra gemiyi bırakmak için öyle güçlü bir istek duymuştu ki yürüyerek dönmeye karar vermişti. Bu niyetle yola çıktı ve ay sonuna gelindiğinde yine karşısındaydı; paçavralar içinde, ayakkabısız ve her zamankinden daha yorgundu. Çok geçmeden, yine Bayan Bangham'a ardıllık ettikten sonra kendisi için bir uğraşı buldu ve bunu ilan etti.

"Amy, bir vaziyet var."

"Sahi mi, hakikaten mi, Tip?"

"Tamamdır. Bunu yapacağım. Artık benim için endişelenmenize gerek yok, yaşlı kız."

"O da ne demek, Tip?"

"Bak şimdi, Slingo'yu biliyorsun, değil mi?"

"Satıcı dedikleri adam değil mi?"

"O arkadaş. Pazartesi günü çıkacak ve bana iş verecek."

"O ne satıcısı, Tip?"

"Beygir. Pekâlâ! Bu sefer yapacağım, Amy."

Kız bir daha onu aylarca görmedi ve yalnızca bir kez kendisinden haber aldı. Yaşlı kolejliler arasında dolaşan bir fısıltıya göre, Moorfields'de düzenlenen sahte bir müzayedede görülmüştü, külçe gümüş için kaplamalı ürünler satın alıyormuş gibi yapıyordu ve karşılığını bol keseden banknotlarla ödüyordu; ama bu olay asla kızın kulağına gitmedi. Genç kız bir akşam işyerinde yalnızdı – duvarda gezinen alacakaranlıktan yararlanmak için pencerenin yanında dururken Tip kapıyı açıp içeri girdi.

Onu öptü ve hoş geldin dedi, ama ona herhangi bir şey sormaya korkuyordu. Oğlan onun ne kadar endişeli ve ürkek olduğunu fark edince üzülmüş gibi göründü.

"Korkarım, Amy, bu sefer canın sıkılacak. Maalesef öyle!"

"Böyle demene üzüldüm, Tip. Geri mi döndün?"

"Ya, evet."

"Bu sefer bulduğun şeyin çok iyi netice vermesini beklemediğim için o kadar çok şaşırmış ve üzülmüş değilim, Tip."

"Ah! Ama en kötüsü o değil."

"En kötüsü o değil mi?"

"Ne olur çok ürkme. Hayır, Amy, en kötüsü değil. Gördüğün gibi geri döndüm, evet; ama –lütfen ürkme– yeni bir tarzda döndüm diyebilirim. Gönüllü listesinden çıktım. Artık nizamilerden biriyim."

"Ah! Tutuklu olduğunu söyleme, Tip! Lütfen yapma!"

"Ben de bunu söylemek istemiyorum," dedi gönülsüz bir tonla, "ama söylemeden anlayamazsan ne yapabilirim? Yaklaşık kırk sterlin için içerideyim."

Amy yıllardır ilk kez dertlerinin üzerine çöktüğünü hissetti. Kavuşturduğu ellerini başının üstüne kaldırılarak ağladı; babası öğrenirse kahrından ölürdü. Sonra Tip'in zarafetten yoksun ayaklarının dibine çöktü.

Tip'in onu kendine getirmesi, onun Tip'e, gerçeği bildiği takdirde Marshalsea'nin Babasının aklının başından gideceğini izah etmesinden daha kolay oldu. Bu olay Tip için anlaşılmaz, tamamıyla hayali bir kavramdı. O da kızın yalvarmalarını, amcasının ve kız kardeşinin de desteğiyle böylece kabul etti. Dönüşü için emsal gerekmiyordu; babaya her zamanki gibi anlatıldı; kolejliler de bu hayırlı sahteciliği Tip'den daha iyi kavradılar ve sadakatle desteklediler.

Marshalsea çocuğunun yirmi iki yaşına geldiğindeki hayatı ve tarihçesi işte buydu. Bir sefil avluya ve evlerine doğum yeri ve aile ocağı olarak hâlâ var olan bağlılığıyla ve herkesin birbirine kendisini gösterdiğine dair kadınsı bilinciyle, ezile büzüle gidip gelmeye devam etti. Duvarların ötesinde çalışmaya başladığından beri nerede yaşadığını gizlemesi ve şehir ile asla dışında uyumadığı demir kapılar arasında, elinden geldiğince gizlice gidip gelmesi gerektiğini fark etmişti. Eski ürkekliği bu sır yüzünden iyice artmıştı; hafif adımları ve küçük yapısı kalabalık sokaklardan geçerken onlardan kaçınır olmuştu.

Büyük ve asgari gereksinimler konusunda dünyevi bir bilgeydi, ama diğer her konuda masumdu. Babasını ve hapishaneyi ve içinde akıp duran bulanık, yaşayan nehri gördüğü sisin içinde, masumdu.

Şimdi, tatsız bir eylül akşamı eve dönerken Arthur Clennam tarafından uzaktan gözlemlenen Küçük Dorrit'in hayatı ve geçmişi buydu. Londra Köprüsünden geçen, sonra tekrar geçen, tekrar geri dönen, Saint George Kilisesine giden, aniden bir kez daha geri dönen ve Marshalsea'nin açık dış kapısından uçar gibi küçük avlusuna giren Küçük Dorrit'in hayatı ve geçmişi buydu.

Bölüm VIII
Kilit

Arthur Clennam sokakta durdu ve burasının ne olduğunu yoldan geçen birine sormak için bekledi. Yüzlerinde kendilerine soru sorulmasını cesaretlendirmeyen ifadeler olan birkaç kişi yanından geçip gitti ve nihayet yaşlı bir adam gelip avluya doğru döndü.

Hayli kamburdu ve ağır, düşünceli bir tavırla ayaklarını sürüyerek yürüyordu, öyle ki Londra'nın telaşlı, işlek caddeleri onun için hiç güvenli değildi. Kirli ve fakir giyinmişti, bir zamanlar mavi olan yırtık pırtık paltosunun ayak bileklerinden çenesine kadar uzanan düğmeleri, solgun, hayalet gibi kadife yakasının içinde kaybolmuştu. O hayaleti hayatı boyunca sertleştiren kırmızı bir bez parçası artık çıplak kalıp dimdik olmuş, yaşlı adamın boynunun arka tarafında, bir gri saç ve paslı toka kargaşasının arasından neredeyse şapkasını delecekmiş gibi duruyordu. Bu, yağlı ve havasız bir şapkaydı; gözlerinin üzerine sarkıyordu, siperi çatlak ve buruşuktu ve altından bir tutam cep mendili

sallanıyordu. Pantolonu o kadar uzun ve gevşek, ayakkabıları o kadar hantal ve iriydi ki bir fil gibi ayaklarını sürüyordu; ne kadarının adım, ne kadarının sürüklenen kumaş ve kösele olduğunu kimse bilemezdi. Bir koltuğunun altında bir çeşit nefesli saz içeren pörsük ve yıpranmış bir çanta; aynı elinde küçük, beyazımsı kahverengi bir kâğıt paketle bir penilik enfiye vardı; Arthur Clennam ona bakarken bir tutamı alıp ağır hareketlerle zavallı yaşlı, mavi burnunu avuttu. Avluyu geçen bu yaşlı adamın omzuna dokunarak sorusunu ona yönlendirdi. Yaşlı adam durdu ve zayıf gri gözlerinde uzak düşüncelere dalmış ve biraz da işitme duygusu zayıf birinin ifadesiyle etrafına baktı. "Özür dilerim, efendim," diye sorusunu tekrarladı Arthur, "Burası neresi?"

"Ah! Burası mı?" dedi yaşlı adam, bir tutam enfiyesini bekleterek ve söz konusu yere bakmadan işaret ederek. "Bu, Marshalsea, efendim."

"Borçlular hapishanesi mi?"

"Efendim," dedi yaşlı adam, bu tanımda ısrar etmenin gereksizliğini vurgularcasına, "borçlular hapishanesi."

Döndü ve yoluna devam etti.

"Müsaadenizi rica edeceğim," dedi Arthur, onu bir kez daha durdurarak, "bir soru daha sormama izin verir misiniz? İsteyen buraya girebilir mi?"

"Her isteyen *girebilir*," dedi yaşlı adam, önemle vurgulayarak, "ama her isteyen çıkamaz."

"Beni bir kez daha affedin. Buraya aşina mısınız?"

"Efendim," dedi yaşlı adam, ufak paketini elinde sıkarak ve bu gibi sorular ona acı veriyormuş gibi sorana bakarak. "Aşinayım."

"Lütfen beni affedin. Benimkisi edepsizce bir merak değil, iyi bir maksadım var. Burada Dorrit diye bir isim biliyor musunuz?"

"Benim adım, efendim," diye son derece beklenmedik bir cevap verdi yaşlı adam, "Dorrit."

Arthur adama şapkasını çıkardı. "Lütfen üç beş kelime daha söylememe izin verin. Bu beyanınız için tamamen hazırlıksız davrandım ve ümit ederim bu teminatım size hitap etme cüretini gösterdiğim için kifayetli bir mazeret olur. Kısa bir süre önce, uzun bir zamandan sonra İngiltere'ye dönmüş bulunuyorum. Annemin –şehirdeki Bayan Clennam'ın– evinde iğne işi yapan genç bir kadın gördüm, kendisine yalnızca Küçük Dorrit olarak hitap edildiğini işittim. Kendisine karşı içten bir alaka hissettim ve onun hakkında daha fazla şey bilmeyi ar-

zuladım. Siz gelmeden bir dakika evvel kendisini gördüm, bu kapıdan içeri giriyordu."

Yaşlı adam ona dikkatle baktı. "Siz denizci misiniz, efendim?" diye sordu. Cevap olarak Arthur'un başını iki yana sallaması onu biraz hayal kırıklığına uğratmışa benziyordu. "Denizci değil misiniz? Güneşte yanmış yüzünüzden öyle olabileceğinizi düşünmüştüm. Ciddi misiniz, bayım?"

"Sizi temin ederim ki ciddiyim ve ciddi olduğuma inanmanızı samimiyetle rica ediyorum."

"Dünya hakkında çok az şey biliyorum, efendim," dedi zayıf ve titreyen bir sesle diğeri. "Güneş saatinin üzerindeki bir gölge gibi geçip gidiyorum. Beni yanıltmaya çalışmak hiç kimsenin harcadığı vakte değmez, fazlasıyla kolay olurdu; herhangi bir tatmin vermeyecek, çok küçük bir başarı. Gördüğünüz genç kadın, kardeşimin çocuğudur. Kardeşim William Dorrit'tir; Ben Frederick'im. Onu annenizde gördüğünüzü söylüyorsunuz (annenizin onunla arkadaşlık ettiğini biliyorum), ona alaka duydunuz ve onun burada ne yaptığını bilmek istiyorsunuz. Gelin ve görün."

Yine yoluna döndü ve Arthur ona eşlik etti.

"Ağabeyim," dedi yaşlı adam, basamakta durup yavaşça Arthur'a dönerek, "uzun yıllardan beri burada ve aramızda olan birçok şey bile, şimdi girmeye gerek olmayan nedenlerden ötürü, ondan uzak tutuluyor. Yeğenimin iğne işi yaptığı hakkında hiçbir şey söylemezseniz iyi olur. Bizim sınırlarımızda kalırsanız hata yapmazsınız. Şimdi! Gelin ve görün."

Arthur dar bir girişten geçerken onu izledi, sonra bir anahtarla içeriden sağlam bir kapı açıldı. Bu kapıdan geçince bir kulübe ya da lobi gibi bir yere girdiler, burayı aşıp başka bir kapıdan ve parmaklıktan sonra hapishaneye girdiler. Yaşlı adam sürekli önden gidiyordu ve görevli gardiyana geldiklerinde, yanındakini takdim ediyormuş gibi o ağır, tutuk ve kambur haliyle adama doğru döndü. Gardiyan başını salladı ve genç adam, kimi istediği sorulmadan, içeri geçti.

Gece karanlıktı, avludaki hapishane lambaları ve hapishane pencerelerindeki türlü çarpık perde ve kepengin arkasından parlayan titrek mumlar onu daha aydınlık yapamıyordu. Birkaç kişi etrafta dolanıyordu, ama nüfusun büyük kısmı kapıların ardındaydı. Avlunun sağ tarafını tutan yaşlı adam, üçüncü veya dördüncü kapıdan içeri girip

merdivenleri tırmanmaya başladı. "Biraz karanlıktır, efendim, ama yolda hiçbir şey yoktur."

İkinci katta, bir kapıyı açmadan önce bir an durdu. Kapı açılır açılmaz ziyaretçi Küçük Dorrit'i ve neden yalnız başına yemek yemeyi tercih ettiğini gördü.

Aslında kendisinin yemesi gereken eti eve getirmiş, gri robu ve siyah takkesiyle masada yemek bekleyen babası için bir ızgarada ısıtıyordu. Önüne temiz bir örtü yayılmış, üzerine bıçak, çatal ve kaşık, tuzluk, biberlik, bardak ve kalay bira maşrapası koyulmuştu. Küçük özel arnavutbiberi şişeciği ve tabakta turşu gibi lezzetleri de eksik değildi.

Kız şaşırdı, önce kızardı, sonra bembeyaz oldu. Ziyaretçisi, elinin hafif dürtüsel hareketinden çok, bakışlanyla rahatsız olmamasını, güvende olduğunu belirtti.

"Bu beyefendi," dedi amca, "Bay Clennam, William, Amy'nin arkadaşının oğlu. Kendisini dış kapının önünde buldum, gelip saygılarını sunmak istiyordu ama çekiniyordu. Bu benim kardeşim William, efendim."

"Umarım," dedi Arthur, ne söyleyeceğinden hiç emin değildi, "kızınıza olan saygım neden size takdim edilmek istediğimi izah edebilir ve haklı gösterebilir, efendim."

"Bay Clennam," dedi diğeri, yerinden doğrulurken takkesini avcuna alıp yine takmaya hazır halde tutarak, "şeref verdiniz. Hoş geldiniz, efendim," dedi eğilerek. "Frederick, bir sandalye. Lütfen oturun, Bay Clennam."

Siyah takkesini kaldırdığı gibi yerine bıraktı ve koltuğuna geri oturdu. Davranışlannda harika bir sevecenlik ve hamilik havası vardı. Bunlar kolejlileri kabul ederken uyguladığı törenlerdi.

"Marshalsea'ye hoş geldiniz, efendim. Bu duvarların ardında birçok beyefendiyi buyur etmiş bulunuyorum. Belki de biliyorsunuz, kızım Amy buranın babası olduğumdan bahsetmiş olabilir."

"Ben de öyle anlamıştım," dedi Arthur, süratle teyit ederek.

"Biliyorsunuz herhalde sanırım, kızım Amy burada doğmuştu. İyi bir kızdır, efendim, sevgili kızım, uzun zamandan beri bana rahatlık ve destek vermiştir. Amy, tatlım, şu yemeği koy; Bay Clennam, burada indirgendiğimiz ilkel gelenekleri mazur görecektir. Bana katılarak şeref vereceğinizi ümit ederim, efendim?"

"Teşekkürler," dedi Arthur. "Bir lokma bile alamayacağım."

Adamın tavrı ve kızının aile tarihçesini gizli tutmak isteyebileceği ihtimalinin aklına bile gelmemiş olması onu hayrete düşürmüştü.

Kız babasının bardağını doldurdu, masadaki tüm ıvır zıvırı elinin altına yaklaştırdı, sonra adam yemek yerken yanına oturdu. Belli ki her geceki geleneklerine uyarak, kendi önüne biraz ekmek koydu ve bardağına dudaklarını değdirdi; ama Arthur onun sıkıntılı olduğunu ve hiçbir şey yemediğini fark etti. Babasına yarı hayran, yarı utanç dolu bakışı, tüm bağlılığı ve sevecenliği, Arthur'u derinden etkilemişti.

Marshalsea'nin Babası kardeşine, sevimli, iyi niyetli bir insan olarak tenezzül ediyordu; sivrilmeyi başaramamıştı işte. "Frederick," dedi, "sen ve Fanny bu gece pansiyonunuzda yemek yiyeceksiniz, biliyorum. Fanny'yi ne yaptın Frederick?"

"Tip ile yürüyüşte."

"Tip –belki de bildiğiniz gibi– oğlum, Bay Clennam. Biraz haylazdı ve intibak etmesi zor oldu, ama dünyayla tanışması biraz," hafif iç geçirerek omuzlarını silkti ve çevresine bakındı, "biraz menfi oldu. Buraya ilk ziyaretiniz mi, efendim?"

"İlk ziyaretim."

"Zaten çocukluğunuzdan beri benim bilgim olmadan burada olamazdınız. Buraya –hangi sebeple gelmiş olursa olsun– gelen birinin bana takdim edilmediği pek nadirdir."

"Bazen günde kırk veya elli şahıs biraderime takdim edilir," dedi Frederick, bir parça gururla hafif canlanarak.

"Evet!" diye onayladı Marshalsea'nin Babası. "O rakamı dahi aştığımız olmuştur. Dönem zamanında güzel bir pazar günü, tam bir Resmi Kabul olur, tam bir Resmi Kabul. Amy, canım, sabahtan beri geçen yıl altı ay yatırılan hoş kömür tüccarının tanıttığı Camberwell'li beyefendinin adını hatırlamaya çalışıyorum."

"Onun adını hatırlamıyorum, baba."

"Frederick, sen adını hatırlıyor musun?" Frederick duyduğundan bile emin değildi. Frederick'in bilgi edinmek için böyle bir soru sorulacak dünyadaki en son kişi olduğundan kimse şüphe duymazdı.

"Demek istediğim," dedi biraderi, "o beyefendi o yakışıklı hareketi o kadar incelikle yapmıştı ki... Hah! Yani! İsmi dilimin ucunda... Bay Clennam, yakışıklı ve incelikli hareketten bahsedince belki onun ne olduğunu bilmek istersiniz."

"Hem de nasıl," dedi Arthur, sallanmaya başlayan narin kafadan ve yeni bir kaygının belirmeye başladığı solgun çehreden gözlerini kaçırarak.

"O kadar cömertçe ve o kadar ince hisler gösteriyor ki bahsetmek neredeyse bir vazife. O zaman da, şahsi hassasiyetlere önem vermeden, her münasip vesileyle bahsedeceğimi ifade etmiştim. Ah, evet, sizden hakikati gizlemeye gerek yok. Bilirsiniz, Bay Clennam, bazen buraya gelen insanların aklına, mekânın Babasına küçük bir 'Takdirname' takdim etmek geliyor."

Kızın elini adamın koluna dilsiz bir yalvarmayla hafifçe bastırdığını ve ürkek, küçük bedeninin utançla büzüldüğünü görmek, gerçekten çok üzücü bir manzaraydı.

"Bazen," dedi adam, düşük, yumuşak bir sesle. Heyecanlanmıştı, arada bir boğazını temizleyerek devam etti: "Bazen –hm– şu ya da bu şekilde olabiliyor; fakat umumiyetle –ha– para şeklinde. Ve itiraf etmeliyim ki bu, sıklıkla –hm– kabul edilebilir. Bahsettiğim şu beyefendi, Bay Clennam, hislerimi son derece tatmin edecek bir şekilde bana takdim edildi ve sadece son derece kibarca değil, aynı zamanda çok –ha, hm– malumatlı bir sohbeti vardı." Bütün bu arada, yemeğini bitirmiş olmasına rağmen önünde hâlâ bir şeyler varmış gibi bıçakla çatalını gergin bir şekilde tabağında gezdiriyordu. "Sohbetinden anlaşılıyordu ki bir bahçesi vardı, oysa başlangıçta bundan bahsetmekten imtina etmişti, çünkü bahçeler –hm– benim için erişilmez. Fakat sonra bana kış bahçesinden getirdiği çok güzel bir demet sardunyaya –hakikaten de çok güzel bir demet sardunyaydı– ben hayranlıkla bakınca bahçeler erişilmez olmaktan çıktı. Zengin renklerini fark edince bana etrafına sarılmış bir kâğıt parçası gösterdi, üzerinde 'Marshalsea'nin Babası için' yazıyordu. Ama –hm– hepsi de bu değildi. Müsaade isterken hususi bir ricada bulundu, yarım saat içinde kâğıdı çıkarmamı istedi. Ben de –ha– öyle yaptım ve içinde –hm– iki gine buldum. Sizi temin ederim, Bay Clennam, birçok şekilde ve çeşitli kıymet derecesinde Takdirnameler aldım –hm– ama hiçbirinden bu –hm– Takdirname kadar hoşnut olmamıştım." Arthur böyle bir konuda söyleyebileceği çok az şeyi söylemeye çabalıyordu ki bir çan çalmaya başladı ve kapıya ayak sesleri yaklaştı. Küçük Dorrit'ten çok daha biçimli ve ikisi karşılaştırıldığında yüzü daha genç görünmesine rağmen çok daha gelişmiş güzel bir kız, yabancıyı görünce kapıda durdu; onunla birlikte olan genç bir adam da durdu.

"Bay Clennam, Fanny. Büyük kızım ve oğlum, Bay Clennam. Çan, ziyaretçilerin gitme zamanının geldiğini bildiren bir işarettir ve bu sebeple iyi geceler demek için geldiler; ama daha çok zaman, çok zaman var. Kızlar, Bay Clennam beraber yapmanız icap eden her türlü ev işini mazur görecektir. Eminim biliyor ki burada sadece bir odam var."

"Ben sadece Amy'den temiz elbisemi istiyorum, baba," dedi ikinci kız.

"Ben de kıyafetlerimi," dedi Tip.

Amy, üstte çekmeceleri, altta yataklığı olan eski bir mobilyanın bir çekmecesini açtı ve çıkardığı iki küçük bohçayı kardeşlerine verdi. Clennam kız kardeşinin, "Tamir edip düzelttin mi?" diye fısıldadığını duydu. Amy buna "Evet" cevabını verdi. Arthur şimdi doğrulmuş ve odayı gözden geçirme fırsatını yakalamıştı. Çıplak duvarlar, besbelli vasıfsız bir elle yeşile boyanmış ve birkaç ucuz baskıyla süslenmişti. Pencere perdeli ve zemin halı kaplıydı, raflar ve mandallar ve yıllar içinde birikmiş sair eşyalar vardı. Ucuz bir şekilde döşenmiş, kapalı ve kasvetli bir odaydı; üstelik baca tütüyordu ya da şöminenin üstündeki teneke kafes fuzuliydi; ama büyük zahmetlerle ve sürekli bakımla derli toplu, hatta türüne göre rahat bir hale getirilmişti. Bu arada çan çalmaya devam ediyordu ve amca da gitmek için sabırsızlanıyordu. "Hadi, Fanny, gel, Fanny," dedi pejmürde klarnet çantası koltuğunun altında, "kilit, çocuk, kilit!"

Fanny babasına iyi geceler diledi ve uçar gibi kayboldu. Tip çoktan fırlayıp merdivenleri inmişti. "Bay Clennam," dedi amca, arkalarından ayaklarını sürüyerek, "kilit, efendim, kilit."

Bay Clennam'ın arkalarından gitmeden önce yapması gereken iki şey vardı; ilki, çocuğuna acı çektirmeden Marshalsea'nin Babasına Takdirnamesini sunmak; ikincisi ise o çocuğa, tek söz olsun buraya gelme nedenini izah edecek bir şeyler söylemekti.

"Müsaade ederseniz," dedi Baba, "sizi aşağıya uğurlayayım."

Kız diğerlerinin arkasından sessizce çıkmıştı ve yalnız kalmışlardı. "Asla zahmet etmeyin," dedi ziyaretçi aceleyle. "Lütfen, izninizle," şıngır, şıngır, şıngır...

"Bay Clennam," dedi Baba, "size öyle çok, öyle çok..." Ama ziyaretçisi, şıngırdamayı durdurmak için elini kapatmış ve büyük bir hızla merdivenleri inmişti.

Ne inerken ne de avluda Küçük Dorrit'i görebildi. Sona kalan iki ya da üç kişi alelacele kulübeye giriyor, o da peşlerinden gidiyordu ki girişten sonraki ilk evin kapısında onu gördü. Hemen döndü.

"Lütfen," dedi, "sizinle burada konuştuğum için beni bağışlayın, hatta buraya geldiğim için! Size ve ailenize bir hizmette bulunmaya çalışmak amacıyla bu gece sizi takip ettim. Annemle olan vaziyetimi biliyorsunuz ve evde sizinle uzak ilişkilerimizi muhafaza ettiğim için de şaşmamalısınız, olur da istemeden kıskanmasına veya içerlemesine ya da size kötü gözle bakmasına sebep olmamak için. Burada kısa zamanda gördüklerim arkadaş olma isteğimi büyük ölçüde artırdı, bana güveneceğinizi ümit ediyorum."

Kız ilk başta korkmuştu, ama adam onunla konuştukça cesaretleniyor gibiydi.

"Çok iyisiniz, efendim. Bana karşı çok samimiyetle konuşuyorsunuz. Ama... ama keşke beni takip etmeseydiniz."

Kız bunu söylediğinde yükselen güçlü duygunun babasının namına ortaya çıktığını anlıyordu ve buna saygı duyarak sessiz kaldı.

"Bayan Clennam bana büyük bir yardımda bulundu, beni istihdam etmiş olmasaydı ne yapardık bilmiyorum; korkarım karşılığında ondan sır saklamak iyi bir davranış olmayabilir; bu gece daha fazlasını söyleyemem, efendim. Bize karşı iyi niyetli olduğunuzdan eminim. Teşekkür ederim, teşekkür ederim."

"Ayrılmadan önce bir soru sormama izin verin. Annemi uzun süredir tanıyor musunuz?"

"Sanırım iki yıl oldu, efendim. Çan sesi durdu."

"Nasıl tanıştınız? Sizi için birini buraya o mu gönderdi?"

"Yo, hayır. Burada yaşadığımın farkında bile değil. Bir arkadaşımız var, babamın ve benim –fakir bir emekçi, ama arkadaşların en iyisi– dikiş yapmak istediğimi yazdım ve onun adresini verdim. O da yazdıklarımı hiçbir şeye mal olmayan birkaç yerde sergiledi; Bayan Clennam da beni böyle buldu ve beni çağırttı. Kapılar kilitlenmek üzere, efendim!"

Kız öyle titrek ve heyecanlıydı ve Arthur ona öyle çok merhamet, öğrendikçe de öyküsüne öyle derinden bir ilgi duyuyordu ki kendisini koparamıyordu. Ancak çanın susması ve hapishanendeki sessizlik, ayrılması için bir uyarıydı; aceleyle söylenmiş birkaç nezaket sözcüğünün ardından kızın kaçıp babasına gitmesine izin verdi.

Fakat çok geç kalmıştı. İç kapı kilitlenmiş ve kulübe kapanmıştı. Eliyle nafile yere biraz vurduktan sonra geceyi orada geçirmesi gerekeceği inancı nahoş bir şekilde üzerine çökmekteydi ki arkasından biri seslendi.

"Yakalandın, ha?" dedi ses. "Sabaha kadar eve gidemeyeceksin. Ah! Bu sizsiniz, değil mi, Bay Clennam?"

Ses Tip'in sesiydi ve hapishane bahçesinde birbirlerine bakıyorlardı ki yağmur yağmaya başladı.

"Olan oldu!" diye gözlemde bulundu Tip. "Bir dahaki sefer daha uyanık olmalısınız."

"Fakat sen de kilitli kaldın," dedi Arthur.

"Galiba öyle!" dedi Tip, alaylı. "Sanki! Ama sizin gibi değil. Ben bu dükkânın malıyım, ama kız kardeşimin, patronun bunu asla bilinemesi gerektiğine dair bir teorisi var. Nedenini şahsen bilmiyorum."

"Sığınabileceğim bir yer var mı?" diye sordu Arthur. "Ne yapsam acaba?"

"Evvela Amy'yi yakalayalım," dedi Tip, herhangi bir zorluk için ona başvurmak hep yaptıkları şeydi.

"Zahmet vermektense bütün gece etrafta dolaşmayı tercih ederim; çok büyük bir şey değil."

"Bir yatak için para ödemeye razıysanız bunu yapmanıza gerek yok. İsterseniz bu şartlar altında, Kuytuluk masasında size bir yatak yaparlar. Gelirseniz sizi oradakilerle tanıştırabilirim."

Avludan yanından geçerken Arthur başını kaldırıp biraz önce ayrıldığı odanın hâlâ ışık yanan penceresine baktı. "Evet, efendim," dedi Tip, bakışlarını izleyerek, "Patronun odası. Amy bir saat daha oturacak ve ona dünün gazetesini okuyacak ya da öyle bir şey yapacak; sonra küçük bir hayalet gibi odadan çıkıp hiç ses çıkarmadan kaybolacak."

"Seni anlamıyorum."

"Patron odada uyuyor, onun ise nöbetçi dairesinde yeri var. Şuradaki ilk ev," dedi Tip, kızın daha önce girdiği kapıyı göstererek. "İlk ev, gökyüzü salonu... Dışarıda ondan iki kat daha iyi bir eve ödeyeceği paranın iki katından fazlasını ödüyor. Ama gece gündüz patronun yanında duruyor, zavallı kızcağız."

Böylece hapishanenin yukarı ucundaki taverna tesisine gelmişlerdi, kolejliler buradaki sosyal akşam kulüplerini henüz boşaltmıştı. Etkinliğin yapıldığı zemin kattaki daire söz konusu Kuytuluk'tu; başkanın

başkanlık kürsüsü, alaşım tencereler, bardaklar, pipolar, tütün külleri ve üyelerin genel rayihaları hâlâ o keyifli teşkilatın bıraktığı gibi kalmıştı. Kuytuluk, grogun[1] hanımlar için vazgeçilmez kabul edilen niteliklerinin ikisine sahipti, sıcak ve alkollüydü; ama üçüncü bir benzerlik olarak bunlardan bol bol olması gerekiyordu ki Kuytuluk, neticede yalnızca kapalı bir daire olduğundan yetersiz kalıyordu.

Dışarıdan gelen gözü alışmamış ziyaretçi tabii ki buradaki herkesi tutuklu sanırdı – hancı, garson, barmen, ayakçı, hepsini. Tutuklu olup olmadıkları belli değildi, ama hepsinin çelimsiz bir hali vardı. Ön salonlardan birinde bir mumcu dükkânının sahibi beyefendi pansiyoner kabul ediyordu ve ona bir yatak hazırlanmasına yardım etti. Dediğine göre zamanında terzilik yapmış, fayton çalıştırmıştı. Kolejin çıkarları için mücadele etmekle övündü; müdürün kolejlilere gelmesi gereken bir "Fona" müdahale ettiği yolunda tanımlanmamış ve tanımlanamayacak fikirleri vardı. Buna inanmaktan hoşlanıyordu ve hangi fonu kastettiğini ya da bu fikrin kafasında nasıl kök salıp kaldığını asla izah edemese de bu müphem şikâyetini yeni gelenlere ve yabancılara anlatıp duruyordu. Yine de bu Fondaki kendi payının haftada 3 buçuk peni olduğuna ve her pazartesi düzenli olarak, münferit bir kolejli olarak, müdür tarafından bu meblağda dolandırıldığına tamamen ikna olmuştu. Görünüşe göre yatağın hazırlamasına yardım etmekteki amacı, bu davayı anlatma fırsatı yakalamaktı; aklındakileri döktükten ve gazetelere bir mektup yazıp müdürü ifşa edeceğini (anlaşılan bunu hep yapıyordu, boş yere) açıkladıktan sonra geri kalanla muhtelif sohbetlere girdi. Genel tondan anlaşılan, ödeme aczi insan türünün normal hali olarak kabul ediliyor ve borçların ödenmesi, zaman zaman patlayan bir hastalık gibi görülüyordu. Bu tuhaf sahne ve çevresinde uçuşan bu tuhaf görüntülerle, Arthur Clennam yapılan hazırlıklan bir rüya gibi izledi. Ta ki Kuytuluk'un kaynaklarının keyfini fazlasıyla süren eski üye Tip, ona kolejlilerin aboneliğiyle sağlanan ortak mutfak ateşini, aynı şekilde sıcak su kazanını ve benzer şekilde, sağlıklı, zengin ve akıllı olmanın yolunun Marshalsea'ye gelmek olduğu sonucuna varılmasını genel olarak destekleyen tesisleri işaret edinceye kadar.

Bir köşeye yerleştirilmiş iki masa en sonunda iyi kötü bir yatağa dönüştürüldü ve yabancıya, Windsor sandalyeler, başkanlık kürsüsü, bira atmosferi, talaş, pipo ışıkları, tükürük hokkaları ve uzanmak kal-

[1] Rom ve su karışımı bir içki –çn.

dı. Ama bu sonuncunun diğerlerine bağlanması uzun, uzun, çok uzun sürdü. Mekânın farklılığı, hazırlıksız gelmiş olması, kilit altında olma duygusu, üst kattaki o odayı, iki biraderi ve en önemlisi, o çekingen, çocuksu bedeni ve yıllardır yetersiz beslenmiş olduğunu şimdi gördüğü çehreyi anmak, onu uyuşturuyor ve mutsuz ediyordu.

Hapishaneye yönelik garip ilişkileri taşıyan, ama daima hapishaneyle ilgili olan spekülasyonlar, uyanık yatarken zihninde kâbuslar gibi koşturuyordu. Orada ölebilecekler için tabutlar hazır tutuluyor muydu, nasıl çıkarılıyorlardı, hangi usuller uygulanıyordu, amansız bir alacaklı ölüleri tutuklayabilir miydi? Kaçmaya gelince, kaçma ihtimali var mıydı? Tutsak, bir ip ve çengelle duvarları aşabilir miydi, diğer taraftan nasıl inerdi? Bir evin damına inebilir, merdivenlerden sessizce sıvışabilir, bir kapıdan dışarı çıkabilir ve kalabalığın içinde kaybolabilir miydi? Ya hapishanede yangın çıkarsa, ya o orada yatarken yangın çıkarsa?

Ve bu istemsiz fantezi uçuşları da sonuçta üç kişinin içinde bulunduğu bir resmin ortamıydı. Öldüğü andaki sebatkâr bakışlarıyla babası portrede isabetli bir biçimde karartılmış; annesi kolu havada, silahıyla kuşkusunu savururken Küçük Dorrit ise eli çolak kolun üstünde ve sarkık başını başka yöne çevirmiş.

Ya annesinin bu zavallı kıza yumuşak davranması için iyi bildiği eski bir nedeni varsa? Ya şimdi sessizce uyuyan tutsak –Tanrı versin!– Büyük Yargı Gününün ışığında, düşüşünün ondan kaynaklandığını keşfederse? Ya onun ya da babasının herhangi bir hareketi, uzaktan bile olsa bu iki kardeşin gri başlarının bu kadar eğilmesine neden olmuşsa!

Aklından bir düşünce hızla geçti. Buradaki bu uzun tutukluluk ile kendisinin odasına uzun süre kapalı kalması arasında annesi bir denge mi buluyordu? "Kabul ediyorum ki o adamın tutsaklığına iştirakim olmuştur. Aynı acıyı ben de çekiyorum. O kendi hapishanesinde çürüyüp gidiyor, ben de benimkinde. Cezayı ödedim."

Diğer tüm düşünceler solup gittikten sonra bu düşünce onu kıskıvrak yakalamıştı. Uyuduğu zaman, annesi tekerlekli sandalyesiyle önüne geldi ve bu gerekçeyle onu savuşturdu. Uyanıp nedensiz bir korkuyla yataktan fırladığı zaman, annesi onu uyandırmak için ağır ağır yastığına konuşmuş gibi, sözler hâlâ kulaklarındaydı: "O kendi hapishanesinde çürüyüp gidiyor, ben benimkinde; amansız adalet yerini buluyor; bunun için ne borcum var?"

Bölüm IX
Küçük Anne

Sabah ışığı hapishane duvarına tırmanmak ve Kuytuluk pencerelerine bakmak için hiç acele etmiyordu; geldiğinde de yalnız gelse ve yanında yağmur getirmeseydi, daha hoş karşılanırdı. Ama denizde ekinoks fırtınaları esiyordu ve tarafsız güneybatı rüzgârı eserken, daracık Marshalsea'yi bile ihmal etmeyecekti. Saint George Kilisesinin çan kulesini kükreyerek geçerken ve çevredeki bütün baca külahlarını fırıl fırıl döndürürken, Southwark dumanını da hapishaneye bastırmak için aniden saldırdı ve henüz ateşlerini yakmakta olan erken kalkmış az sayıdaki kolejlinin bacalarından aşağı dalarak onları neredeyse boğdu.

Yatağı daha özel bir konumda olan Arthur Clennam, dünkü ateşin tırmıklanmasından, bugünkü ateşin Kolej kazanının altında tutuşturulmasından, tulumbayla o asgari kabının doldurulmasından, ortak odanın süpürülmesinden, talaşlanmasından ve diğer bu gibi hazırlıklardan fazla etkilenmese de yatağında oyalanmaya hevesli değildi. Gece pek dinlenmiş olmasa da sabahı görmekten memnundu. Çevresindeki nesneleri ayırt edebilir hale gelir gelmez dışarı çıktı ve kapı açılana kadar iki ağır saat boyunca avluyu adımladı.

Duvarlar birbirine o kadar yakın ve vahşi bulutlar üstlerinden öyle hızla geçiyordu ki sert esintili gökyüzüne bakmak ona deniz tutmasına benzer bir duygu verdi. Rüzgânn şiddetiyle yanlamasına yağan yağmur, merkez binasının dün gece ziyaret ettiği yanını karartmış, ama duvarın rüzgâr almayan yanında dar ve kuru bir kanal bırakmıştı; burada saman, toz ve kâğıt, tulumbanın atıkları ve dünkü yeşilliklerin serseri yaprakları arasında bir aşağıya, bir yukarıya yürüyordu. Bir insanın görebileceği en bezgin yaşam manzarası bu olmalıydı.

Onu oraya getiren küçük mahluk da ortalıkta görünmüyordu. Belki yüzü dönükken evinin kapısından süzülüp babasının yaşadığı yere gitmişti. Erkek kardeşi için de çok erkendi; onu bir kez gören biri, önceki gece hangi pasaklı yatağı işgal etmişse oradan kalkacak hali olmayacağını tahmin edebilirdi. Dolayısıyla, Arthur Clennam kapının açılmasını beklerken bir yukan bir aşağı yürüdükçe keşfettiklerini takip etmek için şu anki yöntemlerden çok gelecektekileri zihninden geçiriyordu.

Sonunda kulübenin kapısı açıldı ve gardiyan basamakta durup saçlarına erkenden bir tarak attıktan sonra onu dışarıya bırakmaya ha-

zırdı. Sevinçli bir salıverilme duygusuyla kulübeden geçti ve kendisini önceki gece kızın erkek kardeşiyle konuştuğu küçük dış avluda buldu.

Şimdiden düzensiz bir şekilde içeri girmeye çalışan bir dizi insan vardı, besbelli bunlar buranın çeşitli ulakları, aracıları ve ayakçılarıydı. Bazıları kapı açılıncaya kadar yağmurda yayılmışlardı; varışlarını daha iyi zamanlamış olanlar yeni geliyor, bakkallardan aldıkları ekmek somunları, tereyağı topakları, yumurtalar, süt ve benzerleri doldurulmuş nemli beyaz-kahverengi kâğıt torbalarla içeri geçiyorlardı. Bu görevlilerin kılıksız kere kılıksızlıklan, bekleyen müflis kere müflisler, görülecek bir manzaraydı. Böyle havı dökülmüş paltolar ve pantolonlar, böyle küflü roblar ve şallar, böyle ezilmiş şapkalar ve boneler, böyle çizmeler ve ayakkabılar, böyle şemsiyeler ve bastonlar, asla Paçavra Fuarında görülemezdi. Hepsi, başka kadınların ve erkeklerin attığı kıyafetleri giyiyordu, bu kıyafetler yamalardan ve başkalarının bireselliklerinin parçalarından oluşuyordu ve başlı başına hiçbir özellikleri yoktu. Yürüyüşleri, ayrı bir ırkın yürüyüşüydü. Sanki sonsuza dek rehinciye gidiyorlarmış gibi kendine özgü bir inatla köşeyi dönüyorlardı. Öksürdükleri zaman, kapı girişlerinde ve soğuk cereyanlı geçitlerde unutulmaya alışmış, soluk mürekkeple yazılan ve alıcılarına büyük bir zihinsel rahatsızlık ve memnuniyetsizlik vermiş olan mektupların cevaplarını bekleyen insanlar gibi öksürüyorlardı. Geçerken yabancıyı süzdükleri zaman, alacakları varmış gibi onu izliyor; aç, keskin ve şöyle güzel bir miktar çıkarma ihtimalini tahmin etmeye çalışan gözlerle bakıyorlardı. Vazife icabı yaptıkları dilencilik mesleği omuzlarından sarkıyor, sarsak bacaklarından dökülüyor, kıyafetlerini düğmeliyor, iğneliyor, yamıyor ve çekiştiriyor, düğme deliklerini yırtıyor, üstlerinden uçları pis şeritler halinde sızıyor ve ağızlarından alkol kokan nefesler halinde yükseliyordu.

O hâlâ avluda dururken yanından geçen bu insanlardan bir tanesi ona herhangi bir hizmette bulunup bulunamayacağını sorunca, Arthur Clennam'ın aklına gitmeden önce Küçük Dorrit ile tekrar konuşmak geldi. Kız bu kez ilk şaşkınlığını aşmış olacaktı ve kendisini onunla daha rahat hissedebilirdi. Cemaatin bir üyesine (elinde iki tütsülenmiş ringa, bir somun ve kolunun altında bir ayakkabı fırçası vardı) bir fincan kahve içmek için en yakın yeri sordu. Ne idüğü belirsiz kişi cesaretlendirici bir cevap verdi ve onu bir taş atımı mesafedeki sokaktaki bir kahvehaneye getirdi.

"Bayan Dorrit'i tanıyor musunuz?" diye sordu yeni müşteri.

Ne-idüğü-belirsiz, iki Bayan Dorrit tanıyordu; biri içeride doğmuş. İşte o! O mu? Ne-idüğü-belirsiz onu yıllardır tanıyordu. Diğer Bayan Dorrit ise, Ne-idüğü-belirsiz, o ve amcasıyla aynı evde oturuyordu.

Bu açıklama, müşterinin, Ne-idüğü-belirsiz Dorrit'in caddeye çıktığı haberini kendisine getirene kadar kahvehanede kalma planını değiştirmişti. Ne-idüğü-belirsize kıza iletmesi için, dün gece babasına gelen ziyaretçinin, lütfederse kendisiyle amcasının pansiyonunda birkaç söz etmek ricasını bildiren gizli bir mesaj emanet etti; yine aynı kaynaktan evin tam olarak yerini öğrendi, ki çok yakındı. Ne-idüğü-belirsizi yarım kronla memnun edip savdı ve kahveyle tazelenmiş olarak son sürat klarnetçinin evine yollandı.

Bu evde o kadar çok pansiyoner vardı ki kapı sövesi bir katedral orgundaki stoplar kadar çok sayıda çan kulpuyla kaplıydı. Hangisinin klarnetçininki olabileceğinden emin olmadan ne yapmak gerektiğini düşünüyordu ki salonun penceresinden dışarıya bir tüytop uçarak geldi ve kafasına kondu. O zaman salon penceresinin önünde, üzerinde BAY CRIPPLES'ın AKADEMİSİ yazan bir kepenk olduğunu fark etti; alt satırda da GECE DERSLERİ yazıyordu. Kepengin ardında da elinde bir dilim tereyağlı ekmek ve raket olan, küçük, beyaz yüzlü bir çocuk vardı.

Arthur pencereye yaya yolundan ulaşılabilmek mümkün olduğu için kepengin üstünden içeriye baktı, tüytopu iade etti ve soracağını sordu.

"Dorrit mi?" dedi küçük beyaz yüzlü oğlan (Aslında Cripples Bey). "Bay Dorrit mi? Üçüncü çan, bir kere vurun." Bay Cripples'ın öğrencileri, sokak kapısını bir müsvedde defteri gibi kullanmışa benziyordu, yüzeyi kurşunkalem çiziktirmeleriyle doluydu.

"Yaşlı Dorrit" ve "Pasaklı Dick" kombinasyonu halinde yazılanların sıklığı, Bay Cripples'ın öğrencilerinin kişilikleri hakkında bir fikir veriyordu. Kapı nihayet bizzat zavallı yaşlı adam tarafından açılana kadar, bu gözlemleri yapacak zamanı olmuştu.

"Hah!" dedi yavaş yavaş Arthur'u hatırlayarak, "Dün gece içeride mi kaldınız?"

"Evet Bay Dorrit. Yeğeninizle burada buluşacağımı umuyorum."

"Ah!" dedi bunu düşünerek. "Biraderim yokken, değil mi? Doğru. Onu yukarıda bekler misiniz?"

"Teşekkür ederim."

Duyduğu veya söylediği her şeyi aklında çevirdiği kadar ağır ağır dönerek dar merdivenlerden yukarı yol gösterdi. Ev çok kapalıydı ve sağlıksız bir koku hâkimdi. Küçük merdiven pencereleri, kendisi kadar sağlıksız diğer evlerin arka pencerelerine bakıyordu; onlardan çıkan dikmelere ve iplere çirkin çarşaflar asılıydı; sanki sakinleri kıyafet balığı avlıyorlar da uğraşmaya değmez birkaç acınası kıyafet yakalamışlar gibi görünüyordu. Arka taraftaki çatı arasında –marazi bir oda, içinde de katlanmış bir döşek vardı; döşek o kadar aceleyle ve yakın zamanda katlanmıştı ki battaniyeleri taşmış, kapak açık kalmıştı sanki– kahve ve kızarmış ekmekten oluşan yarısı yenmiş iki kişilik bir kahvaltı sarsak bir masada yığılmış, duruyordu.

Burada hiç kimse yoktu. Yaşlı adam biraz düşündükten sonra kendi kendine Fanny'nin kaçtığını geveleyerek, onu geri getirmek için yan odaya gitti. Kızın kapıyı içeriden tuttuğunu ve amca açmaya çalıştığında, "Yapma, salak!" diyen keskin bir azarlama geldiğini ve gevşek bir çorap ve fanilanın belirdiğini gözlemleyen ziyaretçi, genç hanımefendinin soyunmuş halde olduğu sonucuna vardı. Herhangi bir sonuca varmış gibi görünmeyen amca, tekrar ayaklarını sürüyerek içeri girdi, koltuğuna oturdu ve ellerini ateşte ısıtmaya başladı; ama içerisi soğuk olduğundan ya da öyle olduğuna dair bilinçli bir fikri olduğundan değil.

"Biraderim hakkında ne düşünüyorsunuz, efendim?" diye sordu, yavaş yavaş ne yaptığını fark ettiğinde sözü orada bıraktı, baca rafına uzandı ve klarnetini indirdi.

"Memnun oldum," dedi Arthur, ne diyeceğini bilemeden, çünkü düşünceleri önündeki biraderdeydi; "yani onu sağlıklı ve neşeli bulduğum için."

"Hah!" diye mırıldandı yaşlı adam, "evet, evet, evet, evet, evet!"

Arthur adamın klarnet çantasıyla ne yapmak niyetinde olduğunu merak etmişti. Ama adamın derdi klarnet değildi. Bir süre sonra küçük enfiye paketinin olmadığını idrak etti (ki o da baca rafındaydı), klarneti yerine koydu, onun yerine enfiyeyi indirdi ve bir çimdik alarak kendini teselli etti. Çimdikleri de diğer her şey gibi çelimsiz, zayıf ve yavaştı, ama gözlerinin ve ağzının köşelerinde küçük bir keyif hali belirmişti.

"Amy, Bay Clennam. Onun hakkında ne düşünüyorsunuz?"

"Çok etkilendim, Bay Dorrit, onda gördüğüm ve düşündüğüm her şeyden."

"Ağabeyim, Amy olmasa kaybolurdu," diye cevap verdi adam. "Amy olmasa hepimiz kaybolurduk. Çok iyi kızdır Amy. Görevini yapar."

Arthur bir protesto ve husumet duygusuyla önceki gece babasından da duyduğu bu övgülerde belirli bir gelenek tonlaması duyduğunu düşündü. Ondan övgülerini esirgemek veya onlar için yaptıklanna karşı duyarsız oldukları için değil; ama diğer tüm koşullara olduğu gibi ona da tembelce alışmışlardı. Her ne kadar her gün onu birbirleriyle ve kendileriyle kıyaslama olanağına sahip olsalar da onun olması gereken yerde olduğunu, onlarla ilgili her durumun tıpkı adı veya yaşı gibi ona ait olduğunu düşündüklerini hayal etti. Onu hapishane atmosferinden yükselmek yerine bu atmosfere uygun görüyorlardı; aşağı yukarı bekleme hakkına sahip olduklan şeylerden biri olduğunu düşünüyorlardı.

Amcası kahvaltısına geri döndü; üçüncü çan çaldığında misafirinin varlığını unutmuş, kahvesine kızarmış ekmek banıyordu. Gelen Amy dedi ve ona kapıyı açmak için, ziyaretçinin zihninde kirlenmiş elleri, pis yüzü ve çökmüş bedeninin hâlâ sandalyesinden sarkıyor gibi canlı bir resmini bırakarak aşağı indi.

Kız her zamanki sade elbisesi ve her zamanki ürkek edasıyla amcasının ardından yukarı çıktı. Dudakları biraz ayrılmıştı, kalbi her zamankinden daha hızlı atıyor gibiydi.

"Bay Clennam, Amy," dedi amcası, "seni bir süredir bekliyordu."

"Size bir mesaj gönderme cüretinde bulunmuştum."

"Mesajı aldım, efendim."

"Bu sabah anneme gidiyor musunuz? Sanmıyorum, çünkü her zamanki saatiniz geçti."

"Bugün değil, efendim. Bugün istenmiyorum."

"Hangi yöne gidiyorsanız birazcık sizinle yürümeme izin verir misiniz? Böylece yürürken sizinle konuşabilirim ve hem sizi burada tutmamış hem de burada daha fazla rahatsızlık vermemiş olurum."

Kız utanmış görünüyordu, ama isterse olabileceğini söyledi. Kıza yatağını toplamak, kız kardeşinin sabırsızlıkla vurduğu duvara cevap vermek ve amcasına sevecen bir söz söylemek için vakit vermek amacıyla, bastonunu arıyormuş gibi yaptı. Sonra buldu ve amca merdivenlerin tepesinde, muhtemelen onlar zemine ulaşmadan varlıklarını unuturken, kız önde, o arkada, aşağıya indiler.

Bu sırada Bay Cripples'ın okula gelmekte olan öğrencileri, her sabahki çantaları ve kitaplarıyla vuruşma eğlencelerini bırakıp Pasaklı Dick'i ziyarete gelen yabancıyı seyrediyorlardı. Gizemli ziyaretçi güvenli bir uzaklığa ulaşıncaya kadar sabırlarını zorlayan bu manzaraya katlandılar, o zaman çakıllar ve bağırışlar, hakaretamiz danslar patlak verdi ve öyle vahşi törenlerle barış çubuğunu gömdüler ki Bay Cripples, Cripplewayboo kabilesinin savaş boyalarını sürmüş şefi olsaydı eğitimlerinin daha fazla hakkını veremezdi.

Bu saygı gösterisinin ortasında Bay Arthur Clennam kolunu Küçük Dorrit'e teklif etti ve Küçük Dorrit kabul etti. "Demir Köprü tarafından gitmek ister miydiniz?" dedi, "orada sokağın gürültüsünden kaçabiliriz?" Küçük Dorrit isterse olabileceğini ve şu anda Bay Cripples'in oğlanlarını "dert etmediğini" umduğunu, çünkü kendisinin de eğitimini Bay Cripples'in akşam akademisinde aldığını söyledi. O da en iyi niyetiyle, ruhunun en derinliklerinden Bay Cripples'in oğlanlarını tüm kalbiyle affettiğini söyledi. Böylece, Cripples bilmeden teşrifatçıları olmuş ve Beau Nash'in[1] altın günlerinde yaşasalardı ve adam gelip bu amaç için arabasından inseydi, onun bile yapabileceğinden daha doğal bir şekilde onları bir araya getirmiş oldu.

Sabah hâlâ fırtınalıydı ve sokaklar perişan, çamur içindeydi, ama Demir Köprü yönünde yürürlerken yağmur yağmadı. Küçük mahluk gözüne o kadar genç görünüyordu ki konuşmadığı zamanlarda onu bir çocukmuş gibi düşündüğü anlar oluyordu. Belki o ona genç göründüğü gibi o da ona yaşlı görünüyordu.

"Dün gece içeride kilitli kalarak rahatsızlık çektiğinizi duyunca üzüldüm, efendim. Büyük talihsizlik olmuş."

Hiç dert olmadığını söyledi. Yatağı çok rahattı.

"Oh evet!" dedi kız, çarçabuk. Kahvehanede mükemmel yataklar olduğuna inanıyordu. Kahvehanenin onun gözünde oldukça görkemli bir otel olduğunu ve oranın itibarına değer verdiğini fark etti. "Sanırım çok pahalıymış," dedi Küçük Dorrit, "ama babam bana oldukça güzel yemekler bulunduğunu söylemişti. Ve şarap," diye ekledi ürkek edasıyla.

"Siz hiç orada bulundunuz mu?"

"Oh hayır! Sadece sıcak su getirmek için mutfağına girmiştim."

---

[1] Richard Nash, 18. yüzyıl Britanya'sının tanınmış bir züppesi ve moda öncüsüydü –çn.

Oh, o muhteşem tesisin, Marshalsea Hotel'in lüksleriyle bir çeşit huşu içinde büyümeyi düşününce!..

"Dün gece size," dedi Clennam, "annemle nasıl tanıştığınızı sormuştum. O sizi çağırmadan evvel onun adını duymuş muydunuz?"

"Hayır, efendim."

"Sizce babanız onu hiç duymuş muydu?"

"Hayır, efendim."

Kendisine ne kadar merak dolu gözlerle baktığını görünce (göz göze gelince ürkmüş ve geri çekilmişti) söylemeden edemedi:

"Sormak için bir sebebim var, bunu çok iyi izah edemiyorum; ama hiçbir şartta sizin korkmanıza veya endişelenmenize sebep olacak nitelikte bir konu olduğunu düşünmeyin. Tam tersine. Babanızın hayatında hiçbir zaman Clennam ismiyle aşina olmadığını mı düşünüyorsunuz?"

"Hayır, efendim."

Konuştuğu sesi duyunca, kızın başını hafifçe kaldırıp dudaklarını aralayarak kendisine bakmakta olduğunu hissetti. Bu yüzden, onu yine utandırarak kalbinin hızlanmasına neden olmamak için önüne bakmaya devam etti.

Böylece uğultulu sokaklardan sonra açık bir kırsal gibi sessiz Demir Köprü'ye çıktılar. Rüzgâr sert esiyordu, ıslak yel takırtılar içinde yanlarından geçip yoldaki ve kaldırımdaki havuzları tarayarak sularını nehre yağdırıyordu. Bulutlar kurşuni gökyüzünde öfkeyle yarışıyor, duman ve sis onların peşinden koşuyor, karanlık gelgit şiddetle aynı yöne akıyordu. Küçük Dorrit Tanrı'nın en küçük, en sessiz ve en zayıf yaratığı gibi görünüyordu.

"Sizi bir arabaya bindireyim," dedi Clennam, az kalsın "zavallı çocuğum" diye ekleyecekti.

Kız çarçabuk reddetti, havanın yaş ya da kuru olmasının kendisi için çok bir önemi olmadığını söyledi; her hava koşulunda gidip gelmeye alışıktı. Arthur öyle olduğunu biliyordu ve daha da fazla üzülmüştü; yanındaki incecik varlığın öyle bir dinlenme yerine ulaşmak için her gece nemli karanlıkgaddar sokaklardan geçtiğini düşününce ona karşı daha da çok merhamet hissetti.

"Dün gece benimle o kadar hissederek konuştunuz ki, efendim, sonra da babamıza o kadar cömert davrandınız ki mesajınıza direnemedim, hiç değilse teşekkür etmek için; özellikle de size birşey söylemek için..." tereddüt etti ve titredi, gözlerine yaşlar doldu ama dökülmedi.

"Bana ne söylemek için?"

"Babamı yanlış anlamayacağınızı ümit ettiğimi... Onu kapının dışındakiler gibi yargılamayın, efendim. O, o kadar uzun süredir orada ki! Onu dışarıda hiç görmedim, ama o zamandan beri bazı özelliklerinin farklılaşmış olması gerektiğini anlayabiliyorum."

"Ona karşı düşüncelerim asla haksız ya da sert olmayacak, inanın bana."

"Tabii ki," dedi daha gururlu bir edayla, anlaşılan onu boşluyormuş gibi görünebileceği kuruntusuna kapılmıştı, "kendisinde utanılacak bir şeyi yok, benim de ondan utanacağım bir şey yok. Sadece anlaşılması gerekiyor. Tek istediğim, hayatının adilce hatırlanması. Tüm söyledikleri doğruydu. Her şey anlattığı gibi oldu. Çok saygı görüyor. İçeri giren herkes onunla tanıştığına memnun oluyor. Herkes en çok onunla ilgileniyor. Mareşal'den daha fazla düşünülüyor."

Gurur masum olabilirse, Küçük Dorrit babasıyla böbürlenirken masumdu.

"Davranışlarının gerçek bir beyefendi gibi ve hayli tahsilli olduğu sık sık söylenir. Orada onun gibi başka biri yok ve geri kalan herkesten üstün olduğu kabul ediliyor. Muhtaç olduğunu bildikleri için verdikleri kadar, bu sebeple de ona hediyeler veriyorlar. İhtiyaç içinde olduğu için suçlanmamalı, zavallı canım benim. Kim çeyrek asır hapishanede kalıp müreffeh olabilir ki!"

Sözlerinde nasıl bir sevgi, bastırılmış gözyaşlarında nasıl bir şefkat, içinde ne büyük bir sadakat ruhu, aydınlık saçan bir ışık vardı!

"Evimin bulunduğu yeri gizli tutmamın sebebi babamdan utanmam değil. Tanrı korusun! Ayrıca zannedilebileceği gibi mekânın kendisinden de utanmıyorum. İnsanlar oraya kötü oldukları için gelmiyorlar. Talihsizlik sebebiyle orada olan çok sayıda iyi kalpli, azimli, dirayetli insan tanıdım. Neredeyse hepsi birbirine karşı nazikti. Ve orada çok sakin ve rahat saatler geçirdiğimi, küçücük bir bebekken orada çok iyi bir arkadaşım olduğunu ve bana çok düşkün olduğunu; orada eğitildiğimi, orada çalıştığımı ve orada huzurla uyuduğumu unutmak da benim için hakikaten nankörlük olurdu. Bütün bunlardan sonra oraya karşı küçük bir bağ hissetmemek neredeyse korkakça ve acımasızca olur bence."

Sadık kalbini böyle boşaltmıştı ve ürkütücü bir şekilde gözlerini yeni arkadaşının yüzüne kaldırıp tevazuyla, "Bu kadar çok şey söyle-

mek istememiştim, hem bu konuda bugüne dek kimseyle bir kez bile konuşmamıştım," dedi. "Ama dün gecekinden daha doğru olduğunu düşünüyorum. Beni takip etmemiş olmanızı isterdim demiştim, efendim. Şimdi de çok fazla istemiyorum, tabii düşünüyorsanız ki... aslında kesinlikle istemiyorum, ancak o kadar karmakarışık konuştum ki siz... siz beni pek anlamıyorsunuz, korkarım durum böyle olabilir."

Arthur bunun kesinlikle doğru olmadığını söyledi ve keskin rüzgâr ve yağmurla kızın arasına girerek onu elinden geldiğince korumaya aldı.

"O halde artık babanızla ilgili birkaç soru sormama izin verdiğinizi düşünüyorum," dedi. "Çok alacaklısı var mı?"

"Ah! Çok sayıda."

"Yani onu alıkoyan alacaklıları kastediyorum?"

"Ah, evet! Çok sayıda."

"Bana bunların en nüfuzlu olanını söyleyebilir misiniz? Şüphesiz bilmiyorsanız bu malumatı başka yerden de alabilirim."

Küçük Dorrit biraz düşündükten sonra, uzun zaman önce Bay Tite Barnacle'ın büyük güç sahibi bir adam olduğunu duyduğunu söyledi. Bir komiser, yönetim kurulu üyesi ya da mütevelliydi, "ya da bir şeydi." Grosvenor Meydanında ya da çok yakınında oturuyor olmalıydı. Devletteydi, Geçiştirme Ofisinde yüksek bir mevkideydi. Kızın bebeklik döneminde, Grosvenor Meydanından veya yakınından bu yaman Bay Tite Barnacle'ın ve Geçiştirme Ofisinin gücüne dair kötü bir izlenim edinmiş olmalıydı.

"Şu Bay Tite Barnacle ile bir görüşsem zararı olmaz," diye düşündü Arthur.

Düşünceyi dile getirmese de kız çabukluğuyla onu yakaladı. "Ah!" dedi Küçük Dorrit, çaresizlikle başını sallayarak. "Birçok şahıs zavallı babamı dışarı çıkarmak istedi, ama ne kadar umutsuz olduğunu bilmiyorsunuz."

O an utangaçlığını unutmuştu; dürüstçe onu kurtarmayı hayal ettiği batığa karşı uyarıyordu ama sabırlı çehresi, incecik yapısı, sade elbisesi ve rüzgâr ve yağmurla bir arada kendine bakan gözleri, onu ona yardım etme amacından uzaklaştırmıyordu.

"Yapılabilse bile," dedi, "ki artık yapılamaz – babam nerede yaşar veya nasıl yaşar? Sıklıkla, böyle bir değişikliğin ona yararı olmayabileceğini düşünmüşümdür. İnsanlar dışarıda ona orada olduğu kadar

iyi gözle bakmayabilirler. Ona oradaki gibi nazik davranmayabilirler. Kendisi de dışarıdaki hayata uyum sağlayamayabilir."

Artık ilk kez gözyaşlarının dökülmesine engel olamadı ve titreyerek, daha önce çok meşgulken izlediği o küçük, ince ellerini birbirine kavuşturdu.

"Benim birazcık para kazandığını bilmek, Fanny'nin birazcık para kazandığını bilmek bile onu için yeni bir ıstırap olur. Bizim için o kadar çok endişelenir ki, anlıyor musunuz, çaresizce oraya kapanmış hissetmek. İşte böyle iyi, iyi bir babadır!"

Adam konuşmadan önce bu küçük duygu patlamasına izin verdi. Çok geçmeden bitmişti. Kız kendini düşünmeye ya da duygularıyla birisini sıkmaya alışık değildi. Uzağa, dumanın ağır bir şekilde yuvarlandığı çatılara ve bacalara ve fırtınalı bir pusta belli belirsiz birbirine karışan nehirdeki direklerin, kıyıdaki çan kulelerinin vahşiliğine bakarken, tekrar annesinin odasında dikiş dikiyormuşçasına bir sessizliğe gömülmüştü.

"Kardeşiniz serbest bırakılsa sevinirdiniz, öyle değil mi?"

"Ah, çok sevinirdim, efendim!"

"Eh, en azından onun için ümitlenebiliriz. Dün gece bir arkadaşınız olduğunu söylemiştiniz?"

Küçük Dorrit, onun adının Plornish olduğunu söyledi.

Peki, Plornish nerede yaşıyordu? Plornish, Kanayan Yürek Avlusunda[1] yaşıyordu. Onun "sadece bir sıvacı" olduğunu belirtti Küçük Dorrit, Plornish'e yönelik yüksek sosyal beklentilere girmemesi için. Kanayan Yürek Avlusundaki son evde yaşıyordu ve adı küçük bir girişin üzerinde yazılıydı. Arthur adresi aldı ve ona kendisininkini verdi. Şimdilik yapmaya çalıştığı her şeyi yapmıştı, ancak ayrılırken kızda kendisine karşı bir güven hissi bırakmak istiyordu.

"İşte bir dost!" dedi not defterini cebinde koyarak. "Sizi geri götürürken – geri döneceksiniz, değil mi?"

"Oh evet! Doğruca eve gidiyorum."

"Sizi geri götürürken," dedi, ev sözcüğü onu sarsmıştı, "sizi başka bir arkadaşınız olduğuna ikna edebileceğimi ümit ederim. Daha fazlasını söylemeyeceğim."

"Bana karşı hakikaten çok naziksiniz, efendim. Eminim daha fazlasına ihtiyacım yoktur."

---

[1] Bleeding Heart Yard –çn.

Perişan, çamurlu sokaklara döndüler. Yoksulların, ucuzcu dükkânların arasında, yoksul mahallenin olağan, pasaklı ayak satıcıları tarafından itilip kakılarak yürüdüler. Kısacası beş duyunun herhangi birine hoş gelecek hiçbir şey yoktu burada. Yine de bu, Clennam için, kolundaki bu küçük, ince, dikkatli mahlukla olağan bir yağmurda, çamurda ve gürültünün içinde yürümek değildi. O ona ne kadar genç görünüyordu ya da kendisi ona ne kadar yaşlı; o anda ikisinin de bilmediği öykülerinin birbirine örülmeye başlamış olduğu şu başlangıçta bunun bir önemi yoktu. Onun bu manzaraya doğmuş ve burada yetişmiş olduğunu düşündü; buraya aşinaydı ama yanlış yerdeydi, büzülerek aralarından geçerken hayatın sefil gereksinimleriyle ne kadar uzun zamandır tanışık olduğunu ve masumiyetini düşündü; gençliğini ve çocuksu yönünü.

Hapishanenin bulunduğu anacaddeye girdiler. O sırada bir ses, "Küçük anne, küçük anne!" diye bağırdı. Küçük Dorrit durup geriye dönüp bakınca heyecanlı, tuhaf bir şekil onlara doğru zıpladı (hâlâ "küçük anne" diye bağırıyordu) ve yere düşerek kolundaki patates dolu büyük sepetin içindekileri çamura döktü.

"Of, Maggy," dedi Küçük Dorrit, "ne kadar sakar bir çocuksun!"

Maggy incinmemişti, hemen ayağa fırladı ve ardından Küçük Dorrit ile Arthur Clennam'ın da yardımıyla patatesleri toplamaya başladı. Maggy çok az patates ve çok miktarda çamur topladı; ama hepsi geri alınmış ve sepete aktarılmıştı. Maggy çamurlu yüzünü şalıyla iyice bulaştırdı ve bunu bir çeşit temizlik olarak Bay Clennam'a sununca adam onun nasıl bir şey olduğunu görebildi.

Yaklaşık yirmi sekiz yaşındaydı. İri kemikleri, büyük hatları, büyük ayakları ve elleri, kocaman gözleri ve saçsız bir başı vardı. İri gözleri berrak ve neredeyse renksizdi; ışıktan çok az etkilenmiş ve doğadışı bir şekilde hareketsiz duruyor gibi görünüyorlardı. Yüzünde körlerde görülen o dikkatle dinleme ifadesi de vardı ama kör değildi, yeterince iş gören bir adet gözü vardı. Yüzü aşırı çirkin değildi, ama onu ancak bir gülümseme, neşe dolu, kendi içinde hoş ama sürekli orada bulunduğu için acınası hale gelmiş bir gülümseme kurtarıyordu. Sürekli uçuşan bir miktar mat fırfırı olan büyük, beyaz bir başlık, eski, siyah bonesinin başında durmasını o kadar zorlaştırıyordu ki bir çingene bebeği gibi boynuna bağlanmıştı. Yoksul elbisesinin kalan kısmının nelerden oluştuğunu anlamak için tuhafiyecilerin bir komisyon oluşturması ge-

rekirdi, ama genel olarak orada burada devasa çay yapraklarıyla birlikte yosunla güçlü bir benzerliği vardı. Şalı özellikle çok uzun süre demlenmiş bir çay yaprağını andırıyordu.

Arthur Clennam, "Bunun kim olduğunu sorabilir miyim?" der gibi Küçük Dorrit'e baktı. Hâlâ ona küçük annesi diye seslenen Maggy elini okşarken, Küçük Dorrit sözcüklerle cevap verdi (patateslerin çoğunun dökülmüş olduğu bir geçidin altındaydılar).

"Bu Maggy, efendim."

"Maggy, efendim," diye yankıladı sunulan kişi. "Küçük anne!"

"Bu şeyin torunu..." dedi Küçük Dorrit.

"Torunu," diye yankıladı Maggy.

"Uzun zaman önce ölen yaşlı dadımın... Maggy, sen kaç yaşındasın?"

"On yaşındayım, anne," dedi Maggy.

"Ne kadar iyi bir kız olduğunu bilemezsiniz, efendim," dedi Küçük Dorrit, sonsuz şefkatle.

"O iyi kız," diye yanıkladı Maggy, zamiri son derece etkileyici bir şekilde kendisinden küçük annesine aktarıyordu.

"Ve de ne kadar zeki olduğunu," dedi Küçük Dorrit. "İşlere koşturmayı herhangi biri kadar iyi başarır." Maggy güldü. "Ve İngiltere Bankası kadar güvenilir." Maggy güldü. "Tamamen kendi hayatını kazanıyor. Tamamen, efendim!" dedi Küçük Dorrit, daha düşük ve muzaffer bir tonla.

"Kazanıyor!"

"Onun öyküsü nedir?" diye sordu Clennam.

"Düşünsene Maggy?" dedi Küçük Dorrit, kızın iki kocaman elini alıp alkışlatarak. "Çok uzaklardan gelmiş bir beyefendi öyküsü bilmek istiyor!"

"Benim öyküm?" diye bağırdı Maggy. "Küçük anne."

"Beni kastediyor," dedi Küçük Dorrit, kafası oldukça karışmıştı; "bana çok düşkündür. Yaşlı büyükannesi ona gerektiği kadar nazik davranmadı, değil mi Maggy?"

Maggy başını salladı, sıktığı yumruğunu maşrapa yaptı, içti ve "Cin," dedi. Sonra hayali bir çocuğu dövdü ve "süpürge sapları ve gelberiler," dedi.

"Maggy on yaşındayken," dedi Küçük Dorrit, konuşurken kızın yüzüne bakarak, "kötü bir humma geçirdi, efendim ve o zamandan beri hiç büyümedi."

"On yaşındayken," dedi Maggy, başını sallayarak. "Ama ne güzel hastane! Çok rahattı, değil mi? Öyle güzeldi ki. Böyle cennet bir yer!"

"Daha önce hiç huzur görmemişti, efendim," dedi Küçük Dorrit, bir an için Arthur'a doğru dönerek ve yumuşak bir sesle, "bu yüzden hep orayı hatırlar."

"Ne yataklar vardı!" diye bağırdı Maggy. "Ne limonatalar! Ne portakallar! Nefis çorba ve şarap! Ne Tavukçuk! Oh, gidip kalmak için ne hoş bir yer değil mi?"

"Maggy de kalabildiği kadar orada kaldı," dedi Küçük Dorrit, bir çocuğun öyküsünü anlatan önceki tonuyla, Maggy'nin kulağı için tasarlanmış tonla, "ve nihayet, artık orada kalamadığı zaman oradan

çıktı. Sonra ne kadar uzun yaşarsa yaşasın hep on yaşında kaldığı için..."

"Ne kadar uzun yaşarsa yaşasın," diye yankıladı Maggy.

"Ve çok da zayıf olduğu için; hakikaten o kadar zayıftı ki gülmeye başlayınca kendisini durduramıyordu, ki bu çok üzücüydü."

(Maggy aniden ciddileşti.)

"Büyükannesi onunla ne yapacağını bilemiyordu ve birkaç yıl boyunca kendisine hakikaten hiç iyi davranmadı. Zamanla, Maggy kendini geliştirmek için çok gayret etmeye başladı, çok dikkatli, çok özenli ve çalışkan olmaya çalışıyordu ve yavaş yavaş istediği sıklıkta girip çıkmasına izin verildi ve kendisini destekleyebilecek hale geldi. Şimdi kendini destekliyor. Ve işte," dedi Küçük Dorrit, yine iki koca eli bir araya getirerek, "Maggy'nin de bildiği gibi Maggy'nin öyküsü budur!"

Ah! Ancak Arthur, Küçük Anne sözcüklerini hiç duymamış, o küçük eli nasıl okşadığını görmemiş olsa da, şimdi o renksiz gözlerde duran gözyaşlarını göremese, o sakar gülüşü gemleyen hıçkırığı işitmese de öykünün tamamlanması için neyin eksik olduğunu bilecekti. Bunların ışığında dönüp baktığı zaman, rüzgâr ve yağmurun ıslık çaldığı kirli geçit ve yine dökülmeyi ya da götürülmeyi bekleyen çamurlu patateslerle dolu sepet asla eskisi gibi sıradan görünmüyordu. Asla, asla!

Artık neredeyse yürüyüşlerinin sonuna gelmişlerdi ve şimdi, son olarak geçitten çıktılar. Hiçbir şey Maggy'yi, ne kadar eğitimli olduğunu göstermesi için, gidecekleri yere ulaşmadan hemen önce bir bakkal penceresinde durmaları kadar sevindiremezdi. Az da olsa okuyabiliyordu ve fiyat etiketlerindeki kalın rakamları çoğunlukla doğru seçebiliyordu. Çiçekli Çaylar reyonundaki Karışımımızı Deneyin, Aile Siyahımızı Deneyin, Portakal aromalı Pekoe'muzu deneyin gibi çeşitli hayırsever önerilerde ve gayrimeşru kuruluşlara ve katkılı ürünlere karşı uyarılarda biraz tökezledi ama ağırlıklı olarak başarılıydı.

Sonunda avluya girdiler ve Arthur burada Küçük Dorrit'e veda etti. Zaten küçücük görünen bedeni Marshalsea kulübe geçidine girerken her zamankinden daha da küçük göründü; iri çocuğunun elinden tutmuş küçük bir anne. Kafesin kapısı açıldı ve tutsak yetişmiş küçük kuş uysalca içeri kanat çırptıktan sonra kapının tekrar kapadığını gördü; sonra o da uzaklaştı.

Bölüm X
Bütün Yönetim Bilimini İhtiva Eder

Geçiştirme Ofisi, (herkesin söylenmeden bildiği gibi) Hükümetin en önemli dairesiydi. Herhangi bir zamanda hiçbir kamu işi Geçiştirme Ofisinin onayından geçmeden yapılamazdı. Parmağı en büyük kamu pastasında da vardı, en küçük kamu turtasında da. Geçiştirme Ofisinden açık yetki olmaksızın doğrunun en basitini yapmak da yanlışın en basitini düzeltmek de eşit derecede imkânsızdı. Kibrit çakılmadan yarım saat önce bir başka Barut Komplosu[1] ortaya çıksa, Geçiştirme Ofisinden bir grup heyet, yarım kile mazbata, birkaç çuval resmi bildiri ve bir kasa dolusu dil bilgisi kurallarını ihlal eden yazışma gelmeden hiç kimse parlamentoyu kurtaramazdı.

Bu görkemli kuruluş, zor ülke yönetme sanatıyla ilgili yüce bir ilkenin ilk olarak devlet adamlarına açıkça gösterildiği zaman bu alana girmişti. En önemli etkisi, bu parlak vahiy üzerinde çalışmak ve ışıldayan etkisini tüm resmi işlemlere taşımak olmuştu. Yapılması gereken her ne varsa, Geçiştirme Ofisi, NASIL YAPMAMALI algılama sanatını benimseyen tüm kamu daireleriyle birlikte en önde hazır olurdu.

Bu ince algı yoluyla, her zaman onu yakaladığı incelikle ve her zaman tasarrufunda olan dehasıyla, Geçiştirme Ofisi yükselmiş ve tüm kamu dairelerini aşmıştı; kamunun da durumu yükselerek şimdiki hale gelmişti.

Nasıl Yapmamalı'nın, Geçiştirme Ofisinin dört bir yanındaki tüm kamu dairelerinin ve profesyonel politikacıların en önemli işi ve hedefi olduğu doğrudur. Her yeni başbakanın ve her yeni hükümetin, yapılması gereken bazı şeyleri önererek iktidara geldiği, gelir gelmez de tüm melekelerini bu şeyleri Nasıl Yapmayacağına odakladığı doğrudur. Bir genel seçim sona erdiğinden itibaren meclise dönen her kişi; seçimlerde neden yapılmıyor diye yırtındığı, muhalefetteki saygıdeğer beyefendinin arkadaşlarından görevden alınmak pahasına neden yapılmadığını söylemelerini talep ettiği ve yapılması gerektiğini ileri sürerek kendisini yapılmasına adadığı her şeyi Nasıl Yapmayacağını ta-

---

[1] 1605'te Parlamentoyu havaya uçurmak için kurulan komploda, Barutu ateşleyecek olan Guy Fawkes yakalanmış, işkenceden geçirilmişve 1606'da idam edilmişti –çn.

sarlamaya başlıyordu. Her iki Parlamento Kamarasındaki tartışmaların da oturumun tamamı boyunca daima uzatılmış Nasıl Yapmamalı müzakereleri şeklinde olduğu doğrudur. Böyle bir oturumun açılışındaki kraliyet konuşmasında neredeyse, "Lordlar ve beyefendiler, yapmanız gereken çok önemli bir işiniz var ve lütfen kendi odalarınıza çekilip bunu nasıl yapmayacağınızı tartışın," dendiği doğrudur. Böyle bir oturumun kapanışındaki Kraliyet konuşmasında neredeyse, "Lordlar ve beyefendiler, birçok zahmetli ay boyunca büyük bir sadakat ve vatanseverlikle, bir şeyleri Nasıl Yapmamalı diye düşündünüz ve keşfettiniz, Tanrının hasadı (doğal, siyasi değil) kutsaması dileğiyle, şimdi gitmenize izin veriyorum," dendiği de doğrudur. Bütün bunlar doğrudur, ama Geçiştirme Ofisi bunun da ötesine geçmişti.

Çünkü Geçiştirme Ofisi her gün mekanik olarak ilerleyerek, bu harika, her şeye yeten devlet yönetiminin Nasıl Yapmamalı çarkını döndürüyordu. Çünkü Geçiştirme Ofisi, onu yapan ya da herhangi sürpriz bir kaza sonucunda uzaktan da olsa onu yapabilme tehlikesi bannndıran herhangi bir sakıncalı kamu görevlisini bir mazbata, bir bildiri veya bir talimat mektubuyla bitirmeye hazırdı. Geçiştirme Ofisinin bu ulusal verimlilik ruhu, kademeli olarak her şeyle ilgili olmasına yol açmıştı. Makinistler, doğa felsefecileri, askerler, denizciler, arzuhalciler, anı yazarlan, mağdur insanlar, mağduriyeti önlemek isteyen insanlar, mağduriyeti düzeltmek isteyen insanlar, yevmiyeciler, işverenler, hak ettikleri ödülü alamayanlar ve kabahatleri için cezalandırılamayalar, bunların hepsi ayrım gözetmeden Geçiştirme Ofisinin dosyasındaydı.

Geçiştirme Ofisinde çok kaybolan olmuştu. Yanlışı olan veya genel refaha yönelik projeleri olan talihsizler (ve yanlışlan olmasını sağlayan o acı İngiliz yöntemi uygulanmadan, daha en baştan yanlışları olsa onlar için daha iyiydi), bunlar yavaş yavaş zaman ve ıstırap içinde diğer kamu dairelerinden sağ salim geçmiş, kurallara göre, şunun sindirdiği, bunun kandırdığı, bir diğerinin kaçındığı kişilerdi ve en sonunda Mahalle Bürosuna sevk edilir, bir daha da asla gün ışığına çıkmazlardı. Onlar için kurullar toplanır, mazbatalar hazırlanır, delegeler laklak eder, kâtipler kaydeder, giriş yapar, kontrol eder ve üstlerini çizerlerdi; bu kişiler böylece eriyip giderdi. Kısacası asla dışarı çıkmayan işler dışında ülkenin tüm işi Geçiştirme Ofisinden geçerdi.

Bazen, öfkelenen ruhlar Geçiştirme Ofisine saldırırdı. Bazen parlamentoda hakkında soru önergeleri verilir, hatta devlet yönetimi için

asıl yöntemin Nasıl Yapmalı olduğunu sanacak kadar aşağılık ve cahil laf cambazları tarafından hakkında kanun teklifleri yapılır veya tehdit edilirdi. O zaman Geçiştirme Ofisini savunmakla görevli dairenin soylu lordu ya da asıl saygın beyefendisi, cebine bir portakal koyup bu vesileyi tam bir bayrama çevirirdi. O zaman o eve gelip masanın üzerine bir yumruk atar ve saygıdeğer beyefendiyle görüşürdü. O saygıdeğer beyefendiye Geçiştirme Ofisinin bu konuda suçsuz olmakla kalmayıp aynı zamanda övgüye değer olduğunu, bu konuda göklere çıkanlmayı hak ettiğini söylerdi. Saygıdeğer beyefendiye şunları söylerdi: Geçiştirme Ofisini rahat bırakırsa ve bir daha asla bu konuyu açmazsa saygınlığı için, nüfuzu için, beğenisi için, sağduyusu için, beylik laflar sözlüğünün yarısı için daha iyi olurdu. Ardından, bir gözü Geçiştirme Ofisinden Parlamento üyesi olmayan bir antrenör veya hızlı kurs hocasındayken Geçiştirme Ofisinin bu konudaki raporuyla saygın beyefendiyi parçalardı. Her ne kadar iki şeyden biri olsa da, yani Geçiştirme Ofisinin söyleyecek bir şeyi olmasa ve bunu söylese de ya da soylu lordun veya asıl saygın beyefendinin çamın yarısını devirip yarısını unuttuğuna dair söyleyecek bir şeyi olsa da, uysal çoğunluk daima Geçiştirme Ofisinin lehinde oy verirdi.

Devlet adamlarının böylesi bir anaokulu olan daire bu doğada öylesine uzun bir kariyer haline gelmişti ki bazı ciddi lordlar, sırf Geçiştirme Ofisinin başkanı olarak Nasıl Yapmamalı pratikleri sayesinde işin oldukça doğaüstü dâhileri olma şansını elde etmişlerdi. O tapınağın küçük papazları ve çömezlerine gelince, tüm bu olanlar sonucunda bunlar iki sınıfa bölünmüşlerdi ve en küçük habercisine kadar her biri ya Geçiştirme Ofisinin ne isterse yapmaya mutlak hakkı olan, cennetten çıkma bir kurum olduğuna inanıyor ya da tamamen sadakatsizliğe sığınıp onu aleni bir bela olarak görüyordu.

Barnacle ailesi, bir süre Geçiştirme Ofisinin yönetimine yardım etmişti. Gerçekten Tite Barnacle Şubesi, genel olarak bu yönde kazanılmış haklara sahip olduğunu düşünür ve başka bir aile buna laf edecek olsa gocunurdu. Barnacle'lar çok önemli ve çok büyük bir aileydi. Kamu dairelerinin dört bir yanına dağılmış ve türlü kamusal makamları ele geçirmişlerdi. Ya millet Barnacle'lara karşı ya da Barnacle'lar millete karşı yükümlüydü. Hangisi olduğuna tam olarak oybirliğiyle karar verilememişti; Barnacle'lar kendi görüşlerine sahiplerdi, millet ise kendi görüşlerine.

Şu anki söz konusu dönemde, o soylu ya da saygın birey gazetenin birinde serserinin biri ona laf atıyor diye eyerine biraz tedirgin otururken, Geçiştirme Ofisinin başındaki devlet adamlarına antrenörlük ve hızlı kurs hizmetleri veren Bay Tite Barnacle paradan çok kana susamıştı. Bir Barnacle olarak yeri belliydi, yeterince konforluydu ve bir Barnacle olarak elbette oğlu Barnacle Junior'ı ofiste görevlendirmişti. Ama yine tüzel ya da kişisel mülkiyetten daha kanlı canlı bir bakış açısına sahip olan Stiltstalking'lerin bir şubesiyle kız alıp vermiş ve bu evlilikten Barnacle Junior ve üç genç hanımefendi dünyaya gelmişti. Barnacle Junior'ın ve üç genç hanımefendinin, Bayan Tite Barnacle'ın (Stiltstalking) ve kendisinin asilzade gereksinimleri karşısında Bay Tite Barnacle üç ayda bir gelen hesap günlerinin arasının arzuladıklarından çok daha uzun olduğunu düşünüyor ve bu durumu daima ülkenin aşırı tutumluluğuna yoruyordu. Bay Tite Barnacle için Bay Arthur Clennam o gün beşinci kez Geçiştirme Ofisine başvurmuştu; önceki seferlerde o beyefendiyi sırasıyla bir salonda, bir cam vitrinde, bir bekleme odasında ve anlaşılan Dairenin rüzgârını sakladığı, yangına karşı güvenli bir geçitte beklemişti. Bu kez Bay Barnacle, daha önce olduğu gibi Dairenin başındaki dâhi yetenekle meşgul değildi; ama yine de yerinde yoktu. Ancak Barnacle Junior, daha ufak ama ofis ufkunun üstünde görünür durumda olan bir yıldız olarak takdim edildi.

Arthur Clennam, Barnacle Junior'la görüşmek istediğini belirtti ve genç beyefendiyi, omurgasını şömine rafına dayamış, bacaklarını ebeveyn ateşinde alazlarken buldu. Oldukça resmi bir tavırla, şık döşenmiş konforlu bir odaydı. Kalın halıda, oturulan deri kaplamalı masada, ayakta durulan deri kaplamalı masada, yaman koltukta ve ocak halısında, aradaki siperde, yırtılmış kâğıtlarda, küçük etiketlerle gönderilen dağıtım kutularında, deri ve maunun her yere nüfuz eden, ilaç şişeleri ya da ölü av hayvanı gibi kokusunda ve Nasıl Yapılmayacağına dair genel üçkâğıtçılık havasında, namevcut Barnacle'a dair azametli öneriler sunuluyordu.

Clennam'ın kartını elinde tutan mevcut Barnacle genç bir görünüme ve belki de şimdiye kadar görülmüş en pofuduk, küçücük bir sakala sahipti. Çaylak çehresindeki sakal o kadar havlı bir tutamdı ki tüyleri tam bitmemiş bir kuş yavrusuna benziyordu ve merhametli bir gözlemci, bacaklarını yalazlamasa, soğuktan öleceğini ileri sürerdi. Boynundan kaliteli bir monokl sarkıyordu, ne yazık ki gözlerinin çevresi

öyle yassı, gözkapakları öyle gevşekti ki taktığında yerine sıkışmıyor, fırlayıp yeleğinin düğmelerine çarpıyor ve bu da adamı çok rahatsız ediyordu.

"Ah, şimdi bakınız! Diyorum ki babam yolda değil ve bugün buraya gelmeyecek," dedi Barnacle Junior. "Benim yapabileceğim bir şey var mı?"

(Tık! Monokl düştü, Barnacle Junior korku içinde her yanını yokluyor, ama onu bulamıyordu.)

"Çok naziksiniz," dedi Arthur Clennam. "Ancak ben Bay Barnacle'la görüşmek istiyorum."

"Ama size söylüyorum. Bakınız! Randevunuz yok, biliyorsunuz," dedi Barnacle Junior.

(Bu arada monoklü buldu ve tekrar taktı.)

"Hayır," dedi Arthur Clennam. "Ben de işte randevu istiyorum."

"Ama size söylüyorum. Bakınız! Bu kamu işi mi?" diye sordu Barnacle Junior.

(Tık! Monokl yine indi. Barnacle Junior arama halindeyken Clennam şu anda cevap vermenin işe yaramayacağını düşündü.)

Ziyaretçisinin kahverengi teni dikkatini çeken Barnacle Junior, "Tonaj ya da ona benzer bir şey hakkında mı?" dedi.

(Cevap beklerken, eliyle sağ gözünü açtı ve gözünü fena halde yaşartacak kadar alevlendirici bir tavırla monoklü içine sıkıştırdı.)

"Hayır," dedi Arthur, "tonajla alakalı bir şey değil."

"O halde bakınız. Şahsi bir iş mi?"

"Esasında emin değilim. Bir Bay Dorrit ile alakalı."

"Bakınız, size ne diyeceğim! En iyisi o tarafa giderseniz evimize uğrayın. Yirmi dört, Mews Caddesi, Grosvenor Meydanı. Babam hafif bir guttan mustarip, evde kalıyor."

(Yanlış yönlendirilmiş genç Barnacle'ın monokl taktığı gözü kör olmak üzere, ama daha fazla o acınası düzeltme çabasını göstermeye utanıyor.)

"Teşekkür ederim. Şimdi uğrayacağım. İyi günler." Genç Barnacle, gitmesini beklemiyormuş ve bozulmuş gibi görünüyordu.

Barnacle Junior, hayal ettiği parlak iş fikrinden vazgeçmeye tamamen isteksiz, arkasından seslendi: "Tonajla alakalı bir şey olmadığına emin misiniz?"

"Hayli eminim."

Clennam böyle bir güvenceyle ve tonaj hakkında herhangi bir şey olsaydı ne olacağını merak ederek, soruşturmasına devam etmek üzere ofisten çıktı.

Grosvenor Meydanındaki Mews Sokağı, tam olarak Grosvenor Meydanına dahil değildi, ama çok yakınındaydı. Burası, ölü duvarlar, ahırlar ve gübre yığınlarıyla dolu, arabalıkların üstündeki çatı aralarında oturan ve giysi kurutmaya ve pencere pervazlarını minyatür turnikelerle süslemeye meraklı faytoncu ailelerinin oturduğu küçük, berbat bir sokaktı. O şık mahallenin baş baca temizleyicisi Mews Sokağının kör ucunda yaşıyordu; aynı köşede, şarap şişeleri ve mutfak eşyaları satın almak için sabahın erken saatlerden alacakaranlığa kadar çok sık uğranan bir müessese yer alıyordu. Punch gösterileri, Mews Sokağındaki ölü duvara yaslanırdı; bu arada sahipleri başka yerde yemek yer ve mahalle köpekleri aynı bölgede buluşmak üzere randevulaşırdı. Yine de Mews Sokağının girişinde, yeni modanın en rezil asalakları oldukları için devasa rakamlara kiralanan iki veya üç küçük, havasız ev vardı; ne zaman bu korkunç küçük kümeslerden biri kiralanacak olsa (ki çok talep olduğu için nadiren olan bir şeydi) emlakçı onu yalnızca şehrin seçkinlerinin yaşadığı, en aristokrat bölümünde bir beyefendi rezidansı olarak reklam ediyordu.

Kesinlikle bu dar sınırların içinde kalan bir beyefendi rezidansı Barnacle kanı için esas olmasa sözgelimi on bin ev arasından o paranın üçte biri karşılığında elli kat daha fazla yerleşim alanı olan hayli geniş çaplı bir seçime sahip olurdu. Halihazırda Bay Barnacle, beyefendi rezidansını son derece elverişsiz ve son derece pahalı buluyor ve bir kamu görevlisi olarak daima ülkeyi suçluyor, bunu ülkenin cimriliğinin bir başka kanıtı olarak gösteriyordu.

Arthur Clennam, sıkışmış, harap, eğik bir cephesi, küçük, izbe pencereleri ve nemli bir yelek cebine benzeyen, Grosvenor Meydanı, Mews Sokağı, yirmi dört numara olduğu anlaşılan küçük ve karanlık bir eve geldi. Koku duygusuna göre ev, Mews'un damıtılmış özüyle dolu bir şişeye benziyordu;[1] uşak kapıyı açtığında şişenin tıpasını çıkarmış gibi oldu.

Ev Grosvenor Meydanı evlerine göre nasıl bir evse, uşak da Grosvenor Meydanı uşaklarına göre öyle bir uşaktı. Takdire şayan bir yolla, yolu arka ve yan yoldu. Muhteşemliği de kire bulaşmamış değildi; hem cildi

[1] Mews: Ahır –çn.

hem de kıvamı kilerinin yakınlığından çok çekmişti. Mantan çıkarıp şişeyi Bay Clennam'ın burnuna tutarken üstünde soluk bir sarılıklık vardı.

"Lütfen bu kartı Bay Tite Barnacle'a verin ve az evvel genç Bay Barnacle'ı gördüğümü ve onun buraya gelmemi tavsiye ettiğini söyleyin."

Uşak (cep kapaklarının üstündeki çok sayıda Barnacle armalı iri düğmeleriyle bir aile kasasıymış ve içindeki tabaklarla mücevherleri oraya buraya taşıyormuş gibi görünüyordu), kartı bir süre inceledi, sonra, "İçeri buyurun," dedi.

Bu iş, hol kapısını tos vurarak açmadan ve mutfak basamaklarından aşağı inerkenki zihinsel karışıklık ve fiziksel karanlıkta biraz muhakeme gücü gerekiyordu. Ancak ziyaretçi kendisini paspasa kadar güvenli bir şekilde ulaştırdı.

Uşak yine de, "İçeri buyurun," dedi, dolayısıyla ziyaretçi onu izledi. İç salon kapısında sanki başka bir şişe sunulmuş ve başka bir tıpa açılmıştı. Bu ikinci şişe, kilerden konsantre erzak ve tene özütüyle doldurulmuş gibiydi. Daracık geçitte, uşağın güven dolu bir edayla kasvetli yemek odasının kapısını açması, orada birini bulup afallaması ve düzensiz bir şekilde gerileyip ziyaretçinin yanına gelmesiyle oluşan çatışmanın sonucunda, ziyaretçi çağrılmayı beklemek üzere kapalı bir arka salona alınmıştı. Orada her iki şişeyle birden ferahlama fırsatı bulmuştu, bir metre kadar uzaktaki alçak bir duvara bakarken, kendi arzularıyla kendi özgür dalkavukça tercihleri doğrultusunda bunun gibi kümeslerde yaşayan Barnacle ailelerinin ölüm oranı raporlarındaki sayılara dair spekülasyonlar yaptı.

Bay Barnacle onu görecekti. Merdivenlerden üst kata çıkar mıydı? Çıkardı, çıktı da ve resim odasında, bizzat Nasıl Yapmamalı'nın ta kendisi olan Bay Barnacle'ı, bacağını uzatmış halde buldu.

Bay Barnacle daha iyi zamanlardan kalmıştı, ülkenin bu kadar cimri olmadığı, Geçiştirme Ofisinin bu kadar taciz edilmediği zamanlardan. Boğazına katman katman beyaz bir boyunbağı sarmıştı, tıpkı ülkenin boğazına sardığı katman katman bant ve kâğıt gibi. Manşetleri ve yakası baskıcıydı; sesi ve tarzı baskıcıydı. Büyük bir saat kösteği ve sürüyle mührü, sıkıca iliklenmiş bir ceketi, sıkıca iliklenmiş bir yeleği, kırışıksız bir pantolonu ve sert bir çift çizmesi vardı. O tamamen görkemli, muazzam, bunaltıcı ve elverişsizdi. Hayatı boyunca her an Sir Thomas Lawrence'a portresi için poz veriyormuş gibiydi.

"Bay Clennam?" dedi Bay Barnacle. "Oturun."

Bay Clennam oturdu.

"Sanırım beni, Geçiştirme..." dedi Bay Barnacle, yaklaşık yirmi beş heceli bir sözcük havası vererek "...Ofisinde ziyaret etmişsiniz."

"Bunu yapmaya cüret ettim."

Bay Barnacle sanki, "Bunun bir cüret olduğunu inkâr etmiyorum; bir daha cüret edin ve derdinizi bana bildirin," der gibi ciddiyetle başını eğdi.

"İzin verirseniz belirteyim, birkaç yıl Çin'de bulundum, memlekete oldukça yabancıyım ve yapmak üzere olduğum soruşturmada şahsi bir saik veya alakaya sahip değilim."

Bay Barnacle parmaklanyla masayı tıklattı; sanki yeni ve yabancı bir sanatçıya portresi için poz veriyormuş ve "Beni şu anki yüce ifademle resmetme nezaketini gösterirseniz minnettar olurum," diyormuş gibi görünüyordu.

"Uzun yıllardan beri Marshalsea Hapishanesinde bulunan Dorrit adında bir borçluyla karşılaştım. Bu kadar zamandan sonra onun mutsuz vaziyetini iyileştirmenin mümkün olup olmadığını araştırmak için çapraşık meselelerini tetkik etmek istiyorum. Alacaklıları arasında hayli nüfuz sahibi Bay Tite Barnacle'ın isminin bulunduğunu öğrendim. Doğru bilgilendirilmiş miyim acaba?"

Her ne sebeple olursa olsun asla dolambaçsız bir cevap vermemek Geçiştirme Ofisinin ilkelerinden biri olduğu için Bay Barnacle, "Muhtemelen," dedi.

"Sorabilir miyim, Kraliyet adına mı, özel şahıs olarak mı?"

"Geçiştirme Dairesine, beyefendi," diye cevap verdi Bay Barnacle, "muhtemelen –bilemem– bu kişinin bağlı olduğu, iflas etmiş bir firmanın veya ortaklığın aleyhinde bazı kamu alacaklarının tahsil edilmesi tavsiye edilmiş olabilir. Resmi işlem esnasında mevzubahis meselede Geçiştirme Dairesinden mütalaa talep edilmiş olabilir. Daire bunu tavsiye eden bir zabıt tutmuş veya teyit etmiş olabilir."

"O halde öyle olmuş, herhalde."

"Geçiştirme Dairesi," dedi Barnacle, "herhangi bir beyefendinin varsayımlarından mesul değildir," dedi.

"Davanın esasıyla alakalı resmi bilgileri nasıl edinebileceğimi sorabilir miyim?"

"Halkın herhangi bir üyesinin," dedi Bay Barnacle, halk denen o belirsiz kitleden doğal düşmanıymış gibi söz ediyordu, "Geçiştirme

Dairesini anma yetkisi vardır. Bunu yaparken uyulması icap eden formaliteler, o Dairenin münasip şubesine müracaat edilmek suretiyle öğrenilebilir."

"Münasip şube hangisi?"

"Bu sorunuza resmi bir cevap verilmesi için," dedi Bay Barnacle, çıngırağı çalarak, "sizi Dairenin kendisine havale etmem icap ediyor."

"Belirttiğim için affedin..."

"Daire Halka açıktır," küstah bir anlam taşıyan o sözcük Bay Barnacle'ı her zaman biraz rahatsız ediyordu, "eğer Halk resmi formlara riayet ederse; eğer – Halk resmi formlara riayet etmezse Halk suçu kendisinde aramalıdır."

Bay Barnacle, yaralı bir aile adamı, yaralı bir makam adamı ve yaralı bir beyefendi evi adamı olarak tek paket halinde şiddetle eğildi; o da Bay Barnacle'a eğildi, sonra da sarkık uşak tarafından Mews Sokağına kapı dışarı edildi.

Bu izni aldıktan sonra bir sebat egzersizi yapmaya ve tekrar Geçiştirme Ofisine gidip orada ne gibi bir sonuç elde edebileceğini denemeye karar verdi. Böylece Geçiştirme Ofisine geri döndü ve bir kez daha kartını, geri geldiği için içerleyen ve o sırada bir paravanın arkasında patates püresi yiyen bir ulakla Barnacle Junior'a gönderdi.

Barnacle Junior'ın huzuruna yeniden alındığında genç beyefendiyi bu kez de dizlerini ısıtırken ve yorgun argın esneyerek saatin dört olmasını beklerken buldu. "Diyorum ki, bakınız. Bize bir şeytan gibi yapıştınız," dedi Barnacle Junior, omzundan arkaya bakarak.

"Öğrenmek istiyorum ki... "

"Bakınız. Aman Tanrım, öğrenmek istediğinizi söyleyerek buraya gelmemelisiniz, tamam mı?" diye onu kınadı Barnacle Junior ve yüzünü dönerek monoklü taktı.

"Öğrenmek istiyorum," dedi Arthur Clennam, kısa sözcüklerle ısrar etmeyi kafasına koymuştu, "Kraliyetin Dorrit adındaki mahkûm borçlu hakkındaki iddiasının tam olarak durumunu öğrenmek istiyorum."

"Diyorum ki. Bakınız. Gerçekten harika bir hızda ilerliyorsunuz, biliyorsunuz. Aman Tanrım, randevunuz bile yok," dedi Barnacle Junior, iş ciddileşiyormuş gibi.

"Öğrenmek istiyorum," dedi Arthur ve davasını tekrarladı.

Barnacle Junior monoklü düşene dek ona baktı, sonra tekrar taktı ve tekrar düşene kadar ona baktı. Son derece zayıf bir tavırla, "Bu tür

bir harekete hakkınız yok," diye gözlemde bulundu. "Bakınız. Ne demek istiyorsunuz? Kamu meselesi mi değil mi, bilmediğinizi söylemiştiniz."

"Artık bir kamu meselesi olduğunu tespit ettim," diye cevapladı, "ve öğrenmek istiyorum" Ardından tekdüze sorusunu tekrarladı.

Bunun genç Barnacle üzerindeki etkisi, savunmasız bir şekilde, "Bakınız! Aman Tanrım, öğrenmek istediğinizi söyleyerek buraya gelmemelisiniz, tamam mı!" diye tekrar etmesini sağlamak oldu. Arthur Clennam üzerindeki etkisi, soruyu önceki gibi tamamen aynı sözcükler ve tonlamaya tekrarlamasını sağlamak oldu. Bunun genç Barnacle üzerindeki etkisi, onu muhteşem bir başarısızlık ve çaresizlik örneği olarak göstermekti.

"Eh, size ne diyeceğim. Bakınız. Siz en iyisi Sekreterlik Dairesini deneyin," dedi çıngırağa uzanıp çalarak. "Jenkinson," diye seslendi patates püresi ulağa, "Bay Wobbler!"

Artık kendisini Geçiştirme Ofisine saldırmaya adayan ve bu işi sonuna kadar götürmesi gerektiğini düşünen Arthur Clennam, ulağa binanın bir başka katına kadar eşlik etti ve orada o görevli Bay Wobbler'ın odasını işaret etti. O daireye girdiğinde, büyük ve rahat bir masada yüz yüze iki beyefendinin oturduğunu gördü. Biri cep mendiliyle bir silahın namlusu parlatırken diğeri bir kâğıt bıçağıyla ekmek üzerine marmelat sürüyordu.

"Bay Wobbler?" diye sordu davacı.

Her iki beyefendi de dönüp ona baktı, güven dolu haline şaşırmış gibi görünüyorlardı.

"Sonra gitti işte," dedi silah namlulu beyefendi, son derece dikkatli bir konuşmacıydı, "kuzenin yerine ve Köpeği trenle yanında götürdü. Paha biçilmez Köpek. Köpek kutusuna konulurken hamala saldırdı, dışarı çıkarılıren bekçiye saldırdı. Yarım düzine adamı ve bolca Sıçanı bir Samanlığa soktu ve Köpek için zaman tuttu. Köpeğin bu işi mükemmel becerdiğini görünce eşleştirdi ve Köpeği sıkıca destekledi. Maç olduğunda şeytanın biri satın alınmıştı, bayım, Köpek sarhoş edildi, Köpeğin sahibini soyup soğana çevirdiler."

"Bay Wobbler?" diye sordu dilekçe sahibi.

Marmeladı yayan beyefendi gözünü bu meşgaleden ayırmadan sordu: "Köpeğin adı neydi?"

"Ona Sevimli diyordu," dedi diğer adam. "Köpeğin tıpkı yaşlı teyzesine benzediğini söylerdi. Kafası iyi olunca ona daha çok benzetiyormuş."

"Bay Wobbler?" diye sordu davacı.

Her iki beyefendi bir süre güldü. Silah namlulu beyefendi, muayene sonucunda tatmin edici bir hale geldiğine karar vererek namluyu diğerine gösterdi; görüşü teyit edilince namluyu önündeki kutudaki yerine koydu ve kundağı çıkarıp bu kez, yumuşak bir ıslık çalarak, onu parlatmaya koyuldu.

"Bay Wobbler?" diye sordu davacı.

O zaman Bay Wobbler, dolu ağzıyla, "Mesele ne?" diye sordu.

"Öğrenmek istiyorum ki..." ve Arthur Clennam ne öğrenmek istediğini makine gibi anlattı.

"Size bilgi veremem," dedi Bay Wobbler, görünüşe göre öğle yemeğine hitaben. "Hiç duymadım. Onunla alakalı hiçbir şey duymadım... Siz en iyisi Bay Clive'ı deneyin, bir sonraki koridorda, soldan ikinci kapı."

"Belki o da bana aynı cevabı verecektir."

"Büyük ihtimalle. Bu konuda hiçbir şey bilmiyorum," dedi Bay Wobbler.

Davacı dönüp odadan çıkmıştı ki silahlı beyefendin seslendi: "Bayım! Hey!"

Tekrar içeri baktı.

"Arkanızdan kapıyı kapatın. Bir sürü cereyan yaptınız!"

Birkaç adım onu bir sonraki koridorun solundaki ikinci kapıya getirdi. O odada üç beyefendi oturuyordu; bir numara özel bir şey yapmıyordu, iki numara da özel bir şey yapmıyordu, üç numara da özel bir şey yapmıyordu. Bununla birlikte, ofisin mükemmel ilkesinin etkili biçimde icra edilmesi konusunda başkalarından daha fazla kaygılı görünüyorlardı, çünkü Geçiştirme Pirlerinin konsey toplantısı yaptığı, çift kapılı korkunç bir iç daire vardı ve hemen hemen sürekli olarak buraya görkemli bir biçimde kâğıtlar geliyor ve buradan görkemli bir biçimde kâğıtlar gidiyordu ve bir başka beyefendi, dört numara, burada etken araçtı.

"Öğrenmek istiyorum ki," dedi Arthur Clennam ve davasını yine aynı biçimde, laterna çalarmış gibi ifade etti. Bir numara onu iki numaraya, iki numara da üç numaraya havale ettiği için, tümü de dördüncü numaraya yönlendirene kadar sorusunu üç kez tekrarlama fırsatı bulmuş oldu.

Dördüncüsü canlı, cana yakın, iyi giyimli, genç ve hoş bir adamdı –o da bir Barnacle'dı, ama ailenin daha şen şakrak tarafındandı– ve gayet rahat bir şekilde, "Ah! Hiç zahmet etmeyin bence," dedi.

"Zahmet etmeyeyim mi?"

"Hayır! Bu konuda kendinize zahmet vermemenizi tavsiye ederim."

Bu o kadar yeni bir bakış açısıydı ki Arthur Clennam nasıl karşılayacağını bilemedi.

"İsterseniz yapabilirsiniz. Doldurmak için size bol miktarda form verebilirim. Burada bir sürü var. İsterseniz bir düzine verebilirim. Ama hiçbir yere varamazsınız," dedi dört numara.

"Bu kadar ümitsiz bir iş mi olur? Affedersiniz, İngiltere'nin yabancısıyım da."

"Ümitsiz demiyorum," diye cevap verdi dört numara, samimi bir gülümsemeyle, "Bu hususta bir kanaat belirtmem; sadece sizin hakkınızdaki kanaatimi belirtmek istiyorum. Devam edeceğinizi zannetmiyorum. Ancak tabii ki arzuladığınız gibi yapabilirsiniz. Herhalde bir mukavelenin icrası aksadı ya da onun gibi bir şey, değil mi?"

"Hakikaten bilmiyorum."

"Güzel! İşte onu öğrenebilirsiniz. O vakit mukavelenin hangi Dairede olduğunu öğrenirsiniz ve akabinde her şeyi orada öğrenirsiniz."

"Affedersiniz. Nasıl öğreneceğim?"

"Eh, size söylenene kadar sormalısınız. O vakit o Daireye (öğreneceğiniz nizami usullere göre) bu Daireyi yetkilendirme yetkisi vermiş olursunuz. Bunu temin ederseniz (ki bir müddet sonra edebilirsiniz), yetkinin o Daireye bildirilmesi, oradan kaydedilmek üzere bu Daireye gönderilmesi, o Daire tarafından imzalanması için buradan geri gönderilmesi, tasdik edilmesi için oradan bu Daireye gönderilmesi icap eder ve o vakit muntazam bir şekilde o Dairenin önünde olmaya başlar. İşin bu evreler arası hareketini her iki Departman da size söyleyene kadar sorarak öğrenebilirsiniz."

"Bir iş yapmanın usulü herhalde böyle olamaz," demeden edemedi Arthur Clennam.

Bu havalı genç Barnacle bir an bile işin böyle olduğunu sanmasını çok eğlenceli bulmuştu. Bu eli hafif genç Barnacle öyle olmadığını gayet iyi biliyordu. Bu acar genç Barnacle Dairede özel bir sekreterlikte "yükselmişti" ki eline geçen her küçük avanta için hazır olabilsin; o Dairenin, züppeleri soylulardan uzak tutmayı amaçlayan, siyasal-diplomatik alavere dalavere mekanizması olduğunu tamamen kavramıştı. Kısacası bu atılgan genç Barnacle muhtemelen bir devlet adamı olacaktı.

"İş, her ne olursa olsun, muntazaman o Dairenin önünde olduğunda," diye sürdürdü konuşmasını bu parlak genç Barnacle, "o zaman o Daire vasıtasıyla zaman zaman takip edebilirsiniz. Bu Daireye muntazaman geldiğinde, zaman zaman bu Daire vasıtasıyla takip etmeniz icap eder. Onu sağlı sollu havale etmek zorundayız ve herhangi bir yere havale edince o zaman sormanız icap eder. Herhangi bir yerde takılırsa şöyle bir sarsmaya çalışmalısınız. Bu hususta başka bir Daireye, akabinde bu Daireye yazar ve tatminkâr bir cevap alamazsanız, eh, o vakit yazmaya devam edin."

Arthur Clennam gerçekten çok kuşkulu görünüyordu. "Yine de kibarlığınız için size minnettarım," dedi.

"Rica ederim," diye cevapladı bu sevimli genç Barnacle. "Tecrübe edin, bakın bakalım hoşunuza gidecek mi. Hoşunuza gitmezse istediğiniz zaman vazgeçme hakkına sahipsiniz. Yanınıza bolca form alsanız iyi olur. Ona bolca form verin!" Bu talimatı iki numaraya verdikten sonra bu parlak genç Barnacle, bir ve üç numaradan taze bir avuç kâğıt aldı ve Geçiştirme Ofisine başkanlık eden mabuda sunmak üzere tapınağa taşıdı.

Arthur Clennam kasvetli bir biçimde formlarını cebine koydu ve uzun taş geçitten ve uzun taş merdivenlerden aşağı indi. Sokağa açılan döner kapılara gelmiş, kapıyla arasındaki iki kişinin geçmesine izin vermelerini sabırsızca beklerken birinin sesi kulağına tanıdık geldi. Konuşana baktı ve Bay Meagles'ı tanıdı. Bay Meagles'ın yüzü kıpkırmızıydı –tatilde olabileceğinden daha kırmızıydı– ve yanındaki kısa boylu adamın yakasına yapışmıştı, "çık dışarı, seni serseri, çık dışarı!" diyordu.

Bunu duymak ve Bay Meagles'ın döner kapıları açıp zararsız görünümlü kısa adamla sokağa çıktığını görmek öyle beklenmedik bir şeydi ki Clennam o an bir süre durup gardiyanla şaşkın şaşkın bakıştı. Sonra hızla peşlerinden gitti ve Bay Meagles'ın, düşmanı yanında, sokaktan aşağı indiğini gördü. Birazdan eski yol arkadaşına yetişti ve sırtına dokundu. Bay Meagles'ın kendisine dönen öfkeli yüzü, kim olduğunu görünce yumuşadı ve adam dostça elini uzattı.

"Nasılsınız?" dedi Bay Meagles. "Nasıl gidiyor? Ben daha yeni dışarıdan geldim. Sizi gördüğüme sevindim."

"Ben de sizi gördüğüme çok sevindim."

"Teşekkür ederim, teşekkür ederim!"

"Ya Bayan Meagles ve kızınız?"

"Mümkün olduğu kadar iyiler," dedi Bay Meagles. "Keşke serinkanlılık yönünde daha iyi bir haldeyken rastlaşsaydık."

Her ne kadar sıcak bir gün olmasa da Bay Meagles gelip geçenin dikkatini çekecek kadar ateşli bir haldeydi; özellikle de bir korkuluğa yaslanıp şapkasını ve kravatını çıkarttıktan sonra insanlara tamamen kayıtsız bir tavırla buharlar tüten kafasını ve yüzünü, kızarmış kulaklarını ve boynunu ovuştururken.

"Oh be!" dedi Bay Meagles, tekrar giyinirken. "Bu iyi geldi. Şimdi daha serinkanlıyım."

"Dağılmışsınız, Bay Meagles. Mesele nedir?"

"Biraz bekleyin, size söyleyeceğim. Parkta bir tur atacak boş zamanınız var mı?"

"İstediğiniz kadar."

"O zaman gelin. Ah! Siz de ona bakabilirsiniz." Gözlerini, Bay Meagles'ın öfkeyle yakasına yapıştığı suçluya çevirmişti. "Bu bakılacak bir şey, bu herif."

Ne boyut ne de kıyafet açısından bakılacak bir şeyi vardı; kısa, kare, becerikli görünüşlü bir adamdı, saçları grileşmiş, yüzünde ve alnında sert ahşaba oyulmuş gibi görünen tefekkür çizgileri vardı. Düzgün ama biraz eski görünen siyah renk kıyafet giymişti ve bir el sanatının bilge bir ustasıymış gibi görünüyordu. Elinde bir gözlük kutusu vardı; sözü edilen süre boyunca, ancak aletlere alışık bir elde görülebilecek bir başparmağı belirli bir şekilde, özgürce kullanarak onu elinde çevirip duruyordu.

"Bizden ayrılma," dedi Bay Meagles, tehditkâr bir tavırla, "birazdan seni tanıtacağım. Hadi bakalım!"

Parka giden kısa yolu tuttuklarında Clennam kendi kendine (son derece yumuşak bir tavırla itaat eden) bu bilinmeyen kişinin ne yapmış olabileceğini merak ediyordu. Görünüşünde, Bay Meagles'ın cebinde gözü olduğunun tespit edildiğine dair kuşkuları haklı çıkaracak bir şey yoktu; kavgacı veyaşiddet eğilimi olan birine de benzemiyordu. Sessiz, sade, sağlam bir adamdı; kaçmaya kalkmamıştı; biraz depresif görünüyordu, ama ne utanmış ne de tövbe etmişti. Bir suçluysa mutlaka ıslah olmaz bir riyakâr olmalıydı; ama suçlu değilse Bay Meagles neden Geçiştirme Ofisinde böyle yakasına yapışmıştı? Adamın yalnızca kendi zihninde değil, Bay Meagles'ın zihninde de bir sorun fark etti;

çünkü parka giden kısa yolda yaptıkları sohbet sürekli kesiliyordu ve çok farklı bir şey konuşurken bile Bay Meagles'ın gözleri sürekli olarak adama dönüyordu.

Az sonra ağaçlar arasında Bay Meagles aniden durdu ve şöyle dedi:

"Bay Clennam, bana bir iyilik edip şu adama bakar mısınız? Adı Doyce, Daniel Doyce. Bu adamın bednam bir serseri olacağını düşünmüyorsunuz, değil mi?"

"Tabii ki hayır!" Gerçekten de sıkıcı bir soruydu, adam hemen oradayken.

"Hayır. Düşünmezsiniz. Biliyorum ki düşünmezsiniz. Onun bir kamu suçlusu olduğunu da düşünmezsiniz, öyle değil mi?"

"Hayır."

"Hayır, ama öyle. O bir suçlu. Ne suç işledi? Cinayet, adam öldürme, kundakçılık, sahtecilik, hilebazlık, ev soyma, yol kesme, hırsızlık, komplo, dolandırıcılık? Bunlardan hangisi dersiniz şimdi?"

"Bence," dedi Arthur Clennam, Daniel Doyce'un yüzünde hafif bir gülümseme gözlemleyerek, "bunların hiçbiri değil."

"Haklısın," dedi Bay Meagles. "Ama zeki ve zekâsını ülkesinin hizmetine çevirmeye çalışıyor. Bu onu doğrudan bir kamu suçlusu yapar, efendim."

Arthur adamın kendisine baktı, başını iki yana sallıyordu.

"Bu Doyce," dedi Bay Meagles, "bir demir ustası ve mühendis. Çok kazanan biri değil ama çok maharetli bir adam olarak tanınmıştır. On iki sene kadar evvel ülkesi ve hemcinsleri için büyük ehemmiyet taşıyan bir icadı (çok tuhaf, esrarengiz bir muamele mevzubahis) mükemmel hale getiriyor. Bunun ona ne kadara mal olduğunu ya da hayatının kaç senesini bu işe vakfettiğini bilmiyorum, ama bir düzine sene evvel mükemmel hale getirdi. Bir düzineydi değil mi?" Bay Meagles son cümlesi Doyce'a dönüp söyledi. "İnsanı çileden çıkartır; asla şikâyet etmez bu!"

"Evet. On iki yıldan fazla desek daha iyi."

"Daha mı iyi?" dedi Bay Meagles, "daha kötü demek istiyorsunuz. Evet, Bay Clennam, bu adam kalkıp Hükümetle muhatap olur. Hükümetle muhatap olduğu anda artık kamusal bir suçludur!" dedi Bay Meagles, yine aşırı ısınma tehlikesine rağmen, "masum bir vatandaş olmaktan çıkar ve mücrim durumuna düşer. O andan itibaren şeytani bir eylem yapmış bir adam muamelesi görür. Kaçınılacak, atlatılacak,

yıldırılacak, dudak bükülecek, şu nüfuzlu genç ya da yaşlı beyefendiden bu nüfuzlu genç ya da yaşlı beyefendiye havale edilecek, sonra yine geri sepetlenecek bir adamdır. O kendi zamanı ya da mülkü üzerinde hakları olmayan, herhangi bir şekilde defedilmesi meşru olan bir kanun kaçağı, mümkün olan her şekilde yıpratılacak bir adamdır."

Sabahki deneyiminden sonra, Bay Meagles'ın da tahmin ettiği gibi, inanmak o kadar zor değildi.

"Orada durup gösteri kutucuğunu döndürüp durma, Doyce," diye haykırdı Bay Meagles, "Bana itiraf ettiklerini Bay Clennam'a da anlat."

"Şüphesiz," dedi mucit, "bir suç işlemişim gibi davranıldım. Ofisten ofise mekik dokurken, az ya da çok, bu yaptığım çok kötü bir suçmuş gibi davrandılar. Sık sık kendi kendimi Newgate Takvimine[1] girmek için hiçbir şey yapmadığıma, sadece büyük tasarruf ve tekâmül sağlamak istediğime ikna etmem gerekti."

"Buyurun!" dedi Bay Meagles. "Mübalağa ediyorsam söyleyin? Şimdi vakanın geri kalanını size anlatınca bana inanacaksınız."

Bu girişten sonra Bay Meagles anlatıya geçti; yorucu hale gelmiş belli anlatıya, hepimizin ezbere bildiği sıradan öyküye. Sonu gelmez başvurular ve yazışmalardan, bitmez tükenmez densizlikler, cahillikler ve hakaretlerden sonra lordlarım üç bin dört yüz yetmiş iki numaralı tutanakla, hükümlünün masraflarını kendi cebinden ödemek koşuluyla, icadıyla belirli denemeler yapmasına izin vermişlerdi. Denemeler iki kadim üyesi göremeyecek kadar kör, diğer iki kadim üyesi duyamayacak kadar sağır, bir kadim üyesi yanına gidemeyecek kadar topal ve sonuncu kadim üyesi bakmayacak kadar taş kafalı olan altı kişilik bir heyetin huzurunda yapılmıştı. Sonra daha fazla densizlik, cahillik ve hakaretle bir sürü yıl geçmişti. Lordlarım akabinde beş bin yüz üç numaralı Tutanakla işi Geçiştirme Ofisine havale etmişlerdi. Geçiştirme Ofisi zaman içinde işi daha önce hiç duymamış olduğu yeni bir şeymiş gibi ele almış, yüzüne gözüne bulaştırıp çarşafa çevirmişti. Densizlikler, cahillikler ve hakaretler çarpım tablosundan geçmişti. Buluş, konuyu hiç bilmeyen, anlaması mümkün olmayan, ondan sıkılan ve fiziksel açıdan imkânsız olduğunu bildiren üç Barnacle ve bir Stiltstalking'e havale edilmişti. Geçiştirme Ofisi sekiz bin yedi yüz kırk numaralı bir tutanakla, "Lordlarımın verdiği kararı tersine çevirmek için hiçbir ne-

[1] Newgate Calendar tanınmış suçluların biyografilerinin yayımlandığı bir seriydi (1773-1826) –çn.

den görmemiş" ve işi rafa kaldırmıştı. Geçiştirme Ofisinin başkanıyla son bir görüşme yapılmış, Pişmiş Kelle konuşmuş ve tümü itibariyle, her koşulda ve çeşitli açılardan bakarak bu işle ilgili iki farklı yolun tutulabileceğini bildirmişti: yani ya sonsuza kadar peşini bırakmak ya da yeniden başlamak.

"Bu noktada," dedi Bay Meagles, "pratik bir adam olarak, o anda ve orada, Doyce'un yakasına yapıştım ve kendisinin besbelli Hükümetin huzurunu bozan bednam bir serseri ve bir tehdit unsuru olduğunu söyledim ve onu götürdüm. Onu yaka paça ofis kapısından çıkardım, ki gardiyan kendisi gibi karakterlerin resmi takdirine kıymet veren pratik bir adam olduğumu bilsin diye ve işte buradayız!"

O havalı genç Barnacle orada olsaydı onlara belki de Geçiştirme Ofisinin işlevini yerine getirdiğini samimiyetle söylerdi. Barnacle'ların yapması gerekenin ellerinden geldiği sürece ulusal gemiye yapışmak olduğunu. Gemiyi düzeltmenin, gemiyi hafifletmenin, gemiyi temizlemenin, onları devirmek olacağını ve eğer onlar hâlâ yapışık durumdayken gemi onlarla birlikte devrilirse bunun kendilerinin değil, geminin sorunu olduğunu.

"İşte!" dedi Bay Meagles, "şimdi Doyce hakkında her şeyi biliyorsunuz. Ama bu benim zihin durumumu düzeltmiyor, şu anda bile onun şikâyetçi olduğunu duymuyorsunuz."

"Çok sabırlı olmalısınız," dedi Arthur Clennam, ona biraz merakla bakarak, "büyük tahammül."

"Hayır," dedi adam, "bir başkasından daha sabırlı olduğunu zannetmem."

"Tanrı aşkına, benden çok daha fazla sabırlısın ama!" diye bağırdı Bay Meagles.

Doyce, gülümseyerek Clennam'a, "Çünkü bu işlerle alakalı tecrübem doğuştan gelmiyor. Zaman zaman bu hususlarda biraz bilgi sahibi oldum. Benimkisi hususi bir vaziyet değil. Kendilerini aynı vaziyete sokan yüzlercesinden daha kötü muamele görmedim."

"Benim davam olsaydı, bununla teselli bulur muydum bilmiyorum; ama sizin namınıza çok sevindim."

"Beni anlayın!" diye cevap verdi, sağlam ve planlı tavrıyla ve sanki gri gözü önündeki mesafeyi ölçüyormuşçasına bakarak. "İnsanın çalışmasının ve umudunun telafisi değil; ama kesinlikle buna güvenebileceğimi bilmek belli bir rahatlama şekli."

Büyük bir hassasiyetle düşünüp ayar yapan makinecilerde gözlemlenen o sessiz, ölçülü edayla konuşuyordu. Bu tavır, kendi başparmağının esnekliği ya da arada bir elindeki yarı bitmiş işi düşünüyormuşçasına o tuhaf şapkasını geriye devirme hareketi gibi ona aitti.

"Hayal kırıklığına uğradım mı?" diyerek devam etti, birlikte ağaçların altında yürürken. "Evet. Şüphesiz hayal kırıklığına uğradım. Canım yandı mı? Evet. Şüphesiz canım yandı. Tabiatıyla böyle. Demek istediğim, kendilerini benimle aynı vaziyete sokan insanların umumiyetle aynı muameleyi gördükleri."

"İngiltere'de," dedi Bay Meagles.

"Ah! Tabii İngiltere'de demek istiyorum. İcatlarını ecnebi ülkelere götürdüklerinde oldukça farklı oluyor. Ve bu sebeple çok insan oraya gidiyor."

Bay Meagles yine çok sıcaklamıştı.

"Demek istediğim, bu nasıl Hükümetin nizami usulü olmuşsa bunun nizami usulü de budur. Hiç onu tamamen erişilemez bulmamış, cesareti kırılmamış ve kötü muamele görmemiş bir proje sahibi ya da mucit duydunuz mu?"

"Duyduğumu söyleyemem."

"Şimdiye kadar hiç herhangi faydalı bir şeyin peşinen kabul edildiğini biliyor musunuz? Faydalı bir örnek teşkil ettiklerini hiç gördünüz mü?"

"Ben bu arkadaşımdan epeyce daha yaşlıyım," dedi Bay Meagles, "Cevabını ben vereyim. Asla."

"Ama sanırım üçümüz de biliyoruz ki," dedi mucit, "kilometrelerce ve yıllarca arkamızda sabit kararlılığa sahip pek çok vaka var ve daha iyi şeylerin daha iyi bilinmesi ve umumiyetle kabul edilmesinden sonra bile, yeri alınmış şeylerin kullanılmasında ısrar ediliyor."

Hepsi bunu kabul etti.

"Öyleyse," dedi Doyce, "böyle bir metalin şöyle bir sıcaklıkta ve böyle bir cismin böyle bir basınç altında ne yapacağını bildiğim gibi, lordların ve beyefendilerin benimkisi gibi bir meseleyi kesinlikle nasıl ele alacaklarını da biliyorum (yeter ki düşüneyim). Şaşırmaya hakkım yok, omuzlarımın üstünde bir kafa ve içindeki hafıza ile benden önce gelenlerin hepsiyle aynı saflara düşüyorum. Uğraşmamalıydım. Üstelik yeterince ikaz edilmiştim."

Bunları söyledikten sonra gözlük kutusunu açtı ve Arthur'a, "Şikâyet etmezsem, Bay Clennam, şükran duyabilirim; sizi temin ederim

ki ortak arkadaşımıza karşı duydum. Beni çok defa, pek çok şekilde desteklemiştir."

"Saçma sapan laflar," dedi Bay Meagles.

Arthur, devam eden sessizlikte Daniel Doyce'a bakmadan edemedi. Her ne kadar boşa mırıldanmaktan kaçınmak anlaşılan karakterinde varsa da ve kendi vakasına duyduğu saygısından kaynaklansa da bes-belli bu uzun çabalarının sonucunda daha da yaşlanmış, katılaşmış ve fakirleşmişti. Bir milletin işlerini üstlenecek kadar nazik olan beylerden bir ders almış olsa ve Nasıl Yapılmayacağını öğrense bu adam için ne kadar güzel bir şey olacağını düşünmeden edemedi.

Bay Meagles yaklaşık beş dakika boyunca gergin ve umutsuz bir haldeydi, sonra sakinleşmeye başladı ve toparlandı.

"Gelin, gelin!" dedi, "Ümitsiz fikirlerle vaziyeti daha iyi yapmayacağız. Sen nereye gittiğini zannediyorsun, Dan?"

"Fabrikaya geri döneceğim," dedi Dan.

"İyi o zaman, hep beraber fabrikaya geri döneceğiz ya da o yönde yürüyeceğiz," dedi Bay Meagles neşeyle. "Fabrikanın Kanayan Yürek Avlusunda olması Bay Clennam'ı caydırmayacaktır."

"Kanayan Yürek Avlusu mu?" dedi Clennam. "Oraya gitmek istiyorum."

"Çok daha iyi," diye haykırdı Bay Meagles. "Gelin, hadi!"

Yürürlerken üçlüden en az biri ve muhtemelen birden fazlası, lordlar ve Barnacle'lar ile resmi yazışma halinde olan bir adam için Kanayan Yürek Avlusunun uygunsuz bir hedef olduğunu düşünüyordu ve belki de berbat bir günün birinde Britanya'nın, Geçiştirme Ofisini fazla kaçırmış olarak bizzat gelip Kanayan Yürek Avlusunda pansiyon sorabileceğinden endişe ediyordu.

Bölüm XI
Gevşetelim

Geç ve sıkıcı bir sonbahar gecesi, Saône nehrinin üzerine doğru yaklaşıyordu. Kasvetli bir yerde lekelenmiş bir dürbüne benzeyen akıntı bulutları yansıtıyor; alçak kıyılar sanki yarı meraklı, yarı korkmuş halde, karanlık resimlerini suda görmek için şuraya buraya eğiliyordu. Chalons çevresindeki arazi uzun, yer yer gazaba gelmiş günbatımına ba-

kan bir dizi kavak ağacı tarafından pürüzlenen, ağır bir hat çiziyordu. Saône nehri kıyısı ıslak, iç karartıcı, yalnızdı ve gece hızla bastırmıştı.

Chalons'a doğru yavaş yavaş ilerleyen birisi, peyzajda görünen tek figürdü. Ancak Kabil bu kadar yalnız ve dışlanmış görünebilirdi. Arkasında koyun derisinden yapılma eski bir sırt çantası ve elinde bir çeşit ağaçtan kesilmiş kaba, soyuk bir sopa vardı. Çamura batmış, ayakları şişmiş, pabuçları ve tozlukları harap olmuş, saçı sakalı birbirine karışmış, sırtındaki gocuk ve giydiği kıyafetler sırılsıklam halde, acı ve zorluk içinde topallıyordu. Sanki bulutlar ondan kaçıyor, sanki rüzgârın çığlığı ve çimenlerin titremesi onu hedef alıyor, sanki suyun ağır, esrarengiz şırıltısı ona mırıldanıyor, sanki bu düzensiz sonbahar gecesinin rahatsızlığı ondan kaynaklanıyor gibiydi.

Asık suratlı ama çekingen bir tavırla oraya buraya bakıyor, bazen durup dönerek etrafı kolaçan ediyordu. Sonra yine, çabalayarak, mırıldanarak ve topallayarak yola koyuluyordu.

"Lanet olsun bu bitmek bilmez düzlüğe! Lanet olsun bu bıçak gibi kesen taşlara! Lanet olsun insanı buz gibi saran bu berbat karanlığa! Sizden nefret ediyorum!"

Ve elinden gelse nefretini kaş çatmalarıyla onların üzerine salardı. Biraz daha ilerledi; sonra geldiği mesafeye bakarak yine durdu. "Ben, aç, susuz, yorgun. Siz, embesiller, ışıkların olduğu yerde, yiyip içiyorsunuz ve kendinizi ateşlerde ısıtıyorsunuz! Keşke kasabanızı yağmalasaydım; size ödeteceğim, çocuklarım!"

Ancak kasabaya gösterdiği dişler ve salladığı yumruk kasabayı daha fazla yakınlaştırmadı; adam ise kırık dökük kaldırımlarına ayak bastığında artık daha da acıkmış, susamış, yorulmuştu ve durup çevresine bakındı.

Kasaba girişinde bir otel vardı, içeriden iştah açıcı pişirme kokuları geliyordu; parlak pencereleri olan, domino şıkırtıları içinde bir kahve vardı; kapı direklerine kırmızı kumaş şeritler asılı boyacı vardı; küpeler ve sunaklar için adaklar satan gümüşçüler vardı; ağızlarında pipolarıyla dinç bir grup askerin çıktığı bir tütün satıcısı vardı; kasabanın kötü kokuları vardı, yağmurun ve köpek kulübelerindeki atıkların kokuları, yol boyunca asılmış zayıf lambalar ve postane önünde yola çıkmaya hazırlanan, kuyrukları bağlı altı gri atı ve devasa bagaj yığınıyla, koca Diligence[1] vardı. Ama görünürde muhtaç bir gezgine uygun küçük bir

[1] Fransız dört tekerlekli halk tipi posta arabası –çn.

meyhane olmadığından, kadınların hâlâ su çektikleri sarnıcın etrafında ezilmiş lahana yapraklarının en kalın olduğu yerdeki karanlık köşeyi dönüp bir tane araması gerekiyordu. Arka sokakta Break of Day adında bir yer buldu. Perdeli pencereleri içerisini bulutlandırıyordu, ama ortam hafif ve sıcak görünüyordu. Okunaklı bir yazıyla ve uygun süslemelerle, isteyenin Break of Day'de bilardo oynayabileceği; orada et, içki ve kalacak yer bulabileceği; ister at sırtında isterse yürüyerek gelebileceği; iyi şaraplar, likörler ve konyak bulunduğu ilan ediliyordu. Adam Break of Day'in kapısının kolunu çevirdi ve içeri girdi.

Kapıdan girerken, içeride bulunan birkaç adama hitaben sarkık şapkasına dokundu. İkisi, küçük masalardan birinde domino oynuyordu; ocağın çevresinde oturmuş üç ya da dört kişi tütün içerek sohbet ediyordu; şimdilik ortadaki bilardo masası boştu; Daybreak'in sahibesi, bulutlu şurup şişeleri, kek bardakları ve bir kurşun drenajın arasındaki küçük tezgâhında oturmuş, nakış işliyordu.

Odanın ocağın arkasındaki bir köşesinde boş bir küçük masaya doğru giderek sırt çantasını ve gocuğunu yere koydu. Eğildiği pozisyondan başını kaldırdığında han sahibesini yanında bulundu.

"Gece burada konaklanabilir mi, madam?"

"Kusursuzca!" dedi han sahibesi, tiz, şarkı söyler gibi neşeli bir sesle.

"Güzel. İnsan yemek de yiyebilir –sup– nasıl diyorsunuz?"

"Ah, kusursuzca!" diye bağırdı han sahibesi, daha önce olduğu gibi.

"O halde gönderin, madam, lütfen. Yiyecek bir şeyler, mümkün olduğu kadar çabuk, bir de biraz şarap hemen. Bitkin haldeyim."

"Çok kötü hava, mösyö," dedi han sahibesi.

"Lanet bir hava!"

"Ve çok uzun bir yol."

"Lanet bir yol."

Boğuk sesi artık çıkmıyordu, başını ellerine koyup biraz dinlendirirken tezgâhtan bir şişe şarap geldi. Küçük bardağını iki kez doldurup boşalttıktan sonra bir bez ve peçete, çorba kâsesi, tuz, biber ve yağla önüne koyduğu büyük somunun bir ucunu kırarak sırtını duvardaki köşeye dayadı, üzerine oturduğu peykeyi kanepe haline getirdi ve yemeği hazırlanana kadar somunun kabuğunu çiğnemeye başladı. Sobanın çevresindeki sohbet bir an kesintiye uğramış ve bu tür bir grupta bir yabancının gelmesiyle geçici olarak birbirleriyle ilgilenmemelerine ve dikkatlerin dağılmasına –ki çoğunlukla ayırt edilemezdi– neden ol-

muştu. Bir süre sonra o halleri geçti ve adama bakmaktan sıkılıp tekrar sohbete daldılar.

"Esas sebep budur," dedi bir tanesi, anlattığı bir öyküyü sonuçlandırırken, "şeytanın serbest kalmasına izin vermelerinin esas sebebi." Konuşmacı, kilisedeki uzun boylu İsviçreli idi ve sohbete kilisenin otoritesinden bir şeyler kattı; özellikle de şeytan söz konusu olunca.

Han sahibesi, Break of Day'in aşçısı olan kocasına yeni konuğun siparişini verdikten sonra tezgâhının arkasındaki iğne işine devam etti. Zeki, düzgün, neşeli küçük bir kadındı, bol miktarda başlığı ve çorabı vardı; gözünü işinden ayırmadan, başını sallayarak ve gülerek sohbete katılıyordu.

"Ah, Tanrım, o zaman," dedi kadın. "Tekne Lyon'dan gelip de şeytanın Marsilya'da resmen serbest bırakıldığı haberini getirince bazı sinekkapanlar bunu hemen yuttu. Ya ben? Hayır, ben yutmam."

"Madam, sen her zaman haklısın," diye cevap verdi uzun boylu İsviçreli. "Şüphesiz o adama öfkelenmiştin, değil mi madam?"

"Aa, evet ya!" diye bağırdı han sahibesi, gözlerini elişinden kaldırdı ve kocaman açtı, sonra başını bir tarafa sallayarak, "elbette," dedi.

"Kötü bir herifti."

"Aşağılık bir herifti," dedi han sahibesi, "ve kaçma şansını hak etmemişti. Çok daha kötüsü oldu."

"Dur madam! Şöyle bir bakalım," dedi İsviçreli, purosunu tartışmacı bir tavırla dudaklarında çevirirken. "Bu onun talihsiz kaderi olabilir. O, şartların çocuğu olabilir. Her zaman için onun da içinde iyilik olması mümkündür, tabii onu nasıl bulacağını bilmesi gerekir. Felsefi hayırseverlik icabı..."

Sobanın çevresindeki küçük grubun diğer üyeleri, bu tehditkâr ifadenin ortaya atılmasına itirazlarını mırıldandılar. Domino oynayan iki oyuncu bile, felsefi hayırseverlik adının Break of Day'de telaffuz edilmesini protesto etmek istercesine başlarını oyunlarından kaldırıp baktılar.

"Dur bakalım, sen ve hayırseverliğin," diye bağırdı ev sahibesi, gülümseyerek ve başını her zamankinden daha fazla sallayarak. "Öyleyse dinleyin. Ben bir kadınım, tamam mı? Felsefi hayırseverlik hakkında hiçbir şey bilmem. Ama ne gördüğümü ve içinde bulunduğum dünyada neye baktığımı bilirim. Ve sana şunu söyleyeyim, dostum, içlerinde hiç iyilik olmayan insanlar var (ne yazık ki hem kadın hem de erkek).

Tavizsiz nefret edilmesi gereken insanlar var. İnsan ırkının düşmanı olarak baş edilmesi gereken insanlar var. İnsan kalbi olmayan ve vahşi hayvanlar gibi ezilip yol kenarına atılması gereken insanlar var. Umarım az sayıdadırlar; ama gördüm ki (içinde bulunduğum dünyada ve küçük Break of Day'de bile) böyle insanlar var. Ve bu adamın da –adı her neyse, unuttum– onlardan biri olduğuna şüphem yok."

Break of Day'de han sahibesinin bu canlı konuşması, Büyük Britanya'nın daha yakınında, o son derece mantıksız bir şekilde itiraz ettiği sınıfın bazı dostane örtbasçılarınınkinden çok daha büyük bir destekle karşılandı.

"Tanrım! Senin felsefi hayırseverliğin," dedi han sahibesi, elişini bırakıp yandaki kapıda görünen kocasından yabancının çorbasını alırken, "söz veya eylem ya da her ikisi vasıtasıyla onlarla uzlaşarak herkesi bu kişilerin merhametine bırakıyor. Aman Break of Day'den uzak kalsın, çünkü beş para etmez."

Çorbayı önüne koyarken oturur duruma geçmiş olan konuk, kadının yüzüne iyice baktı ve bıyığı burnunun altına kalktı ve burnu bıyığının üzerine indi.

"Pekâlâ!" dedi önceki konuşmacı, "konumuza dönelim. Bunları bir kenara bırakırsak, beyler, bu adam duruşmada beraat ettiği için Marsilya'da insanlar şeytanın serbest bırakıldığını söylediler. Bu haber böyle dolaşıma girdi ve anlamı buydu; daha fazlası değil."

"Ona ne diyorlardı?" diye sordu han sahibesi. "Biraud, değil mi?"

"Rigaud, madam," diye cevapladı uzun boylu İsviçreli.

"Rigaud! Doğru ya."

Gezginin çorbasının peşinden bir et tabağı, sonra da bir sebze tabağı geldi. Önüne konan her şeyi yedi, bir şişe şarap boşalttı, bir bardak rom istedi ve bir fincan kahvesiyle birlikte sigarasını içti. Karnı doyunca küstahlaşmaya; bazı muhabbetlere karışarak, sanki durumu göründüğünden çok daha iyiymiş gibi Daybreak'teki topluluğa büyüklük taslamaya başlamıştı.

Topluluktakilerin belki başka işleri vardı veya kendilerini düşük nitelikli hissetmişlerdi, ama her halükârda yavaş yavaş dağılmaya başladılar ve yerlerine yeni birileri gelmeyince de Break of Day yeni hamisine kalmış oldu. Hancı mutfakta tıngırdıyordu; han sahibesi sessizce işliyordu ve tazelenmiş gezgin, ocağın yanında oturmuş, sigara içiyor ve perişan ayaklarını ısıtıyordu.

"Affedin, madam, şu Biraud..."

"Rigaud, bayım."

"Rigaud. Affedin yine, beni affedin. Hoşunuza gitmemiş, neden?"

Bir an yakışıklı bir adam olduğunu düşünürken hemen ardından kötü görünümlü bir adam olduğunu düşünen han sahibesi, inen burnu ve kalkan bıyığı gözlemledi ve ikincisinde karar kıldı. "Rigaud bir suçluydu," dedi, "karısını öldürmüş."

"Ay, ay? Vay canına, bu gerçekten tam bir suçlu! Ama bunu nasıl biliyorsunuz?"

"Bunu bütün dünya biliyor."

"Hah! Ve yine de adaletten kaçtı, ha?"

"Mösyö, kanun suçunu yeterince kanıtlayamadı. Yani kanun öyle diyor. Yine de bütün dünya bunu yaptığını biliyor. Halk o kadar iyi biliyordu ki onu parçalamaya kalktılar."

"Onlar hep karılarıyla uyum içindeler, değil mi?" dedi konuk.

"Ha-ha!"

Break of Day'in sahibesi ona tekrar baktı ve son kararından emin oldu. Yine de güzel bir eli vardı ve harika bir havayla hareket ettiriyordu. Yeniden aslında kötü biri gibi görünmediğini düşünmeye başladı.

"Ona ne olduğuyla ilgili bir şey söylediniz mi, madam, ya da beyler sözünü etti mi?"

Han sahibesi başını iki yana salladı; bu, şen samimiyetiyle evet demeyi bıraktığı ilk konuşma aşaması olmuştu. Daybreak'te, gazetelerin haberlerine dayanarak, kendi güvenliği için hapishanede tutulduğundan söz edildiğini belirtti. Her halükârda, müstahakkını bulmamıştı; bu çok daha kötüydü.

Konuk, son sigarasını içerken oturmuş, kadın görmüş olsa iyi bir insan mı, yoksa kötü mü olduğu konusunda kalıcı sonuçlara varmasına neden olabilecek, kuşkularına son verebilecek bir ifadeyle, işinin üstüne eğilmiş kadını izliyordu. Kadın başını kaldırıp baktığında ifade yok olmuştu. Adam şimdi eliyle kabarık bıyıklarını düzeltiyordu.

"Yatağımın gösterilmesini rica edebilir miyim, madam?"

"Memnuniyetle, mösyö. Beyim!" Beyi onu yukarı çıkaracaktı. Orada sadece bir yolcu vardı, uyuyordu, gerçekten çok erken yatmıştı, yorgunluktan bitmişti; ama kaldığı oda içinde iki yatak bulunan geniş bir odaydı ve yirmi kişiye yetecek yer vardı. Break of Day'in sahibesi

bütün bunları cıvıldarken, arada bir de yan kapıya doğru, "Beyim!" diye sesleniyordu.

"Beyim" en sonunda cevapladı, "Geldim, hanımım!" Ardından aşçı başlığıyla ortaya çıktı ve yolcuyu dik ve dar bir merdivenden yukarı yönlendirdi; yolcu kendi gocuğunu ve sırt çantasını taşıyordu ve han sahibesine ertesi gün kendisini yine görmekten zevk duyacağını da belirterek iyi geceler diledi. Kaba, kıymıklı bir zemini, yukarıda sıvasız çatı kirişleri ve karşılıklı iki tarafta birer yatağı olan, geniş bir odaydı. "Beyim" taşıdığı mumu koydu ve kısık bir sesle, sırt çantasının üstünden eğilen konuğuna talimat verdi: "Sağdaki yatak!" Sonra onu rahat bıraktı. Ev sahibi, fizyonomiden anlasa da anlamasa da konuğun nahoş bir herif olduğuna çoktan karar vermişti.

Konuk, kendisi için hazırlanan temiz, kaba yatak takımına kibirlice baktı ve başucundaki saz koltuğa oturdu. Sonra parasını cebinden çıkarıp elinde çevirmeye başladı. "İnsanın yemek yemesi lazım," diye mırıldandı, "ama ben yarın başka bir adamın parasıyla yemeliyim!"

Oturmuş düşünür ve mekanik hareketlerle parasını avcunda tartarken, diğer yataktaki yolcunun derin nefes alışları kulaklarına o kadar düzenli düşüyordu ki gözlerini o yöne çekti. Adam sıcak bir şekilde örtünmüş, üstteki beyaz perdeyi de çekmişti, böylece yalnızca duyulabiliyor ama görülemiyordu. Fakat diğeri aşınmış ayakkabılarını ve tozluklarını çıkarırken devam eden, ceketini ve boyunbağını serdikten sonra da devam eden derin, düzenli nefes alışları sonunda güçlü, kışkırtıcı bir meraka ve uyuyan yüzüne bir bakma arzusuna yol açtı.

Böylece uyumayan yolcu, uyuyan yolcunun yanına gelene kadar biraz, biraz daha ve biraz daha yaklaştı. O zaman bile yüzünü göremiyordu, çünkü uyuyan adam örtüyü üzerine çekmişti. O düzenli nefes almaya devam ederken pürüzsüz beyaz elini (ona doğru uzanırken ne kadar da hain bir ele benziyordu) çarşafa koydu ve hafifçe kaldırdı.

"Aman Tanrım!" diye fısıldadı, geri kaçarak, "bu Cavalletto!"

Uykusunda belki de başucundaki o sinsi varlığı daha önce hissetmiş olan küçük İtalyan, düzenli nefes almayı kesti ve derin bir nefes alarak gözlerini açtı. İlk başta açık olsalar da uyanık değillerdi. Birkaç saniye, eski hapishane arkadaşına huzur dolu bir ifadeyle bakarak yattı ve sonra aniden, bir şaşkınlık ve korku çığlığıyla yataktan çıktı.

"Sus! Sorun ne? Sakin ol! Benim. Beni tanıyorsun!" diye bastırılmış bir sesle bağırdı diğeri.

Ama John Baptist gözleri faltaşı gibi açılmış halde, bir dizi yakarı ve ünlem savurdu, titreyerek bir köşeye geriledi, hızla pantolonunu giydi ve iki ceketini koluyla boynuna bağlayarak, tanışıklığını tazelemek yerine kapıdan kaçmaya yönelik açık bir istek gösterdi. Bunu gören eski hapishane yoldaşı kapının önüne geçti ve omuzlarını açıp durdu.

"Cavalletto! Uyan oğlum! Gözlerini ovala ve bana bak. Bana seslendiğin isim var ya –onu kullanma– Lagnier, Lagnier de bana!"

John Baptist, olabildiğince açılmış gözlerle bakarken, diğerinin ömrü boyunca önerebileceği her şeye önceden itiraz etmeye kararlıymış gibi sağ işaretparmağını havada sallıyordu.

"Cavalletto! Bana elini ver. Biliyorsun, Lagnier, bir beyefendi. Bir beyefendinin eline dokun!"

O eski, küçümseyici otoriter tona teslim olan John Baptist, bacakları titreyerek uzandı ve elini hamisinin eline koydu. Mösyö Lagnier güldü ve eli sıktı, salladı ve bıraktı.

"O zaman sen..." John Baptist kekeledi.

"Tıraşsız mı? Hayır. Bak buraya!" diye bağırarak başını çevirdi Lagnier, "senin kadar sıkı duruyor."

John Baptist hafifçe titredi, bulunduğu yeri hatırlamak ister gibi odanın her tarafına baktı. Bu fırsattan yararlanan hamisi kapıyı kilitledi ve sonra yatağına oturdu.

"Bak!" dedi ayakkabılarını ve tozluklarını tutarak. "Bir beyefendi için zavallı bir kılık diyeceksin. Sorun değil, onu ne kadar kısa sürede düzelteceğimi göreceksin. Gel ve otur. Eski yerini al!"

John Baptist, kendini hiç güvencede hissetmeyerek, gözlerini hamisinden ayırmadan yatağının yanında yere oturdu.

"Bu iyi," diye haykırdı Lagnier. "Şimdi tıpkı eski cehennem deliğine tekrar girmişiz gibi, ha? Ne zamandan beri dışarıdasın?"

"Sizden iki gün sonra bıraktılar, sayın efendim."

"Buraya nasıl geldin?"

"Orada kalmamam için uyarılmıştım ve bu yüzden hemen kasabadan ayrıldım, o zamandan beri dolaşıyorum. Avignon'da, Pont Esprit'de, Lyon'da, Rhone üzerinde, Saône üzerinde ufak tefek işler yaptım." Konuşurken güneş yanığı eliyle yerde hızla haritayı çiziyordu.

"Ve nereye gidiyorsun?"

"Gitmek mi, sayın efendim?"

"Evet!"

John Baptist nedenini bilmese de soruyu geçiştirmek ister gibiydi. "Baküs aşkına!" dedi sonunda, kabul etmeye zorlanıyormuş gibi, "bazen Paris'e ya da belki İngiltere'ye gitmeyi düşünüyorum."

"Cavalletto. Bu aramızda kalsın. Ben de Paris'e ve belki de İngiltere'ye gidiyorum. Birlikte gideceğiz."

Küçük adam başını salladı ve dişlerini gösterdi; yine de bunun son derece iyi bir fikir olduğuna pek inanmamış gibiydi.

"Birlikte gideceğiz," diye tekrarladı Lagnier. "Ne kadar kısa zamanda kendimi bir beyefendi olarak kabul ettireceğimi göreceksin, yanına kâr kalacak. Anlaşıldı mı? Bir miyiz?"

"Ah, tabii, şüphesiz!" dedi küçük adam.

"Öyleyse uyumadan önce –kısaca, çünkü uyumak istiyorum– nasıl ortaya çıktığını anlatayım; ben Lagnier'im. Bunu hatırla. Ötekini değil."

"Altro, altro! Ri..." John Baptist ismi tam söyleyemeden, yoldaşı çenesini yakaladı ve ağzını şiddetle kapattı.

"Lanet! Ne yapıyorsun? Üstümde tepinip beni taşlasınlar mı istiyorsun? Üstünde tepinip seni de taşlasınlar mı istiyorsun? Seni de taşlarlar. Beni yakalayıp hapishane kankamı bırakırlar mı sanıyorsun? Öyle sanma!" Arkadaşının çenesini bırakırken yüzünde bir ifade vardı; olayların gidişatı gerçekten tepinme ve taşlamaya varacak olursa Mösyö Lagnier'nin, tam payını alması için onu da açığa çıkaracağı belliydi. Mösyö Lagnier'nin ne kadar kozmopolit bir beyefendi olduğunu ve ne kadar az ayrım yapmış olduğunu hatırladı.

"Ben," dedi Mösyö Lagnier, "beni son gördüğünden beri Cemiyetin derinden haksızlık ettiği bir adamım. Ne kadar duyarlı ve cesur olduğumu, karakterimde yönetmek olduğunu biliyorsun. Cemiyet bu niteliklerime karşı nasıl bir saygı gösterdi? Sokaklarda bana bağırdılar. Sokaklarda ellerine geçirdikleri silahlarla üstüme gelen erkeklere ve özellikle de kadınlara karşı kendimi korudum. Güvenlik için hapishanede yattım, kapatıldığım yer gizli tutuldu, çünkü bilseler beni oradan zorla çıkarıp paramparça ederlerdi. Gecenin bir yarısında Marsilya'dan çıkartıldım ve samanların arasına saklanıp kilometrelerce uzağa götürüldüm. Evimin yakınına bile gitmek benim için güvenli değildi; böylece cebimde dilenci sadakasıyla, o zamandan beri iğrenç çamurda ve havada yürüdüm, ayaklarım sakatlanana kadar; bak onlara! Sahip olduğumdan bahsettiğim ve senin de sahip olduğumu bildiğin nitelikler

için Cemiyetin bana layık gördüğü aşağılamalar böyleydi. Ama Cemiyet bunun bedelini ödeyecek!"

Tüm bunları elini dudaklarına siper ederek arkadaşının kulağına söylüyordu.

"Burada dahi," diye devam etti, "Bu sefil meyhanede dahi Cemiyet peşimde. Madam beni karalıyor, konukları beni karalıyor. Hem de benim gibi, onları mezara yollayacak bilgiye ve görgüye sahip bir beyefendiyi! Topluluğun bana reva gördüğü kötülükler artık burama geliyor."

John Baptist, bastırılmış boğuk sesi dikkatle dinlerken bütün bunlara zaman zaman, bunların topluma karşı yürütülecek bir dava için en açık kalplilikle görülebilecek kanıtlarıymış gibi başını sallayıp gözlerini kapatarak, "Tabii, tabii!" diyordu.

"Ayakkabılarımı şuraya koy," diye devam etti Lagnier. "Pelerinimi kapının yanına as da kurusun. Şapkamı al." Verilen her talimata itaat etti. "Ve bu da Cemiyetin bana layık gördüğü yatak, değil mi? Hah. Pekâlâ!"

Yatakta habis kafasına sardığı partal mendille ve yalnızca habis kafası yatak örtülerinin üzerinde görünerek uzun uzun gerinirken John Baptist ona bıyıkların her zamanki gibi kalkmasını ve burnun da her zamanki gibi inmesine neredeyse son veren olayı hatırlattı.

"Kaderin zar kutusundan yine senin yanına düştüm, ha? Tanrı aşkına! Senin için çok daha iyi. Bu işten kârlı çıkarsın. Uzun uzun dinlenmem lazım. Sabah uyandırma."

John Baptist ona istediği kadar uyuyabileceğini söyledi ve iyi geceler dileyerek mumu söndürdü. Bundan sonraki süreçte İtalyan'ın da soyunması beklenirdi, ama o tam tersini yaptı ve ayakkabıları hariç tepeden tırnağa giyindi. Sonra yatağına uzanıp örtüyü üstüne çekti ve ceketi hâlâ sırtında, gecenin geçmesini bekledi.

Sıçrayarak uyandığında Break of Day'in vaftiz babası adaşını gözetliyordu. Doğruldu, ayakkabılarını eline aldı, kapıdaki anahtarı büyük bir dikkatle çevirdi ve alt kata sızdı. Orada kahve, şarap, tütün ve şurup kokusundan başka heyecan yaratan bir şey yoktu; Madamın küçük tezgâhı da yeterince berbat görünüyordu. Ama gece madama ücretini ödemişti ve kimseyi görmek istemiyordu. Tek istediği ayakkabılarını giyip sırt çantasını yüklenmek ve kapıyı açıp oradan kaçmaktı.

Amacına ulaştı da. Kapıyı açarken hiçbir hareket ya da ses duyulmadı; partal bir mendille sarılmış habis kafa üstteki pencereden dışarı bakmadı. Güneş yusyuvarlak çehresini ufuktaki düz çizginin üzerine yükselttiği ve çakıllı yolun çamurlu görünümünden çarpıcı bir yangın çıkardığında, yorgun küçük ağaçlarla bezeli taş yolun uzun çamurlu manzarasına ışıklar saçarken siyah bir benek yol boyunca ilerliyor ve parıltılı yağmur birikintilerinin arasında sıçrıyordu; bu siyah benek, hamisinden kaçan John Baptist Cavalletto idi.

Bölüm XII
Kanayan Yürek Avlusu

Londra'nın kendisinde, her ne kadar yazar ve sahne oyuncusu William Shakespeare'in zamanında itibarlı bir banliyöye giden o eski rustik yolda Krala ait av köşkleri olsa da –gerçi orada artık insan avından başka spor kalmadı– Kanayan Yürek Avlusu buradaydı; niteliği ve talihi çok değişmiş, ama kadim bir yücelik çeşnisine sahip bir yer. İki ya da üç devasa bacası ve eski oranlarını kaybedene kadar duvarlarla bölünmekten kurtulmuş birkaç büyük, karanlık oda, Avluya bir karakter kazandırıyordu. İçinde yaşayan fakir insanlar, tıpkı çadırlarını Piramitlerden düşmüş taşların arasına kuran çöl Arapları gibi, onun

soluk ihtişamına yerleşmişti, ama Avluda, ona karakterini veren bir aile duygusallığı hüküm sürüyordu.

Sanki, hevesli şehir, üzerinde bulunduğu zeminde kabarmış gibi, Kanayan Yürek Avlusunun çevresinde yer o kadar yükselmişti ki içeri orijinal yaklaşımın bir parçası olmayan bir kat merdivenden inilerek giriliyor, çıkarken de alçak bir geçitten döne döne aynı düzeye yükselen perişan bir sokaklar labirentine çıkılıyordu. Avlunun bu ucunda, ağ geçidini aşınca Daniel Doyce'un fabrikası vardı ve sık sık, metal metale çarptıkça, kanayan demirden bir kalp gibi atıyordu. Avlunun adının nereden türemişi olduğu hakkındaki görüşler farklıydı. Sakinlerden daha pratik olanlar bir cinayet olduğu geleneğine uyarken; daha nazik ve daha yaratıcı sakinler ise, hanımların tamamı dâhil, eski zamanlarda, gerçek aşkına bağlı kaldığı ve zalim babasının kendisi için seçtiği taliple evlenmeyi reddettiği için odasına hapsedilen genç bir kadının efsanesine sadıklardı. Efsaneye göre genç hanım penceresindeki parmaklıkların arkasında ölünceye kadar, "Kanayan Yürek, Kanayan Yürek, kanayıp gidiyor" diye bir nakaratı olan, aşk acısını anlatan bir şarkıyı mırıldanırken görünürmüş. Ama cinayete inanan grup bu nakaratın hâlâ Avluda oturan ve evde kalmış bir romantik olan bir kasnak işçisinin bir icadı olduğunu ileri sürerek buna itiraz ediyordu. Ancak, tüm sevilen efsanelerin duygusal yakınlıkla ilişkilendirilmesi gerekir ve çok daha fazla insan cinayet işlemekten ziyade âşık olduğu için –ki ne kadar kötü olsak da dünyanın sonuna kadar bu eğilimde olacağımızı umabiliriz– Kanayan Yürek, Kanayan Yürek, kanayıp gidiyor öyküsü daha büyük çoğunluğa hitap ediyordu. İki taraf da mahallede bilgi dolu dersler veren ve Kanayan Yüreğin mülkün eski sahipleri olan eski ailenin arması olduğunu gösteren antikacıları dinlemezdi. Ve yıldan yıla döndürdükleri kum saati, en kaba kumla dolu olduğu için Kanayan Yürek Avlusu çalışanları, içinde parlayan küçücük altın şiir zerresinin ellerinden alınmasına karşı çıkmak için yeterince nedene sahipti.

Daniel Doyce, Bay Meagles ve Clennam basamaklardan Avluya inmişti. Buradan ve her iki taraftaki, hepsi ağır çocuklara bakıcılık yapan hafif çocuklarla dolu açık kapıların arasından geçerek karşı sınıra, kapı geçidine ulaştılar. Burada Arthur Clennam durmuş ve Londralıların geleneklerine uygun olarak Daniel Doyce'un o zamana kadar hiç görmediği ya da adını duymadığı sıvacı Plornish'in evini bulmak için çevresine bakınmaya başlamıştı.

Küçük Dorrit'in de söylemiş olduğu gibi ev hayli gösterişsizdi; köşede, Plornish'in bir merdiven ve bir veya iki fıçı koyduğu kireç atılmış bir kapı girişinin üstüydü. Kızın onun oturduğu yer olarak tarif ettiği, Kanayan Yürek Avlusundaki bu son ev, çeşitli kiracıların yaşadığı, büyük bir evdi; ancak Plornish, adının altına boyanmış bir elin tüm arayanları ustaca o bölmeye yönlendiren (sanatçının bir yüzük ve son derece kibar biçimli bir tırnakla betimlediği) parmağı vasıtasıyla, salonda oturduğunu ima ediyordu.

Clennam, Bay Meagles ile yine görüşmek üzere randevulaştıktan sonra arkadaşlarından ayrılarak tek başına girişe geldi ve salonun kapısını çaldı. Az sonra kollarında bir çocukla elbisesinin üst kısmını alelacele düzelten bir kadın kapıyı açtı. Bu, Bayan Plornish'ti ve bu annelik eylemi, Bayan Plornish'in uyanık geçirdiği ömrünün büyük bir bölümünde yaptığı eylemdi.

Bay Plornish evde miydi? "Ee, efendim," dedi Bayan Plornish, edepli bir kadındı, "ne yalan söyleyeyim, iş aramaya gitti."

"Ne yalan söyleyeyim," Bayan Plornish'in bir konuşma metoduydu. Her durumda, birazcık da olsa yalan söylerdi, ama bu koşullu yapıda bir cevap verme hilesi vardı.

"Sizce onu beklersem yakında döner mi?"

"Onu bir süredir bekliyorum," dedi Bayan Plornish, "yarın saat içinde her an gelebilir. İçeri gelin, efendim." Arthur oldukça karanlık ve kapalı (ama aynı anda azametli) salona girdi ve kadının onun için getirdiği sandalyeye oturdu.

"Ne yalan söyleyeyim, efendim, fark ettim," dedi Bayan Plornish, "çok naziksiniz."

Kadının neden söz ettiği hakkında en ufak bir fikri yoktu ve bakışlarıyla bunu belli edince açıklama geldi:

"Çoğu insan fakir bir yere gelip de şapkasını çıkarmaya zahmet etmez," dedi Bayan Plornish. "Fakat insanlar, bunu insanların düşündüğünden daha çok düşünürler."

Clennam bu kadar basit bir nezaketin alışılmamış bir şey olmasından rahatsız bir hisle cevap verdi, hepsi bu muydu? Sonra eğilerek yerde oturmuş, kendisine bakan bir başka küçük çocuğun yanağından bir makas aldı ve Bayan Plornish'e bu küçük beyin kaç yaşında olduğunu sordu.

"Dört oldu, efendim," dedi Bayan Plornish. "O küçük bir adam, değil mi efendim? Ama biraz hastalıklı..." Bunu söylerken yumuşak bir

edayla bebeği pışpışladı. "Gelmenizin nedeninin bir iş olup olmadığını sorsam rahatsız olur musunuz, efendim?" diye sordu Bayan Plornish.

O kadar endişeyle sormuştu ki, bir mülkü olsa elli santim kalınlığında sıva yaptırırdı hayır demektense. Ama "Hayır" cevabını vermesi gerekiyordu; kadının yüzüne bir hüsran gölgesi düştüğünü gördü, içini çekmemeye çalıştı, azalan ateşe baktı. O zaman Bayan Plornish'in genç bir kadın olduğunu da gördü; yoksulluk onu ve kıyafetlerini hırpanileştirmiş; yoksulluk ve çocuklar bir arada onu öyle yıpratmıştı ki birleşik güçleri şimdiden yüzünde kırışıklar yapmıştı.

"İş namına ne varsa," dedi Bayan Plornish, "yerin altına girmiş gibi görünüyor, hakikaten." (Burada Bayan Plornish sözlerini sıva işleriyle sınırlandırdı ve Geçiştirme Ofisi ve Barnacle Ailesine bir gönderme yapmadan konuştu.)

"İş bulmak bu kadar zor mu?" diye sordu Arthur Clennam.

"Plornish için öyle," dedi kadın. "Pek talihsizdir. Hakikaten."

Gerçekten de öyleydi. Her zaman. Hayat yolunda yürüyen, doğaüstü nasırlara maruz kalmış, topal rakiplerine dahi yetişmesi zor birçok insandan biriydi. İstekli, çalışkan, yufka yürekli, yumuşak başlı bir adamdı; kaderini olabildiğince hoş karşılıyordu, ama zordu. Birinin onu istemesi o kadar ender, becerileri için herhangi bir talep olması o kadar olağandışıydı ki puslu zihni bunun nasıl olduğunu anlayamazdı. Her şeyi geldiği gibi kabul ediyordu, bu yüzden de her türlü zorlukta düşüp kalktı ve hayatını düşüp kalkarak geçirince hayli yaralandı.

"İş aramadığından da değil, orası kesin," dedi Bayan Plornish, kaşlarını kaldırıp sorunun çözümünü ızgaranın çubukları arasında arayarak; "ne de iş olduğunda çalışmada kusuru olduğundan. Kocamın işten şikâyetçi olduğu duyulmamıştır."

Bu, şu ya da bu şekilde Kanayan Yürek Avlusunun genel talihsizliğiydi. Zaman zaman halk arasında işgücünün kıtlığı hakkında şikâyetler dolaşırdı; hele bazı kişiler, kendilerince mutlak iş hakkına sahip olduklarını düşündüklerinden, bu konudan son derece rahatsız olurdu. Gelgelelim Kanayan Yürek Avlusu, Britanya'daki herhangi bir avlu kadar istekli olsa da çok taleple karşılaşmıyordu. O yüksek, eski Barnacle ailesi, genel ilkeleri olarak bu meseleyi yakından incelemekle meşguldü ve aslında meselenin Stiltstalking'lerin dışındaki diğer bütün yüksek, eski aileleri dışlama konusunda dikkatli olmalarıyla bir ilgisi yoktu.

Bayan Plornish, yokluğunda lordundan söz ettiği sırada lordu geri döndü. Temiz yanaklı, taze renkli, kumlu bıyıklan olan otuz yaşlarında bir adamdı. Bacakları uzun, dizleri titrek, aptal suratlı, kireçten beyazlaşmış pazen ceketli biriydi.

"Bu Plornish, efendim."

"Gelmemin sebebi," dedi Clennam, yerinde doğrularak, "benimle Dorrit ailesi hakkında küçük bir konuşma yapmanızı rica etmekti."

Plornish kuşkulandı. Bir alacaklının kokusunu almış gibiydi. "Ah, evet. İyi." O aileyle ilgili olarak bir beyefendiyi memnun edecek ne söyleyebileceğini bilmiyordu. "Bu neyle alakalı şimdi?"

"Sizi zannettiğinizden daha iyi tanıyorum," dedi Clennam gülümseyerek.

Plornish dikkatle baktı, gülümsemeden, henüz beyefendiyle tanışma zevkine de nail olamamıştı zaten.

"Yo," dedi Arthur, "becerilerinizi ikinci elden, ama en yetkili ağızdan duydum; Küçük Dorrit'ten. Yani Bayan Dorrit," diye açıkladı.

"Bay Clennam, değil mi? Ah! Ben sizi duydum, efendim."

"Ben de sizi," dedi Arthur.

"Lütfen tekrar oturun, efendim ve kendinizi evinizde bilin. Ee, evet," dedi Plornish, bir sandalye alıp, bir yabancıyla konuşurken manevi destek almak için büyük çocuğunu dizine oturttu, "Ben de Kilidin yanlış tarafındaydım. Ve Bayan Dorrit'i böyle tanıdım. Ben ve eşim, Bayan Dorrit'i iyi tanırız."

"Samimi olarak!" diye haykırdı Bayan Plornish. Gerçekten de tanışıklığından o kadar gurur duyuyordu ki Bayan Dorrit'in babasının iflas etmesine neden olan toplam meblağı çok fazla büyütüp Avluda biraz manevi hoşnutsuzluk uyandırmıştı. Kanayan Yürekler böyle seçkin kişileri tanıdığını ileri sürdüğü için ona içerliyordu.

"İlk önce babasıyla tanıştım. Ve onunla tanışmamız neticesinde – eh– kızla da tanıştım," dedi Plornish, gereksiz tekrarla.

"Anlıyorum."

"Ah! Ve nasıl bir görgü! Nasıl bir cila! Marshalsea hapishanesinde tohuma kaçmış bir beyefendi var! Yani belki farkında bile değilsiniz ama," dedi Plornish, sesini düşürerek ve acıması ya da aşağılaması gereken yerde sapkın bir hayranlıkla konuşarak, "Bayan Dorrit ve kız kardeşi, hayatlarını kazanmak için çalıştıklarını ondan gizli tutuyorlar. Evet!" dedi Plornish, gülünç bir zafer ifadesiyle önce karısına, sonra

odanın dört bir yanına baktı. "Ondan gizli tutuyorlar, ondan gizli tutuyorlar!"

"Ona hayranlık duymadan," dedi Clennam sessizce, "kendisi için çok üzgünüm." Bu açıklama Plornish'e ilk kez olarak, bunun çok ince bir karakter özelliği olmayabileceğini düşündürmüşe benziyordu. Bunu bir an düşündü, sonra vazgeçti.

"Bana gelince," diye devam etti, "Bay Dorrit kesinlikle bana çok nazik davranmıştır, mutlaka ümit edebileceğimden fazlasıyla. Hele ki aramızdaki farklılıkları ve mesafeleri göz önüne alırsak daha da çok... Ama biz Bayan Dorrit'ten söz ediyoruz."

"Doğru. Onu annemle nasıl tanıştırdığınızı anlatır mısınız?"

Bay Plornish bıyıklarından bir miktar kireç alıp dudaklarının arasına koydu, diliyle şekerleme gibi çevirirken düşündü ve anlaşılır bir açıklama görevinin altından kalkamayacağını fark ederek karısına seslendi, "Sally, nasıl olduğunu sen anlatsan, yaşlı kadın."

"Bayan Dorrit," dedi Sally, bebeği sağlı sollu pışpışlayarak ve çenesini elbisesini tekrar dağıtmaya çalışan küçük ele bastırarak, "bir öğleden sonra elinde bir yazıyla gelip bir dikiş işi bulmaya çalıştığını söyledi ve buranın adresini verirse münasebetsizlik etmiş olur mu diye sordu." (Plornish bu noktada sanki kilisede cevap veriyormuş gibi alçak bir sesle adresini tekrarladı.) "Bay Plornish ve ben, hayır Bayan Dorrit dedik, münasebetsizlik olmaz." (Plornish münasebetsizlik olmaz diye tekrarladı) "o da yazdı, buna göre. O zaman ben ve Plornish dedik ki, Yahu Bayan Dorrit!" (Plornish Yahu Bayan Dorrit diye tekrarladı.) "Bunu üç ya da dört kez daha kopyalamayı düşündünüz mü, birden fazla yere asmak için? Hayır, dedi Bayan Dorrit, düşünmemiştim, ama yapacağım. Bunun üzerine bu masada tatlı bir yazıyla kopyaladı ve Plornish onu çalıştığı yere götürdü, çünkü o sırada bir işi vardı," (Plornish, o sırada bir işi vardı diye tekrarladı), "aynı şekilde Avlunun mal sahibine de götürdü; Bayan Clennam bu vasıtayla ilk önce Bayan Dorrit'i işe aldı." Plornish, Bayan Dorrit'i işe aldı diye tekrarladı; böylece Bayan Plornish sözünü bitirdi ve küçük elin parmaklarını öperken ısıracakmış gibi yaptı.

"Avlunun mal sahibi," dedi Arthur Clennam, "kim?"

"Bay Casby'dir, ismiyle öyle, onun," dedi Plornish, "ve Pancks, o da kiraları toplar. İşte..." diye ekledi Bay Plornish, belirli hiçbir amacı yokmuş gibi görünen ve onu hiçbir yere götürmeyen ağır bir dalgınlık-

la lafı uzatmıştı, "onlar işte budur, ister inanın, ister inanmayın, sizin bileceğiniz iş."

"O?" dedi Clennam, şimdi de o dalmıştı. "Bay Casby ha! Eski bir tanıdığım, uzun zaman öncesinden!"

Bay Plornish bu gerçekle ilgili herhangi bir yorum yapmak için bir yol göremedi ve yapmadı. Gerçekten de bunun onu biraz bile ilgilendirmesi için bir neden yoktu, bu nedenle Arthur Clennam, ziyaretinin şu anki amacını açıkladı; Plornish'i, Tip'in serbest bırakılmasını sağlamak için bir araç haline getirmeyi amaçlıyordu, bunu genç adamın özgüvenine ve kişisel gelişimine –tabii bu niteliklerin kırıntısına bile sahipse ki bu kuşkusuz çok uzak bir varsayımdı– olabildiğince az zarar vererek yapmak istiyordu. Hareket nedenini davalının ağzından dinleyen Plornish, Arthur'a Davacının marş şarkıcısı değil, at satıcısı anlamına gelen bir "Chaunter" olduğunu ve kendisinin (Plornish) her sterlinde on şilinin "uygun düşeceğini" ve bundan fazlasının parayı ziyan etmek olacağını düşündüğünü izah etti. Çok geçmeden patron ve araç birlikte High Holborn'daki bir ahıra gittiler ve burada en az yetmiş beş gine değerinde (formunu kazanması için yutturdukları o şatın değeri hariç) güzel, gri bir beygir buldular; yirmi sterline onların olurdu, çünkü geçen hafta, sırtında Cheltenham'lı Yüzbaşı Barbary'nin hanımı varken gemi azıya almasıyla, bu kadar cesur bir ata uyum gösteremeyen kadın hıncından onu bu gülünç fiyata satıyor, daha doğrusu hediye ediyordu. Plornish patronunu dışarıda bırakarak ahıra yalnız başına girdi ve dar, haki rengi bacakları, oldukça eski bir şapkası, küçük bir kancalı değneği ve mavi bir fuları olan bir beyefendiyi (Yüzbaşı Barbary'nin özel dostu Gloucestershire'li Yüzbaşı Maroon) buldu; kendisi dostça bir şekilde, gerçek at uzmanı olan ve iyi bir şey gördüğünde hemen anlayan ya da öyle bir bakmak için reklamda gördüğü adrese gelebilecek kişilere, bu dikkate değer güzellikteki beygirle ilgili koşullardan söz etmek için oradaydı. Bu beyefendi Tip'in davasında da Davacı konumundaydı ve Bay Plornish'i avukatına havale etti ve elinde yirmi sterlini görmedikçe Bay Plornish'le görüşmeye, hatta ahırda bulunmasına bile katlanmayacağını ifade etti; ancak bu durumda beyefendi onun ciddi olduğu sonucuna varabilir ve konuşmaya ikna olabilirdi. İpucunu alan Plornish, patronuyla görüşmek üzere çekildi ve birazdan istenen belgelerle geri döndü. O zaman Yüzbaşı Maroon, "Şimdi," dedi, "diğer yirmiyi ne

kadar zamanda vereceksin? Sana bir ay müddet veririm." Sonra Yüzbaşı Maroon, bu uymayınca, "Şimdi," dedi, "seninle ne yapacağımı söyleyeceğim. Öbür yirmi için bana bir senet vereceksin, dört aylık!" Sonra Yüzbaşı Maroon, *bu* da uymayınca, "Haydi, en son söyleyeceğim şu: Bana on daha peşin vereceksin, ben de imzalayacağım." Sonra bu da uymayınca Yüzbaşı Maroon şöyle dedi: "Şimdi, sana ne olduğunu söyleyeceğim ve mevzu kapanacak; beni fena harcadı, ama onu beş altın peşinat ve bir şişe şaraba bırakırım; tamamsa tamam de, beğenmediysen çek git." Sonunda Yüzbaşı Maroon, bu da uymayınca, "Ver bakalım," dedi ve ilk teklifi kabul ederek bir makbuz verdi ve tutsağı serbest bıraktı.

"Bay Plornish," dedi Arthur, "sırrımı saklayacağınıza inanıyorum, lütfen. Genç adama özgür olduğunu bildirir ve borcunun, ismini açıklama yetkiniz olmayan biri tarafından ödendiğini söylerseniz sadece bana değil, kız kardeşine de bir hizmette bulunmuş olursunuz."

"Saydığınız son sebep, efendim," dedi Plornish, "gayet yeterli. İstekleriniz başım üstüne."

"Dilerseniz tahliyesini bir arkadaşın aldığını söyleyebilirsiniz. Hiç olmazsa, kız kardeşinin hatırı için özgürlüğünden iyi faydalanacağını ümit eden bir arkadaş diyebilirsiniz."

"Baş üstüne, efendim."

"Ve aileyi daha iyi tanıdığınız için, istediğiniz an benimle temasa geçip Küçük Dorrit'e nezaketle ve hakikaten faydalı olabileceğimi düşündüğünüz herhangi bir vasıtayı işaret ederseniz kendimi size borçlu hissedeceğim."

"Söylemeseniz de olur," diye cevapladı Plornish, "aynı derece bir zevk olacak ve – aynı derece olarak bir zevk ve bir..." Bay Plornish iki çabadan sonra cümlesini dengeleyemeyince vazgeçti. Clennam'ın kartını ve münasip maddi takdirini aldı.

Görevini hemen tamamlamaya hevesliydi ve patronu da aynı fikirdeydi. Böylece patron onu Marshalsea Kapısına götürmeyi teklif etti ve Blackfriars Köprüsünden geçerek oraya doğru gittiler. Yolda, Arthur yeni arkadaşından Kanayan Yürek Avlusunun iç yaşamının karmakarışık bir özetini edindi. Orada hayat zordu, Bay Plornish'e göre, kesinlikle son derece zor. Nasıl olduğunu söyleyemezdi; nasıl olduğunu söyleyebilecek kimseyi tanımıyordu; bildiği tek şey, öyle olduğuydu.

Bir adam kendi sırtında ve kendi karnında bir şekilde fakir olduğunu hissettiğinde, o adam (Bay Plornish'in kesin inancına göre) şu ya da bu şekilde fakir olduğunu iyi bilir ve lafla onu vazgeçiremezsiniz, tıpkı lafla ona sığır eti yediremeyeceğiniz gibi. Yani anlayacağınız, Avluda, bazıları daha iyi durumda olduğu halde, ki epeyce insan o çizgiye çok yakın hatta duyduğuna göre, ötesinde yaşıyordu ki onlar "basiretsizdi" (bu en sevdiği sözcüktü). Örneğin, karısı ve çocuklarıyla arabaya binmiş, belki de yılda bir kez Hampton Court'a giden bir adamla karşılaşsalar, "Selam!" derlerdi, "yahu ben seni fakir zannediyordum, basiretsiz arkadaşım!" Tanrım, adama öyle zor gelir ki! İnsan ne yapabilirdi? Melankoli olup deliremez, delirse de faydası olmaz. Bay Plornish'e zararı olurdu. Yine de adamı melankoli olup delirtmek ister gibisiniz. Hep buna çalışırsınız – sağ elinizle olmazsa sol elinizle. Avluda ne yapıyorlardı? Eh, onlara bir bakın, görürsünüz. Dikişle, ayakkabı bağlamakla ya da kırpma işlemleriyle veya yelek imalatıyla, sabahtan akşama, akşamdan sabaha çalışan, gece gündüz ve gündüz gece çalışıp bedenle ruhu ancak bir arada tutabilen –çoğu zaman o kadar bile değil– kızlar ve anneleri vardı. Her türlü mesleği olan, hepsi de çalışmak isteyen, ama iş bulamayan insanlar vardı. Hayatları boyu çalıştıktan sonra düşkünler evine kapatılan, mürşitlerden –diyordu Bay Plornish, ama herhalde mücrimler demek istiyordu– bile daha da kötü beslenme ve barınma şartlarıyla ve muameleyle karşılaşan yaşlı insanlar vardı. İnsan bir lokma ekmek için ne yapacağını bilmiyordu. Suçun kimde olduğuna gelince, Bay Plornish kimi suçlayacağını bilemiyordu. Acısını kimin çektiğini söyleyebilirdi, ama kimin hatası olduğunu söyleyemezdi. Öğrenmek ona düşmüyordu ve öğrense bile onu kim dinlerdi? Tek bildiği, bu işlerde çalışanların haklarını alamadıklarıydı ve bu doğru bir şey değildi. Kısacası, onun mantıksız görüşü, birisi için hiçbir şey yapamadıysanız yapmış gibi bir şey de almamalısınız; anladığı kadarıyla iş buna geliyordu. Böylece Plornish, bir şeyin başını veya sonunu bulmaya çalışan kör bir adam gibi, sitesinin dolaşık çilesini uzun uzun, nazik bir homurtuyla çevirip durdu; ta ki hapishane kapısına gelene kadar. Orada patronunu yalnız bıraktı; arkasından, kim bilir kaç bin Plornish'in Geçiştirme Ofisine belki bir ya da iki gün mesafede, o muhteşem kurumun kulağının aşina olmadığı aynı melodinin farklı çeşitlemelerini çaldıklarını merak ediyordu.

Bölüm XIII
Pederşahi

Bay Casby'den söz edilmesi Clennam'ın zihninde yine, geldiği gece Bay Flintwinch'in alevlendirdiği, için için yanan merak ve ilgi korlarını canlandırmıştı. Flora Casby, çocukluğunun aşkıydı ve ihtiyar odun kafalı Christopher'in (hâlâ bazen onunla ilişkide olan kimi saygısız ruhlar ondan bu şekilde söz ederdi) kızı ve tek çocuğuydu, kira zengini olarak ve gelecek vaat etmeyen birçok avlu ve ara sokağın taşını sıkıp suyunu çıkarmasıyla tanınırdı.

Birkaç gün araştırıp soruşturduktan sonra Arthur Clennam, Marshalsea Babasının davasının gerçekten umutsuz olduğuna ikna olmuş ve üzülerek onu yeniden özgürlüğe kavuşturma hayalinden vazgeçmişti. Şu anda Küçük Dorrit'le ilgili olarak da umut vaat eden bir araştırması yoktu; ama o gece kendisini, belki de bu tanışıklığı tazelemesinin –olur ya– o zavallı çocuk için yararlı olabileceğine ikna etti. Tabii şüphesiz, eklemeye gerek yok, Küçük Dorrit diye biri var olmasaydı da Bay Casby'nin kapısını çalardı; çünkü hepimiz, kendimizi nasıl kandırdığımızı biliriz – yani insanlar genel olarak, daha derin yanlarımız dışında, harekete geçirici nedenler bulmak için kendilerini kandırırlar.

Bir öğleden sonra, Küçük Dorrit'i doğrudan ilgilendiren bir şey yapıyor olmasa da yine de ona hamilik yaptığına dair rahatlatıcı ve oldukça da dürüst bir izlenimle kendisini Bay Casby'nin sokağının köşesinde buldu. Bay Casby, bir solukta vadiye inip tekrar Pentonville Tepesine çıkmak amacıyla anacaddeden çıkan, ancak yirmi metre sonra soluğu kesilen ve o zamandan beri hareketsiz kalan Gray's Inn Yolunun bir sokağında yaşıyordu. Şimdi oralarda böyle bir yer yok; ama yıllarca, meyve vermeyen bahçeler ve püsküren yazlıklarla yamanmış yabana inatla bakarak orada kalmıştı.

"Ev," diye düşündü Clennam, kapıya doğru geçerken, "anneminki kadar değişmemiş ve neredeyse aynı derece kasvetli görünüyor. Ama bu benzerlik dışarıda son buluyor. İçerideki vakur sükûneti biliyorum. Eski gül yapraklan ve lavanta dolu kavanozlarının kokusunu buradan bile alabiliyorum sanki."

Demode biçimli parlak pirinç kapı tokmağını vurmasıyla bir kadın hizmetkâr kapıya gelince o soluk kokular gerçekten de geçmiş ilkbaharın anısını taşıyan bir kış soluğu gibi onu selamladı. Ciddi, sessiz, hava

geçirmez eve girdi –insan buranın Doğu tarzında dilleri kesilmiş Kölelerle dolu olduğunu hayal edebilirdi– ve tekrar kapanan kapı, dışarıdaki sesi ve hareketi kesmişti sanki. Mobilyalar resmi, ciddi ve Quaker tarzı, ama bakımlıydı ve bir insandan bir ahşap tabureye, birçok kullanım için amaçlanmış ve azı için korunmuş herhangi bir şeyin sahip olabileceği kadar cazip bir tarafı vardı. Merdivenlerden yukarıda bir yerde ağırbaşlı bir saat vardı; aynı yönde ötmeyen bir kuş, sanki o da tik-tak ediyormuş gibi kafesini gagalıyordu. Salondaki ateş ızgarasında tıkırdıyordu. Şöminenin başında yalnızca bir kişi vardı ve cebindeki saatin tik-takları da duyulabilecek kadar yüksekti.

Hizmetçi kadın, "Bay Clennam" sözcüklerini o kadar yumuşak bir sesle tıkırdamıştı ki duyulmamıştı; böylece, kadının kapadığı kapının önünde fark edilmeden durdu. Yaşı hayli ilerlemiş, düzgün gri kaşları ateş ışığı titreştikçe tik-tak sesine uyumlu olarak kıpırdayan bir adam, bez ayakkabıları halının üzerinde, kendisi bir koltukta oturmuş, ellerini kavuşturmuş, başparmaklarını yavaş yavaş birbirinin üstünde döndürüyordu. Bu, ihtiyar Christopher Casby'di –bir bakışta tanınıyordu– yirmi yılda hiç değişmemiş ve kendi sağlam mobilyaları kadar dimdikti, değişen mevsimlerden ancak porselen kavanozlarındaki eski gül yaprakları ve eski lavantalar kadar etkilenmişti.

Belki de bu can sıkıcı dünyada, bir oğlan çocuğu olarak canlandırması hayal gücü için bu kadar can sıkıcı bir adam daha olmamıştır. Yine de hayatı boyunca pek değişmemişti. Oturduğu odada, gören herhangi birinin on yaşındaki Christopher Casby olarak tanımlayacağı bir oğlanın portresi karşısında onunla yüzleşiyordu –her ne kadar onun için bir dalgıç çanı kadar işine yarayabilecek bir saman tırmığı yüzüne örtülü olsa da bir menekşe tarhında, kendi bacaklarından birinin üstüne oturmuş ve bir köy kilisesinin çan kulesiyle yaşına göre fazla derin düşüncelere dalmış haldeydi. Aynı pürüzsüz yüz ve alın, aynı sakin mavi gözler, aynı durağan hava vardı. Parlayan, çok parladığı için kocaman görünen kel kafası ve yanlarda ve arkadaki ham ipeğe ya da cam ipliğine benzeyen uzun gri saçları hiç kesilmedikleri için son derece cömert görünüyordu; elbette bunlar oğlanda ihtiyarda olduğu gibi görünmezlerdi. Yine de samanlık tırmıklı Meleksi mahlukta, bez terlikli Pederşah'ın temelleri açıkça ayırt edilebiliyordu.

Birçok insan onu Pederşah adıyla anmaya bayılırdı. Mahalledeki çeşitli yaşlı kadınlar ondan Pederşahların Sonuncusu diye söz ederdi.

Öyle gri, öyle yavaş, öyle sessiz, öyle tutkusuz, öyle yamru yumru kafalı bir adamdı ki tam bir Pederşah'tı. Sokaklarda yoluna çıkıp ondan ressamların ve heykeltıraşların Pederşahı olmasını istirham ederlerdi; aslında çok fazla ısrarla, öyle ki bir Pederşah'ın noktalarını hatırlamak ya da bir tane icat etmek, Güzel Sanatların yeteneklerinin ötesinde görünürdü. Her iki cinsiyetten hayırseverler onun kim olduğunu sorar ve "İhtiyar Christopher Casby, evvelce Lord Decimus Tite Barnacle'ın emlak temsilcisiydi," cevabını alınca hayal kırıklığından sarhoş olmuş gibi haykırırlardı: "Ah! Neden o kafayla, o cinsinin bir velinimeti değil! Ah! Neden o kafayla, yetimlerin babası, yalnızların dostu değil!" Ama o, o kafayla, emlakzengini yaşlı Christopher Casby olarak kalmıştı ve o kafayla, şimdi sessiz salonunda oturuyordu. Aslında o kafası olmadan orada oturmasını beklemek mantıksızlığın zirvesi olurdu.

Arthur Clennam dikkatini çekmek için hareket edince adamın gri kaşları ona doğru döndü.

"Affedersiniz," dedi Clennam, "korkarım geldiğimi duymadınız?"

"Hayır, efendim, duymadım. Beni mi görmek istiyorsunuz, efendim?"

"Hürmetlerimi sunmak istemiştim."

Bay Casby, belki de kendisini ziyaretçinin başka bir şey sunmasına hazırladığından, bu son sözlerden biraz hayal kırıklığına uğramışa benziyordu. "Daha evvel sizinle," diye devam etti "–oturun lütfen– sizinle tanışmak zevkine vasıl olmuş muydum? Ah! Hakikaten, evet, sanırın öyle! Bu çehreyle tanıştığımı varsayarken yanılmadığımı düşünüyorum. Bay Flintwinch tarafından bilgilendirildiğim, bu ülkeye dönen beyefendiye hitap ediyorum galiba?"

"Şu anki ziyaretçiniz odur."

"Hakikaten mi! Bay Clennam?"

"Ta kendisi, Bay Casby."

"Bay Clennam, sizi gördüğüme memnun oldum. Son görüşmemizden beri nasılsınız?"

Clennam, geçen çeyrek yüzyıl içinde zaman zaman sağlığında ve ruh halinde hafif dalgalanmalar yaşadığını anlatmakla vakit harcamayı düşünmeden, genel olarak daha önce hiç bu kadar iyi olmadığını ya da o anlama gelen bir şeyler söyledi ve pederşahi ışığını ona doğru saçan "o kafanın" sahibiyle el sıkıştı.

"Biz yaşlıyız, Bay Clennam," dedi Christopher Casby.

"Biz de daha genç değiliz," dedi Clennam. Bu bilgece sözden sonra pek zekâ parıltısı saçmadığını hissetti ve gergin olduğunun farkına vardı.

"Ve muhterem pederiniz," dedi Bay Casby, "artık yoklar! Duyduğumda çok üzüldüm, Bay Clennam, çok üzüldüm."

Arthur olağan usulle kendisine sonsuz minnetini ifade etti.

"Bir zamanlar," dedi Bay Casby, "Aileniz ile dost olmadığımız bir zaman oldu. Aramızda küçük bir aile anlaşmazlığı olmuştu. Muhterem anneniz belki oğlunu kıskanmıştı; oğlu derken, sizin değerli benliğinizi kastediyorum, sizin değerli benliğinizi."

Pürüzsüz yüzü olgunlaşmış bir duvar ağacı meyvesi gibi çiçek açmıştı. Çiçek açan yüzü, kafası ve mavi gözleriyle, nadir bir bilgelik ve erdem duygusunu iletiyor gibiydi. Aynı şekilde, fizyolojik ifadesi de sevecenlik doluymuş gibi görünüyordu. Kimse bilgeliğin nerede olduğunu ya da erdemin nerede olduğunu veya sevecenliğin nerede olduğunu söyleyemezdi; ama hepsi onun bir yerlerindeymiş gibi görünürdü.

"Ama, o zamanlar," diye sürdürdü Bay Casby, "geldi ve geçti, geldi ve geçti. Şimdi zaman zaman kendime saygıdeğer validenizi ziyaret etme zevkini yaşatıyorum, onun sıkıntılarını ve güçlüklerini taşımaktaki metanet ve de zihin gücünü hayranlıkla izliyorum." Ellerini önünde kavuşturmuş halde otururken bu küçük tekrarlardan birini yaptığı zaman, kafasını bir tarafa yatınyor ve düşüncelerinde sözlere aktarılamayacak kadar tatlı bir derinlik varmış gibi nazikçe gülümsüyordu. Sanki olur da fazla yükselirse diye, kendini bunları söyleme zevkinden alıkoyuyordu, bu nedenle de uysallığı anlamsız olmayı tercih ediyordu.

"Duyduğuma göre o vesilelerden birinde," dedi Arthur, fırsatı tam zamanında yakalayarak, "anneme Küçük Dorrit'ten bahsetme nezaketinde bulunmuşsunuz."

"Küçük Dorrit mi? Bu küçük bir kiracımın bana bahsettiği dikişçi kız değil mi? Evet, evet. Dorrit ha? İsmi bu. Ah, evet, evet! Ona Küçük Dorrit mi diyorsunuz?"

Bu yöne giden bir yol yoktu. Araya sokuşturmanın bir yararı olmamıştı. Daha ileriye götürememişti.

"Kızım Flora," dedi Bay Casby, "muhtemelen duymuş olabileceğiniz gibi, Bay Clennam, birkaç yıl önce evlenmiş ve hayatını kurmuştu. Henüz birkaç ay evliyken kocasını kaybetmenin talihsizliğini yaşadı.

Şimdi yine benimle yaşıyor. Sizi gördüğüne sevinecektir, burada olduğunuzu ona bildirmeme izin verirseniz."

"Hayhay," dedi Clennam. "Önce siz nezaket göstermiş olmasaydınız ben zaten rica edecektim," dedi.

Bunun üzerine Bay Casby, bez ayakkabılarıyla kalktı ve yavaş, ağır adımlarla (fil gibiydi) kapıya gitti. Üzerinde uzun, geniş etekli, koyu yeşil bir ceket, koyu yeşil bir pantolon, koyu yeşil bir yelek vardı. Pederşahlar koyu yeşil kumaş giymezdi ama o yine de pederşahi görünüyordu.

Odadan henüz çıkmış ve tik-taklar yine duyulur hale gelmişti ki, hızlı bir elin ev kapısının mandalını çevirdiğini, kapıyı açtığını ve kapadığını işitti. Hemen ardından hızlı ve hevesli, kısa boylu, karanlık bir adam içeriye öyle bir giriş yaptı ki neredeyse Clennam'ın üstüne çıkıyordu.

"Merhaba!"

Clennam da, "Merhaba!" dememek için bir neden göremedi.

"Sorun ne?" dedi kısa boylu, karanlık adam.

"Ben bir sorun olduğunu duymadım," dedi Clennam.

"Bay Casby nerede?" diye sordu kısa boylu, karanlık adam, çevreye bakınarak.

"Onu istiyorsanız birazdan burada olacak."

"*Ben mi* istiyorum?" dedi kısa boylu, karanlık adam. "Siz istemiyor musunuz?"

Bu, Clennam'ın birkaç kısa açıklamada bulunmasını gerektirdi, bu sırada kısa boylu, karanlık adam nefesini tutmuş, ona bakıyordu. Siyahı ve paslı demir grisi kıyafetleri; boncuk gibi simsiyah gözleri; küçük, fırça gibi siyah bir çenesi; kafasından fırlayan tel tel, çatal ya da saç tokası gibi siyah saçları ve doğuştan soluk görünümlü veya sanatla kirli gösterilen ya da her ikisinin de birleşimiyle oluşan koyu bir cilt tonu vardı. Kömürden çıkmış gibi kirli elleri ve kirli tırnakları vardı; terlemişti ve küçük bir buharlı makine gibi zorlanıyor, homurdanıyor, burnundan soluyor ve pofurduyordu.

"Ah!" dedi Arthur ona oraya neden geldiğini söyleyince. "Çok iyi. Doğru. Pancks'i sorarsa geldiğini söyler misiniz lütfen?" Ve sonra homurdanıp pofurdayarak başka bir kapıdan çıktı.

Şimdi, evde eski günlerde, Pederşahların sonuncusuyla ilgili havada uçuşan kimi cüretkâr şüpheler, unutulmuş bazı yollardan gelerek

Arthur'un algı merkeziyle temasa geçmişti. O dönemin atmosferinden kalan bazı kuşku zerrelerinin farkındaydı ve o gözle bakıldığında, Christopher Casby yalnızca hanı olmayan bir han tabelasıydı; dinlenecek bir yer, müteşekkir olacak bir şey yokken, dinlenmeniz ve müteşekkir olmanız için bir davetti. Hatta bu zerrelerden bazılarının Christopher'ın "o kafada" tasarımlar barındırma yeteneğine sahip, kurnaz bir düzenbaz oluşunu temsil ettiğini biliyordu. Kimi başka zerreler de kendisini ağır, bencil, serseri mayın bir mankafa olarak gösteriyordu, başka insanlarla yaptığı hantal itiş kakışları sırasında tesadüfen hayatını rahatlık ve güvence içinde yaşayabilmek için yalnızca çenesini tutması, kelini parlatması ve saçını rahat bırakması gerektiğini keşfetmiş ve buna tutunma kurnazlığını göstermişti. Lord Decimus Tite Barnacle'ın emlak temsilcisi olmasının, bir parça olsun işletmecilik yeteneğine sahip olmasına değil, kimsenin böyle bir adamın mülkü istismar ettiğini ya da zimmetine geçirdiğini düşünemeyeceği kadar iyi niyetli görünmesine atfedilebileceği söylenirdi; ayrıca, benzer nedenlerden dolayı, şimdi kendi kiralarından, daha az fiyakalı ve daha az parlayan bir keli olan herhangi birinden daha çok para kazanıyordu. Kısacası birçok insan (tik-tak eden salonda yalnız kalan Clennam hatırladı ki) modellerini seçer; tıpkı ressamların modellerini seçtikleri gibi; oysa Kraliyet Akademisinde her yıl, kirpiklerinden, çenesinden ya da bacaklarından ötürü tüm asli erdemleri bünyesinde bulunduran yaşlı, habis bir serseri ya da köpek hırsızı bulunacaktır (böylelikle doğanın daha dikkatli öğrencilerinin göğüslerine karmaşa dikenleri ekerek), bu nedenle, büyük toplumsal sergide, aksesuarlar sık sık iç karakter yerine kabul edilir.

Arthur Clennam bunları hatırlayıp Bay Pancks'i onlarla aynı sıraya dizince, tam olarak karar veremese de, tek fikri kelini iyice cilalanmış tutmak olan son Pederşah'ın söz konusu serseri mayın mankafa olduğu ve tıpkı sık sık Thames Nehrinde hantal bir geminin gelgite kapılıp, kıçı önde alabanda halinde hem kendi hem başkalarının yolunda harika bir seyrüsefer gösterisi yaparken aniden küçük bir kömürlü buharlı römorkörün çıkagelerek onu yedeğine alıp götürmesi gibi; benzer şekilde külfetli Pederşah'ın da homurtulu Pancks tarafından yedeğe alındığı ve şimdi o küçük, köhne teknenin peşinden gittiği görüşündeydi.

Bay Casby'nin kızı Flora'yla birlikte dönmesi, bu derin düşüncelere son verdi. Clennam'ın gözleri eski tutkusunun nesnesine düştükleri anda titreyerek paramparça olmuştu.

Çoğu erkek, eski bir fikre sadık olamayacak kadar kendisine sadıktır. Bu tutarsız bir zihnin kanıtı değil, tam tersidir; fikir gerçekle hiçbir benzerlik taşımadığında bu farklılık zihin için ölümcül bir şok yaratır. Clennam'ın durumu da buydu. Gençliğinde bu kadını hararetle sevmiş ve şefkat ve hayal gücünün tüm kilitli servetini onun önüne sermişti. Bu servet, çöl gibi evinde Robinson Crusoe'nun parası gibi olmuştu; kimseyle alışveriş yapılamayan, onun için akıtana kadar karanlıkta paslanan. O unutulmaz zamandan bu yana, buraya geldiği geceye kadar, onun Şimdisi ya da Geleceği açısından öldüğünü(ki kolayca ölmüş olabilirdi) bilse de, Geçmişin eski fantezisini, eski kutsal yerinde değişmeden tutmuştu. Ve şimdi Pederşahların sonuncusu, soğukkanlı bir havayla salona girerek etkisi itibariyle şunu söylemiş oluyordu: "Şimdi lütfen o fikrini yere bırak ve üzerinde dans et. Bu, Flora."

Eskiden de uzun boylu olan Flora, artık iyice genişlemiş ve soluk soluğaydı, ama bu bir şey değildi. Bir zambak olarak bıraktığı Flora, bir şakayık olmuştu; ama bu da bir şey değildi. Söylediği ve düşündüğü her şeyde büyüleyici görünen Flora, dağınık ve aptaldı. İşte bu bir şeydi. Eskiden şımarık ve kaba olan Flora, hâlâ şımarık ve kaba olmaya azimliydi. Bu, ölümcül darbe oldu.

Flora bu!

"Hem de nasıl," diye kıkırdadı Flora, eski kız çocuğu tavrının bir karikatürü gibi, klasik antik çağda yaşayıp ölmüş biri olsa bir maskaranın cenaze töreninde yapacağı gibi bir tavırla. "Clennam'ı görmekten utanıyorum, korku içindeyim, beni korkunç bir şekilde değişmiş bulacağını biliyorum, aslında yaşlı bir kadınım, keşfedilmek şok edici, gerçekten şok edici!"

Ona sadece umduğu gibi olduğuna ve zamanın kendisi için de durmadığına dair güvence verdi.

"Ah! Ama bir beyefendi için zaman çok farklıdır ve gerçekten de öyle şaşırtıcı derecede iyi görünüyorsunuz ki böyle bir şey söyleme hakkına sahip değilsiniz, oysa ben, anlıyorsunuz – oh!" diye haykırdı Flora küçük bir çığlık atarak, "Ben dehşet vericiyim!"

Anlaşılan sahnelenen dramdaki kendi rolünü henüz anlamayan Pederşah, boş bir huzurla parlıyordu.

"Fakat değişmemekten söz edeceksek," dedi ne derse desin asla tam bir nokta koymayan Flora, "Babacığa bak, Babacık da tamamen gittiğinizdeki gibi değil mi? Babacığın öz evladına böyle azap çektir-

mesi acımasızca değil mi? Eğer bu şekilde devam edersek, böyle devam ederse bizi tanımayan insanlar benim Babacığın Annesi olduğumu düşünmeye başlayacaklar!"

Arthur bunun için uzun bir zaman geçmesi gerekeceğini düşündü.

"Ah Bay Clennam, dünyanın en samimiyetsiz yaratığısınız," dedi Flora, "Şimdiden eski övgüleri sıralama tarzınızı kaybetmediğini görebiliyorum, duygusal yönden etkilenmiş gibi yapmanızı yani –en azından öyle demek istemiyorum– ah, ben ne demek istediğimi bilmiyorum ki!" Burada Flora kafası karışmış bir edayla kıkırdadı ve ona eski bakışlarından birini fırlattı.

Pederşah artık piyesteki rolünün olabildiğince süratle sahneden uzaklaşmak olduğunu algılamaya başlamış gibi kalktı ve Pancks'in çıktığı kapıyı açarak o Şilebe adıyla seslendi. Ötesindeki küçük bir limandan bir cevap aldı ve doğruca görüş sahasının görüş alanından çıktı.

"Umarım gitmeyi düşünmüyorsunuz," dedi Flora. Arthur şapkasına baktı, saçma bir dehşete düşmüştü ve ne yapacağını bilmiyordu. "Asla gitmeyi düşünmek gibi bir kabalık yapmayacağınıza eminim Arthur –yani Bay Arthur demek istedim ya da Bay Clennam daha uygun olur– ama hakikaten ben ne dediğimi bilmiyorum. Düşününce, sonsuza dek geçmişte kalacak o eski güzel günler hakkında konuşmamak daha iyi olur bence ve muhtemelen çok daha makbul meşgaleniz vardır ve Tanrı'dan buna müdahale edecek son insan olmayı dilerim, gerçi bir zamanlar ama yine saçmalamaya başlıyorum."

Sözünü ettiği günlerde Flora'nın böyle bir çalçene olması mümkün müydü? Onu cezbeden büyüde şu anki ipe sapa gelmez gevezeliği var mıydı?

"Hakikaten hiç şüphem yok ki," dedi Flora, şaşırtıcı bir süratle koşar gibi cümlelerinde virgülden başka bir noktalama kullanmadan ve onu da çok az kullanarak, "bir Çinli hanımefendiyle evlenmişsinizdir, o kadar uzun süre Çin'de olup ticaretle iştigal ettiğinize ve doğal olarak yerleşip irtibatlarınızı geliştirmek istediğinize göre Çinli bir hanımefendiye izdivaç teklif etmenizden ve Çinli hanımefendinin de kabul edip çok kazançlı çıktığını düşünmesinden daha tabii bir şey olamaz, tek ümidim bir Pagoda muhalifi olmaması."

"Hayır," dedi Arthur, elinde olmadan gülümseyerek, "herhangi bir hanımefendiyle evlenmedim, Flora."

"Ah, aman Tanrım ümit ederim ki benim yüzümden çok uzun süre bekâr kalmadınız!" diye kıkırdadı Flora, "ama tabii ki kalmadınız neden kalasınız, lütfen cevap vermeyin, nereye doğru koşturduğumu bilmiyorum ve hah ne olur bana Çinli hanımefendilerin gözlerinin gerçekten o kadar uzun ve çekik olup olmadığını anlatır mısınız, bana hep iskambildeki sedef balıklarını hatırlatıyor ve hakikaten bellerine kadar inen atkuyrukları var mı hem de örülmüş, yoksa sadece erkeklerde mi var aklını aklınızda tutuyorlar ve gerçekten arkalarına kuyruk takıyorlar mı, katlı mı yoksa sadece erkekler mi yapıyor ve saçlarını alınlarından arkaya sımsıkı taradıklarında canları yanmıyor mu ve neden köprülerine tapınaklarına şapkalarına ve başka şeylere küçük çanlar takıyorlar ya da aslında takmıyorlar mı?" Flora ona eski bakışlarından bir tane daha fırlattı. Anında söze devam eti, sanki Arthur soruları uzun uzun cevaplamış gibi.

"O halde hepsi doğru ve hakikaten yapıyorlar! Aman Tanrım, Arthur! Beni lütfen affedin, eski alışkanlık, Bay Clennam çok daha münasip, bu kadar uzun bir süre yaşamak için ne ülke ve bir sürü fener ve şemsiyelerle ne kadar karanlık ve ıslak bir iklim olmalı ve hiç şüphesiz öyledir, herkesin onları taşıdığı ve her yere astığı o iki ticaret alanında ne çok para kazanılıyordur, sonra küçük ayakkabılar ve bebeklik döneminde sıkıştırılan ayaklar da oldukça şaşırtıcı, ne gezginmişsiniz!"

Bu gülünesi sıkıntıyı çeken Clennam'a o eski bakışlardan bir tane daha fırlattı.

"Olur şey değil," dedi Flora, "buradaki değişiklikleri düşünüyorum da, Arthur –üstesinden gelemiyorum ve öyle tabii geliyor ki ama Bay Clennam çokdaha münasip– Çin âdetlerine aşina olduğunuza ve lisanı bir yerli gibi, hatta belki daha iyi konuştuğunuza eminim, her zaman çok zekiydiniz ve şüphesiz gayet zordur ama, eğer ben öğrenmeyi deneyecek olsaydım eminim çay sandıkları bile beni öldürmeye kalkardı, insan Arthur –yine yapıyorum çok tabii geliyor ama çok münasebetsizce– bu tür değişikliklere inanamazken, Bayan Finching'i kendim bile hayal edemediğim halde kim hayal edebilirdi ki!"

"Bu evlilik soyadınız mı?" diye sordu Arthur, tüm bunların arasında, ne kadar tuhaf olsa da aralarındaki o gençlik ilişkisinden söz ettiğinde sesinde ifade bulan belirli bir sıcaklıktan etkilenmişti. "Finching mi?"

"Finching, ah evet, korkunç isim, değil mi, ama Bay F. bana yedi defa izdivaç teklif etti ve söylemeliyim ki on iki ay beklemeye cömertçe rıza

gösterdi, ki neticede bunun için mesul değildi ve elinden de bir şey gelemezdi, mükemmel adam, hiç sizin gibi değil ama mükemmel bir adam!"

Flora'nın nihayet bir an için konuşmaktan nefesi daralmıştı. Sadece bir an için; çünkü müteveffa Bay F.'nin ruhuna hürmeten cep mendilinin küçücük bir köşesini gözüne götürürken nefesini yakaladı ve yine başladı.

"Bu değişmiş şartlarda Arthur –Bay Clennam– benimle resmi bir arkadaşlık yürütmenizin münasip olacağına hiç kimse itiraz edemez ve zaten başka bir şey de olamazdınız, en azından bildiğinizi zannetmem ama her şeyin çok farklı olduğu bir zaman olduğunu hatırlamadan edemiyorum."

"Sevgili Bayan Finching," diye başladı Arthur, yine o hoş tonlamadan etkilenmişti.

"Ah o berbat çirkin ismi söylemeyin, Flora deyin!"

"Flora. Sizi temin ederim Flora, sizi bir kez daha gördüğüm için ve sizin de benim gibi, gençliğin ve ümidin ışığında her şeyi önümüzde serili gördüğümüz eski, çılgın rüyaları unutmadığınızı öğrendiğim için mesudum."

"Pek öyle görünmüyorsunuz," diye dudak büktü Flora, "çok serinkanlı bir edanız var ama benden ne kadar hayal kırıklığına uğradığınızı bilsem de zannedersem nedeni Çinli hanımefendiler –ya da Mandarinçeler, onlara öyle diyorsanız– olmalı ya da belki de neden benim, bu da muhtemel."

"Hayır, hayır," diye rica etti Clennam. "Böyle söylemeyin."

"Oh, söylemeliyim," dedi Flora kararlı bir tonla, "söylememek saçmalık olur, biliyorum beklediğiniz gibi değilim, bunu çok iyi biliyorum."

Bunu bu hızının arasında, daha akıllı bir kadının çabucak algılayacağı gibi bulmuştu. Yine de tutarsız ve derin bir mantıksızlıkla, uzun süre önce terk edilmiş oğlan ve kız ilişkilerini, şimdiki konuşmalarına yedirmeye çalışması Clennam'ı sersemletmişti.

"Bir tek sözüm var," dedi Flora, en ufak bir uyanda bulunmadan ve Clennam'ı dehşete düşüren bir âşıklar kavgası tonlamasında. "Bir izahatta bulunmalıyım, Anneciğiniz gelip Babacığımla olay çıkarttığında ve beni aşağıya, küçük kahvaltı odasına çağırdıklarında ve onlar sandalyelerine oturmuş, Anneciğinizin güneşliği aralarında olduğu halde iki öfkeli boğa gibi birbirine bakarlarken, ben ne yapabilirdim?"

"Sevgili Bayan Finching," dedi Clennam, "hepsi uzun zaman önceydi ve çok uzun zaman önce neticelendirilmişti, bu kadar ciddiye almaya değer mi?"

"Ben," dedi Flora, "bütün Çin cemiyeti tarafından kalpsizlikle suçlanmak istemiyorum, Arthur, fırsatım varken kendimi temize çıkarmalıyım gayet iyi bilmeniz icap eder ki *Paul ve Virginia*[1] vardı ve iade edilmesi gerekiyordu ve not ya da yorum olmaksızın iade edildi, demiyorum ki bana yazabilirdiniz, ama kapağında kırmızı bir etiketle gelseydi, Pekin'e Nankeen'e ve neydi üçüncüsü, yalınayak gel anlamına geldiğini bilirdim."

"Sevgili Bayan Finching, sizin bir suçunuz yoktu ve ben de sizi asla suçlamadım. Çok genç, çok bağımlı ve çaresizdik, ayrılığımızı kabul etmekten başka bir çıkar yol yoktu. Lütfen düşünün, ne kadar zaman önceydi," diye yumuşak bir edayla uyardı Arthur.

"Bir sözüm daha var," dedi Flora, yorulmaz çenesiyle, "bir şeyi daha izah etmek istiyorum, beş gün boyunca ağlamaktan başıma soğuk almıştım ve zamanımın tümünü arka misafir odasında geçirdim –arka misafir odası hâlâ birinci katta ve evin arka tarafında sözlerimi teyit etmek üzere duruyor– o berbat dönem geçtikten sonra durgunluk yılları geldi geçti ve Bay F. ortak bir arkadaşımız aracılığıyla bizimle tanıştı, sırf dikkat kesilmişti ve ertesi gün aradı; kısa süre sonra haftada üç akşam aramaya ve akşam yemeği için küçük şeyler göndermeye başladı. Bay F.'ninkisi sevgi değil, tapınmaydı, Bay F. Babacığın da tam izniyle teklifini yaptı ve ben ne yapabilirdim ki?"

"Hiçbir şey," dedi Arthur, neşeyle karşılamış bir edayla, "en doğrusunu yapmışsınız. İzin verirseniz eski bir arkadaşınız olarak sizi temin ederim ki doğru olanı yapmışsınız."

"Bir son sözüm daha var," diye devam etti Flora, sıradan yaşamı elinin tersiyle reddederek, "son bir izahatta bulunmak isterim, Bay F.'nin ilk olarak yanlış anlaması mümkün olmayan tavırlar sergilemesinden evvel bir zaman vardı, o şimdi mazi oldu ve olmayacaktı sevgili Bay Clennam, artık altın bir zincirle bağlı değilsiniz, özgürsünüz, mutlu olacağınıza eminim, işte burada her zaman yorucu olan ve istenmediği her yere burnunu sokan Babacık."

---

[1] *Paul et Virginie* (1788) J. H. Bernardin de Saint-Pierre (1737-1814) tarafından yazılmış, cennet gibi bir adada geçen popüler, romantik bir romandır –çn.

Bu sözlerle ve ürkek bir temkinle yüklü, aceleci bir tavırla –Clennam'ın gözlerinin eskiden beri aşina olduğu bir tavırla– zavallı Flora, kendisini uzun yıllar öncesinde, on sekiz yaşında bıraktı ve en sonunda sustu.

Ya da denebilir ki kendisinin yaklaşık yarısını geçmişte, on sekiz yaşında bırakmış, kalanını da Bay F.'nin duluna aşılamıştı; böylece kendisini, bir zamanların oğlan çocuğu sevgilisinin kayıtsızlık algısıyla gülünçlük algısının tuhaf bir biçimde harmanlandığı duygularla izlediği, ahlaklı bir denizkızı yapıyordu.

Örneğin kendisiyle Clennam arasında son derece heyecanlı, gizli bir anlayış vardı, sanki İskoçya'ya kadar uzanan posta arabaları katarının ilki o anda köşedeydi ve başında Pederşah'ın onayı ve tüm insanlığın tam oybirliğiyle, aile şemsiyesinin gölgesinde onunla birlikte Mahalle Kilisesine girememiş (ve girmek istememiş) gibiydi; Flora, keşif korkusunu ifade eden gizemli sinyallerin ıstıraplarıyla ruhunu rahatlatıyordu. Clennam, her dakika giderek daha da sersemledikçe müteveffa Bay F.'nin dulunun kendisini ve onu eski yerlerine koyarak ve eskiden yaşananlan yeniden sahneleyerek çok güzel eğlendiğini görüyordu; fakat şimdi sahne tozlanmış, dekor solmuş, genç oyuncular ölmüş, orkestra gitmiş, ışıklar sönmüştü. Ve yine de bir zamanlar onun için doğal olarak hatırladığı şeylerin bu çarpık dirilişinde, bunlann kendisini görünce dirildiğini ve içinde müşfik bir hatıra bulunduğunu hissetmeden edemedi.

Pederşah akşam yemeğine kalması için ısrar etti ve Flora da "Evet!" diye işaret etti. Clennam yemeğe kalmaktan fazlasını yapabilmiş olmayı öyle arzulardı, bir zamanlar olan ya da asla olmamış haliyle o Flora'yı bulabilmeyi o kadar çok arzulardı ki, neredeyse utanç hissettiği hayal kırıklığını biraz olsun telafi etmek adına ailenin arzusuna teslim olması gerektiğini düşündü. Böylece yemeğe kaldı.

Pancks de onlarla birlikte yemek yedi. Altıya çeyrek kala limanından pofurdayarak çıkmış ve doğruca, o sırada beyhude bir tavırla Kanayan Yürek Avlusu ile ilgili kesat bir hesabı incelemekte olan Pederşah'ın yaruna gitmişti. Pancks derhal palamarını bağladı ve onu dışarı çıkardı.

"Kanayan Yürek Avlusu mu?" dedi Pancks, pofurdayıp homurdanarak. "Meşakkatli bir mülktür. Fena kazandırmaz, ama kiralan toplamak çok zordur. O tek yer size sahip olduğunuz tüm yerlerden daha fazla sıkıntı verir."

Yedeğe alınan büyük geminin, birçok izleyici tarafından asıl güçlü nesne olarak bütün takdiri toplaması gibi, Pederşah da Pancks'in kendisi adına söylediği her şeyi çoğunlukla kendisi söylemiş gibi görünüyordu.

"Sahi mi?" dedi Clennam, cilalanmış kafanın parıltısıyla bu izlenim öyle büyük bir etki yaratmıştı ki Şilep yerine gemiye konuşmuştu. "Oradaki insanlar çok mu fakir?"

"Anlamak zor," dedi Pancks, kirli ellerinden birini paslanmış demir grisi ceplerinden çıkararak, yiyebileceği bir tırnak aradı, sonra boncuk gözlerini işverenine çevirdi, "fakir midirler zengin mi. Fakir olduklarını söylerler, ama bunu hepsi söyler. Birisi zengin olduğunu söylerse umumiyetle öyle olmadığına emin olabilirsiniz. Ayrıca fakirlerse de elinizden bir şey gelmez. Kiranızı toplayamazsanız kendiniz de fakir kalırsınız."

"Bu da doğru," dedi Arthur.

"Londra'nın tüm fakirlerine serbest ev açamazsınız," diye devam etti Pancks, "Onları bedavaya barındıramazsınız. Kapıları açıp serbestçe girmelerine izin veremezsiniz. Bilmiyorsanız yapamazsınız."

Bay Casby, durgun ve merhametli belirsizliğiyle başını iki yana salladı.

"Birisi sizden haftada yarım krona oda kiralarsa ve hafta sonunda yarım kronu yoksa, o adama dersiniz ki o zaman odayı neden tuttun? Bir şeyin yoksa, neden diğer şeyin var? Paranı ne yaptın da bitirdin? Bununla ne demek istiyorsun? Neyin peşindesin? Böyle bir insana böyle dersiniz. Demezseniz size ayıp!" Burada Bay Pancks, güçlü bir üflemeyle burun bölgesinde üretilen, eşsiz ve şaşırtıcı ve bu ses dışında herhangi bir sonuç vermeyen bir gürültü çıkardı.

"Zannedersem buranın doğusunda ve kuzeydoğusunda da bir miktar mülkünüz var," dedi Clennam, hangisine hitap edeceğinden emin olamayarak.

"Ha, epeyce," dedi Pancks. "İlle doğu ya da kuzeydoğu değil, pusulanın herhangi bir noktası da işinizi görür. İstediğiniz şey, iyi bir yatırım ve hızlı bir geri dönüş. Bulabildiğiniz yerde kaparsınız. Mevki fark etmez sizin için."

Pederşahi çadırda akşam yemeğinden önce ortaya çıkan dördüncü ve orijinal bir figür daha vardı. Bu inanılmaz derecede küçük, yaşlı bir kadındı, yüzü ucuz bir ahşap bebeğinki gibiydi ve başının üstün-

de, sanki bebeğin sahibi çocuk her yerinden iğneyle sabitlemiş gibi görünen sarı bir peruk dengesizce tünemişti. Bu küçük yaşlı kadının dikkat çekici diğer bir özelliği, yüzünün aynı çocuk tarafından iki ya da üç yerinden kaşık gibi küt bir araçla zedelenmiş gibi görünmesiydi; pek çok çizikle dolu çehresi ve özellikle burun ucu, genel olarak kâse biçimine denk düşen bir nesneyle karşılaşmıştı. Bu küçük yaşlı kadının dikkat çekici diğer bir yanı da Bay F.'nin Teyzesi dışında bir adının olmamasıydı.

Ziyaretçinin görüş alanına şu koşullar altında girmişti: Flora, ilk servis masaya koyulduğu sırada, Bay F.'nin onu miras bıraktığını Bay Clennam'ın duymamış olabileceğini söylemişti. Clennam da buna karşılık Bay F.'nin dünyevi varlıklarının hepsini değilse de büyük bir bölümünü taptığı eşine bırakmış olduğunu umduğunu ima etti. Flora, evet, dedi, ama bunu kastetmemişti, Bay F. Harika bir vasiyet hazırlamış, ama teyzesini ayrı bir miras olarak bırakmıştı. Daha sonra mirası getirmek için odadan çıktı ve geri döndüğünde, oldukça muzaffer bir edayla Bay F.'nin Teyzesini takdim etti.

Yabancının Bay F.'nin Teyzesinde keşfedebileceği başlıca özellikler, aşın katılık ve amansız bir suskunluktu; bazen derin bir uyarı tonlamasıyla sözler sarf etme eğilimine kapılıyor, söylenen hiçbir şeyin karşılığı olmayan ve hiçbir fikirle bağdaşmayan ifadeleriyle akılları karıştırıyor ve insanı dehşete düşürüyordu. Bay F.'nin Teyzesi bu gözlemleri kendine ait bir sistemden fırlatıyor olabilir ve bu sistemi dâhiyane, hatta incelikli olabilirdi, ama bir anahtarı yoktu.

Tertemiz servis edilen ve güzel pişmiş akşam yemeği (ne de olsa pederşahi hane halkı her açıdan sessiz sindirimi desteklerdi) biraz çorba, biraz kızartılmış dilbalığı, karides sosu ve bir patates yemeğiyle başladı. Sohbet hâlâ kiraların toplanmasıyla ilgiliydi. Bay F.'nin Teyzesi, kötü niyetli bir bakışla masa başındakileri on dakika süzdükten sonra şu dehşet verici ifadede bulundu:

"Henley'de yaşadığımız zamanlar, kalaycılar Barnes'ın kazını çalmıştı."

Bay Pancks cesurca başını salladı ve "Pekâlâ, hanımefendi," dedi. Ama bu gizemli mesajın Clennam üzerindeki etkisi kesinlikle onu korkutmak oldu. Ve bir başka durum bu yaşlı hanımefendiye tuhaf bir korkunçluk veriyordu. Her an bakmasına rağmen asla herhangi birini gördüğünü belli etmiyordu.

Nazik ve özenli yabancı, diyelim ki patates konusunda onun eğilimlerine başvurmak isterdi. Ancak bunu ifade etme eylemi onun üzerinde umutsuzca boşa gidecekti ve ne yapabilirdi ki? Hiç kimse, "Bay F.'nin Teyzesi, izin verir misiniz?" diyemezdi. Diğer herkes de Clennam gibi yılmış ve afallamış bir halde yemek yemeyi bırakmıştı.

Koyun, bir biftek ve elmalı turta vardı –kazlarla yakından uzaktan alakası yoktu– ve akşam yemeği, aslında olduğu gibi, büyüsünü kaybetmiş bir şölen gibi devam etti. Bir zamanlar Clennam o masada Flora'dan başka bir şeyle ilgilenmeden oturmuştu; şimdi Flora'ya duyduğu başlıca ilgi, iradesi dışında, siyah birayı çok sevdiğini, duygularını büyük miktarda şeriyle birleştirdiğini ve biraz fazla büyümüş olmasının önemli gerekçelere dayandığını gözlemlemekti. Pederşahlann sonuncusu boğazına düşkündü ve başkasını besleyen iyi bir ruhun sevecenliğiyle, muazzam miktarda katı yiyeceği hakladı. Her zaman acelesi olan ve zaman zaman yanındaki küçük, kirli bir deftere (belki de tatlının üstüne ziyaret etmeyi düşündüğü borçluların isimlerini içeriyordu) bakan Bay Pancks, yemeğini kömür atar gibi bol gürültü ve takırtı ve arada bir pofurtu ve homurtuyla, buharı basıp az sonra gitmeye hazırlanıyormuş gibi yedi.

Yemek boyunca, Flora şimdiki yeme içme iştahını, geçmişteki romantik aşk iştahıyla birleştirerek Clennam'ı gözlerini tabağından kaldırmaktan korkar hale getirdi; çünkü bir komplo kurmuşlar gibi gizemli bir anlam ya da uyan içeren bakışlarla karşılaşmadan ona doğru bakmak mümkün değildi. Bay F.'nin Teyzesi büyük bir hoşnutsuzlukla, sessizce ona kafa tutuyordu; masa örtüsü kaldırılıp likör sürahileri ortaya çıkınca kimseye danışmadan sohbete girerek yeni bir gözleme başladı.

Flora az önce, "Bay Clennam, bana Bay F.'nin Teyzesi için bir kadeh porto şarabı verir misiniz?" demişti.

Kadının anında, "Londra Köprüsünün yakınlarındaki Anıt," diye ilan etti, "Büyük Londra Yangınından sonra dikilmişti; Büyük Londra Yangını da amcan George'un atölyelerinin yandığı yangın değildi."

Bay Pancks önceki cesaretiyle, "Sahi mi hanımefendi? Pekâlâ!" dedi. Fakat hayali bir çelişki ya da başka bir yanılsamayla öfkelenmiş görünen Bay F.'nin Teyzesi, tekrar sessizliğe gömülmek yerine şu ilanı ekledi:

"Aptallardan nefret ederim!"

Neredeyse kendi başına Süleymanî[1] olan bu düşüncesi, doğrudan ziyaretçinin başını hedef alan, o denli yaralayıcı ve kişisel bir karaktere sahipti ki Bay F.'nin Teyzesinin odasına götürülmesi gerektiği anlaşılmıştı. Bu işi Flora sessizce yerine getirdi. Bay F.'nin Teyzesi direnmedi, ama çıkarken amansız bir düşmanlıkla, "Neden buraya gelmiş peki?" diye soruyordu.

Flora döndüğünde mirasının zeki ama bazen biraz müstesna, "beğenmediği şeyler" olabilen bir yaşlı hanımefendi olduğunu açıkladı; bunlar anlaşılan Flora'nın gurur duyduğu özelliklerdi. Olay Flora'nın iyi huyunu ortaya çıkardığı için Clennam, yaşlı kadını buna neden olmakla suçlayamazdı; artık onun varlığının yarattığı korkudan kurtulmuştu ve huzur içinde bir veya iki kadeh şarap içebildiler. Pancks'in birazdan yola çıkacağını ve Pederşah'ın uyumaya gideceğini tahmin ederek, annesini ziyaret etmek zorunda olduğunu mazeret gösterdi ve Bay Pancks'e hangi yöne gittiğini sordu.

"Şehre, efendim," dedi Pancks.

"Beraber yürüyelim mi?" dedi Arthur.

"Anlaştık," dedi Pancks.

---

[1] Kısa ve özlü; Süleyman'ın Özdeyişleri gibi –çn.

Bu arada Flora, Arthur'un kulağına doğru süratle kopuk kopuk mırıldanıyordu, bir zaman geçmişti ve geçmişle arada derin bir uçurum vardı ve altın bir zincir artık onu bağlamıyordu ve müteveffa Bay F.'nin anısına saygı duyuyordu ve yarın bir buçukta evde olacaktı ve Kaderin kararlarından geri dönülemiyordu ve hiçbir şeyin akşamüstü saat tam dörtte Gray's-Inn Gardens'ın kuzeybatı cenahında yürümesi kadar ihtimal dışı olmadığını düşünüyordu. Elini kaybolmuş Flora'ya ya da denizkızına değil, var olan Flora'ya samimiyetle sunarak ayrılmayı denedi, ama Flora kabul etmiyordu, edemiyordu, kendisini ve onu geçmişte kalmış karakterlerinden ayırma gücünden yoksundu. Clennam evden çıktığında oldukça mutsuz ve her zamankinden daha fazla sersemlemiş bir haldeydi ve yedeğe alınma şansını yakalamış olmasa ilk çeyrek saat içinde herhangi bir yere sürüklenebilirdi.

Serin havada ve Flora'nın yokluğunda kendine gelmeye başlayınca Pancks'in tam sürat ilerlediğini ve bulabildiği tırnaklarını kemirerek aralıklarla hırladığını fark etti. Bir eli cebinde ve yıpranmış şapkasının arkaya atılmış bu hali besbelli düşündüğünü gösteriyordu.

"Taze bir gece!" dedi Arthur.

"Evet, oldukça taze," diye onayladı Pancks. "Bir yabancı olarak iklimi benden daha fazla hissediyorsunuz herhalde. Aslında benim hissedecek zamanım olmadı."

"Çok mu meşgul bir hayatınız var?"

"Evet, hep bakmam icap eden birileri ya da bakılacak bir şey var. Ama işi severim," dedi Pancks, biraz daha hızlanarak. "İnsan neden yaratılmış?"

"Başka hiçbir şey için değil mi?" dedi Clennam.

Pancks karşılığında, "Başka ne var ki?" sorusunu sordu. Bu en komprime haliyle Clennam'ın hayatına dayanan bir ağırlıktı ve hiçbir cevap vermedi.

"Ben de haftalık kiracılara bunu soruyorum," dedi Pancks. "Bazıları surat asıp bana diyorlar ki, gördüğünüz gibi fakiriz, efendim, ama uyanık olduğumuz her dakika eziyet içinde, köle gibi durmadan çalışıyoruz." Ben de diyorum ki, başka ne için yaratıldın? Bu onları susturuyor. Verebilecek bir cevapları yok. Başka ne için yaratıldın? Bu soru mevzuyu kapatıyor."

"Vay, vay, vay!" Clennam içini çekti.

"İşte buradayım," dedi Pancks, haftalık kiracıyla tartışmayı sürdürerek. "Ben başka ne için yaratıldığımı düşünüyorum sence? Hiçbir

şey. Beni erkenden sarsıp uyandır, harekete geçir, yemeklerimi yutmak için istediğin kadar kısa zaman ver ve beni çalıştır. Sen beni hep çalıştır, ben de seni hep çalıştırayım, daima başkasını çalıştır. İşte, ticari bir ülkede İnsanın Tüm Görevi budur."

Sessizce biraz daha yürüdükten sonra Clennam sordu: "Hiçbir özel zevkiniz yok mu, Bay Pancks?"

"Zevk derken?" diye sertçe sordu Pancks.

"Temayül diyelim."

"Para kazanmaya temayülüm var, efendim," dedi Pancks, "nasıl olacağını bana gösterecek olursanız." O sesi tekrar çıkardı ve yol arkadaşı ilk kez bunun onun gülme şekli olduğunu fark etti. Her bakımdan eşsiz bir adamdı; çok ağırbaşlı olmayabilirdi, ama o mekanik dönüşle yapıyormuş gibi bu ilkelerinden kısa, sert ve hızlı bir şekilde ayrılıvermesi de yaptığı laklakla uzlaşmaz görünüyordu.

"Pek okumuyorsun zannedersem?" dedi Clennam.

"Mektup ve hesaplar haricinde asla bir şey okumam. Akrabalarla alakalı ilanlar haricinde asla bir şey toplamam. Bu bir zevkse böyle bir zevkim var. Siz Cornwall Clennam'larından değilsiniz, değil mi Bay Clennam?"

"Bildiğim kadarıyla hayır."

"Biliyorum, değilsiniz. Annenize sordum, efendim. Kendisi bir fırsatın kaçmasına izin vermeyecek kadar karakter sahibi."

"Cornwall Clennam'larından olsaydım ne olurdu?"

"Size fayda sağlayacak bir şey işitirdiniz."

"Sahi mi! Bir süredir bana fayda sağlayacak bir şey işitmiyorum."

"Cornwall'da sahipsiz bir mülk var, efendim ve onu istese alacak bir Cornwall Clennam'ı yok," dedi Pancks, sonra göğüs cebinden not defterini çıkardı ve tekrar yerine koydu. "Ben burada ayrılıyorum. İyi geceler dilerim."

"İyi geceler!" dedi Clennam. Ama aniden hafifleyen, yedeğindeki ağırlıktan kurtulan Şilep, çoktan pofurdayarak uzaklaşmıştı.

Smithfield'ı birlikte geçmişlerdi ve Clennam Barbican'ın köşesinde yalnız kalmıştı. O gece annesinin kasvetli odasında görünmeye niyeti yoktu ve vahşi doğada kaybolmuş olsa kendisini daha karamsar ve reddedilmiş hissedemezdi. Yavaş yavaş Aldersgate Caddesine döndü ve Saint Paul's yönünde düşünceli bir halde, sırf ışıklan ve canlılığı uğruna büyük caddelerden birine girmeyi amaçlayarak ilerliyordu ki

bir insan topluluğu aynı kaldırımda kendisine doğru akın etti, o da geçmelerine izin vermek için bir dükkânın önünde kenara çekildi. Yaklaştıklarında, erkeklerin omuzlarında taşıdıkları bir şeyin çevresinde toplandıklarını fark etti. Çok geçmeden bunun alelacele bir kepenk ya da onun gibi bir şeyden yapılmış bir sedye olduğunu gördü; üzerinde uzanmış biri vardı ve kalabalıktaki bölük pörçük konuşmalardan ve birisinin çamurlu bir bohça ve bir başkasının çamurlu bir şapka taşımasından, bir kazanın meydana geldiğini anladı. Yanından geçtikten beş altı adım sonra sedyedeki yükün biraz ayarlanması için bir lambanın altında durdular; kalabalık da durunca kendini bir insan selinin ortasında buldu.

Yanında duran ve başını sallayan yaşlı bir adama, "Hastaneye giden bir kaza mı?" diye sorarak konuşma başlattı.

"Evet," dedi adam, "şu Postalar yüzünden. Bu Postalar kovuşturulmalı ve ceza kesilmeli. Lad Lane ve Wood Caddesinden saatte on sekiz, yirmi kilometre hızla fırlıyorlar, o Postalar. Daha fazla adam öldürmemeleri mucize!"

"Bu şahıs ölmemiştir ümit ederim?"

"Bilmiyorum!" dedi adam, "Ölmediyse o Postalar ölsün istemediğinden değil." Adam kollarını kavuşturmuş, dinlemek isteyen herkese Postalar hakkında düşündüklerini anlatmaya hazır bir pozisyona geçmişti, bazıları acı çeken kişiyle saf bir duygudaşlıkla onu doğruladı; bir ses Clennam'a, "Cemiyete zararlı bu Postalar, efendim," dedi, bir başkası, "dün gece bir tanesi bir çocuğun birkaç santim yanından geçti," bir başkası, "Biri bir kediyi ezdi, efendim, bu kendi anneniz de olabilirdi," ve hepsi eğer herhangi bir kamusal nüfuza sahipse onu Postalara karşı kullanması gerektiğini ima ediyordu.

"Yahu, bir İngiliz vatandaşı, hayatı boyunca her gece bununla uğraşmak, hayatını o Postalardan sakınmak zorunda," dedi ilk yaşlı adam. "Ne zaman köşeyi dönüp kolunu bacağını koparmaya geleceklerini Tanrı bilir. Onlardan habersiz zavallı bir yabancıdan ne bekleyebilirsiniz?"

"Bu bir yabancı mı?" dedi Clennam, bakmak için öne doğru eğilerek. "Frenkiz, efendim", "Portükezli, efendim", "Holandali, efendim", "Puruşyalı, efendim" ve diğer çelişkili ifadelerin ortasında, şimdi hem İtalyanca hem de Fransızca su isteyen zayıf bir ses duydu. Cevap olarak gelen, "Ah, zavallı adam, başına geleni asla atlatamayacağını söy-

lüyor ve şaşmamak lazım!" konuşmalarını susturdu, çünkü zavallının ne dediğini anlamıştı. Onunla konuşması için derhal öne itildi.

"İlk olarak, biraz su istiyor," dedi çevresine bakınarak. (Bir düzine iyi insan su getirmek için dağılmıştı.) Sedyedeki adama İtalyanca, "Kötü mü yaralandınız, dostum?" diye sordu.

"Evet, efendim; evet, evet, evet. Bacağım, bacağım. Ama eski müziği duymak beni mutlu ediyor, çok kötüyüm ama."

"Siz bir gezginsiniz! Bekleyin! Bakın, su! Size biraz vereyim." Sedyeyi bir kaldırım taşı yığınına dayamışlardı. Yerden uygun bir yükseklikte idi ve eğilerek bir eliyle başını hafifçe yükseltip diğeriyle dudaklarına bardağı tutabiliyordu. Ufak tefek, kaslı, esmer bir adamdı, siyah saçlı ve beyaz dişliydi. Görünüşe göre canlı bir çehresi, kulaklarında ise küpeler vardı.

"Güzel. Bir gezgin misiniz?"

"Elbette, efendim."

"Bu şehirde bir yabancı mısınız?"

"Elbette, elbette, tam manasıyla... Bu mutsuz akşam vakti geldim."

"Hangi ülkeden?"

"Marsilya."

"Vay canına, şu işe bakınız! Ben de! Burada doğmuş olsam da neredeyse sizin kadar yabancıyım, kısa zaman evvel Marsilya'dan geldim. Üzülmeyin." Adamın silmeyi bıraktığı yüzü yalvaran bir ifadeyle ona bakıyordu, Clennam doğruldu ve kıvranan adamı örttükleri ceketi nazikçe yerine koydu. "Size bakılana kadar yanınızdan ayrılmayacağım. Cesur olun! Yarım saate kalmaz, çok daha iyi olacaksınız."

"Ah! Altro, Altro!" diye haykırdı zavallı küçük adam, biraz inanmayan bir tonla; sonra onu kaldırdıkları zaman, sağ elini uzatarak işaretparmağını havada salladı.

Arthur Clennam arkasına döndü, sedyenin yanında yürüyerek ve arada bir cesaretlendirici şeyler söyleyerek yakındaki Saint Bartholomew Hastanesine kadar ona eşlik etti. Kalabalıktan yalnızca taşıyıcılar ve o içeri kabul edildikten sonra kazazede kısa sürede serin ve metodik bir şekilde masanın üzerine yatırıldı; oralarda olan ve Felaketin ta kendisi gibi görünen bir cerrah tarafından dikkatlice muayene edildi. "Neredeyse tek kelime İngilizce bilmiyor," dedi Clennam, "kötü mü yaralanmış?"

"Evvela tetkik edelim," dedi cerrah, işinden keyif alan bir edayla muayenesini sürdürerek, "sonra teşhis koyacağız."

Bir parmağıyla ve iki parmağıyla, bir eliyle ve iki eliyle, üste ve alta, yukarıya ve aşağıya ve şu yönde ve bu yönde bacağı inceledikten ve kendisine katılan bir beyefendiyle ilgisini çeken noktaları onayladıktan sonra cerrah nihayet hastanın omzuna bir şaplak attı ve "Canı yanmayacak," dedi. "Gayet iyi olacak. Yeterince zor, ama bu sefer bacağından ayrılmasını istemeyeceğiz." Clennam bunu tercüme ettiğinde şükran dolu hasta o hislerini serbestçe açığa vuran tarzıyla hem tercümanın hem de cerrahın ellerini tekrar tekrar öptü.

"Bu ciddi bir yaralanma zannedersem?" dedi Clennam.

"Ee-evet," diye cevap verdi cerrah, masasındaki yapıtını inceleyen bir sanatçının düşünce dolu zevkiyle. "Evet, yeterince. Dizin üzerinde bileşik kırık var, altında ise bir çıkık. İkisi de çok güzel türden." Bacağını bilimsel açıdan ilginç bir biçimde kırdığı için hastanın gerçekten övgüyü hak eden, iyi bir adam olduğunu hissediyormuş gibi yine omzuna dostça bir şaplak indirdi.

"Fransızca konuşuyor mu?" diye sordu cerrah.

"Ah evet, Fransızca konuşuyor."

"O zaman, burada kaybolmaz," dedi cerrah. Sonra o dilde konuşarak, "Cesur olup birazcık acıya tahammül etmeniz ve her şeyin yolunda gittiğine şükretmeniz icap edecek, dostum," diye ekledi. "Şimdi, bakalım başka bir şey var mı, kaburgalarımız nasıl?"

Herhangi bir sorun yoktu, kaburgalarımız sapasağlamdı. Clennam, mümkün olan her şey beceri ve süratle yapılıncaya kadar kaldı –yabancı bir ülkede kalmış zavallı gezgin ondan bu iyiliği rica etmişti– ve bir süre sonra adamı yatırdıkları yatağın yanında adam sızana kadar oyalandı. Yine de onun için kartına ertesi gün yine geleceğine dair birkaç sözcük yazdı ve uyandığı zaman kendisine verilmesi için bıraktı. Bütün bu işlemler o kadar uzun sürdü ki hastane kapısından çıkarken saat on biri vuruyordu. Covent Garden'da geçici olarak bir pansiyon kiralamıştı, Snow Hill ve Holborn üstünden o semte giden en kısa yola koyuldu.

Son macerasında gösterdiği ilgi ve şefkatten sonra yine kendi başına kalmıştı, doğal olarak düşünceli bir ruh hali içindeydi. Yine doğal olarak Flora'yı hatırlamadan on dakika yürüyemiyordu. Kadın ona ister istemez yanlış yönlendirmeler ve az mutlulukla geçen hayatını hatırlatıyordu.

Pansiyona ulaştığında, kararılık bacalar ormanına bakan eski odasının penceresinde dururken, ölmekte olan ateşin önüne oturdu ve

bakışlarını tekrar varoluşunun bu aşamasında çıkıp gelmiş olduğu kasvetli manzaraya çevirdi. Çok uzun, çok çıplak, çok boş... Çocukluk yok, bir hatıra dışında gençlik yok; o tek hatıranın da o gün sadece bir aptallık olduğu kanıtlanmıştı.

Başkası için önemsiz olabilirdi, ama onun için bir talihsizlikti. Çünkü hatıralarında sert ve amansız –görüşe ve dokunuşa itaatsiz olup eski yılmaz gaddarlığını hiç gevşetmemiş– her şey Gerçeklik olarak kalsa da tecrübesinin tek sevecen hatırası aynı sınava dayanamıyor ve eriyip gidiyordu. Bunu önceki gece, uyanık gözlerle rüya gördüğünde öngörmüştü. Ama o zaman hissetmemişti ve şimdi hissediyordu.

O böyle bir hayalperestti; hayatında olmayan incelikli ve iyi şeylere inanç duymak doğasının bir parçası olmuştu. Tamahkârlık ve kabalık içinde yetiştirilirken bu onu kurtarmış, onurlu ve açık bir zihne sahip kılmıştı. Soğukluk ve katılık içinde yetiştirilirken bu onu kurtarmış, sıcak ve sempatik bir kalbe kavuşturmuştu. İnsanın Yaratanın suretinde yaratılmış olmasını, Yaratanın günahkâr insanın suretinde yaratılmış olmasına çevirme sürecine fazlasıyla koyu bir küstahlığa sahip bir inancın içinde yetiştirilirken bu ona yargılamamayı, alçakgönüllü ve merhametli olmayı, umudu ve yardımseverliği öğretmişti.

Ve yine bu özelliği onu, böyle bir mutluluk ya da böyle bir erdem hayatına girmediği veya ona yararlı olmadığı, dolayısıyla büyük planın bir parçası olmayıp görünüşte, bulunduğunda en aşağılık temellere indirgenebilir olduğu için sızlanmalı bir zayıflıktan ve acımasız bir bencillikten de kurtarmıştı. Hayal kırıklığına uğramış, ama böylesine sağlıksız bir ortam için fazlasıyla sağlam ve sağlıklı bir zihni vardı. Kendisini karanlıkta bırakarak onu ışığa yükseltebilir, başkalarının üzerine parladığını görebilir ve takdir edebilirdi.

Dolayısıyla sönmekte olan ateşin karşısında oturdu ve o gece, diğer insanların geldikleri yola zehir akıtmadan geldiği yolu düşünerek kederlendi. Çok şey kaçırmış ve hayatı boyunca aşağı doğru yolculuğunda ona dostluk edecek ve teselli verecek bir değnek bulmak için o kadar uzaklara bakmış olması yalnızca pişmanlıktı. Alevlerin terk ettiği, külleri griye, sonra toza dönüşen ve son parıltısı da yok olan ateşe baktı ve "Ne kadar çabucak ben de bu değişikliklerden geçip gideceğim," diye düşündü.

Hayatını gözden geçirmek, meyve ve çiçek dolu yeşil bir ağaçtan aşağı inmek ve yere yaklaştıkça tüm dalların birer birer kuruyup döküldüğünü görmek gibiydi.

"En genç günlerimin mutsuz baskılarından, onları takip eden katı ve sevgisiz evden, yollara düşmemden, uzun sürgünümden, dönüşümden, annemin beni karşılamasından, o zamandan beri onunla ilişkimden, bugün zavallı Flora ile geçen öğleden sonrasında," dedi Arthur Clennam, "ne buldum!"

Kapısı yumuşak bir şekilde açılmasıyla söylenen sözcükler onu irkiltmiş ve bir cevap gibi gelmişlerdi ona:

"Küçük Dorrit."

Bölüm XIV
Küçük Dorrit'in Partisi

Arthur Clennam aceleyle doğruldu ve kızın kapıda durduğunu gördü. Ama bu öykü bazen Küçük Dorrit'in gözleriyle görülmelidir ve bu bölüm de onun adamı görmesiyle başlayacaktır.

Küçük Dorrit, ona geniş görünen, görkemli bir biçimde döşenmiş loş bir odaya bakıyordu. Sırmalı ceketler giyip kılıç takan beylerin kavga edip düellolar yaptığı meşhur kahvehaneleriyle, azametli Covent Garden fikirleri; tanesi gineler eden kış çiçekleri, libresi gineler eden ananaslar ve pinti gineler eden bir yer olarak, pahalı Covent Garden fikirleri; zengin giyimli hanımefendilere ve beyefendilere harika ve güzel manzaralar sunan, yoksul Fanny'nin ya da yoksul amcanınsa sonsuza kadar erişemeyeceği güçlü bir tiyatronun bulunduğu, pitoresk Covent Garden fikirleri; biraz önce yanlarından geçtiği, paçavralar içindeki çocukların genç sıçanlar gibi sıvışıp saklandığı, sakatatla beslendiği, ısınmak için birbirine sokulduğu ve her yerde avlandığı (genç ve yaşlı sıçanlara dikkat edin, Barnacle'lar, zira Tanrı'nın huzurunda temellerimizi kemiriyorlar ve çatıyı başımıza indirecekler!) bütün o kemerleriyle, perişan Covent Garden fikirleri; geçmişin ve şimdinin gizemi, romansı, bolluğu, yoksunluğu, güzelliği, çirkinliği, hoş bahçeleri ve iğrenç sokak hendekleriyle, kaynayan Covent Garden fikirleri; hepsi birbirine karışmış halde, odayı kapıdan izleyen Küçük Dorrit'in çekingen gözlerinde, olduğundan daha karanlık bir hale getiriyordu.

İlk önce sönmüş ateşin önündeki sandalyede oturan ve sonra dönüp onu gördüğü için şaşıran kişi, aradığı beyefendiydi. Ona öylesine hoşça gülümseyen, öylesine içten ve düşünceli davranan esmer, ciddi beyefendinin samimiyetinde yine de annesini hatırlatan bir şey vardı, aradaki büyük fark kadının haşinliğinde, onun ise nezaketinde samimi olmasıydı. Şimdi ona, daima Küçük Dorrit'in gözlerini indirmesine neden olan o dikkatli ve meraklı ifadeyle bakıyordu.

"Zavallı çocuğum! Gece yarısı burada?"

"Küçük Dorrit dedim, efendim, kasten sizi hazırlamak için. Çok şaşıracağınızı biliyordum."

"Yalnız mısınız?"

"Hayır, efendim, Maggy yanımda." Maggy, adından söz edilmesiyle içeri gelmesi için yeterince hazırlık yapılmış olduğunu düşünerek yüzünde geniş bir sırıtmayla dışarıdaki sahanlıktan çıkageldi. Ama bu dışavurumunu hemen bastırdı ve sabit bir ciddiyet takındı.

"Ve ateşim de sönmüş," dedi Clennam. "Ve siz..." Öyle hafif giyinmişsiniz ki diyecekti ama bunun yoksulluklarına bir gönderme olacağını düşünerek kendisini durdurdu ve bunun yerine, "Ve o kadar soğuk ki," dedi.

Kalktığı sandalyeyi şöminenin yakınına çekti ve kızı oturttu; çarçabuk odun ve kömür getirerek ateşi yaktı.

"Ayağınız mermer gibi olmuş, çocuğum." Diz çökmüş ateşi tutuşturmaya çalışırken istemeden ona dokunmuştu; "sıcağa iyice yaklaştırın." Küçük Dorrit alelacele teşekkür etti. Oldukça sıcaktı, çok sıcaktı! İnce, aşınmış ayakkabısını sakladığını fark etmek içini burktu.

Küçük Dorrit yoksul ayakkabılarından utanmıyordu. Adam onun öyküsünü biliyordu ve mesele bu değildi. Küçük Dorrit, onları görürse babasını suçlamasından korkuyordu; "Neden bugün yemek yedi de bu küçük varlığı soğuk taşların acımasına terk etti!" diye düşünebilirdi. Bunun adilane bir düşünce olacağına dair hiçbir inancı yoktu; tecrübeyle, bu sanrıların insanlarda bazen belirdiğini biliyordu. Böyle olması, babasının talihsizliklerinden biriydi.

"Başka bir şey söylemeden önce," diye söze başladı Küçük Dorrit, solgun ateşin önünde oturmuştu, gözlerini tekrar yüzüne çevirince uyum içindeki ilgili, merhametli ve koruyucu bakışların çok gizemli ve neredeyse tahmin etme gücünün çok ötesinde olduğunu hissetti, "size bir şey söyleyebilir miyim, efendim?"

"Evet, çocuğum."

Sık sık ona çocuk diye hitap etmesi nedeniyle kız hafif bir sıkıntı duydu. Onun bunu anlamasına ya da bu kadar önemsiz bir şeyi düşünmesine şaşırdı; ama adam doğrudan şunları söyledi: "Müşfik bir kelime aradım ve başkasını düşünemedim. Siz şimdi kendinize, size annemde verdikleri adı verince ve ben de hep sizi bu isimle düşündüğüm için size Küçük Dorrit dememe izin verin."

"Teşekkür ederim, efendim, onu herhangi bir isme tercih ederim."

"Küçük Dorrit."

"Küçük anne," diye düzeltti (uyuklayan) Maggy.

"Fark etmez, Maggy," dedi Küçük Dorrit, "hepsi aynı."

"Hepsi aynı mı, anne?"

"Tamamen aynı."

Maggy güldü ve hemen horlamaya başladı. O acayip figür ve acayip ses Küçük Dorrit'in gözlerine ve kulaklarına olabildiğince hoş geliyordu. Koca çocuğuna yönelik bir gurur parıltısı yüzüne yayılıyordu, sonra tekrar ciddi, esmer beyefendinin gözlerine baktı. Maggy'ye ve kendisine bakarken neler düşündüğünü merak etti. Ne kadar iyi bir baba olacağını düşündü. Böyle bir bakışla kızını nasıl da güzel eğitir ve el üstünde tutardı.

"Size söyleyeceğim şu, efendim," dedi Küçük Dorrit, "erkek kardeşim serbest."

Arthur bunu duyduğuna sevindi, iyi olacağını umuyordu.

"Size anlatmak istediğim de, efendim," dedi Küçük Dorrit, küçük bedeni ve sesi titreyerek, "kimin cömertliğiyle onun serbest bırakıldığını bilemeyeceğim – asla sormayacağım ve bana asla söylenmeyecek ve asla minnettar kalbimle o beyefendiye teşekkür edemeyeceğim!"

Clennam o kişinin muhtemelen teşekküre gerek duymayacağını söyledi. Büyük ihtimalle kendisine küçük bir hizmet sunma imkânı olduğu için asıl o müteşekkirdi ve kendisi de büyük bir hizmeti hak ediyordu.

"Ve diyecektim ki, efendim," dedi Küçük Dorrit, gitgide daha çok titreyerek, "onu tanısaydım ve tanıyor olabilirim, benim de babamın da onun iyiliğini ne kadar takdir ettiğimizi bilemeyeceğini söylerdim. Ve diyecektim ki, efendim, onu tanısaydım ve tanıyor olabilirim –ama tanımıyorum ve tanımamalıyım, bunu biliyorum!– onu kutsaması ve ödüllendirmesi için Tanrı'ya dua etmeden asla uyumayacağımı da söy-

lerdim. Ve onu tanısaydım ve tanıyor olabilirim, önünde diz çöküp elini öperdim ve elini geri çekmemesini, bırakmasını rica ederdim –ah, bir an için bırakmasını– ki şükran dolu gözyaşlarım üzerine düşsün; zira ona verebileceğim başka bir teşekkürüm yok!"

Küçük Dorrit adamın elini dudaklarına koymuş, tam diz çöküyordu ki Clennam nazikçe onu engelledi ve sandalyesine oturttu. Gözleri ve sesinin tonu ona kızın düşündüğünden çok daha iyi teşekkür etmişti. Her zamanki sakin haliyle ona, "Pekâlâ, Küçük Dorrit, pekâlâ, pekâlâ!" diyemedi, "Bu kişiyi tanıdığınızı ve tüm bunları yapabileceğinizi ve her şeyin tamam olduğunu varsayalım. Şimdi söyleyin bana, ben ki tamamen başka birisiyim –size ona güvenmeniz için yalvaran arkadaşınızdan başka bir şey değilim– siz neden gece yarısı dışarıdasınız ve bu geç saatte sokaklarda sizi buraya kadar getiren nedir, benim ince, narin..." dudaklarında yine "çocuğum" sözcüğü vardı, "Küçük Dorrit'im!"

"Maggy ve ben bu gece," diye cevapladı, uzun zamandır doğal bir özelliği haline gelmiş sessiz bir çabayla kendisini yatıştırarak, "kız kardeşimizin çalıştığı tiyatroya gittik."

"Ne harika bir yer değil mi ama!" diye aniden araya girdi Maggy, istediği anda uyuyup uyanma yeteneğine sahipti sanki. "Hani hastane kadar harika! Sadece orada hiç Tavukçuk yoktu."

Burada silkindi ve tekrar uykuya daldı.

"Oraya gittik," dedi Küçük Dorrit, evlatlığına bakarak, "çünkü bazen kız kardeşimin iyi olduğunu bilmek istiyorum; amcam ya da o fark etmeden onu orada kendi gözlerimle görmek istiyorum. Esasında bunu çok nadiren yapabildiğimi söyleyebilirim, çünkü işte olmadığım zamanlarda babamla beraberim, hatta işteyken bile, çıkınca hemen eve gidiyorum. Ama bu gece bir partiye gidiyormuşum gibi davrandım."

Çekingen bir tereddütle yaptığı bu itiraftan sonra gözlerini adamın yüzüne kaldırdı ve oradaki ifadeyi o kadar açıkça okudu ki cevap verme ihtiyacı duydu. "Ah hayır, kesinlikle! Hayatımda hiç partiye gitmedim." Dikkatli bakışlarının altında biraz duraksadı ve sonra, "Bir zararı yoktur umarım," dedi, "Birazcık numara yapmasam hiçbir işe yaramazdım."

Farkında olmamalarına ya da minnettarlık duymamalarına, hatta ihmal edildiklerini varsayarak şikâyet etmelerine rağmen onların adına bu kadar çok çabaladığı, onları düşündüğü ve gözettiği için adamın

içten içe onu suçlamasından korkuyordu. Ama Clennam'ın gerçekten içinden geçen, incelmiş, yıpranmış ayakkabıları, yetersiz kıyafetleri ve eğleniyormuş, keyif alıyormuş gibi rol yapmasıyla, güçlü bir amaca sahip bu zayıf figürdü. Bu farazi partinin nerede olduğunu sordu. Çalıştığı bir yerde olduğunu söyledi Küçük Dorrit, yüzü kızararak. Babasının içi rahat olsun diye çok az şey, birkaç sözcük söylemişti. Babası bunun büyük bir parti olduğunu düşünmemişti – gerçekten de öyle varsayabilirdi. Sonra bir an için, giydiği şala baktı.

"Bu, evden uzak olduğum ilk gece," dedi Küçük Dorrit, "ve Londra öyle büyük, öyle kimsesiz ve öyle vahşi görünüyor ki..." Küçük Dorrit'in gözlerinde onun simsiyah gökyüzünün altındaki enginliği korkunçtu; bu sözcükleri söylerken ürpermişti.

"Ama," dedi sakin bir çabayla, "sizi rahatsız etme nedenim bu değil, efendim. Kız kardeşimin bulduğu bir arkadaş, bana sözünü ettiği ve beni endişelendiren bir hanımefendi, evden çıkmamın ilk sebebi oldu. Ve çıkınca ve (kasıtlı olarak) yaşadığınız yere gelince ve pencerede bir ışık görünce..."

İlk kez değildi. Hayır, ilk kez değildi. Küçük Dorrit'in gözlerinde, o pencerenin dışı başka gecelerde de uzak bir yıldız olmuştu. Yorgun argın eve dönerken ona bakmak için yolunu değiştirdiği olmuştu, uzaklardan gelen ve onunla bir arkadaşı ve hamisi gibi konuşan esmer beyefendiyi merak etmişti.

"Üç şey vardı," dedi Küçük Dorrit, "yalnızsanız ve yukarı çıkabilirsem söylemek istediğim üç şey. İlk olarak, söylemeye çalıştığım, ama söyleyemediğim –asla söylemeyeceğim–"

"Susun, susun! Bu tamam, halloldu. İkincisine geçelim," dedi Clennam, kızın gerginliğini uzaklaştırmak için gülümseyerek, ateşi körükleyerek ve onun için masaya şarap, kek ve meyve koyarak.

"Zannedersem," dedi Küçük Dorrit, "ikinci şey de şu, efendim: zannedersem Bayan Clennam sırrını keşfetmiş ve nereden geldiğimi, nereye gittiğimi biliyor. Yani nerede yaşadığımı..."

"Sahi mi!" dedi Clennam çabucak. Kısa bir değerlendirmeden sonra neden böyle düşündüğünü sordu.

"Zannedersem," dedi Küçük Dorrit, "Bay Flintwinch beni izlemiş olmalı."

Neden, diye sordu Clennam, gözlerini ateşe çevirip kaşlarını çatarak biraz daha düşündükten sonra; neden böyle düşünüyordu?

"Kendisiyle iki sefer karşılaştım. İki seferde de evin yakınında. İki seferde de gece geri dönerken. İki seferde de düşündüm ki (tabii benim hatam olabilir) hiç de benimle kazara karşılaşmış gibi görünmüyordu."

"Bir şey dedi mi?"

"Hayır, sadece başını salladı ve başka tarafa çevirdi."

"Şeytan alsın başını!" dedi Clennam, dalgın bir edayla, hâlâ ateşe bakarak; "hep başka tarafta." Onu dudaklarına biraz şarap değdirmeye ve bir parça bir şeyler yemeye ikna etmek için kalktı –ama bu zor bir işti, kız çok çekingen ve utangaçtı–, sonra sözüne devam etti: "Annemin size karşı tavrında bir değişiklik oldu mu?"

"Oh, hiç olmadı. O hep aynı. Ona geçmişimi anlatsam mı diye düşündüm. Acaba anlatmalı mıyım, yani anlatmamı ister misiniz diye düşündüm," dedi Küçük Dorrit, ona yalvarır gibi bakarak. Sonra adam ona baktığında gözlerini yavaşça uzaklaştırarak, "belki ne yapmam gerektiğini siz bana söylersiniz," diye ekledi.

"Küçük Dorrit," dedi Clennam. Bu ifade ikisi arasında şimdiden, kullanıldığı farklı ton ve bağlantıya göre, yüz nazik ifadenin yerini almaya başlamıştı. "Hiçbir şey yapmayın. Eski arkadaşım Bayan Affery 'yle konuşacağım. Hiçbir şey yapmayın, Küçük Dorrit, yalnızca buradakilerle biraz ferahlayın. Öyle yapmanızı rica ediyorum."

"Teşekkürler, aç değilim," dedi Küçük Dorrit, adam kadehini usulca ona uzatırken, "susuz da değilim ama belki Maggy bir şey isteyebilir."

"Buradaki her şeyi koyacak kadar torba buluruz ona," dedi Clennam, "ama onu uyandırmadan önce, söylemek istediğiniz üçüncü bir şey vardı."

"Evet. Rencide olmazsınız, değil mi efendim?"

"Söz veriyorum, çekinmeden konuşun."

"Kulağa tuhaf gelecek. Nasıl söyleyeceğimi pek bilemiyorum. Lütfen mantıksız ya da nankör olduğumu düşünmeyin," dedi Küçük Dorrit, yeniden başlayan ve çoğalan bir gerginlikle.

"Hayır, hayır, hayır! Eminim tabii ve hakikidir. Her ne olursa olsun, yanlış bir tarafa çekersem diye bir korkum yok."

"Teşekkür ederim. Babamı tekrar görmek için geri döneceksiniz, değil mi?"

"Evet."

"Ona yarın geleceğinizi bildiren bir not yazma nezaketinde bulunur musunuz?"

"Ah, bu hiçbir şey değil! Tabii."

"Sizden ne yapmamanızı istediğimi," dedi Küçük Dorrit, küçük ellerini sımsıkı birbirine bağlayıp ruhunun tüm samimiyetiyle adama bakarak, "tahmin edebilir misiniz?"

"Zannedersem evet. Ama yanılıyor olabilirim."

"Hayır, yanılmıyorsunuz," dedi Küçük Dorrit başını sallayarak. "Bunu onsuz yapamayacağımız kadar çok, fena halde istiyorsak, bunu sizden istememe izin verin."

"Tabii, tabii."

"Onu istemeye teşvik etmeyin. İsterse anlamazdan gelin. Ona istediği şeyi vermeyin. Onu bundan kurtarın ve o zaman, onun hakkında daha iyi düşünebilirsiniz!"

Clennam, kızın endişeli gözlerinde parlayan gözyaşlarını görünce üstü kapalı şekilde, bu isteğinin onun için kutsal olduğunu söyledi.

"Onun ne olduğunu bilmiyorsunuz," dedi kız. "Onun esasında ne olduğunu bilmiyorsunuz. Onu azar azar değil de, sevgili dostum, benim gibi bütünüyle nasıl görebilirsiniz ki? Bize o kadar iyi davrandınız, o kadar hassas ve hakikaten iyi davrandınız ki herkesten çok sizin ona iyi gözle bakmanızı istiyorum. Ve bu yüzden," dedi Küçük Dorrit'i elleriyle gözyaşlarını gizleyerek, "kendisini böyle küçülttüğü nadir bir anda bunu görenin siz olmasına katlanamıyorum."

"Lütfen," dedi Clennam, "kendiniz bu kadar üzmeyin. Lütfen, lütfen, Küçük Dorrit! Dediğinizi gayet iyi anladım."

"Teşekkür ederim, efendim. Teşekkür ederim! Bunu söylemekten kendimi alıkoymak için çok uğraştım; gece gündüz bunu düşündüm, fakat tekrar geleceğinizden emin olunca sizinle konuşmaya karar verdim. Ondan utandığım için değil," gözyaşlarını çabucak sildi, "onu herkesten daha iyi tanıdığım ve sevdiğim, onunla gurur duyduğum için."

Bu ağırlıktan kurtulmuş olan Küçük Dorrit bir an önce gitme telaşına kapılmıştı. Maggy iyice uyanmış, meyve ve keklere açgözlülükle bakarak beklentiyle kıkırdarken Clennam elinden gelen en iyi oyalama yöntemi olarak kıza bir kadeh şarap doldurdu, o da yüksek sesler çıkararak şarabı içmeye başladı. Her yudumdan sonra elini nefes borusuna koyuyor, nefes nefese, gözlerini kocaman açarak, "Oh, nefis, değil mi? Tıpkı hastanedeki gibi, değil mi?" diyordu. Şarabı ve methiye düzmeyi bitirdiğinde, Clennam kıza sepetini (asla sepetsiz olmazdı) masadaki yenilebilir her şeyle doldurmasını söyledi. Maggy'nin bu işi yaptığı sı-

radaki sevinci ve küçük annesinin Maggy'nin sevindiğini görme sevinci, konuşmanın sonunu olabilecek en iyi hale getirdi.

"Ama kapılar çoktan kilitlenmiş olacak," dedi Clennam, aniden hatırlayarak. "Nereye gidiyorsunuz?"

"Maggy'nin pansiyonuna gidiyorum," diye cevapladı Küçük Dorrit. "Gayet emniyette olacağım, iyi bakılacağım."

"Size oraya kadar eşlik etmeliyim," dedi Clennam, "yalnız gitmenize izin veremem."

"Lütfen müsaade edin, kendi başımıza gidelim," diye yalvardı Küçük Dorrit, "Lütfen!"

Ricasında o kadar ciddiydi ki Clennam kendini ona empoze etmeye çalışıyormuş gibi hissetti: daha ziyade Maggy'nin pansiyonunun en kalender yerlerden biri olacağını anlayabiliyordu. "Gel, Maggy," dedi Küçük Dorrit neşeli bir edayla, "mesele olmaz; artık yolu biliyoruz, değil mi Maggy?"

"Evet, evet küçük anne, yolu biliyoruz," diye kıkırdadı Maggy. Ve çıktılar. Küçük Dorrit kapıdayken dönüp, "Tanrı sizi korusun!" dedi. Bunu çok yumuşak bir sesle söylemişti, ama yukarıdan bütün bir katedral korosu kadar net duyulabilmişti belki de, kim bilir?

Arthur Clennam, sokağın köşesini dönene kadar bekledikten sonra onları uzaktan izlemeye başladı; Küçük Dorrit'in özel yaşamına ikinci kez tecavüz etmek amacıyla değil, alışık olduğu mahallede, güvende olduğuna dair zihnini tatmin etmek için. Kız ayaklarını sürüyen evlatlığının gölgesinde uçuşur gibi yürürken öyle küçücük, kasvetli ve nemli havada öyle kırılgan ve savunmasız görünüyordu ki onu bu kaba dünyanın geri kalanından farklı bir çocuk olarak düşünme alışkanlığından ve şefkatinden dolayı, sanki onu kollarına alıp memnuniyetle yolculuğunun sonuna kadar götürebilirmiş gibi hissetti.

Bir süre sonra kız Marshalsea'nin bulunduğu anacaddeye girdi ve sonra Arthur hızlarını yavaşlattıklarını ve hemen sonra bir yan sokağa döndüklerini gördü. Durdu, daha fazla ileri gitme hakkına sahip olmadığını hissetti ve yavaş yavaş onlardan uzaklaştı. Sabaha kadar evsiz kalma riskinde olmadıklarından emindi; ama gerçekte ne olduğunu çok daha sonrasına kadar bilemedi.

Ama Küçük Dorrit, tamamen karanlık, yoksul bir evin önünde durup kapıyı dinleyince hiçbir ses duymadıklarında, "Şimdi, burası senin için iyi bir pansiyon, Maggy ve kimseyi rahatsız etmemeliyiz," dedi.

"Dolayısıyla kapıyı yalnızca iki kez ve hafifçe vuracağız; onları uyandıramazsak sabah olana kadar dolaşmamız gerekecek."

Küçük Dorrit bir kez kapıyı dikkatli bir elle çaldı ve dinledi. Küçük Dorrit ikinci kez kapıyı dikkatli bir elle çaldı ve dinledi. Her yer sessizdi. "Maggy, elimizden gelenin en iyisini yapmalıyız hayatım. Sabırlı olmalı ve sabahı beklemeliyiz."

Soğuk, karanlık bir geceydi ve nemli bir rüzgâr esiyordu, anacaddeye tekrar çıktıklarında saatlerin bir buçuğu vurduğunu duydular. "Sadece beş buçuk saat sonra," dedi Küçük Dorrit, "eve gidebileceğiz." Evden söz etmek ve gidip bakmak, o kadar yakın olmak, doğal bir sıralamaydı. Kapalı kapıya gittiler ve avluya göz attılar. "Umarım mışıl mışıl uyuyordur," dedi Küçük Dorrit, parmaklıklardan birini öperek, "ve beni merak etmiyordur."

Kapı o kadar tanıdıktı, bir arkadaşı gibiydi ki üzerine oturmak için Maggy'nin sepetini bir köşeye koydular ve birbirlerine sokularak bir süre orada dinlendiler. Sokak boş ve sessizken Küçük Dorrit korkmuyordu; ama uzaktan gelen bir ayak sesi duyduğu veya sokak lambalarının arasında hareket eden bir gölge gördüğü zaman ürküyor ve fısıldıyordu: "Maggy, birini gördüm. Gidelim." O zaman Maggy bazen biraz huysuzca uyanıyordu ve biraz dolaştıktan sonra geri geliyorlardı.

Yemek yemek bir değişiklik ve eğlence olduğu sürece Maggy oldukça iyi durumdaydı. Ama o süreç artık geçiyordu ve soğuktan mızmızlanmaya, titremeye ve sızlanmaya başlamıştı. "Birazdan geçecek, canım," dedi Küçük Dorrit. "Ya, sana göre hava hoş, küçük anne," dedi Maggy, "ama ben zavallı, sadece on yaşında biriyim." Sonunda, gecenin ortasında, cadde hâlâ çok sessizken, Küçük Dorrit onun ağır kafasını göğsüne dayadı ve sakinleştirip uyuttu. Böylece yalnız başınaymış gibi kapıda oturdu; yıldızlara bakarak ve bulutların onların üstünden çılgınca geçip gidişlerini izleyerek... Küçük Dorrit'in partisindeki dans işte buydu.

"Hakikaten bir parti olsaydı!" diye düşündü bir ara, orada otururken. "Işıklı, sıcak ve güzel olsaydı ve bu bizim evimiz olsaydı, zavallı babacığım onun efendisi olsaydı ve bu duvarların arasına hapsolmasaydı. Ve Bay Clennam misafirlerimizden biri olsaydı, keyifli bir müzik eşliğinde dans etseydik, alabildiğine neşeli ve gamsız olsaydık! Merak ediyorum da..." Zihninde bu harika görüntülere dalmış, yıldızlara bakıyordu ki Maggy yine mızmızlanmaya başladı ve kalkıp yürümek istedi.

Saat üç olmuştu, üç buçukta Londra Köprüsünü geçmişlerdi. Engellere çarpan gelgit dalgalarını duymuşlar; hayranlıkla aşağıya, nehrin üzerindeki karanlık buhara bakmışlar; köprü lambalarından yansıyan, suçluluk ve sefaletin cazibesine kapılmış iblisin gözleri gibi parıldayan su lekeleri görmüşlerdi. Kuytularda kıvrılmış yatan evsiz insanların yanından büzülerek geçmişlerdi. Sarhoşlardan kaçmışlardı. Köşeden bucaktan birbirlerine ıslık çalıp işaret çakan ya da son sürat koşan sinsi tiplerden ürkmüşlerdi. Her yerde önder ve kılavuz olsa da, Küçük Dorrit bir defaya mahsus çocuksu görünümünden memnun, Maggy'ye tutunuyormuş ve ona bel bağlamış gibi yapıyordu. Ve defalarca kez önlerine çıkan, ağız dalaşı yapan ya da çevreyi kolaçan eden bir güruhtan bir ses diğerlerine, "Bırakın, kadınla çocuk geçsin!" diye seslenmişti.

Böylece kadın ve çocuk geçmiş ve yoluna gitmiş, çan kuleleri saat beşi vurmuştu. Yavaşça doğuya doğru yürüyorlar, artık günün ilk solgun çizgisini arıyorlardı ki bir kadın arkalarından geldi.

"Çocukla ne yapıyorsun?" dedi Maggy'ye.

Genç bir kadındı –orada olmayacak kadar gençti, Tanrı bilir ya!– ve ne çirkin ne de kötü niyetli görünüyordu. Kaba konuşuyordu, ama doğal olarak kaba bir sesi yoktu; hatta sesinde müzikal bir tını vardı.

"Sen kendinle ne yapıyorsun?" diye tersledi Maggy, daha iyi bir cevap düşünemeyince.

"Ben sana söylemeden göremiyor musun?"

"Bilmem, görebilir miyim?" dedi Maggy.

"Kendimi öldürüyorum! Şimdi ben sana cevap verdim, sen de bana cevap ver. Çocukla ne yapıyorsun?"

Sözde çocuk başını eğmişti ve Maggy'nin yakınından ayrılmıyordu.

"Zavallı şey!" dedi kadın. "Bu saatte çocuğu bu acımasız sokaklara nasıl çıkarabiliyorsun? Ne kadar narin ve incecik olduğunu görmüyor musun? Bu soğuk ve titreyen küçük ele biraz olsun acıyacak kadar kafan çalışmıyor mu (çalışıyormuş gibi görünmüyor gerçi)?"

O tarafa geçmiş ve kızın elini kendi ellerinin arasında tutarak ısıtmaya çalışıyordu. "Zavallı kayıp mahluk, canım benim," dedi yüzünü çarpıtarak, "seni nereye götürüyor bu, söyle bana."

Küçük Dorrit ona doğru döndü.

"Aman Tanrım!" dedi kadın, geri çekilerek, "sen bir kadınsın."

"Sorun değil!" dedi Küçük Dorrit, elini aniden bırakan ellerden birini kavrayarak. "Sizden korkmuyorum."

"O zaman korksan iyi edersin," dedi kadın. "Senin annen yok mu?"

"Hayır."

"Baban yok mu?"

"Var, çok değerli bir babam var."

"O zaman evine, onun yanına git ve benden kork. Elimi bırak. İyi geceler!"

"Önce size teşekkür etmeliyim; sizinle hakikaten bir çocukmuşum gibi konuşmama izin verin."

"Yapamazsın," dedi kadın. "Nazik ve masumsun, ama bana bir çocuğun gözlerinden bakamazsın. Sana asla dokunmamalıydım, ama senin bir çocuk olduğunu zannetmiştim." Ve sonra, tuhaf, çılgınca bir ağlamayla çekip gitti.

Gökyüzü henüz aydınlanmamıştı, ama çınlayan sokak taşlarında gün başlamıştı; at arabaları, el arabaları ve posta arabaları; çeşitli işlere giden işçiler; erkenden açılan dükkânlar; çarşı trafiği; nehir kıyısındaki hareketlenmeler. Başka bir zamanda olabileceğinden daha soluk renkli parlayan ışıklarda, havanın artan keskinliği ve gecenin zoraki ölümüyle yaklaşan gün vardı.

Kapıya geri döndüler, artık açılıncaya kadar orada beklemek niyetindeydiler; ama hava öyle soğuktu ki Küçük Dorrit uyuklayan Maggy'yi de elinden tutarak hareket etmeye devam etti. Kilisenin yakınına geldiklerinde ışıkların yandığını ve kapının açık olduğunu gördü; basamakları tırmanıp içeri baktı.

"Kim o?" diye seslendi, tıknaz, yaşlı, mezarın birinde yatacakmış gibi gece başlığı takan bir adam.

"Hiç kimse, efendim," dedi Küçük Dorrit.

"Dur!" diye haykırdı adam. "Sana bir bakayım!"

Bu tam dışarı çıkarken geri dönmesine, kendini ve evlatlığını adama göstermesine neden oldu.

"Tahmin etmiştim!" dedi adam. "Seni tanıyorum."

"Birbirimizi çok gördük," dedi Küçük Dorrit, zangoç ya da hademe ya da her neyse onu tanıyarak, "buraya, kiliseye geldiğimde."

"Daha da önemlisi, doğumun kayıtlarımızda var. Biliyor musun, sen bizim garibanlarımızdan birisin."

"Sahi mi!" dedi Küçük Dorrit.

"Kesinlikle. Şeyin çocuğu olarak, nasıl bu kadar erkenden dışarı çıktın?"

"Dün gece dışarıda kaldık, içeri girmek için bekliyoruz."

"Deme! Ve en az bir saat daha var! Giyinme odasına girin. Boyacılardan dolayı giyinme odasında ateş yanıyor. Ben de boyacıları bekliyorum, yoksa burada olmazdım, emin olun ki. Isınma imkânlarımız varken garibanlarımızdan birinin üşümesini istemeyiz. Gelin bakalım."

Samimi tavırlı, iyi kalpli bir ihtiyardı. Giyinme odasının ateşini karıştırdıktan sonra kayıt raflarında belirli bir cildi aradı. "İşte buradasın, bak," dedi defteri indirip sayfalarını çevirerek. "Tam burada kendini bulacaksın. William ve Fanny Dorrit'in kızı Amy. Doğum, Marshalsea Hapishanesi, Saint George Mıntıkası. Ve insanlara, gece gündüz hep orada yaşamış olduğunu söyleyebiliriz. Doğru mu?"

"Dün geceye kadar, epeyce doğru..."

"Aman Tanrım!" Ama onu hayran bir bakışla incelemek, aklına başka bir şeyin gelmesine neden oldu: "Lakin seni zayıf ve yorgun gördüğüme üzüldüm. Biraz kalın. Kiliseden birkaç minder getireceğim, sen ve arkadaşın ateşin önünde uzanırsınız. Kapı açıldığı zaman babanıza kavuşamayacağınızdan korkmayın. *Ben* size haber veririm."

Çok geçmeden minderleri getirdi ve onları yere serdi.

"İşte, tamam. Tam burada yine... Oh, teşekkür etmeniz gerekmez. Benim de kızlarım var. Ve Marshalsea Hapishanesinde doğmasalar da eğer ben de babanızınki gibi işler yapmaya devam etseydim doğabilirlerdi. Biraz durun. Başınız için yastığın altına bir şey koymalıyım. İşte bir defin defteri... Tam aradığım şey! Bu defterde Bayan Bangham var. Ancak, bu defterleri çoğu insan için ilginç kılan şey –içlerinde kimin olduğu değil, kimin olmadığı– kimin ne zaman geldiği. İlginç olan budur."

Uydurmuş olduğu mindere takdirle bakarak, onları bir saatliğine dinlenmeleri için bıraktı. Maggy çoktan horlamaya başlamıştı ve Küçük Dorrit, gizemli boş sayfalarını dert etmeden başını o mühürlü Yazgı kitabına yasladıktan sonra derin bir uykuya daldı.

Küçük Dorrit'in partisi buydu. Büyük başkentin ayıbı, terk edilmişliği, sefaleti ve maruz kalınması; ıslak, soğuk, yavaş saatler ve kasvetli gecenin hızlı bulutları. Bu, yağmurlu bir sabahın ilk gri sisinde Küçük Dorrit'in çıkıp, bezgin bir halde evine döndüğü partiydi.

Bölüm XV
Bayan Flintwinch Başka Bir Rüya Görür

Şehirdeki, kurum kaplı mantosuna sarılmış ve birlikte çürüdüğü, birlikte yıpranmış olduğu koltuk değneklerine ağırlığınca yaslanmış takatsiz eski ev, başına ne gelirse gelsin, asla sağlıklı ya da neşeli bir dönem görmemişti. Güneş ona değecek olsa tek bir ışınla değer ve bu da yarım saat içinde gitmiş olurdu; ay ışığı üzerine düşecek olsa yalnızca kasvetli gocuğuna birkaç yama ekler ve daha da perişan görünmesine neden olurdu. Yıldızlar, tabii ki gece ve duman yeterince izin verdiğinde, onu soğuk bir şekilde izler, tüm kötü havalar nadir görülen bir sadakatle yanında dururdu. Yağmur, dolu, don ve erimiş buzların diğer yerlerden kaybolduğu zaman bile o kasvetli binada hâlâ oyalandığı; kara gelince, sarıdan siyaha dönüşmesinden uzun zaman sonra orada haftalarca kirli yaşamını yavaş yavaş ağlayarak tükettiği görülebilirdi. Mekânın başka yandaşları yoktu. Sokak sesleri ise, sokakta gürleyen tekerlekler geçerken giriş kapısına saldırıp geçerdi: bu da dinleyen Bayan Affery'nin kendisini sağırmış gibi hissetmesine neden olur ve sonra işitme duyusu kesik kesik geri gelirdi. Islıklar, şarkılar, konuşmalar, kahkahalar ve insanların tüm hoş sesleri de. Bir an için boşluğu geçer, sonra yollarına devam ederlerdi. Bayan Clennam'ın odasındaki ateşin ve mumun değişen ışıkları, buradaki ölü tekdüzeliği kıran en büyük değişikliklerdi. İki uzun, dar penceresinde, ateş bütün gün, sonra bütün gece kasvetle parlardı. Nadir durumlarda, kadının da yaptığı gibi tutkuyla parlıyordu; ama çoğunlukla, yine onun gibi bastırılmıştı ve aynı şekilde yavaş yavaş kendini yiyip bitirirdi. Ancak kısa kış günlerinin birçok saatinde, akşamüstleri alacakaranlık çöktüğü zaman, tekerlekli sandalyesinde kendisinin şekil değiştirmesinin, çarpık boynuyla Bay Flintwinch'in ve Bayan Affery'nin gelip gitmelerinin bozunumları giriş kapısının üstündeki duvara çarpar ve orada, büyük, sihirli bir fenerden yansıyan gölgeler gibi gezinirlerdi. Odasında kapalı halde yaşayan yatalak geceye hazırlandığı sırada bunlar giderek kaybolurdu: son olarak Bayan Affery'nin her zaman uçuşup duran abartılmış gölgesi en sonunda gezmeye çıkan bir cadı gibi süzülüp giderdi. Sonra tek kalan ışık değişmeden yanardı, ta ki şafaktan önce soluk bir aleve dönüşüp gölgesi uykunun cadılar bölgesinden inen Bayan Affery'nin nefesiyle ölene kadar.

Garipti, hasta odasının küçük ateşi aslında birini çağıran bir pınldaksa ve o biri de dünyanın en olmayacak kişisiyse, o noktaya gelmesi gerekirdi. Garipti, hasta odasının küçük ışığı aslında bir gözetleme ışığı olsaydı, belli bir olay gözleninceye kadar her gece yanardı! Güneşin ve yıldızlann altında, tozlu tepelere tırmanan ve yorgun ovalar boyunca güçbela yürüyen, karada ve denizde yolculuk eden ve garip bir biçimde karşılaşıp birbirine tepki ve karşı tepki veren sayısız seyyahlardan hangisi; kalabalıktan hangisi yolculuğun sonundan kuşkulanmadan buraya geliyor olabilir?

Zaman bunu bize gösterecek. Şeref makamı ve utanç makamı, generalin rütbesi ve davulcununki, Westminster Manastırındaki bir ünvanlının heykeli ve ummanın bağrında bir denizci hamağı, piskopos tacı ve darülaceze, yün çuvalı[1] ve idam sehpası, taht ve giyotin; tümüne giden yolculann her biri büyük anayola çıkmıştır, ama müthiş sapaklar vardır ve yalnızca Zaman, her gezginin nereye ulaşacağını bize gösterir.

Bir kış akşamüstünün alacakaranlığında Bayan Flintwinch, bütün gün ağırlık hissettikten sonra şu rüya gördü:

Mutfaktaydı ve çay saati için çaydanlığı hazır ediyor, bir yandan da önlüğünün eteklerini toplamış, ayaklarını ocak siperine dayamış, ızgaranın ortasındaki her iki tarafı derin, soğuk bir yarıkla çevrili, çökmüş ateşte ısıtıyordu. Bu şekilde oturmuş, hayatın bazı insanlar için oldukça sıkıcı bir icat olup olmadığı sorusunu düşünürken arkasından gelen ani bir sesle ürkmüştü. Geçen hafta da bir kez benzer biçimde korktuğunu ve bunun gizemli türde bir gürültü olduğunu düşünmüştü; bir hışırdama ve hızla atılan adımlar gibi üç ya da dört hızlı vuruş. Sonra sanki adımlar zemini sarsmış ya da kendisine korkunç bir elle dokunulmuş gibi kalbine bir şok ya da titreme gelmişti. Bunun evin perili olduğuna dair eski korkularını yeniden canlandırdığını düşünmüş ve birilerinin yakınında olmak için, nasıl kalktığını bilmeden mutfak merdivenlerini uçarak çıkmıştı.

Affery Hanım salona ulaştığında efendisinin bürosunun kapısının açık ve odanın boş olduğunu görmüştü. Sokak kapısı tarafındaki küçük odanın paralanmış penceresine doğru gitmişti, çırpınan yüreğini perili evin ötesindeki ve dışındaki canlılarla bağlamak istiyordu. Ardından,

[1] İngiltere'de Lordlar Kamarası Başkanının oturduğu, yünle doldurulmuş kırmızı koltuğa atıf –çn.

giriş kapısının üstündeki duvarda, sohbet eden iki akıllının gölgesini görmüştü. Daha sonra ayakkabıları elinde, kısmen hayaletlere karşı o akıllıların yanında olmak, kısmen de ne konuştuklarını duymak için yukarı çıkmıştı.

"Bana bu saçmalıkları anlatma," diyordu Bay Flintwinch. "Al senin olsun."

Bayan Flintwinch rüyasında, birazcık aralık kapının arkasında durduğunu görmüş ve kocasının bu cesur sözleri söylediğini açıkça duymuştu.

"Flintwinch," demişti Bayan Clennam, her zamanki güçlü, alçak sesiyle, "içinde bir öfke şeytanı var. Kendini ondan koru."

"Bir yada bir düzine olsun, umurumda değil," demişti Bay Flintwinch, ses tonu sanki daha yüksek rakamın gerçeğe daha yakın olduğunu öne sürüyormuş gibiydi. "Elli tane de varsa, hepsi birden bana bu saçmalıkları anlatma, al senin olsun demeli – isteseler de istemeseler de zorla dedirtirim."

"Ben ne yaptım, ey gazap dolu adam?" diye sormuştu kadının güçlü sesi.

"Ne mi?" demişti Bay Flintwinch. "Tepeme çıktın."

"Seni paylamamdan bahsediyorsan..."

Jeremiah, mecazi anlatımına inatla bağlı kalarak, "Demediğim lafları ağzıma koyma," demişti. "Tepeme çıktın dedim."

"Seni payladım," demişti kadın yine, "çünkü..."

"Bana anlatma!" diye bağırmıştı Jeremiah. "Tepeme çıktın."

"Pekâlâ, tepene çıktım senin, münasebetsiz adam, (Jeremiah, onu ifadesini kabul etmeye zorlamış olduğu için pis pis gülmüştü) bu sabah Arthur'a lüzumsuz yere manidar davrandığın için. Bunu itimadımı suistimal etmen olarak görmeye hakkım var. Belki istemeyerek..."

"Bana anlatma!" diye sözünü kesmişti çelişkin Jeremiah, verilen ödünü geri fırlatarak, "Bilhassa yaptım."

"Zannedersem seni kendi kendine konuşmaya bırakmalıyım, tercihin buysa," diye cevap vermişti kadın, öfkeli bir duraksamadan sonra. "Beni işitmemeye kararlı, düşüncesiz ve dikkafalı bir ihtiyar adama hitap etmeye çalışmak faydasız."

"Şimdi, bunu da bana anlatma," demişti Jeremiah. "Böyle bir maksadım yok. Sana bunu demek istediğimi söyledim. Neden bilhassa böyle yaptığımı bilmek ister misin, düşüncesiz ve dikkafalı ihtiyar kadın?"

"Neticede, bana sadece kendi lafımı iade edebiliyorsun," demişti kadın, öfkesine hâkim olmaya çabalayarak. "Evet."

"İşte şunda ötürü: zira onun karşısında babasını tenzih etmedin, ki bunu yapman icap ederdi. Çünkü, kendinle alakalı sinir krizine girmeden evvel, ki sen..."

"Orada dur bakalım, Flintwinch!" diye bağırmıştı kadın değişmiş bir sesle, "Biraz fazla ileri gidiyorsun."

Yaşlı adam da öyle düşünüyor gibiydi. Bir duraksama daha olmuştu ve adam odadaki konumunu değiştirmiş ve daha yumuşak bir sesle konuşmaya başlamıştı:

"Sana neden öyle davrandığımı söyleyecektim. Çünkü kendi rolünü üstlenmeden evvel, Arthur'un babasının rolünü üstlenmen icap ettiğini düşündüm. Arthur'un babası! Arthur'un babasını çok fazla sevmezdim. Ben bu evde Arthur'un babasının amcasına hizmet ettiğim zamanlar Arthur'un babası benden iyi durumda değildi –cebi benden fakirdi– ve amcası mirasını ona değil de bana bıraksa da olurdu. O salonda açlık çekiyordu, ben mutfakta; pozisyonlarımız arasında temel fark buydu; aramızda bir kat tehlikeli merdivenlerden daha fazlası yoktu. O zamanlar ona hiç ısınamamıştım; hiçbir zaman da fazla ısınamadım. Muallak, müstereddit bir adamdı, her şeyi vardı ama gençken yetim hayatı korkuyla doluydu. Ve seni, amcasının onun için seçtiği gelini buraya getirdiğinde, kimin efendi olacağını anlamam için sana iki kere bakınam icap etmiyordu (o zamanın iyi, güzel bir kadındın). O zamandan beri kendi gücünle ayakta kaldın. Şimdi de kendi gücünü kullan. Ölülere yaslanma."

"Ben öyle bir şey yapmıyorum, senin dediğin gibi ölülere yaslanmıyorum."

"Ama bıraksam yapacaktın, ben teslim olsaydım," diye hırlamıştı Jeremiah, "ve bu yüzden tepeme çıktın. Teslim olmadığımı unutamıyorsun. Herhalde Arthur'un babasına adilane davranılması için zaman ayırmaya kıymet verınemden dolayı şaşkınsın, değil mi? Ha? Cevap verip vermemen mühim değil, çünkü böyle olduğunu ben de biliyorum sen de biliyorsun. Gel o zaman, sana ne olduğunu anlatayım. Huysuzluk bakımından biraz tuhaf biriyim, ama bu benim huysuzluğum; kimsenin istediği her şeyin olmasına tahammül edemem. Kararlı ve akıllı bir kadınsın ve bir maksadın olduğu vakit hiçbir şey seni ondan alıkoyamaz. Bunu benden daha iyi kim bilebilir ki?"

"Haklı olduğumu düşünüyorsam hiçbir şey beni alıkoyamaz, Flintwinch. Bunu da ilave et."

"Haklı olduğunu mu? Senin dünya yüzündeki en kararlı kadın olduğunu söyledim (ya da öyle demek istedim), yani kafandaki herhangi bir maksadı haklı çıkarmaya kararlıysan, tabii ki yaparsın."

"Yahu! Kendimi bu Defterlerin yetkisiyle haklı buluyorum," diye bağırmıştı kadın, katı bir vurgu ve ardından duyulan sese bakılırsa kolunu bütün ağırlığıyla masaya vurarak.

"Bunu boş ver," demişti Jeremiah, sakin bir edayla, "o meseleye şimdi girmeyelim. Ne şekilde olursa olsun maksatlarını yerine getirirsin ve bunu her şeyin önüne geçirirsin. Şimdi ben bunları benim önüme geçirtmeyeceğim. Sana sadık davrandım, sana da faydalı oldum ve sana bağlıyım. Fakat içinde kaybolmayı kabul edemem, etmeyeceğim, asla etmedim ve asla etmem. Herkesi yut ve olsun bitsin. Benim huyumun özelliği, hanımefendi, canlı canlı yutulmam."

Belki de bu sözler aslında aralarındaki anlayışın temelini oluşturuyordu. Bay Flintwinch'te bu kadar güçlü bir karakter keşfeden Bayan Clennam belki de onunla ittifak kurmayı vakit ayırmaya değer bulmuştu.

"Yeter, bu mevzuda yeterince konuştuk," demişti sıkıntılı bir sesle.

"Bir daha tepeme çıkmadığın müddetçe," diye cevap vermişti ısrarcı Flintwinch, "yoksa bunları yine işitirsin."

Affery Hanım rüyasının bu aşamasında efendisinin, sanki asabiyetini soğutmak için odada bir aşağı bir yukarı yürümeye başladığını duymuş ve kaçmıştı; ama, gölgeli salonda biraz titreyerek durup dinlediği sırada adam dışarı fırlamayınca, tekrar sessizce merdivenleri çıkıp önceki gibi hayaletlerin ve merakının zoruyla, bir kez daha kapının önünde sinmişti.

"Lütfen mumu yak, Flintwinch," diyordu Bayan Clennam, anlaşılan onu her zamanki konuşma tonlarına geri getirmek istiyordu. "Neredeyse çay saati! Küçük Dorrit geliyor ve burası karanlık."

Bay Flintwinch mumu çabucak yaktı ve masaya koyarken şöyle dedi:

"Küçük Dorrit'i ne yapacaksın? Sonsuza kadar buraya çalışmaya mı gelecek? Sonsuza kadar çaya mı gelecek? Sonsuza kadar aynı şekilde buraya gelip gidip duracak mı?"

"Benim gibi sakat bir yaratığa nasıl 'sonsuza dek' diyebiliyorsun? Hepimiz tarladaki otlar gibi kesilmeyecek miyiz ve ben yıllar önce tır-

panlanmadım mı? Ne kadar zamandan beri bu ambarda beni toplasınlar diye bekliyorum?"

"Aman aman! Sen burada yatarken –ölümün yaklaşmış falan da değil, alakası bile yok– çocuklar ve gençler, çiçek açan kadınlar, güçlü erkekler ve daha kimler kimler biçildi ve toplandı; sen hâlâ buradasın, görüyorsun, pek bir şey değişmedi. Senin ve benim daha çok zamanımız olabilir. 'Sonsuza kadar' derken, (pek şairane olmasam da) bütün zamanımız boyunca demek istiyorum." Bay Flintwinch bu açıklamayı büyük bir rahatlıkla yapmıştı ve sakin bir edayla cevap bekliyordu.

"Küçük Dorrit sessiz ve çalışkan olduğu müddetçe ve ona verebileceğim az miktarda yardıma ihtiyacı oldukça ve bunu hak ettikçe; zannedersem kendi arzusuyla bırakmadığı müddetçe, buraya gelmeye devam edecek ve ben de bağışlanacağım."

"Hepsi bu mu?" diye sormuştu Flintwinch, ağzını ve çenesini okşayarak.

"Bundan daha fazla ne olsun! Bundan daha fazla ne olabilir?" diye o katı tavrıyla haykırmıştı kadın.

Bayan Flintwinch rüyasında, bir ya da iki dakika boyunca aralarında mumla birbirlerine bakmaya devam ettiklerini görmüş ve bir şekilde birbirlerine sabitçe baktıkları sonucunu çıkarmıştı.

"Biliyor musun, Bayan Clennam," diye sormuştu Affery'nin efendisi daha düşük bir sesle ve sözlerinin basit amacına oldukça oransız görünen bir ifadeyle, "nerede yaşıyor?"

"Hayır."

"Pekâlâ, şimdi bilmek ister misin?" demişti Jeremiah'ya, kadının üstüne sıçrar gibi.

"Eğer bilmek isteseydim zaten bilirdim. İstediğimde ona soramaz mıydım?"

"O halde bilmek istemiyorsun."

"İstemiyorum."

Bay Flintwinch, uzun süre tuttuğu nefesini bıraktıktan sonra, "Çünkü ben kazara –dikkat et, kazara– öğrenmiş bulunuyorum," demişti.

"Her nerede yaşıyorsa," demişti Bayan Clennam, tekdüze bir sesle, sözlerini birer birer eline alıp baktığı farklı metal parçacıklarından okur gibi, "bunu gizledi ve daima benden gizleyecektir."

"Zaten belki de hakikati bilmek istemezdin, ne dersin?" demişti Jeremiah, bu sözler adamın kendi çarpık biçimine uygun çıkmış gibiydi.

"Flintwinch," demişti hanımı ve ortağı, Affery'yi irkilten ani bir enerjiyle parlayarak, "beni neden kışkırtıyorsun? Bu odaya bak. Uzun zamandan beri bu dar sınırlar içinde kalmamı herhangi bir şekilde telafi edecekse –hasta olduğum için şikâyet ettiğimden de değil; asla şikâyet etmediğimi biliyorsun– uzun süre bu odaya hapsedilmemi herhangi bir şekilde telafi edecekse, her türlü hoş değişime kapalı olduğum gibi, bilmemeyi tercih edeceğim şeyleri bilmeye de kapalıysam neden bu inancıma karşı garez hissediyorsun?"

"Size bir garezim yok," demişti Jeremiah.

"O zaman daha fazla konuşma. Daha fazla konuşma. Bırak Küçük Dorrit benden sırrını saklasın ve sen de benden sakla. Bırak fark edilmeden ve sorgusuz sualsiz gelip gitsin. Bırak acı çekeyim ve keyfiyetime münasip teselliyi bulayım. Çok mu şey istiyorum da bana kötü bir ruh gibi eziyet ediyorsun?"

"Sana bir soru sordum. Hepsi bu."

"Ben de cevapladım. O halde daha fazla konuşma. Daha fazla konuşma." Bu noktada tekerlekli sandalyenin sesi duyulmuş ve Affery'nin zili acil bir asılmayla çalınmıştı.

O anda mutfaktaki gizemli sesten çok kocasından korkan Affery elinden geldiğince hafif adımlarla çabucak sıvışmış, mutfaktaki merdivenleri çıktığı kadar süratle inmiş ve ateşin başındaki yerine dönmüş, eteğini tekrar kıstırmış ve en sonunda önlüğünü takıvermişti. Sonra zil bir kez daha çaldı, sonra bir kez daha ve çalmaya devam etti; ısrarla çağrılmasına rağmen Affery hâlâ önlüğü önünde oturmuş, nefesini toparlıyordu.

Sonunda Bay Flintwinch, merdivenden paldır küldür inip salona fırlamış, yol boyunca bir yandan söylenerek, "Affery kadın!" diye seslenmişti. Affery hâlâ önlüğünün arkasındaydı, adam mutfak merdivenlerini topallayarak inmiş, elinde mumla kadına yanaşmış, önlüğünü çekip almış ve onu uyandırmıştı.

"Ah Jeremiah!" diye bağırdı Affery, uyanarak. "Beni nasıl korkuttun!"

"Ne yapıyorsun, kadın?" diye sordu Jeremiah. "Elli defa zil çalındı."

"Ah Jeremiah," dedi Bayan Affery, "rüya görüyordum!"

Kadının önceki başarısının bu şekilde hatırlatılması üzerine Bay Flintwinch, sanki mutfağı aydınlatmak için onu tutuşturmaya niyetlenmiş gibi mumu kafasına tuttu.

"Çay saati geldiğini bilmiyor musun?" diye buyurdu, muzır bir sırıtışla, sonra Bayan Affery'nin sandalyesinin bacaklarından birine bir tekme attı.

"Jeremiah? Çay saati mi? Bana ne oldu bilmiyorum. Ama çok kötü bir şey oldu, Jeremiah, dalıp rüya görmeden evvel, sanırım bundan olmalı."

"Yuh! Uykucu!" dedi Bay Flintwinch, "sen neden bahsediyorsun?"

"Böyle tuhaf bir gürültü, Jeremiah ve çok tuhaf bir hareket. Burada mutfakta, hemen şurada..."

Jeremiah ışığını kaldırdı ve kararmış tavana baktı, ışığını indirdi ve nemli taş zemine baktı, ışığıyla döndü ve benekli ve lekelenmiş duvarlara baktı.

"Sıçanlar, kediler, su, borular," dedi Jeremiah.

Affery Hanım her birini başını sallayarak olumsuzladı. "Hayır, Jeremiah. Daha önce de hissettim. Üst katta da, bir keresinde geceleyin onun odasından bizimkine giderken merdivenlerde bir hışırtı ve arkamda titrek bir dokunuş hissettim."

"Affery, kadınım," dedi Bay Flintwinch zalimce, alkollü içki tespiti için bir test olarak burnunu kadının dudaklarına doğru yaklaştırdıktan sonra, "çayı derhal hazırlamazsan, ihtiyar kadın, öyle bir hışırtı ve dokunuşa maruz kalacaksın ki seni mutfağın öbür ucuna uçuracak."

Bu azar Bayan Flintwinch'in gayretlenmesine ve süratle üst kata, Bayan Clennam'ın odasına yollanmasına neden oldu. Ama her şeye rağmen artık bu kasvetli evde yanlış bir şeyler olduğuna inanmaya başlamıştı. Bundan böyle, gün ışığı sona erdikten sonra asla huzur içinde olmadı; olur da bir şeyler görür diye, önlüğünü başına örtmeden asla karanlıkta merdivenlerden inip çıkmıyordu.

Bu hayali kaygıları ve benzersiz rüyalarıyla Bayan Flintwinch, o akşam tekinsiz bir ruh haline girmişti ve bu anlatıda bundan kurtulduğuna dair herhangi bir iz bulması daha çok sürebilir. Tüm yeni deneyim ve algılarının muğlaklığı ve belirsizliğinde, onunla ilgili her şey ona gizemli geldiği için o da başkalarına gizemli gelmeye başladı: evi ve onun içindeki her şeyi kestirmekte zorlandığı için başkalarını da memnun etmesi zorlaştı.

Bayan Clennam'ın çayını henüz hazırlamıştı ki kapıda her zaman Küçük Dorrit'in geldiğini ilan eden yumuşak vuruş duyuldu. Bayan Affery, Küçük Dorrit'in holde sade bonesini çıkarmasını ve Bay Flintwin-

ch'in, korkudan aklını alacak harika bir şeyle sonuçlanmasını bekler gibi dişlerini gıcırdatarak onu sessizce izlemesine baktı.

Çaydan sonra kapı yine çaldı, bu kez gelen Arthur'du. Bayan Affery onu içeri buyur etmek için aşağı indiğinde adam, "Affery, senin açmana sevindim," dedi. "Sana bir soru sormak istiyorum." Affery derhal, "Tanrı aşkına bana bir şey sormayın, Arthur!" dedi, "Hayatımın yarısını korku, diğer yarısını düşler sardı. Bana bir şey sormayın! Neyin ne olduğunu bilmiyorum!" ve hemen uzaklaştı ve bir daha ona yaklaşmadı.

Bayan Affery okuma zevkine sahip olmadığı için ve dikiş dikmeye bir eğilimi varsa da sessiz odada dikiş dikmek için yeterli ışık olmaması nedeniyle, artık her gece, hanımı ve kocasıyla birlikte, evdeki tuhaf seslerle ilgili çılgınca düşünceleriyle meşgul bir halde, Arthur Clennam'ın döndüğü akşam geçici olarak terk ettiği karanlıkta oturuyordu. Şiddetli dinsel uygulamaları sırasında bu düşünceler Bayan Affery'nin gözlerini, bu eşref saatlerinde bir tür karanlık biçimin ortaya çıkmasını bekliyormuş gibi kapıya doğru yönlendirirdi.

Bunun dışında Affery, iki akıllının ilgisini asgari ölçüde üzerine çekecek hiçbir şey söylemiyor ve yapmıyordu; belirli durumların, genellikle uyku saatine yakın saatlerde birdenbire köşesinden çıkıp dehşet

dolu bir ifadeyle, Bayan Clennam'ın küçük masasının yanında gazete okuyan Bay Flintwinch'e bir şeyler fısıldadığı zamanların dışında.

"İşte, Jeremiah! Şimdi! Bu ses de ne?"

Sonra ses, eğer varsa durmuş oluyordu ve Bay Flintwinch sanki o an kendi iradesine karşı dikkati dağıtılmış gibi hırlayarak ona dönüp, "Affery, yaşlı kadın, öyle bir doz almalısın ki, yaşlı kadın, öyle bir doz!" diyordu, "Yine rüya görüyorsun!"

Bölüm XVI
Var Olmayan Birinin Zaafı

Meagles ailesiyle olan tanışıklığının tazelenmesinin zamanı geldiği için Clennam, Kanayan Yürek Avlusu mıntıkasında kendisiyle Bay Meagles arasında yapılan sözleşme uyarınca bir cumartesi günü yüzünü Bay Meagles'ın bir kır evinin bulunduğu Twickenham'a doğru çevirmişti. Hava güzel ve kuru olduğu ve de çok zamandır uzak kaldığı İngiliz yolu ona çok ilgi çekici geldiği için valizini posta arabasıyla önden yollamış ve yürümek üzere yola çıkmıştı. Yürüyüş kendi başına yepyeni bir zevkti ve uzaklardaki hayatına az da olsa değişiklik katmıştı.

Fundalıkta yürümenin keyfine varmak için Fulham ve Putney tarafından gitti. Oraları pırıl pırıl parlıyordu, Twickenham yoluna geldiği zaman, kendisini daha havadar ve daha az varlıklı yerlere giden uzun bir yolda bulmuştu. Bu yerler, sağlıklı egzersiziyle bu keyifli yolda, önünde hızla yükselmişlerdi. Kırlarda yalnız yürüyüp de bir şeyleri derin derin düşünmemek olanaksızdır. Onun da Land's End'e doğru yürürken üzerinde düşüneceği bol miktarda halledilmemiş konu vardı.

Birincisi, zihninden hiç çıkmayan bir konuydu; yaşamını bundan sonra nasıl sürdüreceği, kendisini hangi uğraşa adaması gerektiği ve bunu en çok hangi yönde arayacağı sorusu. Zengin olmaktan çok uzaktı ve kararsızlık ve hareketsizlikle geçen her gün, mirasını onun için daha büyük bir endişe kaynağı haline getiriyordu. Ne zaman bu mirası nasıl artıracağını ya da saklayacağını düşünmeye başlasa, adaletiyle tatmin edilmemiş birisi olduğu kuruntusuna kapılıyordu ve bu başlı başına en uzun yürüyüşten bile daha uzun sürecek bir konuydu. Sonra haftada birkaç kez gördüğü annesiyle ve aralarındaki artık ılımlı ve barışçıl olsa da asla güvenilir olmayan bir temele dayanan ilişkiyle ilgili

konu vardı. Küçük Dorrit, önde gelen ve değişmez bir konuydu: çünkü kendi yaşamının koşulları kızın öyküsüyle bir araya geldiği zaman, bu küçük yaratığı, aralarında bir yandan masum bir güven ilişkisi, diğer yandan sevecen bir koruma, merhamet, saygı, özveri, şükran ve acıma bağları olan tek kişi olarak gösteriyordu. Onu ve babasının hapishaneden ölümün kilitleri açan eli tarafından kurtarılma olasılığını düşününce –bu, onun tüm yaşam biçimini değiştirebilecek, zorlu yolunu kolaylaştırabilecek, ona bir ev verebilecek, ona istediği gibi bir arkadaş olmasını sağlayabilecek tek durum olabilirdi– onu bu açıdan, evlat edindiği kızı, Marshalsea'nin zavallı sakin çocuğu olarak görüyordu. Twickenham'a doğru giderken düşündüğü son bir konu daha varsa da biçimi o kadar belirsizdi ki önünde gezinen diğerlerinin yarattığı her yeri saran atmosferden daha fazlası değildi.

Fundalığı aşıp geride bıraktığı sırada, bir süredir önünden giden bir kişiye yaklaştı ve aradaki mesafe kısaldıkça onu tanıdığını düşündü. Bu izlenimi, bu kişinin oldukça sağlam adımlarla ilerlerken başını çevirişinden ve düşünceli tavrından edinmişti. Ama adam –çünkü bu bir adamdı– şapkasını ensesine devirip önüne çıkan bir şeyi incelemeye başladığında onun Daniel Doyce olduğunu anladı.

"Nasılsınız Bay Doyce?" dedi Clennam, onu geçerken. "Sizi tekrar, hem de Geçiştirme Ofisinden daha sağlıklı bir yerde gördüğüme sevindim."

"Hah! Bay Meagles'ın arkadaşı!" diye bağırdı bu kamu suçlusu, meşgul olduğu bazı zihinsel bağdaşımlardan çıkıp elini uzatarak. "Ben de sizi gördüğüme sevindim, beyefendi. Adınızı unuttuğum için beni affeder misiniz?"

"Rahatlıkla. Maruf bir isim değil. Bir Barnacle değil."

"Hayır, hayır," dedi Daniel, gülerek. "Şimdi ne olduğunu hatırladım. Clennam. Nasılsınız, Bay Clennam?"

"Ümit ediyorum ki," dedi Arthur, beraber yürürlerken, "aynı yere gidiyor olabiliriz, Bay Doyce."

"Yani Twickenham mı?" dedi Daniel. "Bunu duyduğuma sevindim."

Çok geçmeden oldukça samimi olmuşlardı ve yolu çeşitli sohbetlerle kolaylaştırdılar. Maharetli mücrim son derece mütevazı ve mantıklı bir adamdı; sade bir adam da olsa, kavramda orijinal ve cüretkârca olanla uygulamada sabırlı ve ayrıntılı olanı birleştirme alışkanlığına, hiçbir şekilde sıradan bir adam olamayacak kadar sahipti. İlk başta

onu kendisinden söz etmeye yönlendirmek zor olmuştu ve Arthur'un bu yöndeki girişimlerini hafiften itiraf ederek geçiştiriyordu; ah evet, şunu yapmıştı, bunu da yapmıştı ve şöyle bir şeyi o gerçekleştirmişti ve başka bir şey de onun keşfiydi, ama bunlar, görüleceği gibi, onun işiydi... Bir süre böyle devam etti, ta ki refakatçisinin gerçekten öyküsünü merak ettiğine ikna olana kadar, o zaman samimiyetle açılmıştı. O zaman anlaşıldı ki o bir kuzeyli demircinin oğluydu ve ilk olarak dul annesi tarafından bir çilingirin yanına çırak olarak verilmişti; sonra çilingirin yanında "birkaç iş çıkarması" sonucunda bir hediye ile serbest bırakılmış ve bu hediye ona, kendisini faal bir mühendise bağlama arzusunu gerçekleştirme olanağı sağlamıştı; onun altında da yedi yıl boyunca çok çalışmış, çok öğrenmişti. Çıraklığı sona erince yedi sekiz yıl daha, haftalık maaşla "dükkânda çalışmıştı"; sonra da Clyde kıyılarında altı yedi yıl boyunca, okuyarak, törpüleyerek ve çekiçleyerek, teorik ve pratik bilgisini geliştirmişti. Daha sonra Lyon'a gitmesi için yapılan bir teklifi kabul etmiş; Lyon'tan Almanya'ya gönderilmiş, Almanya'da da St Petersburg'a gitmesi teklif edilmişti ve orada da gerçekten çok başarılı olmuşu. Yine de doğal olarak kendi ülkesini tercih etmiş, burada saygınlık kazanmak ve yapabileceği her şeyi, başka yerde yapmak yerine burada yapmak istediğini hissetmişti. Böylece memlekete dönmüştü. Ve böylece memlekette iş hayatında kendisini kabul ettirmiş, icat etmiş ve uygulamış ve on iki yıl kadar sürekli olarak hizmet verdikten sonra Büyük Britanya Şeref Nişanına, Geçiştirme Ofisinin Terslenenler Nişanına, Büyük Britanya Liyakat Nişanına ve Barnacle'lar ve Stiltstalking'ler Kargaşa Nişanına layık görülmüştü.

"Düşüncelerinizi bu yöne çevirmiş olmanız," dedi Clennam, "son derece üzücü, Bay Doyce."

"Haklısınız, bayım, oldukça haklısınız. Ama insan ne yapabilir ki? Memlekete faydalı bir şeyler yapma talihsizliğine uğramışsa götürdüğü yere kadar onu takip etmek zorundadır."

"Peşini bıraksanız daha iyi olmaz mıydı?" dedi Clennam.

"İnsan bunu yapamıyor," dedi Doyce, düşünceli bir gülümsemeyle başını sallayarak. "Gömülsün diye girmiyor akla. Faydalı olsun diye giriyor. Hayatınızı onun uğruna sonuna kadar mücadele etmek için yaşıyorsunuz. Her insan aynı şartlarda bir keşif yapar."

"Yani," dedi Arthur, sessiz arkadaşına yönelik artan bir hayranlıkla, "hâlâ cesaretiniz kırılmadı mı?"

"Öyle bir hakkım yok," dedi diğeri, "doğru, her zamanki kadar doğru kalır."

Kısa bir süre sessizce yürüdükten sonra Clennam, bir yandan konuşmalarının esas noktasını değiştirmek ama aniden de değiştirmiş olmamak için Bay Doyce'a, endişelerinin bir kısmını paylaşacak bir iş ortağı olup olmadığını sordu.

"Hayır," diye cevap verdi adam, "şu sıralar yok. Bu işe ilk girişti-ğimde vardı ve çok iyi bir adamdı. Ama birkaç yıl önce öldü; onu kaybettiğim zaman bu fikre kolay kolay alışamadım ve onun payını satın aldım, o tarihten beri bir başımayım. Ve bir şey daha var," dedi bir an için durup gözlerinde neşeli bir gülümsemeyle ve kendine özgü esnekliği olan başparmağıyla kapalı sağ elini Clennam'ın koluna koyarak, "mucitten işadamı olmaz, bilirsiniz."

"Olmaz mı?" dedi Clennam.

"Eh, işadamları öyle der," diye cevapladı adam, yürümeye devam ederek ve içtenlikle gülerek. "Neden biz talihsiz mahlukların sağduyu sahibi olmak zorunda olduğunu bilmiyorum, ama umumiyetle öyle olduğumuz kabul ediliyor. Dünyadaki en iyi arkadaşım, şuradaki mükemmel arkadaşımız bile," dedi Doyce, Twickenham'a doğru başını sallayarak, "kendine bakmaktan aciz bir adammışım gibi bir nevi beni koruyor, biliyor musunuz?"

Arthur Clennam iyi niyetli bir kahkahaya katılmadan edemedi, çünkü bu tanımın doğruluğunu kabul ediyordu.

"Dolayısıyla bana, bir işadamı olan ve herhangi bir icat cürmü olmayan bir ortak lazım," dedi Daniel Doyce şapkasını çıkarıp elini başından geçirerek, "en azından cari kanaatlere riayet etmek ve İmalathanenin itibarını korumak maksadıyla. Orayı idare etme mevzusunda çok ihmalkâr ve tertipsiz olduğumu düşüneceğini zannetmiyorum; lakin buna -her kimse- o karar verecek, ben değil."

"O halde henüz birini seçmediniz mi?"

"Hayır, efendim, hayır. Bir ortak edinmeye daha yeni karar verdim. Esasında eskisinden daha fazla yapılacak iş var ve ihtiyarladıkça İmalathane benim için yeterli oluyor. Defterler, muhaberat ve bir müdür olmasını icap ettiren yabancı seyahatlerin hepsini ben yapamam. Şimdiyle pazartesi sabahı arasında boş bir yarım saat bulursam, mevzuyu en iyi nasıl ele almak gerektiğini Dadım ve koruyucumla konuşacağım," dedi Doyce, "O, iş dünyasında ferasetli bir şahıs ve iyi bir çıraklık döneminden geçmiş."

Bu noktadan sonra, yolculuklarının sonuna gelene kadar farklı konularda konuştular. Daniel Doyce'ta sakin ve kendi kendine yetme hali vardı –doğru olanın, aile okyanusundaki tüm Barnacle'lara[1] rağmen ve o deniz kurusa bile, ne eksik, ne fazla, yalnızca doğru kalacağını bilme hali– ve bu da resmi niteliklerde olmasa bile bir tür mükemmellik içeriyordu.

Evin yolunu iyi bildiği için Arthur'u evi en hoş gösteren yoldan getirdi. Nehir kıyısındaki yol da pek hoş bir yerdi (biraz uçuk da olsa), ve tam da Meagles ailesinin ikametgâhının olması gerektiği gibiydi. Ev yılın mayıs ayında, hiç kuşkusuz Pet'in şu an ömrünün mayıs ayında olduğu kadar taze ve güzel bir bahçedeydi ve Pet'in Bay ve Bayan Meagles tarafından korunduğu gibi hoş ve yakışıklı ağaçlar ve etrafa yayılmış çamlar tarafından korunuyordu. Bir bölümü tamamen yıkılmış, başka bir bölümü de mevcut kır evi haline getirilmiş eski bir tuğla evden oluşuyordu; dolayısıyla Bay ve Bayan Meagles'ı temsilen zinde ve yaşlı bir bölüm, Pet'i temsilen ise genç ve pitoresk, çok güzel bir bölüm vardı. Üstelik sonradan eklenmiş, binaya yaslanan, daha saydam kısımları güneşte bir an ateş gibi, bir an su damlaları gibi zararsızca ışıldayan koyu renk vitraylarıyla rengi belirsiz bir de sera vardı; Tattycoram'ı temsil ediyor olabilirdi. Manzarada huzurlu nehir ve feribot sanki sakinlere şöyle ahlak dersi veriyordu: "İster genç ol ister yaşlı, ister tutkulu ister huzurlu, ister sabırsız ister hoşnut, nehir daima bu yönde akar. Yürek hangi uyuşmazlıkla kabarırsa kabarsın, dalgalanan sular feribotun tekerleğinde hep aynı ezgiyi çalar. Yıldan yıla teknenin sürüklenme payı, akarsuyun saatte kaç kilometre aktığı, şurada sazlıklar, burada nilüferlerle sürekli akıp giden bu yolda, belirsiz ya da huzursuz hiçbir şey yoktur; oysa sen, akıp duran zaman yolunda, öyle hercai, öyle şaşkınsın ki..."

Giriş kapısındaki çanı henüz çalmışlardı ki Bay Meagles onları karşılamak için dışarı çıktı. Bay Meagles henüz çıkmıştı ki Bayan Meagles da çıktı. Bayan Meagles henüz çıkmıştı ki Pet de çıktı. Pet henüz çıkmıştı ki Tattycoram da çıktı. Ziyaretçiler bundan daha konuksever bir karşılama görmemişlerdi.

"İşte buradayız, görüyorsunuz," dedi Bay Meagles, "kapanmışız, Bay Clennam, kendi ev sınırlarımızın içine, sanki bir daha asla geniş-

[1] Barnacle, kaya midyesi anlamına gelir –çn.

lemeyecekmişiz gibi, yani seyahat etmeyecekmişiz gibi. Marsilya gibi değil, ha? Allon, marşon yok burada!"

"Farklı bir güzellik, hakikaten!" dedi Clennam, çevresine bakarak.

"Ama Tanrı aşkına!" diye haykırdı Bay Meagles, ellerini beğeniyle ovuşturarak, "karantinada olmak da olağandışı bir hoşluktu, değil mi? Sık sık tekrar orada olmak istediğim oldu, biliyor musunuz? Şahane bir gruptuk."

Bu Bay Meagles'ın değişmez alışkanlığıydı. Seyahat ederken her zaman her şeyden yakınır, seyahat etmediği zamanlarda da daima o ana geri dönmek isterdi.

"Yazın olsaydı," dedi Bay Meagles, "ki sizin namınıza öyle olmasını dilerdim, böylece mekânı en iyi haliyle görebilseydiniz kuşlar yüzünden kendi konuştuğunuzu duyamazdınız. Pratik fertler olarak, asla kimsenin kuşları korkutmasına izin vermiyoruz; kuşlar da pratik fertler olduklarından, binlercesiyle bize geliyorlar. Sizi gördüğümüze çok sevindik, Clennam (müsaade ederseniz, Bay demeyi bırakacağım); sizi içtenlikle temin ederim ki çok sevindik."

"Hiç bu kadar hoş bir şekilde karşılanmamıştım," dedi Clennam, ama o anda kendi odasında Küçük Dorrit'in ona ne söylemiş olduğunu hatırladı ve "bir kere hariç," diye ekledi, "Akdeniz'e bakarak bir yukarı, bir aşağı yürüdüğümüzden beri."

"Ah!" dedi Bay Meagles. "Bir nevi gözetlemeydi o, değil mi? Askeri bir hükümet istemem, ama bazen bu havalide bir parça allon ve marşon yapılsa –bir tutamcık– fena olmazdı. Hâlâ şeytan gibi ama!"

Başını kuşkuyla sallayarak görüşünün bu emekli karakterine bahşettiği bu methiyeden sonra Bay Meagles evin yolunu gösterdi. Ev tam gereken büyüklükteydi, daha fazla değil; içerisi de dışarısı kadar hoştu ve mükemmel biçimde düzenlenmiş ve rahattı.

Sülalenin göç alışkanlıklarının kimi izleri, örtülü çerçevelerde ve mobilyalarda, sarılmış duvar kilimlerinde görülebiliyordu; ama yokluklarında buranın hemen öbür gün geri döneceklermiş gibi tutulmasının Bay Meagles'ın kaprislerinden biri olduğunu görmek kolaydı. Çeşitli seferlerinde topladığı eşyalar öyle devasa bir derlemeydi ki burası sevimli bir korsanın konutuna benziyordu. Sanayi alanındaki en modern şirketler tarafından yapılmış Orta İtalya antikaları; Mısır (ya da belki Birmingham) kaynaklı mumya parçaları; Venedik'ten gondol maketleri; İsviçre'den köy maketleri; Herculaneum ve Pompeii'den

taşlaşmış dana kıyması gibi mozaik kaldırım parçaları; mezar külleri ve Vezüv'den çıkmış lav; İspanyol yelpazeleri, Spezia işi hasır şapkalar, Mağribi terlikler, Toskana işi saç tokası, Carrara heykelleri, Trastavere eşarpları, Ceneviz kadife ve telkârileri, Napolitan mercan, Roma işi kabartmalı akikler, Cenevre mücevherleri, Arap fenerleri, Papa'nın bizzat kutsamış olduğu tespihler ve sonsuz çeşitlilikte kereste vardı. Sayısız mekânın benzer ve farklı görüntüleri vardı; bir de sırım kaslı, Neptün saçlı, dövme gibi kırışıklı ve her kutsal zatın birer sinekkapanı olmasına yetecek kadar vernikli, bildiğimiz yapışkan eski azizlerden birkaçına vakfedilmiş küçük bir resim odası vardı ve şu anda kaba dilde Sinekkapan dedikleri şey haline gelmişti. Bay Meagles bu resimsel edinimlerinden her zamanki gibi söz etti. Kendisini memnun etmek dışında bir yargısı olmadığını söyledi; bunları hep ölü fiyatına almış ve insanlar da beğenmişti. Özellikle, konu hakkında her halükârda bir şeyler bilmesi gereken bir adam, "Okuyan Bilge" (özellikle yağlı, yaşlı, sakal yerine kaz tüyü bir atkısı olan ve zengin bir turta kabuğu gibi baştan aşağı çatlaklarla kaplı bir beyefendi) adlı eserin iyi bir Guercino olduğunu ifade etmişti. Sebastiano del Piombo'ya gelince, kararı siz verebilirdiniz; geç dönemine mi ait, değil mi? Öyleyse soru şuydu: Bu kimdi? Titian, olabilirdi ya da olmayabilirdi, belki de yalnızca dokunmuştu. Daniel Doyce belki de ona dokunmamış olduğunu söyledi, ancak Bay Meagles duymak istemedi.

Bay Meagles bütün ganimetlerini gösterdikten sonra onları çim alana bakan konforlu odasına götürdü, burası kısmen bir giyinme odası, kısmen bir ofis gibi donatılmıştı ve bir tür tezgâhlı kürsünün üzerinde, altın tartmak için kullanılan bir pirinç terazi ve paraları dökmek için bir kepçe vardı.

"İşte buradalar, görüyorsunuz," dedi Bay Meagles. "Bu iki eşyayı otuz beş senedir yanı başımdan ayırmadım, şimdi evde kaldığım zamanlar kadar orada burada sürttüğüm zamanlarda da. Banka'yı temelli bıraktığımda onları sordum ve alıp yanımda getirdim. Bundan bahsediyorum, yoksa benim bütün gün (Pet'in dediği gibi) muhasebe odamda oturup yirmi dört karatavuk şiirindeki kral gibi paramı saydığımı zannedebilirsiniz."

Clennam'ın gözleri, kollarını birbirine dolanmış iki sevimli küçük kızın duvardaki doğal bir resmine kaymıştı. "Evet, Clennam," dedi Bay Meagles, daha düşük bir sesle. "İşte ikisi de bir arada. On yedi sene ka-

dar evvel çekilmişti. Çoğunlukla Anneye de dediğim gibi, o zamanlar bebektiler."

"İsimleri?" diye sordu Arthur.

"Ah, elbette! Pet haricinde bir isim duymadınız ki. Pet'in adı Minnie, kız kardeşininki ise Lillie."

"Bunlardan birinin ben olacağını tahmin eder miydiniz, Bay Clennam?" diye sordu Pet'in kendisi, şimdi kapıda duruyordu.

"Her ikisinin de siz olacağınızı tahmin edebilirdim, her ikisi de hâlâ size o kadar benziyor ki. Sahiden," dedi Clennam, bir güzel orijinaline, bir resme göz atarak, "şu anda bile hangisinin sizin porteniz olmadığını söyleyemem."

"Duyuyor musun, Anne?" diye seslendi Bay Meagles kızının peşinden gelen karısına. "Hep böyle oluyor, Clennam; kimse karar veremiyor. Sol taraftaki çocuk Pet'tir."

Resim bir aynanın yakınındaydı. Arthur tekrar baktığında, aynanın yansımasında Tattycoram'ın geçerken durduğunu, neler olduğunu dinlediğini ve öfkeli ve küçümseyen bir ifadeyle kaşlarını çatarak güzelliğini çirkinliğe çevirdiğini gördü.

"Ama gelin!" dedi Bay Meagles. "Uzun bir yol yürüdünüz ve eminim çizmelerinizi çıkarmak sizi memnun edecektir. Daniel'e gelince, zannedersem ona bir kerata vermezsek çizmelerini çıkarmayı asla düşünmeyecektir."

"Neden?" diye sordu Daniel, Clennam'a gülümseyerek.

"Ah! Düşünmeniz gereken çok şey var," dedi Bay Meagles, zayıflığı hiçbir koşulda rahat bırakılmaması gerekiyormuş gibi omzuna bir şaplak attı. "Rakamlar ve çarklar ve dişliler ve kollar ve vidalar ve silindirler ve bin tane şey."

"Bizim meslekte," dedi Daniel, eğlenerek, "daha büyük olan umumiyetle daha küçük olanı da şamildir. Ama boş verin, boş verin! Sizi ne memnun ediyorsa beni de memnun eder."

Clennam, odasındaki ateşin başına oturduğunda bu dürüst, sevecen ve samimi Bay Meagles'ın göğsünde, Geçiştirme Ofisi denen devasa ağacın bittiği hardal tohumundan mikroskobik bir porsiyon olabilir mi diye tahmin etmeye çalıştı. Daniel Doyce'a yönelik tuhaf, genel üstünlüğü bunu düşündürüyordu; Doyce'un kişisel karakterinden çok, salt bir mucit ve alışılmışın dışında bir şey yapan bir adam olduğu gerçeğini temel alıyor gibiydi. Bu, bir saat sonra yemeğe ininceye kadar

zihnini meşgul edebilirdi, ama aklında üzerinde düşünmesi gereken bir soru daha vardı, bu ta Marsilya'daki karantina öncesinden beri aklındaydı ve şimdi geri dönmüştü, hem de acildi. Şundan aşağısı değildi: kendisine Pet'e âşık olma izni vermeli miydi?

Yaşı kızınkinin iki katıydı. (Üst üste aldığı bacaklarını değiştirdi, sonra yeniden hesapladı, ama sonucu daha az çıkaramadı.) Yaşı kızınkinin iki katıydı. Pekâlâ! Görünüş olarak genç görünüyordu, sağlık ve güç bakımından gençti, genç yürekliydi. Bir erkek kesinlikle kırk yaşında yaşlı sayılmazdı; hem pek çok erkek yaşamının o dönemine kadar evlenecek durumda olmuyordu ya da evlenmiyordu. Öte yandan, mesele bu konu hakkında kendisinin ne düşündüğü değil, onun ne düşündüğüydü.

Bay Meagles'ın kendisine olgun bir takdirle bakma eğiliminde olduğuna inanıyordu, kendisinin de Bay Meagles ve onun iyi kalpli hanımına içten bir saygı duyduğunu biliyordu. Bu kadar sevdikleri bu güzel tek çocuklarından herhangi bir koca için vazgeçmenin, ona karşı duydukları sevgi için belki de düşünmeye bile cesaret edemedikleri bir sınav olacağını öngörebiliyordu. Ama ne kadar güzel, tatlı ve çekici olursa, buna yaklaşmanın zorunluluğuna da o kadar yakın olmalıydılar. Ve bu, neden başkasının lehine olabileceği gibi onun lehine olmasın?

Bütün bunları düşündükten sonra meselenin yine onların ne düşündüğü değil, kızın ne düşündüğü meselesi olduğu aklına geldi.

Arthur Clennam içine kapanık, birçok eksiklik duygusuna sahip bir adamdı; güzel Minnie'nin erdemlerini zihninde o kadar yüceltmiş, kendininkileri de o kadar alçaltmıştı ki bu noktaya takılınca umutları onu terk etmeye başladı. Yemeğe inmeye hazırlanırken kendisine Pet'e âşık olma izni vermeyeceğine dair nihai bir karara vardı.

Yuvarlak masada yalnızca beş kişiydiler ve yemek gerçekten çok keyifliydi. Hatırlayacakları o kadar çok yer ve insan vardı, hep birlikte öylesine rahat ve neşeliydiler ki (Daniel Doyce ya eğlenen bir izleyici olarak oturuyor ya da arada bir gerektiğinde kendine ait bazı cin fikirli deneyimlerini anlatıyordu) daha önce belki yirmi kez birlikte olmuş ama birbirleri hakkında bu kadar çok şey öğrenmemişlerdi.

"Ve Bayan Wade," dedi Bay Meagles, birkaç yol arkadaşını hatırladıktan sonra, "Bayan Wade'i gören var mı?"

"Ben gördüm," dedi Tattycoram.

Genç hanımının istediği küçük bir mantoyu getirmişti ve tam üzerine eğilmiş, giydiriyordu ki bu beklenmedik cevabı verdi.

"Tatty!" diye haykırdı genç hanımı. "Bayan Wade'i gördün mü? Nerede?"

"Burada, küçük hanım," dedi Tattycoram.

"Nasıl?"

Tattycoram'ın sabırsız bir bakışı, Clennam'ın gördüğü kadanyla, "Gözlerimle!" cevabını veriyordu, ama sözcüklerle verdiği tek cevap şöyleydi: "Onunla kilisenin yakınında karşılaştım."

"Orada ne yapıyordu acaba, merak ettim!" dedi Bay Meagles. "Herhalde kiliseye gitmiyordur."

"Bana daha evvel yazmıştı," dedi Tattycoram.

"Oh, Tatty!" diye mınldandı hanımı, "ellerini çek. Sanki başka birisi bana dokunuyormuş gibi geldi!"

Bunları hızlı ve istemsiz söylemişti, ama yarı oyunbaz bir edayla ve gözde çocuktan beklenebilecek bir huysuzluk ya da nahoşlukla değil. Tattycoram dolgun dudaklarını şişirdi ve kollarını göğsünde kavuşturdu.

"Bayan Wade'in bana ne yazdığını bilmek istiyor muydunuz, efendim?" dedi Bay Meagles'a bakarak.

"Eh, Tattycoram," diye cevapladı Bay Meagles, "sorduğuna ve burada hepimiz dost olduğumuza göre, belki de bahsetsen iyi olur."

"Seyahatteyken, yaşadığınız yeri biliyormuş," dedi Tattycoram, "ve beni epeyce... epeyce..."

"Epeyce huysuz mu bulmuş, Tattycoram?" diye önerdi Bay Meagles, başını sessiz bir temkinle karanlık gözlere doğru sallayarak. "Acele etme, içinden yirmi beşe kadar say, Tattycoram."

Kız yine dudaklarını şişirdi ve uzun, derin bir nefes aldı.

"Bu sebeple bana, kendimi incinmiş," genç hanımına baktı, "ya da endişeli hissettiğim takdirde kendisine gidebileceğimi, orada iyi muamele göreceğimi söylemek maksadıyla yazmış. Mevzuyu düşünmeliydim ve kilisede kendisiyle konuşabilecektim. Ben de ona teşekkür etmek için oraya gittim."

"Tatty," dedi küçük hanımı, tutsun diye elini omzunun üzerine koyarak, "Bayan Wade, ayrıldığımızda beni enikonu korkutmuştu ve şu anda hiç haberim olmadan bu kadar yakınımda olduğunu düşünmek hiç hoş bir durum değil. Tatty, hayatım!"

Tatty bir an kımıldamadan durdu.

"Hey?" diye seslendi Bay Meagles. "Bir yirmi beş daha say, Tattycoram."

En fazla ona kadar saymıştı ki eğilip dudaklarını kendisini okşayan ele değdirdi. El yanağını okşarken yanağı sahibinin güzelim buklelerine dokundu ve sonra Tattycoram gitti.

"İşte buyurun," dedi Bay Meagles yumuşak bir sesle, şekeri kendisine doğru döndürmek için sağ tarafındaki servis masasına dönerek. "Pratik fertlerin arasında olmasa kaybolup mahvolabilecek bir kız. Anne ve ben, sırf pratik olduğumuz için biliyoruz ki, bizim Pet'le olan muhabbetimizi gördükçe o kızın tabiatının sertleştiği zamanlar oluyor. O zavallı ruh hiçbir anne-baba muhabbeti görmemiş. Bu talihsiz çocuğun, içindeki bu ihtiras ve itirazla, pazar günleri Beşinci Emiri[1] işittiğinde hissettiklerini düşünmek bile istemiyorum. İçimden hep ona, Kilise, yirmi beşe kadar say, Tattycoram diye seslenmek geliyor."

Servis masasının yanı sıra Bay Meagles'ın, masa dekorasyonunun son derece süsleyici bir parçası olan, pembe yüzlü ve parlak gözlü iki servis elemanı vardı. "Neden olmasın, değil mi?" dedi Bay Meagles, "Anneye de daima söylediğim gibi, bir şeyin olacaksa neden bakması güzel bir şeyin olmasın?"

Aile evdeyken Aşçı ve Kâhya, aile yokken de yalnızca Kâhya olan bir Bayan Tickit, kadroyu tamamlıyordu. Bay Meagles, şu anda meşgul olduğu işler nedeniyle Bayan Tickit'i takdim edemediği için üzüldüğünü, ama ertesi gün kendisini yeni ziyaretçiye tanıtabileceğini umduğunu belirtti. O, kır evinin önemli bir parçasıydı ve tüm arkadaşları onu tanırdı. Köşedeki onun resmiydi. Onlar gittikleri zaman daima o portrede resmedilen ipek elbiseyi giyer ve simsiyah buklelerivle (saçları mutfaktayken kırmızımsı griydi) kahvaltı salonuna kurulur, gözlüklerini Doktor Buchan'ın Aile Tıbbı kitabının belirli iki yaprağı arasına koyar ve onlar dönene kadar bütün gün panjurdan bakarak otururdu. Yoklukları ne kadar uzun sürerse sürsün, Bayan Tickit'i panjur nöbetini terk etmeye ya da Dr. Buchan'ın yanında bulunmaktan vazgeçmeye ikna edecek bir şeyin henüz icat edilmediği düşünülüyordu; Bay Meagles kadının hayatında o bilge pratisyenin

[1] Mısır'dan Çıkış, 20:12, "Annene babana saygı göster." –çn.

emeklerine tek kelimeyle bile danışmadığına üstü kapalı olarak inanıyordu.

Akşam olunca eski usul rober briç oynuyorlardı; Pet oturup babasının eline bakıyor ya da piyanoda dura kalka kendi kendine şarkı söylüyordu. Şımartılmış bir çocuktu, ama nasıl başka türlü olabilirdi ki? Kim sevimli etkisine teslim olmadan böylesine yumuşak başlı ve güzel bir mahlukla birlikte olabilirdi? Kim salt odadaki varlığının zarafeti ve cazibesi için ona sevdalanmadan bir akşamı evlerinde geçirebilirdi? Yukarıdayken ulaştığı nihai sonuca rağmen Clennam'ın düşünceleri bunlardı.

Bunları düşünürken, oynanan rengi takip edemedi. "Ne oluyor, ne düşünüyorsunuz, sevgili dostum?" diye sordu oyundaki eşi olan Bay Meagles şaşkın bir halde.

"Affedersiniz. Hiçbir şey," dedi Clennam.

"Bir dahaki sefere bir şey düşünün, olur mu sevgili dostum," dedi Bay Meagles.

Pet gülerek onun Bayan Wade'i düşündüğünü sandığını söyledi.

"Neden Bayan Wade, Pet?" diye sordu babası.

"Sahi, neden?" dedi Arthur Clennam.

Pet biraz kızardı ve tekrar piyanonun başına gitti.

Gece dağılırlarken Arthur, Doyce'un, ev sahibine sabah kahvaltıdan önce konuşmak için kendisine yarım saat ayırabilir mi diye sorduğunu duydu. Ev sahibi olumlu cevapladı, bu konuya kendi sözlerini eklemek isteyen Arthur bir an için arkada oyalandı.

"Bay Meagles," dedi baş başa kaldıklarında. "Bana doğruca Londra'ya gitmemi tavsiye ettiğinizi hatırlıyor musunuz?"

"Kesinlikle."

"Ve bana o zaman ihtiyaç duyduğum sairiyi tavsiyeler verdiğinizi?"

"Bir kıymeti oldu mu, bilmiyorum," dedi Bay Meagles, "lakin elbette birlikte ne kadar keyifli ve hususi bir zaman geçirdiğimizi hatırlıyorum."

"Tavsiyenize uydum ve birçok nedenden ötürü acı çekmeme neden olan bir meşguliyetten kurtuldum. Şimdi kendimi ve elimde olduğu kadarıyla imkânlarımı başka uğraşlara vakfetmek arzusundayım."

"Güzel! Fazla gecikmeden yapmalısınız," dedi Bay Meagles.

"Bugün aşağı indiğimde, arkadaşınız Bay Doyce'un işine bir ortak

aradığını öğrendim; mekanik bilgileri için değil de, bunların doğurduğu işlerin en iyi şekilde idare edilmesi için."

"Tam manasıyla," dedi Bay Meagles, elleri cebinde ve terazi ve kepçeye ait o eski, işadamı ifadesiyle.

"Bay Doyce bu arada, sohbet sırasında, böyle bir ortak bulma hususundaki kıymetli tavsiyelerinizi alacağını belirtmişti. Görüşlerimizin ve fırsatlarımızın isabet etmesinin muhtemel olduğunu düşünüyorsanız belki de ona müsait vaziyetimi ifade edersiniz. Elbette teferruatını bilmeden konuşuyorum ve bunlar her iki taraf için de müsait olmayabilirler."

"Şüphesiz, şüphesiz," dedi Bay Meagles, terazi ve kepçeye ait bir ihtiyatla.

"Fakat bu rakamlara ve hesaplara bağlıdır..."

"Tam manasıyla, tam manasıyla," dedi Bay Meagles, terazi ve kepçeye ait bir aritmetik metanetle.

"Ve Sayın Doyce mukabele ederse ve sizin için de münasipse memnuniyetle mevzuya dâhil olurum. Dolayısıyla şu anda bu mevzuyu size emanet etmeme müsaade ederseniz minnettar olacağım."

"Clennam, emanetinizi canıgönülden kabul ediyorum," dedi Bay Meagles. "Ve bir işadamı olarak elbette temas etmek isteyeceğiniz hiçbir noktayı tahmin etmeden, size rahatça söyleyebilirim ki bundan bir şeyler çıkabileceğini düşünüyorum. Bir şeyden mutlaka emin olabilirsiniz. Daniel dürüst bir adamdır."

"Bundan o kadar eminim ki aklımdan derhal sizinle konuşmak geçti."

"Ona rehberlik etmelisiniz, tamam mı, onu idare etmelisiniz; biraz acayip cinstendir," dedi Bay Meagles, anlaşılan yeni şeyler yaptığı ve yeni yollar izlediğinden daha fazla bir şey demek istemiyordu. "Ama güneş kadar dürüsttür ve o halde, iyi geceler!"

Clennam odasına döndü, tekrar ateşin başına oturdu ve Pet'e âşık olmama kararının doğru olduğuna karar verdi. Kız o kadar güzel, o kadar sevimli, nazik doğasına ve masum yüreğine verilebilecek doğru bir izlenimi almaya ve bunu ona iletme mutluluğuna erişen erkeği en şanslı ve en özenilecek erkek yapmaya o kadar meyilliydi ki bu sonuca vardığı için çok mutluydu.

Ama bu, bunun tersi bir sonuca varmak için de bir neden olabileceğinden, en azından kendini haklı çıkarmak adına bu konuyu izlemeye devam etti.

"Diyelim ki bir erkek, yirmi küsur sene evvel reşit olmuş ve gençliğinin koşulları nedeniyle mahcup bir erkek," diye düşünceler geçiyordu aklından, "hayatının gidişatı sebebiyle biraz vakur, yakınında yumuşatıcı hiçbir şey olmadan uzak bir yerde, uzun zaman bulunmak sebebiyle başkalarında hayran kaldığı birçok cazip vasıftan mahrum olduğunun farkında olan, onu takdim edebileceği nazik kız kardeşleri olmayan, ona takdim edebileceği cana yakın bir evi bulunmayan, memlekette bir yabancı olan, bu kusurları herhangi bir biçimde telafi edebilecek bir servete sahip olmayan, dürüst aşkı ve genel olarak doğru olanı yapma arzusu haricinde lehine hiçbir şeyi olmayan bir erkek; diyelim ki böyle bir erkek bu eve gelecek olsa ve kendisini bu alımlı kızın büyüsüne teslim etse, bu ne büyük bir zayıflık olurdu!"

Penceresini sessizce açtı ve sakin nehre baktı. Yıldan yıla, teknenin sürüklenme payı, akarsuyun saatte kaç kilometre aktığı, şurada sazlıklar, burada nilüferlerle sürekli akıp giden bu yolda, belirsiz ya da huzursuz hiçbir şey yoktu.

Kendisini neden dargın ve kalbi kırılmış hissediyordu? Bu kendi zayıflığı değildi. Var olmayan birinin, bilgisi dâhilinde olmayan birinin zayıflığıydı; öyleyse neden onu tedirgin ediyordu? Ama ediyordu işte. Ve düşündü ki –kim bazen bir an için düşünmez?– nehir gibi tekdüze akıp gitmek ve onun acıya karşı duyarsızlığıyla mutluluğa karşı duyarsızlığını birleştirmek daha iyi olacaktı.

Bölüm XVII
Var Olmayan Birinin Rakibi

Arthur sabah kahvaltıdan önce çevresine bakınmak için dışarı çıktı. Güzel bir sabahtı ve bir saat kadar vakti olduğu için feribotla nehri geçti ve çayırlardan geçen bir patikada gezindi. Yedekçi yoluna geri döndüğünde feribotun karşı tarafta olduğunu ve binmek isteyen bir beyefendinin ona el salladığını gördü.

Bu beyefendi otuz yaşında ya var ya da yoktu. Çok iyi giyinmiş, hayat dolu ve canlı bir hali, yapılı bir fiziği ve koyu renk teni vardı. Arthur turnikeden geçip suyun kenarına geldiğinde bu aylak bir an için ona bir göz attı ve sonra hemen ayağıyla suya boş boş taş fırlatma işine döndü. Clennam adamın taşları topuğuyla havalandırıp gerekli

konuma getirmesinde bir zulüm havası olduğunu düşündü. Birçoğumuz neredeyse sık sık, bir erkeğin çok basit bir şeyi yapma biçiminden benzer bir izlenim almışızdır: bir çiçeği koparırken, bir engeli ortadan kaldırırken, hatta cansız bir nesneyi imha ederken.

Beyefendinin kafasının meşgul olduğu yüzünden anlaşılıyordu ve onu ve atılan her taşı dikkatle izleyen, sahibinin bir işaretiyle peşinden nehre atlamaya hevesli, yakışıklı bir Newfoundland köpeğini hiç kale almıyordu. Ama o herhangi bir işaret almadan feribot yaklaştı ve karaya ulaştığında efendisi köpeği tasmasından tutup feribota bindirdi.

"Bu sabah olmaz," dedi köpeğe. "Bayanların yanına sırılsıklam gelemezsin. Yat bakalım."

Clennam adamın ve köpeğinin peşinden tekneye bindi ve yerine oturdu. Köpek de kendisine söyleneni yaptı. Adam elleri cebinde ve Clennam ile manzaranın arasında, ayakta duruyordu. Tekne karşı yakaya dokunduğu anda adam ve köpeği kıyıya atlayıp gitti. Clennam onlardan kurtulduğuna sevindi.

Bahçe kapısına giden küçük patikada yürürken kilisenin saati kahvaltı saatini haber verdi. Zili çaldığı anda duvarın ötesinden derin, yüksek bir havlama başladı.

"Dün gece hiçbir köpek sesi duymamıştım," diye düşündü Clennam. Kapıyı pembe hanımlardan birisi açtı ve çimin üzerinde Newfoundland köpeğini ve adamı gördü.

"Bayan Minnie henüz inmedi, baylar," dedi kızaran kapıcı kız, hepsi bahçede bir araya geldiklerinde. Sonra köpeğin sahibine, "Bay Clennam, efendim," dedi ve seğirtip uzaklaştı.

"Çok tuhaf, Bay Clennam, daha şimdi karşılaşmıştık," dedi adam. Ardından köpek sustu. "Kendimi takdim etmeme izin verin: Henry Gowan. Burası güzel bir yer ve bu sabah son derece hoş görünüyor!"

Tavırları rahat ve sesi nazikti; ama Clennam yine de Pet'e âşık olmamaya karar vermiş olmasa bu Henry Gowan'dan hoşlanmayacağını düşündü.

"Sizin için yeni, zannedersem?" dedi Gowan, Arthur mekânı övünce.

"Hayli yeni, evet... İlk kez dün akşamüstü gördüm."

"Ah! Tabii ki bu buranın en iyi hali değil. Son sefer ayrılmalarından evvel, ilkbaharda büyüleyiciydi. O haliyle görmenizi isterdim."

Sıklıkla hatırladığı kararı olmasa Clennam, onun bu nezaketinin karşılığında Etna Dağının kraterine oturmasını isteyebilirdi.

"Burayı son üç senedir pek çok vaziyette görme zevkine nail oldum; burası tam bir Cennet."

Buraya Cennet demek tam manasıyla adamın eli çabuk arsızlığıydı (ya da o bilgece kararı vermiş olmasaydı öyle olabilirdi). Buraya Cennet demişti, çünkü kızın geldiğini ilk o görmüş ve işitebileceği mesafeden onu melek ilan etmişti dalavereci! Ve ah! Nasıl da ışıldıyordu ve ne çok sevinmişti! Köpeği nasıl okşuyor ve köpek onu nasıl tanıyordu! Yüzünün o artan rengi, bu heyecanlı tavrı, indirdiği gözleri, kararsız mutluluğu ne kadar anlamlıydı! Clennam onu ne zaman böyle görmüştü? Onu böyle görmüş olabileceği, görebileceği, göreceği ya da görmesi gerektiğinden ya da kendi namına onu böyle görmeyi ummuş olduğundan değildi; ama yine de, ne zaman onun bunu yaptığını görmüştü ki!

Onların biraz uzağında durdu. Bu Gowan, Cennetten söz ettikten sonra kızın yanına gitmiş ve elini tutmuştu. Köpek de koca patilerini koluna koymuş ve başını canım göğsüne dayamıştı. Kız gülmüş ve onları içtenlikle karşılamış, hele köpeğe gereğinden fazla, çok, çok fazla sevgi göstermişti, öyle ki sanki ona sevdalanmış üçüncü bir kişinin de onu izlediğini biliyordu.

Kız şimdi onlardan ayrılmış, Clennam'ın yanına gelmiş ve elini onun eline koyarak iyi sabahlar dilemiş ve eve kadar kendisine eşlik etmesini istiyor gibi yapmıştı. Gowan'ın buna bir itirazı yoktu. Hayır, fazlasıyla güvende olduğunu biliyordu.

Üçü (köpek de sayılırsa dört, en sakıncalı olan da oydu, ama gruptan biriydi) kahvaltı için içeriye girdiklerinde, Bay Meagles'ın her zamanki iyi huylu yüzünden bir bulut geçti. Clennam ne bunu ne de Bayan Meagles'ın ona doğru yönlendirdiği tedirgin ifadeyi fark etmişti.

"Eh, Gowan," dedi Bay Meagles, hatta hafifçe iç geçirdiğini belli etmemeye çalışarak, "dünya sizin için nasıl bu sabah?"

"Her zamanki gibi, efendim. Aslan ve ben, haftalık ziyaretimizden hiçbir şey kaybetmemeye kararlı olarak, erkenden kalktık ve şu sıralar birkaç eskiz yaptığım karargâhımızın bulunduğu Kingston'dan geldik." Ardından Bay Clennam ile feribotta nasıl karşılaştığını ve birlikte geldiklerini anlattı.

"Bayan Gowan iyiler mi, Henry?" diye sordu Bayan Meagles. (Clennam dikkat kesildi.)

"Annem gayet iyi, teşekkürler." (Clennam'ın ilgisi kayboldu.) "Bugün size ya da Bay Meagles'a rahatsızlık vermeyeceği ümidiyle ailenizin akşam yemeğine birisini ilave etme cüretinde bulundum. Buna engel olamadım," dedi diğerine dönerek. "Bu genç arkadaş kendisini takdim etmek maksadıyla bana yazdı ve ben de nüfuzlu irtibatlara sahip olduğu için kendisini buraya davet etmeme itiraz etmeyeceğinizi düşündüm."

"Kimmiş bu genç arkadaş?" diye sordu Bay Meagles, tuhaf bir hoşnutlukla.

"Bir Barnacle. Tite Barnacle'ın oğlu Clarence Barnacle, babasının Dairesinden. En azından nehrin onun ziyaretinden sıkıntı çekmeyeceğini garanti edebilirim. Yangın çıkarmayacaktır."[1]

"Vay, vay!" dedi Meagles. "Bir Barnacle, ha? O aile hakkında bir şeyler biliyoruz, Dan, değil mi? Vay canına, ağacın tepesindeler! Bir bakalım. Şimdi bu genç arkadaş Lord Decimus'un nesi oluyor? Lord Hazretleri bin yedi yüz doksan yedide Leydi Jemima Bilberry ile evlendi, bu Leydi, on beşinci Stiltstalking Kontunun üçüncü evliliğinden olan ikinci kızıydı. Hayır! Orada yanıldım! O, Leydi Seraphina idi – Leydi Jemima, kontun Muhterem Clementina Toozellem ile yaptığı ikinci evliliğinden olan ilk kızıydı. Güzel. Şimdi bu genç arkadaşın babası bir Stiltstalking ile evlendi, *onun* babası da bir Barnacle olan kuzeniyle evlendi. Bir Barnacle ile evlenen o babanın babası, bir Joddleby

[1] Eski İngiliz deyişi, "Thames'de yangın çıkartamaz," yani enerji ve hayal gücünden yoksundur –çn.

ile evlendi – biraz fazla geriye gidiyorum Gowan; bu genç adamın Lord Decimus ile olan akrabalığını anlamaya çalışıyorum."

"Bunu ifade etmek basit: Babası, Lord Decimus'un yeğenidir."

"Lord-Decimus-un-Yeğeni," diye zevkle yineledi Bay Meagles, gözlerini kapayarak; hiçbir şey dikkatini soyağacının tam tadını çıkarmaktan uzaklaştıramazdı. "Vay canına, haklısın, Gowan. Hakikaten öyle."

"Netice itibariyle Lord Decimus büyük amcası oluyor."

"Ama dur biraz!" dedi Bay Meagles, yeni bir keşifle gözlerini açarak, "o zaman anne tarafında, Leydi Stiltstalking de büyük halası."

"Elbette öyle."

"Vay, vay, vay!" dedi Bay Meagles, büyük bir ilgiyle. "Sahi mi, sahi mi? Onu görmekten memnun olacağız. Kendisini elimizden geldiğince ağırlayacağız ve her halükârda, mütevazı imkânlarım dâhilinde kendisini aç bırakmayacağımızı da ümit ediyorum."

Clennam bu söyleşinin başlangıcında Bay Meagles'tan büyük çaplı zararsız patlamalar beklemişti; tıpkı Geçiştirme Ofisinde, Doyce'u yakasından tutup çıktığı zamanki gibi. Ama bu güzel arkadaşının, hiçbirimizin yan sokakta aramasını gerektirmeyecek ve Geçiştirme Ofisinde yaşanabilecek hiçbir deneyimin bastıramayacağı bir zaafı vardı. Clennam, Doyce'a baktı; ama Doyce önceden beri bu durumun farkındaydı ve hiçbir belirti göstermeden ve bir tek söz söylemeden tabağına bakıyordu.

"Size müteşekkir kalacağım," dedi Gowan, konuyu sonuçlandırmak için. "Clarence eşeğin tekidir, ama gelmiş geçmiş en sevimli ve en iyi arkadaşlardan biridir!"

Kahvaltı bitene kadar anlaşılmıştı ki bu Gowan'ın tanıdığı herkes az çok eşeğin ya da düzenbazın teki, ama yine de dünyanın en sevimli, en ilginç, en sade, en sadık, en nazik, en sevecen, en sevgili adamıydı. Bay Henry Gowan, koşullar ne olursa olsun bu sonuca ulaşma sürecini şöyle ifade edebilirdi: "Ben her zaman, hususi bir titizlikle her insanın vaziyetinin İyilik ve Kötülük muhasebesini yaptığımı iddia edebilirim. Bunu öylesine vicdanlı bir şekilde yaparım ki, size memnuniyetle en kıymetsiz adamın aynı anda dünyanın en tatlı adamı olduğunu söyleyebilirim ve 'düzgün bir adamla bir hergelenin arasında inanmak istediğinizden çok daha az fark vardır' şeklinde memnuniyet verici bir malumat takdim edebilirim." Bu pek iç açıcı keşfin sonucu da, titizlikle çoğu insanın iyi yanını bulurken, aslında onu olması gerektiğinden

aşağıya çekmesi ya da olamayacağı kadar yukanya çıkarmasıydı; ama bu tek nahoş ya da tehlikeli yanıydı.

Yine de hiçbir şey Bay Meagles'ı Barnacle şeceresi kadar memnun etmemişti. Clennam'ın o sabahtan önce hiç görmediği bulut yine sık sık yüzünden geçiyordu; aynı gölge onu tedirginlikle izleyen karısının da zarif yüzündeydi. Pet köpeği birden çok kez okşadığında, Clennam'a öyle gelmişti ki, babası kızının bu hareketinden mutsuzdu ve bir defasında Gowan köpeğin diğer yanında dururken başını kızla aynı anda eğdiğinde, Arthur alelacele odadan çıkan Bay Meagles'ın gözlerinde gözyaşlarının biriktiğini gördüğünü sandı. Ya gerçekten ya da kurduğu hayali ilerleterek Pet'in de bu küçük olaylara karşı duyarsız olmadığını, her zamankinden daha hassas bir şefkatle, babacığına onu ne kadar sevdiğini ifade etmeye çalıştığını ve hem kiliseye giderken hem de geri döndükleri sırada babasının koluna girerek herkesin gerisinde kaldığını düşündü. Daha sonra bahçede yalnız başına yürürken bir an için onu babasının odasında, her iki ebeveynine de sarılmış bir halde, babasının omzunda ağlarken gördüğüne yemin edebilirdi.

Günün ikinci yarısında yağmur yağmaya başlayınca herkes içeri girip Bay Meagles'ın koleksiyonuna göz gezdirmeye ve sohbet ederek hoşça vakit geçirmeye hevesliydi. Bu Gowan'ın kendisi adına söyleyeceği çok şey vardı ve bunlan fazla düşünmeden ve eğlenceli bir edayla söylüyordu. Meslekten sanatçı olduğu ve bir süre Roma'da bulunduğu anlaşılıyordu; yine de hafif, dikkatsiz, amatör bir havası vardı. Hem sanata bağlılığında hem de becerilerinde Clennam'ın pek anlayamadığı, gözle görülür bir gevşeklik vardı.

Birlikte pencereden dışarı baktıkları sırada Daniel Doyce'a danıştı.

"Bay Gowan'ı tanıyor musunuz?" dedi alçak bir sesle.

"Daha evvel burada görmüştüm. Evde oldukları zamanlarda, her pazar buraya gelir."

"Bir sanatçıymış, söylediklerini doğru anladıysam?"

"Bir nevi, bir nevi," dedi Daniel Doyce, haşin bir sesle.

"Hangi neviden?" diye sordu Clennam, gülümseyerek.

"Eh, yani Pall-Mall'da[1] acelesiz bir yürüyüş yapar gibi aylak aylak gelip Sanatlara girdi," dedi Doyce, "ve onların bu kadar serinkanlı bir tavırla ele alınmaktan hoşlandıklarını hiç sanmıyorum."

---

[1] Londra Pall-Mall, birçok beyefendi kulübünün bulunduğu, şık insanların rağbet ettiği, revaçta bir caddeydi –çn.

Soruşturmaya devam eden Clennam, Gowan ailesinin Barnacle'ların çok uzak bir dalı olduğunu tespit etti. Baba Gowan, başlangıçta bir yurtdışı temsilciliğine bağlıyken, daha sonra herhangi bir yerde önemsiz bir şeyin komiseri olarak emekli edilmiş ve çektiği aylığı son ana kadar asilce savunmak üzere elinde sımsıkı tutarak görev başında ölmüştü. Bu seçkin kamu hizmetini göz önüne alan, o sıralar iktidardaki Barnacle, Kraliyete adamın dul eşine yılda iki ya da üç yüzlük emekli maaşı bağlanmasını önermiş; bir sonraki muktedir Barnacle da Hampton Court'taki Saraylara, yaşlı hanımın her iki cinsiyetten birkaç yaşlı bunakla oturup zamanın ne kadar dejenere olduğuna hayıflanarak halen yaşadığı, kimi gölgeli ve sakin daireler eklemişti. Oğlu Henry Gowan, Komiser babasından kalan o son derece tartışmaya açık, küçük bir bağımsızlık mirası, bir türlü yerinde durmuyordu; kamu atamalarının kıt olmasından ve onun dehasının da erkekliğinin ilk döneminde daha ziyade tarımsal nitelikte olmasından dolayı yabani yulaf ekmeye meraklandı.[1] En sonunda Ressam olacağını ilan etmişti; kısmen bu yolda atıl bir yeteneği olduğu, kısmen de rızkını temin etmemiş baş Barnacle'ların ruhlarını üzmek için. Böylece, önce birkaç seçkin hanımefendinin dehşete düşmesiyle başlayan ardışık gelişmelerde başarılarını içeren portfolyolar gecelerde elden ele dolaşmış ve coşkuyla mükemmel Claude'lar, mükemmel Cuyp'lar, mükemmel fenomenler olarak ilan edilmiş;[2] sonra da Lord Decimus resmini satın almış ve Başkan ve Konseyi aniden bir akşam yemeğine davet ederek kendine has o muhteşem ciddiyetiyle, "Biliyor musunuz, bu eserde muazzam bir liyakat görüyorum, öyle değil mi?" dedikten sonra durumları müsait insanlar onun moda haline gelmesi için ellerinden geleni yapmışlardı. Ama bir şekilde, bunların hepsi başarısız olmuştu. Önyargılı halk buna inatla karşı çıkmıştı. Lord Decimus'un resmine hayran olmamaya kararlıydılar. Kendilerinki dışında her hizmette, insanın kendisine nitelik kazandırmak için sabah akşam, canla başla, var gücüyle çabalaması gerektiğine inanmaya kararlıydılar. Böylece Bay Gowan şimdi ne Muhammed'in ne de herhangi birinin olan o eskimiş tabut gibi, iki nokta arasında, yan yolda asılı kalmıştı: bıraktığına karşı da hoşnutsuz ve kıskanç, ulaşamadığına karşı da hoşnutsuz ve kıskanç.

---

[1] İngiliz deyimi; "yabani yulaf ekmek: (özellikle cinsel alanda) kurtlarını dökmek, serserilik etmek anlamında –çn.

[2] Claud Lorraine (1600-1682) ve Aelbert Cuyp (1620-1691) –çn.

O yağmurlu pazar öğlen ve sonrasında Clennam'ın kendisiyle ilgili keşfettiklerinin özü böyleydi.

Akşam yemeğinden yaklaşık bir saat kadar sonra Genç Barnacle monokluyle göründü; Bay Meagles aile bağlantılarının şerefine, o gün için izin verdiği sevimli salon hizmetçilerinin yerine iki karanlık adamı görevlendirmişti. Genç Barnacle, Arthur'u görünce şaşkınlık içinde kalmış ve aklı yeniden başına gelene kadar istemeden, "Bakınız! Tanrı aşkına, biliyorsunuz!" diye mırıldanıp durmuştu.

O zaman bile, arkadaşını bir pencere kenarına çekebileceği ilk fırsatı yakalamak zorunda kaldı ve genel takatsizliğinin bir parçası olan genizden gelen sesiyle fısıldadı:

"Sizinle konuşmak istiyorum, Gowan. Diyorum ki. Bakınız. Bu adam kim?"

"Ev sahibimizin bir arkadaşı... Benim değil."

"O, son derece vahşi bir Radikal, biliyor musunuz?" dedi Genç Barnacle.

"O mu? Nereden biliyorsunuz?"

"Aman Tanrım, bayım, geçen gün bizimkilere son derece muazzam bir tavırla başvuruyordu. Yerimize geldi ve babama öyle bir başvurdu ki zorla dışarı çıkartmak gerekti. Sonra Dairemize geldi ve bana başvurdu. Bakınız. Böyle bir adamı daha önce görmemişsinizdir."

"Ne istiyordu?"

"Aman Tanrım, bayım," dedi Genç Barnacle, "'Bilmek istiyorum,' dedi, düşünsenize! Dairemize nüfuz etti –randevu almadan– ve bilmek istediğini söyledi!"

Akşam yemeği vesilesiyle rahatlamasaydı, Genç Barnacle'ın bu açıklamasına eşlik eden öfkeli hayret ifadesi, gözlerine zarar verebilirdi. Bay Meagles (amcasının ve halasının nasıl olduklarını bilmek isteğiyle dopdolu), Bayan Meagles'la birlikte yemek odasına yönelmesini rica etti. Ve Bay Meagles, Bayan Meagles'ın sağ yanına oturduğunda, bütün ailesi oradaymış gibi hoşnut görünüyordu.

Önceki günün doğal büyüsü kaçmıştı. Akşam yemeğini yiyenler, akşam yemeğinin kendisi gibi, ılık, tatsız, fazla pişkindi; tümünün nedeni de şu zavallı küçük sıkıcı Genç Barnacle'dı. Herhangi bir zamanda zaten konuşma özürlü delikanlı, şimdi salt Clennam'a atfedilebilir özel bir zayıflığın kurbanıydı. O beyefendiye bakmak için sürekli bir gereksinim içindeydi ve bu hareket, monoklünü çorbasına, şarabına, Bayan Me-

agles'ın tabağına düşürmesine, boynundan bir çan ipi gibi sarkmasına ve birçok kez, kepaze bir şekilde, karanlık adamlardan biri tarafından kucağına iade edilmesine vesile oldu. Bu aletin sürekli kaybolup durmasından ve gözünde takıldığı yerde durmamakta ısrar etmesinden zihni zayıflamış ve gizemli Clennam'a her bakışında, zekâsı gitgide güçsüzleşmiş bir halde, kaşık, çatal ve yemek masası eşyalarıyla bağlantılı başka yabancı maddeleri gözüne takmaya çalışıyordu. Bu hataları fark etmesi yaşadığı zorlukları artırdı, ama onu Clennam'a bakma gereksiniminden asla kurtarmadı. Ve Clennam ne zaman konuşsa bu bahtsız genç adam besbelli dehşet içinde, onun ne zaman dönüp dolaşıp şeytani bir hünerle lafı bilmek isteme noktasına getireceğinin beklentisini yaşıyordu.

Bu nedenle Bay Meagles'tan başka herhangi birinin geçirilen bu zamandan memnun kalıp kalmadığı sorgulanabilir. Bay Meagles ise, Genç Barnacle'dan büyük keyif aldı. Masaldaki altın suyun bir şişesi dökülünce dolu dolu bir fıskiyeye dönüşmesi gibi, Bay Meagles, bu küçük Barnacle baharatının masaya bütün aile ağacının lezzetini verdiği hissine kapılmışa benziyordu. Onun varlığında samimi, ince, içten özellikleri soluyordu; o kadar uysal değildi, o kadar doğal değildi, kendisine ait olmayan bir şeyin peşinden gidiyordu, kendisi değildi. Bay Meagles açısından ne tuhaf bir durumdu bu ve bunun gibi bir durum başka nerede bulunabilirdi!

En sonunda yağmurlu pazar günü kendini tüketerek yağmurlu bir geceye dönüştü ve Genç Barnacle dermansızca sigara içerek bir faytona bindi; münasebetsiz Gowan da münasebetsiz köpeğiyle beraber yürüyerek gitti. Pet, Clennam'la arkadaşlık yapmak için son derece cana yakın çabalarda bulunmuştu, ama Clennam kahvaltıdan bu yana biraz mesafeliydi; daha doğrusu, eğer ona âşık olsaydı, mesafeli olurdu.

Odasına dönüp kendisini yine ateşin başındaki sandalyeye attığı sırada Bay Doyce kapıyı çaldı ve elinde mumla, ertesi gün nasıl ve saat kaçta geri dönmeyi önerdiğini sordu. Bu sorunu çözdükten sonra Bay Doyce'a bu Gowan hakkında bir şeyler söyledi; rakibi olsaydı onu aklından epeyce geçirmiş olurdu.

"Bir ressam olarak pek bir gelecek göremiyorum," dedi Clennam.

"Ben de," dedi Doyce.

Doyce bir elinde oda şamdanı, diğer eli cebinde durdu ve yüzünde bir şeyler daha konuşacaklarına dair sessiz bir sezgiyle mumunun alevine uzun bir süre baktı.

"Bu sabah o geldikten sonra sevgili dostumuz biraz değişmiş, keyfi kaçmış gibi göründü bana?" dedi Clennam.

"Evet," dedi Doyce.

"Ama kızında aynı şey olmadı?" dedi Clennam.

"Hayır," dedi Doyce.

Her iki taraf da durakladı. Bay Doyce, hâlâ mumunun alevine bakarken ağır ağır devam etti:

"Esasında kızını Bay Gowan'dan ayırmak uğruna iki kere yurtdışına götürdü. Kızın adama temayülü olduğunu düşünüyor ve böyle bir evliliğe karşı vahim şüpheler hissediyor, ben de aynı fikirdeyim ve zannedersem siz de.

"Lakin..." Clennam tıkandı, öksürdü ve durdu.

"Evet, soğuk aldınız," dedi Daniel Doyce. Ama ona bakmıyordu.

"Lakin elbette aralarında bir nişan var, değil mi?" diye sordu Clennam uçarı bir edayla.

"Hayır. Bana söylendiğine göre kesinlikle yok. Bu beyefendi istemiş, ancak yapılmadı. Son dönüşlerinden bu yana arkadaşımız haftada bir ziyareti kabullendi, ama hepsi bu kadar. Minnie babasını ve annesini kandırmaz. Onlarla birlikte seyahat ettiniz ve aralarındaki bağın mevcut hayatın ötesine uzandığını bildiğinizi düşünüyorum. Bayan Minnie ile Bay Gowan arasındaki her şey gördüğümüzden ibaret, hiç şüphem yok."

"Ah! Yeterince şey gördük!" diye haykırdı Arthur.

Yaslı, hatta umutsuz bir hayk rış duyan Bay Doyce, haykıran kişiye bir parça cesaret ve umut telkin etmek isteyen bir adamın tonlamasıyla iyi geceler diledi. Bu tonlama muhtemelen kendi dırdırcı tuhaflığının bir parçasıydı; yoksa böyle şeyleri Clennam'dan önce o nasıl işitebilirdi?

Yağmur bardaktan boşanırcasına yağmaya başladı, yerlerde patır ılar çıkararak ve her daim yeşil kalan ağaçlardan ve yapraksız ağaçların dallarından damlayarak. Yağmur şiddetle, ahmakça yağıyordu. Gözyaşı dolu bir geceydi.

Clennam Pet'e âşık olmamaya karar vermiş olmasaydı; âşık olma zayıflığını göstermiş olsaydı; azar azar, doğasının bütün içtenliğiyle, umudunun var gücüyle ve olgun kişiliğinin tüm zenginliğiyle o kalıba girmiş olsaydı; bunu yapmış ve her şeyin boşa gittiğini anlamış olsaydı; o gece anlatılamaz ölçüde mutsuz olurdu. Tıpkı, tıpkı şiddetle ve ümitsizce yağan o yağmur gibi.

Bölüm XVIII
Küçük Dorrit'in Sevgilisi

Küçük Dorrit, yirmi ikinci doğum gününe sevgili bulmadan girmedi. Sığ Marshalsea'de bile, o hep genç kalan Okçu[1] arada sırada küflü bir yayla birkaç tüysüz ok atar ve bir iki kolejliyi kanadından vururdu.

Ama Küçük Dorrit'in sevgilisi bir kolejli değildi. O, bir kapı bekçisinin içli oğluydu. Babası, zamanı gelince ona lekesiz bir anahtar miras bırakmayı ummuş, onu küçüklüğünden itibaren babasının görevlerine aşina ve hapishane anahtarını ailede tutmaya istekli yetiştirmişti. Bu intikal şimdilik askıda olsa da, Horsemonger Lane'in köşesindeki küçücük bir tütüncü dükkânını işleten (babası mukim olmayan bir kapı bekçisi olduğundan) annesine yardımcı oluyor ve böylece genellikle Kolejin duvarlarının arasında düzgün bir bağlantıya hâkim olabiliyordu.

Yıllar önce, ilgisinin odağı, kulübenin yüksek siperinin yanındaki küçük koltuğunda oturma alışkanlığı edindiği sıralarda, ondan bir yaş büyük olan Genç John (soyadı Chivery) onu hayranlıkla izlerdi. Avluda oynarlarken en sevdiği oyun, onu yalandan kilitleyip köşelere kapatmaca ve gerçek öpücükler karşılığında yine yalandan serbest bırakmaca oyunuydu. Boyu ana kapının büyük kilidinin anahtar deliğinden bakacak kadar uzadığında, birçok kez babasının öğlen yemeğini ya da akşam yemeğini dış yakada kendi başının çaresine bakmaya terk edip o havadar delikten kızı gözetlemek uğruna bir gözünü soğuğa maruz bırakarak orada dikilirdi.

Genç John'un, çocukluk çağının daha az nüfuz edilebilir, çocukların botlarını bağlamadan gezdikleri ve ne mutlu ki sindirim organlarının bilincinde olmadıkları günlerinde sıhhati biraz gevşese de çok geçmeden yeniden sıkılmış ve iyice sağlamlaştırılmıştı. On dokuz yaşındayken eli, kızın doğum günü vesilesiyle, evlerinin cephe duvarına tebeşirle, "Hoş geldin, Perilerin süt çocuğu" yazmıştı. Yirmi üç yaşında, pazar günleri aynı el, duraksayarak Marshalsea'nin Babasına ve ruhunun kraliçesinin Babasına hediye purolar sunuyordu.

Genç John oldukça ufak tefekti, zayıf bacakları ve çok ince, açık renkli saçları vardı. Gözlerinden biri de (belki de eskiden anahtar de-

---

[1] Aşk tanrısı Cupido –çn.

liğinden izleyen göz) zayıftı ve diğerinden daha büyük, kendisini pek toparlayamıyormuş gibi görünüyordu. Genç John ayrıca çok nazikti. Ama büyük bir ruha sahipti. Şairane, coşkulu, sadık...

Yüreğinin hükümdarının huzurunda fazla kanlı canlı görünemeyecek kadar alçakgönüllü olan Genç John, bağlılığının nesnesini her ışık ve tonda düşünmüştü. Mutlu sonuçlar elde ettikten sonra kendini övmeden bunda bir uygunluk keşfetmişti. Diyelim ki işler yolunda gitti ve birleştiler. Kız Marshalsea'nin çocuğuydu; o da kilit bekçisi. Bunda bir uygunluk vardı. Diyelim ki o, mukim bir kapı bekçisi. Kız o zaman resmi olarak bugüne kadar kirada oturduğu odanın sahibi olurdu. Bunda çok güzel bir yerindelik vardı. Duvarın üstünden manzarası vardı, parmak uçlarınızda durursanız görebilirdiniz, lal rengi bir kafes işi ve bir kanarya falan olsa, bildiğiniz Çardak olur. Burada büyüleyici bir fikir vardı. Sonra, hepsi bir araya geldiğinde, kilitte bile yerinde bir lütuf vardı. Dünyayı dışarıda bıraktıklarında (içeriye kapatılan kısımları hariç); sıkıntıları ve kargaşaları yalnızca söylentiler aracılığıyla, Müflisler Mabedinin yolunu tutmuş giderken yolda oyalanan hacıların anlattığı şekilde bileceklerdi. Çardak üstte, kulübe altta; pastoral bir aile saadeti içinde zamanın akışında kayıp gidebileceklerdi. Genç John, resmini bitişik kilise bahçesinde, hapishane duvarının yakınında, üzerinde şu dokunaklı sözler olan bir mezar taşıyla tamamlayarak, gözlerinin yaşarmasına neden oldu: "Altmış yıllık Kapı Bekçisi ve Elli yıllık Baş Kapı Bekçisi, Komşu Marshalsea'den JOHN CHIVERY'nin Mukaddes Hatırasına; âlemşümul hürmetlerle, otuz bir aralık, bin sekiz yüz seksen altıda, seksen üç yaşında bu hayatı terk etti. Ayrıca, yürekten sevilen ve seven karısı AMY, kızlık soyadı DORRIT, kaybına kırk sekiz saat dayanamamış ve son nefesini yukarıda adı geçen Marshalsea'de vermiştir. Orada doğmuştu, Orada yaşadı, Orada öldü."

Chivery ebeveynler oğullarının bu takıntısından habersiz değillerdi; aslında bazı olağandışı vesilelerle müşterilere yönelik asabi davranışlar sergileyerek işlere zarar veren bir ruh haline girmişti ama durumu bir şekilde düzeltmişlerdi. Tedbirli bir kadın olan Bayan Chivery, Kolejde çok saygı gören Bayan Dorrit'le yapacağı bir ittifakın, John'lannın Hapishane geleceğini güçlendireceğini kocasının fark etmesini istemişti. Bayan Chivery kocasının bir yandan John'ları olanaklara ve güvenilir bir atamaya sahip olurken, diğer yandan Bayan Dorrit'in de bir aileye sahip olacağını fark etmesini istemişti ve hisleri (Bayan

Chivery'nin) bu iki yanmın bir bütün oluşturması yönündeydi. Bayan Chivery o zaman, bir diplomat değil, bir anne olarak, farklı bir bakış açısıyla konuşarak, John'lanının hiçbir zaman güçlü olmadığını ve bu sevdanın yeterince, neredeyse kendisine zarar verecek kadar huysuzlanmasına ve endişelenmesine neden olduğunu ve kalp kırıklığı yaşayacak olursa böyle bir şey yapıp yapmayacağını kimsenin tahmin edemeyeceğini kocasının hatırlamasını istiyordu. Bu savlar az konuşan bir adam olan Bay Chivery'in zihnini o kadar güçlü bir şekilde etkiliyordu ki, çeşitli pazar sabahlarında oğluna, onu bu şekilde İyi Talihe salık vermeyi, aşkını ilan edeceği ve başarılı sonucu elde edeceği güne bir hazırlık niteliğinde gördüğünü gösteren, "şanslı dokunuş" dediği bir dokunuşta bulunuyordu. Ama Genç John asla aşkını ilan etmeye cesaret edemiyordu; aslında heyecanlanmış bir halde tütün dükkânına dönüp müşterilere saldırması da bu zamanlarda gerçekleşiyordu.

Diğer her meselede olduğu gibi bu meselede de Küçük Dorrit'in kendisi düşünülen en son kişiydi. Kardeşi ve kız kardeşi bunun farkındalardı ve bunu eski, perişan haldeki ailevi asalet hayalini asıp havalandırabilecekleri bir kanca haline getirerek bir tür konuma erişmişlerdi. Kız kardeşi ailevi asaletlerini, aşkını görmek umuduyla hapishanede dolaşan zavallı âşığı aşağılayarak ortaya koyuyordu. Tip ise aristokrat birader sıfatıyla ve bilinmeyen bir beyefendinin belirsiz bir köpek yavrusunu idam ettiği olasılıkların baş gösterdiği bovling alanında mağrur tavırlarla hava atarak, yakalayacak ense gözlemek suretiyle hem ailenin asilliğini hem de kendi asaletini ortaya koyuyordu. Bu durumdan yararlanan, Dorrit ailesinin yalnızca bu üyeleri değildi. Hayır hayır. Marshalsea'nin Babasının elbette bu işlerden habersiz olduğu varsayılıyordu: onun zavallı haysiyeti bu kadar aşağısını göremiyordu. Ama pazar günleri puroları alıyor ve memnun oluyordu; bazen de (o zamanlar gururlu ve umutlu olan) bağışçıyla birlikte avluda bir yukarı, bir aşağı yürümeye bile tenezzül ediyor, babacan bir edayla onunla yarenlik ederken bir puro yakıyordu. Nöbette olduğu zamanlarda kulübeye geldiğinde daima koltuğunu ve gazetesini kendisine devreden, hatta gün kararıktan sonra sessizce giriş avlusuna çıkıp caddeyi seyretmek isterse kendisini engelleyecek hiçbir şey olmadığını söyleyen Büyük Chivery'nin gösterdiği ilgiye karşı da en az bu ölçüde hazırlıklı ve lütufkârca davranıyordu. Bu ikinci incelikten yararlanmıyorsa, böyle bir iştahı kalmadığı içindi; öte yandan alabileceği her şeyi

alır ve bazen, "Son derece kibar bir şahıs, bu Chivery; çok dikkatli ve çok hürmetkâr bir adam. Genç Chivery de hakikaten neredeyse insanın buradaki mevkii hususunda hassas bir ferasete sahip. Sahiden de çok iyi idare edilen bir aile Chivery'ler. Tavırlarından hoşnutum," derdi.

Bütün bu sırada sadakatli Genç John aileye çok saygı gösteriyordu. Onların bu gösterişlerini tartışmaya açmayı hayal bile edemezdi ve sergiledikleri anlamsız tavırlara bile biat ederdi. Kızın erkek kardeşinden gelebilecek herhangi bir hakarete içerlemek şöyle dursun, doğal olarak pasif bir kişiliği olmasaydı bile o kutsal beyefendiye karşı çenesini açmak ya da el kaldırmak menfur bir davranış olurdu. Soylu zihninin gocunmasına çok üzülürdü; yine de bunun onun soyluluğuyla bağdaştığını hisseder ve bu cesur ruhu teselli etmeye ve yatıştırmaya çalışırdı. Kızın babasına, talihsizlik yaşayan bu beyefendiye –daima iyi bir ruha ve saygın tavırlara sahip bu beyefendiye– büyük hürmet beslıyordu. Kız kardeşini biraz kendini beğenmiş ve gururlu buluyordu, ama geçmişini unutamayan, sonsuz başarılar kazanmış bir hanımefendi olarak görüyordu. Bu zavallı genç arkadaşın Küçük Dorrit'i olduğu gibi sevmesi, kızın diğerlerinden farklılığının içgüdüsel bir ifadesiydi.

Horsemonger Lane'nin köşesindeki tütün işi, Horsemonger Lane hapishanesinin avlularının havasından yararlanabilen ve bu hoş tesisin duvarı boyunca gözden uzak bir yürüyüş yapma olanağı da sunan tek katlı bir kırsal bir müessesede işletiliyordu. İş, gerçek boyutta bir tabela asmak için fazla mütevazı bir karaktere sahipti, ama kapı dikmesindeki bir köşebende takılı, İskoç eteği giymeye gerek görmüş, düşkün bir Keruva benzeyen küçük bir tane vardı.

Erken yenen bir akşam yemeğinden sonra bir pazar günü, Genç John her pazarki getir götür işlerine çıkarken bu şekilde bezenmiş kapıdan geçmişti; elleri boş değil, ikram edeceği purolarla doluydu. Yapısının taşıyabileceği azami büyüklükte siyah kadife yakalı, erik renkli bir ceket; altın dallarla bezenmiş ipekten bir yelek; o günlerde çok revaçta olan, devetüyü zeminde leylak rengi sülünler olan nezih bir kaşkol; her bacağı üç telli bir lavta gibi gösteren şeritlerle süslenmiş pantolonlar giymiş; bir de çok yüksek ve sert bir silindir şapka takmıştı. İhtiyatlı Bayan Chivery John'unun bu süslemelere ek olarak bir çift beyaz oğlak derisi eldiven ve gitmesi gereken yönü işaret eden, fildişinden bir topuzla taçlanmış, küçük bir yön direğine benzer bir baston taşıdığını fark etti. Onu tam teçhizat yürüyüp köşeden sağa saptığını

görünce, o sırada evde kendisiyle beraber olan Bay Chivery'ye, rüzgânn hangi yöne estiğini bildiğini söyledi.

Kolejliler o pazar öğleden sonra önemli sayıda ziyaretçi ağırlıyorlardı, Babaları da sunulacakları almak için odasında bekliyordu. Küçük Dorrit'in sevgilisi avluda bir tur döndükten sonra aceleci bir yürekle merdivenlerden çıktı ve babasının kapısına vurdu.

"Buyurun, buyurun!" dedi zarif bir ses. Babanın sesi, babasının, Marshalsea'nin Babasının. Siyah kadife başlığı başında, gazetesiyle oturmuştu, masanın üstünde kazara unutulmuş üç şilin altı peni vardı ve yanına iki sandalye dizilmişti. Huzuruna çıkılması için her şey hazırdı.

"Ah, Genç John! Nasılsın, nasılsın?"

"İyiyim, teşekkür ederim, efendim. Ümit ederim siz de iyisinizdir."

"Evet, John Chivery, evet. Bir şikâyetim yok."

"Anlayışınıza sığınarak, efendim, size..."

"Ha?" Marshalsea'nin Babası daima bu noktada kaşlannı kaldırır ve cana yakın bir perişanlık ve gülümseyen bir dalgınlık ifadesi takınırdı.

"...birkaç puro getirdim, efendim."

"Ah!" (Bir anlığına aşırı şaşırmış göründü.) "Teşekkür ederim, Genç John, teşekkür ederim. Fakat esasında korkanm ki ben... Hayır mı? Öyleyse, fazla lafa hacet yok. Onlan şömine rafına koyabilirsin, lütfedersen, Genç John. Ve otur, otur. Sen yabancı değilsin, John."

"Teşekkür ederim, efendim, eminim Bayan..." Burada Genç John koca şapkayı sol elinde, yavaş yavaş dönen bir fare kafesi gibi çevirip dururdu. "Bayan Amy de iyidirler, efendim?"

"Evet, John, evet; çok iyidir. Dışanda."

"Öyle mi, efendim?"

"Evet, John. Bayan Amy hava almaya çıktı. Çocuklarım dışarıya epeyce çıkıyor. Ama hayatlannın bu devrinde bu tabiidir, John."

"Çok tabiidir, eminim, efendim."

"Hava almaya. Hava almaya. Evet." Parmaklarıyla masayı tekdüze bir tavırla tıkırdatarak gözlerini pencereye çeviriyordu. "Amy Demir Köprü'de hava almaya gitti. Son zamanlarda Demir Köprü'ye zaafı var ve en çok orada yürümekten hoşlanıyor gibi görünüyor." Sohbete döndü. "Baban şu anda görev başında değil zannedersem, değil mi John?"

"Hayır, efendim, akşamüstü gelir." Büyük şapkayı bir kez daha çevirdikten sonra Genç John kalktı ve "Korkanm size iyi günler dilemek zorundayım, efendim," dedi.

"Hemencecik mi? İyi günler, Genç John. Yo, yo," dedi azami bir tenezzülle, "eldiveni dert etme, John. Öylece el sıkışabiliriz. Burada yabancı değilsin, biliyorsun."

Karşılanmasındaki nezaketten dolayı çok mutlu olan Genç John merdivenleri indi. Yolda, sunacakları hediyeleri getiren kimi kolejlilere karşılaştı ve tam da o sırada Bay Dorrit özellikle anlaşılacak bir ifadeyle tırabzanların tepesinden seslendi: "Küçük takdiriniz için müteşekkirim, John!"

Küçük Dorrit'in sevdalısı kısa bir süre sonra Demir Köprü'nün geçiş gişesine bir peni yatırdı ve çevrede o iyi tanıdığı ve çok sevdiği figüre bakındı. İlk başta orada olmadığından endişelendi; ama Middlesex tarafına yöneldiğinde onu hareketsiz durmuş, suya bakarken gördü. Düşünceli bir hali vardı ve ne düşündüğünü merak etti. Hafta içine göre daha az dumanlı olan yığınlarca şehir çatıları ve bacaları, uzaklarda gemi direkleri ve kilise kuleleri görünüyordu. Kız belki de onları düşünüyordu.

Küçük Dorrit o kadar uzun zamandır düşünüyordu ve o kadar dalmıştı ki sevdalısı ona hayli uzun gelen bir süre sessizce durup, iki ya da üç kez uzaklaşıp yine eski yerine geri dönmesine rağmen yine de hareket etmedi. Böylece sonunda yoluna devam edip öylesine geçerken rastlamış gibi yapmaya ve onunla konuşmaya karar verdi. Ortalık sessizdi ve onunla ya şimdi konuşacaktı ya da asla.

Yürümeye devam etti, iyice yanına gelene kadar kız adımlarını duymamıştı. "Bayan Dorrit!" dediğinde ürktü ve geriledi, yüzünde bir dehşet ya da anlatılmaz bir keder duymasına neden olan bir nefret ifadesi vardı. Kız daha önce de sık sık ondan kaçınmıştı – aslında uzun, çok uzun bir süredir ondan kaçıyordu. O kadar çok kez kendisine yaklaştığını gördüğü anda dönüp başka yöne uçmuştu ki talihsiz Genç John bunun yanlışlıkla olduğunu artık düşünemiyordu. Ama bunun kızın utangaçlığından, çekingen kişiliğinden, yüreğinin durumunu önceden bilmesinden, hoşlanmamak dışında bir sebepten olabileceğini ummuştu. Şimdi, o bir anlık bakışı, "Hem de sen! Dünyada senden başka kim olsa görmeyi tercih ederdim!" demişti sanki.

Bu anlık bir bakıştı, kızın kendini hemen denetlemesine ve küçük, yumuşak sesiyle, "Ah, Bay John! Sen miydin?" demesine bakılırsa. Ama kız, onun da hissetmiş olduğu gibi, o bakışın ne olduğunu hissetmişti ve eşit ölçüde kafaları karışmış bir halde birbirlerine bakakalmışlardı.

"Bayan Amy, korkarım, konuşarak sizi rahatsız ettim."

"Evet, biraz. Ben... buraya yalnız kalmak için gelmiştim ve yalnızım zannediyordum."

"Bayan Amy, affınıza sığınarak bu tarafa doğru yürüdüm, çünkü biraz evvel kendisini ziyaret ettiğimde Bay Dorrit tesadüfen sizin..."

Kızın aniden, "Ah baba, baba!" diye yürek parçalayıcı bir tonlamayla mırıldanarak yüzünü başka taraf çevirmesi onu iyice üzdü.

"Bayan Amy, Bay Dorrit'in adından söz ederek size herhangi bir tedirginlik vermediğimi ümit ediyorum. Sizi temin ederim ki onu çok iyi gördüm, harika bir ruh halindeydi ve bana her zamankinden daha da nazik davrandı; orada yabancı olmadığımı söyleyecek kadar nezaket gösterdi ve beni her manada mesut etti."

Sevdalısının anlatılmaz bir dehşetle izlediği Küçük Dorrit, elleri başka tarafa dönük yüzünde, acı çekiyormuş gibi ileri geri sallanarak, "Ah baba, bunu nasıl yapabilirsin!" diye mırıldandı, "Oh, canım, canım babacığım, nasıl yapabilirsin, nasıl, nasıl!"

Zavallı genç sempatiyle dolup taşarak ama ne yapacağını bilmeden durmuş, onu izliyordu ki kız mendilini çıkartıp yüzüne bastırarak hızla yürümeye başladı. Genç John önce donup kaldı, sonra peşinden seğirtti.

"Bayan Amy, lütfen! Bir anlığına durmaz mıydınız? Bayan Amy, mesele buysa, müsaade edin, *ben* gideyim, sizi böyle kaçırmış olmak yerine."

Titreyen sesi ve yapmacıksız ciddiyeti Küçük Dorrit'i durdurdu. "Ah, ne yapacağımı bilemiyorum," diye haykırdı, "ne yapacağımı bilemiyorum!"

Çocukluğundan beri onu irade gücünden yoksun bir halde asla görmemiş, çocukluğundan beri daima güvenilir ve kendine hâkim biri olarak tanımış Genç John için kızın bu sıkıntılı hali çok sarsıcıydı ve bunun nedenini kendisiyle ilişkilendirmek zorunda kalınca geçirdiği sarsıntıdan koca şapkası kaldırıma devrilmişti. Meramını anlatmak zorunda olduğunu hissediyordu. Yanlış anlaşılmış –hayal bile edemeyeceği bir şey söylemiş ya da bir şeyler yapmış– olabilirdi. Kendisine gösterebileceği en büyük lütuf olarak meramını dinlemesi için ona yalvarıyordu.

"Bayan Amy, ailenizin benimkinin çok üstünde olduğunu çok iyi biliyorum. Bunu gizlemek beyhude! Bildiğim kadarıyla şimdiye kadar

bir beyefendi bir Chivery olmamıştır ve bu derece hayati bir hususta yalan beyanda bulunma tamahkârlığı yapamam. Bayan Amy, yüksek ruhlu ağabeyinizin ve yine cesur kız kardeşinizin bana yüksekten baktıklarını çok iyi biliyorum. Onlara hürmet etmem, arkadaşları kabul edilmek istemem ve mütevazı mevkimden –zira ister tütüncü, ister anahtarcı olarak bakılsın, mütevazı olduğunu iyi biliyorum– onların ikamet ettikleri yükseklere hayranlık göstermem ve daima iyi ve mesut olmalarını dilemem icap ediyor."

Zavallı hakiki bir samimiyete sahipti ve şapkasının sertliği ile yüreğinin (belki kafasının da) yumuşaklığı arasında dokunaklı bir tutarsızlık vardı. Küçük Dorrit, ne kendisini ne de konumu hor görmesini, hele her şeyden önce kendisini ondan üstün gördüğüne dair her türlü fikirden kurtulmasını rica etti. Bu onu birazcık rahatlattı.

Sonra, "Bayan Amy," diye kekeledi, "çok uzun bir zamandan beri –bana asırlar gibi geliyor– kalbimde sakladığım bir şey var size söylemek istediğim. Söyleyebilir miyim?"

Küçük Dorrit istemeden yine irkilmiş, önceki ifade yüzünü bir an için yine gölgelemişti ki onu yenerek, cevap vermeden, büyük bir hızla köprünün yarısına kadar yürüdü.

"Müsaade eder misiniz, –Bayan Amy, bu soruyu âcizane soruyorum– söyleyebilir miyim? Tanrım biliyor, zaten kasıtsız olarak size acı çektirdiğim için çok talihsizim! Yani izninizi almadan söylemekten korkmuyorum. Bir başıma bedbaht olabilirim, kendi kendime acı çekebilirim, bir anlık mutluluğu uğruna kendimi şu parmaklıklardan atabileceğim birisini neden bedbaht ve acılı bir duruma düşüreyim! Ki o da bir şey değil, iki peniye atlarım."

Kederli ruh hali, görünüşünün görkemiyle bir arada onu gülünç bir hale sokabilirdi, ama inceliği onu saygıdeğer kılıyordu. Küçük Dorrit ne yapacağına böylece karar verdi.

"Lütfen, John Chivery," dedi titreyerek, ama sakin bir şekilde, "daha fazlasını söyleme hususunu bana sormak nezaketini gösterdiğine göre," dedi, "lütfen hayır, söyleme."

"Asla mı, Bayan Amy?"

"Hayır, lütfen. Asla."

"Aman Tanrım!" dedi Genç John, nefes nefese.

"Ama belki benim sana bir şey söylememe izin verirsin. Samimiyetle ve ifade edebileceğim kadar açık bir şekilde söylemek istiyorum. Bizi

düşündüğünüz zaman, John –yani ağabeyim, kız kardeşim ve beni– bizi diğerlerinden farklı görme, çünkü, bir zamanlar her ne olmuşsak olalım (ki ben pek bilmiyorum), uzun zaman önce olmayı bırakmıştık ve bir daha asla olamayacağız. Böyle görmen hem senin için hem de başkaları için daha iyi olacaktır."

Genç John keyifsizce bunu aklında tutmaya çalışacağını iddia etti ve istediği her şeyi yapmaktan kalpten memnuniyet duyacağını söyledi.

"Bana gelince," dedi Küçük Dorrit, "beni düşünebileceğin kadar az düşün; ne kadar az düşünürsen o kadar iyi. Beni düşünecek olursan da John, yalnızca hapishanede büyüdüğünü gördüğün, daima birtakım vazifeyle meşgul olan o çocuk olarak düşün; zayıf, çekingen, tokgözlü, savunmasız bir kız olarak. Özellikle hatırlamanı isterim ki kapının dışına çıktığımda savunmasız ve yalnızım."

Onun her arzusunu yerine getirmeye çalışacaktı. Peki Bayan Amy neden bilhassa bunu hatırlamasını o kadar çok istiyordu?

"Çünkü," dedi Küçük Dorrit, "bugünü unutmayacağına ve bana daha fazla bir şey söylemeyeceğine güvenebileceğimi biliyorum. O kadar cömertsin ki bundan dolayı sana güvenebileceğimi biliyorum; hep güvendim ve hep güveneceğim. Benim de sana tam olarak güvendiğimi hemen göstereceğim. Konuştuğumuz bu yeri, bildiğim her yerden daha çok seviyorum;" belli belirsiz solmuştu, ama sevdalısı o an renginin geri geldiğini görür gibi oldu, "yani sık sık buraya gelebilirim.

Bir daha asla beni aramak maksadıyla buraya tekrar gelmeyeceğinden emin olmam için sana bunu söylememin yeterli olduğunu biliyorum. Ve ben, bundan eminim!"

Genç John, buna güvenebileceğini söyledi. Sefil bir zavallıydı, ama kızın sözü onun gözünde bir yasadan bile üstündü.

"Ve hoşça kal, John," dedi Küçük Dorrit. "Umarım bir gün iyi bir eşin olacak ve mutlu bir adam olacaksın. Eminim mutlu olmayı hak edeceksin ve olacaksın, John."

Kız bu sözlerle elini ona uzattığında, dallarla kaplı –aslına bakılırsa ucuzcudan alınmış– yeleğin altındaki yürek bir beyefendinin yüreği büyüklüğünde olana kadar şişti ve zavallı, sıradan, küçük adam, onu tutacak bir yer bulamayınca gözyaşlarına boğuldu.

"Oh, ağlama," dedi Küçük Dorrit, yüreği parçalanarak. "Yapma, yapma! Hoşça kal, John. Tanrı seni korusun!"

"Güle güle, Bayan Amy. Güle güle!"

Ve böylece kızı bırakıp gitti: Önce bir bankın köşesine oturduğunu gözlemledi, küçük elini kaba duvara dayamakla kalmamış, sanki kafası ağırlaşmış, zihni de üzüntüye boğulmuş gibi yüzünü de yaslamıştı. Sevdalısını böyle görmek, insan tasavvurunun yanılgısının etkileyici bir örneklemesiydi. Devasa şapkasını gözlerine kadar çekmiş, kadife yakasını sanki yağmur varmış gibi dikleştirmiş, erik rengi ceketinin düğmeleri altın dallı ipekten yeleğini gizleyecek biçimde iliklenmiş ve küçük yön işareti kaçınılmaz bir biçimde evi gösterirken, Saint George Mezarlığındaki mezar taşına aşağıdaki yeni yazıtı tasarlıyordu:

"JOHN CHIVERY'nin fani bedeni burada yatıyor, Lafı edilecek bir kıymeti yoktur, Bin sekiz yüz yirmi altı senesinin sonlarına doğru vefat etmiştir, Ölüm nedeni kalp kırıklığıdır, Son nefesinde, küllerine AMY adının yazılmasını arzulamıştır ve müteessir Ebeveynleri bu arzusunu yerine getirmiştir."

Bölüm XIX
İki veya Üç İlişkide Marshalsea'nin Babası

William ve Frederick Dorrit kardeşler Kolej avlusunda bir aşağı, bir yukarı yürürken –elbette yalnızca aristokrat ya da Tulumba tarafında, çünkü Baba, Fakir tarafta çocuklarıyla bir arada görünmekten özenle

sakınırdı; pazar sabahları, Noel günleri ve sair tören vesileleri dışında, ki bunlara dakik bir şekilde uyar ve insanı ahlaken yükselten bir şefkatle elini onların çocuklarının başlarına koyar ve bu genç müflisleri kutsardı– birlikte Kolej bahçesinde bir aşağıya, bir yukarıya yürüyen biraderler unutulmaz bir görüntü oluşturuyordu. Özgür Frederick o kadar aşağılanmış, eğilmiş, kurumuş ve solmuş; bağlı William ise o kadar zarif, küçümseyici ve lütufkârca konumunun bilincindeydi ki salt bu açıdan bakıldığında bile biraderler merak edilecek bir manzaraydı.

Küçük Dorrit'in Demir Köprü'de sevdalısıyla yaptığı pazar söyleşisin akşamında avluda bir aşağı, bir yukarı yürüdüler. O günün resmi işleri tamamlanmış, Misafir Odasına çok gelen olmuş, birçok yeni sunu yapılmış, kazara masanın üstünde unutulan üç şilin altı peni, kazara on iki şiline yükselmişti ve Marshalsea'nin Babası, şimdi bir puro içerek dinleniyordu. Adımlarını biraderinin sürüklediği ayaklarına uydurarak bir aşağı, bir yukarı yürürken, üstünlüğü nedeniyle gururlu olmadan, o zavallı yaratığa anlayışla davranması, ona katlanması ve dudaklarından çıkıp dikenli duvarı aşmaya çalışan her duman bulutuyla onun sakatlığına yönelik bir hoşgörü soluması görmeye değer bir manzaraydı.

Gözü sönük, eli kötürüm, beli bükük ve yavaş zihinli biraderi Frederick, içinde kaybolduğu labirent dünyada rastladığı her durumu kabul ettiği gibi onun himayesini de kabul etmiş olarak, itaatkâr bir tavırla yanında ayak sürüyordu. Sık sık elinde tuttuğu o her zamanki buruşturulmuş boz beyaz kâğıttan bir çimdik enfiye çıkarıyordu. Bunu beceriksizce çektikten sonra kardeşine hayranlıkla bakıyor, ellerini arkasına koyarak yanında ayak sürümeye devam ediyordu, ta ki bir çimdik daha almak maksadıyla ya da belki de aniden klarnetini özlediği için durana kadar. Gecenin gölgeleri indikçe Kolej ziyaretçileri eriyip gitmeye başlamışlardı, ama avlu hâlâ oldukça kalabalıktı, çünkü kolejliler çıkmış, arkadaşlarını kulübeye geçiriyorlardı. Biraderler avluyu adımlarken, bağlı William selamlan almak için çevresine bakıyor, şapkasını nezaketle kaldırarak o selamları iade ediyor ve sevimli bir edayla, özgür Frederick'in birileriyle çarpışmasını veya duvara iteklenmesini engelliyordu. Bir bütün olarak kolejliler bir şeyden kolaylıkla etkilenmezdi, ama onlar bile, her biri farklı merak etme tarzına göre, iki kardeşte merak edilecek bir manzara buluyorlardı.

"Bu akşam çok neşesizsin, Frederick," dedi Marshalsea'nin Babası. "Bir derdin mi var?"

"Derdim?" Bir süre baktı ve sonra başını ve gözlerini tekrar eğdi. "Hayır, William, hayır... Hiçbir derdim yok."

"Keşke kendini biraz toparlaman icap ettiğine biraz ikna olsan, Frederick..."

"Hee, hee!" dedi yaşlı adam aceleyle. "Ama olamam. Olamam. Öyle konuşma. O iş bitti."

Marshalsea'nin Babası, oradan geçen ve arkadaşlığı olan bir kolejliye, "düşkün bir ihtiyar bu, lakin biraderim, bayım, biraderim oluyor ve Tabiatın sesi kuvvetli!" der gibi baktı ve biraderinin kolunu yırtık yeninden yakalayıp tulumbanın tutamağına çarpmaktan kurtardı. Kişiliğinin kusursuzluğunu hiçbir şey bu kardeşçe rehberliği, filozofluğu ve dostluğu kadar tamamlayamazdı; biraderini felaketten uzaklaştırmak yerine, felaketi onun başına getirmiş olmasaydı.

"Zannedersem, William," dedi sevecen düşüncesinin nesnesi, "yoruldum ve eve gidip yatmak istiyorum."

"Sevgili Frederick," diye cevapladı diğeri, "seni tutmayayım, bu isteğini benim için feda etme."

"Saat geç, hava sıcak, bir de seneler, zannedersem," dedi Frederick, "beni yoruyorlar."

"Sevgili Frederick," diye cevapladı Marshalsea'nin Babası, "kendine yeterince dikkat ediyor musun? Âdetlerin sahih ve nizami mi, benimkiler gibi mi desem? Demin bahsettiğim antikalığa dönmezsek, yeterince hava alıp egzersiz yaptığından şüpheliyim, Frederick. İşte gezinti yolu, her zaman hizmetinde... Neden onu muntazaman kullanmıyorsun?"

"Hah!" diye içini çekti diğeri. "Evet, evet, evet, evet..."

"Fakat evet, evet demen, sevgili Frederick," dedi Marshallsea'nin Babası ılımlı bilgeliğinde ısrar ederek, "bu tasvibine münasip hareket etmediğin müddetçe faydasızdır. Benim vaziyetimi bir düşün, Frederick. Ben bir nevi misalim. Zaruret ve zaman bana ne yapacağımı öğretti. Günün evvelden belirlenmiş saatlerinde, gezinti yolunda, odamda, kulübede, gazete okurken, ziyaretçi kabul ederken, yiyip içerken bulunabilirim. Uzun seneler boyunca Amy'ye, üzerinde ehemmiyetle durarak (mesela) yemeklerimi zamanında almamın lüzumunu izah ettim. Amy bu düzenlemelerin ehemmiyetini idrak ederek yetişti ve sen de onun ne kadar iyi bir kız olduğunu biliyorsun."

Birader rüyada gibi sendelemeye devam ederken tekrar iç geçirdi ve "Hah!" dedi, "Evet, evet, evet, evet."

"Sevgili dostum," dedi Marshalsea'nin Babası, elini omzunun üzerine koyarak ve hafifçe moral vererek – hafifçe, zayıflığı nedeniyle, zavallıcığın; "bunu daha evvel de söyledin ve pek fazla bir şey ifade etmiyor, Frederick, çok manalı olsa bile. Keşke, sevgili Frederick'çiğim, seni teşvik edebilsem; sen teşvik edilmek istiyorsun."

"Evet, William, evet. Şüphesiz," dedi diğeri, solgun gözlerini kardeşinin yüzüne doğru kaldırarak. "Lakin ben, senin gibi değilim."

Marshalsea'nin Babası, kendini önemsemeyen birinin mütevazı omuz silkişiyle, "Ah! Benim gibi olabilirsin, sevgili Frederick; tercih edersen olabilirsin!" dedi ve gücünün tüm alicenaplığıyla, kendini düşen kardeşini daha da fazla ezmekten alıkoydu.

Pazar gecelerinde her zaman olduğu gibi köşelerde çok sayıda vedalaşma gerçekleşmekteydi; karanlıkta şurada ya da burada, zavallı bir kadın, zevce ya da anne, yeni bir kolejliyle beraber ağlaşıyordu. Zamanında, zavallı hanımı ağlarken bizzat Baba da avlunun gölgelerinde ağlamıştı. Ama bu yıllar önceydi; oysa şimdi uzun bir deniz yolculuğuna çıkmış, çoktan deniz tutmasını atlatmış ve son limanda gemiye yeni binen taze yolcularda bu hastalığı görmeye tahammül edemeyen bir yolcu gibiydi. Şikâyet etmeden ve ağlayıp sızlamadan duramayanların burada hiç işi olmadığı görüşünü dile getirme eğilimindeydi. Kelimelerle değilse bile davranışlarıyla, genel uyumun bu şekilde kesintiye uğramasından hoşnutsuz olduğunu daima ifade ederdi ve bu o kadar iyi anlaşılırdı ki kabahatliler onun farkına vardıklarında çoğunlukla uzaklaşırlardı.

Bu pazar akşamı, dirençli ve hoşgörülü bir havayla kardeşine kapıya kadar eşlik etti; mülayim bir ruh halinde olduğu ve zarifçe gözyaşlarını görmezden geldiği için. Birkaç kolejli kulübenin parıldayan gaz lambasının ışığında ısınıyor; kimi ziyaretçisini geçiriyor; ziyaretçileri olmayan kimisi de anahtarın ikide bir dönmesini izliyor ve Bay Chivery'yle sohbet ediyordu. Babanın gelmesi tabii bir miktar dalgalanma yarattı ve Bay Chivery, anahtarıyla şapkasına dokunarak (kısa bir tavırla da olsa) katlanılır bir durumda olduğunu umdu.

"Teşekkür ederim, Chivery, gayet iyiyim. Ya siz?"

"Ah! İyidir." dedi Bay Chivery, pes bir homurdamayla. Bu, biraz somurtkan olduğu zaman sağlığı sorulduğunda verdiği her zamanki tepkisiydi.

"Genç John bugün ziyaretime geldi, Chivery. Ve harika görünüyordu, emin olun."

Bay Chivery de öyle duymuştu. Ancak Bay Chivery itiraf etmeliydi ki oğlanın bu işe bu kadar çok para yatırılmamış olmasını isterdi. Çünkü sonucunda ne elde ediyordu? Sadece üzüntü. Ve bunu da her yerde bedavaya bulabilirdi.

"Nasıl bir üzüntü bu, Chivery?" diye sordu müşfik baba.

"Şans yok," dedi Bay Chivery. "Boş verin. Bay Frederick dışarı mı çıkıyor?"

"Evet, Chivery, kardeşim evine gidip yatacak. Yorgun ve pek de iyi değil. Kendine iyi bak Frederick, dikkat et. İyi geceler, sevgili Frederick!"

Ağabeyiyle el sıkışan ve kulübede bulunanlara yağlı şapkasına dokunarak selam veren Frederick, Bay Chivery'nin kendisi için açtığı kapıdan ayaklarını sürüyerek yavaşça çıktı. Marshalsea'nin Babası, ona bir zarar gelmemesi için üstün bir varlığın sevimli endişesini yaşıyordu.

"Lütfen kapıyı bir an açık tutarsanız, Chivery, onu geçitten aşağı inerken göreyim. Dikkat et Frederick! (Çok zayıftır.) Basamaklara dikkat et! (Hep öyle dalgın ki!) Geçerken dikkatli ol, Frederick. (Aslında onun böyle başıboş dolaşması fikrinden hiç hazzetmiyorum, bir şeyin altında kalması son derece muhtemel.)"

Bu sözlerle ve tedirgin şüphe ve kaygılı vasilik ifadesiyle dolu yüzle, bakışlarını kulübede toplanmış gruba yöneltti: Biraderin kilit altında olmamasının acınası bir durum olduğunu o kadar açık bir biçimde ifade ediyordu ki toplanmış kolejlilerin arasında o yolda bir görüş alışverişi başladı.

Fakat o bunu koşulsuz bir onaylama olarak kabul etmiyordu; aksine, hayır, beyler, hayır dedi; onu yanlış anlamayın. Kardeşi Frederick kuşkusuz çok kırılgandı ve onun duvarlar içinde güvende olduğunu bilmek kendisi (Marshalsea'nin Babası) için daha rahatlatıcı olabilirdi. Yine de unutulmamalıydı ki yıllar boyunca orada varlığını sürdürmek, belli niteliklerin bir bileşimini gerekiyordu; yüksek nitelikler demiyordu, yalnızca nitelikler, ahlaki nitelikler. Şimdi, kardeşi Frederick bu özel nitelikler bileşimine sahip miydi? Beyler, o son derece mükemmel bir adamdı, son derece nazik, müşfik ve muhterem bir adamdı; bir çocuğun saflığına sahipti; ama çoğu başka yer için uygun olmamasına rağmen orada yaşayabilir miydi? Hayır, diyordu kendinden emin bir edayla, hayır! Ve, dedi, Tanrı Frederick'i şimdiki gönüllü kişiliği yerine başka bir kişilikle orada olmaktan korusun! Beyler, kim o Koleje bir süre kalmak üzere gelirse gelsin çok şey görüp geçirecek bir kişiliğe sa-

hip olması gerekir. Peki, sevgili kardeşi Frederick öyle bir adam mıydı? Hayır. Onu görebiliyorlardı, şu halde bile ezikti. Kötü talih onu ezmişti. Böyle bir yerde uzun süre bulunup da kendine saygısını korumak ve bir beyefendi olduğunun bilincinde kalmak için yeterli geri tepme gücünden, yeterli esneklikten yoksundu. Frederick bu koşullar altında alabileceği küçük, nazik ilgi ve takdiri, insan doğasının iyiliğini, kolejlileri bir topluluk olarak canlandıran ince ruhu, aynı zamanda da bunlarda kendisini yozlaştıracak, bir beyefendi olma iddiasını değersizleştirecek bir şey olmadığını görebilecek (deyim yerindeyse) Güce sahip değildi. Beyler, Tann sizi korusun!

Böylece kulübede toplananlara durumu netleştiren bir vaaz verdikten sonra o solgun avluya geri döndü ve kendi hırpani haysiyetiyle; ceketi olmayan, sabahlık giymiş kolejlinin; pabucu olmayan, plaj terliği giymiş kolejlinin; hiçbir derdi olmayan, fitilli kısa pantolon giymiş tıknaz kolejli manavın; hiçbir umudu olmayan, düğmesiz siyahlar giymiş cılız kolejli kâtibin yanından geçerek, kendi zavallı merdivenlerini tırmanıp kendi zavallı hırpani odasına girdi.

Masaya akşam yemeği kurulmuş, eski gri cüppesi şöminenin yanındaki koltuğunun arkasında onu bekliyordu. Kızı küçük dua kitabını cebine koydu –tüm mahpuslar ve tutsaklar için dua mı ediyordu!– ve onu karşılamak için doğruldu.

"Amcam evine gitti herhalde?" diye sordu, ceketini değiştirip ona siyah kadife takkesini verirken. Evet, amcası evine gitmişti. Babası keyifli bir yürüyüş yapmış mıydı? Eh, pek değil, Amy, pek değil. Hayır! Kendini pek iyi hissetmiyor muydu?

Kız koltuğunun arkasından sevgi dolu bir halde babasının üzerine eğildiği sırada, babası mahzun gözlerle ateşe bakıyordu. Bir an utanca benzer bir tedirginlik hissetmişti ve konuşurken, şu anda yaptığı gibi, kopuk kopuk ve utangaç bir tavrı vardı.

"Bir şey, ben –ha!– nedir bilmiyorum, Chivery'de bir gariplik var. Asla –ha!– her zamanki kadar lütufkâr ve dikkatli değil. Bu –hm!– bu küçük bir şey, ama beni şaşırtıyor, cancağızım. Şunu unutmak imkânsız ki," dedi ellerini tekrar tekrar çevirip yakından bakarak, "benim –hm!– benimki gibi bir hayatta, maalesef günün her saatinde bir şey için bu adamlara muhtacım."

Kızın kolu omzundaydı, ama o konuşurken yüzüne bakmadı. Başını eğerek başka bir yana baktı.

"Ben –hah!– ben bilemiyorum, Amy, Chivery neden alınmış olabilir? O çoğunlukla öyle, öyle lütufkâr ve dikkatlidir ki. Ama bu gece benimle pek konuşmadı. Oradaki diğer insanlar da! Tanrı aşkına, neden? Chivery'nin ve memur biraderlerinin desteğini ve itibarını kaybedersem burada açlıktan ölürüm." Konuşurken ellerini birer supap gibi açıp kapatıyordu; hep o bir parça utanç duygusunun bilincinde olması iyice büzülmesine neden oluyordu.

"Ben –ha!– buna neyin sebep olduğunu tahmin edemiyorum. Bunun nedeninin ne olduğunu hayal edemediğimden eminim. Burada bir zamanlar Jackson vardı, Jackson adında bir kapı bekçisi (Jackson'ı hatırlayacağını sanmam, çok küçüktün) ve –hm!– ve bunun bir, biraderi vardı, bu birader, bizden birinin evladına değil de kız kardeşine kur yapıyordu ya da kur yapacak kadar ileri gitmemişti ama hayranlık duyuyordu, hürmetli bir hayranlık; hayli mümtaz bir kolejlinin, hem de nasıl. Adı Yüzbaşı Martin'di ve evladının –kız kardeşinin– diğer biradere karşı fazla –ha!– fazla açıkça konuşarak, bekçi biraderin canını sıkma riskine girmeli miydi diye bana danışmıştı. Yüzbaşı Martin bir beyefendi ve şerefli bir şahıstı, evvela kendi kanaatini bana ifade etmesini rica ettim. Yüzbaşı Martin (orduda çok muteberdir) tereddütsüz –hm!– kardeşinin, genç adamı iyi anlamıyor olabileceğini ve istemeden hayal peşinde koşmasına neden olabileceğini söyledi, tam olarak 'hayal peşinde koşmak' ifadesini kullanmış mıydı şüpheliyim: esasında ona tahammül etmek demişti –babasının– ağabeyinin namına. Bu hikâyeye nereden geldim bilmiyorum. Zannedersem Chivery'yi izah edememekten. Ama ikisi arasında bir ilinti göremiyorum..."

Sesi sönerek kayboldu, sanki söylediklerini işitmenin acısına dayanamıyormuş gibi kızın eli yavaş yavaş dudaklarına yükselmişti. Bir süre için bir ölüm sessizliği ve durgunluğu oldu; adam koltuğunda büzülmüş, kız kolunu adamın boynuna atmış, başını omzuna eğmiş halde kaldılar.

Akşam yemeği ateşin üzerindeki bir tencerede pişiyordu ve kız yanından yemeği masaya getirmek için ayrıldı. Her zamanki yerini aldı, kız da kendi yerine oturdu ve adam sonra yemeğine başladı. Henüz birbirlerine bakmıyorlardı. Sonra azar azar, bıçağını ve çatalını gürültüyle masaya koymalar, sert hareketler, ekmeğini ondan nefret ediyormuş gibi ısırmalarla ve benzer yollarla keyfinin kaçtığını göstermeye başladı. En sonunda tabağını itti ve yüksek bir sesle ve son derece tutarsızlıkla konuştu.

"Yesem ya da açlıktan ölsem ne fark eder? Benimkisi gibi lanetli bir hayat şimdi veya önümüzdeki hafta ya da önümüzdeki sene nihayet bulsa ne fark eder? Kimse için bir kıymetim var mı? Zavallı bir mahpus, sadakalarla ve yemek artıklarıyla geçinen, mundar, rezil bir biçareyim!"

"Baba, baba!" Adam ayağa kalkarken kız önünde diz çöktü ve ellerini uzattı.

"Amy," diye devam etti adam, bastırılmış bir sesle ve delirmiş gibi bir ifadeyle baktı. "Sana şunu söyleyeyim, beni annenin gördüğü gibi görebilseydin, sadece bu kafesin demirlerinin ardından baktığın o mahlukla aynı olduğuma inanamazdın. Gençtim, başarılıydım, iyi görünüyordum, bağımsızdım –Tanrı aşkına, evlat!– ve insanlar beni ararlar ve beni kıskanırlardı. Beni kıskanırlardı!"

"Canım babacığım!" Havada salladığı kolunu indirmeye çalıştı ama adam direndi ve elini uzaklaştırdı.

"O günlerden bir resmim olsaydı, çok kötü yapılmış bile olsa gurur duyardın, gurur duyardın. Ama öyle bir şeyim yok. Şimdi beni ibret alın!" diye haykırdı, çevresine vahşice bakınarak. "Hiç kimse refah ve itibar sahibi olduğu zamanlardan bir parçacığını saklamazlık etmesin. Çocukları onun eskiden ne olduğuna dair o kadarcık bir ipucuna sahip olsunlar. Öldüğüm zaman suratım eski, kaybolmuş çehresine dönmezse –bu nevi şeyler oluyormuş, bilmiyorum– çocuklarım beni hiç görmemiş olacak."

"Baba, baba!"

"Ah, beni hakir gör, beni hakir gör! Benden yüz çevir, beni dinleme, beni durdurma, benim için utanma, benim için ağlama; hele sen, Amy! Yap şunu, yap! Ben kendime yapıyorum! Artık katılaştım, bunu bile fazla uzun dert etmeyecek kadar derinlere battım."

"Sevgili baba, sevilen baba, kalbimin bir tanesi!" Kollarıyla ona sımsıkı tutunmuş ve adamı tekrar koltuğuna oturtmuştu, havadaki kolunu da yakalamış, kendi boynuna atmaya çalışıyordu.

"Bırak başımı koyayım, baba. Bana bak, baba, öp beni, baba! Bir an için baba, beni düşün!"

Adam yine aynı vahşi gösteriye devam ediyordu, ama artık yavaş yavaş, bedbaht bir sızlanma haline dönüşmeye başlamıştı.

"Ama yine de burada biraz hürmet görüyorum. Dik durmak için çabaladım. Pek ezilmiyorum. Dışarı çık ve buradaki en önemli şahsın

kim olduğunu sor. Sana onun baban olduğunu söyleyecekler. Dışarı çık ve sor, kim asla hafife alınamaz ve belli bir nezaketle muamele edilir. Baban diyecekler. Dışarı çık ve bu kapıdan çıkacak hangi cenaze (burada olacak, başka hiçbir yerde olmayacağını biliyorum) daha çok konuşmaya ve belki biraz daha fazla kedere sebep olacaktır. Babanızınki diyecekler. Peki, o halde. Amy! Amy! Babanı bütün dünya mı hakir görüyor? Onu kurtaracak hiçbir şey yok mu? Mahvı ve çürümesi haricinde onu hatırlayacak bir şeyin olacak mı? Yok olup, atılıp gittiğinde ona karşı hiçbir şefkat duygusu besleyemeyecek misin?"

Kendine karşı hissettiği bu ağlak acıma sonunda onu gözyaşlarına boğmuştu ve kız da başı yanağına dayanmış, biçareliğine dövünürken onu kucaklamak ve sorumluluğunu yüklenmek zorunda kalmıştı. Az sonra figanının konusunu değiştirdi ve kız ona sarılmış haldeyken ellerini çevresinde birleştirerek, "Ah Amy, anasız, sahipsiz kızım! Ah babasının kendisi için onun nasıl titizlikle uğraşıp didindiğini gördüğü günler!" Sonra tekrar kendine döndü ve cılız bir sesle konuştu: Babasını o kaybolmuş kişiliğiyle tanımış olsaydı kendisini ne kadar daha çok severdi ve o da onu, onun kızı olduğu için gurur duyacak bir beyefendiyle evlendirirdi ve (yine ağlamaya başlamıştı) törende baba tarafında, kendi atına binerdi ve kalabalık (cebindeki on iki şilini topladığı insanları kastediyordu) hürmetlerini sunmak için tozlu yolları aşıp gelirdi.

Böylece bir böbürlenip, bir kedere kapılarak, her iki durumda da üzerine hapishane pası yapışmış ve ruhuna hapishanenin kiri işlemiş bir tutsak olarak, yozlaşmış halini sevgi dolu kızına açıklamıştı. Alçalmasını bu kadar ayrıntıyla daha önce hiç kimse görmemişti. Kulübedeki son hitabını düşündükçe odalarında gülüşüp duran kolejlilerin hiçbirinin o pazar gecesi Marshalsea'deki karanlık galeride ne kadar ciddi bir resmin çizildiği hakkında bir fikri yoktu.

Bir zamanlar –belki de– hapishanesindeki babasına, annesinin kendisine baktığı gibi bakan bir kız[1] vardı. Küçük Dorrit, destansı olmayan modern bir ırktan ve yalnızca İngiliz olsa da, babasının heba olmuş kalbini kendi masum göğsünde rahatlatmak ve onu yıllardır süren açlık dönemi boyunca asla kurumayan, zayıflamayan bir sevgi ve sadakat pınarına dönüştürmek için çok daha fazlasını yapmıştı.

---

[1] Siraküza Kralı Evander'in kızı Euphrasia, hapisteki babasını emzirerek besler –çn.

Kız onu sakinleştirdi; ona karşı sorumsuz bir davranışı olmuş ya da öyle görünmüşse diye af diledi. Ona, Tanrı'nın da bildiği gibi, babası Talihin gözdesi olsaydı ve bütün dünya onu onaylasaydı bile onu şimdikinden daha fazla şereflendiremeyeceğini söyledi. Adamın gözyaşları kurutulduktan ve artık zayıf haliyle hıçkırması kesildikten sonra, o bir parça utançtan kurtulduktan ve her zamanki duruşuna döndükten sonra kız yemeğinin kalıntılarını yeniden hazırladı ve yanına oturup yiyip içmesini keyifle izledi. Adam şimdi siyah kadife takkesi başında ve eski gri cüppesi sırtında, yine alicenapça oturuyordu ve bir şey danışmak için kolejlilerden biri uğrayacak olsa büyük, ahlaki bir Lord Chesterfield ya da Marshalsea'nin ahlak törenlerinin Teşrifatçısı gibi ilgilenmeye hazırdı.

Zihnini meşgul etmek için kız onunla giysileri hakkında konuşmaya başladı; memnuniyetle, olur, dedi, teklif ettiği gömlekler fazlasıyla münasipti, çünkü şimdi giydikleri çok eskimişti, zaten konfeksiyon dikimi oldukları için asla üstüne tam oturmamışlardı. Konuşkan ve makul bir ruhsal akış içinde olduğu için kızın dikkatini kapının yanına astığı paltosuna çekti: mekânın Babasının dirsekleri yıpranmış bir paltoyla görünmesinin, zaten hırpani kılıklı çocuklarına iyi bir örnek olamayacağını ifade etti. Ayakkabılarının topukları konusunda da şakacı bir tavırla konuştu; ama söz kravatına gelince ciddileşti ve kızın parası olduğu zaman kendisine yeni bir tane satın alması gerektiğini belirtti.

O purosunu huzur içinde içerken kız yatağını hazırladı ve küçük odayı dinlenmesi için düzene soktu. İyice ilerleyen saat ve ve yaşadığı duygular nedeniyle yorulmuş bir halde koltuğundan kalktı, kızını kutsadı ve ona iyi geceler diledi. Bunca zaman bir kere olsun *kızın* kıyafetini, ayakkabılarını, onun herhangi bir gereksinimini aklından bile geçirmemişti. Dünyada başka hiç kimse, kızın kendisi hariç, onun gereksinimlerine karşı bu kadar ilgisiz olamazdı.

Kızı defalarca öptü, "Tanrı senden razı olsun, cancağızım. İyi geceler, hayatım benim!"

Ama kızın hassas yüreği gördükleri karşısında o kadar derinden yaralanmıştı ki yine ağlayıp sızlamaya başlar korkusundan onu yalnız bırakmaya pek istekli değildi. "Canım babacığım, ben henüz yorulmadım; birazdan sen yatağına girince gelir, başucunda otururum."

Koruyucu bir edayla kıza kendini yalnız hissedip hissetmediğini sordu.

"Evet, baba."

"O halde muhakkak geri dön, bir tanem."

"Çok sessiz olurum, baba."

"Beni düşünme hayatım," dedi ona tam olarak iznini lütfederek. "Her halükârda geri gel."

Kız geri geldiğinde babası uykuya dalmış gibi görünüyordu, o da zayıflayan ateşi onu uyandırmamak için çok dikkatle toparladı. Ama adam onu işitti ve kim o diye sordu.

"Sadece Amy, baba."

"Amy, evladım, buraya gel. Sana bir kelamım var." Alçak yatağında birazcık doğruldu, kız ise yanına diz çökerek yüzünü ona yaklaştırdı ve elini ellerinin arasına aldı. Oh! Hem özel babası hem de Marshalsea'nin Babası o anda içinde güç kazanmıştı.

"Bir tanem, burada meşakkatli bir hayatın oldu. Bir refakatçin yok, istirahat yok, envai çeşit derdin var korkarım, değil mi?"

"Bunu düşünme canım babacığım. Ben asla düşünmüyorum."

"Benim pozisyonumu biliyorsun, Amy. Senin için fazla bir şey yapamadım; ama yapabileceğim her şeyi yaptım."

"Evet, sevgili babacığım," diye cevap verdi kız, onu öperek. "Biliyorum, biliyorum."

"Ben buradaki hayatımın yirmi üçüncü senesindeyim," dedi adam, nefesinde hıçkırıktan ziyade bastırılmaz bir kendini onaylama, soylu bir bilincin anlık bir patlaması vardı. "Çocuklarım için yapabileceğim ne varsa yaptım. Amy, canım, üçünüzün en çok sevileni sensin; daima esas olarak aklımda olan sendin. Senin iyiliğin için her ne yaptıysam, sevgili çocuğum, hür irademle ve söylenmeden yaptım."

Yalnızca tüm kalplerin ve gizemlerin ipucunu tutan bilgelik, bir adamın, özellikle de bu adam kadar yıkılmış bir adamın, kendine ne dereceye kadar yüklenebileceğini bilebilirdi. O anda, ıslak kirpikleriyle ve dingin, görkemli bir edayla, yaşamın sıkıntılarının bütün ağırlığıyla üzerine çöktüğü ve sadece onun sevgisinin onu bir nebze olsun kurtardığı fedakâr çocuğuna, itibarsızlaşmış yaşamından bir porsiyon bağışlamasına yetecek kadar.

O çocuğun hiçbir kuşkusu yoktu, kendine bir şey sormuyordu, çünkü onu başının çevresindeki pırıltıyla görmek ona yetiyordu. Onu uyuturken yalnızca zavallı hayatım, canım, en hakikatlim, en şefkatlim, bir taneciğim gibi sözcükler kullanıyordu.

Bütün gece yanından hiç ayrılmadı. Ona karşı sevecenliğinin pek iyileştiremeyeceği bir yanlış yapmış gibi, o uyurken yanında oturuyordu, bazen nefesini tutup onu öpüyor ve kulağına hoş sözcükler fısıldıyordu. Bazen zayıf ateşin ışığını kesmeyecek biçimde kenara çekilip, ışığın adamın uyuyan yüzüne düşüşünü seyrederek, acaba varlıklı ve mutluyken de şimdi göründüğü gibi görünüyor muydu diye merak ediyordu; çünkü o korkunç zamanda yine öyle görüneceğini hayal ederek onu etkilemişti. O zamanı düşününce kız yine yatağın başucunda diz çöktü ve dua etti, "Ey, Tanrım, onun hayatını bağışla! Onu bana sakla! Ne olur şu sevgili, çilekeş, talihsiz, çok değişmiş, sevgili, sevgili babama bir bak!"

Sabah nihayet onu korumak, teşvik etmek için gelince kız ona son bir öpücük verdi ve küçük odadan çıktı. Merdivenlerden inip boş avludan geçtikten sonra kendi yüksek tavan arasına tırmanırken dumansız çatılar ve uzaklardaki tepeler duvarların üzerinde görülebiliyordu. Pencereyi yavaşça açtı ve hapishane bahçesinin doğusuna doğru baktı, duvardaki sivri çivilerin uçları önce kırmızıya boyandı, sonra alev alev gökyüzüne yükselen güneşte kasvetli, mor bir desene büründü. Sivri uçlar hiç bu kadar keskin ve acımasız, demir çubuklar bu kadar ağır, hapishane alanı bu kadar kasvetli ve daralmış görünmemişti ona. Güneşin gürleyerek akan nehirlerin, engin denizlerin, zengin manzaraların, kuşların uyandığı ve ağaçların hışırdadığı devasa ormanların üzerinde doğuşunu düşündü; sonra güneşin üzerinde yükseldiği yaşayan mezara baktı; babası yirmi üç senedir onun içindeydi. Bir üzüntü ve merhamet patlamasıyla, "Hayır, hayır," dedi, "onu hayatımda hiç görmedim!"

Bölüm XX
Cemiyette İlerlemek

Genç John Chivery aile gururuyla ilgili bir taşlama yazma eğilimine ve yeteneğine sahip olsaydı sevdiği kızın ailesinden intikam alacak örnekler aramaya gerek duymazdı. Bunları, ahlaksız deneyimlere batıp çıkmış, aile adlarının gururla bilincinde; en fakirden bile dilenmeye veya borç istemeye, herkesin ekmeğini yemeye, herkesin parasını har-

camaya, herkesin bardağından içmeye ve sonra bardağı kırmaya hazır o gösteriş meraklısı ağabeyi ve çıtı pıtı kız kardeşinde fazlasıyla bulabilirdi. Yaşamlarının menfur gerçeklerini resmedebilse ve baştan sona o aile soyluluklarının kurukafalı hayaletini çağırarak velinimetlerini korkutup kaçırabilseydi Genç John birinci sınıf bir taşlamacı olurdu.

Tip bir bilardo sayınanı olarak özgürlüğünü umut verici bir hesaba dönüştürmüştü. Serbest bırakılma vesilesine karşı o kadar ilgisizdi ki Clennam'ın bu konuda Bay Plornish'in zihnini etkilemeye çabalaması gereksiz kalmıştı. Ona kim iltifat ederse o da iltifatı *kendi* iltifatları karşılığında kabul etmeye hazırdı ve bu iş bundan ibaretti. Bu kolay koşullarla kapıdan çıkarak bilardo sayınanı oldu ve şimdi, bazen, parlayan yakası ve parlak düğmeleri (yeni) ile yeşil bir Newmarket ceketi[1] (elden düşme) üstünde, küçük bovling alanına bakıyor ve kolejlilerin birasını içiyordu.

Bu beyefendinin karakterinin gevşekliği içindeki tek sağlam, tek sabit nokta kız kardeşi Amy'ye duyduğu saygı ve hayranlıktı. Bu duygu, onu bir an için kızın sıkıntısını gidermeye veya onun uğruna herhangi bir kısıtlama ya da rahatsızlık çekmeye yöneltmese de, sevgisinde o Marshalsea kusuruyla beraber onu seviyordu. Aynı kokuşmuş Marshalsea lezzeti, kızın ömrünü babası için feda ettiğini açıkça görmesinde ama kızın kendisi için yaptıklarının hiç farkında olmamasında da bulunabilirdi.

Bu şevk dolu genç adam ve kız kardeşinin Koleji yıldırmak için aile iskeletini sistematik olarak ne zaman ortaya çıkarmaya başladığını bu anlatı tam olarak ifade edemez. Muhtemelen Kolej hayrıyla yemek yemeye başladıkları dönemde olmuştu. Şurası kesin ki, ne kadar çok düşkün ve muhtaç haldelerse iskelet mezarından o kadar afra tafrayla çıkıyordu; rüzgârda özellikle süfli bir şey olduğunda, iskelet her zaman en dehşet verici tavrıyla ortalığa fırlıyordu.

Küçük Dorrit pazartesi sabahı geç kalkmıştı, çünkü babası geç saatlere kadar uyumuştu, sonra da ona kahvaltı hazırlaması ve odasını düzeltmesi gerekmişti. Ama herhangi bir iş sözü yoktu ve Maggy'nin yardımıyla babasının gereksinimlerini hallettikten sonra onu kahvehaneye gidip gazetesini okuması için sabah yürüyüşüne yollamıştı. Daha sonra bonesini taktı ve dışarı çıktı, çok önceden beri çıkmak için can atıyordu. Her zamanki gibi, oradan geçerken kulübedeki gevezelik

[1] Jokeyler için tasarlanmış dar ve uzun bir ceket –çn.

birden kesildi. Henüz cumartesi gecesi katılmış olan bir kolejli, daha deneyimli bir kolejlinin dirsekten dürtmesiyle imayı anladı: "Dikkat et. İşte burada!"

Kız kardeşini görmek istiyordu, ama Bay Cripples'a gidince kız kardeşinin de amcasının da çalıştıklan tiyatroya gittiklerini öğrendi. Bu olasılığı gelirken düşünmüş ve böyle bir durumda onların peşinden gitmeye karar vermiş olduğu için, nehrin bu tarafında bulunan ve çok uzakta olmayan tiyatroya doğru yola çıktı.

Küçük Dorrit'in tiyatro usulleriyle ilgili bilgisi, neredeyse altın madenlerinin usulleriyle ilgili bilgisi kadardı ve kaçamak görünen, tuhaf bir biçimde gece boyunca uyanık kalmış havasında ve kendinden utanıyormuş gibi arka sokakta saklanan bir kapıya yönlendirildiğinde kapıya çekinerek yaklaştı. Kapının yakınlannda bekleşen ve kolejlilere hiç benzemeyen, şapkalannı tuhaf biçimde takmış, sinekkaydı tıraşlı yarım düzine kadar beyefendinin görüntüsü de iyice cesaretini kırmıştı. Bayan Dorrit'i nerede bulabileceğini onlara sorduğunda, gördükleri benzerlikten ikna olan adamlar onu karanlık bir salona yönlendirdiler –her şeyden ziyade devasa, nemrut bir lamba sönmüş gibiydi burası– ve burada uzaktan gelen müziği ve dans edenlerin ayak seslerini duyabiliyordu. Üzerinde mavi bir küf tabakası oluşacak kadar havalandırılmaya gereksinimi varmış gibi görünen bir adam oturmuş, karanlık mekânı köşedeki bir delikten, bir örümcek gibi izliyordu ve ona, mesajını ilk geçen hanım veya beyefendiyle Bayan Dorrit'e göndereceğini söyledi. Geçen ilk hanımefendi, yarısı el kürkünün içinde, yarısı dışında kalmış bir müzik rulosu taşıyordu ve öyle darmadağın bir haldeydi ki onu şöyle bir ütülemek büyük iyilik olurdu. Ama çok iyi niyetli birisi olduğu ve "Benimle gelin, Bayan Dorrit'i hemen bulurum size," dediği için Bayan Dorrit'in kız kardeşi onu izledi. Karanlıkta attığı her adımda müziğe ve dans eden ayak seslerine daha çok yaklaşıyordu.

Sonunda bir toz labirentine girdiler; burada bir miktar insan birbirlerinin üstünde taklalar atıyordu ve ortama açıklanamaz biçimlere sahip kirişler, bölmeler, tuğla duvarlar, ipler ve merdanelerden oluşan öyle bir kargaşa hâkimdi ve salon güneş ışığıyla gaz lambalannın ışığının karışımıyla öyle bir aydınlatılmıştı ki bütün bunlar evrenin yapısına ters düşüyor gibi görünüyordu. Bir başına kalan ve mütemadiyen birilerinin çarptığı Küçük Dorrit oldukça şaşkın bir haldeydi ki kız kardeşinin sesini duydu.

"O, hayret doğrusu, Amy, seni buraya hangi rüzgâr attı?"

"Seni görmek istedim, Fanny, hayatım; yarın bütün gün dışarıda olacağım için, senin de bugün bütün gün meşgul olacağını bildiğim için, düşündüm de..."

"Ama *senin* buraya gelmen fikri! Hiç aklıma gelmezdi!" Kız kardeşi pek samimi olmayan bir karşılama tonuyla bunları söyledikten sonra onu labirentin daha açık bir bölümüne götürdü; burada altın renkli çeşitli sandalyeler ve masalar yığılmıştı ve bulabileceği her şeyin üstüne oturmuş bir sürü genç hanımefendi gevezelikle meşguldü. Bu genç hanımların tümünün bir ütülenmeye gereksinimi vardı ve tümü bir yandan gevezelik yaparken bir yandan da tuhaf bir edayla çevresine bakınıyordu.

Kız kardeşler buraya geldikleri sırada, İskoç kepi takmış tekdüze bir oğlan başını soldaki kirişin arkasından uzattı ve "Biraz sessiz olalım hanımlar!" diye seslendikten sonra kayboldu. Hemen ardından, biraz uzun, siyah saçlı, şen şakrak bir beyefendi sağdaki bir kirişin arkasından baktı ve "Biraz sessiz olalım, canlarım," diye seslendi ve o da kayboldu.

"Senin profesyonellerin muhitine girmen, Amy, hakikaten hayal edebileceğim en son şeydi!" dedi kız kardeşi. "Neden, nasıl oldu da buraya geldin?"

"Bilmem. Sana burada olduğumu söyleyen hanımefendi beni buraya getirme nezaketinde bulundu."

"Seni gidi ufak tefek şey! Her yere yolunu bulursun bence. Ben olsam beceremezdim, Amy, dünyayı senden çok daha fazla bilmeme rağmen."

Küçük Dorrit'in diğerlerinin büyük ve derin deneyimlerinden yoksun, sade ve evcil, küçük bir mahluk olarak görülmesi bir aile yasası olmuştu. Bu aile kurgusu, ailenin onun hizmetlerinin karşılığında belirlediği duruştu. Onları gözünde büyütmemek gerekirdi.

"Pekâlâ! Aklındaki ne, Amy? Elbette aklında benimle alakalı bir şey olmalı," dedi Fanny. İki ya da üç yaş küçüğü olan kız kardeşiyle sanki önyargılı büyükannesiymiş gibi konuşuyordu.

"Çok önemli bir şey değil; ama sana o bileziği veren kadından bahsettiğinden beri, Fanny..."

Tekdüze oğlan başını sol taraftaki kirişin arkasından çıkarıp, "Dikkat, hanımlar!" dedi ve kayboldu. Siyah saçlı gösterişli beyefendi de hemen aynı ölçüde aniden sağdaki kirişin arkasından kafasını çıkardı ve "Dikkat, canlarım!" dedikten sonra kayboldu. Bunun üzerine bütün genç hanımlar kalkıp eteklerini arkalarında sallamaya başladılar.

"Pekâlâ, Amy?" dedi diğerlerinin yaptığını yapan Fanny, "ne diyecektin?"

"Bir hanımefendinin sana bir bilezik verdiğini söylediğinden beri, Fanny, senin hesabına çok tedirgin oldum ve esasında bana itimat edersen daha fazla şey bilmek istiyorum."

"Şimdi, hanımlar!" dedi İskoç kepli oğlan. "Şimdi, canlarım!" dedi siyah saçlı beyefendi. Bir anda hepsi gitmişti, müzik ve dans eden ayaklar tekrar duyuldu.

Küçük Dorrit, bu hızlı kesintilerden dolayı hayli sersemlemiş bir halde, altın bir sandalyeye oturdu. Kız kardeşi ve geri kalanı çoktan gitmişti. Yokluklannda bir ses (galiba siyah saçlı beyefendi) sürekli, müzikle eşzamanlı olarak sesleniyordu: "Bir, iki, üç, dört, beş, altı – haydi! Bir, iki, üç, dört, beş, altı – haydi! İstikrar, canlarım! Bir, iki, üç, dört, beş, altı – haydi!" En sonunda ses durdu ve hepsi nefes nefese geri döndü, şallarına sanldı ve sokağa çıkmaya hazırlandı. "Biraz bekle, Amy, bizden evvel çıksınlar," diye fısıldadı Fanny. Çok geçmeden yalnız kalmışlardı. Şimdi eski kirişinin arkasından bakıp, "Herkes yarın sabah on birde burada olacak, hanımlar!" diyen oğlan ve kirişinin

arkasından bakıp, "Herkes yarın sabah on birde burada olacak, canlarım!" diyen siyah saçlı beyefendinin dışında önemli bir şey yoktu.

Baş başa kaldıklarında, bir şeyler sarılarak ya da başka şekillerde yollarından kaldırılınca önlerinde koskocaman, derin bir kuyu olduğunu gördü. Fanny kuyunun derinliklerine bakarak, "Şimdi amca!" dedi. Küçük Dorrit'in gözleri karanlığa alışınca onu kuyunun dibinde, kendi başına gizli bir köşede, kolunun altındaki perişan çantasında enstrümanıyla durduğunu gördü.

Yaşlı adam, küçük bir gökyüzü şeridiyle uzaktaki yüksek galeri pencerelerine, yavaşça buraya, dibe inmeden önceki talihin iyi gittiği zamanlara bakar gibi baktı. Yıllardır haftanın altı günü oradaydı, ama gözlerini müzik kitabından kaldırdığı asla görülmemişti ve oyunu bir kez bile görmediği kesindi. Oralarda, onun popüler kadın ve erkek kahramanlara hiçbir göz aşinalığı olmadığına, aşağılık bir komedyenin iddia ettiği üzere, elli gece boyunca en çılgın suratları yapmasına rağmen onda en ufak bir bilinç kırıntısı belirmediğine dair söylenceler dolaşırdı. Marangozlar aralarında onun ölü olduğu ama bunun farkında olmadığı yolunda şakalaşırlardı; çukura sık gelenler onun bütün hayatını, gecesini gündüzünü, pazar günlerini hep orkestrada geçirdiğini düşünürdü. Onu birkaç kez parmaklıkların üzerinden uzattıkları enfiye tutamlarıyla cezbetmeyi denemişlerdi ve bu ilgiye daima, içinde bir beyefendinin solgun hayaletinin görülebildiği anlık bir uyanışla tepki vermişti: bunun ötesinde asla, hiçbir vesileyle, olayların klarnet bölümü dışındaki hiçbir bölümüyle ilgisi yoktu; klarnet bölümünün olmadığı özel hayatta ise hiçbir şey yoktu. Kimileri fakir olduğunu, kimileri de onun zengin ama cimri olduğunu söylerdi; ama o hiçbir şey söylemezdi, eğik başını asla kaldırmazdı, ayağını sürüyerek yürümekten asla vazgeçmezdi. Şimdi yeğeni tarafından çağrılmayı bekliyor olmasına rağmen kız üç dört kez seslenene kadar duymamıştı; bir yerine iki yeğeninin varlığından da bir şaşkınlık duymamış gibiydi, yalnızca titreyen bir sesle, "Geliyorum, geliyorum!" dedi ve mahzen gibi bir koku yayan yeraltı yolundan yukarı tırmandı.

Üçü birlikte, diğer kapılardan farklı olmanın utancını yaşayan bir kapıdan geçtikleri ve amcanın içgüdüsel olarak kendini güvende hissetmek için Amy'nin kolunu tuttuğu sırada ablası sordu: "Demek, Amy, beni merak ediyorsun?"

Güzel ve bilinçli, biraz da gösterişçiydi; çekiciliğinin üstünlüğünü ve dünyevi deneyimini bir yana bırakıp kız kardeşine neredeyse eşit koşullarda hitap ettiği lütufkârlığında aileden gelen çok şey vardı.

"Merak ediyorum, Fanny ve seni ilgilendiren her şeyle de ilgiliyim."

"Öylesin, öylesin, sen Amy'lerin bir tanesisin. Biraz fesatlık yapacak olursam, eminim benim mevkimde ve ondan üstün olma şuuruna sahip olmanın nasıl bir şey olduğunu hesaba katarsın. Önemsememem icap ederdi," dedi Marshalsea'nin Babasının kızı, "diğerleri bu kadar avam olmasaydı. Hiçbiri bizim gibi dünyaya düşmemiş. Hepsi zaten kendi seviyelerinde. Avam."

Küçük Dorrit ablasına yumuşak bir ifadeyle baktı, ama sözünü kesmedi. Fanny mendilini çıkardı ve biraz öfkeli bir tavırla gözlerini sildi. "Ben senin doğduğun yerde doğmadım, biliyorsun Amy ve belki de bu bir fark yaratıyor. Sevgili çocuğum, amcamdan kurtulduğumuz zaman her şeyi öğreneceksin. Onu yemek yiyeceği aşçı dükkânına bırakacağız."

Amcalarıyla yürümeye devam ederek pis bir sokaktaki pis bir dükkânın vitrininin öne geldiler. Vitrin içerideki sıcak etlerin, sebzelerin ve muhallebilerin buharından neredeyse matlaşmıştı. Ama göze çarpan şeyler vardı: fırında, sos dolu metal bir kapta adaçayı ve soğana boğulmuş bir domuz butu, kaygan görünümlü bir parça rosto ve benzer bir kapta fokurdayan, kabarcıklı Yorkshire pudingi, hazır dilimli bir parça doldurulmuş dana fileto, kendi kendine terleyen bir jambon, yayvan bir kap dolusu, kendi bereketiyle birbirine yapışmış fırında patates, bir iki demet haşlanmış yeşillik ve sair doyurucu lezzetler. İçeride birkaç ahşap bölme vardı; bunların ardında yemeklerini ellerinde değil de midelerinde götürmeyi seçen müşteriler, aldıklarını yalnız başlarına paketliyorlardı. İkisi bunlara bakarken Fanny el çantasını açtı, içinden bir şilin çıkarıp amcasına verdi. Amca, bir süre bakmadıktan sonra sırtına erdi ve "Akşam Yemeği mi? Ha! Evet, evet, evet!" diye mırıldanarak buharların arasında kaybolup gitti.

"Şimdi, Amy," dedi abla, "Cavendish Meydanı, Harley Sokağına dek yürüyecek kadar yorgun değilsen benimle gel."

Bu seçkin adresi ortaya atarkenki havası ve (kullanışlıdan çok tiril tiril) yeni bonesini savurması kız kardeşini düşündürmüştü; ama yine de Harley Sokağına gitmeye hazır olduğunu belirtti, böylece adımlarını oraya yönlendirdiler. O büyük hedefe ulaştıklarında Fanny en yakı-

ışıklı evi seçti, kapıyı çaldı ve Bayan Merdle'ı sordu. Kapıyı açan uşak, saçları pudralı olmasına ve aynı biçimde pudralanmış iki başka uşak tarafından destekleniyor olmasına rağmen, yalnızca Bayan Merdle'ın evde olduğunu kabul etmekle kalmayıp Fanny'i içeri buyur etti. Fanny kız kardeşiyle birlikte içeri girdi ve önlerinde bir pudralı ve arkalarında bir pudralıyla merdivenleri çıkıp geniş, yarı daire biçiminde bir misafir odasına geldiler. Burası, bu evdeki birçok misafir odasından biriydi ve içeride, altın kafesinin dışında duran bir papağan vardı, pullu bacaklarını havada, gagasıyla kafese tutunmuştu ve kendisini değişik baş aşağı pozisyonlara getiriyordu. Bu özellik, altın tellere tırmanan tamamen başka tür kuşlarda da görülmüştür.

Oda, Küçük Dorrit'in hayal bile edemeyeceği kadar görkemliydi ve kim olsa görkemli ve masraflı olduğunu düşünürdü. Kız kardeşine hayretle bakıyordu ve bir soru sormak istiyordu, ama Fanny kaşlarını çatarak onu uyardı ve başka bir odayla iletişimi sağlayan perdeli bir kapıya işaret etti. Bir an sonra perde kıpırdadı ve yüzüklerle ağırlaşmış bir elle onu kaldıran bir hanımefendi geçtikten sonra yine bıraktı.

Hanımefendinin gençliği ve tazeliği, doğanın elinden çıkma değil, hizmetçisinin elinden çıkmaydı. İri ve duygusuz, alımlı gözleri, esmer ve duygusuz, alımlı saçları ve geniş ve duygusuz, alımlı bir göğsü vardı ve her ayrıntısı en iyi şekilde yapılmıştı. Ya soğuk algınlığı vardı ya da yüzüne yakıştığı için başının üzerinden çenesinin altına bağlanmış, beyaz bir saç bandı takmıştı. Ve asla, kesinlikle, bilindik tabiriyle erkek eli "değmemiş" bir çene varsa, o da bu dantelli dizginle sımsıkı gemlenmiş çene olmalıydı.

"Bayan Merdle," dedi Fanny. "Kız kardeşim, han'fendiciğim."

"Kız kardeşinizi gördüğüme memnunum, Bayan Dorrit. Bir kız kardeşiniz olduğunu unutmuşum."

"Olduğundan bahsetmemiştim," dedi Fanny.

"Ah!" dedi Bayan Merdle, "Seni yakaladım. Bahsetmediğini biliyordum!" der gibi sol elinin küçük parmağını kıvırarak. Tüm davranışlarını çoğunlukla sol eliyle gerçekleştiriyordu, çünkü elleri bir çift gibi değildi, sol eli sağından daha beyaz ve tombulcaydı. Sonra, "Oturun," diye ekledi, şehvetli bir edayla papağanın yakınındaki bir sedirde, koyu kızıl ve altın rengi yastıklardan oluşan yuvaya kurularak.

"Siz de profesyonel misiniz?" diye sordu Bayan Merdle, bir monokldan Küçük Dorrit'e bakarak.

"Hayır," diye cevapladı Fanny. "Hayır," dedi Bayan Merdle, monoklünü aşağı bırakarak. "Profesyonel bir havası yok. Çok hoş ama profesyonel değil."

"Kız kardeşim, han'fendi," dedi saygı ve küstahlığın eşsiz bir karışımına sahip olan Fanny, "sizinle nasıl tanıştığımı anlatmamı istiyordu. Ve sizi bir defa daha ziyaret etme sözü verdiğim için, kendisini de getirirsem belki siz ona anlatmak istersiniz diye düşündüm. Bilmesini isterim, siz anlatmak ister miydiniz?"

"Sizce kız kardeşinizin yaşında..." diye söze başladı Bayan Merdle, ama Fanny, "göründüğünden çok daha büyük," dedi, "neredeyse benim yaşımda."

"Cemiyeti," dedi küçük parmağının bir başka eğrisiyle Bayan Merdle, "genç insanlara izah etmek öyle zordur ki (aslında ekseriyetle birçok insana izah etmek zordur), bunu işittiğime memnunum. Keşke Cemiyet bu kadar keyfi olmasa, keşke bu kadar titiz olmasa... Kuş, sessiz ol!"

Papağan sanki adı Cemiyet'miş ve titizlik etme hakkını savunuyormuş gibi son derece kulak paralayıcı bir çığlık atmıştı.

"Fakat," diye devam etti Bayan Merdle, "elimizdekiyle tatmin olmalıyız. Kof ve basmakalıp, dünyevi ve son derece şok edici olduğunu bilsek de Tropikal denizlerde yaşayan vahşiler değilsek (ki ben olmak isterdim – son derece keyifli bir hayat ve mükemmel bir iklim varmış) ona müracaat etmek zorundayız. Bu, müşterek kaderimiz. Bay Merdle son derece şümullü bir tacirdir, muameleleri devasa büyüklüktedir, serveti ve nüfuzu muazzamdır, lakin o bile... Kuş, sus dedim!"

Papağan bir çığlık daha atmış ve cümleyi öyle bir ifadeyle doldurmuştu ki Bayan Merdle için sonuna erdirmek gerekmemişti.

"Kız kardeşiniz şahsi aşinalığımızı feshetmemi istirham ettiğine göre," diye tekrar söze başladı, Küçük Dorrit'e dönerek, "çok lehine olan bu olayları nakletmem suretiyle; eminim ki onun bu ricasına riayet etmemezlik olmaz. Benim yirmi iki yirmi üç yaşlarında bir oğlum var (ilk evliliğimde çok gençtim)."

Fanny dudaklarını büzdü ve gözlerinde yarı muzaffer bir ifadeyle kız kardeşine baktı.

"Yirmi iki yirmi üç yaşlarında bir oğul. Biraz şen şakraktır, Cemiyetin genç insanlarda görmeye alıştığı bir şey, ayrıca çok hassastır. Belki de bu talihsizlik ona miras olarak kaldı, zira ben de tabiat itibariyle çok

hassasım. Duygularım çok zayıf mahluklardır, bir şeyler hissiyatıma hemen dokunur."

Tüm bunları ve diğer her şeyi kardan yapılmış bir kadın kadar soğuk bir edayla söyledi; kız kardeşleri neredeyse tamamen unutmuş ve bir tür Cemiyet soyutlamasına hitap ediyormuş gibi görünüyordu; hatta onun yararına zaman zaman kıyafetini ya da sedirde oturuş biçimini düzeltiyordu.

"Hasılı, çok hassastır. Tabii halimizde bunun talihsiz bir vaziyet olmadığını iddia edebilirdim, lakin tabii bir halde değiliz. Hiç şüphesiz, bilhassa kendim, gösterebilsem bir tabiat çocuğu olan benim için ağlayacak çok şey var; lakin öyleyse öyle. Cemiyet bize baskı yapar ve hâkim olur... Kuş, sessiz ol!" Papağan, kafes parmaklıklarının bazılarını çarpık gagasıyla büküp siyah diliyle yaladıktan sonra şiddetli bir kahkaha nöbetine kapılmıştı.

"Sizin gibi aklıselim sahibi birisine, ziyadesiyle tecrübeye ve seviyeli hislere sahip bir şahsa izah etmek lüzumsuz," dedi Bayan Merdle, kızıl ve altın yuvasından hitap ederek ve kiminle konuştuğu konusunda belleğini tazelemek için monoklünü kaldırarak, "sahnenin bazen o tarz genç adamlar üzerinde büyüleyici bir etkisi oluyor. Sahne derken, esasında üzerindeki kadın cinsini kastediyorum. Bu sebeple, oğlumun bir dansçıya kapıldığını işitince bunun Cemiyette hangi manaya geldiğini biliyordum ve Cemiyette ilerleyen genç adamların çoğunlukla büyülendikleri bir yer olan Opera'da dansçı olduğu için ablanıza açıldım."

Beyaz ellerini üstüste koydu, artık dikkatini kız kardeşlere vermişti ve parmaklarındaki yüzükleri sert bir sesle birbirlerine sürtüyordu.

"Ablanızın da size anlatabileceği gibi, tiyatronun hangisi olduğunu keşfedince çok şaşırdım ve çok üzüldüm. Lakin ablanızın da, oğlumun tekliflerini reddetmek suretiyle (ilave edeyim ki beklenmedik bir şekilde) kendisini izdivaç teklifinde bulunma noktasına getirmiş olduğunu görünce en derinden bir elem hissettim."

Sol kaşının konturunu izledi ve düzeltti.

"Kendinden geçmiş bir vaziyette, ki yalnızca bir ana –Cemiyette ilerleyen bir ana– bu kadar hassas olabilir, bizzat tiyatroya gitmeye ve fikriyatımı bu dansçıya ifade etmeye karar verdim. Ablanıza kendimi takdim ettim. Şaşırtıcı bir şekilde, kendisini birçok bakımdan tahmin ettiğimden farklı buldum; bilhassa da benimle –nasıl desem– kendi namına bir nevi aile iddiasıyla mülakatını." Bayan Merdle gülümsedi.

"Size dediğim gibi, han'fendi," dedi Fanny, rengi gitgide kızararak, "beni o vaziyette bulmuş olsanız da ben diğerlerinden o kadar üstündüm ki, ailemin oğlunuzun ailesi kadar iyi olduğu fikrindeydim, ayrıca şartlardan haberi olsa benimle hemfikir olacak ve böyle bir ilişkiyi şeref kabul etmeyecek bir de ağabeyim olduğunu da ifade etmiştim."

"Bayan Dorrit," dedi Bayan Merdle, monoklünün arkasından buz gibi bir bakışla, "ben de ricanız üzerine kız kardeşinize tam da bunu nakletmek üzereydim. Bu kadar doğru bir şekilde hatırladığınız ve benden evvel ifade ettiğiniz için müteşekkirim. Ben de derhal," diye sürdürdü, Küçük Dorrit'e hitap ederek, "(ne de olsa fevri bir mahluk olduğum için) kolumdan bir bilezik çıkartarak, o an itibariyle mevzuya müşterek bir temelden girmiş olmamızdan aldığım hazzın bir nişanesi olarak onu koluna takmama izin vermesini rica ettim." (Bu gayet doğruydu, çünkü hanımefendi görüşmeye gelirken yolda ucuz ve cafcaflı bir şey almıştı, rüşvet niyetine.)

"Ben de size dedim ki, Bayan Merdle," dedi Fanny, "talihsiz olabiliriz, fakat avam değiliz."

"Kelimesi kelimesine, Bayan Dorrit," diye onayladı Bayan Merdle.

"Ve size dedim ki, Bayan Merdle," dedi Fanny, "bana oğlunuzun Cemiyet muhitindeki itibarından bahsedecek olursanız benim soyumla alakalı tahminlerinizle kendinizi kandırmış olmanız muhtemeldir; pederimin itibarı, şu anda bulunduğu Cemiyette (ki bunun hangisi olduğu bende saklıdır) bile yüksektir ve herkesçe takdir edilmektedir, dedim."

"Gayet doğru," dedi Bayan Merdle derhal. "Son derece takdire şayan bir hafıza."

"Teşekkürler han'fendi. Belki kız kardeşime sonrasını da nakletme nezaketinde bulunursunuz."

"Nakledecek çok az şey var," dedi Bayan Merdle, duygusuz kalmasına yetecek kadar yer olması için gerekli görünen göğüs genişliğini gözden geçirerek, "lakin bu, ablanızın lehine. Kendisine vaziyetin belirginliğini gösterdim; bizim ilerlediğimiz Cemiyetimizin, onun ilerlediği Cemiyeti –eminim büyüleyici olsa da– tanımasının imkânsızlığını; neticesinde bu kadar yüksek bir kanaate sahip olduğu aileyi sokacağı muazzam dezavantajı, onlara kibirle bakmak ve onlardan (toplumsal olarak) ikrah hisleriyle kaçınmak zorunda hissedeceğimizi işaret ettim. Kısacası, ablanızın takdire şayan gururuna müracaat ettim."

"Lütfen, Bayan Merdle," dedi Fanny, dudaklarını büküp tiril tiril bonesini sallayarak, "kız kardeşime, zaten o esnada oğlunuza, kendisine söyleyecek hiçbir şeyim olmadığını söylemiş olma şerefine sahip olduğumu da ilave eder misiniz?"

"Pekâlâ, Bayan Dorrit," diye onayladı Bayan Merdle, "belki daha evvel bahsetmiş olabilirim. Bunu düşünmediysem sebebi belki de zihnimin, onun bu duyguyu sürdürdüğü ve sizin de ona söyleyecek bir şey bulabileceğinize dair o zamanki vesveselere dönmüş olmasıdır. Ablanıza ayrıca –tekrar profesyonel olmayan Bayan Dorrit'e hitap ediyorum– oğlumun böyle bir izdivaç olduğu takdirde hiçbir şeyi olmayacağını, dilencilik yapmak zorunda kalacağını da izah ettim. (Bundan sadece hikâyenin bu kısmında mevcut bir hakikat olduğu için bahsediyorum, yoksa bunun, yapay sistemimizi oluşturan, bu tarz hususlarda hepimizin tesir altında kalmamızı icap ettiren ihtiyatlı ve meşru tavır dışında, ablanıza tesir edeceğini düşünmüyorum.) Nihayet ablanızdan birkaç yüksek laf ve yükselmiş birtakım ruh hallerinden sonra herhangi bir tehlike olmadığı hususunda tam bir mutabakata ulaştık ve ablanız kendisine takdirimin nişanesi olarak ona terzimden birkaç hediye vermeme müsaade etme nezaketini gösterdi."

Küçük Dorrit üzgün görünüyordu ve endişeli bir ifadeyle Fanny'ye baktı.

"Ayrıca," dedi Bayan Merdle, "bana şu anki gibi bir kapanış konuşması ve kendisinden dostça vedalaşma zevkini vereceğine de söz verdi. Ki bu vesileyle," diye ekledi Bayan Merdle, yuvasını terk ederek ve Fanny'nin eline bir şeyler koyarak, "Bayan Dorrit bana, kendi sıkıcı tarzımla kendisine en iyi dileklerimle 'Elveda' dememe müsaade edecek," diye ekledi.

Kız kardeşler aynı anda kalktılar ve hepsi, bisküvi dolu pençesini gagalayıp tükürerek, ayaklarını kıpırdatmadan yaptığı havalı bir dansla ve sonra aniden baş aşağı dönüp, acımasız gagasının ve simsiyah dilinin yardımıyla altın kafesinin çevresinde dönmeye başlayarak, sanki onlarla alay ediyormuş gibi görünen papağanın kafesin yakınında durdular.

"*Adieu*, Bayan Dorrit, en iyi dileklerle," dedi Bayan Merdle. "Bir bin yıl ya da onun gibi bir şeye ulaşabilecek olsaydık, şu anda hariç tutulduğum bazı büyüleyici ve kabiliyetli insanları tanımaktan bilhassa zevk duyabilirdim. Cemiyetin daha ilkel bir hali bana leziz gelirdi.

Dersler aldığım esnada bir şiir vardı, Bakın şu zavallı Hintlilere bir şey, bir şey zihinleriyle diye. Cemiyette ilerleyen birkaç bin kişi gidip Hintli olabilseydi, ben de hemen kaydolurdum; lakin Cemiyette ilerlerken Hintli olamıyoruz maalesef... İyi günler!"

Yine önlerinde bir pudralı, arkalarında bir pudralı, abla kurumlu, kız kardeşi aşağılanmış bir halde merdiveni indiler ve Cavendish Meydanındaki pudrasız Harley Sokağına atıldılar.

"Evet?" dedi Fanny, biraz konuşmadan ilerkedikten sonra. "Söyleyecek bir şeyin yok mu, Amy?"

"Ah, ne diyeceğimi bilmiyorum!" diye cevap verdi Amy, üzüntülü bir sesle. "O genç adamdan hoşlanmıyor muydun, Fanny?"

"Hoşlanmak mı? O neredeyse bir salak."

"Üzgünüm –incinme– ama söyleyecek bir şeyim olup olmadığını sorduğun için, çok üzgünüm, Fanny, bu hanımın sana bir şey vermesine izin vermek zorunda kaldığın için."

"Seni küçük budala!" diye cevap verdi ablası, kolunu sert bir şekilde çekip onu sarsarak. "Hiç ruhun yok mu senin? Ama sen busun işte! Kendine saygın yok, bir gururun yok. Tıpkı o küçük aşağılık Chivery denen şeyin peşinden koşmasına müsaade etmen gibi," diye ekledi, son derece alaycı bir vurguyla, "aileni ezdirip arkana bile bakmazsın."

"Böyle söyleme, sevgili Fanny. Onlar için elimden geleni yapıyorum."

"Onlar için elinden geleni yapıyorsun!" diye tekrarladı Fanny, adımlarını hızlandırarak. "Böyle bir kadının, herhangi bir mevzuda tecrüben olsa bir kadının olabileceği en üst düzeyde sahte ve küstah olduğunu görebileceğin bir kadının aileni ayaklar altına almasına izin verip üstüne bir de teşekkür mü ederdin?"

"Hayır, Fanny, eminim ki."

"O halde ona bunun bedelini ödet, küçük, süfli şey. Onun başka ne yapmasını sağlayabilirsin? Bedelini ödet, aptal çocuk ve bu parayla ailenin itibarını biraz artır!"

Fanny ve amcasının yaşadığı pansiyona kadar daha fazla konuşmadılar. Oraya varınca, yaşlı adamı odanın bir köşesinde, son derece efkârlı bir edayla klarnet çalışırken buldular. Fanny'nin çeşidi bol bir yemeği vardı: pirzola ve port şarabı ve çay. Öfkeli bir tavırla bunları kendisi hazırlamış gibi davranıyordu, oysa hepsini sessizce kız kardeşi hazırlamıştı. Nihayet Fanny yemeğe oturduğunda, tıpkı babasının ön-

ceki gece yaptığı gibi çatal bıçağını masanın üzerine fırlattı ve ekmeğe kızdı.

"Beni aşağılamanın nedeni," dedi coşkulu gözyaşları içinde, "bir dansçı olmamsa, neden beni bu yola koydun? Buna sen sebep oldun. O Bayan Merdle'in önünde yerlere kadar eğilip ne isterse söylemesine, ne isterse yapmasına, hepimizi hor görmesine ve bunu suratıma karşı söylemesine izin vermemi sen istedin. Çünkü ben bir dansçıyım!"

"Ah, Fanny!"

"Ve Tip de zavallım. Onu istediği kadar, hiç gem vurmadan kötüleyebilir; herhalde kanunla, mahkemeyle ve başka şeylerle alakası var diye. Eh, bu da senin işindi, Amy. En azından savunulmasını onaylayabilirdin."

Tüm bu süre zarfında amca bir köşede, efkarla klarnetini üflüyor, arada bir birisinin bir şey söylediğini duymuş gibi bir ifadeyle, enstrümanı ağzından bir iki santim uzaklaştırarak onlara doğru bakıyordu.

"Ve baban, zavallı baban, Amy. Kendini gösterme ve kendi namına konuşma hürriyetinden mahrum olduğu için böyle insanların ona fütursuzca hakaret etmelerine göz yumuyorsun. Çalışmaya çıkıyorsun diye kendini düşünmüyorsan, hiç olmazsa onu düşün, ne kadar uzun zamandır neler yaşadığını biliyorsun."

Zavallı Küçük Dorrit bu sataşmadaki adaletsizliğin derine battığını hissetti. Önceki geceyi hatırlamak da onu iyice sivriltiyordu. Cevap olarak hiçbir şey söylemedi, yalnızca sandalyesini masadan ateşe doğru çevirdi. Amca, bir kez daha durakladıktan sonra kasvetli bir iniltiyle devam etti.

Fanny, hırslandığı sürece çay bardaklarına ve ekmeğe de hırslanıyordu, sonra dünyanın en acınası kızı olduğunu ve ölmek istediğini ilan etti. Daha sonra da ağlaması pişmanlığa dönüştü ve kalkıp kollarını kız kardeşinin boynuna doladı. Küçük Dorrit, konuşmasına engel olmaya çalıştı, ama o ille konuşmalıydı! Ardından, neredeyse söylediğine pişman olduğu şeyleri söylediği kadar hırsla, tekrar tekrar, "Özür dilerim, Amy," ve "Affet beni, Amy," demeye başladı.

"Ama hakikaten, hakikaten, Amy," dedi yeniden kardeşçe yan yana oturduklannda, "Cemiyeti biraz tanısaydın, umarım ve sanırım durumu daha farklı görürdün."

"Belki de öyle, Fanny," dedi yumuşak Küçük Dorrit.

"Zira sen evcil ve uysal bir halde oraya kapandığın sırada, Amy," diye sözüne devam etti ablası, gitgide büyüklük taslamaya başlayarak, "ben dışarıda, Cemiyette ilerliyor ve belki de gittikçe mağrur ve cesur oluyordum; belki de olmam icap edenden daha fazla."

"Evet," diye cevap verdi Küçük Dorrit, "oh, evet!"

"Ve sen akşam yemeği ya da kılık kıyafet düşünürken belki ben de aileyi düşünüyordum. Şimdi, öyle olamaz mı, Amy?"

Küçük Dorrit yine, "Evet," dedi neşeli bir kalple değil neşeli bir yüzle başını sallayarak.

"Bilhassa da bildiğimiz gibi," dedi Fanny, "o sadakat gösterdiğin mekânda da kesinlikle, onu Cemiyetin başka taraflanndan farklı kılan, kendisine has bir ton var. Yani beni bir kere daha öp, Amy'ciğim ve senin sakin, evcil, evini seven, iyi bir kız olduğun hususunda ve her ikimizin de haklı olabileceğinde hemfikir olalım."

Bu diyalog sırasında klarnet son derece acıklı bir sızlanma halindeyken, Fanny'nin yırtık nota defterini kapatıp klarneti amcasının ağzından çekerek gitme zamanının geldiğini duyurmasıyla aletin sesi yanda kesildi.

Küçük Dorrit kapıda onlardan ayrıldı ve adımlannı sıklaştırarak Marshalsea'ye döndü. Karanlık başka yerlerden önce oraya çökmüştü ve o akşam oraya girmek derin bir hendeğe inmek gibiydi. Duvarın gölgesi her şeyin üzerindeydi. Özellikle de loş odasının kapısını açtığı zaman kendisine doğru dönen, eski, gri cüppeli, siyah kadife takkeli şeklin.

"Neden bana da olmasın?" diye düşündü Küçük Dorrit, eli hâlâ kapıdayken. "Fanny için mantıksız değildi."

Bölüm XXI
Bay Merdle'ın Şikâyeti

Cavendish Meydanı, Harley Sokağındaki o malikânenin, Merdle malikânesinin üstündeki gölge, sokağın karşı tarafındaki diğer malikânelerin ön cephelerinin haricinde bir ortak duvann gölgesi değildi. İstisnasız Cemiyet gibi, Harley Sokağındaki karşıt konut sıralan da birbirlerine karşı çok suratsızdı. Aslında konaklar ve sakinleri bu bakımdan birbirine o kadar çok benziyordu ki, insanların sıklıkla yemek

masalarının karşı taraflarında toplanıp kendi yüceliklerinin gölgesinde, konutların donukluğuyla karşı taraftakileri süzdüğü görülebilirdi.

Akşam yemeğinde, sokaktaki tavırlarını belirlemiş iki sıra insanın, sokakla ne ölçüde benzerlik içinde olacağını herkes bilir. Kapıları aynı biçimde vurulan, aynı sıkıcı merdivenlerle çıkılan, aynı desende parmaklıklarla korunan, hepsi aynı işe yaramaz yangın çıkışlarına sahip, başlarında aynı elverişsiz aksesuarlar ve istisnasız her şeyin yüksek bir değerlendirmeye tabi tutulduğu ifadesiz, tek tip yirmi ev... Kim bunlardan birinde yemek yememiştir ki? Fena halde tamir isteyen ve arada bir kavisli cumbalı, alçı sıvalı ev, yeni cepheli ev, köşeli odalardan başka hiçbir şeyi olmayan köşedeki ev, panjurları daima kapalı olan ev, arma levhasının sürekli asılı olduğu ev,[1] bir koleksiyoncunun arasa fikrin çeyreğini bile bulamayacağı ev... Kim bunlarda yemek yememiştir ki? Kelepir olmasına rağmen kimsenin almadığı ev... O perili evi bilmeyen kim var?

Cavendish Meydanı, Harley Sokağı, Bay ve Bayan Merdle'ın fazlasıyla farkındaydı. Harley Sokağında davetsiz misafirler vardı, onların farkında değildi; ama Bay ve Bayan Merdle'ı onurlandırmaktan memnuniyet duyardı. Cemiyet de Bay ve Bayan Merdle'ın farkındaydı. Cemiyet, "Onlara ehliyet verelim; onları tanıyalım," demişti.

Bay Merdle muazzam zengindi; müthiş bir işletmeciydi; kulaksız bir Midas'tı, dokunduğu her şeyi altına çevirirdi. Bankacılıktan inşaata, her alanda iyiydi. Tabii Parlamentodaydı. Tabii ille de Belediyedeydi. Şunun Reisi, bunun Kayyumu, bir diğerinin Başkanıydı. En ağır işadamları projecilere, "Hangi isim var?" diye sorardı, "Merdle var mı?" Cevap olumsuz olursa, "O zaman alakadar olamayacağım," derdi.

Bu büyük ve kısmetli adam, on beş yıl önce, yeterince duygusuz olabilmek için çok yere ihtiyacı olan o geniş göğse, bir kızıl ve altın yuva sunmuştu. Göğsü insanın uzanıp dinlenebileceği bir göğüs değildi, ama mücevherleri asmak için çok elverişliydi. Bay Merdle de mücevher asacak bir şey istemişti ve onu bu amaçla satın almıştı. Storr ve Mortimer de[2] aynı spekülasyona dayanarak evlenmiş olabilirler.

Tüm diğer spekülasyonlarında olduğu gibi bu da akıllıca ve başarılı olmuştu. Mücevherler en avantajlı şekilde sergileniyordu. Üzerinde sergilenen mücevherlerle Cemiyette ilerleyen göğüs, genel hayranlığı

---

[1] Sahibinin ölmüş, evin yasta olduğunu simgeler –çn.

[2] Dönemin tanınmış kuyumcuları –çn.

üzerine çekti. Cemiyet onayladı, Bay Merdle mutlu oldu. Son derece ilgisiz bir adamdı; ne yapsa Cemiyet için yapardı ve edindiği kazancın çok azını kendine ayırırdı.

Yani istediği her şeye sahip olduğu söylenebilir ya da sınırsız zenginliğiyle istediği her şeye sahip olabilirdi. Ama onun bütün arzusu Cemiyeti tatmin etmekti (o artık her neyse) ve onun kendisinden taleplerini bir takdir olarak kabul ederdi. İnsanların arasında çok parlak değildi, kendi adına söyleyecek fazla bir şeyi yoktu; çekingen bir adamdı, geniş, eğik, dikkatli bir kafası, yanaklarında tazelikten ziyade bayat bir görüntü sunan bir kırmızılık ve ceketinin manşetlerinde, sanki bir sırrına ortak oluyorlarmış ve ellerini saklama kaygısının bir nedeni varmış gibi bir huzursuzluk vardı. Konuştuğu kadarıyla yeterince hoş bir adamdı; sadeliği, kamu ve özel güvenlik konusunda ısrarı ve herkesin her alanda Cemiyete gösterdiği en üst düzey saygıda sebatkârlığıyla. Cemiyetin kendisinde (yemeklere ve Bayan Merdle'ın davetlerine ve konserlerine geldiklerinde) ise pek hoşça vakit geçiriyormuş gibi görünmezdi ve çoğunlukla duvarlara karşı ve kapıların ardında bulunurdu. Ayrıca Cemiyet ona geleceğine o Cemiyete gidecek olursa, biraz bitkin ve bir an önce yatağına girmek istiyormuş gibi görünürdü; ama yine de Cemiyet için her şeyi yapar, içinde ilerlerdi ve her daim serbestçe para akıtırdı.

Bayan Merdle'ın ilk kocası bir albaydı ve göğüs onun himayesindeyken Kuzey Amerika'nın kışlarıyla rekabete girmiş, beyazlık açısından biraz dezavantajlı olsa da ve soğukluk konusunda öyle bir şey söz konusu olmamıştı. Bayan Merdle'ın tek çocuğu Albayın oğluydu. Genel görünümü itibariyle genç bir adamdan çok şişmiş bir çocuğa benzeyen bu oğlan, sürekli omuzlarını kaldırıp kıkırdayan türden bir şeydi. Bir aklı olduğuna dair o kadar az işaret vermişti ki arkadaşları arasında, doğduğu yer olan New Brunswick, St John's kasabasında o sırada hüküm süren yaman bir soğuk nedeniyle beyninin donduğu ve o zamandan beri asla çözülmediği söylenirdi. Yine bir başka söylentiye göre de bebeklik çağındayken bir bakıcının ihmalkârlığı nedeniyle yüksek bir pencereden kafa üstü düşmüş ve sorumluluk sahibi bir tanık, kafasının çatırtısını duymuştu. Her iki söylentinin de olay vuku bulduktan sonra ortaya çıkmış olması ihtimal dahilindedir; genç beyefendi (havalı adı Sparkler idi), saplantı halinde her sakıncalı genç hanımefendiye evlilik teklif eder ve o sıradaki genç hanım için, "Çok şahane bi yavru –okumuş da ha– kafası yerinde sanki," gibi sözler söylerdi.

Bu sınırlı yeteneklere sahip bir üvey oğul başka bir erkeğe bir köstek gibi gelebilirdi; ama Bay Merdle, bir üvey oğula sahip olmayı kendisi için değil, Cemiyet için istiyordu. Bay Sparkler daha önce Muhafız Birliğinde olduğu ve tüm yarışlara, tüm salonlara ve tüm partilere sık sık gitmeyi bir alışkanlık haline getirmiş ve hayli tanınmış olduğu için Cemiyet üvey oğlundan memnun kaldı. Bay Sparkler biraz masraflı olsa da Bay Merdle mutlu bir sonuç elde etmiş sayılırdı. Ve her halükârda Bay Sparkler'ı Cemiyet için hiçbir şekilde ucuza satın almış olamazdı.

Küçük Dorrit o gece babasının yanı başında adamın yeni gömleklerine dikiş attığı sıralarda Harley Sokağındaki malikânede bir yemek daveti vardı; Saray kodamanları, Belediye kodamanları, Avam Kamarası kodamanları ve Lordlar Kamarası kodamanları, yargı kodamanları ve baro kodamanları, Piskoposluk kodamanları, Amirallik kodamanları; bizi ilerleten, bazen de çelme takan kodamanların tümü oradaydı.

"Duyduğuma göre," dedi Piskoposluk kodamanı Atlı Muhafızlara, "Bay Merdle muazzam bir iş daha bitirmiş. Yüz bin sterlin diyorlar."

Atlı Muhafızlar iki yüz bin diye duymuştu.

Hazine üç yüz bin diye duymuştu.

İkna edici çift camlı gözlüğünü elinde tutarak konuşan Baro, kesin olmasa da dört yüz bin olabileceğini ileri sürdü. Bu hesaplamayla bağdaştırmanın isabetli sonucunu tahmin etmek zordu. Yaşlanmanın pek azımıza sunduğu, alışılmış şans ve karakteristik cesaretle ilişkili, kapsamlı bir kavrayışın örneklerinden biriydi. Ama işte burada, büyük Banka davasında yer almış ve muhtemelen bize daha fazla bilgi verebilecek olan Bellows Birader vardı. Bellows Birader bu yeni başarıyı neye yoruyordu?

Bellows Birader göğse eğilerek selam vermeye gidiyordu ve ancak geçtiği sırada bunu duyduğunu ve büyük ölçüde doğru gibi görünen rakamın topu topu yarım milyon değerinde bir para olduğunu ifade etti.

Amirallik Sayın Merdle'ın harika bir adam olduğunu söyledi, Hazine kendisinin ülkede yeni bir güç haline geldiğini ve tüm Avam Kamarasını satın alabileceğini söyledi. Piskopos, bu zenginliğin daima Cemiyetin çıkarlarını en iyi şekilde gözetme eğilimindeki bir beyefendinin kasasına aktığını düşünmekten memnun olduklarını söyledi.

Bay Merdle'ın kendisi bu tür etkinliklere geç gelirdi, çünkü diğer insanlar gün boyunca cücelerini sarsarken o dev işletmelerin pençe-

sinde halen gözaltında tutulan bir adamdı. Bu etkinliğe de en son o katılmıştı. Hazine, Merdle'ın işinin onu biraz cezalandırdığını söyledi. Piskopos, bu zenginliğin onu yumuşaklıkla kabul eden bir beyefendinin kasasına aktığını düşünmekten memnun olduğunu söyledi.

Pudra! Hizmet eden o kadar çok Pudra vardı ki akşam yemeğine ayn bir tat katıyorlardı. Pudra haline gelmiş parçacıklar yemeklere karışıyor, Cemiyet etlerine birinci sınıf ayakçı lezzeti veriyordu. Bay Merdle, muazzam bir elbisenin ortasında bir yere gizlenmiş, elbisenin içinde, aşırı büyümüş bir lahananın göbeğiyle aynı oranda olan bir kontesi alt kata indirdi. Bu kadar aşağılık bir benzetme kabul edilebilirse, elbise merdivenlerden, bol sırmalı bir Yeşilli Jack[1] gibi indi ve hiç kimse onu ne kadar minyon bir kişinin taşıdığını bilemedi.

Cemiyet yemek isteyebileceği ve istemeyeceği her şeye sahipti. Bakacak her şeyi, yiyecek her şeyi ve içecek her şeyi vardı. Bundan haz duyduğu umuluyordu; çünkü Bay Merdle'ın ziyafetteki kendi payının bedeli, on sekiz peni karşılığında ödenmişti. Bayan Merdle görkemliydi. Başkâhyalık da günün ikinci en görkemli kurumuydu. Toplantının en haşmetli kişisiydi. Hiçbir şey yapmıyordu, ama çok az insanın izleyebileceği gibi izliyordu. O, Bay Merdle'ın Cemiyete sunduğu son armağanıydı. Bay Merdle onu istemiyordu ve devasa mahluk ona baktığında keyfi kaçıyordu, ama doymak bilmez Cemiyet onu istemişti ve elde etmişti.

Görünmez kontes, eğlencenin her aşamasında Yeşilli Jack görevini yerine getirdi ve güzellikler sırasının en arkasını göğsüyle kapattı. Hazine Juno dedi. Piskopos Judith dedi.[2]

Baro, At Muhafızlarıyla askeri mahkemeler konusunda bir tartışmaya girdi. Bellows Biraderler ve Yargı da tartışmaya dahil oldu. Diğer kodamanlar çiftlere ayrıldı. Bay Merdle sessizce oturdu ve masa örtüsüne baktı. Bazen bir kodaman, kendi özgün tartışmasının akışını ona doğru çevirmek için ona hitap etti; ama Bay Merdle dikkatini buna pek fazla vermedi ya da başını hesaplarından kaldırıp şarabı uzatmaktan fazlasını yapmadı.

---

[1] Jack-in-the-Green: İngiliz bahar bayramında baştan aşağı yeşilliklerden oluşmuş bir çerçeve giyen geleneksel dansçı –çn.

[2] Güçlü ve güzellikleriyle ün salmış kadınlar: *Juno* tanrıların anası, *Judith* ise *Holofernes*'in kellesini kesen Yahudi kahramanıdır –çn.

Kalktıklarında kodamanların birçoğunun bireysel olarak Bay Merdle'a söylemek istedikleri o kadar çok şey vardı ki musandırada küçük görüşmeler gerçekleştirdi ve kapıdan her çıkanın yanına listede işaret koydu.

Hazine, İngiltere'nin dünyaca ünlü kapitalistlerinden ve tüccar prenslerinden birini, yeni başarısı sebebiyle tebrik etme teşebbüsünde bulunabileceğini ümit ediyordu (bu orijinal düşünceyi evde birkaç kez kafasında döndürmüştü ve şimdi ona kolay geliyordu). Böyle adamların zaferlerinin çoğalması, ulusun zaferlerinin ve kaynaklarının çoğalması demekti ve Hazine bu hususta –Bay Merdle'ın anlayacağını biliyordu– vatanperverdi.

"Teşekkür ederim, efendim," dedi Bay Merdle, "teşekkür ederim. Tebriklerinizi şerefle kabul ediyorum ve tasvip ettiğiniz için bahtiyar oldum."

"Eh, ben öylesine tasvip etmem, sevgili Bay Merdle. Zira," gülümseyen Hazine kolundan tutup onu musandıraya doğru çevirdi ve şakacı bir tavırla konuştu, "aramıza girip bize yardım etmek asla vaktinizi harcamaya değmeyebilir."

Bay Merdle şeref duyduğunu ifade edecekti ki Hazine, "Hayır, hayır," dedi, "bu kadar pratik bilgi ve büyük feraset sahibi olmasıyla tanınmış birinin vaziyeti bu ışıkta görmesi ümit edilmemelidir. Kazara şartlara hükmetme kabiliyetine sahip olup da böylesine mümtaz bir şahsa teklifte bulunma bahtiyarlığına kavuşmuş olsaydık, bize gelmesini, nüfuzunun, malumatının ve şahsiyetinin ağırlığını bize vermesini ancak bir vazife olarak teklif edebilirdik. Hatta Cemiyete borçlu olduğu bir vazife olarak."

Merdle, Cemiyetin onun gözbebeği olduğunu ve onun taleplerinin diğer hepsinden üstün olduğunu samimiyetle ifade etti. Hazine gidince yerine Baro geldi.

Baro ima dolu hafif jüri eğilmesi ve ikna edici çift camlı gözlüğüyle oynayarak, bütün musibetlerin kaynağını bütün letafetlerin kaynağına dönüştüren ustaların en büyüklerinden birine, ki kendisi uzun zamandan beri ülkemizin ticari yıllıklarına dahi parlak bir cila yansıtmıştır, tarafsız bir şekilde ve biz hukukçuların dediği şekliyle ukala bir tavırla, *amicus curiae*[1] olarak, tamamen bilgisi dahilinde kazara rastladığı bir

[1] Bilirkişi –çn.

hususta malumat verecek olursa affedilmesini diledi. Kendisinden doğu vilayetlerinden birinde bulunan hayli büyük bir mülkün tapusunu tetkik etmesi talep edilmişti – burası esasında, Bay Merdle biz hukukçuların teferruata düşkünlüklerini bilir, iki doğu vilayetinin sınırlarında bulunuyordu. Şimdi, tapu mükemmel vaziyetteydi ve mülk oldukça avantajlı şartlarla, parası (ima dolu jüri eğilmesi ve ikna edici gözlük) olan biri tarafından satın alınacaktı. Bu malumat henüz o gün Baronun eline geçmişti ve kendi kendine, "Bu akşam muazzez dostum Bay Merdle ile yemek yeme şerefine sahip olacağım ve bunu ilk fırsatta, katiyetle aramızda kalması şartıyla kendisine nakledeceğim," demişti. Böyle bir satın alma sadece muazzam bir meşru siyasi nüfuz içermekle kalmaz, aynı zamanda yarım düzine kadar da önemli miktarda senelik kıymete sahip kilise takdimi[1] getirirdi. Şimdi, Baro gayet iyi biliyordu ki Bay Merdle halihazırda sermayesini nasıl meşgul edeceğini bilmekten ve faal ve kuvvetli zihnini tam olarak istihdam etmekten aciz değildi: Lakin zihninde bir soru belirdiğini ifade etmek isterdi, o da böylesine hak ettiği gibi yüksek bir mevkie nail olmuş ve bu kadar Avrupai bir itibar kazanmış bir şahıs, bunların temin edeceği nüfuza sahip olmakla ve bunları, kendisinin ya da partisinin lehinde değil de Cemiyetin lehine ifa etmekle, kendisine demeyelim ama Cemiyete karşı mükellef değil midir?

Bay Merdle daima göz önünde bulundurduğu Cemiyete tüm varlığıyla adanmış olduğunu tekrar ifade etti ve Baro ikna edici gözlüğüyle büyük merdivenden yukarıya çıktı. Ardından Piskopos, kasıtsız bir edayla, yan yan yürüyerek musandıraya geldi.

Piskoposun kazara aklına gelmişti ki, şüphesiz bu dünyanın nimetleri, irfan sahibi, ferasetli şahısların sihirli temasının altından daha hayırlı mecralara yöneltilemezdi, ki onlar, zenginliklerin adil kıymetini bildikleri gibi (Piskopos burada kendisi fakirmiş gibi görünmeye çalıştı), basiretle idare edilmelerinin ve etraftaki kardeşlerimizin refahı için hakkaniyetli bir şekilde dağıtılmalarının da öneminin farkındaydılar.

Merdle, tevazuyla Piskoposun kendisini kastetmediğine olan inancını ifade etti, sonra da tutarsız bir biçimde Piskoposun bu güzel kanaatinden yüksek memnuniyetini dile getirdi.

Sonra Piskopos, Bay Merdle'a, "Önlüğü dert etmeyin, maksat âdet yerini bulsun!" der gibi, biçimli sağ bacağıyla dışarı kaygısızca bir adım atarken, sevgili dostuna şöyle bir durumdan söz etti:

---

[1] Maaşlı mevkilere papaz atama yetkisi. –çn.

Cemiyetin, teşebbüslerinde çok başarılı ve onun kaidesindeki misaliyle bu kadar nüfuz sahibi olan birinin Afrika taraflarına ya da birkaç misyona bir miktar para yönlendirmesini makul suretle ümit edebileceği, sevgili arkadaşının aklından geçmiş miydi acaba?

Bay Merdle, bu fikri en yüksek dikkatle ele alacağını bildirince Piskopos başka bir durumdan söz etmeye başladı:

Acaba sevgili arkadaşı hiç Müşterek İlave Teberrulu Erkan Encümeninin müzakereleriyle alakadar olmuş muydu ve o tarafa doğru bir miktar para akıtmanın çok iyi şekilde ortaya konmuş, harika bir fikir olacağını düşünmüş müydü?

Bay Merdle benzer bir cevap verdi ve Piskopos sorma nedenini açıkladı.

Cemiyet, böyle şeyler yapması için sevgili arkadaşı gibi adamlara bakıyordu. Onlara bakan o değildi, Cemiyetti. Aynı şekilde, İlave Teberrulu Erkanı isteyen Encümenimiz değildi, onlar var olana kadar Cemiyet, çok acı veren bir zihinsel huzursuzluk halindeydi. Sevgili arkadaşının her vesileyle Cemiyetin menfaatlerini gözetmesini son derece hassasiyetle karşıladığından emin olmasını rica etti; kendisinin refahını sürdürmesini, zenginliklerinin artmasını ve işlerinin genel olarak devam etmesini dilerken aynı anda Cemiyetin alakasına müracaat ettiğini ve onun hislerine tercüman olduğunu ifade etti.

Daha sonra Piskopos da merdiveni tırmanarak üst kata çıktı ve diğer kodamanlar da onun peşinden sırayla çıktılar, ta ki aşağıda Bay Merdle'dan başka kimse kalmayıncaya kadar. O beyefendi de, Başkâhyanın ruhu soylu bir içerlemeyle kaynamaya başlayıncaya kadar masa örtüsüne baktıktan sonra diğerlerinin arkasından yavaş yavaş yukarı çıktı ve büyük merdivenlerdeki insan akıntısında kayboldu. Bayan Merdle evdeydi ve en iyi mücevherleri görülmek üzere göğsüne asılmıştı; Cemiyet, uğruna geldiklerine kavuşmuştu, Bay Merdle da bir köşede iki penilik çay içti ve istediğinden fazlasına kavuştu.

Akşamın kodamanları arasında, herkesi tanıyan ve herkesin tanıdığı ünlü bir hekim vardı. Kapıdan içeri girerken bir köşede çayını içen Bay Merdle'ı gördü ve gelip koluna dokundu.

Bay Merdle irkildi. "Ah! Sensin!"

"Bugün daha mı iyiyiz?"

"Hayır," dedi Bay Merdle, "daha iyi değilim."

"Yazık ki sizi bu sabah göremedim. Lütfen yarın gelin ya da ben size geleyim."

"Tamam!" diye cevapladı. "Yarın geçerken size uğrarım." Baro ve Piskopos, bu kısa görüşmeye hem kulak misafiri olmuşlardı hem de Bay Merdle kalabalığın arasında gözden kaybolurken Hekime bu konudaki görüşlerini aktardılar. Baro, zihinsel zorlanmanın hiç kimsenin ötesine geçemeyeceği belirli bir sınırı olduğunu, bu sınırın, birçok alim kardeşinde şahit olduğu gibi farklı beyin teşekküllerine ve bünyenin hususiyetlerine göre farklılık gösterdiğini, lakin tahammül sınırı kıl kadar aşıldığı takdirde depresyon ve dispepsinin ortaya çıktığını söyledi. Tıbbın mukaddes sırlarına tecavüz sayılmayacaksa bu (ima dolu jüri eğilmesi ve ikna edici gözlük) Merdle'ın vaziyeti değil miydi? Piskopos gençken, kısa bir zaman için, kilisenin bütün genç evlatlarının inatla imtina ettiği cumartesi günleri vaaz yazma âdeti edindiğini, sıklıkla tahmininden zihnini fazla yormaktan kaynaklanan bir depresyon hissettiğini, bunun üzerine o vakitler evinde ikamet eden iyi bir kadının taze yumurta sarısını, bir bardak sıhhi şeri, hindistancevizi ve pudraşekeriyle döverek kendisine içirdiğini ve bunun çok iyi geldiğini anlattı. Yüce şifa sanatının böylesine derin bir hocasına bu kadar basit bir devayı takdim etme cüretini göstermeden sormak istiyordu, acaba o zorlanma müşkül hesaplamalardan zuhur ettiğine göre, ruh hali yumuşak ama cömert bir uyarıcıyla eski tonuna geri getirilemez miydi?

"Evet," dedi Hekim, "evet, ikiniz de haklısınız. Ama size şunu söylemeliyim ki Bay Merdle'da hiçbir belirti bulamadım. Bir gergedanın bünyesine, bir devekuşunun hazmına ve bir istiridyenin dikkatine sahip. Sinirlere gelince, Bay Merdle serinkanlı bir mizaca sahip ve hassas bir adam değil: diyebilirim ki Akhilleus kadar mukavimdir. Böyle bir adamın kendisini beyhude yere kötü hissetmesini garipseyebilirsiniz. Lakin ben onda hiçbir sorun bulamadım. Bir nevi derinlerden gelen müphem bir şikâyeti olabilir. Bilemiyorum. Sadece şunu söyleyebilirim ki şimdilik keşfedemedim."

Bay Merdle'ın şikâyetinin gölgesi, şimdi birçok zengin kuyumcu vitriniyle rekabet edebilecek kadar değerli taşlar sergileyen koyna değmiyordu; Bay Merdle'ın şikâyetinin gölgesi, odalar arasında uçuşan, takıntı halinde, yeterince elverişsiz, aklı başında bir genç hanımefendi arayışı içindeki genç Sparkler'a da değmiyordu; Bay Merdle'ın şikâyetinin gölgesi, eksiksiz koloniler halinde hazır bulunan Barnacle'lara

ve Stiltstalking'lere de değmiyordu; oradaki hiç kimseye değmiyordu. Kalabalığın arasında dolaşıp hürmetleri kabul ederken gölgesi kendi üstünde bile silikti.

Bay Merdle'ın şikâyeti. Cemiyet ve onun başka her şeyde birbirleriyle o kadar çok ilişkisi vardı ki, şikâyetinin, eğer varsa, yalnızca kendi sorunu olduğunu düşünmek zordu. O derinde yerleşmiş, muğlak şikâyeti var mıydı ve herhangi bir doktor bunu keşfetti mi? Sabır. Bu sırada, Marshalsea duvarının gölgesi, gerçek bir koyulaştırıcı etkiye sahipti ve güneşin herhangi bir aşamasında Dorrit ailesine düştüğü görülebilirdi.

Bölüm XXII
Bir Yapboz

Bay Clennam'ın Marshalsea'nin Babasıyla yakınlığı, sıklaşan ziyaretleriyle aynı oranda artmamıştı. Büyük Takdirname meselesindeki duyarsızlığı Babanın kalbinde hayranlık uyandırmamış, daha çok bu hassas bölgede bir gücenme ve beyefendi duyarlılığı açısından kesin bir eksiklik olarak görülme eğilimi yaratmıştı. Bay Clennam'ın doğasına duyduğu güvenle itibar ettiği o incelikten oldukça yoksun olduğunu keşfedince ortaya çıkan hayal kırıklığı, Babanın zihnini o beyefendiyle bağlantılı olarak karartmaya başlamıştı. Baba, aile çevresinde Bay Clennam'ın içgüdüleri yüksek bir insan olmadığından endişe ettiğini söyleyecek kadar ileri gitmişti. Sayın Clennam'ın saygılarını sunmak için Kolejin lideri ve temsilcisi olarak resmi kimliğiyle kendisine gelmesi onu mutlu ediyordu, ama kişisel olarak onunla geçinemediğini düşünüyordu. Onda bir şeyler (ne olduğunu bilmiyordu) eksikmiş gibi görünüyordu. Yine de Baba kibarlık göstermekten kaçınmıyordu, hatta onu büyük bir özenle onurlandırıyordu; belki de, her ne kadar önceki takdirnamesini kendisinden istenmeden tekrarlayacak ölçüde parlak ve doğal bir zihin yapısına sahip olmasa da, doğal pusulasının kapsamında o tarafa meyilli herhangi bir muhaberatta duyarlı bir beyefendi rolünü yükleneceğine dair bir umut besliyordu.

Clennam çok geçmeden, ilk göründüğü gece kazara içeride kilitli kalan, dışarıdan gelen beyefendi; kendisini dışarı çıkarmaya yönelik

müthiş fikriyle Marshalsea'nin Babasının durumunu sorgulayan, dışarıdan gelen beyefendi ve Marshalsea'nin çocuğuna ilgi duyan, dışarıdan gelen beyefendi olmak üzere üç ayrı şekilde dikkate değer bir ziyaretçi haline gelmişti.

Clennam, Bay Chivery kilit başındayken onun dikkatini çektiğine pek şaşırmamıştı, çünkü Bay Chivery'nin kibarlığı ile diğer kapı nöbetçilerininkiler arasında önemli bir fark görmüyordu. Ama bir öğleden sonra Bay Chivery onu bir kerede şaşırttı ve göze çarpan bir kabartma gibi arkadaşlarından öne çıktı.

Bay Chivery, kulübeyi boşaltma gücünü ustalıkla kullanarak, ortalıkta dolaşan bütün kolejlileri defetmeyi başarmıştı; böylece Clennam, hapishaneden çıkarken onu görev başında yalnız bulacaktı.

"(Özelden) Affınızı dilerim, efendim," dedi Bay Chivery, gizli bir tavırla, "acaba ne tarafa gideceksiniz?"

"Köprüye gidiyorum." Anahtarı dudaklarının arasına sıkıştıran Bay Chivery'de biraz şaşkınlıkla, tam bir Sessizlik Alegorisi gördü.

"(Özelden) Tekrar affınızı dilerim, efendim," dedi Bay Chivery, "acaba Horsemonger Lane'den geçer misiniz? Şu adrese bakmak için biraz zaman bulabilir misiniz?" ve ona bir kart uzattı: Chivery ve Ortakları, Tütüncü, Saf Havana Puroları, Bengal Cherootlan ve hoş kokulu Küba İthalatçıları, Fantezi Enfiye Tacirleri vb., vb.

"(Özelden) Tütün işi değil," dedi Bay Chivery. "Esasında benim hanım. Kendisi size bir kelime etmek istiyor, efendim, şeyle alakalı... Evet," dedi Chivery, Clennam'ın endişeli bakışlarına başını sallayarak, "*kızla* alakalı."

"Hanımınızı bilhassa göreceğim, derhal."

"Teşekkür ederim, efendim. Minnettarım. Sizi yolunuzdan en fazla on dakika alıkoyar. Lütfen Bayan Chivery'i sorunuz!" Zaten kendisini dışarı çıkartmış olan Bay Chivery, bu talimatları dış kapıdaki, canı istediğinde ziyaretçileri incelemek amacıyla açıp kapatabildiği sürgülü pencereden vermişti.

Arthur Clennam, elindeki kartla, üzerine yazılmış adrese yollandı ve çabucak oraya ulaştı. Burası, bir kadıncağızın elişiyle oturduğu tezgâhıyla, küçücük bir dükkândı. Perakende ticaret envanteri, küçük tütün kavanozları, küçük puro kutuları, küçük bir pipo çeşitleri bölümü, bir iki küçük enfiye kavanozu ve enfiye servisi için kullanılan, ayakkabı çekeceğine benzer küçük bir araçtan oluşuyordu.

Arthur ismini verdi ve Bay Chivery'nin isteği üzerine geleceğine söz verdiğini belirtti. Bayan Dorrit'le ilgili bir şeyler hakkında olduğunu sanıyordu. Bayan Chivery derhal elişini bir kenara attı, tezgâhın arkasındaki koltuğundan kalktı ve hayıflanarak başını iki yana salladı.

"Şimdi onu görebilirsiniz," dedi, "bir bakmaya tenezzül ederseniz."

Bu gizemli sözlerle, ziyaretçiyi dükkânın arkasındaki küçük bir oturma odasına götürdü; odanın küçük penceresi, çok küçük, sıkıcı bir avluya bakıyordu. Bu avluda bir iki ipe asılmış birkaç çarşaf ve masa örtüsü kurumaya çalışıyorlardı (boşuna, çünkü avlu çok havasızdı) ve bu çırpınan eşyalar arasında bir sandalyede, ıslak bir geminin güvertesinde yelkenleri saracak hali kalmamış, sağ kalan son denizci gibi oturan, ufak tefek, kederli bir genç vardı.

"John'umuz," dedi Bayan Chivery.

İlgisiz görünmek istemeyen Clennam, onun orada ne yaptığını sordu.

"Yaptığı tek şey bu," dedi Bayan Chivery, tekrar başını sallayarak. "Dışarı çıkmıyor, çarşaf olmadığı zaman arka bahçeye bile çıkmıyor; ama onu komşuların gözünden gizleyecek çarşaf asılıysa saatlerce orada oturuyor. Saatlerce. Ağaçlık gibi geliyormuş ona!" Bayan Chivery başını tekrar salladı, önlüğünü bir anne tavrıyla gözlerine götürdü, sonra konuğunu meselenin kalbine doğru yönlendirdi.

"Lütfen oturun, efendim," dedi Bayan Chivery. "John'umuzun meselesi Bayan Dorrit'tir, efendim; onun nedeniyle kalbini parçalıyor ve ben de sormak cüretini göstermek istiyorum, tamamen kırıldığı zaman ebeveynleri onu nasıl onaracak?"

Bayan Chivery, duyguları ve sohbeti nedeniyle Horsemonger Lane'de çok saygı gören, rahat tavırları olan bir kadındı; bu konuşmayı yaman bir soğukkanlılıkla dile getirdi ve hemen ardından yine başını sallayıp gözlerini kurulamaya başladı.

"Efendim," diye devam etti, "aileyle tanışıyorsunuz; sizin de aileye karşı alakanız ve nüfuzunuz var. İki genç insanı mutlu etmeyi hesaplayan görüşleri destekleyebilirseniz, John'umuzun ve her ikisinin de uğruna, bunu yapmanız için size yalvarmama izin verin!"

"Kendisini tanıdığım kısa sürede içinde," dedi Arthur, ne yapacağını bilemez halde, "Küçük –Bayan– Dorrit'i, takdim ettiğinizin o kadar haricinde bir ışıkla düşünmeye alıştım ki şimdi beni çok şaşırttınız. Oğlunuzu tanıyor mu?"

"Beraber büyüdüler, efendim," dedi Bayan Chivery. "Beraber oynadılar."

"Oğlunuzun kendisine olan aşkından haberdar mı?"

"Ah! Tanrı sizi kutsasın, efendim," dedi Bayan Chivery, bir tür muzaffer ürpertiyle. "Onu görüp de haberdar olmadığı bir pazar günü geçirmemiştir. Hiçbir şey olmasaydı bile sırf bastonundan belliydi. John gibi genç erkekler işaret edip duran bir fildişi tokmaktan boş yere hoşlanmazlar. İlk başta ben nasıl mı anladım? Aynı şekilde."

"Bayan Dorrit sizin kadar anlamaya hazır olmayabilir belki, öyle değil mi?"

"O zaman, efendim," dedi Bayan Chivery, "ağızdan ağza yayıldığını duymuştur."

"Emin misiniz?"

"Efendim," dedi Bayan Chivery, "şu evde oturduğum kadar eminim. Ben oğlumun ben bu evdeyken dışarı çıktığını kendi gözlerimle görüyorum ve oğlumun ben bu evdeyken içeri girdiğini kendi gözlerimle görüyorum ve biliyorum ki yapmıştır!" Bayan Chivery, sıraladığı laf kalabalığından ve tekrarlardan, umulmadık bir vurgulama gücü türetmiş gibiydi.

"Sizde bu kadar huzursuzluğa neden olan bu ümitsiz hale nasıl düştüğünü sorabilir miyim?"

"Bu," dedi Bayan Chivery, 'bu gözlerle John'un bu eve dönmüş olduğunu gördüğüm gün oldu. O zamandan beri bu evde hiç kendine gelmedi. O zamandan sonra, ben ve babasının yedi sene evvel buraya kiracı girdiği saatten beri olduğu gibi değildi!" Bu konuşmada, Bayan Chivery'nin kendine özgü kurgulama gücüne dair yeminli beyana benzer bir etki hissediliyordu.

"Meseleyle alakalı olarak sizin kanaatinizi sorabilir miyim?"

"Sorabilirsiniz," dedi Bayan Chivery, "ve size şerefle ve her kelimesi bu dükkânın varlığı kadar doğru bir cevap verebilirim. Bizim John'umuz herkes tarafından sevilir. Kız o avluda oynayan bir çocukken, birlikte o avluda oynarlardı. O zamandan beri onu tanıyor. Pazar öğleden sonra yemek yediği bu odadan çıkar ve randevulu mu ya da randevusuz mu bilemem, onunla buluşurdu. Ona teklifini yaptı. Kızın biraderi ve ablası yüksek havalardadır, hele John'umuza karşı. Babasının görüşü sırf kendini düşünmektir ve onu kimseyle paylaşmak istemez. Bu şartlar altında John'umuza, 'Hayır, John, senin olamam, hiçbir zaman

bir kocam olamayacak, birinin karısı olmaya niyetim yok, niyetim daima fedakârlık yapmak, elveda, kendine layık birini bul ve beni unut,' demiş! Bu şekilde, daimi olarak köleleri olmasını hak etmeyen insanların daimi olarak köleleri olmaya mahkûm. Bu yüzden John'umuz çarşafların arasında serinlemenin dışında hiçbir şeyden zevk almıyor ve o avluda, benim bizzat size göstermiş olduğum avluda, annesini kalbinden yaralayan, yıkılmış bir kalıntı gibi duruyor!" Burada kadıncağız, ahenksiz ağaçlıklarda tesellisiz oturan oğlunun görülebildiği küçük pencereye işaret etti ve yine başını iki yana salladı, gözlerini sildi ve her iki gencin uğruna bu kasvetli olayları tersine çevirebilecek nüfuzunu kullanması için Clennam'a yalvardı.

Durumla ilgili yaptığı açıklamalarına o kadar güveniyordu ve Küçük Dorrit'in ve ailesinin göreceli konumları konusunda o kadar doğru önermeleri temel almıştı ki Clennam diğer taraf için olumlu şeyler hissedemiyordu. Küçük Dorrit'e o kadar tuhaf bir ilgi duymaya başlamıştı ki –onu çevreleyen sıradan ve kaba şeylerden büyüyen, ama onu bunlardan uzaklaştıran bir ilgi– arka avludaki Bay Chivery ya da herhangi birine âşık olması düşüncesi, hayal kırıklığına, hoşnutsuzluğa, neredeyse acı duyınasına neden oluyordu. Öte yandan, kızın ona âşık olsa da olmasa da aynı iyi kalpli, adaletli ve doğru insan olacağına ve onu, tanıdığı tek insan topluluğundan kalben yalıtmak pahasına bir tür evcilleştirilmiş periye dönüştürmenin yalnızca kendi fantezisinin hiç hoş olmayan bir zayıflığı olacağına kendi kendini ikna etti. Yine de kızın genç ve uhrevi görünüşü, çekingen tavrı, duyarlı sesinin ve gözlerinin çekiciliği ve onunla çevresindekiler arasındaki büyük farklılık kendisine az evvel sunulan düşünceyle uyumlu değildi ve asla uyumlu olmamaya da kararlıydı.

Bunları bir süre aklından geçirdikten sonra –aslında kadın daha konuşurken bunu yapıyordu– değerli Bayan Chivery'ye, Bayan Dorrit'in mutluluğunu temin etmek için her zaman azami gayret göstereceğine ve onun dileklerinin, bunların ne olduğunu keşfedebildiği ölçüde, gerçekleşmesi için elinden geleni yapacağına güvenebileceğini söyledi. Aynı zamanda varsayımlara ve görünüşlere karşı kadını uyardı, Bayan Dorrit'in mutsuz olmaması için kesin sessizlik ve gizlilik tembih etti ve özellikle de oğlunun güvenini kazanmasını ve böylece durumdan emin olmak için çaba göstermesini önerdi. Bayan Chivery, bu son önlemi gereksiz buluyordu, ama deneyeceğini söyledi. Bu söyleşiden ümitle

beklediği tüm teselliyi elde edememiş gibi başını salladı, ama nazik zahmetleri için adama teşekkür etti. Daha sonra iyi dostlar olarak ayrıldılar ve Arthur yürüyüp gitti.

Sokaktaki kalabalık, kafasındaki kalabalıkla itiştiği ve iki kalabalık tam bir kargaşa yaratmakta olduğu için Londra Köprüsünden uzak durdu ve daha sessiz olan Demir Köprü yönüne döndü. Oraya henüz ulaşmıştı ki Küçük Dorrit'in önünde yürüdüğünü gördü. Güzel bir gündü, hafif bir esinti vardı ve bir dakika önce temiz hava almak için oraya gelmiş gibiydi. Onu bir saat kadar önce babasının odasında bırakmıştı.

Tam zamanında denk gelmişti, çevrede başkaları yokken yüzünü ve davranışlarını görmek için elverişliydi. Hızını artırdı, ama daha ona ulaşamadan kız başını çevirdi.

"Sizi ürküttüm mü?" diye sordu.

"Adımlar tanıdık gelmişti," diye cevap verdi kız, duraksayarak.

"Tanıdık mıydı peki? Benim adımlarımı pek bekliyor olamazsınız."

"Hiçbir şey beklemiyordum. Ama adım sesleri duyunca kulağıma sizin adımlarınız gibi geldi."

"Daha ileri gidecek misiniz?"

"Hayır, efendim, sadece küçük bir değişiklik olsun diye yürüyüşe çıkmıştım."

Birlikte yürüdüler. Bir süre sonra kız yeniden onunla kurduğu güvenli tavra döndü ve etrafına bakındıktan sonra yüzüne bakarak şöyle dedi:

"Çok tuhaf. Belki de bunu pek anlayamazsınız. Bazen burada dolaşmak neredeyse acımasızca bir tavırmış gibi geliyor bana."

"Acımasızca mı?"

"Nehri, koca gökyüzünü ve sayısız nesneyi ve böyle bir değişimi ve hareketi görmek. Sonra da eve dönüp onu hâlâ aynı sıkışık yerde bulmak."

"Ah evet! Ama unutmayın ki eve dönerken yanınızda bunların onu neşelendirecek ruhunu ve etkisini de götürüyorsunuz."

"Götürüyor muyum? Umarım öyledir! Korkarım fazla hayal kuruyorsunuz, efendim, beni çok güçlü hayal ediyorsunuz. Hapishanede olsaydınız size böyle bir avuntu getirebilir miydim?"

"Evet, Küçük Dorrit, bundan eminim."

Kızın dudaklarındaki titremeden ve büyük bir endişenin yüzünden geçen gölgesinden, zihninin babasıyla meşgul olduğunu anladı.

Birkaç saniye susup kendini toparlamasını bekledi. Kolunda titreyen Küçük Dorrit, Bayan Chivery'nin kuramıyla her zamankinden daha da uyumsuzdu, yine de içinde kabaran yeni bir hayalle, bir başkasının da umutsuz –daha da yeni bir hayal– umutsuz ve erişilmez mesafede olabileceği hayaliyle uzlaşmaz değildi.

Saptılar, sonra Clennam dedi ki, İşte Maggy geliyor! Küçük Dorrit başını kaldırıp baktı, şaşırmıştı ve onları görür görmez duran Maggy ile karşı karşıya geldi. Maggy o kadar dalgın ve meşgul bir halde koşuşturuyordu ki karşılaşana kadar onları tanımamıştı bile. Şimdi öyle bir vicdan azabı içindeydi ki sepeti bile bu değişimi paylaşıyordu.

"Maggy, bana babamın yanında duracağına söz vermiştin."

"Duracaktım, küçük anne, ama bana izin vermedi. Tutup beni dışarı yollarsa gitmem lazım. Tutup bana derse ki, 'Maggy, hemen git o mektubu götür ve gel, cevabı iyiyse sana altı peni vereceğim,' derse götürmem lazım. Tanrım, küçük anne, on yaşlarında zavallı bir çocuk ne yapabilir ki? Ve eğer Bay Tip, tam ben çıkarken o gelmişse ve bana, 'Nereye gidiyorsun, Maggy?' derse ve ben de 'Şuna ve Şuna gidiyorum,' dersem ve o da, 'Ben de deneyeceğim,' der ve George'a[1] gider, bir mektup yazar ve bana verirse ve 'Bunu da aynı yere götür, cevabı iyiyse sana altı peni verceğim,' derse kabahat bende değil, anne!"

Arthur, Küçük Dorrit'in aşağıya bakan gözlerinden, mektubun kime gönderildiğini tahmin ettiğini anladı.

"Ben Şuna ve Şuna gidiyorum. İşte böyle! Benim gittiğim yer budur," dedi Maggy. "Şuna ve Şuna gidiyorum. Senin, küçük anne, bununla bir ilgin yok – seninle ilgili, tamam mı?" dedi Maggy, Arthur'a hitaben. "Yani gelsen iyi olur, Şu ve Şu, böylece onları sana veririm."

"O kadar müşkülpesent olmaya gerek yok, Maggy. Onları bana burada da verebilirsin," dedi Clennam, alçak bir sesle.

"O zaman yolun karşısına geç," diye yüksek sesle fısıldadı Maggy, "Küçük annenin bunu hiç bilmemesi lazım ve zaten boş boş dolaşacağına Şuna ve Şuna gitmiş olsaydın bir şeyden haberi olmazdı. Bu benim kabahatim değil. Ben bana ne deniyorsa onu yaparım. Bana söyledikleri için kendilerinden utanmalılar."

Clennam karşı tarafa geçti ve çabucak mektupları açtı. Baba, mektubunda, Belediyeden geleceğine kesin gözüyle baktığı bir havalenin onu

---

[1] Marshalsea Hapishanesinin yakınında bir han –çn.

hayal kırıklığına uğratması sebebiyle kendisini beklenmedik, yepyeni bir vaziyette bulmuş ve kalemi eline alarak, yirmi üç senelik (altı iki kez çizilmiş) hapis cezasının yarattığı hazin şartlar sebebiyle bizzat gelmesi imkânsız olduğu için, kalemi eline alarak Bay Clennam'dan zarfa iliştirdiği senede mukabil üç sterlin ve on şilin borç rica etmeye karar verdiğini yazmıştı. Oğlu ise yazdığı mektupta, Bay Clennam'ın, yaşamına tam bir başarı ihtimali getiren, son derece tatmin edici nitelikte, kalıcı bir istihdam elde ettiğini duymaktan mutluluk duyacağından emin olduğunu belirtti; ancak işvereninin geçici olarak o tarihe kadar biriken maaşlarını ödeyememesi sebebiyle (ki bu şartlar altında bahsi geçen işveren bir hemcinsinden asla bekleyemeyeceği müsamahasına sığınmıştı) yetersiz kalması, ayrıca vefasız bir arkadaşının sahtekârlığı ve anki yüksek erzak fiyatları bir arada onu, o akşam saat altıya çeyrek kalana kadar sekiz sterlin toparlayamadığı takdirde, mahvolmanın eşiğine kadar getirmişti. Bay Clennam'ın mutluluk duyacağına inanarak bu yekûnun, dürüstlüğüne güvenen arkadaşlarının sayesinde toplanmış olduğunu, sadece bir sterlin, on yedi şilin, dört peni gibi önemsiz miktarda bir eksiği olduğunu ve bu farkın kendisine bir aylık bir süre için borç olarak verilmesinin mutat hayırlı neticeler vereceğini ifade ediyordu.

Clennam bu mektupları oracıkta, kurşunkalemi ve cep defterinin yardımıyla cevapladı; babaya istediğini göndererek ve oğlunun talebine riayet edemeyeceğini üzüntüyle belirterek. Sonra Maggy'yi cevaplarını geri götürmekle görevlendirdi ve bu ek görevin onu hayal kırıklığına uğratmaması için bir şilin de ona verdi.

Tekrar Küçük Dorrit'in yanına döndü ve önceki gibi yürümeye başlamışlardı ki kız aniden şöyle dedi:

"Sanırım gitmem lazım. Eve gitsem iyi olacak."

"Dert etmeyin," dedi Clennam, "Mektupları cevapladım. Mühim bir şey yok. Ne olduklarını biliyorsunuz. Mühim bir şey yok."

"Fakat," dedi kız, "onu yalnız bırakmaktan, onlardan herhangi birini yalnız bırakmaktan korkuyorum. Ben gidince –kasıtlı olmasa da– Maggy'yi bile bozuyorlar."

"O sadece masum bir vazifeyi yerine getirmiş, zavallıcığım. Ve şüphesiz bunu sizden gizli tutmasının sebebi de sadece sizi huzursuz etmemekti."

"Evet, ümit ederim ki öyledir, ümit ederim ki öyledir. Ama ben evime gitsem iyi olur! Daha geçen gün ablamın dediği gibi, hapishane-

ye öyle alışmışım ki onun tonunu ve şahsiyetini almışım. Öyle olması icap eder. Böyle şeyler görünce öyle olmasının icap ettiğinden emin oluyorum. Benim yerim orası. Orada daha iyiyim. Orada en küçük bir şey olsun yapabilecekken burada durmam acımasızlık. Elveda. Evimde kalmam çok daha iyi olacak!"

Bastırılmış kalbinden patlar gibi döktüğü bu sözleri söylerkenki acı dolu halini görmek, Clennam'ın gözyaşlarını tutmasını zorlaştırıyordu.

"Evim demeyin, çocuğum!" diye yalvardı. "Oradan ne zaman 'evim' diye bahsetseniz, acı hissediyorum."

"Fakat o benim evim! Başka nereye 'evim' diyebilirim? Neden bir an için bile onu unutmalıyım?"

"Asla unutmazsın, sevgili Küçük Dorrit, o iyi ve hakikatli hizmetinle."

"Ümit ederim ki unutmam, unutmam! Ama orada kalmam daha iyi, çok daha iyi, çok daha vazifeşinas, çok daha mesut edici. Lütfen benimle gelmeyin, kendi kendime gitmeme izin verin. Hoşça kalın, Tanrı sizi korusun. Teşekkür ederim, teşekkür ederim."

Onun bu dileğine saygı göstermenin en doğrusu olacağına karar verdi ve kız o hafif bedeniyle çabucak ondan uzaklaşırken yerinden kımıldamadı. Kız görüş alanından çıkınca yüzünü suya doğru çevirdi ve düşüncelere daldı.

Bu mektupları keşfetmek ona ne zaman olsa sıkıntı verirdi; ama bu kadar çok ve bu kadar dizginlenmez bir biçimde mi?

Hayır.

Babasını yırtık pırtık bir kılığa girmiş halde dilenirken bulduğu ve babasına para vermemesi için yalvardığı zaman da çok üzülmüştü, ancak böyle değildi. Bir şey onu şimdi daha keskin ve daha duyarlı kılmıştı. Şimdi, umutsuzca uzakta, ulaşılamayan biri mi vardı? Ya da bu kuşkuyu aklına getiren, köprünün altında akan bulanık nehrin, yukarıdaki feribotun pruvasındaki değişmez ezginin, şurada sazlıklar, burada nilüferlerin, belirsiz ya da huzursuz hiçbir şey olmadan saatte şu kadar kilometre akıp giden suyun çağrışımları mıydı?

Orada uzun süre zavallı çocuğu, Küçük Dorrit'i düşündü; onun eve gitmesini düşündü; onu gece vakti düşündü; onu gün tekrar doğarken düşündü. Ve zavallı çocuk Küçük Dorrit de onu düşündü –sadakatle, ah, fazlasıyla sadakatle!– Marshalsea duvarının gölgesinde.

Bölüm XXIII
Makine Hareket Halinde

Bay Meagles, Clennam'ın kendisine emanet ettiği Daniel Doyce ile müzakere konusunda öyle çabuk harekete geçmişti ki çok geçmeden işleri yoluna koyup sabah saat dokuzda rapor vermek için Clennam'a uğramıştı.

"Doyce, müspet kanaatinizden büyük bir memnuniyet hissettiğini ifade ediyor," diye başladı sözüne, "ve İmalathanenin işlerini bizzat tetkik etmenizi ve tamamen kavramanızı şiddetle arzuluyor. Bana tüm kitaplarının ve evraklarının anahtarlarını verdi –işte cebimde şıngırdıyor– ve benden tek istediği, 'Bay Clennam'ın benim bildiğim her şeyi bileceği şekilde mükemmel bir eşitliğe kavuşması için icap eden şartların sağlanması. Neticede hiçbir şey olmasa da itimadıma hürmet edecektir. En başından beri bundan emin olmasam onunla alakam olmazdı.' İşte böyle," dedi Bay Meagles, "baştan aşağı Daniel Doyce."

"Son derece şerefli bir şahsiyet."

"Ah, evet, orası muhakkak. En ufak bir şüphe mevcut değil. Tuhaftır, ama son derece şereflidir. Ama çok tuhaftır. Şimdi, inanır mısınız, Clennam," dedi Bay Meagles, arkadaşının tuhaflığından içten bir zevk duyarak, "bütün bir sabahı Bilmem ne Avlusunda geçirdim..."

"Kanayan Yürek Avlusu mu?"

"Onu bu mevzuyla alakadar olmaya ikna edinceye kadar bütün bir sabahı Kanayan Yürek Avlusunda geçirdim."

"Bu nasıl oldu?"

"Nasıl mı oldu, dostum? Mevzuyla alakalı olarak sizin adınızı zikrettiğim anda itiraz etti."

"Bana mı itiraz etti?"

"Adınızı zikrettiğim anda, Clennam, 'Bu iş asla olmaz!' dedi. Ne demek istemişti? Sordum. 'Boş ver, Meagles, bu iş olmaz,' dedi. Neden olmazmış? Buna inanmayacaksınız, Clennam," dedi Bay Meagles, içten içe gülerek, "Anlaşılan olmaz demesinin sebebi şuymuş: İkiniz beraber Twickenham'a doğru yürürken dostça bir sohbete girmişsiniz ve o bir ortak arayışında olduğunu size söylerken sizin Saint Paul Katedrali kadar kati ve nihai bir şekilde yerleşik bir düzene sahip olduğunuzu tahayyül etmiş. 'Halbuki,' dedi, 'şimdi teklifini dinlersem, Bay Clen-

nam serbestçe konuşmamdan fesatlık ve düzenbazlık intibaı alabilir. Ki buna tahammül edemem, hakikaten buna tahammül edemeyecek kadar gururluyum.'"

"Ona varana kadar şüphelenmek..."

"Elbette ya," diye sözünü kesti Bay Meagles, "ben de ona öyle söyledim. Ama o duvarı aşmak bütün bir sabahımı aldı ve benden başka herhangi birinin (beni eskiden beri sever) onu razı edebileceğinden şüpheliyim. Pekâlâ, Clennam. Bu meşakkatli engel aşıldıktan sonra, sizinle devam etmeden önce defterlerini gözden geçirip kendi kanaatimi şekillendirmemi şart koştu. Defterleri tetkik ettim ve kendi kanaatimi şekillendirdim. 'Lehte mi, aleyhte mi?' diye sordu. 'Lehte,' dedim. 'O halde,' dedi, 'şimdi, sevgili dostum, Bay Clennam'a kendi kanaatini şekillendirme vasıtasını verebilirsiniz. Bu işi peşin hükümsüz ve tam bir serbestlikle icra edebilmesi için ben bir haftalığına şehirden uzaklaşacağım,' dedi ve gitti," dedi Bay Meagles, "işin zengin neticesi budur."

"Herhalde," dedi Clennam, "beni samimiyetine dair iyi bir kanaatle ve..."

"Tuhaflığıyla baş başa bırakmak istedi," dedi Bay Meagles sözünü keserek, "bence de öyle olmalı!"

Clennam'ın aklındaki sözcük tam olarak bu değildi ama sevimli arkadaşının sözünü kesmemeyi tercih etti.

"Ve şimdi," diye ekledi Bay Meagles, "münasip gördüğünüz andan itibaren meselelerle alakadar olmaya başlayabilirsiniz. İzahat isteyebileceğiniz yerlerde izah etmek niyetindeyim, ancak kesinlikle tarafsız olmaya ve başka bir şey yapmamaya karar verdim."

Aynı gün öğleden önce Kanayan Yürek Avlusunda ayrıntılı araştırmalara başladılar. Deneyimli gözler Bay Doyce'un işlerini yönetme biçiminde ufak tefek tuhaflıklar tespit edebiliyordu, ama bunlar neredeyse hep bir zorluğun ustaca basitleştirilmesini ve arzulanan sonuca giden kolay bir yolu içeriyordu. Evraklarındaki eksiklikler ve işinin kapasitesini artırmak için yardıma muhtaç olduğu yeterince açıktı; ama yıllardır yaptığı girişimlerin tüm sonuçları belirgin bir şekilde ortaya konmuştu ve kolaylıkla tespit edilebiliyordu. Niyetlenilen soruşturmanın doğrultusunda hiçbir şey yapılmamıştı; her şey özgün çalışma biçiminde ve güvenilir ve sağlam bir düzendeydi. Kendi eliyle yazmış olduğu çok sayıda hesap ve madde apaçık yazılmıştı ve çok tertipli bir duyarlıkla yazılmış olmasalar da daima sade ve amaç doğrultusunday-

dı. Arthur, çok daha ayrıntılı ve çekici bir iş gösterisinin –Geçiştirme Ofisinin kayıtları gibi– çok daha az anlaşılır olması gerekeceği için, bundan daha kullanışsız olabileceğini düşündü.

Üç ya da dört günlük düzenli bir çalışma, öğrenmesi gereken tüm bilgileri toplamasına yetmişti. Bay Meagles her an yanındaydı ve daima terazi ve kepçeye ait parlak ışıklı küçük emniyet lambasıyla loş yerleri aydınlatmaya hazırdı. Aralarında, hisselerin yarısı için teklif edilebilecek adil miktarı belirlediler, sonra Bay Meagles, Daniel Doyce'un aklındaki değeri yazmış olduğu mühürlü mektubu açtı, ki buradaki rakam daha da azdı. Böylece Daniel geri geldiğinde durum beklediğinden daha iyi bir sonuca ulaşmıştı.

"Ve şimdi Sayın Clennam'a itiraf edebilirim ki," dedi samimi bir tavırla el sıkışırken, "dünyanın dört bir yanında bir ortak aramış olsam, aklımın bu kadar yatacağı birini daha bulamayacığıma inanıyorum."

"Ben de aynısını söyleyebilirim," dedi Clennam.

"Ben de ikiniz için söylüyorum," dedi Bay Meagles, "çok iyi denk geldiniz. Sağduyunuzu kullanın ve onu başıboş bırakmayın, Clennam; siz de İmalathaneye sıkı tutunun, Daniel..."

"Solduyumu mu kullanarak?" diye önerdi Daniel, sessiz gülümsemesiyle.

"İsterseniz böyle adlandırabilirsiniz ve her biriniz diğerinin sağ eli olacak. İşte, pratik bir adam olarak ben de sağ elimi ikiniz için de üzerine koyuyorum."

Satın alma işi bir ay içinde tamamlandı. Böylece Arthur'un birkaç yüz sterlini aşmayan bir özel, kişisel olanağı kalmıştı; ama bu ona faal ve gelecek vaat eden bir kariyerin yolunu açmıştı. Üç arkadaş bu uğurlu vesileyle birlikte yemek yedi, fabrika çalışanları, eşleri ve çocukları da tatil yaptı ve yemek yedi; hatta Kanayan Yürek Avlusunun tamamı yemek yedi ve ete doydu. İki ay geçmeden Kanayan Yürek Avlusu yeniden yiyecek kıtlığına o kadar alışmıştı ki o şölen unutulmuş; ortaklığın yeni olduğunu hatırlatan yalnızca kapı direklerindeki DOYCE VE CLENNAM tabelasının boyası kalmış; Clennam'ın kendisine bile sanki zihni yıllardır firmanın işleriyle meşgulmüş gibi gelmeye başlamıştı.

Onun işleri için ayrılmış küçük muhasebe ofisi, uzun, alçak bir atölyeninsonunda, ahşap ve camdan yapılmış bir odaydı; atölye tezgâhlarla ve mengenelerle, aletler, kayışlar ve çarklarla doluydu; bunlar buhar makinesiyle işe koyulduklarında işyerini ezip toza çevirmek ve fabrikayı

paramparça etmek için bir intihar misyonları varmış gibi ortalıkta dolaşmaya başlardı. Zeminde ve tavanda aşağıdaki ve yukarıdaki atölye bağlantılarını sağlayan muazzam delikler, bu açıdan bakıldığında bir ışık demeti oluşturuyordu; bu da Clennam'ın aklına eski bir resimli çocuk kitabını getirdi; orada da benzer ışınlar Habil'in katline tanık oluyordu. Gürültü, muhasebe ofisinden olabildiğince uzaklaştırılmış ve aralara tıkırtı ve patırtı serpiştirilmiş işlek bir uğultu halinde harmanlanmıştı. İş yerindeki sabırlı tipler, her tezgâhta dans edip döşemedeki her çatlağın arasından kabaran demir ve çelik tozuyla esmerleşmişti. Atölyeye dış avludan, takımların bilendiği büyük değirmentaşı için barınak görevi gören bir seyyar merdivenle giriliyordu. Clennam'a tamamı aynı anda hem havalı hem de pratik görünüyordu, ki bu hoş bir değişiklikti ve ne zaman ticari belgelerini mükemmel bir biçimde düzenlemekten başını kaldırsa, bu nesnelere bakınca yeni bir zevk duyuyordu.

Bir gün bu şekilde gözlerini kaldırdığında merdiven basamaklarını çıkan bir bone görünce şaşırdı. Bu sıra dışı görüntüyü ikinci bir bone izliyordu. Ardından ilk bonenin Bay F.'nin Teyzesine, ikincinin ise bu mirasını büyük zorluklarla yukarı çıkarmışa benzeyen Flora'ya ait olduğunu gördü. Her ne kadar bu ziyaretçileri görmekten vecde gelmiş sayılmasa da, Clennam hiç vakit kaybetmeden muhasebe ofisinin kapısını açtı ve onları atölyeden içeri aldı, ki bu kurtarış, şimdiden ayağı bir şeylere takılan ve elindeki taş gibi el çantasıyla buhar gücünü bir Kurum olarak tehdit eden Bay F.'nin Teyzesinden dolayı oldukça gerekliydi.

"Aman Tanrım, Arthur –esasında Bay Clennam demem daha münasip olur– buraya nasıl tırmandık ve Bay F.'nin Teyzesi basamakların arasında tökezleyip her yerinde çürükler oluşmuşken nasıl bir yangın merdiveni olmadan tekrar aşağı ineceğiz ve sizin bir makine ve dökümhanede olup da bize asla söylememiş olmanız!"

Böylece Flora, nefes nefese kaldı. Bu arada, Bay F.'nin Teyzesi saygıdeğer ayak taraklarını şemsiyesiyle ovuştururken kin dolu gözlerle dik dik bakıyordu.

"O günden beri bizi görmeye gelmemeniz pek nezaketsizceydi, tabii ki evimizde herhangi bir cazibe bulmanız beklenemezdi, muhakkak ki çok daha keyifli angajmanlarınız vardı ve kız sarışın mı yoksa koyu mavi ya da siyah gözlü mü merak ediyorum, elbette her manada benim tam tersim olduğunu zannediyorum, zira ben bir hayal kırıklığıyım ve şüphesiz ona sadakat göstermekte haklısınız, Arthur, her ne kadar ne dediğimi ben bile bilmiyor olsam da, Aman Tanrım!"

Bu sırada Arthur muhasebe ofisine onlar için sandalyeler yerleştirmişti. Flora sandalyesine yığılırken ona eski bakışlarını sundu.

"Ve Doyce ve Clennam'ı ve Doyce'un kim olduğunu düşünmek," dedi Flora, "enfes bir adam şüphesiz ve belki de evli, belki de bir kızı var, hakikaten öyle mi? O zaman ortaklık anlaşılıyor ve her şey belli oluyor, bana bu hususta bir şey anlatmayın, zira biliyorum ki bir zamanlar işlenmiş altın zincirin koparılmasından sual etmeye hakkım yok ve gayet münasip."

Flora elini şefkatle onun eline koydu ve ona bir genç bakışı daha yolladı.

"Sevgili Arthur –alışkanlık işte, Bay Clennam her halükârda daha kibarca ve mevcut şartlarda daha münasip– bu davetsiz gelme cüretinde bulunduğum için affınız rica ederim lakin eski zamanları artık bir daha asla açmamak üzere kapatarak Bay F.'nin Teyzesiyle beraber gelip sizi tebrik etmek ve en iyi dileklerimi takdim etmek istedim, şüphesiz Çin'in çok fevkinde ve çok daha yakın, çok daha yüksek olmasına rağmen!"

"Sizi gördüğüme çok memnun oldum," dedi Clennam, "ve hatırlamak nezaketinde bulunduğunuz için çok teşekkür ederim, Flora."

"Kendi namıma söyleyebileceğimden daha fazla," dedi Flora, "zira ölmüş ve bariz şekilde yirmi defa defnedilmiş olabilirdim ve şüphesiz gözünüzün önündeki bir şey beni hatırlatır ya da onun gibi bir şey

olurdu, söylemek istediğim son bir lafa, arz etmek istediğim son bir izahata rağmen..."

"Sevgili Bayan Finching," diye itiraz etti Arthur telaşla.

"Ah, o nahoş ismi kullanmayın, Flora deyin!"

"Flora, yeni izahatlarla kendinizi yormanıza değer mi? Sizi temin ederim ki hiçbir izahata ihtiyaç yoktur. Ben memnunum, tamamen memnunum."

O sırada Bay F.'nin Teyzesi, şu acımasız ve korkunç ifadeyle konuyu saptırdı:

"Dover yolunda mil taşları var!"

Bu mermiyi insan ırkına karşı öyle ölümcül bir düşmanlıkla ateşlemişti ki Clennam kendisini nasıl savunacağını bilemedi; çünkü kendisini bu kadar tiksinti verici bulmasına karşın bu saygıdeğer hanımefendi tarafından ziyaret edilme şerefine erişmiş olmak aklını zaten çok karıştırmıştı. Orada oturmuş, gözleri uzaklara dalarak öfke ve aşağılama soluyan kadına huzursuzluk hissetmeden bakamıyordu. Ancak Flora kadının söylediklerini son derece yerinde ve hoşa gidecek bir ifade gibi algıladı ve Bay F.'nin Teyzesinin çok coşkulu olduğunu yüksek sesle onayladı. Bu iltifat ya da yakıcı öfkesi nedeniyle, o şanlı kadın bu kez de, "Becerebiliyorsa karşılasın bakalım!" diye ekledi. Ve ardından taş gibi el çantasının (devasa boyutta ve fosil görünümünde bir uzantı) katı bir hareketiyle, meydan okumanın talihsiz hedefinin Clennam olduğunu belirtti.

"Arz etmek istediğim," diye devam etti Flora, "son bir izahat olduğunu, son bir izahatta bulunmak istediğimi söyleyecektim, Bay F.'nin Teyzesi ve ben iş saatlerinde rahatsız etmezdik, Bay F. de ticaretle meşguldü ve şarap ticareti de olsa ticaret ticarettir ona ne isim verirseniz verin ve ticarette âdetler hep aynıdır, Bay F. ile de şahit olduğumuz gibi ki akşam saat altıdan on dakika evvel terlikleri paspasta olurdu ve sekize on kala çizmeleri şöminede olurdu, saniyesi saniyesine hava nasıl olursa olsun karanlıkta veya aydınlıkta – dolayısıyla bir sebep olmadan rahatsız etmezdik ve bu iyi niyetli olduğu için iyi niyetle kabul edileceğini ümit ediyorum, Arthur, Bay Clennam çok daha münasip, hatta muhtemelen Doyce ve Clennam kulağa daha ciddi geliyor."

"Lütfen özür dilemeyin," dedi Arthur. "Size kapımız daima açıktır."

"Çok kibarsınız Arthur –vaziyet ifşa edilene kadar Bay Clennam demeyi hatırlayamayacağım, ebediyete firar etmiş zamanlardan kalma

bir huy işte ve şu da bir hakikat ki sakin gecelerde sık sık, uykunun zinciri insanları bağlamadan evvel hoş hatıralar insanlara sair günlerin ışığını getirir– çok kibarsınız lakin korkarım gerçekte olduğunuzdan daha kibarsınız, zira babacığa –bana demiyorum fakat bir zamanlar olsaydı ki artık çoktan mazi oldular ve katı hakikatler artık– iki satır bir şey ya da bir kartpostal göndermeden makine işine girmeniz itiraf etmelisiniz ki öyle görünmüyor."

Bu kez Flora'nın virgülleri tamamen başlarını alıp kaçmışa benziyordu; bir önceki görüşmelerine kıyasla çok daha kopuk ve çenebazdı.

"Hakikaten de," diye alelacele devam etti, "farklı bir şey beklenmiyordu ve neden beklensin ki ve eğer beklenmeyecekse neden beklensin ve sizi ya da herhangi birini asla suçlayamam, anneniz ve babacığım bizi endişeden öldürüp altın kâseyi –bağı demek istiyorum fakat ne demek istediğimi bildiğinize eminim ve bilmiyorsanız da bir kaybınız olmaz ve ilave etmeye cüret edeceğim ki fazla dert de edinmezsiniz– altın bağı koparırken koltuğun üstünde ağlama nöbetleri geçirmemize sebep oldular, neredeyse boğulacaktım en azından her şey değişmişti ve elimi Bay F.'ye verirken gözlerimin açık olduğunu biliyorum lakin o çok huzursuzdu ve öyle keyifsizdi ki dalgın bir tavırla nehri yağ ya da bir nevi kimyasala benzetmişti ve ben de en iyisini yaptım."

"Sevgili Flora, bunu daha evvel halletmiştik. Herhangi bir mesele yok."

"Öyle düşündüğünüz apaçık ortada," dedi Flora, "zira o kadar soğukkanlılıkla kabul ediyorsunuz ki, Çin olduğunu bilmesem kutup bölgelerinde olduğunuzu zannederdim, sevgili Bay Clennam hakikaten haklısınız ve sizi suçlayamam lakin Doyce ve Clennam'a gelince babacığın da burada mülkü olduğu için Pancks'ten haber aldım ve o olmasa eminim bu hususta tek kelime bilmeyecektik."

"Hayır, hayır, böyle söylemeyin."

"Arthur –Doyce ve Clennam, bana Bay Clennam'dan daha kolay ve daha az yorucu geliyor– benim bildiğim ve sizin de bildiğiniz ve inkâr edemeyeceğiniz şeyi söylememek saçma olur."

"Fakat katiyetle inkâr ediyorum, Flora. Yakında dostça bir ziyaretinize gelecektim."

"Ah!" dedi Flora, başını kaldırarak. "Zannedersem!" dedi ve ona eski bakışlarından bir tane daha attı. "Ancak Pancks bize bahsedince Bay F.'nin Teyzesiyle gelip sizi aramaya karar verdim, zira babacığım

–bundan daha evvel– bayanın adından bahsetti ve ona alaka duyduğunuzu söyleyince o sırada ben de Aman Tanrım dedim dışarıya vermek yerine neden o buraya davet edilmesin."

"Bayan derken," dedi Clennam, artık iyiden iyiye kafası karışmıştı, "yani Bay F.'nin..."

"Aman Tanrım, Arthur –Doyce ve Clennam eski hatıratla bana daha kolay geliyor– Bay F.'nin Teyzesinin gündüzleri çıkıp dikiş yaptığı nerede duyulmuş?"

"Gündüzleri dışarı çıkıp! Küçük Dorrit'ten mi bahsediyorsunuz?"

"Tabii, evet," diye cevapladı Flora, "ve bugüne kadar işittiğim en tuhaf isimlerden en tuhafı, taşrada bir yer ya da makbul bir midilli ya da bir enik ya da bir kuş ya da tohumcu dükkânından alınmış ve bahçeye veya saksıya ekilmiş benekli bir şey gibi."

"Demek, Flora," dedi Arthur, aniden sohbete ilgisi uyanarak, "Bay Casby Küçük Dorrit'ten bahsetme nezaketinde bulundu, öyle mi? Ne dedi?"

"Ah, babacığı bilirsiniz," diye hemen cevap verdi Flora, "ve ne kadar sinir bozucu bir güzellikle oturup başparmaklarını birbirinin üstünde döndürdüğünü, öyle ki insan ona bakmaya devam ederse başı döner, sizden bahsederken dedi ki – mevzuyu kimin başlattığını bilmiyorum, Arthur (Doyce ve Clennam) ama eminim ki ben değildim, en azından öyle olmadığını ümit ederim fakat o hususta daha fazla itirafta bulunmamamı hakikaten mazur görmelisiniz."

"Elbette," dedi Arthur, "baş üstüne."

"Çok hazırsınız," diye dudak büktü Flora, büyüleyici bir utangaçlıkla aniden durmuştu, "kabul etmem lazım, Babacık ondan samimiyetle bahsettiğinizi söyledi ve ben de size dediklerimi söyledim hepsi bu kadar."

"Hepsi bu kadar mı?" dedi Arthur, biraz hayal kırıklığına uğramış bir edayla.

"Sadece, Pancks sizin bu işe girdiğinizden bahsettiğinde ve zar zor bunun hakikaten siz olduğunuza bizi ikna ettiğinde, ben de Bay F.'nin Teyzesine dedim ki gelip size soralım tarafların hepsi için kendisinin bize de gelmesi münasip olur mu zira annenize gittiğini biliyorum ve annenizin de fazla hassas bir mizacı olduğunu biliyorum Arthur –Doyce ve Clennam– yoksa Bay F. ile evlenmiş olmazdım ve şu anda fakat zırvalamaya başladım."

"Bunu düşünmeniz çok incelikli, Flora."

Zavallı Flora, en genç bakışlarından daha sade bir içtenlikle, böyle düşündüğüne memnun olduğunu ifade etti. Bunu o kadar yürekten söylemişti ki Clennam onun eski karakterini oracıkta satın alıp onu ve denizkızını sonsuza dek çöpe atmak için çok şey yapardı.

"Zannedersem, Flora," dedi, "Küçük Dorrit'e verebileceğiniz istihdam ve ona gösterebileceğiniz nezaket..."

"Evet ve yapacağım da," dedi Flora çabucak.

"Eminim onun için büyük bir fayda ve takviye olacaktır. Kendisi hakkında bildiklerimi söyleme hakkına sahip olmadığımı hissediyorum, zira bu malumatı mahrem şartlarla edindim ve bu hususta sessizliğimi muhafaza etmem icap ediyor. Fakat o küçük mahluka karşı alaka ve size ifade edemeyeceğim bir hürmet hissediyorum. Hayatı öyle sıkıntılar ve sadakatle, öyle sessiz bir iyilikle geçmiş ki hayal bile edemezsiniz. Mütehassis olmadan bırakın hakkında konuşmayı, onu düşünemiyorum bile. Bu his size söyleyebileceklerimi temsil etsin ve teşekkürlerimle sizin dostluğunuza emanet olsun."

Bir kez daha içten bir edayla elini zavallı Flora'ya uzattı; zavallı Flora bir kez daha onu içtenlikle kabul edemedi, apaçık bir şekilde değersiz buldu ve ondan eski aşk oyununun ve sırrın anlamını çıkardı. Ona sıkıntı vermek için olduğu kadar kendi zevki için elini tutarken şalının bir köşesiyle örttü. Sonra muhasebe ofisinin camından bakıp, yaklaşan iki şekli görünce sonsuz bir keyifle haykırdı: "Babacık! Susun, Arthur, Tanrı aşkına!" ve müthiş bir baygınlık geçirme tehlikesi geçiriyormuş taklidi yaparak kendini sandalyesine bıraktı.

Bu arada Pederşah, yüzünde aptalca bir ifadeyle muhasebe evine sırıtarak Pancks'in yedeğinde içeri girdi. Pancks, onun için kapıyı açık tuttu, onu içeri çekti ve bir köşede kendi palamarını atıp demirledi.

"Flora'dan duyduğuma göre," dedi Pederşah, hamiyetli gülümsemesiyle, "size gelecekmiş, size gelecekmiş. Hazır çıkmışken ben de geleyim dedim, ben de geleyim dedim."

Bu açıklamasına (kendi başına derin olmasa da) mavi gözleri, parlayan yüzü ve uzun beyaz saçları aracılığıyla aşıladığı sevecen bilgelik son derece etkileyiciydi. İnsanların en iyilerinin dile getirmiş olduğu en soylu duyguların arasına sokmaya değer görünüyordu. Ayrıca kendisine sunulan sandalyeye oturduğu sırada Clennam'a, "Ve siz yeni bir işe mi başladınız, Bay Clennam? En iyi dileklerimi takdim

ederim, bayım, en iyi dileklerimi!" derken hayırsever mucizeleri yaratmış gibiydi.

"Bayan Finching bana diyordu ki, efendim," dedi Arthur, selamlaşmaları bittikten sonra, bu arada Bay F.'nin dulu o saygın ismin kullanmasını bir el hareketiyle protesto ederken, "anneme tavsiye ettiğiniz genç dikişçi hanımı ara sıra istihdam etmeyi ümit ediyormuş. Ben de kendisine bunun için teşekkür ediyordum."

Pederşah başını Pancks'e doğru hantalca çevirdi ve yardımcısı daldığı not defterini kaldırdı.

"Onu siz tavsiye etmediniz, biliyorsunuz," dedi Pancks. "Nasıl yapabilirdiniz ki? Onun hakkında hiçbir şey bilmiyordunuz, hiçbir şey. Adından size bahsedilmişti, siz de naklettiniz. *Sizin* yaptığınız buydu."

"Pekâlâ!" dedi Clennam. "Bir nevi tavsiyeyi hak ettiği için aynı hesaba gelir."

"Kızın iyi çıkmasına memnun oldunuz," dedi Pancks, "lakin kötü de çıksa bu sizin kabahatiniz olmazdı. Bu haliyle itibarı size ait değil, diğer halde kabahati de sizin olmayacaktı. Hiçbir garanti vermediniz. Onunla alakalı hiçbir şey bilmiyordunuz."

"O halde, ailesinden herhangi birine," dedi Arthur, "aşina değildiniz, öyle mi?"

"Ailesinden herhangi birine mi?" dedi Pancks. "Ailesinden herhangi birine nasıl aşina olabilirsiniz ki? Onları hiç işitmediniz. Hiç işitmediğiniz insanlara aşina olamazsınız, değil mi? Hiç zannetmiyorum!"

Bütün bu sırada Pederşah sakin bir şekilde oturuyor, iyi niyetli bir edayla başını duruma göre aşağı yukarı ya da sağa sola sallıyordu.

"Referans vermeye gelince," dedi Pancks, "umumiyetle referans vermenin manası nedir biliyorsunuz. Hepsi saçmalık, öyle yani! Avludaki şu kiracılarınıza bakın. İzin verirseniz hepsi birbirine referans verir. Buna izin vermenin faydası ne? Bir işin bir yerine iki adam tarafından yapılmasında bir menfaat yoktur. Bir tanesi kâfidir. Borcunu ödeyemeyen birisi, ödeyebileceğini garanti etmek için borcunu ödeyemeyen bir başkasını referans gösterir. Bu, iki tahta bacağı olan birinin, iki sağlam bacağı olduğunu garanti eden ama iki tahta bacağı olan başka birini bulması gibi bir şey. İkisi de yürüme yarışına giremez. Ve sizin için dört tahta bacak iki tahta bacaktan daha zahmetlidir, hele hiç tahta bacak istemiyorsanız," diye tamamladı Bay Pancks istim salmayı.

Bunları izleyen kısacık bir sessizliği son kamuya açık ifadesinden bu yana kataleptik bir durumda dimdik oturan Bay F.'nin Teyzesi bozdu. O anda, bilmeyen birinin sinirlerini harap etmek üzere tasarlanmış şiddetli bir seğirme geçiriyordu, bugüne kadar gözlemlenmiş en amansız garezle:

"İçinde hiçbir şey olmayan pirinç bir topuzdan baş ve beyin çıkaramazsınız. George Amcanız hayattayken de yapamazdınız, öldüğü zaman hiç yapamazsınız."

Bay Pancks, her zamanki sakinliğiyle cevap vermekte gecikmedi: "Hakikaten, hanımefendi! Çok şükür! Bunu işittiğime şaşırdım." Onun bu soğukkanlı edasına rağmen Bay F.'nin Teyzesinin sözleri, küçük topluluğun üzerinde kasvetli bir etki yarattı; birincisi, küçümsenen mantık mabedinin Clennam'ın zararsız başı olduğunu gizlemenin imkânsız olması; ikincisi, bu gibi vesilelerde atıfta bulunulan George Amcanın kimin amcası olduğu ya da bu adlandırmayla arkasında hangi hayali varlığın çağrılabildiğini kimsenin bilmemesi nedeniyle.

Dolayısıyla Flora, hâlâ mirasından belirli bir övünme ve zafer payı çıkartmamazlık etmese de Bay F.'nin Teyzesinin bugün çok canlı olduğunu ve gitmelerinin daha iyi olacağını söyledi. Ama Bay F.'nin Teyzesi bu öneriyi beklenmedik bir hiddetle karşılayarak ne kadar canlı olduğunu kanıtladı ve gitmeyeceğini ilan etti; buna birkaç yaralayıcı ifade eklemeyi de ihmal etmedi: eğer "O Adam" –besbelli Clennam'ı kastederek– onu başından savmak istiyorsa, onu "camdan atmayı hele bir denesindi" ve "O Adamın" bu işi yaptığını görmek için can atıyordu.

Bu zor durum karşısında, kaynaklan pederşahi sularındaki her türlü acil duruma karşı hazır bulunan Bay Pancks şapkasını taktı, muhasebe ofisinin kapısından dışarı süzüldü ve bir saniye sonra sanki birkaç haftalığına köye gidip gelmiş gibi üzerinde yapay bir tazelikle geri geldi. "Tanrım! Han'fendi!" dedi Bay Pancks büyük bir şaşkınlıkla saçlarını sıvazlayarak, "bu siz misiniz? Nasılsınız, efendim? Bugün harika görünüyorsunuz! Sizi gördüğüm için bahtiyarım. Lütfen koluma girin, han'fendi, birlikte küçük bir yürüyüş yapalım, siz ve ben, bana bu şerefi bahşederseniz." Böylece Bay F.'nin Teyzesine muhasebe ofisinin özel merdiveninden aşağıya kadar başanyla eşlik etti. Ardından pederşahi Bay Casby bu sanki kendi başarısıymış gibi bir havayla kalktı ve peş-

lerinden gitti; kızı kendisini izlemeden önce eski sevgilisine dalgın bir fısıltıyla (buna bayılıyordu), hayatın kadehini dibine kadar içtik, dedi dipte Bay F.'yi bulduğunu ima ederek.

Yeniden tek başına kalan Clennam'ın kafası, annesi ve Küçük Dorrit ile ilgili eski düşünce ve kuşkularına takıldı. Tümü aklında, mekanik hareketlerle gerçekleştirdiği görevleriyle harmanlanarak dolaşıyorlardı, ta ki evraklarına düşen bir gölgenin nedenini anlamak için başını kaldırana kadar. Bu neden, Bay Pancks'ti. Camın ardından gölgesini kitapların ve kâğıtların üzerine düşürmüştü. Fırça gibi saçlarının sivri uçları yay gibi fırlamış, şapkası kulaklarında, simsiyah düğme gibi gözleri merakla keskinleşmiş, tırnaklarını yemek üzereymiş gibi sağ elinin parmakları ağzında ve sol elinin parmakları başka bir amaç için ayrılmış olarak cebindeydi.

Bay Pancks, sorgulayan bir edayla başını hafifçe eğerek tekrar içeri girip giremeyeceğini sordu. Clennam olumlu anlamda başını salladı. Bay Pancks içeri girdi, masanın yanına geldi, kollarını üzerine dayayarak kendini sağlama aldı ve bir kez pofurdayıp homurdandı.

"Bay F.'nin Teyzesi sakinleşmiştir ümit ederim?" dedi Clennam.

"Gayet iyi, efendim," dedi Pancks.

"O hanımefendinin kalbinde böylesine şiddetli bir husumet uyandırdığım için çok talihsizim," dedi Clennam. "Sebebini biliyor musunuz?"

"Kendisi biliyor mu acaba?" dedi Pancks.

"Zannetmem."

"Ben de zannetmem," dedi Pancks.

Not defterini çıkardı, açtı, kapadı, masanın üstündeki şapkasının içine bıraktı, sonra da şapkanın dibinde yatan deftere baktı: Bütün bunları derin bir şeyler düşünüyormuş gibi yapmıştı.

"Bay Clennam," diye söze başladı sonra, "malumat peşindeyim, efendim."

"Bu şirketle alakalı malumat mı?" diye sordu Clennam.

"Hayır," dedi Pancks.

"Pekâlâ, o zaman neyle alakalı, Bay Pancks? Yani bu malumatı benden istediğinizi farz ederek."

"Evet, efendim, evet, sizden istiyorum," dedi Pancks, "bana temin etmeniz için sizi ikna edebilirsem. A, B, C, D, DA, DE, DI, DO. Lugat sıralaması. Dorrit. Adı bu mu, efendim?"

Bay Pancks yine kendine özgü homurtusunu patlattı ve sağ el tırnaklarını incelemeye başladı. Arthur anlamaya çalışır bir ifadeyle ona baktı, o da diğerine bakışını iade etti.

"Sizi anlamıyorum, Bay Pancks."

"Bilmek istediğim isim budur."

"Peki ne bilmek istiyorsunuz?"

"Ne kadar anlatabilirseniz ve ne kadarını anlatırsanız." Arzularının bu kapsamlı özetini ortaya atmak, Bay Pancks'in makinelerinin ağır çalışmasını gerektirmişti.

"Bu çok fevkalade bir ziyaret, Bay Pancks. Böyle bir maksatla gelmeniz bana o kadar müstesna geliyor ki."

"Tamamen müstesna olabilir," dedi Pancks. "Bilindik güzergâhın dışına çıkmış olabilir, fakat yine de bir iş. Velhasıl bu, iştir. Ben bir işadamıyım. Bu dünyada işime sadık kalmak haricinde ne işim var? Hiçbir işim yok."

Clennam, bu kuru, sert şahsiyetin gerçekten ciddi olup olmadığına dair önceki kuşkusuyla yine gözlerini dikkatle adamın yüzüne çevirdi. Her zamanki kadar fırça gibi ve pis ve her zamanki kadar hevesli ve canlıydı ve içinde, sesiyle kulağına çarpan gizli alay ifadesine dair hiçbir şey görünmüyordu.

"Şimdi," dedi Pancks, "bu işi kendi temeline oturtmak, benim sahibime ait değil," dedi.

"Bay Casby'yi sahibiniz olarak mı adlandırıyorsunuz?"

Pancks başını salladı. "Sahibim. Bir vaziyeti ele alalım. Diyelim ki, sahibimin yerinde bir isim işitiyorum: hizmet vermek isteyen Bay Clennam'ın ismini. Diyelim ki bu ismi sahibime ilk bahseden, Avludaki Plornish olmuş. Diyelim ki ben Plornish'e gidiyorum. Diyelim ki Plornish'ten iş meseleleriyle alakalı malumat istiyorum. Diyelim ki Plornish, altı haftadır kirasını geciktirmiş olmasına rağmen reddediyor. Diyelim ki Bayan Plornish de reddediyor. Diyelim ki her ikisi de Bay Clennam'a atıfta bulunuyor. Vaziyet böyle olsun."

"Evet?"

"Evet, efendim," dedi Pancks, "diyelim ki ben de ona geliyorum. Diyelim ki işte gelmişim."

Başı kalabalık Pancks, kafasından fışkıran sipsivri uçlu saçları ve çok sert ve kısa, gidip gelen nefesiyle geriye doğru bir adım attı, (şilep benzetmesiyle, yarım tur tornistan yaptı), külüstür karinasının ta-

mamını göstermek istermiş gibi, ardından yine hızla ilerlerdi ve canlı bakışlarını bir not defterinin bulunduğu şapkasına, bir Clennam'ın yüzüne yöneltti.

"Bay Pancks, esrarengiz dayanaklarınıza izinsiz girmek istemem, bu sebeple elimden geldiği kadar açık konuşacağım. İki sualim var, izin verirseniz. Birincisi..."

"Pekâlâ!" dedi Pancks, kirli, tırnağı kırık işaretparmağını kaldırarak. "Anlıyorum! Sizin saikanız nedir diye soracaksınız."

"Aynen."

"Saika," dedi Pancks, "güzel. Sahibimle hiçbir alakası yok; şu an itibariyle ifade edilemez, şu an itibariyle ifade edilmesi gülünç olur, ama iyi. Dorrit adındaki genç şahsa hizmet etme arzusu," dedi Pancks, hâlâ işaretparmağıyla uyararak. "Saikanın iyilik olduğunu kabul etmekte fayda var."

"İkinci ve son sualim: Ne bilmek istiyorsunuz?"

Bay Pancks, soru sorulana kadar defterini şapkasından çıkarmıştı ve dikkatle bir iç göğüs cebine koyup düğmelerken, bakışlarını Clennam'dan ayırmadan bir an durdu, pofurdadı ve cevap verdi, "Her neviden ilave malumat istiyorum."

Clennam gülümsemeden edemedi, çünkü o hantal gemiye, Casby'ye o kadar yararlı olan bu küçük buharlı römorkör, manevralarına direnmeden önce istediği kadar koşup talan edebileceği fırsatı arıyormuş gibi bekliyor ve izliyordu; öte yandan Bay Pancks'in hevesinde, zihninde merak uyandıran bir şey de vardı. Küçük bir değerlendirmeden sonra Bay Pancks'e elinden geldiğince yol gösterecek bilgiler vermeye karar verdi; ayrıca Bay Pancks'in şu anki araştırmasında başarısız olursa, mutlaka başka yollar bulacağını da biliyordu.

Bu nedenle önce Bay Pancks'ten, sahibinin açıklamada hiçbir rol oynamadığına ve kendi niyetlerinin iyi olduğuna dair gönüllü beyanını hatırlamasını rica etti (bu son derece gayretkeş, kömürlü küçük beyefendinin tekrar ettiği iki açıklama), ayrıca Dorrit soyu ya da önceki ikametgâhlarına dair hiçbir bilgiye sahip olmadığını ve ailesiyle ilgili bilgisinin an itibariyle beş üyeye; yani, biri bekâr, diğeri üç çocuğa sahip iki dul biradere indirgenmiş olmanın ötesine geçmediğini açıkça söyledi. Aile üyelerinin yaşlarını tahmin edebildiği kadarıyla Bay Pancks'e aktardı ve son olarak da Marshalsea'nin Babasının konumunu ve bu karakterle tanıştığından beri geçen zamanı ve olayların gidişatını

anlattı. Bay Pancks, ilgisi çoğaldıkça gitgide daha fazla ve daha anlamlı bir tavırla homurdanıp pofurdayarak tüm bunları büyük bir dikkatle dinliyor ve anlatılanların en acı bölümlerinden en hoş duyguları ediniyormuş gibi görünüyordu; özellikle William Dorrit'in uzun hapis cezasının öyküsü onu büyülemişti.

"Netice itibariyle, Bay Pancks," dedi Arthur, "şunu söylemek zorundayım. Dorrit ailesi hakkında mümkün olduğunca az konuşmak için şahsi hürmetimin ötesinde sebeplerim var, bilhassa annemin evinde," (Bay Pancks başını salladı) "ve mümkün olduğu kadar çok şey öğrenmek için. Dolayısıyla sizin gibi fedakâr bir işadamı, ha?"

Çünkü Bay Pancks aniden o pofurdamasını olağandışı bir güçle patlatmıştı.

"Hiçbir şey değil," dedi Pancks.

"Dolayısıyla sizin gibi fedakâr bir işadamı adil pazarlık hususuna tamamen vâkıftır. Sizinle adil bir pazarlık yapmak, benim sizi aydınlattığım gibi sizin de imkânınız olduğu vakit Dorrit ailesiyle alakalı olarak beni aydınlatmanızı istiyorum. Şartlarımı evvelden ifade etmiş olmamam, ticari âdetlerim için pek takdire şayan değil," diye devam etti Clennam, "Fakat bunu bir şeref meselesi olarak görmeyi tercih ediyorum. Esasında keskin prensiplere bağlı o kadar çok iş yaptım ki, Bay Pancks, açıkçası onlardan bıktım."

Bay Pancks güldü. "O halde mutabıkız, efendim," dedi. "Sadık kalacağımı göreceksiniz."

Sonra bir süre durup Clennam'a baktı ve on tırnağını da ısırdı; görünüşe bakılırsa konuşulan şeyleri, hafızasında bir boşluk bulma olanağını elinden kaçırmadan önce zihninde sabitleyip baştan sona gözden geçiriyordu. "Pekâlâ," dedi en sonunda, "ve şimdi size iyi günler diliyorum, zira bugün Avluda tahsilat günü. Lakin, laf arasında. Bastonlu, topal bir ecnebi."

"Evet, evet. Bazen bir referans arıyorsunuz galiba?" dedi Clennam.

"Ödeyebildiği zaman, efendim," diye cevapladı Pancks. "Alabileceğin her şeyi al ve vazgeçmeye zorlanamadığın her şeyi tut. İş böyledir. Bastonlu topal ecnebi, Avluda üst katta bir oda tutmak istiyor. Ödeme kabiliyeti var mı?"

"Benim var," dedi Clennam, "ve ona kefil olurum."

"Bu kâfidir. Kanayan Yürek Avlusunda bana lazım olan şey," dedi Pancks, defterine not ederek, "teminatımdır. Teminatımı isterim çün-

kü. Ödeyin ya da malınızı ortaya koyun! Avlunun şiarı budur. Bastonlu topal ecnebi kendisini sizin gönderdiğinizi iddia etti, lakin Hint İmparatoru gönderdi dese de bir şey fark etmezdi. Galiba hastanedeymiş, öyle mi?"

"Evet. Bir kaza geçirmişti. Henüz taburcu oldu."

"Hastaneye yatırılmak insanı muhtaç vaziyete düşürüyor, kendimden biliyorum," dedi Pancks. Sonra yine o çarpıcı sesi çıkardı.

"Ben de hastanede yattım," dedi Clennam soğuk bir sesle.

Bay Pancks artık yola çıkmaya hazırdı ve kısa bir an pofurdayıp başka bir sinyal veya tören olmadan, homurdanarak merdivenden aşağı indi ve Kanayan Yürek Avlusuna gitmek üzere muhasebe evinin görüş mesafesinden çıktı.

Günün geri kalanında amansız Pancks, dehşet içindeki Kanayan Yürek Avlusunda seyir halindeydi; ödeme konusunda yanlışa düşen sakinleri canlarından bezdirerek, teminatlarını talep ederek, tahliye tebligatları verip icra ederek, kaçakları kovalayarak, önünde kabaran dehşet dalgasını dümen suyunda bırakarak ilerliyordu. Ölümcül bir çekime kapılmış bir sürü insan, Pancks o anda hangi evdeyse onun önünde dolaşıyor, sakinlerle konuşmalarından bölük pörçük parçaları dinlemeye çalışıyordu; merdivenlerden aşağı inmek üzere olduğu rivayet olunca da yeterince hızla dağılamıyorlardı ve onu zamanından önce aralarında buluyorlardı, o da insanları bulundukları yerlere raptedip gecikmiş kiraları talep ediyordu. Günün geri kalanı boyunca Bay Pancks'in "Ne iş çeviriyorlar?" ve "Ne demek istediler?" bağırmaları dinmedi. Bay Pancks mazeret dinlemiyordu, şikâyet dinlemiyordu, onarım işi dinlemiyordu, dinlediği tek şey, koşulsuz peşin paraydı. Kan ter içinde pofurdayarak, farklı yönlere fırlayarak, gitgide iyice ısınıp pislenerek Avlunun gelgitini son derece çalkantılı bir hale gelene kadar kamçılamıştı. Ufukta, merdivenlerin tepesinde öfkeyle giderken görüldükten sonra bile tam iki saat boyunca sular durulmadı.

O gece Avlunun gözde toplanma noktalarında küçük Kanayan Yürek meclisleri bir araya geliyordu; Bay Pancks'in uğraşılması zor bir adam olduğu konusunda genel olarak anlaştılar; ne yazık ki Bay Casby gibi bir beyefendi kiralarını onun eline bırakmıştı ve bu gerçeği asla görmüyordu. Zira (dedi Kanayan Yürekler) o saçlara ve gözlere sahip bir beyefendi kiraları kendi eliyle toplasaydı, han'fendi, bu endişe ve yıpranma olmazdı ve işler çok farklı olurdu.

Akşamın tam aynı saat ve dakikasında, yağmalama başlamadan önce, açıkça parlak yumrulannda ve ipeksi buklelerinde taşıdığı belirgin güvenilirlik ifadesiyle, Avludan sakin sakin, süzülerek geçen Pederşah – aynı saat ve dakikada, o binlerce toplu birinci sınıf palavra evindeki bitkin şilebinin küçük rıhtımında bocalıyor ve başparmaklarını döndürürken şunları söylüyordu:

"Çok kötü bir iş günü, Pancks, çok kötü bir iş günü. Bana öyle geliyor ki bayım –ve bu müşahedeyi kendime karşı adil olmak zorunda olduğum için yapıyorum– çok daha fazla para toplamış olmalıydınız, çok daha fazla."

Bölüm XXIV
Falcılık

Aynı akşam, kimsenin görmek niyetinde olmayanlar kadar kör olmadığı hususunda babasının tipik bir örnekleme olduğu fikrini destekleyecek şekilde belirgin bir dizi öksürük eşliğinde kendisiyle özel olarak konuşmak istediğini ima eden Bay Plornish, Küçük Dorrit'i ziyaret etti ve kapının önündeki ortak merdivenlerde görüştüler.

"Bugün bizim orada bir hanımefendi vardı, Bayan Dorrit," diye homurdandı Plornish, "hele yanında bir de cadaloz vardı ki böylesini görmemiştim. Adamın kafasını koparan cinsten!"

İyi huylu Plornish ilk başta Bay F.'nin Teyzesini zihninden uzak tutamıyordu. "Zira," diyerek mazeret gösterdi, "emin olun, bu kadar keskin bir sirke daha yoktur."

Sonunda, büyük bir çabayla, o konudan uzaklaşıp gözlemlerini aktarmayı başardı:

"Ama şimdilik meselenin onunla bir alakası yok. Diğer hanımefendi, o Bay Casby'nin kızıdır ve Bay Casby'nin hali vakti daha yerinde olmasa Parıcks iyi iş görmediğinden değildir. Zira Pancks'e bakılırsa iyi, hakikaten iyidir, sahiden iyi!"

Bay Plornish'in konuşması her zaman olduğu gibi biraz belirsiz ama özenle tumturaklıydı.

"Ve bizim oraya gelme sebebimiz de," diye devam etti, "Bayan Dorrit'in o kartvizite –ki bu Bay Casby'nin evi yani ve Pancks'in arka tarafta bir ofisi var, hakikaten var, inanılmaz– icabet etmesi halinde

kendisini istihdam etmekten memnuniyet duyacağına dair haber bırakmaktı. Dediğine göre o, Bay Clennam'ın bilhassa eski ve candan bir arkadaşıydı ve arkadaşına faydalı bir arkadaş olduğunu ispat etmeyi ümit ediyordu. Bu lafları etti yani. Bayan Dorrit'in yarın sabah gelip gelemeyeceğini bilmek istedi, ben de sizi görüp soracağımı söyledim ve gece oraya uğrayıp evet dediğinizi ya da yarın meşgulseniz ne zaman gelebileceğinizi söyleyeceğim."

"Yarın gidebilirim, teşekkür ederim," dedi Küçük Dorrit. "Bana haber verdiğiniz için çok naziksiniz, zaten siz her zaman naziksiniz."

Bay Plornish, iltifatı mütevazı bir şekilde geri çevirdi, kızın tekrar içeri girmesi için odanın kapısını tuttu ve öyle abartılı bir şekilde, sanki odadan hiç çıkmamış gibi davranarak onun peşinden yürüdü ki babası hiç kuşkulanmıyor olsa bile bunu fark edebilirdi. Ama dostane bilinçsizliğiyle dikkat bile etmedi. Plornish, önceki kolejli görevini, şu anki düşük sıvacı konumuyla tekrar vasıflanmış naçiz bir harici arkadaşı olma ayrıcalığıyla harmanladığı küçük bir sohbetten sonra izin istedi; ayrılmadan önce bir hapishane turu yaptı ve yazgısında geri dönmek olduğuna inanmak için kişisel nedenleri olan eski bir sakinin karışık duygularıyla, bir bovling oyunu izledi.

Küçük Dorrit sabah erkenden Maggy'yi güvenli ellere teslim ederek pederşahi otağın yolunu tuttu. Bir peni ücrete mal olmasına rağmen Demir Köprü'den geçti ve yolculuğunun bu aşamasında daha yavaş yürüdü. Sekize beş kala eli ulaşabileceği en yüksek noktadaki pederşahi kapı tokmağındaydı.

Kapıyı açan genç kadına Bayan Finching'in kartını verdi; genç kadın ona "Bayan Flora'nın" –Flora, ebeveyn evine döndüğünden beri orada yaşarken taşıdığı unvanı yeniden üstlenmişti– henüz yatak odasından çıkamadığını, fakat kendisinin Bayan Flora'nın oturma odasına çıkmasından memnuniyet duyacağını söyledi. Görevine bağlı bir edayla Bayan Flora'nın oturma odasına çıktı, burada iki kişi için hazırlanmış ve üzerine de bir kişilik ek bir tepsi konmuş bir kahvaltı masası buldu. Birkaç dakikalığına ortadan kaybolan genç kadın biraz sonra geri dönüp, lütfen ateşin başındaki bir sandalyeye oturmasını, bonesini çıkarmasını ve rahatına bakmasını söyledi. Ama Küçük Dorrit utangaç biri olduğu ve bu gibi durumlarda rahatına bakma alışkanlığı olmadığı için ne yapacağını bilemedi; bu yüzden Flora yarım saat sonra aceleyle içeri girdiğinde, hâlâ bonesi başında, kapının yanında oturuyordu.

Flora onu beklettiğinden dolayı o kadar üzgündü ki ve aman Tanrım, kendisini ateşin yanında oturmuş gazete okurken bulacağını ümit ederken neden orada soğukta oturuyordu ve o aldırışsız kız ona mesajını aktarmamış mıydı yoksa ve hakikaten bütün bu süre içinde bonesi başında mıydı ve Tanrı aşkına Flora'nın onu çıkarmasına izin vermeliydi! Flora, dünyanın en görgülü tavırlarıyla bonesini çıkarınca gördüğü çehrenin karşısında donakalmıştı; "Aman, siz ne kadar güzel, küçük bir şeysiniz cancağızım!" dedi ve dünyanın en nazik kadını gibi bu çehreyi ellerinin arasında tuttu.

Her şey bir anda söylenip yapılmıştı. Küçük Dorrit daha bir şey düşünmeye fırsat bulamadan Flora alelacele kahvaltı masasına doğru atıldı ve çenebazlığa balıklama daldı.

"Tutup da bu sabah her zamankinden daha geç kalkmış olduğum için hakikaten öyle üzgünüm ki... Zira niyetim ve arzum geldiğiniz vakit sizi karşılamak ve Arthur Clennam'ın bunun yarısı kadar alaka hissettiği birinin bile beni çok alakadar edeceğini size söylemek ve sizi en samimi şekilde karşılamak ve memnuniyetimi ifade etmekti, lakin bana haber vermediler ben, doğruyu söylemek gerekirse, hâlâ orada yatmış, horlayıp duruyordum diyebilirim ve söğüş tavuk veya sıcak haşlamış jambon sevmezseniz çok üzüleceğim, ki birçok insan sevmiyor diyebilirim Yahudiler ve vicdani tereddütleri haricinde ki hepimiz hürmet etmeliyiz, mamafih bize beş para etmez sahte antikaları hakiki diye sattıkları zamanlarda da aynı vicdani tereddüdü hissetseler keşke demekten de kendimi alamıyorum," dedi Flora.

Küçük Dorrit teşekkür etti ve utangaç bir şekilde umumiyetle sadece, ekmek, tereyağı ve çay...

"Oh, bu saçmalık sevgili çocuğum, bunu işitmek istemiyorum," dedi Flora ve son derece pervasız bir şekilde semaveri açtı. Çaydanlığın içine bakmak için eğildiğinde, sıçrayan kaynar sulardan korunmak için gözlerini kırpıştırdı. "Müsaade ederseniz bir dost ve refika temelinde burada bulunuyorsunuz ve bunun haricinde gelmiş olsanız kendimden hicap hissederdim, kaldı ki Arthur Clennam da böyle söyledi – siz yorgunsunuz cancağızım."

"Hayır han'fendi."

"Kahvaltıdan önce çok yürümüş olduğunuz için renginiz öyle solmuş ki ve eminim hayli uzakta oturuyorsunuz ve bir arabaya binmeliydiniz," dedi Flora, "aman, aman, size ne iyi gelebilir acaba?"

"Hakikaten gayet iyiyim, han'fendi. Tekrar ve tekrar teşekkür ederim, hayli iyiyim."

"O zaman lütfen çayınızı için, yalvarırım," dedi Flora, "ve şu tavuk kanadını ve bir parça jambonu da yiyin, beni düşünmeyin ve beklemeyin, zira ben daima Bay F.'nin Teyzesine bu tepsiyi götürürüm, kendisi kahvaltısını yatakta alır ve çok tılsımlı bir ihtiyar hanımefendidir ve son derece zekidir de, kapının arkasındaki Bay F.'nin portresi ve çok iyi benzetilmiş ama belki alnı biraz fazla geniş ve bir sütunun yanında ve mermer döşeme ve tırabzanlar ve bir dağ, onu asla böyle bir yerde görmedim ve şarap ticaretinde de pek böyle göremezsiniz, mükemmel bir adam ama o bakımdan hiç değil."

Küçük Dorrit sanat eserine yapılan bu göndermeleri çok eksik bir biçimde izleyerek portreye baktı.

"Bay F. bana o kadar düşkündü ki gözünden uzak olmama tahammül edemezdi," dedi Flora, "tabii ben daha yepyeni bir şeyken kesilmiş olmasa ne kadar sürerdi, bilemiyorum, kıymetli bir adamdı ama şairane değildi, romantik değildi."

Küçük Dorrit tekrar portreye baktı. Sanatçı entelektüel bir bakış açısıyla Shakespeare için bile fazla havaleli bir kafa yapmıştı.

"Romantizm, ancak," diye devam etti Flora, Bay F.'nin Teyzesinin kızarmış ekmeğini hazırlarken, "bana teklifini yaptığı vakit Bay F.'ye de açıkça belirttiğim gibi, ki hayret edeceksiniz lakin bana yedi defa teklif etti; bir seferinde bir faytonun bir seferinde bir teknenin bir seferinde bir kilise sırasının bir seferinde Tunbridge Wells'te bir eşeğin ve diğer seferlerde iki dizinin üzerinde, Romantizm Arthur Clennam'la geçen ilk günlerden sonra kaçmıştı, ebeveynlerimiz bizi ayırdı, biz de mermer olduk katı hakikatler tahtı gasp etti. Bay F. takdire şayan bir şekilde bunun bilincinde olduğunu ve hatta vaziyetin böyle olmasını tercih ettiğini ifade etti binaenaleyh nişan kesildi ferman verildi ve hayat böyle bir şey işte cancağızım lakin eğilsek de kırılmayız, lütfen ben tepsiyi götürürken güzel bir kahvaltı yapın."

Böylece Küçük Dorrit'i darmadağın sözlerini düşünmek üzere yalnız bırakarak kayboldu. Çok geçmeden geri döndü ve nihayet kendi kahvaltısına oturarak konuşmaya devam etti.

"Çünkü, cancağızım," dedi Flora, brendi gibi kokan kahverengi bir sıvıdan bir iki kaşık ölçüp çayına koyarken, "lezzeti hiç hoş olmasa da zavallı bir mahluk olarak, hekimimin talimatlarına riayet etmek zorun-

dayım belki de genç yaşta çok fazla ağlamanın yarattığı şok hâlâ iyileşmemiş olabilir Arthur'la ayrıldığımız zamanın, onu uzun zamandır tanıyor muydunuz?"

Küçük Dorrit, kendisine bu sorunun sorulduğunu anladığı anda –ki bunun için zaman gerekiyordu, yeni hamisinin dörtnala temposu onu geride bırakmıştı– Bay Clennam'ı döndüğünden beri tanıdığı cevabını verdi.

"Muhakkak Çin'e gitmediyseniz veya kendisiyle mektuplaşmadıysanız ki bunların ikisi de muhtemel değil, onu daha önce tanımış olamazsınız," dedi Flora. "Seyahat eden insanlar umumiyetle az ya da çok maun renginde olurlar ve sen hiç öyle değilsin ve mektuplaşmaya gelince, hangi hususta? Çay hakkında değilse sahiden olabilir dolayısıyla esasında ilk olarak onunla annesinin evinde tanıştınız, kadın son derece makul ve metanetli lakin fazlasıyla haşin; demir maskeli adamın annesi sanki."

"Bayan Clennam bana nazik davrandı," dedi Küçük Dorrit.

"Sahiden mi? Bunu işittiğim için memnuniyet hissettim zira Arthur'un annesi hakkında, daha önce sahip olduğumdan daha iyi bir kanaate sahip olmak şüphesiz hislerime iyi geliyor, gerçi ben her zamanki gibi muhakkak konuşup durduğumda oturup el arabasına binmiş Mire[1] gibi –esasında şok edici bir mukayese; malûl ve bu onun kabahati değil– ters ters bakarken benim için ne düşündüğünü bilmiyorum ve asla hayal de edemiyorum."

"Herhangi bir yerde çalışsam olur mu, han'fendi?" diye sordu Küçük Dorrit, çevresine ürkek gözlerle bakarak, "gidip getirebilir miyim?"

"Sizi gidi küçük çalışkan peri," dedi Flora, bir bardak daha çaya hekiminin salık verdiği dozdan bir tane daha ekleyerek, "hiçbir acelemiz yok ve ortak arkadaşımız hakkında mahremlik tesis ederek başlasak daha iyi olur –bana göre çok soğuk bir kelime, en azından bunu kastetmiyorum, ortak arkadaşımız çok rabıtalı bir ifade– sadece formalitelerle siz değil ama ben tilkinin ısırdığı Spartalı çocuk gibi[2] oluyorum, ümit ederim ki yetiştirilme tarzımdan dolayı bezdirici oğ-

---

[1] Yunan mitolojisinde, Mire ya da Moira –İngilizcede Fate olarak bilinir– yazgının beyaz entariler içinde vücut bulmuş halidir –çn.

[2] *Lykurgos'un Hayatı*'nda Plutarkhos, çaldığı bir tilkiyi mintanının altında saklayan ve tilki bağırsaklarını deşerken bile feryat etmeyen bir Spartalı çocuğu anlatır –çn.

lan çocukları gibi en bezdirici arkadaşlarla düşüp kalktığım için beni affedersiniz."

Küçük Dorrit, yüzü iyice solgunlaşmış halde dinlemek için tekrar oturdu. "Bir süre çalışsam iyi olmaz mıydı?" diye sordu. "Hem çalışıp hem de dinleyebilirim. Mümkünse tercih ederim."

Samimiyeti, çalışmazsa kendini tedirgin hissedeceğini o kadar belli ediyordu ki Flora, "Pekâlâ, cancağızım, nasıl isterseniz," dedi ve ortaya beyaz mendillerle dolu bir sepet çıkardı. Küçük Dorrit sevinerek onu yanına koydu, küçük dikiş takımını çıkardı, ipliği iğneye geçirdi ve kenar bastırmaya başladı.

"Ne kadar maharetli parmaklarınız var," dedi Flora, "fakat iyi olduğunuza emin misiniz?"

"Ah, evet, hakikaten iyiyim!"

Flora ayaklarını şöminenin parmaklıklarına uzattı ve şöyle kapsamlı ve güzel bir romantik ifşaata başlamak için yerleşti. Zinde bir edayla başladı, kafasını geriye ata ata, duygularını açığa vuran iç çekişlerle, kaşlarından geniş çapta yararlanarak ve bazen de ama sıklıkla değil, kızın işine eğilmiş sakin yüzüne bir bakış atarak.

"Bilmelisiniz ki cancağızım," dedi Flora, "lakin şüphem yok ki zaten biliyorsunuz, sırf ben umumi manada ortaya atıverdiğim için değil, Bay F.'ye takdim edilmeden evvel Arthur Clennam ile nişanlı olduğum alnıma neydi adı o kızgın damgayla dağlanmış gibi hissettiğim için –nezâket icap ettiren toplu ortamlarda Bay Clennam burada Arthur–, birbirimizin her şeyiydik, hayatın sabah vaktiydi, saadetti, cinnetti, o cinsten en üst derecede her şeydi. Birbirimizden koparıldığımızda ve taşa tahvil olduğumuzda o bu sıfatla Çin'e gitti, ben de müteveffa Bay F.'nin heykel zevcesi oldum."

Bu sözleri derin bir tonla söyleyen Flora çok keyif alıyordu.

"İçerideki her şeyin," dedi, "mermere dönüştüğü o sabahın hissiyatını resmetmek için Bay F.'nin Teyzesi bir cam faytonla çıkageldi ki mantıken çok kötü vaziyette olmalıymış aksi hâlde evin iki sokak aşağısında arızalanmazdı ve Bay F.'nin Teyzesini 5 Kasım[1] gibi, hasır dipli bir sandalyede getirdiler, teşebbüs etmeyeceğim bir şeydi, sadece şu kadarını söyleyeyim ki o içi boş kahvaltı alt kattaki yemek salonunda yapıldı ki Babacık salamura somonu biraz fazla kaçırıp haftalarca has-

[1] 5 Kasım "Guy Fawkes" günü kutlamalarında yakılan manken gibi pejmürde –çn.

talanmıştı ve Bay F. ve ben bir kıta turuna çıkıp Calais'ye gittik orada mendirekte insanlar bizim için savaştılar ta ki bizi ayırıncaya kadar lakin ebediyen değil henüz öyle olmayacaktı."

Heykel gelin soluklanacak kadar ara vermeden, büyük bir kayıtsızlıkla, bazen en yakınlarıyla da ilgili ipe sapa gelmez şeyler anlatmaya devam etti.

"O hülyalı hayatın üzerine bir perde çekeceğim, Bay F.'nin haleti ruhiyesi iyiydi, iştahı yerindeydi, aşçılıktan hoşnuttu, şarapları zayıf ama lezzetli buluyordu ve her şey yerli yerindeydi, Otuz Numara Little Gosling Sokağı, Londra Limanı mahalline döndük ve yerleştik, hizmetçinin misafir yatağının tüylerini sattığını tam olarak tespit edemeden, Gut kanatlandı ve Bay F.'yi bambaşka bir âleme uçurdu."

Dulu, portresine bir göz atarak başını iki yana salladı ve gözlerini sildi.

"Bay F.'nin muhterem bir şahıs ve müsamahakâr bir koca olarak hatırasına çok hürmetim var, bir sefer Kuşkonmazdan bahsedecek olsanız alınır ya da içki olarak herhangi bir lezzete bir imada bulunmuşsanız sihirli bir şekilde ortaya çıkardı ve vecde gelinmiyordu fakat rahattı, babacığın evine döndüm ve birkaç senedir mesut değilsem de gözden uzak yaşıyordum ki Babacık bir gün paldır küldür gelip Arthur Clennam'ın aşağıda beni beklediğini söyleyinceye kadar, aşağıya indim ve onu, onu nasıl bulduğumu söylemeyeceğim, ama hâlâ evlenmemişti ve hâlâ aynıydı!"

Flora'nın şimdi sarındığı karanlık gizem, yakınında çalışan maharetli parmaklardan başka parmakları durdurabilirdi. Onlar ise durmaksızın çalışmayı sürdürdüler ve meşgul kafa üzerlerine eğilip dikişleri izledi.

"Sormayın bana," dedi Flora, "hâlâ onu seviyor muyum ya da o beni seviyor mu veya sonu ne olur ya da ne zaman olur, çepeçevre meraklı gözler bizi sarmış ve belki de birbirinden ayrı hasret çekmek bizim kaderimiz asla bir daha birleşmemek üzere, tek kelime yok tek nefes yok tek bakış yok ifşa edecek mezar kadar esrarlı o bakıma şaşmamak lazım Arthur'a nispeten soğuk davranırsam da ya da Arthur bana nispeten soğuk davranırsa mukadder sebeplerimiz var ve bunları idrak ediyoruz ve susun!"

Flora bunları o kadar patavatsızca bir coşkuyla söylemişti ki inandığı anlaşılıyordu. Kendisini tam bir denizkızı haline getirdiği zaman, o haldeyken söylediği her şeye gerçekten inanıyordu.

"Susun!" diye tekrarladı Flora, "Şimdi size her şeyi anlattım, aramızda güven tesis oldu, Arthur'un uğruna her zaman sizin dostunuz olacağım cancağızım ve Arthur'un adına bana daima itimat edebilirsiniz."

Maharetli parmaklar elişini bir kenara bıraktı ve küçük figür kalkıp diğerinin elini öptü. "Çok üşümüşsünüz," dedi Flora, kendi doğal iyi yürekli tavırlarına geçerek ve bu değişimden çok şey kazanarak. "Bugün çalışmayın. Eminim iyi değilsiniz eminim kuvvetli değilsiniz."

"Sadece sizin nezaketinizin ve Bay Clennam'ın beni bu kadar uzun zamandır tanıdığı ve sevdiği birisine emanet etme nezaketinin altından kalkamadığımı hissettiğimdendir."

"E hakikaten, cancağızım," dedi kendine düşünmek için biraz zaman tanıdığında daima dürüst olma eğiliminde olan Flora, "bu mevzuyu artık bir kenara bırakmak lazım, zira ben böyle bir şey söyleyemem, lakin önemli değil birazcık uzanın!"

"Ben daima yapmak istediğimi yapacak kuvvete sahibim ve birazdan daha iyi olurum," dedi Küçük Dorrit, hafif bir gülümsemeyle. "Sadece verdiğiniz minnettarlık hissi beni sarsmış olmalı, hepsi bu. Biraz pencerenin yakınında durursam kendime gelirim."

Flora bir pencere açtı, kızı yanında bir sandalyeye oturttu ve eski yerine döndü. Rüzgârlı bir gündü ve Küçük Dorrit'in yüzünde kıpraşan hava çok geçmeden onu ferahlatmıştı. Birkaç dakika sonra çalışma sepetinin başına geri döndü ve maharetli parmakları her zamanki kadar maharetliydi.

Sessizce görevini yapmaya devam ederken Flora'ya, Bay Clennam'ın onun nerede yaşadığını kendisine söyleyip söylemediğini sordu. Flora olumsuz cevap verince Küçük Dorrit adamın neden bu kadar hassas olduğunu anladığını, ama sırrını Flora'yla paylaşmasını tasvip edeceğinden de emin olduğunu ve şimdi Flora'nın izniyle bunu yapacağını söyledi. Cesaretlendirici bir cevap alınca yaşam öyküsünü birkaç kısa sözcük ve babası hakkında parlak bir methiye halinde yoğunlaştırdı ve Flora bunların hepsini doğal sevecenliğiyle dinledi ve hiçbir tutarsızlık olmaksızın gerçekten anladı.

Akşam yemeği saati geldiğinde Flora yeni sorumluluğunun koluna girdi, onu alt kata indirdi ve yemeye başlamaya hazır bekleyen Pederşah'a ve Bay Pancks'e takdim etti. (Bay F.'nin Teyzesi şimdilik odasında yatağına çakılıydı.) Beyefendiler kızı kendi kişiliklerine uygun

tavırlarla karşıladılar; Pederşah ona paha biçilmez bir hizmet sağlıyormuşçasına, kendisini gördüğüne sevindiğini ifade etti, Bay Pancks de en sevdiği sesi çıkararak selamlaştı.

Küçük Dorrit bu yeni ortamda her koşulda olacağı kadar şaşkındı, özellikle de Flora'nın bir kadeh şarap içmesi ve orada bulunan en güzel şeylerden yemesi konusunda ısrar etmesi nedeniyle; ama çekingenliğini asıl artıran Bay Pancks'ti. Bu beyefendinin tavrı ilk başta adamın bir tasvirci olabileceğini düşünmesine neden oldu, ona öylesine dikkatle bakıyor ve yanı başındaki küçük not defterine öyle sık göz atıyordu ki. Bununla birlikte, adamın eskiz yapmadığını ve yalnızca işle ilgili konuştuğunu gözlemleyince babasının alacaklılarından birini temsil ettiğinden kuşkulanmaya başladı; borcun miktarı o cep defterinde kayıtlı olmalıydı. Bu açıdan bakıldığında Bay Pancks'in pofurdamaları incinmişlik ve sabırsızlık ifade ediyor ve daha gürültülü homurtuların her biri bir ödeme talebi haline geliyordu.

Fakat burada yine, bizzat Bay Pancks'in kuralsız ve tutarsız davranışlarıyla da gözünü açmıştı. Yarım saat geçmeden sofradan ayrılmış ve yalnız başına çalışıyordu. Flora yan odada biraz "uzanmaya gitmişti", aynı sıralarda evde bir içkinin kokusu patlak vermişti. Yemek odasında Pederşah, hayırsever ağzı sarı bir cep mendilinin üstünde açık kalmış halde, derin bir uykuya dalmıştı. Bu sessizlikte Bay Pancks, yumuşak bir tavırla başını kibarca sallayarak önünde belirdi.

"Biraz sıkıcı mı geliyor size, Bayan Dorrit?" diye sordu alçak sesle.

"Hayır, teşekkür ederim, efendim," dedi Küçük Dorrit.

"Meşgulsünüz, görüyorum," dedi Bay Pancks, odaya adım adım sızarak. "Bunlar şimdi ne oluyor, Bayan Dorrit?"

"Mendil."

"Öyle demek ki!" dedi Pancks. "Aklıma gelmezdi." Ama mendillere bir kez bile bakmadan, doğruca Küçük Dorrit'e bakıyordu. "Belki de benim kim olduğumu merak ediyorsunuzdur. Söyleyeyim mi? Ben bir falcıyım."

Küçük Dorrit artık adamın deli olduğunu düşünmeye başlamıştı.

"Ben bedenim ve ruhumla mülk sahibime aitim," dedi Pancks, "sahibimi aşağıda akşam yemeğini yerken gördünüz. Fakat arada öbür işi de yaparım bazen; özel olarak, çok özel olarak, Bayan Dorrit."

Küçük Dorrit ona kuşkuyla ve biraz da endişelenerek baktı.

"Avcunuzu bana göstermenizi isterdim," dedi Pancks. "Bir göz atmak isterdim. Ama size sıkıntı vermek istemem." An itibariyle zaten o kadar çok sıkıntı vermişti ki orada bulunması bile istenmiyordu, ama kız elişini kucağına bıraktı ve yüksük takılı sol elini adama uzattı.

"Yılların emeği, ha?" dedi Pancks yumuşak bir sesle, küstah işaretparmağıyla eline dokunarak. "Ya başka ne için yaratılmışız? Hiçbir şey. Bak sen!" dedi çizgilere bakarak, "Bu parmaklıkları olan yer de neresi? Bu bir Kolej! Ve bu gri cüppeli, siyah kadife takkeli adam kim? O bir baba! Ya bu klarneti olan? Bu da bir amca! Ve bu dans ayakkabılarını giyen kim? Bu bir abla! Ve boş boş gezen, ya bu kim? Bu bir birader! Ve bunların hepsini birden düşünen kim? Hayret, bu sizsiniz, Bayan Dorrit!" Kız yüzünü merakla ona doğru kaldırınca göz göze geldiler ve adamın keskin bakışlarına rağmen, akşam yemeği sırasında sandığından daha zeki ve nazik görünüşlü bir adam olduğunu düşündü. Adam gözlerini yine doğruca eline çevirdi, bu nedenle bu izlenimini teyit veya tashih etme fırsatı kaçmıştı.

"Şimdi, dubara da burada," diye mırıldandı Pancks, hantal parmağıyla elinde bir çizgiyi izleyerek, "bu köşedeki de benim yahu! Burada ne işim var? Arkamdaki nedir?"

Parmağını yavaşça bileğe kadar taşıdı, bileğin çevresini döndü ve elin arkasında saklı olan şeyin ne olduğunu görmeye çalışıyormuş gibi yaptı.

"Bir zarar mı?" diye sordu Küçük Dorrit, gülümseyerek.

"Biraz dubara!" dedi Pancks. "Sizce kıymeti nedir?"

"Bunu size sormak lazım. Falcı olan ben değilim."

"Haklısınız," dedi Pancks. "Kıymeti nedir? Yaşadıkça göreceksiniz, Bayan Dorrit."

Kızın elini yavaş yavaş bıraktıktan sonra parmaklarıyla sivri uçlu saçlarını öyle bir taradı ki saçlar en mucizevi halleriyle dimdik kaldılar; sonra ağır ağır tekrarladı, "Dediklerimi unutmayın, Bayan Dorrit. Yaşadıkça göreceksiniz."

Kız, kendisi hakkında bu kadar çok şey bilmesine şaşırdığını gizlemedi.

"Ah! İşte bu!" dedi Pancks, onu işaret ederek. "Bayan Dorrit, asla bunu yapmayın!"

Kızı öncekinden bile daha çok şaşırmış ve biraz daha korkmuş bir halde, bu son sözlerine bir açıklama getirmesini bekleyerek adama baktı.

"Bunu yapmayın işte," dedi Pancks, büyük bir ciddiyetle, istemeden grotesk görünen şaşkın bir ifadeyi ve tavrı taklit ederek. "Böyle yapmayın. Beni gördüğünüz zaman, her ne olursa olsun, nerede olursa olsun. Ben kimse değilim. Beni kale almayın. Benden bahsetmeyin. Dikkate almayın. Kabul mü, Bayan Dorrit?"

"Ne diyeceğimi pek bilemiyorum," dedi Küçük Dorrit, oldukça şaşkına dönmüş bir halde. "Neden?"

"Çünkü ben bir falcıyım. Çingene Pancks. Henüz falınızın çoğunu söylemedim, Bayan Dorrit, o küçük elde ne olduğunu anlatmadım. Yaşayıp göreceğinizi söyledim. Anlaştık mı, Bayan Dorrit?"

"Anlaştık –ben– şey yapacağım..."

"Dışarıdayken beni hiç kale almamalısınız, evvela ben başlatmadıkça. Benim gidip gelmeme dikkatinizi vermemelisiniz. Bu çok kolay. Ben bir kayıp sayılmam, yakışıklı değilim, yarenlik yapılacak biri değilim, ben sadece sahibimin kök söktürücüsüyüm. Sadece, 'Ah! Çingene Pancks yine fal bakıyor, bir gün falımın kalan kısmını da söyleyecek, yaşadıkça göreceğim,' diye düşünmeniz kâfidir. Anlaştık mı, Bayan Dorrit?"

"E-evet," diye kekeledi Küçük Dorrit, kafası karmakarışık olmuş bir halde, "zannedersem, bir zararı olmaz."

"Güzel!" dedi Bay Pancks, bitişikteki odanın duvarına baktı ve öne doğru eğildi. "Dürüst bir mahluk, on numara bir kadın, lakin pervasız ve çenesi düşük, Bayan Dorrit." Sonra bu söyleşi onun açısından çok başarılı olmuş gibi bir edayla ellerini ovuşturdu ve yine kibar bir baş selamı vererek çıktı.

Küçük Dorrit, bu yeni tanıdığının acayip davranışları nedeniyle haddinden fazla şaşırmış ve böylesine tekil bir antlaşmaya dahil edilmiş olsa da sonraki durumlar bu şaşkınlığını daha da artırdı. Bay Pancks Bay Casby'nin evinde kıza anlamlı bir bakış fırlatmak ya da homurdanmak için hiçbir fırsatı kaçırmadığı gibi –ki zaten diğer yaptıklarının yanında bunlar bir şey değildi– kızın gündelik yaşamına da sinmeye başlamıştı. Sokakta sürekli karşısına çıkıyordu. Bay Casby'nin evine gittiğinde daima oradaydı. Bayan Clennam'a gittiğinde, sanki onu gözünün önünden ayırmamak için herhangi bir bahane bulup geliyordu. Henüz bir hafta geçmemişti ki bir gece onu kulübede, gardiyanla, üstelik anlaşılan çok samimi bir arkadaş gibi sohbet ettiğini görünce çok şaşırmıştı. Bir sonraki sürpriz onu hapishanede de aynı rahatlıkta ge-

zinirken bulmak; babasının pazar kabulünde hazır bulunduğunu duymak; avluda bir kolejliyle kol kola girmiş dolaşırken görmek; bir gece Kuytuluk Toplantısında, bu kuruluşun üyelerine hitaben bir konuşma yapıp şarkı söyledikten sonra herkese beş galon kadar bira ısmarlayarak –ve çılgınlar gibi bir kile de karides ekleyerek– sivrildiğini öğrenmek olmuştu. Bu gibi olguların adamın vefalı ziyaretlerine tanık olan Bay Plornish üzerindeki etkisi, Küçük Dorrit'te bu olguların kendileri kadar güçlü bir izlenim bırakmıştı. Bunlar sanki adamın ağzını tıkayıp elini kolunu bağlamıştı. Ancak gözlerini dikip bakabiliyor ve arada bir de zayıf bir sesle, Kanayan Yürek Avlusunda hiç kimsenin bunun Pancks olduğuna inanamayacağını mırıldanıyordu; ama tek sözcük daha söylemiyor, Küçük Dorrit'e bile bir sinyal vermiyordu.

Bay Pancks, bilinmeyen bir şekilde Tip ile tanışarak ve o beyefendiyle kol kola Koleje bir pazar gezisi yaparak gizemlerini taçlandırmıştı. Tüm bunlar olurken asla Küçük Dorrit'i kale alırmıyordu, yalnızca bir ya da iki kez çok yakınından geçtiğinde, çevrede kimsecikler yoksa, dostça bir bakış ve cesaretlendirici bir pofurdamayla, "Çingene Pancks – fal bakarım," demişti.

Küçük Dorrit her zamanki gibi çalışıp çabalıyor, olan bitene hayret ediyor ama hayretini çocukluğundan beri sayısız ve daha ağır yükü sakladığı yüreğinde gizliyordu. Bir değişim sabırlı yüreğini sarmıştı ve sarmaya da devam ediyordu. Her gün bir öncekinden de fazla içine kapanır olmuştu. En büyük isteği, dikkat çekmeden hapishaneye girip çıkmak ve başka yerlerde de göz ardı edilmek ve unutulmak olmuştu.

Sık sık herhangi bir işi savsaklamadan kendi odasına, tuhaf bir biçimde o narin gençliği ve kişiliğiyle uyumlu odasına da çekildiği oluyordu. Öğleden sonraları, işinin olmadığı, ziyaretçilerin babasıyla bir el iskambil oynamak için uğradıkları, bu vesileyle uzaklaşabildiği ve uzaklaşmasının iyi geldiği zamanlar oluyordu. O zaman avluda uçuşabiliyor, odasına çıkan düzinelerce basamağı tırmanıp penceresinde oturuyordu. Küçük Dorrit orada oturmuş, dalıp gittiğinde, duvardaki çiviler değişik birleşimler oluşturur, güçlü demir kendisini birçok biçime sokar, pasın üstüne birçok altın darbecik düşerdi. Bazen gözyaşları içinde, o acımasız desende yeni zigzagların belirdiğini görürdü, ama hep güzelleşerek ve güçlenerek, daima üstünden ve altından ve içinden geçerek, yalnızlığında her şeyi o silinemez damgayla görmekten memnundu.

Küçük Dorrit'in odası bir dam altıydı, hem de ödünsüz bir Marshalsea dam altı. Çok bakımlı olsa da çirkindi, hoş ve havadar bir tarafı yoktu; çünkü satın almaya gücünün yettiği her güzellik babasının odasına gitmişti. Yine de bu zavallı mekâna olan sevgisi zamanla artmış ve tek başına içinde oturmak en sevdiği dinlence olmuştu.

Öyle ki, Pancks gizemleri sırasında bir öğleden sonra penceresinde otururken Maggy'nin merdivenlerden çıkan tanıdık adımlarını duyunca, çağrılacağı endişesiyle içini büyük bir sıkıntı basmıştı. Maggy'nin adımları yükselip yaklaştığında titreyip bocalıyordu ve Maggy en sonunda göründüğünde konuşacak hali kalmamıştı.

"Lütfen, küçük anne," dedi Maggy nefes nefese, "aşağı gelip onu görmelisin. O burada."

"Kim, Maggy?"

"Kim olacak, tabii Bay Clennam. Babanın odasında ve bana dedi ki, Maggy, rica etsem gidip sadece benim geldiğimi söyler misin, dedi."

"Ben pek iyi değilim, Maggy. Gitmesem daha iyi olur. Uzanacağım. Bak! Kendisine hürmetlerimi naklet, beni bu şekilde bulduğunu, iyi olsaydım geleceğimi söyle."

"Ee, bu hiç nazikçe olmuyor, küçük anne," dedi Maggy dik dik bakarak, "böyle yüz çevirmek, hiç!"

Maggy, kişisel aşağılamalara karşı çok duyarlıydı ve bunları üstüne alınmakta da çok becerikliydi. "İki elini de yüzüne koyuyorsun!" diyerek devam etti. "Zavallının görünümüne katlanamıyorsan bunu ona bir defada söylemelisin, öyle dışarı atıp kapıyı kilitlemek, henüz on yaşındaki kızcağızın hislerini incitip kalbini kırmak, zavallıcığım!"

"Kafamı rahatlatmak için böyle yapıyorum, Maggy."

"Eh, kafanı rahatlatmak için ağlıyorsan, Küçük Anne, o zaman ben de ağlayacağım. Bütün ağlamalara sahip çıkma," diye sitem etti Maggy. Hemen ardından da hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Onu geri dönüp mazeretini aktarmaya ikna etmek kolay olmadı; ama görevine tüm melekeleriyle yoğunlaşması ve hanımını bir saat kadar daha kendisiyle baş başa bırakması karşılığında bir masal anlatma vaadi –son zamanlarda en keyif aldığı şeydi– Maggy'nin terbiyesini merdivenin dibinde bırakmış olabileceği vesvesesiyle birlikte başarılı oldu. Maggy mesajı aklında tutabilmek için mırıldanarak çekip gitti ve belirlenen saatte geri döndü.

"Çok üzüldü, söyleyeyim," dedi "ve doktor göndermek istedi. Ve yarın sabah tekrar gelecek ve bu gece senin kafanı düşünmekten iyi uyuyamayacak. Aman! Sen ağlıyor muydun?"

"Galiba, biraz, Maggy."

"Biraz! Ah!"

"Ama geçti artık, tamamen iyiyim, Maggy. Ve kafam çok daha iyi ve daha serin ve oldukça rahatladım. İyi ki aşağı inmemişim."

Gözlerini ayırmadan ona bakan kocaman çocuk şefkatle onu kucakladı; saçlarını okşadıktan, alnını ve gözlerini soğuk suyla yıkadıktan sonra (bunlar beceriksiz ellerinin becerikli olduğu işlerdi) tekrar kucakladı, daha canlı göründüğü için sevindi ve onu pencerenin yanındaki sandalyesine oturttu. Masal anlatılarında üzerine oturduğu kutuyu, aslında hiç gerekmeyen bir zorlanmaktan felç olmuş ifadesiy-

le, sürükleyerek bu sandalyenin önüne getirdi, üstüne oturdu, kendi dizlerine sarıldı, doymak bilmez bir iştah ve kocaman açılmış gözlerle masalı beklemeye başladı.

"Pekâlâ, küçük anne, hadi güzel bir tane anlat!"

"Konu ne olsun, Maggy?"

"Ah, bir prensesimiz olsun," dedi Maggy, "ama tam bir prenses olsun yani. Müthiş bir şey olsun, tamam mı?"

Küçük Dorrit biraz düşündü; sonra günbatımının pembeleştirdiği yüzünde biraz hüzünlü bir gülümsemeyle anlatmaya başladı:

"Maggy, evvel zaman içinde iyi bir kral vardı. Bu kral isteyebileceği her şeye ve daha fazlasına sahipti. Altınları ve gümüşleri, pırlantaları ve yakutları, her nevi zenginliği mevcuttu. Sarayları vardı ve..."

"Hastaneleri vardı," diye ekledi Maggy, hâlâ kendi dizlerine sarılarak. "Hastaneleri olsun, çünkü onlar çok rahat oluyor. Bir sürü Tavukçuk olan hastaneler."

"Evet, bolca vardı, her şeyden bolca vardı."

"Bolca fırında patates var mıydı mesela?" dedi Maggy.

"Her şeyden bolca vardı."

"Aman!" diye kıkırdadı Maggy, dizlerine sımsıkı sarılarak. "Ne harika, değil mi?"

"Bu kralın o güne kadar gelmiş geçmiş en bilge ve en güzel prenses olan bir kızı vardı. Çocukken öğretmenleri daha öğretmeden derslerini öğrenirdi ve büyüdüğünde bir dünya harikası olmuştu. Şimdi bu prensesin yaşadığı sarayın yakınlarında, yapayalnız yaşayan, fakir, küçücük bir kadının oturduğu bir kulübe vardı."

"Yaşlı bir kadın," dedi Maggy, dudaklarında tatlı bir şapırtıyla.

"Hayır, yaşlı bir kadın değildi. Oldukça genç birisiydi."

"Yalnız başına korkmuyor muydu acaba?" dedi Maggy. "Devam et, ne olur."

Prenses hemen her gün kulübenin yanından geçerdi ve muhteşem arabasıyla ne zaman oradan geçse küçücük fakir kadını çıkrığıyla iplik eğirirken görür, küçücük kadına bakar ve küçücük kadın da ona bakardı. Bir gün arabacıyı kulübenin biraz uzağında durdurdu, dışarı çıktı ve yürüyerek gidip kapıdan içeriye bir göz attı; işte yine küçücük kadın çıkrığının başında oturuyordu ve prensese bakıyordu ve prenses de ona baktı.

"Bakış güreşi yapar gibi," dedi Maggy. "Lütfen devam et, küçük anne."

"Prenses öyle harika bir prensesti ki sırları bilme gücüne sahipti ve küçük kadına, 'Niçin burada tutuyorsun ki?' dedi. Bu doğrudan gösteriyordu ki prenses, kadının ne sebeple tek başına yaşayıp iplik eğirdiğini biliyordu ve kadın prensesin ayaklarına kapanıp kendisini ele vermemesi için yalvardı. Prenses, 'Ben asla ihanet etmem,' dedi. 'Göster, bir bakayım.' Böylece minik kadın kulübenin kapısını kilitledi, kepengini kapattı ve birileri kendisinden şüphelenecek diye korkudan tir tir titreyerek çok gizli bir yeri açtı ve prensese bir gölge gösterdi."

"Aman!" dedi Maggy.

"Bu, çok zaman evvel oradan gitmiş birisinin gölgesiydi: hayli erişilmez bir yere gitmiş ve asla, asla geri dönmeyecek birisinin. Parlak görünüyordu ve küçük kadın onu prensese gösterirken büyük, çok büyük bir hazine olduğu için tüm kalbiyle gurur duyuyordu. Prenses biraz düşündükten sonra küçücük kadına sordu: 'Ve sen her gün buna göz kulak mı oluyorsun?' Kadın gözlerini indirdi ve 'Evet,' dedi. Bunun üzerine prenses dedi ki, 'Sebebini hatırlat bana.' Diğeri buna şu cevabı verdi: İlk başta bunun sebebi, buradan iyi kalpli ve nazik birinin geçmemiş olmasıydı. Ayrıca onu arayan da olmamıştı, kimse eksikliğini hissetmemişti, bu birisi başını alıp, kendisini bekleyenlerin yanına gitmişti.

"Bu birisi erkek miydi o halde?" diye araya girdi Maggy.

Küçük Dorrit çekingen bir edayla onayladı, öyle olduğunu düşünüyordu. Sonra sözüne devam etti.

"Kendisini bekleyenlerin yanına gitmişti – ve bu yadigâr kimseden çalınmış veya esirgenmiş değildi. Prenses cevap verdi, 'Ah! ama kulübenin sahibi öldüğü zaman orada keşfedilecek." Minik kadın ona 'Hayır' dedi, o zaman gelince o da sessizce kendi mezarına batacaktı ve asla bulunamayacaktı."

"Eh, herhalde yani!" dedi Maggy. "Devam et lütfen."

"Prenses bunu duyunca çok şaşırdı, senin de tahmin edeceğin gibi, Maggy."

("Herhalde şaşırmıştır yani," dedi Maggy.)

"Böylece o küçük kadını gözetlemeye ve bu işten ne çıkacağını görmeye karar verdi. Her gün muhteşem arabasıyla kulübenin kapısının önünden geçiyor ve küçücük kadını çıkrığının başında görüyordu, o küçücük kadına bakıyor, küçücük kadın da ona bakıyordu. En sonunda bir gün, çıkrığın dönmediğini ve küçücük kadının ortalıkta görünmediğini fark etti. Prenses, çıkrığın neden durduğunu ve küçücük kadının

nerede olduğunu soruşturduğunda, çıkrığı çevirecek kimsenin olmadığı için durduğunu, zira küçücük kadının öldüğünü öğrendi."

("Onu hastaneye götürselerdi," dedi Maggy, "o zaman iyileşirdi.")

"Prenses, küçücük kadının kaybı sebebiyle birazcık ağladıktan sonra gözlerini sildi ve arabasını daha önce durdurduğu yerde indi, kulübeye gitti ve kapıdan içerisini gözetledi. Artık bakacağı kimse yoktu, kimse de ona bakmıyordu, bu yüzden hemen o kıymetli gölgeyi aramak için içeri girdi. Lakin gölgeden hiçbir iz yoktu; işte o zaman küçücük kadının kendisine doğru söylediğini anladı, gölge hiç kimsenin başına bela olmayacaktı, sessizce kendi mezarına batmıştı ve kadınla birlikte dinleniyorlardı.

"Hepsi bu kadar, Maggy."

Günbatımının ışığı Küçük Dorrit'in yüzünde o kadar çok parlıyordu ki, masalının sonuna gelince elini yüzüne siper etmek zorunda kalmıştı.

"Yaşlanmış mıydı?" diye sordu Maggy.

"Küçücük kadın mı?"

"Ah!"

"Bilmiyorum," dedi Küçük Dorrit. "Lakin çok yaşlı olsaydı da aynı şey olacaktı."

"Sahi mi? Eh, herhalde yani," dedi Maggy, sonra derin düşüncelere daldı.

Gözlerini kocaman açıp o kadar uzun bir süre oturdu ki en sonunda Küçük Dorrit onu kutudan uzaklaştırmak için kalktı ve pencereden dışarı baktı. Yukarıdan avluya göz gezdirirken Pancks'in içeri girdiğini ve tam altından geçerken gözünün bir ucuyla sinsi sinsi gülümsediğini gördü.

"O kim, küçük anne?" dedi Maggy. Pencereye, yanına gelmiş, omzuna yaslanıyordu. "Gelip gittiğini görüyorum hep."

"Onun bir falcı olduğunu söylüyorlar," dedi Küçük Dorrit. "Fakat çoğu insana geçmişini ya da bugününü bile söyleyebileceğinden şüpheliyim."

"Prensesin falına bakamaz mıydı?" dedi Maggy.

Derin düşüncelere dalmış, hapishanenin karanlık vadisine bakan Küçük Dorrit başını iki yana salladı.

"Ya da küçücük kadının falına?" dedi Maggy.

"Hayır," dedi Küçük Dorrit, günbatımı yüzünde parıldarken. "Fakat gel, pencereden uzaklaşalım."

Bölüm XXV
Komplocular ve Diğerleri

Bay Pancks'in özel ikametgâhı Pentonville'de, profesyonel bir beyefendinin ikinci katında son derece gösterişsiz bir şekilde oturduğu, sokak kapısından sonra yaylı, açılıp kapanırken bir tuzak gibi tıkırdayan ve vasistasında Rugg, Umumi Acenta, Muhasebe, Borç Tahsil Edilir yazan bir iç kapısı olan bir odaydı.

Haşin sadeliğiyle bu görkemli yazı, kıraç anacaddeye bitişik, en tozlu yaprakların kasvetli boyunlarını bükerek varlıklarını sürdürdükleri küçük ön bahçeyi aydınlatıyordu. Birinci katta bir yazı profesörü oturuyordu, öğrencilerinin altı ders öncesinde ve bu genç ailenin tamamının masayı sarstıkları sırada nasıl olduklarına dair ve altı hafta sonra aile dizginlendiği zamana ait seçkin örnekler içeren cam kutularla bahçe parmaklıklarına renk katardı. Bay Pancks'in kiracılığı, havadar bir yatak odasıyla sınırlıydı; ev sahibi Rugg'la aralarındaki anlaşmaya istinaden, belirgin bir şekilde tarif edilmiş belirli bir ödeme skalası dikkate alınarak, belirli bir sözlü tebligata binaen, Bay ve Bayan Rugg'a (kızı) pazar sabah kahvaltısında, öğlen yemeğinde, çay saatinde ya da akşam yemeğinde veya her birinde ya da herhangi birinde eşlik etme özgürlüğüne sahipti.

Bayan Rugg bir miktar mülke ve mahallede, civarda oturan orta yaşlı bir fırıncının kalbini paramparça etmesi ve hislerini ayaklar altına alması neticesinde edindiği bir itibara sahip bir hanımefendiydi ve Bay Rugg'un vasıtasıyla bu şahsın izdivaç vaadinin ihlalinden doğan zararları kanuni yollardan tazmin etmeye gerekli görmüştü. Fırıncıdan, Bayan Rugg'un avukatı aracılığıyla, her hakaret takriben on sekiz peni üzerinden hesaplanarak toplam yirmi gine kadar talep edilmesine ve diğer mütenazır zararların da yüklenmesine rağmen fırıncı hâlâ Pentonville'in gençlerinden zülüm görüyordu. Fakat kanunun ihtişamını kuşanmış ve tazminatını devlet tahvillerine yatırmış olan Bayan Rugg'a saygıda kusur edilmiyordu.

Her türlü kızarıklıktan çok uzun zaman önce yoksun kalmış gibi bembeyaz yuvarlak çehreli ve eprimiş şömine fırçası gibi sarı saçlı Bay Rugg ve bütün yüzünü kaplayan, gömlek düğmeleri gibi nankin[1] nok-

[1] Nankin 19. yüzyılda Çin'den yoğun olarak ithal edilen, noktacıklı bir dokuya sahip kumaş türü –çn.

tacıkları ve çalı gibi sarı lüleleriyle Bayan Rugg'ın eşliğinde Bay Pancks, birkaç seneden beri, çoğunlukla haftada iki gün, ekmek, Hollanda peyniri ve porto şaraplı hafif bir yemek yerdi. Bay Pancks, Bayan Rugg'ın dehşet duymadığı çok az sayıdaki evlenilebilir erkekten biriydi ve bu durum adamın kendinden iki şekilde emin olmasını sağlıyordu; birincisi, "bunun iki kez olmayacağı," ikincisi de "kendisinin buna değmeyeceği" olmak üzere. Bu çift katlı zırhın içinde korunan Bay Pancks, Bayan Rugg'a uygun koşullarda pofurdardı.

Bu zamana kadar Bay Pancks Pentonville'deki ikametgâhında uyumak dışında çok az ya da hemen hiçbir ticari faaliyet göstermemişti; ama artık bir falcı olduğu için sıklıkla Bay Rugg'la ön salondaki ofisine kapanırdı, hatta olmadık saatlerde yatak odasında don yağı yaktığı bile olmuştu. Her ne kadar kendi sahibinin kök söktürücüsü olarak görevleri azalmamışsa da ve o hizmet de bir sürü dikenin arasında güllük gülistanlık olmasa da kimi yeni sanayi kollarından sürekli birtakım talepler geliyordu. Gece Pederşah'ın palamarını çözdükten sonra da artık isimsiz bir tekneyi yedeğine alıp başka sularda yeniden çabalaması gerekiyordu.

Yaşlı Bay Chivery'yle kişisel tanışıklığından sevimli eşi ve bağrı yanık oğluna geçiş yapmak daha kolay olabilirdi; ama kolay ya da değil, Bay Pancks çok geçmeden bunu başarmıştı. Kolejde ilk ortaya çıkışından sonra bir iki hafta içinde tütün ticaretinin kalbine yerleşmiş ve kendisini özellikle Genç John'la iyi geçinmeye adamıştı. Bu gayretle, o hasret dolu çobanı bahçesinden çıkarıp gizemli misyonlar üstlenmeye teşvik edecek kadar başanlı olmuştu; böylece genç adam belirsiz aralıklarla, iki veya üç gün gibi uzun süreler için ortadan kaybolmaya başlamıştı. Bu değişim karşısında hayli meraklanan ihtiyatlı Bayan Chivery, bunun kapıdaki Highland tabelası açısından da zararlı olduğundan yakınabilirdi ama bunun önünde iki etkili neden vardı; birincisi John'unun bu hareketleriyle ilerleteceğini düşündüğü ticaretlerine büyük ilgi duymaya başlamış olması –ki bunun oğlanın meyus maneviyatına da iyi geleceğini düşünüyordu–, diğeri ise Bay Pancks'in gizlice, oğlunun zamanının işgali karşılığında günde yedi şilin, altı peni gibi şık bir ödeme yapmaya razı olmasıydı. Teklif kendisinden kaynaklanmıştı ve az ve öz olarak, "John'unuz bunu kabul edemeyecek kadar zayıfsa bile, hanımefendi, sizin de öyle olmamız için bir sebep yok, anlıyor musunuz?" demişti, "o halde aramızda kalmak şartıyla, ticaret, ticarettir ve işte buyurun!"

Bay Chivery'nin bu konuda ne düşündüğü veya ne kadar çok ya da az farkında olduğu hiçbir zaman öğrenilemeyecekti. Daha önce de belirtildiği gibi, çok konuşkan bir adam değildi ve burada da her şeyi kapatıp kilitlemek gibi profesyonel bir alışkanlık benimsediği gözlemlenebilirdi. Kendisini de tıpkı Marshalsea borçlularını kilitlediği gibi dikkatli bir şekilde kilitlemişti. Yemeklerini çiğnemeden yutma alışkanlığı bile bir bütünün parçası olabilir; ama diğer bütün amaçlar için ağzını da Marshalsea'nin kapısı gibi kapalı tutardı. Gerekmedikçe asla açmazdı. Dışarıya bir şey bırakması gerektiğinde azıcık aralardı, amacına yeterli olacak kadar bir süre açık tutar ve sonra tekrar kilitlerdi. Marshalsea kapısındayken zahmetini azaltmak için, bahçeye inen başka bir ziyaretçiyi görünce anahtarı bir kez çevirmek yeterli olsun diye o sırada çıkmak isteyen ziyaretçiyi nasıl bırakmıyorsa bir sözün dilinin ucuna gelmek üzere olduğunu algılayınca da o sırada söyleyeceği sözü onunla bir arada söylemek için beklerdi. İç bilgeliğine dair yüzünde herhangi bir anahtar bulunacaksa, Marshalsea anahtarı üzerinde döndüğü münferit karakter ve öykülerin bir dizini kadar okunaklıydı.

Bay Pancks'in birini Pentonville'de akşam yemeğine çağırması, takviminde benzeri görülmemiş bir durumdu. Ama Genç John'u akşam yemeğine davet etmiş, hatta onu Bayan Rugg'un tehlikeli (pahalı olduğu için) fantezilerinin menziline sokmuştu. Ziyafet bir pazar günü için ayarlandı ve Bayan Rugg kendi elleriyle bir kuzu butunu istiridyelerle doldurup fırına –o fırına değil, rakip bir müesseseye– gönderdi. Ayrıca portakal, elma ve fındık tedarikleri de yapıldı. Ve cumartesi gecesi Bay Pancks misafirin kalbini rahatlatmak amacıyla rom getirdi. Üstelik hayatın bu lüksleri resepsiyonun başlıca özelliği de değildi. Asıl sunulan önceden belirlenmiş bir aile güvenliği ve sempatisiydi. Genç John saat bir buçukta, fildişi el ve altın dallı yeleği olmadan, güneşini felaket bulutları örtmüş bir halde kapıda belirdiğinde, Bay Pancks kendisini sarı saçlı Ruggs'a, sık sık Bayan Dorrit'i seven geç adam şeklinde sözünü ettiği kişi olarak takdim etti.

"Memnun oldum," dedi Bay Rugg, onu bu tanıma uygun biçimde karşılayarak, "sizinle tanışma şerefine eriştiğim için, bayım. Hissiyatınız sizi şereflendiriyor. Gençsiniz; dilerim asla hissiyatınızdan daha fazla yaşamazsınız! Ben kendi hissiyatımdan daha fazla yaşama vaziyetinde olsaydım, bayım," dedi Bay Rugg, çok konuşkan bir adamdı ve

hitabet sanatını çok iyi bildiği düşünülürdü, "beni ortadan kaldıracak kişiye elli sterlin vasiyet ederdim."

Bayan Rugg derinden içini çekti.

"Kızım, bayım," dedi Bay Rugg. "Anastatia, artık bu genç adamın hissiyatına yabancı değilsin. Kızım da o sıkıntılara maruz kalmıştır, bayım..." Bay Rugg sözcüğü belki de tekil olarak kullansa daha anlamlı olabilirdi, "ve sizin neler hissettiğinizi anlayabilir."

Bu selamlamanın dokunaklı doğasının altında neredeyse ezilen Genç John, öyle olduğunu ifade etti.

"Sizde gıpta ettiğim şey, bayım," dedi Bay Rugg, "şapkanızı almama izin verin –burada çok az kancamız var– şu köşeye koyacağım, orada kimse üstüne basmaz. Sizde gıpta ettiğim şey, bayım, kendi hislerinizin lüksüdür. Bendeniz bazen o lüksten mahrum edildiğim bir meslekteyim."

Genç John teşekkür ederek, doğru olanı yaptığını ve bunun Bayan Dorrit'e tamamen bağlılığını gösterdiğini umduğunu söyledi. Bencil olmak istemezdi ve öyle olmadığını umuyordu. Bayan Dorrit'e hizmet etmek için elinden gelen her şeyi yapmayı, kendini mümkün olduğunca ona göstermemeyi arzuluyordu ve öyle yaptığını umuyordu. Yapabileceği çok az şey vardı, ama bunları yaptığını umuyordu.

"Bayım," dedi Bay Rugg, elinden tutarak, "siz insanın karşılaşmaktan memnuniyet hissedeceği bir gençsiniz. Siz, hukuk mesleğinin zihinlerini insancıllaştırmak için şahit kürsüsüne koymak isteyeceğim bir gençsiniz. Umarım iştahınızı da yanınızda getirmişsinizdir ve güzel bir çatal bıçak oyunu oynamak niyetindesinizdir?"

"Teşekkür ederim, efendim," dedi Genç John, "şu sıralar pek yemek yemiyorum."

Bay Rugg genç adamı biraz kenara çekti. "Kızımın davasında, bayım," dedi, "kendisi ihlal edilen hissiyatını ve cinsiyetini teyit etmek maksadıyla Rugg ve Bawkins'te şikâyetçi oldu. Zannedersem vakit ayırdığıma değeceğini düşünseydim, kızımın o dönemde sarf ettiği katı yiyecek miktarının haftada on onsu geçmediğini de delil dosyasına koyabilirdim, Bay Chivery."

"Zannedersem ben onu biraz aştım, efendim," dedi diğeri tereddütle, sanki biraz utançla itiraf ediyormuş gibi.

"Lakin sizin durumunuzda insan biçimine girmiş bir zebani yok," dedi Bay Rugg, tartışmacı bir tebessüm ve el hareketiyle. "Dikkat edin, Bay Chivery! İnsan biçimine girmiş bir zebani yok!"

"Hayır, efendim, kesinlikle yok," diye ekledi Genç John, basitçe, "olsaydı çok üzülürdüm."

"Bu hassaslık," dedi Rugg, "malum prensiplerinizden bunu beklerdim. Bunu işitmek kızıma çok tesir ederdi. İşitmediğine şu kuzu etine müdrik olduğum kadar memnunum. Bay Pancks, bu vesileyle, lütfen bana bakınız. Hayatım, sen de Bay Chivery ile yüzleş. Verilen bu nimetler için biz (ve Küçük Bayan Dorrit de) hakikaten minnettar olmalıyız!"

Bay Rugg'un şölene bu girişimi sunmasındaki ciddiyet dolu muziplik olmasa Küçük Bayan Dorrit'in de yemeğe katılacağı sanılabilirdi. Pancks bu çıkışı her zamanki gibi karşıladı ve yemeğine de her zamanki gibi daldı. Küçük Bayan Rugg, belki de borçlarının bir kısmını telafi ederek, kuzu etine aynı muhabbeti gösterdi ve bir süre sonra geriye yalnızca kemikler kaldı. Bunu izleyen bir tepsi ekmek ve tereyağlı puding de tamamen kayboldu; önemli miktarda peynir ve turp da aynı yöntemle ortadan yok oldu. Sonra tatlı geldi.

Yine ardından, rom ve su ikram edilmeden önce, Bay Pancks'in not defteri ortaya çıktı. Bunu izleyen ticari prosedürler kısa fakat ilginçti ve daha ziyade komplo niteliğindeydi. Bay Pancks, artık iyice dolmaya yüz tutan defterine dikkatle göz gezdirdi; aralarından küçük özetler çıkarıp masadaki ayrı kâğıt parçalarına yazdı; bu sırada Bay Rugg ona dikkatle bakıyor, Genç John ise dalgın gözlerini derin düşünce sisleri arasında kaybediyordu. Baş komplocu rolünü oynayan Bay Pancks özetlerini tamamladığında onları gözden geçirdi, düzeltti, not defterini kaldırdı ve kâğıtları bir iskambil eli gibi havaya kaldırdı.

"Şimdi, Bedfordshire'da bir kilise kulübesi var," dedi Pancks. "Kim ister?"

"Ben alırım, bayım," dedi Bay Rugg, "başka isteyen yoksa."

Bay Pancks ona kartını verdi ve tekrar eline baktı. "Şimdi, York'ta bir İstihbarat bürosu var," dedi Bay Pancks, "Kim ister?"

"York bana uymaz," dedi Bay Rugg.

"O zaman belki de," Pancks'i takip etti, "siz lütfeder miydiniz, John Chivery?" Genç John kabul edince Pancks ona da kartını verdi ve yine eline başvurdu.

"Londra'da bir kilise var; ben de bari onu alayım. Ve bir de Aile İncil'i; bari onu da alayım. Benim böylece iki oldu. İki bende," diye tekrarladı Pancks, kartlarının üstüne soluyarak. "İşte sizin için Durham'da

bir kâtip, John ve sizin için de Dunstable'da yaşlı bir denizci beyefendi, Bay Rugg. Bende iki olmuştu, değil mi? Evet, bende iki tane var. İşte bir taş; bana üç. Ve ölü doğmuş bir bebek; dört bana. Ve bugün için hepsi bu." Kâğıtlarını bu şekilde, çok sessizce ve bastırılmış bir tonda dağıttıktan sonra Bay Pancks pofurdayarak elini göğüs cebine attı ve yelken bezinden bir çanta çıkardı; bunun içinden elleri titreyerek, iki küçük porsiyon halinde seyahat masrafları için gerekli paraları ayırdı. "Nakit çok hızlı gidiyor," dedi endişeli bir edayla, porsiyonları iki erkek dostunun önlerine itelerken, "çok hızlı."

"Ancak sizi temin ederim ki, Bay Pancks," dedi Genç John, "kendi masraflarımı ödeyemememe sebep olan şartlarından ya da mevzubahis mesafeyi yürüyerek aşmam için icap eden zamanın bana verilememesinden dolayı pişmanım; zira hiçbir ücret ya da ödül mukabili olmadan bacaklarım kopana kadar yürümek kadar zevk veremezdi."

Bu genç adamın aldırışsızlığı Bayan Rugg'un gözünde o kadar gülünç bir hal almıştı ki derhal sofradan kalkıp gülmesi geçinceye kadar merdivenlerde oturmak zorunda kaldı. Bu arada Bay Pancks ise Genç John'a biraz da acıma duyarak, yelken bezi çantasını gırtlağını sıkıyormuş gibi büküp duruyordu. Onu cebine geri koyarken hanımefendi geri geldi ve herkese rom ve su karıştırarak, kendini de unutmadan, bardaklarını uzattı. Herkes hazır olunca Bay Rugg doğruldu ve sessizce bardağını masanın ortasında kol uzaklığında tutarak bu davranışıyla diğerlerini de davet etmiş oldu, böylece hepsi bir komplo çınlamasında birleştiler. Tören belli bir noktaya kadar etkili olmuştu ve bütünüyle de olacaktı ki Bayan Rugg bardağını dudaklarına yaklaştırırken Genç John'a bakmak zorunda kalmış ve bir kez daha genç adamın aldırışsızlığının rezilce komikliğinden etkilenip ağzından nefis rom ve su damlaları püskürttükten sonra ortamdan çekilmişti.

Pentonville'de Pancks tarafından verilen emsalsiz akşam yemeği işte böyleydi; Pancks'in yaşadığı tuhaf ve hareketli yaşam da böyleydi. Uyanık olduğu saatlerde, sıkıntılarını bir yana bırakıp da bir yere gitmeden veya her şeyi kapsayan bir amacı olmadan geçirdiği tek eğlenceli vakit, Kanayan Yürek Avlusunda ilgisini çeken bastonlu topal yabancı olmuştu.

John Baptist Cavalletto adındaki bu yabancı –ona Avluda Bay Baptist diyorlardı– öyle cıvıl cıvıl, rahat, umutlu küçük bir arkadaştı ki

Pancks'i ona çeken muhtemelen aralarındaki zıtlıktı. Yalnız, zayıf ve çevresindeki insanlarla iletişim kurabileceği tek dilden sadece en gerekli birkaç kelimeyi bilen bu adam, buralarda pek rastlanmayan bir canlılıkla kendisini talihinin akışına bırakmıştı. Çok az yiyecek, daha da az içecek bulduğu ve üstündekilerin ya da olabilecek en küçük bohçasında taşıdıklarının dışında giyeceği olmadığı düşünülürse, Avlunun bir ucundan diğerine topallayarak gezinmeye başladığında sanki dört başı mamur bir durumdaymış gibi parlıyor, bembeyaz dişleriyle genel hüsnüniyeti tesis ediyordu.

Topal olsun, sağlam olsun, bir yabancının Kanayan Yüreklerde ilerlemesi zordu. Birincisi, her yabancının bıçak taşıdığına inanırlardı; ikincisi, onların kendi memleketlerine dönmelerinin sağlıklı bir milli kuruluş önermesi olduğunu düşünürlerdi. Bunun genel bir ilke olarak kabul edilmesi halinde, kendi vatandaşlarından kaç tanesinin dünyanın çeşitli bölgelerinden iade edileceğini sorgulamayı hiç düşünmezler; bunu özellikle ve tuhaf biçimde İngilizlere özgü bir şey sanırlardı. Üçüncüsü de, bir yabancının İngiliz olmamasının İlahi bir facia niteliği taşıdığına ve ülkesinde her türlü felaketin yaşanmasının İngiltere'nin yapmadığı şeyleri yapmalarından ve İngiltere'nin yaptığı şeyleri yapmamalarından kaynaklandığına inanırlardı. Şurası muhakkak ki böyle düşünmeleri için Barnacle'lar ve Stiltstalkings tarafından uzun süre dikkatli bir şekilde eğitilmişlerdi; kendilerini bu iki büyük aileye teslim etmeyi başaramayan bir ülkenin asla İlahi Adaletin koruması altında olmayı umut edemeyeceği onlara sürekli olarak ilan edilmiş, onlar buna inanınca da gelmiş geçmiş en önyargılı halk olarak aşağılanmışlardı.

Bu bakımdan Kanayan Yüreklerin siyasal duruşunun bu olduğu söylenebilirdi, ama Avluda yabancıların varlığına karşı başka itirazlar da vardı. Yabancıların daima beş parasız olduklarına inanırlardı ve kendileri istedikleri kadar beş parasız olsunlar, bu onların bu itirazının şiddetini azaltmıyordu. Yabancıların zulüm görüp süngülendiklerini düşünürlerdi, oysa kendileri de biraz somurtkanlık yapacak olsalar derhal kafaları kırılırdı, ama keskin olmayan bir aletle yapıldığından bunu saymazlardı. Yabancıların daima ahlaksız olduklarına inanırlardı ve kendi evlerinde arada bir kaza mahkemesi kurulsa veya bir iki boşanma vakası olsa da bunların onunla hiçbir ilgisi yoktu. Yabancıların bağımsız bir ruha sahip olmadıklanna inanırlardı, onlar gibi Lord

Decimus Tite Barnacle tarafından uçuşan bayraklar ve Rule Britannia[1] eşliğinde sürüler halinde oy vermeye götürülmedikleri için. Uzun lafın kısası, bu türden birçok inanca sahiplerdi.

Bu engeller karşısında, topal bastonlu yabancı da elinden geleni yapmak durumundaydı; tamamen tek başına da değildi, çünkü Bay Arthur Clennam onu Plornish'lere önermişti (aynı evin üstünde yaşıyordu), ama yine de birçok zorlukla karşı karşıyaydı. Ama Kanayan Yürekler iyi yüreklerdi ve o küçük arkadaşı, kimseye zarar vermeden, bıçak falan çekmeden, korkunç ahlaksızlıklar yapmadan, esas itibariyle nişastalı ve sütlü ürünler tüketerek ve yüzünde iyi huylu bir ifadeyle, neşeli bir edayla çevrede topallarken, akşamları Bayan Plornish'in çocuklarıyla oynarken gördüklerinde, bir İngiliz olmayı asla ümit edecek hali olmasa da bu hastalığı onun başına sarmanın da zor olacağını düşünmeye başlamışlardı. Kendisini "Bay Baptist" olarak adlandırarak kendilerini onun seviyesine uydurmaya başladılar, ama ona bebek gibi davranıyorlar, canlı hareketlerine ve çocuksu İngilizcesine ölçüsüzce gülüyorlardı – o umursamayıp güldükçe daha da fazla coşuyorlardı. Onunla sağırmış gibi çok yüksek sesle konuşuyorlardı. Kaptan Cook'un vahşilere ya da Robinson Crusoe'nun Cuma'ya yaptığı gibi dili en saf haliyle öğretmeye çalışıyorlardı. Bayan Plornish bu sanatta özellikle maharetliydi ve bu şöhrete "Ben ummak senin bacak yakında iyi," demesiyle kavuşmuştu, bu cümle Avluda İtalyanca konuşmasına ramak kaldığı şeklinde kabul edilmişti. Bayan Plornish bile o dile doğal bir yeteneği olduğunu düşünmeye başlamıştı. Adam daha popüler bir hale geldiğinde, kelime dağarcığını zenginleştirmek için ev eşyaları göstermeye başlamışlardı ve ne zaman Avluda görünse hanımlar uçarcasına kapılara çıkıp, "Bay Baptist – çaydanlık!" "Bay Baptist – faraş!" "Bay Baptist – un eleği!" "Bay Baptist – kahve süzgeci!" diye bağırıyor, aynı anda Anglosakson dilinin korkunç zorluklarını ona hissettirmek için de bu eşyaları ona gösteriyorlardı.

İşte bu küçük adam, gelişiminin bu aşamasında ve işgalinin üçüncü haftasında, Bay Pancks'in ilgisini çekmişti. Yanında tercüman olarak Bayan Plornish ile birlikte kaldığı çatı katı arasına çıkınca Bay Baptist'i hiçbir mobilyası olmayan, yalnızca bir yer yatağı bulunan bir odada, masasında bir sandalyede oturmuş, son derece tasasız bir biçimde ve birkaç basit aletin yardımıyla oyma yaparken buldu.

---

[1] İngiliz yurtseverlik şarkısı –çn.

"Pekâlâ, ihtiyar dostum," dedi Bay Pancks, "ödemenizi yapın!"

Adamın parası hazırdı, bir kâğıt parçasına sarılmış halde gülerek uzattı; sonra serbest bir hareketle sağ elinin bütün parmaklarını açtı ve ek bir altı peni anlamında havaya bir çizgi çekti.

"Ah!" dedi Bay Pancks, merakla onu izleyerek, "demek öyle ha? Eli hızlı bir müşterisiniz. Mesele yok. Fakat alabileceğimi zannetmiyordum."

Burada Bayan Plornish küçümseyici bir tavırla araya girdi ve Bay Baptist'e açıkladı. "Var demek memnun olmuş. Var parayı aldığına sevinmiş."

Küçük adam gülümsedi ve başını salladı. Parlak yüzü Bay Pancks'e olağanüstü çekici geliyordu. "Bacağı ne vaziyette?" diye sordu Bayan Plornish'e.

"Ah, çok daha iyi, efendim," dedi Bayan Plornish. Gelecek hafta, bastonunu tamamen bırakabileceğini ümit ediyoruz." (Bu fırsatın kaybedilemeyecek kadar iyi olduğunu düşünen Bayan Plornish bağışlanabilir bir gururla Bay Baptist'e, "Var bacak hemen iyileşmek diyor," diye açıkladı.)

"Neşeli bir arkadaş hem de," dedi Bay Pancks, onu mekanik bir oyuncakmış gibi hayranlıkla izleyerek. "Nasıl yaşıyor?"

"Nasıl olacak, efendim," dedi Bayan Plornish cevap olarak, "gördüğünüz çiçekleri oyma hususunda çok marifetli çıktı." (Bay Baptist, konuşmalarını izleyerek yüzlerine baktı ve yapıtını kaldırıp gösterdi. Bayan Plornish, Bay Pancks adına İtalyancasıyla yorumladı: "Var demek memnun. Çifte iyi!")

"Bununla geçinebiliyor mu?" diye sordu Bay Pancks.

"Çok azla yetinebiliyor, efendim ve zamanla çok iyi kazanabileceği bekleniyor. Bay Clennam bu amaçla onu aldı ve bitişikteki imalathanede küçük işler yaptırıyor – yani kısacası bunları isteği üzerine onun için yapıyor."

"Peki şimdiki gibi sıkı çalışmadığı zamanlarda ne yapıyor?" dedi Bay Pancks.

"Eh, pek bir şey yapmıyor, efendim, herhalde pek yürüyemediği için bence; fakat Avluda dolanıyor ve bir şey anlamadan ya da anlaşılmadan gevezelik ediyor, çocuklarla oynuyor, güneşte oturuyor –her yere oturabiliyor, koltuğa oturuyormuş gibi– ve şarkı söylüyor ve gülüyor!"

"Gülmek, ha!" diye yankıladı Bay Pancks. "Bana kafasının içindeki her diş her zaman gülüyormuş gibi görünüyor."

"Fakat ne zaman Avlunun sonundaki basamakların tepesine gelecek olsa," dedi Bayan Plornish, "çok tuhaf bir şekilde dışarıyı gözetlemeye başlıyor!" Bu yüzden bazılarımız kendi ülkesinin bulunduğu yere baktığını, bazılarımız da görmek istemediği birini arıyor olabileceğini düşünüyor, yine bazılarımız da ne düşüneceğini bilemiyor."

Bay Baptist kadının söylediklerini genel olarak anlamış gibiydi ya da o uyanık yönüyle kadının gözetleme sözcüğünü kullandığı sıradaki hafif hareketini yakalamış ve uygulamıştı. Her halükârda, yaptığı şeyleri yapması için yeterli nedenleri olan birinin havasıyla, gözlerini kapatıp başını salladı ve kendi dilinde, bunun önemi olmadığını ifade etti. Altro!

"Altro nedir?" dedi Pancks.

"Öhö! O genel bir ifade, efendim," dedi Bayan Plornish.

"Öyle mi?" dedi Pancks. "Eh, o zaman sana da Altro, ihtiyar dostum. İyi akşamlar. Altro!"

Bay Baptist'in capcanlı tavrıyla defalarca tekrarladığı bu sözcüğü Bay Pancks kasvetli tavrıyla ona bir kez iade etmişti. O zamandan itibaren, geceleri yorgun argın evine dönerken Kanayan Yürek Avlusundan geçip, sessizce merdivenleri çıkıp Bay Baptist'in kapısından içeri bakmak ve onu odasında bulması halinde, "Merhaba, ihtiyar arkadaşım! Altro!" diye seslenmek, çingene Pancks için bir âdet halini almıştı. Sayın Baptist sayısız parlak baş sallama ve gülümsemeyle, "Altro, sinyor, altro, altro, altro!" diye cevap verir ve bu yüksek yoğunluklu sohbetin ardından Bay Pancks, sanki hafiflemiş ve tazelenmiş bir halde yoluna devam ederdi.

Bölüm XXVI
Var Olmayan Birinin Ruh Hali

Arthur Clennam bilgece bir biçimde kendini Pet'i sevmekten alıkoyma kararını vermiş olmasa kalbinde zor mücadelelere sahne olacak bir şaşkınlık halinde yaşaması gerekecekti. Bunların en basiti de hep içinde kaynayan Bay Henry Gowan'dan hoşlanmama ve ona kesin bir tiksintiyle bakma durumu ile bunun önemsiz olduğunu fısıldama eğili-

minin arasındaki münakaşa olurdu. Cömert bir doğa, güçlü tiksintiler duymaya meyilli değildir, hatta onları yavaşça ve tarafsızlıkla kabul eder; ama içinde kötü niyet birikmeye başlar ve bu arada da kaynağının tarafsızlık olmadığını fark ederse, o zaman böyle bir doğa sıkıntıya düşer.

Bu nedenle, daha önce sözü edilen kararı olmasa Bay Henry Gowan, Clennam'ın aklını bulutlandıracak ve daha hoş kişiler ve konular varken sık sık onu düşünecekti. Oysa şimdi Bay Gowan, Daniel Doyce'un zihnine transfer olmuş gibiydi ve samimi sohbetleri sırasında ondan söz etmek Clennam'dan ziyade Bay Doyce'a düşüyordu. Bunlar artık çok sıkça görülmeye başlamıştı; çünkü iki ortak da Londra Duvarının yakınında, İngiltere Bankasından çok uzakta olmayan o kasvetli, eski şehir sokaklarından birindeki büyük bir evin bir bölümünü paylaşıyordu.

Bay Doyce, gününü Twickenham'da geçirmişti. Clennam izin isteyip çıkmıştı. Bay Doyce eve henüz gelmişti. İyi geceler demek için başını Clennam'ın oturma odasının kapısından uzattı.

"İçeri gelin, içeri gelin!" dedi Clennam.

"Okuduğunuzu gördüm," dedi Doyce, içeri girerken, "rahatsız edilmek istemeyeceğinizi düşündüm."

O önemli kararı vermiş olmasa, Clennam aslında ne okuduğunu bilmiyor olabilirdi; son bir saattir gözlerini önünde açık duran kitaptan ayırmamış olmazdı. Kitabı çabucak kapattı.

"İyiler mi?" diye sordu.

"Evet," dedi Doyce, "iyiler. Hepsi iyidir."

Daniel'in eski bir işçi gibi cep mendilini şapkasında taşıma alışkanlığı vardı. Onu çıkardı ve alnını silerken, ağır ağır tekrarladı: "Hepsi iyiler. Bilhassa Bayan Minnie'nin iyi göründüğünü düşünüyorum."

"Kulübede misafir var mı?"

"Hayır, misafir yok."

"Pekâlâ, iyi geçindiniz mi, siz dördünüz?" diye sordu Clennam neşeli bir edayla.

"Beş kişiydik," diye cevap verdi. "Neydi adı, o da vardı."

"Kim vardı?"

"Bay Henry Gowan."

"Ah, tabii!" diye bağırdı Clennam, olağandışı bir canlılıkla, "evet! Onu unutmuşum."

"Önceden bahsetmiştim, hatırlayabilirsiniz," dedi Daniel Doyce, "pazar günleri muhakkak orada oluyor."

"Evet, evet," diye cevap verdi Clennam, "şimdi hatırlıyorum."

Daniel Doyce, alnını silmeye devam ederken kekeleyerek tekrarladı. "Evet. O da oradaydı, oradaydı. Ve köpeği de. O da oradaydı."

"Bayan Meagles –köpeğe– çok düşkün," diye bir gözlemde bulundu Clennam.

"Hem de nasıl," diye onayladı ortağı. "Köpeğe, benim adama düşkün olduğumdan daha düşkün."

"Bay... şeyi mi kastediyorsun?"

"Bay Gowan'ı kastediyorum, kesinlikle," dedi Daniel Doyce.

Sohbette bir boşluk oluştu ve Clennam bu süreyi saatini kurmaya adadı.

"Belki de hükmünüzü peşin veriyorsunuz," dedi, "hükümlerinizi – genel bir vaziyet olarak zannedersem..."

"Elbette," dedi Doyce.

"Ve birçok düşüncenin tesiri altındasınız, ki bunlar handiyse bilincinde olmasak bile adaletsizcedir ve dikkat gerektirirler. Mesela Bay..."

"Gowan," dedi Doyce sessizce, bu adı neredeyse her söylediğinde biraz daha yozlaşıyordu.

"Kendisi genç ve yakışıklı, rahat ve canlı birisidir, kabiliyetlidir, birçok şey görmüş geçirmiştir. Ondan olumlu bir şekilde etkilenmek için bencilce olmayan bir neden bulmak zor olabilir."

"Galiba benim için bir zorluğu yok, Clennam," dedi ortağı. "Mevcut endişeyi de ve korkarım gelecekteki üzüntüyü de yaşlı dostumun evine getirenin o olduğunu görüyorum. Yaklaştıkça ve kızının yüzüne baktıkça yaşlı dostumun yüzünde daha derin çizgiler açtığını görüyorum. Kısacası elinde bir ağla, asla mutlu etmeyeceği güzel ve sevecen bir varlığın çevresinde dolandığını görüyorum."

"Bilmiyoruz," dedi Clennam, neredeyse acı çeken bir adamın sesiyle, "onu mutlu edip etmeyeceğini bilmiyoruz."

"Dünyanın yüz sene daha mevcut olup olmayacağını da bilmiyoruz," dedi ortağı, "lakin bunun kuvvetle muhtemel olduğunu düşünüyoruz."

"Pekâlâ, pekâlâ!" dedi Clennam, "ümitli olmalıyız, en azından cömert olmasak da (ki bu vaziyette o fırsata sahip değiliz) adil olmaya çalışmalıyız. İhtirasının o güzel nesnesine yönelik teşebbüslerinde ba-

şanlı oldu diye bu beyefendiyi hakir görmeyeceğiz ve genç hanımın da muhabbetini, hak ettiğini düşündüğü bir şahsa bahşetme hakkından sual etmeyeceğiz."

"Belki, dostum," dedi Doyce. "Ama belki de o, iyiyi ayırt edemeyecek kadar genç ve el bebek gül bebek yetiştirilmiş, fazlasıyla saf ve tecrübesizdir."

"Bu," dedi Clennam, "bizim düzeltme gücümüzün çok ötesinde olur."

Daniel Doyce başını salladı ve karşılık verdi: "Korkarım öyle."

"Dolayısıyla tek kelimeyle," dedi Clennam, "Bay Gowan hakkında kötü bir şey söylememizin bizim için münasip olmayacağına karar vermeliyiz. Ona karşı herhangi bir peşin hükmü tatmin etmek zavallılık olurdu. Ve ben, kendi hesabıma, onu hor görmemeye karar verdim."

"Ben kendi hesabıma o kadar emin değilim, bu yüzden kendisini hakir görme imtiyazımı saklı tutuyorum," diye cevap verdi diğeri. "Lakin kendimden emin olmasam da sizden eminim, Clennam, ne kadar nezih ve muhterem bir adam olduğunuz biliyorum. İyi geceler, sevgili dostum ve ortağım!" Bunları söylerken, bu sohbetlerinin derinlerinde ciddi bir şeyler varmış gibi elini sıktı, sonra da ayrıldılar.

Bu arada aileyi defalarca ziyaret etmişlerdi ve Bay Henry Gowan aralarında bulunmadığı zamanlarda adının geçmesi bile, o sabah şans eseri feribotta gördüğü Bay Meagles'ın güneşini örten bulutun geri gelmesine yetmişti. Clennam yasak tutkusunu kalbine kabul edecek olsaydı, bu gerçekten sıkıntılı bir dönem olabilirdi; ne var ki şu koşullarda kuşkusuz hiçbir şey değildi – hiçbir şey.

Aynı şekilde, kalbi bu yasak konuğu ağırlayacak olsaydı, bu dönemin zihinsel koşullarında ortaya koyduğu sessiz mücadele biraz değerli olabilirdi. Deneyiminin yakasını bırakmayan günahının yeni bir safhasına düşmemek için ortaya koyduğu aralıksız çabada, alçakça ve küçük yollarla bencil nesnelerin peşinde koşmak yerine bir tür yüksek onur ve cömertlik ilkesine sahip olmaya çalışmak da biraz değerli olabilirdi. Bay Meagles'ın evinden bile kaçınınama karannda, bencilce kendini koruma uğruna, baba için bir pişmanlık vesilesi olacağına inandığı yabancılaşmalarına kızın neden olduğunu ima edecek en küçük bir sıkıntıya yol açmaması da biraz değerli olabilirdi. Bay Gowan'ın yaşça eşitliği ve kişiliğinin ve tavrının üstün çekiciliğini de daima göz önüne alan alçakgönüllü doğruluğu da biraz değerli olabilirdi. İçindeki acı (yaşamı ve tarihçesi kadar kendine özgün) bu kadar keskinken, tama-

men yapmacıksız, erkekçe, sakin ve azimli bir şekilde tüm bunları ve çok daha fazlasını yaparken, büyük bir karakter sağlamlığı olabilirdi. Ama verdiği karardan sonra elbette bunlar gibi erdemleri olamazdı ve böyle bir ruh hali hiç kimsenindi – var olmayan birinin.

Bay Gowan'ı ise, bunun hiç kimsenin ya da herhangi birinin durumu olup olmaması hiç ilgilendirmiyordu. Mükemmel dinginliğini her vesilede koruyordu, o büyük soruyu Clennam'ın tartışabileceği ihtimalini öngörmek çok uzak ve gülünç bir şeymiş gibi. Her daim Clennam'a bahşedebileceği bir tatlılığı ve davranış rahatlığı vardı, ki bu bile kendi başına (bu bilgece rotaya girmediği varsayımsal durumda) zihinsel durumunda çok rahatsız edici bir öğe olabilirdi.

"Dün bizimle değilsiniz diye çok üzüldüm," dedi Henry Gowan, ertesi sabah Clennam'a gelerek. "Nehirde hoş bir gün geçirdik."

Öyle duyduğunu söyledi Arthur.

"Ortağınızdan mı?" dedi Henry Gowan. "O ne sevimli yaşlı bir arkadaş öyle!"

"Ona büyük hürmetim var."

"Vay canına, o harika bir mahluk!" dedi Gowan. "Öyle taze, öyle yeşil, harika şeylere itimat ediyor!"

Bu da Clennam'ın kulaklarını yakan birçok küçük kaba dikenden biriydi. Bay Doyce'a büyük hürmet duyduğunu tekrar ederek bir kenara itti.

"Büyüleyici biri! Onu ömrünün o zamanına doğru dalgın dalgın inerken yolda hiçbir şey bırakmadığını ve yoldan hiçbir şey almadığını görmek, çok keyifli. İnsanın içini ısıtıyor. Böyle bozulmamış, böyle basit, böylesine iyi bir ruh! İnanın, Bay Clennam, insan böylesine masum bir mahlukla karşılaştırınca kendini umutsuzca dünyevi ve kötü kalpli hissediyor. Lakin ilave etmeliyim ki kendi adıma konuşuyorum, sizi dahil etmiyorum. Siz de hakikisiniz."

"İltifat için teşekkür ederim," dedi Clennam, biraz tedirgin, "siz de öylesiniz, umarım?"

"Eh işte," dedi diğeri. "Riyasız konuşmak icap ederse, tahammül edilebilir derecede. Büyük bir sahtekâr değilim. Resimlerimden birini satın alacak olsanız verdiğiniz paraya değmeyeceğini garanti edebilirim. Başka bir adamınkini alın –büyük bir profesörün, bana fark atan birinin– muhtemelen ona ne kadar verirseniz o kadar daha dayatacaktır. Bunu hepsi yapar."

"Bütün ressamlar mı?"

"Ressamlar, yazarlar, vatanseverler ve pazarda tezgâhı olan herkes. Takriben tanıdığım her insana on sterlin verin, buna tekabül eden bir dereceye kadar dayatır; bin sterlin verin, buna tekabül eden bir dereceye kadar dayatır. Başarı ne kadar büyükse dayatma da o kadar büyük olur. Lakin bu ne şahane bir dünyadır!" diye haykırdı Gowan, ılık bir coşkuyla. "Ne hoş, mükemmel, sevimli bir dünyadır!"

"Zannediyordum ki," dedi Clennam, "bahsettiğiniz ahkâm esas olarak..."

"Barnacle'lara mı ait zannediyordunuz?" diye söze girdi Gowan, gülerek.

"Geçiştirme Ofisini idare etmeye tenezzül eden siyasi beyefendilere."

"Ah! Barnacle'lara karşı katı olmayın," dedi Gowan, yine gülerek, "onlar pek tatlı arkadaşlardır! Clarence bile, ailenin doğuştan geri zekâlı evladı, mankafaların en hoşu ve en sevilesi olanıdır! Ve Jüpiter aşkına, onda bile bir çeşit zekâ vardır ki şaşarsınız!"

"Şaşardım. Çok," dedi Clennam, soğuk bir tavırla.

"Ve her şey bir yana," diye bağırdı Gowan, koca dünyada ne varsa aynı hafifliğe indirgeyen o karakteristik dengeleyiciliğiyle, "Geçiştirme Ofisinin nihayetinde herkesi ve her şeyi batıracağını inkâr edemem, fakat yine de muhtemelen bizim zamanımızda olmayacaktır ve orası bir beyefendiler mektebidir."

"O talebelerin oradaki mevcudiyeti uğruna para ödeyenler için," dedi Clennam başını sallayarak, "korkarım, çok tehlikeli, kifayetsiz ve pahalı bir mektep."

"Ah! Siz dehşet birisiniz," dedi Gowan, hoppa bir edayla. "O küçük, doğuştan geri zekâlılardan bir tanesi (esasında onu çok severim) olan Clarence eşeğini nasıl ölümüne korkuttuğunuz belli oluyor. Fakat artık onu ve diğerlerini bir kenara bırakalım. Sizi anneme takdim etmek istiyorum, Bay Clennam. Bana bunun için fırsat vermenizi rica edeceğim."

Var olmayan birinin ruh halinde, Clennam'ın daha az isteyeceği, ama nasıl kaçınabileceğinden daha çok bihaber olduğu bir durum olamazdı.

"Annem, Hampton Court'taki o kasvetli kırmızı tuğla zindanında en ilkel biçimde yaşıyor," dedi Gowan. "Siz kendi randevunuzu belirler ve sizi oraya yemeğe götürmeme hangi gün izin vereceğinizi tespit

ederseniz, siz sıkılabilirsiniz, o ise büyülenecektir. Vaziyet hakikaten de böyledir."

Bunun karşısında Clennam ne diyebilirdi ki? Çekingen kişiliği, uygulanmamış ve kullanılmamış olduğu için en iyi anlamda sadelik içeriyordu ve sadeliği ve alçakgönüllülüğüyle sadece kendisini Bay Gowan'ın ellerine bırakmaktan mutluluk duyacağını söyleyebilirdi. Nitekim öyle de söyledi ve gün belirlendi. Onun açısından bilinmeyen korkularla dolu bir gündü ve gelip çattığında ve birlikte Hampton Court'a indiklerinde hoşnutlukla karşılamadığı bir gün oldu.

O zamanlar, o saygıdeğer yapının saygıdeğer sakinleri, bir nevi uygar çingeneler misali oraya kamp kurmuş gibiydiler. Kuruluşlarında bir geçicilik havası vardı, sanki daha iyi bir şey buldukları anda kalkıp gideceklerdi; kendileriyle ilgili olarak da memnuniyetsiz bir hava hâkimdi, sanki daha iyi bir şey bulamamış olmak onlara çok dokunmuştu. Kibar panjurlar ve derme çatma şeyler, kapılar açıldığı anda gözlemlenebiliyordu; kemerli geçitleri yemek odalarına dönüştüren, ayakçı çocukların, başları çatal bıçakların arasındayken uyuduğu belirsiz köşeleri ayıran, yeterince yüksek olmayan paravanlar; insanı arkalarında bir şey saklamadıklarına inanmaya davet eden perdeler; kendilerini görmemenizi rica eden cam bölmeler; suçlu gizemleriyle hiçbir bağlantıları yokmuş gibi davranan çeşitli biçimlerde birçok nesne, bir yatak; duvarlara gizlenmiş, kömür mahzeni oldukları besbelli tuzaklar; küçük mutfaklara giden geçitler vardı. Bütün bunlardan zihinsel çekinceler ve sanatsal gizemler büyüyordu. Kendilerini karşılayanların gözlerine sabit bir şekilde bakan ziyaretçiler, hemen üç adım ilerideki pişirme faaliyetinin kokusunu duymuyormuş gibi yaparlardı; kazara açık unutulmuş dolaplarla karşılaşınca da şişeleri görmezden gelirlerdi; başlarını ince yelken bezinden bir bölmeye dayayan misafirler ve diğer tarafta genç uşak ve genç kız bağıra çağıra konuşurken, kadim bir sessizlikte oturduklanna inanırlardı. Soylu çingenelerin daima birbirine alıp verdiği bu tür küçük sosyal hatır senetlerinin sonu yoktu.

Bu Bohemlerin bazıları rahatsız edici bir mizaca sahipti, çünkü iki zihinsel sınavla sürekli ekşitilir ve canları sıkılırdı: birincisi, kamudan asla yeterince şey elde edemedikleri bilinci; ikincisi de kamunun binaya kabul edildiği bilinci. Bu ikinci büyük yanlış bazılarına büyük acı veriyordu – özellikle de, uzun zamandır yerin yarılıp kamuyu yutacağını bekledikleri; ama evren düzenlemelerindeki birtakım menfur

laçkalıklar nedeniyle arzu edilen bu olayın bir türlü gerçekleşemediği pazar günlerinde.

Bayan Gowan'ın kapısında, yılların kıdemlisi bir aile hizmetlisi duruyordu, onun da uzun zamandır atanmayı beklediği bir postane göreviyle ilgili olarak kamuyla paylaşamadığı bir kozu vardı. Kamunun onu asla içeri alamayacağını gayet iyi biliyordu, ama kamunun onu dışarıda tuttuğu fikrinden de zalimce bir zevk alıyordu. Bu yarasının (ve belki de maaş konusunda bazı ufak tefek darboğazlar ve düzensizliklerin de) etkisiyle kendini ihmal etmeye başlamış, zihnen de huysuzlaşmıştı ve şimdi Clennam'da zalimlerden birinin yozlaşmış bedenini görünce onu nefretle karşılamıştı.

Ne var ki Bayan Gowan onu küçümsemeyle karşıladı. Azametli ve yaşlı bir kadındı, eskiden olduğu gibi güzel ve hâlâ burnuna pudra kullanmayacak ve gözlerinin altında katlanılmaz kızarıklıklar olmayacak kadar iyi durumdaydı. Ona karşı biraz kibirli bir tavır takınmıştı; aynı edaya sahip, karanlık alınlı, kalkık burunlu başka bir yaşlı kadın daha vardı ve onun da gerçek bir yanı olmalıydı, yoksa var olamazdı, ama bu kesinlikle onun saçları, dişleri, vücut yapısı ya da ten rengi değildi; oturaklı ve asık suratlı, gri saçlı yaşlı bir beyefendi de öyleydi; her ikisi de akşam yemeğine gelmişti. Ancak yeryüzünün muhtelif yerlerinde Britanya Büyükelçiliği nezdinde bulunmuş oldukları ve Britanya Büyükelçiliği de Geçiştirme Ofisiyle vatandaşlarına sınırsız bir küçümsemeyle davranmaktan daha iyi bir karakter belirleyemeyeceği için (yoksa diğer ülkelerin Büyükelçilikleri gibi olurdu), Clennam genel olarak iyi atlattığını hissetti.

Bu oturaklı yaşlı beyefendinin uzun yıllardan beri Geçiştirme Ofisi nezdinde Britanya Majestelerinin yurtdışındaki temsilcisi olan Lord Lancaster Stiltstalking olduğu anlaşıldı.

Bu soylu Buzdolabı zamanında birçok Avrupa hükümdarlığını o kadar başarılı bir biçimde buzlamıştı ki İngiliz adının geçmesi bile hâlâ çeyrek yüzyıllık bir mesafeden kendisini hatırlama ayrıcalığına sahip yabancıların midelerini dondurmaya yetiyordu.

Artık emekli olmuştu ve bu nedenle (kürenmiş kar gibi görünen sıkıcı bir beyaz boyunbağıyla) akşam yemeğini gölgelendirmeye çok istekliydi. Servisin göçebe doğasında ve tabak çanağın tuhaf koşusunda, her şeyi saran Bohem karakterin bir fısıltısı vardı; ama tabak veya porselenden sonsuz ölçüde üstün olan soylu Buzdolabı, onu mükem-

mel kılıyordu. Akşam yemeğini gölgelendirir, şarapları serinletir, sosu soğutur ve sebzeleri kavururdu.

Odada yalnızca bir kişi daha vardı: Postaneye girememiş olan kindar adama hizmet eden, mikroskobik boyutlarda, küçük bir ayakçı. Bu gencin bile, ceketinin düğmeleri çözülüp de kalbi çırılçıplak bırakılacak olsa, Barnacle ailesinin uzak bir üyesi olarak şimdiden Hükümetin altında bir göreve talip olduğu görülebilirdi.

Bayan Gowan, oğlunun doğum hakkını savunarak bir Barnacle sıfatıyla o domuz kamunun burnuna bir halka takmak yerine düşük Sanatların bir takipçisi olarak ona yaltaklanmak zorunda kalmasından dolayı hafifçe melankolik bir tavır takınarak, sofrada habis günler başlıklı sohbeti yönetiyordu.

Zamanın yozluğu kesin olarak saptandıktan sonra, "Eğer John Barnacle," demişti Bayan Gowan, "John Barnacle ayaktakımının gönlünü almak gibi talihsiz bir fikirden vazgeçmiş olsaydı her şey düzelirdi ve zannedersem bu ülke korunurdu." Kalkık burunlu yaşlı hanımefendi onayladı; ancak Augustus Stiltstalking süvarilere genel bir hücum emri vermiş olsaydı o zaman da ülkenin korunacağını düşündüğünü ekledi.

Soylu Buzdolabı da onayladı; ancak William Barnacle ve Tudor Stiltstalking karşılaşıp unutulmaz koalisyonlarını kurduğunda, gazetelerin çanına pervasızca ot tıkayıp herhangi bir editör kişinin ister yurtdışında ister yurtiçinde herhangi bir atanmış yetkilinin davranışlarını tartışmaya cüret etmesini suç saysalardı asıl o zaman ülkenin korunacağına inandığını da ekledi.

Ülkenin (ki bu aslında Barnacle'lar ve Stiltstalking'ler anlamına gelen başka bir sözcüktür) korunmayı gerektirdiği konusunda anlaşıyorlardı, ama neden korunmaya muhtaç bir hale geldiği pek açık değildi. Besbelliydi ki denklem sadece John Barnacle, Augustus Stiltstalking, William Barnacle ve Tudor Stiltstalking veya Tom, Dick ya da Harry Barnacle veya Stiltstalking ile ilgiliydi, çünkü onların dışında herkes ayaktakımıydı. Ve sohbetin bu özelliği, Clennam gibi buna alışık olmayan birinde çok olumsuz bir izlenim yaratıyordu: böylesine büyük bir ulusun küçük sınırlara indirgendiğini duyduğu halde sessizce orada oturmasının doğruluğundan bile kuşkuluydu. Gerçi Parlamento tartışmalarında, konu ister o ulusun bedeninin, ister ruhunun ömrü hakkında olsun, sorunun hemen her zaman için John Barnacle, Augustus

Stiltstalking, William Barnacle ve Tudor Stiltstalking, Tom, Dick ya da Harry Barnacle veya Stiltstalking ile ilgili olduğunu, başka kimseyle ilgili olmadığını hatırlayarak ayaktakımı adına hiçbir şey söylemedi. Ayaktakımı buna alışık olmalıydı.

Bay Henry Gowan, üç konuşmacıyı birbirine karşı kışkırtmak ve Clennam'ın söylenenlerden şaşkına döndüğünü görmekten haince bir zevk alıyor gibiydi. Kendisini içine almayan sınıf kadar dışarı atan sınıfı da hor gördüğünden, olan biten hiçbir şeye yönelik kişisel bir sıkıntısı yoktu. Zihninin sağlıklı hali, Clennam'ın iyi bir topluluk arasında duyduğu utangaçlık ve yalıtılmışlıktan da keyif alıyor gibi görünüyordu; Clennam da eğer var olmayan birinin durmadan çatıştığı durumda olsaydı bundan kuşkulanır ve o masada otururken bile bu kuşkusunu alçaklık olarak görüp onunla mücadele ederdi.

Birkaç saatlik bir süreçte soylu Buzdolabı, daima zamanın en az bir yüzyıl gerisinde olmak koşuluyla, beş yüz yıllık borçlardan söz etmeye ve o çağlara uygun ciddi siyasal kehanetlerde bulunmaya başlamıştı. Kendi içeceği bir fincan çayı buz gibi edince onunla birlikte çekilerek sözlerine son verdi.

Sonra özellikle lütuf göstermek istediği sadık kölelerini birer birer huzuruna davet etmek için yanında boş bir koltuk bulunmasına alışmış olan Bayan Gowan, yelpazesinin bir hareketiyle Clennam'ı çağırdı. O da itaat etti ve biraz önce Lord Lancaster Stiltstalking'in boşalttığı üç ayaklı sandalyeye oturdu.

"Bay Clennam," dedi Bayan Gowan, "Beni –bu iğrenç ve münasebetsiz mekânda, bu sefil barakada da olsa– tanımanız sebebiyle hissettiğim saadetin yanı sıra sizinle konuşmak için can attığım bir husus var. Zannedersem bu, oğlumun en başta sizinle nasıl tanıştığıyla alakalı."

Clennam henüz anlamadığı şeylere genel bir cevap olarak başını bir yana eğdi.

"Evvela," dedi Bayan Gowan, "şimdi, kız hakikaten çok mu güzel?"

Var olmayan birinin zorlukları olsaydı cevap vermekte zorlanırdı; hatta gülümsemek ve "Kim?" demek bile zor olurdu.

"Ah! Biliyorsunuz!" dedi kadın. "Henry'nin şu flörtü. Şu talihsiz fantezi. Tamam! İsmi telaffuz etmem bir şeref meselesi olacaksa –Bayan Mickles– Miggles."

"Bayan Meagles," dedi Clennam, "çok güzeldir."

"Erkekler o noktalarda sık sık yanılırlar," dedi Bayan Gowan, başını sallayarak, "samimiyetle itiraf ederim ki ben hâlâ bundan emin değilim; gerçi Henry'nin bunu büyük bir ciddiyet ve vurguyla teyit etmiş olması ehemmiyetli. Bunları Roma'da topladı zannedersem?"

Bu cümleyi var olmayan biri ölümcül bir hakaret olarak algılardı. Clennam, "Affedersiniz," dedi, "ne demek istediğiniz anladığımdan şüpheliyim."

"İnsanları topladı," dedi Bayan Gowan, kapalı yelpazesinin (bir el paravanı gibi kullandığı, kocaman yeşil bir şey) çubuklarını küçük masasına vurarak. "Onlara tesadüf etti. Onları buldu. Onlara doğru tökezledi."

"İnsanlar mı?"

"Evet. Miggles insanları."

"Esasında," dedi Clennam, "dostum Bay Meagles'ın Bay Henry Gowan'ı kızına ilk olarak nerede takdim ettiğini bilmiyorum."

"Kızı Roma'dan topladığına eminim; lakin nerede olursa olsun, bir yerlerde işte. Şimdi (ki bu tamamen aramızda kalacak), kız çok mu alt tabakadan?"

"Esasında, han'fendi," dedi Clennam, "şüphesiz ben şahsen o kadar alt tabakadanım ki bu hususta hüküm vermeye ehliyetim olmadığını düşünüyorum."

"Pek derli toplu!" dedi Bayan Gowan, serinkanlı bir edayla paravanını açarak. "Pek mesut! Bu cevabınızdan kızın tavırlarının da görünüşüne muadil olduğunu ima ettiğiniz neticesine varıyorum?"

Clennam bir an için kaskatı kaldı ve sonra eğildi.

"Bu rahatlatıcı. Haklı olduğunuzu da ümit ediyorum. Henry bana onlarla beraber seyahat ettiğinizi söylemiş olabilir mi?"

"Birkaç ay boyunca dostum Bay Meagles ve eşi ve kızıyla beraber seyahat ettim." (Bu hatıra var olmayan birinin kalbini burkabilirdi.)

"Bu sahiden çok rahatlatıcı, zira onlarla büyük bir tecrübeniz olmuş. Zira, Bay Clennam, bu uzun süredir devam eden bir şey ve iflah olacakmış gibi görmüyorum. Bu sebeple, sizin kadar haberdar biriyle konuşma fırsatı benim için muazzam rahatlatıcı bir şey. Büyük bir ihsan. Büyük nimet, muhakkak ki.

"Affınızı dilerim," dedi Clennam. "Lakin ben Bay Henry Gowan'ın sırdaşı değilim. Zannettiğiniz gibi haberdar olmaktan çok uzağım. Bu hatanız benim pozisyonumu çok hassaslaştırıyor. Bu hususta Bay Henry Gowan ile aramızda tek kelime geçmedi."

Bayan Gowan, oğlunun bir koltukta, süvari hücumunu destekleyen yaşlı kadınla *écarté*[1] oynadığı odanın diğer ucuna baktı.

"Sırdaşı değilsiniz ha? Hayır," dedi Bayan Gowan. "Aranızda tek kelime geçmedi ha? Hayır. Bunu kabul edebilirim. Lakin ifade edilmemiş sırlar vardır, Bay Clennam, siz de bu insanlarla samimi olmuşsanız halihazırda bu neviden bir sırdaşlık mevcuttur. Belki çok keskin bir zihinsel sıkıntı hissettiğimi duymuşsunuzdur, Henry'nin peşinde olduğu bu meşgale ki, eh – takdire şayan bir meşgale olduğunu söyleyebilirim ve bazı sanatçılar, sanatçı olarak hayli mümtaz şahıslardır; lakin ailemizde henüz bir amatörün ötesine geçemedik ve affedilebilir bir zayıflık..."

Bayan Gowan'ın içini çekmek için sustuğu sırada Clennam, yüce gönüllü davranmaya karar vermiş olmasına rağmen şu haliyle bile ailenin bir amatörden ötesine geçebilmesine dair pek tehlike olmadığı düşüncesini bastıramamıştı.

"Henry," diye devam etti annesi, "inatçı ve kararlıdır. Bu insanlar tabiatıyla onu yakalamak için her şekilde paralandıkça, Bay Clennam, bu münasebetin kopacağına dair çok az ümidim var. Kızın servetinin çok küçük olacağından korkuyorum; Henry çok daha iyi durumda olabilir; irtibatı telafi edecek neredeyse hiçbir şey yoktur. Yine de karan kendisi verir. Kısa zamanda bir gelişme yaşanmazsa teslim olma ve eldeki insanlarla idare etme haricinde bir yol göremiyorum. Bana söylediklerinizi için size ebediyen minnettarım." Kadın omuzlarını silkerken Clennam tekrar kaskatı olup eğildi. Sonra yüzünde huzursuz bir kızarma ve duraksayan bir tavırla, şu ana kadar benimsemiş olduğundan da daha alçak bir sesle şöyle dedi:

"Bayan Gowan, vazifem olarak hissettiğim şeylerden nasıl kaçınabileceğimi katiyen bilmiyorum ve yine de bunu yapmaya çalışırken nazik davranmanızı rica edeceğim. Sizin nezdinizde bir yanlış kanaatin, hatta müsaade ederseniz çok büyük bir yanlış kanaatin tashih edilmesi icap ediyormuş gibi görünüyor. Bay Meagles ve ailesinin paralandıklarını farz etmişsiniz, zannedersem dediniz ki..."

"Hem de ne paralanma," diye tekrarladı Bayan Gowan, yeşil yelpazesi yüzüyle ateşin arasında, sakin bir inatla.

"Bay Henry Gowan'ı teminat altına almak için mi?"

---

[1] 19. yüzyılda çok popüler bir iskambil oyunu –çn.

Hanımefendi uysal bir edayla onayladı.

"Şimdi bu işin aslından o kadar uzakta ki," dedi Arthur, "Bay Meagles'ın bu hususta son derece memnuniyetsiz olduğunu ve son vermek ümidiyle bütün makul manileri öne sürdüğünü biliyorum."

Bayan Gowan kocaman yeşil yelpazesini kapattı, ucuyla önce adamın koluna, sonra kendi gülümseyen dudaklarına dokundu. "Elbette," dedi. "Tam da bunu demek istiyordum."

Arthur kadının ne demek istediğine dair bir açıklama bulmak için yüzüne baktı.

"Sahiden ciddi misiniz, Bay Clennam? Görmüyor musunuz?"

Arthur görmüyordu ve görmediğini söyledi.

"Eh, oğlumu tanımaz mıyım ve bunun tam da onu tutmanın yolu olduğunu bilmez miyim?" dedi Bayan Gowan, kibirli bir tavırla. "Ve bu Miggles insanları da bunu en azından benim kadar bilmiyor mu? Ah, kurnaz insanlar, Bay Clennam, anlaşılan tam işadamları! Zannedersem Miggles bir bankada çalışıyormuş. Yönetimiyle çokça alakası olmuşsa çok kârlı bir banka olmuştur. Hakikaten çok başarılıdır."

"Size yalvarırım ve rica ederim, han'fendi..." diye araya girdi Arthur.

"Ah, Bay Clennam, hakikaten bu kadar safdil olabilir misiniz?"

Kadını bu mağrur ses tonuyla konuşurken duymak ve yelpazesiyle küstah dudaklarına vurduğunu görmek onda öyle acı verici bir izlenim bırakıyordu ki dayanamayıp, "İnanın bana han'fendi," dedi, "bu son derece adaletsiz, temelsiz bir şüphe."

"Şüphe mi?" diye tekrarladı Bayan Gowan. "Bu şüphe değil, Bay Clennam, Katiyet. Gayet kasti ve anlaşılan *sizi* tamamen tavlamış." Güldü ve yine yelpazesiyle dudaklarına dokunarak, "Yemezler. Bu cins insanların böyle bir dünürlüğün şerefi uğruna neler yapabileceğini biliyorum," dermiş gibi başını arkaya attı.

Tam kartların apaçık olduğu bu anda Bay Henry Gowan, "Anne, eğer bu seferliğine Bay Clennam'ı affederseniz, yolumuz uzun ve saat geç oluyor," diyerek odaya daldı. Bay Clennam bunun üzerine, başka bir seçeneği de olmadığı için kalktı; Bayan Gowan ise en son ana kadar aynı bakışı sunarak küstah dudaklarına yelpazesiyle vurmaya devam etti.

"Annemle uğursuzca uzun bir sohbete girdiniz," dedi Gowan, kapı arkalarından kapanırken. "Sizi sıkmadığını ümit ederim?"

"Hiç sıkmadı," dedi Clennam.

Yolculukları için küçük, üstü açık bir faytonları vardı ve çok geçmeden yola koyulmuşlardı. Arabayı süren Gowan bir puro yaktı; Clennam reddetti. Ne yaparsa yapsın öyle bir dalgınlaşmıştı ki, Gowan, "Annemin sizi sıktığından endişe ediyorum," dedi. Clennam bir an için canlanarak, "Hiç de değil," diye cevap verdi ve ardından yine dalıp gitti.

Var olmayan birini huzursuz kılan o ruh halinde, düşünceli hali aslında yanındaki adamla ilgili olurdu. Onu topuğuyla taşları sökerken gördüğü o sabahı düşünürdü ve kendisine sorardı: "Beni de aynı tasasız ve acımasız tavırla yolundan söküp atar mı?" Bu annesiyle tanıştırma işini, annesinin ne söyleyeceğini bildiği ve böylece kendisi ona bir sır vermiş gibi olmadan azametli bir tavırla bir rakibin karşısında pozisyonunu belirleyip onu uyarmak için kendisi hazırlamış olabilir mi diye düşünmez miydi? Böylesine bir planı olmasa bile, sırf bastırılmış duygularıyla oynamak ve ona eziyet etmek için onu oraya getirmiştir diye düşünmez miydi? Bu meditasyonların akışı zaman zaman, kendi apaçık doğasına karşı serzenişle yüklü bir utancın kabarmasıyla durdurulurdu, anlık bile olsa bu tür kuşkuları yaşamak, izlemeye kararlı olduğu o yüksek, gıpta edilecek bir yanı olmayan rotadan çıkmak oluyordu. Öyle zamanlarda içindeki mücadele en zorlusu olurdu ve başını kaldırıp Gowan ile göz göze gelince onu incitmiş gibi irkilirdi.

Sonra karanlık yola ve belirsiz cisimlerine baktığında, giderek tekrar, "Acaba hayatın daha karanlık yolunda nereye gidiyoruz, o ve ben? Bizim için, o kız için o müphem mesafelerde hayat nasıl olacak?" diye düşünürdü. Onu düşününce de adamdan hoşlanmamasının bile kıza sadakat göstermemesi anlamına geldiği ve adama karşı bu kadar kolay önyargıya düşmesinin de zaten en baştan beri kıza layık olmadığı biçimindeki sitemkâr bir vesvese, onu tekrar tedirgin ederdi.

"Sizin maneviyatınız bozulmuş," dedi Gowan, "korkarım annem sizi dehşet verici derecede sıkmış olmalı."

"İnanın bana, hiç değil," dedi Clennam. "Bu hiçbir şey değil – hiçbir şey!"

Bölüm XXVII
Yirmi Beş

Sık sık yinelenen bir kuşku; Bay Pancks'in Dorrit ailesiyle ilgili bilgi toplama arzusunun, uzun sürgününden döndüğü sırada annesine iletti̇ği kuruntularla bağlantılı olma ihtimali şu sıralarda Arthur Clennam'ı çok tedirgin ediyordu. Bay Pancks'in Dorrit ailesi hakkında bildikleri, aslında daha fazla ne öğrenmek istediği ve o meşgul kafasını neden onlar için yorması gerektiği sık sık karşılaştığı şaşırtıcı sorulardı. Bay Pancks, boş zamanlarını boşa harcayacak ve boş merak uğruna araştırmalara kalkışacak bir adam değildi. Clennam'ın, adamın belirli bir amacı olduğundan hiç kuşkusu yoktu. Ve Bay Pancks'in araştırmaları sonucunda amacına ulaşmasının, annesinin zamansız bir şekilde Küçük Dorrit'in elinden tutmasına sebep olan gizli nedenlere ışık tutabilme ihtimali ciddi bir spekülasyon konusuydu.

Babasının zamanında yapılmış bir yanlışın, böyle bir yanlış ortaya çıkarsa ve onarılabilecek bir yanlışsa, onarılması için duyduğu istek ve kararlılıkta da bir eksiklik yoktu. Babasının ölümünden beri tepesinde asılı duran sözde adaletsizlik eyleminin gölgesi öyle belirsiz ve biçimsizdi ki nedeni onun düşüncelerinin çok daha uzağındaki bir gerçek olabilirdi. Ama kaygılarında haklıysa elinden gelen her şeyi yapıp yeni bir dünyaya başlamaya her zaman hazırdı. Çocukluğunun berbat, karanlık öğretisi asla içine sinmemiş olduğu için, ahlak kurallarındaki ilk madde, dünyaya basan ayaklarına gerçekçi bir alçakgönüllülükle iyice bakmak, kutsal sözcüklerin kanatlarıyla uçmamaktı. Yeryüzünde görev, yeryüzünde ödün, yeryüzünde eylem; bunlar ilkti, yukarıya doğru ilk dik basamaklardı. Boğaz düz, yol ise dardı, beyhude meslekler ve beyhude tekrarlarla döşenmiş geniş caddelerden çok dar,[1] başka insanların gözlerindeki zerrecikler ve diğerlerinin yargıya cömertçe teslimi; hepsi bedava, ucuz kumaşlar.

Hayır. Huzursuzluğunun nedeni, bencilce bir korku ya da tereddüt değil, ancak Pancks'in aralarındaki anlaşmaya uymayacağı ve herhangi bir şey keşfetmesi halinde ona haber vermeden bir girişimde bulunabi-

---

[1] Clennam'ın annesine göre daha önyargısız ve affedici Hristiyanlık yaklaşımına bir gönderme; Matta 7:13-15 "Dar kapıdan girin. Çünkü yıkıma götüren kapı geniş ve yol enlidir. Bu kapıdan girenler çoktur. Oysa yaşama götüren kapı dar, yol da çetindir. Bu yolu bulanlar azdır." –çn.

leceğine dair bir güvensizlikti. Öte yandan, Pancks'le olan sohbetini ve o garip şahsın bu yolda olduğunu varsaymak için küçücük nedeni hatırladığında, bu konuyu bu kadar büyütmüş olmasının nedenini merak ettiği zamanlar oluyordu. Bu denizde, açık denizlerde çabalayan ağaç kabukları gibi debelenip duruyor, ama sakin bir liman bulamıyordu.

Küçük Dorrit'i alışılagelmiş bağlantılarından çıkarmak da durumu düzeltmemişti. Kız o kadar sık dışarıda veya o kadar sık kendi odasındaydı ki, onu özlemeye ve onun eksikliğinde bir boşluk hissetmeye başlamıştı. Daha iyi olup olmadığını sorgulamak için ona yazmıştı ve kız da cevaben, minnet ve samimiyetle onun için endişelenmemesini, gayet iyi olduğunu, ama onların ilişkilerinde uzun denebilecek bir zamandır kendisini görmediğini yazmıştı.

Bir akşam kızın babasıyla bir görüşme yaptıktan sonra evine döndüğünde, ki babası kızın misafirliğe gittiğini söylemişti –kızın adamın yemeğini temin etmek için çalışıp didindiği zamanlarda hep böyle derdi– Bay Meagles'ı odasında bir yukarı, bir aşağı dolaşırken buldu. O kapıyı açınca Bay Meagles durdu, yüzünü ona döndü ve şöyle dedi:

"Clennam! Tattycoram!"

"Hayrola?"

"Kayıp!"

"Neler söylüyorsunuz!" diye haykırdı Clennam hayretler içinde. "Nasıl yani?"

"Yirmi beşe kadar sayamadı, bayım; ikna edilemedi. Sekizde durdu ve alıp başını gitti."

"Evinizden mi ayrıldı?"

"Bir daha dönmemek üzere," dedi Bay Meagles, başını iki yana sallayarak. "O kızın tutkulu ve gururlu karakterini bilmiyorsunuz. Onu şimdi bir süvari ekibi bile geri sürükleyemez; ihtiyar Bastille'nin sürgüleri ve parmaklıkları bile onu tutamaz."

"Nasıl oldu bu? Lütfen oturun ve bana anlatın."

"Nasıl olduğunu ifade etmek zor, zira tam manasıyla anlamanız için zavallı fevri kızın talihsiz mizacını bilmeniz icap eder. Fakat şöyle meydana geldi. Pet ve Anne ve ben birlikte son zamanlarda epeyce bir konuşuyorduk. Sizden saklamayacağım, Clennam, bu konuşmalar arzulayacağım kadar parlak değildi; yine uzaklara gitmemiz mevzubahisti. Bunu yapmayı teklif ederken aslında bir maksadım vardı."

Var olmayan birinin kalbi küt küt attı.

"Bu maksadı," dedi Bay Meagles, bir an durakladıktan sonra, "sizden gizlemeyeceğim, Clennam. Sevgili çocuğumun beni üzen bir temayülü var. Belki de kim olduğunu tahmin etmişsinizdir. Henry Gowan."

"İşitmek için hazırlıksız değildim."

"Eh!" dedi Bay Meagles, derin bir iç çekişle, "keşke işitmeniz hiç icap etmeseymiş. Lakin, böyleyken böyle. Anne ve ben galebe çalabilmek için elimizden geleni yaptık, Clennam. Müşfik nasihatler vermeyi denedik, zaman vermeyi denedik, görüştürmemeyi denedik. Yine de hiçbirinin bir faydası olmadı. Son zamanlarda konuşmalarımız, en azından bir yıl daha ayrılmamız yönünde, öyle ki böylece tam bir ayrılma ve bir kopuş hasıl olsun. Bu hususta, Pet son derece bedbaht oldu; Anne ve ben de bu nedenle son derece bedbaht vaziyetteyiz." Clennam bunlara kolayca inanabileceğini söyledi.

"Eh!" diye devam etti Bay Meagles, mahcup bir tavırla, "pratik bir adam olarak kabul ediyorum ki ve eminim Anne de pratik bir kadın olarak kabul eder ki, bizler ailelerde, dışandan seyirci olanlara sıkıntılı görünecek şekilde meselelerimizi mübalağa eder, pireyi deve yaparız – dışarıdan bakanlara öyle görünür, Clennam. Yine de Pet'in memnuniyet veya memnuniyetsizliği bizler için bir hayat memat meselesidir ve umarım bunu mübalağa ettiğimi için mazur görülebiliriz. Her koşulda, Tattycoram bunlara katlanmış olabilir. Şimdi, sizce de öyle değil mi?"

"Sahiden bence de öyle," dedi Clennam, bu son derece ılımlı beklentiye cevaben.

"Hayır, efendim," dedi Bay Meagles, başını kederle sallayarak. "'Tahammül edemedi. O kızın kendi kalbindeki kıvılcımlar ve ateşler, yıpranıp aşınmalar öyle bir hale gelmişti ki defalarca ona yumuşak bir sesle dedim: 'Yirmi beş, Tattycoram, yirmi ve beş!' Bütün kalbimle arzulardım ki gece gündüz yirmi beşe kadar saysın, o zaman bunlar olmazdı." Bay Meagles, yüreğinin iyiliğinin neşeli zamanlarından çok daha fazla ifade bulduğu, düş kırıklığına uğramış ifadesiyle, yüzünü alnından çenesine kadar sıvazladı ve başını tekrar salladı.

"Anneye dedim ki (icap ettiğinden değil, zira bunu kendi başına da düşünebilirdi), biz, dedim, pratik insanlarız hayatım, onun hikâyesini de biliyoruz. Bu dertli kızda, bu zavallı şey dünyada henüz mevcut değilken annesinin kalbinde köpüren öfkenin bir yansımasını görüyoruz. Onun bu huysuzluğunu görmezden geleceğiz Anne, şimdilik fark etmeyeceğiz hayatım, başka bir zaman onun daha iyi huylarından

faydalanacağız. Dolayısıyla hiçbir şey söylemedik. Lakin ne yaparsak yapalım, olacağı varmış ve bir gece şiddetle patlak verdi."

"Nasıl ve niçin?"

"Niçinini sorarsanız," dedi Bay Meagles, aileninkinden çok kızın durumunu yumuşatmaya çok daha eğilimli olduğu için sorudan biraz rahatsız olmuş gibi, "size sadece takribi olarak Anneye söylediklerimi tekrar edebilirim. Nasılına gelince, Pet'e onun yanında iyi geceler demiştik (söylemeliyim ki çok şefkatle) ve o da Pet'le birlikte üst kata çıkmıştı; onun hizmetçisi olduğunu hatırlıyorsunuz. Belki Pet her zamankinden daha çok huysuzluk etmiş, kızdan talep ettiği hizmetlerde düşüncesizce davranmış olabilir. Lakin bunu demeye hakkım var mı bilmiyorum, her zaman çok düşünceli ve nazik olmuştur."

"Dünyanın en nazik küçük hanımıdır."

"Teşekkür ederim, Clennam," dedi Bay Meagles, adamın elini sıkarak, "onları sıklıkla birlikte görmüşsünüzdür. Eh! Çok geçmeden bu talihsiz Tattycoram'ın bağırıp çağırdığını, öfkelendiğini işittik ve biz daha ne olup bittiğini soramadan, Pet titreyerek aşağı geldi ve kızın onu korkuttuğunu söyledi. Hemen peşinden Tattycoram, öfke içinde geldi. "Üçünüzden de nefret ediyorum," diyor, ayağını yere vuruyor. "Bu evin tamamı beni nefretten patlatıyor," diye bağırıyordu.

"Bunun üzerine de siz de..."

"Ben mi?" dedi Bay Meagles, bizzat Bayan Gowan'ın bile inancını pekiştirecek bir iyi niyetle, "yirmi beşe kadar say, Tattycoram," dedim.

Bay Meagles tekrar yüzünü sıvazladı ve derin bir pişmanlık duygusuyla başını salladı.

"Bunu yapmaya o kadar alışmıştı ki, Clennam, o zaman bile, öyle bir hırs görmemişsinizdir, bir an durdu, yüzüme baktı ve sekize kadar (anladığım kadarıyla) saydı. Lakin devam edemedi. Orada arızalandı, zavallı ve kalan on yediyi dört bir yana saçtı. Sonra hepsi birden patladı. Bizden tiksiniyordu, bizden dolayı son derece mutsuzdu, dayanamıyordu, dayanmayacaktı, gitmeye kararlıydı. Genç hanımından daha gençti ve daima onun genç ve ilginç, sevimli ve sevilen tek mahluk olarak kabul edildiğini görmeye daha ne kadar dayanacaktı? Hayır. Bunu yapmayacaktı, yapmayacaktı, yapmayacaktı! Kendisi de çocukken genç hanımı kadar sevgi görmüş olsaydı, nasıl birisi olabilirdi diye hiç düşünüyor muyduk? Onun kadar iyi olur muydu? Ah! Belki elli kez daha iyi olurdu. Birbirimize çok düşkünmüş gibi davrandığımızda,

onun için çok seviniyorduk; yaptığımız buydu, onun için çok sevinerek onu utandırıyorduk. Ve evdeki herkes de aynı şeyi yapıyordu. Herkes babalarından, annelerinden ve kardeşlerinden bahsediyor; onları onun yüzüne vurmaya bayılıyordu. Daha dün Bayan Tickit, küçük torunu yanındayken, çocuğun kendisine ona verdiğimiz lanet isimle (Tattycoram) seslenmeye çalışmasını eğlenceli bulmuş ve bu isme gülmüştü. Zaten kim gülmüyordu ki? Hem biz kim oluyorduk ki ona bir köpek ya da kedi gibi isim verme hakkına sahiptik? Ama umurunda değildi. Artık bizden hiçbir şey istemiyordu; verdiğimiz ismi yüzümüze çarpacak ve gidecekti. Bizi o dakikada bırakıp gidecekti, kimse onu durdurmamalıydı ve ondan bir daha haber alamayacaktık."

Bay Meagles, tüm bunları o kadar orijinaline sadık bir biçimde sahnelemişti ki sözünü bitirdiğinde hemen hemen kızı anlattığı ölçüde ateşlenmişti.

"Eh, yani!" dedi yüzünü silerek, "o hararetli, nefes nefese yaratığı mantığa davet etmek faydasızdı (annesinin hikâyesinin ne olduğunu Tanrı bilir); bu sebeple ona sessizce, gecenin o geç saatinde gitmemesi icap ettiğini söyledim ve elimi ona uzattım, odasına götürdüm ve evin kapılarını kilitledim. Ama bu sabah gitmişti."

"Ve sonrasını bilmiyorsunuz, öyle mi?"

"Hayır," dedi Bay Meagles. "Bütün gün her yeri aradım. Çok erkenden ve çok sessizce gitmiş olmalı. Ona dair hiçbir iz bulamadım."

"Bir dakika!" dedi Clennam, "onu görmek istiyorsunuz, değil mi? Yani öyle farz ediyorum?"

"Evet, elbette, ona bir şans daha vermek istiyorum. Anne ve Pet de ona bir şans daha vermek istiyor. Hadi! Bizzat siz," dedi Bay Meagles, ikna edici bir edayla, öfkelenmeye kışkırtılan yalnızca kendisi değilmiş gibi, "siz de o zavallı, tutkulu kıza bir şans daha vermek istiyorsunuz, biliyorum, Clennam."

"İstememem tuhaf ve zor olurdu, hakikaten," dedi Clennam, "siz bu kadar affediciyken. Size şunu sormak istiyordum: şu Bayan Wade'i düşündünüz mü?"

"Düşündüm. Mahallemizin tamamını arayıncaya kadar düşünmemiştim ve o zaman eve gittiğimde Anne ve Pet'i Tattycoram'ın ona girmiş olabileceğini düşünürken bulana dek de bunu düşünmem gerektiğini bilmiyordum. Sonra tabii sizinle tanıştığımızda yemekte söylediği lafı hatırladım."

"Bayan Wade'in nerede olduğu hakkında bir fikriniz var mı?"

"Esasına bakarsanız," diye cevap verdi Bay Meagles, "o hususta kafamın biraz karışık olması sebebiyle beni burada buldunuz. Evimde, esrarengiz bir şekilde evlere giren, kimsenin herhangi bir mahalleden veya birinden doğrudan duymadığı, lakin herkesin birisinden gevşekçe alıp sonra tekrar bıraktığı o garip izlenimlerden biri var ve buna göre şu civarlarda bir yerde yaşıyor veya yaşamış," diyen Bay Meagles, ona, üzerinde Park Lane'in yakınındaki Grosvenor mahallesinin sıkıcı arka sokaklarından birinin adı yazan bir kâğıt parçası uzattı.

"Burada numara yok," dedi Arthur, kâğıdı inceleyerek.

"Numara mı yok, sevgili Clennam?" dedi arkadaşı. "Hiçbir şey yok! Sokağın adı havaya yazılmış sanki, zira size söylediğim gibi adamlarımdan hiçbiri bunu nereden aldığını söyleyemedi. Ancak tahkikatı hak ediyor ve bu işi yalnız başıma yapmaktansa yanımda birinin olmasını arzuluyorum; siz de o sarsılmaz kadının bir yol arkadaşı olduğunuz için, dedim ki belki..."

Clennam şapkasını tekrar alıp hazır olduğunu söyleyerek adamın cümlesini onun yerine bitirdi.

Artık yaz gelmişti; gri, sıcak, tozlu bir akşam vaktiydi. Oxford Caddesinin tepesine kadar arabayla çıktılar, sonra orada inerek, melankolik ihtişamlı devasa caddelere ve Park Lane yakınlarında bir labirent oluşturan ve aynı ölçüde ihtişamlı olmaya çalışan, ama ancak daha melankolik olmayı başaran küçük caddelere daldılar. Köşe evlerin vahşi doğası, kaba eski revaklar ve müştemilatlar; hâlâ sonraki tüm nesillerin körü körüne hayranlığını talep eden ve yıkılana kadar da bunu yapmaya kararlı, bazı yanlış kafalı zamanlarda, bazı yanlış kafalı insanların altında varlık bulmuş korkunç şeyler alacakaranlıkta kaşlarını çatıyorlardı. Tüm çerçevelerine kramp girmiş küçük parazit gecekondular, Meydandaki Ekselanslarının dev modelindeki cüce salon kapısından ahırların gübreliklerine bakan odanın dar penceresine kadar, akşamı mahzunlaştırıyordu. Kuşkusuz modanın titrek, ama kasvetli bir koku dışında hiçbir şeyi rahatça saklayamayacak kapasitedeki konutları, büyük konakların aynı soydaki ıslahının sonuçlarına benziyorlardı ve küçük ek çubukların ve balkonların ince demir sütunlarla desteklendiği yerlerde, koltuk değneklerine yaslanan veremlilere benziyorlardı.

Şurada burada Hanedan Armacılığı ilminin eksiksiz örnekleri, Beyhudelik hakkında vaaz veren bir Başpiskopos gibi sokağa eğiliyordu.

Az sayıdaki dükkânlarda bir gösteriş yoktu, çünkü popüler kanaat onlara hiçbir şey ifade etmiyordu. Pastacı defterlerinde kimlerin olduğunu biliyor ve bu bilgi onu sakinleştirebiliyordu. Vitrininde, ölmüş kocalarından unvanlarını miras almış kadınlar için nane şekeri dolu birkaç cam kavanoz ve yarım düzine kadim frenk üzümü marmalelatı olurdu. Manavın kaba zihinlere vereceği tek ödün, birkaç portakaldan ibaretti. Yosundan yapılmış, bir zamanlar yağmurkuşu yumurtaları için kullanılmış tek bir sepet, tavukçunun ayaktakımına söylemek isteyeceği her şeyi içeriyordu. Bu sokaklardaki herkes akşam yemeğine çıkacakmış (o saat ve mevsimde durum daima böyleydi) ve gittikleri yemekleri kimse vermiyormuş gibi görünüyordu. Kapı girişlerinin önlerinde parlak ve rengârenk tüyleriyle nesli tükenmiş devasa bir kuş türü gibi uşaklar ve yalnız, münzevi tavırlı, her biri diğerine karşı kuşku dolu kâhyalar vardı. Parktaki arabalar için o gün bitmişti; sokak lambaları yanmaya başlamıştı ve bacakları da zihinleri kadar çarpık küçük kötü seyisler, saman çöpü çiğneyerek ve dolandırıcılık sırları paylaşarak çiftler halinde geziniyorlardı. Arabalarla dışarı çıkan benekli köpekler mükemmel teçhizatlarıyla o kadar iç içeydi ki onlar olmadan o hayvanların mesaj getirip götüren yardımcılara eşlik etmek için dışarı çıkması bir şekilde aşağılama gibi görünürdü. Şurada burada, halkın omuzlarında taşınıp desteklenmeye gerek duymayan, içine kapanık halkevleri vardı ve burada uşak kıyafetlerini çıkarmış beyler pek istenmiyordu.

Bu son keşif, iki arkadaşın soruşturmaları sırasında yapıldı. Ne orada ne de herhangi bir yerde aradıkları caddeyle ilgili olarak Bayan Wade adında birisi vardı. Bu da o parazit sokaklardan biriydi; uzun, düzgün, dar, sıkıcı ve kasvetli; tuğla ve harçtan bir cenaze gibi. Birkaç küçük mahalle girişine soruldu, burada keyifsiz bir genç sarp ahşap basamakların zirvesini çenesiyle işaret ediyor, ama başka hiçbir bilgi alamıyorlardı. Sokağın bir tarafından yukarı, diğer taraftan aşağı doğru yürüdüler, bağırıp çağıran iki gazeteci, asla olmamış ve olmayacak olağandışı bir olay olduğunu ilan ederek boğuk seslerini gizli odalara yolluyordu ama bunlardan da hiçbir şey çıkmadı. En sonunda, başlamış oldukları köşede durmuşlardı ve karanlık bastırmıştı ve hiçbir şey öğrenememişlerdi.

Sokakta birkaç kez izbe bir evin yanından geçmişlerdi, görünüşe bakılırsa boştu ve pencerelerinde kiralık olduğunu duyuran ilanlar vardı. İlanlar bir cenaze törenindeki gibi çeşitli, neredeyse bir dekorasyon

gibiydi. Belki de evi aklında bir kenara ayırmış olduğu için ya da muhtemelen Bay Meagles ve kendisi iki kez yanından geçerken, "Orada yaşamadığı aşikâr," dedikleri için Clennam bu kez geri dönüp son olarak o evi denemelerini önerdi. Bay Meagles kabul etti ve geri döndüler.

Kapıya bir kez vurdular, bir kez de çaldılar ama yanıt gelmedi.

"Boş," dedi Bay Meagles, dinleyerek. "Bir kez daha," dedi Clennam ve tekrar vurdu. Bu vuruştan sonra aşağıda bir hareket ve birinin kapıya çıktığını duydular.

Kapalı giriş öyle karanlıktı ki kapıyı nasıl birinin açtığını net bir şekilde görmek imkânsızdı, ama galiba yaşlı bir kadındı. "Sizi rahatsız ettiğimiz için affınızı dileriz," dedi Clennam. "Bayan Wade'in nerede yaşadığını bize söyleyebilir misiniz?" Karanlıktaki ses beklenmedik bir şekilde, "Burada yaşıyor," cevabını verdi.

"Kendisi evde mi?"

Cevap gelmeyince Bay Meagles tekrar sordu. "Lütfen, kendisi evde mi?"

Biraz daha gecikmeden sonra, "Herhalde," dedi ses aniden, "en iyisi içeri gelin, ben de sorayım."

Çabucak kapalı, karanlık evin içine alındılar; hışırdayarak uzaklaşan şekil biraz daha yüksek bir seviyeden, "Yukarı buyurun lütfen, ayağınızın takılacağı bir şey yok," dedi. El yordamıyla yukarıya, zayıf bir ışığa doğru çıktılar, ışık bir pencereden sızan sokak lambasından geliyordu; sonra o şekil onları havasız bir odaya kapatıp gitti.

"Bu tuhaf, Clennam," dedi Bay Meagles, usulca.

"Sahiden tuhaf," diye onayladı Clennam, aynı tonda, "lakin amacımıza ulaştık; mühim olan bu. İşte bir ışık geliyor!"

Bu bir lambanın ışığıydı ve taşıyan da yaşlı bir kadındı: çok kirli, çok kırışık ve kuru birisi. "Evde," dedi kadın (ses de biraz önce onlarla konuşan sesti), "Hemen geliyor." Lambayı masanın üzerine koyduktan sonra yaşlı kadın ellerini önlüğüne sildi, ki ezelden beri hiçbir zaman ellerini yıkamadan hep bunu yapıyor olabilirdi, sonra bulanık bir çift gözle ziyaretçilere baktı ve geri geri çekildi.

Görmeye geldikleri kadın, evin şimdiki sakini oysa, buraya bir Doğu kervansarayındaki gibi yerleşmişe benziyordu. Tüm eşya, odanın ortasındaki küçük, kare biçimindeki halı, belli ki odaya ait olmayan birkaç mobilya parçası, dağınık sandıklar ve yolculuk eşyalarından ibaretti. Daha düzenli önceki sakinlerinin zamanında, boğucu küçük daire bir

boy aynası ve yaldızlı bir masayla bölünmüştü; ama yaldız, geçen yılın çiçekleri gibi solmuştu ve camı o kadar buğuluydu ki o güne kadar yansıttığı tüm sisleri ve kötü hava koşullarını sihirli bir biçimde içine hapsetmiş gibiydi. Ziyaretçiler bir iki dakika için çevrelerine bakınma fırsatı bulmuşlardı ki kapı açıldı ve Bayan Wade içeri girdi.

Kadın tıpkı ayrıldıkları zamanki gibiydi; o zamanki kadar hoş, o zamanki kadar küçümseyici, o zamanki kadar bastırılmış. Onları görmek onda ne şaşırma ne de ayrıca başka bir duygu uyandırmışa benziyordu. Oturmalarını rica etti ve kendisi bir yere oturmadan, bir an önce işlerinin ne olduğunu anlatmalarını bekledi.

"Beni ziyaret etmenizin sebebini bildiğimi zannediyorum," dedi. "Uzatmadan ona gelebiliriz."

"O halde, han'fendi," dedi Bay Meagles, "sebep Tattycoram'dır."

"Ben de öyle tahmin etmiştim."

"Bayan Wade," dedi Bay Meagles, "onun hakkında bir malumatınız varsa lütfen söyler misiniz?"

"Elbette. Burada benimle olduğunu biliyorum."

"O halde, han'fendi," dedi Bay Meagles, "müsaadenizle size onu geri almaktan mutlu olacağımı, karımın ve kızımın da onu geri almaktan mutlu olacaklarını söylememe izin verin. Kendisi uzun zamandır bizimledir. Üzerimizdeki haklarını unutmayız ve ümit ederim ki bunları nasıl hesaba katacağımızı biliyoruz."

"Nasıl hesaba katacağınızı mı biliyorsunuz?" diye cevap verdi, ölçülü bir sesle. "Neyin hesabına?

"Bence arkadaşımın kastettiği şey, Bayan Wade," diye araya girdi Arthur Clennam, Bay Meagles'ın şaşırdığını görünce, "zavallı kızın dezavantajlı olmasından dolayı ara sıra kapıldığı hiddetli hissiyat. Bu da bazen daha iyi anıları unutturur."

Hanımefendi gözlerini ona çevirirken gülümsedi. Yalnızca, "Sahi mi?" dedi.

Söylenenleri duymasına rağmen masanın yanında öyle mükemmel bir havayla, kıpırdamadan duruyordu ki Bay Meagles onu büyülenmiş gibi süzüyor ve bir hamle daha yapması için Clennam'a bile bakamıyordu. Arthur biraz fazla bekledikten sonra, "Bay Meagles onu görebilseydi belki iyi olurdu, Bayan Wade?" dedi.

"Orası kolay," dedi kadın. "Gel çocuğum." Bunu söylerken biri kapıyı açmıştı ve şimdi kızın elini tutup getirdi. Onları böyle yan yana

görmek çok ilginçti: Kız yarı kararsız, yarı tutkulu bir tavırla elbisesinin yakasını kıvırırken; Bayan Wade de sakin ifadesiyle onu dikkatle inceliyor ve kendisine bakanlara olağanüstü bir güçle, bu sükûnetiyle (bir örtünün örtünenin biçimini göstermesi gibi), kendi doğasının baskılanamaz tutkusunu sergiliyordu.

"Bak," dedi tıpkı biraz önceki sakin tonlamasıyla. "İşte hamin, efendin. Senin için münasipse ve gitmeyi tercih edersen o seni geri almaya razı. Yine o cici kızlarının günah keçisi; o hoş inatçılığının kölesi ve ne kadar iyi bir aile olduklarını göstermek için evde tutulan bir oyuncak olabilirsin. Yine oyunbazca o gülünç isme sahip olabilirsin, o sana işaret eder ve seni ayrı tutar, ki sana işaret etmek ve seni ayrı tutmak haklarıdır. (Doğumun da var, bilirsin; doğumunu unutmamalısın.) Bu beyefendinin kızı Harriet'e tekrar gösterilebilirsin ve onun üstünlüğünün ve kibarlığının yaşayan bir hatırlatıcısı olarak önünde durabilirsin. Bütün bu avantajların ve daha ben konuştukça eminim hafızanda tezahür eden buna benzer şeylerin yeniden sahibi olabilirsin – bu beyefendilere, ne kadar utanmış ve tövbekâr olduğunu ve onlarla geri döneceğini söyleyerek bütün bunlara yeniden sahibi olabilirsin. Ne diyorsun Harriet? Gidecek misin?"

Bu sözlerin etkisiyle gitgide öfkesi kabaran ve rengi koyulaşan kız, ışık saçan siyah gözlerini bir an için kaldırdı ve eliyle büküp durduğu kıvrımları iyice sıkarak, "Ölürüm daha iyi!" dedi.

Hâlâ yanında durmuş, kızın elini tutan Bayan Wade, sessizce çevresine baktı ve gülümseyerek, "Beyler! Bunun üzerine ne yaparsınız?" dedi.

Motivasyonlarının ve davranışlarının böylesine saptırılmış bir şekilde ifade edildiğini duyan zavallı Bay Meagles o ana kadar araya tek bir sözcük sıkıştırmasa da artık konuşma gücünü geri kazanmıştı.

"Tattycoram," dedi, "sana hâlâ o isimle hitap edeceğim, zira, canım kızım, bu ismi sana verirken nezaketten başka bir kastımın olmadığını bilerek ve senin de bunu bildiğini bilerek..."

"Bilmiyorum işte!" dedi kız, tekrar bakarak ve o faal eliyle neredeyse kendini yırtarak.

"Hayır, şu anda değil belki de," dedi Bay Meagles, "bu kadın gözleri dikkatle bakarken olmaz, Tattycoram." Kız bir an için kadının gözlerine baktı. "Ve anlaşılan üzerinde nüfuzu varken; şu anda değil belki, başka bir zamanda. Tattycoram, o kadına söylediği şeylere inanıp inanmadı-

ğını sormayacağım, hatta benim de arkadaşının da gördüğümüz gibi öfke ve kötü niyetle söylediklerine bile, kendisini gören hiç kimsenin unutamayacağı bir kararlılıkla kendisini bastırmasına rağmen. Evimi ve ona dair her şeyi hatırlayan sana da sormayacağım. Sadece bana bir şey izah etmek zorunda olmadığını ve af dilemen icap etmediğini söylemek istiyor ve yirmi beşe kadar saymanı rica ediyorum, Tattycoram.

Kız bir an için adama baktı ve sonra hoşnutsuz bir edayla, "Yapmayacağım," dedi. "Bayan Wade, beni uzaklaştırın lütfen."

İçinde yaşadığı çatışma şimdilik yumuşayacak gibi görünmüyordu. Tamamen tutkulu bir başkaldırı ile inatçı bir başkaldırı arasındaydı. Parlak rengi, ateşli kanı, hızlı nefesi, geri adım atma fırsatına karşı duruyordu. "Yapmayacağım. Yapmayacağım. Yapmayacağım! Diye tekrarladı kalın, alçak bir sesle. "Paramparça olurum daha iyi. Önce kendimi parçalarım!"

Kızın kolunu bırakan Bayan Wade, elini koruyucu bir tavırla bir an için kızın boynuna koydu ve tıpkı önceki gülümsemesi ve tonlamasıyla, "Beyler! Bunun üzerine ne yaparsınız?" diye sordu.

"Tattycoram, Tattycoram!" diye haykırdı Bay Meagles, bir elini samimi bir yalvarmayla açarak. "O hanımefendinin sesini işit, o hanımefendinin yüzüne bak, o hanımefendinin kalbinde ne olduğunu hesaba kat

ve önünde nasıl bir istikbal olduğunu düşün. Çocuğum, senin aklında ne geçerse geçsin, o hanımefendinin üzerindeki –bize şaşırtıcı gelen ve gördüğümüz için ne kadar üzüldüğümüzü anlatamayacağım– nüfuzu seninkinden çok daha şiddetli bir hırsın ve çok daha şiddetli bir mizacın üzerine kurulmuştur. İkiniz birlikte ne olabilirsiniz? Bu iş nereye gider?"

"Burada yalnızım, baylar," dedi Bayan Wade, sesinde veya tarzında hiçbir değişiklik olmadan. "Ne söylemek istiyorsanız söyleyin."

"Bu yanıltılmış kızın karşısında terbiyemizi korumalıyız, han'fendi," dedi Bay Meagles, "şu anki durumunda; gerçi gözümün önünde ona verdiğiniz büyük zarara rağmen ümit ederim ki hiçbir zaman terbiyemizi toptan kaybetmeyiz. Müsaadenizle kendisinin önünde hatırlatmalıyım ki –bunu söylemem lazım– hepimiz için çok esrarengizdiniz ve maalesef o ağınıza düştüğünde bizimle hiçbir ortak tarafınız yoktu. Ne olduğunuzu bilmiyorum, lakin içinizde ne kadar karanlık bir ruh olduğunu saklamıyorsunuz, saklayamıyorsunuz. Ne sebeple olursa olsun, bir kız kardeşi kendisi gibi bedbaht bir hale getirmekten sapkınca zevk alan bir kadınsanız (böylelerini duymuş olacak kadar yaşlıyım), onu size karşı ve sizi de kendinize karşı uyarıyorum."

"Beyler!" dedi Bayan Wade, sakince. "Bitirdiğinizde – Bay Clennam, belki de dostunuzu..."

"Bir kez daha çaba göstermeden olmaz," dedi Bay Meagles, azimle. "Tattycoram, zavallı sevgili kızım, yirmi beşe kadar say."

"Bu nazik adamın size takdim ettiği ümit ve katiyeti reddetmeyin," dedi Clennam, düşük, vurgulu bir tonla. "Unutmadığınız dostlarınıza dönün. Bir daha düşünün!"

"İstemiyorum! Bayan Wade," dedi kız, göğsünü şişirerek ve eliyle boğazını tutarak, "beni uzaklaştırın!"

"Tattycoram," dedi Bay Meagles. "Bir kez daha! Dünyada senden istediğim tek şey, çocuğum! Yirmi beşe kadar say!"

Kız ellerini kulaklarının üstüne sıkıca kapattı, bu hareketin telaşıyla parıltılı siyah saçları yüzüne dökülürken başını kararlı bir tavırla duvara çevirdi. Kızın bu nihai çağrının altındaki halini tuhaf bir dikkatle ve Marsilya'daki mücadelesinde gördüğü gibi eli kendi göğsünde izleyen Bayan Wade, ardından kolunu sanki onu sonsuza kadar sahipleniyormuş gibi kızın beline doladı.

Ve ziyaretçilerini göndermek için çevirdiği yüzünde gözle görülür bir zafer ifadesi vardı.

"Bu şerefe son defa nail olduğum için," dedi, "ve benim hüviyetimden habersiz olduğunuzu ve buradaki nüfuzumun temelini bilmediğinizi ifade etmiş olduğunuz için, biliniz ki temel bir ortak davadır. Kırılmış oyuncağınız doğumunda ne ise, ben de oyum. Onun bir adı yok, benim de bir adım yok. Onun yanlışı benim de yanlışım. Size söyleyecek başka bir şeyim yok."

Bunu söylediği Bay Meagles üzüntüyle odadan çıktı. Clennam onun peşinden çıkarken, kadın yine aynı görünürdeki sükûnet ve aynı dengeli sesle, ama yalnızca zalim yüzlerde görülen bir gülümsemeyle, hafifçe burun deliğini kaldırarak, dudaklara pek dokunmadan, yavaşça azalan değil, işi bittiği anda kesilen bir gülümsemeyle şöyle dedi:

"Umarım sevgili arkadaşınız Bay Gowan'ın karısı, bu kızın ve benim ihracımızın aksine, kendisini bekleyen güzel talihle mesut olur."

Bölüm XXVIII
Var Olmayan Birinin Kayboluşu

Kaybettiği evlatlığını geri kazanmak için yaptığı çabalardan sonuç alamayan Bay Meagles, yalnızca kıza değil, Bayan Wade'e de iyi niyetten başka bir şey içermeyen bir sitem mektubu yazdı. Bu mektuplara da inatçı çocuğun kalbini eritebilecek son çare olarak sabık genç hanımının eliyle yazılmış bir başkasına da herhangi bir cevap gelmeyince (üç mektup da birkaç hafta sonra reddedildikleri ifade edilerek evin kapısında iade edilmişti), Bayan Meagles'ı kişisel bir görüşme yapmayı denemesi için görevlendirdi. Bu değerli hanımefendinin görüşme isteğide reddedilince Bay Meagles Arthur'dan bir kez daha denemesini rica etti. Ancak bunun sonucunda, evin yaşlı kadına emanet edilerek boşaltıldığını, Bayan Wade'in gittiğini, derme çatma eşyaların ortadan kalkmış olduğunu ve yaşlı kadının teklif edilen tüm yarım kronları kabul edeceğini ve bağışlayana müteşekkir olacağını, ama bu paraların karşılığında emlakçının genç yardımcısının sürekli olarak salonda bıraktığı demirbaşlarla ilgili bir mutabakatın incelenmesinin ötesinde verebileceği hiçbir bilgiye sahip olmadığını öğrendi.

Bu yenilgi karşısında bile, olur da daha iyi yönleri kişiliğinin bu karanlık yönlerine üstün gelirse diye, o nankörün peşini bırakıp onu umutsuzluğa terk etmeye razı olamayan Bay Meagles, peş peşe altı

gün boyunca sabah gazetelerinde üstü kapalı bir dille bir ilan yayınladı; ilana göre, son zamanlarda fazla düşünmeden evini terk eden genç bir kişi, Twickenham'daki adresine başvurursa her şey eskisi gibi olacak ve hiçbir suçlamada bulunulmayacaktı. Bu ilanın beklenmedik sonuçları, perişan haldeki Bay Meagles'a her gün yüzlerce genç insanın fazla düşünmeden evlerini terk ettiklerini göstermek oldu; çünkü yanlış gençler akın akın Twickenham'a gelmeye ve coşkuyla karşılanmayınca da gidiş geliş masraflarına ilaveten genel tazminat talep etmeye başladılar. Üstelik ilanın ürettiği davetsiz müşteriler sadece bunlar değildi. Daima mektuplarını asabilecekleri küçük de olsa bir çengel bulmak için üşüşen yakan mektubu yazarlarının, ilanı görünce on şilin ile elli sterlin arasında değişen çeşitli meblağlar için rahatça başvurmalarının nedeni, bu genç kişi hakkında bir şey bilmeleri değil, bu bağışlarda bulunmanın ilan verenin içini büyük ölçüde rahatlatacağını düşünmeleriydi. Yine aynı şekilde birkaç proje sahibi de bu fırsatı Bay Meagles ile ilişkiye girmek için kullandı; örneğin, dikkatlerinin bir arkadaş tarafından reklama çekildiğini ve genç insanla ilgili bir şey duymaları halinde onu mutlaka bilgilendireceklerini ve bu sırada, Tulumba'nın yepyeni bir tanımını mükemmelleştirmek için gereken fonları temin edecek olursa insanlık namına son derece olumlu sonuçlar doğuracağını bildirmek için.

Bu toplu hayal kırıklıkları karşısında Bay Meagles ve ailesi isteksizce Tattycoram'dan vazgeçmeye başlamışlardı ki Doyce ve Clennam'ın yeni ve aktif şirketi, pazartesi gününe kadar kalmak üzere bir cumartesi kır evine geldiler. Büyük hissedar arabayla gelmiş, küçük hissedar ise bastonunu yanına almıştı.

Yürüyüşünün sonuna doğru, sakin bir yaz günbatımı üstünden parlıyor ve nehir tarafındaki çayırlara yansıyordu. İçinde huzur ve kırların kasabalarda yaşayanların göğüslerinde yarattığı rahatlama duygusu vardı. Çevresindeki her şey güzel ve sakindi. Ağaçların zengin yaprakları, yaban çiçekleriyle çeşitlenmiş zengin yeşillik, teknelerden suların dalgalanmasıyla kulağına ulaşan müzikal sesler ve akşam havası, tümü son derece dinlendiriciydi. Bazen bir balığın sıçraması, bir küreğin daldırılması, henüz tüneyen bir kuşun cıvıltısı, uzaktan bir köpeğin havlaması ya da bir ineğin inlemesi – tüm bu seslerde hüküm süren bir dinginliğin soluğu hoş kokulu havayla onu sarıyordu. Gökyüzündeki kırmızı ve altın çizgiler ve de alçalan güneşin görkemli izlerinin tü-

münde kutsal bir sükûnet vardı. Uzaklardaki ağaçların mor tepelerinde ve daha yakındaki, gölgelerin yavaş yavaş kaplamaya başladığı yeşil yükseltilerde de eşit bir sessizlik hissediliyordu. Gerçek manzarayla sudaki gölgesi arasında bir bölünme yoktu; her ikisi de aynı ölçüde sorunsuz ve açıktı, her ne kadar hayatın ve ölümün gizemli öyküsüyle dolup taşıyor olsalar da, bakanın kalbini rahatlatıyordu, öylesine şefkatle ve merhametle dolu bir güzelliği vardı.

Clennam durmuş, ilk değil pek çok kez yaptığı gibi, bakıldıkça suyun daha ve daha derinine batan gölgelerde gördüklerinin ruhuna işlemesini izliyordu. Tam yavaş yavaş yoluna devam edecekti ki, belki de akşamla ve izlenimleriyle zaten bağlantı kurduğu patikada bir şekil gördü.

Minnie yalnız başına oradaydı. Elinde güller vardı ve onu görmeyi bekliyormuş gibi hareketsiz duruyordu. Yüzü ona dönüktü ve ters yönden gelmiş gibi görünüyordu. Davranışlarında Clennam'ın daha önce hiç görmediği bir heyecan vardı ve yaklaştıkça kendisiyle konuşmak amacıyla orada olduğunu fark etti.

Kız ona elini uzattı ve "Beni yalnız görmek sizi şaşırttı mı? Lakin akşam o kadar hoş ki ilk niyetlendiğimden daha uzağa yürümüşüm. Sizinle karşılaşacağım ihtimali aklıma gelmişti ve bu da kendimi daha güvende hissetmeme sebep oldu. Siz daima bu yoldan geliyorsunuz, değil mi?"

Clennam en sevdiği yolun bu olduğunu söylerken, kızın elinin kolunda duraksadığını hissetti ve güllerin titrediğini gördü.

"Size bir tane verebilir miyim, Bay Clennam? Onları bahçeden çıkarken topladım. Hakikaten de onları handiyse sizin için toplamışım, sizinle karşılaşma ihtimalini düşünerek. Bay Doyce geleli bir saatten fazla oldu ve o bize sizin yürüyeceğinizi söyledi."

Kızdan bir iki gül kabul ederken onun da eli titriyordu, teşekkür etti. Şimdi iki yanı ağaçlı bir yoldaydılar. Bu yola kendi hareketiyle mi, yoksa kızınkiyle mi sapmış olduklarının bir önemi yoktu. Nasıl olduğunu o da bilmiyordu.

"Buraları hayli kasvetli," dedi Clennam, "ama bu saatte çok hoş. Şu derin gölgenin yanından geçip diğer ucundaki ışık kemerinden çıkınca feribota ve kır evine zannedersem en güzel açıdan yaklaşıyoruz." Sade görünümlü bahçe şapkası ve hafif yazlık elbisesi, zengin kahverengi saçları ve adama verdiği değerin ve güvenin bir tür

çekingen hüzünle çarpıcı bir biçimde karıştığı bakışlarının bir anlık görünümüyle o kadar güzeldi ki sükûnetine iyi geliyordu –ya da kötü geliyordu, hangisi olduğundan emin değildi– sık sık aklına gelen o kesin kararı verdiği için.

Kız anlık bir sessizliği bozarak, babacığın yine yurtdışında bir tura çıkmayı düşündüğünden haberi olup olmadığını sordu. Clennam bundan söz ettiğini duymuş olduğunu söyledi. Kız anlık bir sessizliği daha bozarak, biraz tereddütle, babacığın bu fikirden vazgeçtiğini söyledi.

Bunu duyunca doğrudan, "Evlendirilecekler," diye düşündü.

"Bay Clennam," dedi kız, daha da çekingenlikle ve sesini duymak için başını ona doğru eğmesini gerektirecek kadar alçak bir sesle, "kabul etme nezaketini gösterirseniz sizinle bir sırrımı paylaşmak istiyorum. Bunu uzun zaman evvel yapmalıydım, zira çok yakın bir dostumuz olduğunuzu hissetmiştim."

"Bundan her zaman için ancak gurur duyabilirim! Lütfen buyurun! Lütfen bana güvenin."

"Size güvenmekten asla korkmadım," diye cevap verdi kız ve gözlerini samimiyetle kaldırdı. "Bunu nasıl yapacağımı bilseydim çoktan yapardım diye düşünüyorum. Ancak şimdi bile nasıl yapacağımı pek bilmiyorum."

"Bay Gowan'ın," dedi Arthur Clennam, "çok mesut olmak için birçok sebebi var. Tanrı zevcesini ve onu korusun!"

Kız ona teşekkür etmeye çalışırken ağlamaya başladı. Kızı teskin etti, kolunun üzerinde titreyen güllerle yatan elini tuttu, geriye kalan gülleri alıp dudaklarına götürdü. O anda ona öyle geldi ki, var olmayan birinin kalbindeki can çekişen umudu tamamen acısına ve sıkıntısına en sonunda ilk kez terk etmişti ve o andan itibaren de kendi gözlerinde, benzer umutlar ve beklentiler açısından hayatının o kısmını sonlandırmış, çok daha yaşlı bir adam olmuştu.

Gülleri göğsüne koydu ve bir süre yavaşça ve sessizce ağaçların gölgesinde yürüdüler. Sonra neşeli bir nezaketle ona, kendisinden daha yaşlı arkadaşı ve babasının arkadaşı olarak ona söyleyeceği başka bir şey var mı diye sordu; kendisinden isteyeceği herhangi bir hizmet, onun mutluluğuna küçük bir yardım imkânı sağladığına inanmanın kalıcı tatminini verebileceği herhangi bir güven duygusu var mıydı?

Kız tam cevap verecekti ki, aniden gizli bir hüzün ya da sempati duygusuyla –Bu ne olabilirdi?– yine gözyaşlarına boğuldu ve şöyle

dedi: "Oh, Bay Clennam! İyi, cömert Bay Clennam, lütfen beni suçlamadığınızı söyleyin."

"Sizi suçlamak mı?" dedi Clennam. "Sevgili kızım! Sizi suçlamak mı? Hayır!"

Kız adamın kolundaki ellerini sımsıkı kenetleyerek ve sırdaş bir ifadeyle yüzüne bakarak, ona kalpten teşekkür ettiği gibi bazı aceleci kelimelerle (bu samimiyetinin kaynağıydı), kademeli olarak kendini toparladı ve arada bir adamın söylediği cesaretlendirici sözlerin eşliğinde, kararan ağaçların altında yavaş yavaş ve hemen hemen sessizce yürüdüler.

Bir süre sonra, "Ve şimdi, Minnie Gowan," dedi Clennam, gülümseyerek, "Bana hiçbir şey sormayacak mısınız?"

"Oh! Size soracağım çok şey var."

"Pekâlâ! Ümit ederim, hayal kınklığına uğramadım."

"Evde ne çok sevildiğimi ve evimi ne çok sevdiğimi bilirsiniz. Belki bunun mümkün olmadığını düşünebilirsiniz, Sayın Clennam," dedi kız, büyük bir endişeyle konuşarak, "kendi hür iradem ve tercihimle ondan ayrıldığımı düşününce. Ama onu çok, çok seviyorum!"

"Bundan eminim," dedi Clennam. "Bundan şüphe duymam mümkün mü?"

"Hayır, hayır. Fakat ne çok sevildiğimi ve ne çok sevdiğimi bilerek onu terk etmeye tahammül edebilmem bana bile tuhaf geliyor. Bu çok ihmalkârca, çok nankörce geliyor."

"Sevgili kızım," dedi Clennam, "bu zamanın tabii terakkisi ve tahavvülüdür. Bütün evler böylece bırakılır."

"Evet biliyorum; ama bütün evlerde, ben gittiğimde benimkinde oluşacak boşluk gibi bir boşluk kalmaz. Benden çok daha iyi, daha sevimli ve daha başarılı kızların kıtlığından değil; ben fazla bir şey değilim, ama onlar beni gözlerinde fazla büyüttüler!"

Pet'in sevecen kalbi fazla yüklenmişti ve neler olacağını anlatırken hıçkırmaya başlamıştı.

"Evvela babacığın hissedeceği farkı biliyorum ve evvela onun için uzun yıllar olduğum gibi bir şey ifade edemem. Ve işte o zaman Sayın Clennam, bilhassa o zaman, size yalvarınm ve rica ederim, onu hatırlayın ve biraz vakit ayırabildiğinizde onunla yarenlik edin, ondan ayrıldığım zaman ona her zaman olduğumdan daha düşkün olduğumu bildiğinizi söyleyin. Zira onun sizin kadar –ve daha bugün bunu bana söyledi– sevdiği veya güvendiği kimse yok."

Baba ile kızı arasında geçenlerle ilgili bu ipucu, Clennam'ın kalbinin kuyusuna ağır bir taş gibi düştü ve suyu gözlerine kadar yükseltti. Neşeyle, ama istediği kadar neşeyle değil, bu dediğini yapacağını söyledi, ona sadakat sözü verdi.

"Annemden bahsetmiyorsam," dedi Pet, masum kederiyle daha da duygulanmıştı ve Clennam'ın düşünmek için kendisine bile güvenebileceğinden bu yüzden, solmakta olan ışıkta sayısı gitgide azalan ağaçları saymaya başlamıştı– daha da alımlı görünüyordu, "bunun sebebi, annemin bu hareketimi daha iyi anlayacak, kaybını farklı bir şekilde hissedecek ve farklı bir şekilde ileriye bakacak olmasıdır. Fakat onun ne kadar iyi ve fedakâr bir anne olduğunu biliyorsunuz ve onu da hatırlayacaksınız, öyle değil mi?"

Minnie'nin ona güvenebileceğini, Minnie'nin kendisinin tüm arzularını yerine getireceğine güvenebileceğini söyledi Clennam.

"Ve sevgili Bay Clennam," dedi Minnie, "ikisi de beni çok seven, Babacık ve ismi lazım değil, henüz birbirlerini takdir etmedikleri ve anlamadıkları için –ama zamanla anlayacaklar–; onların birbirlerini daha iyi tanımaları, birbirlerinden mutluluk duymaları, birbirleriyle gurur duymaları ve birbirlerini sevmeleri yeni hayatımın bir görevi, gururu ve zevki olacağı için; siz nazik ve hakikatli bir insan olarak, ilk defa evden ayrılacağım vakit (uzak bir yere gidiyorum) babacığın ondan biraz daha razı olmasını sağlamaya gayret edin ve büyük nüfuzunuzu babacığın zihninde peşin hükümsüz ve hakiki haliyle takdim edin. Asil yürekli bir dost olarak bunu benim için yapar mısınız?"

Zavallı Pet! Kendini aldatan, yanılgıya düşmüş çocuk! Erkekler arasındaki doğal ilişkilerde böyle değişiklikler ne zamandan beri yapılmaya başlanmıştı: Bu tür doğuştan farklılıkların uzlaştırılması ne zaman mümkün olmuştu! Başka kız çocukları tarafından defalarca denenmişti, Minnie; asla başarılı olmadı; başarısızlık dışında hiçbir sonuç alınamadı.

Clennam böyle düşündü. Ama böyle demedi; artık çok geçti. Kızın istediği her şeyi üstlendi ve kız da onun bunu yapacağını çok iyi biliyordu.

Şimdi yolun son ağacındaydılar. Kız durdu ve kolunu geri çekti. Gözlerini onunkilere doğru kaldırarak ve bir süreden beri adamın koluna yaslanmış eli, göğsündeki bir güle dokunarak, son ve titreyen bir çağrıda bulundu:

"Sevgili Bay Clennam, mutluluğumda –zira beni ağlarken görmüş olsanız da mutluyum– aramızda bir bulut kalmasına dayanamam. Beni affetmenizi icap ettiren bir şey varsa (kasıtlı olarak yapmış olduğum bir şey değil, istemeden sizi kırdıysam) lütfen bu gece o asil kalbinizle beni affedin!"

Çekinmeden kendisine bakan riyasız yüze bakmak için eğildi. Onu öptü ve cevapladı, Tanrı biliyordu ki affedeceği bir şey yoktu. Masum çehreye bir kez daha bakmak için tekrar eğilince kız, "Güle güle!" diye fısıldadı ve o da tekrarladı. Eski umutlarının hepsini bırakıyordu – var olmayan birinin eski, huzursuz şüphelerinin tümünü. Bir sonraki an ağaçlı yoldan çıkmışlardı, girdikleri gibi kol kolaydılar ve ağaçlar, geçmişe kendi bakış açıları gibi, karanlıkta arkalarında kapanıyor gibiydi.

Bahçe kapısının yakınında konuşan Bay ve Bayan Meagles ile Doyce'un sesleri doğrudan duyulabiliyordu. Pet'in adının geçtiğini duyan Clennam, "O burada, benimle," diye seslendi. Gelene kadar bir miktar meraklı gülüşmeler oldu, ama hepsi bir araya geldiklerinde sona erdi ve Pet süzülüp gitti.

Bay Meagles, Doyce ve Clennam nehir kıyısında, yükselen ayın ışığında hiç konuşmadan birkaç dakika yukarı aşağı yürüdüler; sonra Doyce geride kaldı ve eve girdi. Bay Meagles ve Clennam konuşmadan birkaç dakika daha birlikte yürüdü, ta ki ilki sessizliği bozana kadar.

"Arthur," dedi adam, sohbetlerinde ilk kez bu samimi hitabı kullanarak, "sıcak bir sabah yukarı aşağı yürüyerek Marsilya Limanına bakarken Pet'in ölmüş kız kardeşinin bana ve Anneye Pet büyüdükçe onun da büyüyormuş ve değiştikçe o da değişiyormuş gibi geldiğini anlattığımı hatırlıyor musunuz?"

"Çok iyi hatırlıyorum."

"Düşüncelerimizin ikiz kız kardeşleri hiçbir zaman birbirinden ayıramadığını ve Pet ne olursa, diğerinin de hayallerimizde aynısı olduğunu söylediğimi hatırlıyor musunuz?"

"Evet, çok iyi hatırlıyorum."

"Arthur," dedi Bay Meagles, aşırı durgun bir edayla, "o hayali bu gece daha da ileri taşıyorum. Sanki, ölmüş çocuğumu siz de büyük bir şefkatle sevmişsiniz, sevgili dostum ve Pet'in şimdiki haline gelince siz de onu kaybetmişsiniz gibi hissediyorum."

"Teşekkür ederim!" diye mırıldandı Clennam, "teşekkür ederim!" ve elini sıktı.

"İçeri girecek misiniz?" diye sordu Bay Meagles çok geçmeden.

"Az sonra."

Bay Meagles gitti ve yalnız kaldı. Huzurlu ay ışığında nehir kıyısında yarım saat kadar yürüdükten sonra elini göğsüne soktu ve şefkatle bir avuç gülü çıkardı. Onları belki kalbine koydu ya da dudaklarına, ama şurası kesin ki sonunda eğildi ve hafifçe akan nehre bıraktı. Ay ışığında soluk ve gerçekdışı, nehir onları alıp götürdü. İçeri girdiğinde ortam aydınlıktı ve ışığın parladığı yüzler, kendi yüzü de dahil, çok geçmeden sessiz bir neşeyle dolmuştu. Birçok konudan söz ettiler (ortağı hoşça zaman geçirecek şeylerle doluydu), sonra yatmaya, uyumaya gittiler. Ay ışığında soluk ve gerçekdışı çiçekler nehirde süzülürken; bir zamanlar göğüslerimize ve yüreklerimize yakın olan şeyler de sonsuz denizlere doğru süzülüp gider.

Bölüm XXIX
Bayan Flintwinch Rüya Görmeye Devam Ediyor

Şehirdeki ev tüm bu olaylar sırasında ağır durgunluğunu korudu ve içindeki yatalak da hayatın değişmeyen çemberini döndürmeyi sürdürdü. Sabah, öğlen ve gece, sabah, öğlen ve gece, her biri kendi tekdüzeliğiyle, makinelerin aynı diziliminin aynı isteksiz geri dönüşüyle, sürüklenen bir saat çarkı gibi tekrarlanarak.

Herhalde bir insanın bulunduğu heryergibi tekerlekli sandalyenin de anıları ve hülyaları vardı. Yıkılmış sokakların ve değiştirilmiş evlerin görüntüleri, sandalyede oturanın daha önce aşina olduğu gibi insanların eskiden oldukları halleriyle görüntüleri, görüldüklerinden bu yana geçen zaman hesaba çok az ya da hiç katılmadan; kasvetli günlerin uzun rutinlerinde bunlardan çok bulunmalıydı. Hareket halindeki varoluş saatini tecrit edildiğimiz anda durdurmak, biz durduğumuzda insanoğlunun da duracağını varsaymak, görüşümüzün ötesindeki değişiklikleri kendi tekdüze ve daralmış varlığımızdan daha geniş bir standartta ölçememek, çoğu yatalağın zafiyeti ve tüm münzevilerin zihinsel hastalığıdır.

Amansız kadın mevsimden mevsime o karanlık tek odasında otururken en çok hangi sahneleri ve aktörleri izlemişti, kendisi dışında kimse bilmiyordu. Daha az direnç göstermiş olsaydı, iğneleyici varlığı tuhaf, mekanik bir kuvvet gibi kadının her gününü kapsayan Bay Flintwinch belki de ondan söküp çıkarabilirdi; ama onun için fazla güçlüydü. Affery Hanım içinse efendisini ve özürlü hanımını boş bir merakla izlemek, önlüğünü başına geçirip karanlık bir ortamda evde dolanmak, hep garip sesler duymayı beklemek ve bazen de duymak, hayalet gibi, hayalperest, uyurgezer halinden asla çıkmamak yeterli bir meşguliyetti.

Affery Hanımın kestirebildiği kadarıyla epeyce iş vardı, çünkü kocası küçük bürosunda çok meşguldü ve birkaç yıldır olduğundan daha fazla insanın gelip gittiği görülüyordu. Bu mümkündü, ne de olsa ev uzun süredir terk edilmiş durumdaydı; ama mektupları ve misafirleri geliyordu, defter tutuyor ve yazışıyordu. Dahası, başka muhasebe evlerine, rıhtımlara, iskelelere ve Gümrük Binasına, Garraway Kahvehanesine, Jerusalem Kahvehanesine ve Borsaya da gidip geliyordu; yani sık sık dışarı çıkıyordu. Ayrıca bazı akşamlar, Bayan Clennam'ın ona gerek duymadığı zamanlarda, akşam gazetesinde nakliye haberlerine ve kapanış fiyatlarına bakmak için mahallede bir tavernaya uğruyor, hatta oraya sıklıkla gelen ticari Deniz Kaptanlarıyla yarenlik ediyordu. Her gün bir ara o ve Bayan Clennam iş konularını konuşmak için toplanıyor ve sürekli ortalıkta dolanan, dinleyen ve izleyen Affery'e göre, görünüşe bakılırsa bu iki kurnaz iyi para kazanıyordu.

Bay Flintwinch'in şaşkın hanımının düştüğü zihin durumu, görünüşünde ve davranışlarında öyle bir ifade bulmaya başlamıştı ki, iki

kurnaz kişi tarafından, zaten asla güçlü bir zekâya sahip değilken iyice aptallaşmaya başladığı şeklinde değerlendiriliyordu. Belki görünüşünde ticari bir kalıp olmadığı, belki de onu karısı olarak almış olmasının müşterilerinin zihninde muhakeme yeteneğiyle ilgili şüpheye düşmelerine neden olabileceği aklına geldiği için Bay Flintwinch ona evlilik ilişkileriyle ilgili olarak dilini tutmasını ve evdeki üçlünün haricinde kendisine Jeremiah şeklinde hitap etmemesini emretmişti. Bu uyarıyı sıklıkla unutması o ürkek tavrını iyice yoğunlaştırıyordu, çünkü Bay Flintwinch'in merdivenlerde aniden üzerine yürüyerek ve onu sarsarak intikam alma huyu, bir daha ne zaman bu şekilde pusuya düşürüleceği endişesiyle sürekli olarak asabi bir güvensizlik hissetmesine neden oluyordu.

Küçük Dorrit, Bayan Clennam'ın odasında uzun bir günün çalışmasını bitirmiş ve eve gitmeden önce ufak tefek şeylerini düzgünce toparlıyordu. Affery'nin biraz önce içeri buyur ettiği Bay Pancks, Bayan Clennam'a sağlığını soruyor, "o sırada oradan geçerken" uğrayıp patronunun adına kadının nasıl olduğunu merak ettiğini söylüyordu. Bayan Clennam, kaşlarını derinlemesine çatmış, adama bakıyordu.

"Bay Casby bilir," dedi kadın, "değişikliğe tabi değilim. Burada benim beklediğim, büyük değişimdir."

"Sahi mi, han'fendi?" dedi Bay Pancks, diz çökmüş, elişinden dökülen iplik parçalarını halıdan toplayan küçük nakışçıya göz gezdirerek. "Gayet iyi görünüyorsunuz, han'fendi."

"Taşımam icap edeni taşıyorum," diye cevap verdi kadın. "Yapmanız icap edeni yapacaksınız."

"Teşekkür ederim, han'fendi," dedi Bay Pancks, "ben de gayret ediyorum."

"Sık sık bu taraftan geçiyorsunuz, değil mi?" diye sordu Bayan Clennam.

"Ah, evet han'fendi," dedi Pancks, "daha ziyade son zamanlarda. Son zamanlarda buradan çok geçtim, şu ya da bu sebeple."

"Bay Casby ve kızı lütfen benim için zahmet edip yardımcılarını göndermesinler. Beni görmek istediklerinde onları görmek için burada olacağını biliyorlar. Sizi gönderme zahmetine girmelerine lüzum yok. Sizin de gelme zahmetine girmeniz icap etmez."

"Hiçbir zahmet yok, han'fendi," dedi Bay Pancks. "Hakikaten harikulade iyi görünüyorsunuz, han'fendi."

"Teşekkür ederim. İyi akşamlar."

Bu azat sözcükleri ve onlara eşlik eden, kapıyı gösteren işaretparmağı öyle kısa ve doğrudandı ki Bay Pancks ziyaretini uzatmanın bir yolunu göremedi. Saçlarını en neşeli ifadesiyle karıştırdı, küçük figüre bir kez daha baktı ve "İyi akşamlar, han'fendi," dedi, "aşağı gelmeyin, Bayan Affery, kapının yolunu biliyorum," dedi ve fokurdayarak çıktı. Çenesini eline dayamış halde duran Bayan Clennam onu dikkatli ve karanlık, güvensiz gözlerle izledi, Affery de büyülenmiş gibi ona bakakaldı.

Bayan Clennam'ın gözleri yavaşça ve düşünceli bir edayla, Pancks'in gittiği kapıdan uzaklaşıp halıdan doğrulan Küçük Dorrit'e döndü. Çenesi elinde daha da ağırlaşmış, gözleri uyanık ve alçalmış bir halde, hasta kadın kızın dikkatini çekene kadar ona bakarak oturdu. Küçük Dorrit bu bakışın altında kızardı ve yere baktı. Bayan Clennam hâlâ kararlı bir edayla oturuyordu.

"Küçük Dorrit," dedi kadın, sonunda suskunluğunu bozarak, "o adam hakkında ne biliyorsunuz?"

"Ona dair hiçbir şey bilmiyorum, han'fendi, sadece onu etrafta gördüm ve kendisi benimle konuştu."

"Size ne dedi?"

"Ne dediğini anlamıyorum, öyle tuhaf ki. Fakat kaba ya da nahoş bir şey söylemedi."

"Neden sizi görmek için buraya geldi?"

"Bilmiyorum, han'fendi," dedi Küçük Dorrit, tamamen samimiyetle.

"Buraya sizi görmek için geliyor, biliyorsunuz, değil mi?"

"Bana da öyle gelmişti," dedi Küçük Dorrit. "Fakat o maksatla niçin buraya ya da başka bir yere gider, han'fendi, hiçbir fikrim yok."

Bayan Clennam gözlerini yere indirdi; güçlü, sert yüzündeki ifade, biraz önce görüş alanından çıkan şekle olduğu kadar zihnindeki bir konuya dalmıştı. Bu düşünceli halden çıkıp katı dinginliğine geçmesi birkaç dakika sürdü.

Bu sırada Küçük Dorrit gitmeyi bekliyordu, ama hareket ederek onu rahatsız etmekten korkuyordu. Şimdi, ayağa kalktığından beri dikildiği noktadan ayrılma ve nezaketle tekerlekli sandalyenin yanından geçme cesaretini buldu. "İyi geceler, hanımefendi" demek için yanında durdu. Bayan Clennam elini uzattı ve kızın koluna koydu. Bu dokunuşla kafası karışan Küçük Dorrit kararsızlık içinde durdu. Belki de bir an için prensesin öyküsü aklına gelmişti.

"Söyleyin bana, Küçük Dorrit," dedi Bayan Clennam, "çok arkadaşınız var mı?"

"Çok az, han'fendi. Sizin haricinizde sadece Bayan Flora ve biri daha."

"Yani," dedi Bayan Clennam, bükmediği parmağıyla tekrar kapıyı göstererek, "o adam mı?"

"Oh, hayır, han'fendi!"

"Belki de onun bir arkadaşı mı?"

"Hayır, han'fendi." Küçük Dorrit ciddiyetle başını iki yana salladı. "Oh hayır! Asla onun gibi biri ya da onun arkadaşı değil."

"Pekâlâ!" dedi Bayan Clennam, neredeyse gülümseyerek. "Beni alakadar etmez. Soruyorum, zira size karşı bir alaka hissediyorum; zira size destek olacak kimseniz yokken ben sizin dostunuz olduğuma inanıyorum. Bu doğru mu?"

"Evet, han'fendi, sahiden öyle. Birçok defa burada bulundum ve siz ve sizin bana verdiğiniz iş olmasa bizler ihtiyaç içinde olurduk."

"Bizler," diye tekrar etti Bayan Clennam, daima masasında duran, bir zamanlar ölü kocasına ait olan saate bakarak. "Kalabalık mısınız?"

"Artık sadece babam ve ben. Yani sadece babam ve ben kazandığımızla düzenli olarak geçiniyoruz."

"Çok mahrumiyet çektiniz mi? Siz ve babanız ve sizden başka kim varsa?" diye sordu Bayan Clennam, düşünceli bir tavırla saati çevirip durarak.

"Bazen yaşamak biraz zor oldu," dedi Küçük Dorrit, yumuşak sesiyle ve çekingen, şikâyetsiz tavrıyla; "fakat zannedersem birçok insan için olabileceğinden daha zor değil."

"Güzel konuştunuz!" dedi Bayan Clennam çabucak. "Hakikat budur! Siz iyi, düşünceli bir kızsınız. Ayrıca kadirşinas bir kızsınız, eğer yanılmıyorsam."

"Öyle olmak gayet tabiidir. Bir marifet sayılmaz," dedi Küçük Dorrit. "Hakikaten de öyleyim."

Bayan Clennam, hayalperest Affery'nin hayal bile edemediği bir nezaketle küçük dikişçisinin yüzünü aşağıya çekti ve onu alnından öptü. "Şimdi gidin, Küçük Dorrit," dedi, "yoksa geç kalacaksınız, zavallı çocuğum!"

Affery Hanım, bu işe merak saldığından beri biriktirdiği bir sürü rüyada bundan daha şaşırtıcı bir şey görmemişti. Bu gidişle diğer kur-

naz kişinin de birazdan Küçük Dorrit'i öpeceği ve sonra iki kurnazın birbirine sarılarak tüm insanlık için merhamet dolu gözyaşlarına boğulacağını düşünüyor, bu fikir başını ağrıtıyordu. Evin kapısının güvenli bir şekilde kapatıldığından emin olmak için hafif ayak seslerine merdivenlerden aşağı eşlik ederken bu düşünce onu iyice şaşkına çevirmişti.

Küçük Dorrit'i dışarı bırakmak için kapıyı açtığında, Bay Pancks'i, makul olarak bekleneceği daha az harika bir yerde ve daha az harikulade şeylerin arasında olmak üzere yoluna koyulmak yerine, evin dışındaki avluda bir aşağı, bir yukarı yürürken buldu. Adam Küçük Dorrit'i gördüğü anda çabucak ona yetişti, parmağını burnuna getirip (Bayan Affery'nin açıkça duyacağı şekilde), "Çingene Pancks, fal bakılır," dedi ve uzaklaştı. "Tanrı bizi korusun, işin içinde bir de çingene falcı var şimdi!" diye haykırdı Affery Hanım. "Daha neler?"

Yağmurlu, gök gürültülü bir akşam vakti, bu muamma karşısında afallamış bir halde açık kapıda durdu. Bulutlar hızla uçuyordu ve ani rüzgâr bazı gevşemiş komşu panjurları çarpıştırıyor, paslı baca külâhlarını ve rüzgâr güllerini fırıl fırıl döndürüyor, ölmüş vatandaşları mezarlarından uçurmaya niyetlenmiş gibi kapalı bir kilise mezarlığını altüst ediyordu. Gökyüzünün dört bir yanından mırıldanan derin gök gürültüleri, böyle bir saygısızlığa karşı intikam tehditleri savurur gibi, "Onları rahat bırak! Onları rahat bırak!" diye mırıldanıyordu.

Gök gürültüsü ve yıldırım korkusu, vakitsiz ve doğadışı karanlık perili evden duyduğu dehşete eşit olan Affery Hanım, içeri girip girmeyeceğine karar vermeye çalışırken, sorunun cevabını kapıyı üfleyerek kapatan ve onu dışarıda bırakan rüzgâr verdi. "Şimdi ne yapacağım, şimdi ne yapacağım!" diye ağlamaya başladı Affery Hanım, bu sonuncu huzursuz rüyada ellerini ovuşturarak, "içeride yalnız başına kaldı ve kapıyı açması mezarlıktaki ölüler kadar imkânsız!"

Bu açmazın içinde Affery Hanım, önlüğünü yağmura karşı bir kapüşon olarak kullanarak taş döşemeli kapalı yerde ağlaya ağlaya bir yukarı, bir aşağı koşturuyordu. O sırada neden eğilip sanki bir gözle kapıyı açabilirmiş gibi kapının anahtar deliğinden baktı, söylemek zor; ama aynı durumda çoğu insan bunu yapardı ve o da öyle yaptı.

Bu şekilde dururken aniden omzunda bir şey hissederek, yarım bir çığlıkla irkildi. Bu, bir elin dokunuşuydu, bir adamın elinin.

Adam bir gezgin gibi giyinmişti, çevresi kürk kaplı bir asker kasketi ve koca bir gocuğu vardı. Yabancıya benziyordu. Biraz saçlı ve

bıyıklıydı –kırmızı bir renk almış kabarık uçları dışında simsiyah– ve kalkık, kanca şeklinde bir burnu vardı. Affery Hanımın irkilip çığlık atmasına güldü ve gülerken bıyığı burnunun altına kalktı ve burnu bıyığının üzerine indi.

"Mesele ne?" diye sordu adam, akıcı bir İngilizceyle. "Neden korktunuz?"

"Sizden!" dedi Affery, nefes nefese.

"Benden mi, madam?"

"Ve şu berbat akşamdan ve... ve her şeyden," dedi Affery. "Ve burada! Rüzgâr gelip kapıyı kapattı ve ben de içeri giremiyorum."

"Hah!" dedi tüm bunları serinkanlı bir edayla dinleyen beyefendi. "Sahiden de! Burada Clennam ismiyle alakalı malumatınız var mı?

"Tanrım korusun, zannedersem var, zannedersem var!" diye haykırdı Affery, bu soru karşısında yeniden ellerini ovuşturmaya başlayarak.

"Nerede burada?"

"Nerede!" diye bağırdı Affery, bir kez daha anahtar deliğinden bakma gereksinimi hissederek. "Bu ev haricinde nerede? Üstelik kadın odasında tek başına ve bacaklarını kullanamıyor; ne kendine ne de bana faydası var; öbür kurnaz da çıktı ve Tanrım beni affetsin!" diye haykırdı Affery, bu biriken düşüncelerle çılgınca bir dansa sürüklenerek, "ben de kafa üstü aklımı kaçırıyorum!"

Artık kendisini ilgilendirmeye başladığı için konuya daha sıcak bakan beyefendi geriye bir adım atıp evi inceledi ve çok geçmeden salon girişinin yakınındaki uzun ve dar pencereyi fark etti.

"Bacaklarını kullanamayan hanımefendi nerede olabilir, madam?" diye sordu, Affery Hanımın bakmaktan kendini alamadığı o tuhaf gülümsemeyle.

"Yukarıda!" dedi Affery. "Şu iki pencere."

"Hah! Şahsen iri bir adamım, lakin bir merdiven olmadan kendimi bu odaya takdim etme şerefine sahip olamam. Şimdi, madam, samimiyetle sorarın –ki samimiyet karakterimin bir parçasıdır– o kapıyı size açmamı ister misiniz?"

"Evet, Tanrı sizi korusun, efendim, şu zavallı mahluk için hemen yapın," diye haykırdı Affery, "zira tam şu dakika beni çağırıyor olabilir ya da ateşi kendi kendine yakmaya kalkıp kendini yakarak öldürebilir ve başına neler gelebileceğini tahmin etmek mümkün değil ve ben de bunu düşünürken aklımı kaçıracağım!"

"Sakin olun, sevgili madam!" kadının sabırsızlığını pürüzsüz beyaz bir elle dizginledi. "Zannedersem mesai saatleri bitmiştir, değil mi?"

"Evet, evet, evet," diye haykırdı Affery. "Çoktan bitti."

"Öyleyse izninizle, adil bir teklif yapacağım. Adil olmak karakterimin bir parçasıdır. Gördüğünüz gibi posta gemisinden henüz indim." Kadına gocuğunun çok ıslandığını, botlarının da suyla dolmuş olduğunu gösterdi; kadın zaten besbelli zor bir yolculuk sonrası perişan, solgun ve dişlerini takırdamaktan alıkoyamayacak kadar üşümüş olduğunu gözlemlemişti. "Henüz posta gemisinden indim, madam ve hava şartlarından dolayı geciktim: berbat bir hava! Netice olarak, aksi takdirde normal saatlerde yapmam gereken bazı ehemmiyetli işleri (ehemmiyetli işler, zira para işleri) halledemedim. Şimdi kapıyı açmam karşılığında bu işleri yapacak herhangi bir salahiyetli komşu bulup getirebilirseniz kapıyı açarım. Eğer bu sakıncalı bir tertipse, ben de..." aynı gülümsemeyle geril çekilecekmiş gibi yaptı.

Önerilen uzlaşmayı onaylamaya yürekten razı olan Affery Hanım kabul etti. Beyefendi hemen ondan gocuğunu tutmasını rica etti, dar pencereye doğru kısa bir koşu yaptı, pervazı yakaladı, tuğlalardan yukarı tırmandı ve çok kısa bir sürede çerçeveyi yakalamış, kaldırıyordu. Gözleri o kadar meymenetsizdi ki bacağını odaya atıp Affery Hanıma bakarken kadın ani bir ürpertiyle düşündü ki, doğruca üst kata çıkıp yatalak kadını öldürmeye kalksa onu engellemek için yapabileceği hiçbir şey yoktu.

Bereket versin ki böyle bir amacı yoktu; çünkü hemen sonra evin kapısında göründü. "Şimdi, sevgili madam," dedi, gocuğunu geri aldı ve "lütfen, lanet olsun, bu da ne!"

Çok garip bir ses. Havaya ilettiği tuhaf şokla yakından geliyor gibi, ama uzaktan geliyormuş gibi de sönüktü. Bir sarsıntı, bir gürleme ve hafif kuru bir şeylerin düşmesi.

"Nedir bu yahu?"

"Ne olduğunu bilmiyorum, ama ben de bunu defalarca duydum," dedi Affery, adamın kolunu yakalamıştı. Rüya gibi irkilmesi ve korkusunun arasında, adamın da çok cesur biri olmadığını düşündü, çünkü titreyen dudaklarının rengi atmıştı. Adam birkaç saniye dinledikten sonra titremesi hafifledi.

"Hah! Hiçbir şey değil! Şimdi, sevgili madamcığım, zannedersem siz kurnaz birilerinden bahsediyorsunuz. Beni o dehayla tanıştırmak

nezaketinde bulunacak mısınız?" Kadın başarısız olursa tekrar kapatmaya hazırmış gibi kapıyı tutuyordu.

"O halde kapıyla ve benimle alakalı bir şey söylemeyeceksiniz," diye fısıldadı Affery.

"Tek kelime söylemem."

"Ve sakın buradan kıpırdamayın ya da çağıracak olursa konuşmayın, ben şu köşeye koşup gelene kadar."

"Madam, ben bir heykelim."

Affery, sırtını döndüğü anda adamın sinsice yukarı çıkmasından o kadar korkuyordu ki çarçabuk görüş alanından çıktıktan sonra girişe dönüp gizlice onu gözetledi. Adamın hâlâ eşikte, karanlığı pek sevmiyormuş ve gizemlerini araştırmaya pek istekli değilmiş gibi evin içinden çok dışında durduğunu görünce yan sokağa uçtu ve tavernaya, Bay Flintwinch'e haber gönderdi; o da hemen dışarı çıktı. Birlikte –hanım önde, Bay Flintwinch arkasında, eve sığınmadan önce yakalayıp sarsmak umuduyla– döndüklerinde, karanlıkta aynı yerde ayakta duran beyefendiyi gördüler ve Bayan Clennam'ın odasından gelen güçlü sesini duydular, "Kim o? Ne oluyor? Neden kimse cevap vermiyor? Aşağıda kim var?"

Bölüm XXX
Bir Beyefendinin Sözü

Bay ve Bayan Flintwinch alacakaranlıkta nefes nefese, Jeremiah Affery'nin bir saniye arkasında, eski evin kapısına ulaştığında yabancı irkildi. "Vay canına!" diye haykırdı. "Buraya nasıl geldiniz?"

Bu sözlerin hedefi olan Bay Flintwinch, yabancının şaşkınlığını tam olarak iade etti. Boş bir hayretle ona baktı; farkında olmadığı birisini görmeyi beklermiş gibi omzunun üstünden arkasına baktı; dili tutulmuş bir halde, ne demek istediğini anlayamadığı yabancıyı tekrar süzdü; bir açıklama yapacağını umarak karısına baktı; hiçbir açıklama gelmeyince kadının üzerine yürüdü ve onu öyle bir sarstı ki kadının başlığı düştü, bu arada dişlerinin arasından, "Affrey, kadınım, sana bir doz lazım!" dedi, "Yine ne işler çeviriyorsun! Yine rüya görüyorsun, kadın. Nedir bu? Bu kim? Bunun manası ne? Konuş, yoksa boğarım! Tek tercihin bu!"

Affery Hanımın şu anda bir seçme gücü olduğu varsayıldığında, seçiminin boğulmaktan yana olacağı kesindi; çünkü bu azara cevaben ağzından tek bir hece bile çıkmadı ve başlıksız başı şiddetle ileri geri sarsılırken kendisini verilecek cezaya teslim etmişti. Ama yabancı yiğitçe bir tavırla başlığını yerden alarak araya girdi.

"İzin verin," dedi elini Jeremiah'nın omzuna koyarak, beriki de durdu ve kurbanını serbest bıraktı. "Teşekkür ederim. Affedersiniz. Bu oyunbazlıktan belli oluyor, koca ve hanımı. Haha! O alakanın böyle oyunbazlıkla sürdürülmesini görmekten daima memnuniyet hissederiz. Dinleyin! Yukarıda, karanlıkta üst katta birinin burada ne olup bittiğini öğrenmek için dehşetli bir şekilde meraklanmaya başladığını söyleyebilir miyim?"

Bayan Clennam'ın sesine yapılan bu gönderme, Bay Flintwinch'i salona koşup üst kata seslenmeye yönlendirdi. "Her şey yolunda, ben buradayım, Affery de ışığınızı getiriyor." Ardından başlığını takmakla meşgul olan ter basmış kadına, "Fırla bakayım, hemen yukarı!" dedikten sonra yabancıya döndü ve "Pekâlâ, bayım," dedi, "siz ne istemiştiniz?"

"Affedesiniz," dedi yabancı, "fakat bir mum rica edebilir miyim?"

"Sahi," diye onayladı Jeremiah. "Ben de bunu yapacaktım. Ben getirene kadar lütfen orada bekleyin."

Ziyaretçi kapıda duruyordu, ama Bay Flintwinch dönünce o da biraz evin kasvetine doğru döndü ve el yordamıyla fosforlu bir kutu arayan adamı gözleriyle küçük odaya kadar izledi. Jeremiah ise kutuyu bulunca nemli olduğunu ya da başka bir nedenle bozuk olduğunu fark etti, peş peşe çaktığı kibritler suratına sönük bir parıltı verse de ve ellerine solgun küçük ateş noktacıkları serpiştirse de mumu yakmaya yetecek bir ateş çıkaramıyordu. Yüzünün bu düzensiz aydınlanmasından yararlanan yabancı, onu dikkatle ve merakla izliyordu. Jeremiah en sonunda mumu yaktığında adamın bunu bir süredir yaptığını, yüzündeki son merak ifadesinin kaybolmaya başlaması ve yerini kuşkulu bir gülümsemeye bırakmasından anladı.

"Rica etsem," dedi Jeremiah, evin kapısını kapatarak ve şimdi de o gülümseyen ziyaretçiyi tepeden tırnağa süzerek, "muhasebe ofisime buyurursanız – tamam dedim ya!" diye kesti huysuzca, Affery'nin orada olmasına ve ikna edici bir tonla konuşmasına rağmen hâlâ tatmin olmayan üst kattaki sese hitaben, "Sıkıntı yok demedim mi? Mübarek kadın, mantık diye bir şey yok!"

"Ürkek," dedi yabancı.

"Ürkek mi?" dedi Bay Flintwinch, önden mumla yürürken başını çevirip. "Yüz erkeğin doksanından daha cesurdur, bayım, o kadarını söyleyeyim."

"Yatalak olmasına rağmen mi?"

"Yıllardır yatalak. Bayan Clennam. O isimden bu evde kalan sonuncusu. Ortağım." Flintwinch salondan geçerlerken, gecenin o saatinde kimsenin gelmesine alışık olmadıkları ve her zaman kapalı olduklarına dair özür dilercesine bir şeyler söyleyerek, yeterli ölçüde ticari bir havası olan kendi ofisine doğru yolu gösterdi. Burada ışığı masasına koydu ve yabancıya, oldukça iğneleyici bir tavırla, "Emirleriniz nedir?" dedi.

"Benim adım Blandois."

"Blandois. Bilmiyorum," dedi Jeremiah.

"Düşündüm ki," diye devam etti diğeri, "size Paris'ten haber verilmiştir diye tahmin etmiştim."

"Paris'ten Blandois adında birisiyle alakalı bir haber almadık," dedi Jeremiah.

"Almadınız m?"

"Almadık."

Jeremiah en havalı bulduğu pozuyla durdu. Gülümseyen Bay Blandois, göğüs cebine ulaşmak için gocuğunu açarak, birbirine çok yakın oldukları Bay Flintwinch'in dikkatini çekmiş olan parlak gözlerinde bir gülüşle konuştu:

"Bir arkadaşıma çok benziyorsunuz. Alacakaranlıkta bir an için zannettiğim kadar çok değil –ki bundan dolayı sizden af dilemeliyim, müsaade ederseniz; hatalarımı kabul etmek, ümit ederim, karakterimin samimiyetinin bir parçasıdır– yine de harikulade bir benzerlik var."

"Sahi mi?" dedi Jeremiah, huysuzca. "Ancak hiç kimseden Blandois adıyla alakalı herhangi bir tavsiye mektubu almadım."

"Şu işe bakın," dedi yabancı.

"Şu işe bakın," dedi Jeremiah.

Clennam ve Şti. muhabirlerinin bu ihmaline pek aldırış etmeyen Bay Blandois göğüs cebinden cep defterini çıkardı ve içinden seçtiği bir mektubu Bay Flintwinch'e uzattı. "Şüphesiz yazıyı çok iyi bilirsiniz. Belki mektup kendisi için konuşur ve sair tavsiye icap etmez. Siz benden bu tür işlerde çok daha yetkili bir hakemsiniz. Benim talihsizliğim,

pek bir işadamı değil, dünyanın (keyfi biçimde) beyefendi dediği cinsten biriyim."

Bay Flintwinch mektubu aldı ve Paris'te yazıldığı tarihin altını okudu, "Bu şehirde, Şirketimizin muteber bir temsilcisi olan M. Blandois'yı takdimimizdir," vs., "İhtiyaç hissedebileceği vasıtalar ve kudretiniz dahilinde ihtimam," vs., "ilaveten M. Blandois'nın tediyelerinin ibrazında, mesela Elli İngiliz Sterlini kıymetinde hüsnü kabul göstermenizi," vs.

"Çok iyi, efendim," dedi Bay Flintwinch. "Lütfen, oturun. Şirketimizin yapabileceği her şey için –neticede mütekait, eski tarzda, istikrarlı bir işyeriyiz– en iyi yardımı takdim etmek bizi mesut edecektir. Bu mektubun tarihinden, ondan henüz haber alamamış olduğumuzu telakki ediyorum. Muhtemelen siz de tavsiyeyi getiren gecikmiş postayla geldiniz."

"Gecikmiş postayla geldiğimi, efendim," dedi Bay Blandois, beyaz elini kanca burnunun altından geçirerek, "başımın ve karnımın ödediği bedelden anlıyorum: Bu iğrenç ve dayanılmaz hava her ikisini de mahvetti. Beni henüz yarım saat evvel paketten çıktığım halimde görüyorsunuz. Saatler evvel burada olmalıydım, o vakit af dilemek zorunda kalmazdım –af dilememe müsaade ederseniz– kendimi böylesine mantıksızca takdim ettiğim için ve yukarıda yatalak odasındaki muazzez hanımefendi Bayan Clennam'ı korkuttuğum için –bu arada hayır, korkutucu demediniz; tekrar af dilememe müsaade edin."

Caka ve yetkili bir aşağılama havasının etkisiyle, Bay Flintwinch bu adamı son derece beyefendi bir şahsiyet olarak düşünmeye başlamıştı. Bunda dolayı daha az inatçı olamazdı, ama çenesini kaşıyarak bu gece, iş saatleri dışında Bay Blandois için ne yapma şerefine nail olabilirdi?

"İmanım!" dedi o beyefendi, gocuklu omuzlarını silkerek, "üstümü değiştirmem, yemem, içmem ve bir yerde yatmam lazım. Benim gibi tam bir ecnebiye, yarına kadar para meselesi olmayacak bir yer tavsiye etmek nezaketinde bulunursanız. Buraya ne kadar yakın olursa o kadar iyi. Mümkünse bitişikte."

Bay Flintwinch yavaş yavaş, "Sizin gibi alışkanlıkları olan bir beyefendi için bu muhitte herhangi bir otel yok..." demeye başlıyordu ki Bay Blandois sözünü kesti.

"Alışkanlıklarım bir yere kadar sevgili bayım!" dedi adam, parmaklarını şaklatarak. "Bir dünya vatandaşının alışkanlıkları yoktur. Ben de kendi zavallı halimle, böyleyim işte, Tanrı aşkına! İnkâr edemem,

keyfine düşkün, peşin hükümlü alışkanlıklarım yoktur. Temiz bir oda, akşam yemeği için sıcak yemek ve tamamen zehirli olmayan bir şarap, bu gece bütün istediğim bunlar. Ama bunları ille de fazladan bir adım yol katetmeden istiyorum."

"Yakınlarda bir yerde," dedi Bay Flintwinch, her zamankinden daha temkinli bir tavırla, Bay Blandois'nın huzursuzca parlayan gözlerine bakarak, "tavsiye edebileceğim bir kahvehane ve taverna var, ama pek havalı bir yer değil."

"Hava ehemmiyetsiz!" dedi Bay Blandois, elini sallayarak. "Binayı bana gösterip beni takdim ederek şereflendirirseniz (çok zahmet vermiyorsam) size ebediyen minnettar kalırım." Bay Flintwinch bunun üzerine şapkasını aldı ve tekrar Bay Blandois'ya ışık tutarak salondan geçirdi. Mumu neredeyse bir söndürücü etkisi yapan karanlık eski lambride bir köşebende takarken yukarı çıkıp yatalak kadına, en çok beş dakikalığına gideceğini söylemeye karar verdi. "Rica edeceğim," dedi ziyaretçi, "kartvizitimi kendilerine takdim edin. Ve birkaç dakikalığına da olsa, bir ecnebinin mevcudiyetine tahammül edebilirse ıslak elbiselerimi değiştirdikten ve bir şeyler yiyip içtikten sonra Bayan Clennam'ı ziyaret etmekten zevk alacağımı, kendisine şahsi komplimanlarımı takdim etmek ve bu sakin köşede herhangi bir rahatsızlığa sebep olduysam af dilemek istediğimi de ilave edin lütfen."

Jeremiah, gönderiyi aktardı ve geri döndüğünde şöyle dedi: "Sizi görmekten zevk alacaklar, efendim; fakat kendileri hasta odasının hiç cazip olmadığının farkında olarak, fikrinizi değiştirdiğiniz takdirde kendinizi borçlu hissetmemenizi söylememi istedi."

"Fikrini değiştirmek," dedi yiğit Blandois, "bir hanımefendiyi hakir görmek demektir; bir hanımefendiyi hakir görmek, o cinse şövalyelikte kifayetsizlik anlamına gelir ve o cinse şövalyelik, karakterimin bir parçasıdır!" Sonra gocuğunun sürükleyip durduğu eteğini omzuna attı ve girişin diğer tarafında elbise bavuluyla bekleyen hamalı da yanlarına alarak Bay Flintwinch'in peşinden tavernanın yolunu tuttu.

Mekân bir ev gibi döşenmişti ve Bay Blandois'nın lütufları sonsuzdu. Dul sahibesi ve iki kızının kendisini buyur ettiği küçük barı rahatsız edecek ölçüde dolduruyordu; daha önce buyur edilmesi düşünülen, içinde bir bagatelle tahtası olan lambrili dar oda için fazla büyüktü; en sonunda ona verdikleri, ailenin küçük özel tatil oturma odasını tamamen doldurdu. Burada, kuru elbiseler ve temiz kokulu çarşaflar, ke-

tenleri, cilalı saçları, her işaretparmağında koca bir yüzük ve muazzam bir saat kösteği gösterisiyle, bir pencere kenarı koltuğunda dizlerini yukarı çekip oturmuş, sallanarak akşam yemeğini bekleyen Bay Blandois, ürkütücü ve şaşırtıcı bir şekilde, Marsilya'da berbat bir zindandaki bir hücrenin taş pervazında uzanmış, kahvaltısını bekleyen malum bir Mösyö Rigaud'ya benziyordu.

Akşam yemeğindeki oburluğu da Bay Rigaud'nun oburluğuna yakından uyuyordu. Tüm gıda maddelerini çevresinde toplayıp bazılarını çenesiyle, diğerlerini gözleriyle yalayıp yutarken sergilediği tavır aynıydı. Küçük, kadınsı mobilya parçalarını sağa sola fırlatmasından, daha rahat olmak için gözde minderleri çizmelerinin altına almasından ve koca bedeni ve koca kafasıyla narin kaplamaları ezmesinden belli olan, başkalarına en küçük bir saygısı olmamasının temelinde de aynı hayvanca bencillik yatıyordu. Yemeklerin arasında yumuşak hareketlerle dolaşan o işlek eller, parmaklıklara tutunan habis ellerle aynıydı. Sonunda, artık yemek yiyecek hali kalmayınca sırtını dayadı ve narin parmaklarını teker teker yaladıktan sonra bir bezle ovalamaya başladı. Resmin tamamlanması için tek eksik asma yapraklarıydı.

Bıyığın yukarı çıkıp burnun aşağıya, gelmiş geçmiş en habis gülümsemenin üstüne inmesi ve boyanmış saçlarına aitmiş gibi bakan ve benzer bir işlem sonucunda doğal olarak ışığı yansıtma gücü durdurulmuş gibi görünen yüzeysel gözleriyle, Doğa, her zamanki gibi doğru olan ve asla boşuna iş görmeyen doğa onu böyle işaretlemişti: Sakın! Uyarının yararsız olması, onun hatası değildi. Doğa böyle durumlarda asla suçlanamazdı.

Yemeğin ardından parmaklarını da sildikten sonra Bay Blandois, cebinden bir puro çıkardı ve tekrar pencerenin yanına uzanarak keyfince tüttürmeye başladı, arada bir ince dudaklarının arasından ayrılan dumanı apostroflara dönüştürerek:

"Blandois, Cemiyetle vaziyeti tersine çevireceksin, oğlum. Haha! Lanet olsun, iyi başladın, Blandois! İcabında mükemmel İngilizce veya Fransızca; ailelerin bağırlarına basacakları cinsten! Cevval bir idrak kabiliyetin, mizah hissin, rahatlığın, imalı tavırların, iyi bir görünümün var; netice itibariyle tam bir beyefendisin! Bir beyefendi olarak yaşayacaksın, küçük oğlan ve bir beyefendi olarak öleceksin. Oyun nasıl oynanırsa oynansın kazanacaksın. Herkes senin liyakatini kabul edecek,

Blandois. Sana ağır haksızlık eden Cemiyeti hizaya getireceksin. Lanet olasıca! Sen, doğuştan ve yaradılıştan ateşlisin, Blandois'm!"

Bu beyefendi böyle rahatlatıcı mırıltılarla purosunu içti ve bir şişe şarabını bitirdi. Her ikisi de bitince kendisini oturur bir pozisyona getirdi ve sözlerini sonuçlandıran ciddi bir apostrofla, "Bekle, o zaman!" dedi, "Blandois, maharetli şey, tetikte olmalısın!" ve sonra kalkıp Clennam ve Şti.'nin evine geri döndü.

Onu kapıda, efendisinin talimatıyla salonda iki, merdivende de üçüncü bir mum yakmış olan ve kendisini Bayan Clennam'ın odasına götüren Affery Hanım içeri aldı. Çay sofrası hazırlanmış ve çoğunluk beklenen ziyaretçi resepsiyonlarında görülen birkaç küçük düzenleme yapılmıştı. Bunlar en büyük vesilede bile cüzi olurdu, porselen çay takımlarının çıkmasından ve yatağın ağırbaşlı ve hüzünlü bir örtüyle kaplanmasından öteye gitmezdi. Geri kalanıysa, musalla taşı gibi bir kanepe ve sanki infaz edilmek üzere dul kadın kıyafetleri giymiş figürdü; söndürülmüş küllerin altındaki ateş, ikinci küçük kül yığınıyla ızgara, su ısıtıcısı ve siyah boya kokusu; her şey on beş yıldır olduğu gibiydi.

Bay Flintwinch, Clennam ve Şti.'ye tavsiye edilen beyefendiyi takdim etti. Kucağında mektupla duran Bayan Clennam başını eğdi ve oturmasını rica etti. Birbirlerini dikkatle süzdüler. Bu yalnızca doğal meraktandı.

"Size teşekkür ederim, bayım, benim gibi malûl bir kadını düşündüğünüz için. Buraya iş için gelen çok az şahıs, müşahede etmekten bu kadar uzak birine bahşedecek bir hatırata sahip olmuyor. Sahip olmalarını beklemek de beyhude olurdu. Gözden ırak olan, gönülden de ırak olurmuş. İstisna için müteşekkir olsam da düsturdan şikâyet etmiyorum."

Bay Blandois, tam bir centilmene yakışır biçimde, böylesine uygunsuz zamanda kendisini takdim ederek onu rahatsız etmekten korkuyordu. Bu nedenle affedilmesi için zaten Bay – özür diliyordu, ancak adını almak şerefine nail olamamıştı...

"Bay Flintwinch uzun senelerden beri şirketimizle irtibatlıdır."

Bay Blandois, Bay Flintwinch'in en itaatkâr, hakir kölesiydi. Sayın Flintwinch'e bundan emin olması için yalvardı.

"Kocam öldü," dedi Bayan Clennam, "oğlum da başka bir işin peşinden gitmeyi tercih etti, eski şirketimizin bugünlerde Bay Flintwinch'ten başka bir temsilcisi yoktur."

"Kendinize ne diyorsunuz?" diye haşince talep etti o beyefendi. "İki erkeğin başına sahipsiniz."

"Cinsiyetim beni diskalifiye ediyor," dedi kadın, gözlerini çok hafif Jeremiah'ya doğru çevirerek, "liyakatim olmasına rağmen işte mesul bir rol üstlenmeme mâni oluyor ve bu sebeple Bay Flintwinch alakamı kendininkiyle birleştiriyor ve yürütüyor. Eskisi gibi değil; ancak bazı eski dostlarımız (çoğunlukla bu mektubun yazarları) bizi unutmama nezaketini gösteriyorlar ve biz de emanet ettikleri vazifeleri her zamanki kadar verimkâr bir şekilde üstlenme kudretini muhafaza ediyoruz. Ancak bu, sizi alakadar edecek bir şey değil. Siz İngilizsiniz, değil mi bayım?"

"İmanım, madam, hayır; ben ne doğma ne de büyüme olarak İngilizim. Esasında ben hiçbir ülkeden değilim," dedi Bay Blandois bacağını uzatıp sertçe vurarak. "Köklerimde yarım düzine ülke var."

"Dünyayı çok mu gezip gördünüz?"

"Doğru. Tanrı aşkına, madam, orada, burada, her yerde bulundum!"

"Muhtemelen hiçbir angajmanınız yok. Evli değil misiniz?"

"Madam," dedi Bay Blandois, kaşlarını ucube bir mimikle indirerek, "Cinsiyetinize tapıyorum, lakin evli değilim, hiç evlenmedim."

Masanın yanında, adamın oturduğu yere yakın bir yerde durmuş çay servisi yapan Affery Hanım, adam bu sözleri söylediği sırada rüyadaymış gibi ona bakıyordu ve gözlerinde, kendi gözlerini kaçırmasını engelleyen bir ifade gördüğünü sandı. Bu sanının etkisi elde çaydanlıkla ona bakakalması olmuştu, üstelik bu yalnızca kendisinde değil, besbelli adamda da ve her ikisinin aracılığıyla Bayan Clennam ve Bay Flintwinch'te de sıkıntı yaratmıştı. Böylece herkesin nedenini bilmeden birbirine bakakaldığı kısa bir an yaşandı.

"Affery," dedi hanımı, ilk konuşan o olmuştu. "Sizin neyiniz var?"

"Bilmiyorum," dedi Affery Hanım, boştaki sol elini ziyaretçiye doğru uzatarak. "Bende bir şey yok. Onda var!"

"Bu kadıncağız ne demek istiyor?" diye haykırdı Bay Blandois, önce bembeyaz olup, sonra ateşli bir edayla ve yüzünde öyle ölümcül bir gazap ifadesiyle doğrulmaya başladı ki hareketleri sözlerinin hafifliğiyle tamamen çelişiyordu. "Bu iyi kalpli varlığı anlamak nasıl mümkün oluyor?"

"Mümkün *değil*," dedi Bay Flintwinch, kendini hızla o yöne doğru atarak, "ne demek istediğini kendisi de bilmiyor. O bir salak, aklını se-

fere çıkarmış. Bir doz alacak, öyle bir doz alacak ki! Yürü git şuradan, kadınım," diye ekledi kadının kulağına, "hâlâ Affery olduğunu biliyorken, ben seni hamura çevirmeden."

Kimliğinin karşı karşıya kaldığı tehlikenin farkında olan Affery Hanım, çaydanlığı elinden alan kocasına teslim etti, önlüğünü başına geçirdi ve göz açıp kapayana kadar kayboldu. Ziyaretçi yavaş yavaş gülümsemeye başladı ve yerine oturdu.

"Onu mazur görün, Bay Blandois," dedi Jeremiah, çayı koyarken, "eskidi, arıza yapıyor, olan bu. Şeker alır mıydınız, bayım?"

"Teşekkür ederim, ben çay almayacağım. Affedersiniz, fakat bu çok dikkat çekici bir saat!"

Çay masası, kanepenin yakınında, Bayan Clennam'ın kendi kişisel masasıyla aralarında küçük bir boşluk kalacak biçimde hazırlanmıştı. Bay Blandois, şövalye tavırlarıyla kadının çayını (kızarmış ekmeği zaten yerindeydi) uzatmak için doğrulmuş, fincanı kadının erişebileceği bir yere koyarken her zamanki gibi önünde duran saat dikkatini çekmişti. Bayan Clennam aniden başını kaldırıp ona baktı.

"Müsaade eder misiniz? Teşekkür ederim. Güzel, eski moda bir saat," dedi adam, saati elinde tutarak. "Kullanmak için ağır, ama kocaman ve sahici. Sahici şeylere zaafım vardır. Benim gibi, ben de şahsen sahiciyim. Hah! Eski modaya göre imal edilmiş, çift mahfazalı bir beyefendi saati. Harici mahfazasından çıkarabilir miyim? Teşekkür ederim. Evet? Boncuklarla işlenmiş, eski bir ipek astar! Bunlardan sıklıkla ihtiyar Hollandalılarda ve Belçikalılar arasında gördüm. Antika şeyler!"

"Onlar da eski modadır," dedi Bayan Clennam.

"Çok. Ama bu saat kadar eski değil galiba?"

"Değil."

"Şu şifreleri bu kadar çetrefilleştirmeleri fevkalade!" dedi Bay Blandois, yine kendine özgü gülümsemesiyle aşağıdan bakarak. Şimdi bu, A. U. mu? Hemen her şey olabilir."

"Harfler bunlar."

Bu sürede elinde çay fincanıyla ve içindekini yutmak için ağzını açmış halde dikkatle duran Bay Flintwinch çayını içmeye başladı: Ağzını ancak tamamen doldurduktan sonra bir yudumda indiriyordu; yeniden doldururken de tekrar duraksıyordu.

"A. U. Şüphesiz hassas, enfes, büyüleyici, parlak bir mahluktu," dedi Bay Blandois, mahfazayı tekrar kapatırken. "Bu faraziyeden ha-

tırasına tapıyorum. Maalesef tapmaya çok hazırım, kalbimin huzuru pahasına. Bu bir kusur da olabilir bir erdem de, lakin dişi güzelliğine ve maharetine olan tapınma hissim, karakterimin üç parçasını oluşturuyor, madam."

Bay Flintwinch bu arada kendisine bir fincan daha çay koymuştu ve gözlerini yatalak kadından ayırmadan, büyük yudumlarla içiyordu.

"Burada kalpsiz kalabilirsiniz, bayım," diye cevap verdi kadın Bay Blandois'ya. "O harfler inanıyorum ki herhangi bir adın baş harfleri olarak telakki edilmemiştir."

"Bir düsturundur belki de," dedi Bay Blandois, öylesine.

"Bir cümlenin. İnanıyorum ki daima *Asla Unutma* anlamında olmuştur!"

"Ve tabiatıyla," dedi Bay Blandois, saati yerine iade edip önceki koltuğuna doğru bir adım geri atarak, "siz de unutmazsınız."

Çayını bitirmek üzere olan Bay Flintwinch, hem her zamankinden daha büyük bir yudum aldı hem de sonraki duraksamasını yeni koşullarda yaptı; kafasını geriye atıp bardak hâlâ dudaklarındayken yatalağa baktı. Kadın o kasıtlı konuşma tavrıyla cevap verirken, suratında o kuvvet ve başkalarının jest ve mimiklerinin yerine geçecek olan o yoğun metanet ya da hırçınlık havası vardı: "Hayır, efendim, unutmam. Uzun yıllar boyunca benimki kadar monoton bir hayat sürmek, unutmaya imkân vermiyor. İnsanın bir kendi kendini terbiye etme hayatı sürmesi, unutmaya imkân vermiyor. Kefaret ödememizi icap ettiren hatalarımızın (ki her birimizin, Âdem'in bütün evlatlarının var) farkında olup huzur aramak, unutma arzusunu meşrulaştırmıyor. Bu sebeple uzun süredir onu reddettim ve artık ne unutuyorum ne de unutmak istiyorum."

Bir süredir çay fincanının dibinde kalanı döndürüp duran Bay Flintwinch, bu noktada onu kafasına dikti ve işini bitirmiş gibi bir edayla fincanı tepsiye iade ederken bu konuda ne düşündüğünü sorgulayan gözlerini Bay Blandois'ya çevirdi.

"Hepsi, madam," dedi Bay Blandois, bembeyaz eli göğsünde, en havalı tavrıyla eğilerek, "'tabiatıyla' kelimesiyle ifade bulur, ki bu kelimeyi kifayetle idrak ve takdirle istihdam ettiğim için gururluyum (takdir etmesem Blandois olmazdım).

"Sizin gibi," dedi kadın, "zevk sahibi, değişiklikten hoşlanan, kibar, asil huylu ve asil muameleye alışık bir beyefendinin..."

"Oh, madam! Tanrı aşkına!"

"... böyle bir şahsiyetin içinde bulunduğum şartları tam olarak idrak edebileceğinden şüphe hissedersem beni affedin, bayım. Size doktrin empoze etmek istemem," önündeki kaskatı, soluk defter yığınına bakarak, "(zira yolunuza gidersiniz ve neticeleri sizin başınıza kalır) ama şu kadarını söyleyebilirim: ben rotamı ispatlanmış ve tecrübe edilmiş kılavuzlara göre şekillendiririm ve onlarla gemim asla batmaz –mümkün değil– ve o üç harf ile nakledilmek istenen tembihe kayıtsız kalsaydım şimdikinin yarısı kadar ıslah olmazdım."

Bu vesileye, görünmeyen bir rakiple tartışmak için atılma şekli ilginçti. Belki bu, daha sağduyulu, daima kendisine ve kendi aldanmasına karşı çıkan tarafıydı.

"Sıhhatli ve hür hayatımdaki cehaletimi unutmuş olsam şimdi mahkûm olduğum hayattan şikâyet edebilirdim. Asla yapmam; asla yapmadım. Bu sahnenin, dünyanın, kendi tozundan yapılmış mahluklar için bilhassa bir kasvet, meşakkat ve karanlık bir imtihan sahnesi olmak için mevcut olduğunu unutsaydım beyhudeliklerine daha fazla hassasiyet hissedebilirdim. Lakin böyle bir hassasiyetim yok. Her birimizin, tatmin edilmesi icap eden bir gazabın nesnesi olduğumuzu (çoğunlukla haklı yere) ve ona karşı koyacak bir hareket olmadığını bilmesem, burada hapsolmuş olan benle şuradan geçenler arasındaki farkları yakınabilirdim. Ama burada bulduğum tatmini bulmam ve burada hallettiklerimi halletmem için seçilmiş olmayı, bir lütuf ve iyilik olarak kabul ediyorum. Aksi halde acılarımın benim için hiçbir manası olmazdı. Bu sebeple hiçbir şeyi unutmuyorum ve unutmam da. Bu sebeple memnunum ve benim için milyonlardan daha kıymetli." Bu kelimeleri konuşurken elini saatin üzerine koydu ve onu her zamanki yerine tam olarak geri getirdi. Ardından, parmağı üzerinde, ona bir süre gözünü ayırmadan ve meydan okurcasına baktı.

Bay Blandois, bu arz ve beyanı çok dikkatle izlemişti, gözlerini hanımefendiden ayırmadan, düşünceli bir edayla iki eliyle bıyıklarını sıvazlayarak. Bay Flintwinch ise kıpır kıpırdı ve şimdi söze girdi.

"Tamam, tamam, tamam!" dedi. "Bu güzelce anlaşıldı, Bayan Clennam, siz de dindarca ve güzel konuştunuz. Zannedersem Bay Blandois dindar cinsten biri değil."

"Tam aksine, efendim!" diye itiraz etti beyefendi, parmaklarını şaklatarak. "Affedersiniz! Bu benim karakterimin bir parçasıdır. Ben has-

sas, şevkli, vicdanlı ve hayal gücü kuvvetli biriyim. Hassas, şevkli, vicdanlı ve hayal gücü kuvvetli biri ya böyle olur ya da hiçbir şey olmaz!"

Adam çalımlı bir tavırla sandalyesinden kalkarken (çünkü bütün bu gibi adamlarda olduğu gibi her ne yaparsa yapsın ifrata vardırmak, bazen kıl payı dahi olsa bu adam için karakteristikti) Bay Flintwinch'in yüzünde, onun hiçbir şey olmayabileceğine dair bir şüphe belirdi ve Bayan Clennam'dan izin istemek için yaklaştı.

"Sizin gözünüze yaşlı ve hasta bir kadının egoistliği gibi görünse de," dedi kadın şimdi de, "lakin esasında hasbelkader yaptığınız ima vasıtasıyla kendim ve hastalıklarım mevzuuna çekildim. Beni ziyarete gelecek kadar düşünceli olduğunuza göre, ümit ederim ki bunu dikkate almayacak kadar da düşünceli davranırsınız. Lütfen bana iltifat etmeyin." Besbelli adam iltifat etmek üzereydi. "Bay Flintwinch size herhangi bir hizmette bulunmaktan mesut olacaktır ve ümit ederim ki bu şehirde hoşça vakit geçirirsiniz."

Bay Blandois kadına teşekkür etti ve ona birkaç kez eliyle öpücük yolladı. "Bu eski bir oda," dedi ani bir canlılıkla, kapının yanına yaklaştığında, "öyle bir bağ hissettim ki fark etmemişim. Ama hakiki eski bir oda."

"Burası hakiki eski bir ev," dedi Bayan Clennam, donmuş gülümsemesiyle. "Bir şeymiş gibi görünmeye çalışmayan, antika dünyanın bir parçası."

"İmanım!" diye haykırdı ziyaretçi. "Bay Flintwinch çıkışta bana odaları gösterecek olursa minnettar kalırım. Eski evlere zaafım vardır. Birçok zaafım var, ama hiçbiri bundan büyük değil. Her şeyde pitoresk olanı severim ve incelerim. Bana da pitoresk dendiği olmuştur. Pitoresk olmak benim için bir marifet değil –belki daha büyük marifetlerim vardır– fakat ezkaza olabilirim. Sempati, sempati!"

"Size önceden söyleyeyim, Bay Blandois, çok izbe ve çok çıplak bulacaksınız," dedi Jeremiah, bir mum alarak. "Baktığınıza değmeyecek." Ama Bay Blandois, arkadan dostça bir şekilde şaplak atarak sadece güldü; böylece bu Blandois, Bayan Clennam'a tekrar eliyle öpücük yolladı ve birlikte odadan çıktılar.

"Merdiven çıkmak sizi rahatsız edecek mi?" diye sordu Jeremiah sahanlıkta. "Tam aksine, Bay Flintwinch; sizi yormazsa ben zevk alırım!"

Bay Flintwinch böylece merdivenlerden yukarı sürünmeye başladı, Bay Blandois da onu yakından izledi. Arthur'un döndüğü gece kaldığı

çatı katındaki büyük yatak odasına çıktılar. "Buyurun, Bay Blandois!" dedi Jeremiah, odayı göstererek, "Umanm görmek için buraya kadar tırmandığınıza değmiştir. İtiraf ederim ki benim değmiyor."

Bay Blandois mest olmuş bir halde, başka çatı katı odalardan ve geçitlerden dolaşıp tekrar merdivenlerden indiler. Bu noktada, ziyaretçinin etrafa hızlıca bir göz attıktan sonra herhangi bir odaya bakmadığını, sürekli olarak kendisine, Bay Flintwinch'e bakması Bay Flintwinch'in dikkatini çekti. Düşüncelerinin ardında bunu keşfedince, başka bir deney için merdivenlerde bir geriye dönme hareketi yaptı. Doğruca adamla göz göze geldiler ve o anda ziyaretçi, o çirkin burun ve bıyık oyunuyla, şeytanice, sessiz bir kahkahayla güldü (tıpkı Bayan Clennam'ın odasını terk ettiklerinden beri benzer anlarda yaptığı gibi.)

Ziyaretçiden çok daha kısa bir adam olan Bay Flintwinch, böylelikle yüksek bir yerden kendisine yönelmiş nahoş bir sırıtışa maruz kalmanın fiziksel dezavantajını yaşıyordu; merdivenlerden önde inerken, genellikle ötekinden bir ya da iki basamak daha da aşağıda olduğu için bu dezavantaj daha da artmıştı. İstenmeden meydana gelen bu eşitsizlik, müteveffa Bay Clennam'ın odasına girmeleriyle ortadan kalkana kadar Bay Blandois'a tekrar bakmayı erteledi. Ama sonra aniden arkasına dönünce bakışlarının değişmemiş olduğunu gördü.

"Son derece takdire şayan, eski bir ev," diye gülümsedi Bay Blandois. "Öyle esrarengiz ki. Burada hiç perili ev gürültüleri duymuyor musunuz?"

"Gürültü," diye cevap verdi Bay Flintwinch. "Hayır."

"İblisler falan?"

"Yok," dedi Bay Flintwinch, sorgudan sıkılarak, "kendilerini bu ad ve bu sıfatla tanıtan olmadı."

"Haha! Burada bir portre görüyorum."

(Hâlâ sanki portre oymuş gibi Bay Flintwinch'e bakarak.)

"Bu bir portre, efendim, sizin de gördüğünüz gibi."

"Öznesi kimdir, sorabilir miyim, Bay Flintwinch?"

"Bay Clennam, müteveffa. Kocası."

"Dikkate şayan saatin eski sahibi mi yoksa?" dedi ziyaretçi.

Gözlerini portreye çeviren Bay Flintwinch, tekrar tekrar sağa sola bükülere kendini yine aynı bakışın ve sırıtışın hedefinde buldu. "Evet, Bay Blandois," dedi mayhoş bir edayla, "ona, ondan önceki amcasına

ve ondan da önceki Tanrı bilir kime aitti; soyağacı hakkında söyleyebileceğim tek şey budur."

"Çok baskın bir karakter, Bay Flintwinch, yukarıdaki dostumuz."

"Evet, efendim," dedi Jeremiah, tekrar bu diyalog boyunca sürekli yaptığı şekilde, sapı kısa kalmış cıvata makinesi gibi ziyaretçiye dönerek; çünkü diğeri asla değişmiyor ve kendisi her seferinde biraz geri çekilmek zorunda kalıyordu. "Olağanüstü bir kadın. Büyük metanet, büyük zihin kuvveti."

"Herhalde çok mesuttular," dedi Blandois.

"Kim?" diye sordu Bay Flintwinch, bir vida dönüşü daha yaparak.

Blandois sağ işaretparmağını hasta odasına, sol işaretparmağını ise portreye doğru kaldırdı, sonra ellerini beline koyup bacaklarını açarak durdu ve ilerleyen burnu ve gerileyen bıyığıyla Bay Flintwinch'e gülümsedi.

"Herhalde diğer evli insanlar kadar mesuttular," diye cevap verdi Bay Flintwinch. "Bilemem. Bilmiyorum. Her ailenin sırları vardır."

"Sırlar!" diye haykırdı Bay Blandois, çabucak. "Bir daha söyleyin, oğlum."

"Dedim ki," diye cevap verdi Bay Flintwinch, adam kendisini öylesine aniden şişirmişti ki Flintwinch yüzünü neredeyse genişlemiş göğsüne sürtüyordu. "Her ailenin sırları vardır, diyordum."

"Vardır ya!" diye haykırdı diğeri, adamı iki omzundan yakalayıp ileri geri sallayarak. "Haha! Haklısın. Vardır ya! Sırlar! Vay Canına! Bazı ailelerde şeytanın kendi sırlarının ta kendisi vardır, Bay Flintwinch!" Bunları söyledikten ve Bay Flintwinch'in her iki omzuna, sanki samimi ve esprili bir şekilde yaptığı şakaya destek olması için birkaç şaplak attıktan sonra kollarını yukarı kaldırdı, başını arkaya attı, arkasından ellerini bağladı ve kükreme gibi bir kahkaha patlattı. Bay Flintwinch'in yine ona bir dönüş yapmaya çalışması boşunaydı. Kahkahasını patlatmıştı.

"Ama bir saniye, bana mumla yardım edin," dedi gülmesi bitince. "Şu dikkate şayan hanımefendinin kocasına bir bakalım. Hah!" dedi ışığı kol mesafesinde tutarak. "Burada da suratta kararlı bir ifade var, her ne kadar aynı karakterden olmasa da. Sanki –neydi o– *Asla Unutma* diyormuş gibi, öyle değil mi Bay Flintwinch?"

"Aman Tanrım, öyle, efendim!"

Mum iade ederken ona bir kez daha baktı; sonra da birlikte salona girdikleri sırada, burasının gerçekten büyüleyici bir eski ev olduğunu ve yüz sterlin verseler onu inceleme fırsatını kaçırmayacak kadar

hoşlandığını açıkladı. Bay Blandois'nın tavrında genel bir değişikliğe neden olan, daha kaba ve daha pürüzlü, daha şiddetli ve daha küstah hale getiren bu tekil özgürlükler boyunca, Bay Flintwinch kayış gibi yüzünün hareketsizliğini koruyordu. Belki de o dostça kesip atma işleminin sonucunda biraz fazla askıda kalmış gibi görünmenin ötesinde, dışandan bakınca ılımlıydı. Keşif gezilerini salonun yanındaki küçük odada tamamladılar ve o da orada durup Bay Blandois'ya baktı.

"Bu kadar memnun olmanıza sevindim," dedi sakin bir ses tonuyla. "Bunu beklemiyordum. Ruh haliniz pek iyi görünüyor."

"Ruh halim harikulade," diye cevap verdi Blandois. "Şerefim üzerine yemin ederim ki ruhum bundan daha ferah olmamıştır. Size de hiç malum olur mu, Bay Flintwinch?"

"O deyimle ne kastettiğinizi bildiğimden emin değilim, efendim," diye cevap verdi bu beyefendi.

"Mesela bu vaziyette, Bay Flintwinch, müphem müstakbel sevinç beklentileri diyebilirsiniz."

"Halihazırda öyle bir ihsasa hassas olduğumu söyleyemem," diye karşılık verdi Bay Flintwinch, son derece ciddi bir tavırla. "Geldiğini hissedersem, bahsederim."

"Şimdi bana," dedi Blandois, "bana, oğlum, bu gece birbirimizi iyi tanıyacağımız malum oluyor. Bunun geldiğini hissediyor musun?"

"H-hayır," diye cevap verdi Bay Flintwinch, kendisini temkinle sorgulayarak. "Zannetmiyorum."

"Çok yakından tanışacağımız bana çok kuvvetle malum oluyor, sizde henüz böyle bir his yok mu?"

"Henüz yok," dedi Bay Flintwinch.

Bay Blandois onu tekrar iki omzundan tuttu ve önceki neşeli tavrıyla biraz itip kaktı, sonra koluna girerek, gelip onunla birlikte eski bir kurt gibi bir şişe şarap içmeye davet etti.

Bay Flintwinch bir an bile kararsızlık yaşamadan daveti kabul etti ve gece olduğundan bu yana pencerelerde, çatılarda ve kaldırımlarda takırdayan şiddetli yağmurun eşliğinde, gezginin yerleştiği odaya gittiler. Gök gürültüleri ve şimşekler çoktan geçmişti, ama yağmur kudurmuştu. Bay Blandois'nın odasına vardıklarında o yiğit beyefendi bir şişe şarap sipariş etti. Sonra o pencerenin kenarına yerleşirken, Bay Flintwinch de aralanndaki masanın diğer yanındaki sandalyeye ilişti. Bay Blandois evdeki en büyük kadehleri kullanmalannı teklif etti, Flintwinch de

bunu onayladı. Kadehler dolduruldu ve Bay Blandois, şamatalı bir neşeyle kadehinin tepesini Bay Flintwinch'inkinin altıyla, kendi kadehinin altını da Bay Flintwinch'inkinin tepesiyle tokuşturdu ve kendisine malum olan samimi tanışıklığın şerefine içti. Bay Flintwinch de ciddi bir tavırla sağlığına kadeh kaldırdı, içebileceği kadar şarap içti ve hiçbir şey söylemedi. Bay Blandois'nın kadeh tokuşturduğu sıklıkla (ki her yeniden doldurmada bunu yapıyordu), Bay Flintwinch de kendisine düşen tokuşturmayı vurdumduymaz bir edayla yerine getiriyordu ve yine aynı vurdumduymaz edayla arkadaşının şarabını da halledebilirdi: neticede damağının eşyası haricinde sadece bir fıçıydı.

Kısacası, Bay Blandois anladı ki ketum Flintwinch'e porto şarabı dökmek adamı açmaya değil, kapamaya yarıyordu. Dahası, bütün gece ya da bir vesile olsa ertesi gün ve bütün sonraki gece boyunca devam edebilmesi için mükemmel bir yeteneğe sahipti; oysa Bay Blandois çok geçmeden aşırı kurumlanmaya ve böbürlenmeye başlamış olduğunu fark etti. Bu nedenle, üçüncü şişenin sonunda eğlenceyi sona erdirdi.

Bay Flintwinch ayrılırken yüzünde bir işadamı ifadesiyle, "Yarın sabah bizi çağırırsınız, efendim," dedi.

"Lahanam," dedi diğeri ona, iki eliyle yakasına yapışarak, "sizi çağıracağım, hiç korkmayın. *Adieu*, sevgili Flintwinch'im. Ayrılırken," Burada onu güney tarzı bir hareketle kucakladı ve her iki yanağından güzelce öptü; "bir beyefendi sözü veriyorum! Binlerce gök gürültüsü aşkına, beni tekrar göreceksiniz!"

Ertesi gün ortaya çıkmadı, ama mektup beklendiği gibi geldi. Bay Flintwinch gece onu soruşturunca hayretle öğrendi ki faturasını ödemiş, Calais üzerinden Kıta Avrupası'na dönmüştü. Bununla birlikte, Jeremiah'nın düşünceli yüz ifadesinde, Bay Blandois'nın bu vesileyle sözünü tutacağına ve tekrar görüneceğine dair canlı bir inanç vardı.

Bölüm XXXI
Ruh

Herhangi biri herhangi bir gün, metropolün kalabalık caddelerinde, cılız, kırışık, sararmış yaşlı bir adamın yanından geçebilirdi (göklerde bu kadar halsiz bir kıvılcımı çıkaracak kadar donuk bir yıldız olsaydı yıldızlardan düştüğü sanılabilirdi), adam gürültüden ve keşmekeşten

afallamış ve biraz da korkmuş bir havayla sürünerek ilerliyordu. Bu yaşlı adam her zaman küçük bir yaşlı adamdı. Büyük bir yaşlı adam olmuşsa bile, küçük bir yaşlı adam olana kadar büzülmüştü; her zaman küçük bir yaşlı adam olmuşsa da daha da küçük bir yaşlı adam olana kadar küçülmüştü. Ceketi ne herhangi bir dönemde ne de herhangi bir yerde moda olmuş bir renge ve kesime sahipti. Besbelli ne onun için ne de herhangi bir ölümlü için dikilmişti. Bir toptancı bu nitelikte beş bin ceket için Yazgı'yla anlaşmış ve Yazgı da, sonu gelmez bir yaşlı adamlar kuyruğunda sırası gelen bu yaşlı adama bu eski ceketi ödünç vermişti. Ceketin daima başkalarına hiç benzemeyen, kocaman, donuk metal düğmeleri vardı. Bu yaşlı adam, zavallı kafasının şekline hiç uyum sağlamayan, yıpranmış, havasız ama yine de sert bir şapka takmıştı. Kaba gömleği ve kaba eşarbı da ceketinden ve şapkasından daha fazla kişilik sahibi değildi; onlarda da kendisine, hiç kimseye ait olmama karakteri vardı. Yine de bu yaşlı adam, giyinmeye ve halka açık yerler için hazırlanmaya pek alışkın olmayan bir havayla bu giysileri giymişti; sanki zamanının büyük bir bölümünü bir takke ve cüppeyle geçirmiş gibiydi. Ve böylece bu yaşlı adam da bir kıtlığın ikinci yılındaki bir kır faresinin, şehir faresini görmek için geldiği kedi dolu bir şehirde şehir faresinin konutuna doğru pürdikkat ilerlemesi gibi sokaklardan geçmekteydi.

Bazen tatil günlerinde akşamlara doğru, hafifçe artmış bir dermansızlıkla ve yaşlı gözleri nemli ve bataklık gibi bir ışıkla parıldayarak yürüdüğü görülürdü. O zamanlarda, küçük yaşlı adam sarhoştur. Çok az bir ölçü ona ağır gelebilir; kararsız bacakları yarım maşrapa birayla çözülebilirdi. Bazı acıyan tanıdıklar –sıklıkla tesadüfen tanışılmış– mecalsizliğini bir bira ısmarlayarak ısıtmak ister ve sonuç, o tekrar geçmeden önce normalden daha uzun bir zamanın geçmesi olurdu. Çünkü küçük yaşlı adam evine, İmarethane'ye gitmektedir; iyi hal nedeniyle onu sıklıkla dışarıya çıkarmazlar (aslında bence çıkarırlar, güneşin altında dışarıya çıkabileceği birkaç yılı kaldığı göz önünde bulundurulursa); kötü hal görüldüğü takdirde de onu, her biri diğerleri gibi kokan elli dokuz yaşlı adamla birlikte iyice kapatırlar.

Bayan Plornish'in babası –kamış gibi, cırlak, yıpranmış bir kuşa benzeyen yaşlı bir beyefendi, kendi deyimiyle müzik ciltleme işi yapmış ve büyük talihsizliklerle karşılaşmış, yolunu nadiren bulabilmiş veya görebilmiş, ödeyebilmiş ya da ne yaparsa yapsın bir geçit bulamamış

bir adam olarak– kendi isteğiyle, Bay Plornish'i Marshalsea Kolejine taşıyan anlaşmanın sonuçlandırılmasıyla, yasalar tarafından mahallesinin İyi Samiriyelisi olması emredilmiş olan İmarethane'ye çekilmişti (iki peni olmadan, ki bunun sebebi kötü siyasi iktisattı). Damadı içinde bulunduğu zorlukların son haddine gelmeden önce, Yaşlı Nandy (yasal inzivasında ona hep böyle hitap edilirdi, ama Kanayan Yürekler arasında Yaşlı Bay Nandy diye bilinirdi), Plornish şöminesinin bir köşesinde oturmuş ve Plornish dolabından bir lokma bir şey yiyip içmişti. Hâlâ Talih damadının yüzüne güldüğü zaman yine o evcil konumuna döneceğini umuyordu; bu arada, Talih kıpırtısız durmaya devam ettiği sürece, bir koku topluluğunu oluşturan küçük yaşlı insanlardan biriydi ve öyle kalmaya da kararlıydı.

Fakat onun içinde fakirlik yoktu, sırtında asla demode bir ceket olmazdı, hiçbir Yaşlı Erkekler Koğuşu da kızının hayranlığını söndüremezdi. Bayan Plornish, babasının yeteneklerinden, onu Lord Şansölye yapmış olsalar muhtemelen bu kadar gurur duyardı. Adam Lord Chamberlain olsa, görgüsünün hoşluğu ve uygunluğuna bu kadar kesin bir inancı olurdu. Zavallı küçük yaşlı adam, Chloe ve Phyllis ile ve Strephon'un Venüs'ün oğlu tarafından yaralanmasını anlatan, çoktan modası geçmiş, cansız ve sıkıcı küçük şarkılar biliyordu; Bayan Plornish içinse, bir bebeğin çevirdiği zayıf, küçük, kırık bir laternaya benzer bu basit şarkıları icra ettiği iç çırpıntıları ve cıvıldamalardan oluşan bir müzik Opera'da bile yoktu. Onun "çıktığı" günlerinde, "budanmış yaşlı erkekler manzarasında o ışık serpintilerinde", et yiyip güçlendiği ve üzerine de yarım penilik portosunu da içtiğinde ona, "Bize bir şarkı söyle, Baba," demek Bayan Plornish'e hem zevk hem de hüzün verirdi. O zaman onlara Chloe'yi sunardı ya da özelikle iyi bir ruh halindeyse Phyllis'i –emekli olduğundan beri Strephon'a pek takılmamıştı– ve sonra Bayan Plornish babası gibi şarkı söyleyebilen kimseyi tanımadığını söyler ve gözlerini silerdi.

Bu vesilelerle Saraydan gelmiş olsaydı, yok, hayır, son muazzam başarısızlığını takdim etmek ve tanıtmak için ecnebi bir Saraydan muzaffer dönen soylu Buzdolabı olsaydı, Bayan Plornish onu Kanayan Yürek Avlusunda daha yüksek bir yere koyamazdı. "İşte babam," derdi, onu bir komşuya takdim ederek. "Babam pek yakında temelli bizimle evde olacak. Babam çok hoş değil mi? Babam her zamankinden daha da tatlı şarkı söylüyor; onu şimdi bir dinleseniz bir daha asla unutmazsınız."

Bay Plornish'e gelince, o Bay Nandy'nin kızıyla evlenirken bu inanç malzemeleriyle de evlenmişti ve yalnızca, bu kadar yetenekli yaşlı bir beyefendinin nasıl olup da servet kazanamadığını merak ediyordu. Epeyce düşündükten sonra bunu, gençken müzikal dehasının bilimsel olarak geliştirilmemiş olmasına dayandırıyordu. "Neden," diyordu Bay Plornish, "neden müziğin kendisi sizde varken, müzik ciltlemekle uğraşasınız ki? Bence mesele budur."

Yaşlı Nandy'nin bir müşterisi vardı: tek bir müşterisi. Belli bir şatafatla –özür diler gibi, sanki daima fakirliği ve sadeliği nedeniyle bu yaşlı arkadaşla beklenenden daha yakın olmaktan kendisini alamadığına tanıklık edecek bir hayran kitlesi ediniyormuş gibi– kendisine çok iyi davranan bir müşteriydi. Yaşlı Nandy, birkaç kez Marshalsea Kolejinde bulunmuştu, oradaki kısa süreli mahpusluğu sırasında damadıyla iletişimde olmuş ve önce derece derece, daha sonra kapsamlı olarak o milli kuruluşun Babasının hamiliğini kazanma mutluluğuna ermişti.

Bay Dorrit, bu yaşlı adamı sanki yaşlı adam onu bir tür feodal imtiyaz altında tutuyormuş gibi kabul etmeyi âdet edinmişti. Kiracılığın ilkel bir durumda olduğu dış mahallelerin birinden saygısını sunmaya gelmiş gibi ona küçük lezzetler ve çaylar ikram ederdi.

Hatta bazen adamın övülecek derecede sadakat gösteren, çok kadim bir hizmetkân olduğuna yemin edebilirdi. Ondan söz ettiği zamanlarda eski bir pansiyoncusu olarak söz ederdi. Onu görmekten, gittikten sonra da çökmüş hali hakkında yorum yapmaktan büyük bir memnuniyet duyardı. O zavallı yaratığın başını dik tutabilmesi ona çok şaşırtıcı görünürdü. "İmarethanede, bayım, Birlikte; mahremiyet yok, ziyaretçi yok, makam yok, hürmet yok, hususiyet yok. Son derece müessif!"

Yaşlı Nandy'nin doğum günüydü ve onu dışarıya bıraktılar. Doğum günü olmasıyla ilgili hiçbir şey söylemedi, yoksa onu tutarlardı; çünkü bu gibi yaşlı adamlar doğmamalıdır. Her zamanki gibi sokaklardan Kanayan Yürek Avlusuna geçti, akşam yemeğini kızıyla ve damadıyla yedi ve onlara bir Phyllis sundu. Henüz bitirmişti ki Küçük Dorrit nasıl olduklarını görmek için uğradı.

"Bayan Dorrit," dedi Bayan Plornish, "işte Babam! Pek hoş görünmüyor mu? Ve böyle de bir sesi var!"

Küçük Dorrit adama elini uzattı ve gülümseyerek uzun zamandır onu görmediğini söyledi.

"Hayır, zavallı Babama çok katı davranıyorlar," dedi Bayan Plornish, yüzü uzayarak, "kendisine faydası olacak kadar değişiklik ve temiz havadan mahrum ediyorlar. Fakat pek yakında temelli evde olacak. Değil mi Baba?"

"Evet, hayatım, öyle ümit ediyorum. Hayırlısıyla, Tanrının izniyle."

Burada Bay Plornish, her fırsatta yaptığı konuşmayı kelimesi kelimesine tekrarladı. Bu, aşağıdaki kelimelerle ifade edilmişti:

"John Edward Nandy. Bayım. Bu çatının altında bir onsluk kayıntı veya içecek varsa payınıza düşenin tamamını lütfen buyurun. Bu çatının altında bir avuç ateş veya bir lokma yatak varsa payınıza düşenin tamamını lütfen buyurun. Olur da bu çatının altında bir şey yoksa, bunun da payınıza düşenini buyurun, sanki bir şeymiş gibi, az ya da çok. Demek istediğim budur ve sizi aldatmıyorum ve netice olarak ve bu yüzden, neden olmasın?"

Bay Plornish'in her zaman sanki büyük emek vererek yaratmış olduğu (ki kuşkusuz öyleydi) bu açık seçik hitaba, Bayan Plornish'in babası cıvıldayarak cevap verdi:

"Size çok teşekkür ederim, Thomas ve niyetlerinizi iyi bilirim, ki size teşekkür etmemin sebebi budur. Ama hayır, Thomas. Çocuklarınızın ağzından lokmaları almayacağınız o günler gelene kadar bunu yapamam, ki buna hangi adla hitap ederseniz edin bu düpedüz ağızlarından almak olur ve mahrum bırakmaya eşdeğerdir, kaldı ki o günler gelebilecek olsalar da pek yakında gelmeyeceklerdir, işte bu yüzden hayır Thomas, hayır!"

Elinde önlüğünün köşesiyle yüzünü biraz saklayan Bayan Plornish, tekrar Bayan Dorrit'le konuşmaya geri dönerek, herhangi bir sakıncası olmadığı takdirde, Babasının saygılarını sunmak için suyu aşacağını söyledi.

Buna cevap olarak, "Doğruca eve gidiyorum, benimle gelirse onunla alakadar olmaktan çok mesut olurum," dedi her zaman zayıfların hislerini düşünen Küçük Dorrit.

"İşte, Baba!" diye haykırdı Bayan Plornish. "Siz Bayan Dorrit'le birlikte yürüyüşe çıkacak neşeli bir gençsiniz! Boyunbağınıza şöyle güzel bir fiyonk atayım, zira tam bir yakışıklısınız, Baba."

Bu küçük şakayla kızı adamın üstünü başını düzeltti ve ona sevecen bir tavırla sarıldı, sonra zayıf çocuğu kollarında durur, güçlü çocuğu merdivenlerden aşağıya koştururken, küçük yaşlı babasının Küçük Dorrit'in koluna girerek gidişini izledi.

Ağır adımlarla yürüdüler, Küçük Dorrit adamı Demir Köprü'ye götürdü ve dinlenmesi için orada oturttu; suya baktılar, gemicilikten söz ettiler ve yaşlı adam kendisine bir gemi dolusu altın gelecek olsa yapacaklarını anlattı (planı Plornish'ler ve kendisi için Tea Gardens'ta soylu bir köşk satın alıp hayatlarının geri kalan kısmını bir garsonun gözetiminde yaşamaktı) ve bu, yaşlı adam için özel bir doğum günüydü. Varacakları yere beş dakika mesafe kalmıştı ki kızın kendi sokağının köşesinde, başında yeni bonesiyle aynı limana yaklaşan Fanny ile karşılaştılar.

"Oh, aman Tanrım, Amy!" diye haykırdı genç hanım, şaşkınlıkla. "Kasıtlı olamazsın!"

"Nasıl kasıtlı, sevgili Fanny?"

"Pekâlâ! Seninle alakalı birçok şeye inanabilirdim," diye cevap verdi genç hanım, ciddi bir öfkeyle, "fakat buna ben bile inanamazdım, senden duysam bile!"

"Fanny!" diye haykırdı Küçük Dorrit, incinmiş ve şaşırmış bir halde.

"Ah! Bana Fanny deme, küçük kötü şey, deme! Güpegündüz sokakta, bir Dilenciyle!" (Bu son sözcüğü bir hava tabancasından fırlayan bir bilye gibi savurmuştu).

"Ah, Fanny!"

"Bana Fanny deme, zira buna tahammül etmeyeceğim! Böyle bir şey bilmiyordum. Her vesileyle bizi rezil etmeye kararlı olman hakikaten rezillik. Seni gidi kötü, küçük şey!"

"Bu zavallı yaşlı adamla alakadar olmak," dedi Küçük Dorrit, son derece nazik bir tavırla, "birilerini rezil mi ediyor?"

"Evet, küçük hanım," dedi kız kardeşi, "ve bunu bilmelisin. Ve biliyorsun ve bildiğin için yapıyorsun. Hayatında en büyük zevkin, ailene talihsizliklerini hatırlatmak. Ve bir sonraki büyük zevkin de aşağılık insanlarla arkadaşlık etmek. Lakin sende bir edep anlayışı olmasa da bende var. Bana yolun diğer tarafında rahatsız edilmeden yürümem için izin ver."

Bunu dedikten sonra hızla karşıya geçti. Bir iki adım geride saygıyla eğilip kalkan (çünkü Fanny söze başladığında Küçük Dorrit merak içinde kolunu bırakmıştı) ve yolu kestiği için sabırsız yolcuların itip kakarak lanetlediği yaşlı yüz karası, refakatçisinin yanına döndü ve biraz terelelli bir halde, "Ümit ederim ki muazzez babanızla alakalı bir mesele yoktur, küçük hanım? Ümit ederim ki muazzez ailenizle alakalı bir mesele yoktur?" dedi.

"Hayır, hayır," dedi Küçük Dorrit. "Hayır, teşekkür ederim. Bana kolunuzu tekrar verin, Bay Nandy. Az sonra orada olacağız."

Böylece onunla daha önceki gibi konuşmaya devam etti ve kulübeye geldiler, Bay Chivery'yi nöbette buldular ve içeri girdiler. Tam onlar kol kola Hapishaneye girdikleri sırada Marshalsea'nin Babası da kulübeye doğru yürüyordu. Yaklaştıklarını görünce adam muazzam bir rahatsızlık ve zihninsel bunalım belirtileri göstermeye başladı ve –o inayetli şahsiyetin huzurunda her zaman yaptığı gibi selam verdikten sonra şapkası elinde duran Yaşlı Nandy'yi hiç kale almadan– geri dönerek çabucak kendi giriş kapısına doğru yürüyüp merdivenlerden yukarı çıktı.

Gecenin berbat bir saatinde koruması altına almış olduğu yaşlı talihsizi, hemen döneceğine dair söz vererek orada bırakan Küçük Dorrit babasının arkasından seğirtti, merdivenlerdeyken Fanny'nin de haysiyeti kırılmış bir hışımla kendisinin arkasından çıktığını fark etti. Üçü odaya neredeyse birlikte girdi; Baba sandalyesine oturdu, yüzünü ellerine gömdü ve inledi.

"Tabii," dedi Fanny. "Çok münasip. Zavallı, bağrı yanık Papiş! Şimdi bana inanmışsınızdır, küçük hanım?"

"Ne oldu, baba?" diye haykırdı Küçük Dorrit. "Sizi mutsuz mu ettim baba? Ümit ederim ki etmemişimdir!"

"Ümit edersin, sahi mi! Vay canına! Ah, sen..." Fanny yeterince güçlü bir ifade bulmak için duraksadı, "seni avam fikirli küçük Amy! Kusursuz hapishane çocuğu!"

Adam elini sallayarak bu kızgın suçlamaları durdurdu, hıçkırarak yüzünü kaldırdı ve hüzünlü kafasını küçük kızına doğru salladı: "Amy, masum niyetli olduğunu biliyorum. Ama ciğerimi parçalıyorsun."

"Masum niyetliymiş!" diye araya daldı yatışmaz Fanny. "Bilmem ne niyetli! Aşağılık niyetli! Ailenin aşağılanmasına niyetli!"

"Baba!" diye haykırdı Küçük Dorrit, solgundu ve titriyordu. "Çok üzgünüm. Lütfen beni affedin. Ne yaptığımı söyleyin ki tekrar olmasın!"

"Ne yaptığını, öyle mi, seni küçük boğuntucu mal!" diye haykırdı Fanny. "Ne yaptığını gayet iyi biliyorsun. Sana zaten söyledim, inkâr etmeye kalkıp İlahi Takdiri hiçe sayma!"

"Sus! Amy," dedi babası, cep mendilini birkaç kez yüzünden geçirip dizinin üzerindeki eliyle kasıntıyla kavrayarak, "Burada sizin seçkinliğiniz için elimden gelen her şeyi yaptım; sana burada bir pozisyon

vermek için elimden geleni yaptım. Başarmış da olabilirim başaramamış da. Bunun farkında olabilirsin de olmayabilirsin de. Mütalaa etmeyeceğim. Burada rezil olmanın haricinde her şeye katlandım. Bundan kaçınmış olmaktan mesuttum, ta ki bugüne kadar."

Burada kasılmış yumruğu açıldı ve cep mendilini yine gözlerine götürdü. Yanıbaşında yerde oturan Küçük Dorrit, yalvaran eli adamın kolunda, pişman bir ifadeyle ona bakıyordu. Adam keder nöbetinden biraz sıyrılınca cep mendilini bir kez daha sıktı.

"Ne mutlu ki bana, bugüne kadar rezil olmaktan kaçınabilmiştim. Bütün sıkıntılarının arasında hiç olmazsa bu vardı –içimdeki Ruh ve bu– ona teslim olmaktan, deyim yerindeyse, ben kaçınabiliyordum. Ama bugün, bu dakika, bunu acımasızca hissettim."

"Tabii ki! Başka nasıl olabilirdi?" diye haykırdı gemlenemeyen Fanny. "Gezip dolaşmalar, hem de bir Dilenciyle!" (yine hava tabancası).

"Ama sevgili baba," dedi Küçük Dorrit, "güzel kalbinizi yaraladığım için kendimi haklı göstermiyorum, hayır! Tanrı şahidimdir!" Ellerini üzüntüyle kenetledi. "Sadece rahat olmanız ve görmezden gelmeniz için size yalvarıyorum ve dua ediyorum. Fakat bizzat sizin yaşlı adama iyi davrandığınızı, onunla alakadar olduğunuzu ve onu gördüğünüze sevindiğinizi bilmesem buraya onunla birlikte gelmezdim, baba. Nasıl bir hata yaptıysam istemeyerek yaptım. Asla sizi üzmek istemezdim," dedi Küçük Dorrit, kalbi neredeyse paramparça olmuş halde, "dünyanın bana verebileceği ya da benden alabileceği hiçbir şey için."

Fanny de kısmen öfkeli ve kısmen pişman bir hıçkırıkla ağlamaya ve –bu genç hanımefendi yan tutkulu, yarı tutkusuz ya da yarı kendine, yan başkalarına öfkelendiği zamanlarda yaptığı gibi– keşke ölseydim demeye başlamıştı.

Marshalsea'nin Babası bu arada küçük kızını göğsüne yasladı ve başını okşadı. "Tamam, tamam! Daha fazla söyleme, Amy, artık söyleme, çocuğum. Mümkün olan en kısa sürede unutacağım," dedi çılgınca bir neşeyle, "pek yakında bunu unutabileceğim. Yaşlı pansiyoncumu görmekten daima mutluluk hissettiğim doğrudur –haddi zatında, haddi zatında– ve kendisine –ha– ezilmiş kamışa –hum– korumayla ve iyilikle davrandığım doğrudur, zannedersem öyle hitap etmem benim şartlarımda yakışıksız olmaz. Vaziyetin böyle olduğu doğrudur, sevgili çocuğum. Aynı zamanda bunu yaparken, eğer –ha– bu ifadeyi kullanabilirsem –Ruhu– korumak için. Ruh haline gelmek. Ve bazı şeyler,"

hıçkırmak için duraksadı, "onunla uzlaştırılamaz ve yaralar, derinden yaralar. İyi Amy'min bu yaşlı pansiyoncuma nazik ve –ha– hakir görerek davrandığını gördüğüm için değil. Açık konuşarak bu ıstıraplı hususa yaklaşacaksam, çocuğumu, kendi çocuğumu, kendi kızımı halka açık sokaklardan bu Koleje gelmesi – gülümseyerek! gülümseyerek! – kol kola – Ey Tanrım, bir uşakla!"

Talihsiz beyefendi hiçbir kesime ya da zamana uygun olmayan cekete bu göndermeyi zar zor duyulabilir bir sesle, cep mendilini havada sımsıkı tutarken söylemişti. Coşkun duyguları daha acı ifadeler de bulabilirdi, ama kapı vurulmuştu ve iki kez daha tekrarlanınca Fanny (hâlâ kendini öldürmek isteyen ve şimdi gömülmeyi de ekleyecek kadar ileri giden) seslendi, "İçeri gelin!"

"Ah, Genç John!" dedi Baba, değişmiş ve sakin bir sesle. "Ne oldu, Genç John?"

"Sizin için bir mektup, efendim, biraz evvel kulübeye bırakıldı, yanında bir de mesaj vardı, ben de o esnada orada olduğum için odanıza getireyim dedim." Başını diğer yana çevirmiş halde babasının ayakucunda oturan Küçük Dorrit'in görüntüsü konuşmacının dikkatini dağıtmıştı.

"Sahi mi, John? Teşekkür ederim."

"Mektup Bay Clennam'dan geliyor, efendim –bir cevap bu– ve mesaj da, efendim, Bay Clennam aynca iltifatlarını gönderiyor ve kendisi-

nin de bu öğleden sonra uğrayıp sizi görmekten zevk alacağını söylüyor." Sonra dikkati daha da dağınık olarak ekledi: "Bayan Amy'yi de."

"Ah!" Baba mektuba bakarken (içinde bir banknot vardı) biraz kızardı ve Amy'nin başını okşadı. "Teşekkür ederim, Genç John. Sahiden de. Alakanız için size borçluyum. Bekleyen biri var mı?"

"Hayır, efendim, kimse beklemiyor."

"Teşekkürler, John. Anneniz nasıl, Genç John?"

"Teşekkür ederim, efendim, arzulayacağımız kadar iyi değil –esasında babam haricinde hiçbirimiz iyi değiliz– fakat hayli iyi, efendim."

"Lütfen sevgilerimizi iletin, olur mu, Genç John?"

"Teşekkür ederim, efendim, ileteceğim." Ve genç Bay Chivery işine gitti, anında kendisi için yeni bir mezar taşı tasarlamış olarak: Burada John Chivery'nin Naaşı yatıyor, Şu Tarihte Hayatının Mabutunu Keder ve Gözyaşları içinde görmüş, bu asap bozucu manzaraya dayanamayarak derhal tesellisiz ebeveynlerinin evine dönmüş ve kendi düşüncesiz davranışıyla hayatına son vermiştir.

"Tamam, tamam Amy!" dedi Baba, Genç John kapıyı kapattıktan sonra, "Bundan daha fazla bahsetmeyelim." Son birkaç dakika ruh haline çok iyi gelmişti ve oldukça şendi. "Şu eski pansiyonerim neredeydi bu arada? Onu yalnız bırakmamalıyız, yoksa hoş karşılanmadığını düşünmeye başlayacak ve bu da beni üzer. Onu getirecek misin, çocuğum, yoksa ben mi getireyim?"

"Eğer sakıncası yoksa, baba," dedi Küçük Dorrit, hıçkırıklarını sonlandırmaya çalışarak.

"Elbette ben giderim hayatım. Unutmuşum, gözlerin kıpkırmızı olmuş. Tamam! Neşelen, Amy. Benim için huzursuz olma. Artık iyiyim, hayatım, tamamen iyiyim. Odana git, Amy ve Bay Clennam'ı kabul etmek için rahat ve keyifli bir hale gel."

"Odamda kalmayı tercih ederim, Baba," diye cevap verdi Küçük Dorrit, sakinleşmek için her zamankinden daha çok zorlanarak. "Bay Clennam'ı görmemeyi tercih ederim."

"Ama ayıp, ayıp, hayatım, bu aptallıktır. Bay Clennam çok beyefendicedir – çok beyefendicedir. Bazen biraz mesafelidir, ancak son derece beyefendi olduğunu söyleyebilirm. Bay Clennam'ı kabul etmek için burada olmamanı düşünemiyorum, hayatım, bilhassa bu öğleden sonra. Yani git ve kendini tazele, Amy; git ve kendini tazele, iyi bir kız gibi."

Bu talimat üzerine Küçük Dorrit kalktı ve itaat etti: Sadece odadan çıkarken kız kardeşine bir uzlaşma öpücüğü vermek için bir an durdu. Bunun üzerine, zihnen çok bitkin hisseden o genç kadın, iğrenç, yorucu, habis bir rezil olarak oraya gelmesi ve iki kız kardeşin arasına nifak sokması yerine Yaşlı Nandy'nin ölmesini dilemek gibi parlak bir fikri düşündü ve uyguladı.

Marshalsea'nin Babası, hatta artık bir melodi mırıldanarak ve siyah kadife şapkasını hafifçe bir yana yatırarak öyle iyi bir ruh halindeydi ki, avluya indi ve eski pansiyoncusunun elinde şapkasıyla, hemen girişin iç tarafında, her zaman durduğu yerde durduğunu gördü. "Gel hadi, Nandy!" dedi tatlı dillilikle. "Yukarı gel, Nandy. Yolu biliyorsun, neden merdivenlerden çıkmıyorsun?" Bu kez ona elini uzatacak ve "Nasılsın, Nandy? İyi misin?" diyecek kadar ileri gitti. Vokalist de buna şöyle cevap verdi, "Teşekkür ederim, şerefli efendim, sizi gördüğüm için daha iyiyim." Avluyu dolaşırlarken, Marshalsea'nin Babası onu yakın bir tarihte girmiş bir kolejliye takdim etti. "Eski bir tanıdığım, efendim, yaşlı bir pansiyoncu." Sonra çok düşünceli bir edayla, "Başınızı örtün, sevgili Nandy, şapkanızı takın," dedi.

Onun himayesi burada da sona ermedi, Maggy'den çay hazırlamasını rica etti ve yanına çay kekleri, taze tereyağı, yumurta, soğuk jambon ve karides sipariş etti. Masraflar için on sterlinlik bir banknot verdi ve para üstüne dikkat etmesini sıkı sıkı tembih etti. Bu hazırlıklar ilerlediği ve kızı Amy işiyle geri döndüğü sırada Clennam kendisini takdim etti; onu da kibar bir tavırla kabul etti ve yemeğe çağırdı.

"Amy, hayatım, Bay Clennam'ı tanıma mutluluğuna benden bile daha fazla eriştin. Fanny, canım, Bay Clennam'la tanışıyorsunuz." Fanny çalımlı bir tavırla onayladı; ailenin yeterince anlaşılmayarak ya da saygı gösterilmeyerek hakarete uğraması amacıyla devasa bir komplo kurulduğunu düşündüğü bu tür durumlarda üstü kapalı olarak takındığı tavırdı bu.

"Bu, Bay Clennam, bilmeniz lazım, benim yaşlı bir pansiyoncum, Yaşlı Nandy, çok sadık bir ihtiyardır." (Ondan hep çok antika bir eşya gibi söz ederdi, oysa adam kendisinden iki ya da üç yaş daha gençti.) "Durun bakayım. Zannedersem Plornish'i tanıyorsunuz, değil mi? Zannedersem kızım Amy bana zavallı Plornish'i tanıdığınızdan bahsetmişti."

"A, evet!" dedi Arthur Clennam.

"Pekâlâ, efendim bu, Bayan Plornish'in babasıdır."

"Sahi mi? Onu gördüğüme memnun oldum."

"Kendisinin sayısız iyi vasfını bilseydiniz daha da memnun olurdunuz, Bay Clennam."

"Ümit ederim ki kendisini tanıdıkça onları da keşfedeceğim," dedi Arthur, gizlice eğilen, itaatkâr kişiye acıyarak.

"Bu onun tatil günü ve onu görmekten daima memnun olan eski dostlarını görmeye geliyor," dedi Marshalsea'nin Babası. Sonra elinin arkasını ağzına siper ederek ekledi: ("Birlikten, zavallı ihtiyar, sadece bugünlük dışarıda.")

Bu arada Maggy, Küçük Annesinin yardımıyla sessizce sofrayı hazırlamıştı. Hava sıcak, hapishane de çok kapalıydı, pencere açılabileceği kadar açılmıştı. "Maggy şu gazeteyi pencere pervazına yayarsa, hayatım," dedi Baba, kendinden memnun bir edayla Küçük Dorrit'e fısıldayarak, "biz burada alırken yaşlı pansiyoncum da çayını orada alır."

Bu nedenle, kendisi ile hoş misafiri arasında standart ölçülere göre yaklaşık kırk santim genişliğinde bir boşluk bırakarak, Bayan Plornish'in babası da ağırlanacaktı. Clennam, Marshalsea'deki diğer Baba gibi alicenapça bir himaye hiç görmemiş olduğu için bunun pek çok harikasının düşüncesinde kaybolmuştu.

Bunların en çarpıcı örneği belki de pansiyoncunun özür ve zaaflarından söz ederken takındığı hoşnut edaydı; sanki sergilediği zararsız hayvanın çöküşüyle ilgili yorum yapan zarif bir bakıcı gibi.

"Biraz daha jambon için hazır değil misin, Nandy? Ah, ne kadar da yavaşsın! ("Son dişleri," diye açıkladı misafirine, "onlar da gidiyor, zavallı ihtiyar.")

Başka bir sefer, "Karides istemez misin, Nandy?" diye sordu ve hemen cevap vermeyince fısıldadı: ("İşitme hissi çok bozuldu, yakında sağır olacak.")

Başka bir sefer, "Nandy, senin o mekânın duvarlarının içindeki avluda yürüyüş yapıyor musun?" diye sordu.

"Hayır, efendim, hayır. Pek hoşuma gitmiyor."

"Tabii, eminim," diye onayladı. "Tabiatıyla." Sonra diğerlerini özelden bilgilendirdi: ("Bacaklar gidiyor.")

Bir keresinde pansiyoncuya, onu canlı tutmak için her türlü şeyi soran yumuşaklığıyla küçük torununun kaç yaşında olduğunu sordu.

"John Edward," dedi pansiyoncu, düşünmek için yavaş yavaş çatal bıçağını bırakarak. "Kaç yaşında mı, efendim? Şimdi bir düşüneyim."

Marshalsea'nin babası alnını tokatladı: ("Hafıza zayıf.")

"John Edward mı, efendim? Şey, hakikaten unutmuşum. Şu an söyleyemeyeceğim, efendim, yirmi iki aylık mı yoksa yirmi beş aylık mı? İkisinden biridir."

"Düşünerek zihnini yorma," dedi sonsuz hoşgörüyle. ("Besbelli melekeleri çürüyor. Yaşlı adam yaşlandıkça paslanıyor!")

Pansiyonerde bulduğuna ikna olduğu özellikler çoğaldıkça adamı daha çok sevmeye başlamış gibiydi ve yemekten sonra pansiyoncuya veda etmek için koltuğundan kalktığında kendini olabildiğince dik ve güçlü gösterdi.

"Buna şilin demiyoruz, Nandy, bilirsiniz," dedi eline bir tane koyarak. "Buna tütün diyoruz."

"Şerefli efendim, teşekkür ederim. Tütün alacağım. Bayan Amy ve Bayan Fanny'ye de teşekkürlerimi takdim ederim. İyi geceler dilerim, Bay Clennam."

"Ve tabii, bizi unutmayın, bilirsiniz, Nandy," dedi Baba. "Öğleden sonra boş olduğunuz zamanlarda yine bekleriz. Dışarı çıkıp da bizi görmezseniz kıskanırız. İyi geceler, Nandy. Merdivenlerden inerken dikkatli olun, Nandy; hayli düzensiz ve yıpranmışlar." Böylece sahanlıkta durdu ve yaşlı adamın aşağı inmesini izledi. Odaya tekrar geldiğinde ciddi bir memnuniyetle şunları söyledi: "Üzücü bir manzara, Sayın Clennam, gerçi bunu hissetmediğini bilmek bir teselli. Zavallı yaşlı adam iç karartıcı bir enkaz. Ruhu yıkılmış, bitmiş, ondan sökülüp atılmış, efendim, tamamen!"

Clennam'ın hâlâ orada bulunmak için bir amacı olduğundan, bu hislere tepki olarak söyleyebileceklerini söyleyerek adamla birlikte pencerede duruyor, bu sırada Maggy ve Küçük Annesi sofrayı kaldırıyordu. Eşlik ettiği kişinin hatırşinas ve erişilebilir bir hükümdar havasıyla pencerede durduğunu ve aşağıdaki avludan birileri yukarı bakacak olsa selamlarına verdiği tepkinin neredeyse bir kutsama niteliğinde olduğunu fark etti.

Küçük Dorrit masasında, Maggy kerevetinde işine döndüğü sırada, Fanny de dışarı çıkmak için bir ön hazırlık olan bonesini bağlıyordu. Hâlâ bir amacı olan Arthur, hâlâ oradaydı. Bu sırada hiçbir işaret ve-

rilmeden kapı açıldı ve Bay Tip içeri girdi. Onu karşılamak için kalkan Amy'yi öptü, Fanny'yi başıyla selamladı, babasını başıyla selamladı, ziyaretçiye karanlık bir bakış attı ve oturdu.

"Tip, hayatım," dedi Küçük Dorrit, hafif şaşırmış olarak, "görmüyor musun..."

"Evet, görüyorum, Amy. Burada bulunan herhangi bir ziyaretçinin varlığına atıfta bulunuyorsan – diyorum ki, şuna atıfta bulunuyorsan," diye cevap verdi Tip, başını Clennam'a yakın omzuna sertçe yatırarak, "görüyorum!"

"Tek söyleyeceğin bu mu?"

"Tek söyleyeceğim bu. Ve zannedersem," dedi afili genç adam, bir an duraksadıktan sonra, "tek söyleyeceğim bu derken o ziyaretçi de beni anlayacaktır. Kısacası, zannedersem ziyaretçi bana bir beyefendi muamelesi yapmadığını anlayacaktır."

"Bunu anlamıyorum," dedi sakin bir tavırla, söz konusu uygunsuz kişi.

"Öyle mi? O halde size daha açıkça anlatmak için, bayım, izin verirseniz söyleyeyim ki, bir şahsa kolayca gücünün yeteceği –dikkat edin, kolayca gücünün yeteceği– küçük, geçici bir iyilik için, üslubunca bir ricada, acil bir ricada, hassas bir ricada bulunmak maksadıyla bir şey yazdığım zaman, o şahıs bana cevaben affedilmesini rica ettiğini yazıyorsa o vakit bana bir beyefendi gibi davranmadığını düşünürüm."

Oğlunu sessizce izleyen Marshalsea'nin Babası, bu düşünceyi duyduğu anda öfkeli bir sesle söze girdi:

"Ne cesaretle..." Ama oğlu onu durdurdu.

"Şimdi bana ne cesaretle deme, baba, çünkü bu boş konuşmak olur. Buradaki şahsa yönelik davranışıma gelince, hakiki ruhsal gücümü gösterdiğim için benimle gurur duymalısın."

"Bence de öyle!" diye haykırdı Fanny.

"Hakiki bir ruh mu?" dedi Baba. "Evet, hakiki bir ruh, pek yakışıklı bir ruh. Bu hale mi geldik, oğlum bana –BANA– ruhu öğretiyor!"

"Şimdi, bunu dert etmeyelim baba ya da bu mevzuyu tartışmayalım. Mevcut şahsın bana beyefendi muamelesi yapmadığına kati olarak karar vermiş bulunuyorum. Bu kadar."

"Fakat bu kadar değil," diye cevap verdi Baba. "Fakat bu kadar olmayacak. Karar verdin, ha? Karar mı verdin?"

"Evet, verdim. Böyle devam etmenin faydası ne?"

"Zira," dedi Baba, öfkeden köpürerek, "neyin çirkin, neyin –ha– ahlaksızca, neyin –hm– baba katli olduğuna karar vermeye hakkın yok. Hayır, Bay Clennam, yalvarırım, efendim. Vazgeçmemi söylemeyin; burada –ha– misafirperverliğin bile ötesinde genel bir –hm– ahkâm mevzubahis. Oğlumun iddiasına itiraz ediyorum. Ben –ha– ben şahsen reddediyorum."

"Neden, size ne ki baba?" dedi oğul omzunun üzerinden.

"Bana ne mi, bayım? Benim –hm– buna tahammül etmeyecek bir ruhum var. Ben," yine cep mendilini çıkarıp yüzünü sildi, "ben çok öfkelendim ve kendimi hakarete uğramış hissettim. Diyelim ki ben, bizzat, belli bir zamanda ya da zamanlarda, küçük, geçici bir kolaylık için, üslubunca bir ricada, acil bir ricada, hassas bir ricada bulundum. Diyelim ki bu iyilik kolayca temin edilebilirdi, temin edilmedi ve o şahıs affedilmesini rica etti, o vakit kendi oğlum bana bu sebeple bir beyefendi olarak hak etmediğim bir muameleye tabi tutulduğumu ve benim de bunu –ha– kabul ettiğimi mi söyleyecek?"

Kızı Amy usul usul onu sakinleştirmeye çalıştı ama hiçbir şekilde sakinleşmiyordu. Baba çok öfkelendiğini ve buna katlanamayacağını söylüyordu.

Bilmek istiyordu, bunlar kendisine, kendi ocağında, kendi oğlu tarafından kendi yüzüne mi söylenmeliydi? Bu utancı ona kendi kanı mı yaşatmalıydı?

"Kendi kendinize alınıyorsunuz, baba, bütün bu sıkıntıya kendi isteğinizle giriyorsunuz!" dedi genç beyefendi, aksi bir edayla. "Benim kararımın sizinle hiçbir alakası yok. Söylediğim şeyin sizinle hiçbir alakası yoktu. Neden üstünüze alınıyorsunuz?"

"Cevap vereyim: Tamamen beni alakadar ediyor," dedi Baba. "Size şunu diyorum, bayım, infial içindeyim, zira başka hiçbir sebep olmasa bile, sırf –hm– babanızın –ha– vaziyetinin hassasiyeti ve hususiyeti, böyle gayritabii esasları ortaya atmanıza –hum– mâni olmalı. Ayrıca, evlatlık vazifenizi gözden çıkarmış bile olsanız en azından –hm– Hıristiyan da mı değilsiniz, Ateist misiniz? Sonra, bu seferlik affedilmeyi rica etmiş şahsı, –ha– bir dahaki sefere istenen kolaylığı temin edebilecek bir ferdi damgalamak ve suçlamak Hıristiyanca bir davranış mı? Bir Hıristiyanın bunu tekrar denemesi mümkün değil mi?" Gitgide oldukça dini bir hararete girmişti.

"Çok iyi görüyorum ki," dedi Bay Tip, kalkarak, "bu gece burada mantıklı veya adil bir argüman bulamayacağım, bu yüzden en iyisi bu tartışmayı sonlandırmak. İyi geceler, Amy. Sıkıntıya girme. Burada olduğu için ve bütün bunlar sen burada olduğun sırada olduğu için çok üzgünüm, ama ben de senin uğruna bile ruhumdan ayrılamam, yaşlı kız."

Bu sözlerle şapkasını taktı ve Clennam'a, sanki onun büyük bir komplocular grubuna dahil olduğunu çoktandır biliyormuş gibi bir edayla, ters ters bakan Bayan Fanny'nin eşliğinde odadan çıktı.

Onlar gittikten sonra Marshalsea'nin Babası ilk başta umutsuzluğa kapılmaya meyilliydi ve bunu yapardı da, ama tam o sırada bir beyefendi gelerek Kuytulukta beklendiğini söyledi. Bu, Clennam'ın, kazara tutuklu kaldığı gece orada gördüğü, müdürün sağlama alması gereken zimmete geçirilmiş Fona dair kavraması zor bir şikâyeti olan beyefendiydi. Kendisini Baba'yı Başkanlığa kadar götürmek için temsilci olarak takdim etti, çünkü Baba'nın biraz Armoni keyfi yapmak amacıyla toplanan kolejlilere başkanlık etme sözü vardı.

"Buradaki vaziyetimin tutarsızlığını görüyorsunuz, Bay Clennam," dedi Baba, "Lakin bu bir kamu vazifesi! Eminim hiç kimse kamu vazifesini sizin kadar takdir edemez."

Clennam bir an bile gecikmemesini rica etti.

"Amy, hayatım, Bay Clennam'ı daha uzun kalmaya ikna edebilirsen şu zavallı müessesemizin şerefini sana emanet edebilirim ve sen de belki şu –ha– yemek saatinden sonra meydana gelen bu nahoş vaziyeti Bay Clennam'ın zihninden silmek için bir şeyler yapabilirsin."

Clennam, zihninde hiçbir izlenim bırakmadığını ve bu nedenle silinmesi gerekmediğini söyledi.

"Sevgili bayım," dedi Baba, siyah takkesini çıkartıp Clennam'ın elini kavrayarak, öğleden sonra gönderdiği notun ve içindekilerin güvenli bir şekilde eline ulaştığını ifade ederek, "Tanrı sizi daima korusun!"

Böylelikle en sonunda Clennam'ın kalmaktaki amacı gerçekleşmişti ve çevrede kimseler yokken Küçük Dorrit ile konuşabilecekti. Maggy kimse sayılmazdı ve oradaydı.

Bölüm XXXII
Biraz Daha Fal

Maggy, odanın pencere tarafında, başında bütün profilini gizleyen (aslında gizleyeceği hiçbir tarafı yoktu) mat fırfırlı kocaman beyaz başlığıyla ve işe yarayan gözünü meşgalesinden ayırmadan elişiyle uğraşıyordu. Kanat çırpan başlığı ve işe yaramaz gözüyle konumu, pencerenin karşısında oturan Küçük Annesinden hayli uzaktaydı. Yönetim başlayalı beri, avludaki kaldırımda sürünüp yolu arşınlayan ayakların sesleri büyük ölçüde azalmıştı. Kolejlilerin gelgiti büyük ölçüde Armoniyi hedef almıştı. Ruhlarında müzik ya da cebinde para olmayan az sayıda kişi ortalıkta dolanıyordu; her zamanki ziyaretçi zevce ve canı sıkkın, kaşarlanmamış mahpus hâlâ köşelerde oyalanıyordu, tıpkı başka yerlerde bozulmuş örümcek ağlarının köşelerde sallanması gibi. O an, kolejlilerin uyuduğu saatlerin dışında Kolejin en sessiz olduğu zamandı. Arada bir Kuytuluktaki masalara vurularak yapılan tezahürat, bir lokma Armoninin başarıyla tamamlandığını ya da birleşik çocukların Babalarının sunduğu bir kadeh kaldırmanın ya da duygunun duyarlı bir şekilde kabul gördüğünü belli ediyordu. Zaman zaman diğerlerinden daha gür bir vokal sesi dinleyene övüngen bir basın mavi sularda, av sahasında veya ren geyikleriyle ya da dağda veya fundalıklarda olduğunu bildiriyordu; ama Marshalsea Müdürü işin doğrusunu biliyordu ve onu kıskıvrak yakalamıştı.

Arthur Clennam Küçük Dorrit'in yanına oturmak için yaklaşınca kız öyle titremişti ki iğnesini elinde zor tutuyordu. Clennam nazikçe elini kızın elişinin üzerine koydu ve şöyle dedi: "Sevgili Küçük Dorrit, şunu kenara koyayım."

Kız elişini ona teslim etti, o da bir kenara koydu. Ellerini endişeyle birbirine kenetlemişti, ama adam bir elini tuttu. "Son zamanlarda sizi çok nadiren gördüm, Küçük Dorrit!"

"Meşguldüm, efendim."

"Ama henüz bugün işittim," dedi Clennam, "tesadüfen, yakınımdaki iyi insanlarla birlikte olduğunuzu. Neden bana da uğramadınız?"

"Ben... bilmem ki. Çok meşgul olabileceğinizi düşündüm. Genelde öylesiniz, değil mi?"

Adam kızın titreyen küçük formunu, mahzun yüzünü ve onun gözlerine doğru kalktığı an düşen gözlerini gördü, neredeyse şefkatle olduğu kadar endişeyle bakıyorlardı.

"Çocuğum, tavrın o kadar farklı ki!"

Kız titremesinin kontrolünü artık kaybetmişti. Elini yumuşak bir şekilde geri çekip diğer elinin üstüne uzatmış, başını eğmiş ve tüm biçimi titreyerek adamın önünde oturuyordu.

"Sevgili Küçük Dorrit'im," dedi Clennam, merhametle.

Kız bir anda gözyaşlarına boğuldu. Maggy aniden arkasına döndü ve en az bir dakika boyunca baktı ama müdahale etmedi. Clennam tekrar konuşmadan önce biraz bekledi.

"Sizi ağlarken görmeye dayanamıyorum," dedi sonra, "fakat ümit ederim ki bu aşırı yüklenmiş kalbinizi rahatlatıyordur."

"Evet, efendim. Başka bir şeye yaramıyor."

"Pekâlâ, pekâlâ! Az önce burada olanları fazla dert edinmenizden endişelenmiştim. Hiçbir önemi yok, azıcık bile. Sadece bana denk gelmesi talihsizlik oldu. Bu gözyaşlarıyla beraber bırakın akıp gitsin. Bir damlasına bile değmez. Bir damlasına mı? Size bir an için bile kalp ağrısı vermese, böyle boş bir şeyin günde elli kez tekrarlanmasına razıyım, Küçük Dorrit."

Kız şimdi biraz cesaretlenmişti ve her zamanki tavrıyla, "Çok iyisiniz!" diye cevap verdi, "Ama özür dileyecek ve utanacak bir şey olmasa bile size karşı kötü bir davranıştı."

"Susun!" dedi Clennam, gülümseyerek ve eliyle dudaklarına dokunarak. "Sizin gibi her şeyi çok iyi hatırlayan birisi için unutmak hakikaten bir yenilik olurdu. Hatırlatmalı mıyım, bilmem, güveneceğinizi kabul ettiğiniz o dosttan başka hiçbir şey değilim ve asla olmadım. Hayır. Hatırlıyorsunuz, değil mi?"

"Gayret ediyorum, yoksa biraz evvel, hatalı kardeşim buradayken sözümden dönmüş olurdum. Biliyorum ki burada yetiştiğini göz önünde bulunduracaksınız ve onu çok sert yargılamayacaksınız!" Bu sözlerle birlikte gözlerini kaldırınca adamın yüzünü ilk kez bu kadar yakından gördüğünü fark etti ve hemen değişen bir ses tonuyla, "Hasta değilsiniz, değil mi Bay Clennam?" diye sordu.

"Hayır."

"Yorgun? İncinmiş?" diye sordu endişeyle.

Ne cevap vereceğini bilememe sırası şimdi Clennam'daydı. Şöyle cevap verdi:

"Aslına bakarsanız biraz sıkıntılıydım, ama artık geçti. Çok mu belli ediyorum? Daha metanetli ve kontrollü olmalıyım. Öyle oldu-

ğumu zannediyordum. Sizden öğrenmem lazım. Kim daha iyi öğretebilir ki?"

Kimsenin kendisinde göremediği şeyleri kızın gördüğünü hiç düşünmemişti. Bütün dünyada onunkilerle aynı ışık ve güçle kendisine bakan başka bir gözün olmadığını hiç düşünmemişti.

"Fakat bu, beni söylemek istediğim bir şeye getiriyor," diye devam etti, "ve bu yüzden masallar anlatmak ve kendime sadakatsiz olmak sebebiyle kendi yüzümle bile tartışmayacağım. Ayrıca Küçük Dorrit'imle sır paylaşmak bir ayrıcalık ve zevktir. Öyleyse ne kadar vahim olduğumu, kaç yaşında olduğumu ve senelerce uzaklardaki hayatımı terkip eden aynılık ve bir parça mutlulukla böyle şeyler için artık çok geç kaldığını unutarak, birisini sevdiğime inandığımı itiraf edeyim."

"Onu tanıyor muyum, efendim?" diye sordu Küçük Dorrit.

"Hayır, çocuğum."

"Sizin uğrunuza bana nazik davranan hanımefendi değil mi?"

"Flora. Hayır, hayır. Sizce..."

"Hiç böyle düşünmemiştim," dedi Küçük Dorrit, daha çok kendisine hitaben. "Gerçi biraz merak ettiğim olmuştu."

"Eh!" dedi Clennam, güllerin gecesinde ağaçlı yolda duyduğu, artık yaşamının o tatlı dönemini kapatmış yaşlı bir adam olduğu hissine sadık kalarak, "Hatamı gördüm ve biraz –kısacası, epeyce– düşündüm, akıllandım. Akıllanınca senelerimi saydım ve ne olduğumu düşündüm, geriye baktım, ileriye baktım ve pek yakında saçıma ak düşeceğini gördüm. Tepeye çıktığımı, tepedeki düzlüğü geçtiğimi ve süratle inmekte olduğumu fark ettim."

Böyle konuştukça sabırlı kalbe verdiği acıyı bir anlayabilseydi! Üstelik de bunu onu rahatlatmak ve yardımcı olmak için yapıyordu.

"Böyle bir şeyin benim ya da benimle bağlantılı herhangi biri için hoş, iyi, ümitli veya mesut bir şey olacağı o günün çoktan geçtiğini ve asla bir daha doğmayacağını anladım."

Ah! Bir bilseydi, bilseydi! Elindeki, Küçük Dorrit'in kanayan sadık yüreğinde acımasız yaralar açan o hançeri görebilseydi!

"Artık hepsi geçti ve yüzümü başka tarafa çevirdim. Bütün bunları Küçük Dorrit'e neden anlatıyorum? Neden size aramızdaki yılların uzaklığını göstermeliyim ve sizin şimdi yaşadığınız zamanın, benim için yaşadığınız bütün yıllar kadar geride kaldığını size hatırlatmalıyım?"

"Ümit ederim ki bana güvendiğiniz için. Hiçbir şeyin bana dokunmadan size dokunamayacağını bildiğiniz için, hiçbir şey size minnettar olan bana da aynısını yapmadan sizi mutlu veya mutsuz etmeyeceği için."

Kızın sesindeki heyecanı duydu, dürüst yüzünü gördü, samimi, berrak gözlerini gördü, göğsüne yöneltilen ölümcül bir darbeye karşı siper olmaya hazır, ölürken, "Onu seviyorum!" diye haykıracak göğsünü gördü ve bu gerçeğe dair en ufak bir kuşku duymadı. Hayır. Yıpranmış ayakkabılarıyla, adi kıyafetiyle, hapishane evinde o sadık ruhu gördü; bedenen ince bir çocuk, ruhen güçlü bir kahraman gördü ve evcil öyküsünün ışığı diğer her şeyi karartti.

"Bu sebeplerden dolayı, eminim, Küçük Dorrit, fakat bir sebep daha var. Çok ayrı, çok farklı ve çok daha yaşlı olarak arkadaşınız ve danışmanınız olmak için daha müsait vaziyetteyim. Demek istediğim, güvenilir olmam daha kolay ve başka birine karşı hissedebileceğin en küçük bir kısıtlama bende olmayabilir. Niçin benden bu kadar kaçındınız? Söyleyin bana."

"Ben burada daha iyiyim. Benim yerim ve faydam burada. Burada çok daha iyiyim," dedi Küçük Dorrit, belli belirsiz.

"O gün köprüde de öyle dediniz. Bunu daha sonra çok düşündüm. Bana ümitle ve rahatlıkla emanet edebileceğiniz hiçbir sırrınız yok mu?"

"Sır mı? Hayır, benim sırrım yok," dedi Küçük Dorrit, biraz sıkıntıyla.

Düşük sesle konuşuyorlardı. İşinin başındaki Maggy'den gizlemekten çok, konuştuklan şeyler için böyle bir tonu benimsemeleri doğaldı. Birdenbire Maggy tekrar onlara baktı ve bu kez konuştu:

"Şey! Küçük Anne!"

"Evet, Maggy."

"Ona söyleyecek kendine ait bir sırrın yoksa ona Prensesi anlat. *Onun* bir sırrı vardı ya?"

"Prensesin bir sırrı mı vardı?" dedi Clennam, biraz şaşırarak. "Hangi prensesti bu, Maggy?"

"Hah! Nasıl da tutup on yaşındaki bir kız çocuğuyla uğraşıyorsun," dedi Maggy, "zavallı şeyi böyle yakalıyorsun. Kim dedi Prensesin sırrı vardı diye? *Ben* asla demedim."

"Affedersin. Dedin zannettim."

"Hayır, demedim. Öğrenmek isteyen oyken, ben nasıl diyebilirim ki? Sırrı olan küçük kadınmış, o hep çıkrığında yün eğirirmiş. Ve ona

demiş ki, neden hep orada tutuyorsun? Ve öbürü de demiş ki, hayır öyle yapmıyorum; o zaman öbürü de, evet yapıyorsun demiş; sonra ikisi dolaba gitmişler ve işte oradaymış. Ve hastaneye gitmemiş, bu yüzden de ölmüş. Sen biliyorsun, Küçük Anne, söyle ona. Çünkü bu bildiğin sırmış işte!" diye haykırdı Maggy, kendi kendine sarılarak.

Arthur bunları anlamak umuduyla Küçük Dorrit'e baktı ve kızın mahcup ve kızarmış yüzünü görünce şaşırdı. Ama bunun yalnızca bir gün Maggy için uydurduğu bir masal olduğunu ve hatırlasa bile içinde başka birine tekrar etmeye utanmayacak hiçbir şey olmadığını söyleyince konunun peşini bıraktı.

Yine de kendi konusuna döndü ve önce kendisini daha sık görmesini rica etti. Kimsenin onun refahını gözetmek ve onu desteklemek için kendisinden daha güçlü bir ilgiye sahip olmadığını hatırlattı. Ancakkız hararetle bunu gayet iyi bildiğini, asla unutmadığını söyleyince ikinci ve daha hassas bir noktaya değindi: hissettiği kuşkuya.

"Küçük Dorrit," dedi tekrar elini tutup şimdi daha da yumuşak bir tonla konuşarak, öyle ki küçük odadaki Maggy bile onu duymadı, "bir sözüm daha var. Bunu size söylemeyi çok istedim, fırsat bekledim. Beni dert etmeyin, babanız veya amcanız olabilirdim. Her zaman beni oldukça yaşlı bir adam olarak düşünün. Bütün sadakatinizin merkezinin bu oda olduğunu ve hiçbir şeyin sizi buradaki vazifelerinizden uzaklaştıramayacağını biliyorum. Bunda emin olmasam daha önce hem sizden hem de babanızdan sizin için daha münasip şartlar temin etmeme izin vermenizi istirham ederdim. Fakat başka birine –şimdi söylemeyeceğim, fakat bu mümkün– başka bir zamanda, buradaki sevginizle çelişkili olmayan başka birine alaka hissedebilirsiniz."

Kız çok solgunlaşmıştı ve başını sessizce iki yana salladı.

"Bu mümkün, sevgili Küçük Dorrit."

"Hayır. Hayır. Hayır." Sözcüğün her yavaş tekrarının ardından, adamın daha sonra uzun bir süre hatırlayacağı sessiz bir kasvetle başını iki yana sallıyordu. Bir gün gelecek ve bunu çok iyi hatırlayacaktı, uzun zaman sonra, o hapishane duvarlarının arkasında, tam da o odada.

"Fakat eğer böyle bir şey varsa bana söylemelisiniz sevgili çocuğum. Hakikati bana emanet edin, böyle bir alakanın nesnesini bana işaret edin ki ben de size karşı hissettiğim bütün gayret ve şeref ve dostluk ve hürmetle size kalıcı bir hizmette bulunayım, kalbimin Kü-

"Ah, teşekkür ederim, teşekkür ederim! Ama hayır, hayır, hayır, hayır!" dedi kız, iş yorgunu ellerini kenetlemiş halde ve aynı katlanmış ve daha önce olduğu gibi kaderine boyun eğmiş ifadesiyle ona bakarak.

"Şu anda benimle sırrınızı paylaşın diye ısrar etmiyorum. Sadece bana tereddütsüz güvenmenizi rica ediyorum."

"Siz bu kadar iyi kalpliyken bundan daha azını yapabilir miyim!"

"O halde bana tamamen güvenecek misiniz? Benden gizli bir mutsuzluk ya da endişeniz olmayacak mı?"

"Neredeyse hiç."

"Ve şu anda da yok mu?"

Kız başını salladı. Ama çok belli belirsiz bir hareketti bu.

"Bu gece yatarken ve düşüncelerim bu hüzünlü mekâna geri geldiğinde –ki her gece, sizi görmediğim zamanlarda bile olsa bu olur– bu oda ve mutat sakinleri için Küçük Dorrit'in zihnini rahatsız eden bir şey olmadığına inanabilir miyim?"

Bu sözcüklerden etkilenmiş gibi görünüyordu –adam bunu da çok sonraları hatırlayacaktı– ve daha canlı bir ifadeyle, "Evet, Bay Clennam," dedi, "evet, inanabilirsiniz!"

Çoğunlukla inen veya çıkan birilerinin olduğunu haber vermekte gecikmeyen çılgın merdivenler, şimdi hızlı adımlarla gıcırdıyordu. Sanki fazla buharıyla ne yapacağını bilemeyen küçük bir buhar makinesi gibi bir ses daha odaya yaklaşıyordu. Süratle yaklaştıkça, artan bir enerjiyle zorlanıyordu; kapıyı çaldıktan sonra aşağı doğru eğilmiş ve anahtar deliğine doğru homurdanıyormuş gibi bir ses geldi.

Maggy'nin kapıyı açmasına fırsat kalmadan Bay Pancks dışarıdan açtı ve şapkasız ve çıplak başı darmadağın bir halde, kadının omzunun üstünden Clennam'a ve Küçük Dorrit'e baktı. Elinde yanan bir puro vardı ve yanında bira ve tütün dumanı kokulan getirmişti.

"Çingene Pancks," dedi nefes nefese, "fal bakılır." Leş gibi gülümsedi ve zorlukla durup bir nefes aldı; sanki sahibinin kök söktürücüsü değil, Marshalsea'nin, müdürün, bütün gardiyanların ve bütün Kolej üyelerinin muzaffer sahibi oydu. O büyük, kendinden memnun edasıyla purosunu dudaklarına koydu (anlaşılan içici değildi) ve sağ gözünü sımsıkı kapatıp öyle bir nefes çekti ki bir titreme ve boğulma sarsıntısı geçirdi. Ama bu nöbet esnasında dahi, en sevdiği tanıtımını tekrarlamaya çalışıyordu: "Çi-ingene Pa-ancks, fal bakılır."

"Ben akşamı diğerlerinin yanında geçireceğim," dedi Pancks. "Şarkı söyledim. Beyaz kum ve gri kumda yerimi aldım. Şarkı hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Ama boş ver. Ben her şeyde yer alırım. Yeterince bağırırsanız hepsi aynı."

Clennam ilk önce adamın sarhoş olduğunu düşündü. Ancak çok geçmeden anladı ki adam bira sayesinde biraz daha kötü (veya daha iyi) görünse de heyecanının hammaddesi, malttan veya herhangi bir tahıldan ya da meyveden damıtılmamıştı.

"Nasılsınız, Bayan Dorrit?" dedi Pancks. "Ortalıkta koşuşturmamın ve şöyle bir size bakmamın ümit ederim ki bir mahzuru yoktur. Bay Dorrit'ten Bay Clennam'ın burada olduğunu duydum. Nasılsınız, bayım?"

Clennam adama teşekkür etti ve onu böyle neşeli gördüğüne sevindiğini söyledi.

"Neşeli!" dedi Pancks. "Harika günümdeyim, bayım. Fazla duramam, yoksa özlenirim, beni özlemelerini de istemem, değil mi Bayan Dorrit?"

Kızın dikkatini çekmek ve ona bakmak için doymayan bir iştahı vardı sanki, aynı anda siyah bir papağan türü gibi tepesindeki saçları dikleşiyordu.

"Geleli yarım saat olmamıştır. Bay Dorrit'in başkanlık ettiğini işittim ve kendi kendime, 'Gidip onu desteklemeliyim,' dedim. Esasında Kanayan Yürek Avlusunda olmam icap eder, fakat onu yarın düşünürüm artık, değil mi Bayan Dorrit?"

Küçük siyah gözleri elektrik çarpmış gibi parlıyordu. Saçları bile kabarttıkça kıvılcımlanıyordu sanki. Herhangi bir yerine elinizi sürseniz kıvılcımlar ve çatırtılar çıkacakmış gibiydi.

"Harika bir muhabbet var burada," dedi Pancks, "değil mi Bayan Dorrit?"

Kız adamdan biraz korkuyordu ve ne söyleyeceğine karar veremiyordu. Adam başını Clennam'a doğru sallayıp güldü.

"Onu dert etmeyin, Bayan Dorrit. O bizden biri. Başkaları varken beni görmezden gelin diye anlaşmıştık, fakat Bay Clennam'ı kastetmedik. O bizden biri. İşin içinde. Öyle değil mi, Bay Clennam? Bayan Dorrit?" Bu tuhaf yaratığın heyecanı hızlı bir şekilde Clennam'a geçiyordu. Küçük Dorrit şaşkınlıkla bunu gördü ve hızla bakıştıklarını fark etti.

"Bir şey söyleyecektim," dedi Pancks, "ama doğrusu ne olduğunu unuttum. Hah, hatırladım! Harika bir muhabbet var burada. Hepsini dolaşıyordum, çok yönlü tedavi ediyordum, değil mi Bayan Dorrit?"

"Çok cömertsiniz," dedi kız, ikinci kez diğer ikisinin hızla bakıştıklarını fark ederek.

"Rica ederim," dedi Pancks. "Bir şey değil. Mülküme giriyorum, Olay budur. Cömert davranabilirim. Galiba burada bir ziyafet vereceğim. Masalar avluda dizilir. Yığınla ekmek. Demet demet pipo. Araba yükü tütün. Herkese biftek ve puding. Kelle başına bir çeyrek siyah bira. İsteyen olursa ve resmi makamlar da müsaade ederse, yarım pint şarap, değil mi Bayan Dorrit?"

Adamın tavrı ya da daha doğrusu Clennam'ın onun bu tavrını gittikçe anlıyor gibi görünmesi (Bay Pancks'in her yeni çağrısı ve papağan gösterisi sonrasında ona baktığı için) kafasını o kadar karıştırmıştı ki cevap olarak herhangi bir söz söylemeden yalnızca dudaklarını kıpırdatmakla yetindi.

"Ve, hah, bu arada!" dedi Pancks, "O küçük elinizde bizi neyin beklediğini göreceksiniz. Göreceksiniz, göreceksiniz hayatım, değil mi Bayan Dorrit?"

Birdenbire kendini kontrol altına aldı. Şimdi devasa bir havai fişeğin patlamasıyla saçılan sayısız nokta gibi başının üstünde uçuşan fazladan o kadar siyah ucu nereden bulduğu akıl almaz bir gizemdi.

"Fakat özleneceğim," dedi, "ve beni özlemelerini istemem. Bay Clennam, siz ve ben bir anlaşma yaptık. Sadık kalacağımı göreceksiniz. Sadık kalacağımı göreceksiniz, efendim, bir saniyeliğine odadan dışarı çıkarsanız. Bayan Dorrit, size iyi geceler dilerim. Bayan Dorrit, size iyi şanslar dilerim."

Hızla kızın iki elini birden sıktı ve pofurdayarak merdivenlerden aşağıya indi. Arthur onu öyle aceleyle izledi ki son sahanlıkta neredeyse adamın üzerine devrilecekti ve onunla birlikte avluya çıktı.

"Nedir, Tanrı aşkına!" dedi Arthur, ikisi birden dışarı fırladığında.

"Bir saniye durun, efendim. Bay Rugg. Tanıştırayım." Bu sözlerle, şapkasız ve yine puro içen ve yine bir bira ve tütün dumanı halesiyle sarılı bir adamı takdim etti. Bu adam kendisi kadar heyecanlı olmasa da Bay Pancks'in taşkınlığına kıyasla aklı başında sayılabilecek bir delilik halindeydi. "Bay Clennam, Bay Rugg," dedi Pancks. "Bir saniye durun. Tulumbaya gelin."

Tulumbaya gittiler. Bay Pancks hemen başını altına koyarak Bay Rugg'dan kola güçlü bir basınç yapmasını istedi. Bay Rugg harfiyen uydu ve Bay Pancks homurdanıp pofurdayarak başını uzattı, sonra da mendiliyle kurulanmaya başladı.

"Bu hayli ferahlattı," dedi şaşkınlıkla bakan Clennam'a, soluk soluğa. "Fakat Tann aşkına, bildiklerimizi bilerek babasının o koltukta konuşmalarını işitmek ve bildiklerimizi bilerek onu o odada o elbiseyle görmek, insanın – bana biraz sırt verin, Bay Rugg –birazcık daha yüksek, bayım– tamamdır!"

O anda orada, Marshalsea kaldırımında, akşamın gölgelerinde, tüm insanlık adına Bay Pancks, Pentonville'den Genel Acente, Muhasebeci ve Borç Tahsildarı Bay Rugg'ın başının ve omuzlarının üstünden uçtu. Yere inince Clennam'ı düğme deliğinden tutup tulumbanın arkasına götürdü ve soluk soluğa, cebinden bir kâğıt paketi çıkardı. Bay Rugg da aynı anda soluk soluğa, cebinden bir kâğıt paketi çıkardı.

"Durun!" diye fısıldadı Clennam, "Bir şey keşfetmişsiniz."

Bay Pancks, hiçbir dilde iletilemeyecek bir nezaketle, "Biz de öyle düşünüyoruz," dedi.

"Herhangi birini töhmet altında bırakıyor mu?"

"Ne gibi töhmet, efendim?"

"Herhangi bir baskı ya da suistimal cinsinden?"

"Zerre kadar yok."

'Tanrı'ya şükür!" dedi Clennam kendi kendine. "Şimdi, gösterin bana."

"Anlamanız lazım ki. .." diye pofurdadı Pancks, hararetle kâğıtlan açarak ve kısa, yüksek basınçlı patlamalar halinde konuşarak. "Şecere nerede? Dört numaralı tarife nerede, Bay Rugg? Hah! Tamam! İşte burada. Anlamanız lazım ki bugün itibariyle işimiz tamamdır. Kanunen bir iki gün sonra olacak. Bir hafta kadar diyelim. Gece gündüz uğraştık, ne zamandan beri bilmiyorum. Ne zamandan beri, biliyor musunuz Bay Rugg? Neyse. Söylemeyin. Sadece kafam kanşacak. Kıza söyleyeceksiniz, Bay Clennam. Biz size izin verdikten sonra. Kabataslak yekûn nerede Bay Rugg? Ah! İşte! Buyurun, efendim! O zaman ona haber vermeniz icap edecek. Bu adam sizin Marshalsea Babanız!"

Bölüm XXXIII
Bayan Merdle'ın Şikâyeti

Miggles denen o insanları en iyi şekilde değerlendirerek ve Arthur ile görüşmesinde bu ihtimali önceden görüp felsefesini bu duruma uygulayarak kaçınılmaz kadere teslim olan Bayan Gowan, kendine yakışır bir biçimde oğlunun evliliğine karşı çıkmamaya karar vermişti. Bu kararа doğru ilerlemesi ve mutlu bir şekilde varmasında muhtemelen sadece annelik duyguları değil, üç farklı politik düşünce de etkili olmuştu.

Bunlardan birincisi, oğlu onun rızasını almak için en ufak bir niyet ya da onun rızası olmadan da idare edemeyeceğine dair herhangi bir belirti göstermemişti; ikincisi, Henry'sinin rahat koşullara sahip bir adamın bir tanecik evladıyla evlenmesi halinde, kadirşinas bir ülkenin (ve bir Barnacle'ın) kendisine bahşedeceği emekli maaşı her türlü ufak tefek evlat tecavüzünden korunabilirdi; üçüncüsü de, Henry'nin borçları elbette kayınpederi tarafından kapatılacaktı. Bu üçlü ihtiyat noktasına Bayan Gowan'ın, bizzat Bay Meagles'ın rızasının alındığını ve en baştan beri bu evliliğe karşı tek engelin Bay Meagles'ın itirazı olduğunu öğrenmesi de eklenince, müteveffa Komiserin dulunun bu düşünceleri de ferasetli zihninden geçirdiği kuvvetle muhtemeldi.

Ancak bağlantıları ve tanıdıkları arasında, bunun son derece talihsiz bir durum olduğu; çok sarsıldığı ve Henry'nin tam manasıyla büyülenmiş olduğu; kendisinin uzun zaman buna karşı çıktığı ama neticede bir anne olarak elinden bir şey gelmediği havasını titizlikle sürdürmüştü. Zaten Meagles ailesinin bir arkadaşı olarak bu masala tanık olması için Arthur Clennam'ı daha önce aramıştı; bunu da aileyi aynı amaç için kullanarak sürdürmüştü. Bay Meagles'ı kabul ettiği ilk görüşmede, karşı konulmaz bir baskıya karşı kendini isteksizce ama kibarca teslim olduğu bir konuma kaydırmıştı. En üst düzeydeki kibarlığı ve iyi yetişmişliğiyle, zorluk çıkaran adam değil de kendisiymiş ve sonunda boyun eğmiş, yani fedakârlığı yapan adam değil, kendisiymiş gibi davranmıştı. Aynı numarayla, aynı kibar kurnazlıkla, bir hokkabazın o hanıma bir kart çektirmesi gibi suçu Bayan Meagles'ın üstüne yıkmış ve oğlu müstakbel gelinini kendisine takdim ettiğinde kızı kucakladıktan sonra aynı anda bu soğukkanlılık gösterisine rağmen içten içe acı çektiğinin hassas ama dokunaklı bir işareti olarak, burnundaki kozmetik

pudrayı küçük haplar halinde taşıyan birkaç damla gözyaşı dökmüş, "Hayatım, Henry'ye ne yaptın da onu böyle büyüledin!" demişti.

Bayan Gowan'ın (Cemiyette olmakla ve o Güçle samimi ve rahat ilişkilerini sürdürmekle iftihar ederdi) arkadaşları arasında Bayan Merdle ön sırada yer alırdı. Hampton Court Bohemlerinin istisnasız hepsinin bir sonradan görme olarak Merdle'a burun kıvırdıkları doğruydu, ama varlıklarına ibadet etmek için aynı burunların üstüne düşerlerdi. Burunlarının telafi edici ayarlamalarıyla Hazineye, Baroya, Piskoposa ve diğerlerine benziyorlardı.

Bayan Gowan kibarca söz konusu rızasını verdikten sonra teselli bulmak için Bayan Merdle'ı ziyaret etti. Bu amaçla, İngiliz tarihinin o döneminde saygısızca hap kutusu olarak adlandırılan tek atlı

bir arabayla şehre gitti. Araba bir seyis başına aitti, sürücü kendisiydi ve Hampton Court Sarayındaki yaşlı hanımlara günlük ya da saatlik olarak kiralardı. Ancak o karargâhta, bütün ekipmanın sadece o anki kiracının özel mülkiyeti olarak görüleceği, seyis başının kırbacı dışında herhangi biri hakkında özel bir bilgiye sahip olduğunu belli etmeyeceği zımnen kabul edilirdi. Dolayısıyla, evrendeki en büyük seyis başları olan Geçiştirme Barnacle'ları, her zaman için ellerindeki dışında hiçbir işten haberleri yokmuş gibi davranırdı.

Bayan Merdle evdeydi ve kırmızı ve altın rengi yuvasında, sanki kendisi daha büyük bir türden muhteşem bir papağanmış gibi yanı başındaki bir daldan kendisini izleyen bir papağanla baş başaydı. Çiçekli yerlerdeki ışıkları yumuşatan en sevdiği yeşil yelpazesiyle Bayan Gowan geldi.

"Sevgili arkadaşım," dedi Bayan Gowan, biraz havadan sudan konuştuktan sonra arkadaşının elinin üstüne bu yelpazeyle dokunarak, "sen benim tek tesellimsin. Sana bahsettiğim Henry hadisesi vuku bulacak. Şimdi, bu size nasıl geliyor? Bilmek için can atıyorum, zira siz Cemiyeti çok iyi temsil ve ifade ediyorsunuz."

Bayan Merdle, Cemiyetin gözden geçirmeye alıştığı göğüsleri inceledi ve Bay Merdle'ın ve Londra kuyumcularının vitrininin iyi durumda olduğuna emin olduktan sonra cevap verdi:

"Bir erkeğin açısından izdivaça gelirsek, hayatım, Cemiyet, erkekten evlenmek suretiyle servetini tazmin etmesini talep eder. Cemiyet, onun izdivaç vasıtasıyla kazanmasını ister. Cemiyet, onun izdivaç vasıtasıyla münasip bir müessese tesis etmesini ister. Cemiyet bunların haricinde izdivaçla bir işi olmayacağını kabul eder. Kuş, sessiz ol!"

Zira üstlerindeki kafesinde papağan, konferansı bir hâkim gibi (ki aslında bir hâkime de benziyordu) yönettikten sonra izahatı bir çığlıkla sonlandırmıştı.

Bayan Merdle, en sevdiği elinin serçeparmağını narin bir edayla bükerek ve bu derli toplu hareketiyle sözlerini daha da derli toplu bir hale getirerek, "Adamın pek genç veya zarif olmadığı ve halihazırda münasip bir müessesesi olduğu vaziyetler de mevcuttur. Bunlar farklı bir cinstendir. Bu gibi vaziyetlerde..."

Bayan Merdle karlı omuzlarını silkti ve küçük bir öksürmeyi kontrol altına alarak, "Esasında bir erkek bu cins şeylere dikkat eder, hayatım," diye ekler gibi elini mücevher vitrinin üzerine koydu. Sonra

papağan tekrar çığlık atmasıyla gözlüğünü kaldırıp ona baktı ve "Kuş! Sessiz ol!" dedi. "Lakin genç erkekler," diye devam etti Bayan Merdle, "ki genç erkekler derken ne demek istediğimi biliyorsun, hayatım, dünyanın önlerine serildiği insanların oğullarını kastediyorum, izdivaç vasıtasıyla kendilerini Cemiyete karşı daha iyi bir mevkie getirmek zorundadır. Aksi halde Cemiyet kendilerini aptal vaziyetine düşürmelerini sabırla karşılamaz. Bunların hepsi kulağa korkunç derecede dünyevi geliyor," dedi Bayan Merdle, yuvasında arkasına yaslanarak ve gözlüğünü tekrar takarak, "değil mi?"

"Lakin hakikat," dedi Bayan Gowan, çok ahlaklı bir havayla.

"Hayatım, buna asla itiraz edilemez," diye cevap verdi Bayan Merdle, "zira Cemiyet bu hususta kararını vermiş ve söylenecek başka bir şey yok. Daha ilkel bir durumda olsaydık, yapraklardan yapılmış çatıların altında yaşıyor ve banka hesapları yerine inek, koyun besliyor olsaydık (ki bu lezzetli olurdu, canım, tabiatım icabı çok pastoralimdir, bir dereceye kadar), o zaman mesele olmazdı. Lakin biz yaprakların altında yaşayamıyoruz ve inek, koyun beslemiyoruz. Bazen bu farkı Edmund Sparkler'a izah etmeye çabalarken kendimi çok yıpratıyorum."

Bu genç beyefendinin adından söz edildiğinde yeşil yelpazesinin üzerinden bakan Bayan Gowan şöyle cevap verdi:

"Hayatım, memleketin berbat halinin biliyorsunuz –şu John Barnacle'ların talihsiz imtiyazları!– ve bu yüzden şu Zamazingo kadar fakir olmamın sebeplerini biliyorsunuz."

"Kilise faresi mi?" diye önerdi Bayan Merdle, bir gülümsemeyle.

"Diğer meşhur kilise insanını kastetmiştim; Eyüp'ü," dedi Bayan Gowan. "Her ikisi de iş görür. Dolayısıyla, oğlunuzla benim vaziyetim arasında geniş bir fark olduğunu saklamak beyhude olurdu. Ayrıca Henry'nin de kabiliyetli olduğunu ilave edebilirim..."

"Ki Edmund katiyen değil," dedi Bayan Merdle, büyük bir nezaketle.

"... ve bu kabiliyet, hayal kırıklığıyla birleşince," diye devam etti Bayan Gowan, "onu öyle bir meşgaleye çekti ki... Olur şey değil! Biliyorsun hayatım. Henry'nin pozisyonu böyle farklı olunca mesele kendimi ne kadar asgari sınıftan bir izdivaca uydurabileceğim meselesi."

Bayan Merdle, kollarına (güzel biçimli kollardı ve bilezikler için yapılmışlardı) öyle bir dalıp gitmişti ki bir süre cevap vermeyi ihmal etti.

Sonunda sessizliği fark edince kollarını kavuşturdu ve takdire değer bir soğukkanlılıkla sordu, "Ee-evet? Ve sonra?"

"Ve sonra hayatım," dedi Bayan Gowan, daha önceki kadar tatlı olmayan bir edayla, "bu hususta söyleyeceklerini işittiğime sevindim."

Bu sırada son çığlığından beri tek bacağının üstünde duran papağan bir kahkaha nöbetine girdi, alaycı bir tavırla iki ayağının üstünde zıplamaya başladı ve en sonunda kafasını bükebileceği kadar büküp yine tek ayağının üstünde durarak cevap bekledi.

"Beyefendinin hanımefendiyle birlikte ne alacağını sormak belki biraz çıkarcılık olur," dedi Bayan Merdle, "lakin Cemiyet biraz çıkarcıdır zaten, bilirsin hayatım."

"Anlayabildiğim kadarıyla Henry borcundan kurtarılacak," dedi Bayan Gowan.

"Borç çok mu?" diye sordu Bayan Merdle, gözlüğünün üzerinden.

"Eh, bir hayli zannedersem," dedi Bayan Gowan.

"Her zamanki şey manasında; anlıyorum, kâfi derecede," diye bir gözlemde bulundu Bayan Merdle, rahat bir tavırla.

"Ve baba onlara senede üç yüz kadar bir harçlık tahsis edecek ya da belki de daha fazla, ki İtalya'da..."

"Ah! İtalya'ya mı gidiliyor?" diye sordu Bayan Merdle.

"Henry'nin okuması için. Sebebini tahmin etmeniz zor olmaz, hayatım. Şu iğrenç Sanat..."

Doğru. Bayan Merdle çabucak sıkıntılı arkadaşının hislerine deva olmaya çalıştı. Anlıyordu. Fazla söze hacet yoktu!

"Ve," dedi Bayan Gowan, dertli başını sallayarak, "hepsi bu işte. Bu," diye tekrarladı, yeşil yelpazesini açarak ve bununla gerdanına dokunarak (çifte gerdan olma yolunda ilerliyordu ve şimdilik bir buçuk gerdanı denebilirdi), "hepsi bu kadar! Yaşlı insanlar öldüklerinde zannedersem daha çok gelecek, lakin nasıl tahdit edilir veya bloke edilir bilmiyorum. Zaten iş buna gelince bunlar ebediyete kadar yaşayabilirler. Bunlar tam da bunu yapacak cinsten insanlar, hayatım."

Şimdi, arkadaşı Cemiyeti gerçekten iyi tanıyan ve Cemiyetin annelerinin ne olduğunu ve Cemiyetin kızlarının ne olduğunu ve Cemiyetin evlilik pazarının ne olduğunu ve fiyatların onu nasıl yönlendirdiğini ve büyük alıcılar için ne gibi entrikaların ve karşı-entrikaların yer aldığını ve ne pazarlık ve madrabazlıkların döndüğünü bilen Bayan Merdle, havaleli göğsünün derinliklerinden biliyordu ki bu hay-

li iyi bir talipti. Bununla birlikte, kendisinden beklenenin farkında olarak ve beslenmesi gereken hayalin gerçek doğasını algılayarak, onu büyük bir özenle kollarına aldı ve kendisinden beklenen son dokunuşu yaptı.

"Hepsi bu mu, hayatım?" dedi derinden dostça iç çekerek. "Pekâlâ, pekâlâ! Hata sizde değil. Kendinizi suçlayacak bir şeyiniz yok. Ünlü zihin kuvvetinizi kullanmalı ve ondan azami şekilde faydalanmalısınız."

"Tabii kızın ailesi," dedi Bayan Gowan, "avukatların söylediğine göre Henry'nin izdivaç yemini etmesini sağlamak için son derece hummalı faaliyetlerde bulundu."

"Elbette bulunmuşlardır, hayatım," dedi Bayan Merdle.

"Mümkün olan her itirazda bulundum ve Henry'nin ilişkisini koparmasının bir yolunu bulmak için sabah, öğle ve akşam kendimi yiyip bitirdim."

"Hiç şüphem yok, hayatım," dedi Bayan Merdle.

"Ama hiçbir şeyin faydası olmadı. Hepsi elimde kaldı. Şimdi söyleyin bana, hayatım. Sonunda Henry'nin Cemiyette olmayan insanlarla evlenmesine son derece tereddütlü rızamı vermekte haklı mıyım, yoksa mazur görülemez bir acizlik mi gösterdim?"

Bu doğrudan rica üzerine Bayan Merdle (bir Cemiyet Rahibesi olarak), Bayan Gowan'a davranışının takdire şayan olduğunu, sempatiyi hak ettiğini, en zor vaziyetle mücadele etmek zorunda kaldığını ve fırından arınmış olarak çıktığını söyledi. Ve kendi incecik perdesinin ardından kusursuz bir şekilde gören, Bayan Merdle'ın da kusursuz bir şekilde gördüğünü bilen ve Cemiyetin de mükemmel şekilde göreceğini bilen Bayan Gowan, bu işten girdiği gibi muazzam bir kendinden hoşnutluk ve vakarla çıkmıştı.

Konferans öğleden sonra saat dört veya beşte gerçekleşmişti; Cavendish Meydanındaki Harley Sokağı bölgesinin tamamı araba tekerlekleri ve çifte darbeleriyle çınlıyordu. Bay Merdle dünya çapındaki ticari girişimlerin ve devasa becerilerle sermaye kombinasyonlarının takdirine muktedir olan medeni dünyanın her yerinde İngiliz adının gitgide daha fazla saygı görmesini sağlamakla uğraştığı günlük meşgalesinden eve geldiğinde durum böyleydi. Çünkü her ne kadar hiç kimse Bay Merdle'ın işinin para basmak dışında ne olduğunu tam olarak bilmese de herkesin tüm törensel durumlarda tanımladığı terimler

bunlardı; bu da soruşturma yapmadan kabul edilen, deve ve iğne gözü meselinin son yeni, kibar okumasıydı.[1]

Bu muhteşem iş kendisi için biçilmiş kaftan olan bir beyefendi olarak Bay Merdle biraz avam görünüyordu ve sanki yürüttüğü devasa işlemler sırasında, yanlışlıkla daha aşağı seviye bir ruhla kafaları değiştirmişti. Konağında, Başkâhyadan kaçmak dışında bir amacı olmayan neşesiz bir gezinti sırasında kendini iki hanımefendinin karşısında buldu.

"Özür dilerim," dedi kafası karışmış halde aniden durarak, "burada papağandan başka kimse yok zannediyordum."

Bununla birlikte Bayan Merdle, "Gelebilirsin!" derken ve Bayan Gowan'ın izin istediği ve ayrılmak üzere yerinden doğrulduğu sırada içeri girdi ve uzak bir pencereden, elleri rahatsız manşetlerinin altında, kendisini gözaltına alıyormuş gibi bileklerini kavrayarak dışarı baktı. Bu pozisyonda, karısının çeyrek saat kadar yalnız kaldıktan sonra divandan çağırarak uyandırdığı hülyalara daldı.

"Ha? Evet?" dedi Bay Merdle, ona doğru dönerek. "Ne var?"

"Ne mi var?" dedi Bayan Merdle. "Zannedersem şikâyetimin tek kelimesini bile işitmediniz."

"Şikâyetiniz mi Bayan Merdle?" dedi Bay Merdle. "Bir şikâyetiniz olduğunu bilmiyordum. Ne şikâyeti?"

"Sizden şikâyetçiyim," dedi Bayan Merdle.

"Ah! Benden şikâyetçisiniz," dedi Bay Merdle. "Nedir, benden ne gibi bir şikâyetiniz olabilir, Bayan Merdle?" Bu içine kapanık, soyutlanmış ve derin düşünceli haliyle bu soruyu biçimlendirmesi biraz zaman almıştı. Kendini evin efendisi olduğuna ikna etmek için yapılan hafif girişimlerden biri olarak, işaretparmağını papağana uzattı, kuş da bu konudaki fikrini hemen parmağını gagalayarak ifade etti.

"Ne diyordunuz, Bayan Merdle," dedi Bay Merdle, yaralı parmağını emerek, "benden şikâyetçi misiniz?"

"Haklı bir şikâyet olduğunu tekrarlamak zorunda olmamdan daha aşikâr olamayacak bir şikâyet," dedi Bayan Merdle. "Duvara söylesem daha iyi. Kuşa söylesem daha da iyi. Hiç olmazsa çığlık atardı."

"Herhalde çığlık atmamı istemezsiniz, Bayan Merdle," dedi Bay Merdle, bir sandalyeye oturarak.

---

[1] Matta 19:24, "Yine şunu söyleyeyim ki, devenin iğne deliğinden geçmesi, zenginin Tanrı Egemenliğine girmesinden daha kolaydır." –çn.

"Sahiden bilmiyorum," dedi Bayan Merdle, "fakat böylesine bedbin ve perişan olmak yerine öyle yapsanız daha iyi olurdu. En azından etrafınızda ne olduğuna karşı duyarlı olduğunuzu bilirdik."

"İnsan çığlık atabilir ama yine de öyle olmayabilir, Bayan Merdle," dedi Bay Merdle ağır bir edayla.

"Ve çığlık atmadan da inatçı olabilir, sizin şu anda olduğunuz gibi," dedi Bayan Merdle. "Bu çok doğru. Sizden ne şikâyetim olduğunu öğrenmek isterseniz fazla lafa hacet yok; kendinizi Cemiyete göre tanzim edemeyecekseniz Cemiyete girmemeniz icap eder."

Bay Merdle başındaki saçlara ellerini öyle bir dolamıştı ki sandalyesinden fırlarken sanki kendisini yukarı çekiyormuş gibi görünerek haykırdı: "Bütün şeytanlar adına, Bayan Merdle, Cemiyet için benden daha fazla şey yapan var mı? Şu tesisleri görüyor musunuz, Bayan Merdle? Şu mobilyaları görüyor musunuz, Bayan Merdle? Aynaya bakıp kendinizi görüyor musunuz, Bayan Merdle? Bütün bunların maliyetini biliyor musunuz ve bunların kimin için tedarik edildiğini? Yine de benim Cemiyete girmemem icap ettiğini mi söyleyeceksiniz? Üzerine böyle para yağdıran benim, ha? Ben ki, denebilir ki kendimi para dolu bir, bir, bir sulama arabasına koşup hayatımın her gününü Cemiyete para saçarak geçiriyorum."

"Lütfen, şiddete lüzum yok, Bay Merdle," dedi Bayan Merdle.

"Şiddet mi?" dedi Bay Merdle. "Beni çaresiz bırakan sizsiniz. Cemiyete yaranmak için yaptıklarımın yarısını bile bilmiyorsunuz. Bu uğurda yaptığım fedakârlıkların hiçbirini bilmiyorsunuz."

"Bildiğim," dedi Bayan Merdle, "memlekette ne varsa en iyisini siz alırsınız. Memleketin bütün Cemiyetinde faaliyettesiniz. Ve zannedersem biliyorum (esasında saçma sapan bahane uydurmanın âlemi yok, bildiğimi biliyorum), sizi içeride kimin tuttuğunu biliyorum, Bay Merdle."

"Bayan Merdle," diye sertçe cevapladı beyefendi, donuk kızıl ve sarı yüzünü silerek. "Bunu sizin kadar iyi biliyorum. Siz Cemiyetin süsü, ben de Cemiyetin velinimeti olmasaydım, siz ve ben asla bir araya gelmezdik. Velinimet derken, ona yemek ve içmek ve bakmak için her nevi pahalı şeyi tedarik eden bir şahsı kastediyorum. Lakin onun için bütün yaptıklarımdan sonra – bütün yaptıklarımdan sonra," diye tekrarladı Merdle, eşinin gözkapaklarını kaldırmasına neden olan vahşi bir vurgu yaparak, "içine girmeye hakkım olmadığını söylemek, şahane bir ödül."

"Ben diyorum ki," diye cevap verdi Bayan Merdle, sakin bir tavırla, "daha serbest ve daha tasasız bir tavırla kendinizi daha uyumlu bir hale getirebilirsiniz. İş meselelerinizi sizin gibi yanınızda taşımakta kati bir bayağılık var."

"Onları nasıl taşıyormuşum, Bayan Merdle?" diye sordu Bay Merdle.

"Nasıl mı taşıyorsunuz?" dedi Bayan Merdle. "Aynada kendinize bakın."

Merdle istemsizce gözlerini en yakın aynaya doğru çevirdi ve bulutlu kanı yavaşça şakaklarına doğru ilerlerken, birinden hazmının hesabını vermesi istenebilir mi diye sordu?

"Bir doktorunuz var," dedi Bayan Merdle.

"Bana bir faydası yok," dedi Bay Merdle.

Bayan Merdle yaklaşımını değiştirdi.

"Kaldı ki," dedi, "hazım saçmalık. Ben hazımdan bahsetmiyorum. Ben tavrınızdan bahsediyorum."

"Bayan Merdle," dedi kocası, "bunun için sizden medet umuyorum. Siz tavrı tedarik ediyorsunuz, ben parayı."

"Sizden," dedi Bayan Merdle, minderlerine rahatça yaslanarak, "insanların gönlünü çelmenizi beklemiyorum. Kendinizle fazla alakadar olmanızı veya büyüleyici olmanızı istemiyorum. Sadece hiçbir şeye ehemmiyet vermemenizi ya da ehemmiyet verdiğinizi belli etmemenizi istiyorum, herkes gibi."

"Herhangi bir şeye ehemmiyet verdiğimi mi söyledim?" diye sordu Bay Merdle.

"Söylemek mi? Hayır! Söyleseydiniz de kimse alakadar olmazdı. Lakin siz, gösteriyorsunuz."

"Neyi? Ne gösteriyorum?" diye sordu Bay Merdle, aceleci bir edayla.

"Zaten söyledim. İşinizle alakalı sıkıntılarınızı ve projelerinizi şehirde ya da başka nereye aitlerse orada bırakmak yerine yanınızda taşıyorsunuz," dedi Bayan Merdle. "Ya da öyle görünmek yerine. Öyle görünmeniz de kâfi olurdu, daha fazlasını istemiyorum. Halbuki marangoz olsanız gündelik hesaplarınızla meşgul olduğunuzu bu kadar çok göstermezdiniz."

"Marangoz!" dedi Bay Merdle, inler gibi. "Marangoz olmayı tercih edebilirdim, Bayan Merdle."

"Ve benim şikâyetim de şu ki," diye sürdürdü hanımefendi, bu terslemeyi duymazdan gelerek, "cemiyetin tarzı bu değildir ve bunu tashih

etmelisiniz, Bay Merdle. Benim hükmümden şüpheniz varsa Edmund Sparkler'a bile sorabilirsiniz." Odanın kapısı açılmıştı ve Bayan Merdle şimdi gözlüğünün arkasından oğlunun başını inceliyordu. "Edmund, buraya gelmeni istiyoruz."

Yalnızca kafasını uzatmış, içeri girmeden odayı inceleyen Bay Sparkler (sanki o mantıklı genç hanımı bulma umuduyla evi arıyormuş gibi) bunun üzerine kafasının peşinden bedenini de içeri aldı ve gelip önlerinde durdu. Bayan Merdle, kapasitesine uyarlanmış birkaç basit sözcükle meseleyi ona anlattı.

Genç beyefendi, sanki bir hastalık hastasıymış ve gömlek yakası da nabzıymış gibi onu yokladıktan sonra, "ahbapların fark etmiş olduğunu" duyduğunu bildirdi.

"Edmund Sparkler fark edildiğini işitmiş," dedi Bayan Merdle, tembel bir zaferle. "Esasında muhakkak herkes fark edildiğini işitmiştir!" Ki bu, insan türünün herhangi bir topluluğunda Bay Sparkler'ın herhangi bir şeyden bir izlenim edinecek son kişi olacağı düşünülürse, aslında hiç de mantıksız bir çıkarsama değildi.

"Ve Edmund Sparkler," dedi Bayan Merdle, en sevdiği elini kocasına doğru sallayarak, "fark edilmiş olduğunu nasıl işittiğini de söyleyebilir."

"Söyleyemem," dedi Bay Sparkler, nabzını önceki gibi yoklayarak, "bu noktaya nasıl gelindiğini söylemem zor, zira hafıza dehşet gevşek. Lakin o sırada çok şahane bir yavrunun –okumuş da ha, kafası yerinde– biraderiyle beraber olduğumuza göre..."

"Tamam! Kızı boş ver şimdi," dedi Bayan Merdle, biraz sabırsızlıkla. "Biraderi ne dedi?"

"Bir şey demedi, efendim," dedi Bay Sparkler. "Benim gibi sessiz bir arkadaş. İki lafı zor konuşur."

"Birisi bir şeyler söylemiş işte," dedi Bayan Merdle. "Kim olduğunu dert etme."

("Sizi temin ederim ki birazcık dahi dert etmiyorum," dedi Bay Sparkler.)

"Ama bize ne söylendiğini söyle."

Bay Sparkler tekrar nabzına baktı ve cevap vermeden önce kendisini ciddi bir zihinsel disiplinden geçirdi:

"Velime muazzam zengin ve malumat sahibi olduğu için iltifat eder –bütün o Müşteri ve Bankacı mevzuları– lakin Dükkânın ona ağır

geldiğini söylerler. Dükkânı her yere taşıdığını, daha doğrusu altında kaldığını, tıpkı çok fazla işi olan Yahudi tüccarlar gibi."

"Ki işte bu da," dedi Bayan Merdle, etrafında yüzen perdelik kumaşlarıyla birlikte kalkarak, "tam olarak benim şikâyetim. Edmund, yukarı çıkmak için kolunu ver bana."

Cemiyete nasıl uyum sağlayacağını düşünmek için yalnız başına kalan Bay Merdle, art arda dokuz pencereden dışarı baktı ve dokuz ayrı arsa israfı gördü. Kendini bu şekilde biraz eğlendirdikten sonra merdivenlerden indi ve zemin kattaki tüm halılara dikkatle baktı. Sonra tekrar merdivenleri çıktı ve birinci kattaki tüm halılara dikkatle baktı; mazlum ruhuyla uyum halinde kasvetli derinliklere benziyorlardı. Her zaman yaptığı şekilde, onlara yaklaşmak için bir nedeni olan yeryüzündeki son kişi gibi bütün odaları gezdi. Bayan Merdle tüm gücüyle, bir mevsimde şu kadar gece evde olduğunu ilan ededursun, Bay Merdle'ın asla evde olmadığını ilan ettiği kadar geniş ve açık bir şekilde bunu yapamazdı.

Bay Merdle en sonunda Başkâhya ile karşılaştı, bu azametli uşağı görmek onu her zaman tüketirdi. Bu devasa mahluk tarafından sönümlenmiş bir halde gizlice soyunma odasına girdi ve şık arabasıyla Bayan Merdle ile birlikte akşam yemeğine çıkana kadar orada kaldı. Akşam yemeğinde kudretli bir varlık olarak gıpta edildi ve pohpohlandı, olabildiğince Hazinelendi, Barolandı ve Piskoposlandı. Ardından, gece yarısını bir saat geçe eve yalnız geldi ve Başkâhya tarafından bir mum gibi çabucak kendi salonuna koyulduktan sonra iç çekip yatağına gitti.

Bölüm XXXIV
Bir Barnacle Sürüsü

Bay Henry Gowan ve köpek kır evinin alışılagelmiş müdavimleriydi ve düğün günü kararlaştırılmıştı. O çok yüksek ve çok büyük ailenin bunun kadar sönük bir etkinliğin kaldırabileceği kadar ışıltı getirmesi için bir Barnacle'lar toplantısı gerçekleşecekti.

Tüm Barnacle ailesini bir araya getirmek iki nedenden ötürü imkânsızdı. Birincisi, hiçbir bina o meşhur ailenin bütün üyelerini ve bağlantılarını kaldıramazdı. İkincisi, güneş ya da ayın altında, İngiliz işgalinde bir kamusal makam olan her yerde bu makama yapışmış bir

Barnacle olmasıydı. Gözü pek bir gezgin yeryüzünde bir noktaya bir bayrak direği dikip orayı Britanya adına el koymayagörsün, keşfin haberi alınır alınmaz Geçiştirme Ofisi oraya bir Barnacle ve bir evrak sandığı gönderirdi. Böylece Barnacle'lar dünyanın her yerinde, her yönde evrak sandıklardı.

Ama bizzat Prospero'nun o güçlü sanatı bile Barnacle'ları, üzerinde (fitne dışında) yapılacak ve cebe atılacak herhangi bir şey olmayan her okyanus ve kurak araziden çağırmayı başaramasa da çok sayıda Barnacle'ı bir araya toplamak gayet mümkündü. Bayan Gowan kendisini bu işe vakfetmişti. Sık sık listeye yeni eklemeler yapmak için Bay Meagles'a başvuruyor; o beyefendi müstakbel damadının borçlarını incelemekle ve ödemekle çok meşgul olmadığı zamanlarda (ki bugünlerde işi buydu) kendisiyle terazi ve kepçelerin dairesinde görüşmeler yapıyordu.

Nikâhtaki konuklardan bir tanesinin mevcudiyeti Bay Meagles için, beklenen en yüksek Barnacle'ın katılımından bile daha yakın bir ilgi ve kaygı hissettiriyordu; yine de böyle bir konuğunun varlığından duyduğu onur çok fazlaydı. Bu konuk Clennam'dı. Ama Clennam, o yaz gecesi ağaçların arasında kutsal saydığı bir söz vermişti ve bu sözü kalbinin mertliğiyle, çoğu üstü örtülü yükümlülükten daha bağlayıcı olarak görüyordu. Kendini unutarak ve her vesilede kıza nazikçe hizmet vermeye hazır vaziyette, Bay Meagles'a neşeyle, "Elbette geliyorum," diye yanıt vermişti.

Ortağı Daniel Doyce, Bay Meagles'ın yolunda bir tür ayak bağı oluşturuyordu; kendi endişeli zihninde değerli beyefendi açıkça yer alınıyordu; ama Daniel'in resmi Barnaclecılık ile karşı karşıya gelmesi bir evlilik kahvaltısında bile patlayıcı bir kombinasyon yaratabilirdi. Bununla birlikte bu milli fail, Twickenham'a gelip eski bir arkadaşın rahatlığıyla ve ona bir iyilik olarak davet edilmemesini rica ederek onun bu tedirginlik hissini hafifletmişti. "Çünkü," demişti adam, "işim bu beyefendi takımıyla kamu görevi ve kamu hizmeti yapmak ve onların işi de ruhumu yıpratarak bunu engellemek olduğu için, aynı fikirdeymişiz gibi birlikte yiyip içmesek daha iyi olur diye düşünüyorum." Arkadaşının tuhaflığı Bay Meagles'a eğlenceli gelmişti ve her zamankinden daha koruyucu bir havayla, "Pekâlâ, Dan, senin istediğin gibi bir acayiplik yaparız," demişti.

Zaman yaklaşırken Clennam, sessiz ve gösterişsiz bir tavırla Bay Henry Gowan'a, kabul edeceği her türlü dostluğu göstermek arzusun-

da olduğunu bildirmeye çalışmıştı. Bay Gowan da ona her zamanki rahat tavrıyla ve her zamanki özgüven dolu havasıyla karşılık vermişti, ki aslında özgüvenden tamamen yoksundu.

"Bakınız, Clennam," diye konuşmaya başlamıştı bir gün, evlilikten bir hafta sonra kır evinin yakınlarında yürüyüş yaparlarken, "ben hayal kırıklığına uğramış bir adamım. Bunu zaten biliyorsunuz."

"Aman Tanrım," dedi Clennam, biraz mahcup bir tavırla. "Nasıl olabilir, bilemiyorum."

"Nasıl olacak," dedi Gowan, "elli değişik yoldan bana bir hayat temin edebilecek ama bunu yapmamayı kafasına koymuş bir gruba veya bir zümreye veya bir aileye ya da bir muhite aitim. Neticede işte buradayım, zavallı bir sanatçı."

"Öte yandan..." diye söze başladı Clennam, ama Gowan devam etti.

"Evet, evet, biliyorum. Bütün kalbimle sevdiğim, güzel ve cazip bir kız tarafından sevilmek gibi bir talihim oldu." ("Kalbin var mı?" diye aklından geçirdi Clennam ve bunu düşündüğü anda kendinden utandı.)

"Ve kayınpederim şahane bir adam ve hür fikirli bir ihtiyar kurt. Yine de çocuk kafam yıkanıp taranırken, kafamda yıkanmış ve taranmış başka beklentiler vardı, kendi kendimi yıkayıp taradığım zamanlar onları bir hususi mektebe götürdüm ve onlar olmadan buradayım, bu yüzden de hayal kırıklığına uğramış bir adamım."

Clennam, hayatta hayal kırıklığına uğrama fikrinin, damadın aileye kendi mülkü olarak getirdiği ve zaten zararına peşinde koştuğu bir konumu belirleme biçimi olup olmadığını düşündü (ve düşünürken yine kendinden utandı). Acaba bu herhangi bir yerde umut verici ya da gelecek vaat eden bir şey miydi?

"Buruk bir hayal kırıklığı değil herhalde," dedi yüksek sesle.

"Lanet olsun, hayır, buruk değil," diye güldü Gowan. "Bizimkiler buna değmez – her ne kadar hoş insanlar olsalar ve onlara karşı sevgim sonsuz olsa da. Ayrıca onlar olmadan da yapabileceğimi göstermek ve hepsinin cehenneme kadar yolu var demek de hoşuma gidiyor. Ve yine ayrıca, çoğu erkek şu ya da bu şekilde hayatta hayal kırıklığına uğrar ve hayal kırıklıklarının tesirinde kalır. Ama bu sevimli bir dünya ve onu seviyorum!"

"Artık önünde seni bekliyor," dedi Arthur.

"Şu yaz nehri kadar güzel," diye haykırdı diğeri coşkuyla, "ve Tanrı aşkına, ona hayranlık duyuyorum ve içinde yarışmak için sabırsızlanıyorum. Eski dünyaların en iyisi! Ve benim tutkum! Eski tutkuların en iyisi, öyle değil mi?"

"İlgi ve hevesle dolu, bence," dedi Clennam.

"Ve emrivaki," diye ekledi Gowan, gülerek, "emrivakiyi unutmayalım. Ümit ederim ki orada arıza yapmam. Fakat orada hayal kırıklığına uğramış bir adam olmam kendini gösterebilir. Yeterince ciddi bir şekilde yüzleşemeyebilirim. Aramızda kalsın ama bunu beceremeyecek kadar ekşimiş olmam tehlikesi var."

"Neyi beceremeyecek kadar?" diye sordu Clennam.

"Sürdürmeyi. Benden önceki adamın yaptığı gibi sıram gelince faydalanmayı ve hataları görmemeyi. Uğraş ve çalışma ve sabır ve sanatıma hasretme görüntüsünü devam ettirmeyi ve uğruna birçok yalnız gün geçirmeyi, birçok zevki terk etmeyi ve bunlarla ve diğer birçok şeyle yaşamayı; kısacası, her şeyi görmezden gelip sorun yokmuş gibi davranmayı."

"Lakin insanın kendi mesleği ne olursa olsun ona saygı göstermesi iyidir; onu korumakla yükümlü olduğunu düşünmesi ve hak ettiği saygıyı talep etmesi iyidir, öyle değil mi?" diye akıl yürüttü Arthur. "Ve mesleğiniz, Gowan, hakikaten bu sadakati icap ettirebilir. Esasında itiraf etmeliyim ki bütün sanatların bunu icap ettirdiğini düşünürdüm."

"Ne kadar iyi bir adamsınız, Clennam!" diye haykırdı diğeri, sanki önlenemez bir hayranlıkla durup ona bakarak. "Ne şahane bir arkadaşsınız! Hiç hayal kırıklığına uğramamışsınız. Bu rahatlıkla görülüyor."

Bunları kasıtlı olarak söylüyor olsa çok acımasızca olurdu. Clennam bu yüzden kasıtlı olmadığına kesinlikle inanmaya karar verdi. Gowan duraksamadan elini omzunun üzerine koydu ve gülerek, kaygısızca devam etti:

"Clennam, cömert görüşlerinizi boşa çıkarmak istemem ve böyle gül rengi bir sis içinde yaşamak için kaç para isteseler veririm (param olsa). Lakin ticaretimde yaptığım şey satış yapmaktır. Satabileceğimiz en yüksek fiyata satmak istemiyorsak bu işi yapmamalıyız. Bu bir iştir ve yapılması icap eder, ama kolaylıkla yapılır. Geri kalanı hokkabazlık. İşte hayal kırıklığına uğramış bir adamı tanımanın avantajlarından veya dezavantajlarından biri. Hakikati işitirsin."

Ne işitirse işitsin, o ya da başka bir adı hak etse bile Clennam'ın zihnine giriyordu. Orada öyle bir kök saldı ki, Clennam, Henry Gowan'ın kendisi için her zaman bir sıkıntı olacağından korkmaya ve bütün tutarsızlıkları, endişeleri ve çelişkileriyle, var olmayan birinin azat edilmesinden şimdilik hiçbir şey kazanmadığı ya da çok az şey kazandığını düşünmeye başladı. Gowan'ı Bay Meagles'ın zihninde iyi yönleriyle tutmak için verdiği söz ile Gowan'ın gözlemlemek zorunda kaldığı, bir iyilik içermeyen yönleri arasında hâlâ devam eden bir yarışma hissediyordu. Asla bu keşiflerin peşinde olmadığını ve onlardan istekle ve rahatlatıcı bir şekilde kaçınmayı tercih edeceğini hatırlamak suretiyle kendi çarpıttığı ve renksizleştirdiği kuruntulara karşı kendi vicdanlı doğasını da pek destekleyemiyordu. Çünkü daha önce ne olduğunu asla unutamazdı ve bir zamanlar Gowan'ı sırf yoluna çıktığı için sevmediğini biliyordu.

Artık bu düşüncelerden yılmış bir halde, nikâhın son bulmasını, Gowan ve genç kansının gitmesini, kendisinin de sözünü ve üstlendiği cömert görevi yerine getirmek üzere arkada kalmış olmasını diliyordu. Aslına bakılırsa geçen hafta bütün ev için tedirgin bir zamandı. Pet'ten veya Gowan'dan önce, Bay Meagles ışık saçıyordu; ama Clennam birden fazla kez onu yalnız başına terazilerine ve kepçelerine boş gözlerle bakarken bulmuş, sıklıkla bahçede ya da başka bir yerde görünmeden, Gowan'ın bir gölge gibi düştüğü yaşlı, bulutlu yüzüyle âşıkları izlediğini görmüştü. Evin büyük etkinlik için düzenlenmesi sırasında babanın, annenin ve kızın eski yolculuklarının birçok küçük hatırasının yerinden olması, elden ele taşınması gerekmiş ve bazen, birlikte yaşadıkları hayatın bu sessiz tanıklar arasında, bizzat Pet'in bile ağlayıp sızlandığı olmuştu. Annelerin en şen şakrak ve en meşgulü olan Bayan Meagles şarkı söyleyip herkesi neşelendirerek geziniyordu ama o dürüst ruh da bazen yüklüklere kaçıp gözleri kızarıncaya kadar ağlıyor, sonra çıkıp görünüşünün soğan ve biberden kaynaklandığını ileri sürerek her zamankinden daha berrak bir sesle şarkı söylemeye devam ediyordu. Buchan'ın Aile Tıbbı'nda yaralı bir zihin için bir merhem bulamayan Bayan Tickit, keyifsizlikten ve Minnie'nin bebeklik hatıralarından mustaripti. İkincisi fazla ağır geldiğinde çoğunlukla yukarı gizli mesajlar gönderip kıyafetinden dolayı salona çıkacak halde olmadığını ve "çocuğunu" mutfakta görmek istediğini bildiriyordu. Orada, sevgiyle bağlı eski bir hizmetkârın hassasiyetiyle, ki gerçekten çok hoş bir hassasiyettir, bir gözyaşları ve

tebrikler, doğrama tahtaları, oklavalar ve turta hamuru potpurisi arasında, çocuğunun yüzüne hayırdua ediyor, onu kucaklıyordu.

Ama her şeyin günü gelecekti, nikâh günü de gelecekti ve geldi. Ziyafete davet edilen tüm Barnacle'lar da geldi. Geçiştirme Ofisinden ve Grosvenor Meydanı, Mews Caddesinden Bay Tite Barnacle ve yanında Çeyrek Günlerin[1] bir türlü gelmemesine sebep olan pahalı Bayan Tite Barnacle (evlenmeden önceki soyadı Stiltstalking) ve başarılarla çifte doldurulmuş, ancak beklenen parlaklık ve patlamayla henüz ateş almamış, bekleme halindeki üç pahalı küçük Bayan Tite Barnacle vardı. Yine Geçiştirme Ofisinden genç Barnacle da koruması altına alması gereken ülkenin Tonajını kendi başının çaresine bakmak üzere, ki doğrusu yalnız başına bırakmakla savunmasız kalmış olmazdı, bırakıp gelmişti. Ve yine Geçiştirme Ofisinden, ailenin daha hayat dolu kolundan gelen sempatik Genç Barnacle da orada, neşeyle ve tatlılıkla etkinliğe yardım ediyor ve kendi ışıltılı tarzıyla olaya Kilisenin Nasıl Yapılmamalı Dairesinin resmi form ve harçlarından biriymiş gibi yaklaşıyordu. Başka üç ofisten, tüm duyuları yavan ve fena halde çeşni gerektiren ve nikâha da Nil'e, Eski Roma'ya, yeni bir şarkıcıya ya da Kudüs'e gider gibi gelmiş üç genç Barnacle daha vardı.

Ama daha büyük av hayvanları da mevcuttu. Lord Decimus Tite Barnacle, üzerinde Geçiştirme kokusuyla –tam olarak Evrak Sandıklarının kokusuyla– oradaydı. Evet, öfke dolu tek bir fikrin kanatlarında resmi doruklara yükselen Lord Decimus Tite Barnacle oradaydı, bu fikrin, Efendiler, bu özgür ülkenin bir Bakanına yaraşanın, halkının hayırseverliğinin sınırlarını belirlemek, yardımseverliğine ket vurmak, kamu ruhunu kösteklemek, girişimini daraltmak, bağımsız özgüvenini köreltmek olduğu henüz bana söylenmedi. Başka bir deyişle, bu büyük devlet adamına, mürettebatın yalnızca sıkıca pompalamak suretiyle gemiyi onsuz yüzdürebilecekleri için, gemi kaptanının kıyıdaki özel somun ve balık ticaretinde başanlı olmak dışında bir şey yapmamasının yaraşır olduğunu öğrenmenin hep bir adım uzağındaydı. Büyük Nasıl Yapmamalı sanatındaki bu yüce keşifle Lord Decimus, Barnacle ailesinin en yüksek ihtişamını uzun zaman sürdürmüştü ve her iki Meclisin kötü niyetli herhangi bir üyesi Nasıl Yapılacağına dair herhangi

[1] Britanya ve İrlanda geleneğinde çeyrek günler her yıl hizmetkârların işe alındığı, okul dönemlerinin başladığı ve kiraların ödendiği önemli dört tarihti –çn.

bir kanun teklifi getirecek olsa, Lord Decimus Tite Barnacle yerinde doğrulup, Geçiştirme'nin tezahüratıyla birlikte, ciddi bir ses tonu ve öfkeli bir ihtişamla gitgide dikleşerek, Efendiler, bu özgür ülkenin bir Bakanına yaraşanın, halkının hayırseverliğinin sınırlarını belirlemek, yardımseverliğine ket vurmak, kamu ruhunu kösteklemek, girişimini daraltmak, bağımsız özgüvenini köreltmek olduğu bana hiç söylenmedi, dediği anda o kanun teklifinin işi bitmiş olurdu. Bu Yaraşırlık Makinesinin keşfi, siyasal devridaimin keşfedilmesiydi. Bütün Devlet Dairelerinde dönüp dursa da asla eskimezdi.

Ve soylu arkadaşı ve akrabası Lord Decimus'la birlikte, Tudor Stiltstalking'le ünlü koalisyonu kuran ve Nasıl Yapılmayacağına dair kendi özel tarifini daima hazır tutan William Barnacle vardı. Bazen Sözcüyü hafifçe dürtükleyip, "Birincisi, efendim, şerefli beyefendinin bizim için hazırladığı zemin için hangi Teamülün bulunduğunun Meclise açıklanmasını rica edeceğim," demek suretiyle tazelemesini sağlar, bazen şerefli beyefendiden önce kendi Teamülü lehinde karar vermesini ister; bazen şerefli beyefendiye kendisinin (William Barnacle) bir Teamül arayacağını bildirir, sık sık da hiçbir Teamül olmadığını söyleyerek şerefli beyefendiyi oturduğu yerde ezerdi. Ama Teamül ve Zemin, her koşulda, bu becerikli Geçiştirmecinin uyumlu savaş atı çiftiydi. Mutsuz şerefli beyefendinin yirmi beş yıldan beri William Barnacle için boş yere zemin yaratmaya çalışmış olmasının bir önemi olmazdı; zemin olsa da olmasa da William Barnacle yine de onu Meclise sunacaktı. Şerefli beyefendinin bunun için bir Teamül önermesi eşyanın tabiatı ve olayların gidişatı ile tamamen uzlaşmaz olsa da bunun bir önemi yoktu. William Barnacle yine de o ironik tezahürat için şerefli beyefendiye teşekkür eder, bu konuda onunla uzlaşır ve bunun için hiçbir Teamül olmadığını kafasına kakardı. William Barnacle'ın bilgeliğinin yüksek bir bilgelik olmadığı ya da dolandırdığı dünyanın asla yapılmadığı, düşüncesizce bir hatayla yapıldıysa da anlamsız bir çamur olarak kalacağına dair itirazlar gelebilirdi. Ama Teamül ve Zemin çoğu insanı itiraz edemeyecek kadar korkutuyordu.

Ve aynı zamanda art arda yirmi yerden hızla sıçramış ve her seferinde aynı anda iki ya da üç yerde olan, tüm Barnacle Hükümetlerinde hayranlık uyandıran, büyük bir başanyla uyguladığı bir sanatın çok saygın mucidi olan, capcanlı bir başka Barnacle daha vardı. Bu sanat, kendisine herhangi bir başlık altında bir Parlamenter soru sorulduğu

zaman başka bir soruya cevap vermekti. Böylesine dev bir hizmette bulunmuş ve Geçiştirme Ofisinde büyük saygı görmüştü.

Ayrıca yine, henüz konforlu birer yer edinememiş ve değerlerinin anlaşılması için bir deneme sürecinden geçmekte olan daha az seçkin bir avuç Parlamenter Barnacle da oradaydı. Bu Barnacle'lar merdivenlere tüneyip pasajlarda saklanır, meclise girmek ya da girmemek için emir bekler, tüm dinleme ve ohlama ve alkışlama ve havlamalarını aile reislerinin talimatları doğrultusunda yapar, başkalarının önergelerine karşı yalandan önergeler yazarlar; nahoş konuları gecenin ya da oturumun geç saatlerine kadar oyalar ve daha sonra erdemli vatanseverlikle saatin çok geç olduğunu haykırırlar; gönderildikleri zaman taşraya gider ve Lord Decimus'un ticareti tam bayılırken ayılttığına, nöbet geçirirken kurtardığına, mısır rekoltesini iki katına, saman rekoltesini dört katına çıkardığına ve altınların bankadan uçup gitmesine engel olduğuna dair yeminler ederlerdi. Ayrıca bu Barnacle'lar aile reisleri tarafından büyük kartların altındaki küçük kartlar gibi kamusal toplantılara ve akşam yemeklerine dağıtılırlar, buralarda soylu ve onurlu akrabaları adına her türlü hizmete tanıklık ederler ve Barnacle'ların her türlü kızarmış ekmeklerine yağ sürerlerdi. Ve benzer emirler altında, her türlü seçime katılırlar, başka insanların içeri girmesi için en kısa sürede ve en mantıksız koşullarla koltuklarından feragat ederler, getirip götürürler, şakşakçılık ve küçük işler yaparlar, rüşvet yedirirler, yığınla pislik yerler ve kamu hizmetlerinden asla yorulmazlardı. Yarım yüzyıl içinde, Geçiştirme Ofisinde herhangi bir yerde, bir Hazine lordundan bir Çin konsolosluğu haznedarına ve tekrar bir Hindistan valisine kadar boşalabilecek pozisyonlarda bu aç ve yapışkan Barnacle'ların bazılarının veya her birinin başvurularının olmadığı bir liste yoktu.

Nikâha katılan herhangi bir sınıftan Barnacle'lar bir serpintiden fazlası olamazdı, çünkü hepsi toplamda kırkı geçmezdi ve yüzlercesinden çıkarıldığı düşünülürse bu önemsiz bir sayıydı! Ama bu serpinti Twickenham köşkünde bir arı sürüsü gibiydi ve orayı doldurmuştu. Mutlu çifti bir Barnacle (bir Barnacle'ın yardımcılığında) evlendirdi ve Lord Decimus Tite Barnacle'a yaraşan Bayan Meagles'ı kahvaltıya yöneltmek oldu.

Ağırlama olabileceği kadar hoş ve doğal olmamıştı. Bay Meagles, arkadaşları tarafından pohpohlanır ve bunun için onlara teşekkür ederken kendisi değildi. Bayan Gowan kendisiydi ama bu, adamın durumunu

iyileştirmedi. Engelin Bay Meagles değil, Aile büyüklüğü olduğu, Aile büyüklüğünün bir taviz verdiği ve artık yatıştırıcı bir oybirliği oluştuğu kurgusu açıkça ifade edilmese de olaya hâkimdi. Ardından Barnacle'lar, günün hamilik vesilesi sona erdiğinde kendileri açısından Meagles'larla işlerinin bittiğini düşündüler; Meagles'lar da kendileri açısından aynısını düşündüler. Sonra ailesine garezi olan ve belki de herhangi bir iyi niyetten ziyade onlara biraz olsun rahatsızlık vermek amacıyla orada bulunmaları için annesine izin veren Gowan, hayal kırıklığına uğramış bir adam olarak haklarını ileri sürerek, gösterişli bir biçimde kurşunkalemini ve fakirliğini ortaya döktü; zamanla karısına bir parça peynir ve ekmek sağlamayı umduğunu, (kendinden daha şanslı olanlarından) lütfen zavallı ressamı hatırlamalarını ve bir resim satın almalarını rica etti. Sonra kendi Parlamento kaidesinde bizzat bir merak nesnesi olan Lord Decimus'un ortamdaki en lafazan mahluk olduğu ortaya çıktı: her samimi mürit ve müminin saçlarını diken diken edecek kadar basmakalıp bir dizi sözle gelin ve damada mutluluklar diledi, budala bir filin gönül rahatlığıyla, uluyan cümle labirentleri arasında dolaşıp durdu ve susmak bilmedi. Sonra Bay Tite Barnacle, orada eksiksiz resmi karakteriyle oturup Sir Thomas Lawrence'a hayatı boyunca verdiği pozunu bozacak, tabii bu pozu bozmak mümkünse, bir kişi olduğunu düşünmeden edemiyordu: bu arada genç Barnacle iki yavan beyefendiye, akrabalarından ikisine, infial içinde anlatıyordu ki; burada bir arkadaş vardı, bakınız, randevu almadan Dairemize gelmiş ve bir şeyleri bilmek istediğini söylemişti, tamam mı; şu an paytı çıkarıp, bakınız, çünkü bildiğiniz gibi, yapabilirdi (çünkü bu tür beyefendilikten uzak bir Radikalin ne yapacağını asla bilemezdiniz) şu anda, bakınız, bilmek istediğini söyleyebilirdi, tamam mı, bu da çok sevimli olurdu, değil mi?

Clennam için etkinliğin şu ana dek en hoş kısmı en acı verici olanıydı. En sonunda Pet'le birlikte eski Pet'i ve onun eski sevimliliğini ardında bırakacağı o eşiğe gelmeden önce, Bay ve Bayan Meagles'ın (konukların olmadığı) iki resimli odada Pet'le birlikte oyalandıkları sırada, hiçbir şey bu kadar doğal ve sade olamazdı. Gowan da etkilenmişti ve Bay Meagles'ın, "Ey, Gowan, ona iyi bakın, ona iyi bakın!" demesine içten bir edayla, "Ne olur üzülmeyin, efendim. Tanrı aşkına, ona iyi bakacağım!" diye cevap vermişti.

Ve böylece Pet, son hıçkırıklardan, son sevgi sözcüklerinden ve Clennam'a, verdiği söze güvenenen bir bakış attıktan sonra arabaya

bindi, kocası elini salladı ve Dover'dan uzaklaştılar; ama bütün bunlar ancak ipek elbisesi ve simsiyah bukleleriyle sadık Bayan Tickit, saklandığı yerden çıkıp arabalarının ardından ayakkabılarını fırlattıktan sonra olmuştu: Pencerelerdeki seçkin misafirlerde büyük şaşkınlık yaratan bir manzaraydı.

Sözü edilen misafirler artık daha fazla katılımdan azat edildiler ve önde gelen Barnacle'ların hayli aceleleri olduğu için (çünkü tam o sırada, *Uçan Hollandalı* gibi denizleri aşarak doğruca hedefine ulaşma tehlikesiyle karşı karşıya olan bir posta göndermek ve aksi halde yapılma tehlikesi arz eden birçok önemli işin durdurulması için karmaşıklık düzenlemeler yapmak zorundaydılar), orada Bay ve Bayan Meagles'ın hatırı için bir fedakârlık yaptıkları güvencesini tüm nezaketleriyle Bay ve Bayan Meagles'a ilettikten sonra –ki Bay John Bull'a,[1] o zavallı yaratığa yönelik resmi tenezzüllerinin çerçevesinde de hep aynı şeyi iletirlerdi– kendi yollarına gittiler.

Evde ve babanın, annenin ve Clennam'ın kalbinde sefil bir boşluk kalmıştı. Bay Meagles yardımına sadece bir hatıra çağırdı ve bu gerçekten ona iyi geldi.

"Netice olarak, Arthur," dedi, "geriye dönüp bakmak çok tatminkâr," dedi.

"Geçmişe mi?" dedi Clennam.

"Evet, ama misafirleri kastettim."

O sırada onun daha da sıkıntılı ve mutsuz olmasına neden olmuştu ama şimdi ona gerçekten iyi gelmişti. Akşam boyunca sık sık, "Çok tatminkâr," dedi, "böylesine önemli misafirler!"

Bölüm XXXV
Küçük Dorrit'in Elinde Bay Pancks İçin Ne Vardı

İşte bu sıralarda Bay Pancks, Clennam'la yaptığı anlaşmayı icra ederken, çingene öyküsünün tamamını açıklamış ve Küçük Dorrit'in servetini anlatmıştı. Babası, uzun süredir bilinmeyen, sahipsiz ve bi-

[1] *John Bull*: İngiliz halkının kişileştirilmesi, siyasi karikatürlerde sıklıkla görülürdü –çn.

riken büyük bir mülkün yasal mirasçısıydı. Bu hakkı şimdi onaylanmıştı, hiçbir engeli yoktu, Marshalsea'nin kapısı açılmış, Marshalsea duvarları çökmüştü, iş birkaç kalem oynatmaya kalmıştı ve çok zengin olacaktı.

Bu hakkın tam olarak kabul edilmesi için iz sürerken Bay Pancks hiçbir şeyin önünü kesemeyeceği bir dirayet ve hiçbir şeyin yıldıramayacağı bir sabır ve gizlilik göstermişti. "Hiç düşünmemiştim, efendim," dedi Pancks, "o gece siz ve ben Smithfield'ı geçtiğimiz ve size ne cins bir Tahsildar olduğumu anlattığım esnada işin buna varacağını hiç düşünmemiştim. Size Cornwall Clennam'larından olmadığınızı söylediğim esnada, Dorsetshire'li Dorrit'lerin kim olduğunu söyleyeceğimi hiç düşünmemiştim." Sonra ayrıntılara geçti. Not defterine o ismi kaydettikten sonra, ilk önce tek başına o isim ilgisini çekmişti. Genellikle aynı yere ait olan ve yakın ya da uzak, izlenebilir bir kan bağı içermeyen birbirinin aynı iki isme rastladığı için buna pek kulak asmamıştı. Ama küçük bir dikişçiye böylesine büyük bir mülke sahip olduğu gösterilse durumunun nasıl da şaşırtıcı bir şekilde değişeceğini düşünmüştü. Bu fikri bir üst seviyeye kadar takip etmesinin nedeni, küçük dikişçide hoşuna giden ve onu kışkırtan sıra dışı bir şey olmasıydı.

El yordamıyla yavaş yavaş ilerlemişti, "Köstebekledim, bayım," (Bay Pancks'in ifadesi buydu). Bu yeni fiille tanımladığı çalışmanın başlangıcında, ki dışavurumcu Bay Pancks telaffuz ederken gözlerini kapatarak saçlarını sallıyordu, ışıklar ve umutlar ile karanlık ve umutsuzluk arasında defalarca gidip gelmişti. Başkaları gibi gidip gelebilmek için Hapishanede tanıdıklar edinmiş, ilk ışık, fark edilmeden Bay Dorrit ve oğlundan gelmişti; her ikisiyle de kolayca tanışmış; her ikisiyle de epeyce, gelişigüzel konuşmuştu ("Ama daima Köstebekleyerek," dedi Bay Pancks) ve kimse şüphelenmeden, aile tarihçesiyle ilgili öğrendiği birkaç küçük noktayı kendi ipuçlarıyla birleştirerek başkalarını türetmişti. En sonunda Bay Pancks, yasal mirasçıyla ilgili gerçeği keşfetmiş ama bulgusunun hukuksal bütünlüğe ve mükemmelliğe erişmesi gerekmişti. Bunun üzerine, ev sahibi Bay Rugg ile ciddi bir gizlilik akdi yapmış ve onu Köstebekleme ortaklığına almıştı. Ardından John Chivery'yi, kime sadık olduğunu görerek, tek sekreter ve aracıları olarak istihdam etmişlerdi. Ve şu ana kadar, Bankadaki yetkili ve yasayı bilen makamlar başarılı emeklerinin sona erdiği kendilerine bildirilene kadar sırlarını başka hiç kimseye açmamışlardı.

"Dolayısıyla bütün vaziyeti teferruatına dökersek, bayım," dedi Pancks, "en sonunda, mesela Hapishane avlusunda size evrakları gösterdiğim günden bir önceki gün ya da tam o gün, bizden başka hiç kimse acımasızca hayal kırıklığına uğramayacak ya da bir peni masrafa girmiş olmayacaktı."

Bunları anlatmaya başladığından itibaren neredeyse kesintisiz olarak adamla el sıkışan Clennam'ın aklına, asıl açıklama için hazırladığı şaşkınlıkla, "Sevgili Bay Pancks, bu size çok paraya mal olmuştur," demek geldi.

"Epeyce, efendim," dedi Pancks, muzaffer bir tavırla. "Pek cüzi bir miktar değil, lakin mümkün olduğu kadar ucuza hallettik. Ve ilk başta lazım olanı bulmak biraz zor oldu, bunu da söylemeliyim."

"Zor mu?" dedi Clennam. "Fakat bütün bu işte muhteşem bir şekilde yendiğiniz zorluklar!" dedi yine adamın elini sıkarak.

"Nasıl yaptığımı size anlatacağım," dedi keyiflenen Pancks, saçlarını da kendisi kadar yükselmiş bir duruma getirerek. "Önce bende ne varsa harcadım. Bu çok değildi."

"Buna üzüldüm," dedi Clennam, "gerçi artık bir ehemmiyeti kalmadı. Sonra ne yaptınız?"

"Sonra," dedi Pancks, "patronumdan bir miktar borç aldım."

"Bay Casby'den mi?" dedi Clennam. "O iyi bir ihtiyar."

"Asil bir moruk, değil mi?" dedi Bay Pancks, peş peşe bir dizi kuru pofurdama sergileyerek. "Mutemet eski kurt. Hayırsever ihtiyar! Hamiyetli moruk! Yüzde yirmi. Ona ödemek üzere anlaştım, efendim. Fakat bizim dükkânda asla daha azına çalışılmaz."

Arthur, kabına sığmayan haliyle biraz erken davrandığını düşündü.

"O coşkun Hıristiyan ihtiyara dedim ki," dedi Bay Pancks, bu yakıştırmasından çok keyif almış gibi bir edayla, "elimde küçük bir projem var; ümit verici, ümit verici dedim ona; küçük bir sermaye lazım. Parayı senet mukabilinde bana borç vermesini teklif ettim. O da yirmiden verdi; yirmiyi ticari bir usulle ilave etti, senede koydu, anaparanın bir kısmı gibi görünsün diye. Tevdi edemezsem yedi sene boyunca yarım yevmiye ve çift vardiyadan kök söktürücüsü olmam icap edecek. Fakat o mükemmel bir Pederşahtır, böyle şartlarda bile kendisine hizmet etmek iyidir – her şartta iyidir."

Arthur'un, Pancks'in gerçekten de böyle düşünüp düşünmediğini bilmesi mümkün değildi.

"Bu da harcandığında, efendim," diye devam etti Pancks, "ki harcandı, ne kadar kan gibi azar azar damlatsam da, Bay Rugg'ı sırrıma ortak etmiştim. Bay Rugg'dan borç almayı teklif ettim (ya da Bayan Rugg'dan, aynı hesap; bir keresinde Medeni Hukuk'ta spekülasyon yaparak biraz para kazanmıştı). O da yüzde ondan verdi, bunu çok yüksek zannederek. Ama Bay Rugg kızıl saçlı bir adam, efendim ve saçlarını kestirir. Şapkasının tepesi de yüksektir. Ve şapkasının kenarları dardır. Ve dokuz kukada ondakinden daha fazla hayırseverlik vardır."

"Bütün bunlar için almanız icap eden tazminat, Bay Pancks," dedi Clennam, "hayli yüksek olmalı."

"Alacağıma dair bir şüphem yok, efendim," dedi Pancks. "Bir pazarlık yapmadım. Size borçlanmıştım, şimdi ödemiş oldum. Cebimden çıkan para telafi edilir, harcadığım vaktin karşılığı verilir ve Bay Rugg'un faturası halledilirse, bin sterlin benim için bir servet olur. O meseleyi size emanet ediyorum. Bütün bunları aileye en iyi düşündüğünüz şekilde açıklama salahiyetini size veriyorum. Bayan Amy Dorrit bu sabah Bayan Finching'le olacak. Ne kadar erken halledilirse o kadar iyi olur. Çok bekletmeye gelmez."

Bu konuşma Clennam'ın yatak odasında, o hâlâ yataktayken gerçekleşmişti. Çünkü Bay Pancks sabahın erken saatlerinde eve gelmiş, içeri girmiş ve bir kere bile oturmadan veya ayakta hareketsiz durmadan, bütün ayrıntıları (çeşitli belgelerle destekleyerek) başucunda teslim etmişti. Şimdi yine Bay Rugg'ı aramaya gideceğini söyledi, kâğıtlarını toparladı ve bir kez daha Clennam'ın elini candan bir tavırla sıkıp merdivenden hızla indi.

Clennam tabii ki doğruca Bay Casby'nin evine gitmeye karar verdi. O kadar çabuk giyinip dışarı çıktı ki kendisini kızın gelmesinden yaklaşık bir saat önce pederşahi sokağın köşesinde buldu, ama sakin bir yürüyüşle kendisini sakinleştirme fırsatı bulduğu için üzülmedi.

Caddeye dönüp parlak pirinç tokmağı vurduğunda kızın geldiğini bildirdiler ve Flora'nın üst kattaki kahvaltı salonuna buyur edildi. Küçük Dorrit'in kendisi orada değildi ama Flora vardı ve onu gördüğü için çok şaşırdığını söyledi.

"Aman Tanrım, Arthur – Doyce ve Clennam!" diye haykırdı o hanımefendi, "böyle bir manzarayı görmek kimin aklına gelirdi ve lütfen sabahlığı affedin zira hakikaten asla, üstelik soluk bir ekose ki daha da

fena ama küçük arkadaşımız bana bir, size zikretmem lüzumsuz zira etek diye bir şey olduğunu bilirsiniz ve kahvaltıdan sonra bir prova yapmak icap ettiği için böyle gerçi keşke bu kadar kötü kolalanmış olmasaydı."

"Özür dilemeliyim," dedi Arthur, "bu kadar erken ve ani bir ziyaret için, lakin sebebini söyleyince affedeceksiniz."

"Ebediyen uçup gitmiş zamanlarda, Arthur," dedi Bayan Finching, "beni affedin, Doyce ve Clennam çok daha münasip ve muhakkak daha mesafeli olsa da mesafe manzaraya cazibe katar, en azından öyle kastetmedim ve öyle olsaydı herhalde büyük ölçüde manzaranın tabiatına tabi olurdu, lakin yine aldım başımı gidiyorum."

Ona sevecen bir ifadeyle baktı ve devam etti:

"Ebediyen uçup gitmiş zamanlarda diyecektim ki herhangi bir zamanda buraya geldiği için özür dilemesi Arthur Clennam için –Doyce ve Clennam tabiatıyla hayli farklı– kulağa hakikaten garip gelirdi ama bu geçmişte kaldı ve geçmiş asla geri getirilemez, tabii ruhen bir Salatalık olduğuna inandığı için hiç yemeyen zavallı Bay F.'nin kendi durumu hariç."

Arthur içeri girdiğinde kız çayı hazırlıyordu ve şimdi aceleyle bu işlemi bitirdi.

"Babacık," dedi sırf gizem ve fısıltıyla, çaydanlığın kapağını kapatırken, "şehrin üstündeki salonda oturmuş tıpkı Gagalayan Ağaçkakan gibi yeni yumurtlanmış yumurtasını kırıyor ve sizin burada olduğunuzu bilmesine asla lüzum yok ve çok iyi bildiğiniz gibi küçük arkadaşımız yukarıdaki büyük masada kesip biçme işini bitirip aşağı indiğinde ona da tamamen güvenilebilir."

Arthur o zaman ona, mümkün olan en az sayıda sözcükle, görmeye geldiği kişinin küçük arkadaşı olduğunu ve küçük arkadaşına neyi anlatması gerektiğini söyledi. Bu sersemletici bilgileri duyan Flora ellerini tuttu, titremeye başladı ve iyi niyetli bir mahluk olduğu için sempati ve mutluluk gözyaşları döktü.

"Tanrı aşkına, müsaade edin önce ben yolunuzdan çekileyim," dedi Flora, ellerini kulaklarına koyup kapıya doğru giderek, "yoksa biliyorum, deli gibi çığlık atıp herkesi daha da telaşa düşüreceğim ve sevgili küçük şey, daha bu sabah öyle güzel ve derli toplu ve iyi görünümlü ama yine de hâlâ çok fakirdi ve şimdi ise bir servet sahibi ve kız bunu hakikaten hak ediyor! Ve Bay F.'nin Teyzesine de bahsedebilirim Art-

hur, bu seferlik ve eğer itiraz edilmeyecekse hiçbir suretle Doyce ve Clennam değil."

Arthur, Flora tüm sözel konuşmaya kapalı olduğu için başını sallayarak kıza izin verdi. Flora da teşekkür anlamında başını salladı ve hızla odadan çıktı.

Küçük Dorrit'in adımları merdivenlerde duyuluyordu ve bir an sonra kız kapıda belirmişti. Yüzünü toparlamak için elinden geleni yaptıysa da olağan bir ifade bile takınamadı, ama kız onu görür görmez elindekini yere düşürdü ve "Bay Clennam! Neyiniz var?" diye haykırdı.

"Bir şey yok, bir şey yok. Yani kötü bir şey yok. Size bir şey söylemek için geldim, ama bu, harika bir haber!"

"Harika mı?"

"Harika bir şey!"

Bir pencere kenarında duruyorlardı ve kızın gözleri, ışık dolu yüzüne sabitlenmişti. Ona kolunu uzattı, çünkü düşecekmiş gibi görünüyordu. Kız elini o kola koydu, kısmen yaslanmak, kısmen de göreceli konumlarını korumak için, ki dikkatli bakışları, ikisinden birinin duruşunun değişmesi sonucunda sarsılmasın. Dudakları, "Harika bir şey mi?" diye tekrarlıyor gibi görünüyordu. Yüksek sesle tekrarladı.

"Sevgili Küçük Dorrit! Babanız."

Bu sözler üzerine solgun yüzünün buzları çatladı ve üzerinden küçük ifade ışıkları ve filizleri geçti. Hepsi acı ifadeleriydi. Nefesi zayıf ve telaşlıydı. Kalbi hızla çarpıyordu. Küçük bedenini daha yakın tutabilirdi ama gözlerinden hareket ettirilmek istemediğini anladı.

"Babanız bu hafta içinde serbest kalabilir. O bunu bilmiyor; buradan çıkınca ona gidip söylememiz lazım. Babanız birkaç gün içinde serbest kalacak. Babanız birkaç saat içinde serbest kalacak. Gidip söylememiz lazım!"

Bu sözler kızı kendine getirdi. Gözleri kapanıyordu, ama yine açıldılar.

"Bütün harika talih bu değil. Bütün harika talih bu değil, sevgili Küçük Dorrit. Dahasını söyleyeyim mi?"

Dudakları "evet" şeklini aldı.

"Babanız serbest kalınca dilenci olmayacak. İstediği her şeye sahip olacak. Size daha fazla şey söyleyeyim mi? Dahasını söyleyeyim mi? Unutmayın, o bunu bilmiyor; buradan ona gidip söylememiz lazım!"

Kız bir süre ona yalvarıyor gibi baktı. Onu kolundan tuttu ve biraz durduktan sonra dinlemek için kulağını eğdi.

"Devam etmemi mi istediniz?"

"Evet."

"Zengin bir adam olacak. O zengin bir adam. Çok büyük miktarda para kendisine miras olarak ödenmeyi bekliyor; bundan böyle çok zenginsiniz. Çocukların en cesur ve en iyi kalplisi, sizi ödüllendirdiği için Tanrı'ya şükürler olsun!"

Onu öperken, kız başını adamın omzuna doğru çevirdi, kolunu boynuna doğru kaldırdı, "Baba! Baba! Baba!" diye haykırdı ve bayıldı.

Tam o sırada Flora onunla ilgilenmek için geri döndü ve bir koltukta oturan kızın çevresinde dört dönerek, güzel niyetleri ve tutarsız konuşma parçacıklarını birbirine öyle akla ziyan bir biçimde karıştırdı ki Marshalsea'ye iyi geleceği için bir kaşık sahipsiz temettü alması için baskı mı yapıyor, Küçük Dorrit'in babasını yüz bin şişe amonyak ruhu temellük ettiği için tebrik mi ediyor, elli bin libre küp şeker üzerine yetmiş beş bin damla lavanta ruhu koyduğunu anlatıp o hafif canlandırıcı şurubu alması için Küçük Dorrit'e mi yalvarıyor, yoksa Doyce ve Clennam'ın alınlarını sirkeyle yıkayıp müteveffa Bay F.'ye daha fazla hava mı veriyor, biraz sorumluluk sahibi hiç kimse buna karar vermeye cüret edemiyordu. Dahası, komşu yatak odasından, sesinden yatay bir konumda olduğu ve kahvaltı beklediği anlaşılan Bay F.'nin Teyzesine ait başka bir koldan da, o amansız hanımefendinin, "Onun işi olduğuna inanma!" ve "Kendisine pay çıkarmasına lüzum yok!" ve "Eminim kendi parasından kolay kolay bir peni vermez!" gibi tümü Clennam'ın keşifteki payını küçümsemek ve Bay F.'nin Teyzesinin ona karşı hissettiği kökleşmiş duyguları ortaya dökmek için tasarlanmış kısa sataşmalar geliyordu.

Fakat Küçük Dorrit'in babasına ulaşmak ve ona bu sevindirici haberleri götürmek, hâlâ haberdar olmadığı bu mutluluk onu beklerken onu hapishanesinde bir an bile bırakmamak isteği, her türlü ilgiden daha etkili bir biçimde kendine gelmesine neden olmuştu. İlk söylediği sözcükler, "Lütfen benimle birlikte sevgili babamın yanına gelin," oldu. Babası, babası. Ondan başka hiçbir şeyden söz etmiyordu, düşünmüyordu. Ellerini kaldırıp diz çökerek teşekkür ederken tüm şükranı babası içindi.

Tüm bunlar Flora'nın şefkat duygusunu doruğa çıkarmış, o da fincanların ve tabakların arasında harika bir gözyaşı ve konuşma akışına başlamıştı.

"Söylemem lazım ki," diye hıçkırdı, "annenizle babamdan beri hiç böyle sarsılmamıştım fakat şu kıymetli küçük şeye bir fincan çay verin ve hiç olmazsa dudaklarına değdirsin lütfen Arthur, bir kereye mahsus Doyce ve Clennam değil, Bay F.'nin son hastalığında bile zira o başka tür bir şeydi ve gut bir çocuk sevgisi değil ama tüm taraflar için çok acı verici ve Bay F. bacağı bir mezara dayalı bir şehit ve şarap ticaretinin kendisi iltihaplı, zira aşağı yukarı kendi aralarında yapılır ve kim merak edebilir ki bu bir rüya gibi ve bu sabah hiçbir şey düşünemiyorken şimdi Madenler dolusu para mı hakikaten, ama bilmelisiniz sevgili cancağızım, zira bütün bunları ona asla çay içerken anlatabilecek kadar kuvvetli olmayacaksınız ki benim kendi hekimimin talimatlarına riayet edilse daha iyi olmaz mı zira lezzeti makul olmaktan öte olmasa da yine de reçete olarak uygulamak için kendimi zorluyorum ve fayda buluyorum, yapmamayı tercih ederim lakin yine de vazife olarak yapıyorum, herkes sizi tebrik edecek kimi samimiyetle kimi değil lakin canıgönülden sizi temin ederim her ne kadar gaf yapıp aptallık etsem de ve Arthur, bu seferlik Doyce ve Clennam değil, hüküm verecek yani güle güle hayatım ve Tanrı sizi muhafaza etsin ve çok mesut olun, özgürlüğe izin verin ve yemin ederim ki bu elbise başkası tarafından hiçbir zaman bitirilmeyecek ve olduğu gibi bir yadigâr olarak saklanacak ve size Küçük Dorrit diyorlar, lakin niçin bu kadar tuhaf bir unvan kullandıklarını anlamıyorum ben hiçbir zaman kullanmadım, şimdi de asla kullanmayacağım!"

Flora, en sevdiğinden böyle ayrıldı. Küçük Dorrit teşekkür etti ve onu defalarca kucakladı. En sonunda Clennam'la evden çıktılar ve Marshalsea'ye gitmek üzere arabaya bindiler.

Eski bakımsız sokaklardan geçerek tuhaf, gerçekdışı bir yolculuk yaptılar; bunlardan zengin ve ihtişamlı bir dünyaya yükselir gibi. Arthur ona, yakında kendi arabasıyla, tüm tanıdık deneyimlerin ortadan kaybolduğu çok farklı sahnelerden geçeceğini söylediği zaman korkmuş görünüyordu. Ama kızın yerine babasını koyduğu ve babasının ne kadar büyük ve muhteşem biri olacağını anlattığında, kızın sevinç gözyaşları ve masum gururu hızla boşaldı. Zihninin idrak edebileceği mutluluğun kendi üzerinde nasıl parıldadığını görünce Arthur o tek

figürü kızın gözünün önünde tuttu ve böylece ona harika haberi götürmek için hapishane mahallesinin zavallı sokaklarından parlayarak geçtiler.

Görev başında olan Bay Chivery onları kulübeye kabul ettiğinde, şaşkınlıkla yüzlerini dolduran bir şeyler gördü. Alelacele hapishaneye girerlerken, sanki bir hayaletin eşliğinde geri döndüklerini görmüş gibi durup arkalarından baktı. Yanlarından geçtikleri iki üç kolejli de arkalarından baktı ve birazdan Bay Chivery'ye katılarak kulübenin basamaklarında küçük bir grup oluşturdular. Bunun ortasından, kendiliğinden, Baba'nın tahliye olacağına dair bir fısıltı başladı. Bu birkaç dakika içinde Kolejin en uzak odasında bile duyulmuştu.

Küçük Dorrit kapıyı dışarıdan açtı ve ikisi de iiçeri girdi. Adam eski gri cüppesi ve eski siyah takkesiyle güneş ışığında pencerenin yanında oturmuş, gazetesini okuyordu. Gözlükleri elindeydi ve sadece çevresine bakınmıştı; kuşkusuz ilk önce, geceye kadar beklemediği kızının basamaklardaki adımlarını duymanın, sonra Arthur Clennam'ı kızın yanında görmenin şaşkınlığını yaşıyordu. Her ikisinin de yüzünde, zaten avluda dikkat çekmiş olan o alışılmadık ifade gözüne çarpmıştı. Yerinden kalkmadan ve konuşmadan gözlüklerini ve gazetesini yanındaki masanın üzerine koydu ve ağzı biraz aralık ve dudakları titreyerek onlara baktı. Arthur elini uzattığı zaman dokundu, ama bunu her zamanki ağırbaşlılığıyla yapmamıştı. Sonra ellerini omuzlarına koyup yanına oturan kızına döndü ve dikkatle yüzüne baktı.

"Baba! Bu sabah çok mesut oldum!"

"Çok mesut mu oldun hayatım?"

"Bay Clennam, baba. Bana sizinle alakalı son derece harika haberler getirdi! Büyük iyiliği ve nezaketi beni hazırlamış olmasaydı, baba – beni hazırlamış olmasaydı, baba– zannedersem buna dayanamazdım."

Kız aşırı ölçüde heyecanlanmıştı ve gözyaşları yuvarlanıyordu. Adamın elini aniden kalbine koydu ve Clennam'a baktı.

"Kendinizi hazırlayın, efendim," dedi Clennam, "ve düşünmek için biraz zaman ayırın. Hayatta başınıza gelebilecek en güzel ve talihli kazayı düşünmek için. Hepimiz sevinç dolu, büyük sürprizleri duymuşuzdur. Bunların sonu gelmedi, efendim. Nadir olur, ama sonu gelmedi."

"Bay Clennam? Sonu gelmedi mi? Sonu..." dedi ve "benim için mi?" der gibi kendi göğsüne dokundu.

"Gelmedi," dedi Clennam.

"Ne gibi bir sürpriz..." dedi sol elini kalbinin üzerinden tutarak ve sustu, sağ eliyle masanın üstündeki gözlüklerini düzeltti. "Benim için ne gibi bir sürpriz olabilir ki?"

"Buna başka bir sualle cevap vereyim. Söyleyin bana, Bay Dorrit, sizin için hangi sürpriz en akla gelmedik ve sizin için en kabul edilebilirdir? Ne olduğunu hayal etmekten ve ne olacağını söylemekten korkmayın."

Adam sebatla Clennam'a baktı ve bakarken, çok yaşlı, bezgin bir adama dönüşür gibi oldu. Güneş pencerenin ötesindeki duvarda, tepesindeki çivilerde parlıyordu. Kalbindeki elini yavaş yavaş uzattı ve duvarı işaret etti.

"İndi," dedi Clennam. "Gitti!"

Adam duruşunu bozmadı ve sebatla bakmaya devam etti.

"Ve onun yerine," dedi Clennam, yavaş yavaş ve açıkça, "uzun zamandır dışarıda tuttukları en iyi şeylere sahip olma ve tadını çıkarma imkânı doğdu. Bay Dorrit, birkaç gün içinde hür ve son derece müreffeh olacağınıza dair en küçük bir şüphe yok. Talihinizin bu şekilde değişmesinden ve yakında size zaten bahşedilmiş olan hazineyi –başka yerlerde bulabileceğiniz tüm zenginliklerin en büyüğünü– yanı başınızdaki hazineyi mutlu bir geleceğe taşıyacağınız için sizi tüm kalbimle tebrik ederim."

Bunları söyledikten sonra adamın elini sıktı ve bıraktı. Kızı da yüzünü onun yüzüne yaslayarak, uzun ve sıkıntılı yıllar boyunca sevgisi, çalışması ve doğruluğuyla sarmaladığı gibi bu refah saatinde onu de sarıp sarmaladı ve kadirşinaslıkla, umutla, sevinçle ve coşkuyla dolu kalbini ona akıttı.

"Onu daha önce hiç görmediğim gibi göreceğim. Sevgili babacığımı üzerindeki karanlık bulutlar temizlenmiş olarak göreceğim. Uzun zaman önce zavallı annemin onu gördüğü gibi göreceğim. Ah, canım, canım! Ah, babacığım, babacığım! Ah, Tanrım, şükürler olsun, şükürler olsun!"

Adam kendisini kızın öpücüklerine ve okşamalarına bırakmıştı, ama kendisi bir kolunu dolamak dışında aynı şefkati iade etmemişti. Tek kelime bile söylemedi. Sebatlı bakışları şimdi kızla Clennam arasında bölünmüştü ve çok üşümüş gibi titremeye başlamıştı. Küçük Dorrit'e bir şişe şarap almak için kahvehaneye gideceğini söyleyen Arthur, elinden geldiği kadar süratle çıkıp gitti. Şarap mahzenden bara

getirilene kadar bir sürü heyecanlı insan ona neler olduğunu sordu, o da çarçabuk Bay Dorrit'e bir servet kaldığını bildirdi.

Şarap elinde geri döndüğünde, kızın babasını koltuğa oturtmuş, gömleğini ve boyunbağını gevşetmiş olduğunu gördü. Bir bardağa şarap doldurdular ve adamın dudaklarına tuttular. Birkaç yudum aldıktan sonra adam bardağı eline aldı ve boşalttı. Kısa bir süre sonra sandalyesinde arkasına yaslandı ve yüzünde bir mendille hıçkırıklara boğuldu.

Bu bir süre sürdükten sonra Clennam, ayrıntılara girerek dikkatini ana sürprizden uzaklaştırmanın zamanının geldiğini düşündü. Böylece yavaş yavaş ve yumuşak bir ses tonuyla, elinden gelen en iyi biçimde her şeyi anlattı ve Pancks'in hizmetinin niteliklerini detaylandırdı.

"Kendisi –ha– cömertçe telafi edilecek, bayım," dedi Baba, ayağa fırlayıp odanın içinde dolaşmaya başlayarak. "Emin olun, Bay Clennam, mevzuyla alakalı herkes –ha– tereddütsüz mükâfatlandırılacak. Kimse hakkını yediğimi söyleyemeyecek. Sizden aldığım –hm– avansları da telafi edeceğim. Sizden müsait olduğunuz vakit oğluma verdiğiniz avansları da bildirmenizi rica edeceğim."

Odada dolaşması için hiçbir neden yoktu, ama bir an bile kıpırdamadan duramıyordu.

"Herkes," dedi, "hatırlanacak. Buradan kimseye borçlu olarak ayrılmayacağım. Bana ve aileme –ha– iyi davranan herkes mükâfatlandırılacak. Chivery mükâfatlandırılacak. Genç John mükâfatlandırılacak. Bilhassa cömert davranmayı arzuluyorum ve o niyetteyim, Bay Clennam."

"Müsaade ederseniz," dedi Arthur, cüzdanını masaya koyarak, "halihazırdaki ihtiyaçları karşılamak isterim, Bay Dorrit. Bu maksatla yanımda bir miktar para getirmenin münasip olacağını düşündüm."

"Teşekkür ederim, efendim, teşekkür ederim. Bir saat önce bunu kabul etmeye vicdanım elvermezdi, lakin şimdi canıgönülden kabul ediyorum. Bu muvakkat kolaylık için size borçluyum. Son derecede muvakkat, ama çok iyi zamanlanmış – iyi zamanlanmış." Parayı eline almış, onunla dolaşıyordu. "Lütfen, bayım, bu yekûnu da atıfta bulunduğum, evvelden almış olduğum avanslara ilave edin; oğluma tevdi ettiğiniz avansları da unutmamaya dikkat ederek. Brüt yekûnu sadece şifahen –ha– ifade etmeniz kâfidir."

Bu noktada gözü kızına kaydı, bir an onu öpmek ve başını okşamak

"Bir şapkacı bulmak ve aşırı sade kıyafetlerinizi hızla ve tamamen değiştirmek icap edecek. Maggy için de bir şeyler yapılmalı, kıyafetleri –ha– neredeyse hiç derli toplu değil. Ve ablan ve biraderin. Ve ağabeyim, amcanız, zavallıcığım, eminim bu onu pek heyecanlandıracaktır, onu çağırmak için adam yollanmalı. Bunlardan haberdar edilmeleri lazım. Onlara dikkatli bir şekilde haber vermeliyiz, fakat derhal haberdar edilmeleri lazım. Bu vazifeyi onlara ve kendimize borçluyuz, şu andan itibaren –hm– hiçbir şey yapmalarına izin vermemeliyiz."

Bu sözüyle, onların geçinmek için bir şeyler yaptığının farkında olduğunu ilk kez ima etmiş oluyordu.

Elinde tuttuğu cüzdanla hâlâ odada koşturup dururken avluda büyük bir tezahürat yükseldi. "Haber çoktan yayılmış," dedi Clennam, pencereden aşağı bakarak. "Kendinizi onlara gösterecek misiniz, Bay Dorrit? Çok samimiler ve besbelli bunu arzuluyorlar."

"İtiraf ederim ki –hm, ha– Amy, hayatım," dedi öncekinden daha da hararetli bir şekilde dolaşmaya başlayarak, "önce kıyafetimi bir miktar değiştirmek ve bir –hm– saat ve köstek satın almış olmak isterdim. Lakin olduğu gibi yapılması icap ediyorsa, o zaman –ha– yapmak icap eder. Gömleğimin yakasını ilikle, hayatım. Bay Clennam, zahmet olmazsa dirseğinizi koyduğunuz o çekmecede bulacağınız mavi boyunbağını verir misiniz? Ceketimi göğsümün önünden düğmele, hayatım. Böyle düğmelenmiş halde –ha– daha geniş görünüyor."

Titreyen eliyle gri saçlarını geriye itti ve sonra Clennam ile kızdan destek alarak pencerede göründü. Kolejliler onu yürekten selamladılar, o da büyük bir çelebilik ve hamiyetle, eliyle öpücükler yolladı. Tekrar odaya çekildiğinde, "Zavallı mahluklar!" dedi sefil hallerine acıyan bir tonlamayla.

Küçük Dorrit endişelenmişti, babasının kendini toparlaması için biraz uzanmasını istiyordu. Arthur, artık olabildiğince çabuk ortaya çıkması ve bu keyifli işi sonucuna bağlaması için çağırmak amacıyla Pancks'e gideceğini söyleyince, kız fısıldayarak babası sakinleşip dinlenmeye başlayana kadar kalmasını rica etti. İki kez rica etmesine gerek yoktu, babasının yatağını hazırladı ve ona uzanması için yalvardı. Bir sonraki yarım saat ya da biraz daha uzun bir süre boyunca odada dolaşmak dışında bir şey yapmamaya ikna edildi, ancak kendi kendine, müdürün bütün mahpusların kendisi ve ailesinin sonsuza dek oradan ayrılmasını izlemek için sokağa bakan resmi ikametgâhın pencere-

lerine çıkmasına izin verme olasılığını düşündü. Bu onlar için görmeye değer bir Manzara olurdu. Ama başı yavaş yavaş sarkmaya başladı ve sonunda yatağa uzandı.

Sadık kızı başucuna oturup onu yelpazelemeye ve alnını serinletmeye başladığında tam (elindeki parayı hiç bırakmadan) uykuya dalar gibi olmuştu ki birden doğruldu ve şöyle dedi:

"Affedersiniz, Bay Clennam. Bundan, sevgili beyefendiciğim, –ha– istesem şu anda kulübeden geçip bir yürüyüşe –hm– çıkabileceğimi mi anlamalıyım?"

"Zannetmem, Bay Dorrit," diye isteksiz bir cevap geldi. "Tamamlanması icap eden bazı evraklar var ve burada alıkonmanız da bir evraktan ibaret olsa da, korkarım bir süre daha riayet edilmesi icap eder."

Adam bunun üzerine tekrar ağlamaya başladı.

"Sadece birkaç saat kaldı, efendim," dedi Clennam, iyimser bir tavırla.

"Birkaç saat, efendim," dedi adam, ani bir tutkuyla. "Saatlerden çok rahat bahsediyorsunuz, bayım! Havasızlıktan boğulan bir adam için bir saat ne kadar sürer sizce?"

Bu şimdilik adamın son gösterisi olmuştu. Çünkü biraz daha gözyaşı döküp mızmızca nefes alamadığından şikâyet ederken yavaş yavaş uyuklamaya başladı. Sessiz odada oturup, babayı yatağında, kızının da yüzünü yelpazelemesini izlerken Clennam'ın birçok şey düşünmeye fırsatı oldu. Küçük Dorrit de düşünüyordu. Babasının gri saçlarını yumuşak bir hareketle yüzünden ayırıp alnına dudaklarıyla dokunduktan sonra ona yaklaşan Arthur'a baktı ve düşüncelerini alçak bir fısıltıyla açıkladı.

"Bay Clennam, buradan çıkmadan evvel bütün borcunu ödeyecek mi?"

"Şüphesiz. Hepsini."

"Benim hayatım boyunca ve daha da uzun bir süreden beri buraya hapsedilmesine sebep olan bütün borçları mı?"

"Şüphesiz."

Kızın bakışlarında bir tereddüt ve sitem gibi bir şey vardı; tamamen memnuniyet denemeyecek bir şey. Bunu fark eden Arthur meraklanmıştı:

"Bunun için sevinmiyor musunuz?"

"Ya siz?" diye sordu Küçük Dorrit, dalgın bir edayla.

"Ben mi? En içten hislerle!"

"O halde ben de sevinmeliyim."

"Ama sevinmiyor musunuz?"

"Zoruma gidiyor," dedi Küçük Dorrit, "bu kadar uzun senelerini kaybettikten ve pek çok acı çektikten sonra bütün borçlarını da ödemesi. Hem hayatıyla hem parayla ödemesi zoruma gidiyor."

"Sevgili çocuğum..." diye söze başladı Clennam.

"Evet, hatalı olduğumu biliyorum," dedi kız, çekinerek, "benim için kötü düşünmeyin; burada benimle büyümüştür."

Birçok şeyi berbat edebilecek olan hapishane, Küçük Dorrit'in zihnini bundan daha fazla kirletmemişti. Zavallı mahpus babası için duyduğu merhametten hasıl olan bu kafa karışıklığı, Clennam'ın şimdiye kadar gördüğü hapishane atmosferinin kıza bulaştırdığı ilk ve son lekeydi.

Bunu düşündü ve başka bir şey söylemek istemedi. Bu düşünceyle kızın saflığı ve iyiliği, ona en parlak ışıklarıyla göründü. Bu küçük leke onları daha da güzelleştirmişti.

Kendi duygularıyla yıpranmış ve odanın sessizliğine teslim olmuş bir halde, kızın eli yavaşça gevşedi ve yelpaze hareketi durdu, başı babasının yanındaki yastığa düştü. Clennam sessizce doğruldu, kapıyı çıt çıkarmadan açıp kapadı ve hapishaneden çıkarak beraberindeki sessizliği kargaşa dolu sokaklara taşıdı.

Bölüm XXXVI
Marshalsea Yetim Kalıyor

Ve şimdi Bay Dorrit ve ailesinin hapishaneyi sonsuza kadar terk edecekleri ve yıllardır çiğnedikleri kaldırımların onları artık tanımayacağı gün gelmişti.

Aradan kısa bir süre geçmişti ama Bay Dorrit bu sürenin uzunluğundan şikâyet etmiş ve gecikmeyle ilgili Bay Rugg'ı sıkıştırmıştı. Ona sert davranmış ve başka birini çalıştırmakla tehdit etmişti. Bay Rugg'a kendisini bulduğu yeri suiistimal etmemesini, görevini yapmasını, bayım ve hızlıca yapmasını istemişti. Bay Rugg'a, avukatların ve acentelerin nasıl olduklarını bildiğini ve dayatmalara gelemeyeceğini söy-

lemişti. Bu beyin naçizane azami ölçüde çabaladığını belirttiği Bayan Fanny ona soğuk davranmış, kırk kere paranın önemi olmadığını söylemesine rağmen daha ne kadar az iş halledebileceğini bilmek istemiş ve kiminle konuştuğunu unuttuğundan kuşkulandığını ifade etmişti.

Bay Dorrit ise yıllardır müdür olan ve daha önce hiçbir anlaşmazlık yaşamadığı müdüre karşı sert bir tavır takınmıştı. Bizzat tebriklerini ifade eden bu yetkili kişi, ayrılıncaya kadar Dorrit'in kullanımı için evinde iki odayı ücretsiz olarak vermeyi teklif etmişti. Bay Dorrit o an için kendisine teşekkür etmiş ve bunu düşüneceğini söylemişti, ama müdür gider gitmez oturup ona kırıcı bir not yazmış, daha önce hiçbir vesileyle kendisi tarafından tebrik edilme şerefine erişmediğini söylemiş (bu doğruydu, gerçi tebrik edilecek herhangi bir şeyi olmamıştı), umursamaz tavrının ve tüm dünyevi düşüncelerden bağımsızlığının talep ettiği biçimde teşekkür ederek kendisi ve ailesi adına müdürün teklifini reddetmesine izin verilmesini rica etmişti.

Değişen talihlerine çok küçük bir ilgi pırıltısı gösteren kardeşinin neler olduğunu anladığı kuşkulu olsa da Bay Dorrit onun için çağırdığı çorapçıları, terzileri, şapkacıları ve çizme üreticileri tarafından yeni kıyafetler için ölçülerinin alınmasını sağlamış ve eski kıyafetlerinin alınıp yakılmasını emretmişti. Bayan Fanny ve Bay Tip'in ise büyük bir moda ve şıklık görüntüsü edinmeleri için yönetilmeleri gerekmemişti; üçü birlikte bu zaman aralığını mahalledeki en iyi otelde geçirdiler – her ne kadar, Fanny'nin de dediği gibi, en iyisi bile çok vasat olsa da. Bu müesseseyle bağlantılı olarak Bay Tip bir fayton, at ve seyis kiralamıştı ve bu çok şık takım çoğunlukla her seferinde iki üç saat boyunca Marshalsea avlusunun dışında, Borough Caddesinde boy gösterirdi. Ayrıca daha mütevazı bir çift atlı şaryo da sıklıkla o bölgede görülürdü; Bayan Fanny bu araca inip binerken, müdürün kızlarını erişilemez boneler gösterisiyle heyecanlandırıyordu.

Bu kısa sürede çok sayıda iş gerçekleştirildi. Diğer kalemler arasında, müvekkilleri Edward Dorrit Bey tarafından, müvekkillerinin Bay Clennam'a borçlu olduğunu düşündüğü miktarın anapara ve yıllık yüzde beş faiziyle hesapladığı yirmi dört sterlin, dokuz şilin ve sekiz peniyi içeren bir mektubu Arthur Clennam'a göndermeleri için Monument Yard avukatları Peddle ve Pool'a talimat verildi. Bu iletişimi ve havale işlemini yaparken, müvekkilleri Peddle ve Pool'a, geri ödenen bu avansın (kapı ücretleri dahil) tasdikinin talep edilmediğini ve kendi

adıyla sarahaten teklif edilmişolsaydı kabul edilmeyeceğini Clennam'a hatırlatmaları talimatı verildi. Bununla birlikte itaatkâr hizmetkârları olarak damgalı bir makbuz istediler. Aynı şekilde, yakında yetim kalacak olan Marshalsea'de de, uzun süredirBabası olan Bay Dorrit'e, esas olarak kolejliler tarafından cüzi miktarda paralar için yapılan müracaatlarla ilgili muamelelerin de yapılması gerekti. Bunlara da büyük bir cömertlikle ve formaliteden kaçınmadan karşılık verdi, daima öncelikle müracaat sahibinin onu odasında ziyaret edeceği bir randevu zamanı tayin etmek için yazıyor, ardından onu muazzam bir belge yığınının ortasında kabul ediyor ve bağışıyla birlikte (çünkü bu görüşmelerde her seferinde, "Bu bir bağış, borç değil," diyordu) bol miktarda öğüt veriyordu: Marshalsea'nin süresi dolan Babası'nın, genel saygınlığını orada bile koruyabileceğini gösteren örnek bir insan olarak uzun zaman hatırlanmayı umduğu minvalinde öğütler.

Kolejliler haset etmiyorlardı. Bu kadar eski bir kolejliye duydukları kişisel ve geleneksel saygının yanı sıra olay Kolejin itibarını yükseltmiş, hatta gazetelerde ünlenmesine neden olmuştu. Belki de birçoğu, farkında bile olmadan, bunların şanslar piyangosunda kendilerine de düştüğünü veya bunun gibi bir şeyin günün birinde onlara da olabileceğini düşünüyordu. Durumu çok iyi kabullendiler. Birkaçının geride bırakıldıkları ve fakir kaldıkları düşüncesiyle morali bozulmuştu ama bunlar bile ailenin talihindeki parlak dönüşü kıskanmıyordu. Daha kibar ortamlarda çok daha fazla kıskançlık hissedilmiş olabilirdi. Servetin bayağılığının, kıt kanaat geçinen –tefecinin elinden aldıklarını o günü yemeğine harcayan– kolejliler kadar yüce gönüllü olmaması akla yatkındır.

Onun için bir hitabe hazırladılar ve düzgün, camlı bir çerçeve içinde kendisine sundular, o da zarif bir şekilde cevapladı (gerçi daha sonra aile malikânesinde sergilenmedi veya aile evraklarının arasında muhafaza edilmedi). Bu belgede, son derece asil bir tarzla, bağlılıklarının bu ifadesinin samimiyetine inancının tam olduğunu temin ediyor ve yine genel olarak onun örneğini izlemelerini sıkı sıkı tembih ediyordu; en azından büyük bir mülkiyete konma konusunda onun örneğini seve seve izleyeceklerinden şüphe yoktu. Aynı vesileyle onları avluda bütün Koleje verilecek olan ve arkasında bırakacağı herkesin sağlığına ve mutluluğuna kadeh kaldırma şerefine erişeceği, kapsamlı bir şölene davet etti.

Bu halka açık şölende şahsen yemek yemedi (şölen öğleden sonra ikide gerçekleşti ve onun yemekleri artık saat altıda, otelden geliyordu), ama oğlu ana masanın başköşesine oturma ve son derece rahat ve sevimli olma nezaketinde bulundu. Bay Dorrit davetlilerin arasında gezindi, kişilerle tek tek ilgilendi, yiyecek ve içeceklerin sipariş ettiği nitelikte olup olmadığını ve herkese servis yapılıp yapılmadığını denetledi. Genel anlamda eski zamanların nadir iyi huylu baronlarından biri gibiydi. Şölen sonunda konuklarına yıllanmış Madeira ikramıyla veda etti ve keyifli vakit geçirdiklerini, dahası akşamın geri kalanında da keyifli vakit geçireceklerini umduğunu söyledi, iyi dileklerini sundu ve hoş gelmiş olduklarını ifade etti.

Aldığı övgülerden sarhoş bir halde o kadar da baron gibi değildi; karşılığında teşekkür etmeye çalışırken göğsünde bir yürek taşıyan sıradan bir serf gibi kendini kaybetti ve herkesin önünde ağlamaya başladı. Başarısızlık sandığı bu büyük başarıdan sonra hepsine öncesinde onar sterlin verdiği ve hepsi orada hazır bulunan "Bay Chivery ve kardeş memurları" takdim etti. Bay Chivery kadeh kaldırarak şu konuşmayı yaptı: Kilitlemeyi üstlendiyseniz kilitleyeceksiniz, ama unutmayın ki, zincirlenmiş Afrikalının dediği gibi, her zaman için bir insan ve bir kardeşsiniz.[1] Şerefine içilenlerin listesi tüketildikten sonra Bay Dorrit görgülü bir tavırla kendinden sonraki en yaşlı kolejliyle biraz bovling oynadı ve sonra sakinleri kendi eğlenceleriyle baş başa bıraktı.

Ama tüm bu olaylar son günden önceki gün yaşandı. Ve şimdi Bay Dorrit ve ailesinin hapishaneyi sonsuza kadar terk edecekleri ve yıllardır çiğnedikleri kaldırımların onları artık tanımayacağı gün gelmişti.

Yola çıkmak için planlanan saat öğlen saatiydi. O saat yaklaşırken binaların içinde tek bir kolejli veya gardiyan yoktu. İkinci gruptaki beyefendiler pazar kıyafetlerini giymişlerdi ve kolejlilerin çoğu da koşulların izin verdiği ölçüde pırıl pırıl olmuştu. Ortada iki ya da üç bayrak bile vardı ve çocuklar kurdelelerden ufak tefek şeyler takmışlardı. Bay Dorrit'in kendisi de bu zor zamanda ciddi fakat zarif bir ağırbaşlılık gösteriyordu. Dikkatinin çoğu, bu büyük vesiledeki duruşu nedeniyle kendisini kaygılandıran kardeşine yoğunlaşmıştı.

---

[1] 1768'e ait, zincire vurulmuş bir zencinin betimlendiği bir Wedgewood madalyonundaki ibare. 1823 yılından itibaren Kölelik Karşıtları Derneğinin mührü olmuştur –çn.

"Sevgili Frederick," dedi, "bana kolunu ver de arkadaşlarımızın arasından birlikte geçelim. Bence kol kola çıkmamız doğru olur, sevgili Frederick."

"Hah!" dedi Frederick. "Evet, evet, evet, evet."

"Ve sevgili Frederick, kendini çok fazla zorlamadan (lütfen beni affet, Frederick) her zamanki davranış biçiminizi bir parça cilalayabilirsen..."

"William, William," dedi diğeri, başını sallayarak, "bunların hepsi senin işin. Ben nasıl yapılır bilmiyorum. Hepsi unutuldu, unutuldu!"

"Fakat sevgili dostum," dedi William, "tam da bu nedenle, mutlaka canlanmaya çalışman lazım. Unuttuğun şeyleri artık hatırlamaya başlamalısın, sevgili Frederick'çiğim. Senin vaziyetin..."

"Ha?" dedi Frederick.

"Senin vaziyetin, sevgili Frederick'çiğim."

"Benim mi?" Önce kendisine sonra kardeşine baktı ve daha sonra derin bir nefes alarak haykırdı, "Hah, tabii, tabii! Evet, evet, evet."

"Senin vaziyetin, sevgili Frederick'çiğim, artık iyi bir vaziyet. Biraderim olarak vaziyetin çok iyi bir vaziyet. Buna layık olmaya ve bunu güzelleştirmeye gayret etmenin senin vicdanlı tabiatında olduğunu biliyorum, sevgili Frederick'çiğim. Onu itibarsızlaştırmak değil, güzelleştirmek."

"William," dedi diğeri, zayıfça içini çekerek, "arzuladığın her şeyi yapanm, kardeşim, elimden geldiği kadarıyla. Lütfen kuvvetimin ne kadar sınırlı olduğunu hatırla. Bugün ne yapmamı arzuluyorsun, biraderim? Ne olduğunu söyle, sadece ne olduğunu söyle."

"Sevgili Frederick'çiğim, hiçbir şey. Seninki kadar iyi bir kalbi rahatsız etmeye layık bir şey değil."

"Lütfen rahatsız et," dedi diğeri. "Senin için yapabileceği her şeyi yapmak onu rahatsız etmez, William."

William elini gözlerinin önünden geçirdi ve heybetli bir tatminle, "Vefakârlığın için müteşekkirim, zavallı sevgili dostum!" diye mırıldandı. Sonra yüksek sesle, "Eh, sevgili Frederick'çiğim, dışarıya çıkarken hiç olmazsa hadisenin farkında olduğunu belli edersen, bunu düşündüğünü..."

"Bu hususta ne düşünmemi tavsiye edersin?" diye sordu itaatkâr kardeşi.

"Ah, sevgili Frederick'çiğim, sana nasıl cevap verebilirim? Sadece bu iyi insanları terk ederken kendi düşündüklerimi söyleyebilirim."

"Tamam işte!" diye haykırdı biraderi. "Bana faydası olur."

"Mülayim bir şefkatin hâkim olduğu muhtelif hislerle, sevgili Frederick'çiğim, bensiz ne yapacaklar diye düşünüyorum!"

"Tamam," dedi kardeşi. "Evet, evet, evet, evet. Giderken, biraderim olmadan ne yapacaklarını düşüneceğim! Zavallı şeyler! Onsuz ne yapacaklar!"

Saat on ikiyi vurup arabanın dış avluda hazır olduğu bildirilince kardeşler kol kola girip merdivenlerden indi. Edward Dorrit Bey (zamanında Tip denilen) ve kız kardeşi Fanny de kol kola onları izledi. Taşınmaya değer görülen aile eşyasının emanet edildiği Bay Plornish ve Maggy de ellerinde paketler ve yüklerle bunları bir arabaya koymak için onların peşinden aşağı indi.

Avluda, kolejliler ve gardiyanlar vardı. Avluda, Bay Pancks ve Bay Rugg, yapıtlarına yapılan son dokunuşları görmeye gelmişlerdi. Avluda, Genç John, kırık bir kalbin ölmesi vesilesiyle kendine yeni bir kitabe yazıyordu. Avluda, pederşahi Casby vardı, öylesine hamiyetliydi ki birçok hevesli kolejli hararetle ellerine sarılmıştı ve daha birçok kolejlinin eşi ve kadın akrabaları ellerini öpüyordu. Avluda, müdürün zimmetine geçirdiği Fonlarla ilgili belirsiz bir şikâyeti olan ve Hükümeti sarsacak ve müdürün yıkımına neden olacak bir belge olarak o işlemin tamamen anlaşılmaz bir tarihçesini kâğıda geçirmeyi tamamlamak ve bunu Bay Dorrit'e teslim etmek için sabah beşte kalkmış adam vardı. Avluda, azami gayretlerini daima borca girmeye harcamış, hapisha-

neye başkalarının çıkmak için uğraştığından daha çok girmek için uğraşan ve daima temize çıkıp iltifat edilen müflis vardı; aynı anda yanı başındaki müflis de –yalnızca küçük, sümüklü, borçtan uzak durmak için harcadığı çabadan yarı ölü halde didinip duran bir esnaf– bir Komiserin kendisini bolca paylayıp azarladıktan sonra serbest bırakması için uğraşıyordu. Avluda, başarısızlığı herkesi şaşırtan, pek çok çocuğu ve yükü olan adam vardı. Avluda, başarısızlığı kimseyi şaşırtmayan, çocuksuz ve büyük kaynakları olan adam vardı. Orada, her zaman ertesi gün dışarı çıkacağını söyleyen ve her zaman bunu erteleyen insanlar vardı; orada, daha dün gelmiş ve deneyimli kuşlardan çok daha kıskanç olan ve bu talihsizliklerinden dolayı küskün insanlar vardı. Orada, sırf ruhlarının tamahkârlığından dolayı, zenginleşmiş kolejlinin ve ailesinin önünde eğilip bükülen bazıları vardı; orada, gözleri hapsedilmelerinin ve yoksulluğun kasvetine fazlasıyla alışmış olduğu ve bu kadar parlak güneş ışığına katlanamadıkları için gerçekten eğilip bükülenler vardı. Orada, şilinleri ona et ve içki almak için onun cebine girmiş insanlar vardı, ama şimdi o yardıma güvendiklerinden, onu zorla selamlayan kimse yoktu. Kafesteki kuşların uçup giden kuştan utanmaları, parmaklıkara doğru çekilmeleri ve o geçerken biraz kanat çırpmaları doğrusu dikkate değerdi.

İki kardeşin başını çektiği küçük kafile yavaş yavaş bu izleyicilerin arasından kapıya doğru ilerledi. Bay Dorrit, bu zavallı mahlukların onsuz nasıl yapacağı düşüncesine teslim olmuş bir halde, yüce ve üzgündü ama dalgın değildi. Kiliseye giden Sir Roger de Coverley[1] gibi çocukların başını okşuyor, arka plandakilere ilk isimleriyle hitap ediyor, hazır bulunan herkesi küçümsüyor ve onları teselli etmek için altın harflerle yazılmış bir "Avunun, halkım! Katlanın!" ibaresiyle çevrilmiş gibi görünüyordu.

Sonunda üç dürüst tezahürat kapıyı geçtiğini ve Marshalsea'nin yetim kaldığını ilan etti. Yankıların hapishane duvarlarında çınlaması henüz dinmeden, aile arabalarına binmiş ve görevli kişi portatif merdiveni kaldırmıştı.

Ancak sonra, "Aman Tanrım!" diye haykırdı Bayan Fanny birdenbire, "Amy nerede!"

---

[1] 1828'den beri yayımlanan haftalık muhafazakâr siyasi ve kültürel *The Spectator* dergisinden komik İngiliz taşra beyefendisi tiplemesi –çn.

Babası kız kardeşiyle birlikte olduğunu düşünmüştü. Kız kardeşi onun oralarda bir yerde olduğunu düşünmüştü. Her zaman olduğu gibi onu doğru anda doğru yerde bulacaklarına emindiler. Bu ayrılma belki de ortak yaşamlarında onsuz yaptıkları ilk hareket olmuştu.

Durumu anlamak için belki bir dakika harcanmıştı ki arabadaki koltuğundan kulübeye giden uzun dar geçide bakan Bayan Fanny öfkeyle kızardı.

"Hakikaten, Papiş," diye haykırdı, "bu utanç verici!"

"Utanç verici olan ne, Fanny?"

"Hakikaten," diye tekrarladı, "bu kesinlikle rezalet! Böyle zamanlarda insanın ölmek istemesine yetecek kadar! İşte o çocuğun Amy, o inat ettiği çirkin eski püskü kıyafetiyle, Papiş, ona tekrar tekrar yalvardım, üzerini değiştirmesi için dua ettim, o tekrar tekrar itiraz etti ve bugün değiştireceğine söz verdi, sizinle orada kaldığı müddetçe giymek istediğini söyledi –en adisinden tamamıyla romantik saçmalıklarla– ve işte o çocuk, Amy, son ana kadar ve son anda bizi rezil ediyor ve yine o elbisenin içinde. Hem de o Bay Clennam ile!"

Kız daha ithamını tamamlamadan suç kanıtlanmıştı. Clennam, kolunda o bilinçsiz figürle birlikte arabanın kapısında belirdi.

"Unutulmuş," dedi bir serzenişten çok uzak olmayan merhametli bir tonlamayla. "Odasına çıktım (Bay Chivery bana gösterdi) ve kapıyı açık buldum, zavallı çocuk bayılmış, yerde yatıyordu. Anlaşılan elbisesini değiştirmek için çıkmış ve dayanamayıp yıkılmış. Tezahüratlar sırasında ya da daha evvel olabilir. Şu zavallı soğuk eli tutun, Bayan Dorrit. Düşmesin."

"Teşekkür ederim, efendim," diye cevap verdi Bayan Dorrit, gözyaşlarına boğularak. "Müsaade ederseniz sanırım ben ne yapacağımı biliyorum. Sevgili Amy, gözlerini aç, hadi canım! Ah, Amy, Amy, hakikaten çok üzgün ve utanç içindeyim! Kendine gel, tatlım! Of, neden gitmiyoruz! Lütfen, Papiş, yola devam edelim!"

Görevli, Clennam ile araba kapısının arasına girdi ve sertçe, "İzninizle, bayım!" dedikten sonra sürücü koltuğuna fırladı ve yola çıktılar.

İKİNCİ KİTAP:
VARSILLIK

Bölüm I
Yol Arkadaşları

Yılın sonbaharında, Karanlık ve Gece, Alplerin en yüksek sırtlarına doğru sızıyordu.

Büyük Saint Bernard Geçidinin İsviçre tarafındaki vadilerde ve Cenevre Gölünün kıyılarında bağbozumu zamanıydı. Orada hava, toplanmış üzümlerin kokusuyla yüklüydü. Loş köy kapılarında duran üzüm dolu sepetler, tekneler ve fıçılar, yokuşlu ve dar köy sokaklarını tıkıyor ve gün boyunca yollarda ve patikalarda taşınıyordu. Dağılmış ve ayaklar altında ezilmiş üzümler her yere yayılmıştı. Evine doğru yol alan köylü kadının omzundaki askıda taşıdığı çocuk toplanmış üzümlerle susturuluyor, koca guatrını çağlayan yolundaki ahşap dağ evinin yaprakları altında güneşlendiren budala, oturmuş hapır hupur üzüm yiyor, ineklerin ve keçilerin nefesleri asma yaprağı ve sapı kokuyordu. Her küçük kabarede arkadaşlar yiyip içiyor ve üzümden konuşuyordu. Bu cömert bolluğun olgun bir dokunuşunun, ne de olsa üzümden yapılmış ince, sert, taş yapılı şaraplara verilememesi ne kadar üzücü!

Hava, pırıl pırıl parlayan gün boyunca sıcak ve saydamdı. Manzarada, uzakta nadiren görülen parlak metal kilise kuleleri ve çatıları göz kamaştırıyordu; karlı dağ tepeleri ise o kadar açıktı ki alışmamış gözler araya karışan kırlan görmezden gelip sarp yüksekliklerini küçümseyerek, birkaç saat içinde oraya kolayca ulaşabileceklerini sanabilirdi. Bazen aylarca varlıklannın hiçbir izine rastlanmayan ünlü doruklar, sabahtan beri mavi gökyüzünde apaçık ve yakındılar. Ve şimdi, aşağılara karanlık çöktüğünde, ağırbaşlı bir edayla geri çekiliyormuş gibi göründükleri halde, günbatımının kırmızı boyası solup onları soğuk ve beyaz bıraktığında, sislerin ve gölgelerin üzerindeki ıssızlıkları belirginleşiyordu. Bu ıssızlıklardan ve onlardan biri olan Büyük Saint Bernard Geçidinden bakıldığında, artan Gece yükselen sular gibi dağa tırmanıyordu. Sonunda Büyük Saint Bernard manastırının duvarlarına

ulaşınca, o hırpalanmış yapı, Nuh'un Gemisine benziyor ve gölgeli dalgalarda yüzüyor gibi görünüyordu.

Katırlara binmiş bazı ziyaretçileri geride bırakan karanlık, bu gezginler henüz dağa tırmanırken engebeli manastır duvarlarına çoktan yükselmişti. Erimiş buz ve kar derelerinden su içmek için durdukları sırada, ışıldayan günün ısısı bu yükseklikte seyreltilmiş buzlu gece havasına dönüştüğünde, alt seviyelerdeki yolculuğun güzelliğinin yerini de çoraklık ve ıssızlık almıştı. Yolları artık katırların tek sıra halinde, devasa bir harabenin kırık merdivenlerinden çıkıyormuş gibi tırmandıkları yalçın bir patikaydı. Hiçbir ağaç ya da kayalardaki çatlaklarda donan çalı görünümlü yosun dışında hiçbir bitki örtüsü görülmüyordu. Yol kenarındaki kararmış iskelet kolları, kara yenilmiş eski gezginlerin hayaletleri gibi manastırı işaret ediyordu. Buz saçakları asılı mağaralar ve fırtınalarda sığınmak için yapılmış mahzenler, mekânın tehlikelerini fısıldıyor gibiydi; uğuldayan rüzgârın avladığı huzursuz sis halkaları ve labirentleri ortalıkta geziniyordu ve kar, dağın kuşatıcı tehlikesi, keskin bir şekilde aşağı doğru sürükleniyordu.

Günlük çalışmalarından bezgin katır kafilesi döndü ve yavaş yavaş yukarıya doğru ilerlemeye başladı; en önde, geniş kenarlı şapkalı ve şişme ceketli, omzunda bir ya da iki dağ değneği taşıyan yaya kılavuz başka bir kılavuzla konuşuyordu. Binicilerin arasında hiçbir konuşma yoktu. Keskin soğuk, yol yorgunluğu ve kısmen soğuk bir sudan çıkmış gibi, kısmen de hıçkırarak ağlamış gibi yeni bir nefes alma duygusu onları susturmuştu.

En sonunda, kayalık merdivenin doruğunda, karın ve sisin içinden bir ışık parladı. Kılavuzlar katırlara seslendi, katırlar sarkık kafalarını dikti, yolcuların dilleri gevşedi ve ani bir kayma, tırmanma, şıngırdama, tıngırdama ve konuşma curcunasıyla manastırın kapısına ulaştılar.

Diğer katırlar geleli çok olmamıştı, bazıları köylü binicileri, bazıları malları taşıyordu ve kapının önündeki karları bir çamur havuzuna çevirmişlerdi. Binici eyerleri ve dizginler, semerler ve çanlar, katırlar ve adamlar, fenerler, meşaleler, çuvallar, hayvan yemi, fıçılar, peynirler, bal ve tereyağı fıçıları, çeşitli biçimlerde saman tomarları bu erimiş bataklıkta birbirine karışmıştı. Bulutların üstünde bu yerde her şey bulutların arasından görülüyordu ve bulutların içinde eriyip kayboluyor gibiydi. Adamların nefesleri bulut, katırların nefesleri buluttu, ışıklar bulutla kuşatılmıştı, hemen yakında konuşan-

lar bulut yüzünden görünmüyordu, yine de sesleri ve diğer sesler şaşırtıcı derecede belirgindi. Alelacele duvardaki halkalara bağlanmış bulutlu katır sırasındaki hayvanların biri diğerini ısırdıkça ya da tekmeledikçe bütün sis çalkalanıyordu. İçine dalan adamların ve içinden çıkan insan ve hayvanların bağırışlarından sorunun ne olduğunu hiçbir görgü tanığı ayırt edemiyordu. Tüm bunların ortasında, manastırın bodrum katını işgal eden ve bodrum kapısından girilen, dışında tüm bu kargaşanın sürdüğü büyük ahır, bütün sarp yapının içinde başka hiçbir şey yokmuş ve boşaldığı anda çöküp çıplak dağ zirvesini kar yağışına terk edecekmiş gibi kendi bulut katkısını dışarı boşaltıyordu.

Canlı yolcuların arasında tüm bu gürültü ve acele hüküm sürerken, altı yedi adım ilerideki aynı bulutun sarmaladığı ve üzerinde aynı kar tanelerinin sürüklendiği bir evde, dağda bulunan ölü yolcular da sessizce toplanmıştı. Birçok kış önce fırtınadan gecikmiş bir anne hâlâ bebeği göğsünde, bir köşede duruyordu; açlık duygusuyla kolunu ağzına kaldırmış halde donmuş bir adam yıllar ve yıllar sonra hâlâ kuru dudaklarını koluna bastırıyordu. Gizemli bir şekilde bir araya gelen dehşet verici yoldaşlar! O annenin öngöremediği vahşi bir yazgı! "Hiç görmediğim ve asla görmeyeceğim pek çok arkadaşla birlikte ben ve çocuğum, hiç ayrılmadan, Büyük Saint Bernard'da, bizi görmeye gelecek ve adımı veya sonu dışında öykümüzü asla bilmeyecek nesillerden daha uzun süre burada ikamet edeceğiz."

Yaşayan yolcular ise o sırada ölmüşlerle ilgili hemen hiçbir şey düşünmüyorlardı. Düşünceleri daha ziyade manastırın kapısında katırlarından inmek ve manastırın ateşinde ısınmaktan ibaretti. Katır kalabalığı ahıra yerleştirilmeye başladığında sakinleşen kargaşadan kurtulduktan sonra titreyen adımlarla binaya girdiler. İçeride bağlanmış hayvanların bir yabani hayvanat bahçesi gibi zeminden yükselen bir kokusu vardı. İçeride sağlam kemerli koridorlar, dev taş sütunlar, büyük merdivenler ve küçük pencerelerle delinmiş kalın duvarlar vardı; tüm yapı sanki onlar insan suretindeki düşmanlarmış gibi dağ fırtınalarına karşı güçlendirilmişti. İçeride kasvetli, kubbeli yatakhaneler vardı; bu yatakhaneler son derece soğuk olsa da konuklar için tertemiz, misafirperverce hazırlanmıştı. Sonunda misafirlerin oturup çorbalarını içebilecekleri bir sofranın çoktan kurulduğu ve içinde cayır cayır bir ateşin kıpkırmızı yandığı bir salon vardı.

İki genç Peder geceyi geçirecekleri odalarını onlara gösterdikten sonra yolcular bu salonda, ateşin çevresinde toplanmışlardı. Üç ayrı grup halindeydiler; bunlardan en kalabalık ve en önemlisi en yavaş olanıydı ve yukarı çıkarken diğerlerinden biri onların önüne geçmişti. Bu birinci grup, yaşlı bir hanım, iki kır saçlı beyefendi, iki genç hanımefendi ve kardeşlerinden oluşuyordu. Bunlara (dört kılavuz dışında) bir kurye, iki uşak ve iki hizmetçi kız eşlik ediyordu: bu takım aynı çatı altında başka bir yere yerleştirilmişti. Önlerine geçmiş olan ve peşlerinden gelen grup ise yalnızca üç üyeden oluşuyordu: bir hanım ve iki beyefendi. Yukarıya Geçidin İtalyan tarafındaki vadiden çıkan ve en önce gelen üçüncü parti ise dört kişiydi: her biri kanlı canlı, aç ve sessiz, gözlüklü üç öğrencisiyle birlikte geziye çıkmış, kanlı canlı, aç ve sessiz, gözlüklü bir Almanca öğretmeni.

Bu üç grup ateşin etrafında oturmuş, birbirlerini soğuk bakışlarla inceleyerek akşam yemeğini bekliyordu. Aralarından yalnızca bir tanesi, üçlü gruba ait beylerden biri konuşmaya niyetlendi. Önemli kabilenin şefine hitaben, ama dahil olmak isteyen herkesi de kapsayan bir tonla, uzun bir gün olduğunu ve hanımlar için üzüldüğünü söyledi. Genç hanımlardan birinin güçlü veya alışkın bir gezgin olmadığı ve iki üç saat önce aşırı yorgun düşmüş olacağından endişe ettiğini söyledi. Arkalarından gelirken bu hanımın katırının sırtında çok bitkin göründüğünü söyledi. Sonradan iki veya üç kez, arkada kaldığı zamanlarda, rehberlerden birine hanımefendinin nasıl olduğunu sormayı kendisine şeref addettiği-

ni söyledi. Hanımefendinin moralinin düzeldiğini, yalnızca geçici bir sıkıntı yaşamış olduğunu öğrendiğine çok sevindiğini söyledi. Şimdi de (artık Şefin gözlerini yakalamış ve doğruca ona hitap ediyordu) artık daha kötü olmadığını ve bu yolculuğa çıktığı için pişman olmayacağını umduğunu ifade etmesine izin verilmesini rica ettiğini söyledi.

"Kendisi kızım olur, teşekkür ederim, bayım," dedi Şef, "şimdi iyice kendine geldi ve çok ilgi duyuyor."

"Dağlara ilk defa mı geliyorsunuz?" dedi imalı gezgin.

"Dağlara –ha–ilk defa geliyoruz," dedi Şef.

"Lakin onlara aşinasınız, değil mi, efendim?" diye varsayımda bulundu imalı gezgin.

"Ben –hm– oldukça aşinayım. Ama son senelerde değil. Son senelerde değil," diye cevapladı Şef, havalı bir el hareketiyle.

Havalı el hareketine başını eğerek cevap veren imalı gezgin, Şefften, kendisine biraz önce haklarında endişelendiğini ifade ettiği hanımefendilerden birisi olması dışında herhangi bir atıfta bulunmadığı ikinci genç hanıma geçti.

Ona, günün yorgunluğunun çok zahmet vermediğini umduğunu söyledi.

"Zahmet vermesine verdi, kesinlikle," diye cevapladı genç hanımefendi, "ama yormadı."

İmalı gezgin, yaptığı bu ayrımın adaleti konusunda onu kutladı. Ona söylemek istediği de buydu. Her hanımefendi kuşkusuz o keyfine düşkünlüğüyle ünlü hayvanla uğraşmak zorunda kalmaktan zahmet duyardı.

"Elbette," dedi oldukça vakur ve mağrur genç hanım, "arabaları ve vagonu Martigny'de bırakmak zorunda kaldık. Ve bu erişilmez yere insanın istediği her şeyi getirmesinin olanaksızlığı ve her türlü konforu geride bırakmak zorunluluğu hoş değil."

"Sahiden de vahşi bir yer," dedi imalı gezgin.

Hatasız giyim konusunda bir model olan ve bir makine parçası gibi kusursuz bir tavra sahip yaşlı hanımefendi burada yumuşak bir sesle söze karıştı.

"Lakin diğer elverişsiz yerler gibi," dedi, "buranın da görülmesi lazım. Çok bahsi geçen bir yer olarak, görmek lüzumludur."

"O! Görmeye en küçük bir itirazım yok, Bayan General, sizi temin ederim ki," dedi diğeri, umursamaz bir edayla.

"Siz, madam," dedi imalı gezgin, "daha önce burayı ziyaret etmiş miydiniz?"

"Evet," dedi Bayan General. "Daha önce burada bulunmuştum. Size tavsiyem," dedi önceki genç hanıma, "dağ havasına ve kara maruz kaldıktan sonra yüzünüzü sıcak oduna karşı gölgelemelisiniz. Siz de, canım," dedi diğer genç hanıma, beriki de derhal söyleneni yaptı, ama önceki hanım sadece, "Teşekkür ederim, Bayan General, lakin ben tamamen rahatım ve böyle kalmayı tercih ediyorum," dedi.

Salonda bulunan bir piyanoyu açmak için yerinden kalkan erkek kardeş, piyanonun içine doğru ıslık çalıp kapattı ve gözlüğü gözünde, yine ateşin başına doğru yürüdü. Olabilecek en eksiksiz yolculuk kıyafetlerini giymişti. Dünya onun bu donanımına orantılı bir ölçüde yolculuk sunacak kadar geniş görünmüyordu.

"Bu arkadaşların akşam yemeği hazırlaması muazzam bir zaman alıyor," dedi. "Bize ne vereceklerini merak ediyorum! Herhangi bir fikri olan var mı?"

"Bence rosto değil," diye cevapladı üçlü grubun ikinci beyefendisi.

"Zannetmem. Ne demek istiyorsunuz?" diye sordu.

"Yani genel akşam yemeği için sizi servis etmeyeceklerine göre, bize bir iyilik yapıp genel ateşte kendinizi pişirmezseniz iyi olur," dedi diğeri.

Ocağın önünde rahat bir tavırla, kadehini topluluğa doğru kaldırmış, sırtı ateşe dönük halde ceketini koltuğunun altına sıkıştırmış, kızartılmak için bağlanmış bir kümes hayvanı gibi duran genç beyefendi, bu söz karşısında havasını kaybetmişti ve tam daha fazla açıklama isteyecekti ki, –herkesin gözü konuşmacıda olduğundan– yanındaki genç ve güzel hanımefendinin neler konuşulduğunu duymamış, çünkü başını adamın omuzlarına yaslayarak bayılmış olduğu fark edildi.

"Zannedersem," dedi beyefendi hafif bir sesle, "onu odasına götürsem iyi olacak. Işık getirmesi için birini çağırır mısınız?" diye sordu yol arkadaşına, "Bize yol göstersin. Bu tuhaf, saçma sapan yerde yolumu bulabileceğimi zannetmem."

"Lütfen müsaadenizle hizmetkârımı çağırayım," diye haykırdı genç hanımlardan uzun boylu olanı.

"Lütfen müsaadenizle dudaklarını ıslatayım," dedi daha kısa boylusu, o ana dek hiç konuşmamıştı.

Her biri önerdiklerini yapınca daha fazla yardıma gerek kalmadı. Nitekim iki hizmetçi (yolda kendilerine yabancı bir dilde konuşulduğu takdirde kalakalmalarını engellemek için yanlarında gelen rehberle birlikte) içeri girdiğinde biraz fazla yardım ihtimali oluşmuştu. Bunu gören ve iki kadının daha zayıf ve daha genç olanına birkaç sözle ifade eden beyefendi, karısının kolunu omzuna attı, kadını kucakladı ve götürdü.

Diğer ziyaretçilerle baş başa kalan arkadaşı ateşe daha fazla yaklaşmadan, sanki biraz önceki sürtüşmenin bir parçası gibi hissediyormuşçasına, siyah bıyığını düşünceli bir edayla çekiştirerek salonda yavaş yavaş ileri geri yürüyordu. Olayın nesnesi köşede dehşet verici nefesler alıp verirken, Şef azametli bir edayla bu beyefendiye hitap etti.

"Arkadaşınız, bayım," dedi, "kendisi –ha– biraz sabırsız ve sabırsızlığını belki de neye borçlu olduğu pek belli değil –hm– ama bundan feragat edeceğiz, bundan feragat edeceğiz. Arkadaşınız biraz sabırsız, bayım."

"Mümkündür, efendim," dedi diğeri. "Ancak, o beyefendiyle bir süre önce bizim ve birçok iyi arkadaşın bir araya geldiği Cenevre'deki otelde tanıştıktan ve sonraki birçok seyahatte arkadaşlığımızı ve sohbetimizi paylaşmak suretiyle şereflendiğimizden bu yana kendisinin aleyhinde hiçbir şey işitmeye tahammül edemem, sizin görünümünüzde ve mevkinizde birinden dahi."

"Benden böyle bir şey işitmeniz mümkün değil, bayım. Arkadaşınızın sabırsızlık yaptığını söylerken öyle bir şey kastetmiyorum. Öyle dedim, zira oğlumun doğuştan ve –ha– yetiştirilme itibariyle bir beyefendi olması sebebiyle, ateşin halihazırdaki bütün herkese eşit şekilde erişilebilir olması hususunda nezaketen ifade edilmiş her nevi talebe canıgönülden intibak edeceğinden şüphe edilemez. Ki bunun şahsen –ha– bu vesilelerde adil olduğunu düşünürüm."

"Pekâlâ," diye cevap verdi adam. "İşte o kadar! Oğlunuzun itaatkâr hizmetkârıyım. Oğlunuzun en derin düşüncelerimin teminatını kabul etmesini rica ederim. Ve şimdi, efendim, itiraf edebilirim, serbestçe itiraf edebilirim ki arkadaşım bazen müstehzi huylara sahiptir."

"Hanımefendi arkadaşınızın zevcesi mi, bayım?"

"Hanımefendi arkadaşının zevcesi, bayım."

"Pek hoş bir hanımefendi."

"Efendim, kendisi emsalsizdir. Hâlâ izdivaçlarının ilk senesindeler. Kısmen bir balayı, kısmen de sanatkârane bir seyahatteler."

"Arkadaşınız bir sanatkâr mı, bayım?"

Beyefendi sağ elinin parmaklarını öpüp öpücüğünü kolunu uzatarak Cennete yolladı. Yani onu ölümsüz bir sanatçı olarak semavi güçlere adadığını söylemek istiyordu.

"Fakat o bir aile erkeğidir," diye ekledi. "En iyi irtibatlara sahiptir. O bir sanatkârdan daha fazlasıdır, yüksek bir itibarı vardır. Esasında itibarını, gururla, sabırsızca, kinayeyle reddedebilirdi (her iki kelimenin imtiyazını kullanıyorum); lakin bunlar vardır. Sohbetlerimiz esnasında çıkan kıvılcımlar bana bunu göstermiştir."

"Pekâlâ! Ümit ederim ki," dedi azametli beyefendi, sonunda konuyu bağlama havasıyla, "hanımefendinin rahatsızlığı sadece geçicidir."

"Efendim, ben de öyle ümit ederim."

"Sadece yorgunluk, zannedersem."

"Sadece yorgunluk değil, efendim, zira katır bütün gün tökezledi ve hanımefendi eyerinden düştü. Hafif düştü ve yardım istemeden tekrar kalkıp gülerek yola devam etti; ancak akşama doğru yan tarafında hafif bir çürükten şikâyetçi oldu. Dağda sizin arkanızdan geldiğimiz esnada birden fazla kez bundan bahsetti."

Büyük heyetin lütufkâr ama laubali olmayan başkanı, gereğinden fazla tenezzülde bulunduğunu düşünmeye başlamış gibiydi. Daha fazla konuşmadı ve akşam yemeği gelene kadar yaklaşık çeyrek saat boyunca bir sessizlik oldu.

Akşam yemeğiyle birlikte, genç Pederlerden biri (hiç yaşlı Peder yokmuş gibi görünüyordu) masanın başına geldi. Yemek sıradan bir İsviçre otelinin akşam yemeği gibiydi ve daha ılıman havada yetiştirilmiş kırmızı şarap hiç fena değildi. Sanatçı yolcu sakin bir edayla geldi ve diğerleri oturduktan sonra masadaki yerini aldı, görünüşe bakılırsa üzerinde biraz önceki, aşırı giyinmiş yolcuyla olan çatışmasına dair belirgin his yoktu.

"Söyler misiniz lütfen," diye sordu ev sahibine, çorbasını içerken, "manastırınızda ünlü köpeklerinizden çok var mı?"

"Mösyö, üç tane var."

"Aşağıdaki koridorda üç tane gördüm. Şüphesiz bahsettiğiniz üçlü." Alışılagelmiş Saint Bernard köpeklerine ne kadar benziyorsa alışılagelmiş Saint Bernard keşişlerine de o kadar benzeyen, beyaz şeritli siyah bir cüppe giymiş, kibar tavırlı, ince yapılı, parlak siyah gözlü,

esmer bir genç adam olan ev sahipleri, onların kuşkusuz söz konusu üçlü oldukları cevabını verdi.

"Ve zannedersem," dedi sanatçı gezgin, "daha önce onlardan birini görmüştüm."

Bu mümkündü. Oldukça iyi bilinen bir köpekti. Mösyö, köpek tarikattan biriyle birlikte manastıra yardım toplamak için indiğinde onu vadide ya da gölde bir yerde kolayca görmüş olabilirdi.

"Bu herhalde her sene belirli bir mevsimde yapılan bir şey, öyle değil mi?"

Mösyö haklıydı.

"Ve köpeksiz asla olmaz. Köpek çok mühimdir."

Mösyö yine haklıydı. Köpek çok mühimdi. İnsanlar haklı olarak köpekle ilgileniyorlardı. Her yerde meşhur bir köpek olarak, Ma'mazelin de fark edeceği gibi.

Ma'mazel fark etmekte biraz yavaştı, Fransız diline henüz pek alışmamış gibi bir hali vardı. Ancak Bayan General onun yerine fark etti.

"Sorsanıza, pek çok hayat kurtarmış mı?" dedi havasını kaybeden genç adam, anadilinde, İngilizce olarak.

Ev sahibinin çeviriye ihtiyacı yoktu. Hemen Fransızca cevap verdi, "Hayır. Bu hiç kurtarmadı."

"Neden?" diye sordu aynı beyefendi.

"Affedersiniz," dedi ev sahibi, sakin bir tavırla, "ona fırsat verilirse şüphesiz yapacaktır. Mesela ben eminim ki," dedi havasını kaybeden genç adama, dilimlediği dana etini elden ele dolaştırırken gülümseyerek, "siz, Mösyö, ona fırsat verecek olsanız görevini yerine getirmek için büyük bir şevkle harekete geçer."

Sanatçı gezgin güldü. İmalı gezgin (akşam yemeğinden payını tam olarak almak için tedbirli bir endişe gösteriyordu), bir parça ekmekle bıyığındaki birkaç damla şarabı silerek konuşmaya katıldı.

"Turistler için yılın geç bir zamanı artık," dedi, "değil mi sevgili Peder?"

"Evet, geç. En çok iki ya da üç hafta sonra kar yağmaya başlar."

"O zaman," dedi imalı gezgin, "resimlerdeki gibi, kaşınan köpekler ve gömülü çocuklar için."

"Affedersiniz," dedi ev sahibi, göndermeyi tam olarak anlamaya çalışarak, "nasıl o zaman resimlerdeki gibi, kaşınan köpekler ve gömülü çocuklar için?"

Bir cevap gelmeden sanatçı gezgin tekrar söze girdi.

"Biliyorsun, değil mi," dedi soğuk bir edayla, masanın karşı tarafındaki arkadaşına, "kışın buralara kaçakçılardan başka gelen ya da buralarda başka bir işi olan kimse olmazmış?"

"Vay canına! Yok, hayır. Hiç duymamıştım."

"Öyleymiş, sanırım. Hava şartlarını hayli iyi tahmin ettikleri için köpekleri fazla istihdam etmiyorlar –netice itibariyle ölürler– lakin bu eğlence evi kendileri için elverişli bir yerde. Dediklerine göre, genç ailelerini genellikle evde bırakıyorlarmış. Ama bu harika bir fikir!" diye haykırdı sanatçı, sesi beklenmedik bir heyecanla yükselerek. "Muhteşem bir fikir. Dünyanın en iyi fikri, insanın gözlerini yaşartıyor, Jüpiter aşkına!" Sonra dana etini büyük bir rahatlıkla yemeye devam etti.

Bu konuşmanın altında, zarif bir tavırla söylenmiş ve söyleyen kişi düzgün görünümlü, konuşmanın aşağılayıcı kısmı da İngiliz dilini çok iyi bilmeyen biri için anlaması zor bir biçimde ustalıkla ifade edilmiş olsa da kulakları tırmalayacak kadar alaycı bir tutarsızlık vardı. Son derece sade ve duygusuz bir tonlamayla söylenmişti. Dana etini sessizliğin ortasında tamamladıktan sonra konuşmacı tekrar arkadaşına seslendi.

"Bakın," dedi önceki tonlamasıyla, "bu ev sahibimiz beyefendi henüz hayatının en verimli dönemine gelmemiş, son derece zarafetle ve asil bir medenilik ve tevazuyla bize başkanlık ediyor," dedi. "Taçlanmaya layık bir görgü! Londra Belediye Başkanıyla yemek yiyin de (bir davetiye alabilirseniz) farkı görün. Bu sevgili arkadaş, şimdiye kadar gördüğüm en güzel suretiyle, mükemmel çizilmiş hatlarıyla, zahmetli bir hayatı terk ediyor ve buraya geliyor, deniz seviyesinden kaç metre yükseklikte bilmiyorum, maksadı sadece (ümit ederim ki birinci sınıf bir yemekhanenin keyfini çıkarmak haricinde) siz ve benim gibi garibanlar için bir otel işletmek ve faturayı da vicdanımıza bırakmak! Yani, ne harika bir fedakârlık, değil mi? Daha ne isteyebiliriz ki? Enteresan görünümlü kurtarılmış insanlar senenin on iki ayından sekizinde buralarda, tahta fıçılar taşıyan dünyanın en ferasetli köpeklerinin boynuna sarılmıyor diye mekânı hor mu görelim? Hayır! Şükran duyalım. Burası harika bir yer, harikulade bir yer!"

Önemli partinin Şefi olan kır saçlı beyefendinin göğsü, garibanlar arasında sayılmasına itiraz etmek üzere şişmişti. Sanatçı gezgin konuşmasını bitirdiği anda son derece haysiyetli bir edayla sözü aldı, zira

pek çok yerde önderlik etme görevini üstlenmişti ve kısa bir süre için bu görevi terk etmişti.

Önemseyen bir tavırla, ev sahiplerine, kışın hayatın burada son derece kasvetli olduğunu tahmin ettiğini iletti.

Ev sahibi biraz tekdüze olduğu konusunda Mösyöye hak verdi. Hava art arda uzun süreler için nefes almayı zorlaştırıyordu. Soğuk çok sertti. İnsanın buna katlanması için genç ve güçlü olması gerekirdi. Ancak onların varlığı ve Tanrı'nın kutsamasıyla...

Evet, bu çok iyi bir şeydi. "Fakat mahpusluk," dedi kır saçlı beyefendi.

Kötü havalarda bile dışarıda yürümenin mümkün olduğu birçok gün oluyordu. Biraz yol açmak ve egzersiz yapmak âdetleriydi.

"Fakat mekân," diye ısrar etti kır saçlı beyefendi, "o kadar küçük ki. Çok –ha– çok sınırlı."

Mösyö ziyaret edecek sığınakların olduğunu bizzat hatırlayacaktı ve onlara da yol açılması gerekiyordu.

Mösyö yine de mekânın son –ha– son derece dar olduğunda ısrar etti. Bundan da öte, her zaman aynıydı, her zaman aynıydı.

Ev sahibi karşı çıkan bir gülümsemeyle omuzlarını yavaşça kaldırıp indirdi. Bunun doğru olduğunu belirtti, ancak hemen her niyetin kendi farklı bakış açısı olduğunu da söylemek için izin istedi. Mösyö ve kendisi bu zavallı hayatı aynı bakış açısıyla görmüyordu. Mösyö kapalı kalmaya alışık değildi.

"Ben –ha– evet, sahiden," dedi kır saçlı beyefendi. Bu argümanın şiddeti, üzerinde ciddi bir şok etkisi yaratmıştı.

Mösyö, bir İngiliz yolcu olarak, keyifle seyahat etmek için gereken her türlü araçla çevrilidir. Kuşkusuz servete, arabalara ve hizmetçilere sahiptir...

"Mükemmelen, mükemmelen. Şüphesiz," dedi beyefendi.

Mösyö kendisini başka tercihi olmayan, yarın buraya gideceğim ya da öbür gün şuraya; şu engelleri aşacağım, şu sınırları genişleteceğim diyemeyen birinin yerine kolayca koyamazdı. Mösyö belki de zihnin böyle şeylerde zorunluluklara nasıl adapte olduğunu anlayamazdı.

"Hakikaten," dedi Mösyö. "Mevzuyu –ha– uzatmayalım. Eminim –hm– gerçeği konuşuyorsunuz. Daha fazla konuşmayalım."

Akşam yemeği sona ermişti ve konuşurken koltuğunu uzaklaştırarak ateşin başındaki eski yerine döndü. Masanın büyük bir bölümü

çok soğuk olduğundan, diğer konuklar da yatmadan önce kendilerini güzelce ısıtmak için ateş başındaki eski yerlerine döndüler. Masadan kalktıklarında ev sahibi herkese eğilerek selam verdi, iyi geceler diledi ve çekildi. Ama önce imalı gezgin ona biraz şarap ısıtılmasının mümkün olup olmadığını sormuş, o da evet cevabını vermiş ve biraz sonra sıcak şarabı yollamış olduğundan, grubun ortasında, ateşin tam karşısında oturan gezgin diğerlerine şarap servisi yapmaya başladı.

Bu sırada karanlık köşede (şu anda şöminenin ışığı loş odadaki ana ışıktı, lamba dumanlı ve donuktu) iki hanımefendinin orada olmayan kadınla ilgili söylenenlere sessizce dikkat kesilmiş daha genç olanı dışarı sıvıştı. Kapıyı hafifçe kapadıktan sonra bir an için hangi yöne döneceğinden emin olamadı. Ama çınlayan pasajların ve sayısız yolun arasında biraz tereddütten sonra ana koridorun bir köşesindeki hizmetçilerin akşam yemeklerini yedikleri odaya geldi. Buradan bir lamba edindi ve hanımefendinin odasına giden yolu öğrendi.

Oda büyük merdivenle çıkılan üst kattaydı. Çıplak beyaz duvarlar bazı yerlerde bir demir ızgarayla kesiliyordu ve ilerlerken, oranın bir hapishane gibi olduğunu düşündü. Hanımefendinin odasının ya da hücresinin kemerli kapısı tamamen kapalı değildi. İki ya da üç kez kapıyı vurdu, cevap gelmeyince kapıyı eliyle hafifçe iterek açtı ve içeriye baktı.

Hanımefendi yatağın üzerinde yatıyordu, gözleri kapalıydı, baygınlık nöbetinden çıktığında üzerine örtülen battaniyeler onu soğuktan koruyordu. Pencerenin derin girintisine yerleştirilmiş zayıf bir ışık, kemerli odaya çok hafif bir aydınlık veriyordu. Ziyaretçi ürkek adımlarla yatağa yaklaştı ve yumuşak bir fısıltıyla, "Daha iyi misiniz?" diye sordu.

Hanımefendi uykuya dalmıştı ve fısıltı onu uyandırmayacak kadar zayıftı. Kıpırdamadan duran ziyaretçisi dikkatle ona baktı.

"Ne kadar güzel," dedi kendi kendine. "Hiç bu kadar güzel bir yüz görmedim. Ah, benimkinden nasıl farklı!"

Bunu söylemesi tuhaftı ama gizli bir anlamı olmalıydı, çünkü gözleri dolmuştu.

"Haklı olduğuma eminim. O akşam onunla konuştuğunu biliyorum. Başka herhangi bir hususta yanılıyor olabilirim, fakat bu hususta değil, bu hususta değil!"

Sessizce ve yumuşak bir dokunuşla uyuyan kadının dağılmış bir buklesini düzeltti ve sonra örtünün dışına uzattığı eline dokundu.

"Ona bakmaktan hoşlanıyorum," dedi kendi kendine. "Onu bu kadar çok etkileyen şeyi görmek hoşuma gidiyor."

Henüz elini çekmemişti ki uyuyan kadın gözlerini açtı ve irkildi.

"Lütfen korkmayın. Ben sadece aşağıdaki seyyahlardan biriyim. Daha iyi olup olmadığınızı ve sizin için yapabileceğim bir şey var mı diye sormaya geldim."

"Zannedersem zaten hizmetçilerinizi yardımıma göndermek nezaketini göstermişsiniz?"

"Hayır, o ben değildim; o benim kız kardeşimdi. Daha iyi misiniz?"

"Çok daha iyiyim. Sadece hafif bir çürüktü, iyi bakıldı ve şimdi neredeyse geçti. Bir an için beni sersemletti ve bayılmama sebep oldu. Daha önce de canımı yakmıştı fakat sonunda bir anda beni devirdi."

"Birisi gelene kadar yanınızda kalabilir miyim? İster misiniz?"

"İsterim, zira burada yalnızım; lakin korkarım soğuk size dokunacaktır."

"Ben soğuğa aldırmam. Hassas değilim, öyle görünsem de." İki kaba sandalyeden birini çabucak yatağa yaklaştırdı ve oturdu. Diğeri de üzerindeki bir seyahat şalının bir bölümünü ayırıp onun üstüne örttü, böylece kolunu onun omzuna dayamış oldu.

Hanımefendi ona gülümseyerek, "çok nazik bir hemşire gibisiniz," dedi, "sanki evden bana gelmiş gibi görünüyorsunuz."

"Buna çok memnun oldum."

"Az önce uyanmadan evvel rüyamda evdeydim. Eski evimde, yani evlenmeden önceki."

"Ve ondan bu kadar uzak olmadan önceki."

"Bundan çok daha uzak olduğum zamanlar oldu, fakat o zaman en iyi parçasını yanıma almıştım ve hiçbir şeyi özlememiştim. Burada uykuya dalarken kendimi yalnız hissettim ve onu biraz özlediğim için ona geri döndüm." Sesinde kederli bir biçimde sevgi dolu ve pişman bir ton vardı, bu da ziyaretçisinin o an için ona bakmaktan kaçınmasına neden oldu.

"Bizi nihayet bu örtünün altında bir araya getiren tuhaf bir şans," dedi ziyaretçi, kısa bir süre durduktan sonra, "çünkü biliyor musunuz, zannedersem bir süredir sizi arıyordum."

"Beni mi arıyordunuz?"

"Burada küçük bir not var, zannedersem, sizi bulduğumda vermem icap eden. İşte bu. Büyük bir hata yapmıyorsam bu sizin için, değil mi?"

Hanımefendi notu aldı, evet dedi ve okudu. Ziyaretçisi okurken onu izledi. Çok kısaydı. Dudaklarını ziyaretçisinin yanağına değdirirken biraz kızardı ve elini sıktı.

"Bana takdim ettiği sevgili genç arkadaşının, bir zaman gelip bana teselli vereceğini söylüyor. Hakikaten de onu daha ilk gördüğümde bana teselli verdi."

"Belki de," dedi ziyaretçi, tereddütle, "belki de hikâyemi bilmiyorsunuz. Belki de hikâyemi size hiç anlatmadı."

"Hayır."

"Ah hayır, neden anlatsın ki! Şu anda kendim dahi anlatma hakkına sahip değilim, çünkü bunu yapmamam rica edildi. İçinde fazla bir şey yok, fakat burada mektup hakkında hiçbir şey söylememenizi rica etmeliyim. Ailemi benimle gördünüz mü acaba? Bazıları –bunu sadece size söylüyorum– biraz gururlu, biraz peşin hükümlüdür."

"Geri alın," dedi diğeri, "o zaman kocam muhakkak görmemiş olur. Aksi halde kazara görebilir ve onun hakkında konuşabilir. Emin olmak için yine göğsünüze koyar mısınız?"

Kız büyük bir özenle söyleneni yaptı. Küçük, narin eli hâlâ mektubun üzerindeydi ki birinin dışarıdaki koridordan gelen sesini duydular.

"Kendisine," dedi ziyaretçi, "sizi gördükten sonra ona yazacağıma (er ya da geç sizi mutlaka görecektim) ve ona iyi ve mesut olup olmadığınızı söyleyeceğime söz verdim. İyi ve mesut olduğunuzu söylesem iyi olacak."

"Evet, evet, evet! Çok iyi ve çok mesut olduğumu söyleyin. Ona sevgiyle teşekkür ettiğimi ve onu asla unutmayacağımı."

"Sabah görüşürüz. Sonra da çok geçmeden yine karşılaşacağımıza eminim. İyi geceler!"

"İyi geceler. Teşekkür ederim, teşekkür ederim. İyi geceler, hayatım!"

Vedalaşırken ikisi de aceleyle çırpınıyordu. Ziyaretçi odadan çıkarken kadının kocasının yaklaşmakta olduğunu göreceğini düşünmüştü. Ama koridordaki kişi o değil, şarap damlalarını bıyıklarından ekmek parçasıyla silen gezgindi. Arkasındaki ayak seslerini duyunca döndü, çünkü karanlıkta yürüyordu. Aşırı nezaketi, genç hanımın merdivenlerde kendi yolunu aydınlatmasına veya yalnız başına inmesine izin

veremezdi. Kızın lambasını aldı, taş basamakları en iyi aydınlatacak şekilde tuttu ve ona yemek salonuna kadar eşlik etti. Kız aşağı indi, artık büzülmeye ve titremeye ne kadar eğilimli olduğunu kolayca gizleyemiyordu, çünkü bu yolcunun görünüşü ona özellikle nahoş geliyordu. Akşam yemeğinden önce sakin köşesinde oturup tecrübesi dahilindeki sahnelerde ve yerlerde nasıl biri olacağını hayal ederken, onu pek müthiş göremediği bir tiksinti duygusu vermişti.

Adam gülümseyen kibar tavrıyla kızı aşağıya kadar izledi, içeri girdi ve ocağın en iyi yerindeki koltuğuna geri döndü. Karanlık odada üzerine doğru yükselen ve alçalan odun ateşinde ısıtmak için bacaklarını uzattı, sıcak şarabını tortusuna kadar içerek ve duvara kendisini taklit eden azınan bir gölge düşürerek oturdu.

Yorgun topluluk dağılmış, genç kızın ateş başında uyuklayan babası dışında diğer herkes yatmaya gitmişti.

Gezgin, merdivenlerden uzun bir yol katedip yatak odasından brendi koyduğu cep matarasını getirmişti. Bunu onlara söyledi ve içindekini şarabın kalanına boşalttıktan sonra yeni bir iştahla içmeye başladı.

"Sorabilir miyim, bayım, İtalya'ya mı gidiyorsunuz?"

Kır saçlı beyefendi doğrulmuş ve odasına çekilmeye niyetlenmişti. Adamın sorusunu olumlu cevapladı.

"Ben de!" dedi gezgin. "İltifatlarımı şu kasvetli dağ yerine daha güzel ortamlarda ve daha yumuşak şartlar altında takdim etme şerefine nail olacağını ümit ediyorum."

Beyefendi yeterince mesafeli bir şekilde eğildi ve kendisine teşekkürlerini sundu.

"Biz zavallı beyler," dedi gezgin, bıyıklarını eliyle kurulayarak, çünkü şarap ve konyağa daldırmıştı, "biz zavallı beyler prensler gibi seyahat etmiyoruz, fakat hayatta hürmet ve nezaket bizim için çok kıymetlidir. Sağlığınıza, efendim!"

"Efendim, teşekkür ederim."

"Güzide ailenizin sağlığına, güzel hanımların, kızlarınızın!"

"Bayım, tekrar teşekkür ederim, iyi geceler dilerim. Hayatım, bizim –ha– adamlar yakında mı?"

"Yakındalar, baba."

"İzin verin!" dedi gezgin ve kalkıp kapıyı tuttu. Beyefendi kolunu kızının koluna atıp salonu aştı ve kapıya doğru yürüdü. "İyi dinlenmeler! Sizi bir kez daha görmek ümidiyle! Yarın sabaha!"

Adam en görgülü ve en narin gülümsemesiyle öpücük yollarken genç hanımefendi ona dokunma korkusuyla babasına biraz daha yaklaştı.

"Pöh!" dedi imalı gezgin, yalnız bırakıldıktan sonra görgülü tavırları azalmış, sesi düşmüştü. "Herkes yatıyorsa, eh, ben de yatayım bari. Deli gibi aceleleri var. İnsan iki saat geç yatsa bu dondurucu sessizlik ve ıssızlıkta gecenin uzunluğu kifayetli olurdu."

Kadehini kafasına dikip boşalttı, sonra gözlerini piyanonun üstündeki yolcu defterine çevirdi, yanında o yokken gecenin isimleri kaydedilmiş gibi kalem ve mürekkep vardı. Defteri eline aldı ve bu kayıtları okudu.

William Dorrit Bey, Frederick Dorrit Bey, Edward Dorrit Bey, Bayan Dorrit, Bayan Amy Dorrit, Bayan General ve maiyetleri. Fransa'dan İtalya'ya.

Bay ve Bayan Henry Gowan. Fransa'dan İtalya'ya.

Ve bunlara, küçük, karmaşık bir el yazısıyla, sonu tüm diğer isimlere atılmış bir kemente benzeyen tumturaklı bir süsle biten kendi adını ekledi:

Blandois. Paris. Fransa'dan İtalya'ya.

Sonra burnu bıyıklarına iner, bıyıkları burnunun altına çıkarken, kendisine ayrılan hücresine çekildi.

Bölüm II
Bayan General

Yolcu Defterinde, Dorrit Ailesi maiyetinde kendine ait bir satırı hak etmesine yetecek kadar öneme sahip başarılı hanımefendinin takdim edilmesi kaçınılmazdır.

Bayan General, bir katedrali bulunan bir kasabada kilise kodamanının kızıydı ve burada evlenmemiş bir hanımefendinin yaklaşabileceği ölçüde kırk beş yaşına yakın bir zamana kadar modaya öncülük etmişti. O sıralarda, altmış yaşında, kurallara bağlılığıyla tanınmış sert bir levazım subayı, kadının kasaba Cemiyetinin adabımuaşeretini dört atlı bir araba gibi yönetmesindeki ciddiyetine âşık olmuş ve atların koşulduğu tören arabasında onun yanı başında oturmayı arzulamıştı. Evlenme teklifinin hanımefendi tarafından kabul edilmesiyle subay

son derece adabına uygun bir şekilde adabımuaşeretin ardında yerini almış ve Bayan General, adam ölene kadar arabayı sürmüştü. Birlikte yolculukları boyunca, adabımuaşeretin yoluna çıkan birkaç kişiyi ezmişlerdi, ama daima yüksek bir üslup ve itidalle.

Levazım subayı, hizmete uygun tüm süslerle (bütün adabımuaşeret ekibi cenaze arabasına koşulmuştu ve hepsinde tüyler ve omuzlarında adamın aile armasıyla birlikte siyah kadife örtüler vardı) gömüldükten sonra Bayan General bankaya ne miktarda toz ve kül yatırılmış olduğunu sorgulamaya başlamıştı. O zaman anlaşıldı ki subay erken davranmış ve evliliğinden birkaç yıl önce, kendisine bir emeklilik satın almıştı ve evlenme teklifini yaparken gelirinin bu paranın faizinden kaynaklandığından söz etmemişti. Bayan General bunun sonucunda maddi imkânlarının çok azalmış olduğunu fark etti. Zihninin mükemmel bir yapısı olmasa, cenaze töreninde subayın yanında hiçbir şey götüremeyeceğine dair okunan bölümün doğruluğundan kuşku duyabilirdi.

Bu durum karşısında Bayan General, "zihnini şekillendirebileceğini" ve seçkin, genç bir hanımefendinin görgüsünü artırabileceğini düşünmüştü. Ya da adabımuaşereti zengin, genç bir mirasçı ya da dul hanımın arabasına koşabilir, böylece toplumsal labirentlerden geçerken bu taşıtın hem sürücüsü hem de muhafızı olabilirdi. Bayan General'in bu fikri, kilise ve levazımat bağlantılarıyla paylaşıldığı zaman o kadar içten bir şekilde alkışlanmıştı ki hanımefendinin kuşkusuz liyakati olmasa ondan kurtulmak istedikleri düşünülebilirdi. Bayan General'in dindarlık, irfan, fazilet ve kibarlık dehası olduğuna dair takdirnameler nüfuzlu kişiler tarafından bol keseden tahsis edilmiş, özellikle bir muhterem başdiyakoz, ömrü boyunca Bayan General'le tanışma şerefine ve ahlaki tatminine asla nail olmamış da olsa onun (kendisine güvenebileceği şahıslar tarafından aktarılmış olan) mükemmelliğine dair takdirini kaydederken gözyaşlarını tutamamıştı.

Böylece, bir bakıma Kilise ve Devlet tarafından görevlendirilen Bayan General, her zaman lider bir kişilik olarak kendisini bu göreve sadık kalacak durumda hissetmiş ve kendisini çok yüksek bir rakam karşılığına arz etmeye başlamıştı. Hayli bir süre geçmiş ama Bayan General için hiçbir teklif verilmemişti. En sonunda, on dört yaşında bir kızı olan dul bir beyefendi hanımefendiyle pazarlığa başlamış ve Bayan General'in kendisini arayandan ziyade arananmış gibi gösteren,

doğuştan gelen haysiyeti ya da yapmacık hareket tarzı (ama kesinlikle ya biri ya da diğeri) sayesinde dul beyefendi Bayan General'in peşine düşmüş ve kızının zihnini ve görgüsünü şekillendirmesi için onu ikna etmişti.

Bu güvenin icrası Bayan General'i yaklaşık yedi yıl boyunca meşgul etti, bu süreçte bir Avrupa turuna çıktı ve kibar yetiştirilmiş tüm insanların kendi gözleriyle değil, başkalarının gözleriyle görmesi gereken nesne çeşitliliğinin çoğunu gördü. Nezaretindeki hanımefendi tam olarak şekillendiğinde yalnızca genç hanımefendinin değil, aynı zamanda dul babasının da evlenmesine karar verilmişti. O zaman dul beyefendi Bayan General'i hem külfetli hem de pahalı bulduğu için, aniden Bayan General'in liyakatinden başdiyakoz kadar etkilenip, bu nimeti başka birine devredebileceği bir fırsat yakalamayı umduğu tüm çevrelerde onun emsalsiz değeriyle ilgili övgülerini öyle bir yaymıştı ki Bayan General her zamankinden daha şerefli bir isim haline gelmişti.

Bu Anka kuşuna bu yüksek tüneğinde erişilebiliyordu ve o sırada, yakın geçmişte mülküne kavuşmuş olan Bay Dorrit, bankacılarına iyi yetişmiş, başarılı, iyi bağlantıları olan, nitelikli Cemiyete alışkın, hem kızlarının eğitimini tamamlayacak hem de hemşireleri ya da muhafızları olacak bir hanımefendi aradığından söz ettiğinde, müteveffa taşralı dulun da bankacısı olan Bay Dorrit'in bankacısı anında, "Bayan General," demişti.

Böylesine talihli bir şekilde bulunan ışığı takip eden ve Bayan General'in tanıdıklarının eşzamanlı ifadelerinin daha önce kaydedilen tesirli doğaya sahip olduklarını gören Bay Dorrit, Bayan General'i görmek için taşra dulunun vilayetine gitme zahmetine katlanmış ve en yüksek beklentilerinden daha üstün nitelikli bir hanımefendi bulmuştu.

"Müsaade ederseniz," dedi Bay Dorrit, "sorabilir miyim –ha– acaba nasıl bir ücr..."

"Eh, esasında," diye cevap verdi Bayan General, sözünü keserek, "bu, girmekten kaçınmayı tercih ettiğim bir husustur. Buna arkadaşlarımla hiç girmedim ve bu hususa addettiğim hassasiyetimi gideremiyorum, Bay Dorrit. Ümit ederim ki benim bir mürebbiye olmadığımın farkındasınızdır."

"Aman Tanrım, elbette!" dedi Bay Dorrit. "Lütfen madam, bir an için bile böyle düşündüğümü hayal etmeyin." Bundan kuşkulanıldığı için gerçekten kızarmıştı.

Bayan General ciddi bir tavırla başını eğdi. "Dolayısıyla kendiliğinden yerine getirebilirsem yerine getirmekten zevk duyacağım hizmetlere herhangi bir fiyat koyamam. Ayrıca benimkine benzer başka bir hal de nasıl ve nerede bulunur, bilmiyorum. Kendine has bir vaziyet."

"Şüphesiz." Fakat o vakit (Bay Dorrit doğal olarak ima ediyordu) konuya nasıl yaklaşılacaktı?

"Şunu kabul edebilirim," dedi Bayan General, "–ki bu dahi bana nahoş gelse de– Bay Dorrit'in sorması sebebiyle, buradaki dostlarımın bildikleri şekilde alıştıkları miktarı üç aylık fasılalarla, lehime bankama yatırabilirler."

Bay Dorrit eğilerek teşekkürlerini dile getirdi.

"İzninizle ilave edeyim," dedi Bayan General, "bunun ötesinde, bu konudan bir daha asla söz etmem. Ayrıca ikinci veya alt seviye bir mevkii kabul edemem. Bay Dorrit'in ailesine takdim edilme şerefi şahsıma teklif edilirse – zannedersem, iki kız evladın mı bahsi geçiyordu?"

"İki kız evlat."

"Bunu ancak mükemmel bir eşitlik esasında, bir refika, bir veli, Mürşit ve dost olarak kabul edebilirim."

Bay Dorrit kendine verdiği öneme rağmen kadının herhangi bir koşulla teklifi kabul etmesinin büyük bir nezaket olacağı hissine kapıldı. Bunu ifade etti de.

"Zannedersem," diye tekrar etti Bayan General, "iki kız evladın mı bahsi geçiyordu?

"İki kız evlat," dedi Bay Dorrit yine.

"Bu sebeple," dedi Bayan General, "arkadaşlarımın bankacılarına yapmaya alıştıkları ödeme miktarına (artık bu her ne kadarsa) üçte biri kadar daha ilave edilmesi icap edecektir."

Sayın Dorrit vakit kaybetmeden hassas soruyu taşra duluna yöneltti ve onun Bayan General'e her yıl düzenli olarak üç yüz sterlin ödediğini öğrenince, aritmetiğini fazla zorlamadan kendisinin de dört yüz ödemesi gerektiği sonucuna vardı. Bayan General her fiyata değeceğini düşündüren o parlak yüzeyli nesneden olduğundan, Bay Dorrit kendisini ailenin bir üyesi olarak kabul etme şerefine ve zevkine nail olmak amacıyla resmi bir teklifte bulundu. Bayan General de bu yüksek ayrıcalığı uygun buldu ve işte, artık buradaydı.

Kişilik olarak Bayan General, buna çok katkısı olan etekleri de dahil olmak üzere, oturaklı ve sunturlu bir görünüme sahipti; heybetli, hışırtılı, ağır hacimli; daima adabımuaşeretinin arkasında dimdik. Alplerin tepesine ve Herculaneum'un dibine de götürülse –götürülmüştü de– elbisesinde bir kıvrım bozulmaz ya da bir iğne yerinden oynamazdı. Yüzü ve saçları, sanki aşkın bir asalete sahip bir değirmende yaşadığı için biraz una bulanmış gibi görünse de bunun nedeni aslında kendisinin eni konu tebeşirden yapılmış bir mahluk olmasıydı, cildini mor tozla onardığı veya kırlaştığı için değil. Gözlerinde hiçbir ifade yoksa, muhtemelen ifade edecek bir şeyleri olmamasındandı. Yüzü çok az kırışmıştı, çünkü zihni adını ya da başka herhangi bir şeyi yüzüne yazmamıştı. Soğuk, balmumlu, şişirilmiş bir kadındı, hiçbir zaman çok ışık vermemişti.

Bayan General'in görüşleri yoktu. Onun bir zihni biçimlendirme yöntemi, görüş oluşturmasını engellemekti. Üzerinde başka insanların düşüncelerinin küçük trenlerini yürüttüğü küçük, dairesel bir dizi zihinsel yiv ya da ray vardı, asla birbirlerini geçmezler ve hiçbir yere varamazlardı. Onun adabı dahi dünyada adapsızlık olduğunu reddedemezdi, ama Bayan General'in ondan kurtulma yöntemi onu gözünün önünden kaldırmak ve böyle bir şey olmadığına inanmaktı. Bu, onun zihin biçimlendirme yöntemlerinden bir diğeriydi: tüm zorlukları dolaplara tıkmak, kapatıp kilitlemek ve var olmadıklarını söylemek. Bu en kolay yoldu ve mukayese kabul etmeyecek ölçüde tüm karşılaştırmaların ötesinde en adaba uygun olanıydı.

Bayan General'e asla şok edici bir şey söylenemezdi. Onun huzurunda kazalardan, acılardan ve suçlardan söz edilmemeliydi. Bayan General'in huzurunda tutku gidip uyumalıydı ve kan süte ve suya dönüşmeliydi. Tüm bunlar çıkarıldıktan sonra dünyada ne kaldıysa onu cilalamak Bayan General'in işiydi. Bu biçimlendirme sürecinde en küçük fırçaları en büyük çanaklara daldırır ve göz önüne getirilen her cismin yüzeyini cilalardı. Ne kadar çok çatlak varsa Bayan General de o kadar çok cila sürerdi. Bayan General'in sesinde cila, Bayan General'in dokunuşunda cila, Bayan General'in bedeninde cila atmosferi vardı. Bayan General'in rüyaları –rüya görüyorsa eğer– iyi kalpli Saint Bernard'ın kollarında yatarken, evinin üzerine yağan kuştüyü gibi karlarla cilalanıyor olmalıydı.

Bölüm III
Yolda

Parlak sabah güneşi gözleri kamaştırıyordu. Kar durmuş, sisler kaybolmuştu, dağ havası o kadar berrak ve hafifti ki onu içine çekme duygusu yeni bir varoluşa girmek gibiydi. Yanılsamayı desteklemek için katı zemin yok olmuş gibiydi ve dağ, devasa beyaz yığınlar ve kitlelerin parıldayan ıssızlığı, yukarıdaki mavi gökyüzü ile aşağıdaki dünya arasında süzülen bir bulutlar diyarı gibiydi.

Karda, küçük bir ipliğin üzerindeki düğümler gibi, manastır kapısından başlayıp henüz birleştirilmemiş kırık parçalar halinde kıvrılarak aşağıya doğru inen bazı karanlık lekeler, Biraderlerin patikayı temizlemek için çalıştıkları yerleri gösteriyordu. Kapının civarındaki karlar ayakla ezile ezile çoktan erimeye başlamıştı. Katırlar hanl hanl dışarı çıkartılıp duvardaki halkalara bağlanıyor ve yükleniyor, çıngırak dizileri tutturuluyor, yükler düzeltiliyor, sürücülerin ve binicilerin sesleri müzik gibi duyuluyordu. En erkencilerden bazıları şimdiden yolculuklarına devam ediyordu; hem manastırın yakınındaki karanlık suyla aynı düzeyde hem de dünkü çıkışın inişinde, çevredeki enginlikle minyatür boyutlarda küçük insan ve katır şekilleri, çıngırakların berrak çınlaması ve dillerin hoş ahengiyle ilerliyordu.

Önceki gecenin yemek salonunda, eskisinin tüy gibi külleri üzerine yığılmış yeni bir ateş; ekmek, tereyağı ve sütten oluşan sade bir kahvaltının üstüne parlıyordu. Aynı anda, yanında getirdiği erzakla grubu için çay hazırlayan Dorrit ailesinin ulağının de üzerine parlıyordu. Bay Gowan ve Parisli Blandois kahvaltılarını çoktan yapmış, gölün kıyısında yürüyüş yaparken purolarını içiyorlardı. "Gowan, ha?" diye mırıldandı Tip ya da Edward Dorrit Bey, kurye kahvaltı için onları bıraktığında defterin sayfalarını çevirerek. "O zaman Gowan bir köpek yavrusunun adı, bütün söyleyeceğim budur! Vaktime değse ifadesini alırdım. Ama değmez; ne mutlu onun için. Karısı nasıl oldu, Amy? Herhalde bilirsin. Genellikle bu tür şeyleri bilirsin."

"Daha iyi, Edward. Ama bugün yola çıkmayacaklar."

"Ah! Bugün yola çıkmıyorlar! O herifin de şansı varmış," dedi Tip, "yoksa birbirimize girebilirdik."

"Bugün burada sessiz sedasız yatar ve yarına kadar yol yorgunluğuna maruz kalmazsa daha iyi olacağını düşündüler."

"Bence de. Fakat sanki ona hastabakıcılık yapıyormuş gibi konuşuyorsun. Eski alışkanlıkların (Bayan General burada değil) nüksetmedi, değil mi Amy?"

Bunu sorarken Bayan Fanny'ye ve babasına da sinsice bir bakış atmıştı.

"Sadece kendisi için yapabileceğim bir şey var mı diye sormak için yanına gitmiştim, Tip," dedi Küçük Dorrit.

"Bana Tip diye hitap etmen lüzumsuz, Amy çocuk," dedi genç beyefendi kaşlarını çatarak, "zira o eski bir âdet ve bir kenara bırakılsa iyi olur."

"Öyle demek istemedim, Edward'çığım. Unutmuşum. Bir zamanlar o kadar tabii geliyordu ki o an da doğru kelime gibi geldi."

"A, evet!" diye söze girdi Bayan Fanny. "Tabii ve doğru kelime, bir kez ve geriye kalanların hepsi! Saçmalama, küçük şey! Bu Bayan Gowan'a neden bu kadar alaka hissettiğini gayet iyi biliyorum. Beni kör zannetme."

"Kalkışmam bile, Fanny. Kızına."

"Ah! Kızına!" diye cevap verdi genç hanımefendi hışımla. "Hiç sabrım yok!" (Ki bu da doğruydu.)

"Lütfen, Fanny," dedi Bay Dorrit, kaşlarını kaldırarak, "ne demek istiyorsun? İzah et."

"Ah! Boş ver, Papiş," dedi Bayan Fanny, "mühim değil. Amy beni anlayacaktır. Bu Bayan Gowan'ı dünden evvel de tanıyordu ya da biliyordu ve bunu kabul etse iyi olur."

"Evladım," dedi Bay Dorrit, küçük kızına dönerek, "ablanın bu tuhaf ifadesinde –ha– bir hakikat payı mevcut mu?"

"Ne kadar yumuşak başlı olursak olalım," diye araya girdi Bayan Fanny, kızın cevaplamasına fırsat vermeden, "haklarında evvelden bildiğimiz bir şeyler yoksa, soğuk dağ başında insanların odalarına sızıp onlarla beraber donarak oturmayız," dedi Bayan Fanny. "Bayan Gowan'ın kimin arkadaşı olduğunu bilmek için kâhin olmak gerekmiyor."

"Kimin arkadaşıymış?" diye sordu babası.

"Söylediğim için üzgünüm, Papiş," dedi Bayan Fanny, kendini yine, sık sık itinayla yaptığı gibi kötü bir muamele görmüş ve haksızlığa maruz kalmış havasına sokmayı başarmıştı. "İnanıyorum ki o kadın, tecrübemizle sabit şekilde zarafetten tamamen mahrum, son derece

aleni ve kasti bir şekilde, apaçık atıfta bulunmama hususunda aramızda anlaştığımız vesileyle bize hakaret etmiş ve gücenmemize sebep olmuş, o son derece münasebetsiz ve nahoş şahsın dostudur."

"Amy, evladım," dedi Bay Dorrit, yavan bir sertliği haysiyetli bir şefkatle yumuşatarak, "bu böyle mi?" diye sordu.

Küçük Dorrit ılımlı bir edayla cevap verdi, evet, öyleydi.

"Evet, öyle!" diye haykırdı Bayan Fanny. "Elbette! Ben ne dedim? Ve şimdi, Papiş, son defa beyan ederim ki," –bu genç hanımefendi hayatının her günü bir şeyleri son defa beyan etme alışkanlığı içindeydi, hatta günde birkaç kez– "bu utanç verici! Son defa beyan ederim ki buna son verilmesi icap ediyor. Sadece kendimizce bilinen birtakım şeyleri yaşamış olmamız kâfi değil mi ki bir de azimle ve sistemli bir şekilde yüzümüze vurulmalı, hem de hissiyatımızı en çok koruması icap eden şahıs tarafından? Hayatımızın her anında bu gayri tabii muameleye maruz kalmamız mı lazım? Asla unutmamıza müsaade edilmeyecek mi? Tekrar söylüyorum, bu katiyetle yüz kızartıcı!"

"Eh, Amy," dedi erkek kardeşi, başını sallayarak, "bilirsin ki, elimden geldiğince ve genellikle yanında dururum. Lakin şunu söylemeliyim ki bunun kardeşlik sevgini göstermenin izah edilmez bir şekli olduğunu düşünüyorum; bana bir adamın başkasına davranabileceği en beyefendiliğe yakışmayan şekilde muamele eden bir adamı desteklemen. Ki o adam," diye ekledi, ikna edici bir edayla, "alçak bir hırsız olmalı, aksi halde asla bu şekilde davranmazdı."

"Ve görüyor musun," dedi Bayan Fanny, "bunun neyle alakalı olduğunu gör! Hiçbir zaman hizmetçilerimizden hürmet görmeyi ümit edebilir miyiz? Asla. İşte iki kadınımız ve Papişin valesi, bir uşak ve bir kurye ve her türlü adamı ve bunların ortasında, bizden biri amele gibi koşturup soğuk su taşıyor! Yani bir polisin," dedi Bayan Fanny, "sokakta nöbet geçiren bir dilenciye su yetiştirmesi gibi, Amy'nin dün gece gözlerimizin önünde bu odada yaptığı şey budur!"

"Eskiden pek dert etmezdim," diye belirtti Bay Edward, "fakat senin şu kendisine Clennam diyen, o ayrı."

"O da aynı şeyin bir parçası," dedi Bayan Fanny, "diğerleriyle aynı. Daha ilk günden kendisini bize empoze etti. Onu asla istememiştik. Ona daima kendisini başımdan savmaktan büyük memnuniyet duyacağımı belli ettim. Sonra tuttu, hislerimize karşı büyük bir tecavüzde bulundu, ki bunu bizi ifşa etmekten aldığı zevk uğruna yaptı, sonra da

onun arkadaşlarına karşı küçük düşecektik! Esasında bu Bay Gowan'ın sana karşı davranış şekline şaşmamak lazım. Geçmişteki talihsizliklerimizden keyif alırken, bunlardan vahşice bir zevk duyarken başka ne beklenebilirdi ki?"

"Baba, Edward, hayır!" diye yalvardı Küçük Dorrit. "Ne Bay ne de Bayan Gowan bizim adımızı duymuştu. Geçmişimizle ilgili hiçbir şey bilmiyorlardı ve hâlâ da bilmiyorlar."

"Bu daha da kötü," diye tersledi Fanny, hiçbir mazeret kabul etmemeye kararlıydı, "çünkü o zaman hiçbir mazeretin yok. Hakkımızda malumatları olsaydı, dostluklarını kazanmayı kendine vazife addederdin. Bu zayıflık ve aptalca bir hata olurdu, lakin bir hataya saygı duyabilirdim; halbuki bize en yakın olması icap eden şahısların kasıtlı aşağılamasına değil. Hayır. Buna saygı duyamam. Bunu kınamaktan başka hiçbir şey yapamam."

"Seni asla kasten rencide etmedim, Fanny," dedi Küçük Dorrit, "sen bana bu kadar katı davransan da."

"Öyleyse daha dikkatli olmalısın, Amy," dedi ablası. "Böyle şeyleri kazara yapıyorsan daha dikkatli olmalısın. Belli bir yerde ve adabımuaşeret hissimi köreltecek belli şartlarda doğmuş olsaydım, kendimi her adımımı iyice düşünmeye dikkat etmekle mükellef hissederdim: 'Cahillik ederek yakın bir münasebetimi tehlikeye atıyor muyum?' Ben olsam böyle düşünürdüm."

Bay Dorrit artık otoritesiyle bu sancılı konulara son vermek ve bilgeliğiyle ahlaki yönünü işaret etmek için araya girdi.

"Hayatım," dedi küçük kızına, "sana yalvarırım –ha– daha fazla bir şey söyleme. Kız kardeşin Fanny kendini çok sert bir şekilde ifade ediyor, fakat haylimantıklı da. Artık –hm– sahip çıkman icap eden önemli bir mevkidesin. Bu büyük mevkii tek başına işgal etmiyorsun, biz de –ha hm– varız. Biz. Şimdi, yüce bir mevkide bulunan insanlar, bilhassa da bu ailedekiler, üzerinde –ha– durmak istemediğim sebeplerle, kendilerine hürmet edilmesini sağlamakla mesuldür. Kendilerine hürmet edilmesi hususunda ihtiyatlı olmaları elzemdir. Hizmetlilerimizin bize hürmet etmeleri için belli bir –ha– mesafede ve –hm– aşağıda tutulmaları icap eder. Aşağıda. Bu sebeple herhangi bir zamanda onları hizmetlerinden feragat ettirip bunları bizzat yerine getiriyormuş gibi görünmek suretiyle hizmetkârlarımızın laflarına maruz kalmamak –ha– son derece önemlidir."

"Bundan kim şüphe edebilir ki?" diye haykırdı Bayan Fanny. "Her şeyin esası budur."

"Fanny," dedi babası, tumturaklı bir edayla, "müsaade et, hayatım. Bay Clennam'a gelince... Söylemeliyim ki, Amy, ablanın Bay Clennam'la ilgili hissiyatına –hm– hiç iştirak etmiyorum. O ferdi genel manada –ha– edepli bir şahıs olarak kabul etmekten memnunum. Hm. Edepli bir şahıs. İlaveten Clennam'ın herhangi bir zamanda kendisini –ha– benim dostluğuma empoze edip etmediğini sorgulamayacağım. Benim dostluğumun –hm– aranan bir şey olduğunu biliyordu ve beni umuma mal olmuş bir şahsiyet olarak gördüğünü söyleyerek kendini müdafaa edebilir. Ancak Bay Clennam'la alakalı –ha– sınırlı malumatıma (son derece azdı) eşlik eden bazı şartlar mevcuttu ki bunlar," burada Bay Dorrit son derece ciddi ve etkileyici bir havaya büründü, "Bay Clennam'ın mevcut şartlarda benimle veya –ha– ailemin herhangi bir şahsiyetiyle temas kurmak istemesini hayli nezaketsiz bir hale sokar. Şayet Bay Clennam böyle bir teşebbüsün münasip olmadığını idrak etmesine yetecek hassasiyete sahipse, sorumluluk sahibi bir beyefendi olarak onun namına bu hassasiyetine –ha– hürmet ederim. Buna mukabil Bay Clennam bu hassasiyetten mahrumsa, bir an için bile böyle kaba bir zihinle –ha– temas tesis edemem. Her iki durumda da Bay Clennam'ın bu meselenin tamamen haricinde olduğu ve ne bizim kendisiyle ne de onun bizimle bir alakası olduğu sarihtir. Ah! Bayan General!"

Kahvaltı masasında yerini almak üzere gelen hanımefendinin içeri girmesiyle tartışma sona erdi. Çok geçmeden kurye, valenin ve uşağın ve iki hizmetçi hanım ve dört kılavuz ile on dört katırın hazır olduğunu bildirdi. Böylece kahvaltı takımı, süvari alayına katılmak üzere manastırın kapısından çıktı.

Bay Gowan, purosu ve kalemiyle mesafeliydi, ama Bay Blandois hanımlara saygılarını sunmaya hazırdı. Sarkık şapkasını Küçük Dorrit'e gösterişli bir havayla savurduğunda, kız adamın karların içinde, esmer teni ve gocuğuyla, önceki gece şömine ışığında göründüğünden daha da meymenetsiz olduğunu düşündü. Ama hem babası hem de kız kardeşi adamın gösterdiği saygıdan hoşlandığı için kendisine karşı herhangi bir güvensizlik göstermekten kaçınıyordu, çünkü bu da hapishanede doğmuş olmaktan kaynaklanan yeni bir leke olarak görülebilirdi.

Bununla birlikte, manastının hâlâ görülebildiği süre boyunca engebeli yoldan aşağı inerlerken kız birden fazla kez arkasına baktı ve altın bir tabaka gibi bacalardan dümdüz yükselen manastır dumanının önünde, arkalarından aşağı, onlara doğru bakan Bay Blandois'yı seçebildi. Çok sonra, adam yalnızca karda siyah bir çubuk haline geldiğinde bile hâlâ onun o sırıtışını, o yüksek burnunu ve o birbirine fazla yakın gözlerini görür gibi oluyordu. Ve daha sonra, manastır gözden kaybolduktan sonra ve hafif sabah bulutları altlarındaki geçidi örttüğünde, yol kenarındaki korkunç iskelet kolları da sanki hep onu gösteriyordu.

Belki kardan daha tehlikeli, belki de daha soğuk ve eritmesi daha zor bir yüreğe sahip Parisli Blandois, havanın yumuşadığı bölgelere inerlerken, kızın aklından yavaş yavaş geçip gitti. Güneş yine sıcaktı, buzullardan ve karlı mağaralardan akan sulardan içmek yine serinletiydi. Yine çam ağaçlarının, kayalık derelerin, yemyeşil tepelerin ve vadilerin arasından İsviçre taşrasının ahşap dağ evlerine ve kaba zikzak çitlerine geldiler. Bazen yol o kadar genişliyordu ki kendisi ve babası katırlarını yan yana sürebiliyordu. O zaman ona bakmak, kürkleri ve çuhalarıyla şık giyinmiş, zengin, hür, sayısız hizmetçisi ve bakıcısıyla, gözlerini, önlerinde görüşünü karartacak ve üzerine gölgesini düşürecek hiçbir sefil perde olmadan manzaranın ihtişamına dalmış halde görmek onun için yeterliydi.

Amcası da artık o eski gölgeden kurtarılmıştı, verdikleri giysileri giyiyor, aile itibarına bir fedakârlık olarak biraz yıkanıyor, götürüldüğü her yere havanın ve değişimin onu iyi geldiğini ifade edercesine sabırlı bir hayvan zevkiyle gidiyordu. Bir tanesi hariç diğer tüm açılardan, sadece ve sadece kardeşinden gelen ışığı yansıtıyordu. Kardeşinin büyüklüğü, zenginliği, hürriyeti ve ihtişamı, kendisini işin içine katmadan onu memnun ediyordu. Sessiz ve içe dönük kişiliğiyle, kardeşinin konuştuğunu duyduğu sürece konuşmaya gereksinimi yoktu. Kendisine hizmet edilmesi gibi bir arzusu da yoktu, böylece hizmetkârlar kendilerini kardeşine adıyorlardı. Kendisinden kaynaklanan tek belirgin değişiklik, küçük yeğenine davranışındaki değişimdi. Her geçen gün ona karşı yaşlıların gençlere nadiren gösterdikleri belirgin bir saygı duymaya başlamıştı. Bayan Fanny'nin son defa beyan ettiği vesilelerde, ilk fırsatta kır kafasını çıkarıp küçük yeğenine gösteriyor, arabadan inmesine yardım ediyor ya da binerken elini tutuyor ve son derece derin bir saygıyla her türlü

ilgiyi gösteriyordu. Yine de bu davranışı hiç de yersiz ya da zorlama gibi görünmüyordu, her zaman yürekten, sade, kendiliğinden ve samimiydi. Kardeşinin talebine rağmen bile, kendisine ondan önce hizmet edilmesine veya herhangi bir konuda öncelik verilmesine asla nza göstermiyordu. Ona saygı duyulması konusunda o kadar titizdi ki, Büyük Saint Bernard'dan iniş yolculuğunda kız katırından inerken yakınında bulunmasına rağmen üzengisini tutmakta ihmalkâr davranan bir uşağa çok şiddetle içerlemişti; öyle ki muazzam bir şaşkınlık yaratarak adamı katırla kovalamış ve ezmekle tehdit etmişti.

Harika bir gruptu ve Hancılar onlara tapıyordu. Nereye giderlerse gitsinler, ne kadar önemli insanlar oldukları onlardan önce odalar hazırlanmış mı diye bakmaya giden kuryelerden belliydi. O, aile kafilesinin habercisiydi. Arkasından büyük yolculuk arabası geliyordu: İçeride Bay Dorrit, Bayan Dorrit, Bayan Amy Dorrit, Bayan General ve birkaç uşak vardı. Dışarıda ise, (iyi havalarda) Edward Dorrit Bey kendisi için ayrılan kasada oluyordu. Sonra Frederick Dorrit Bey ve yağmurlu havalarda Edward Dorrit Bey tarafından işgal edilen boş bir yeri olan şaryo geliyordu. Onun ardında da, uşakların geri kalanıyla ağır bagajı ve diğer araçların geride bıraktığı çamur ve tozdan taşıyabileceği kadarını yüklenmiş furgon vardı.

Bu teçhizat, aile dağ gezintisinden döndüğünde Martigny'deki otelin bahçesini süslüyordu. Başka arabalar da vardı; ahşap, tekerlekli bir tepsi üzerine koyulmuş İngiliz panayırından çıkma bir salıncak gövde-

siyle, üstünde tekerleksiz başka bir ahşap tepsiden ibaret gibi görünen o yamalı İtalyan Vettura'dan derli toplu İngiliz arabasına kadar pek çoğu yoldaydı. Ama Bay Dorrit'in hesaba katmadığı bir başka süsleme daha vardı. Odalarından bir tanesi, iki yabancı yolcuyla bezenmişti.

Hancı avluda, şapkası elinde, kuryeye mahvolduğuna, harap olduğuna, derinden bağrının yandığına, hayvanların en sefili ve en talihsizi olduğuna, odun kafalı olduğuna yemin ediyordu. Asla kabul etmemeliydi, fakat o çok nazik hanımefendi, sadece yarım saatçiğine yemek yemek için odayı vermesini öylesine tutkuyla rica etmişti ki teslim olmuştu. O yarım saatçik geçmiş, hanımefendi ve beyefendi tatlılarını ve yarımşar fincan kahvelerini alıyorlardı, hesap ödenmişti, atlar istenmişti, derhal yola çıkacaklardı; fakat mutsuz bir kader ve Tanrı'nın laneti nedeniyle henüz gitmemişlerdi.

Hiçbir şey bu özürleri duyunca merdivenin basamağında dönen Bay Dorrit'in kızgınlığını geçemezdi. Aile haysiyeti bir suikastçı tarafından vurulmuş gibi hisseti. En seçkin cinsinden bir haysiyeti vardı. Hiç kimse farkında değilken bile ona göz dikilmişse bunu hissederdi. Hayatı sürekli olarak haysiyetini kesmeye çalışan keskin neşterlerle mücadele etmenin acılarıyla doluydu.

"Bu mümkün mü," dedi Bay Dorrit, aşırı derecede kızararak, "odalarımdan birini başka birinin emrine –ha– vermeye nasıl cüret edersiniz?"

Binlerce özür! O çok nazik hanımefendi tarafından alt edilmiş olması büyük bir talihsizlikti. Monsenyörden öfkelenmemesini rica etti. Monsenyörün merhametine sığındı. Monsenyör hususi olarak kendisi için ayrılmış olan diğer salonu beş dakikalığına işgal etme nezaketinde bulunursa her şey yoluna girecekti.

"Hayır, efendim," dedi Bay Dorrit. "Herhangi bir salonu işgal etmeyeceğim. Evinizi yemeden, içmeden ve içeri ayak basmadan terk edeceğim. Buna nasıl cesaret edersiniz? Ben kimim ki beni –ha– diğer beyefendilerden ayrı tutuyorsunuz?"

Heyhat! Ev sahibi tüm kâinatı şahit olmaya çağırdı ki Monsenyör asilzadelerin en dost canlısı, en önemlisi, en muhteremi, en şereflisiydi. Monsenyörü diğerlerinden ayırıyorsa bunu ancak Monsenyör daha mümtaz, daha aziz, daha cömert, daha ünlü olduğu için yapardı.

"Bana anlatmayın, bayım," dedi Bay Dorrit müthiş hararetle. "Bana kabalık ettiniz. Bana bir sürü hakarette bulundunuz. Bu ne cüret? İzah edin!"

Ah, Tanrım, ev sahibinin izah edecek daha fazla bir şeyi yokken nasıl izah edebilirdi; elinden sadece özür dilemek ve kendini Monsenyörün meşhur alicenaplığına teslim etmek gelirdi.

"Size şunu söylüyorum, bayım," dedi Bay Dorrit, öfkeyle soluk soluğa, "beni diğer beyefendilerden ayırıyorsunuz, diğer servet ve mevki sahibi beyefendilerle aramda fark gözetiyorsunuz. Sizden cevap talep ediyorum, niçin? Hangi –ha– yetkiyle, kimin verdiği yetkiyle, bilmek istiyorum. Cevap verin, bayım. İzah edin. Sebebini söyleyin."

Ev sahibi, Mösyö Kuryeden, genellikle son derece hoşsohbet biri olan Monsenyörün kendisini sebepsiz yere öfkelendirdiğini alçakgönüllülükle bildirmesine izin verilmesini istedi. Bir sebep yoktu. Mösyö Kuryeden, Monsenyöre, sadık hizmetkârının halihazırda onu takdim etmek şerefine nail olması haricinde herhangi bir sebebinin olduğundan şüphelenmekle kendisini aldattığını bildirmesini rica etti. Bu çok kibar hanımefendi..."

"Susun!" diye haykırdı Bay Dorrit. "Dilinizi tutun! Artık kibar hanımefendi falan işitmek istemiyorum, sizin daha fazla lafınızı işitmek istemiyorum. Bu aileye bak –ailem– herhangi bir hanımefendiden daha kibar bir aile. Bu aileye hürmetsizlik yaptınız, bu aileye küstahça davrandınız. Sizi mahvedeceğim. Ha – atları yollayın, arabaları yükleyin, bu adamın evine bir daha ayak basmayacağım!"

Edward Dorrit Bey'in günlük Fransızca konuşma becerisini aşan, hanımların bilgi alanı dışında olan ihtilafa müdahale eden olmamıştı. Ama şimdi Bayan Fanny büyük bir öfkeyle babasını destekliyor ve anadilinde, bu adamın yaptığı terbiyesizlikte besbelli bir hususiyet olduğunu ve herhangi bir şekilde o aileyle diğer varlıklı aileler arasında ayrım yapma yetkisinin elinden zorla alınmasının gerekli olduğunu ilan ediyordu. Bu şekilde haddini aşmasının sebebini hayal bile edemiyordu, lakin kendine göre sebepleri olmalıydı ve bunların ondan koparılıp alınmasının ehemmiyetli olduğunu düşünüyordu.

Avludaki tüm kılavuzlar, katır sürücüleri ve boş gezenler, öfkeli müzakereye taraf olmaya başlamış ve ulağın arabaları çıkarmak üzere harekete geçmesinden çok etkilenmişlerdi. Her bir tekerleğe yaklaşık bir düzine insanın müdahalesiyle bu iş muazzam bir gürültüyle yapıldı. Daha sonra atların posta evinden gelmesini beklerken yükleme devam etti.

Ancak çok kibar hanımefendinin İngiliz şaryosunun atları koşulmuş ve han kapısına getirilmişken, hancı zor durumunu temsil etmek için merdivenlerden fırlamıştı. Avludakiler bunu şimdi beyefendinin ve hanımefendinin yanında aşağı inmesinden ve elinin bariz bir hareketiyle Bay Dorrit'in dargın ihtişamını göstermesinden anlamışlardı.

"Affınızı dilerim," dedi beyefendi, hanımefendiden ayrılıp öne çıkarak. "Az laf yapan bir adamım, izahat işinde de usta değilim, lakin bu hanımefendi hır çıkmasından çok endişe ediyor. Hanımefendi –esasında benim bir annem– hır çıkmayacağını ümit ettiğini söylememi istiyor."

Aldığı yara nedeniyle hâlâ soluk soluğa olan Bay Dorrit, beyefendiyi ve hanımefendiyi mesafeli, nihai ve yenilmez bir tavırla selamladı.

"Hayır, fakat hakikaten, bakınız eski dostum, siz!" Bu, beyefendinin Edward Dorrit Bey'e hitap şekliydi ve Tann'nın bir lütfuymuş gibi üzerine atılmıştı. "Sizle ben bu işi halletmeye çalışalım. Hanımefendi hır çıkmasın istiyor."

Edward Dorrit Bey, suskunluğunu bozdu ve diplomatik bir yüz ifadesi takınıp cevapladı: "Eh, itiraf etmelisiniz ki evvelden bir sürü oda ayırmış ve onlar size ait olmuşsa, içinde başka insanlar bulmak hiç hoş olmuyor."

"Hayır," dedi diğeri, "olmadığını biliyorum. Kabul ediyorum. Yine de gelin sizinle halletmeye çalışalım, Hır çıkmaması için. Kabahat bu adamcağızda değil, tamamen annemde. Kendisinin son derece mantıklı kibar bir kadın –ve de iyi eğitim almış biri– olması bu adamcağıza fazla geldi. Adam onun için çantada keklikti."

"Hal böyleyse..." diye başladı Edward Dorrit Bey.

"Yemin ederim ki hal böyledir. Netice itibariyle," dedi diğer beyefendi, esas pozisyonuna dönerek, "niçin hır çıksın?"

"Edmund," dedi kadın kapı girişinden, "ümit ederim ki hatanın o edepli hancıda olmadığını bu beyefendi ve ailesini tatmin edecek bir şekilde izah ettin ya da ediyorsun?"

"Emin olun, madam," diye cevap verdi Edmund, "gayretimden felç geçirmek üzereyim." Sonra birkaç saniye boyunca Edward Dorrit Bey'e kararlı bir ifadeyle baktı ve aniden bir güven patlamasıyla ekledi: "Sevgili eski dostum! Tamam mı?"

"Esasında bilmiyorum," dedi kadın, zarif bir edayla Bay Dorrit'e doğru bir iki adım ilerlerken, "lakin bizzat söylemem lazım, hemen,

bu adamcağızı bir yabancının yokluğunda yemek yiyebileceğim kadar bir süre için onun süitinden bir oda işgal etmenin mesuliyetini tamamen üstlendiğime ikna ettim. Esas sahibinin bu kadar çabuk geri geleceği aklıma gelmemişti, gelmiş olduğunuza dair de bir fikrim yoktu, olsaydı haksız yere ele geçirdiğim odalarını iade etmek için acele eder ve izahat ve itizarını takdim ederdim. Ümit ederim ki bunları söylerken..."

Hanımefendi gözünde bir gözlükle iki Bayan Dorrit'in karşısında donakaldı ve nutku tutuldu. Aynı anda Bayan Fanny, aileden, aile teçhizatından ve aile hizmetkârlarından oluşan büyük bir resimsel kompozisyonun ön planında, kız kardeşini bir kolunun altından yakalayarak alıkoymuş, diğer koluyla da seçkin bir havayla kendini yelpazeliyor ve hanımefendiyi tepeden tırnağa süzüyordu.

Kendini çabucak toparlayan hanımefendi –ne de olsa o Bayan Merdle'dı ve kolaylıkla altüst olmazdı– sözüne devam ederek, bunları söylerkenki cüretkârlığından dolayı af dilediğini ve bu uslu hancıya da onun için son derece kıymetli olan teveccühünü iade etmesini rica ettiğini söyledi. Mihrabında tüm bunların tütsü olarak yakıldığı Bay Dorrit zarif bir cevap verdi ve adamlarının –ha– atları hazırlama emrini iptal ettiğini ve daha evvel bir hakaret kabul ettiği şeyi de –hm– unutacağını, bunu artık bir şeref kabul ettiğini bildirdi. Bunun üzerine o göğüs ona doğru eğildi ve harika bir görüntü veren sahibi, görmek zevkine daha evvel nail olmadığı ve çok olumlu bir intiba edindiği iki kız kardeşe tatlı bir veda gülümsemesi yolladı.

Ama Bay Sparkler aynı fikirde değildi. Bu beyefendi annesiyle aynı anda donakalmıştı, ama şimdi hiçbir şekilde çözülemiyordu ve durmuş, gözünü ayırmadan ön planda Bayan Fanny'nin bulunduğu kompozisyonun bütününe bakıyordu. Annesi, "Edmund, hazırız, bana kolunu verecek misin?" dediğinde dudaklarının hareketiyle parlak yeteneklerinin en sık dile getirdiği kelimelerden oluşan bir söz söyleyerek cevap veriyor gibiydi ama hiçbir kasını oynatamıyordu. Bedenini öyle kasınıştı ki onu araba kapısından geçirebilmek için yeterince eğmek çok meşakkatli olabilirdi, ama içeriden anaç bir çekişle gereken yardım geldi. Arabaya biner binmez şaryonun arkasındaki küçük pencerenin örtüsü kayboldu ve gözü onun yerini gasp etti. Orada, hâlâ ayırt edebileceği en küçük bir nesne kalana kadar ve belki de daha uzun bir süre, (sanki bir morina balığına açıklanamaz ölçüde şaşırtıcı

bir şey olacakmış gibi) büyük bir madalyonun kötü yapılmış bir gözü gibi bakakaldı.

Bu karşılaşma, Bayan Fanny'ye öylesine hoş gelmiş ve sonrasında zaferle düşünmesi için o kadar çok şey vermişti ki pürüzlerini aşırı ölçüde yumuşatmıştı. Ertesi gün kafile yine harekete geçtiğinde, kafile içindeki yerini yeni bir zevkle işgal etti ve öylesine akışkan bir ruh hali sergiledi ki Bayan General biraz şaşırmış görünüyordu.

Küçük Dorrit kendisinde herhangi bir hata bulunmadığı ve Fanny'nin memnun kaldığını gördüğü için mutluydu. Ama onun kafiledeki rolü düşünceli ve sessiz bir roldü. Seyahat arabasında babasının karşısında oturup eski Marshalsea odasını hatırlayınca, şu andaki yaşamı bir rüya gibiydi. Gördüğü her şey yeni ve harikaydı, ama gerçek değildi. Tüm o dağ ve pitoresk kır manzaraları her an eriyip yok olacakmış ve arabaları ani bir virajı dönüp onları zınk diye eski Marshalsea kapısına getirecekmiş gibi geliyordu.

Yapacak hiçbir işi olmaması tuhaftı, ama düşünmesi gereken kimsenin, planlanacak ve kotarılacak hiçbir şeyin, başkalarına ait yükleneceği hiçbir derdin olmadığı bir köşeye kaymış olmak kadar tuhaf değildi. Bu tuhaf olsa da, babasıyla arasında, ona bakmak için başkalarının bulunduğu ve kendisinin asla beklenmediği bir boşluk bulmak daha da tuhaftı. İlk başta bunlar eski deneyimlerinden öylesine dağlar kadar farklıydı ki teslim olamamıştı ve yanındaki eski yerini korumaya çalışmıştı. Ama adam onunla yalnız başınayken konuşmuş ve insanların –ha– asil bir mevkideki insanların, onlara bağlı olanlardan titizlikle hürmet görmesinin icap ettiğini ve kendisinin, Dorsetshire Dorrit'lerinin son kalan dalından kızı Bayan Amy Dorrit'in, bir –ha hm– valenin faaliyetleriyle meşgul olduğunun –hm– bilinmesinin bu hürmetle çeliştiğini söylemişti. Bu sebeple, hayatım –ha– ebeveyni olarak, artık bir hanımefendi olduğunu ve –hm– münasip bir gururla ve hanımefendi rütbesini muhafaza edecek şekilde davranması icap ettiğini unutmamasını tembih etmiş ve bunun neticesinde –ha– nahoş ve hakaretamiz laflara maruz kalmasına sebep olabilecek şeyler yapmaktan kaçınmasını rica etmişti. Kız da mırın kırın etmeden itaat etmişti. Böylece şimdi küçük sabırlı ellerini kucağına koymuş, vaktiyle ayaklarının bastığı eski muhitinden çok uzağa düşmüş, lüks arabanın köşesinde oturuyordu.

İşte bu konumdan baktığı zaman gördükleri gerçekdışıydı, manzaralar ne kadar şaşırtıcıysa, gün boyunca ıssızlıklarından geçerken

iç yaşantısının gerçekdışılığına da o kadar benziyorlardı. Simplon'un koyakları, muazzam derinlikleri ve gök gürültülü şelaleleri, harikalarla dolu yol, gevşek bir teker ya da aksayan bir atın yıkıma neden olabileceği tehlikeli yerler, İtalya'ya iniş, engebeli uçurum genişleyip açılarak onları kasvetli ve karanlık bir hapishaneden çıkarırken o enfes arazi – hepsi bir rüyaydı, sadece eski, zalim Marshalsea bir gerçekti. Hayır, eski, zalim Marshalsea bile babası olmadan düşününce temellerinden sarsılıyordu. O kapalı avluda hâlâ mahpusların dolaştığına, o zalim odalardan her birinin kiracısı olduğuna, gardiyanın hâlâ kulübede durup insanları içeri alıp dışarı bırakmaya devam ettiğine inanmakta zorluk çekiyordu.

Babasının hapishanedeki eski hayatının hatırasını kederli bir melodinin yükü gibi taşıyan Küçük Dorrit, doğduğu yerin rüyasından bütün bir günün rüyasına uyanıyordu. Bunu, içinde uyandığı boyalı oda, çoğunlukla bakımsız bir sarayın mütevazı bir tören odası başlatıyordu; camlarından yabani kızıl güz asma yaprakları sarkan, pencerenin dışındaki beyaz bahçede portakal ağaçları, aşağıdaki küçük sokakta keşişlerden ve köylülerden oluşmuş bir grup insan, ne kadar çeşitli olursa olsun, manzaranın her çeyrek akresinde sefalet ve ihtişam birbiriyle güreşiyor ve sefalet kaderin kuvvetiyle ihtişamı deviriyordu. Bunun ardından sıra, günün yolculuğu için hizmetçiler arabalar ve bagajları bir araya getirirken halen aşağıdaki avluda hazırlanan kafileyle, çıplak pasajlar ve sütunlu koridorlardan oluşan bir labirente gelecekti. Daha sonra rutubetli, ıssız ve boyalı başka bir odadaki kahvaltı; sonra da, çekingenliği ve törenlerde yer almasına yetecek kadar havalı olmadığı duygusu nedeniyle, rahatsız edici bir yola çıkış. Çünkü o zaman kurye (ki Marshalsea'de bizzat kendisi yüksek rütbeli, yabancı bir beyefendi olurdu) huzura gelip her şeyin hazır olduğunu bildirir, sonra babasının valesi afra tafrayla beyefendiyi yolculuk gocuğuna buyur eder, ardından Fanny'nin hizmetçisi ve kendi hizmetçisi (ki o da Küçük Dorrit'in zihninde bir ağırlıktı – ilk başta kesinlikle ağlamasına neden olmuştu, onunla ne yapılacağı hakkında çok az fikri vardı) görevlerini yapar, sonra kardeşinin adamı efendisinin donanımını tamamlar, sonra babası kolunu Bayan General'e verir ve amcası da kendi kolunu verir ve hepsi hancı ile Han'ın hizmetkârlarının eşliğinde merdivenden aşağı iniş yapardı. Orada bir insan kalabalığı, bol miktarda eğilip kalkarak, yalvararak, hoplayıp zıplayarak, ip atıp takırdayarak arabalarına bin-

melerini izlerdi ve böylece dar, nahoş caddelerden çılgınlar gibi geçerler ve belde kapısından dışarı çıkarlardı.

Günün gerçekdışılıkları arasında; kilometrelerce uzanan yol boyunca ağaçlarda parlak kırmızı üzümlerin sarılıp derlenmiş olduğu yollar, zeytinlikler, yamaçlarda dışarıdan hoş görünen ama içerideki pislik ve yoksullukları ürkütücü beyaz köyler ve beldeler, yol kenarında haçlar, peri adalarıyla derin mavi göller ve parlakrenkli tenteleri ve güzel biçimli yelkenleriyle kümelenmiş tekneler, eriyip duran devasa yapılar, saplanan kamalar gibi kemeri yarıp duvarı parçalayacak kadar güçlü saplarıyla otların büyüdüğü asma bahçeler, her çatlağın arasında kertenkelelerin koşuştuğu taş döşeli geçitler, her yerde her türden acınası, pitoresk, aç, neşeli dilenciler, çocuk dilenciler ve yaşlı dilenciler... Sıklıkla posta evlerinde ve diğer durak yerlerinde görülen bu perişan mahluklar ona günün tek gerçeği gibi görünürdü. Birçok kez de, onlara vermek için getirdiği paranın hepsini verdikten sonra katlanmış elleriyle ve düşünceli bir edayla oturup, küçücük bir kızın ağarmış saçlı babasıyla ilgilenmesini izler, bu manzara ona geçmiş günlerden bir şeyler hatırlatır gibi olurdu.

Yine, birlikte nefis odalarda haftayı geçirdikleri, her gün ziyafetler verdikleri, yığınla harika yerden geçtikleri, saraylarda kilometrelerce yürüdükleri ve büyük kiliselerin karanlık köşelerinde dinlendikleri yerler olurdu. Buralarda sütunların ve kemerlerin arasından göz kırpan altın ve gümüş rengi lambalar, günah çıkarma hücrelerinde ve kaldırımlarda diz çöken figürler, yoğun tütsü kokusu ve duman, resimler, fantastik imgeler, şatafatlı mihraplar, tümü vitrayla yumuşak bir şekilde aydınlatılmış muazzam yükseklikler, mesafeler ve kapılarda asılı duran devasa perdeler olurdu. Bu şehirlerden çıkıp yollarına devam ederlerdi, asma bağlarının ve zeytinliklerin arasından, içinde pis duvarlarında deliksiz, sağlam bir camı olan tek bir evin olmadığı sefil köylerden, yaşam desteği olabilecek hiçbir şeyin olmadığı, yiyecek, yapacak, yetiştirecek, umut edecek, ölmek dışında yapılacak hiçbir şey yokmuş gibi görünen yerlerden geçerlerdi.

Sonra esas sakinlerinin hepsi sürgüne yollanmış, tümü kışlaya dönüştürülmüş sarayların olduğu beldelere gelirlerdi. Pencerelerden dışarıya sarkan, teçhizatları kurutulmak üzere mermer mimariye asılmış aylak askeri birlikler; onları barındıran ve yakında onlarla birlikte aşağıdaki sokaklarda yıkıma terk edilmiş berbat görünümlü nüfusu oluş-

turan tüm askerlerin, rahiplerin ve casusların kafalarına indirilecek olan yapıları (mutlulukla) yiyip bitiren sıçan sürülerini akla getirirdi.

Aile kafilesi bu sahnelerden geçerek Venedik'e doğru ilerledi. Ve burada bir süreliğine dağıldı, çünkü birkaç aylığına Venedik'te, Büyük Kanalın üstündeki (Marshalsea'nin tamamından altı kat daha büyük) bir sarayda yaşayacaklardı.

Tüm caddelerin taş yerine suyla döşendiği ve günlerin ve gecelerin ölüm sessizliğinin, sadece kilise çanlarının yumuşamış çınlamasıyla, akıntının dalgalanmasıyla ve akan sokakların köşelerini dönen gondolcuların haykırmalarıyla bozulduğu bu parlak gerçekdışılıkta Küçük Dorrit, yapacak başka bir şey olmayınca oturup derin derin düşünüyordu. Aile neşeli bir hayata başlamıştı, oraya buraya gidiyorlar ve geceyi güne çeviriyorlardı. Ama Küçük Dorrit onların eğlencelerine katılmak konusunda çekingendi, sadece yalnız bırakılmak istiyordu.

Bazen –artık en sertinden efendisi haline gelmiş o baskıcı hemşirenin elinden kurtulmayı başardığı zamanlarda– kapının önündeki boyalı direklere bağlı, her zaman için hazır bekletilen gondollardan birine biniyor ve bu yabancı şehrin her tarafına götürülüyordu. Diğer gondollardaki sosyal insanlar birbirlerine, teknesinde ellerini kenetlemiş, tek başına oturan ve çevresine düşünceli ve merak dolu bir ifadeyle bakınan o küçük ve yalnız kızın kim olduğunu sormaya başlamışlardı. Onave ne yaptığına dikkat etmenin hiç kimsenin vaktine değebileceğini asla düşünmeyen Küçük Dorrit sessiz, ürkmüş ve kaybolmuş tavrıyla şehri gezip durdu.

Ama en sevdiği istasyon kendi odasının kanala bakan balkonuydu, altında başka balkonlar da vardı ama üstünde hiçbir şey yoktu. O çılgın düşler derlemesine Doğudan gelmiş bir çılgın düşle inşa edilmiş, çağlar boyunca kararmış yekpare bir taştandı ve geniş minderli pervaza yaslanmış, dışarıya bakan Küçük Dorrit de sahiden küçücüktü. Daha önce akşam vakti hiçbir yeri bu kadar çok sevmiş olmadığından, çok geçmeden insanların gözlerine takılır olmuş ve birçok kişi, "Hep yalnız küçük İngiliz kız yine orada," demeye başlamıştı.

Bu insanlar küçük İngiliz kız için gerçek değildi; o, bu insanların hiçbirini tanımıyordu. Güneşin batışını izliyordu, aşağıdaki uzun mor ve kırmızı çizgileri ve gökyüzünde ateş rengindeki parıltısını: binaların üstüne yansıyan ve sağlam duvarları saydammış ve için için ışıldıyormuş gibi göstererek yapılarını hafifleten bir parıltı. Bu ihtişam sona

erene dek beklerdi ve konukları müzik ve dansa götüren siyah gondollara baktıktan sonra gözlerini parlayan yıldızlara yükseltirdi. Başka zamanlarda, üzerine yıldızların parladığı kendi partisi hiç olmamış mıydı? O eski kapıyı şimdi düşününce! O eski kapıyı ve gecenin köründe orada oturan, Maggy'nin başını yasladığı kendini düşünürdü; o farklı zamanlarla ilişkili başka yerleri ve başka sahneleri. Ve sonra balkonundan sarkarak suya bakardı, sanki bunların hepsi suyun altında kalmış gibi. Bu noktaya gelince suyun akışını izlerdi, sanki kuruyabilirmiş ve ona hapishaneyi, kendisini, eski odasını, eski mahkûmları, eski ve asla değişmemiş olan tüm kalıcı gerçekleri gösterebilirmiş gibi.

Bölüm IV
Küçük Dorrit'ten Bir Mektup

Sevgili Bay Clennam,

Venedik'teki kendi odamdan yazıyorum, benden haber aldığınız için memnun olacağınızı düşünüyorum. Lakin biliyorum ki benim size yazmaktan hissettiğim memnuniyet kadar olamaz; zira sizinle alakalı her şey görmeye alıştığınız şekliyle duruyor ve hiçbir şeyi özlemiyorsunuz –benim haricimde, ki ancak çok kısa bir süre ve çok nadiren birlikteydik– oysa benim hayatımdaki her şey çok garip ve birçok şeyi özlüyorum.

İsviçre'de bulunduğumuz sırada, sanki seneler evvelmiş gibi geliyor, oysa sadece birkaç hafta oldu, orada bizim gibi dağ gezisine çıkmış genç Bayan Gowan'la tanıştım. Bana çok iyi ve çok mutlu olduğunu söyledi. Size benim vasıtamla mesaj gönderdi, size sevgi ve teşekkürlerini iletti, sizi asla unutmayacağını söyledi. Bana çok samimi davrandı ve neredeyse daha konuşmaya başladığımız anda onu çok sevdim. Tabii bunda bir fevkaladelik yok, onun kadar güzel ve hoşsohbet bir varlığı kim sevmez ki? Hiç kimsenin onu sevmesine şaşmamak lazım. Sahiden.

Ümit ederim ki bu söyleyeceğim Bayan Gowan'dan dolayı endişe hissetmenize neden olmaz –zira onda hakiki bir dostun alakasını bulduğunuzu söylediğinizi hatırlıyorum– ama keşke daha münasip biriyle evlenseymiş demek isterim. Bay Gowan ona düşkün gibi görünüyor ve tabii ki o da ona çok düşkün, fakat adamın kâfi derecede

ciddi olmadığını düşünüyorum –o manada kastetmiyorum– herhangi bir şeyde demek istiyorum. Şunu aklımdan çıkaramıyordum, ben Bayan Gowan olsaydım (ne müthiş bir değişiklik olurdu ve onun gibi olabilmek için ne kadar çok değişmem lazım!) istikrarlı ve kararlı birinin yokluğundan dolayı kendimi biraz yalnız ve kaybolmuş hissederdim. Hatta onun bu eksikliği neredeyse farkında olmadan hissettiğini düşündüm. Fakat siz bundan dolayı endişelenmeyin, zira kendisi "çok iyi ve çok mesut" ve son derece de güzel görünüyordu.

Çok yakında kendisiyle yine karşılaşacağımızı ümit ediyorum, hatta son birkaç günden beri her an gelebileceğini düşündüm. Sizin hatırınız için ona mümkün olan en iyi şekilde dostluk edeceğim. Sevgili Bay Clennam, hiçbir arkadaşım yokken (şimdi de olduğundan değil, zira hiç yeni arkadaş edinmedim) bana gösterdiğiniz dostluğu önemli bulmadığınızı tahmin ediyorum, fakat ben çok önemsiyorum ve asla unutamam.

Keşke –fakat kimse bana yazmasa en iyisi olur– Bay ve Bayan Plornish'in, sevgili babamın onlar için satın aldığı işlerinin nasıl gittiğini, o ihtiyar Bay Nandy'nin onlarla ve iki torunuyla beraber mesut olduğunu ve şarkılarını tekrar tekrar söylediğini bilseydim. Zavallı Maggy'ciğimi ve kendisine ne kadar şefkatli davranşalar da ilk başlarda Küçük Annesinin yokluğunda hissettiği boşluğu düşündüğümde gözyaşlarımı tutamıyorum. Ona gidip, katiyetle bir sır olarak, sevgilerimle beraber, ayrılmamızın verdiği üzüntüyü benden daha fazla hissedemeyeceğini söyler misiniz? Ve hepsine, onları her gün düşündüğümü ve nereye gidersem gideyim kalbimin onlara sadık olduğunu söyler misiniz? Ah, ne kadar sadık olduğunu bilseydiniz, bu kadar uzak olduğum ve bu kadar talihli olduğun için neredeyse bana acırdınız!

Eminim ki sevgili babamın sağlığının çok iyi olduğunu ve bu değişikliklerin kendisine son derece iyi geldiğini ve kendisinin eskiden gördüğünüz halinden çok farklı olduğunu bilmek sizi mesut edecektir. Zannedersem amcamda da her ne kadar eski halinden asla şikâyet etmediği ve şimdiki vaziyetle de iftihar etmediği halde bir iyileşme var. Fanny çok zarif, canlı ve zeki. Ona bir hanımefendi olmak tabii geliyor, yeni kısmetimize büyük bir rahatlıkla intibak etti.

Bu bana, benim bu hususta başarılı olamadığımı düşündürüyor ve bazen de asla olamayacağım ümitsizliğine kapılıyorum. Öğ-

renemeyeceğimi düşünüyorum. Bayan General hep yanımızda ve Fransızca konuşuyoruz, İtalyanca konuşuyoruz, bizi birçok yönden şekillendirmek için çok gayret ediyor. Fransızca ve İtalyanca konuşuyoruz derken, onlar konuşuyor demek istiyorum. Bana gelince, o kadar yavaşım ki neredeyse hiç ilerleyemiyorum. Planlamaya, düşünmeye ve çabalamaya başlar başlamaz tüm planlarım, düşüncelerim ve çabalarım eski istikametlerine gidiyor ve yine kendimi günün masrafları, sevgili babam ve işlerim hususunda tedbirli hissetmeye başlıyor, sonra aniden artık tedbir alacak bir şey kalmadığını hatırlıyorum, ki bu da kendi başına o kadar yeni ve beklenmedik ki yine dalıp gitmeme sebep oluyor. Bunu da ancak size söyleyecek cesaretim var.

Tüm bu yeni ülkeler ve harika manzaralar için de aynısı geçerli. Çok güzeller ve beni şaşırtıyorlar, ama onlardan alabileceğim keyfe kifayet edecek kadar kafamı toparlayamıyorum – kendime kâfi derecede aşina değilim, eğer ne kastettiğimi anlıyorsanız. Onlardan evvel bildiklerim de, çok tuhaf bir şekilde, onlarla harmanlanıyor. Mesela dağlarda sık sık (sevgili Bay Clennam, size dahi böyle boş bir şey söylemekten çekiniyorum) Marshalsea'nin o büyük kayanın ardında olduğunu hissettim. Bayan Clennam'ın o günlerce çalıştığım ve sizi ilk gördüğüm odası, o kayın hemen ötesinde olmalıydı. Maggy ile birlikte Covent Garden'daki lojmanınıza geldiğimiz geceyi hatırlıyor musunuz? Bu odayı, sık sık ve defalarca, karanlıktan sonra arabanın penceresinden dışarı baktığımda, millerce yol boyunca arabalarımızın yanında görmüşümdür. O gece dışarıda kalmıştık ve demir kapıda oturduk, sonra sabaha kadar yürüdük. Sık sık yıldızlara bakıyorum, bu odanın balkonundan bile ve yine Maggy ile beraber sokakta kaldığımızı hissediyorum. İngiltere'de bıraktığım tüm insanlar için de aynısı geçerli.

Burada bir gondolda dolaşırken, sanki birinde onları görmeyi ümit ediyormuşçasına diğer gondollara baktığını fark ederek şaşırdım. Onları görmek beni sevince gark ederdi, fakat ilk başta beni çok şaşırtacağını zannetmiyorum. Hayal kurduğum zamanlarda herhangi bir yerde olabileceklerini düşlüyorum ve sevgili yüzlerini neredeyse köprülerde veya iskelelerde görmeyi ümit ediyorum.

Beni mustarip eden bir başka zorluk ise size çok garip gelecektir. Herhalde benden başka herkese çok garip gelir, hatta bana bile:

Sık sık onun için –kelimeyi yazmam lüzumsuz– o eski, hüzünlü acımayı hissediyorum. Ne kadar değişmiş de olsa ve bunu bildiğim için kendimi anlatılamayacak kadar kutsanmış ve müteşekkir hissetsem de o eski, kederli merhamet duygusu öyle bir şiddetle beni sarıyor ki kollarımı boynuna dolamak, onu ne çok sevdiğimi söylemek ve göğsünde birazcık ağlamak istiyorum. Beni gururlu ve mesut edecek şey budur. Lakin bunu yapmamam icap ettiğini biliyorum; o hoşlanmayacaktır, Fanny öfkelenecektir, Bayan General şaşkına dönecektir ve bu yüzden kendimi susturuyorum. Ancak bunu yaparken, kendisinden uzaklaştığım duygusuyla mücadele ediyorum ve bütün bu hizmetkârların ve refakatçilerin ortasında bile terkedilmiş ve bana ihtiyacı varmış gibi geliyor.

Sevgili Bay Clennam, kendimle ilgili çok yazdım, ancak biraz daha yazmalıyım, yoksa en çok söylemek istediğim şey, bu zayıf mektubun haricinde kalacak. Beni ancak sizin anlayacağınızı ya da en azından dikkate alacağınızı bildiğim için itiraf etme cüretini gösterdiğim tüm bu aptalca düşüncelerimde, asla hafızamdan çıkmayan bir düşünce var ve bu da, bazen sakin bir anınızda sizin de beni düşündüğünüzü ümit etmem. Size şunu söylemeliyim ki, uzaklaştığımdan beri bu hususta rahatlatmayı çok arzuladığım kaygılarım var. Beni yeni bir ışıkla ya da yeni bir şahsiyetle telakki etmenizden korktum. Öyle yapmayın, buna tahammül edemem – bu beni tahmin edebileceğinizden çok daha mutsuz eder. Sizin bana o kadar iyi davrandığınız zamanlardakinden daha yabancı olduğumu düşündüğünüze inanmak kalbimi kırardı. Sizden rica edeceğim, beni asla zengin bir şahsın kızı olarak, beni ilk tanıdığınız zamandan daha iyi giyinen veya yaşayan biri olarak düşünmeyin. Beni sadece büyük bir merhametle himaye ettiğiniz, perişan kıyafetleriyle yağmurdan uzak tuttuğunuz ve ıslak ayaklarını ateşinizde kuruttuğunuz süfli kız olarak hatırlayın. Beni ve hakiki sevgimi ve sadık minnettarlığımı düşündüğünüzde (beni düşünecek olduğunuz zaman), asla değişmeyen,

Gariban çocuğunuz
KÜÇÜK DORRIT.

Not: Özellikle Bayan Gowan hakkında huzursuz olmamanız gerektiğini hatırlayın. Kelimesi kelimesine, "çok iyi ve çok mesut" olduğunu söyledi. Ve son derece güzel görünüyordu.

Bölüm V
Bir Yerde Yanlış Bir Şey Var

Aile Venedik'te bir iki ay geçirmişti ki Kontlar ve Markilerin arasında çok vakit geçiren ve hiç boş vakti olmayan Bay Dorrit, Bayan General'le bir görüşme yapmak amacıyla bir gün öncesinden bir saatlik bir süre ayırdı.

Zihninde ayırmış olduğu bu tarih yaklaşınca valesi Bay Tinkler'i, Bayan General'in evine (Marshalsea alanının yaklaşık üçte birini içine alabilirdi) göndererek bu hanımefendiye iltifatlarını sunmuş ve kendisiyle bir görüşme yapma lütfunda bulunmasını rica etmişti. Ailenin çeşitli mensuplarının, bir zamanlar şatafatlı olan ama artık su buharlarına ve bir miktar yerleşmiş melankoliye teslim olmuş soluk bir salonda kahvaltı için bir araya gelmelerinden birkaç saat önce kendi odalarında kahvelerini aldıkları sabah saatleri olduğu için, Bayan General vale için erişilebilir durumdaydı. O elçi kendisini küçük, kare bir halıda dururken buldu. Taş ve mermer zeminin boyutlarına göre öyle küçük bir halıydı ki bir çift ayakkabıyı denemek için yayılmış gibi görünüyordu. Belki de Arap Geceleri'ndeki üç prensten kırk kese altına aldığı büyülü bir halıya sahip olmuş ve tam o sırada, dileği üzerine, hiçbir bağlantısı olmayan bir saray salonuna taşınmıştı.

Bayan General boşalmış kahve fincanını bırakırken, elçiye Bay Dorrit'in dairesine mutlaka gideceğini ve kendisinin (kahramanca teklif ettiği gibi) bizzat gelme zahmetine katlanmasının gerekmeyeceğini söyledi, elçi kapıyı açtı ve huzura çıkıncaya kadar Bayan General'e eşlik etti. Bayan General'in –alçak, kasvetli bir köprüsü ve karşılıklı duvarlarına, sanki her delikten yüzyıllardan beri Adriyatik'e pas ve gözyaşı akıtmış gibi binlerce kez yukarıdan aşağıya lekeler ve çizikler sürülmüş gecekonduları bulunan bir yan sokaktaki göz boyayan– dairesinden Bay Dorrit'in dairesine bu yürüyüş, esrarengiz merdivenlerden ve koridorlardan geçen hayli sıra dışı bir yürüyüştü. Bay Dorrit'in evinin eksiksiz bir İngiliz evi tarzı pencerelerinin karşısında, kubbeleri mavi gökyüzüne doğru yükselen ve suyun yansıttığı nefis bir kilise manzarası ve aşağıdaki kapıları yıkayan, gondolların ve gondolcuların uyuklayarak emirlerini bekledikleri Büyük Kanalda sessiz bir mırıltı vardı.

Sayın Dorrit, göz kamaştırıcı robdöşambrı ve takkesiyle –uzun zamandır kolejlilerin arasında vaktini beklemiş o uyuyan tırtıl nadir

bir kelebek olarak sahneye fırlamıştı– Bayan General'i karşılamak için doğruldu. Bayan General'e bir koltuk. Daha rahat bir koltuk, bayım. Ne yapıyorsun, niyetin nedir, ne demek istiyorsun? Şimdi bizi bırak!

"Bayan General," dedi Dorrit, "cüretkârlığımı..."

"Ne münasebet," diye müdahale etti Bayan General. "Ben zaten emrinize amadeydim. Kahvemi almış bulunuyordum."

"Cüretkârlığımı affedin," dedi Bay Dorrit yeniden, sözünün düzeltilmesinin ötesinde olan bir kişinin muhteşem sükûnetiyle, "sizinle küçük, hususi bir görüşme istedim, zira –ha– küçük kızım için endişe duyuyorum. İki kızın arasındaki, madam, muazzam mizaç farklılığını gözlemlediniz mi?"

Bayan General buna tepki olarak eldivenli ellerini kavuşturarak (asla eldivensiz olmadığı gibi bunlar hiçbir zaman kırışık olmaz ve daima eline otururdu), "Büyük farklılık var," dedi.

"Bu hususiaki kanaatinize müracaat edebilir miyim?" dedi Bay Dorrit, haşmetli sükûnetiyle bağdaşmazlığı olmayan bir hürmetle.

"Fanny'de," diye cevap verdi Bayan General, "belli bir şahsiyet ve özgüven vardır. Amy'de hiçbiri yok."

Hiçbiri mi? Ah, Bayan General, Marshalsea'nin taşlarına ve parmaklıklarına sorun, ona iş öğreten şapkacıya ve kız kardeşine dans öğreten dans üstadına sorun. Sayın Bayan General, bana, babasına, ona olan borcumu sorun ve çocukluğundan itibaren hakir görülmüş bu küçük yaratığın hayatına temas eden tanıklığımı işitin!

Böyle sözler söyleme isteği Bay Dorrit'in aklından bile geçmedi. Adabımuaşeretlerinin arkasındaki sürücü koltuğunda her zamanki gibi dimdik oturan Bayan General'e baktı ve düşünceli bir şekilde, "Haklısınız, hanımefendi." dedi.

"Ancak bakınız," dedi Bayan General, "Fanny'nin iyileştirilecek bir şeyleri olmadığını söylediğim zannedilmesin lütfen. Lakin orada bir malzeme var – hatta belki de, birazcık fazlasıyla."

"Rica etsem, madam," dedi Bay Dorrit, "biraz daha –ha– açık olma nezaketini gösterir misiniz? Büyük kızının fazlasıyla –hm– malzemesi olması ne demek, anlamıyorum. Ne malzemesi?"

"Fanny," diye cevap verdi Bayan General, "şu anda çok fazla kanaat belirtiyor. Mükemmel yetişmiş şahıs hiçbir kanaat belirtmez ve hislerini ifşa etmez."

Kendisinin de mükemmel yetiştirme konusunda eksik görülmemesi için Bay Dorrit hemen cevap verdi: "Şüphesiz, madam, haklısınız." Bayan General, o duygusuz ve ifadesiz tavrıyla, "Bence de," dedi.

"Lakin siz de farkındasınız, sevgili madam," dedi Bay Dorrit, "kızlarım, çok küçükken annelerini kaybetme talihsizliğini yaşadı; son zamanlara kadar mülkümün mirasçısı olmamamın neticesinde benimle nispeten fakirlik içinde yaşıyorlardı, her ne kadar –ha, hm– emekli, gururlu bir beyefendi de olsam."

"Şartları," dedi Bayan General, "gözden kaçırmıyorum."

"Madam," dedi Bay Dorrit, "kızım Fanny için şu anda aldığı rehberlik ve daimi olarak gördüğü bir misal varken..."

(Bayan General gözlerini kapattı.)

"... hiçbir şüphem yok. Fanny'de karakterin uyarlanabilirliği var. Ama küçük kızım, Bayan General, beni hayli endişelendiriyor ve dertlendiriyor. Size onun daima gözdem olduğunu söylemeliyim."

"Bu tarz taraftarlıkların," dedi Bayan General, "bir açıklaması yoktur."

"Ha – hayır," diye onayladı Bay Dorrit. "Hayır. Şimdi, madam, Amy'nin, nasıl denir, bizlerden biri olmadığını fark etmek beni üzüyor. Bizimle gezmek umurunda değildir; buradaki Cemiyetimizde yolunu bulamaz, zevklerimiz besbelli aynı değil. Ki bunların hepsi," dedi Bay Dorrit, hukuki bir ciddiyetle, "başka bir deyişle, Amy'de yanlış bir şey –ha– olduğu manasına geliyor."

"Belki de bunun," dedi Bayan General, bir parça cila dokundurarak, "vaziyetteki değişime atfedilebileceğini farz etmeye meyilli olabilir miyiz?"

"Affedersiniz madam," dedi Bay Dorrit, biraz fazla hızlı bir şekilde. "Bir beyefendinin kızının, her ne kadar –ha– beyefendinin kendisi bir zamanlar refah içinde olmaktan –nispeten– çok uzak olsa da ve kız özellikle emeklilik zamanında yetişmiş olsa da bu mevkii bu kadar yeni görmesi icap etmez."

"Haklısınız," dedi Bayan General, "haklısınız."

"Bu sebeple hanımefendi," dedi Bay Dorrit, "Cüretkârlığımı affedin," (bu ifadeyi, kibar bir sertlikle, bir daha sözünün kesilmemesi için uyarmak amacıyla vurgulayarak tekrar etmişti) "sizinle bu görüşmeyi talep ettim, size bu hususu açmak ve ne tavsiye ettiğinizi sormak maksadıyla."

"Bay Dorrit," diye yanıtladı Bayan General, "Burada ikamet etmeye başladığımızdan bu yana, genel manada bir tavır şekillendirme hususunda Amy'yle pek çok sefer konuştum. Kendisini bana, Venedik'te her şeyi çok merak ettiğini ifade etti. Ona, merak etmemenin daha iyi olduğunu söyledim. Ona, klasik meşhur turist Bay Eustace'ın buna pek rağbet etmediğini ve Rialto'yu, büyük bir dezavantajla, Westminster ve Blackfriars Köprüleriyle kıyasladığını anlattım. Sizin de biraz evvel ifade ettiğiniz şekilde, henüz argümanlarımın bir başarıya ulaştığını göremediğimi ilave etmem lüzumsuz. Benden tavsiye isteyerek beni şereflendiriyorsunuz. Benim izlenimime göre (ki bunun temelsiz bir tahmin olduğu ortaya çıkarsa affedileceğimi ümit ederim), Bay Dorrit başkalarının zihnine nüfuz etmeye alışmışlar."

"Hm – madam," dedi Bay Dorrit, "Hayli mühim bir cemiyetin başında bulundum. Nüfuzlu bir mevkie alışık olduğumu farz etmekte haklısınız."

"Bu şekilde teyit edilmiş olmak," dedi Bayan General, "beni çok mesut etti. Dolayısıyla Bay Dorrit'in Amy ile bizzat konuşmasını ve düşüncelerini ve arzularını kendisine bildirmesini, daha da emin olarak tavsiye ederim. En gözde evladınız olması ve şüphesiz onunla olan muhabbetiniz sebebiyle sizin nüfuzunuza boyun eğme ihtimali daha yüksektir."

"Bu telkininizi tahmin etmiştim, madam," dedi Bay Dorrit, "fakat –ha– haddimi aşmak olur mu diye..."

"Benim sahama girmek mi, Bay Dorrit?" dedi Bayan General, nezaketle. "Lafı bile olmaz."

"O halde müsaadenizle, madam," dedi Bay Dorrit ve çıngırağını çalarak valesini çağırdı, "onu derhal çağırtacağım."

"Bay Dorrit benim kalmamı istiyorlar mı?"

"Belki, yani başka bir meşguliyetiniz yoksa, bir iki dakika için itiraz etmezseniz..."

"Hiç mühim değil."

Böylece Vale Tinkler'e, Bayan Amy'nin hizmetçisini bulması ve o emir kulunun Bayan Amy'ye, Bay Dorrit'in onu kendi odasında görmek istediğini söylemesi emredildi. Bu vazifeyi Tinkler'a teslim ederken Bay Dorrit ona çok sert baktı ve adam kapıdan çıkana kadar da dikkatle izledi, adamın aklında aile haysiyetine zarar verebilecek bir şeyin olabileceğine dair bir güvensizlikle; hatta hizmete başlamadan

önce bazı kolejli şakaları duymuş olabileceğini ve şu an hafızasında bunları canlandırıp alay edebileceğini düşünerek. Tinkler hafifçe ve masumca da olsa gülümseyecek olsaydı, ölene kadar hiçbir şey Bay Dorrit'i durumun böyle olmadığına ikna edemezdi. Ancak Tinkler, talihi de yerindeymiş, öyle ciddi ve asık suratlıydı ki kendisini tehdit eden gizli tehlikeden kaçınmış oldu. Ve döndüğünde de –Bay Dorrit yine onu incelerken– Bayan Amy'nin geldiğini cenaze törenine gelmiş gibi duyurdu, böylece Dorrit'in zihninde hayli iyi yetiştirilmiş, annesinin ilmihalleriyle büyütülen başarılı bir genç adam olduğuna dair belli belirsiz bir izlenim bıraktı.

"Amy," dedi Bay Dorrit, "şu anda benimle Bayan General arasında bir sohbetin söz konusu oldun. Burada kendini pek evde hissetmediğin hususunda mutabıkız. Ha – bu doğru mu?"

Bir duraksama.

"Bence, baba, biraz zamana gereksinimim var."

"Papiş daha tercih edilen bir hitap şeklidir," dedi Bayan General. "Baba, hayli kaba bir tabir, hayatım. Ayrıca Papiş kelimesi dudaklara güzel bir şekil verir. Patates, pulluk, pırasa ve prizma da dudaklar için çok iyi kelimelerdir, bilhassa pırasa ve prizma. Bunları kendi kendinize –mesela bir odaya girdiğinizde– söylemeniz bir davranışın oluşmasında çok faydalı olabilir: papiş, patates, pulluk, pırasa ve prizma."

"Lütfen, evladım," dedi Bay Dorrit, "Bayan General'in talimatlarını dikkate al."

Zavallı Küçük Dorrit, seçkin cilacıya üzgün bir bakış atarak, gayret edeceğine söz verdi.

"Amy, diyorsun ki," dedi Bay Dorrit, "zamana ihtiyacım var diyorsun. Ne için zamana?"

Yine bir duraksama.

"Sadece hayatımdaki yeniliğe alışmak için demek istemiştim," dedi Küçük Dorrit, sevgi dolu gözleriyle babasına bakarak, ki neredeyse ona pulluk diye hitap edecekti ya da kendisini Bayan General'e teslim edip babasını memnun etmek adına, pırasa veya prizma da diyebilirdi.

Bay Dorrit kaşlarını çattı ve hiç hoşnut olmamış bir ifadeyle baktı. "Amy," dedi, "bana öyle geliyor ki, söylemeliyim ki, bunun için bol bol zamanın oldu. Ha – beni şaşırtıyorsun. Beni hayal kırıklığına uğratıyorsun. Fanny böyle küçük güçlüklerin her türlüsünü alt etti de –ah– sen neden yapamadın?"

"Ümit ederim ki yakında üstesinden gelirim," dedi Küçük Dorrit.

"Ümit ederim ki öyle olur," dedi babası. "Bu –ha– bu ümitle dua ediyorum, Amy. Seni çağırttım, zira bu ya da başka vesilelerde de –ha– aramızda bulunma lütfunu gösteren Bayan General'in huzurunda," Bayan General gözlerini kapattı, "söylemeliydim ki –hm– tesirli bir şekilde söylemeliydim ki, senden –ha hm– memnun değilim. Bayan General'in işini neticesiz bir hale getiriyorsun. Beni –ha– beni çok utandırıyorsun. Daima en sevdiğim evladım oldun (Bayan General'e de bildirdiğim gibi); seni daima bir dostum ve refikam olarak gördüm. Karşılığında yalvanyorum, ben –ha– yalvanrım –hm– şartlara daha iyi uyum sağla ve mevkine – mevkine uygun davran."

Bay Dorrit her zamankinden biraz daha bölük pörçük konuşuyordu, heyecanlanmıştı ve özellikle vurgulu bir tavır takınmaya gayret ediyordu.

"Yalvarırım," diye tekrarladı, "bu vaziyetinle ilgilen ve hem –ha– Bayan Amy Dorrit olarak mevkine münasip olacak hem de beni ve Bayan General'i tatmin edecek şekilde davranmak için itina göster."

Hanımefendi kendisinden söz edildiği anda yine gözlerini kapatmıştı. Sonra yavaş yavaş açarak ve doğrularak şu sözleri ekledi: "Bayan Amy Dorrit bizzat dikkatini düzgün bir görünüm edinmeye verir ve benim bu hususta naçizane yardımımı kabul ederse, Bay Dorrit'in daha fazla endişe etmesi için bir sebep kalmaz. Bu vesileyle bir misal vermem icap ederse, berduşlara çok sevgili bir genç arkadaşımızın bahşettiği dikkatle bakmanın hemen hiç kibarca olmadığını söyleyebilir miyim? Bakılmaması icap eder. Nahoş hiçbir şeye asla bakılmamalıdır. İyi bir terbiyenin mükemmel ifadesi olan o zarif dış görünümün ağırbaşlılığına mâni olacak böyle bir mizacın mevcudiyeti dışında, zihnin olgunluğuyla hiç uyumlu değildir. Hakikaten kâmil bir zihin, tamamen münasip, huzurlu ve hoş olmayan herhangi bir şeyin varlığından habersiz gibi görünmelidir." Bayan General bu yüce hassasiyeti dile getirdikten sonra her şeyi süpüren bir reverans yaptı ve ağzında Pırasa ve Prizmayı akla getiren bir ifadeyle çekildi.

Küçük Dorrit gerek konuşurken gerekse de sustuğu sırada sessiz ciddiyetini ve sevecenliğini korumuştu. Şu ana kadar tavrı bir an bile bozulmamıştı. Ama şimdi onunla yalnız kalınca hafif katlanmış ellerinin parmakları titredi ve yüzünde bastırılmış bir duygu ifadesi oluştu.

Kendisi için değil. Birazcık yaralanmış olabilirdi, ama derdi kendisi değildi. Aklı her zaman olduğu gibi ondaydı. Servete kavuştuklarından beri hissettiği, şimdiden sonra da asla onu hapishane öncesindeki gibi göremeyeceğine dair belli belirsiz bir kuruntu yavaş yavaş zihinde biçimlenmeye başlamıştı. Kendisine az evvel söylediklerinde ve bütün tutumunda, Marshalsea duvarının tanınmış gölgesi vardı sanki. Yeni bir biçim almıştı, ama hâlâ o eski, hüzünlü gölgeydi. Hazin bir gönülsüzlükle, bir insanın hapishane parmaklıklarının ardında geçen çeyrek yüzyılını hayatta hiçbir boşluğun dolduramayacağı korkusuyla baş edemeyeceğini kabul etmeye başladı. Dolayısıyla onu suçlayabileceği hiçbir sorumluluk yoktu, onu azarlayabileceği hiçbir şey yoktu, sadık kalbinde ona karşı büyük bir merhamet ve sınırsız hassasiyet dışında hiçbir duygu yoktu.

İşte bu yüzden, aydınlık bir İtalyan gününün pırıl pırıl ışığında, dışarıdaki muhteşem şehir ve içerideki eski sarayın debdebesinde, şimdi karşısında kanepesinde otururken bile, o an için onu Marshalsea lojmanının uzun zamandır aşina olduğu kasvetinde görüyor ve yanında oturmak ve onu rahatlatmak, yine ona karşı güven dolu ve yararlı olmak istiyordu. Adam zihninden geçeni okuyabilse bile, onunla aynı fikirde değildi. Koltuğunda tedirginlikle bir miktar kıpırdandıktan sonra ayağa kalktı ve hiç memnun kalmadığı belli bir tavırla ileri geri yürümeye başladı.

"Bana söylemek istediğiniz başka bir şey var mı, sevgili babacığım?"

"Hayır, hayır. Başka bir şey yok."

"Benden memnun kalmadığınız için çok üzgünüm, babacığım. Bundan sonra benden hoşnutsuzluk hissetmeyeceğinizi ümit ediyorum. Etrafıma istediğiniz şekilde uyum sağlamak için artık her zamankinden daha çok gayret edeceğim, zira hakikaten de çok gayret ettim, fakat başarılı olamadım, biliyorum."

"Amy," diye cevap verdi babası, saldırgan bir tavırla, "Sen –ha– beni incitmeyi huy edinmişsin."

"Sizi incitmek mi, baba! Ben!"

"Bir –hm– bir mevzu var," dedi Bay Dorrit, odanın tavanının her tarafına bakarak ama karşısındaki dikkat kesilmiş, gıkını çıkarmadan şok geçiren çehreye asla bakmadan, "karmaşık bir mevzu, tamamen –ha– imha etmek istediğim bir hadiseler silsilesi. Bunu daha evvel huzurumda sana sitem eden ablan anlıyor; ağabeyin anlıyor, nezaket ve

–ha hm– hassasiyet sahibi herkes anlıyor; bir tek sen anlamıyorsun. Bunu söylediğim için müteessirim ama sen anlamıyorsun. Sen, Amy –hm– sadece ve sadece sen mevzuyu durmadan hortlatıyorsun, kelimelerle olmasa da."

Kız elini adamın koluna koydu. Daha fazlasını yapmadı. Nazikçe ona dokundu. Titreyen el, bir şekilde, "Beni düşünün, nasıl çalıştığımı düşünün, pek çok derdimi düşünün!" diyebilirdi. Ama kendisi bir hece bile konuşmadı.

Dokunuşunda onu muhatap alan öyle bir serzeniş vardı ki kız bunu öngörmüş olsa dokunmazdı. Adam onu hiçe sayan, kızgın, sarsak, öfkeli bir tavırla kendisini haklı görmeye başlamıştı.

"Bunca sene oradaydım. Ben –ha– âlemşümul oranın reisi olarak kabul edildim. Ben –hm– sana hürmet edilmesini sağladım, Amy. Ben –ha hm– orada aileme bir mevki verdim. Bir intifa hakkım olmalı. İntifa hakkımı istiyorum. Diyorum ki, orayı dünya yüzeyinden süpürüp atın ve yeniden başlayın. Çok şey mi istiyorum? Soranım sana, çok şey mi istiyorum?" Bir kez bile ona bakmadan, boş havaya el kol hareketleri yaparak itiraz ediyordu.

"Acılar çektim. Ne acılar çektiğimi –ha– herkesten çok ben bilirim, herhalde! Ben bunu bir yana atabiliyorsam, tahammül ettiklerimin izlerini ortadan kaldırıp dünyanın önüne bozulmamış bir –ha– beyefendi olarak çıkabiliyorsam bunu beklemem çok mu, tekrar ediyorum, bunu beklemem çok mu, çocuklarımın da –hm– aynısını yapmasını ve o lanetli tecrübeyi dünyanın yüzeyinden silmesini beklemem çok mu?"

Bu kızışmış haline rağmen tüm bu ünlemleri valenin duyamayacağı şekilde bastırılmış bir sesle haykırıyordu. "Onlar buna binaen münasip davranıyorlar. Ablan yapıyor. Ağabeyin yapıyor. Bir tek sen, en sevdiğim evladım, daha sadece bir –hm– bebekken dostum ve hayat refikam olarak gördüğüm sen yapmıyorsun. Bir tek sen yapamayacağını söylüyorsun. Bunu yapman için sana çok kıymetli bir yardımcı takdim ediyorum, başanlı ve en yüksek derecede terbiyeli bir hanımefendiyi –ha– Bayan General'i. Hoşnutsuz olmam şaşırtıcı mı? Hoşnutsuzluğumu ifade ettiğim için kendimi savunmam mı lazım? Hayır!"

Yine de, kıpkırmızı huysuzluğunda hiçbir azalma olmadan kendini savunmayı sürdürdü.

"Herhangi bir hoşnutsuzluğu ifade etmeden evvel, onay almak için muhakkak evvela o hanımefendiye müracaat ediyorum. Bu itirazımı

–hm– itirazımı belli sınırlar dahilinde dile getiriyorum, aksi halde –ha– silinmesini istediğim şeyi o hanımefendi için okunaklı hale getirmiş olurum. Ben bencil miyim? Kendi keyfim için mi şikâyet ediyorum? Hayır. Hayır. Esasında –ha hm– senin için, Amy."

Bu son fikir, hemen peşine düşmesinden de belliydi ki aklına o anda gelmişti.

"İncindim dedim. Hâlâ da inciniyorum. Bu sebeple ben –ha– aksi istikamette ne denirse densin, öyle olmakta kararlıyım. Servetin –hm– kucağında oturan kızımın bunalmasından, içine kapanmasından ve kaderine razı olmamasından inciniyorum. Diğerlerimizin karaladığı her şeyi –ha– sistemli olarak tekrar ortaya çıkarmasından inciniyorum ve –hm– neredeyse müspet diyeceğim bir endişeyle, benim adını anmayı reddettiğim bir yeri, doğduğu ve yetiştiği zengin ve seçkin Cemiyet olarak –ha hm– ilan etmesinden inciniyorum. Lakin –ha– en azından, kendimi incinmiş hissetmem, fakat yine de esasen senin uğruna şikâyet etmemde hiçbir çelişki yoktur, Amy. Fakat öyle, tekrar diyorum, öyle. Bayan General'in himayesinde, düzgün bir görünüş meydana getirmeni istemem senin uğruna. Sahiden –ha– rafine bir zihne sahip olmanı ve (Bayan General'in çarpıcı sözleriyle) tamamen münasip, huzurlu ve hoş olmayan herhangi bir şeyin varlığından habersiz olmanı istemem de senin uğruna."

Konuşmasının sonlarına doğru bir çeşit kötü ayarlanmış çalar saat gibi sarsıntılar halinde boşalmaya başlamıştı. Kızın eli hâlâ kolundaydı. Sessizleşti, bir süre tavanı izledikten sonra ona baktı. Kızın başı önüne düştü, şimdi yüzünü göremiyordu, ama dokunuşu yumuşak ve sessizdi ve canı sıkılmış halinde hiçbir suçlama yoktu – sevgiden başka hiçbir şey yoktu. Tıpkı kızın daha sonra sabaha kadar başucunda oturduğu hapishanedeki o gece yaptığı gibi sızlanmaya başladı ve servetinin ortasında zavallı bir harabe ve bir sefil olduğunu haykırarak kızına sıkıca sarıldı. Kız sadece, "Sus canım, sus! Öp beni!" dedi. Çok geçmeden gözyaşları kurumuştu, bir önceki seferkinden çok daha çabuk ve biraz sonra sanki hiç gözyaşı dökmemiş gibi valesine atıp tutuyordu.

Yeri gelince kaydedilecek olan önemli bir istisna dışında, özgür ve zengin yaşamında sadece bu kez kızı Amy ile eski günlerden söz etmişti.

Ancak şimdi kahvaltı saati gelmişti ve onunla birlikte kendi dairesinden Bayan Fanny ve yine kendi dairesinden Bay Edward gelmiş-

lerdi. Her iki seçkin genç de yorgun görünüyordu. Bayan Fanny, "Cemiyete dalmak" şeklinde adlandırdığı şeye karşı doymak bilmez bir çılgınlık halindeydi, imkânı olsa, günbatımı ile gündoğumu arasında elli kez Cemiyete kafa üstü dalabilirdi. Bay Edward'a gelince, onun da geniş bir çevresi vardı ve genellikle gecelerin büyük bölümünde (çoğunlukla barbut veya benzer çevrelerde) meşguldü. Çünkü bu beyefendi, talihi değiştiğinde, çoktan en üst düzey ilişkiler için hazırlıklı ve öğrenecek çok az şeyi olması avantajına sahipti: At pazarlığı ve bilardo skor tutuculuğuyla tanışmasını sağlayan hoş rastlantılara o kadar çok şey borçluydu ki.

Kahvaltıda Bay Frederick Dorrit de ortaya çıktı. Yaşlı beyefendi sarayın en üst katında yaşadığı ve orada top patlatsa bile diğer sakinlerin fark etme ihtimali olmadığı için, küçük yeğeni Bay Dorrit'in daha önce el konulmasını emretmiş olduğu ama Küçük Dorrit'in saklamaya cüret ettiği klarnetinin kendisine iade edilmesini önerme cesaretini göstermişti. Bayan Fanny'nin klarnetin avam bir enstrüman olduğu ve sesinden tiksindiği şeklindeki bazı itirazlarına rağmen bu ayrıcalık verilmişti. Ama o sırada, artık ekmek kazanmaya yararı olmadığı için ondan bıktığı ve asla çalmadığı anlaşılmıştı. Bilinçsizce resim galerilerinde dolaşmak gibi yeni bir alışkanlık edinmişti, elinde daima bükülmüş bir kâğıt parçasında enfiyesiyle (ailenin rezil olmaması için kendisine altın bir kutu satın alınmasını öneren Bayan Fanny'nin o kadar içerlemesine rağmen kutu ona verildiğinde de yanında taşımayı kesinlikle reddetmişti) tanınmış Venediklilerin portrelerinin önünde saatler geçiriyordu. Boş bakan gözleriyle onlarda ne gördüğü, onlara yalnızca resim olarak mı ilgi duyduğu, yoksa karışmış aklıyla onları kaybolmuş bir ihtişamla mı özdeşleştirdiği asla tahmin edilemiyordu. Ama büyük bir titizlikle onlara ilgi gösteriyor ve besbelli bu uğraşından büyük zevk alıyordu. İlk birkaç günden sonra Küçük Dorrit bir sabah amcasının bu ilgisine denk gelmişti. Bu faaliyet adamı öyle belirgin bir biçimde memnun ediyordu ki daha sonra sık sık ona eşlik etmeye başlamıştı. Böylece yaşlı adamın yıkımından bu yana duyarlılık gösterdiği en büyük keyif –kız için resimden resme bir sandalye taşımak ve tüm yakınmalarına rağmen sessizce arkasında durup onu soylu Venediklilere takdim etmek– bu gezilerden çıkmıştı.

Bu aile kahvaltısında, önceki gün bir koridorda, Büyük Saint Bernard'da karşılaştıkları hanımefendi ve beyefendiyi gördüğünü söyledi.

"Adı neydi unuttum," diyordu. "Eminim sen onları hatırlarsın, William? Ya da sen hatırlarsın, Edward?

"Gayet iyi hatırlıyorum," dedi ikincisi.

"Herhalde," dedi Bayan Fanny, başını savurup kız kardeşine bir bakış atarak. "Ama bence, amcam paldır küldür mevzuyu açmış olmasa o hatıramız canlanmazdı."

"Hayatım, ne tuhaf bir ifade," dedi Bayan General. "Sehven temas etmiş veya kazara atıfta bulunmuş desek daha iyi olmaz mı?"

"Çok teşekkür ederim, Bayan General," dedi genç hanım, "zannetmiyorum. Genel manada kendi ifademi tercih ederim." Bu her zaman Bayan Fanny'nin Bayan General'den bir öneri alma yoluydu. Bu öneriyi her zaman aklında tutar ve başka bir zamanda benimserdi.

"Bay ve Bayan Gowan'la tanıştığımızdan bahsetmeliydim, Fanny," dedi Küçük Dorrit, "amcamız bahsetmiş olmasa da. O günden beri seni neredeyse hiç göremedim, biliyorsun. Kahvaltıda bunu konuşmak istemiştim, çünkü Bayan Gowan'a bir ziyarette bulunmak ve onunla daha yakından tanışmak isterim, eğer Papiş ve Bayan General'in itirazları yoksa."

"Eh, Amy," dedi Fanny, "en sonunda Venedik'teki herhangi biriyle tanışma arzunu ifade etmiş olman memnuniyet verici. Tabii Bay ve Bayan Gowan'ın arzu edilebilir tanıdıklar olup olmadıkları henüz meçhul."

"Bayan Gowan'ı kastettim, canım."

"Şüphesiz," dedi Fanny. "Lakin zannedersem onu bir Parlamento Kararı olmadan kocasından ayıramazsın."

"Sizce, Papiş," dedi Küçük Dorrit, çekingen ve tereddütlü, "bu ziyareti yapmamla ilgili herhangi bir itirazınız var mı?"

"Esasında," diye cevap verdi adam, "Ben –ha– Bayan General'in kanaati nedir?"

Bayan General'in kanaati, bahsedilen hanımefendi ve beyefendiyle tanışmadığı için mevcut nesneyi cilalayacak vaziyette olmadığıydı. Cilalama işlerinde gözlemlenen genel ilke, mevzubahis hanımefendinin, Dorrit'ler gibi Cemiyet mabedine bariz bir şekilde mukim bir aileye hangi muhitler tarafından itibar edildiğine bağlı olmasıydı.

Bunları duyan Bay Dorrit'in yüzü önemli ölçüde gerildi. Tam Gowan ailesini (muteberlik konusunu, daha önceki bir varoluştan hayal meyal hatırladığı Clennam adında, kendini empoze eden bir şahsa bağlayarak) karalayacaktı ki Edward Dorrit Bey, gözünde gözlüğüyle,

kahvaltı servisi yapan iki adama hizmetlerinin geçici olarak istenmediğini nazik bir tavırla ima etmek için sarf ettiği, "Bakınız, hey, siz! Dışarı çıkın, tamam mı!" sözlerinden sonra konuşmaya dahil oldu.

Bu vasıfsız hizmetkârlar emre uyduktan sonra Edward Dorrit Bey devam etti.

"Belki de hepinizin, bu Gowan'ların –ki lehlerinde veya en azından beyefendinin lehinde çok olumlu bir fikre sahip olduğum söylenemez– mühim insanlar tarafından tanındığını bilmenizde fayda vardır, eğer bu bir fark yaratacaksa."

"Bence de," dedi cilacı, "bu en büyük farkı yaratır. Mevzubahis irtibat hakikaten mühim şahıslarsa..."

"Ona gelince," dedi Edward Dorrit Bey, "size kendiniz karar vermeniz için bir imkân vereceğim. Belki meşhur Merdle adına vâkıfsınızdır?"

"Büyük Merdle!" diye haykırdı Bayan General.

"O Merdle," dedi Edward Dorrit Bey. "Onu tanıyorlar."

"Bayan Gowan –yani dul hanımefendiyi kastediyorum, kibar arkadaşımın annesi– Bayan Merdle ile samimiler ve bu ikisinin onların ziyaret listesinde olduklarını biliyorum."

"Eğer öyleyse daha inkâr edilemez bir garanti vermek imkânsızdır," dedi Bayan General, Bay Dorrit'e, görünmeyen bir puta saygılarını sunar gibi eldivenlerini kaldırıp başını eğerek.

"Oğluma sormak isterim, merak –ah– merak sebebiyle," dedi Bay Dorrit, davranışında belirgin bir değişiklikle, "bu vakitlice istihbarata –hm– nasıl sahip oldun?"

"Uzun bir hikâye değil, efendim," dedi Edward Dorrit Bey, "ve derhal işiteceksiniz. Evvela, Bayan Merdle, bilmemkimin yerinde münakaşa ettiğiniz kadındır."

"Martigny," diye araya girdi Bayan Fanny, sonsuz bir rehavetle.

"Martigny," diye onayladı kardeşi, hafifçe başını sallayarak ve hafifçe göz kırparak. Bunun karşılığında Bayan Fanny şaşırmış göründü, güldü ve kızardı.

"Bu nasıl olabilir, Edward?" dedi Bay Dorrit. "Görüştüğün beyefendinin adının –ha– Sparkler olduğunu söylemiştin. Sahiden, bana kartvizitini de gösterdin. Hm. Sparkler."

"Şüphesiz baba, ancak annesinin adının da aynı olması icap etmez. Bayan Merdle daha evvel evlenmiş ve bu onun oğlu. Kadın artık Ro-

ma'da, kışı orada geçirmeye karar verirseniz muhtemelen onu daha yakından tanıyacağımız yerde. Sparkler buraya kısa süre önce gelmiş. Geçen akşamı Sparkler'la birlikte geçirdim. Sparkler esasında harika bir arkadaş, belli bir genç hanımefendiye fena halde vurulmuş olmasından dolayı bir hususta son derece sıkıcı da olsa." Edward Dorrit Bey gözlüğünün arkasından masanın karşı tarafındaki Bayan Fanny'ye baktı. "Dün gece seyahatlerimizle alakalı notları karşılaştıracak olduk ve size verdiğim malumatı bizzat Sparkler'dan aldım." Burada durdu, gözlüğünün arkasından Bayan Fanny'yi süzmeye devam etti, son derece çarpılmış bir çehreyle, süs olsun diye de değil, kısmen gözlüğü gözünde tutma hareketi kısmen de gülümsemesindeki büyük incelik yüzünden.

"Bu şartlar altında," dedi Bay Dorrit, "bir itiraz olmadığını söylersem sadece –ha– benim değil, Bayan General'in de hissiyatını ifade etmiş olacağımı zannediyorum, ama asıl –ha– senin arzunu tatmin etmen için izin veriyorum, Amy. Zannedersem bu arzunu –ha– takdir edebilirim," sonra cesaretlendirici ve affedici bir edayla ekledi, "hayırlı bir nimet olarak. Bu insanları tanımak son derece münasiptir. Bay Merdle'ın adı –ha– dünya çapında bir şöhrete sahiptir. Bay Merdle'ın teşebbüsleri muazzamdır. Ona öyle muazzam yekûnlarda paralar getiriyorlar ki, bunlar –hım– milli menfaatler olarak kabul edilir. Bay Merdle bu devrin adamıdır. Merdle adı, asrın adıdır. Lütfen Bay ve Bayan Gowan'a her cins nezaketi gösterin, zira onları –ha– kati olarak fark edeceğiz."

Bay Dorrit'in bu tantanalı tasvibi meseleyi kapatmıştı. Ama amcanın tabağını ittiğini ve kahvaltısını unuttuğunu Küçük Dorrit dışında hiç kimse fark etmemişti. Hizmetçiler geri çağrıldı ve az sonra yemek sona erdi. Bayan General kalkıp masayı terk etti. Küçük Dorrit de kalkıp masayı terk etti. Masanın karşı tarafında Edward ve Fanny birlikte fısıldaşmaya devam eder, Bay Dorrit ise incir yiyip bir Fransız gazetesini okurken amca aniden sandalyesinden kalktı ve elini masaya vurarak ve "Birader! İtiraz ediyorum!" diyerek üçünün de dikkatini kendisinde topladı.

Bilinmeyen bir dilde bir beyanda bulunup hemen ardından ruhunu teslim etse izleyenleri bu kadar şaşırtamazdı. Gazete Bay Dorrit'in elinden düştü ve ağzında yarım bir incirle taş kesildi.

"Birader!" dedi yaşlı adam, titreyen sesinde şaşırtıcı bir enerjiyle, "buna itiraz ediyorum! Seni severim; seni ne çok sevdiğimi biliyorsun. Yıllar boyunca tek bir fikrimle bile sana vefasızlık etmedim. Güçsüz

de olsam sana laf söyleyecek adamı döverim. Fakat birader, birader, birader, buna itiraz ediyorum!"

Bu kadar dermansız bir adamın bu kadar şiddetli bir patlama yaşadığını görmek olağanüstüydü. Gözleri parlamış, kır saçları dikleşmiş, kaşlarında ve yüzünde yirmi beş yıldır görülmemiş amaç ifadeleri yeniden belirmişti ve elinde, hareketini yine asabileştiren bir enerji vardı.

"Sevgili Frederick!" diye haykırdı Bay Dorrit, hafifçe. "Neyin var? Mesele nedir?"

"Hangi cüretle," dedi yaşlı adam, Fanny'ye dönerek, "hangi cüretle yaparsın bunu? Hiç hafızan yok mu? Bir kalbin yok mu?"

"Amca?" diye haykırdı Fanny, korkmuş ve gözyaşlarını koyuvermişti, "niçin böyle acımasızca bana saldırıyorsun? Ne yaptım ben?"

"Ne mi yaptın?" diye cevap verdi yaşlı adam, kız kardeşinin yerini göstererek, "sevgili, paha biçilmez arkadaşın nerede? Sadık koruyucun nerede? Annenden daha fazlası nerede? Kız kardeşinde bir araya gelmiş tüm bu karakterlere karşı üstünlükler kurmaya nasıl cüret ediyorsun? Utan, hain kız, utan!"

"Ben Amy'yi seviyorum," diye haykırdı Bayan Fanny, hıçkırıp ağlayarak, "hem de hayatımı sevdiğim kadar – hayatımı sevdiğimden daha çok. Bu muameleyi hak etmiyorum. Amy'ye herhangi bir insanın olabileceği kadar minnettarım ve düşkünüm. Keşke ölsem. Hiç bu kadar zalimce bir muamele görmedim. Ve sırf ailenin itibarı için endişeleniyorum diye."

"Aile itibarının canı cehenneme!" diye bağırdı yaşlı adam, büyük bir aşağılama ve öfkeyle. "Biraderim, bu gurura itiraz ediyorum. Nankörlüğe itiraz ediyorum. Burada, bildiklerimizi bilen ve gördüklerimizi gören bizden herhangi birinin Amy'yi bir an için dezavantaja düşürme ya da ona bir an acı verme pahasına havalara girmesine itiraz ediyorum. Bunun sadece hava atmak olduğunu yaptığı tesirden anlayabiliriz. Bu bizlere Tanrı'nın gazabını getirmelidir. Biraderim, Tanrı'nın huzurunda, itiraz ediyorum!"

Elini başının üstüne kaldırıp masaya öyle bir indirdi ki onu bir demircinin eli sanabilirdiniz. Birkaç saniye sessizlikten sonra her zamanki çelimsiz haline dönmüştü. Her zamanki gibi sürüklediği adımıyla kardeşinin yanına gelip elini onun omzuna koydu ve yumuşak bir sesle, "William, hayatım, kendimi bunu söylemek zorunda hissettim. Beni affet, zira bunu söylemek zorunda hissettim!" dedi ve sonra o

bükülmüş haliyle, sanki Marshalsea'deki odadan çıkarmış gibi saray salonundan çıkıp gitti.

Bu sırada Fanny sürekli hıçkırarak ağlamıştı ve hâlâ devam ediyordu. Edward ağzını şaşkınlıkla açmak dışında dudaklarını bile kıpırdatamamış ve yalnızca bakmak dışında bir şey yapamamıştı. Bay Dorrit de tamamen bozum olmuş, kendini herhangi bir şekilde savunamaz haldeydi. İlk konuşan Fanny oldu.

"Ben asla, asla, asla böyle bir muameleye maruz kalmadım!" diye hıçkırdı. "Bu kadar haşin ve haksızca, bu kadar utanç verici derecede şiddetli ve zalimce bir şey yaşamadım! Sevgili, nazik, sakin küçük Amy de masumane beni böyle bir şeye maruz bırakmanın vasıtası olduğunu bilseydi ne hissederdi! Fakat ona asla söylemeyeceğim! Hayır, hayatım, ona asla söylemeyeceğim!"

Bu, Bay Dorrit'in sessizliğini bozmasına yardım etti.

"Hayatım," dedi, "ben –ha– senin kararını tasvip ediyorum. Amy'ye bundan bahsetmemek –ha hm– çok daha iyi olacaktır. Bu onu –hm– üzebilir. Şüphesiz onu çok üzer. Bundan imtina etmek mantıklı ve doğrudur. Bunu –ha– bunu kendimize saklayacağız."

"Ama amcamın acımasızlığı!" diye haykırdı Bayan Fanny. "Ah, amcamın acımasızlığını asla affedemem!"

"Canım," dedi Dorrit, ses tonunu toparlamış, ama hâlâ rengi atmış haldeydi, "söylememenizi rica ederim. Unutmayın ki amcanız –ha– eskisi gibi değil. Amcanızın vaziyeti –hm– bizden büyük müsamaha icap ettiriyor, büyük müsamaha."

"Eminim," diye haykırdı Fanny, yürek parçalayıcı bir sesle, "kendisinde bir yerde yanlış bir şey olması icap ettiğini düşünmek en hayırlısı olur, yoksa dünyada bu kadar insan varken bana böyle saldırmazdı."

"Fanny," diye cevap verdi Bay Dorrit, kardeşçe bir tonlamayla, "amcanın haddi hesabı olmayan iyi taraflarına rağmen ne kadar –hm– mahvolmuş bir şahıs olduğunu biliyorsun, dolayısıyla ona karşı duyduğum muhabbetin ve bildiğin gibi ona daima gösterdiğim sadakatin adına lütfen kendin bir neticeye var ve benim kardeşçe hislerimi affet."

Bu sözler sahneyi sona erdirdi. Edward Dorrit Bey en başından beri bir şey dememiş, yalnızca kafası karışmış, şaşkın bir ifadeyle bakmıştı. Bayan Fanny ise o günün büyük kısmını kız kardeşini şiddetle kucaklama nöbetleriyle ya da ona broşlarını vererek ve ölmüş olmayı dileyerek geçirmekle, kız kardeşinin zihninde şefkat dolu bir huzursuzluk uyandırmıştı.

Bölüm VI
Bir Yerde Doğru Bir Şey Var

Bay Henry Gowan'ın aksayan halinde olmak, iki güçten birini tiksinti içinde bırakmış olmak, diğerinde yükselmek için gerekli niteliklerden yoksun olmak ve tarafsız bölgede karamsar bir tavırla sürtüp her ikisine de lanet okumak zihin için sağlıksız bir durumda olmak demektir ve zamanla düzelme ihtimali yoktur. Genelgeçer dünyadaki en kötü toplama işlemi, başkalarının erdemleri ve başarılan söz konusu olduğunda daima Çıkarma'nın egemen olduğu ama asla kendilerine ait Toplama'nın egemen olmadığı hastalıklı aritmetikçiler tarafından hesaplanır.

Hayal kırıklığına uğramış olmaktan duyulan hoşnutsuzlukla övünerek bir telafi arama alışkanlığı da yozlaşma tehlikesiyle yüklü bir alışkanlıktır. Bundan, tutarlı olmak açısından belli bir işe yaramaz umursamazlık ve kayıtsızlık çıkar. Hak etmeyen şeyleri yükseltmek için hak eden şeyleri aşağıya çekmek onun sapkın zevklerinden biridir ve hiçbir oyunda, işleri daha da kötü bir hale getirmeden hakikati hafife almak mümkün değildir.

Resim Sanatı alanındaki, liyakatten tamamen yoksun tüm performanslarla ilgili kanısına bakılırsa Gowan dünyanın en liberal adamıydı. Böyle birinin serçeparmağında (hiç yoksa) bile bir başkasının zihninde ve bedenindekinden (çok fazla varsa) daha fazla güce sahip olduğunu ileri sürerdi. Övülen şeyin çöp olduğu şeklinde bir itiraz gelirse, o zaman sanatı adına, "Canım kardeşim, hepimiz çöpten başka ne üretiyoruz ki?" diye cevap verirdi, "ben de başka bir şey üretmiyorum ve sana bu itirafı hediye ediyorum."

Her ne kadar bu, zengin olması gerektiğini gösteren bir maksadı barındırıyor olabilse de yoksullukla övünmesi de onun bu huysuz halinin arızalarından bir başkasıydı; tıpkı o aileden olduğu unutulmasın diye alenen Barnacles'ı övmesi ve yermesi gibi. Yine de bu iki konu da sık sık dudaklarının ucundaydı ve onları o kadar iyi yönetiyordu ki bir ay boyunca kendini överken, aynı zamanda herkesin gözünde iddialarını hafifçe aşağılayarak değerini yarı yarıya düşürebilirdi.

Çok geçmeden onun bu havalı konuşmalarından daima, o ve eşi nereye gitseler, sanki haşmetli akrabalarının isteğine karşı evlendiği ve onları kızı tasvip etmeye ikna etmek için bir sürü yaygara koparması

gerektiği anlaşılırdı. Bunu asla belirtmez, tersine bu fikri alaya alırdı, ama nasıl oluyorsa tüm kendisini küçültme çabalarına rağmen her zaman üstün konumda kalırdı. Daha balayı günlerinden itibaren Minnie Gowan, genel olarak kendisiyle evlenmek uğruna alçalmış ama ona karşı duyduğu kahramanlara yaraşır aşk sayesinde bu eşitsizliği ortadan kaldırmış bir adamın eşi olarak görüldüğünü hissetmişti.

Venedik'e giderken Parisli Mösyö Blandois onlara eşlik etmişti ve büyük ölçüde Gowan'ın arkadaş çevresine dahil olmuştu. Cenevre'de bu cesur beyefendiyle tanıştıklarında Gowan onu sepetlese mi, yoksa cesaretlendirse mi bilememişti ve yaklaşık yirmi dört saat boyunca bu sorunu tatmin edici bir biçimde çözmek için kaygılanmıştı ve bir beş franklık sikkeyi havaya atıp, "Yazı, sepetle; tura, cesaretlendir," demek ve falın sonucuna göre davranmak bile aklından geçmişti. Ama karısı sevimli Blandois hakkında hoşnutsuzluğunu ifade edip otelde de aleyhinde duygular oluşunca, Gowan onu cesaretlendirmeye karar vermişti.

Bu bir cömertlik taşması değilse, ki değildi, bu sapkınlığın sebebi neydi? Parisli Blandois'dan bariz bir biçimde üstünken ve istese bu gönül çelen beyefendiyi parçalarına ayırıp onun neden yapılmış olduğunu öğrenebilecekken Gowan neden onunla arkadaş olmuştu? Birincisi, eşinden gördüğü ilk farklı dileğe karşı çıkmıştı, çünkü kızın babası borçlarını kapatmıştı ve bağımsızlığını savunmak için erkenden bir fırsat elde etmek çok cazipti. İkincisi, yaygın görülen duygulara karşı çıkmıştı, çünkü tersi olmasını gerektiren birçok yeteneğine rağmen kötü karakterli bir adamdı. Blandois'nın rafine tavırlarına sahip bir saraylının her cilalı ülkede en seçkin konuma yükselmesi gerektiğini beyan etmekten zevk alıyordu. Blandois'yı bir zarafet örneği olarak sunmak ve kişisel havalarıyla iftihar edenleri hicvetme aracı olarak kullanmaktan zevk alıyordu. Blandois'nın reveransının mükemmel olduğunu, Blandois'nın hitabetinin karşı konulmaz olduğunu ve Blandois'nın pitoresk rahatlığının yüz bin franka bile ucuza satın alınmış olacağını (Doğuştan gelen bir yetenek olmasa ve satın alınabilseydi) ciddi bir tavırla savunuyordu. Özgün terbiyesi nereden gelirse gelsin adamın davranışlarındaki, kendisine ve onun gibi her insana ait olduğu fark edilen abartı, Güneşin bu sisteme ait olduğu kadar kesin bir biçimde Gowan için bir karikatür olarak kabul edilebilir bir şeydi ve Blandois'nın aşırılıklarının aynısını aşağı yukan, ister istemez yapan sayısız insanla alay

etmek için de elinin altında mizahi bir kaynak olarak görüyordu. Böylece onunla arkadaş olmuştu ve böylece bu eğilimleri alışkanlıklar aracılığıyla lakaytça güçlendirerek ve adamın sohbetinden boş bir eğlence çıkararak onu bir refakatçi olarak görme yoluna sapmıştı. Adamın zekâsı sayesinde oyun masalarında yaşamını sürdürdüğü varsayımına rağmen, kendisi cüretkâr ve cesur olsa da onun bir korkak olduğundan kuşkulanmasına rağmen, Minnie'nin ondan hiç hoşlanmadığını gayet iyi bilmesine rağmen ve onu neredeyse hiç umursamamasına rağmen, sonuçta, karısına ona tiksintiyle bakması için herhangi bir somut, kişisel neden vermişse adamı Venedik'teki en yüksek pencereden şehrin en derin sularına fırlatır ve hiçbir vicdan azabı çekmezdi.

Küçük Dorrit, Bayan Gowan'ı yalnız başına ziyaret etmek isterdi. Ama amcasının çıkışından dolayı hâlâ kendine gelememiş olan Fanny de, yirmi dört yaşında olmasına rağmen ona refakat etmekte ısrar ettiğinden, iki kız kardeş birlikte Bay Dorrit'in penceresinin altındaki gondollardan birine bindiler ve ulağın da eşliğinde Bayan Gowan'ın lojmanına debdebeli bir havayla teşrif ettiler. Aslında, teşrifleri lojman için biraz fazla yüksekti, Fanny'nin de şikâyet ettiği gibi, "fena halde ücra" bir yerdeydi ve yine aynı hanımefendinin, "sadece hendek" olarak nitelendirdiği bir dar su sokakları karmaşasından geçmelerini gerektirmişti.

Küçük, ıssız bir adadaki ev, sanki başka bir yerden kopmuş ve şans eseri, neredeyse yapraklarının altındaki zavallılar kadar alıştırma gerektiren bir sarmaşıkla birlikte şimdi demirlendiği yere varmış gibi görünüyordu. Manzaranın özellikleri, etrafında istiflenmiş pek çok şey ve iskele bulunan bir kiliseydi; o kadar uzun bir zamandan beri sözde onarım halindeydi ki onarım araçları yüz yaşında görünüyordu ve onlar bile çürümeye başlamıştı. Bir miktar yıkanmış çarşafın güneşin altında kurumaları için serildiği, birbirine aykırı duran, bozulmuş, Âdem öncesinden kalma ve böceklenmiş bir peynir gibi gülünç bir şekilde bükülmüş pencere kafesleri çarpık ve çoğundan pis şeyler sarkan evler vardı.

Evin birinci katında bir Banka vardı –bir İngiliz şehrinden tüm insanlık için yasalar getiren ticari amaçlı bir beyefendi için şaşırtıcı bir deneyim–, altın püsküllerle bezenmiş yeşil kadife takkeleriyle kurutulmuş ağır süvarilere benzeyen iki yedek kâtip, sakallarıyla, kapısı açık boş bir demir kasa, bir su sürahisi ve kâğıttan bir gül çelenginden baş-

ka görünür bir cisim bulunmayan küçük bir odadaki küçük bir tezgâhın arkasında duruyordu, ama yasal talep üzerine buraya bitip tükenmez beş franklık sikkeler yığabilirlerdi. Banka'nın altında, parmaklıklı pencereleri olan üç veya dört odalı bir süit vardı ve bu pencereler suçlu sıçanlar için yapılmış bir hapishaneyi andırıyordu. Bankanın üstünde ise Bayan Gowan'ın ikametgâhı vardı.

Duvarları sanki coğrafi bilgi veren misyonerlik haritaları gibi kabarmış lekelerle kaplı olsa da gariban mobilyaları soluk ve küflü, sintine suları her yere egemen Venedik kokusu ve yosunlu bir kıyıdaki cezir hareketi çok güçlü olsa da mekânın içi dışarıdan göründüğünden daha iyiydi. Kapıyı ıslah olmuş bir katile benzeyen –geçici bir hizmetçi– güler yüzlü bir adam açtı; onları Bayan Gowan'ın oturduğu odaya götürdü ve iki güzel İngiliz hanımın hanımefendiyi görmeye geldiğini duyurdu.

Nakışla meşgul olan Bayan Gowan, elişini kapalı bir sepetin içine koydu ve biraz aceleyle ayağa kalktı. Bayan Fanny ona aşırı nazik davrandı ve bir kıdemlinin ustalığıyla her zamanki boş şeyleri söyledi.

"Papiş," dedi Fanny, "bugün çok meşgul olduğu için çok üzüldü (burada, eşin dostun dehşet derecede çok olması sebebiyle o kadar çok meşgul oluyor ki!) ve benden bilhassa Bay Gowan için kartını getirmemi istedi. En az on defa bana tembih ettiği bu vazifeden kendimi tenzih etmek maksadıyla onu derhal masaya koyarak vicdanımı rahatlatmama müsaade edin."

Sonra bunu bir kıdemli ustalığıyla yaptı.

"Bizler," dedi Fanny, "Merdle'ları tanımanıza meftun olduk. Ümit ediyoruz ki bu bizleri bir araya getirmek için başka bir vasıta olabilir."

"Onlar," dedi Bayan Gowan, "Bay Gowan'ın aile dostları. Bayan Merdle ile şahsen tanışmadım, lakin zannedersem Roma'da ona takdim edileceğim."

"Sahi mi?" dedi Fanny, kendi üstünlüğünü dostça gizlemeye çalışıyormuş gibi bir edayla. "Bence onu seveceksiniz."

"Siz onu çok iyi tanıyor musunuz?"

"Eh, ne de olsa," dedi Fanny, güzel omuzlarının samimi bir hareketiyle, "Londra'da insan herkesi tanıyor. Buraya gelirken kendisiyle karşılaştık ve esasında evvela adamlarımızın bizim için sipariş etmiş olduğu odalardan birini aldığı için Papiş ona kızdı. Elbette bu kısa zamanda unutuldu ve hepimiz yine arkadaş olduk."

Ziyaret Küçük Dorrit'e Bayan Gowan'la konuşma fırsatı vermese de aralarında sessiz bir anlayış vardı ve bu da işe yaradı. Bayan Gowan'a keskin ve kesintisiz bir ilgiyle baktı. Sesi onun için çok heyecan vericiydi; yakınındaki, çevresindeki ya da ilgilendiği hiçbir şey Küçük Dorrit'in gözünden kaçmadı. Buradaki en ufak bir meseleyi diğer herhangi bir durumdan –biri dışında– daha çabuk algılıyordu.

"O geceden beri," diye sordu şimdi, "daha iyi misiniz?"

"Bir hayli, canım. Ya siz?"

"Oh! Ben her zaman iyiyim," dedi Küçük Dorrit ürkekçe. "Ben – evet, teşekkür ederim."

Bayan Gowan'ın onunla konuşurken eline dokunması ve bakışlarının buluşması dışında, kekelemesi ve kopması için bir neden yoktu. Büyük, yumuşak gözlerdeki düşünceli bir endişe Küçük Dorrit'i hemen uyarmıştı.

"Kocamın gözdesi olduğunuzu ve neredeyse sizi kıskanmak üzere olduğumu bilmiyor musunuz?" dedi Bayan Gowan.

Küçük Dorrit kızararak başını iki yana salladı.

"Bana söylediklerini size de söyleyecek olsa sizin tanıdığı herkesten daha sessiz ve daha canlı bir zekâya sahip olduğunuzu söyler."

"Hak etmediğim bir övgüyle konuşmuş," dedi Küçük Dorrit.

"Zannetmiyorum, fakat burada olduğunuzu söylemem icap ettiğini zannediyorum. Ona haber vermeden sizin –ve Bayan Dorrit'in– gitmenize izin verirsem beni asla affetmez. Müsaade eder misiniz? Bir ressam atölyesinin keşmekeşi ve rahatsızlığına tahammül edebilir misiniz?"

Bu sorular Bayan Fanny'ye sorulmuştu, o da zarif bir edayla, fazlasıyla alakadar ve mest olacağını bildirdi. Bayan Gowan bir kapıya gitti, arkasına baktı ve geri döndü. "Lütfen Henry'ye lütfedip içeri buyurun," dedi, "memnun olacağını biliyordum!"

Küçük Dorrit'in içeri girer girmez karşılaştığı ilk şey Parisli Blandois'ydı. Adam, üzerinde devasa bir gocuk ve başında sinsi, sarkık şapkasıyla, tıpkı Büyük Saint Bernard'daki uyaran kolların hepsinin onu gösteriyormuş gibi göründüğü zamanki haliyle bir köşedeki platformda duruyordu. Adam ona gülümseyince irkildi.

"Endişelenmeyin," dedi Gowan, kapının arkasındaki şövalesinden. "Bu sadece Blandois. Bugün model vazifesi görüyor. Eskiz çalışıyorum. Onun bir şeylere yaramasını sağlayarak tasarruf yapıyorum. Biz garibân ressamlann fazla parası olmuyor."

Parisli Blandois sarkık şapkasını çıkardı ve köşesini terk etmeden hanımlan selamladı.

"Binlerce defa affınızı rica ederim!" dedi. "Lakin bizim *Professore* o kadar acımasız ki kıpırdamaya korkuyorum."

"O zaman kıpırdama," dedi Gowan soğukkanlı bir edayla, kız kardeşler şövaleye yaklaşırken. "Hanımlar hiç olmazsa lekelerin orijinalini görsünler, maksadını bilsinler. İşte, orada duruyor, gördüğünüz gibi. Avını bekleyen bir haydut, ülkesini kurtarmayı bekleyen seçkin bir soylu, birine kötülük yapmayı bekleyen ortak düşman, birine iyilik yapmayı bekleyen bir melek habercisi – en çok hangisine benzetirseniz!"

"Şöyle söyleyin, *Professore Mio*, zarafete ve güzelliğe biat etmek için bekleyen, zavallı bir beyefendi," dedi Blandois.

"Ya da *Cattivo Soggetto Mio*,[1] diyelim," dedi Gowan, resimdeki yüzde, gerçek yüzün hareket ettiği yere fırçasıyla dokunarak, "cinayeti işleyen. Şu beyaz elini göster, Blandois. Pelerinin dışına çıkar. Kıpırdatma."

Blandois'nın eli kararsızdı, ama gülüyordu ve bu da doğal olarak sarsılmasına neden oluyordu.

"Daha evvel başka bir katille ya da bir kurbanla didişmişti, görüyorsunuz," dedi Gowan, el için hızlı, sabırsız ve beceriksiz dokunuşlarla işaretler koyarak, "ve bunlar da bunun nişaneleridir. Pelerinin dışına çıkart be adam! *Corpo di San Marco*, zihninden geçen nedir?"

Parisli Blandois tekrar gülmekten sarsıldı, böylece eli daha da çok sarsıldı. Şimdi elini kaldırmış, nemli görünen bıyığını buruyordu ve yeni bir cakayla istenen pozisyonda durdu.

Yüzü Küçük Dorrit'in şövale yanında durduğu noktaya yönlenmişti ve bu süreçte hep ona bakıyordu. Kız bir kez adamın gözlerinin çekimine kapılmıştı, şimdi kendi gözlerini ondan ayıramıyordu ve sürekli olarak birbirlerine bakıyorlardı. Küçük Dorrit şimdi titremeye başlamıştı. Gowan bunu hissetti ve kızın yanında duran, başını okşadığı ve biraz önce pes bir sesle hırlamış olan büyük köpekten tedirgin olduğunu sanarak ona baktı, "Size bir zararı olmaz, Bayan Dorrit," dedi.

"Ben korkmuyorum," diye cevap verdi kız aynı nefesle, "fakat şuna bakar mısınız?"

---

[1] (İtaylanca): "Benim alçak modelim" –çn.

Gowan bir anda fırçasını attı ve iki eliyle köpeği tasmasından yakaladı.

"Blandois! Nasıl onu tahrik etme aptallığını yaparsın! Cennet aşkına ve diğer yerin de, seni paramparça eder! Yat! Aslan! Sana diyorum, asi köpek!"

Koca köpek, tasmasından yarı yarıya boğulacak hale gelmiş olmasına bakmadan, bütün ağırlığıyla efendisine asılarak inatla odanın karşı tarafına geçmeye çalışıyordu. Tam sıçramak üzere çömelmişti ki efendisi onu yakaladı.

"Aslan! Aslan!" Hayvan arka bacaklarının üstünde dikilmişti ve efendisiyle köpek arasında bir güreş başlamıştı. "Geri gel! Yat, Aslan! Şuna görünme, Blandois! Köpeğin içine hangi şeytanı soktun?"

"Ben ona hiçbir şey yapmadım."

"Görüş alanından çık, yoksa vahşi canavarı tutamayacağım! Odadan çık! Tanrı aşkına, seni öldürecek!"

Köpek azgın bir havlamayla bir kez daha çabalarken Blandois ortadan kayboldu. Köpek sakinleşince, ondan biraz daha az kızgın olan efendisi kafasına bir darbe indirerek onu devirdi ve ardından tepesinde durup çizmesinin topuğuyla onu o kadar çok tekmeledi ki çok geçmeden hayvanın ağzı kanlanmıştı.

"Şimdi git şu köşede yat," dedi Gowan, "yoksa seni dışarı çıkarıp vururum."

Aslan emredileni yaptı ve uzanıp ağzını ve göğsünü yalamaya başladı. Aslan'ın efendisi bir süre durup nefesini toparladı, sonra her zamanki soğukkanlı tavrına dönerek korkmuş karısı ve ziyaretçileriyle konuşmaya başladı. Bütün olay yaklaşık iki dakika sürmemişti.

"Hadi, hadi Minnie! Her zaman iyi huylu ve yumuşak başlı olduğunu bilirsin. Blandois onu sinirlendirmiş olmalı, ona kaş göz yapıyordu. Köpeğin sevdikleri de var sevmedikleri de ve Blandois onun en sevdiği kişilerden değil. Lakin eminim onun daha önce hiç böyle olmadığını kabul edersin, Minnie."

Minnie konuyla ilgili hiçbir cevap vermeyecek kadar rahatsız olmuştu, Küçük Dorrit çoktan onu yatıştırmaya girişmişti, iki üç çığlık atan Fanny korunmak için Gowan'ın kolunu tutmuştu, onlara bu telaşı yaşattığı için utanç içindeki Aslan da yerde sürünerek gelip hanımefendisinin ayaklarına yatmıştı.

"Seni gidi öfkeli canavar," dedi Gowan, onu yine tekmeleyerek. "Bunun için cezanı çekeceksin." Ve onu yine ve yine tekmeledi.

"Ah, lütfen onu daha fazla cezalandırmayın," diye haykırdı Küçük Dorrit. "Canını yakmayın. Bakın ne kadar mülayim!" Bu rica üzerine Gowan onu bağışladı. Kızın bu müdahalesini hak etmişti, çünkü aslında o da bir köpek kadar itaatkâr, acınası ve sefil bir haldeydi.

Fanny'nin bu iyi şartlarda en ufak bir engeli bile olmamasına rağmen, bu şoktan sonra kendine gelmek ve ziyareti kısıtlama olmadan gerçekleştirmek kolay değildi. Küçük Dorrit, kız kardeşler ayrılmadan önce aralarında geçen benzer konuşmalardan, Bay Gowan'ın eşine, bütün sevgisine rağmen, aslında çok güzel bir çocuk gibi davrandığını fark etti. Adam alttayatan derin duyguların varlığından o kadar habersizdi ki Küçük Dorrit onda öyle derinlikler olduğundan bile şüpheliydi. Adamın ciddiyetsizliğinin bu niteliklerin eksikliğinin doğal bir sonucu olup olmadığını merak etti ve insanların da gemiler gibi fazla sığ ve kayalık sulara demir attıklarında tutunamadıklarını ve her yöne sürüklenebildiklerini düşündü.

Adam onlarla birlikte merdivenlerden indi, şakacı bir tavırla fakirlerin kısıtlı olanaklara sahip yerlerde yaşamak zorunda olmalarından dolayı özür diledi ve azametli Barnacle'lar, kendilerinden fena halde utanan akrabaları ona daha iyisini sunduklarında onları memnun etmek için daha iyi yerlerde oturacağını söyledi. Kıyıda Blandois onları selamladı, son macerasından hayli benzi atmış gibi görünse de olayı hafife alıyordu – Aslan'dan söz edilince gülmüştü.

İkisini dolgu yoldaki sarmaşığın altında, Gowan'ı yaprakları boş boş suya savurur, Blandoas'yı ise bir sigara yakarken bırakan kız kardeşler, gondollanna binip geldikleri gibi debdebeli bir havayla uzaklaştılar. Birkaç dakika yol almışlardı ki Küçük Dorrit, Fanny'nin gereğinden fazla gösterişli olduğunu fark etti ve nedenini anlamak için pencereden ve açık kapıdan bakınınca, anlaşılan bir süredir onları bekleyen başka bir gondol olduğunu gördü.

Bu gondol, çeşitli ustaca yollarla onlara katıldı; bazen önlerine fırlıyor, sonra geçmelerine izin vermek için duruyor; bazen de yol yeterince genişse yan yana kayıyor ve bazen de hemen kıç taraflarından onları izliyordu. Fanny ise kademeli olarak içindeki birine, bir yandan da varlığından habersizmiş gibi yaparak caka sattığını gizlemeyi bırakınca Küçük Dorrit sonunda bunun kim olduğunu merak etti.

Fanny buna kısaca, "O bebek," cevabını verdi.

"Kim?" dedi Küçük Dorrit.

"Sevgili çocuğum," dedi Fanny (amcasının itirazı öncesinde olsa "Seni küçük aptal" diyeceğini düşündüren bir ses tonuyla), "ne kadar da geç anlıyorsun! Genç Sparkler."

Yan tarafındaki pencereyi indirdi, geri yaslandı ve dirseğini umursamaz bir havayla pencereye dayadıktan sonra siyah ve altın renginde pahalı bir İspanyol yelpazesiyle yüzünü yelledi. Eşlik eden gondol, penceresinde bir an beliren bir gözle tekrar önlerine kayarken, Fanny fingirdek bir edayla güldü ve "Hiç böyle bir salak görmüş müydün, hayatım?" dedi.

"Seni yolun sonuna kadar takip etmek niyetinde mi?" diye sordu Küçük Dorrit.

"Kıymetli çocuğum," dedi Fanny, "umutsuzluk içinde olan bir salağın ne yapacağını bilmeme imkân yok, fakat bunun muhtemel olduğunu zannediyorum. Bu o kadar da muazzam bir mesafe değil. Beni göz ucuyla görmek için ölüyorsa bütün Venedik'i dolaşabilirdi."

"Ve öyle mi?" diye sordu Küçük Dorrit, tam bir sadelikle.

"Eh, hayatım, bu benim için cevap vermesi hakikaten çok tuhaf bir soru," dedi ablası. "Bence öyle. Edward'a sorsan daha iyi olur. Edward'a öyle olduğunu söylüyor zannedersem. Anladığım kadarıyla kendisi Kumarhanede ve bu cins yerlerde hakkımda durmadan konuşup kendini madara ediyormuş. Fakat bilmek istiyorsan Edward'a sorman daha iyi olur."

Kısa bir süre düşündükten sonra, "Ziyaret etmemesi garip," dedi Küçük Dorrit.

"Sevgili Amy'ciğim, merakın yakında son bulacak, eğer doğru malumat aldıysam. Bugün ziyaret edecek olursa hiç şaşmam. O mahlukun sadece cesaretini toplamaya çalıştığından şüpheleniyorum."

"Onu görecek misin?"

"Sahiden de, canım," dedi Fanny, "işte bu olabilir. İşte bak, yine geldi. Şuna bak. Ah, seni gidi avanak!"

Bay Sparkler hakikaten zayıf bir görünüme sahipti; gözü pencerenin içinde camda bir düğüm gibiydi ve gerçek sebebi dışında teknesini aniden durdurması için dünyada hiçbir sebep yoktu.

"Hayatım, onu görecek miyim diye sorduğunda," dedi Fanny, neredeyse bizzat Bayan Merdle'ınki kadar zarif bir umursamazlıkla, "ne demek istedin?"

"Demek istediğim," dedi Küçük Dorrit, "galiba ne demek istiyorsun demek istedim, sevgili Fanny?"

Fanny aynı anda hem küçümseyici hem şeytani hem de dostça bir edayla güldü ve kolunu oyunbaz ve sevecen bir tavırla kız kardeşine dolayarak şöyle dedi:

"Şimdi söyle bana, küçük kuşum. O kadını Martigny'de gördüğümüzde, o olayı nasıl halletti sence? Bir anda neye karar verdiğini gördün mü?"

"Hayır, Fanny."

"O halde sana anlatayım, Amy. Kendisi halletti, şimdi o toplantıya bu kadar farklı şartlarda atıfta bulunmayacağım ve asla bunların aynı kızlar olduğuna dair bir fikrim varmış gibi yapmayacağım. Onun bir zorluktan kurtulma yolu bu. O zaman Harley Sokağından çıktığımızda sana ne demiştim? Dünyadaki her kadın kadar küstah ve sahte. Lakin esas kabiliyeti, hayatım, münasip şahıslan bulmaktır."

İspanyol yelpazesi Fanny'nin göğsüne doğru anlamlı bir dönüş yaptı ve güçlü bir ifadeyle bu şahıslardan birinin nerede bulunacağını gösterdi.

"Sadece bu da değil," diye devam etti Fanny, "aynı vazifeyi Genç Sparkler'a da veriyor ve evvela şunu onun o saçmalar saçması saksısına (kimse ona akıl diyemez) iyice sokana kadar peşime düşmesine izin vermiyor: bana ilk başta Inn Yard'da vurulmuş gibi yapması icap ettiğini.

"Niçin?" diye sordu Küçük Dorrit.

"Niçin mi? Ah be canım!" (yine seni gidi küçük aptal mahluk tonlamasıyla) "bunu nasıl sorabilirsin? Bir saksı için hayli münasip bir eş haline gelmiş olabileceğimi görmüyor musun? Ve aldatmacayı nasıl bize aksettirdiğini, bunları kendi omuzlarından atıp (ve kabul etmeliyim ki pek hoş omuzları var)," dedi Bayan Fanny, kendinden memnun bir edayla genç adama bir bakış atarak, "sanki bizim hissiyatımızı düşünüyormuş gibi yaptığını görmüyor musun?"

"Fakat biz her zaman sade hakikate geri dönebiliriz."

"Evet, fakat müsaade edersen yapmayacağız," diye sert bir edayla cevap verdi Fanny. "Yok, hayır, bunu yaptırmayacağım, Amy. Bahane benim değil, onun ve istediğini alacak."

Bayan Fanny duygularının muzaffer coşkusuyla bir eliyle İspanyol yelpazesini sallarken diğeriyle, sanki Bayan Merdle'ı eziyormuş gibi kız kardeşinin belini sıktı.

"Hayır," diye tekrarladı Fanny. "Benim yola geldiğimi düşünecek. O başlattı ve ben de onu takip edeceğim. Ve kaderin ve talihin yardımıyla, gözlerinin önünde terziden hizmetçisine, bir zamanlar onun bana verdiklerinin on katı daha güzel ve pahalı şeyler verinceye kadar o kadınla samimiyetimi ilerleteceğim!"

Küçük Dorrit sessizdi; aile haysiyetini etkileyen herhangi bir sorun hakkında söyleyeceklerinin duyulmayacağını bildiği, ablasının yeni ve beklenmedik rağbetini kaybetmesini istemediği için. Razı olamazdı, ama sesini çıkartmadı. Fanny onun ne düşündüğünü gayet iyi biliyordu; o kadar iyi biliyordu ki çok geçmeden sordu.

Cevabı, "Bay Sparkler'ı teşvik etmek niyetinde misin, Fanny?" diye sormak oldu.

"Onu teşvik etmek mi, hayatım?" dedi ablası, küçümseyici bir gülümsemeyle, "bu neyi teşvik olarak adlandırdığına bağlı. Hayır, onu teşvik etmek istemiyorum. Ama onu bir köle yapacağım."

Küçük Dorrit ciddiyet ve şüphe dolu bir ifadeyle ablasının yüzüne baktı, ama Fanny bundan etkilenmezdi. Siyah ve altın rengi yelpazesini kapattı ve onunla kız kardeşinin burnuna hafifçe vurdu, gösterişsiz bir arkadaşıyla oynayan ve ona öğüt veren gururlu bir güzelin ve büyük bir ruhun havasıyla.

"Ona tut, getir diyeceğim ve kendime bağlayacağım. Ve annesini de kendime bağlamazsam bu benim hatam olmayacak."

"Sevgili Fanny, alınma, fakat böyle bir yolun sonunu iyice görebiliyor musun?"

"Bunu çok düşündüğümü söyleyemem kuzum," dedi Fanny, azami kayıtsızlıkla, "her şey zamanla. Benim niyetim böyle. Ve esasında şekillendirmek o kadar çok zamanımı aldı ki işte şimdi evdeyiz. Ve genç Sparkler kapıda, içeride kim olduğunu soruyor. Tabii ki tamamen kazara!"

Aslında delikanlı teknesinin içinde ayakta, elinde kartvizit kutusuyla soruyu bir hizmetkâra soruyormuş gibi görünüyordu. Bu koşulların bir araya gelmesi sonucunda, hemen sonra kendisini genç hanımlara öyle bir pozla takdim etti ki antik çağlarda olsa kur yapmak için iyi bir alamet olarak görülmezdi. Çünkü genç hanımların kovalamacadan biraz rahatsız olan gondolcuları kendi tekneleriyle Bay Sparkler'ın teknesine o kadar yumuşak bir şekilde çarptı ki beyefendi bir tür büyücek dokuz kuka gibi devrildi ve anatomisinin daha soylu bölümleri teknesinin dibinde adamlarından birinin kollarında debelenirken, en iyi dileklerini ayakkabı tabanlarıyla sunmak zorunda kaldı.

Ancak, Bayan Fanny büyük bir endişeyle, Beyefendi incindiler mi diye seslenirken Bay Sparkler beklenenden daha sağlam bir halde ayağa dikildi ve kıpkırmızı, "Hiçbir sorun yok," diye kekeledi. Bayan Fanny daha önce onu görüp görmemiş olduğunu hiç hatırlayamıyordu ve

başını uzak bir tavırla eğerek geçip gidecekti ki adam kendisini ismen takdim etti. O zaman bile, adam kendisiyle Martigny'de tanışma şerefine eriştiğini açıklayana kadar onu hatırlamakta zorluk çekti. O zaman hatırladı ve annesi hanımefendinin hatırını sordu.

"Teşekkürler," diye kekeledi Bay Sparkler, "alışılmadık derecede iyi, ama biraz keyifsiz."

"Venedik'te mi?" diye sordu Bayan Fanny.

"Roma'da," diye cevap verdi Bay Sparkler. "Ben burada tek başımayım, Bay Edward Dorrit'i kendim ziyaret etmek için geldim. Esasında Bay Dorrit'i de aynı şekilde. Esasında, tüm aileyi."

Bayan Fanny zarif bir edayla görevlilere dönerek nazikçe babasının veya kardeşinin içeride olup olmadığını sordu. Her ikisinin de içeride olduğu cevabı verilince Bay Sparkler naçizane kolunu sundu. Bayan Fanny bunu kabul ederek, kızın kafasının yerinde olduğuna hâlâ inanıyorsa (şüphe etmek için herhangi bir sebep yoktu) kendisini kandıran Bay Sparkler'ın kavalyeliğinde büyük merdivenlerden çıktı.

Hüzünlü deniz yeşili duvar kâğıtlarının pencerelerin altından sürüklenen veya duvarlara yapışarak hapsolmuş yakınları için ağlayan öksüz yosunlarla akrabaymış gibi göründüğü küflü resepsiyon odasına girdikten sonra Bayan Fanny babası ve kardeşine elçiler yolladı. Onların ortaya çıkmalarını beklerken bir kanepede güzel bir pozisyonda oturdu ve Dante –bu beyefendi onu başına yapraklar sarıp anlaşılmaz bir amaçla Floransa'daki katedralin dışındaki bir taşın üstüne oturan, Eski Tarzda bir adam olarak biliyordu– ile ilgili birtakım fikirler yürüterek Bay Sparkler'ın fethini tamamladı.

Bay Dorrit ziyaretçiyi en yüksek nezaketiyle ve saraylı görgüsüyle karşıladı. Özellikle Bayan Merdle'ın hatırını sordu. Özellikle Bay Merdle'ın hatırını sordu. Bay Sparkler, gömleğinin yakasından dışarıya küçük parçalar halinde seğirerek, Bayan Merdle'ın köydeki evinden bıktığını, ayrıca Brighton'daki evinden de bıktığını ve elbette, bilmez misiniz, orada bir tek kişi yokken Londra'da da kalamayacağı ve bu sene kendini insanları yerlerinde ziyaret edecek havada hissetmediğinden, kendisi gibi bir herkesçe bilinen zarafete sahip ve kafası yerinde olan bir kadının muhakkak büyük bir kazanç olacağı Roma'da oyalanmaya karar verdiğini anlattı. Bay Merdle'a gelince, kendisi şehirdeki ve diğer yerlerdeki adamlar tarafından o kadar çok isteniyordu ve Satın Almacılıkta ve Bankacılıkta o kadar fevkalade bir fenomendi ki Bay

Sparkler memleketin para sisteminin onu rahat bırakabileceğini zannetmiyordu. Ama her ne kadar bazen haddinden fazla meşgul olsa da tamamen yeni bir muhitte ve iklimde geçici bir inzivanın ona iyi geleceğini de gizlemedi. Kendisine gelince, Bay Sparkler Dorrit ailesine, onlar her nereye gidiyorsa kendisinin de hayli hassas bir işin peşinde oraya gittiğini iletti.

Bu muazzam konuşma başarısı zaman aldı ama etkili oldu. Etkilenen Bay Dorrit, Bay Sparkler'ın yakında yemeğe geleceğine dair umudunu dile getirdi. Bay Sparkler, bu fikri o kadar nazik bir edayla onayladı ki Bay Dorrit mesela o gün ne yapacağını sordu. O gün hiçbir şey yapmayacağı (her zamanki ve özellikle vasıflı olduğu işi) derhal sabitlendi ve o akşam hanımlara Opera'ya giderken eşlik etmek üzere sözleştiler.

Akşam yemeğinden önce Bay Sparkler, Venüs'ün annesine çekmiş oğlu gibi denizden çıktı ve havalı bir şekilde büyük merdivenleri tırmandı. Fanny sabahçekiciyse, şimdi en uyumlu renklerdeki kıyafetiyle üç kat daha çekiciydi ve Bay Sparkler'ın prangalarını iki katına çıkarıp perçinliyordu.

"İşittiğime göre, Bay Sparkler," dedi ev sahibi yemekte, "–ha– Bay Gowan'la tanışıyormuşsunuz?"

"Çok iyi, efendim," diye cevap verdi Bay Sparkler. "Esasında annem ve onun annesi ahbaptırlar."

"Keşke daha evvel aklıma gelseydi de, Amy," dedi Bay Dorrit, Lord Decimus'unki kadar ihtişamlı bir hamiyetle, "onlara da bugün akşam yemeğine iştirak etmeleri için bir mesaj gönderseydin. Adamlarımız gidip –ha– onları getirip evlerine de götürürdü. Bu maksatla bir –hm– gondol ayarlayabilirdik. Bunu unutmuş olduğum için üzgünüm. Lütfen yarın bana onları hatırlat."

Küçük Dorrit'in, hamiliklerini Bay Henry Gowan'ın nasıl karşılayacağı konusunda kuşkuları yok değildi, ama yine de hatırlatacağına söz verdi.

"Lütfen, söyleyin," dedi Bay Dorrit, "Bay Henry Gowan portreler –ha– resmediyor mu?"

Bay Sparkler, işi alabildiği sürece her şeyi resmettiğini söyledi.

"Belli bir tarzı yok mu?" dedi Bay Dorrit.

Aşktan zekâsı parlamış olan Bay Sparkler, belli bir tarz için bir adamın belli bir ayakkabıya sahip olması icap ettiğini söyledi; mesela atış

için atış ayakkabıları; kriket için kriket ayakkabıları. Halbuki Henry Gowan'ın herhangi bir hususiyete sahip ayakkabıları olmadığını düşünüyordu.

"Bir ihtisas?" dedi Bay Dorrit.

Bunun Bay Sparkler için fazla uzun bir kelime olması ve son çabasının zihnini bitap düşürmesi nedeniyle, "Hayır, teşekkür ederim," dedi, "pek kullanmam."

"Pekâlâ!" dedi Bay Dorrit. "Böylesine rabıtalı bir beyefendiyi sahasında desteklemek ve –hm– dehasının tohumlarının meydana çıkmasına müzahir olmak arzumun bir Nişanesi olarak, zannedersem Bay Gowan'la benim resmimi yapması için anlaşmalıyım. Netice karşılıklı bir tatminkârlık duyarsak, elini daha sonra da ailemin üzerinde sınaması için onu hizmete alabilirim."

Bu, Bay Sparkler'ın aklına son derece zarif ve özgün bir fikir getirdi; bu ailede hiçbir ressamın hakkını adil olarak teslim edemeyeceği bazılarının ("bazıları" sözcüğünü bariz bir şekilde vurgulayarak) bulunduğunu söylemek için bir fırsat doğmuştu. Ancak fikri ifade edebileceği sözleri biçimlendiremeyince fikir gökyüzüne geri döndü.

Bayan Fanny'nin, portre fikrini coşkuyla alkışlayıp babasını desteklemesi daha da pişman olmasına neden oldu. Kız, Bay Gowan'ın güzel eşiyle evlenerek daha iyi ve daha yüksek fırsatlar kaçırdığı kanaatinde olduğunu söyledi ve bir kır evinde aşk yaşayıp akşam yemeği için resim yapmak öylesine keyif verici bir şekilde ilginçti ki babasına benzetip benzetemeyeceğine bakmadan siparişi vermesini telkin etti: gerçi o da Amy de o gün şövalesinde canlı bir tasvir ve onu orijinaliyle karşılaştırma fırsatı bulmuş oldukları için bunu yapabileceğini biliyorlardı. Bu açıklamalar Bay Sparkler'ı neredeyse darmadağın etmişti (belki de amaç buydu), çünkü bir yandan Bayan Fanny'nin ince tutkuya olan hassasiyetini ifade etse de kızı onun hayranlığından öylesine masumane bir şekilde habersiz görünüyordu ki kafasının içinde bilinmeyen bir rakibe kıskançlıkla gözlerini belertiyordu.

Akşam yemeğinden sonra tekrar denize inip ardından Opera merdiveninden çıktıklarında, devasa bir bez fenerle, eşlikçi bir Denizadamı gibi önde giden gondolcunun arkasından onlar localarına, Bay Sparkler da ıstırap dolu bir akşama girdiler. Tiyatro karanlık, loca ise aydınlık olduğu için temsil sırasında birkaç ziyaretçi aylak aylak uzanı-

yordu; bunlar Fanny'nin çok ilgisini çektiği ve onlarla sohbet ederken son derece sevimli tavırlara girdiği, onlarla sır alıp verdiği uzak localardaki insanların kimliğine ilişkin küçük tartışmalara katıldığı için sefil Sparkler tüm insanoğlundan nefret etti. Ama gösterinin sonunda iki tesellisi vardı. Kız, gocuğunu düzeltirken tutması için ona yelpazesini vermişti ve tekrar merdivenlerden inerlerken koluna girmesi onun için kutsal bir ayrıcalık olmuştu. Bay Sparkler bu cesaretlendirici kınntılann ona güç vereceğini düşündü; Bayan Dorrit'in de böyle düşünmüş olması muhtemeldi.

Denizadamı ışığıyla birlikte locanın kapısında hazırdı, başka Denizadamları da başka ışıklarla çok sayıdaki kapıların önünde hazır bekliyorlardı. Dorrit'lerin Denizadamı basamakların görünmesi için fenerini alçak tutuyordu ve Bay Sparkler, kızın ışıldayan ayaklarının merdivenlerdeki pırıltısını seyrederken önceki prangalarının üstüne daha ağır bir pranga takımı daha ekledi. Buradaki aylakların arasında Parisli Blandois da vardı. Konuşa konuşa Fanny'nin yanında yürüyordu.

Küçük Dorrit, erkek kardeşi ve Bayan General'le birlikte (Bay Dorrit evde kalmıştı) öndeydi, ancak nhtımın tam kıyısında hepsi bir araya geldi. Fanny'nin tekneye binmesine yardım eden Blandois'yı görünce yine irkildi.

"Gowan'ın bir kaybı oldu," diyordu, "hoş hanımların bugünki ziyaretinden dolayı mesut olduktan sonra," dedi.

"Bir kaybı mı?" diye tekrarladı Fanny, yaslı Sparkler tarafından teslim edilmiş, yerine oturuyordu.

"Bir kayıp," dedi Blandois. "Köpeği Aslan."

Konuşurken Küçük Dorrit'in elini tutmuştu.

"O, öldü," dedi Blandois.

"Öldü mü?" diyerek yankıladı Küçük Dorrit. "O asil köpek mi?"

"Hayret, sevgili hanımlar!" dedi gülümseyerek ve omuz silkerek, "birileri o asil köpeği zehirlemiş. Artık bir Doge kadar ölü!"[1]

---

[1] Doge: Ortaçağdan itibaren, Napolyon tarafından lağvedilene kadar Venedik yöneticilerine verilen unvan –çn.

Bölüm VII
Çoğunlukla Pırasa ve Prizma

Bayan General, daima sürücü mahallindeki yerinden adabımuaşereti bir arada tutarak, çok sevgili genç arkadaşında düzgün bir görünüm oluşturmak için çok emek veriyor, Bayan General'in çok sevgili genç arkadaşı da bunları almak için gayret ediyordu. Bu genç arkadaş her ne kadar emeklerle dolu yaşamı boyunca birçok amaca ulaşmak için çok çabalamış olsa da asla Bayan General tarafından cilalanmak için şu anda verdiği mücadele kadar zorlusuna rastlamamıştı. O düzleştirici elin üzerinde çalışmasının onu tedirgin ettiği doğruydu; ama ailesinin küçüklüğünde eksikliklerini gidermeye kendisini adadığı gibi ailesinin büyüklüğündeki eksikliklere de kendini adaması gerekliydi ve nasıl ki babası akşam yemeği yiyebilsin diye yemek yemediğinde açlığa boyun eğmemişse, şimdi bu işteki kendi eğilimlerine de boyun eğmiyordu.

General'in çilesi altında sahip olduğu bir teselli onun için daha besleyiciydi ve onu, yaşamış olduğu mücadelelere ve fedakârlıklara alışmamış, daha az sadakatli ve sevecen bir ruhun aklına yatabileceğinden daha minnettar kılıyordu; hatta aslında yaşamda Küçük Dorrit gibi ruhların onları alt eden insanlar kadar dikkatle akıl yürütmedikleri sık sık görülebilirdi. Bu teselli, ablasının Küçük Dorrit'e nazik davranmayı sürdürmesiydi. Bu nezaketin hoşgörülü bir himaye biçiminde olmasının onun için önemi yoktu; o buna alışıktı. Bayan Fanny'nin onu bağımlı konumunda tutmasının ve yüce bir koltukta oturup bağlılık dayattığı ateş arabasında yalnızca bir görevliymiş gibi göstermesinin önemi yoktu, daha iyi bir konum aramıyordu. Fanny'nin güzelliğini, zarafetini ve hazırlığını daima hayranlıkla izlemişti ve şimdi de Fanny'ye yönelik güçlü bağlılık duygularının ne kadarının kendi kalbinden ne kadarının Fanny'ninkinden kaynaklandığını sorgulamıyor, ona kocaman kalbinin içindeki bütün kardeş sevgisini veriyordu.

Bayan General'in aile hayatına aşıladığı Pırasa ve Prizmanın toptan miktarı, Fanny'nin Cemiyete yaptığı aralıksız dalışlarla karışınca karışımın dibinde herhangi bir doğal tortudan ancak çok küçük bir kalıntı bırakıyordu. Bu, Fanny ile olan güven ilişkisini Küçük Dorrit için iki misli değerli yapıyor ve ona sağladığı rahatlığı artırıyordu.

"Amy," dedi Fanny ona, yalnız kaldıkları bir gece, Küçük Dorrit'in oldukça bitkin olduğu yorucu bir günün ardından, Fanny ise büyük

zevkle topluma bir dalış daha yapabilecek haldeyken, "küçük kafana bir şey sokacağım. Bence bunun ne olduğunu tahmin edemezsin."

"İhtimal vermiyorum hayatım," dedi Küçük Dorrit.

"Gel, sana bir ipucu vereyim," dedi Fanny, "Bayan General."

Pırasa ve Prizma, binlerce kombinasyon halinde, bütün gün bıkkınlıkla hüküm sürmüşken –her şey içerikten yoksun bir görünüm, vila ve gösterişten ibaretken– Küçük Dorrit, Bayan General'in birkaç saattir yatağında mışıl mışıl uyuduğunu umuyordu.

"Şimdi tahmin edebiliyor musun, Amy?" dedi Fanny.

"Hayır, tatlım. Herhangi bir şey yapmadığım sürece," dedi Küçük Dorrit, biraz telaşlanmıştı ve cilayı çatlatacak ve görünümü kınştıracak herhangi bir şeyi kastediyordu.

Bu kuruntusu Fanny'yi öyle eğlendirdi ki kız en sevdiği yelpazesini aldı (o sırada çoğu leş gibi Sparkler'ın kalbi kokan zalimane aletlerle dolu tuvalet masasında oturuyordu) ve gülerek birkaç kez kız kardeşinin burnuna hafifçe vurdu.

"Ah, Amy'ciğimiz, Amy'ciğimiz!" dedi Fanny. "Amy'ciğimiz ne kadar ürkek bir kazcık! Fakat bu gülünecek bir şey değil. Aksine, çok kızgınım, hayatım."

"Bana kızmadığına göre Fanny, bir itirazım yok," dedi kız kardeşi, gülümseyerek.

"Ah! Ama benim itirazım var," dedi Fanny, "ve seni aydınlattığımda, hayatım, senin de itirazın olacak. Amy, birisinin Bayan General'e korkunç derecede kibar davrandığını hiç fark etmedin mi?"

"Bayan General'e herkes kibar davranıyor," dedi Küçük Dorrit. "Çünkü..."

"Çünkü herkesi o pozisyonda dondurduğu için mi?" diye sözünü kesti Fanny. "Bunu kastetmiyorum; bundan hayli farklı. Hadi! Amy, sence de Papiş Bayan General'e son derece kibar davranmıyor mu?"

"Hayır," diye mırıldanan Amy şaşkına dönmüş görünüyordu. "Bence hayır."

"Ama öyle işte," dedi Fanny. "Öyle, Amy. Ve kelimelerimi hatırla. Bayan General'in Papişte gözü var!"

"Sevgili Fanny, sence Bayan General'in herhangi birinde gözü olması mümkün mü?"

"Bence mümkün mü?" diye çıkıştı Fanny. "Hayatım, biliyorum. Sana kadının Papişte gözü var diyorum. Ve dahası, Papiş onu öyle bir

harika, öyle bir başarı abidesi ve ailemiz için öyle bir kazanç olarak görüyor ki kendisini her an mükemmel bir sevdalanma haline sokmaya hazır. Ve bu, ortaya çok hoş bir resim çıkartıyor, ne dersin? Beni Bayan General'e Anne derken düşünsene!"

Küçük Dorrit, "Beni de Bayan General'e Anne derken düşünsene!" diye cevap vermedi ama endişeli görünüyordu ve Fanny'nin bu sonucu nereden çıkardığını ciddi bir şekilde sordu.

"Tanrım," dedi Fanny, mayhoş bir edayla. "Hayatım, birisi bana vurulduğunda nasıl bildiğimi de sorabilirsin! Ama elbette, biliyorum. Sık sık oluyor ama her seferinde biliyorum. Bunu da herhalde aynı şekilde biliyorum. Her halükârda, biliyorum."

"Papişin herhangi bir şey söylediğini mi duydun?"

"Herhangi bir şey mi?" diye tekrarladı Fanny. "Sevgili, sevgili çocuğum, herhangi bir şey söylemeye ne ihtiyacı var ki?"

"Ve Bayan General'in de bir şey söylediğini duymadın mı?"

"Tanrım, Amy," dedi Fanny, "o bir şey söyleyecek cinsten bir kadın mı? Şu anda kendisini dik tutmanın ve o can sıkıcı eldivenlerini takıp ortalıkta salınmanın haricinde yapacak hiçbir şeyi olmadığı aşikâr değil mi? Herhangi bir şey! Vist[1] oynarken elinde kozun ası olsa bir şey demez o. Ancak oynadığı zaman ortaya çıkar."

"En azından yanılıyor olabilirsin, Fanny. Olamaz mısın?"

"*Olabilirim*," dedi Fanny, "ama yanılmıyorum. Yine de böyle bir kaçış yolu düşünebildiğine sevindim, tatlım, böyle bir ihtimali düşünmek için şimdilik kâfi derecede serinkanlı olmana da sevindim. Bu irtibatı kaldırabileceğine dair ümit veriyor. Ben şahsen kaldıramam, tecrübe dahi etmem. Ondan evvel genç Sparkler'la evlenirim."

"Of, onunla asla evlenmezsin, Fanny, hiçbir şart altında."

"Tanrı aşkına, kuzum," dedi genç hanımefendi, aşırı bir kayıtsızlıkla, "buna dahi müspet bir cevap veremem. Ne olacağını bilemeyiz. Bilhassa daha sonra o kadına, annesine, kendi tarzında muamele etmek için çok fırsatım olacağı düşünülürse. Ve bundan faydalanmakta gecikmem, Amy."

Daha sonra kız kardeşlerin arasında daha fazla bir konuşma geçmedi; ama geçtiği kadarı da Bayan General ve Bay Sparkler konularına

---

[1] 18 ve 19. yüzyıllarda İngiltere'de çok popüler bir iskambil oyunu, briçin atası kabul edilir –çn.

Küçük Dorrit'in zihninde büyük bir önem kazandırdı ve o andan itibaren her ikisinin de hakkında çok fazla düşünmeye başladı.

Bayan General, kendi görünümünü uzun zaman önce öyle mükemmel biçimlendirmişti ki altındaki her şeyi (varsa eğer) gizliyordu, dolayısıyla o alanı gözlemlemek olanaksızdı. Bay Dorrit ise ona karşı inkâr edilemeyecek kadar kibar davranıyordu ve ona büyük değer atfediyordu. Ama çoğu zaman düşünmeden hareket eden Fanny tüm bunlara rağmen yanılıyor olabilirdi.

Oysa Sparkler'ın meselesi, neler olup bittiğini herkesin görebileceği farklı bir zemindeydi, Küçük Dorrit de bunu görüyor ve birçok kuşku ve merakla üzerinde düşünüyordu.

Bay Sparkler'ın özverisi, kendisini köleleştirenin kaprisi ve zulmüne denkti. Bazen ona öyle bir fark edilmiş olma ayrıcalığı tanımayı tercih ediyordu ki adam sevinçten yüksek sesle kıkırdıyordu; ertesi gün ya da bir saat sonra onu öyle bir görmezden geliyor ve bir bilinmezlik cehennemine yolluyordu ki adam inlemelerini zayıf bir öksürükle gizlemeye çalışıyordu. İlgisinin sabitliği Fanny'yi asla etkilemiyordu: Adam her ne kadar Edward'dan ayrılamaz olsa ve o beyefendi bir Cemiyet değişikliği arzuladığı zaman bir komplocu gibi kılık değiştirmiş teknelerle gizli kapılardan ve arka yollardan dışarı sızmanın bezdirici gereğine uymak zorunda kalsa da; her ne kadar Bay Dorrit'in hatırını sormak konusunda fazla istekli olup sanki Bay Dorrit fasılalı bir hummaya kapılmış gibi her gün uğrayıp halini hatırını sorsa da; her ne kadar bin saat içinde bin mil kürek çektirmek üzere bahse girdiği sanılacak şekilde ana pencerelerin altında sürekli bir aşağı bir yukarı kürek çektirse de ve her ne kadar hanımının gondolu kapıdan her ayrıldığında Bay Sparkler'ın gondolu da sulak bir pusudan fırlayıp sanki kız alımlı bir kaçakçı, o ise bir gümrük memuruymuş gibi kızın peşine düşse de bütün bunlar Fanny'ye asla dokunmuyordu. Belki de bünyesinin doğal gücünü temiz havaya ve tuzlu denize çok fazla maruz kalmasına borçluydu da bu yüzden dışarıdan bakınca Bay Sparkler'ın çektiği hasret belli olmuyordu. Ama sebebi her ne olursa olsun, kötüleşen sağlık durumuyla hanımını etkileme ihtimalinden o kadar uzaktı ki her geçen gün biraz daha irileşiyordu ve genç bir erkekten ziyade şişmiş bir çocuğa benzemesini sağlayan görüntüsü olağanüstü ölçüde kanlı canlı bir şişkoluk halini almıştı.

Blandois saygılarını sunmak için uğradığında, Bay Dorrit onu Bay Gowan'ın arkadaşı olarak nezaketle kabul etti ve Bay Gowan'ı kendisini gelecek nesillere iletmesi için görevlendirme fikrinden bahsetti. Blandois bunu övgüyle karşılayınca Bay Dorrit, Blandois'nın onun için tasarlanan bu büyük fırsatı arkadaşına iletmekten hoşlanabileceğini düşündüğünü söyledi. Blandois bu görevi kendine has zarif tavrıyla kabul etti ve bir saat içinde bu görevi yerine getireceğine söz verdi. Haberi Gowan'a aktardığında, Üstad Bay Dorrit'i bol keseden Şeytana havale etti (çünkü himayeden neredeyse himaye yokluğundan nefret ettiği kadar nefret ederdi) ve mesajı getirdiği için neredeyse arkadaşıyla kavga edecekti.

"Zihinsel vizyonumda bir kusur olabilir, Blandois," dedi, "ama senin bu işle ne alakan olduğunu anlayamazsam ölebilirim."

"Tanrım korusun," diye cevapladı Blandois, "esasında ben sadece arkadaşıma bir hizmette bulunduğumu zannediyordum."

"Bir zıpçıktının parasını cebime koyarak mı?" dedi Gowan, kaşlarını çatarak. "Kasıtlı mı konuşuyorsun? Diğer arkadaşına söyle, bir birahanenin tabelası için kafasının resmini yaptırsın ve bu işi bir tabelacıya versin. Ben kimim, o kim?"

"*Professore*," diye cevap verdi elçi, "ve Blandois kim?"

İkinci soru hiç ilgisini çekmemiş gibi görünen Gowan öfkeyle Bay Dorrit'i kulak ardı etti. Ama ertesi gün öylesine aklına gelmiş gibi ve aşağılayıcı bir gülümsemeyle konuya döndü, "Peki, Blandois," dedi, "senin bu Maecenas'a[1] ne zaman gideceğiz? Bizim gibi vasıfsız işçiler işi buldu mu kaçırmamalı. Ne zaman gidip bu işe bakalım?"

"Sen ne zaman istersen," dedi Blandois, incinmiş bir edayla, "keyfin bilir. Yoksa bana ne?"

"Bana ne olduğunu söyleyebilirim," dedi Gowan. "Ekmek ve peynir. İnsanın yemek yemesi lazım! Haydi, Blandois'cığım, gidelim."

Bay Dorrit, onları kızları ve büyük bir kaza eseri uğramış Bay Sparkler'ın huzurunda karşıladı. "Nasılsın, Sparkler?" dedi Gowan umursamazca. "Sağduyuyla yaşaman icap ettiği zaman, dostum, ümit ederim ki benden daha iyi geçinebilirsin."

Sonra Bay Dorrit teklifinden bahsetti. "Bayım," dedi Gowan, elinden geldiğince nezaketle dinledikten sonra gülümseyerek, "bu meslek-

[1] Gaius Maecenas: Klasik Yunan'da zengin bir sanatsever –çn.

te yeniyim ve incelikleri hususunda uzman değilim. Size çeşitli ışıklarda bakmam, mükemmel bir süje olduğunuzu söylemem ve ne zaman güzel bir resminizi yapmak maksadıyla lazım olan heyecana kendimi vakfetmek için kâfi derecede vakit ayırabileceğimi düşünmem icap eder. Sizi temin ederim," dedi ve tekrar güldü, "sevgili, kabiliyetli, iyi kalpli, asil şahısların, sanatçı kardeşlerimin kampında işin göz boyama kısmını daha iyi yapmadığım için kendimi bir hain gibi hissediyorum. Lakin böyle yetiştirilmedim ve artık öğrenmek için çok geç. Şimdi, hakikat şu ki, ben çok kötü bir ressamım, fakat çoğunluktan daha kötü değilim. Yüz gine kadar bir parayı sokağa atacaksanız büyük insanların fakir akrabalarının olabildiği kadar fakirim ve bu parayı banim istikametimde atarsanız minnettar kalırım. Para için elimden gelenin en iyisini yapacağım ve en iyisi kötü bile çıksa, eh, o zaman, büyük bir adın imzasıyla kötü bir resim yerine küçük bir adın imzasıyla kötü bir resme sahip olabilirsiniz."

Bu ton, beklediği gibi olmasa da Bay Dorrit'e yeterince uygun gelmişti. Sıradan bir işçi olmayan bu rabıtalı beyefendinin kendisine karşı bir yükümlülüğün altına gireceği anlaşılıyordu. Kendisini Bay Gowan'ın eline teslim etme konusundaki memnuniyetini ve özel şahıslar olarak tanışıklıklarını geliştirme zevkini yaşamayı umduğunu dile getirdi.

"Çok iyisiniz," dedi Gowan. "Fırçanın mezhebine (onlar dünyanın en sevimli dostlarıdır) aza olmam itibariyle Cemiyeti inkâr etmiş değilim ve her ne kadar beni havaya ve halihazırdaki mesleğime uçurmuş olsa da arada sırada o eski, leziz barut kokusunu almaktan memnuniyet duyuyorum. Zaman ve mekân hakkında bir koşul teklif etsem," derken yine rahat bir edayla güldü, "zanaatın farmasonluğuna saptığımı –zira öyle değil; hayatım boyunca nereye gidersem gideyim, ona ihanet etmeden duramam, ama yine de Jüpiter adına, sanatı bütün kuvvetimle seviyorum ve ona hürmet ediyorum– zannetmezsiniz, değil mi Bay Dorrit?"

Ha! Bay Dorrit, Bay Gowan'ın samimiyetinden asla –hm– böyle bir şüphe hissedemezdi.

"Tekrar, çok iyisiniz," dedi Gowan. "Bay Dorrit, duyduğuma göre Roma'ya gidiyormuşsunuz. Ben de Roma'ya gidiyorum, orada arkadaşlarım var. İzin verirseniz size yapacağım adaletsizliği yapmaya orada başlayayım, burada değil. Burada kalan vaktimizde hepimizin

acelesi olacak; Venedik'te benden daha çok dirseklerine kadar batmış bir adam olmamasına rağmen Amatör ruhum hâlâ tükenmedi –yine meslekten, görüyorsunuz– ve üç beş peni uğruna aceleyle siparişe dalamam."

Bay Dorrit bu açıklamaları da öncekiler kadar olumlu bir şekilde kabul etti. Bunlar Bay ve Bayan Gowan'ın ilk akşam yemeği davetinin girizgâhı olmuştu ve yeni ailede Gowan'ın her zamanki zeminini hazırlamıştı.

Karısını da her zamanki zeminine oturttular. Bayan Fanny, belirli bir açıklıkla, Bayan Gowan'ın güzelliğinin kocasına çok pahalıya mal olduğunu, Barnacle ailesinde onunla ilgili büyük bir rahatsızlık olduğunu ve neredeyse kalbi kırılmış olan Dul Bayan Gowan'ın, annelik duygusuna boyun eğene kadar bu evliliğe ısrarla karşı çıktığını anlamıştı. Bayan General de benzer şekilde, ilişkinin çok fazla aile üzüntüsü ve çekişmeye neden olduğunun farkındaydı. Dürüst Bay Meagles'tan, o tür bir kişinin kızını kendi bilinmezliğinden kurtarmak istemesinin doğal olduğu ve bunun için elinden gelenin en iyisini yapmaya çalıştığı için kimsenin onu suçlayamayacağı dışında hiç söz edilmedi.

Küçük Dorrit'in bu kolayca kabul edilen inancın güzel nesnesine olan ilgisi doğru bir gözlemde gözden kaçamayacak kadar samimi ve dikkatliydi. Bayan Gowan'a altında yaşadığı bir parça gölgeyi temin etme rolünü oynamış olduğunu görebiliyordu ve içinde en ufak bir gerçek olmadığına dair içgüdüsel bir bilgiye bile sahipti. Ama bu şey, Pırasa ve Prizma okulunu onun için aşırı kibar ama yeterince samimi olmayan bir hale getirmek suretiyle Bayan Gowan'la arasındaki ilişkiye engel oluşturuyor ve Küçük Dorrit o kolejde zorunlu bir burslu öğrenci olarak, alçakgönüllülükle onun hükümlerine boyun eğmek zorunda kalıyordu.

Yine de ikisi arasında, onları daha büyük güçlüklerden kurtaracak ve daha kısıtlı bir ilişkiden bir dostluk çıkaracak sempatik bir anlayış zaten kurulmuştu. Sanki kazaların bu anlayış için hizmet etmesi kararlaştırılmış gibi, her ikisinin de Parisli Blandois'ya karşı hissettiğini fark ettikleri, sürüngen türünden nahoş bir mahluka karşı duyulan doğal antipatinin yarattığı tiksintiyi andıran bir hoşnutsuzluğun benzerliğine dair yeni bir inanç duyuyorlardı.

Ve bu etken olanın yanında aralarında edilgen bir benzerlik de vardı. Blandois her ikisine de tamamen aynı şekilde davranıyordu ve her ikisine de davranışında başkalarına karşı duruşundan farklı olduğunu

bildikleri daima aynı tarzda bir şey vardı. Fark başkaları tarafından algılanamayacak kadar küçüktü, ama onlar varlığından emindi. Habis gözlerinin küçücük bir oyunu, pürüzsüz beyaz elinin küçücük bir hareketi, yüzünün en sık görülen hareketinde burnunun düşmesinde ve bıyığın yükselmesinde kıl payı bir fazlalık her ikisine de eşit biçimde onlara yönelik özel bir çalım aktarıyordu. Sanki, "Buralarda gizli bir güce sahibim. Bildiğim şeyler var," diyordu.

Bunu daha önce, Venedik'ten ayrılmadan önce iznini istemek için Bay Dorrit'in yanına geldiğinde hissettikleri kadar güçlü ve bu kadar mükemmel derecede bir diğerinin bilgisi dahilinde hissetmemişlerdi. Bayan Gowan da bizzat aynı amaçla oradaydı ve adam ikisi birlikteyken, ailenin geri kalanı dışarıdayken yanlarına gelmişti. İkisi birlikte beş dakika kalmamıştı ki aynı tuhaf tavır onlara, "Hakkımda konuşacaktınız. Ha! İşte bakın, geldim ve engelledim," diyordu sanki.

"Gowan buraya geliyor mu?" dedi Blandois, bir gülümsemeyle.

Bayan Gowan gelmediğini söyledi.

"Gelmiyor!" dedi Blandois. "Sadık kulunuza izin verin, buradan çıktığınızda eve kadar size refakat edeyim."

"Teşekkürler, eve gitmiyorum."

"Eve gitmiyorsunuz!" dedi Blandois. "O zaman meyus kaldım."

Olabilirdi, ama belli ki onları bir arada bırakıp gidecek kadar meyus değildi. En iyi iltifatları ve seçme sohbetiyle onları eğlendirmek için oturdu, ama onlara sürekli olarak, "Hayır, hayır, hayır, sevgili hanımlar. Bakın nasıl da açık açık engellemek için buradayım," diyor gibiydi.

Bunu o kadar anlamlı bir tavırla hissettiriyordu ve o kadar şeytani bir ısrarla yüklüydü ki sonunda Bayan Gowan ayrılmak üzere kalktı. Adam Bayan Gowan'a merdivenlerden inmesine yardım etmek için elini uzatınca kadın Küçük Dorrit'in elini tedbirli bir şekilde sımsıkı tuttu ve "Hayır, teşekkür ederim," dedi. "Fakat, kayıkçımın orada olup olmadığına bakarsanız minnettar kalırım."

Bu da adama onlardan önce aşağı inmekten başka seçenek bırakmadı. Şapkası elinde bunu yaparken Bayan Gowan fısıldadı:

"Köpeği o öldürdü."

"Bay Gowan bunu biliyor mu?" diye fısıldadı Küçük Dorrit.

"Kimse bilmiyor. Bana doğru bakmayın, ona doğru bakın. Yüzünü birazdan dönecek. Kimse bilmiyor, ama onun yaptığına eminim. Ya siz?"

"Ben – bence de," dedi Küçük Dorrit.

"Henry ondan hoşlanıyor ve hakkında kötü düşünmez; kendisi o kadar cömert ve içten ki. Ama siz ve ben onu hak ettiği gibi düşündüğümüzden eminiz. Henry'ye köpeğin kendisine saldırdığında zaten zehirlenmiş olduğunu iddia etti. Henry buna inanıyor, fakat biz inanmıyoruz. Dinlediğini görebiliyorum, lakin işitemez. Hoşça kalın hayatım! Hoşça kalın!"

Bu son sözleri yüksek sesle, tetikteki Blandois durup başını çevirerek merdivenin dibinden onlara baktığı sırada söylemişti. Kesinlikle o sırada bakmıştı ki, en kibar halinde görünse de, herhangi bir hayırsever, boynuna koca bir taş bağlayıp onu dikilmekte olduğu o karanlık, kemerli girişin ardında akan suya atmaktan daha güzel bir iş arzulayamazdı. Fakat orada insanlığın böylesine büyük bir velinimeti bulunmadığı için Bayan Gowan'ı kayığına teslim etti ve dar görüş alanından çıkana kadar orada durdu, sonra da kendi teknesine binip peşinden gitti.

Küçük Dorrit zaman zaman adamın, babasının evine ne kadar kolaylıkla girebildiğini düşünürdü ve şimdi de basamaklardan çıkarken yine bunu düşünüyordu. Ama Bay Dorrit'in büyük kızının Cemiyet manyaklığı sayesinde çok sayıda ve çeşit çeşit insan aynı şeyi yapıyordu, yani istisnai bir durum sayılmazdı. Zenginliklerini ve önemlerini hissettirecek tanıdıklar edinme çılgınlığı Dorrit Evini ele geçirmişti.

Küçük Dorrit'e öyle geliyordu ki içinde yaşadıkları bu Cemiyet büyük ölçüde daha üst düzeyde bir Marshalsea gibiydi. Birçok kişi yurtdışına, insanların hapishaneye girmelerine benzer nedenlerle çıkıyordu: borç, aylaklık, ilişki, merak ve evde kalma konusunda genel uygunsuzluk. Tıpkı borçluların hapishaneye getirildikleri gibi onlar da bu yabancı ülkelere kuryelerin ve yerel takipçilerin eşliğinde getiriliyorlardı. Eski ve kasvetli hapishane avlusuna benzeyen kiliselerde ve resim galerilerinde dolaşıyorlardı. Genellikle ertesi gün ya da ertesi hafta tekrar gideceklerdi ve nadiren ne düşüneceklerini bilir, ne yapacaklarını söyler ya da gideceklerini söyledikleri yerlere giderlerdi: yine tıpkı borçlular hapishanesinde olduğu gibi. Berbat konaklama karşılığında büyük paralar öderler ve bir yerden hoşlanıyormuş gibi yaparken o yeri kötülerlerdi: tam Marshalsea geleneğine uygun biçimde. Giderlerken arkada bırakılan insanlar onlara gıpta eder, onlarsa gitmek istemiyormuş gibi davranırlardı: bu da değişmez bir Marshalsea alışkanlığıydı. Kolej ve Kuytuluk ne kadar hapishaneye aitse, turistlere ait belli başlı bazı

sözcükler de daima ağızlarındaydı. Tıpkı mahpuslar gibi herhangi bir şeyde dikiş tutturmakta zorluk çekerler; bunun yerine tıpkı mahpuslar gibi birbirlerini yozlaştırırlardı. Yine Marshalsea'dekiler gibi derbeder kılıklar giyer ve uyuşuk bir hayat tarzına düşerlerdi.

Ailenin Venedik'teki kalış süresi tabii ki sona erdi ve maiyetleriyle birlikte Roma'ya taşındılar. Önceki İtalya manzaraları, onlar ilerledikçe gitgide daha pis ve daha bitkin bir hal alarak tekrar etti ve onları sonunda havanın çok hastalıklı olduğu yere kadar getirdi ve hedeflerine ulaştılar. Onlar için Corso'da güzel bir rezidans hazırlanmıştı ve her şeyin –ebedi kanunlara uyarak sayısız görkemli çeşmelerinden fışkırıp akan suyun dışında– başka şeylerin kalıntıları üzerinde durmaya çalıştığı bu şehre yerleştiler.

Burada Küçük Dorrit'e, Cemiyetlerindeki Marshalsea ruhunda bir değişiklik olmuş, Pırasa ve Prizma dizginleri ele geçirmiş gibi geldi. Herkes Saint Peter veya Vatikan civarında başka birinin mantar bacaklarıyla yürüyordu ve gördüğü her şeyi başkasının kalburuyla eliyordu. Kimse bir şeyin ne olduğunu söylemiyor, herkes Bayan General'lerin, Bay Eustace'in veya başka birinin ne söylediğine bakıyordu. Gezginlerin tamamı, elleri ve ayakları bağlanmış ve idrak kabiliyetlerinin tüm iç uzuvları o kutsal ruhbanlığın zevkine göre düzenlenmek üzere Bay Eustace'a ve görevlilerine teslim edilmiş bir gönüllü kurbanlık insan koleksiyonu gibiydi. Dilleri tutulmuş, gözleri bağlanmış modern kalabalıklar el yordamıyla kadim çağın tapınaklarının, mezarlarının, saraylarının, senato salonlarının ve amfiteatrlarının engebeli kalıntılarından geçiyor, dudaklarını öğretilen biçimde ayarlama gayretiyle ardı arkası kesilmeden Pırasa ve Prizmayı tekrarlıyorlardı. Bayan General tam yerindeydi. Kimsenin kendi görüşü yoktu. Çevresinde inanılmaz ölçekte bir görünüm formasyonu gerçekleşiyordu; içinde en küçük bir cesaret ya da dürüst ve özgür konuşma kusuru yoktu.

Pırasa ve Prizmanın bir başka şekli, Roma'ya gelişlerinden çok kısa bir süre sonra Küçük Dorrit'in dikkatine sinsice sızmıştı. Henüz gelmişlerdi ki, o kış yaşamın Sonsuz Şehir'deki o kapsamlı alanını yöneten Bayan Merdle tarafından ziyaret edilmişler, o ve Fanny'nin bu vesileyle birbirleriyle becerikli bir tarzla yaptıkları eskrim, küçük kılıçların parıltısı gibi kız kardeşinin gözlerini kırpıştırmasına neden olmuştu.

"Bahtiyar oldum," dedi Bayan Merdle, "Martigny'de son derece talihsiz bir şekilde başlamış bir münasebeti devam ettirdiğimiz için."

"Martigny'de, elbette!" dedi Fanny. "Kesinlikle büyülendim!"

"Anladığım kadarıyla," dedi Bayan Merdle, "oğlum Edmund Sparkler o tesadüfi vesileyi hayli ilerletmiş. Venedik'te zevkten kendinden geçmiş bir vaziyette döndü."

"Sahi mi?" dedi aldırışsız Fanny. "Uzun bir zaman mı kaldı?"

"Bu soruyu Bay Dorrit'e havale edebilirim," dedi Bayan Merdle, koynunu o beyefendiye doğru çevirerek, "Edmund oradaki zamanını tahammül edilebilir kıldığı için kendilerine minnettar olduğuna göre."

"Ah, lütfen, bahsetmeniz dahi icap etmez," dedi Fanny. "Zannedersem Papiş Bay Sparkler'ı iki veya üç defa davet etme zevkine nail oldu, lakin bu bir şey değildi. Etrafımızda o kadar çok insan var ve kapımız o kadar açık ki kendisi zevk aldılarsa hiçbir ehemmiyeti yok."

"Tabii ki hayatım," dedi Bay Dorrit, "her ne kadar –ha– cüzi ve kıymetsiz de olsa, bendenize Bay Merdle'ı gibi son derece mümtaz ve asil bir şahsiyeti –hm– dünyadaki herkes gibi, ne kadar takdir ettiğimi –ha hm– göstermenin bana verdiği fevkalade tatmini temin etmesi haricinde."

Göğüs bu övgüyü son derece hoş bir edayla kabul etti. "Bay Merdle," dedi Fanny, Bay Sparkler'ı arka plana itecek şekilde, "Papişin güzide bir temasıdır, bilmelisiniz Bayan Merdle."

"Sukutu –ha– hayale uğradım, madam," dedi Bay Dorrit, "Bay Sparkler'ın dediğine göre Bay Merdle'ın pek –hm– yurtdışına gelme ihtimali yokmuş."

"Eh, hakikaten de," dedi Bayan Merdle, "çok meşgul ve kendisine çok ihtiyaç hissediliyor ki korkanm öyle. Senelerdir yurtdışına çıkamadı. Siz, Bayan Dorrit, zannedersem uzun zamandır adeta hep yurtdışında bulundunuz."

"Ah, sormayın," dedi Fanny, ağır ağır, büyük bir küstahlıkla. "Çok senelerden beri."

"Öyle tahmin etmiştim," dedi Bayan Merdle.

"Tamamen," dedi Fanny.

"Yine de ümit ederim ki," diye devam etti Bay Dorrit, "Bay Merdle ile tanışma –hm– talihine Alplerin veya Akdeniz'in bu tarafında nail olamasam da o şerefe İngiltere'ye döndüğümüzde kavuşacağım. Bu bilhassa arzuladığım ve bilhassa ehemmiyet verdiğim bir şereftir."

"Eminim Bay Merdle da," dedi Fanny'ye gözlüğünün arkasından hayranlıkla bakan Bayan Merdle, "çok ehemmiyet verecektir."

Hâlâ alıştığı gibi düşünceli ve tek başına ama yalnız olmayan Küçük Dorrit ilk önce bunun sırf Pırasa ve Prizma olduğunu düşünüyordu. Ama Bayan Merdle'da görkemli bir resepsiyona katılmalarından sonra babası aile kahvaltısında durmadan Bay Merdle'ı tanıma ve bununla bağlantılı olarak servetinin yönetimi için o harika adamın tavsiyelerinden yararlanma arzusundan söz etmeye başlayınca bunun gerçek bir anlamı olduğunu düşünmeye ve zamanın parlayan ışığını görmek için kendi adına da meraklanmaya başladı.

Bölüm VIII
Dul Bayan Gowan'a, "Asla Yapılmadığı" Hatırlatılıyor

Venedik sulan ve Roma kalıntılan Dorrit ailesinin zevki için güneşlenir ve her gün sayısız gezgin kalem tarafından her türlü dünyevi orantı, ayırt edici özellik ve benzerlikten yoksun bir biçimde çizilirken, Doyce ve Clennam şirketi Kanayan Yürek Avlusunda çekiç sallıyor ve demirin demirde coşkuyla şıngırdaması mesai saatleri boyunca duyuluyordu.

Ortaklardan daha genç olanı artık işi sağlıklı bir düzene getirmişti ve kendi yaratıcı planlarını izlemekte özgür bırakılınca fabrikanın karakterini geliştirmek için birçok şey yapmıştı. Zeki bir adam olduğundan, uzunca bir süre iktidar yetkilerinin bu suçlu sınıfının yoluna ellerinden geldiğince çıkardıkları her engelle baş etmek zorunda kalmıştı; ama bu sadece yetkililerin makul öz savunmasıydı, çünkü Nasıl Yapılmalı elbette Nasıl Yapılmamalının doğal ve ölümcül düşmanı olarak görülmeliydi. Bu noktada, Geçiştirme Ofisinin dişiyle ve tırnağıyla savunduğu bilge sistem olan her zeki İngiliz vatandaşını uyarmanın temeli bulunuyordu: icadı ağır suçla eşdeğer kabul ederek onu taciz etmek, onu engellemek, soyguncular (çareyi belirsiz ve pahalı yaparak) onu yağmalamaya davet etmek ve kısa bir süre tadını çıkardıktan sonra mülküne el koymak. Sistem Barnacle'lar arasında düzenli olarak rağbet görmüştü ve bu da mantıklıydı; çünkü kayda değer bir icat yapan kişi samimi olmalıydı ve hiçbir şey Barnacle'ları bunun yarısı kadar bile tiksindiremez ve korkutamazdı. Bu da yine çok mantıklıydı; çünkü büyük ölçüde samimiyet hastalığına maruz kalmış bir ülkede,

aşırı kısa bir zaman diliminde, makamına yapışan tek bir Barnacle kalmayabilirdi.

Daniel Doyce, durumunu acıları ve cezalarıyla birlikte karşılıyor ve işini işi uğruna ciddiyetle yapıyordu. Candan işbirliğiyle onu teşvik eden Clennam, iş ilişkisinde iyi olmanın yanı sıra ona manevi destek de veriyordu. Ortaklık gelişti ve ortaklar sıkı dost oldular.

Ama Daniel, yılların eski tasarınını unutamıyordu. Unutmasını beklemek mantıksızdı; birazcık unutabilecek olsaydı bunu en başta tasarlamamış olur ya da bunu halledecek sabra ve azme sahip olmazdı. Dolayısıyla Clennam bazen, onu akşamları modelleri ve çizimleri incelerken ve sonra onları kaldırdığı sırada mırıldanıp iç geçirerek kendisini teselli ederken gözlemlediğinde, bu şeyin her zamanki kadar doğru olduğunu düşünüyordu.

Bu kadar çok çaba ve bu kadar çok hayal kırıklığı karşısında sempati duymamak Clennam'ın ortaklığının zımni yükümlülüklerinde başarısız olmak anlamına gelirdi. Geçiştirme Ofisinin kapısında rastlantı eseri uyandırılmış olan geçici ilginin tekrar canlandırılması bu duyguya dayanıyordu. Ortağından, "işçi olmamama, Doyce, hoşgörü göstererek," şeklinde şart koşarak buluşu kendisine açıklamasını istedi.

"İşçi olmaman mı?" dedi Doyce. "Kendini vermiş olsaydın kusursuz bir işçi olurdun. Tanıştığım insanlar içinde bu gibi şeyleri anlamaya çok yatkın bir kafan var."

"Üzgünüm ama tamamen tahsilsiz bir kafa," dedi Clennam.

"Onu bilemem," dedi Doyce, "ve bunu söylemeni de istemem. Umumi manada gelişmiş ve kendisini geliştirmiş aklı başında hiçbir insanın herhangi bir hususta tahsilsiz olduğu söylenemez. Muammalara pek rağbet etmem. Adil ve açık bir izahat yapacaksam bahsettiğim vasfa sahip birinin muhakemesini tercih ederim."

"Her halükârda," dedi Clennam, "kulağa karşılıklı iltifat alışverişindeymişiz gibi gelse de öyle olmadığını biliyoruz – verilebilecek en sade izahatı alacağımdan eminim."

"Pekâlâ!" dedi Daniel, her zamanki istikrarlı tavrıyla, "öyle yapmaya gayret edeceğim."

Böyle bir kişilikte sıkça bulunan, kendi algıladığını ve kastettiğini kendi aklına geldiği gibi doğrudan güçlü ve belirgin biçimde ifade etme yeteneğine sahipti. Bir şeyleri gösterme biçimi o kadar düzenli, temiz ve sadeydi ki onu yanlış anlamak kolay değildi. Gözlerinin ve

başparmağının planlar üzerindeki kesin, bilgece seyriyle, belli noktalardaki sabırlı duraksamalanyla, küçük açıklama kanallarının izlenmesinin gerektiği diğer noktalara dikkatli geri dönüşleriyle ve her önemli aşamada, dinleyicisini kıl payı kadar ileri taşımadan önce, her şeyin iyi ve sağlıklı olmasını sağlamasındaki sarsılmaz tavrıyla, vizyoner bir adam olması gerektiğine dair belirsiz bir basmakalıp görüşün eksiksiz uzlaşmazlığında neredeyse gülünç bir şey vardı. Yaptığı tanımlamadan kendini ayırması da daha az dikkat çekici değildi. Hiçbir zaman, bu uyarlamayı keşfettim ya da şu kombinasyonu buldum demez, her şeyi sanki İlahi Sanatkâr yapmış ve o da tesadüfen karşılaşmış gibi davranırdı; o kadar alçakgönüllüydü, duyduğu sessiz hayranlıkla hoş bir saygı dokunuşu öylesine iç içeydi ve olayın inkâr edilmez yasalar üzerine kurulmuş olduğundan öylesine soğukkanlı bir şekilde emindi ki.

Clennam sadece o akşam değil, onu izleyen birçok akşam boyunca bu soruşturmadan büyülenmişti. Onu daha çok izledikçe ve üzerine eğilen kırlaşmış başa ve ondan aldığı keyifle ve duyduğu sevgiyle parlayan gözlere baktıkça –upuzun on iki yıldan beri yapılmış olsa da kalbini incelemek için bir araçtı bu– hiçbir çaba göstermeden bırakmasını genç enerjisiyle daha az bağdaştırabiliyordu. Sonunda şöyle dedi:

"Doyce, iş bu noktaya mı geldi? Yani ya Tanrı bilir başka kaç enkazla birlikte batacak ya da tekrar en baştan başlanacak?"

"Evet," dedi Doyce, "on iki seneden sonra asiller ve beyefendiler bu neticeye vardı."

"Ve ne hoş arkadaşlar!" dedi Clennam acı acı.

"Her zamanki şey!" dedi Doyce, "Bu kadar büyük adamlar varken kahramanlık yapmamalıydım."

"Vazgeçmek mi, yoksa en baştan başlamak mı?" diye sordu Clennam.

"Eninde sonunda bu ikisinden biri olacak," dedi Doyce.

"O halde, dostum," diye haykırdı Clennam, yerinden fırlayıp diğerinin nasırlı elini yakalayarak, "baştan başlanacak!"

Doyce endişeyle baktı ve onun için acele sayılacak bir edayla cevap verdi: "Hayır, hayır. İlerisi için saklamak daha iyi. Çok daha iyi olur. Bir gün duyulacak. İlerisi için saklayabilirim. Unutuyorsun, Clennam'cığım; ben ilerisi için *sakladım*. Hepsi netice buldu."

"Evet, Doyce," dedi Clennam, "senin çabaların ve başarısızlığın bakımından neticelendi, kabul ediyorum, lakin benimkiler bakımından değil. Ben senden daha gencim: O kıymetli ofise bir defa adım attım

ve onlar için taze bir avım. Haydi! Onları tecrübe edeceğim. Sen tam olarak birlikte olduğumuzdan beri yaptığını yapacaksın. Ben yapmakta olduğum işe, sana kamu adaleti kazanma teşebbüsünü de ilave edeceğim (bunu kolayca yapabileceğim için) ve eğer haber vermemi icap ettiren bir başarı elde edemezsem bundan daha fazlasını işitmeyeceksin."

Daniel Doyce yine de razı olmaya gönülsüzdü ve tekrar tekrar ileriye saklamalarını önerdi. Ama doğal olan, Clennam'ın kendisini kademeli olarak ikna etmesine izin vermesi ve kabul etmesiydi. Kabul etti de. Böylece Arthur Geçiştirme Ofisiyle uzun ve umutsuz iş görme çabalarını yeniden başlattı.

Bu Dairenin bekleme odaları çok geçmeden onun varlığına aşina olmaya başladı ve kapıcılar, polisin bir yankesiciyi karakola götürmesi gibi onu buralara getirir oldular: Temel fark, birinde amaç yankesiciyi içeri almakken diğerinde Clennam'dan kurtulmaktı. Yine de Yüce Daire'ye yapışmakta kararlıydı; böylelikle form doldurma, yazışma, tutanak tutma, genelge hazırlama, imzalama, karşı-imzalama, karşı-karşı-imzalama, geriye ve ileriye havale etme ve yanlamasına, çaprazlamasına ve zikzak havale etme işleri yeniden başladı.

Burada Geçiştirme Ofisinin daha önce bu kayıtta belirtilmemiş olan bir özelliği ortaya çıkıyor. Bu takdire şayan Daire, başı belaya girdiğinde ve daha küçük Barnacle'ların neredeyse içlerindeki şeytanın etkisiyle çalıştıklarından kuşkulandıkları bazı öfkeli Parlamento üyeleri tek tek dava esaslarına göre değil, baştan aşağı menfur ve tımarhanelik bir kurum olarak saldırıya geçtikleri zaman, onu Mecliste temsil eden soylu ya da saygıdeğer Barnacle, Daire üyesi tarafından (iş yapılmasını engellemek için) yapılan iş miktarıyla ilgili bir beyanatla bu üyeyi cezalandırır ve paramparça ederdi. İşte o zaman, soylu veya saygıdeğer Barnacle, Meclisin izniyle, dikkatini çekecek birkaç figür içeren bir belgeyi elinde tutardı. O zaman, daha alt kademedeki Barnacle'lar emirlere uyarak, "Dinleyin, Dinleyin!" ve "Oku!" diye bağırırlardı. O zaman, soylu veya saygıdeğer Barnacle, en sapık zihnin dahi ikna olabileceğini düşündüğü bu küçük belgeden, efendim, (yavru Barnacle'lardan alaycı kahkahalar ve tezahüratlar yükselir) bu iftiralarla muhatap olan Dairenin (alkış) son finansal yarım yılın kısa kapsamında on beş bin mektup almış ve yazmış (güçlü alkış), yirmi dört bin tutanak tutmuş (daha güçlü alkış) ve otuz iki bin beş yüz on yedi genelge yayımlamış (çok şiddetli alkış) olduğunu okurdu. Dahası, Daireyle teması olan ve

kendisi de bizzat kıymetli bir devlet memuru olan pratik zekâlı bir beyefendi, kendisine aynı dönemde sarf edilen kırtasiye malzemesi miktarının tuhaf bir hesabını lütfetmişlerdi. Bu da aynı kısa belgenin bir bölümünü oluşturuyordu ve buna göre, resmi hizmete vakfedilmiş dosya kâğıtlarının Oxford Caddesinin bir ucundan diğerine, her iki tarafındaki kaldırımları kaplamaya yetecek miktarda olduğu ve parka da yetecek miktarda, fazladan çeyrek beş yüz metre daha bulunduğu (dev alkış ve kahkahalar); bu arada kullanılan şeridin –kırmızı şerit[1]– zarif fistolar halinde Hyde Park Corner'dan Genel Postaneye kadar uzanabileceği şeklinde dikkate şayan bir gerçek mevcuttu. Ardından, bir resmi sevinç patlamasının ortasında, soylu veya saygıdeğer Barnacle, Üyenin dört bir yana saçılmış parçalarını sahaya bırakarak yerine otururdu. Onun bu ibretlik yıkımından sonra hiç kimsenin, Geçiştirme Ofisi ne kadar çok iş yaparsa o kadar az iş yapıldığını ve onun mutsuz bir kamuya sunabileceği en büyük nimetin hiçbir şey yapmamak olduğunu ima etmeye cesareti kalmamış olurdu.

Elindeki yeterli meşgalesine ilaveten şimdi bu ek göreve sahip olan –böyle bir görev ondan önce birçok, birçok işe yarar adamı öldürmüştü– Arthur Clennam, çok az çeşitlilik içeren bir hayat sürdürüyordu. Annesinin kasvetli hasta odasına düzenli ziyaretler ve Twickenham'daki Bay Meagles'a biraz daha az düzenli ziyaretler, aylar boyunca yaptığı az sayıda değişikliklerdi.

Küçük Dorrit'i fena halde özlüyordu. Onu çok özlemeye hazırlıklıydı, ama bu kadarına değil. Onun o tanıdık, küçük varlığının hayatında ne kadar büyük bir yer kaplamış olduğunu ancak zamanla anlamıştı. Ayrıca ailenin karakterini ikisinin çok uzak mesafeler tarafından ayrıldığından emin olacak kadar iyi anladığını bildiği için kızın döneceği umudundan da vazgeçmesi gerektiğini hissediyordu. Ona duyduğu eski ilgi ve kızın ona olan eski güveni zihninde melankoliyle yankılanıyordu: Değişim onları kısa sürede hızla sarmış ve çok geçmeden başka gizli hassasiyetlerle birlikte geçmişte kalmışlardı.

Kızın mektubunu aldığında çok etkilenmişti, ama uzaklığın neden olduğundan daha fazla koptuklarını daha az hissetmemişti. Mektup ailenin kendisine atadığı yeri daha berrak ve daha keskin bir şekilde

---

[1] Güncel dilde de işleri geciktiren bürokratik formaliteler anlamında kullanılan "kırmızı şerit" (*red tape*) deyimi yasal ve resmi belgeleri bağlamak için kullanılan kırmızı şeritten gelir –çn.

algılamasına yardımcı olmuştu. Kızın onu şükranla hatırladığını gizlediğini ve diğerlerinin hapishane ve ona ait diğer her şeyle birlikte kendisine de gönül koyduğunu anladı.

Hayatının her günü kızın etrafında dolaşan bütün bu fikirlerin arasında yine de onu eski haliyle düşünüyordu. O kız onun masum arkadaşı, narin çocuğu, sevgili Küçük Dorrit'iydi. Bu koşulların değişimi, tuhaf bir biçimde, güllerin uçup gittiği, kendisini gerçek yaşından çok daha yaşlı bir adam olarak gördüğü gece başlamıştı. Onu tüm sevecenliğiyle, kız için anlatılamaz bir acı olabileceğini düşündüğü bir uzaklıktan izliyordu. Onun gelecekteki yazgısını, sahip olabileceği kocasını, kızın kalbini kırıp en sevdiği bir damla umudu akıtacak bir sevecenlikle düşünüyordu.

Çevresindeki her şey kendisini Minnie Gowan vakasında (bu da aylar ve mevsimlerle hesaplanırsa çok zaman önce olmuş değilse de) mücadele ettiği türden tutkuların en sonunda terk ettiği yaşlı bir adam olarak görme alışkanlığını teyit etme eğilimindeydi. Babası ve annesiyle olan ilişkileri, dul bir damadın içinde bulunabileceği duruma benziyordu. Ölmüş olan ikiz kız kardeş kadınlığının çiçek açtığı dönemde vefat edecek kadar yaşamış olsa ve o da onun kocası olsaydı, Bay ve Bayan Meagles'la olan ilişkisinin doğası tam olarak böyle olurdu. Bu durum, fark edilmeden hayatının bu kısmının bittiğine dair alışkanlık haline gelmiş izlenimini pekiştirmişti.

Onlardan Minnie'nin haberlerini sürekli olarak alıyordu. Kız mektuplarında ne kadar mutlu olduğunu ve kocasını nasıl sevdiğini anlatıyordu, ama bu konudan ayrılamaz bir biçimde sürekli olarak Bay Meagles'ın yüzündeki eski bulutu görüyordu. Bay Meagles bu evlilikten sonra bir daha asla daha önce olduğu kadar neşeli olmamıştı. Pet'ten ayrılmayı sindirememişti. O yine aynı güler yüzlü, açık sözlü mahluktu; ama sanki yüzü, iki çocuğunun kendisine tek bir bakışla bakabilen resimlerine dönmekten dolayı bilinçsizce onlardan bir karakteristik ifade edinmişti ve değişen tüm ifadelerinin içinde artık hep sahip olduğu bu ifade acı bir kaybın bakışını içeriyordu.

Clennam'ın yazlık kır evinde olduğu soğuk bir cumartesi günü, birçok mülk sahibine özel atlı bir konak arabası gibi davranan Hampton Court atlı arabasıyla Dul Bayan Gowan çıkageldi. Gölgeli, yeşil yelpazesinin pususunda Bay ve Bayan Meagles'ı bir ziyaretle şereflendirmek için arabasından indi.

"Ve nasılsınız bakalım, Papiş ve Mamiş Meagles'lar?" dedi müte-vazı hısımlarını cesaretlendirerek. "Ve en son ne zaman benim zavallı oğlandan haber aldınız?"

Zavallı oğlan dediği oğluydu ve onunla ilgili hiçbir hakaret içermeyen nazik konuşma tarzı Meagles'lann hilelerine kurban gittiği varsayımını canlı tutuyordu.

"Ve sevgili güzel şey," dedi Bayan Gowan, "onun hakkında benden daha taze haberleriniz var mı?"

Bu da incelikli bir biçimde, oğlunun yalnızca güzellik tarafından zapt edildiğini ve onun büyüsüyle her türlü dünyevi menfaatten vazgeçmiş olduğunu ima ediyordu.

"Eminim," dedi Bayan Gowan, aldığı cevapları pek dert etmeden, "mesut olmaya devam ettiklerini bilmek tarifsiz bir rahatlık. Benim zavallı oğlan öylesine huzursuz bir mizaca sahiptir ve başıboş gezmeye ve her cins insanın arasında hercailiğe ve popüler olmaya alışıktır ki; yani bu hakikaten hayattaki en büyük rahatlık. Herhalde fareler kadar fakirler, değil mi Papiş Meagles?"

Sorudan huzursuzlanan Bay Meagles, "Öyle olmadıkları ümit ediyorum, hanımefendi," dedi. "Küçük gelirleriyle idare ettiklerini ümit ediyorum."

"Oh! Benim sevgili Meagles'larım!" diye cevap verdi hanımefendi, yeşil yelpazesiyle adamın koluna hafifçe vurarak ve daha sonra bir esnemeyle oradakilerin arasına ustaca girerek, "dünyevi bir insan ve insanların en pratiklerinden biri olarak –zira pratik olduğunuz malumunuz, hatta öyle olmayan çoğunluğumuzdan çok daha fazla–"

(Ki bu, önceki amaca uygun olarak Bay Meagles'ı bir düzenbaz gibi gösteriyordu.)

"... küçücük imkânlarını idare etmelerinden nasıl bahsedebiliyorsunuz? Zavallı sevgili dostum! Oğlanın birkaç yüz sterlinle idare etmesi fikri! Ve de tatlı güzel mahlukun da. Onun idare etmesi fikri! Papiş Meagles! Yapmayın!"

"Eh, hanımefendi," dedi Bay Meagles, sertçe, "itiraf ettiğim için üzgünüm o halde, Henry kati olarak geliriyle idare etmesini biliyor."

"Sevgili beyefendiciğim –sizinle resmiyetten uzak konuşuyorum, zira bir nevi akraba sayılırız– mutlaka, Mamiş Meagles," diye haykırdı Bayan Gowan, neşe içinde, sanki bu saçma durum ilk kez gözüne çarp-

mış gibi, "bir nevi akraba! Sevgili beyefendiciğim, hiç kimse istediği *her şeye* sahip olamaz şu dünyada."

Yine önceki noktaya gelinmişti ve bu Bay Meagles'ın bütün iyi yetiştirilmişliğine rağmen derin niyetlerinde başarılı olduğunu gösteriyordu. Bayan Gowan o kadar iyi isabet ettirdiğini düşündü ki bundan ayrılmak istemedi ve tekrar tekrar, "Hiçbir şey" dedi, "hayır hayır, bu dünyada her şeyin olmasını beklememeliyiz, Papiş Meagles."

"Ve sorabilir miyim, hanımefendi," diye çıkıştı Bay Meagles, rengi gitgide kızararak, "kim her şeyin olmasını bekliyormuş?"

"Ah, hiç kimse, hiç kimse!" dedi Bayan Gowan. "Böyle diyecektim, ama beni susturdunuz. Sözümü kestiniz Papiş, ne diyecektim?"

Bunu düşünürken koca yeşil yelpazesini sarkıtarak Bay Meagles'a dikkatle baktı; bu davranışın beyefendinin biraz kızışmış olan ruh halini serinletmeye yararı olmadı.

"Ah! Evet, muhakkak!" dedi Bayan Gowan. "Benim zavallı oğlanın hep bir şeyler beklemeye alışmış olduğunu unutmamalısınız. Bunlar tahakkuk edebilir ya da etmeyebilir..."

"O halde tahakkuk etmemiş diyelim," dedi Bay Meagles.

Dul kadın bir süre ona öfkeli bir bakış fırlattı, ama sonra kafasını ve yelpazesini savurarak bu bakışı bir kenara attı ve eski tarzında yoluna devam etti.

"Fark etmez. Zavallı oğlan bu cins şeylere alıştı; siz elbette bunu biliyordunuz ve sonuçlarına hazırlanmıştınız. Şahsen ben sonuçları daima açıkça gördüm, dolayısıyla hiç şaşırmadım. Siz de şaşırmayın. Esasında şaşırmış olamazsınız. Muhakkak ki hazırlıklıydınız."

Bay Meagles karısına ve Clennam'a baktı, dudaklarını hafifçe ısırdı ve öksürdü.

"İşte benim zavallı oğlan," diye devam etti Bayan Gowan, "bir bebek ve böyle bir ilavenin ailesine getirdiği bütün masraflara kendini hazırlaması icap edeceğini fark etmiş bulunuyor! Zavallı Henry! Lakin artık yapacak bir şey yok; artık çok geç. Ancak buna kendini hazırlamasından yeni bir keşif gibi bahsetmeyin, Papiş Meagles, zira bu çok fazla olur."

"Çok fazla mı, hanımefendi?" dedi Bay Meagles, bir açıklama bekleyerek.

"Tamam, tamam!" dedi Bayan Gowan, elinin belirgin bir hareketiyle ona haddini bildirerek. "Zavallı oğlanın annesine günün bu saatinde

bu kadar yük fazla. Hızla evlendiler ve artık evlenmemiş olamazlar. Tamam, tamam! Bunu gayet iyi biliyorum! Bana anlatmanıza lüzum yok, Papiş Meagles. Bunu gayet iyi biliyorum. Biraz evvel ne dedim? Mesut olmaları büyük bir rahatlık dedim. Sadece mesut olmaya devam edeceklerini ümit edebiliriz. Güzel Şeyin benim zavallı oğlanı mesut etmek için elinden gelen her şeyi yapacağını ve onu hoş tutacağını ümit edebiliriz. Papiş ve Mamiş Meagles, artık bu hususta daha fazla konuşmamalıyız. Bu hususa asla aynı taraftan bakmadık ve asla da bakmayacağız. Tamam, tamam! Benim için bu kâfidir."

Gerçekten de Bayan Gowan bu ana kadar kendi harika, masalsı konumunu korumak ve Bay Meagles'a dünür olma şerefini ucuza taşıyabileceğini sanmamasını ihtar etmek adına söyleyebileceği her şeyi söylemiş olarak gerisinden feragat etme eğilimindeydi. Bay Meagles ise Bayan Meagles'ın yalvaran bir bakışına ve Clennam'ın anlamlı bir jestine boyun eğmiş olsaydı kadının rahatsız edilmeden bu zihinsel durumunun tadını çıkarmasına izin verebilirdi. Ama Pet, kalbinin sevgilisi, gurur kaynağıydı ve onu evinin güneşi olduğu günlerden bile daha sadakatle savunacak ya da onu daha çok sevecekse bu tam da şimdi olmalıydı.

"Bayan Gowan, han'fendi," dedi Bay Meagles. "Hayatım boyunca sade bir adam oldum. Herhangi bir yapmacık gizemli hava vermeye kalkışsaydım –ister kendim ister başkası, isterse de her ikisi üzerinde– muhtemelen başaramazdım."

"Papiş Meagles," diye cevap verdi Dul, dostane bir gülümsemeyle, ama yanaklarındaki renklenme komşu yüzey biraz daha soluklaşırken her zamankinden daha canlı bir hal almıştı, "muhtemelen hayır."

"Bu nedenle, madamcığım," dedi Bay Meagles, kendini zor tutarak, "ümit ederim ki bana karşı da gizemli tavırlar takılmamasını rica edersem darılmazsınız."

"Mamiş Meagles," dedi Bayan Gowan, "adamcığınız akıl ermez biri."

Bu değerli hanıma dönmesi, onu tartışmaya sokmak, onunla kavga etmek ve onu ezmek için bir hileydi. Bay Meagles bunun gerçekleşmesini önlemek için araya girdi.

"Anne," dedi, "ehil değilsiniz hayatım ve bu adil bir eşleşme değil. Sizden sessiz kalmanızı rica edeceğim. Haydi, Bayan Gowan, haydi! Mantıklı olmaya gayret edelim; iyi niyetli olmaya gayret edelim; adil

olmaya gayret edelim. Siz Henry'ye acımayın, ben de Pet'e acımayacağım. Ve tek taraflı olmayın sevgili madam; bu düşünceli bir tavır değil, bu nazik bir tavır değil. Pet'in Henry'yi mesut edeceğini ümit ettiğimizi söylemeyelim, hatta Henry'nin Pet'i mesut edeceğini ümit ettiğimizi de söylemeyelim," (Bay Meagles'ın kendisi de bu sözcükleri söylerken mesut görünmüyordu) "sadece birbirlerini mesut edeceklerini ümit edelim."

"Evet, elbette ve konuyu burada kapatalım, Baba," dedi nazik ve rahat Bayan Meagles.

"Yo, Anne, hayır," dedi Bay Meagles, "tam olarak orada değil. Orada kapatamam; sadece yarım düzine daha kelime söylemem lazım. Bayan Gowan, ümit ederim ki aşırı hassas değilim. Öyle görünmediğimi zannediyorum."

"Hakikaten de öyle görünmüyorsunuz," dedi Bayan Gowan, vurgulamak için başını ve büyük yeşil yelpazeyi birlikte sallayarak.

"Teşekkürler han'fendi, bunu duyduğuma sevindim. Buna rağmen, kendimi birazcık –ağır bir kelime kullanmak istemem– rencide olmuş hissediyorum mu desem?" diye sordu Bay Meagles, aynı anda hem samimi hem de ılımlı bir tavırla ve sesinde uzlaşmaya davet eden bir tonlamayla.

"Ne derseniz deyin," dedi Bayan Gowan. "Benim için hiç fark etmez."

"Hayır, hayır, böyle söylemeyin," diye rica etti Bay Meagles, "zira bu dostane bir cevap değil. Tahmin edilmiş olması icap eden sonuçlara ve artık çok geç olduğuna vesaireye atıf yapılınca kendimi biraz rencide olmuş hissediyorum."

"Sahi mi, Papiş Meagles?" dedi Bayan Gowan. "Hiç şaşırmadım."

"Eh, han'fendi," dedi Bay Meagles, "en azından şaşıracağınızı ümit ederdim, zira böyle bir hususta beni kasten rencide etmek katiyen alicenapça bir muamele değil."

"Sizin vicdanınızdan ben mesul değilim, biliyorsunuz," dedi Bayan Gowan.

Zavallı Bay Meagles hayretten donakalmıştı.

"Talihsizlikle yanımda bir şapka taşımak zorunda kalmışsam ve bu sizinse ve size yakışıyorsa," diye sürdürdü Bayan Gowan, "deseni için beni suçlamayın, Papiş Meagles, yalvarırım!"

"Ne diyorsunuz, hanımefendi!" diye patladı Bay Meagles, "bu he-

"Bakın, Papiş Meagles, Papiş Meagles," dedi Bayan Gowan, beyefendi kızdıkça daha kasıtlı ve etkileyici bir tavır takınıyordu, "keşmekeşe mâni olmak için, belki de benim adıma konuşmak zorunda kalmanız yerine ben kendi adıma konuşsam daha iyi olacak. 'Bu hemen hemen' diye bir lafa başladınız. Müsaade ederseniz cümleyi ben tamamlayacağım. Bu hemen hemen –bunun üzerinde durmak, hatta hatırlamak bile istediğimden değil, zira artık bir faydası olmaz ve tek arzum mevcut şartların en iyi şekilde değerlendirilmesidir– başından sonuna kadar sizin yaptığınız bu eşleştirmeye itiraz ettiğimi ve çok sonraları son derece zoraki bir şekilde rıza gösterdiğimi söylemekle aynıdır."

"Anne!" diye haykırdı Bay Meagles. "Bunu işitiyor musun? Arthur! İşitiyor musunuz?"

"Odanın ebatları müsait," dedi Bayan Gowan, kendini yelpazelerken çevresine bakınarak, "ve her yönden sohbete uygun olduğuna göre her tarafından işitilebildiğimi zannediyorum."

Bay Meagles'ın bunun üstüne söyleyeceği şeyleri söylemeden önce koltuğundan fırlamasını yeterli ölçüde engelleyebilmesi için sessiz birkaç saniye geçmesi gerekti. Sonunda şöyle dedi: "Han'fendi, onları ihya etmek için hiç hevesli değilim, lakin kanaatlerim ve güzergâhım hep o talihsiz mevzuyla alakalıydı."

"Ey, sevgili bayım!" dedi Bayan Gowan, gülümseyerek ve başını suçlayıcı bir bilmişlikle sallayarak, "sizi temin ederim ki tarafımdan gayet iyi anlaşıldılar."

"Ben, han'fendi," dedi Bay Meagles, "asla o zamandan evvel mutsuzluk nedir bilmedim, endişe nedir bilmedim. Bu benim için o kadar sıkıntılı bir zaman oldu ki..." Bay Meagles, bununla ilgili daha fazla konuşamıyordu ve ancak mendilini yüzünden geçirebildi.

"Bütün meseleyi anladım," dedi Bayan Gowan, sakin bir edayla yelpazesinin üzerinden bakarak. "Bay Clennam'a müracaat ettiğinize göre ben de ona müracaat edebilirim. O benim anlayıp anlamadığımı bilir."

"Ben," dedi Clennam, "bu münakaşada yer alma hususunda gönülsüzüm, bilhassa da Bay Henry Gowan ile ittifakımı ve nezih irtibatımı muhafaza etmek arzum sebebiyle. Bu arzuyu hissetmek için hakikaten çok kuvvetli sebeplerim var. Bayan Gowan izdivaç vaki olmadan evvel şahsıma izdivacın desteklenmesi hususunda bazı kanaatlerinin buradaki dostuma iletilmesini istedi ve ben de onu tatmin etmeye gayret

ettim. Fakat kendisinin gerek kanaat gerekse de fiilen hararetle muhalif olduğunu bildiğimi (biliyordum ve hâlâ da biliyorum) ifade ettim."

"Görüyor musunuz?" dedi Bayan Gowan, avuçlarını Bay Meagles'a doğru çevirerek, sanki bizzat Adalet'in kendisiymiş ve adamın itiraf etmesi gerektiğini, çünkü tutunacak dalı olmadığını söylüyormuş gibi.

"Görüyor musunuz? Çok iyi! Şimdi Papiş ve Mamiş Meagles, her ikiniz de!" bunları söylerken doğruldu, "bu nahoş münakaşayı neticelendirmeme müsaade edin. Kıymetine dair başka tek kelime etmeyeceğim. Sadece bunun insanın tüm tecrübelerinden bildiklerinin ilaveten bir delili olduğunu söyleyeceğim; bu tür bir şeyin asla cevap getirmediğini –zavallı oğlanımın kendisinin de diyeceği gibi asla değmeyeceğini– tek kelimeyle, asla getirmez."

Bay Meagles, ne tür bir şey olduğunu sordu.

"Bu kadar," dedi Bayan Gowan, "farklı geçmişe sahip, bir kazayla, izdivaçla birbirlerine karışan ve onları bir araya düşüren münasebetsiz şartlara aynı ışıkla bakamayan insanların bir araya gelmeye çalışmaları beyhudedir. Asla yürümez."

Bay Meagles, "Müsaade ederseniz, han'fendi..." diye söze başlamıştı.

"Hayır, olmaz," dedi Bayan Gowan. "Neden edeyim ki! Bu tespit edilmiş bir hakikattir. Asla yürümez. Bu sebeple, müsaadenizle yoluma gidiyorum, sizi de kendinizinkine terk ediyorum. Zavallı oğlanımın güzel karısını daima memnuniyetle kabul edeceğim ve onunla birlikte en sevgi dolu münasebetimin olmasına dikkat edeceğim. Lakin bu yarı aileden, yarı yabancı, yarı yıkıcı ve yarı sıkıcı bu münasebet imkânsızlığı sayesinde hayli eğlenceli bir vaziyet yaratıyor. Sizi temin ederim ki asla yürümeyecektir."

Dul bu noktada gülümseyerek, içindekilerden çok odanın kendisine bir reverans yaptı ve böylece Papiş ve Mamiş Meagles'a son vedasını etti. Clennam onu Hampton Court Sarayındaki tüm Hapların hizmetinde olan Hap Kutusuna teslim etmek üzere öne çıktı ve böylece kadın seçkinlere has bir huzurla o araca binip uzaklaştı.

Bundan böyle Dul, hafif ve umursamaz bir alaycılıkla malum tanıdığına, zorlu bir denemeden sonra Henry'nin karısına ait olan ve onu yakalamak için o dehşet planı kuran kişileri tanımanın nasıl da imkânsız olduğunu sık sık anlattı. Onları başından savmanın en sevdiği bahanesine daha iyi bir hava katacağı, kendisini arada sırada ve hiçbir

kayıp riski olmadan (güzel mahluk çoktan evli, babası da kendini ona adamış olduğundan) bir zahmete katlanmaktan kurtaracağı sonucuna önceden gelip gelmediğini en iyi o biliyordu. Oysa bu tarihçenin bu konuda da bir görüşü vardı ve bu görüş kesinlikle olumluydu.

Bölüm IX
Görünüş ve Kayboluş

"Arthur, sevgili oğlum," dedi Bay Meagles, ertesi günün akşamı, "Anne ve ben bu hususu konuşuyorduk ve şu halimizle kendimizi rahat hissetmiyoruz. Şu zarif irtibatımız –dün buraya gelen sevgili hanımefendi–"

"Anlıyorum," dedi Arthur.

"Cemiyetin o hatırşinas ve küçümseyen süsü dahi," dedi Bay Meagles, "maalesef bizi yanlış tanıtıyor olabilir. Onun uğruna çok şeye tahammül edebiliriz, Arthur; ama buna tahammül etmemeyi tercih ediyoruz, onun için bir mahzuru yoksa."

"Güzel," dedi Arthur. "Devam edin."

"Zira," diye devam etti Bay Meagles, "bu damadımızla aramızı açabilir, hatta kızımızla aramızı açabilir ve büyük çapta ailevi sıkıntılara sebep olabilir. Anlıyorsunuz, değil mi?"

"Evet, hakikaten de," dedi Arthur, "söylediklerinizi çok mantıklı." Bunları söylerken daima iyi ve mantıklı olandan yana olan ve dürüst yüzünden Bay Meagles'ın söz konusu eğilimlerini desteklemesini rica eden bir ifade parlayan Bayan Meagles'a bakmıştı.

"Bu sebeple de Anne ve ben, tası tarağı toplayıp bir kez daha Alloncular ve Marşonculara katılmak niyetindeyiz," dedi Bay Meagles, "yani yola çıkmak ve Fransa üzerinden İtalya'ya gidip Pet'imizi görmek niyetindeyiz."

"Esasında," dedi Arthur, Bayan Meagles'ın zeki yüzündeki anne beklentisinden etkilenmişti (herhalde bir zamanlar kızına çok benziyordu), "bundan daha iyisini yapamazdınız. Bana sorarsanız yarın sabah hemen yola çıkın derim."

"Sahi mi?" dedi Bay Meagles. "Anne, bu fikri destekliyor!"

Anne Clennam'a çok hoşnut olacağı müteşekkir bir ifadeyle baktı ve onayladı.

"Esasında, Arthur," dedi Bay Meagles, eski bulut yine yüzünde belirmeye başlamıştı, "damadım yine borca batmış vaziyette ve zannedersem yine onu temizlemem icap ediyor. Sırf bu sebeple dahi olsa oraya gidip ona bir dost eli uzatmalıyım. Öte yandan, Anne de Pet'in sıhhati için saçma sapan bir endişe içinde (ve elbette bu pek tabii) ve şu sırada onu yalnız bırakmamak lazım. Her halükârda inkâr edilemez derecede uzak ve bütün şartlar altında zavallı canımız için yabancı bir yer. O ülkede bir hanımefendiye gösterilebilecek en büyük itina gösterilse de yine de çok uzakta. Ev, Ev de olsa asla Ev gibi olamaz," dedi Bay Meagles, "Roma, Roma da olsa asla Roma gibi olamaz" atasözüne yeni bir çeşitleme ekleyerek.

"Bunların hepsi," dedi Arthur, "gitmek için kâfi sebepler."

"Böyle düşünmenize memnunum, karar vermemi sağlıyor. Anne, hayatım, hazırlanabilirsin. Tatlı tercümanımızı kaybettik (üç farklı lisanı harika konuşuyordu, Arthur; birçok defa işitmişsinizdir) ve senin, Anne, elinden geldiği kadar bana yardımcı olman icap edecek. Bana hayli yardım lazım oluyor, Arthur," dedi Bay Meagles başını sallayarak, "epeyce yardım. Esas isimlerden ötesinde her şeye bağlı kalırım ve sağlam biri varsa ona da bağlı kalırım."

"Şimdi düşünüyorum da," dedi Clennam, "Cavalletto var. İsterseniz sizinle gelir. Fakat onu kaybetmeyi göze alamam, geri getirmelisiniz."

"Pekâlâ! Çok teşekkür ederim, oğlum, "dedi Bay Meagles biraz düşündükten sonra, "ama hayır. Hayır, zannedersem Annenin yardımını alacağım. Cavallooro (daha adında bile takıldım, kulağıma komik bir şarkının nakaratı gibi geliyor) sizin için o kadar lüzumlu ki onu alıp götürmek fikri hoşuma gitmiyor. Dahası ne zaman döneceğimiz belli olmaz ve onu meçhul bir süre için götürmek hiç doğru olmaz. Kır evi eskisi gibi değil, sadece her zamankinden iki kişi azını barındırıyor, Pet ve talihsiz hizmetkârı Tattycoram eksik, fakat bomboşmuş gibi geliyor. Bir kez dışına çıktık mı bir daha ne zaman geri gelebileceğimizi bilmiyorum. Hayır Arthur, Anne bana yardım edecektir."

Clennam belki de en iyisinin baş başa kalmaları olacağını düşündü, dolayısıyla teklifinde ısrar etmedi.

"Size zahmet olmaz da değişiklik olsun diyerek arasıra gelip burada kalırsanız," diye devam etti Bay Meagles, "mekâna biraz can vereceğinizi ve dolu olduğu ve şu duvardaki Bebeklerin de ona sevgiyle baktıkları zamanlarda olduğu gibi orayı aydınlatacağınızı düşünmek

beni –ve eminim ki Anneyi de– mesut eder. Siz buraya ve onlara o kadar aitsiniz ki hepimiz ne kadar mutlu olurduk, fakat şimdi bir bakalım; hava şu sıralarda seyahat etmek için nasıl?" Bay Meagles durdu, boğazını temizledi ve pencereden dışarı bakmak için ayağa kalktı.

Hava koşullarının hayli uygun olduğunda anlaştılar. Sonra Clennam konuşma tekrar rahatlayıncaya kadar onu o güvenli yönde tuttu ve konuyu Henry Gowan'a, onunla nezaketle konuşulduğu zaman ne kadar mantıklı ve hoş biri olduğuna ve karısına tartışmasız olarak gösterdiği şefkate getirdi. Clennam'ın tavsiyelerini büyük beğeniyle karşılayan iyi kalpli Bay Meagles, eşinin de tanık olacağı gibi, tek ve samimi arzusunun kızlarının kocasıyla dostluk ve güven ilişkisinde olması olduğunu söyledi. Birkaç saat içinde evin mobilyaları ailenin yokluğunda korunmak üzere sarılmaya başlanmıştı –ya da Bay Meagles'ın deyimiyle ev saçlarını toplamaya başlamıştı– ve birkaç gün sonra Baba ve Anne gitti, Bayan Tickit ve Dr. Buchan, eskiden olduğu gibi salonun arka tarafına gönderildi ve Arthur bahçe yürüyüşlerinde, yere düşmüş kuru yapraklar arasında tek başına kaldı.

Mekânı sevdiği için ziyaret etmeden bir hafta geçmesine nadiren izin veriyordu. Bazen cumartesiden pazartesiye kadar yalnız başına kalıyor, bazen de ortağı ona eşlik ediyordu; bazen sadece bir iki saat evde ve bahçede dolaşıp her şeyin yolunda olup olmadığını kontrol ediyor ve sonra yine Londra'ya dönüyordu. Her zaman ve her koşulda koyu kıvırcık saçlarıyla Bayan Tickit, Dr Buchan ile birlikte salonun penceresine oturup ailenin geri dönmesini gözlüyordu.

Ziyaretlerinden birinde Bayan Tickit onu, "Size söyleyeceğim bir şey var, Bay Clennam, sizi çok şaşırtacak," sözleriyle buyur etti. Söz konusu şey o kadar şaşırtıcıydı ki Bayan Tickit'i salon penceresinden dışarı çıkardı ve Clennam'ın kendisi için açılan kapıdan bahçe girişine getirdi.

"Nedir, Bayan Tickit?" diye sordu adam.

"Efendim," dedi sadık hizmetkâr, onu salona götürüp kapıyı kapattıktan sonra, "hayatımda bir kez o yoldan çıkmış, kandırılmış çocuğu görmüşsem onun aynısını dün akşam karanlığında gördüğüme eminim."

"Yani şeyi mi demek istiyorsun, Tatty..."

"...Coram, evet, öyle!" dedi Bayan Tickit, açıklamayı kısa keserek.

"Nerede?"

"Bay Clennam," dedi Bayan Tickit, "o esnada Mary Jane'in hazırlamakta olduğu çayımı alışılmışın üzerinde bir süre boyunca beklediğim için gözlerim biraz ağırlaşmıştı. Uyumuyordum ya da daha doğrusu uyuklamıyordum. Daha ziyade gözlerim kapalı halde olan biteni izliyordum denebilir."

Clennam bu tuhaf, anormal durumu sorgulamaya kalkmadan, "Pekâlâ," dedi, "sonra?"

"Eh, efendim," diye devam etti Bayan Tickit, "şunu bunu düşünüyordum, eminim sizin de yaptığınız gibi. Eminim herkesin yaptığı gibi.

"Mutlaka," dedi Clennam. "Sonra?"

"Ve ben şunu ya da bunu düşündüğüm zaman," dedi Bayan Tickit, "size söylememe lüzum yok Bay Clennam, aileyi düşünürüm. Zira olur şey değil! İnsanın düşünceleri," dedi Bayan Tickit, eleştirel ve felsefi bir havayla, "ne kadar başıboş gezse bile aşağı yukarı zihninde en önde olanlara gidiyor. Bu oluyor, efendim ve insan bunu engelleyemiyor."

Arthur bu keşfi başını sallayarak onayladı.

"Bunu siz de fark edersiniz, efendim, söylememe izin verirseniz," dedi Bayan Tickit, "hepimiz fark ederiz. Hayatta bizi değiştiren, mevkilerimiz değildir, Bay Clennam; düşünmek bedavadır! Dediğim gibi, şunu ve bunu düşünüyordum ve epeyce de aileyi düşünüyordum. Ailenin yalnızca şimdiki halini değil, geçmişteki hallerini de. Zira insan hava kararırken şunu ve bunu düşünmeye başlayınca, demek istediğim, tüm zamanlar hep varmış gibi geliyor ve insanın hangisinin hangisi olduğunu görebilmesi için o halden çıkması gerekiyor."

Arthur yine başını salladı; Bayan Tickit'in konuşma kabiliyetine yeni bir açılım getirebileceğini düşündüğünden tek kelime etmeye korkuyordu.

"Bunun neticesinde," dedi Bayan Tickit, "gözkapaklarım titreyince onun şeklini ve şemailini bahçe kapısından içeri bakarken gördüm ve gözlerimi bir an yine kapattım, zira o şekil onun siz veya ben kadar bu eve ait olduğu zamana o kadar benziyordu ki o an için onun gitmiş olduğu hiç aklıma gelmedi. Fakat, efendim, gözkapaklarım tekrar titreyip de orada olmadığını görünce içimi bir korku bastı ve yerimden sıçradım."

"Hemen dışarı mı koştunuz?" dedi Clennam.

"Koştum," diye onayladı Bayan Tickit, "ayaklarımın beni götürebileceği hızla ve inanın, Bay Clennam, gök kubbenin altında o genç kadının serçeparmağı dahi yoktu."

Bu yeni takımyıldızın gök kubbedeki eksikliğini sorgulamayan Arthur, Bayan Tickit'e kendisinin de bahçe kapısının ötesine gidip gitmediğini sordu.

"Gittim, geldim, aşağıya ve yukarıya yürüdüm," dedi Bayan Tickit, "ama izine rastlamadım!"

O zaman Bayan Tickit'e gözkapaklarının iki titreşimi arasında ne kadar zaman geçtiğini düşündüğünü sordu. Bayan Tickit cevabını ince ayrıntısına kadar verse de beş saniye ile on dakika arasında net bir görüşe sahip değildi. Bu noktada besbelli kafası o kadar karışmıştı ve açıkça uykusundan o kadar ürkerek uyanmıştı ki Clennam tezahürü bir rüya olarak kabul etme eğilimindeydi. Bayan Tickit'in duygularını gizeminin bu inançsız açıklamasıyla incitmeden bu gizemi kır evinden çıkarken yanında götürdü. Kısa bir süre sonra bu düşüncesini değiştirecek bir şey olmasaydı, öyle de bırakacaktı.

Gece saatlerinde Strand'dan geçiyordu ve lambacı da önünde yürüyor, elinin altındaki sisli havanın bulanıklaştırdığı sokak lambaları aynı anda açan günebakanlar gibi birbiri ardına parlayıp yanıyordu. O sırada kaldırımda, nehir tarafındaki iskelelerden tırmanan kömür vagonlarının neden olduğu bir tıkanma onu durdurdu. Hızlı yürüyor ve bir şeyler düşünüyordu; her iki işlemin aniden durdurulması, insanların böyle durumlarda yaptıklan gibi çevresine taze bir bakış atmasına neden oldu.

O anda hemen yakınında –aralarındaki birkaç kişi olmasa neredeyse kolunu uzatsa dokunabileceği bir mesafede– Tattycoram'ı ve dikkate değer bir görünüme sahip yabancı bir adam gördü: Kalkık burunlu ve gözlerindeki ifade kadar sahte siyah bıyıkları olan, ağır gocuğunu bir yabancının havasıyla giymiş kasıntılı bir adamdı bu. Kıyafetine ve genel görünümüne bakılırsa bir seyyahtı ve çok kısa bir zaman önce kıza katılmışa benziyordu. Eğilmiş bir vaziyette (kızdan çok daha uzun boylu olduğu için) kızın ne dediğini dinlerken, takip edilmediğinden emin olmak isteyen birinin kuşkulu bakışlarıyla omzunun üzerinden arkasına bakıyordu. İşte o zaman, gözlerini özellikle Clennam'ın ya da başka birinin yüzünde duraklatmadan arkasındaki insanlara doğru indirdiği sırada Clennam adamın yüzünü gördü.

Henüz başını tekrar geri çevirmemiş ve hâlâ eğik pozisyonda kızı dinlediği sırada tıkanıklık açıldı ve engellenen insan akışı yeniden başladı. Başı hâlâ eğik vaziyette kızı dinlerken yanına geçti ve Clennam bu

beklenmedik oyunun devamını ve nereye gittiklerini görmeyi aklına koyarak onları izledi.

Henüz karar vermişti ki (bu çok uzun zaman almış olmasa da) yine aniden durması gerekti. Adelphi yönüne sapmışlardı –anlaşılan kız yol gösteriyordu– ve nehrin üstündeki Terrace'a gidiyorlar gibi görünüyordu.

Orada günümüzde bile büyük caddenin gürültüsünde ani bir kesinti olur. Birçok ses öylesine boğuklaşır ki kulaklara pamuk tıkılmış ya da kafa kalın bir kaşkolle sarılmış gibi olur. O zamanlar kontrast daha da büyüktü; nehirde küçük buharlı teknelerin, kaygan ahşap merdivenler ve yaya geçitleri dışında iskelelerin, karşı kıyıda demiryolunun, hemen yakında asma köprünün veya balık pazarının, en yakın taş köprüde trafiğin, akarsuda kayıkçıların patalyaları ve kömür mavnaları dışında başka hiçbir şeyin olmadığı zamanlarda. İkinci grubun bir daha asla hareket etmeyecekmiş gibi çamura demirlenmiş geniş siyah sıraları karanlıktan sonra kıyıyı bir matem sessizliğine sokmuştu ve ta nehrin ortasına kadar su hareketini tutuyordu. Günbatımından sonraki herhangi bir saatte ve özellikle de yiyecek bir şeyleri olan insanların onları yemek için eve gittikleri ve hiçbir şeyi olmayanların çoğunun dilenmek veya çalmak üzere sinsice dolaşmaya başladıkları saatlerde burası ıssız bir yerdi ve ıssız bir manzaraya bakardı.

Clennam köşede durup kızın ve yabancının sokağa inişini işte böyle bir saatte gözlemledi. Adamın ayak sesleri yankılanan taşlarda o kadar gürültülüydü ki bunlara kendi seslerini eklemek istemiyordu. Ama dönüşü geçip de terasa giden karanlık köşenin karanlığına girdikleri zaman elinden geldiğince oradan geçen bir yolcu gibi görünmeye çalışarak peşlerinden gitti.

Karanlık köşeyi döndüğü sırada ikili, terasta onlara doğru yaklaşan bir şekle doğru yürüyordu. Kendisini tek başına, gaz lambası, buğu ve mesafe gibi koşullar altında görmüş olsaydı ilk bakışta onu fark etmeyebilirdi, ama kızın varlığıyla bir arada bakınca Bayan Wade'i hemen tanıdı.

Köşede durdu, birisiyle buluşmak için gelmiş gibi sokağa doğru bakındı, ama gözünü üçünden ayırmadı. Bir araya geldiklerinde adam şapkasını çıkardı ve Bayan Wade'in karşısında eğildi. Kız sanki onu takdim ediyormuş ya da onun gecikmesinin veya erken gelmesinin ya da öyle bir şeyin hesabını veriyormuş gibi bir şeyler söyledi. Sonra

kendi başına bir adım geriden onları izlemeye başladı. Bayan Wade ve adam ileri geri yürümeye başladı; adam aşırı ölçüde nazik ve mültefit tavırlar sergilerken Bayan Wade son derece mağrur görünüyordu.

Köşeye kadar inip döndükleri sırada, "Bunun için kendimi çimdiklersem bile, bayım," diyordu kadın, "bu benim bileceğim iş. Siz de kendi işinize bakın ve bana soru sormayın."

"Tanrı aşkına han'fendi!" diye cevap verdi adam, yine bir reverans yaparak. "Bu, karakter gücünüze saygım ve güzelliğinize hayranlığımdandı."

"Ben ne birini ne de diğeri istiyorum," dedi, "hele ki bütün canlılar arasında senden hiç istemiyorum. Raporunu ver."

"Affedildim mi?" diye sordu adam, yarı mahcup bir kahraman edasıyla.

"Ücretini alıyorsun," dedi kadın, "istediğin bundan ibaret."

Kız aralarında geçen konuşmayı duymak istemediği için mi, yoksa zaten bildiğinden mi arkada kalmıştı, Clennam karar veremedi. Onlar döndü, kız da döndü. Ellerini önünde kavuşturmuş yürürken nehre baktı. Clennam yüzünü göstermeden bu kadarını görebiliyordu. Şansına orada gerçekten birini bekleyen bir aylak, bazen korkuluktan aşağıdaki suya, bazen de karanlık köşeye gelip sokağa doğru bakıyordu ve böylelikle Arthur'u daha az dikkat çekici hale getiriyordu.

Bayan Wade ve adam tekrar geri döndüğünde kadın, "Yarını beklemek zorundasın," diyordu.

"Binlerce defa affınızı dilerim," dedi. "Yapmayın! Yani bu gece münasip değil mi?"

"Hayır. Sana söyledim, sana verebilmek için önce almalıyım."

Kadın görüşmeye son vermek istermiş gibi köprü girişinde durdu. Tabii adam da durdu. Ve kız da durdu.

"Bu biraz zor," dedi adam. "Biraz. Ama, lanet olsun! Bu, böyle bir hizmet için bir şey sayılmaz. Şans eseri bu gece parasızım. Bu şehirde iyi bir bankacım var, fakat yuvarlak bir meblağ çekene kadar şirketten çekmek istemiyorum."

"Harriet," dedi Bayan Wade, "ona –bu beyefendiye– yarın biraz para havale edelim." Bunu beyefendi sözcüğünü ağzında aşağılayıcı bir tavırla yuvarlayarak söyledi, sonra yavaşça yürümeye devam etti. Adam başını tekrar eğdi ve kız onunla birlikte kadının peşinden yürürken onunla konuştu. Uzaklaşırlarken Clennam kıza bir bakış attı.

Yoğun siyah gözlerinin irdeleyici bir ifadeyle adama takılmış olduğunu ve terasın diğer ucuna doğru yan yana yürürlerken adamla arasına belli bir mesafe koyduğunu fark etti.

Kaldırımdaki yüksek sesli ve farklılaşmış bir tangırdama, henüz ne olduğunu ayırt edememişken, adamın tek başına geri döndüğüne dair Clennam'ı uyardı. Clennam yola, korkuluklara doğru döndü; adam da gocuğunun ucu omzunun üzerinden arkaya atılmış, Fransızca bir şarkı mırıldanarak hızla yanından geçip gitti.

Tüm manzarada şimdi kendisinden başka kimse kalmamıştı. Aylak şahıs artık görüş alanından çıkmıştı ve Bayan Wade ve Tattycoram da gitmişti. Onlara ne olduğunu görmeye ve dostu Bay Meagles için bilgi toplamaya iyice niyetlenen Clennam, çevresini dikkatle kolaçan ederek terasın diğer ucuna kadar gitti. Haklı olarak, her halükârda biraz önce onlara eşlik eden adamın aksi yönüne gideceklerini tahmin etmişti. Çok geçmeden onları bir yan sokakta gördü, anlaşılan adamın gitmesini beklemek için oyalanıyorlardı. Sokağın bir tarafında, acelesiz bir edayla kol kola yürüdüler ve karşı tarafa döndüler. Tekrar sokağın köşesine geldiklerinde, önlerinde bir amaç ve bir mesafeyle hızlarını insanların hızına uydurdular ve giderek uzaklaştılar. Clennam da aynı kararlılıkla onları takip etti.

Strand'ı geçtiler ve Covent Garden'ı aştılar (sevgili Küçük Dorrit'in o gece kendisine geldiği eski pansiyonun pencerelerinin altından) ve Tattycoram'ın adını aldığı devasa binayı geçene kadar kuzeydoğuya doğru devam ettiler ve Grey's Inn Yoluna saptılar. Clennam, Flora, Pederşah ve Pancks'in sayesinde burayı çok iyi biliyordu ve kolaylıkla onları izleyebildi. Tam nereye gidebileceklerini merak etmeye başlamıştı ki o merak Pederşah'ın sokağına saptıklarını görünce daha da büyük bir meraka dönüştü. Parlak pirinç tokmağa hafif bir çift vuruş, açılan kapıdan yola parlayan ışık; soruşturma ve cevap için kısa bir bekleyişten sonra kapı kapanmış, eve girmişlerdi.

Tuhaf bir rüya görmediğinden emin olmak için çevredeki nesnelere biraz baktıktan ve evin önünde biraz dolandıktan sonra Arthur kapıyı çaldı. Kapı her zamanki hizmetçi tarafından açıldı ve kadın onu her zamanki şevkiyle Flora'nın oturma odasına götürdü.

Flora'nın yanında Bay F.'nin Teyzesinden başka kimse yoktu, ılık bir çay ve kızarmış ekmek kokusunun tadını çıkaran o saygıdeğer kadın ateşin başındaki bir koltuğa yerleşmişti, dirseğinin yanında küçük

bir masa ve kucağında temiz, beyaz bir mendil, bunun üzerinde de tüketilmeyi bekleyen iki dilim kızarmış ekmek vardı. Buharları tüten bir çay fincanının üzerine eğilmiş, uğursuz bir ayin yapan kötü niyetli bir Çinli büyücü gibi buharın içinden bakan ve buhar soluyan Bay F.'nin Teyzesi devasa fincanını bıraktı ve "Lanet herif," diye haykırdı, "kalkıp gelmemiş mi yine!"

Yukarıda anılan ünlemeye bakılırsa, müteveffa Bay F.'nin bu tavizsiz akrabası zamanı saatlerle değil de duyularının keskinliğiyle ölçmesi nedeniyle, Clennam'ın kısa bir süre önce gittiğini varsayıyordu. Oysa kendisini ona sunma küstahlığında bulunalı en az çeyrek yıl geçmişti.

"Aman Tanrım, Arthur!" diye haykırdı Flora, onu samimi bir tavırla buyur etmek için ayağa kalkarak, "Doyce ve Clennam, makine ve dökümhane işinden çok uzakta olmasa da bu ne kadar şaşırtıcı bir sürpriz; muhakkak bazen ya da başka zaman olmasa da gün ortasında bir kadeh şeriyle ve kilerde söğüş et olarak her ne varsa onunla yapılmış mütevazı bir sandviçle beraber kabul etmek yanlış olmaz veya dostane olmakla tadı daha kötü olamaz, zira biliyorsunuz bir yerden satın almak icap eder ve bir kâr yapılmalıdır, aksi halde işletmeyi kapatırlardı ve şüphesiz bir sebep olmadan ne beklenebileceği hâlâ asla görülmemiş ve şimdi öğrenilmemiş, zira Bay F.'nin de bizzat dediği gibi görmek inanmaksa görmemek de inanmaktır ve görmediğiniz zaman, hatırlamadığınızı tam olarak anlayabilirsiniz ki elbette siz Arthur Doyce ve Clennam'ın beni hatırlamanızı beklemem neden bekleyeyim ki o günler geçti lakin buraya hemen bir çay fincanı daha getirin ve taze kızarmış ekmek söyleyin ve siz ateşin yanına oturun lütfen."

Arthur ziyaretinin amacını nasıl anlatacağını bilemiyordu, ama kendine rağmen, bu sözlerden algıladığı sitem ve kadının kendisini görmekten duyduğu samimi sevinç onu şaşırtmıştı.

"Şimdi lütfen söyleyin bana," dedi Flora, sandalyesini onunkinin yanına çekerek, "o iyi kalpli sevgili sessiz küçük şey ve talihindeki değişiklikler şimdi şüphesiz arabaları adamları ve sayısız romantik atları vardır ve elbette şaha kalkmış vahşi yaratıklar sanki kulaktan kulağa ağızlarıyla kopyalanmış gibi yapılmış bir aile arması ve Tanrı aşkına sıhhati yerinde mi ki ne de olsa en mühimi o zira o olmadan servetin ne kıymeti var. Bay F. bizzat sancılan geldikçe sık sık söylerdi günde altı peni kazanıp gut olmamayı tercih ederim derdi, tabii bunun gibi bir şeyle yaşayabilecek son şahıs oydu ama ya da evvelki küçük şeyin,

şimdi o bu ifadeye fazlasıyla aşinadır öyle bir eğilimi var mıydı o kadar zayıf ve nahifti lakin çok hassas görünüyordu, nazar değmesin?"

Bir parça kızarmış ekmeği kabuğuna kadar yemiş olan Bay F.'nin Teyzesi bu noktada kabuğu büyük bir ciddiyetle Flora'ya teslim etti, o da göreviymiş gibi kadının yerine onu yedi. Bay F.'nin Teyzesi on parmağını ağzıyla tek tek ıslattı ve sonra onları beyaz mendiliyle tam aynı sıralamayla sildi; daha sonra da diğer dilimi aldı ve üzerinde çalışmaya başladı. O bu rutinini sürdürürken, Clennam'a o kadar haşin ifadeyle baktı ki kişisel eğilimlerine rağmen adam da ona bakmak zorunda kaldı.

Korkunç hanımefendi yine meşgalesine dönünce, "İtalya'da, Flora, ailesiyle birlikte," dedi.

"İtalya'da sahiden mi?" dedi Flora, "her yerde yetişen üzümlerle ve lav kolyeler ve bileziklerle bir şiir memleketi yanan dağlarla inanılmaz bir pitoresk, her ne kadar laternacı oğlanlar yakılmamak için mahalleden uzaklaşıyorsa kimse akıl erdiremez o kadar genç olup beyaz farelerini de yanlarında getirmeleri çok merhametlice ve hakikaten o ayrıcalıklı topraklarda mı çepeçevre maviyle çevrili ve ölen gladyatörler ve Belvedere'ler ama Bay F. kendisi keyfi yerindeyken, mebzul miktarda pahalı kırış kırış çarşafların arasında hiçbir şey yokmuş gibi duran resimlere hiç inanmadığını söylerdi, hiç muhtemel görünmüyorlardı ama kesinlikle belki aşırı zenginlikler ya da fakirlikler bunu izah edebilir."

Arthur araya bir sözcük sokmaya çalıştı ama Flora kesintisiz devam etti.

"Ve 'Korunmuş Venedik'[1] de var," dedi kadın, "zannedersem orada bulundunuz iyi mi korunmuş kötü mü, zira insanlar o kadar farklı farklı fikirdeler ki ve hakikaten kılıç yutar gibi Makaroni yiyorlarsa neden kesip kısaltmıyorlar, zannedersem Arthur –en azından sevgili Doyce ve Clennam sevgili değil ve katiyetle Doyce da değil, zira onunla tanışmadım lakin lütfen affedin– Mantova ile aşinasınız bunun Manto yapımıyla ne alakası olduğunu asla anlayamadım?"

Arthur, "Zannedersem aralarında bir alaka yok, Flora," diye söze başlamıştı ki kadın yine ona yetişti.

"Hakikaten yok değil mi hiç bilmezdim ama işte tıpkı ben kendimi bir fikre kaptırıyorum, anlatacak çok fazla insan olmayınca da saklıyo-

[1] Restorasyon dönemine ait, Thomas Otway tarafından yazılmış bir oyun –çn.

rum ama bir zamanlar sevgili Arthur katiyetle sevgili de değil Arthur da ama siz beni anlıyorsunuz parlak bir fikir neydi adı ufkun filan altın kaplayınca lakin şimdi karanlık bulutlar var ve her şey bitti."

Arthur'un çok farklı bir şey konuşma arzusu artık açıkça yüzünden belli olmaya başlayınca Flora müşfik bir ifadeyle durdu ve bunun ne olduğunu sordu.

"Flora, şu anda bu evde bulunan biriyle konuşmak için büyük bir arzu hissediyorum – Bay Casby ile şüphesiz. Görmüş olduğum birisi içeri geldi ve o bir arkadaşının evini kusurlu ve üzücü bir şekilde terk etmişti."

"Papiş çok fazla ve öyle tuhaf insanlarla görüşüyor ki," dedi Flora, "sizin haricinizde hiç kimse için aşağı inmezdim Arthur, fakat sizin için canıgönülden bir dalgıç çanına binip yemek odasına ineceğim ve sonra hemen yukarı çıkacağım, siz de bu esnada Bay F.'nin Teyzesine hem göz kulak olup hem de görmezden gelebilirseniz."

Bu sözlerle ve yüzünde bir veda ifadesiyle Flora dışarı fırladı ve Clennam'ı bu korkunç emanetle baş başa bıraktı.

Bay F.'nin Teyzesinin kızarmış ekmeğini bitirmesiyle birlikte tavrında zuhur eden ilk çeşitleme yüksek sesle ve uzun süren bir burun çekişiydi. Bu gösteriyi kendisine yapılan, kasvetli anlamı aşikâr bir meydan okuma olarak görmemeyi imkânsız bulan Clennam uysal bir teslimiyetle yatıştırabileceğini umarak, bunun kaynağı olan mükemmel ama önyargılı hanımefendiye dokunaklı bir ifadeyle baktı.

"Hiç dikme o gözlerini bana," dedi Bay F.'nin Teyzesi, husumetten titreyerek. "Al şunu."

"Şu" dediği bir parça kızarmış ekmek kabuğuydu. Clennam minnettar bir ifadeyle bu nimeti kabul etti ve elinde tutarken hissettiği küçük utanç baskısı, Bay F.'nin Teyzesinin, sesini hatırı sayılır bir haykırmaya yükseltip, "Midesi de pek gururluymuş herifin! Şunu yiyemeyecek kadar gururlu!" demesiyle de pek azalmadı. Ardından kadın koltuğundan kalktı ve muhterem yumruğunu burnunun dibinde salladı. Flora tam zamanında geri dönüp onu bu zor durumda bulmuş olmasa daha başka sonuçlar da doğabilirdi. Flora en küçük bir tedirginlik ya da şaşkınlık olmadan, hatta, "Bu gece pek canlı," diye yaşlı hanımefendiyi onaylayarak koltuğuna geri oturttu.

"Gururlu bir midesi var bu herifin," dedi Bay F.'nin akrabası, oturtulduktan sonra. "Ona saman bulamacı verin!"

"Oh! Bundan hoşlanacağını sanmıyorum, teyze," dedi Flora.

"Ona saman bulamacı verin diyorum!" dedi Bay F.'nin Teyzesi, Flora'nın yanından düşmanına dik dik bakarak. "Gururlu bir mideye bir tek o münasiptir. Bırakın her lokmasını yesin. Lanet herif, saman bulamacı verin ona!"

Flora bu tavsiye edilen ara öğünü yedirmek gibi kapsayıcı bir gerekçeyle Arthur'u merdivene götürdü. Bay F.'nin Teyzesi hâlâ, tarifi olmayan bir sertlikle, onun "bu herif" ve "gururlu bir midesi" olduğunu tekrar tekrar söylüyor ve şiddetle salık verdiği beygir yiyeceğinin verilmesinde ısrar etmeyi sürdürüyordu.

"Bu öyle zahmetli bir merdiven boşluğu ve öyle çok köşe merdiveni var ki, Arthur," diye fısıldadı Flora, "kolunuzla pelerinimin altından bana sarılmaya bir itirazınız olur mu?"

Clennam merdivenden aşağı hayli saçma bir biçimde indiğini düşünerek istenen pozisyonu aldı ve azımsanamayacak yükünü ancak yemek odasının kapısında bırakabildi. Hatta orada bile ondan kurtulmak kolay olmadı; kadın, "Arthur, aman sakın bundan Babacığa bahsetme!" diyecek kadar bir süre daha kolunda kaldı.

Odaya girerken Arthur'a eşlik etti, Pederşah tek başına oturuyordu, bez pabuçları şöminenin siperine dayalı, başparmaklarını o ana dek hiç durmamışçasına birbirinin üstünde döndürmeye devam ediyordu.

Yukarısında genç Pederşah, on yaşlarında, resim çerçevesinden dışarı bakıyordu. Her ikisinin de pürüzsüz kafaları benzer şekilde ışıltılı, sarsak ve yamru yumruydu.

"Bay Clennam, sizi gördüğüme memnun oldum, ümit ederim iyisinizdir, bayım, ümit ederim iyisinizdir. Lütfen oturun, lütfen oturun."

"Sizi," dedi Clennam, söylendiği gibi yaparken, hayal kırıklığına uğramış bir ifadeyle, "sizi yalnız başınıza bulmayacağımı ümit etmiştim."

"Ah, öyle mi?" dedi Pederşah, tatlı bir şekilde. "Ah, öyle mi?"

"Size söyledim, yani biliyorsunuz Babacık," diye haykırdı Flora.

"Ah, muhakkak!" dedi Pederşah. "Evet, hakikaten. Ah, muhakkak!

"Lütfen, efendim," diye sordu Clennam endişeyle, "Bayan Wade gitti mi?"

"Bayan ne? Oh, siz ona Wade diyorsunuz," dedi Bay Casby. "Son derece münasip."

Arthur hızla geri döndü, "Siz ne diyorsunuz?"

"Wade," dedi Bay Casby. "Ah, daima Wade."

Birkaç saniye boyunca Bay Casby başparmaklarını birbirinin üstünde döndürmeye devam eder ve ateşe sanki onu bağışlayabilmesi için kendisini yakmasını dilermiş gibi gülümserken, Arthur o hayırsever çehreye ve uzun ipeksi beyaz saçlara baktı ve ardından söze girdi: "Affınızı dilerim, Bay Casby..."

"Rica ederim, rica ederim," dedi Pederşah, "rica ederim."

"... fakat Bayan Wade'in yanında bir refakatçısı vardı, benim dostlarım tarafından yetiştirilen, üzerindeki tesirinin pek sıhhatli olduğu düşünülmeyen ve kendisine o hamilerinin alakasını henüz kaybetmediğine dair teminat verme fırsatını bulmaktan memnuniyet duyacağım genç bir kadın."

"Sahi mi, sahi mi?" dedi Pederşah.

"Bu vesileyle Bayan Wade'in adresini rica etsem bana verir miydiniz acaba?"

"Vah vah, vah vah!" dedi Pederşah, "ne kadar talihsizce. Burada oldukları esnada bana haber vermiş olsaydınız! Genç kadını gördüm, Bay Clennam. Tam renkli, genç, hoş bir kadın, Bay Clennam, çok koyu renk saçlı ve çok koyu renk gözlü. Hatalı değilsem, hatalı değilsem, değil mi?"

Arthur onayladı ve bu kez farklı bir tonlamayla, "Adresini rica etsem bana verir miydiniz acaba?" diye tekrarladı.

"Vah, vah, vah!" diye haykırdı Pederşah, tatlı bir pişmanlıkla. "Tüh, tüh, tüh! ne yazık, ne yazık! Bende adres yok, bayım. Bayan Wade çoğunlukla yurtdışında yaşar, Bay Clennam. Senelerdir böyle ve (bir dostum ve bir hanımefendi için bunu söyleyebilirsem) biraz dengesiz ve haddinden fazla kararsızdır, Bay Clennam. Onu uzun bir süre tekrar göremeyebilirim. Onu bir daha asla göremeyebilirim. Ne yazık, ne yazık!"

Clennam artık Pederşah'tan alabileceği yardımın daha fazlasını Portre'den de alabileceğini anlamaya başlamıştı, ama yine de şöyle dedi:

"Bay Casby, bahsettiğim dostlarının tatmini için ve herhangi bir sırdaşlık mükellefiyeti altında Bayan Wade ile alakalı bana herhangi bir malumat verebilir miydiniz? Kendisini bir yurtdışında bir de evde gördüm, lakin hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Bana onunla alakalı bir şeyler söyleyebilir misiniz?"

"Hiçbir şey," dedi Pederşah, büyük başını azami iyilikseverliğiyle sallayarak. "Hiçbir şey. Vah, vah, vah! Ne yazık ki çok kısa bir süre kaldı, siz ise geç geldiniz! Sırdaşlık mükellefiyeti, sırdaşlık mükellefiyeti derseniz, zaman zaman bu hanımefendiye para verdim, lakin bunu bilmek size nasıl bir tatmin verebilir ki, bayım?"

"Hakikaten de hiç," dedi Clennam.

"Hakikaten de," diye onayladı Pederşah, hayırseverce ateşe gülümserken yüzü parlayarak, "hiç. Ferasetli bir cevap verdiniz, Bay Clennam. Hakikaten de hiç, bayım."

Orada otururken pürüzsüz başparmaklarını birbirinin üzerinde döndürmesi, Clennam'a zorlaması halinde konuyu da herhangi yeni bir şey söylemeden ya da en ufak bir ilerleme kaydetmeden böyle döndürüp duracağını düşündürdü ve bu da onu boşuna sormaya zahmet etmemeye ikna etti. Bu konuda düşünmek çok zamanını alabilirdi, çünkü her şeyi yumrularına ve beyaz saçlarına bırakarak gitmeye alışmış olan Bay Casby, gücünün sessizce pusuda beklediğini biliyordu. Böylece Casby başparmaklarını döndürüp durdu ve cilalı kafasını ve alnını her yumrusunda daha yardımsever göstererek orada oturdu.[1]

Bu manzara karşısında Arthur gitmek üzere doğrulmuştu ki elverişli gemi Pancks'in, gezintide olmadığı zaman karina ettiği iç Rıhtım-

[1] Frenoloji diye adlandırılan sözde bilime göre, insanın kafasındaki yumrulardan kişisel nitelikler okunabiliyordu –çn.

dan yaklaşan o buharlı geminin gürültüsü duyuldu. Arthur gürültünün bariz bir şekilde uzaktan geldiğini fark etti, sanki Bay Pancks işitme mesafesinin dışında bir yerlerden geldiğini göstererek, merak eden varsa etkilemeye çalışıyormuş gibiydi. Bay Pancks ile el sıkıştılar ve adam işverenine imzalaması için bir iki mektup getirdi. Bay Pancks el sıkışırken,sadece sol işaretparmağıyla kaşını kaşıyıp bir kez pofurdadı, ama onu artık eskisinden daha iyi tanıyan Clennam, adamın akşam mesaisini neredeyse bitirdiğini ve dışarıda kendisine bir şey söylemek istediğini anladı. Dolayısıyla Bay Casby'den ve Flora'dan müsaade istedikten sonra (ikincisi çok daha zor olmuştu) Bay Pancks'in hattından mahalleye çıktı.

Kısa bir süre beklemişti ki Bay Pancks göründü. İfade yüklü bir başka homurtuyla yine elini sıktı ve saçlarını dikleştirmek için şapkasını çıkardığında Arthur, bunun biraz önce olanları iyi bilen biri olarak konuşması için bir işaret olduğunu düşündü. Bu nedenle herhangi bir girizgâha gerek duymadan konuştu:

"Zannedersem hakikaten gittiler, öyle mi, Pancks?"

"Evet," diye cevapverdi Pancks. "Hakikaten gittiler."

"O hanımın nerede bulunduğunu biliyor mu?"

"Bilemem. Bence evet."

Bay Pancks bilmiyor muydu? Hayır, Bay Pancks bilmiyordu. Bay Pancks o kadın hakkında herhangi bir şey biliyor muydu?

"Zannedersem," dedi o muhterem, "onun kendisi hakkında bildiği kadarını biliyorum. O birinin çocuğu –herhangi birinin– hiç kimsenin. Onu Londra'daki bir odaya, anne ve babası olabilecek altı kişiyle bir araya koyun; ailesinin onlar olup olmadığını bilemez. Gördüğü herhangi bir evde olabilirler, yanından geçtiği herhangi bir kilise avlusunda olabilirler, herhangi bir sokakta onlarla karşılaşabilir, her an tesadüfen onlarla tanışabilir ve asla haberi olmaz. Onlarla alakalı hiçbir malumatı yok. Herhangi bir akrabası olup olmadığını bilmiyor. Hiç bilmedi. Hiç bilmeyecek."

"Belki Bay Casby onu aydınlatabilir mi?"

"Belki," dedi Pancks. "Öyle ümit ederim, fakat bilmiyorum. İhtiyaç hasıl olduğu zaman ona azar azar vermek üzere emanet aldığı parası var (öyle çok fazla da değil). Bazen gururlanır ve uzun zaman dokunmaz; bazen o kadar fakirleşir ki mutlaka alması icap eder. Hayatı kıvranmakla geçer. Daha öfkeli, tutkulu, pervasız ve intikamcı bir

kadın bilmiyorum. Bu gece de para için gelmişti. Hususi bir vesile için ihtiyacı varmış."

"Zannedersem," dedi Clennam, "tesadüfen o vesilenin ne olduğunu biliyorum, yani paranın kimin cebine gireceğini."

"Sahi mi?" dedi Pancks. "Bir taahhütse eğer, o tarafın hassas olmasını tavsiye ederim. O kadına güven olmaz, genç ve hoş bir kadın da olsa; hayır, mal sahibinin parasının iki misline bile olmaz! Tabii," Pancks bir tasarruf hükmü olarak ekledi, "tabii kurtulmak istediğim, geçmeyen bir hastalığım varsa başka."

Arthur çabucak kadınla ilgili kendi gözlemini düşününce Bay Pancks'in görüşüyle epeyce örtüştüğünü gördü.

"Benim hayret ettiğim," dedi Pancks, "yakalayabileceği, hikâyesiyle irtibatta olan tek kişi olarak sahibimi hâlâ haklamış olmaması. Bunu derken size şunu söyleyeyim, lakin aramızda kalsın, kendi adıma bazen içimden bunu bizzat yapmak geliyor."

"Aman Tanrım, Pancks!" dedi Arthur, "Ne diyorsunuz!"

"Şimdi beni doğru anlayın," dedi Pancks, kırpılmış beş kömürlü parmağını Arthur'un koluna uzatarak, "gırtlağını kesecek değilim. O biraz fazla olur, fakat fazla ileri giderse, saçını keserim!"

Kendisini bu büyük tehdidi telaffuz etmenin yeni ışığı altında sergileyen Bay Pancks, son derece ciddi bir suratla birkaç kez pofurdadı ve fokurdayarak uzaklaştı.

Bölüm X
Bayan Flintwinch'in Düşleri Sıklaşıyor

O çarkta canlı canlı öğütülmeyi bekleyen çeşitli belalı hükümlülerle birlikte hayli zaman geçirdiği Geçiştirme Ofisinin gölgeli bekleme odaları Arthur Clennam'a, art arda üç ya da dört gün boyunca, yakın zamanda yakaladığı Wade ve Tattycoram görüntüsünü düşünmek için bol bol boş vakit sağlamıştı. Olaydan daha fazla veya daha az anlam çıkaramamıştı ve meseleyi bu tatminsiz durumda bırakamıyordu.

Bu süre zarfında annesinin eski kasvetli evine hiç gitmemişti. Şimdi oraya gitmeyi âdet edindiği akşamlardan biri yaklaşıyordu, evinden ve ortağından saat dokuz civarında ayrıldı ve yavaş yavaş gençliğinin o sıkıcı yuvasının olduğu yöne doğru yürüdü.

Burası hayalinde daima öfkeli, gizemli ve hüzünlü bir yerdi. Tüm mahalleyi onun karanlık gölgesinden az da olsa etkilenmiş gibi görmesine yetecek kadar kolay etkilenen bir hayal gücü vardı. Kasvetli gecede yürüdüğü o loş sokakların tümü bunaltıcı sırların saklandığı depolara benziyordu. Sandıklara ve kasalara kilitlenmiş defter ve evrak sırlarıyla terk edilmiş muhasebe ofisleri; çok az sayıda gizli cepte ve çok az sayıda gizli göğüsteki anahtarların açtığı sağlam odaları ve kuyularının sırlarıyla banka binaları; aralarında kuşkusuz türlü çeşitli yağmacıların, kalpazanların ve emanete hıyanet edenlerin bulunduğu devasa değirmendeki dağınık öğütücüler ve herhangi bir gün şafağın ışığıyla aydınlanabilecek sırları; tüm bunların saklandıkları yerlerden havaya ağırlık kattığını hayal edebiliyordu. Kaynağına yaklaştıkça kalınlaşan gölge, demir sandıklarda biriktirip saklamış ve hâlâ kötülük yapmaktan yorulmamış insanların şimdi de kendilerinin biriktirildiği yalnız kilise tonozlarının sırlarını; çalkantılı gelgitini çatık kaşlı iki sır kıyısının arasından yuvarlayan, uzanan, kalın ve yoğun, kilometrelerce ve rüzgârların ve kuşların kanatlarıyla süpürdükleri özgür havayı ve özgür kırları uzak tutan nehrin sırlarını düşündürüyordu.

Eve, aklından çıkmayan, başucunda başka kimse yokken gördüğü, kendisiyle birlikte sönmekte olan yalvaran çehresiyle babasının bir zamanlar işgal ettiği melankolik odaya yaklaşırken gölün gölgesi hâlâ karanlıktı. Kapalı havası sır doluydu. Harap evin tamamının kasveti, küf kokusu ve tozu sır doluydu. Tam kalbinde annesi oturuyordu; eğilmez yüzü, bükülmez iradesiyle, kendisinin ve babasının tüm sırlarını sımsıkı tutarak ve bizzat yaşamın büyük, son sırrına ağırbaşlılıkla meydan okuyarak.

Evin tam ortasında yer aldığı avlunun çevresindeki parmaklıkların açıldığı dar ve dik sokağa henüz sapmıştı ki arkasından sapan başka birinin adımlarını duydu. O kadar yakınındaydı ki adam ona sürtünerek onu duvara doğru itekledi. Zihni bu düşüncelerle doluyken bu karşılaşma onu tamamen hazırlıksız yakalamıştı, öyle ki diğer yolcu gürültülü bir şekilde, "Pardon! Kabahat bende değil!" diyecek zamanı bulmuş, o daha çevresindeki gerçekleri fark etmeye fırsat bulamadan geçip gitmişti bile.

O an hızla geçince, önünde yürüyen kişinin son birkaç gündür sürekli zihninde dolaşan adam olduğunu gördü. Adamın onda bıraktığı izlenimin zorlamasıyla yaratılan gelişigüzel bir benzerlik değildi bu.

Adamın ta kendisiydi; kızla birlikte izlediği ve Bayan Wade ile konuşurken kulak misafiri olduğu adamdı.

Sokak keskin bir biçimde yokuş aşağı gidiyor ve kıvrılıyordu. Adam (sarhoş değilse de sert bir şey içmiş gibi bir hali vardı) o kadar hızla aşağı yürüdü ki Clennam bakarken bile onu gözden kaybetti. Clennam'ın onu izlemeye kesin bir niyeti olmasa da şekli biraz daha uzun süre görüntüde tutma dürtüsüyle onu gözünden saklayan dönemeçleri aşmak için adımlarını hızlandırdı. Ama dönemeci döndüğünde adamı artık göremiyordu.

Şimdi annesinin evinin kapısına yakın bir yerde durmuş, sokağa bakıyordu, ama sokak boştu. Adamı saklayacak kadar büyük gölgeler yoktu; yakında sapmış olabileceği bir dönemeç yoktu; bir kapının açılıp kapandığını bildiren herhangi bir ses duyulmamıştı. Yine de adamın elinde bir anahtar olduğu ve evlerden birinin kapısını açıp içeri girdiği sonucuna vardı.

Bu tuhaf rastlantı ve tuhaf görüntüyü düşünerek avluya girdi. Her zamanki alışkanlıkla annesinin odasının pencerelerinin cılız ışıklarına bakarken, gözleri biraz önce kaybettiği figürle karşılaştı; adam küçük atık muhafazasının demir parmaklıklarına dayanmış, o pencerelere doğru bakıyor ve kendi kendine gülüyordu. Geceleri hep oralarda dolaşan avare kedilerin bazıları ondan korkmuşa benziyordu; o durunca onlar da durmuş ve duvarların, sundurmaların ve buna benzer güvenli yerlerin tepelerinden, onunkilerden çok farklı olmayan gözlerle ona bakıyorlardı. Bir an oyalanmak için durmuştu, ama sonra hemen yoluna devam etti, pelerininin ucunu omzuna atarak eğri büğrü basamakları çıktı ve kapıyı gürültüyle çaldı.

Clennam'ın şaşkınlığı kararlılıkla harekete geçmesini engelleyecek kadar büyük değildi. O da basamakları çıkarak kapıya geldi. Arkadaşı ona kibirli bir havayla baktı ve kendi kendine şarkı mırıldandı.

"Kim geçer bu yoldan bu geç saatte?
Compagnon de la Majolaine!
Kim geçer bu yoldan bu geç saatte?
Daima neşeyle!"

Sonra kapıyı tekrar çaldı.

"Sabırsızsınız, bayım," dedi Arthur.

"Öyleyim, bayım. Lanet olsun, bayım," dedi yabancı, "sabırsızlık karakterimde var!" Affery Hanımın kapıyı açmadan önce temkinli bir şekilde zincirlemesinin sesi ikisinin de o yöne bakmasına neden oldu. Affery elinde parlayan bir mumla kapıyı çok az araladı ve gecenin o saatinde kapıya öyle vuranın kim olduğunu sordu. "A, Arthur!" diye şaşkınlıkla ekledi, önce onu görünce. "Herhalde sen değildin? Ah, Tanrı bizi korusun! Hayır," diye haykırdı, diğerini görerek. "Yine o!"

"Hakikaten! Yine o, sevgili Bayan Flintwinch," diye haykırdı yabancı. "Kapıyı açın ve izin verin de sevgili dostum Jeremiah'yı kollarıma alayım! Kapıyı açın da bir an evvel Flintwinch'imi kucaklayayım!"

"Evde yok," diye haykırdı Affery.

"Çağırın gelsin!" diye haykırdı yabancı. "Flintwinch'imi çağırın bana! Ona İngiltere'ye vasıl olmuş ihtiyar Blandois'sının geldiğini söyleyin; küçük oğlunun, lahanasının, cancağızının burada olduğunu söyleyin! Kapıyı açın, güzel Bayan Flintwinch ve bu arada müsaade edin de yukan çıkıp hanımefendime iltifatlarımı –Blandois'nın hürmetlerini– takdim edeyim! Hanımefendi hâlâ hayattalar mı? Güzel. Açın o halde!"

Arthur gitgide artan bir şaşkınlık içindeyken Affery Hanım, bunun müdahale edilecek türden bir beyefendi olmadığına dair uyarıyormuş gibi gözlerini ona doğru belertip zinciri çekti ve kapıyı açtı. Yabancı resmiyetsiz bir edayla salona yürüdü, Arthur da peşinden gitti.

"Gönderin o halde! Halledin o halde! Flintwinch'imi getirin! Hanımefendiye geldiğimi bildirin!" diye haykırdı yabancı, taş zemini zangırdatarak.

"Rica etsem bana söyler misiniz, Affery," dedi Arthur, yüksek sesle ve sertçe, adamı öfkeyle tepeden tırnağa süzerek, "bu beyefendi kim?"

"Rica etsem bana söyler misiniz, Affery," diye tekrarladı yabancı, sıra ondaymış gibi, "bu –ha, ha, ha!– bu beyefendi kim?"

Tam zamanında Bayan Clennam'ın sesi üst kattaki odasından duyuldu, "Affery, ikisi de yukarı gelsin. Arthur, sen doğruca bana gel!"

"Arthur?" diye haykırdı Blandois, şapkasını koluna kadar uzattı ve attığı büyük adımı kesip topuklarını bir araya getirerek gösterişli bir reverans yaptı. "Hanımefendimin oğlu mu? Hanımefendimin oğluna sadakatim sonsuzdur!"

Arthur tekrar, öncekinden daha olumlu olmayan bir tavırla adama baktı ve cevap vermeden topuğunun üstünde dönerek merdivenlerden yukarı çıktı. Ziyaretçi de peşinden çıktı. Affery Hanım ise anahtarı ka-

pının arkasından aldı ve efendisini çağırmak üzere ustalıkla ortadan kayboldu.

Mösyö Blandois'yı daha önce bu odada görmüş bir görgü tanığı, Bayan Clennam'ın adamı şimdiki karşılayışında bir farklılık olduğunu gözlemlerdi. Bu, yüzünden belli olmazdı; bastırılmış tavrı ve oturmuş ses tonu eşit derecede denetimi altındaydı. Farklılık, adamın odaya girmesinden itibaren gözlerini bir an için yüzünden ayırmamasında ve iki ya üç kez, adam çok gürültü yapmaya başladığı zamanlarda, elleriyle dirseklerini sımsıkı kenetlemiş halde dimdik oturduğu koltuğunda ileri geri sallanmasındaydı; sanki adama istediği kadar dinleneceğine dair güvence verirmiş gibi. Bu Arthur'un gözünden kaçmadı; her ne kadar şu anki durumla öncekinin arasındaki fark gözlem gücünün dışında kalsa da.

"Madam," dedi Blandois, "beni oğlunuz Mösyö'ye takdim etme şerefini bahşedin. Bana öyle geliyor ki, madam, oğlunuz Müsyö benden şikâyet etmeye meyilli. Kibar değiller."

"Bayım," dedi Arthur çabucak, "her kimseniz ve her ne sebeple burada bulunuyorsanız, bu evin efendisi ben olsaydım hiç vakit kaybetmeden sizi dışarı çıkartırdım."

"Fakat değilsin," dedi annesi, ona bakmadan. "Maalesef mantıksız öfkeni tatmin edemeyeceksin, zira efendi sen değilsin, Arthur."

"Öyle bir iddiam yok zaten, anne. Bu şahsın buraya geliş tarzına itiraz ediyorsam ve herhangi bir yetkim olsa bir dakika daha burada bulunmasına tahammülüm yoksa, buna sizin namınıza itiraz ediyorum."

"İtiraz edilecekse," diye cevap verdi kadın, "ben kendi namıma itiraz edebilirim. Ve elbette ederim."

Uyuşmazlıklarının öznesi kendisini buyur ettiği koltuktan yüksek sesle güldü ve bacaklarını tokatladı.

"Hiçbir hakkın yok," dedi Bayan Clennam, her ne kadar doğrudan oğluna hitap etse de gözünü Blandois'dan ayırmadan, "herhangi bir beyefendi (hele başka bir ülkeden gelmiş bir beyefendi) hakkında senin ölçülerine uymadığı ya da tavırlarını senin kurallarına göre ayarlamadığı için en ufak bir peşin hükümle konuşamazsın. O beyefendinin de aynı sebeple sana itiraz etmesi mümkündür."

"Öyle ümit ederim," dedi Arthur.

"Beyefendi," diye devam etti Bayan Clennam, "daha evvelki bir vesilede son derece kıymetli ve mesuliyetli muhabirlerden bize bir tavsiye mektubu getirmişti. Beyefendinin şimdi buraya gelmekteki mak-

sadına aşina değilim. Bundan tamamen habersizim ve tabiatına dair hiçbir tahminde bulunmam beklenemez." Bu sözleri çok yavaş ve ağır bir vurguyla söylerken her zamanki çatık kaşları daha da çatılmıştı. "Lakin beyefendi maksadını izah ettiği vakit, ki Flintwinch döner dönmez bana ve Flintwinch'e bu iyiliği yapmasını rica edeceğim, şüphesiz aşağı yukarı işlerimizle alakalı olacaktır. Başka bir şey olamaz."

"Göreceğiz, madam!" dedi işadamı.

"Göreceğiz," diye onayladı kadın. "Beyefendi Flintwinch'le aşina ve hatırladığım kadarıyla beyefendi Londra'ya son geldiğinde kendisinin ve Flintwinch'in birlikte eğlendiklerini ve yarenlik ettiklerini işitmiştim. Bu odanın dışında olup biten çoğu şeyden haberdar olmuyorum ve onun ötesindeki küçük dünyevi şeylerin şıkırtıları beni pek alakadar etmiyor; fakat bunu işittiğimi hatırlıyorum."

"Doğru, madam. Bu doğru." Adam tekrar güldü ve kapıda mırıldandığı melodiyi ıslıkla çalmaya başladı.

"Bu sebeple, Arthur," dedi annesi, "beyefendi buraya bir tanıdık olarak geliyor, bir yabancı değil ve mantıksız öfkenin onu taciz etmesi teessüfle karşılanacak bir şey. Esef ediyorum. Bunu beyefendiye söylüyorum. Sen söylemeyeceksin, biliyorum; bu sebeple ben kendim ve Flintwinch namına söylüyorum, çünkü beyefendinin işi ikimizle."

O sırada aşağıdan kapının anahtarının kilitte döndüğü duyuldu ve kapı açılıp kapandı. Çok geçmeden Flintwinch ortaya çıktı. Girer girmez ziyaretçi koltuğundan fırladı ve kahkahalar atarak onu sımsıkı kucakladı.

"Nasıl gidiyor, aziz dostum!" dedi adam. "Flintwinch'im, dünya nasıl gidiyor? Gül renkli mi? Ne kadar iyi, ne kadar iyi! Ah, harika görünüyorsun! Ah, ilkbahar çiçekleri kadar genç ve taze görünüyorsun! Ah, iyi çocuk! Cesur çocuk, cesur çocuk!"

Adam Bay Flintwinch'i bu iltifatlarıyla boğarken bir yandan da iki eliyle diğerinin iki omzundan yakalamış, döndürüp duruyordu, ta ki bu beyefendinin bu koşullarda her zamankinden daha kuru ve daha çarpık olan sendelemeleri, neredeyse tükenmiş bir topacınki gibi olana kadar.

"Geçen sefer bana malum olmuştu ki daha iyi ve samimi bir şekilde tanışmamız icap ederdi. Sana de öyle geliyor mu, Flintwinch? Hâlâ geliyor mu?"

"Eh, hayır, efendim," diye sertçe karşılık verdi Bay Flintwinch. "Fevkalade değil. Otursanız iyi olmaz mıydı? Herhalde o port şarabından biraz daha istiyorsunuzdur?"

"Ah, seni küçük maskara! Seni küçük domuz!" diye haykırdı ziyaretçi. "Ha ha ha ha!" Ve dalgasının bir kapanış parçası olarak Bay Flintwinch'i itip tekrar yerine oturdu.

Arthur'un bunlara bakarken hissettiği şaşkınlık, kuşku, öfke ve utançtan dili tutulmuştu. Kendisine uygulanan itişin gücüyle iki veya üç metre geriye doğru dönmüş olan Bay Flintwinch, nefes darlığı dışında hiçbir değişikliğe uğramamış duyarsız yüz ifadesiyle kendini toparlamış ve Arthur'a sertçe bakmıştı. Bay Flintwinch, dışarıdan bakınca her zamankinden zerre kadar daha az ketum ve ruhsuz görünmüyordu; algılanabilecek tek fark, genelde kulağının altında olan kravat düğümünün başının arkasına doğru yürümüş olmasıydı. Orada bir torba peruğa[1] benzeyen, süsleyici bir ek oluşturuyor ve ona bir saraylı görünümü veriyordu. Bayan Clennam gözlerini Blandois'dan asla ayırmadığı için (ki biraz, sağlam bir bakışın aşağılık bir köpeğe yaptığına benzer bir etkisi vardı), Jeremiah da kendi gözlerini Arthur'dan hiç ayırmıyordu. Sanki zımnen farklı alanlara sahip çıkmakta anlaşmışlardı. Böy-

[1] Torba peruk: saçın bir kısmının bir torbaya sokulduğu, 18. yüzyılda popüler olmuş bir peruk tarzı –çn.

lece, arka plandaki sessizlikte Jeremiah çenesini kaşıyıp Arthur'a bir aletle düşüncelerini söküp çıkarmaya çalışıyormuş gibi bakıyordu.

Biraz sonra ziyaretçi, sessizliği bezdirici bulmuş gibi yerinden doğruldu ve sabırsız bir tavırla sırtını yıllardan beri yanmakta olan kutsal ateşe verdi. Bunun üzerine Bayan Clennam ellerinden birisini ilk kez hareket ettirerek ve çok hafif bir kovma hareketiyle konuştu:

"Lütfen bizi işimizle baş başa bırak, Arthur."

"Gönülsüzce bırakacağım, anne."

"Nasıl bırakırsan bırak," dedi kadın. "Lütfen bizi bırak. Buraya bir yanm saatini gömmeyi kendine vazife olarak gördüğün başka bir zaman yine gelirsin. İyi geceler."

Eldivenli parmaklarından birini her zamanki geleneklerine göre onunkilerden birine değdirmek üzere kaldırdı, adam da dudaklarını alnına dokundurmak için tekerlekli sandalyenin üzerine eğildi. O zaman, kadının yanağının her zamankinden daha gergin ve daha soğuk olduğunu düşündü. Bay Flintwinch'in iyi arkadaşı Bay Blandois'ya doğru yükselen gözlerinin yönünü izlerken, Bay Blandois aşağılayıcı bir tavırla parmağını ve başparmağını yüksek sesle bir kez şaklattı.

"Sizin – iş arkadaşınızı annemin odasında bırakıyorum, Bay Flintwinch," dedi Clennam, "şaşkınlıkla ve büyük bir isteksizlikle."

Sözü edilen kişi parmağını ve başparmağını yine şaklattı.

"İyi geceler, anne."

"İyi geceler."

"Bir zamanlar bir arkadaşım vardı, sevgili yoldaşım Flintwinch," dedi Blandois, bacaklarını açmış ateşin önünde duruyordu ve bunu Clennam'ın çıkmak üzere attığı adımlan durdurmak için söylediği o kadar belliydi ki diğeri kapının önünde oyalandı. "Bir zamanlar bir arkadaşım vardı, bu şehrin karanlık tarafı ve yollarıyla ilgili o kadar çok şey duymuştu ki kendisini yerin altına indirmeye niyetli iki insanla gece tek başına kalmaya itimat edemezdi. Tanrım! Bunun gibi itibarlı bir evde bile, eğer bedenen onlardan çok daha güçlü değilse. Hah! Ne ödlek herif, değil mi Flintwinch'im! Ha?"

"İtin tekiymiş, efendim."

"Haklısın! İtin teki. Lakin onların güç kullanmadan da kendisini susturma iradesine sahip olduklarını bilmese bunu yapmazdı, Flintwinch'im. Bu şartlarda bir bardak su bile içmezdi –bunun gibi itibarlı bir

evde bile, Flintwinch'im– önce onlardan birinin içtiğini ve yuttuğunu görmesi icap ederdi!"

Konuşmaya tenezzül etmeyen, zaten neredeyse boğulacakmış gibi olduğu için istese de konuşacak halde olmayan Clennam sadece ziyaretçiye bir göz attı ve odadan çıktı.

Ziyaretçi onu bir de veda şaklatmasıyla selamladı ve burnunu bıyığının üstüne, bıyığını da burnunun altına getirerek uğursuz ve çirkin bir biçimde sırıttı.

"Tanrı aşkına Affery," diye fısıldadı Clennam, kadın karanlık salonda onun için kapıyı açarken ve o da el yordamıyla gece gökyüzünün manzarasına doğru ilerlerken, "burada neler oluyor?"

Kadının da beti benzi atmıştı, karanlıkta durmuş, başının üstüne attığı önlüğünün arkasından alçak, sönük bir sesle konuşuyordu.

"Bana hiçbir şey sormayın, Arthur. O kadar uzun zamandır bir rüyadayım ki. Gidin!"

Dışarı çıktı ve kadın kapıyı arkasından kapattı. Annesinin odasının pencerelerine baktı. Sanki san jaluzilerin solgunlaştırdığı loş ışık da Affery'yi taklit ediyor ve mırıldanıyordu: "Bana bir şey sorma. Git!"

Bölüm XI
Küçük Dorrit'ten Bir Mektup

Sevgili Bay Clennam,

Son defasında söylediğim gibi en iyisi kimsenin bana yazmamasıydı ve bu sebeple, size bir küçük mektup daha gönderirsem onu okumak haricinde bir zahmet çıkarmayacağından (belki de bunun için dahi boş vakit bulamayabilirsiniz, lakin bir gün okuyacağınızı ümit ederim), şimdi size tekrar yazmak için bir saat ayırıyorum. Bu sefer Roma'dan yazıyorum.

Biz Venedik'ten Bay ve Bayan Gowan'dan evvel ayrıldık, lakin onlar yolda bizim kadar uzun zaman geçirmediler ve aynı şekilde seyahat etmediler, neticede biz geldiğimizde onları burada, Via Gregoriana denen bir lojmanda bulduk. Zannedersem biliyorsunuz.

Şimdi size onlarla alakalı elimden gelen her şeyi nakledeceğim, zira en çok işitmek istediğiniz şeyin bu olduğunu biliyorum. Onlarınki çok rahat bir pansiyon değil, belki de ilk bakışta size göre

daha olumsuz düşündüm, zira siz birçok farklı ülkede bulunmuş ve birçok farklı örfü görmüşsünüz. Elbette yakın zamanlara kadar alıştığımdan çok, çok daha iyi bir yer –milyonlarca misli– ve zannedersem kendi gözlerimle değil, onun gözleriyle bakıyorum. Zira bana büyük bir sevgiyle anlatmış olmasa dahi daima müşfik ve mesut bir evde yetiştirilmiş olduğu bellidir.

Orası hayli karanlık, ortak bir merdivenle çıkılan, oldukça çıplak bir pansiyon ve Bay Gowan'ın resim yaptığı yer neredeyse tamamen boş bir odadır. Pencereler kilitlenmiş ve duvarların her yeri daha önce orada yaşamış kişiler tarafından tebeşir ve odun kömürüyle çizilmiş –ah– zannedersem yıllarca! Oda kırmızıdan ziyade toz rengi bir perdeyle bölünmüş ve perdenin arkasındaki kısım mahrem oturma odası haline getirilmiş. Onu orada ilk gördüğümde yalnızdı, işi elinden düşmüştü ve pencerelerin üstlerinden parlayan gökyüzüne bakıyordu. Söylersem lütfen rahatsız olmayın, fakat ümit ettiğim kadar havadar veya parlak veya neşeli veya çok mesut ya da salim değildi.

Bay Gowan'ın Papişin resmini yapması sebebiyle (ki bunu yaparken görmüş olmasaydım benzeteceğimi pek zannetmiyorum) o zamandan beri onunla birlikte olma fırsatı buldum. O çok yalnız. Hakikaten de çok yalnız.

Onu ikinci sefer görüşümü nakledeyim mi? Bir gün, öğleden sonra saat dört ya da beş gibi kendi başıma dolaşabildiğim bir esnada onu görmeye gitmiştim. O sırada yalnız başına yemek yiyordu ve tek kişilik yemeği başka bir yerden, içinde ateş yanan bir nevi mangalın üstünde getirilmişti ve görebildiğim kadarıyla onu getiren ihtiyar haricinde hiçbir refakatçısı ya da refakatçı beklediği yoktu. Adam onu eğlendirmek için uzun bir hikâye anlatıyordu (duvarlann dışında, bir azizin taştan heykeline yakalanan haydutlarla alakalı). Çıktığımda bana, "Zira bu kadar güzel olmasa da benim de bir kızım var," demişti.

Şimdi onun hakkında bir şeyler daha söylemeden evvel Bay Gowan'dan bahsetmeliyim. Onun güzelliğine hayran olmalı ve onunla gurur duymalı, zira herkes onu methediyor ve ona çok düşkün olmalı, hiç şüphem yok – lakin kendi usulünce. Onun usulünü bilirsiniz ve benim gibi sizin de gözünüze ihmalkâr ve hoşnutsuz görünüyorsa, bu görüşümün ona münasip olabileceğini düşünmek-

te haklıyım demektir. Size öyle görünmüyorsa tamamen hatalı olduğuma eminim; zira hep aynı kalmış zavallı çocuğunuz sizin irfan ve ihsanınıza, gayret etse bile açıklayamayacağı kadar çok güvenir. Fakat korkmayın, gayret etmeyeceğim.

Bay Gowan huzursuz ve memnuniyetsizliği sebebiyle (siz öyle düşünüyorsanız ben de öyle düşünüyorum) kendisini mesleğine pek veremiyor. Hiçbir şeyi kararlılık ya da sabırla yapmıyor; her şeyi aynı şekilde ele alıp yere fırlatıyor, bir şeyleri yapıp sonra bozuyor, umurunda değil. Resim yapmaya oturduklarında Papişle konuşmasını duyduğumdan beri acaba kendisine inanmadığı için mi başkalarına da inanmadığını merak ediyorum. Öyle mi? Bununla ilgili ne diyeceğinizi merak ediyorum! Nasıl görüneceğinizi biliyorum ve Demir Köprü'de benimle konuştuğunuz zamanki sesinizi işitir gibi oluyorum.

Bay Gowan, burada mevcut en iyi muhitle epeyce gezip tozuyor –bundan keyif alıyor ya da hoşlanıyor gibi görünmese de– ve bazen hanımefendi de ona refakat ediyor, fakat son zamanlarda çok az çıktı. Zannedersem onun hakkında tutarsız konuşma tarzlarının olduğunu fark ettim, sanki Bay Gowan'la evlenmekte büyük bir şahsi çıkarı varmış gibi; öte yandan aynı insanlar onu kendileri veya kızları için asla istemezler. Sonra, skeç yapmak için kırlara gidiyor; ziyaretçilerin bulunduğu her yerde geniş bir tanıdık muhiti var ve çok iyi biliniyor. Bütün bunların yanı sıra evinde de evin dışında da hep yanında olan bir arkadaşı var, ama bu arkadaşına çok soğuk davranıyor ve ona davranışlarında da bir belirsizlik var. Lakin eminim (zira bana öyle söyledi), bu arkadaşından hoşlanmıyor. Bana da o kadar itici geliyor ki halen buradan uzakta olması içimi rahatlatıyor. Onun da çok rahatlatıyordur!

Fakat bilhassa bilmenizi istediğim şey, ki sizi rahatsız edeceğimden korkmama rağmen bu kadar çok şey anlatmaya karar vermiş olmamın sebebi şudur: Bayan Gowan o kadar hakikatli ve sadık ki, tüm sevgisinin ve vazifesinin ebediyete kadar onun olduğunu o kadar iyi biliyor ki ölünceye kadar onu seveceğinden, ona hayran olacağından, onu methedip tüm hatalarını gizleyeceğinden emin olabilirsiniz. Onları gizlediğini ve daima kendinden bile gizleyeceğini düşünüyorum.

Ona asla geri alınamayacak bir kalp verdi ve Bay Gowan ne kadar zorlarsa zorlasın onun sevgisini asla yıpratamayacak. Bundaki

hakikati, her şeyi benden çok daha iyi bildiğiniz gibi biliyorsunuz; lakin nasıl bir tabiata sahip olduğunu ve ne kadar iyilikle anılsa az olacağını söylemeden edemiyorum.

Bu mektupta onu henüz onun adıyla anmadım, fakat artık o kadar yakınız ki sessizce birlikte olduğumuz zamanlarda bunu yapıyorum ve o da bana benim adımla hitap ediyor – yani Hıristiyan ismimle değil, sizin bana verdiğiniz adla. Bana Amy demeye başladığında ona kısa hikâyemi anlattım ve bana daima Küçük Dorrit dediğinizi söyledim. Ona bu adın benim için diğerlerinden çok daha kıymetli olduğunu anlattım, dolayısıyla o da bana Küçük Dorrit diye hitap ediyor.

Belki de babasından veya annesinden henüz haber almadınız ve kızlarının bir erkek bebeği olduğunu bilmiyor olabilirsiniz. Sadece iki gün evvel doğdu, onlar geldikten hemen bir hafta sonra. Bu onları çok mesut etti. Fakat her şeyi anlatıyorsam bunu da size söylemem lazım; zannedersem Bay Gowan'la ilgili bir baskı altındalar ve onlara karşı alaycı muamelesiyle ona olan sevgilerini küçümsediğini hissettiklerini zannediyorum. Daha dün Bay Meagles'ın renginin attığını ve kalkıp çıktığını gördüm, sanki bunu açıkça söylemekten korkmuş ve bu yolla kendini durdurmuş gibiydi. Yine de eminim ikisi de o kadar düşünceli, güler yüzlü ve makul ki onları affeder. Onlar hakkında iyi düşünmemek elinde değildir.

Bütün bunları okumak için son noktada durdum. İlk bakışta kendi adıma anlamaya ve anlatmaya çalışıyormuşum gibi geldi, öyle ki neredeyse göndermemeye meyilliydim. Fakat biraz düşününce, bir an evvel sadece sizin için dikkatli olduğumu ve fark ettiğim şeyleri fark etmiş olduğumu bildiğiniz için daha da ümitlendim, zira sizin ona olan alakanız beni uyandırmıştı. Hakikaten de bunun doğru olduğundan emin olabilirsiniz.

Ve şimdi, bu mektubun konusunu tamamladığıma göre, söyleyecek çok şeyim kalmadı.

Hepimiz gayet iyiyiz ve Fanny her geçen gün biraz daha iyileşiyor. Bana karşı ne kadar nazik olduğunu ve benim için ne zahmetlere katlandığını bilemezsiniz. Bir sevgilisi var, evvela ta İsviçre'den, sonra da ta Venedik'ten beri onu takip etti ve bana onu her yerde takip edeceğini açıkladı. Benimle bu hususta konuşması beni çok şaşırttı, lakin öyle oldu. Ne diyeceğimi bilemedim, ama

neticede bunu yapmamasının daha iyi olacağını söyledim. Zira Fanny (ona bunu söylemedim) ona uyamayacak kadar neşeli ve zekidir. O yine de takip edeceğini söyledi. Benim ise tabii ki sevgilim yok.

Bu uzun mektubun buralarına kadar gelecek olursanız belki de, herhalde Küçük Dorrit bana seyahatleri hakkında bir şeyler söylemeden bırakmaz ve kati olarak bunun vakti geldi diyeceksiniz. Bence hakikaten öyle, lakin size ne anlatacağımı bilmiyorum. Venedik'ten ayrıldığımızdan beri Cenova ve Floransa da dahil birçok harika yerde bulunduk ve o kadar çok harika manzara gördük ki düşününce başım dönüyor. Fakat siz benim anlatabileceklerimden çok daha fazlasını bana anlatabilirsiniz, dolayısıyla neden izahatlarım ve tariflerimle sizi yorayım?

Sevgili Bay Clennam, size daha evvel seyyah zihnimdeki zorluklardan bahsetme cesaretini bulduğuma göre şimdi de korkaklık etmeyeceğim. Sık sık düşündüklerimden biri de şu: Bu şehirler ne kadar eski olsalar da yaşları benim zihnimde, iki üç tanesi hariç, mevcudiyetlerinden haberim dahi olmadan, eski duvarlarımızın dışındaki hiçbir şeyi bilmeden yaşadığım bütün o zaman boyunca hep yerlerinde olmaları kadar şaşırtıcı değil. Bunda melankolik bir şey var ve sebebini bilmiyorum. Pisa'nın meşhur meyilli kulesini görmeye gittiğimizde parlak, güneşli bir gündü. Kule ve yakınlardaki binalar o kadar yaşlı, yeryüzü ve gökyüzü o kadar genç görünüyordu ve yerdeki gölgesi o kadar yumuşak ve münzeviydi ki! Evvela ne kadar güzel, ne kadar tuhaf olduğunu değil de şunu düşündüm: "Ah, kaç kez duvarın gölgesi odamıza düşerken ve o yorgun ayaklar avluyu adımlarken – ah, burası daha önce kaç kez bugün olduğu kadar sessiz ve hoş olmuştur!" Beni kahretti. Kalbim o kadar doldu ki, mâni olmaya çalıştım fakat gözlerimden yaşlar fışkırdı. Ve sık sık aynı şeyi hissediyorum, sık sık.

Biliyor musunuz, talihimiz değişeli beri eskisinden daha çok hayal kurduğumu düşünsem de aslında hep kendimi çok daha genç hayal ederdim! Çok yaşlı olmadığımı söyleyebilirsiniz. Hayır, fakat demek istediğim bu değil. Kendimi hep dikiş dikmeyi öğrenen bir çocuk olarak hayal ettim. Sık sık kendimi orada hayal ettim, avluda bildiğim ve unutmuş olacağımı düşündüğüm

çehreleri görerek; lakin sık sık yurtdışında –İsviçre, Fransa ya da İtalya'da; nerede olursak olalım– daima o küçük çocuk gibiydim. Bayan General'e, kendime dair ilk anılarımda üzerimde olan yamalı kıyafetlerimle gittiğimi hayal ettim. Venedik'te akşam yemeğinde birçok misafirle beraber yerimi aldığımda üzerimde sekiz yaşındayken zavallı annem için giydiğim ve tel tel dökülene ve artık tamir edilemez hale gelene kadar üstümden çıkarmadığım yas kıyafetlerimi giymiş olduğumu hayal ettim. Misafirlerin bunu babamın zenginliğiyle ne kadar münasip görmeyeceklerini ve gizlemek istediklerini aşikâr ettiğim için onu ve Fanny'yi ve Edward'ı nasıl hoşnutsuz edeceğimi ve utandıracağımı düşünmek benim için büyük bir sıkıntı oldu. Lakin sırf bunu düşünüyorum diye o küçük çocuğu büyütemedim ve aynı anda da masada, akşam yemeğinin masraflarını hesaplamak ve bunların nasıl telafi olacağını düşünmekten kalp ağnları içinde oturduğumu hayal ettim. Talihlerimizdeki değişimi hiç hayal etmedim; o unutulmaz sabah vaktinde bunu bildirmek için benimle geri gelişinizi hayal etmedim; sizi bile hayal etmedim.

Sevgili Bay Clennam, sizi –ve diğerlerini– gündüzleri fazlasıyla düşündüğüm için geceleri sizin etrafınızda dolaşacak düşüncelerim tükeniyor olabilir. Zira şimdi size itiraf etmem lazım ki vatan hasreti çekiyorum; evimi öyle şevk ve samimiyetle özlüyorum, hatta bazen kimse görmediğinde gözlerim doluyor. Ondan daha fazla yüz çevirmeye tahammülüm yok. Bazen o yöne döndüğümüzde, bu birkaç kilometre için dahi olsa ve yakında tekrar uzaklaşacağımızı bilsem de kalbim birazcık hafifliyor. Fakirliğimin ve sizin nezaketinizin sahnesini öyle sevgiyle anıyorum ki. Sevgiyle, sevgiyle!

Zavallı çocuğunuzun İngiltere'yi bir daha ne zaman göreceğini Tanrı bilir. Hepimiz buradaki hayattan hoşnutsuz (ben hariç) ve hiçbir dönüş planımız yok. Sevgili babam, önümüzdeki bahar sonu mülkle alakalı bazı işler için Londra'ya ziyarette bulunacak, lakin beni onunla birlikte götüreceğine dair hiç ümidim yok.

Bayan General'in direktifleriyle biraz ilerleme göstermeye çalıştım ve ümit ederim ki eskisi kadar sıkıcı değilimdir. Size bahsettiğim o zor lisanları da neredeyse kolayca anlayıp konuşmaya başladım. Son yazdığım esnada sizin ikisini de bildiğinizi

hatırlamamıştım; fakat daha sonra hatırladım ve bana çok yardımı oldu. Tanrım sizi korusun, sevgili Bay Clennam. Lütfen beni unutmayın,

Daima minnettar ve sevgiyle dolu,

KÜÇÜK DORRIT'iniz.

Not: Minnie Gowan'ın onu en iyi şekilde hatırlamanızı hak ettiğini bilhassa unutmayın. Onu ne kadar cömertlikle veya iyilikle ansanız azdır. Geçen zaman Bay Pancks'i unuttum. Lütfen kendisini görürseniz Küçük Dorrit'in hürmetlerini aktarınız. Küçük D.'ye çok iyi davranmıştı.

Bölüm XII
Büyük Bir Vatanseverler Konferansı Gerçekleşiyor

Merdle'ın ünlü adı her geçen gün ülkede daha da ünlü oldu. Hiç kimse bu büyük şöhretin sahibi Merdle'ın sağ veya ölü herhangi birine ya da herhangi dünyevi bir şeye bir yararı olduğunu görmemişti; hiç kimse herhangi bir yol ya da sapak, acı ya da zevk, çalışma ya da dinlenme, gerçek ya da hayal gibi, Âdemoğullarının yürüdüğü sayısız yoldan birinde herhangi bir yaratık için iki paralık mum ışığı tutacak bir yetki ya da söz sahibi olup olmadığını bilmiyordu; hiç kimsenin bu tapınma nesnesinin yapıldığı kilin, içinde insan görüntüsünü paramparça olmaktan koruyan, için için yanan bir fitil tıkalı, en adi kilden başka bir şey olduğunu varsayması için en küçük bir neden yoktu. Herkes biliyordu (veya bildiğini sanıyordu) ki kendi kendini çok zengin etmişti ve sırf bu yüzden, Tanrısının bir kütük ya da sürüngendeki karanlık ruhunu teskin etmek için yerdeki deliğinden çıkan en karanlık vahşiden bile daha alçakça ve daha bağışlanmaz bir şekilde önünde secde ediyorlardı.

Hayır, bu tapınağın rahipleri için önlerindeki adam tamahkârlıklarına karşı bir itirazdı. Kalabalıklar güven üzerine ibadet ediyordu –daima açıkça nedenini bilerek– ama sunaktaki görevliler için adam alışıldığı şekilde gözlerinin önündeydi. Şölenlerine katılırlardı, o da

onların şölenlerine. Hizmetinde daima bir hayalet vardı, bu rahiplere şöyle sorardı: "Güvendiğiniz ve seve seve şereflendirdiğiniz işaretler bu adamın bu kafası, bu gözleri, bu konuşma tarzı, tonu ve tavrı mı? Geçiştirme Ofisinin manivelaları ve insanların yöneticileri sizsiniz. Yarım düzineniz yaka paça birbirine girse sanki toprak ana başka yönetici doğuramazmış gibi gelir. Vasfınız, bu adamı kabul eden, ona dalkavukluk eden ve onu öve öve bitiremeyen insanların üstün bilgilerine sahip olmanızda mı yatıyor? Veya aranızda göründüğü zamanlarda size illaki gösterdiğim işaretler hakkında doğru hükmü verebilecek yetkiye sahipseniz, vasfınız üstün dürüstlüğünüz müdür?" Bunlar, Bay Merdle hakkında şehirde sürekli dolaşan ve bastırılması gerektiği zımnen anlaşılmış olan iki çirkin soruydu. Bayan Merdle yurtdışında olmasına rağmen Bay Merdle hâlâ büyük evinin içinden ziyaretçilerin akmasına izin veriyordu. Bunlardan birkaçı kuruluşa dostça sahip çıktı. Üç ya da dört seçkin hanımefendi birbirine, "Önümüzdeki perşembe günü sevgili Merdle'ımızın orada yemek yiyelim. Kimi çağıracağız?" derdi. Akabinde sevgili Merdle'ımız talimatlarını alırdı. Bütün ağırlığıyla masadaki ziyaretçilerin arasında oturur ve sonrasında bütün hantallığıyla misafir odalarında dolanırdı; dikkat çekici tek yanı, ayak altında olmanın dışında eğlenceyle hiçbir alakası olmamasıydı.

Başkâhya, bu büyük adamın hayatının İntikamcı Ruhu, sertliğinden bir nebze bir şey kaybetmemişti. Bu akşam yemeklerine göğüs orada olmadığı zaman da göğsün varlığında başka akşam yemeklerine baktığı gibi bakıyordu ve gözü Bay Merdle için bir şahmerandı. O katı bir adamdı ve hiçbir zaman bir tabak ya da bir şişe şarap gözünden kaçmazdı. Kendi ölçütlerine uymadığı sürece bir akşam yemeği verilmesine asla müsaade etmezdi. Masayı kendi haysiyetine göre hazırlardı. Misafirler ikram edilenleri yemek isterlerse bir itirazı olmazdı; ama servis aslında rütbesinin hakkı için yapılıyordu. O servis masasının yanına gelip durduğunda, "Ben şu anda önümde olana bakmak ve bundan aşağı hiçbir şeye bakmamak üzere bu vazifeyi kabul ettim," der gibiydi. Başkanlık eden göğsü özlüyorsa da bu, kaçınılmaz koşullardan ötürü kendi statüsünün geçici olarak yoksun bırakıldığı bir parçasıydı, tıpkı bir orta süsünü ya da bankacıya gönderilmiş kaliteli bir şarap soğutucusunu özlediği gibi.

Bay Merdle bir Barnacle yemeği için davetiye dağıttı. Lord Decimus orada olacaktı, Bay Tite Barnacle orada olacaktı, hoş genç Barnacle ora-

da olacaktı ve Meclis tatile girdiğinde Şeflerine övgüler cıvıldayarak taşrada dolaşan Parlamento Barnacle'ları Korosu da orada temsil edilecekti. Büyük bir vesile olarak değerlendiriliyordu. Bay Merdle, Barnacle'ları alacaktı. O ve soylu Decimus arasında bazı hassas küçük görüşmeler yapılmıştı –hoş tavırlı genç Barnacle müzakereci olarak rol almıştı– ve Bay Merdle, büyük itibarının ve büyük zenginliklerinin ağırlığını Barnacle'larla ölçmeye karar vermişti. Kötü niyetli kişiler kayırmacılık yapıldığından şüphelendi; kayırmacılıkla ölümsüz İnsanlık Düşman'ının taraftarlığını sağlamak mümkün olsaydı Barnacle'lar belki de onu bile kayırırdı; tabii memleketin menfaati için, memleketin menfaati için.

Bayan Merdle bu muhteşem eşine, Whittington'ın[1] zamanından beri gelmiş geçmiş tüm İngiliz Tüccarların toplamının baştan aşağı bir metre derinliğinde altın kaplanmışından daha değersiz olduğunu iddia etmenin küfür sayıldığı bu muhteşem eşine, Roma'dan art arda, Edmund Sparkler'ın geçimini sağlamak için zamanın çoktan geldiğini usandırıcı bir ısrarla vurgulayan birkaç mektup yazmıştı. Bayan Merdle, Edmund davasının çok acil olduğunu ve doğrudan doğruya iyi bir şey yapmasının sonsuz avantajlarının ortaya çıkabileceğini kendisine göstermişti. Bayan Merdle'ın bu önemli konudaki fiillerinin dilbilgisel yapısında yalnızca bir hal vardı: emir kipi; bu halin de yalnızca bir zaman eki vardı: şimdiki zaman. Bayan Merdle'ın fiilleri Bay Merdle'ın çekimine öyle acilen sunulmuştu ki durgun kanı ve uzun ceket manşetleri hayli tedirgin olmuştu.

Bu tedirginlik halindeyken Bay Merdle gözlerini Başkâhyanın ayakkabılarının çevresinde, o muazzam yaratığın düşüncelerinin göstergelerine kaldırmadan kaçamak bir şekilde yuvarlayarak, kendisine özel bir akşam yemeği verme niyetini belirtti: çok büyük bir akşam yemeği değil, çok özel bir akşam yemeği. Başkâhya, buna cevaben, bu yönde yapılabilecek en pahalı şey hususunda herhangi bir itirazının olmadığını belirtmişti. İşte o akşam yemeğinin günü şimdi gelmişti.

Bay Merdle misafir odalarından birinde sırtı şömineye dönük vaziyette, önemli misafirlerinin gelmesini bekliyordu. İyice yalnız olmadığı sürece sırtını ateşe vermeye nadiren cüret eder ya da asla cüret etmezdi. Başkâhyanın yanında böyle bir şey yapamazdı. O anda baskıcı uşağı odaya girecek olsa, o her zamanki zabıta tavrıyla bileklerini kenetler

[1] Dört kez Londra Belediye Başkanlığı yapmış olan Sir Richard Whittington (1358 – 1423) –çn.

ve şömine halısında ileri geri yürür ya da pahalı mobilyaların arasında sinsi sinsi dolanırdı. Ateş yükseldiğinde saklandıkları yerlerden çıkan, sonra azaldığında geri kaçan sinsi gölgeler, bu kadar rahatlamasını görmek için yeterli tanıklardı. Hatta onlara attığı rahatsız bakışların herhangi bir anlamı varsa yeterli olmaktan da daha fazlasıydılar.

Bay Merdle'ın sağ eli akşam gazetesiyle doluydu, akşam gazetesi de Bay Merdle ile. Harika girişimciliği, harika serveti, harika Bankası, o gece o akşam gazetesinin yağlı yemeğiydi. Baş tasarımcısı, kurucusu ve yöneticisi olduğu harika Banka birçok Merdle harikasının en sonuncusuydu. Üstelik bu fevkalade başarılarının ortasında son derece mütevazı olan Bay Merdle, küçük gemiler akşam yemeğine yelken açarken kendi şömine halısının üzerinde ayaklarını açıp duran bir ticari Rodos Heykelinden ziyade, evine haciz yoluyla sahip olmuş bir adama benziyordu.

Bakın limana gelen şu gemilere! İlk gelen, sevimli genç Barnacle oldu; ama Baro onu merdivende yakaladı. Her zamanki gibi çift camlı gözlüğü ve hafif jüri eğilmesiyle güçlenmiş Baro, sevimli genç Barnacle'ı gördüğü için aşırı bir sevinçle doluydu ve "Biz avukatların dediği gibi, kürsüye çıkıp hususi bir mütalaa mı alacağız acaba," diye yorumda bulundu.

"Hakikaten," dedi adı Ferdinand olan şen şakrak genç Barnacle, "nasıl yani?"

"Hayır," dedi Baro gülümseyerek, "siz bilmiyorsanız ben nasıl bilebilirim? Siz mabedin en derin ibadethanesindesiniz; bense dışarıdaki hayranlık meydanındayım."

Baronun eli, başa çıkmak zorunda olduğu müşteriye göre hafif ya da ağır olabilirdi. Ferdinand Barnacle'la ise tüy gibiydi. Baro aynı şekilde daima mütevazı ve kendi usulünce kendini alçaltan bir adamdı. Çok çeşitli yönleri olan bir adamdı, ama bütün kalıplarının dokusundan geçen bir ana iplik vardı. İlişki içinde olduğu her şahıs, onun gözünde bir jüri üyesiydi ve o da o jüri üyesini ikna etmeliydi.

"Şanlı ev sahibimiz ve dostumuz," dedi Baro, "parlak ticari yıldızımız siyasete mi giriyorlar?"

"Girmek mi? Bir süredir Parlamentoda zaten," dedi sevimli genç Barnacle.

"Sahiden," dedi Baro, özel jüri üyeleri için sakladığı hafif komedi kahkahasıyla, ki bu, avam jürilerdeki komik tüccarlar için kullandığı düşük komedi kahkahasından tamamen farklıydı. "Bir süredir Parla-

mentoda. Lakin yıldızımız şimdiye kadar hep tereddütlü ve titrek bir yıldızdı? Hm?"

Ortalama bir tanık, bu "Hm?" karşısında olumlu bir cevap vermeye tahrik olabilirdi, ama Ferdinand Barnacle merdivenlerden yukarı çıkarken Baroya bilen gözlerle baktı ve hiçbir cevap vermedi.

"Tam da öyle, tam da öyle," dedi Baro, başını sallayarak, çünkü bu şekilde savsaklanmaya razı değildi, "ve bu sebeple kürsüye çıkıp hususi bir mütalaa almaktan bahsettim – yani bunun rabıtalı ve ciddi bir vesile olduğunu kastettim, Kaptan Macheath'in,[1] 'Hâkimlerle tanışıldı: korkunç bir gösteri!' dediği zamanki gibi. Görüyorsunuz, avukatların Kaptan'dan alıntı yapacak kadar liberal olduklarını görüyorsunuz, her ne kadar Kaptan bize çok sert davransa da. Yine de zannedersem Kaptan'ın bir kabulünü delil takdim edebilirim." Baro burada başını şakacı bir tavırla eğdi, konuşmasının hukuksal akışında daima dünyadaki en iyi lütufkârlıkla kendisini toparlayan adam havasını üstlenirdi. "Kaptan'ın bu Kanunu kabaca kabul etmesi en azından tarafsız olmak niyetidir. Zira ne der Kaptan, eğer doğru bir şekilde alıntı yapabilirsem – yapamazsam da," dedi çift gözlüğünü hafif komedi tadında arkadaşının omzuna dokundurarak, "bilgili dostum beni tashih edecektir:

---

[1] Kaptan Macheath, John Gay'in (1685-1732) *Dilenci Operası*'nın (1728) kahramanıdır –çn.

'Kanunlar yapılalı beri her mertebede
Zaptetmek için kötülüğü hem bende hem herkeste
Hayret neden yok daha seçkin dostlarımız
Tyburn Ağacının tepesinde'"[1]

Bu sözler onları Merdle'ın ateşin önünde durduğu misafir odasına götürdü. Bay Merdle, Baronun içeri ağzında böyle bir referansla girişinden o kadar şaşkına dönmüştü ki Baro, Gay'i alıntıladığını açıklamak zorunda kaldı. "Muhakkak ki bizim Westminster Salonu mercilerinden biri değil," dedi, "ama yine de son derece pratik Bay Merdle gibi dünyayı bilen biri için tamamen değersiz de değildir."

Bay Merdle bir şey söyleyecekmiş gibi durdu, ama hemen sonra vazgeçmiş gibi bir ifade takındı. Bu boşluk Piskoposun teşrif ettiğinin ilan edilmesi için fırsat yarattı. Piskopos uysallıkla fakat güçlü ve hızlı adımlarla, yedi fersahlık bayramlık ayakkabılarını giyip herkesin tatmin edici bir durumda olduğunu görmek için dünyayı dolaşmak istiyormuşçasına içeri girdi. Piskoposun bu özel durumun önemine dair hiçbir fikri yoktu. Onun tavrındaki en dikkate değer özelliği buydu. O berrak, taze, neşeli, yavan ama şaşırtıcı derecede de masumdu.

Baro, Bayan Piskoposun sağlığıyla ilgili kibar sorularını takdim etmek için yanaştı. Bayan Piskopos bir Kiliseye Kabul ayini esnasında soğuk alma talihsizliğini yaşamıştı, ancak şimdi iyi durumdaydı. Genç Bay Piskopos da iyiydi. Genç karısı ve küçük ailesiyle birlikte Ruhların Tedavisindeydi. Sonra Barnacle Korosu temsilcileri içeri girdi, onların arkasından da Bay Merdle'ın hekimi. Kapıdan içeri giren her kişiye biraz gözüyle, biraz da göz camıyla bakan Baro, kimle konuşuyor olursa olsun, neden söz ediyor olursa olsun, bazı becerikli yöntemlerle, üstlerine geliyormuş gibi görünmeden aralarına giriyor, her jüri üyesi beyefendinin kendi kişisel gözde noktasına dokunuyordu. Koronun bir bölümüyle geçen gece lobiye giren ve yanlış tarafa oy veren uykulu üye hakkında gülüştü, başkalarıyla da, kamu hizmetine ve kamu parasına yönelik doğadışı bir ilgiye sahip olması engellenemeyen yenilikçi ruhu kınadı, hekimle genel sağlık üzerine söylenecek bir çift sözü ve ayrıca ondan öğrenmek istediği bir şey vardı: sorgulanamaz bir bilgeliğe ve parlak bir terbiyeye sahip profesyonel bir adamla ilgili bir şey. Ancak bu referansların en gelişmiş halleriyle

[1] İdam sehpası –çn.

şifa sanatının başka profesörlerinin mülkiyetinde olduğuna inanıyordu (jüri eğilmesi) – ki daha evvelsi gün bu kişiler şahit kürsüsündeydi ve çapraz sorgu yoluyla bu yeni tedavi biçiminin savunucularından olduğunun iddia edildiği anlaşılmıştı, ki bu da Baroyu biraz –ha?– ettirmişti, eh, Baro da öyle düşünmüştü; Baro düşünmüş ve Hekimin de öyle diyeceğini ummuştu. Hekimlerin nerede anlaşamadığına karar vermeye yeltenmeden, olaya bir sözde hukuki nüfuz değil de yalnızca bir sağduyu meselesi olarak bakınca Baroya öyle geliyordu ki, bu sisteme –böyle büyük bir yetki karşısında olabilir– Zırva denebilir miydi? Ah! Böyle cesaretlendirilince artık Zırva diyebilirdi ve artık Baronun zihni rahatlamıştı.

Bu arada, Dr Johnson'ın meşhur tanıdığı gibi aklında tek bir fikir ama yanlış bir fikir olan Bay Tite Barnacle ortaya çıkmıştı. Bu seçkin beyefendi ve Bay Merdle ateşin ışığındaki sarı bir sedirde farklı biçimlerde ve düşünceli tavırlarla birbirine karşı sözlü iletişim kurmadan oturmuş, karşılarındaki duvarda asılı Cuyp resmindeki iki inekle genel bir benzerlik taşıyorlardı.

Ama şimdi Lord Decimus geldi. Şu ana kadar kendisini her zamanki işlevinin yalnızca bir dalıyla sınırlayarak yalnızca içeri giren misafirlere bakınakla yetinmiş olan Başkâhya bu kez (hoşnut olmaktan ziyade meydan okur gibi) onunla birlikte yukarı çıkıp geldiğini ilan edecek kadar zahmete katlandı. Lord Decimus'un baskın bir soylu olması nedeniyle, Barnacles tarafından yakalanan en son balık olan ve yakalanmasını anmak için bu yemeğe davet edilmiş olan, Alt Meclis'in utangaç, genç bir üyesi, Lord hazretleri içeri girince gözlerini kapattı.

Yine de Lord Decimus Üyeyi gördüğüne sevinmişti. Ayrıca Bay Merdle'ı gördüğüne sevinmişti, Piskoposu gördüğüne sevinmişti, Baroyu gördüğüne sevinmişti, Hekimi gördüğüne sevinmişti, Tite Barnacle'ı gördüğüne sevinmişti, Koroyu gördüğüne sevinmişti, özel sekreteri Ferdinand'ı gördüğüne sevinmişti. Lord Decimus dünyanın en büyüklerinden biri olmasına rağmen sokulgan olduğu söylenemezdi ve Ferdinand onu, orada karşılaşabileceği tüm dostları fark etmesi ve onları gördüğüne sevindiğini söylemesi için önceden çalıştırmıştı. Bu neşe ve tenezzül fırtınasını geçirdikten sonra Lord hazretleri de Cuyp resmine girdi ve gruba üçüncü bir inek eklenmiş oldu.

Jürinin geri kalanının hepsini elinde tuttuğunu düşünen ve artık Jüri Sözcüsünü yakalaması gereken Baro az sonra çift camlı gözlüğünü

elinde tutarak yanaştı. Baro, resmi rezervden makul derecede uzak bir konu olarak, hava durumunu Sözcünün dikkatine sundu. Baro duyduğuna göre (herkesin hep duyduğu gibi, ama duyuran kimdir ve neden duyurur, daima gizemli kalacaktır) bu yıl hiç duvar meyvesinin bulunmayacağını söyledi. Lord Decimus'un, şeftalileri hakkında herhangi bir terslikten haberi olmamıştı, fakat inanıyordu ki adamları haklıysa hiç elma alamayacaktı. Elma yok mu? Baro şaşkınlık ve endişeye boğuldu. Aslında dünyada bir elma çekirdeği kalmasa onun için fark etmezdi ve bu elma sorununa ilgi gösterisi gerçekten acı vericiydi. Şimdi, Lord Decimus, bunun –zira biz belalı avukat milleti malumat toplamaya bayılırız ve işimize nasıl yarayabileceğini asla bilemeyiz– bunun, Lord Decimus, sebebi ne olabilir? Lord Decimus bu konuda herhangi bir teori önermedi. Bu başka bir adamı durdurabilirdi, ama Baro ona iyice yapıştı ve "Ya armutlar?" diye sordu.

Baro Başsavcı olduktan çok sonraları bu onun usta işi olarak anlatılacaktı. Müdiresinin Eton'daki evinin arka tarafındaki bir bahçede büyüyen bir armut ağacına dair Lord Decimus'un bir anısı vardı, bu armut ağacının tepesinde hayatının tek şakası kalıcı olarak açmıştı. Bu, Eton armutları ile Parlamento armutları[1] arasındaki farkla ilgili, derli toplu ve kaldırılabilir bir şakaydı; ama bir şakaydı ve Lord Decimus'a ağaçla tam ve samimi bir tanışıklık olmadan incelikli anlamını çıkarmak imkânsız gibi görünmüş olmalıydı. Dolayısıyla hikâye ilk bakışta böyle bir ağaç fikrinden yoksundu, bayım, onu kışın yavaş yavaş bulmuş, onu değişen mevsimlerde izlemiş, tomurcuklanmasına, çiçek açmasına tanık olmuş, meyveyi verdiğini, meyvenin olgunlaştığını görmüş; kısacası yatak odası penceresinden çıkıp meyveyi çalmadan önce ağacı öyle çalışkan ve dakik tavrıyla yetiştirmişti ki gecikmiş dinleyiciler ağaçlar Lord Decimus'un zamanından önce dikilmiş ve aşılanmış olduğu için şükretmişti. Baronun elmalara ilgisi bu armutların değişimini izleme geriliminin o kadar gerisinde kalmıştı ki Lord Decimus'un "Armuttan bahsedince bir armut ağacını hatırladım," diye başlayıp, "Ve böylece hayatın envai tahavvüllüyle, Eton armutlarından Parlamenter armutlara geçtik," biçimindeki zengin sonucuna varana kadar

[1] Aynı biçimde telaffuz edilen *pear* (armut) ile *pair* (çift) arasında bir sözcük oyunu; geleneksel olarak, bir oturuma katılmak istemeyen bir parlamento üyesi, oylama yapıldığı takdirde diğer parti için avantaj teşkil etmemesi için, karşı tarafın bir vekiliyle "çift" olurdu –çn.

Lord Decimus'la birlikte merdivenden inmesi, hatta sonra da anekdotun kalanını dinleyebilmek için masada da yanında oturması gerekti. O zamana kadar Baro artık Sözcüyü güvene aldığını ve iyi bir iştahla yemeğe gidebileceğini hissetmişti.

İştahı yoktu, ama masada iştah açıcı bir akşam yemeği vardı. Şatafatlı bir şekilde pişirilmiş ve şatafatlı bir şekilde sunulan en nadide yiyecekler; en seçkin meyveler; en zarif şaraplar; altın ve gümüş, porselen ve cam işçiliği harikaları; tat, koku ve görme duyuları için sayısız leziz şeyin birleşimiyle oluşan bir kompozisyon. Ah, bu Merdle ne harika bir adam, ne büyük bir adam, ne usta, ne kadar çok nimetle kıskanılacak ölçüde donatılmış – tek kelimeyle, ne zengin bir adamdı!

Her zamanki kalitesiz on sekiz penilik yemeğini her zamanki hazımsızlığıyla yedi ve kendisi hakkında, harika bir adam kadar az şey söyledi. Neyse ki Lord Decimus konuşulması için bir vesile olmayan yüceliklerdendi, çünkü her an kendi büyüklüğünü düşünmekle yeterince meşgul olabiliyordu. Bu da utangaç genç üyenin, akşam yemeğini görebilecek kadar gözlerini açık tutmasını sağlıyordu. Ama Lord Decimus ne zaman konuşmaya başlasa onları yine kapatıyordu.

Sevimli genç Barnacle ve Baro partinin konuşkanlarıydı. Piskopos da son derece iyi gidiyordu, ama masumiyeti ona engel oluyordu. Çok geçmeden geride kaldı. Havada bir şey olduğuna dair en ufak bir belirti olduğunda doğruca ortadan kayboluyordu. Dünyevi olaylar ona çok fazla geliyordu; hiçbirine anlam veremiyordu.

Baro rastlantı eseri, birazdan dostumuz Bay Sparkler'ın iyi tarafından, sağlıklı ve sade –gösterişli ya da havalı değil, tamamen sağlıklı ve pratik– bilgeliğinden faydalanacağımızı duyduğuna memnun olduğunu açıkladığında bunu kolayca gözlemleyebilirdiniz.

Ferdinand Barnacle güldü ve evet dedi, öyle olduğuna inanıyordu. Oylama oylamaydı ve her zaman kabul edilebilirdi.

Baro, Bay Merdle'a, dostumuz Bay Sparkler'ı bugün burada bulamadığımız için üzüldüğünü söyledi.

"Bayan Merdle ile beraberler," diye cevapladı beyefendi, o ana kadar ceketinin yeninden içeri bir yemek kaşığı yerleştirmeye çalıştığı derin bir dalgınlıktan ağır ağır çıkarak. "Burada olmak onun için vazgeçilmez değildir."

"Bu sihirli Merdle adı," dedi Baro, jüri eğilmesiyle, "şüphesiz yeterli olur."

"Eh –tabii– bence de," diye onayladı Bay Merdle, kaşığı bir kenara koyarak ve beceriksizce bir elini diğer elin ceket manşetine saklamaya çalışarak. "Orada alakadar olduğum şahısların zorluk çıkarmayacağına inanıyorum."

"Örnek insanlar!" dedi Baro.

"Onları tasvip etmenize memnun oldum," dedi Merdle.

"Ve şimdi, o diğer iki yerin insanları," diye devam etti Baro, muhteşem komşusuna doğru çevirdiği keskin gözlerinde parlak bir pırıltıyla, "–biz avukatlar daima meraklı, daima sorular soran insanlarız ve daima yamalı bohça zihinlerimiz için ıvır zıvır toplarız, zira ne vakit nerede kullanılacakları belli olmaz– şimdi, o diğer iki yerin insanları? Böyle bir girişimciliğe ve şöhretin engin ve de birikmiş nüfuzuna böylesine takdire şayan bir şekilde teslim oluyorlar mı? Bu küçük dereler bu kadar sessizce ve kolaylıkla, adeta tabiat kanunlarının tesiriyle, harikalar dolu yolunda akarak etraftaki toprakları zenginleştiren haşmetli cereyanda nefis bir şekilde emiliyorlar mı, ki böylelikle mecraları mükemmel bir şekilde hesaplanabilip bariz şekilde teyit edilebilsin?"

Bay Merdle, Baronun bu konuşmasından biraz bezmiş halde, birkaç saniye marazi bakışlarla en yakındaki tuzluğu aradı, sonra tereddütlü bir tavırla konuştu:

"Cemiyete karşı vazifelerinin tamamen farkındalar, bayım. Bu maksatla onlara yollayacağım herkesi iade edeceklerdir."

"Bunu bilmek iç açıcı," dedi Baro. "İç açıcı."

Söz konusu üç yer, bu Ada'da bulunan üç küçük çürük delik, Bay Merdle'ın cebine uzanmış olan üç adet küçük, cahil, sarhoş, yiyici, kirli, sapa seçim bölgesiydi. Ferdinand Barnacle her zamanki rahat edasıyla güldü ve havalı bir tavırla onların pek hoş bir grup arkadaş olduklarını söyledi. Piskopos, zihinsel olarak barış yolları arasında gezinirken zihin yokluğunda tamamen yutulmuştu.

"Lütfen," dedi Lord Decimus, gözlerini masanın etrafında gezdirerek, "bu işittiğim, uzun zamandır borçlular hapishanesine kapatılmışken sonradan zengin bir aileden geldiği ve büyük bir yekûnun mirasçısı olduğu anlaşılan adamın hikâyesi nedir? Bununla alakalı çeşitli imayla karşılaştım. Bunun hakkında bir şey biliyor musunuz, Ferdinand?"

"Ben de sadece bu kadarını biliyorum," dedi Ferdinand. "Alakalı olma şerefine sahip olduğum Daireye," derken bu ifadeyi spor yapar gibi sallayıvermişti bu pırıl pırıl genç Barnacle, sanki bu konuşma tarz-

larını hepimiz biliyoruz lakin devam etmeliyiz, oyunu canlı tutmalıyız der gibi, "sonsuz kere sıkıntı vermiştir ve sayısız defa zor duruma düşürmüştür."

"Zor durum mu?" diye tekrarladı Lord Decimus, heybetli bir duraksamayla ve şaşkın Üyenin gözlerini sımsıkı kapatmasına neden olan sözcüğün üzerinde düşünerek.

"Hakikaten çok şaşırtıcı bir iş," diye bir gözlemde bulundu Bay Tite Barnacle, ciddi bir içerleme havasıyla.

"Bu ne işiydi?" diye sordu Lord Decimus, "Bunlar –ee– ne gibi zorluklardı, Ferdinand?"

"Ah, bu bir hikâye olarak iyi bir hikâye," dedi o beyefendi, "o cinsten bir şeyin olabileceği kadar iyi. Bu Bay Dorrit (adı Dorrit) bize bir mesuliyet çıkardı, iyilik perisi Bankadan çıkıp da ona servetini vermeden seneler evvel bir sözleşmenin yerine getirilmesi için bir senet imzalamış olması ve lakin yerine getirilmemesi neticesinde. Bir şekilde bir şirkette büyük bir hissesi vardı –alkollü içki veya düğme veya şarap veya boya veya yulaf veya yün veya domuz eti veya kopça veya demir veya pekmez veya pabuç veya askerler, denizciler veya herhangi birileri için talep edilen şu ya da bu gibi bir şey– ve şirket battı ve biz alacaklılar arasında bulunduğumuz için, tutuklular Kraliyet tarafından ilmi bir şekilde yerleştirildi vesaire vesaire. Bu peri zuhur edip de borcu ödemeyi talep edince, aman Tanrım, o kadar örnek bir inceleme ve karşı inceleme, imzalama ve karşı imzalama vaziyetine vasıl olmuştuk ki, parayı nasıl tahsil edeceğimizi veya karşılığında nasıl bir makbuz vereceğimizi anlamamız altı ayımızı aldı. Bir kamu mesaisi zaferiydi," dedi bu genç ve yakışıklı Barnacle kahkahalarla. "Hayatınızda bu kadar çok form görmemişsinizdir. Yahu avukat bir gün bana, 'Bu ofisin benden almak yerine bana iki üç bin sterlin vermesini istesem bu kadar sıkıntı olmazdı,' dedi. 'Haklısın, ihtiyar dostum,' dedim ona, 've bundan sonra burada yapacak işlerimizin olduğunu bilirsiniz,'" diyerek ve bir kere daha yürekten gülerek sözünü bitirdi. Gerçekten de çok rahat ve hoş bir adamdı, fazlasıyla görgülüydü.

Bay Tite Barnacle'ın bu iş hakkındaki görüşü daha az havalı bir karaktere sahipti. Bay Dorrit'in parayı ödemeyi istemekle Daireyi tedirgin etmesi onu çok sıkmıştı ve bu kadar yıl geçtikten sonra bu hareketi son derece laubalice bulmuştu. Fakat Bay Tite Barnacle suskun ve dolayısıyla ağırlığı olan bir adamdı. Bütün suskun adamların bir ağırlığı

olur. Bütün suskun, ağzı bağlanmış adamlara inanılır. Bağları çözmenin saklanmış ve asla kullanılmamış gücü mü insanlığı büyüler, yoksa bilginin eli kolu bağlandığı zaman yoğunlaşıp artar mı ya da çözüldüğü zaman buharlaşır mı bilinmez: Ama şurası kesindir ki önem, ağzı bağlı kişiye atfedilir. Ceketi daima beyaz boyunbağına kadar iliklenmiş olmasa Bay Tite Barnacle şimdiki değerinin yarısı etmezdi.

"Söyler misiniz," dedi Lord Decimus, "bu Darrit'in –ya da Dorrit'in– bir ailesi var mıdır?"

Başka kimse cevap vermeyince ev sahibi, "İki kızı var, efendim," dedi.

"Ah! Siz kendisiyle tanışıyor musunuz?" diye sordu Lord Decimus.

"Bayan Merdle tanışıyor. Bay Sparkler da. Aslında," dedi Bay Merdle, "Zannedersem genç hanımlardan biri Edmund Sparkler'ı etkilemiş. Şıpsevdidir ve ben –zannedersem– fetih..." Bay Merdle bu noktada durdu ve her zaman, gözlemlendiğini veya dinlendiğini hissettiğinde yaptığı gibi masa örtüsüne bakakaldı.

Baro, Merdle ailesinin ve bu ailenin çoktan temasa geçmiş olduğunu duyduğuna sevindi. Masanın karşı tarafındaki Piskoposa alçak bir sesle, bunun benzerlerin birbirini çektiğini söyleyen o fizik kanunlarının analog bir anlatımı olduğunu bildirdi. Servetin serveti çekmesini sağlayan bu cazibe gücünün son derece ilgi çekici olduğunu düşünüyordu; mıknatıs ve yerçekimiyle tanımlanmaz bir akrabalık. Mevzu açılınca tekrar yeryüzüne dönen Piskopos bunu onayladı. Cemiyette, kendisini beklenmedik bir şekilde iyilik ya da kötülük için bir güce sahip olmak gibi zorlu bir vaziyette bulan birinin, tesiri (kurulunda bulunduğumuz dostumuzun vakasındaki gibi) geleneksel olarak Cemiyetin çıkarlarıyla ahenkli bir şekilde icra edilen, daha meşru ve daha devasa büyümeye sahip üstün bir kuvvetle birleşmesinin Cemiyet için hakikaten çok önemli olduğunu belirtti.

Böylece her biri dehşetli ve belirsiz bir parıltıyla yanan, bir büyük ve diğeri daha küçük olan iki rakip ve çatışan alev yerine, ılımlı ışınları ülkede eşit bir sıcaklık yayacak şekilde harmanlanmış ve yumuşatılmış bir ışığımız oldu. Piskopos, mevzuyu kendi tarzıyla ortaya koymaktan hoşlanmışa benziyor ve üzerinde durmak istiyordu; Baro ise o sırada (bir jüriyi dışlamış olmamak için) ayaklarının dibinde oturup hükümleriyle besleniyormuş gibi yapmak.

Akşam yemeği ve tatlı üç saat sürünce utangaç Üye, Lord Decimus'un gölgesinde yiyecek ve içecekle ısındığından daha hızlı soğu-

muş ve üşümüştü. Lord Decimus, düz bir ülkedeki yüksek bir kule gibi sanki kendisini masa örtüsü boyunca yansıtıyor, sayın Üyenin ışığını kapatıyor, sayın Üyenin iliğini soğutuyor ve ona mesafeyle ilgili kederli bir fikir veriyordu. Bu talihsiz gezgine şarap almasını söylediğinde kararsız adımlarını gölgelerin en karanlığıyla kuşatıyordu; "Sağlığınıza bayım!" dediğinde çevresi çıplaklaşıyor ve ıssızlaşıyordu.

En sonunda Lord Decimus elinde bir kahveyle resimlerin arasında gezinmeye başladı ve herkesin zihninde, daha küçük kuşlann üst kata kanat çırpmalarının sağlanması ihtimallerine dair ilginç bir spekülasyona neden oldu; ne de olsa o soylu kanatlarını o tarafa yönlendirmeden bu mümkün değildi. Biraz gecikmeden ve kanatlarını boşuna gerdikten sonra misafir odalarına doğru süzüldü.

Ve burada bir zorluk ortaya çıktı, ki bu daima ne zaman iki insan bir akşam yemeğinde görüşmek için özel olarak bir araya getirilse çıkan bir zorluktu. Herkes (hiç şüphelenmemiş olan Piskopos dışında), bu yemeğin yenip içilmesindeki amacın özellikle Lord Decimus ve Bay Merdle'ın birlikte beş dakika konuşmaları olduğunu biliyordu. Büyük titizlikle hazırlanmış olan fırsat şimdi çıkmıştı ve o andan itibaren iki başbuğu aynı odaya sokmak için hiçbir basit insan yaratıcılığı yeterli olmazdı. Bay Merdle ve soylu konuğu perspektifin zıt uçlarında dolaşmakta ısrarcıydı. Sevimli Ferdinand'ın, Lord Decimus'u Bay Merdle'ın yakınlarındaki bronz atlara bakmaya getirmesi beyhudeydi. Baronun Bay Merdle'ı benzersiz Dresden vazolarının tarihçesini anlatmak için Lord Decimus'a götürmeye çabalaması da beyhudeydi. Sonra tam adamını hedefe getirecekken Lord Decimus yan çizdi ve uzaklaştı.

"Hiç böyle bir şeyi gördünüz mü?" dedi Ferdinand Baroya, yirminci kez şaşırtıldıktan sonra.

"Çok," diye cevap verdi Baro.

"Ben birini belli bir köşeye iteklerken siz de diğerini iteklemezseniz," dedi Ferdinand, "bu iş olmayacak."

"Pekâlâ," dedi Baro. "Fakat münasipse Merdle'ı iteklerim, efendimi değil."

Ferdinand sıkıntısının ortasında güldü. "Kahrolsun ikisi de!" dedi saatine bakarak. "Gitmek istiyorum. Ne halt etmeye bir araya gelemezler! İkisi de ne istediğini ve ne yapmak niyetinde olduğunu biliyor. Şunlara bakın!"

Hâlâ bakış açısının zıt uçlarında geziniyorlardı, her biri, asıl niyeti apaçık olmasına rağmen abes bir biçimde diğerinin farkında değilmiş gibi davranıyordu. Baro ve Ferdinand ile birlikte üçüncü durumunda olan ama masumiyeti bir kez daha onu konudan uzaklaştırıp tatlı yağlarla yıkamış haldeki Piskoposun Lord Decimus'a yaklaştığı ve konuşmaya başladığı görüldü.

"Merdle'ın doktoruna onu yakalatmak lazım zannedersem," dedi Ferdinand, "sonra da şanlı akrabamı tutup konferansa doğru yemlemeli ya da olmazsa sürüklemeliyim."

"Benden aciz yardımlarımı isteyerek beni şereflendirdiğiniz için," dedi Baro, en sinsi sırıtışıyla, "memnuniyetle elimden geleni yaparım. Bu tek kişinin yapacağı bir iş değil. Fakat siz efendinizi şu anda derin mevzulara dalmış olduğu misafir odasında ağıla alırsanız, ben de sevgili Merdle'ımızı kaçmaya fırsat bulamadan huzura getiririm."

"Tamam!" dedi Ferdinand.

"Tamam!" dedi Baro.

Baronun, fütursuzca iki camlı gözlüğünü ortasından sallayarak ve fütursuzca bir jüri Evrenine sarkarak kendisini olabilecek en rastlantısal biçimde Bay Merdle'ın omuzunda bulması ve pratik bilgilerinin ışığında kendisine rehberlik etmesini özellikle istediği küçük bir hususta bahsetme fırsatını yakalaması, görmeye değer, dopdolu bir manzaraydı. (Burada, Sayın Merdle'ın koluna girip onu nazikçe uzaklaştırdı.) Bir bankacı, A. B. Diyelim, büyük miktarda bir parayı, on beş bin sterlin diyelim, bir müşterisine aktarmıştır, ona da P. Q. diyelim (Bu noktada Lord Decimus'a doğru yaklaşırken, Bay Merdle'ı sımsıkı tutuyordu.) P. Q., dul bir hanımefendi diyelim, tarafına yapılan bu ödemenin iadesi için teminat olarak, Blinkiter Doddles diyeceğimiz gayrimenkul tapusu A. B.'ye verildi. Şimdi, esas mesele şuydu. Blinkiter Doddles'ın ormanlarında sınırlı bir ağaç kesme hakkı, P. Q.'nun rüştünü ispat etmiş olan ve X. Y. diyeceğimiz oğluna aitti, ama bu hakikaten çok kötüydü! Lord Decimus'un huzurunda, yasanın kabuğunu ayıklamak için ev sahibini meşgul etmek gerçekten çok kötüydü! Başka zaman! Baro gerçekten pişman olmuştu ve tek kelime daha etmeyecekti. Piskopos ona yarım düzine kelime lütfeder miydi? (Şimdi, Sayın Merdle'ı, Lord Decimus'la yan yana bir kanepeye oturtmuştu ve şimdi onlar çaba göstermeliydiler; ya şimdi ya da asla.)

Ve şimdi, son derece heyecanlı ve ilgili diğer kişiler, ne olduğuna dair en ufak bir fikri olmayan Piskoposun haricinde herkes, yandaki

misafir odasında ateşin etrafında bir grup oluşturmuş, sonsuz sayıda başlık altında sohbet ediyormuş gibi davranıyordu. Herkesin düşünceleri ve gözleri gizlice tecrit edilen çifte kayıyordu. Koro aşın asabileşmişti, belki de bazı iyi şeylerin dikkatleri onlardan uzağa çekeceğine dair korkunç bir endişe içindeydiler! Yalnızca Piskopos istikrarlı ve dengeli bir tavırla konuşuyordu. Büyük Hekimle genç vaizlerin aşın sıklıkla etkilendiği boğaz gevşemesinden ve kilisedeki bu bozukluğun yaygınlığını azaltmanın yollarından bahsediyordu. Hekim, genel bir kural olarak, bunu önlemenin en iyi yolunun okuma mesleğini icra etmeden önce okuma yazma bilmek olduğuna inanıyordu. Piskopos kuşkulu bir tavırla soruyordu, hakikaten bu fikirde miydi? Hekim, evet diyordu, kati olarak.

Bu arada, Ferdinand da dairenin dışında mücadele eden tek kişiydi; sanki Lord Decimus tarafından Bay Merdle'a ya da Bay Merdle tarafından Lord Decimus'a bir tür cerrahi müdahale yapılıyormuş ve her an bir pansumancı olarak yardımı istenebilirmiş gibi grupla bu ikisi arasında gidip geliyordu. Gerçekten de çeyrek saat geçmeden Lord Decimus ona, "Ferdinand!" diye seslendi ve o da beş dakika kadar daha görüşmede yerini aldı. Ardından Koro nefesini tuttu, çünkü Lord Decimus müsaade istemek için kalktı. Yine, popüler olmak için Ferdinand'ın eğitimiyle herkesle son derece parlak bir şekilde el sıkıştı, hatta Baroya, "Armutlarımdan sıkılmadığınızı ümit ediyorum," dedi. Baro da, "Eton mu, efendim, yoksa Parlamento mu?" diye cevap verdi, şakayı çok iyi anladığını güzelce göstererek ve hayatı boyunca unutmayacağını ima ederek.

Ardından Bay Tite Barnacle'ın tüm bağlanmış ciddiyeti de müsaade istedi; sonra Ferdinand da istedi ve operaya gitti. Geri kalanların bazıları, umutsuzca Bay Merdle'ın bir şeyler söylemesini bekleyerek altın rengi likör kadehleriyle *Buhl* masalarında yapışkan halkalar bırakarak biraz daha oyalandılar. Ama Merdle her zamanki gibi misafir odasında tek kelime söylemeden durgun ve şaşkın bir edayla gezinip durdu.

Bir iki gün içinde tüm şehre, dünyaca ünlü Bay Merdle'ın üvey oğlu Edmund Sparkler Efendinin, Geçiştirme Ofisi Lordlarının arasına katıldığı duyuruldu; tüm gerçek müminlere, bu takdire değer tayinin, büyük ticari bir ülkede olması gerektiği gibi ticari çıkarlara uygun olarak latif ve lütufkâr Decimus tarafından sunulan şerefli ve zarif bir saygı işareti olduğu ve geri kalan her şey trompet çalınarak ilan edildi.

Böylece, Hükümetin bu saygı göstergesiyle, bu harika Banka ve diğer tüm harika girişimler devam etti ve yükseldi; ağzı açık kalanlar da sırf bu altın çocuğun yaşadığı eve bakmak için Harley Sokağı, Cavendish Meydanına geldi.

Ve Başkâhyanın tenezzül anlarında salon kapısından dışarı baktığını gördüklerinde, ağzı açıklar onun ne kadar zengin göründüğünü ve harika Banka'da ne kadar çok parası olduğunu konuştular. Oysa o saygıdeğer *Nemesis*'i[1] daha iyi tanısalar merak etmezler ve miktarı gayet hassas biçimde söyleyebilirlerdi.

Bölüm XIII
Bir Salgının İlerleyişi

Ahlaksal bir hastalığın fiziksel olan kadar engellemesi zor bir şey olduğu; böyle bir hastalığın veba kadar habis ve hızlı bir şekilde yayılacağı; bir kere ilerlemiş olan salgının sınır tanımadan, en sağlıklı insanları bile ele geçirebileceği ve en olmadık bünyelerde gelişeceği insan denen mahlukun bir atmosferde nefes alması kadar tecrübeyle sabittir. Bu ölümcül bozuklukların zayıflık ya da kötülükleriyle beslendiği lekeliler, zehrin bulaşmasına fırsat vermeden anında yakalanıp tecrit edilebilse (hatta fazla uzatmadan boğazlansa), insanlık takdir ötesi bir hayır duası alırdı.

Nasıl büyük bir ateş, kükremesiyle havayı yüksek bir mesafeye kadar doldurursa güçlü Barnacle'ların yellediği kutsal alev de havayı Merdle ismiyle gittikçe daha çok çınlatır olmuştu. Her dudakta birikiyor, her kulağa taşınıyordu. Bay Merdle gibi bir adam asla yoktu, asla olmamıştı, asla olmamalıydı. Hiç kimse, önceden de belirtildiği gibi ne yaptığını bilmiyordu; ama herkes onun gelmiş geçmiş en büyük insan olduğunu biliyordu.

Sahipsiz yarım peninin bile olmadığı Kanayan Yürek Avlusunda bu insanlık abidesine yönelik Menkul Kıymetler Borsası kadar canlı bir ilgi vardı. Avlunun bir ucundaki basamakların tepesinde, küçük yaşlı babası ve Maggy'nin asistanlığında ufak tefek bakkaliye ve genel ticaretle meşgul olduğu küçücük dükkânına artık iyice yerleşmiş olan Bayan Plor-

[1] Yunan intikam tanrıçası –çn.

nish, müşterileriyle tezgâhında sohbet ederken ondan söz etmeyi âdet edinmişti. Mahalle içinde küçük bir inşaatçılık işinde küçük bir paya sahip olan Bay Plornish, elinde malasıyla iskelelerin üstünde ve evlerin fayanslarında, insanların kendisine, hepimizin hakkını verecek ve gerektiği kadarını güvenle evimize getirmemizi sağlayacak kişinin Merdle olduğunu söylediklerini söylerdi. Bay ve Bayan Plornish'in tek misafiri Bay Baptist'in basit ve ılımlı yaşantısının sonuna dek yaptığı tasarruflarını Bay Merdle'ın belli işletmelerinden birine yatırım yapmak için kullandığı fısıldanıyordu. Kanayan Yüreklerin Kadınları birkaç ons çay içmek ve yüzlerce librelik laklak etmek için geldiklerinde Bayan Plornish'e şunu anlatmışlardı: Orada dikiş yapan kuzenleri Mary Anne'den duyduklarına göre, hanımım, hanımefendisinin üç vagon yükü elbisesi vardı. Kuzenler, onun gelmiş geçmiş en hoş hanımefendilerden biri olduğunu, hanımım, mermer gibi göğüsleri olduğunu söylemişti. Duyduklarına göre önceki kocasından olan oğlu Hükümete alınmıştı, hanımım, bir General olmuş ve ordularla yürüyüp zaferle taçlandırılmıştı, eğer duyduğunuz her şeye inanmak gerekirse. Bay Merdle'ın sözleri, bütün Hükümeti ele geçirmek için zaman ayırmaya değseydi, hanımım, bunu kâr etmeden ele geçirebilirdi, ancak bunu yapamadı ve zarara girdi. Nasıl da beklenmedik bir şeydi, hanımım, onun bundan zarara uğrayacağı, onun yollarının altın kaplı olduğunu söylerseniz yalan olmayacakken; ancak vakit ayırdığına değecek münasip bir şeyin çıkmamasından pişman olunması gerekirdi; çünkü ekmek ve kasap etinin ne kadar yükseldiğini ancak böyleleri bilir ve ancak böyleleri o yüksekliği aşağı çekebilir ve çekerdi.

Kanayan Yürek Avlusundaki humma o kadar kuvvetli ve etkiliydi ki Bay Pancks'in kira günleri bile hastalar için herhangi bir aralık yaratmıyordu. Hastalık, bu durumlarda, hastalığa yakalanmış kişinin o sihirli isme atıflar yapmak suretiyle akıl ermez mazeret ve teselli bulması şeklinde ayrıcalıklı bir biçim kazanıyordu.

"Pekâlâ, o halde!" diyordu Bay Pancks, temerrüde düşmüş bir kiracıya, "öde bakalım! Hadi!"

"Param yok, Bay Pancks," diye cevap veriyordu Temerrütçü. "Size hakikati söylüyorum, bayım, birbirine sürecek üç penim yok."

"Böyle olmaz, biliyorsun değil mi?" diyordu Bay Pancks. "Böyle *olur* zannetmiyorsun, değil mi?"

Böyle bir beklentisi olmayan Temerrütçü kederli bir edayla, "Hayır bayım," diyordu.

"Patronum buna göz yummaz, biliyorsun," diye devam ediyordu Bay Pancks. "Beni buraya bunun için göndermiyor. Öde bakalım! Haydi!"

Temerrütçü cevap olarak, "Ah, Bay Pancks. Keşke adı herkesin dilinde olan zengin beyefendi olsaydım –adım Merdle olsaydı, efendim– hemen öderdim, hem de memnuniyetle," diyordu.

Kirayla ilgili diyaloglar genellikle ev kapılarında ya da girişlerde, konuya derinden ilgi duyan çok sayıda Kanayan Yüreğin varlığında gerçekleşirdi. Bu tür atıflar daima bir mırıltıyla karşılanırdı, ikna edici̇ymişler gibi; Temerrütçü ise daha önce ne kadar kararmış ve yenilmiş de olsa bunu yaparken biraz olsun neşelenirdi.

"Ben Bay Merdle olsaydım, bayım, o zaman benden şikâyet etmeniz için bir sebebiniz olmazdı. Hayır, inanın bana!" diye sözüne devam ederdi Temerrütçü başını sallayarak. "O zaman öyle çabucak öderdim ki, Bay Pancks, bana sormanıza bile gerek kalmazdı."

Bu cevap burada yine duyulurdu, daha adil bir şey söylemenin imkânsız ve bunun parayı ödemek dışındaki bir sonraki şey olduğu anlamında.

Bay Pancks, davayı kayda alırken, "Eh! Simsar gelecek ve çıkarılacaksınız; olacağı budur," demek seviyesine düşerdi, "bana Bay Merdle hakkında konuşmanın hiçbir faydası yok. Ne sen Bay Merdle'sın ne de ben."

"Hayır, bayım," diye cevap verirdi Temerrütçü. "Keşke siz o olsaydınız, bayım."

Bunun da cevabı aynı olurdu, büyük bir duyguyla: "Keşke *siz* o olsaydınız, bayım."

"Siz Bay Merdle olsaydınız bizi daha rahat bırakırdınız, bayım," derdi Temerrütçü, yükselen bir moralle, "ve tüm taraflar için bu daha iyi olurdu. Hem bizim hem de sizin için. O zaman kimseyi sıkıştırmak zorunda kalmazdınız, bayım. Bay Merdle olsaydınız hem siz daha rahat olurdunuz hem de başkalarını rahat bırakırdınız."

Bu kişisel olmayan övgülerin karşısında karşı konulmaz bir koyunluk hissine kapılan Bay Pancks, böylesi bir suçlamadan sonra asla toparlanamazdı. O sadece tırnaklarını ısırıp bir sonraki Temerrütçüye doğru pofurdardı. Duyarlı Kanayan Yürekler o zaman terk ettiği Temerrütçünün çevresini sarar ve aralarında Bay Merdle'ın hazır para miktarına temas eden ve onlarda büyük bir rahatlama yaratan en savurgan söylentiler dolaşırdı.

Yine buna benzer birçok yenilginin yaşandığı kira günlerinden birinde, günlük tahsilatını tamamlayan Bay Pancks defteriyle Bayan Plornish'in köşesine çekilmişti. Bay Pancks'in amacı profesyonel değil sosyaldi. Zorlu bir gün geçirmişti ve biraz neşelenmek istiyordu. Daha önce bu gibi dönemlerde sıklıkla ziyaret ettikten ve Bayan Dorrit'in hatıralarında kendi rolünü oynadıktan sonra artık Plornish ailesiyle iyi ilişkiler içindeydi.

Bayan Plornish'in dükkânının oturma odası kendi gözetiminde dekore edilmişti ve dükkânın yan tarafında, Bayan Plornish'e son derece keyif veren küçük bir kurguya sahipti. Odanın bu şiirselliği, duvarının bir saman damlı kulübenin cephesine benzeyecek şekilde boyanmış olmasıydı; sanatçı (orantısız boyutlarıyla uyum sağlayabildiği ölçüde bir etkiyle) oraya gerçek bir kapı ve pencere yerleştirmişti. Mütevazı ayçiçeği ve gülhatmi, bu rustik konutta büyük bir lüksle gelişiyormuş gibiydi ve bacadan çıkan yoğun duman, içeride hoş bir ortam olduğunu ve bacanın belki de son zamanlarda pek temizlenmediğini ima edecek şekilde temsil edilmişti. Sadık bir köpek, dost bir ziyaretçinin bacaklarına doğru uçuyordu ve bahçe çitinin arkasından, bir güvercin bulutuyla kuşatılmış yuvarlak bir güvercin evi yükseliyordu. Kapıda (kapalıyken) bir pirinç plaka görüntüsü verilmiş yüzeyde Mutlu Kulübe, T. ve M. Plornish yazıyordu, karı kocayı kastederek. Hiçbir Şiir ve Sanat hayal gücünü, Bayan Plornish'i bu ikisinin sahte kır evinde birleşmesinden daha fazla büyüleyemezdi. Plornish'in mesaiden sonra sırtını ona dayayıp piposunu tüttürmeyi âdet edinmiş olması, şapkasının güvercin evini ve bütün güvercinleri kapatması, sırtının evi yutması, ceplerindeki ellerinin çiçekli bahçeyi yok edip bitişikteki kırları imha etmesi onun için hiç önemli değildi. Bayan Plornish için o hâlâ son derece güzel bir kulübe, son derece harika bir aldatmacaydı ve Bay Plornish'in gözünün saman damdaki yatak odası seviyesinin biraz üstünde olması fark etmezdi. Dükkân kapandıktan sonra gelip babasının bu kulübede şarkı söylediğini duymak Bayan Plornish için mükemmel bir Pastoral, yeniden canlanmış bir Altın Çağdı. Ve gerçekten de o meşhur dönem yeniden canlanmış ya da var olmuş olsaydı bu yoksul kadından daha çok hayranlık duyan başka kızlar yaratabileceği şüpheliydi.

Dükkân kapısındaki çıngırağın tıngırtısıyla bir ziyaretçinin geldiğine dair uyarılan Bayan Plornish, kim olabileceğini görmek için Mutlu Kulübe'den çıktı. "Siz olduğunuzu tahmin etmiştim, Bay Pancks," dedi,

"çünkü bu sizin her zamanki gecelerinizden, değil mi? İşte baba, görüyorsunuz, çevik bir genç dükkâncı gibi çıngırağın sesiyle hizmet etmek için dışarı çıkıyor. Şahane görünmüyor mu? Babam gelenin bir müşteri yerine siz olmanızdan daha çok memnun kalmıştır, zira o güzel bir dedikoduya bayılır; hele mevzu Bayan Dorrit ise daha da çok sever. Babamın sesini hiç şu an olduğu gibi işitmediniz," dedi Bayan Plornish, kendi sesi titreyerek, öylesine gururlu ve memnundu. "Dün gece bize öyle bir Strephon[1] yaptı ki Plornish ayağa kalkıp masanın diğer tarafından ona, 'John Edward Nandy,' dedi, 'bu gece şakıdığın gibi şakıdığını hiş işitmemiştim.' Ne kadar memnuniyet verici, değil mi Bay Pancks?"

En samimi tavrıyla yaşlı adama doğru homurdanan Bay Pancks olumlu yanıt verdi ve gelişigüzel bir edayla o canlı Altro şahsının henüz gelip gelmediğini sordu. Bayan Plornish hayır cevabını verdi, halbuki bir iş için West End'e gitmiş ve giderken çay saatine kadar geri döneceğini söylemişti. Bay Pancks daha sonra misafirperverce Mutlu Kulübe'ye alındı ve burada okuldan henüz dönmüş genç Plornish'lerin büyük olanıyla karşılaştı. Bu genç öğrenciyi günün eğitim süreciyle ilgili hafifçe sorguladığında, büyük harfleri öğrenen ve M harfine gelmiş olan daha gelişmiş öğrencilere "Merdle, Milyonlar" yazma ödevi verildiğini öğrendi.

"Milyonlardan bahsetmişken," diye sordu Pancks, "ya *siz* nasılsınız, Bayan Plornish?"

"Hayli istikrarlı, efendim," dedi Bayan Plornish. "Babacığım, dükkâna girip çaydan evvel vitrini biraz düzenler misin, güzel zevkine göre?"

John Edward Nandy memnuniyetle kızının talebini yerine getirmek üzere gitti. Yaşlı beyefendinin önünde yaptığı herhangi bir açıklama adamı coşturup düşkünler evine kaçmaya yönlendirmesin diye maddi konulardan söz etmekten ödü patlayan Bayan Plornish böylece Bay Pancks ile özel konuşabilecekti.

"İşin hayli istikrarlı olduğu bir hakikat," dedi hanımefendi Plornish, sesini alçaltarak, "ve mükemmel bir temasa sahip. Yolundaki tek engel, efendim, Veresiye meselesi."

Kanayan Yürek Avlusu sakinleriyle ticari alışverişte bulunan çoğu insan tarafından oldukça net hissedilen bu çekince Bayan Plornish'in

---

[1] Pastoral şiirde erkek sevgili için kullanılan geleneksel isim –çn.

ticaretinde de büyük bir ayak bağı oluşturuyordu. Bay Dorrit onu işyerine yerleştirdikten sonra Kanayan Yürekler ona, insan tabiatını şereflendirecek kadar bir miktar duygudaşlık ve onu destekleme kararlılığı göstermişti. Uzun zamandır cemaatlerinin bir üyesi olarak cömert duygularını hak ettiğini kabul etmişler ve yüce duygularla Bayan Plornish'le alışveriş yapmaya ve başka hiçbir müessesenin müşterisi olmamaya adanmışlardı. Bu asil duyguların etkisiyle alışılmadık şekilde bakkaliye ve tereyağı çeşitlerinden küçük lüksler satın almaya bile yönelmişlerdi; birbirlerine, kendilerini bu kadar zorluyorlarsa bir komşu ve bir arkadaş için değil mi diyorlardı; bunun için değilse, ne için zorlanacaklardı? Bu teşvik sayesinde işler son derece hareketlenmiş ve stoktaki mallar büyük bir hızla tüketilmişti. Kısacası, aslında Kanayan Yürekler borçlarını da ödemiş olsalar girişim tam bir başarıya ulaşacaktı; ancak kendilerini özellikle borçlanmakla sınırlamaları nedeniyle, gerçekleşen kârlar henüz defterlerde görünmeye başlamamıştı.

Bay Pancks hesaplardaki bu durumu düşünmekten dikilen saçlarıyla bir kirpiye dönüşmüştü ki gizemli bir havayla kulübeye geri dönen yaşlı Bay Nandy gelip, kendisini korkutan bir şeyle karşılaşmış gibi görünen Bay Baptist'in garip davranışlarına bakmalarını istedi. Üçü de dükkâna girip pencereden bakınca Bay Baptist'in şu olağanüstü göste-

risine şahit oldu. İlk olarak Avluya giden merdivenlerin tepesinde saklanırken gözlemlenmişti; başını temkinli bir şekilde dükkân kapısının yakınına doğru çıkarmış, caddeyi yukarıdan aşağıya gözetliyordu. Çok endişeli bir incelemeden sonra gizlendiği yerden çıktı ve buralardan tamamen çekip gidecekmiş gibi bir hızla caddeden aşağı indi; sonra aniden döndü ve aynı hızda, aynı çalımla yukarı çıktı. Aşağı inmeye başladığı yere kadar gelmişti ki sokağın karşısına geçti ve gözden kayboldu. Bu son manevranın amacı ancak basamaklardan tekrar inip uzun ve gizli bir tur atarak Avlunun diğer ya da Doyce ve Clennam ucundan gelip ani bir sapınayla dükkâna girdiğinde anlaşıldı. Artık nefes nefese kalmıştı ve kalbi, kapıyı alelacele kapattığında arkasından titreyip tıngırdayan küçük çıngıraktan bile daha hızlı çarpıyor gibiydi.

"Hey, moruk!" dedi Bay Pancks. "Altro, ihtiyar! Neler oluyor?"

Bay Baptist ya da Signor Cavalletto, İngilizceyi artık neredeyse Bay Pancks kadar anlıyor ve çok iyi konuşabiliyordu. Yine de Bayan Plornish, kendisini neredeyse bir İtalyan yapan, affedilebilir bir cakayla, tercüman olarak araya girdi.

"O soruyor bilmek," dedi Bayan Plornish, "neler olmak?"

"Küçük mutlu kulübeye gelin Padrona," dedi Bay Baptist, sağ el işaretparmağının titremesine büyük bir gizlilik katarak. "Oraya gelin!"

Bayan Plornish Padrona unvanıyla gurur duyuyordu: İtalyancada yalnızca Bayan değil, Müdire anlamına da geldiğini düşündüğü için. Bay Baptist'in talebini hemen yerine getirdi ve hep birlikte kulübeye geçtiler.

"O, sen korkmak yok ümit etmek," dedi Bayan Plornish bu kez, Bay Pancks'i her zamanki yaratıcılığıyla yeniden yorumlayarak. "Ne olmak? Anlatto Padrona!"

"Birini gördüm," dedi Baptist. "Onu ben *rincontrato*."

"O? O kim?" diye sordu Bayan Plornish.

"Kötü bir adam. En kötü adam. Onu bir daha görmeyeceğimi umuyordum."

"Nasıl bilmek o kötü?" diye sordu Bayan Plornish.

"Mühim değil, Padrona. Ben çok iyi biliyorum."

"O var seni görmek?" diye sordu Bayan Plornish.

"Hayır, umarım. Zannetmiyorum."

"Diyor ki," diye tercüme etti Bayan Plornish hemen, hafifçe yukarıdan bakarak babasına ve Pancks'e hitaben, "kötü bir adamla karşılaş-

mış, fakat kötü adamın onu görmediğini ümit ediyor. Neden..." diye sordu Bayan Plornish, İtalyancaya dönerek, "neden ummak kötü adam seni görmemek?"

"Sevgili Padrona," diye cevap verdi o çok düşünceli bir şekilde koruduğu küçük yabancı, "lütfen sormayın. Tekrar ediyorum, mühim değil. Bu adamdan korkuyorum. Onu görmek istemiyorum, onu bilmek istemiyorum – bir daha asla! Yeter, en güzeli. Bırakın onu."

Konu onun için o kadar nahoştu ve her zamanki canlılığını öyle tarumar etmişti ki Bayan Plornish onu daha fazla zorlamadı. Zaten çay ocakta bir süredir demleniyordu. Ama daha fazla soru sormadığı için daha az şaşkın ve meraklı değildi; küçük adam geldiğinden beri büyük bir yükle dik bir eğimi tırmanan bir lokomotif gibi zorla nefes alan Bay Pancks de aynı durumdaydı. Eski günlere göre üstü başı daha düzgün olan ama yine de koca başlığına sadık kalan Maggy en başından beri ağzı ve gözleri açık vaziyette arka plandaydı ve her ikisi de konunun zamansız bir şekilde bastırılmasına rağmen ağzı hâlâ açıktı. Yine de daha fazla konuşulmadı ama tüm taraflar hâlâ düşünüyor gibi görünüyordu: Dünyanın en kötü adamının her an onları yemek için ortaya çıkabileceği düşüncesiyle tereyağı ve ekmeklerini boşuna yiyormuş gibi bir hisle akşam yemeğine katılan iki genç Plornish de buna dahildi. Bay Baptist zamanla biraz cıvıldamaya başladı, ama her zamanki yeri olmasa da kapının arkasında ve pencerenin yakınındaki sandalyesinden hiç kalkmadı. Küçük çıngırak ne zaman çalsa irkiliyor ve küçük perdenin ucu elinde, gerisi yüzünün önünde, gizlice dışarıyı gözetliyordu. Anlaşılan, bütün gidiş gelişlerine rağmen, korktuğu adamın korkunç bir tazı gibi izini bulmasından korkuyordu.

Çeşitli zamanlarda iki üç müşterinin ve Bay Plornish'in içeri girmesi oradakilerin dikkatini Bay Baptist'in bu meşgalesine çekmeye yetti. Yemek sona ermiş ve çocuklar yataklarına yollanmış, Bayan Plornish vazifesine bağlı bir şekilde babasının bir Chloe sunmasını teklif etmeye hazırlanırken çıngırak yine çaldı ve Bay Clennam içeri girdi.

Clennam geç saatlerde kitaplarına ve mektuplarına dalmıştı, çünkü Geçiştirme Ofisinin bekleme odaları bütün vaktini alıyordu. Dahası canı sıkkındı ve son olarak annesinde geçen olaylar nedeniyle huzursuzdu. Yorgun ve yalnız görünüyordu. O da kendini öyle hissediyordu; yine de Bayan Dorrit'ten bir mektup daha geldiği bilgisini vermek için Avlunun o ucundaki muhasebe ofisinden eve dönüyordu.

Haberler, genel dikkatleri Bay Baptist'ten uzaklaştıran bir heyecan yarattı. Hemen öne atılan Maggy, Küçük Annesinin haberlerini kulak, burun, ağız ve gözleriyle eşit ölçüde alıyor gibiydi, ama sonuncusu gözyaşlarıyla tıkanmıştı. Clennam, Roma'da hastanelerin, hem de çok iyi yönetilen hastanelerin bulunduğu konusunda ona güvence verince çok sevindi. Bay Pancks, mektupta özel olarak hatırlandığı için yeni bir seçkinlik kazandı. Herkes memnun ve ilgi doluydu; Clennam zahmeti için büyük takdir topladı. "Fakat yorgunsunuz, efendim. Size bir fincan çay yapayım," dedi Bayan Plornish, "eğer kulübede böyle bir şey almaya tenezzül ederseniz. Ayrıca bizi düşündüğünüz için çok teşekkürler, çok naziksiniz."

Bay Plornish de ev sahibi olarak kişisel teşekkürlerini eklemeyi görev bildi ve bunları her zamanki ideal resmiyet ve samimiyet karışımıyla ifade etti.

"John Edward Nandy," dedi Bay Plornish, yaşlı beyefendiye hitaben. "Efendim. Ufak bir gurur kıvılcımı olmadan gösterişsiz davranışlar çok sık görülmez ve bu sebeple onları gördüğünüzde minnettar bir şekilde şereflendirmek icap eder, zira bunu yapmaz ve zamanı gelip de eksikliğini hissederseniz böyle olmasını hak etmiş olursunuz."

Bay Nandy buna şu cevabı verdi:

"Bütün kalbimle aynı kanaatteyim, Thomas ve kanaatiniz benimkiyle aynı ve dolayısıyla bu kanaatten geri dönmek için daha fazla kelimeye lüzum yoktur, ki bu kanaat evet Thomas, evettir, sizin ve benim daima herkesin ittifakıyla kanaatimizdir ve hiçbir kanaat ihtilafı olmadığı takdirde sadece tek kanaat olabilir, ki bu tam olarak hayır Thomas, hayırdır!"

Arthur, biraz daha az formaliteyle, kendisine gösterdiği bu küçük bir itina için bu yüksek takdirden duyduğu memnuniyeti ifade etti ve çay için de, henüz yemek yemediğini ve uzun bir günün çalışmasından sonra tazelenmek için doğruca evine gideceğini, yoksa bu misafirperverce teklifi kolayca kabul edeceğini izah etti. Son olarak da, Bay Pancks ayrılmak üzere biraz gürültülü bir şekilde istim kaldırmaya başlamışken o beyefendiye de kendisiyle birlikte yürümek isteyip istemediğini sordu. Bay Pancks daha iyi bir sözleşme düşünemeyeceğini söyledi ve ikisi birlikte Mutlu Kulübe'den ayrıldı.

"Benimle eve gelecek olursanız," dedi Arthur, sokağa çıktıklarında, "ve orada öğlen veya akşam yemeği olarak her ne varsa paylaşırsanız

bu neredeyse bir hayır işi olur; zira bu akşam hayli yorgunum ve keyifsizim."

"Benden daha fazlasını isteyin," dedi, "istediğiniz zaman, ben de yaparım."

Bu eksantrik şahısla Clennam'ın arasında, Bay Pancks Marshalsea avlusunda Bay Rugg'un sırtından uçtuğu zamandan beri üstü kapalı bir anlayış ve uyum gelişmişti. Ailenin yolculuğa çıktığı o unutulmaz günde araba yola çıkınca, ardından ikisi birlikte bakmış ve birlikte yavaş yavaş yürüyüp gitmişlerdi. Küçük Dorrit'ten ilk mektup geldiğinde, ondan haber almak için hiç kimse Bay Pancks'ten daha heyecanlı değildi. O sırada Clennam'ın göğüs cebindeki ikinci mektup da onu özellikle adıyla anıyordu. Kendisi daha önce Clennam'a bu yönde herhangi bir iddiada ya da kinayede bulunmamış olsa da ve şu anda söyledikleri, kullandığı sözcükler kadar küçük olsa da Clennam uzun süredir Bay Pancks'in kendi tuhaf tarzıyla ona bağlandığını düşünmeye başlamıştı. Tüm bu iç içe geçmiş ipler Pancks'i o gece sağlam bir demirleme halatı yapıyordu.

"Hayli yalnızım," dedi Arthur yürürlerken. "Ortağım uzakta, işimizin kendi branşında çok fazla mesai yapıyor ve siz de ne isterseniz yapabilirsiniz."

"Teşekkür ederim. Biraz evvel şu küçük Altro'ya bilhassa dikkat etmediniz, değil mi?" diye sordu Pancks.

"Hayır. Niçin?"

"Zeki bir arkadaş ve ondan hoşlanıyorum," dedi Pancks. "Bugün onda bir terslik vardı. Onu altüst eden ne olabilir, bir fikriniz var mı?"

"Sahi mi! Hiçbir fikrim yok."

Bay Pancks sormasının nedenini anlattı. Arthur bunlara hiç hazırlıklı değildi ve herhangi bir açıklama getiremedi.

"Belki de siz ona sorsanız," dedi Pancks, "sizin için bir yabancı olduğuna göre?"

"Ne sorayım?" dedi Clennam.

"Aklındakinin ne olduğunu."

"Önce aklında bir şey olduğunu kendim görmeliyim," dedi Clennam. "Onu her manada o kadar gayretli, (çok az şey için) o kadar minnettar ve o kadar itimat edilebilir buldum ki böyle bir şey yaparsam ondan şüphelenmişim gibi olur. Ve bu da haksızlık olur."

"Haklısınız," dedi Pancks. "Lakin, bakınız! Siz kimsenin patronu olmamalısınız, Bay Clennam. Fazla hassassınız."

"O bakımdan," dedi Clennam gülerek, "Cavalletto'da büyük bir mülkiyet payım yok. Ekmeğini çıkarmaya çalışıyor. Fabrikanın anahtarları onda, her gece oraya nezaret eder ve umumiyetle bir nevi kâhya vazifesi görür; lakin onun yaratıcılığını gerektiren çok az işimiz var, yine de olanı ona veriyoruz. Hayır! Ben onun patronundan ziyade müşaviriyim. Beni daimi avukatı ve bankacısı olarak adlandırmak daha hakikate yakın olur. Bankacısı demişken, şu sıralar pek çok insanın kafasındaki teşebbüslerin küçük Cavalletto'nun da içinde olması tuhaf değil mi, Pancks?"

"Teşebbüsler mi?" diye sordu Pancks, bir horultuyla. "Ne gibi teşebbüsler?"

"Şu Merdle işletmesi."

"Ah! Yatırım işleri," dedi Pancks. "Oy oy! Yatırım işlerinden bahsettiğinizi bilmiyordum."

Bu hızlı cevap verme şekli, Clennam'ın söylediklerinden fazlasını kastettiğinden kuşkulanarak kendisine bakmasına neden oldu. Ama bununla birlikte adımlarının hızlanması ve makinelerinin buna karşılık gelecek şekilde zorlanmasıyla Arthur meselenin üstünde durmadı ve çok geçmeden evine ulaştılar.

Ateşin önündeki yuvarlak bir masada servis edilen ve bir şişe şarapla tatlandırılan bir çorba ve güvercin turtası yemeği Bay Pancks'in makinelerini son derece etkili bir biçimde yağladı. Böylece Clennam Doğu işi piposunu çıkartıp Bay Pancks'e de bir başka Doğu işi pipo uzattığında, bu beyefendi oldukça rahatlamıştı.

Bir süre sessizce pipolarını tüttürdüler. Bay Pancks rüzgâr, gelgit, sakin su ve diğer tüm denize açılma koşullarının lehine olduğu bir buhar teknesi gibiydi. İlk konuşan o oldu ve şunları söyledi:

"Evet. Yatırım işleri mühim işler."

Clennam önceki bakışıyla, "Ah!" dedi.

"Ben yine aynı konuya döndüm, anlıyor musunuz?" dedi Pancks.

"Evet. Ona geri döndüğünüzü görüyorum," dedi Clennam, nedenini merak ederek.

"Küçük Altro'nun kafasında da bu yatırım işlerinin olması tuhaf değil mi? Ha?" diye sordu Pancks, piposunu içerken. "Böyle demiştiniz, değil mi?"

"Aynen öyle demiştim."

"Oy! Fakat bütün Avlunun kafasında olduğunu düşünün. Hepsinin tahsilat günlerimde bana bununla geldiğini düşünün, şurada, burada,

her yerde. Ödeseler de ödemeseler de. Merdle, Merdle, Merdle. Daima Merdle."

"Böyle sevdaların bu kadar baskın olması çok garip," dedi Arthur.

"Değil mi ya?" dedi Pancks. Bir dakika kadar tüttürdükten sonra biraz önceki yağlanmış halinden beklenmeyecek kadar kuru bir sesle ekledi: "Zira aslında bu insanlar bu mevzuyu anlamıyorlar."

"Hem de hiç," diye onayladı Clennam.

"Hem de hiç," diye haykırdı Pancks. "Rakamlar hakkında hiçbir şey bilmiyorlar. Para meseleleri hakkında hiçbir şey bilmiyorlar. Hiçbir hesap yapmamışlar. Hiç hesaplamamışlar, efendim!"

Clennam, "Hesaplamış olsalar..." diye söze girecekti ki Bay Pancks'in yüzünü hiç değiştirmeden nazal ya da bronşiyal her zamanki çabalarını aşan bir ses çıkarmasıyla durdu.

"Hesaplamış olsalar?" diye tekrarladı Pancks, sorgulayıcı bir tonla.

"Siz söyleyeceksiniz zannetmiştim," dedi Arthur, sözünü kesmesine nasıl bir ad vereceğini bilemeden.

"Hiç de değil," dedi Pancks. "Henüz değil. Belki bir dakika sonra. Hesaplamış olsalar?"

"Hesaplamış olsalar," dedi Clennam, arkadaşının neye varmak istediğini anlamakta zorluk çekerek, "eh, herhalde akılları başlarına gelirdi."

"Nasıl gelirdi, Bay Clennam?" diye sordu Pancks çabucak, sanki konuşmanın başlangıcından beri yüklendiği çok miktarda barutu şimdi ateşliyormuş gibi bir etkiyle. "Haklılar, biliyorsunuz. Haklı olmaya çalışmıyorlar, ama haklılar."

"Cavalletto'nun Bay Merdle ile ilgili spekülasyon yapma eğilimini paylaşmakta haklılar mı?"

"Tam manasıyla, efendim," dedi Pancks. "Mevzuyu tetkik ettim. Hesapları yaptım. Çözümledim. Onlar emniyetli ve hakiki." Bay Pancks bu noktaya varmış olmanın rahatlığıyla Doğu işi piposundan akciğerlerinin izin verdiği ölçüde derin bir nefes çekti ve nefes nefese, sağgörülü ve istikrarlı bir ifadeyle Clennam'a baktı.

Bu anlarda Bay Pancks, sahip olduğu tehlikeli enfeksiyonu bulaştırmaya başlardı. Bu hastalıkların iletişim biçimi budur; bu onların incelikli yayılma yoludur.

"Yani, Pancks kardeşim," dedi Clennam, üzerine basa basa, "böyle bir menfaate, sözgelimi bin sterlin bağlarım mı diyorsun?"

"Kati surette," dedi Pancks. "Bağladım bile, efendim."

Bay Pancks uzun bir nefes daha çekip uzun uzun saldı ve Clennam'a sağgörülü bir bakış daha attı.

"Size söyleyeyim, Bay Clennam, o işe girdim," dedi Pancks. "O, muazzam kaynaklara sahip bir adam; devasa bir sermayeye, devlet nüfuzuna. Bunlar mevcut en iyi planlardır. Emniyetli. Kesin."

"Pekâlâ!" dedi Clennam, önce ona, sonra da ateşe ciddi bir ifadeyle baktı. "Beni şaşırtıyorsunuz!"

"Hah!" dedi Pancks. "Öyle demeyin, efendim. Bunu sizin de yapmanız lazım! Niçin siz de benim gibi yapmıyorsunuz?"

Bay Pancks bu yaygın hastalığı kimden kaptığını bilmiyordu, habersizce bir humma kapmış gibiydi. Birçok fiziksel hastalık gibi insanların kötülüğünde yetişen, sonra da cehaletleriyle yayılan bu salgınlar bir zaman sonra ne cahil ne de kötü olan birçok mağdura bulaşır. Bay Pancks hastalığı bu sınıftan birinden kapmış olabilir ya da olmayabilirdi; ancak bu kategoride Clennam'ın karşısındaydı ve ilettiği enfeksiyon daha da zehirliydi.

"Hakikaten," dedi Clennam ve artık bu sözcüğü kullanarak, "bin sterlininizle yatırım yaptınız mı, Pancks?" diye sordu.

"Elbette, efendim!" diye cevap verdi Pancks, duman savurarak. "Ve keşke on bin olsaydı!"

O gece Clennam'ın yalnız zihninde ağırlık yapan iki konu vardı şimdi: biri ortağının uzun zaman ertelenmiş umudu, diğeri ise annesinde gördüğü ve duyduğu şeyler. Bu arkadaşın varlığından duyduğu rahatlık ve ona güvenebileceği hissi ikisine de yansıdı ve her ikisi de artan ve hızlanan bir güçle onu tekrar döndürüp ayrılma noktasına getirdi.

Bu son derece basit bir biçimde ortaya çıktı. Yatırım konusunu bir kenara bırakınca ve piposunun dumanının arkasında ateşe baktığı bir sessizlik anı oluşunca Pancks'e yüce Ulusal Daireyle nasıl ve neden meşgul olduğunu anlattı. Ardından konunun onda uyandırdığı tüm dürüstlükle, "Epeyce zor bir vaziyet oldu, Doyce için zorlu bir vaziyet," diyerek bitirdi.

"Hakikaten de zor," diye kabul etti Pancks. "Fakat siz onun için idare ediyorsunuz, değil mi Bay Clennam?"

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Faaliyetin parayla alakalı kısmını?"

"Evet. Elimden geldiği kadarıyla."

"Daha iyi idare edin, bayım," dedi Pancks. "Onun sıkıntıları ve hayal kırıklıklarını telafi edin. Ona zaman verin. Bu şekilde kendine hiç menfaat sağlayamayacak, sabırlı ve dalgın bir işçi. Sizden medet umuyor."

"Elimden geleni yapıyorum, Pancks," diye cevapladı Clennam, biraz tedirgince. "Tecrübemin olmadığı bu yeni teşebbüslerin ağırlığını hakkıyla ölçüp biçmeye gelince, buna uygun olduğumdan şüpheliyim, yaşlanıyorum," dedi.

"Ha, ha! Yaşlanıyor musunuz?" diye haykırdı Pancks. "Ha, ha!"

Bay Pancks'in şaşkınlığından ve bu fikre tamamen karşı olmasından kaynaklanan bu harika kahkaha, bu bir dizi homurtu ve pofurtusunda tamamen içten olduğunu belli eden bir şey vardı.

"Yaşlanmak mı?" diye haykırdı Pancks. "Bak, bak, bak! Yaşlanmak ha? Bakın, bakın ne diyor!"

Bay Pancks'in bu fikri bir an için düşünmeyi bile reddeden, sürüp giden homurtuları ve ünlemleri Arthur'u bu düşünceden uzaklaştırdı. Hatta Bay Pancks'in içine çektiği ve dışarı savurduğu dumanların şiddetli çatışması arasında adama bir şey olacak diye korktu. İkinci konunun bu şekilde terk edilmesi onu üçüncüsüne itti.

"Genç, yaşlı ya da orta yaşlı, Pancks," dedi uygun bir ara olunca, "son derece endişeli ve belirsiz bir haldeyim; hatta bana aitmiş gibi görünen herhangi bir şeyin hakikaten bana ait olduğundan şüphelenmeme sebep olan bir halde. Bunun nasıl olduğunu söyleyeyim mi? Size karşı büyük bir güven hissedeyim mi?"

"Hissedin, efendim," dedi Pancks, "layık olduğuma inanıyorsanız hissedin."

"İnanıyorum."

"İnanabilirsiniz!" Bay Pancks'in kömürlü elini aniden uzatarak verdiği kısa ve keskin cevap son derece etkileyici ve inandırıcıydı. Arthur sıcak bir tavırla adamın elini sıktı.

Daha sonra eski kaygılarının doğasını anlaşılır bir biçimde ve annesini adıyla asla anmadan, tutarlı olması mümkün olduğu ölçüde yumuşatarak, belli belirsiz bir ilişkisinden söz ederken Bay Pancks'e şüphelerinin anahatlarını ve tanık olduğu görüşmeyi aktardı. Bay Pancks, Doğu işi piponun nefasetine bakmadan onu ızgaraya, şömine maşalarının yanına koydu ve bütün resital boyunca saçlarının halkalarını ve kancalarını kafasının dört bir yanında dikleştirerek ellerini meşgul etti, öyle ki konuşma sona erdiğinde babasının ruhuyla konuşan bir tür usta Hamlet'e benzemişti.

O zaman, "Bu beni," diye haykırdı, Clennam'ın dizine şaşırtıcı bir dokunuşla, "tekrar Yatırıma getiriyor, efendim! Hiçbir zaman yapmadığınız bir hatayı telafi etmek için kendinizi fakirleştirmeniz hakkında bir şey söylemiyorum. Bu sizin işiniz. İnsan neyse o olmalı. Lakin kendi soyunuzu buna maruz kalmaktan ve rezaletten kurtarmak için paraya ihtiyacınız olmasından korktuğumdan dolayı bunu söylüyorum – kazanabileceğiniz kadar çok kazanın!"

Arthur başını salladı, ama ona da düşünceli bir ifadeyle baktı.

Pancks, "Elinizden geldiğince zengin olun, efendim," diyerek var gücüyle bu tavsiyesine yoğunlaştı. "Nezih bir şekilde olabildiğiniz kadar zengin olun. Bu sizin vazifeniz. Kendiniz için değil, başkalarının uğruna. Zamanın yakasına yapışın. Zavallı Bay Doyce (ki o hakikaten yaşlanmaktadır) sizden medet umuyor. Akrabanız sizden medet umuyor. Nelerin sizden medet umduğunu bilmiyorsunuz."

"Pekâlâ, pekâlâ, pekâlâ!" dedi Arthur. "Bu gecelik bu kadarı kâfi."

"Bir kelime daha edeyim, Bay Clennam," dedi Pancks, "sonra bu gecelik bu kadarı kâfi. Bütün kazançları neden oburlara, hilebazlara ve sahtekârlara bırakacaksınız ki? Neden edinilecek bütün kazançları patronuma ve benzerlerine bırakacaksınız? Lakin hep öyle yapıyorsunuz. Siz derken, sizin gibi adamları kastediyorum. Öyle yaptığınızı biliyorsunuz. Yahu, hayatımın her günü bunu görüyorum. Başka hiçbir şey görmüyorum. Benim işim bunu görmek. Bu nedenle, diyorum ki," diye ısrar etti Pancks, "gidin ve kazanın!"

"Peki ya gidip kaybedersem?" dedi Arthur.

"Mümkün değil, efendim," diye cevap verdi Pancks. "Ben ona baktım. İsim her yerde, muazzam kaynaklar, muazzam sermaye, mükemmel mevki, yüksek temaslar, devlet nüfuzu. Mümkün değil!"

Bay Pancks bu kapanış konuşmasının ardından yavaş yavaş saçlarının azami ölçüde ikna edilebileceği kadar yatışmasına izin verdi; pipoyu ocak demirlerinden geri aldı, yeniden doldurdu ve tellendirdi. Biraz daha söyleştiler, ama aynı konulan sessizce izlemek suretiyle birbirlerine refakat ettiler ve gece yarısına kadar ayrılmadılar. Müsaade isteyen Bay Pancks, Clennam'la el sıkıştıktan sonra buharlar püskürterek kapıdan çıktı. Arthur bunu, yardıma ihtiyacı olduğu takdirde Pancks'e üstü kapalı olarak güvenebileceğine dair bir güvence olarak algıladı; o gece konuştukları konuların herhangi biriyle veya herhangi bir şekilde kendisini etkileyebilecek başka bir konuyla ilgili ona güvenebilirdi.

Ertesi gün çeşitli aralıklarla, hatta dikkatini başka şeylere verdiği sırada bile Bay Pancks'in bin sterlin yatırımını ve "Ben ona baktım," lafını düşündü. Bay Pancks'in bu konuda çok iyimser davrandığını ve aslında genel olarak pek iyimser bir karakter olmadığını düşündü. Büyük Ulusal Daire'yi düşündü ve Doyce'un daha iyi durumda olmasından duyacağı hazzı düşündü. Belleğinde Ev adıyla geçen karanlık tehditkâr yeri ve orada toplanmakta olan, orayı eskisinden bile daha karanlık ve tehditkâr bir hale getirmekte olan gölgeleri düşündü. Bir kez daha fark etti ki nereye giderse gitsin Merdle'ın şanlı ismini görüyor veya işitiyor veya ona dokunuyordu, masasında şunun ya da bunun aracılığıyla bedensel duyularından birine bu ismin sunulmadığı iki saat bile geçirmekte zorlanıyordu. Onun her yerde var olması ve kendinden başka hiç kimsenin ona karşı bir güvensizlik duymamasının ilginç olduğunu düşünmeye başladı. Aslında bu noktaya geldiğinde hatırlamaya başladı ki kendisi de ona güvenmemiş değildi, sadece ondan uzak durmuştu, o kadar.

Bu tür bir illet yaygınlaştığı zaman ortaya çıkan bu tür belirtiler çoğunlukla hastalığa yakalanmanın işaretleridir.

Bölüm XIV
Tavsiye Alınıyor

Sarı Tiber'in kıyısında Britonlar zeki yurttaşları Bay Sparkler'ın Geçiştirme Ofisinin Lordlarından biri yapıldığını öğrendikleri zaman, bunu İngiliz gazetelerinde onları herhangi bir haberden –Kaza veya Suç– daha fazla kaygılandırmayacak bir haber olarak algılamışlardı. Bazıları gülüp geçti; bazıları mazeret olarak makamın neredeyse bir arpalık olduğunu ve kendi adını heceleyebilecek her aptalın bunun için yeterli olacağını söyledi; bazıları, nispeten daha ciddi siyasi kâhinler de, Decimus'un kendisini güçlendirmek için akıllıca bir gayret gösterdiğini ve Decimus'un armağan edebileceği bütün mevkilerin tek anayasal amacının Decimus'un kendisini güçlendirmesi olduğunu söylediler. Bu inanca katılmayan birkaç huysuz Briton vardı ama itirazları tamamen teorikti. Pratik açıdan bakıldığında, bunun bir yerlerdeki ya da hiçbir yerdeki kimi başka Britonların meselesi olduğunu ileri sürerek başlarından savmışlardı. Aynı şekilde, memlekette de çok sayıda Briton, art arda yirmi

dört saat boyunca bu görünmeyen anonim Britonların "meseleyi ele almaları" gerektiğini ve eğer sessizce razı olmuşlarsa bunu hak ettiklerini savunmuşlardı. Ancak bu kayıp Britonların hangi sınıftan olduğu ve bu şanssız mahlukların nerede saklandıkları ve niçin saklandıkları ve bu kadar çok Briton bu çıkarların neden gözetilmediğini açıklamaktan acizken nasıl olup da kendi çıkarlarını daima göz ardı ettikleri ne sarı Tiber'in ne de kara Thames'in kıyılarında anlaşılmıştı.

Bayan Merdle haberi dolaştırıyor, bir yandan da tıpkı bir mücevher yuvasının taşını sergilemesi gibi onu avantajlı gösteren umursamaz bir zarafetle tebrikleri kabul ediyordu. Evet, diyordu, Edmund makamı kabul etmişti. Bay Merdle onu istemiş, o da kabul etmişti. Bunun Edmund'un hoşuna gideceğini umuyordu, ama aslında bilmiyordu. Bu onun şehirde epeyce zaman geçirmesini gerektirecekti ve o kırsalı tercih ederdi. Yine de bu nahoş bir mevki değildi – ve bu bir mevkiydi. Bunun Bay Merdle için bir iltifat olduğu inkâr edilemezdi ve Edmund'un hoşuna gittiği sürece kötü bir şey de değildi. Yapması gereken bir şey olması iyiydi ve bunu yapması karşılığında bir şeyler alması da iyiydi. Bunun Edmund için ordudan daha makbul olup olmadığı zamanla görülecekti.

Göğüs böyle olayları önemsiz gösterme ve bu süreçte onları gerçekten zenginleştirme sanatında maharetliydi. Decimus'un fırlatıp attığı Henry Gowan ise, neredeyse gözyaşları içinde (fakat değil) Sparkler'ın iyi huylu, temiz kalpli, kamu otlaklarında otlamış en sevimli marsıvan eşeği olduğuna ve kendisini (Gowan'ı) bundan daha çok sevindirecek tek durumun bu makama onun (marsıvan eşeğinin) yerine kendisinin (Gowan'ın) getirilmesi olacağına yeminler ederek Halk Kapısı ile Albano arasındaki tanıdıklarının tamamını gezmişti. Bunun tam Sparkler'a göre bir şey olduğunu söyledi. Yapılacak bir iş yoktu ve o bunu harika bir şekilde yapardı; çekilecek şahane bir maaş vardı ve onu da harika bir şekilde çekerdi. Bu nefis, yerinde, mükemmel bir atamaydı; bunu sağlayan hayır sahibi kişiyi de kendisine yapmış olduğu hakarete rağmen, bu çok sevdiği eşeği böyle takdire şayan bir şekilde ahıra kapattığı için bağışlamıştı. Cömertliği de burada bitmiyordu. Her sosyal vesilede Bay Sparkler'ı konuşturmak ve böylece orada bulunanların gözüne batmasını sağlamak için elinden geleni ardına koymuyordu ve bu düşünceli davranışı her ne kadar daima genç beyefendinin kendini madara etmesiyle sonuçlansa da dostça niyetinden şüphe edilemezdi.

Tabii aslında, Bay Sparkler'ın duygularının nesnesi tarafından şüphelenilmezse. Bayan Fanny artık evrensel olarak bu şekilde tanınmak ve ne kadar kapris yapsa da onu başından atmamış olmak gibi zor bir durumdaydı. Dolayısıyla beyefendiyle, onun her zamankinden daha gülünç duruma düşmesini bir ihlal olarak algılayacak kadar özdeşleşmişti; bu nedenle de her zamanki çabukluğuyla bazen Gowan'ın imdadına yetişiyordu. Ancak bunu yaparken adamdan utanıyordu ve onu başından atmakla daha da teşvik etmek arasında bocalıyor, her geçen gün bu kararsızlığa daha çok batıyor olma endişesiyle ve Bayan Merdle'ın zafer kazandığı kuruntularıyla sıkıntı içinde yaşıyordu. Zihnindeki bu kargaşa düşünülürse, Bayan Fanny'nin bir gece Bayan Merdle'ın evindeki bir konser ve balodan çıkıp galeyan içinde eve dönmesi, şefkatle onu rahatlatmaya çalışan kız kardeşini iterek öfke içinde ağlamaya çalışmak üzere oturduğu tuvalet masasından uzaklaştırması ve kabarmış göğsüyle herkesten nefret ettiğini ve ölmek istediğini ilan etmesi sürpriz değildi.

"Sevgili Fanny, neyin var? Söyle bana, söyle."

"Neyim mi var, seni küçük Köstebek?" dedi Fanny. "Körlerin en körü olmasan bunu sorman lüzumsuz olurdu. Kafanın içinde gözlerin olduğunu iddia etme cesaretin var, ama bana neyim olduğunu soruyorsun!"

"Bay Sparkler mı canım?"

"Bay Spark-ler!" diye tekrarladı Fanny, sınırsız bir küçümsemeyle, sanki Güneş sisteminde, zihninin yakınında olabilecek en son şey oymuş gibi. "Hayır, Bayan Yarasa, değil."

Hemen ardından kız kardeşine kötü şeyler söylediğine pişman olarak hıçkırıklar içinde kendisini nefret edilesi bir hale getirdiğini bildiğini, ancak herkesin onu bu hale sürüklediğini beyan etti.

"Bu gece iyi değilsin galiba, sevgili Fanny."

"Saçma sapan konuşma!" dedi genç hanımefendi, yine kızmaya başlayarak. "Ben de senin kadar iyiyim. Belki daha da iyiyim diyebilirim ama yine de övünmem."

Zavallı Küçük Dorrit, karşı çıkılmaktan kaçınabilecek yatıştırıcı sözcükler sunmanın bir yolunu göremeyince sessiz kalmanın en iyisi olacağını düşündü. İlk başta Fanny bunu ters algıladı; aynasına hitaben, bir kızın sahip olabileceği tüm bıktırıcı kız kardeşlerin en bıktırıcısının yavan bir kız kardeş olacağını söyledi. Zaman zaman berbat bir öfke

hissettiğini biliyordu; kendisini nefret edilesi bir hale getirdiğini biliyordu; kendisini nefret edilesi bir hale getirdiğinde de hiçbir şey bunun kendisine söylenmesi kadar iyi gelmiyordu; ama yavan bir kız kardeşi olunca bu da onu sonuçta iyice nahoş olmaya teşvik ediyordu. Dahası (öfkeyle aynasına baktı), affedilmek istemiyordu. Küçük kız kardeşi tarafından affedilmek için ezilip büzülmek doğru bir örnek olmuyordu. Ve bu işin Sanatı buydu: ister istemez daima bağışlanma durumuna getirilmek. Sonunda şiddetle ağlamaya başladı ve kız kardeşi gelip onu rahatlatmak için yanında oturunca, "Amy, sen bir Meleksin!" dedi.

"Fakat bak sana ne diyeceğim, şekerim," dedi Fanny, kız kardeşinin yumuşaklığıyla sakinleşince, "mesele şimdi şuna gelip dayanıyor: Bu vaziyet devam edemez ve devam etmeyecek. Bunun şu ya da bu şekilde bir sonu olmalı."

Bu ifade çok buyurgan da olsa hayli muğlak olduğu için Küçük Dorrit, "Bu hususu konuşalım," dedi.

"Haklısın canım," diye karşılık verdi Fanny, gözlerini kurularken. "Bu hususu konuşalım. Şimdi yine mantıklıyım ve bana tavsiye verinelisin. Bana tavsiye verecek misin, tatlı çocuğum?"

Amy bile bu düşünceye gülümsedi ama, "Tabii, Fanny," dedi, "elimden geldiğince."

"Teşekkür ederim, canım Amy'ciğim," dedi Fanny onu öperek. "Sen benim çapamsın."

Çapasını büyük bir sevgiyle kucaklayan Fanny masadan bir kolonya şişesi aldı ve hizmetçisinden güzel bir mendil getirmesini istedi. Sonra o görevliyi o gece için azat etti ve arada bir gözlerini ve alnını serinletmek için mendille dokunarak tavsiyeleri dinlemeye hazırlandı.

"Hayatım," diye söze başladı Fanny, "karakterlerimiz ve bakış açılarımız şimdi söyleyeceklerimin (beni yine öp canım) seni çok şaşırtmasına yetecek kadar farklı. Diyeceğim şu ki, canım, malımıza mülkümüze rağmen sosyal manada dezavantajlıyız. Ne demek istediğimi tam olarak anlıyor musun, Amy?"

"Birkaç kelime daha edersen," dedi Amy, yumuşak bir edayla, "anlayacağımdan şüphe etmiyorum."

"Demek istediğim, canım, kibar bir hayatın içine yeni giren insanlarız."

"Eminim ki, Fanny," diye sözünü kesti Küçük Dorrit ona duyduğu hararetli hayranlığıyla, "kimse seni öyle göremez."

"Sevgili çocuğum, belki öyle," dedi Fanny, "tabii çok nezaket ve sevgi dolu olduğun için böyle diyorsun, kıymetli kızım." Burada kız kardeşinin alnına dokundu ve hafifçe üfledi. "Fakat sen böylesin," diye devam etti Fanny, "herkesin bildiği gibi gelmiş geçmiş en tatlı, küçük şeysin! Devam ediyorum, Papiş son derece beyefendi ve son derece bilgilidir, lakin bazı önemsiz bakımlardan, servet sahibi diğer beyefendilerden biraz farklıdır: kısmen başından geçenlerden dolayı –zavallı adamağız–, kısmen de zannedersem başkalarıyla konuşurken onların bunu düşünmekte olduğunu aklından geçirdiği için. Amcam ise, hayatım, tamamen takdim edilemez nitelikte. Her ne kadar şefkatle bağlı olduğum sevimli bir mahluk olsa da, sosyal manada konuşursak, şok edici bir insan. Edward desen korkunç derecede müsrif ve hovarda. Bunda tek başına asaletsiz bir şey olduğunu kastetmiyorum –tam tersine– lakin demek istediğim, bunu pek iyi beceremiyor ve bilmem kendimi ifade edebiliyor muyum fakat kendisiyle ilişkilendirilen eğlence manasında parasının karşılığını alamıyor."

"Zavallı Edward!" diye iç geçirdi Küçük Dorrit, tüm aile tarihçesi bu iç çekmede yazılıydı.

"Evet. Ve zavallı sen ve ben de," diye cevapladı Fanny, biraz keskin bir tavırla. "Çok doğru! Sonra, hayatım, annemiz yok ve bir Bayan General'imiz var. Ve tekrar söylüyorum, canım, o Bayan General, amiyane bir atasözünü ters çevirebilir ve ona adapte edersem, eldivenlerle fareleri *yakalayacak* bir kedidir.[1] O kadın, eminim ki, üvey annemiz olacak."

"Hiç zannetmiyorum, Fanny..." Fanny onu durdurdu.

"Şimdi, benimle bu konuda tartışma, Amy," dedi, "çünkü senden daha iyi biliyorum." Yine tersleştiğini hissederek kız kardeşinin alnına tekrar dokundu ve tekrar üfledi. "Tekrar devam edersek canım. O zaman benim aklıma şöyle bir soru düşüyor (biliyorsun ki ben gururlu ve ateşliyim, Amy; hatta diyebilirim ki biraz fazlaca): Ailenin yükünü kendim üstlenmeye mi karar vermeliyim?"

"Nasıl?" diye sordu kız kardeşi endişeyle.

"Kati olarak," dedi Fanny, soruyu cevaplamadan, "Bayan General'in üvey kızı olmaya boyun eğemem. Ayrıca hiçbir şekilde, Bayan Merdle'ın bana büyüklük taslamasına ya da bana eziyet etmesine izin vermem."

---

[1] Bir İngiliz atasözü: "Eldiven giyen kedi fare tutamaz." –çn.

Küçük Dorrit elini kolonya şişesini tutan elin üzerine koydu, daha da endişeli bir ifadeyle. Fanny kendi alnını cezalandırır gibi ona dokunurken artık daha da seri dokunmaya başlamıştı ve kendinden geçercesine devam etti.

"Bir şekilde ya da başka bir şekilde ve nasıl olduğunun hiçbir önemi yok, çok iyi bir mevkii idrak etti, kimse inkâr edemez. Bunun çok iyi bir irtibat olduğunu da kimse inkâr edemez. Akıllı mı, değil mi meselesine gelince, akıllı bir kocanın bana münasip olacağından çok şüpheliyim. Boyun eğemem. Ona kâfi derecede riayet edemem."

"Ah, sevgili Fanny'ciğim!" diye sitem dolu bir edayla konuştu Küçük Dorrit. Kız kardeşinin ne kastettiğini anladıkça daha çok dehşete düşüyordu. "Birini sevseydin bütün bu hissiyat farklı olurdu. Birini sevseydin artık kendin olmaz, kendini ona bağlılığının içinde kaybeder, unuturdun. Onu sevseydin, Fanny..." Fanny alnına dokunduğu elini durdurmuş, sabit bir ifadeyle ona bakıyordu.

"Eh yani, hakikaten!" diye bağırdı Fanny. "Sahiden mi? Vay canına, bazı insanlar bazı mevzuları ne kadar çok biliyor! Herkesin bir mevzuu var derler, zannedersem seninki de bu, Amy. Tamam, tamam, küçük şey, sadece eğleniyordum." Kız kardeşinin alnına dokundu. "Fakat şapşal bir kedicik olma ve sakın yozlaşmış imkânsızlıklar hakkında da budalaca ve fazla derin düşünme. Tamam! Şimdi, kendime geri dönüyorum."

"Sevgili Fanny, önce şunu söylememe müsaade et, seni zengin ve Bay Sparkler'la evli görmekten se fakir bir hayat için çalışıyor olmamızı tercih ederdim."

"Müsaade mi edeyim, canım?" diye çıkıştı Fanny. "Ah, elbette, bir şey söylemene müsaade ederim. Ümit ederim ki üzerinde hiçbir sınırlama yoktur. Mevzuyu konuşmak için beraberiz. Ve Bay Sparkler'la evlenme meselesine gelirsek, ne bu gece ne de yarın gece, öyle bir şey yapmaya asla niyetim yok."

"Fakat bir süre sonra?"

"Şu an için hiçbir zaman," diye cevap verdi Fanny umursamaz bir tavırla. Sonra kayıtsızlığını aniden ateşli bir huzursuzluğa dönüştürerek, "Sen zeki erkeklerden bahsediyorsun, seni küçük şey! Akıllı insanlar hakkında konuşmak iyi, güzel de nerede onlar? Yakınımda hiçbir yerde onlardan göremiyorum!"

"Sevgili Fanny, o kadar kısa bir süredir..."

"Kısa ya da uzun süre," diyerek sözünü kesti Fanny. "Vaziyetimiz beni sabırsızlandırıyor. Vaziyetimizden hoşlanmıyorum ve çok az şey beni onu değiştirmeye sevk edebilir. Farklı şekilde yetişmiş ve tamamen farklı şartlara sahip başka kızlar söylediklerime ya da neler yapabileceklerime şaşabilirler. Şaşsınlar. Onları kendi hayatları ve karakterleri hareket ettirir, beni ise benimkiler."

"Fanny, sevgili Fanny, Bay Sparkler'dan çok daha üstün birinin karısı olacak niteliklere sahip olduğunu biliyorsun."

"Amy, sevgili Amy," diye cevapladı Fanny, kız kardeşini taklit ederek, "bildiğim tek şey, kendimi bu küstah kadına karşı daha tesirli bir şekilde müdafaa edebilmek için daha bariz ve ehemmiyetli bir mevkie sahip olmam gerektiği."

"Bu yüzden –sorduğum için kusura bakma, Fanny– bu yüzden oğluyla evlenir misin?"

"Eh, belki de," dedi Fanny, muzaffer bir gülümsemeyle. "Bir neticeye varmak için bundan çok daha az istikbal vaat eden yollar olabilir, canım. O arsızlık abidesi şu anda oğlunu benden uzaklaştırıp beni rafa kaldırmanın büyük bir başarı olacağını düşünüyor olabilir. Fakat belki de oğluyla evlenirsem ona ters çıkabileceğimi de düşünüyordur. Her hususta ona muhalefet ve rekabet ederim. Hayatımı bu işe vakfederim."

Fanny bu noktaya gelince şişeyi yerine koydu ve odayı arşınlamaya başladı. Konuşurken durup sonra yine yürüyordu.

"Kesinlikle yapabileceğim şey şudur ki, çocuğum, onu iyice yaşlandırabilirim. Ve bunu yapardım da!"

Sonra yine yürüdü.

"Ona yaşlı bir kadına hitap eder gibi konuşurdum. Yaşını biliyormuş gibi yapardım, bilmesem de oğlundan öğrenirdim. Ve benden şunu işitirdi, Amy, müşfik ve hayli vazifeşinas bir edayla ona şunu söylerdim: yaşına göre çok iyi göründüğünü. Çok daha genç olarak onun yaşlı görünmesini sağlayabilirdim. Onun kadar etkileyici olmayabilirim, zannedersem bu hususta adil olmam mümkün değil, ama onun içine dert olacak kadar etkileyici olduğumu biliyorum. Ve olurum da!"

"Sevgili kız kardeşim, bunun için kendini bedbaht bir hayata mahkûm etmeye değer mi?"

"Bedbaht bir hayat olmazdı, Amy. Benim için münasip bir hayat olurdu. İster fıtrattan ister durumlardan kaynaklı olsun, fark etmez;

benim için böyle bir hayat neredeyse başka hiçbir hayatın olmadığı kadar münasiptir."

O kelimelerin içinde ıssız bir ton vardı, fakat Fanny kısa ve gururlu bir kahkahayla yine yürümeye başladı, sonra devasa bir aynanın önünden geçerken yine durdu.

"Endam! Endam, Amy! Eh. Kadının iyi bir endamı var. Ona hakkını veririm ve inkâr etmem. Ancak o kadar da herkesin ötesinde, tamamıyla erişilemez mi? Ant olsun ki bundan çok emin değilim. Çok daha genç bir kadına onda olan kıyafet serbestisini ver, o zaman görürüz hayatım!"

Bu düşüncedeki hoş ve pohpohlayıcı bir şey onu daha neşeli bir ruh haliyle koltuğuna geri getirdi. Kız kardeşinin ellerini ellerinin arasına aldı ve yüzüne gülerek bakarken başının üstünde dört eli çırptı:

"Ve unuttuğu dansçı, Amy, tamamen unuttuğu ve bana benzerlik taşımayan ve ona asla hatırlatmadığım dansçı, ah canım, hayır! O, hayatı boyunca ve kendi usulünce dans etmeli, onun o küstah sükûnetini birazcık tedirgin edecek bir nağmeyle dans etmeli. Birazcık, sevgili Amy, birazcık!"

Amy'nin yüzündeki içtenlikli ve yakaran bakışla karşılaşınca dört eli de indirdi ve yalnızca birini Amy'nin dudaklarına değdirdi.

"Şimdi benimle tartışma, çocuğum," dedi daha sert bir edayla, "çünkü hiçbir faydası yok. Bu hususları senden çok daha iyi anlıyorum. Daha tam olarak karar vermedim, ama olabilir. Şimdi bunu rahatça konuştuk ve yataklarımıza gidebiliriz. Seni harika, küçük fare, iyi geceler!" Bu sözlerle Fanny Çapasını tarttı ve –bu kadar çok tavsiye aldıktan sonra– bu vesileyle ilgili tavsiye almadan gitti.

Bu noktadan sonra Amy, kölecisinin Bay Sparkler'a muamelesini, aralarında geçen her şeye bir önem atfetmesi için yeni nedenlerle izledi. Fanny'nin adamın zihinsel zayıflığına katlanamıyormış gibi göründüğü zamanlar vardı ve artık hiç tahammül edemediğinde onu neredeyse kovuyordu. Ona daha iyi davrandığı başka zamanlar da vardı; adam onu eğlendirdiği ve üstünlük duygusunun terazinin diğer tarafıyla dengelenmiş göründüğü zamanlar. Bay Sparkler köy delikanlılarının en sadık ve en itaatkârı olmasa, bu çektiklerinden kaçması için çok neden vardı. En azından kendisiyle büyücüsü arasında Roma'dan Londra'ya kadar mesafe koyardı. Ama bir buhar gemisinin yedeğindeki bir kayık kadar iradeye sahip değildi ve acımasız hanımını, deniz ister dalgalı ister pürüzsüz olsun, eşit derecede güçlü bir zorlamayla takip ediyordu.

Bayan Merdle bu geçişler sırasında Fanny'ye pek fazla bir şey söylemiyor, daha çok arkasından konuşuyordu. Adeta ona gözlüğünün arkasından bakıyor ve sıradan bir konuşmada karşı konulamaz talepleri karşısında içinden kızın güzelliğine dair zorla övgüler sıkıp çıkarıyordu. Fanny bu övgüleri duyduğu zaman bunlardaki küstah karakter (genelde olduğu şekliyle), tarafsız göğse herhangi bir taviz vermiyordu. Ama göğsün aldığı en büyük intikam, sesli bir şekilde, "Şımarık bir güzellik, ama öyle bir çehre ve vücutla insan şaşmıyor," demekti.

Küçük Dorrit, Bay Sparkler ve Fanny arasında yeni bir anlayışın oluştuğunu düşünmeye başladığında yeni tavsiye gecesinin üstünden yaklaşık bir ay ya da altı hafta geçmişti. Bay Sparkler, sanki bir sözleşmeye riayet ediyormuş gibi önce Fanny'ye bakarak izin istemeden konuşmuyordu. O genç hanımefendi de asla bakışını iade etmeyecek kadar ketumdu; sadece Bay Sparkler'ın konuşma izni varsa kendisi sessiz kalıyordu, yoksa konuşuyordu. Dahası Henry Gowan adamı konuşturmak istediğinde adam konuşmuyordu. Ve sadece bununla kalmayıp Fanny herhangi bir neden olmaksızın öyle iğneleyici bir şey söylüyordu ki Gowan elini bir an kovanına sokmuş gibi geri çekiliyordu.

Kendi başına çok büyük bir durum olmasa da Küçük Dorrit'in korkularını teyit etmekte çok etkili olan bir durum daha vardı. Bay Sparkler'ın kendisine karşı tavırları değişmişti. Kardeşçe bir hal almıştı. Bazen, meclislerin dışındayken –kendi rezidanslarında, Bayan Merdle'da ya da başka yerlerde– Bay Sparkler'ın kolunun gizlice beline sarıldığını fark ediyordu. Bay Sparkler bu özeni için en ufak bir açıklama dahi sunmuyordu; sadece kendisi gibi ağır bir beyefendi için kaygı verici bir ifadeyle sarsak, gönlü tok ve iyi niyetli bir mülk sahibi havasıyla gülümsüyordu.

Küçük Dorrit bir gün evde oturmuş, buruk bir kalple Fanny'yi düşünüyordu. Misafir odası süitinin bir ucunda sokağın üzerine doğru çıkıntı yapan, neredeyse tümü düzensiz cumba pencereleriyle Corso'nun tüm pitoresk yaşamını ve çeşitliliğini yukarıdan aşağıya gören bir odaları vardı. Öğleden sonra İngiliz saatiyle saat üç ya da dört gibi bu pencereden görülen manzara son derece parlak ve tuhaf olurdu; Küçük Dorrit bazen burada oturup düşüncelere dalardı, tıpkı Venedik'teki balkonunda yaptığı gibi. Bir gün yine bu şekilde otururken birisi yumuşak bir şekilde omzuna dokundu ve Fanny, "Eh, Amy, hayatım," diyerek yanına oturdu. Oturma yerleri pencerenin bir parçasıydı; bir resmi geçit gibi bir şey olduğunda pencereden parlak perdelikler

asarlar, sonra bu oturma yerinde diz çöküp ya da oturup parıltılı renge yaslanarak geçidi seyrederlerdi. Ama o gün resmi geçit yoktu ve Küçük Dorrit, o saatlerde çoğunlukla at sırtında olduğu için Fanny'nin evde olmasına oldukça şaşırmıştı.

"Ee, Amy," dedi Fanny, "neler düşünüyorsun, küçük şey?"

"Seni düşünüyordum, Fanny."

"Sahi mi? Ne tesadüf! Burada bir başkasının olduğunu bildirmeliyim. Bu bir başkasını da düşünmüyordun, öyle değil mi Amy?"

Amy gerçekten bir başkasını da düşünüyordu; bu kişi Bay Sparkler'dı. Ama adama elini uzatırken bunu ona söylemedi. Bay Sparkler gelip onun diğer yanına oturdu ve Amy o kardeşçe korkuluğun onun arkasını sardığını ve anlaşılan Fanny'yi de dahil etmek için uzandığını hissetti.

"Ee, benim küçük kız kardeşim," dedi Fanny bir iç çekişle, "herhalde bu ne demek biliyorsun."

"Üzerine titrendiği kadar güzel," diye kekeledi Bay Sparkler, "ve kafası yerinde, düzenli..."

"İzah etmene lüzum yok, Edmund," dedi Fanny.

"Hayır, aşkım," dedi Bay Sparkler.

"Kısacası, şekerim," diye devam etti Fanny, "genel manada, biz nişanlandık. Vaziyete göre, bunu Papişe ya bu gece ya da yarın söylemeliyiz. O zaman bu iş bitmiştir ve başka söylenecek bir şey kalmaz."

"Sevgili Fanny'ciğim," dedi Bay Sparkler, saygılı bir tavırla, "Amy'ye birkaç söz söylemek isterim."

"İyi, iyi! Tanrı aşkına, söyle bakalım," dedi genç hanımefendi.

"İkna oldum ki, sevgili Amy," dedi Bay Sparkler, "ablanız gibi yüksek yetenekli, nefis ve kafası yerinde bir kız daha varsa..."

"Bunları biliyoruz, Edmund," diye sözünü kesti Bayan Fanny. "Bunları boş ver. Bizim kafamızın yerinde olması haricinde başka bir şey söyle lütfen."

"Evet, aşkım," dedi Bay Sparkler. "Sizi temin ederim, Amy, benim için hiçbir şey –kendim için– böylesine muhteşem bir kız tarafından şereflendirilmiş olmak saadetinden daha büyük bir saadet olamaz, ki onda bir damla bile..."

"Lütfen, Edmund, lütfen!" diye kesti Fanny, güzel ayağını hafifçe yere vurarak.

"Aşkım, çok haklısın," dedi Bay Sparkler, "böyle bir huyum olduğunu biliyorum. Dile getirmek istediğim şu ki, hiçbir şey, kendim için –en

üst seviyede muhteşem bir kızla birleşme saadetinin haricinde– Amy ile müşfik bir dostluk kurmak kadar büyük bir saadet olamazdı. Ben kendim," dedi Bay Sparkler yiğitçe, "bazı hususlarda kısa sürede arzu edilen seviyede olmayabilirim ve eminim Cemiyette bir sorsanız genel kanaatin böyle olacağının farkındayım; lakin Amy hususunda arzu edilen seviyedeyim!"

Bay Sparkler buna kanıt olarak kızı öptü.

"Bir bıçak ve çatal ve bir daire," diyerek devam etti Bay Sparkler, geçmişteki hitabet becerisiyle karşılaştırılsa hayli coşmuş bir şekilde, "daima Amy'nin emrine amade olacaktır. Eminim Velim, bu kadar çok hürmet ettiğim bir şahsı ağırlamaktan daima gurur duyacaktır. Ve validemle alakalı olarak da," dedi Bay Sparkler, "kendisi epey harika bir kadın olup hiç..."

"Edmund, Edmund!" diye haykırdı Bayan Fanny, önceki gibi.

"Baş üstüne ruhum," dedi Bay Sparkler, yalvaran bir tonla. "Böyle bir huyum olduğunu biliyorum ve düzeltme zahmetine katlandığın için müteşekkirim, tapılası sevgilim benim; lakin validem her yönden epeyce harika bir kadındır ve onda hiç..."

"Olsa da olmasa da," dedi Fanny, "fakat lütfen artık ondan bahsetme."

"Bahsetmeyeceğim, aşkım," dedi Bay Sparkler.

"O halde aslında daha fazla söyleyecek bir şeyin yok, Edmund, var mı?" diye sordu Fanny.

"Bilakis, tapılası sevgilim," dedi Bay Sparkler, "bu kadar çok konuştuğum için affınızı dilerim."

Bay Sparkler, bir nevi esinlenmeyle, bu sorunun artık gitse iyi olacağını ima ettiğini algıladı. Bu nedenle kardeşlik korkuluğunu geri çekti ve özenli bir dille, baş üstüne, izinlerini isteyeceğini ifade etti. Yine de Amy'den tebriklerini almadan gitmedi, diğeri de bu görevi ruhunun düşmüş olduğu bütün çalkantı ve sıkıntının içinde elinden geldiğince yerine getirdi.

O gittikten sonra, "Ah Fanny, Fanny!" dedi ve parlak penceredeki kız kardeşine dönerek başını göğsüne koyup ağlamaya başladı. Fanny de önce güldü, ama çok geçmeden yüzünün kız kardeşinin yüzüne dayadı ve o da ağladı – birazcık. Bu Fanny'nin konuyla ilgili gizli, bastırılmış veya fethedilmiş bir hissi olduğunu son kez gösterişiydi. O saatten sonra seçtiği yol onun önüne uzanmış ve o da kendi buyurgan iradesiyle adımını atmıştı.

Bölüm XV
Bu İki Kişinin Birlikte Olmaması İçin Haklı Bir Neden Ya da Engel Yoktur

Bay Dorrit büyük kızından, kızının Bay Sparkler'dan evlenme teklifi aldığını ve onunla nişanlandığını öğrenince bu bilgiyi hemen büyük bir vakarla ve devasa bir gururlu ebeveyn gösterisiyle karşıladı. Vakarı tanıdıklar edinmek için avantajlı bir zemin oluşacağı ihtimaliyle, ebeveyn gururu da Bayan Fanny'nin varlığının o büyük nesnesine yönelik sempatisiyle gelişiyordu. Kızın soylu hırsının kendi yüreğinde uyumlu yankılar bulduğunu anlamasını sağladı; onu görev duygusu ve iyi ilkelerle dolu, kendini aile adını yüceltmeye adamış bir çocuk olarak kutladı.

Bayan Fanny Bay Sparkler'ın ortalıkta görünmesine izin verdiği zaman Bay Dorrit ona, yaptığı izdivaç teklifiyle verdiği onurun kendi kişisel duygularıyla son derece bağdaşan bir şey olduğunu gizlemeyeceğini söyledi; hem kızı Fanny'nin içten duygularını paylaşması hem de kendisinin çağının usta ruhu Bay Merdle ile memnuniyet verici bir aile bağlantısı kurması nedeniyle. Bayan Merdle'dan da ayrıca seçkinlik, zarafet, nezaket ve güzellik bakımından zengin bir hanımefendi olarak övgü dolu ifadelerle söz etti. Bay Merdle ile bazı yazışmalar yapma ayrıcalığına sahip oluncaya kadar ve bunun o seçkin beyefendinin görüşleriyle de uyumlu olduğundan ve kızının (Bay Dorrit'in) sosyal mevkii ve çeyiz olarak beklentilerinin de çıkarcı gibi görünmeksizin, Büyük Dünyanın Gözünde hak ettiği temelde kabul göreceğinden emin olmadan bu teklifi kesin olarak kararlaştırılmış sayamayacağını söylemeyi de kendine görev biliyordu (ki Bay Sparkler gibi incelik sahibi bir beyefendinin bunu bütün hassasiyetiyle yorumlayacağından emindi). Küçük bir mevki sahibi bir beyefendi ve baba olarak karakterinin kendisinden eşit olarak talep ettiği şekilde bunları söylerken, teklifin umutlu bir şekilde askıda tutulduğunu ve koşullu kabulünü gizleyecek kadar diplomatik olmayacaktı; kendisine ve ailesine bahşedilen iltifatı için Bay Sparkler'a teşekkür ediyordu. Bağımsız bir beyefendi –ha– ve muhtemelen çok tarafgir ve hayranlık dolu –hm– ebeveynlerin karakteri hakkında bir miktar daha ve daha genel gözlemlerle sözlerini sonlandırdı. Kısacası Bay Sparkler'ın teklifini, bir zamanlar kendisinden üç dört yarım kronu nasıl aldıysa o şekilde almıştı.

Bay Sparkler, zararsız zihnine böylesine yüklenen sözler karşısında sersemlemiş bir halde, kısa fakat münasip bir karşılık vermişti; uzun süredir Bayan Fanny'yi kafası yerinde biri olarak gözlemlediğini ve Velisi için de bir sorun olmayacağından emin olduğunu söylemişti. O noktaya gelince arzularının nesnesi onu yaylı kapaklı bir kutu gibi kapattı ve gönderdi.

Kısa bir süre sonra göğse saygılarını sunmak için giden Bay Dorrit de büyük bir özenle kabul edildi. Bayan Merdle olayı Edmund'dan duymuştu. İlk önce şaşırmıştı, çünkü Edmund'u hiç evlenecek bir adam olarak düşünmemişti. Cemiyet Edmund'u evlenecek bir adam olarak görmemişti. Tabii yine de bir kadın olarak (biz kadınlar bazı şeyleri içgüdüsel olarak görürüz, Bay Dorrit!), Edmund'un Bayan Dorrit'ten müthiş etkilendiğini görmüştü ve Bay Dorrit'ten açık açık, bu kadar güzel bir kızı getirip vatandaşların başlarını döndürmesine neden olmasının hesabını sormuştu.

"O halde," dedi Bay Dorrit, "Bay Sparkler'ın alakalarının çekildiği yönün –ha– sizin tarafınızdan da tasvip edildiği neticesine varma şerefine nail olabilir miyim, madam?"

"Sizi temin ederim ki, Bay Dorrit," dedi hanımefendi, "şahsen ben çok beğendim."

Bu, Bay Dorrit için çok sevindiriciydi.

"Şahsen," diye tekrarladı Bayan Merdle, "çok beğendim."

"Şahsen" sözcüğünün böyle tekrarlanması Bay Dorrit'in Bay Merdle'ın onayının da eksik olmayacağı yönündeki umutlarını ifade etmesi için harekete geçirdi.

"Bay Merdle'ın namına," dedi Bayan Merdle, "cevap veremem; beyler, bilhassa da Cemiyetin sermayedar diye adlandırdığı beyler bu hususlarda kendi fikirlerine sahiptirler. Lakin zannedersem –ki sadece kanaatimi ifade ediyorum, Bay Dorrit– Bay Merdle da neticede hayli beğenecektir."

Cemiyetin sermayedar olarak adlandırdığı beyler sözlerini duyunca Bay Dorrit sanki içinde kalmış bir itiraz ondan kopuyormuş gibi öksürmüştü. Bayan Merdle bunu gözlemlemiş ve bundan hareketle sözlerini sürdürmüştü.

"Hakikaten de Bay Dorrit, bunları söylemem neredeyse lüzumsuz; sadece çok hürmet ettiğim ve daha hoş münasebetlere girmek istediğim şahsa karşı alenen en üst seviyede olanı söylemenin haricinde.

Bir kere, böyle şeyleri Bay Merdle'ın kendi bakış açısından düşünme ihtimaliniz görmezden gelinemez, ancak şartlar Bay Merdle için ticari muamelere girme şansını ya da şanssızlığını yaratmıştır; bunlar her ne kadar geniş olsalar da ufkunu biraz daraltabilir. Ben herhangi bir ticaret hususunda çocuk gibiyim," dedi Bayan Merdle, "fakat korkarım, Bay Dorrit, böyle bir eğilim olabilir."

Bay Dorrit ile Bayan Merdle'ın, her birinin diğerini yukarı kaldırdığı ve her birinin diğerini aşağı indirdiği ve ikisinin de avantajlı olmadığı hünerli tahterevalli oyunu Bay Dorrit'in öksürüğüne sakinleştirici etkisi yaptı. Azami kibarlığıyla, başarılı ve zarif Bayan Merdle'ın (hanımefendi bu iltifata bayıldı) tarafından bile, Bay Merdle'ınki gibi işletmelerin, önemsiz insanların teşebbüslerinden ayrı olmaları bir yana, tasavvur edildikleri dehayı büyütmek ve genişletmekten daha düşük bir eğilime sahip olduklarının varsayılmasına itiraz etmesi gerekeceğini bildirdi. "Siz cömertliğin ta kendisisiniz," dedi Bayan Merdle bunun karşılığında, en iyi gülümsemesiyle gülümseyerek, "ümit ederim ki öyledir. Fakat itiraf etmeliyim ki ticaret hususundaki fikirlerim neredeyse batıl inanç seviyesindedir."

Bay Dorrit bu noktada, ticaretin de içerdiği değerli vakit gibi köleler için yaratıldığı ve tüm kalplere kendi yüce zevkine göre hükmeden Bayan Merdle'ın onunla alakası olamayacağı cinsinden bir iltifat daha patlattı. Bayan Merdle güldü ve Bay Dorrit'e, göğsünün kızardığı şeklinde bir fikir iletti; bu onun en iyi efektlerinden biriydi.

"Bu kadar konuşmamın sebebi şudur ki," diye açıkladı kadın, "Bay Merdle her zaman Edmund'a büyük alaka göstermiş ve daima başarılı olmasını istemiştir. Edmund'un kamudaki mevkiini zannedersem biliyorsunuz. Hususi mevkii ise tamamen Bay Merdle'a dayanır. Ticaret hususundaki budalaca bilgisizliğimden dolayı bundan fazlasını bilmediğime emin olabilirsiniz."

Bay Dorrit tekrar, kendi tarzıyla, ticaretin köle sahipleri ve büyücülerin anlayış sınırlarının altında olduğu fikrini dile getirdi. Daha sonra, bir beyefendi ve bir ebeveyn olarak Bay Merdle'a yazma niyetinden söz etti. Bayan Merdle bütün kalbiyle –ya da bütün kabiliyetiyle, ki aynı şeydi– kabul etti ve kendisi dünyanın sekizinci harikasına bizzat hazırlık amaçlı bir mektup gönderdi.

Mektup kabilinden iletişiminde de tıpkı ilgili konu hakkındaki söyleşileri ve söylemlerinde olduğu gibi, Bay Dorrit konuyu yazı us-

talarının kopya kitaplarını ve şifreleme kitaplarını donattıkları gibi süslü yazılarla donattı: temel aritmetik kurallarına bağlı başlıkların kuğular, kartallar, grifonlar ve başka kaligrafi eğlenceleriyle çeşitlendiği, büyük harflerin zihinlerinden ve bedenlerinden kopup kalemin ve mürekkebin sarhoşluğuyla mest olduğu yazılarla. Yine de Bay Merdle'ın durumu bu kaynaktan öğrenmiş gibi yapabilmesine olanak sağlayacak şekilde, yeterli ölçüde anlaşılır olmasına dikkat etti. Bay Merdle da buna uygun bir cevap yazdı. Bay Dorrit, Bay Merdle'a cevap yazdı; Bay Merdle, Bay Dorrit'e cevap yazdı ve çok geçmeden bu muktedirlerin tatminkâr bir anlayışa ulaştıkları ilan edildi.

Tam bu noktada, daha önce değil, Bayan Fanny yeni rolü için tamamen hazır durumda sahneye fırladı. Tam bu noktada, daha önce değil, Bay Sparkler'ı tamamen kendi ışığında soğurdu ve her ikisi için ilaveten yirmi tanesine daha yetecek kadar parladı. Artık kendisine bir sürü sıkıntıya mal olan o tanımlanmış mekân ve karakter eksikliğini hissetmeyen bu güzel gemi belirlenmiş bir rotada, istikrarlı bir şekilde ilerlemeye ve yelken niteliklerini geliştiren bir ağırlık ve dengeyle yüzmeye başlamıştı.

"Hazırlıklar çok tatminkâr bir şekilde tertiplendiğine göre, tatlım, zannedersem artık," dedi Bay Dorrit, "resmi olarak –ha– Bayan General'e haber vermem icap ediyor."

"Papiş," diye cevap verdi Fanny, bu ismi duyunca adamın sözünü keserek, "Bayan General'in bu mevzuyla ne alakası olduğunu anlayamadım."

"Hayatım," dedi Bay Dorrit, "onun gibi –hm– asil ve rafine bir hanımefendiye nezaketen böyle davranmak icap eder."

"Öf! Bayan General'in asaletinden ve rafineliğinden bıktım, Papiş," dedi Fanny. "Bayan General'den bıktım."

"Bıktın," diye tekrarladı Bay Dorrit şaşkınlık içinde, "Bayan General'den –ha– bıktın, öyle mi?"

"Ondan iyice tiksindim artık, Papiş," dedi Fanny. "Evlenmemle ne alakası olacağını anlamıyorum. O kendi izdivaç projelerini sürdürsün; tabii öyle bir şey varsa."

"Fanny," dedi Bay Dorrit, kızının patavatsızlığının tam tersi vakur ve ağır bir yavaşlıkla. "Açıklamanı rica ediyorum –ha– ne demek istiyorsun?"

"Demek istiyorum ki, Papiş," dedi Fanny, "Bayan General'in kendi izdivaç projeleri varsa, boş zamanlarını doldurmaya yeter diyorum. Ve yoksa da o zaman daha iyi; ama yine de ona malumat verme şerefine nail olmak istemiyorum."

"Sormama müsaade edersen, Fanny," dedi Bay Dorrit, "neden?"

"Çünkü nişanlandığımı kendisi öğrenebilir, Papiş," diye itiraz etti Fanny. "Kâfi derecede dikkatli bence. Öyle olduğunu düşünüyorum. Kendi başına bulsun. Bulamazsa da evlendiğim vakit öğrenmiş olur. Ve ümit ederim ki bunun Bayan General için kâfi olacağını söylersem seni sevmediğimi düşünmezsin, Papiş."

"Fanny," dedi Bay Dorrit, "çok hayret ediyorum ve –hm– Bayan General'e karşı bu –ha– kaprisli ve anlaşılmaz garezinden hiç hoşnut değilim."

"Lütfen yapma, Papiş," dedi Fanny, "garez deme, zira seni temin ederim ki Bayan General'in düşmanlığıma layık olduğunu düşünmüyorum."

Bunun üzerine Bay Dorrit yüzünde sabit, sert bir kınama ifadesiyle sandalyesinden kalktı ve bütün haysiyetiyle kızının karşısında dikildi. Kızı ise kolundaki bileziği çevirerek babasına baktı, sonra başka yana baktı ve "Pekâlâ, Papiş," dedi, "hoşlanmadığın için hakikaten üzgünüm, lakin elimde değil. Ben çocuk değilim, ben Amy değilim ve konuşmam gerekiyor."

"Fanny," dedi Bay Dorrit, heybetli bir sessizlikten sonra, "ben resmi olarak Bayan General'e, bu ailenin itimata layık bir azası –hm– örnek bir hanımefendi olarak aramızda düşünülen tadilatı ilan ederken burada kalmanı rica etsem, hatta –ha– sadece rica etmekle kalmayıp bunda –hm– ısrar etsem..."

"Ah, Papiş," diye araya girdi Fanny, bariz bir vahametle, "bunu bu kadar büyüteceksen vazifem icabı razı olmak haricinde yapabileceğim bir şey yoktur. Ancak ümit ederim ki bu hususta kendi fikrime sahip olabilirim, zira hakikaten bu şartlar altında başka türlü davranmak elimde değil." Böylece Fanny aşırılıkların kesişme noktasında başkaldırıya dönüşen bir uysallıkla oturdu; babası da ya cevap vermeye tenezzül etmeden ya da ne cevap vereceğini bilemeden Bay Tinkler'i huzuruna çağırdı.

"Bayan General."

Bay Tinkler seçkin cilacıyla ilgili bu kadar kısa bir emir almaya alışık olmadığı için duraksadı. Bay Dorrit bu duraksamada bütün Mar-

shalsea'yi ve onun tüm tanıklıklarını görerek derhal adama saldırdı: "Bu ne cesaret, bayım? Ne demek istiyorsunuz?"

"Affedersiniz, efendim," diye kendini savundu Bay Tinkler, "sadece bilmek istedim ki..."

"Hiçbir şey bilmek istemediniz, bayım," diye haykırdı Bay Dorrit kıpkırmızı kesilerek. "Bana istediğinizi söylemeyin. Ha. İstemediniz. Alay ediyorsunuz, bayım."

"Sizi temin ederim ki, efendim..." diye başladı Bay Tinkler.

"Beni temin falan etme!" dedi Bay Dorrit. "Bir hizmetkârın teminine ihtiyacım yok. Alay ediyorsunuz. Benden aynlacaksınız –hm– bütün işletme benden aynlacak. Ne bekliyorsunuz?"

"Sadece emirlerimi bekliyorum, efendim."

"Yalan," dedi Bay Dorrit, "emirlerinizi aldınız. Ha-hm. Bayan General'e hürmetlerimi ve müsaitse birkaç dakikalığına yanıma gelmesini rica ettiğimi nakledin. Emirleriniz bunlardır."

Bu görevi yerine getirirken Bay Tinkler belki de Bay Dorrit'in kudurmuş bir halde olduğunu ifade etmişti. Her halükârda çok kısa bir süre içerisinde Bayan General'in eteklerinin hışırtısı duyuldu; alışılmadık bir çabuklukla gelmişti. Yine de kapının dışında etekler sakinleşti ve alışılmış bir serinkanlılıklarıyla odaya girdiler.

"Bayan General," dedi Dorrit, "bir sandalyeye buyurun."

Bayan General zarif bir onay eğrisi çizerek Bay Dorrit'in sunduğu sandalyeye yerleşti.

"Hanımefendi," diye devam etti beyefendi, "kızlarımın –hm– formasyonunu üstlenme nezaketi göstermiş olmanız sebebiyle ve onlarla alakalı hiçbir şeye karşı –ha– lakayt kalamayacağınıza ikna olmakla..."

"Katiyen imkânsız," dedi Bayan General, olabileceği en sakin edayla.

"... size bildirmek isterim ki kızım halen..."

Bayan General başını hafifçe Fanny'ye doğru eğdi, o da başını Bayan General'e doğru çok hafifçe eğdi, sonra tekrar mağrur bir edayla dikleştirdi.

"... kızım Fanny –ha– sizin de tanıştığınız Bay Sparkler'la evlenmek üzere nişanlanmış bulunmaktadır. Dolayısıyla madam, zorlu vazifenizin –ha– zorlu vazifenizin yarısından alınmış bulunuyorsunuz." Bay Dorrit, Fanny'ye öfkeli gözlerle bakarak tekrarladı. "Lakin ümit ederim ki bu, ailemde işgal etme nezaketini gösterdiğiniz mevkinizi herhangi bir şekilde –hm– azaltacak nitelikte olmayacaktır."

"Bay Dorrit," diyerek cevap verdi Bayan General, eldivenli ellerini örnek bir edayla üst üste koymuş bir pozda, "daima hatırşinastır ve dostane hizmetlerimi fazlasıyla takdir ederler."

(Bayan Fanny, "Haklısın," der gibi öksürdü.)

"Bayan Dorrit şüphesiz şartların elverdiğince, son derece aklıselimle davranmıştır ve kendisine en samimi tebriklerimi takdim etmeme izin vereceğine eminim. İhtirasın pençesinden kurtulduğunda," dedi Bayan General ve bu sırada, söyleyemeyecekmiş gibi gözlerini kapadı, "yakın akrabalar tarafından tasvip edildiğinde ve bir aile yapısının haysiyetli bünyesini pekiştirirken bunlar umumiyetle hayırlı hadiselerdir. Bayan Dorrit'in en samimi tebriklerimi takdim etmeme müsaade edeceğinden eminim."

Bayan General bu noktada durdu ve yüzünü ayarlamak için içinden ekledi: "Papiş, patates, patlıcan, pırasa ve prizma."

"Bay Dorrit," diyerek bu kez yüksek sesle ekledi, "son derece naziktir ve bu mahremiyeti bizzat kendisi ve Bayan Dorrit namına şahsıma bu erken vakitte bildirme imtiyazı gösterdikleri için şükranlarımı takdim etmeme izin verilmesini rica ederim. Şükranların ve tebriklerim hem Bay Dorrit'in hem de Bayan Dorrit'in hakkıdır."

"Bana göre," dedi Bayan Fanny, "bu aşırı derecede tatminkârdır, anlatılamaz derecede. Herhangi bir itirazınızın olmadığını öğrenmek, Bayan General, hakikaten zihnimde bir yükü hafifletmiş oluyor. Herhangi bir itirazda bulunsaydınız ne yapardım bilmiyorum, Bayan General."

Bayan General bir Pırasa ve Prizma gülüşüyle eldivenlerini değiştirdi; sağ eldiven üste, soldaki alta gelecek şekilde.

"Elbette tasvibinizi muhafaza etmek, Bayan General," dedi Fanny, gülümsemeyi içinde söz konusu muhteviyat olmadan iade ederek, "nikâhlı hayatının en büyük maksadı olacaktır; onu kaybetmek muhakkak ki tam manasıyla mükemmel bir rezalet olurdu. Ancak eminim ki yüce iyiliğinizle itiraz etmezsiniz ve ümit ederim ki Papiş de itiraz etmez, yaptığınız küçük bir hatayı düzeltmeme izin verin. En iyimiz dahi hata yapmaya meyillidir. Öyle ki siz dahi, Bayan General, küçük bir hataya düşmüş bulunuyorsunuz. Bu kadar etkili bir şekilde bahsettiğiniz dikkat ve imtiyaz, Sayın General, şüphesiz son derece mültefit ve tatminkârdır, lakin bunlar asla benden kaynaklanmıyor. Mevzuyu sizinle istişare etmek fikri benim için o kadar önemlidir ki esasında

bana ait değilken hak iddia etmek istemem. Bu tamamen Papişe aittir. Teşvik ve himayeniz için size derinden müteşekkirim, lakin bunu arzu eden Papişti. Nişanıma böylesine bir cömertlikle rıza göstermek suretiyle göğsümdeki ağırlığı kaldırdığınız için size teşekkür etmek zorundayım, Bayan General, ancak esasında sizin bana teşekkür edecek bir şeyiniz yok. Ümit ederim ki ben evden ayrıldıktan sonra da davranışlarımı tasvip edersiniz ve kız kardeşim de daha uzun zaman lütuflarınızın nesnesi olmaya devam edebilir."

Fanny en kibar haliyle sunduğu bu söylevden sonra zarif ve neşeli bir havayla odadan ayrıldı. Onu işitemeyecekleri kadar uzaklaşır uzaklaşmaz kızarmış bir yüzle merdivenlerden üst kata fırladı, kız kardeşinin üzerine atladı, onu küçük Fındık Faresi diyerek sarstı, aşağıda geçenleri anlattı ve Papiş hakkında şimdi ne düşündüğünü sordu.

Genç hanımefendi Bayan Merdle'a ise büyük bir bağımsızlık ve özgüvenle yaklaştı, ancak henüz belirgin bir düşmanlık göstermedi. Zaman zaman küçük bir çatışma yaşadıkları oldu; örneğin Fanny, kadının onun sırtını okşadığını hissettiği ya da Bayan Merdle'ın özellikle genç ve iyi göründüğü zamanlarda, ama Bayan Merdle daima bu silahlanma gösterilerini minderlerinin arasına zarif bir kayıtsızlıkla gömülerek ve dikkatini başka tarafa vererek sona erdirdi. Cemiyet (zira bu gizemli yaratık Yedi Tepe'de[1] de oturuyordu) Bayan Fanny'nin nişanlanmasının onu büyük ölçüde geliştirdiğini düşündü. Artık çok daha erişilebilir, çok daha özgür ve alımlı, daha az müşkülpesentti; Bayan Dorrit'le ilgili şikâyetleriyle Cemiyete isyan bayrağı çekmiş olan, evlendirecek kız sahibi kadınların acı öfkesine karşın artık bir sürü takipçisi ve hayranı vardı. Neden olduğu dalgalanmaların tadını çıkaran Bayan Dorrit yalnızca kendine özgü bir çalımla bunların arasından geçmekle kalmıyor, Bay Sparkler'ı da yine çalımla, hatta gösterişli bir şekilde yanında götürüyordu. Sanki hepsine, "Aranızdan muzaffer bir şekilde bu zincirlenmiş zayıf tutsakla birlikte geçiyorsam bu benim bileceğim iştir. Böyle yapmayı uygun bulmuş olmam yeterlidir!" diyordu. Bay Sparkler ise kendi adına hiçbir şeyi sorgulamıyordu; nereye götürülürse oraya gidiyordu, ne söylenirse yapıyordu, seçtiği gelinin seçkin olmasının kendisinin de seçkin olduğu anlamına geldiğini hissediyor ve bu şekilde kabul edildiğinden dolayı gerçekten minnet duyuyordu.

[1] Roma'nın inşa edildiği tepeler –çn.

Bu durum bu şekilde devam ederken ilkbahara doğru ilerleyen kış, Bay Sparkler'ın İngiltere'ye dönmesini ve onun deha, öğrenim, ticaret, ruh ve mana yolunda ifadesinde, atandığı rolü üstlenmesini gerektiriyordu. Shakespeare'in, Milton'ın, Bacon'ın, Newton'ın, Watt'ın, gelmiş geçmiş ve şimdiki soyut filozofların, doğal filozofların ve Doğa ve Sanatın sayısız hâkiminin vatanı, şimdi Bay Sparkler'ı gelip onunla ilgilenmesi için çağırıyordu ki helak olmasın. Ülkesinin ruhunun derinliklerindeki acı çığlıklarına dayanamayan Bay Sparkler gitmesi gerektiğini ilan etti.

Bundan şu sonuç çıkıyordu: Bay Sparkler'ın bu dünyanın bir numaralı, kafası yerinde kızıyla ne zaman, nerede ve nasıl evleneceği konusu acillik kazanmıştı. Biraz gizem ve ketumluktan sonra Bayan Fanny çözümü kız kardeşine bizzat açıkladı.

"Şimdi, yavrucuğum," dedi bir gün onu bulup, "bir şey söyleyeceğim. Bu mevzu henüz açıldı ve tabiatıyla derhal sana koştum."

"Nikâhın mı, Fanny?"

"Kıymetli çocuğum," dedi Fanny, "acele etme. Önce sana anlatmama izin ver. Senin bu tahminine gelince, düz olarak cevap verirsem, hayır demiş olurum. Esasında mevzubahis olan benim nikâhımdan ziyade Edmund'unki."

Küçük Dorrit, belki de haklı olarak, bu ince ayrımı anlamaktan aciz bir halde baktı.

"Hiçbir zorluk içinde değilim," diye ünledi Fanny, "ve hiç acelem de yok. Herhangi bir kamu görevinden beklenmiyorum veya başka bir yerde oy kullanmam filan da icap etmiyor. Ancak Edmund bekleniyor. Ve Edmund kendi başına gitme fikrinden dolayı derin bir keder içinde ve ben de esasında tek başına bırakılmasından yana değilim. Zira aptalca bir şey yapmak mümkünse –ve umumiyetle mümkündür– muhakkak yapar."

Müstakbel kocasına duyabileceği güvenin böylesine tarafsız bir özetini tamamladıktan sonra bonesini bir iş kadını edasıyla çıkardı ve iplerinden yere doğru sarkıttı.

"Bu nedenle bu, benden ziyade Edmund'un meselesi. Yine de bundan daha fazla bahsetmemize lüzum yok. Zaten durum ortada. Eh, sevgili Amy! Asıl kendi başına mı gitmeli, yoksa kendi başına gitmemeli mi diye sorunca başka bir husus tezahür ediyor: Kısa bir süre içinde burada mı evlenmeliyiz, yoksa birkaç ay sonra memlekette mi?"

"Anlaşılan seni kaybedeceğim, Fanny."

"Ne kadar küçük bir şeysin," diye haykırdı Fanny, yarı hoşgörülü, yarı sabırsız bir tavırla, "lütfen, canım, beni dinle. O kadın," elbette Bayan Merdle'dan bahsediyordu, "Paskalya sonrasına kadar burada kalacak. Dolayısıyla burada ya da Edmund'la Londra'ya gidince mi evleneceğim hususundan onunla başlamam icap ediyor. Evvela bu var. Ayrıca Amy, bu kadını aradan çıkardıktan sonra, Bay Merdle'ın Papişe yaptığı, kendi evimiz seçilip tefriş edilinceye kadar Edmund ile benim o evde –malum– senin bir defasında bir dansçıyla gittiğin evde kalmamız hususundaki teklifine pek itirazım yok. Dahası da var, Amy. Papiş hep bahar aylarında kendi başına şehre gitmek istemiştir. Yani eğer Edmund ve ben burada evlenirsek Floransa'ya gidebiliriz ve babam da bize katılabilir, sonra hep beraber eve gidebiliriz. Bay Merdle Papişe bahsettiğim malikânede onunla birlikte kalması için ısrar ediyor, sanırım o da bunu kabul edecek. Ama ne yapacağına kendisi karar verir ve bu noktada (ki pek ehemmiyeti yok) kati konuşamam."

Fanny Papişin ne yapacağına kendisinin karar vermesiyle Bay Sparkler'ın asla öyle bir şey yapamaması arasındaki farkı güçlü bir şekilde vurguluyordu. Gerçi kız kardeşi bunu farkı etmemişti, çünkü o gelecekteki ayrılığa hayıflanmakla İngiltere'yi ziyaret etme planlarına dahil olmayı dilemek arasında ikiye bölünmüştü.

"Düzenlemeler böyle mi, Fanny'ciğim?"

"Düzenlemeler!" diye tekrarladı Fanny. "Şimdi hakikaten, çocuk, bazen insanı biraz uğraştırıyorsun. Biliyorsun ki lafının böyle bir yoruma açık kalmasından kendimi bilhassa koruyorum. Benim dediğim, bazı soruların zuhur ettikleri ve o sorular da bunlar."

Küçük Dorrit'in yumuşak ve sessiz, düşünceli bakışlarıyla göz göze geldi.

"Şimdi, benim tatlı kızım," dedi Fanny, bonesini iplerinin ucunda sabırsızlıkla tartarak, "dik dik bakmanın âlemi yok. Küçük bir baykuşun bakışlarıyla bakma. Senden tavsiyelerini bekliyorum, Amy. Ne yapmamı tavsiye ediyorsun?"

"Sence," diyerek sordu Küçük Dorrit, kısa bir tereddütten sonra ikna edici bir tavırla, "sence, Fanny, her şeyi hesaba katarak birkaç ay ertelemek en iyisi olmaz mıydı?"

"Hayır, küçük tosbağa," diye itiraz etti Fanny, artan bir keskinlikle. "Hiç öyle bir şey düşünmüyorum."

Bu noktada bonesini tamamen attı ve kendisini bir sandalyeye bıraktı. Ama neredeyse hemen sevecenleşerek yine ayağa fırladı ve yere diz çöküp kız kardeşini sandalyesiyle beraber kucakladı.

"Acele ettiğimi ya da acımasız olduğumu zannetme, hayatım, zira hakikaten öyle değil. Ama sen de öyle tuhaf bir şeysin ki! İnsan her şeyin ötesinde rahatlatıcı olmak isterken sen deliye döndürüyorsun. Sana söylemedim mi, sevgili bebeğim, Edmund'u yalnız başına bırakmaya gelmez diye? Ve yalnız kalamayacağını bilmiyor musun?"

"Evet, evet, Fanny. Öyle dedin, biliyorum."

"Ve biliyorsun, biliyorum," dedi Fanny. "Eh, benim kıymetli yavrucuğum! Kendi başına kalmasına güvenemeyeceksem o zaman zannedersem benim de onunla gitmem gerekmez mi?"

"Öyle – gibi görünüyor canım," dedi Küçük Dorrit.

"Dolayısıyla, bu maksatla yptığım düzenlemeleri işitince, netice itibariyle bunları yapmamı mı tavsiye ediyorsun?"

"Öyle – gibi görünüyor canım," dedi Küçük Dorrit tekrar.

"Pekâlâ," diye haykırdı Fanny, bir teslimiyet havasıyla, "o halde yapılması icap ediyor! Bu şüpheyi ve bir karar vermemin icap ettiğini hissettiğim anda sana geldim, tatlım. Şimdi karar verdim. Öyle olsun."

Fanny bu şablon davranışıyla kız kardeşinin tavsiyelerine ve koşulların zorlamasına teslim olduktan sonra hayli müşfik bir hale büründü: kendi eğilimlerini sevgili dostunun ayaklarına sermiş ve gereken fedakârlığı yapmakla vicdanının ışıltısını hissetmiş olarak. "Ne de olsa, Amy'ciğim," dedi kız kardeşine, "sen küçük mahlukların en iyi kalplisisin ve aklıselimle dolusun. Sensiz ne yapardım bilmiyorum!"

Bu sözcüklerle ona daha da yakından ve gerçek bir sevecenlikle sarıldı.

"Ki sensiz kalmaya da hiç niyetim yok, Amy, hiçbir şekilde, zira asla ayrı kalmayacağımızı ümit ediyorum. Ve şimdi bir tanem, ben de sana bir tavsiyede bulunacağım. Burada Bayan General'le yalnız kaldığında..."

"Ben burada Bayan General'le yalnız mı kalacağım?" dedi Küçük Dorrit sessizce.

"Eh tabii, babam dönene kadar, kıymetlim benim! Edward'ı saymazsan, ki o zaten sayılmaz, burada olduğu zaman bile, hele Napoli ya da Sicilya'dayken hiç sayılmaz. Diyecektim ki –ama sen öyle sevilen

küçük bir Marplot'sun ki[1]– burada Bayan General'le baş başa kaldığınız zaman sakın onun kurnazca o Papişe ya da Papiş ona mukayyet olmak üzere bir mutabakata varmışlar gibi davranmasına müsaade etme. Elinden gelirse bunu yapacaktır. Yolunu sinsice, eldiven yordamıyla bulma tavırlarını biliyorum onun. Fakat sakın ona anlayışlı davranma. Ve eğer Papiş geri döndüğünde sana Bayan General'i annen yapmayı düşündüğünü söylerse (ki bu, ben gidiyorum diye daha zayıf bir ihtimal değil), sana tavsiyem hemen, Baba, müsaadenle şiddetle itiraz ederim de. Fanny beni bu hususta ikaz etti, buna itiraz ediyor ve ben de itiraz ediyorum demen. Senden gelen herhangi bir itiraza, önem verilmeyeceğini ya da senin kâfi derecede bir kesinlikle itiraz edemeyeceğini söylemiyorum. Fakat bu bir prensip meselesi –evlat olarak– ve herkesi mümkün mertebe rahatsız edecek kadar itiraz etmeden Bayan General'in üvey anneliğine teslim olmamanı istirham ediyorum. Sonuna kadar savunmanı beklemiyorum, esasında Papiş mevzubahis olunca öyle yapmayacağını biliyorum, fakat bir vazife hissine sahip olmanı istiyorum. Benden herhangi bir yardıma ya da böyle bir izdivaca karşı herhangi bir muhalefete gelince, yüzüstü kalmayacaksın aşkım. Cazibeden tamaman mahrum kalmamış, evli bir kız olarak –o mevkiin daima o kadına muhalif olmak için kullanıldığı– ne kadar ağırlığım varsa Bayan General'in o kafasına ve takma saçlarına (zira ne kadar çirkin olsa da ve aklıselim sahibi hiç kimsenin masrafa girip satın alma ihtimali olmasa da sahte olduğundan eminim) tatbik edeceğimden emin olabilirsin!"

Küçük Dorrit bu tavsiyeleri karşı çıkmadan, ama Fanny'ye de bunlara göre hareket edeceğine inanması için bir neden vermeden dinlemişti. Fanny ise artık bekâr yaşamına son vermiş ve dünyevi işlerini halletmiş olarak, her zamanki şevkiyle durumundaki ciddi değişikliğe hazırlanmak üzere yola çıkmıştı.

Hazırlık sürecinde, bu anlatıda İngilizce isim vermenin doğru olmayacağı ama (yazılmayı tercih ettiği dile bağlı kalmayı gerektirmesi gibi amiyane bir prensip nedeniyle) Fransızca bir isim vermenin de reddedildiği o gelin kıyafetinin satın alınması için hizmetçisi kuryenin himayesinde Paris'e gönderilmişti. Bu aracılar tarafından satın alınan

---

[1] Marplot, Susannah Centlivre'nin *The Busie Body* (1709) oyununda, her şeye burnunu sokan başkarakterlerden biridir –çn.

pahalı ve güzel giysiler birkaç hafta boyunca, sanki aralarındaki her bir cengaverin kadim Belisarius'muş[1] gibi hiç durmaksızın "Dilencinin Dilekçesi"ni[2] tekrar ettiği devasa, perişan bir dilenciler ordusunun konuşlandığı gümrük binalarıyla dolu o ara ülkeden geçti. Bunlar o kadar kalabalıktı ki Kurye her birinin sıkıntısını gidermek için yalnızca bir buçuk kile gümüş para harcasa kıyafetler Roma'ya varmadan eskimiş olacaktı. Ancak kıyafetler tüm bu tehlikelerin içinden adım adım geçerek getirildi ve hepsi iyi durumda yolculuğun sonuna ulaştılar.

Orada, yumuşak göğsünde aşılamaz hisler uyandırdıkları seçkin hanımefendilere sergilendiler. Aynı anda, bazı hazinelerinin de halka açık olarak sergilenmesi için hazırlıklar yapıldı. Romulus'un şehrindeki İngilizlerin yarısına kahvaltı davetiyeleri gönderildi, diğer yarısı ise görkemli törenin çeşitli dış noktalarında gönüllü eleştirmenler olarak silahlandılar. En yüksek ve en ünlü İngiliz Sinyor Edgardo Dorrit, önemli etkinliğe şeref vermek için derin (gelişen Napoliten soyluluğunun altında bir yüzey oluşturan) çamur ve pisliklerden geldi. En iyi otel ve onun tüm mutfak myrmidonları şöleni hazırlamak üzere görevlendirildi. Bay Dorrit'in ödeme emirleri az kalsın Torlonia Bankasını batıracaktı. İngiliz Konsolosu, Konsolosluğu boyunca böyle bir nikâha şahit olmamıştı.

O gün geldiğinde Capitol'deki Dişi Kurt[3] Adalı Valışilerin bu gibi şeyleri bugünlerde nasıl yaptıklarını görse kıskançlıktan hırlardı. Heykeltıraşların o iğrenç korkunçluklarından arındıramadıkları kötü kalpli, katil kafalı Asker İmparatorların heykelleri, gelini kaçırmak için kaidelerinden inebilirlerdi. Bir zamanlar gladyatörlerin yıkandığı tıkanmış eski çeşme[4] töreni şereflendirmek için hayata dönebilirdi. Vesta Tapınağı sırf yüzünü bu etkinliğe dönebilmek için yeniden kalıntılarından yükselebilirdi. Bunu yapabilirdi ama yapmadı. Sezebilen şeyler gibi –hatta bazen yaratılışın efendileri ve hanımları gibi– çok şey yapabilirdi, ama hiçbir şey yapmadı. Kutlama takdire layık bir ihtişamla gerçekleşti; siyah cüppeli, beyaz cüppeli ve kızıl-kahve cüppeli keşişler

---

[1] Hiç tanımazken aniden yükselen, fakat gözden düşünce dilenmek zorunda kalan bir Doğu Roma İmparatorluğu başkomutanı –çn.

[2] Trenthamlı Thomas Moss (1769) tarafından yazılmış bir şiir (1769) –çn.

[3] Roma'yı kuran efsanevi ikizler Romulus ve Remus'u emziren dişi kurt heykeli, günümüzde Capitoline Müzesindedir –çn.

[4] Capitol'de, Roma Forumunda bulunan Meta Sudans çeşmesi –çn.

arabaları seyretmek için durdular; koyun postlarına bürünmüş köylüler evlerin pencerelerinin altında dilendiler; İngiliz gönüllüleri çevreyi kirlettiler. Akşam duası vakti geldiğinde festival yavaş yavaş tükendi. Bin kilise, ona herhangi bir göndermede bulunmadan çanlarını çaldı ve Aziz Peter onunla herhangi bir ilgisi olduğunu inkâr etti.

Ancak o zamana kadar Gelin Floransa'ya yolculuğunun ilk gününün sonuna yaklaşmıştı. Düğünün tamamen Gelinden ibaret olması tuhaftı. Kimse Damadı fark etmedi. Kimse birinci Nedimeyi fark etmedi. Birçoğunun onu aradığını varsayarsak bile, gözlerin kamaşması sonucunda çok azı o görevde bulunan Küçük Dorrit'i görebilmişti. Böylece Gelin, şans eseri Damadın eşliğinde şık şaryosuna binmiş ve birkaç dakika boyunca güzel bir kaldırımda ilerledikten sonra bir Umutsuzluk Bataklığında[1] ve uzun, upuzun bir harabe ve çöküntü caddesinin ortasında sarsılarak ilerlemişti. Başka düğün vagonlarının da o zamanlar ve şimdi aynı yoldan gittikleri söylenir.

Küçük Dorrit o gece kendisini biraz yalnız ve biraz hüzünlü hissettiyse de hiçbir şey eskiden olduğu gibi babasının yanında oturup çalışmak ve onun akşam yemeğini yedikten sonra dinlenmesine yardım etmek kadar iyi gelmezdi. Ancak şu anda yolcu koltuğunda Bayan General'le birlikte otururken bunu düşünemezdi. Hele ki akşam yemeğini! Bay Dorrit akşam yemeğini istediğinde külahları Papa'nınki kadar yüksek İtalyan bir aşçı ve İsviçreli bir pastacı alt kattaki bakır tencereli bir laboratuvarda simyager mucizeleri yaratırdı.

Baba o gece tumturaklı ve öğreticiydi. Yalnızca sevecen olsaydı Küçük Dorrit için daha iyi olurdu; ama onu olduğu gibi kabul ediyor –onu ne zaman olduğu gibi kabul etmemişti ki!– ve onu en iyi şekilde değerlendiriyordu. Bayan General çok geçmeden odasına çekildi. Onu takip etmesini önlemek için hayal gücünün taşa dönüştürülmesi gerektiğini düşünüyormuş gibi geceleri odasına daima soğuk bir törenle çekilirdi. Kibar bir tür müfreze talimini andıran kalıplaşmış ön hazırlıkları bitince odasına gitti. Küçük Dorrit daha sonra kolunu babasının boynuna atarak iyi geceler diledi.

"Amy, canım," dedi Bay Dorrit, elini tutarak, "bu beni son derece –ha– etkileyen ve tatmin eden bir günün sonu."

"Biraz da yoruldunuz, değil mi babacığım?"

---

[1] John Bunyan'ın *Çarmıh Yolcusu* alegorisinde aşılması gereken tehlikeli yollardan biridir –çn.

"Hayır," dedi Bay Dorrit, "böylesine en safından bir tatminle dolup taşan bir etkinlikten sonra yorgunluk hissetmiyorum."

Küçük Dorrit onun böyle bir ruh halinde olmasına sevindi ve içten bir şekilde gülümsedi.

"Hayatım," diye devam etti adam, "bu iyi bir –ha– meselle dolu bir etkinlikti. En sevdiğim ve bağlandığım çocuğum –hm– senin için iyi bir mesel."

Bu sözleri duyunca heyecanlanan Küçük Dorrit ne söyleyeceğini bilmiyordu, ama babası bir şey söylemesini beklermiş gibi durdu.

"Amy," diye devam etti sonra, "sevgili kız kardeşin Fanny, temaslarımızın –ha– temelini genişletmek ve –hm– sosyal münasebetlerimize katkıda bulunmak için mükemmelce hesaplanmış bir –ha– izdivaç yaptı. Hayatım, senin için de –ha– münasip bir eşin bulunabileceği zamanın pek uzak olmadığına inanıyorum."

"Ah, hayır! Seninle kalınama izin ver. Yalvarırım seninle kalayım! Yanında kalmak ve sana bakmaktan başka bir şey istemiyorum!" dedi kız aniden alarma geçmiş gibi.

"Yo, Amy, Amy," dedi Bay Dorrit. "Bu zayıf ve aptalca, zayıf ve aptalca. Mevkin itibariyle üzerine düşen bir –ha– sorumluluk var. Bu, mevkiin gelişmesi ve o mevkie –hm– layık olman için lazım. Bana bakma konusuna gelince, ben kendime –ha– bakabilirim. Ya da..." diye ekledi birkaç saniye sonra, "bana bakılması icap ettiği takdirde ben de –hm– Tanrı'nın inayetiyle bakılırım –ha, hm– seni zapt etmeyi ve –ha– bir bakıma seni kurban etmeyi asla düşünemem."

Ah, diğerkâmlık taslamak, bundan kendine pay çıkarmak ve buna inanmak için ne kadar da uygun bir saatti – tabii bunu yapmak mümkün olsaydı!

"Konuşma, Amy. Katiyen bunu yapamayacağını söylüyorum. Bunu –ha– yapmamalıyım. Vicdanım –hm– izin vermez. Bu sebeple, hayatım, bu sevindirici ve etkileyici fırsata binaen –ha– ciddiyetle telaffuz ediyorum ki artık senin de –ha– münasip (tekrar ediyorum, münasip) bir izdivaç yapman için elimden geleni yapmak arzusundayım."

"Ah, hayır babacığım! Lütfen!"

"Amy," dedi Bay Dorrit, "bu mevzu üstün içtimai malumat, üstün hassasiyet ve mantık sahibi bir şahsa –mesela diyelim ki Bayan General'e– sorulacak olsa, hissiyatımın –hm– müşfik karakterine ve münasipliğine dair iki farklı kanaatin olmayacağından eminim. Lakin müşfik ve vazifeşinas tabiatın –hm– tecrübeyle sabit olduğu için daha fazla

konuşmaya lüzum kalmadığını düşünüyorum. Halihazırda teklif edebileceğim –hm– bir koca yoktur. Esasında şimdilik bir tane bile görmedim. Sadece birbirimizi –ha– anlamamızı isterim. Hm. İyi geceler, sevgili ve kalan tek kızım. İyi geceler. Tanrı seni korusun!"

Babasının zenginliği sayesinde artık onu rahatça evlendirebileceği ve aklında onun yerine kendisine ikinci bir kadın almak olduğu düşüncesi o gece Küçük Dorrit'in zihninden geçtiyse de onu uzaklaştırdı. Ona hâlâ tek başına sahip çıktığı en kötü zamanlarda olduğu kadar sadık kalarak o düşünceyi kafasından uzaklaştırdı ve gözyaşıları içindeki huzursuzluğunda, onun artık her şeyi servetinden bakarak gördüğünden ve hep zengin kalmayı ve daha da zengin olmayı gözettiğinden daha sert bir düşünceye kapılmadı.

Bayan General ile birlikte üç hafta daha konak arabasında oturdular ve sonra Fanny'ye katılmak için Floransa'ya gitmek üzere yola çıktılar. Küçük Dorrit sırf kendi sevgisinden dolayı oraya kadar sürücüye memnuniyetle eşlik edip sonra sevgili İngiltere'yi düşünerek eve dönebilirdi. Ama Kuryenin Gelinle birlikte olmasına rağmen Vale de sıradaydı ve para karşılığında birileri alınabileceği sürece sıra ona gelmezdi.

Bayan General, Roma teşkilatı tek uğraşıları olduğu sürece hayata karşı herhangi bir şeyle ilgili rahat davranabileceği ölçüde rahat davranıyordu. Küçük Dorrit de sık sık onları bırakan kiralık arabaya atlayıp yalnız başına eski Roma'nın kalıntıları arasında geziyordu. Eski amfiteatrların, eski tapınakların, eski yadigâr kemerlerin, yürümekten aşınmış eski yolların, eski lahitlerin kalıntılarını geziyordu. Bunlar kendi özellikleri dışında onun için ayrıca eski Marshalsea harabelerinin de kalıntılarıydı, eski hayatının kalıntıları, eskiden orayı doldurmuş insanların çehrelerinin ve biçimlerinin kalıntıları, sevgilerinin, umutlarının, dertlerinin ve neşelerinin kalıntıları. Acının ve eylemin hüküm sürdüğü bu yıkılmış iki alan, kırılmış bir parçanın üzerinde oturan yapayalnız kızın önündeydi; tenha yerlerde, mavi gökyüzünün altında, ikisini bir arada görüyordu.

İşte o sırada Bayan General gelip tüm renkleri silerdi, tıpkı Doğanın ve Sanatın onun renklerini sildiği gibi; nereye el atsa Bay Eustace'in metninde Pırasalar ve Prizma yazarak; gözü başka hiçbir şey görmeden her yerde Bay Eustace ve arkadaşlarını arayarak; eski çağların en kurumuş, en küçük kemiklerini çıkarıp hiçbir insani varlığa göstermeden etrafa saçarak; eldiven takmış bir Gulyabani gibi.

Bölüm XVI
Geçinmek

Yeni evli çift Londra Cavendish Meydanındaki Harley Sokağına vardıklarında Başkâhya tarafından karşılandı. O yüce şahıs onlarla ilgilenmiyor, daha ziyade onlara katlanıyordu. İnsanlar evlenmeye ve evlendirilmeye devam etmeliydi, yoksa Başkâhyalara ihtiyaç duyulmazdı. Nasıl milletler vergilendirilmeliyse, ailelerin de kâhyalandırılması gerekirdi. Kuşkusuz Başkâhya, kendi adına doğal gidişatın zengin nüfusun devamını gerektirdiğini düşünüyordu.

Bu nedenle fazla surat asmadan Salon kapısından arabanın içine bakmaya tenezzül etti ve çok şık bir edayla adamlarından birine dönüp, "Thomas, bagaja yardımcı ol," dedi. Hatta Gelini üst kata, Bay Merdle'ın huzuruna götürdü. Ancak bunu aileye yönelik bir vecibe duyduğu için değil, karşı cinse olan saygısından yapmıştı (zira şahane bir Düşesin cazibesine kapılmış olmak gibi kötü bir şöhrete sahipti.).

Bay Merdle şömine halısının üzerinde ileri geri yürüyerek Bayan Sparkler'ı buyur etmeye hazırlanıyordu. Bu amaçla yaklaşırken belli ki eli ceketinin yeninden içeri kaçmıştı ve o kadar uzun bir ceket manşeti uzattı ki sanki elini uzatan kişi toplumsal düşüncenin şekillendirdiği Guy Fawkes'ti. Adam bunun yanı sıra dudaklarını kızınkilere değdirirken de kendi kendini bileğinden yakalayarak gözaltına alındı ve kendisinin polis memuruymuş gibi ve "Tamam, dur bakalım! Hadi bakalım! Seni yakaladım, tamam mı, sessizce benimle geleceksin!" dercesine sandalyelere ve masalara doğru geriledi.

Muntazam odalara –en derin, ipekli, desenli basmalı ve ince pamuklu kutsal mekânına– yerleştirilen Bayan Sparkler, şimdiye kadar başarılı olduğunu ve yolunda adım adım ilerlediğini hissetti. Evlenmeden önceki gün Bayan Merdle'ın hizmetçisine, Bayan Merdle'ın huzurunda lütufkâr bir kayıtsızlık havasıyla küçük bir hatıra vermişti (bilezik, bone ve iki elbise, hepsi de yeni) ve bunlar daha önce Bayan Merdle'ın kendisine verdiği hediyeden yaklaşık dört kat daha değerliydi. Şimdi Bayan Merdle'ın odalarından birine yerleştirilmişti ve odanın onun tarafından işgal edilmeye layık bir hale gelmesi için buraya bazı ekstra dokunuşlar uygulanmıştı. Burada, servetin elde edebileceği veya icat edilebilecek her türden lüks aksesuarla çevrili halde tembellik ederken, düşüncelerindeki sevinçle uyum içinde çarpan, uzun

zamandan beri ünlü olan göğüsle rekabet eden, onu gölgede bırakan ve tahtından indiren o hoş göğsü gözünde canlandırdı. Mutlu muydu? Fanny mutlu olmalıydı. Artık ölmüş olmayı dilemeyecekti.

Kurye Bay Dorrit'in bir arkadaşının evinde kalmasını onaylamamış ve onu Grosvenor Meydanı, Brook Caddesindeki bir otele götürmeyi tercih etmişti. Bay Merdle arabasının sabah erkenden hazırlanıp kahvaltıdan sonra Bay Dorrit'in emrinde olmasını emretti. Araba pırıl pırıldı, atlar ipek gibiydi, koşum takımları parlıyordu, uşakların kıyafetleri nefis ve payidardı. Zengin, sorumlu bir zevahir. Bir Merdle'a münasip bir konak arabası. Erken kalkan insanlar, araba sokaklarda tangırdarken ardından baktılar ve hayranlıktan nefes nefese, "İşte gidiyor!" dediler.

Brook Caddesi onu durdurana kadar ilerledi. Sonra mücevher muhteşem kutusundan çıktı; kendi başına parlak değil, tam aksiydi.

Otelin ofisinde tam bir kargaşa vardı. Merdle! Otel sahibi, daha az evvel bir çift safkan atıyla kasabadan geçmiş kurumlu bir beyefendi olsa da onu yukarı buyur etti. Kâtipler ve hizmetçiler arka koridorlarda yolunu kesiyor, yanlışlıkla kapılarda ve köşelerde duruyor, ona bakıyorlardı. Merdle! Ey güneş, ay ve yıldızlar, işte o yüce adam![1] Bir bakıma Yeni Ahit'i tashih etmiş ve zaten Cennet krallığına girmiş olan zengin adam. İstediği kişiyle yemek yiyen ve parayı yaratan adam! Merdivenlerden yukarı çıkarken, aşağı indiğinde gölgesi belki üstlerine düşer diye insanlar çoktan alt merdivenlere yerleşmişlerdi. Hastalar da –yüksek Cemiyete *girmemiş* ve parayı *yaratmış* olan– Havarinin yoluna böyle serilmişti.[2]

Bay Dorrit ropdöşambrı ve gazetesiyle kahvaltıdaydı. Ulak sesi titreyerek, "Baay Meirdale!" diye ilan etti. Bay Dorrit yorgun yüreği ağzına gelerek ayağa fırladı.

"Bay Merdle, bu –ha– hakikaten bir şeref. Bu son derece memnuniyet verici alakanızın bana verdiği –hm– hissi ifade etmeme müsaade edin. Zamanınız için ne kadar çok talep olduğunun ve –ha– muazzam kıymetinin gayet farkındayım, efendim ve..." Bay Dorrit kendisini tat-

---

[1] Mezmurlar 148:3, "Ey güneş, ay, O'na övgüler sunun,
Övgüler sunun O'na, ey ışıldayan bütün yıldızlar!" –çn.

[2] Elçilerin İşleri 5:15, "Bütün bunların sonucu, yoldan geçen Petrus'un hiç değilse gölgesi bazılarının üzerine düşsün diye halk, hasta olanları caddelere çıkartıp şilteler ve döşekler üzerine yatırır oldu." –çn.

min edecek kadar dolu dolu "muazzam" diyememişti. "Bu kadar erken bir saatte –ha– paha biçilmez zamanınızı bana ayırmış olmanız son derece hürmetle kabul ettiğim –ha– bir iltifattır." Bay Dorrit bu büyük adama hitap ederken resmen titriyordu.

Bay Merdle o bastırılmış, içine kaçmış, o müstereddit sesiyle hiçbir amaca hizmet etmeyen birkaç ses mırıldandı ve en sonunda, "Sizi gördüğüme memnunum, efendim," dedi.

"Çok naziksiniz," dedi Bay Dorrit. "Hakikaten." Bu arada ziyaretçi oturmuştu ve yüce elini yorgun alnının üzerinden geçiriyordu. "Ümit ederim ki afiyettesinizdir, Bay Merdle?"

"Her zamanki kadar iyiyim, evet, umumiyetle olduğum kadar iyiyim," dedi Bay Merdle.

"Muazzam derecede meşgul olmalısınız."

"Tahammül edilebilecek kadar. Lakin... Aman efendim, hayır, benim pek bir şikâyetim yoktur," dedi Bay Merdle, gözlerini odada gezdirerek.

"Belki biraz hazımsızlık olabilir mi?" diye imada bulundu Bay Dorrit.

"Büyük ihtimalle. Lakin ben... Ah, kâfi derecede iyiyim," dedi Bay Merdle.

Dudaklarının birleşim yerinde sanki küçük bir miktar barut ateşlenmiş gibi siyah izler vardı ve kendisi de, daha canlı bir mizacı olsa, o sabah ateşlenmiş biri gibi görünüyordu. Bay Dorrit'in endişeli sorular sormasına bu ve elini alnından geçirmesindeki ağır tavrı neden olmuştu.

"Bayan Merdle," diye üstü kapalı bir tavırla devam etti Bay Dorrit, "tahmin edeceğiniz gibi kendisini –ha– bütün herkesin gözlemlediği, bütün –hm– hayranların hayran olduğu Bayan Merdle'ı Roma'daki Cemiyetin en önde gelen cazibesi ve büyüsü olarak bıraktım. Ben ayrıldığımda son derece iyi görünüyordu."

"Bayan Merdle," dedi Bay Merdle, "genellikle çok cazip bir kadın olarak görülür. Ve şüphesiz ki öyledir. Onun öyle olduğunun farkındayım."

"Başka nasıl olunabilir ki?" diye cevap Bay Dorrit.

Bay Merdle dilini kapalı ağzının içinde çevirdi –oldukça katı ve kontrol edilemeyen bir dile benziyordu– dudaklarını nemlendirdi, elini yine alnından geçirdi ve yine odaya, özellikle de sandalyelerin altlarına baktı.

"Fakat," dedi ilk kez Bay Dorrit'in yüzüne bakarak ve hemen sonrasında gözlerini Bay Dorrit'in yelek düğmelerine indirerek, "cazibeden

bahsedecek olursak sohbetimizin mevzusu kızınız olmalıdır. Kendisi pek güzel. Hem çehre hem de şekil olarak oldukça nadir bir güzelliği var. Dün gece gençler geldiğinde böyle bir güzelliği görmek beni hakikaten şaşırttı."

Bay Dorrit bundan o kadar memnun oldu ki Bay Merdle'a mektubunda da –ha– söylemiş olduğu gibi, ailelerinin bu beraberliğinden ne derece şeref ve saadet hissettiğini bir kez de sözlü olarak belirtmeden edemedi. Ve elini uzattı. Bay Merdle eline bir süre baktı, sanki bir kartvizit tepsisi ya da balık dilimi tutarmış gibi bir süre için eline aldı ve sonra Bay Dorrit'e iade etti.

"İlk iş olarak," dedi Merdle, "sizin için yapabileceğim bir şey varsa hizmetlerimi sunmak, en azından bugün ve şehirde bulunduğunuz zaman boyunca yapacak daha iyi bir işinizin olmadığı günlerde benimle yemek yeme şerefini bahşeder misiniz diye sormak maksadıyla geldim."

Bay Dorrit bu ilgiden mest olmuştu.

"Uzun mu kalacaksınız, beyefendi?"

"Henüz öyle bir niyetim yok," dedi Bay Dorrit, "iki günden –ha– fazla kalmayacağım."

"Bu kadar uzun bir yolculuktan sonra bu çok kısa bir süre," dedi Bay Merdle.

"Hm. Evet," dedi Bay Dorrit. "Lakin esasında –ha– sevgili Bay Merdle, ecnebi bir hayatı sıhhatime ve zevkime çok münasip buluyorum; şu an Londra'yı ziyaret etmemin iki sebebi mevcut. Evvela halen –ha– zevkini çıkardığım güzide saadet ve –ha– imtiyaz, ikincisi ise paramın tanzimi –hm– yani en iyi şekilde tevdiatı."

"Eh, beyefendi," dedi Bay Merdle, dilini tekrar döndürdükten sonra, "bu açıdan size bir faydam olabilirse bana emredebilirsiniz."

Bu hassas meseleye yaklaşırken Bay Dorrit'in konuşması her zamankinden daha tereddütlüydü, çünkü böylesine yüce bir otoritenin bunu nasıl algılayacağından pek emin değildi. Bireysel sermayeye veya servete yapılacak herhangi bir atıfın bu kadar büyük bir toptancıya çok acınası ölçüde perakende görünmesinden korkuyordu. Bay Merdle'ın böylesine dostça bir edayla yardım teklif etmesi onu çok rahatlattı ve hemen fırsatı yakalayıp adamı iltifata boğdu.

"Sizi temin ederim ki," dedi Bay Dorrit, "bu derece –hm– doğrudan tavsiye ve yardımınızı dilemeye –ha– cüret edemezdim. Filvaki elbette

ben de, her halükârda, medeni dünyadaki –ha, hm– herkes gibi Bay Merdle'ın yolunu takip etmeliyim."

"Biliyorsunuz, beyefendi, artık neredeyse akraba olduğumuzu söyleyebiliriz," dedi Bay Merdle, halının desenlerini inceleyerek, "ve bu sebeple beni hizmetinizde sayabilirsiniz."

"Ha. Çok naziksiniz, hakikaten!" diye haykırdı Bay Dorrit. "Ha. Son derece naziksiniz!"

"Elbette ki," dedi Bay Merdle, "şu sırada sadece hariçten diyeceğim birisinin iyi şeylerden birine girmesi kolay değildir – tabii benim iyi şeylerimden bahsediyorum."

"Tabii, tabii!" diye haykırdı Bay Dorrit, onların dışında iyi bir şey olmadığını ima eden bir tonla.

"Tabii çok yüksek bir ücret ödemezse. Bizim çok uzun rakam diye adlandırdığımız bir ücret."

Bay Dorrit yüreği hafifledikçe güldü. Ha, ha, ha! Uzun rakam. İyi. Ha, ha, ha! Katiyetle çok manalı!

"Yine de," dedi Bay Merdle, "bazı tercihlerin tasarrufunu elimde tutarım, insanlar umumiyetle bunu –zahmetlerim için bir iltifat olarak– bir lütuf telakki ederler."

"Kamu ruhu ve dehası," diye önerdi Bay Dorrit.

Bay Merdle, kuru bir yutma hareketiyle bu nitelikleri bir topak halinde atıyormuş gibi göründü. Sonra ekledi, "Bir nevi karşılık olarak. Şimdi, müsaade ederseniz, bu sınırlı kuvveti ne dereceye kadar sizin avantajınıza sarf edebileceğime bakacağım, malum insanlar kıskançtır ve imkân sınırlıdır."

"Çok iyisiniz," diye cevapladı Bay Dorrit. "Hem de *çok* iyisiniz."

"Tabii," dedi Bay Merdle, "bu muameleler azami derecede namuslu ve nezih olmalıdır; şahıslar arasında en saf inanç olmalıdır; mükemmel bir güven olmalıdır; aksi halde iş sürdürülemez."

Bay Dorrit bu cömert hisleri hararetle selamladı.

"Dolayısıyla," dedi Bay Merdle, "size sadece belirli bir dereceye kadar tercihte bulunabilirim."

"Anlıyorum. Vasıflandırılmış bir dereceye kadar," dedi Bay Dorrit.

"Vasıflandırılmış bir dereceye kadar. Ve tamamen kanunlara uygun olarak. Tavsiyelerime gelince," dedi Bay Merdle, "o başka bir konu. O, pek kıymeti olmasa da..."

Ah! Pek kıymeti olmasa da! (Bay Dorrit, Bay Merdle tarafından bile olsa bunun kıymeti olmamasına katlanamazdı.)

"Şöyle ki, tercih ettiğim takdirde şahsım ve hemcinsim arasındaki lekesiz şeref rabıtasında yolumu ayırmama mâni hiçbir şey yoktur. Ve bu da," dedi Bay Merdle, şimdi pencerelerin önünden geçmekte olan bir çöp arabasına azami derecede yoğunlaşmış bir halde, "sizin için münasip oluğunu düşündüğünüz anda emrinize amadedir."

Yine Bay Dorrit'ten teşekkürler. Yine Bay Merdle'ın elini alnından geçirmesi. Bay Merdle'ın Bay Dorrit'in yelek düğmelerini sakin ve sessiz bir edayla incelemesi...

"Vaktim çok kıymetli olduğundan," dedi Bay Merdle, aniden kalkarak, sanki bu sessizlik anında bacaklarını bekliyormuş ve şimdi gelmişlerdi. "Şehre doğru hareket etmeliyim. Sizi bir yere götürebilir miyim, beyefendi? Sizi bir yere yerleştirmekten veya göndermekten mesut olurum. Arabam emrinizdedir."

Bay Dorrit bankacısıyla bir işi olduğunu hatırladı. Bankacısı şehirdeydi. Şanslıydı, Bay Merdle onu şehre götürürdü. Fakat ceketini alana kadar Bay Merdle'ı bekletebilir miydi? Evet, bekletebilirdi ve bekletmeliydi diye ısrar etti Bay Merdle. Böylece Bay Dorrit yan odaya çekilerek kendisini valesinin ellerine bıraktı ve beş dakika sonra ihtişam içinde döndü.

Sonra Bay Merdle, "Müsaade buyurun, beyefendi. Koluma girin!" dedi. Ardından Bay Dorrit, Bay Merdle'ın koluna yaslanarak merdivenlerden indi, basamaklardaki ibadetçileri gördü ve Bay Merdle'ın ışığının yansıyarak kendisinde de parladığını hissetti. Sonra arabaya biniş ve şehre gidiş ve onları seyreden insanlar ve gri kafalardan uçan şapkalar ve –Hayır! Cennet katında dahi görülmemiş– bir ruhsal secde ile bu harika insanın karşısında eğilip bükülmeler! Her mezhepten, yılın herhangi bir pazarında Westminster Manastırı ile Saint Pavlus Katedralini dolduracak kadar yalaka düşünülmeye değer olabilir. Bay Dorrit için yükseklerde, bu halka açık zafer arabasında, o menzile, altın Lombard'ların Caddesine yaraşır bir ihtişamla ilerliyor olmak mest edici bir rüya gibiydi.

Oraya vardıklarına Bay Merdle ısrarla naçiz arabasını Bay Dorrit'in hizmetinde bırakarak inip yoluna yürüyerek devam etmek istedi. Böylece Bay Dorrit bankadan tek başına çıkınca rüyanın mest ediciliği arttı, insanlar Merdle'ın yerine kendisine baktılar ve o da süzülerek geçerken zihninin kulakları sık sık şu ünlemi duydu: "Bay Merdle'ın arkadaşı olduğuna göre harika bir adam olmalı!"

O günki akşam yemeğinde, önemli bir etkinlik öngörülmemiş ve hazırlık yapılmamış olmasına rağmen, dünyanın tozundan değil henüz bilinmeyen üstün bir malzemeden yapılmış böylesine parlak bir çevre, ışık saçan kutsamalarını Bay Dorrit'in kızının nikâhına yağdırdı. Ve Bay Dorrit'in kızı orada bulunmayan kadınla rekabete o gün başladı ve o kadar iyi başladı ki, Bay Dorrit gerekirse Bayan Sparkler'ın tüm hayatını lüks içinde geçirdiğine ve İngilizce dilinde Marshalsea diye kaba bir sözcüğün varlığından habersiz olduğuna dair yeminli ifade imzalayabilirdi.

Ertesi gün, sonraki gün ve her gün, her akşam yemeğinde başka misafirlerin şereflendirmesiyle, kartvizitler tiyatro karı gibi Bay Dorrit'in üzerine yağdı. Şanlı Merdle'ın dostu ve evlilik yoluyla akrabası olarak Baro, Piskopos, Hazine, Koro, Herkes Bay Dorrit ile tanışmak ya da dostluklarını geliştirmek istiyordu. Bay Dorrit işlerinden biri için Doğuya gittiğinde (ki sık sık gitmesi gerekiyordu, çünkü işler yolundaydı) ve Bay Merdle'ın şehirdeki bir yığın ofisinden birine uğradığında, Dorrit adı daima Merdle'ın yüce huzuruna giden bir pasaporttu. Dolayısıyla rüya her saat mest ediciliği artarak sürdü, zira Bay Dorrit bu bağlantının kendisini gerçekten de ilerlettiğini fark ediyordu.

Bay Dorrit'in zihninde altından olmayan ve aynı zamanda tam oturmayan bir tek şey vardı. Bu, Başkâhyaydı. Bu heybetli karakter resmi olarak yemeklere bakarken, Bay Dorrit'in tartışılır bulduğu bir tavırla da kendisine bakıyordu. Salondan geçerken, merdiveni çıkarken ve yemeğe giderken Bay Dorrit'in hoşlanmadığı donuk bir sabitlikle kendisine bakıyordu. Bay Dorrit masasında oturmuş içerken, şarap kadehinin arkasından onun soğuk ve hayalet gibi bakan gözlerini görüyordu. Başkâhyanın bir kolejliyi tanıdığından veya kendisini Kolejde görmüş olmasından kuşkulanıyordu; hatta belki de kendisine takdim edilmişti. Başkâhyaya, böyle bir adama bakılabilecek en büyük dikkatle baktı, ama onu başka yerde gördüğünü hatırlamadı. En sonunda adamda hiç saygı olmadığına, bu devasa mahlukta duygu diye bir şey olmadığına karar vermek üzereydi. Ama bu onu rahatlamıyordu; çünkü o ne düşünürse düşünsün Başkâhyanın tepeden bakan gözleri hep ondaydı; bir yandan tabağına ve masadaki diğer garnitürlere bakıyor bile olsa, bir gözünü asla ondan ayırmıyordu. Bu göz hapsinden hoşnutsuz olduğunu ima etmek ya da ne demeye baktığını sormak büyük cesaret gerektiren bir eylemdi; adamın işverenlerine ve ziyaretçilerine yönelik katılığı müthişti; en ufak bir laubaliliğe izin vermezdi.

Bölüm XVII
Kayıp

Bay Dorrit'in ziyaretinin sona ermesine iki gün kalmıştı ve yine Başkâhya tarafından incelenmek için giyinmeküzereydi ki (kurbanları daima özellikle onun için giyinirdi) otel hizmetkârlarından biri kendisine bir kartvizit getirdi. Bay Dorrit kartı aldı ve okudu:

"Bayan Finching."

Hizmetkâr sessizce saygıyla bekledi.

"Adam, adam," dedi Bay Dorrit, çok içerlemiş bir ifadeyle adama bakarak, "bana bu saçma ismi hangi sebeple verdiğinizi izah edin. Bu ismi hiç tanımıyorum. Finching mi, bayım?" Bay Dorrit belki de Başkâhyanın öcünü ondan alıyordu. "Ha! Finching de neymiş?"

"Adam, adam," sözleriyle Finching'i de kastediyor olabilirdi, bu nedenle adam Bay Dorrit'in ters bakışlarından geri geri kaçarak, "bir hanımefendi, efendim," diye cevap verdi.

"Ben böyle bir hanımefendi tanımıyorum, bayım," dedi Bay Dorrit. "Bu kartı geri alın. İki cinsiyetten de herhangi bir Finching tanımıyorum."

"Affınızı dilerim, efendim. Hanımefendi ismen tanınamayabileceğinin farkında olduğunu söyledi. Fakat benden, efendim, vaktiyle Bayan Dorrit'le tanışma şerefine nail olduğunu söylememi rica etti."

Bay Dorrit kaşlarını çattı ve bir iki saniye sonra, "Bayan Finching'e haber verin, bayım," dedi sanki tek sorumlusu bu masum adammış gibi ismi vurgulayarak, "yukarı gelebilir."

O bir iki saniyelik duraksama sırasında, kadını kabul etmediği takdirde o eski, kepaze döneme atıfta bulunan bir mesaj bırakabileceğini ya da bir şeyler söyleyebileceğini düşünmüştü. Bu nedenle bu ödünü vermişti ve sonucunda adamın rehberliğinde Flora ve adam ortaya çıktı.

"Ne bu ismi ne de sizi, madam, tanımak şerefine nail oldum," dedi Bay Dorrit, kartviziti elinde tutarak ve tanımış olmaktan da pek birinci sınıf bir zevk almayacağını belli eden bir havayla. Bir sandalye verin, bayım."

Sorumlu adam irkilerek itaat etti, ardından parmak uçlarına basarak çıktı. Flora utangaç bir ürpertiyle peçesini kaldırdı ve kendini tanıtmaya başladı. Aynı anda, bir lavanta şişesine yanlışlıkla brendi eklenmiş ya da brendi şişesine yanlışlıkla lavanta koyulmuş gibi eşsiz bir parfüm kombinasyonu odaya yayıldı.

"Bay Dorrit'ten binlerce kez af dilememe müsaade buyurmalarını rica ediyorum ve hakikaten de eminim ki bir hanımefendi hem de yalnız başına bir hanımefendi aşırı derecede cüretkâr görünen böyle bir davetsiz ziyaret için ne kadar af dilese az olur, lakin her ne kadar zor ve görünüşe bakılırsa münasebetsizce de olsa en iyisinin böyle olacağını düşündüm, aslında Bay F.'nin Teyzesi de gönüllü olarak bana refakat edecekti, büyük bir güç ve ruha sahip bir karakter olarak muhtemelen şüphesiz birçok değişimden geçmiş böyle bir hayat ilmine sahip birine tesir ederdi, zira Bay F. bizzat ve birçok defa demişti ki; Blackheath yöresinde ve ebeveynler için iyi bir miktar olan seksen gine gibi yüksek bir ücretle iyi bir eğitim almış olmasına ve ayrılırken levhanın da onda kalmasına rağmen ki bu kıymetinden ziyade bir tamahkârlıktır, kimsenin değil almak işitmek dahi istemediği bir malın satışından büyük bir komisyonla ticari seyyah olarak ilk senelerinde, bir Kolej Mezununun akademide geçirdiği o altı seneden daha uzun süren şarap ticaretinden daha fazla şey öğrenmişti, ancak neden bir bekâr,[1] evli bir adamdan daha zekidir bilmiyorum, asla bilemedim fakat affınızı dilerim mesele bu değil."

Bay Dorrit, halıya kök salmış şaşkın bir heykel gibi duruyordu.

"Alenen kabul etmem icap eder ki herhangi bir iddiam yoktur," dedi Flora, "lakin farklı şartlar altında bir küstahlık gibi görünse de öyle olmadan sevimli şeyi tanımış olarak ki Tanrı bilir yarın kron gündelikle onunki gibi bir iğne işi için bir iltimas olmamıştır ve esasında tam tersidir ve onu aşağılamaktan çok uzaktır, zira işçi ücretini hak eder ve şüphesiz keşke daha sık olsaydı ve zavallı için daha fazla hayvan yemi ve daha az sırt ağrısı olsaydı."

"Madam," dedi Bay Dorrit, büyük bir çabayla nefes alarak ve Bay Finching'in dulu nefes almak için duraksayınca. Yüzü kıpkırmızı kesilmişti. "Madam, zannedersem –ha– kızlarımdan birinin mazisinden bahsediyorsunuz, bir –ha, hm– yevmiyeyle alakalı olarak. Bilmenizi isterim ki –ha– bunun gerçek olduğunu farz ederek –ha– bu asla bilgim dahilinde olmamıştır. Hm. Bilsem buna asla müsaade etmezdim. Ha. Asla! Asla!"

"Mevzuyu devam ettirmek fuzuli olur," dedi Flora, "ve müspet bir şey olması, takdim için münasip bir bilgi ve bir hakikat olması haricinde bahsini dahi etmezdim şüphesiz her neyse, rahatlayabilirsiniz

[1] Burada hem mezun hem bekâr anlamına gelen *bachelor* kelimesi kullanılıyor –çn.

zira şu giydiğim elbise bunu kanıtlayabilir ve çok zevkli bir şekilde dikilmiştir ama benimki kadar şişman olmayan bir vücutta daha iyi görünürdü ve nasıl zayıflayacağımı bilemiyorum lütfen affedin yine kendimi kaptırdım konuşuyorum."

Bay Dorrit taşlaşmış bir halde sandalyesine gerileyip oturdu, Flora ise kendisine yumuşak bir ifadeyle bakarak şemsiyesiyle oynuyordu.

"Sevgili küçük şey," dedi Flora, "kendi evimde ya da en azından her ne kadar mülkiyetinde değilse de uzun vadeli sembolik kira karşılığındaki babacığın evinde, tamamen bembeyaz ve soğuktan donmuş olduğu sırada Arthur –eski gençlik günlerimizden kalmış aptalca bir huy ve halihazırdaki şartlarda Bay Clennam çok daha münasip, bilhassa bir yabancıya hitap ederken ve o yabacı beyefendi yüksek bir mevkideyse– gelerek Pancks adında birisinin verdiği müjdeyi tebliğ ederek beni cesaretlendirdi."

Bu iki ismin sözü edildiği anda Bay Dorrit kaşlarını çattı, dik dik baktı, tekrar kaşlarını çattı, uzun zaman önceki gibi parmaklarını dudaklarında tereddütle gezdirdi ve "Lütfen izah edin, madam," dedi.

"Bay Dorrit," dedi Flora, "bana izin verdiğiniz için çok naziksiniz ve nezaketiniz bana çok tabii görünüyor, lakin daha ziyade ihtişamlı bir suret görüyorum elbette içi doldurulmuş lakin yine de bir suret, benim ihlalimdeki maksat tamamen benimdir; herhangi bir insanla ve hele katiyen Arthur ile –lütfen affedin Doyce ve Clennam ne demeye tek başına Bay Clennam dediğimi bilmiyorum– en ufak bir istişarede bulunmadan, zira bu altın zincirle bağlanmış ferdi her endişeden uzak uhrevi mor zamanlara koymak benim için bir hükümdarın fidyesi kadar kıymetli olurdu bunun ne kadar olacağına dair en ufak bir fikrim olmasa da fakat bunu dünyadaki tüm varlığım ve daha fazlasının toplamı olarak söylüyorum."

Bay Dorrit, bu son söylenenlerdeki samimiyete fazla kulak asmadan tekrar etti, "Ne arzuladığınızı söyleyin, madam."

"Bunu iyi bildiğimi zannetmiyorum," dedi Flora, "ancak bu mümkün, zira İtalya'dan geldiğinizi ve geri döneceğinizi gazetelerde okuma saadetine kavuştuğum vakit mümkün olduğunu görünce denemek istedim zira ona tesadüf edebilirsiniz ve öyle olursa bu herkes için büyük bir nimet ve ferahlık olur!"

"Sormama izin verin madam," dedi Bay Dorrit, kafası karmakarışık bir halde, "Kim –ha– kimden", diye çaresizlik içinde tekrarladı, "şu anda kimden bahsediyorsunuz?"

"Şehirde kaybolan İtalyan yabancıdan bahsediyorum, şüphesiz siz de benim gibi gazetelerden okumuş olmalısınız," dedi Flora, "Arthur'u –bir türlü kurtulamıyorum, Doyce ve Clennam'ı– mutlaka endişelendiren ve öfkelendiren son derece kötü kalpli bazı insanların kendi başlarına başkaları hakkında verdikleri hükümleri fısıldadıkları Pancks gibi mahrem kaynaklar sayılmazsa."

Neyse ki, herhangi bir anlaşılabilir sonuca varılması adına, Bay Dorrit konuyla ilgili bir şeyler duymuş ya da okumuştu. Bunun üzerine Bayan Finching özürler dileyerek elbisesinin katmanlarını arayıp nihayet el yordamıyla bir cepte bulduğu, polisin dağıttığı bir el ilanını gösterdi. Burada, en son Venedik'te görülmüş olan Blandois adında yabancı bir beyefendinin Londra şehrinin şu kesiminde anlaşılmaz bir şekilde kaybolduğu, şu saatte şu eve girdiği biliniyordu. O evin sakinlerine göre gece yarısından şu kadar dakika önce evden ayrıldığı ve o zamandan beri hiç görülmediği ifade ediliyordu. Bay Dorrit tam zamanı ve konumuyla esrarengiz bir şekilde kaybolan yabancı beyefendinin ayrıntılı bir tarifini okudu.

"Blandois!" dedi Bay Dorrit. "Venedik! Ve bu açıklama! Bu beyefendiyi tanıyorum. Benim evimde bulundu. O –hm– hamisi olduğum, iyi (ama kötü şartlar altındaki) bir aileden bir beyefendiyle samimidir."

"O halde naçiz ve acil ricam daha da yerindedir," dedi Flora, "döndüğünüzde yukarıdan aşağı bütün yolları, dönemeçleri aramanız ve otellerde ve portakal ağaçlarında ve üzüm bağlarında ve yanardağlarda tahkik etme nezaketini göstermenizi rica ediyorum, zira bir yerde olması gerekiyor ama niçin ortaya çıkıp şuradayım diyerek meseleyi açıklığa kavuşturmuyor?"

"Lütfen, hanımefendi," dedi Bay Dorrit, elindeki el ilanına atıfta bulunarak, "Clennam ve Şti. kimdir? Mösyö Blandois'nın girdiği evin işgaliyle bağlantılı olarak, burada adının geçtiğini görüyorum: Clennam ve Şti. kimdir? Eskiden –hm– hakkında –ha– biraz geçici bilgi sahibi olduğum ve atıfta bulunduğunuzu zannettiğim şahıs mı? Bu –ha– bu o şahıs mı?"

"Esasında çok farklı bir insan," diye cevap verdi Flora, "Kolsuz bacaksız, tekerleksiz biri, ama kadınların en haşini, onun da validesi."

"Clennam ve Şti. bir –hm– bir anne!" diye ünledi Bay Dorrit.

"Ve bir de ihtiyar bir adam," dedi Flora.

Bay Dorrit bu hikâyeden dolayı aklını kaçıracakmış gibi görünüyordu. Hele Flora'nın, Bay Flintwinch'in kravatının hızlı bir incelemesine girişmesi ve onu, onun kimliğiyle Bayan Clennam'ın arasında en ufak bir sınır çizgisi olmadan, tozluk takmış paslı bir pinpon olarak nitelendirilmesi akıl sağlığı açısından pek iyi değildi. Şu kadın ve erkek bileşimi, kolu bacağı ve tekerlekleri olmayan, paslı pinpon, haşinlik ve tozluklar Bay Dorrit'i öyle şaşkına çevirmişti ki acınası bir hale düşmüştü.

"Fakat sizi daha fazla meşgul etmemeliyim," dedi Flora, bu halinin etkisiyle, her ne kadar buna kendisinin neden olduğunun bilincinde olmasa da, "bana hem İtalya'ya giderken hem de İtalya'dayken bu Bay Blandois'yı yerde ve gökte arayacağınıza ve onu bulduğunuz veya hakkında malumat aldığınız takdirde herkesi rahatlatması için ortaya çıkmasını temin edeceğinize söz verme nezaketinde bulunursanız minnettar olurum."

Bu noktada Bay Dorrit az çok bağlantılı bir şekilde bunu vazife kabul edeceğini söyleyecek kadar şaşkınlığından kurtulmayı başarmıştı. Başarısından son derece hoşnut olan Flora, izin istemek için ayağa kalktı.

"Bir milyon kere teşekkür," dedi Flora, "ve şahsen tebliğ edeceğiniz bir şey olduğu takdirde adresim kartımda mevcuttur, sevgili küçük şeye sevgilerimi nakledemeyeceğim, zira kabul edilmeyebilir ve zaten değişimden sonra sevgili küçük şey kalmadı dolayısıyla neden olsun ki lakin hem kendim hem de Bay F.'nin Teyzesi adına en iyi dileklerimizi takdim ederiz ve emin olabilirsiniz ki bizim kendi adımıza hiçbir lütuf talebimiz yoktur ve tam tersine zira o taahhütlerini icra etmiştir ki bu ekserimizin yapacağından daha fazlasıdır, kaldı ki yapılabileceklerinin en iyisini yapmıştır ve bendeniz de bunlardan biriyim zira Bay F.'nin ölümünün vurduğu darbeden toparlandığım zamandan beri son derece sevdiğim Orgu öğreneceğimi söylemiştim lakin utançla söylüyorum ki henüz bir tek nota dahi bilmiyorum, iyi akşamlar!"

Kadını odanın kapısına kadar geçiren Bay Dorrit duygularını toparlamak için biraz zaman geçirdikten sonra, bu görüşmenin, Merdle'ın yemek masasıyla ters düşen, ıskartaya çıkmış bazı hatıraları geri getirdiğini fark etti. O gün için kendisini mazur gösteren kısa bir not yazıp gönderdi ve akşam yemeğini kendi otel odalarında yemek üzere sipariş verdi. Bunun başka bir nedeni daha vardı. Londra'daki zamanı neredeyse bitiyordu ve ayarlanmış randevuları vardı; dönüş planları ya-

pılmıştı; Blandois'nın kayboluşuyla ilgili bazı doğrudan soruşturmalar yapması ve kişisel soruşturmalarının sonuçlarını Bay Henry Gowan'a taşıyacak durumda olması gerektiğini düşündü. Bu nedenle, o akşamki özgürlüğünden yararlanarak, elindeki el ilanında verilen tarife göre yolunu bularak Clennam ve Şti.'ne gitmeye, bu mekânı görmeye ve bizzat bir iki soru sormaya karar verdi.

Müessesenin ve Kuryenin kendisine izin verdiği ölçüde basit bir yemek yedikten ve Bayan Finching'in ardından kendine gelmek için ateşin başında kısa bir uyku çektikten sonra tek başına bir *hackney-cabriolet*'ye[1] binerek yola koyuldu. Bu yozlaşmış zamanlarda kellesiz ve kimsesiz kalmış Temple Bar'ın[2] gölgesinin altından geçtiği sırada, Saint Pavlus'un derin çanı saat dokuzu vuruyordu.

Ara sokaklardan ve su kenarı yollardan hedefine yaklaşırken Londra'nın o kısmı bu saatlerde beklediğinden daha çirkin görünüyordu. Burayı görmeyeli yıllar olmuştu; çok bildiği bir yer değildi ve onun gözlerinde gizemli ve kasvetli bir tarafı vardı. Hayal gücü o kadar çok etkilenmişti ki sürücüsü birden fazla kez yol sorduktan sonra durup istedikleri giriş kapısının bu olduğunu düşündüğünü söylediği zaman, Bay Dorrit eli arabanın kapısında ve tereddüt içinde, mekânın karanlık görünümünden biraz korkmuş bir halde durdu.

Gerçekten de o gece her zamankinden daha kasvetli görünüyordu. El ilanlarının iki tanesi giriş duvarının iki yanına asılmıştı ve lamba gece havasında titreşirken, üzerinden satırları izleyen parmakların gölgeleri gibi gölgeler geçiyordu. Anlaşılan mekânı gözleyen bekçiler vardı. Bay Dorrit durakladığında karşıdan bir adam geçti, başka bir adam da içerideki karanlık bir köşeden dışarı çıktı, her ikisi de geçerken ona baktı ve ikisi de oralarda durmaya devam etti.

Çitle çevrili yalnızca bir bina olduğu için herhangi bir belirsizlik yoktu, bu nedenle binanın basamaklarını çıktı ve kapıyı vurdu. Birinci kattaki iki pencerede loş bir ışık vardı. Kapıya vurdukça evden boşmuş gibi hüzünlü, kof bir ses geliyordu; ama boş değildi, çünkü neredeyse hemen bir ışık göründü ve ayak sesleri geldi. Ayakların ikisi de kapıya geldi, bir zincir gıcırdadı ve önlüğünü yüzüne sarmış bir kadın kapı aralığında göründü.

---

[1] Üstü açık, kiralık araba –çn.

[2] 1772 tarihine kadar vatan hainlerinin kelleleri Londra'nın en batıdaki semti Temple Bar'da sergilenirdi –çn.

"Kim o?" dedi kadın.

Bu görünüşe çok şaşıran Bay Dorrit, İtalya'dan geldiğini ve kaybolan bir tanıdığıyla ilgili bir soru sormak istediğini söyledi.

"Merhaba!" diye bağırdı kadın, çatlak sesi yükselerek, "Jeremiah!"

Ardından, Bay Dorrit'in, tozluklarından yola çıkarak paslı pinpon olduğunu tahmin ettiği, kara kuru, yaşlı bir adam ortaya çıktı. Kadın bu kara kuru, yaşlı adamdan çekiniyordu, çünkü yaklaşırken önlüğünü hızla çekip, solgun ve korkmuş yüzünü gösterdi. "Kapıyı aç, salak," dedi yaşlı adam, "beyefendi içeri girsin."

Bay Dorrit arkasına dönüp şoförüne ve arabaya bakmadan edemedi, sonra loş salona girdi. "Şimdi, efendim," dedi Bay Flintwinch, "burada münasip gördüğünüz her şeyi sorabilirsiniz; burada sır yoktur, efendim."

Henüz bir cevap veremeden, yukarıdan, bir kadının olmasına rağmen güçlü bir ses geldi: "Kimmiş?"

"Kimmiş?" diye cevap verdi Jeremiah. "Yine bir sorgulama. İtalya'dan bir beyefendi."

"Onu yukarı getirin!"

Bay Flintwinch bunu gereksiz görüyormuş gibi mırıldandı, ama Bay Dorrit'e dönerek, "Bayan Clennam," dedi "her şey *ille* onun istediği gibi olmalıdır. Size yolu göstereceğim." Sonra da Bay Dorrit'in önünde karanlık merdivenden çıkmaya başladı. O beyefendi de doğal olmadığı söylenemeyecek bir şekilde arkasındaki yola baktı ve kadının da, önlüğünü yine önceki gibi dehşet verici tarzıyla başına örtmüş durumda onları izlediğini gördü.

Bayan Clennam kitaplarını küçük masasının üstüne açmıştı. "Ah!" dedi ansızın, sabit bakışlarla ziyaretçisini süzerek. "Demek İtalya'dansınız, efendim. Pekâlâ?"

Bay Dorrit o an için, "Ha – pekâlâ?" demekten daha belirgin bir cevap düşünemedi.

"Kayıp adam neredeymiş? Bize onun nerede olduğu hakkında malumat vermeye mi geldiniz? Ümit ederim öyledir?"

"Bilakis, ben –hm– malumat almak için geldim."

"Maalesef burada bir şey yok. Flintwinch, beyefendiye el ilanını gösterin. Götürmesi için ona birkaç tane verin. Okuması için ışığı tutun."

Bay Flintwinch söyleneni yaptı, Bay Dorrit de daha önce görmemiş gibi okudu; evin havasından ve içinde yaşayan insanlardan dolayı za-

yıflayan soğukkanlılığını biraz toparlama fırsatı bulduğuna sevinmişti. Kâğıda göz gezdirirken Bay Flintwinch'in ve Bayan Clennam'ın gözlerinin üstünde olduğunu hissediyordu. Başını kaldırdığında bu algısının hayali bir şey olmadığını gördü.

"Şimdi siz de," dedi Bayan Clennam, "bizim bildiğimiz kadarını biliyorsunuz, bayım. Bay Blandois sizin arkadaşınız mı?"

"Hayır, o –hm– bir tanıdık," dedi Bay Dorrit.

"Onun tarafından vazifelendirilmiş değilsiniz herhalde?"

"Ben mi? Ha. Katiyen, hayır."

Sorgulayan bakışlar bir süre Flintwinch'in yüzünde gezindikten sonra yavaşça yere indi. Bay Dorrit, soran yerine sorulan durumuna düşmekten rahatsız, olayların bu beklenmedik gidişatını tersine çevirmeye çabalıyordu.

"Ben –ha– mülk sahibi bir beyefendiyim, halihazırda ailemle ve hizmetkârlarımla birlikte ve –hm– hayli büyük müessesemle İtalya'da ikamet ediyorum. Kısa bir süreliğine –ha– gayrimenkullerimle alakalı bazı işlemler için Londra'ya geldiğimde bu tuhaf kaybolma hikâyesini işitince bu hususta birinci ağızdan bir şeyler öğrenmek istedim, zira –ha, hm– İtalya'da, döndüğüm vakit şüphesiz göreceğim bir İngiliz beyefendi Mösyö Blandois'yla yakın ve günlük bir samimiyet halindedir. Bay Henry Gowan. Bu ismi biliyor olabilirsiniz."

"Hiç duymadım." Bayan Clennam böyle dedi ve Bay Flintwinch de aynı cevabı verdi.

"Mevzunun onunla –ha– alakalı ve müteselsil olması adına," dedi Bay Dorrit, "üç şey sorabilir miyim?"

"Dilerseniz otuz şey sorun."

"Mösyö Blandois'yı uzun zamandır tanıyor musunuz?"

"Hayır, on iki ay olmadı. Bay Flintwinch, defterlere bakıp kendisinin bize ne zaman ve kimin tarafından takdim edildiğini söyleyebilir. Bunun size bir faydası olacaksa," diye ekledi Bayan Clennam, "bize bir faydası olmadı."

"Onu çok sık gördünüz mü?"

"Hayır. İki sefer. Daha evvel bir sefer ve..."

"Ve o seferinde," diye önerdi Bay Flintwinch.

"Lütfen, madam," dedi Bay Dorrit, kendine geldikçe Sulh Hukuk Mahkemesinde yüksek bi mevkideymiş gibi bir havaya girerek, "lütfen, hanımefendi, himaye etmek ya da –hm– korumak demeliyim ya da –

hm– tanımak, tanımak zevkine sahip olduğum beyefendiyi daha fazla tatmin etmek adına sorabilir miyim, Mösyö Blandois bu kâğıtta bahsi geçen gece iş için burada mıydı?"

"İş dediği şey için," diye cevap verdi Bayan Clennam.

"Bu –ha– affedersiniz ne işi olduğunu bana nakledebileceğiniz bir şey midir?"

"Hayır."

Anlaşılan bu cevabın oluşturduğu engeli aşmak mümkün değildi.

"Bu soru daha evvel de soruldu," dedi Bayan Clennam, "ve cevap şu oldu: Hayır, ne kadar önemsiz olursa olsun muamelelerimizi bütün şehre duyurmaktan imtina ediyoruz. Hayır, diyoruz."

"Yani mesela, yanında hiçbir para götürmedi, öyle mi?" dedi Bay Dorrit.

"Hiçbirimizin parasını almadı, bayım ve buraya da getirmedi."

"Zannedersem," dedi Bay Dorrit, Bayan Clennam'dan Bay Flintwinch'e, sonra Bay Flintwinch'ten Bayan Clennam'a bakarak, "bu sırla alakalı olarak izah edebileceğiniz bir şey yok."

"Neden böyle zannediyorsunuz?" diye sordu Bayan Clennam.

Bu soğuk ve sert sorgudan canı sıkılan Bay Dorrit böyle zannetmesi için bir neden belirtemedi.

"İzah edebilirim, bayım," dedi kadın, Dorrit'in biçimsiz sessizliğini izleyerek, "şüphesiz bir yerlerde seyahattedir veya bir yerde saklanıyordur."

"Niçin –ha– bir yerde saklanıyor olabileceğini biliyor musunuz?"

"Hayır."

Bu da aynı biraz önceki "Hayır" gibiydi ve önüne bir engel daha dikiyordu.

"Bu kaybolmayla alakalı olarak izah edebileceğim bir şey olup olmadığını sormuştunuz," diye hatırlattı Bayan Clennam sertçe, "bunu size izah etmem icap ettiğini düşünmüyorum, beyefendi. Anladığım kadarıyla ne bunu yapmam beni alakadar eder, ne de sizin sormanız."

Bay Dorrit başını mahcup bir tavırla eğerek cevap verdi. Daha fazla soracağı bir şey olmadığını söylemeye hazırlanarak geri adım attığı sırada, kadının gözlerini yere indirmiş, ne kadar kasvetli ve sabit bir tavırla, kararlı bekleyişinde belirli bir havayla oturduğunu; aynı anda aynı ifadenin, sandalyesinin biraz uzağında duran ve gözleri yerde, sağ eliyle çenesini hafifçe ovuşturan Bay Flintwinch'e de yansıdığını gözlemlemeden edemedi.

Tam o anda, Affery Hanım (tabii ya, o önlüklü kadın) tuttuğu şamdanı bıraktı ve haykırdı, "İşte! Ey Tanrım! İşte yine orada. Dinle, Jeremiah! İşte!"

Eğer bir ses varsa da o kadar hafifti ki kadın sesleri dinlemeye yönelik belirli bir alışkanlığa sahip olmalıydı; ama Bay Dorrit de bir şey duyduğunu düşündü, kuru yaprakların düşmesi gibi bir şey. Kadının dehşeti çok kısa bir süre için üçüne de dokunmuş gibi oldu ve hepsi dinledi.

İlk harekete geçen Bay Flintwinch oldu. "Affery, kadınım," dedi yumruklarını sıkarak ve dirsekleri onu sarsmak için sabırsızlıkla titreyerek, "yine eski numaralarına başladın. Birazdan yine uykunda yürümeye ve yine delibozuk hareketler yapmaya başlayacaksın. Biraz ilaç lazım sana. Bu beyefendiyi uğurladıktan sonra sana güzel bir doz hazırlayacağım, şöyle rahatlatıcı bir doz!"

Bu açıklama Affery Hanımı rahatlacak gibi görünmüyordu; ama Jeremiah şifa verici ilaçlarına daha fazla atıf yapmadan Bayan Clennam'ın masasından bir mum daha aldı ve "Şimdi, efendim, size aşağı inerken ışık tutayım mı?" dedi.

Bay Dorrit teşekkür etti ve aşağı indi. Bay Flintwinch hızlıca onu dışarı çıkardı ve kapıyı zincirledi. O iki adam tekrar yanından geçti, biri dışarı çıkarken diğeri içeri girdi; o da kendisini bekleyen arabaya bindi ve uzaklaştı.

Fazla ilerlememişlerdi ki sürücü durdu ve bu iki adamın talpeleri üzerine adını, numarasını ve adresini verdiğini, ayrıca Bay Dorrit'i almak için duraktan çağrıldığı adresi, kaçta çağrıldığını ve hangi yoldan geldiği öğrenmek istediklerini bildirdi. Bu da yaşadığı bu gece macerasının Bay Dorrit'in zihninde iyice ateşli bir şekilde geçmesine neden oldu, şöminesinin karşısına oturduğunda da yattığında da. Bütün gece o kasvetli evi hayal etti, o iki insanın kararlı bir şekilde bekleyişleri gözünün önüne geldi, başına önlüğünü örten kadının işittiği gürültüler nedeniyle haykırmasını işitti ve kayıp Blandois'nın cesedininin bir mahzende, sonra bir duvarın içinde, üstüne tuğlalar örülmüş halde bulduğunu hayal etti.

Bölüm XVIII
Gökyüzünde Bir Şato

Zenginliğin ve ihtişamın dertleri türlü türlüdür. Bay Dorrit'in Clennam ve Şti.'ye kendini ilan etmesinin gerekmediğini ya da o isimdeki müdahaleci kişi hakkında herhangi bir bilgiye sahip olmadığına dair bir imada bulunmadığını hatırlamaktan duyduğu memnuniyet henüz tazeyken, dönüşte Marshalsea'ye de bir göz atıp atmama konusunda içine doğan tartışmayla bu memnuniyet sönüp gitmişti. Bunu yapmamaya karar vermiş ve Londra Köprüsünden geçip nehri Waterloo Köprüsü üzerinden dönmeyi –onu doğruca eski semtinin görüş alanından geçirecek bir rotayı– teklif eden sürücüye şiddetle karşı çıkarak adamı şaşırtmıştı. Yine de tüm bunlara rağmen soru göğsünde bir çatışma çıkarmıştı ve tuhaf bir nedenden ötürü ya da nedensiz yere müphem bir tatminsizlik hissediyordu. Ertesi akşamki Merdle yemeğinde bile bu konu kafasını o kadar bulandırmıştı ki çevresindeki nitelikli toplulukla dehşet ölçüde çelişkili bir şekilde, ara sıra aklında döndürüp duruyordu. Başkâhya onun bu düşüncelerinin akışına o ağır gözüyle dalacak olsa, o şanlı şahsiyetin hakkında nasıl bir kanaate varacağını düşünmek tüm bedenine ateşler basmasına neden oluyordu.

Veda yemeği muhteşemdi ve ziyaretini en parlak şekilde tamamladı. Fanny gençliğinin ve güzelliğinin çekiciliğini, sanki yirmi yıldır evliymiş gibi kendine hâkim bir ağırbaşlılıkla birleştirmişti. Onu gönül rahatlığıyla seçkinlikyollarını arşınlamaya terk edebileceğini düşündü

ve –himayesinde bir azalma olmadan ve en sevdiği çocuğunun çekingen erdemlerine de önyargıyla yaklaşmadan– keşke böyle bir kızı daha olsaydı diye düşündü.

"Hayatım," dedi, "ailemiz –ha– onun haysiyetini korumak ve –hm– ehemmiyetini idame ettirmek için sana bakmaktadır. Onu asla hayal kırıklığına uğratmayacağını biliyorum."

"Hayır, Papiş," dedi Fanny, "bundan emin olabilirsin. Sevgili Amy'ye muhabbetlerimi ilet, pek yakında ona yazacağım."

"Başka –ha– birine iletmemi istediğin herhangi bir mesajın var mı?" diye sordı sordu Bay Dorrit, imalı bir edayla.

"Papiş," dedi Fanny, Bayan General hemen gözlerinin önünde belirerek, "hayır, teşekkür ederim. Çok naziksin, Papiş, fakat müsaadeni istemem lazım. Sizin iletmekten hoşlanacağınız başka bir mesajım yok, teşekkürler, sevgili Papiş."

Yalnızca Bay Sparkler'ın hanımının hizmetinde beklediği ve vazifeşinas bir şekilde el sıkışmak için fırsat kolladığı dış taraftaki bir misafir odasında vedalaştılar. Bay Sparkler bu kapanış görüşmesine kabul edildiği sırada Bay Merdle, kolları ceketinin yeninde Bayan Biffin'in[1] ikiz kardeşi olabilecek kadar kaybolmuş durumda içeri süzüldü ve Bay Dorrit'i merdivenlerden aşağıya kadar geçirmekte ısrar etti. Bay Dorrit'in tüm itirazları boşunaydı ve bu seçkin adamın salon kapısına kadar ona eşlik etmesi şerefine sahip oldu, ki bu adam (Bay Dorrit'in basamaklarda el sıkışırken söylediği gibi) bu unutulmaz ziyaret sırasında gösterdiği ilgi ve ağırlamayla onu mahcup etmişti. Böylece vedalaştılar. Göğsü kabarmış halde arabasına binerken Bay Dorrit, aşağı bölgelerde veda etmeye gelen ulağının bu ihtişamı görme fırsatı yakalamış olmasından dolayı hiç de mutsuz değildi.

Bay Dorrit oteline geldiğinde söz konusu ihtişam hâlâ üzerindeydi. Kurye ve yarım düzine kadar otel hizmetkârının yardımıyla inip dingin bir azametle salondan geçerken o da ne! Bir anda donup kalmasına neden olan bir manzarayla karşılaştı. John Chivery, en iyi kıyafetlerini giymiş, silindir şapkasını koltuğunun altına almış, fildişi saplı bastonuyla kibarlık taslayarak ve elinde bir tomar puroyla yaklaşıyordu!

---

[1] Sarah Biffin (1784-1850) kolları ve bacakları olmayan, sadece 94 cm boyunda bir ressamdı ve ağzıyla resim yapıyordu –çn.

"Evet, genç adam," dedi gardiyan. "Beyefendi budur. Bu genç adam sizi beklemek için ısrar etti, dediğine göre onu gördüğünüze memnun olacakmışsınız."

Bay Dorrit genç adama baktı, boğulacakmış gibi oldu ve son derece kısık bir sesle, "Ah! Genç John!" dedi, "Zannedersem Genç John, değil mi?"

"Evet, efendim," diye cevap verdi Genç John.

"Ben de –ha– Genç John olduğunu tahmin etmiştim!' dedi Bay Dor-

rit. "Genç adam yukarı gelebilir," dedi yanından geçerken görevlilere dönerek, "evet, gelebilir. Genç John takip etsin. Onunla yukarıda konuşacağım."

Genç John gülümseyerek ve hoşnut bir tavırla takip etti. Bay Dorrit'in odalarına ulaşıldı. Mumlar yakıldı. Görevliler çekildi.

"Şimdi, bayım," dedi Bay Dorrit, güvenli bir şekilde baş başa kalınca genç adama dönüp yakasına yapışarak, "Bu yaptığınızın amacı nedir?"

Talihsiz John'un yüzünde beliren şaşkınlık ve korku –çünkü bir sonraki aşamada kucaklanacağını ummuştu– o kadar güçlü bir ifadeye sahipti ki Bay Dorrit ellerini çekti ve sadece dik dik baktı.

"Nasıl cüret edersiniz?" dedi Bay Dorrit. "Nasıl buraya gelmeye kalkarsınız? Hangi cesaretle bana hakaret edersiniz?"

"Ah! Size hakaret mi, efendim?" diye haykırdı Genç John. "Oh!"

"Evet, bayım," dedi Bay Dorrit. "Bana hakaret. Buraya gelmeniz bir hakaret, edepsizlik, arsızlıktır. Burada istenmiyorsunuz. Sizi buraya kim gönderdi? Burada ne –ha– şeytanlık peşindesiniz?"

"Ben zannettim ki, efendim," dedi Genç John, Dorrit'in hayatında –Kolej hayatında bile– gördüğü en solgun ve şaşkın suratla, "zannettim ki, efendim, size getirdiğim bir tomar..."

"Lanet olsun tomarınıza, bayım!" diye haykırdı Bay Dorrit, önlenemez bir öfkeyle, "Ben –hm– tütün içmem."

"Naçizane affınızı dilerim, efendim. Eskiden içerdiniz."

"Bunu bana bir daha söylersen," dedi Bay Dorrit, kendinden geçmiş bir halde, "sana gelberiyle girişeceğim!"

John Chivery kapıya doğru geriledi.

"Durun, bayım!" diye haykırdı Bay Dorrit. "Durun! Oturun. Kahretsin, oturun!"

John Chivery kapıya en yakın sandalyeye yığıldı ve Bay Dorrit odada ileri geri yürümeye başladı. İlk başta hızla, sonra daha yavaş. Bir ara pencereye gitti ve alnını cama dayayıp bekledi. Sonra aniden döndü ve şöyle dedi:

"Başka ne için geldiniz, bayım?"

"Asla başka bir şey için gelmedim, efendim. Aman Tanrım! Sadece, size iyi olduğunuzu ümit ettiğimi söylemek ve Bayan Amy'nin de hatırını sormak istemiştim."

"Bundan size ne, bayım?" dedi Bay Dorrit tersleyerek.

"Bir şey değil. Aramızdaki mesafeyi azaltmayı hiç düşünmedim, emin olun. Bunun bir laubalilik olduğunu biliyorum, efendim, ama yanlış anlayabileceğinizi düşünmemiştim. Şerefim üzerine yemin ederim ki, efendim," dedi Genç John, duygusal bir edayla, "emin olun ki öyle düşünmüş olsaydım kendi gururum asla gelmeme müsaade etmezdi."

Bay Dorrit utanmıştı. Pencereye döndü ve alnını bir süre daha cama dayadı. Geri döndüğünde mendilini eline almış, gözlerini silip duruyordu, yorgun ve hasta görünüyordu.

"Genç John, bir anda çıkıştığım için çok üzgünüm, lakin bazı –ha– hatıralar mesut hatıralar değil ve siz de –hm– gelmemeliydiniz."

"Bunu şimdi anlıyorum, efendim," dedi John Chivery, "fakat evvelden anlamamıştım ve Tanrı biliyor, hiçbir kötü niyetim yoktu."

"Hayır. Hayır," dedi Bay Dorrit. "Ben –hm– bundan eminim. Ha. Bana elini ver Genç John, bana elini ver."

Genç John elini verdi ama Bay Dorrit genç adamın kalbini bir kez kırmıştı ve artık hiçbir şey onun o beyaz, şaşkın yüzünü değiştiremezdi.

"Pekâlâ!" dedi Bay Dorrit, yavaş yavaş adamla el sıkışarak. "Yine oturun, Genç John."

"Teşekkür ederim, efendim, fakat ayakta kalmayı tercih ederim."

Bay Dorrit ise oturdu. Bir süre başını acı dolu bir edayla tuttuktan sonra ziyaretçisine döndü ve sakin olmaya çalışarak:

"Ya babanız nasıl, Genç John?" diye sordu. "Diğer –ha– herkes nasıllar, Genç John?"

"Teşekkür ederim, efendim, hepsi çok iyiler. Bir şikâyetleri yok."

"Hm. Eski işlere –ha– devam ediyorsunuz anlaşılan, öyle mi John?" dedi Bay Dorrit, biraz önce lanetlediği tomara bir bakış atarak.

"Kısmen, efendim. Ben de..." John biraz tereddüt etti, "aynı şekilde babamın işindeyim."

"Ah, sahi mi!" dedi Bay Dorrit. "Siz de –ha, hm– şeye mi geçtiniz..."

"Kapıya mı? Evet, efendim."

"Çok iş var mı, John?"

"Evet, efendim; şu sıralar çok doluyuz. Nasıl olduğunu bilmiyorum, ama genellikle *hayli* doluyuz."

"Senenin bu zamanında mı, Genç John?"

"Genellikle senenin her zamanında, efendim. Zaman bizim için bir şey fark ediyor mu bilmiyorum. Size iyi geceler dilerim, efendim."

"Biraz durun, John –ha– biraz durun. Hm. Puroları bana bırakın, John, ben –ha– rica ederim."

"Elbette, efendim." John titreyen bir elle puroları masaya koydu.

"Biraz durun, Genç John. Biraz daha durun. Böyle güvenilir bir elçi aracılığıyla küçük bir –ha– Takdirname göndermek beni –ha– mesut eder, ihtiyaca göre –ha, hm– aralarında paylaşılmak üzere. Almaya bir itirazınız olur mu, John?"

"Hiçbir şekilde olmaz, efendim. Eminim bundan faydalanabilecek çok insan vardır."

"Teşekkürler, John. Ben –ha– yazacağım, John."

Eli titriyordu, bu nedenle yazması uzun sürdü ve sonunda ortaya kargacık burgacık bir yazı çıktı. Bu yüz sterlinlik bir çekti. Çeki katladı, Genç John'un eline koydu ve elini eline bastırdı. "Ümit ederim ki –ha– olanları nazara almazsın, John."

"Söz konusu bile değil, efendim, hiçbir şekilde. Asla kötü düşünmeyeceğimden emin olabilirsiniz."

Ama orada olduğu sürece hiçbir şey John'un yüzünün doğal rengine ve ifadesine veya John'un doğal davranışlarına dönmesini sağlayamıyordu.

"Ve, John," dedi Bay Dorrit, eline son bir kez sıkıp bırakarak, "ümit ederim ki –ha– sohbetimizin mahrem kalacağı hususunda hemfikiriz ve sizin de dışarı çıkarken –hm– herhangi birine –ha– söylemekten imtina edeceğinizi umuyorum, yani benim de bir zamanlar..."

"Ah! Sizi temin ederim ki, efendim," dedi John Chivery, "kendi naçiz, mütevazı tarzımda bunu yapamayacak kadar gururlu ve şerefliyim, efendim."

Bay Dorrit ise John gerçekten doğruca çıkıp gitti mi, yoksa oyalanıp herhangi biriyle konuştu mu emin olmak için kapıyı dinlemeyecek kadar gururlu ve şerefli değildi. Doğruca çıkıp hızlı adımlarla caddeden aşağı yürüdüğünden hiç şüphe yoktu. Bir saat kadar yalnız kaldıktan sonra Bay Dorrit kuryeyi çağırdı. Kurye onu, şömine halısındaki sandalyesinde, sırtı ona, yüzü ateşe dönük halde otururken buldu. "İsterseniz şu puro tomarını yolculuk esnasında içmek için alabilirsiniz," dedi Dorrit, elini umursamaz bir edayla sallayarak, "eski bir kiracım –hm– oğluyla küçük bir –ha– hediye yollamış."

Ertesi sabahın güneşi Bay Dorrit'in arabasını Dover yolunda karşıladı. Buradaki her kırmızı ceketli postilyon,[1] yolcuların insafsızca

[1] Atlı posta arabasına sürücülük eden kimse –çn.

yağmalanması için kurulmuş gaddar bir pusuya işaretti. Londra ve Dover arasında insan ırkının işi gücü gasp olduğu için, Bay Dorrit, Dartford'da pusuya düşürüldü, Gravesend'de talan edildi, Rochester'da soyuldu, Sittingbourne'da dolandırıldı ve Canterbury'de çapullandı. Ancak Kuryenin işi onu haydutların elinden kurtarmak olduğu için onu her aşamadan salimen geçirdi ve böylece kırmızı ceketler bahar peyzajı boyunca, rahat köşesindeki Bay Dorrit ile tozlu yoldaki bir sonraki kireç tümseği arasında düzenli bir ölçüde yükselip alçalarak pırıl pırıl bir neşeyle ilerlediler.

Başka bir günün güneşi de onu Calais'de gördü. Ve artık John Chivery ile aralarında Manş Denizi olunca Bay Dorrit kendini güvende hissetmeye başladı ve yabancı havada İngiltere havasından daha rahat nefes aldığını fark etti.

Yine Fransa'nın ağır yollarında, Paris istikametinde yola devam ederken, Bay Dorrit soğukkanlılığını yeniden takınmış, rahat köşesinde oturup bir yandan da şato inşaatına başlamıştı. Elinde çok büyük bir şato olduğu aşikârdı. Bütün gün boyunca kuleler dikip kuleler yıkıyor, buraya bir kanat ekliyor, şuraya bir mazgallı siper yerleştiriyor, duvarları kontrol ediyor, savunmayı güçlendiriyor, iç mekâna süsleme dokunuşları ekliyor, her bakımdan mükemmel bir şato yapıyordu. Meşgul yüzü peşinde olduğu işi o kadar belli ediyordu ki, Tanrı aşkına Bağış, Hanımefendimizin aşkına Bağış, tüm azizlerin aşkına Bağış istemek için, ezilmiş küçük teneke kutusunu arabanın penceresinden içeri iten, posta durağındaki kör olmayan her malul onun nasıl bir işle uğraştığını, tıpkı hemşehrileri Le Brun'ün[1] gördüğü gibi görebiliyorlardı, fakat o bu İngiliz gezginini özel bir fizyonomi çalışmasının nesnesi yapmıştı.

Paris'e varıp orada üç gün dinlenen Bay Dorrit, sıklıkla tek başına vitrinlere, özellikle de kuyumcu vitrinlerine bakarak sokaklarda dolaştı. En sonunda kuyumcuların en ünlüsüne girdi ve bir hanımefendi için küçük bir hediye almak istediğini söyledi.

Konuştuğu kişi, hoş, ufak tefek bir kadındı; bu kusursuz bir zevkle giyinmiş şen şakrak kadın, bir şekerlemeye benzeyen narin ve parlak, küçük bir yazı masasının üstünde, satırlarına girdi olarak öpücüklerden daha ticari bir şey yazılamazmış gibi görünen birtakım narin, kü-

[1] Fransız ressam Charles le Brun (1619 – 90) –çn.

çük muhasebe defterine kayıt yaptığı kadifemsi yeşil bir kameriyeden çıkarak onunla ilgilenmişti.

Örneğin, o halde, dedi küçük kadın, Mösyö hangi cinsten bir hediye arzu eder? Bir aşk hediyesi mi?

Bay Dorrit gülümsedi ve Eh, dedi, pekâlâ! Belki de. O ne anlardı ki? Bu daima mümkündü, karşı cins o kadar büyüleyici olunca. Ona bir şeyler gösterebilir miydi?

Memnuniyetle, dedi küçük kadın. Ona pek çok şey göstermekten zevk alırdı. Fakat pardon! Evvela bazısının aşk hediyesi, bazısının izdivaç hediyesi olduğunu ayırt etmek nezketini gösterirlermiydi? Mesela, bu enfes küpeler ve onlara yakışan şu kolye aşk hediyesi diyeceğimiz cinstendir. Şu son derece zarif ve semavi hoşluktaki broşlar ve yüzükler de, Mösyö'ün izniyle, izdivaç hediyeleri diyeceklerimizdendir.

Belki de, Bay Dorrit gülümseyerek ima etti, her ikisini de satın almak ve evvela aşk hediyesini, daha sonra da izdivaç hediyesini takdim etmek iyi bir aranjman olur muydu?

Ah Tanrım! dedi küçük kadın, küçük ellerinin küçük parmak uçlarını birbirine değdirerek, bu sahiden de çok cömertçe ve istisnai bir kibarlık olurdu! Ve şüphesiz hediyelerle ezilen hanımefendi onları dayanılmaz bulurlardı.

Bay Dorrit bundan pek emin değildi. Ancak şen şakrak küçük kadın çok emin olduğunu ifade etti. Böylece Bay Dorrit her iki cins hediyeden de aldı ve bunun için güzel bir para ödedi. Ardından otele döndüğünde başını yüksek tutuyordu: Şatosunu şimdi Notre Dame'ın iki kare kulesinden çok daha yükseklere çıkarmıştı.

Var gücüyle inşaata devam eden, ama şatosunun planlarını yalnızca kendine saklayan Bay Dorrit, Marsilya'ya doğru yola çıktı. Durmadan inşaat üstüne inşaat yaparak, sabahtan akşama kadar çalışarak, uykuya dalıp devasa yapı malzemelerini havada asılı bırakarak, sonra yeniden uyanıp işe devam ederek ve her şeyi yerlerine yerleştirerek. Arka koltukta Genç John'un en iyi purolarını içen Kurye ardından küçük bir duman teli bıraktığı zaman belki de Bay Dorrit'in parasının başıboş parçalarıyla bir iki şato da o inşa ediyordu.

Tüm yolculukları boyunca geçtikleri hiçbir müstahkem kasaba Bay Dorrit'in şatosu kadar sağlam ya da hiçbir katedralin zirvesi o kadar yüksek değildi. Ne Saone ne de Rhône bu eşsiz binanın hızıyla akabilirdi; ne Akdeniz onun temellerinden daha derindi ne de Cornice

yolundaki uzak manzaralar ya da Harikulade Cenova'nın tepeleri ve körfezi daha güzeldi. Bay Dorrit ve eşsiz şatosu, kirli beyaz evlerin ve Civita Vecchia'nın berbat suçlularının arasına iniyor ve oradan alabildiğince bir çabayla, yolda çürüyen pisliğin arasından Roma'ya doğru havalanıyordu.

Bölüm XIX
Gökyüzündeki Şatoya Saldırı

Güneş tam dört saat önce batmıştı ve yolcuların çoğunlukla kendilerini Roma duvarlarının dışında bulmayı istemeyecekleri kadar geç bir saatti. Bay Dorrit'in artık fazlasıyla yıpranmış haldeki arabası takırdayarak ıssız Campagna'da ilerliyordu. Işık varken yollarda yer yer görünen vahşi sığırtmaçlar ve haydut suratlı köylülerin hepsi güneşle birlikte gitmiş ve yabanıl doğayı bomboş bırakmışlardı. Yolun bazı dönemeçlerinde, ufuktaki soluk bir parıltı, harabeye dönmüş arazinin verdiği bir soluk gibi şehrin hâlâ uzakta olduğunu gösteriyordu; ama bu zavallı rahatlama da nadir ve kısa süreliydi. Araba tekrar siyah ve kuru denizin boşluğuna daldı; uzunca bir süre onun taşlaşmış kabartısının ve kasvetli gökyüzünün dışında hiçbir şey görünmez oldu.

Bay Dorrit şato inşaatıyla zihnini meşgul etse de bu ıssız yerde pek rahat edemedi. Arabanın her sapışında ve postilyonların her haykırışında, Londra'dan ayrıldığından beri olmadığı kadar meraklanıyordu. Mahallindeki vale besbelli titriyordu. Arka koltuktaki Kuryenin de kafası pek rahat değildi. Bay Dorrit ne zaman camını indirip arkaya baksa (ki bunu çok sık yapıyordu) adamın hâlâ John Chivery'leri tüttürdüğünü görüyordu, doğru, ama genel olarak hâlâ kuşku dolu bir adam gibi tetikte, ayakta durmuş, çevresine bakınıyordu. Bay Dorrit daha sonra camı tekrar kapatıp bu postilyonların katil suratlı herifler olduklarını ve geceyi Civita Vecchia'da geçirip sabah erkenden yola çıksalardı daha iyi olacağını düşünüyordu. Yine de aralarda şatosunun üzerinde çalışıyordu.

Ve şimdi, duvar yıkıntıları, pencere boşlukları ve yıpranmış duvar, metruk binalar, sızıntılı kuyular, parçalanmış su depoları, hayalet gibi selvi ağaçları, karışmış asmalar ve yolun çirkin binalardan sarsıntılı yollara kadar her şeyin dökülüp yok olduğu, uzun, çarpık ve düzensiz

yollara dönüşmesi; işte bu nesneler Roma'ya yaklaştıklarını gösteriyordu. Ve şimdi, arabanın ani bir dönüşün ardından durmasıyla Bay Dorrit eşkıyaların onu bir hendeğe atıp soyacağı o anın gelmiş olduğunu düşünmeye başlamıştı ki saldırının aslında sadece bir cenaze alayı olduğunu gördü: mekânik bir tavırla ilahiler söyleyerek yaklaşan kirli, müphem cüppeler, ürkütücü meşaleler, sallanan buhurdanlıklar ve bir rahibin önünde taşınan devasa bir haç. Rahip meşale ışığında çirkin görünüyordu; ezik çehresi ve çıkıntılı kaşları vardı. Gözleri, çıplak başını arabadan dışarı uzatan Bay Dorrit'inkilerle buluştuğunda, ilahi söylerken kıpırdayan dudakları sanki o önemli yolcuyu tehdit ediyor gibiydi. Aynı şekilde, aslında gezginin selamını iade etme tarzından ibaret olan el hareketi de o tehdidi destekler nitelikteydi. En azından inşaat işlerinden ve yolculuktan yorulan Bay Dorrit, rahip yanından geçip cenaze alayı ölüsüyle beraber düşe kalka yoluna devam ederken böyle hayal etmişti. Bay Dorrit ve refakatçıları da son derece farklı yollarından devam ettiler ve çok geçmeden, Avrupa'nın iki büyük başkentinden alınmış lüks eşyalarla yüklü arabalarıyla, (Got'ların tam tersi bir şekilde)[1] Roma kapılarına dayandılar.

Kendi halkı o gece Bay Dorrit'i beklemiyordu. Beklemişlerdi ama sonra o bölgede yola çıkmak istemeyeceği kadar geç olduğundan emin olmuşlardı. Böylece arabası kendi kapısının önünde durduğunda, gardiyandan başka kimse onu karşılamaya gelmedi. Bayan Dorrit evden çıkmış mıydı? Hayır, içerideydi. İyi, dedi Bay Dorrit toplaşan hizmetkârlara. Bulundukları yerde kalsınlar ve arabayı boşaltmaya yardım etsinler; Bayan Dorrit'i o bizzat bulurdu. Böylece, ihtişamlı merdivenlerinden yavaş yavaş tırmandı ve yorgun bir halde çeşitli boş odalara baktı, ta ki küçük bir bekleme odasında bir ışık görene kadar. Burası perdeli bir kuytuydu, iki farklı odanın içinde bir çadır gibiydi. Odaların oluşturduğu karanlık yolda ilerlerken sıcak ve parlak renkli görünüyordu.

Önünde perde olan kapısız bir antre vardı ve burada durup görünmeden içeri baktığında içinde bir sızı hissetti. Bu herhalde kıskançlık olamazdı? Neden kıskançlık gibiydi? Orada yalnızca kızı ve biraderi vardı. Biraderi şöminenin yanına çekilen sandalyesinde akşamın odun ateşinden yayılan sıcaklığın zevkini çıkanyor, kızı ise küçük bir masaya oturmuş, nakış işliyordu. Resmin natürmortundaki büyük farklılık

[1] MS 420 yılında Got'lar Roma'yı yağmalamıştı, Dorrit ise zenginlikler getiriyordu –çn.

sayılmazsa, bu figürler tıpkı eskisi gibiydi; biraderi kompozisyonda bir an için onu temsil etmeye yetecek kadar ona benziyordu. Birçok gece çok uzaktaki bir kömür ateşinin önünde bu şekilde oturmuştu, sadık kızı da. Ama muhakkak eski sefil yoksulluklarında kıskanılacak bir şey yoktu. O halde kalbindeki bu sızı nereden geliyordu?

"Biliyor musun amca, zannedersem yine gençleşiyorsun."

Amcası başını salladı ve "Ne zamandan beri hayatım," dedi, "ne zamandan beri?"

"Bence," dedi Küçük Dorrit iğnesini batırırken, "son haftalarda gençleşiyorsun. Öyle neşelisin, amca ve öyle hazır ve öyle alakadar."

"Sevgili çocuğum, hep senin sayende."

"Hep benim sayemde mi, amca!"

"Evet, evet. Bana çok iyi geldin. Bana karşı öyle düşünceli, öyle şefkatli ve bana gösterdiğin alakayı gizlemekte o kadar zarif davrandın ki ben de – eh, eh, eh! Bu çok kıymetli, canım, çok kıymetli."

"İçinde kendi taze arzularından başka bir şey yok, amca," dedi Küçük Dorrit neşeyle.

"Eh, eh, eh," diye mırıldandı yaşlı adam. "Tann'ya şükür!"

Kız bir an için işini bırakıp ona baktı ve bu bakış babasının biraz önce göğsünde hissettiği acıyı yeniden canlandırdı; çelişkilerle, yalpalamalarla, tutarsızlıklarla, cahil hayatının küçük fevri şaşkınlıklarıyla, ancak gecesiz bir sabahın temizleyebileceği sislerle dolu o zavallı zayıf göğsündeki acıyı.

"Aslında yalnız kaldığımızdan beri," dedi yaşlı adam, "seninle daha rahatım, güvercinim. Yalnız kaldığımızdan beri diyorum, zira Bayan General'i saymıyorum. Ona bayılmıyorum, onun da benimle bir alakası yok. Fakat Fanny'nin bana karşı sabırsız olduğunu biliyorum. Ve buna şaşmıyorum ya da şikâyetçi değilim, zira ona mâni olduğumun farkındayım, mümkün mertebe olmamaya gayret etsem de. Muhitimize mütenasip değilim. Biraderim William," dedi yaşlı adam hayranlıkla, "hükümdarlara mütenasip bir şahıs; lakin amcan pek öyle değil, hayatım. Frederick Dorrit, William Dorrit'e prim kazandırmıyor ve o da bunu gayet iyi biliyor. Ah! Bak, işte baban Amy! Sevgili William, hoş geldin! Sevgili biraderim, seni gördüğüme çok sevindim!"

(Konuşmak için başını çevirince onun kapıda durduğunu görmüştü.)

Küçük Dorrit bir sevinç çığlığı atarak kollarını babasının boynuna doladı ve onu defalarca öptü. Babası biraz sabırsız, biraz da huysuzdu.

"Nihayet seni bulduğuma sevindim, Amy," dedi. "Ha. Esasında nihayet beni –hm– karşılayacak birini bulduğum için memnunum. Anlaşılan pek –ha– beklenmiyormuşum, yani inanın ki –ha, hm– geri gelmeye cüret ettiğim için af dilemem münasip olur diye düşünmeye başlamıştım."

"O kadar geç oldu ki, sevgili William'cığım," dedi kardeşi, "bu gece için senden ümidi kesmiştik."

"Senden daha kuvvetliyim, sevgili Frederick," diye cevap verdi biraderi, içinde haşinlik barındıran bir kardeşlik zorlamasıyla, "ve ümit ederim ki tercih edebileceğim her saatte –ha– muhatarasız seyahat edebilirim."

"Elbette, elbette," dedi diğeri, gücendirdiğine dair bir endişe duyarak. "Elbette, William."

"Teşekkür ederim, Amy," diye devam etti Bay Dorrit, kızı pelerinini çıkarmasına yardım ederken. "Yardıma ihtiyacım yok. Sana –ha– zahmet vermek istemem, Amy. Bir lokma ekmek ve bir bardak şarap isteyebilir miyim, yoksa –hm– bu çok rahatsızlığa sebep olur mu?"

"Sevgili babacığım, birkaç dakika sonra akşam yemeğine oturacaksınız."

"Teşekkür ederim, canım," dedi Bay Dorrit, sitemkâr bir donuklukla. "Ben –ha– rahatsızlık vermekten korkuyorum. Hm. Bayan General iyiler mi?"

"Bayan General baş ağrısı ve yorgunluktan şikâyet etti, biz de senden ümidi kesince yatmaya gitti."

Belki Bay Dorrit, Bayan General'in kendisinin o akşam gelmemesi yüzünden hayal kırıklığına uğramakla doğru bir davranışta bulunduğunu düşünmüştü. Her halükârda yüzü gevşedi ve bariz bir memnuniyetle, "Bayan General'in iyi olmadığını duyduğuma üzüldüm," dedi.

Bu kısa söyleşi sırasında, kızı onuher zamankinden farklı bir ilgiyle incelemişti. Onun gözünde değişmiş ya da yıpranmış bir görünüşe sahip gibiydi ve o da bunu algılayıp içerlemişti; seyahat pelerinini çıkarıp ateşin yanına geldiğinde taze bir huysuzlukla şöyle dedi: "Amy, neye bakıyorsun? Bende neyi görüyorsun da –ha– vesveseni bu şekilde –hm– mahsus bana belli ediyorsun?"

"Bilmiyordum, baba. Affedersin. Seni tekrar görmek beni çok mesut etti, hepsi bu."

"Hepsi bu deme, zira –ha– hepsi bu değil. Sence –hm– sence," dedi Bay Dorrit, suçlayıcı bir vurguyla, "iyi görünmüyor muyum?"

"Biraz yorgun göründüğünü düşünmüştüm, babacığım."

"O halde yanılmışsın," dedi Bay Dorrit. "Ha, ben yorulmadım. Ha, hm. Giderken olduğumdan çok daha iyiyim."

Öfkelenmeye o kadar meyilliydi ki kız kendisini haklı çıkartacak başka bir şey söylemedi ve sessizce onu kucakladı. Bay Dorrit diğer yanında biraderiyle bu şekilde dururken bir anda derin bir uykuya daldı, ama bir dakika geçmeden irkilerek uyandı.

"Frederick," dedi kardeşine dönerek, "sana hemen yatmanı tavsiye ederim."

"Hayır, William. Bekleyip bir şeyler yediğini görmek istiyorum."

"Frederick," diye terslendi, "rica ederim yatağına git. Yatman için –ha– sana şahsi bir talepte bulunuyorum. Çoktan yatmış olmalıydın. Sen çok çelimsizsin."

"Hah!" dedi onu mutlu etmek dışında bir arzusu olmayan yaşlı adam. "Eh, eh, eh! Öyleyim diyelim."

"Sevgili Frederick," dedi Bay Dorrit yine kardeşine, kardeşinin zayıflığına karşı şaşırtıcı bir üstünlükle, "bundan hiç şüphem yok. Seni bu kadar çelimsiz görmek bana çok acı veriyor. Ha. Bana sıkıntı veriyor. Hm. Seni hiç iyi görmüyorum. Bu tür şeylere mütenasip değilsin. Daha dikkatli olmalısın, çok dikkatli olmalısın."

"Yatmaya mı gideyim?" diye sordu Frederick.

"Sevgili Frederick," dedi Bay Dorrit, "git, rica ediyorum! İyi geceler kardeşim. Yarın daha iyi olacağını ümit ederim. Halinden hiç memnun değilim. İyi geceler, sevgili dostum."

Kardeşini bu merhametli tavırla yolladıktan sonra yaşlı adam daha odadan çıkmadan yine uykuya daldı, öyle ki kızı onu tutmasa kütüklerin üstüne devrilebilirdi.

"Amcan ortalıkta çok fazla dolaşıyor, Amy," dedi yine uyanarak. "Her zamankinden daha –ha– tutarsız ve konuşması da daha –hm– bölük pörçük. Gittiğimden beri hiç hastalandı mı?"

"Hayır, baba."

"Sen –ha– onda büyük bir değişiklik görüyor musun, Amy?"

"Ben fark etmedim, babacığım."

"Çok çöktü," dedi Bay Dorrit. "Çok çöktü. Zavallı, müşfik, zayıf Frederick! Ha. Evvelden nasıl olduğunu hesaba katsak dahi, o –hm– üzücü derecede çöktü!"

Onun için getirilip az önce kızını çalışırken gördüğü küçük masaya kurulan sofra dikkatini dağıtmıştı. Kız o günler sona erdiğinden

beri ilk kez, o günlerde olduğu gibi yanına oturdu. Yalnızlardı ve tıpkı hapishanedeyken yaptığı gibi onun etini yemesine yardım etti ve içkisini koydu. Bütün bunlar servet sahibi olduklarından bu yana ilk kez yaşanıyordu. Gücenmiş tavırlar takındığından beri kız ona bakmaya çekiniyordu, yine de yemek süresince iki ayrı vesileyle babası aniden kendisine ve çevresine baktı, sanki çağrışım o kadar güçlüydü ki görme duyusunun aracılığıyla hâlâ eski hapishane odasında olmadıklarına dair güvence arıyordu. Her iki defasında da sanki eski siyah takkesini arıyormuş gibi elini kafasına götürdü; oysa takke aşağılanarak Marshalsea'de terk edilmişti ve artık halefinin başında avluda geziniyordu.

Çok az yemek yedi, ama yemeği uzun sürdü ve sık sık biraderinin gitgide çöktüğü konusuna geri döndü. Onun için büyük üzüntü duyduğunu ifade etmesine rağmen bir yandan da ona karşı neredeyse acıma duyguları içerisindeydi. Zavallı Frederick'in –ha, hm– salyasını toplayamadığını söyledi. Bunu ifade etmek için başka hiçbir kelime yoktu; salyasını toplayamıyordu. Zavallı adam! Sohbetinin ziyadesiyle sıkıcılığından Amy'nin neler çekmiş olabileceğini düşünmek bile çok üzücüydü –sayıklayıp saçmalayan, zavallı mümtaz mahluk, sayıklayıp saçmalayan– hele bir de Bayan General'in varlığıyla yükünü hafifletemediği zamanlarda. Önceki tatmin olmuş edasıyla tekrarladı: Faik kadın iyi olmadığı için son derece üzgündü.

Küçük Dorrit basiretli sevgisiyle, o gece söylediği ya da yaptığı en udak bir şeyi hatırlardı, ancak daha o geceyi hatırlaması için bir nedeni olmadı. Eskinin çağrışımlarının güçlü etkisi altındayken etrafına baktığında derhal, yokluğunda çevresini kuşatan büyük zenginlikleri, harika çevreyi ve ailesinin de kendisinin de sürdürmesi gereken yüksek konumun ayrıntılarına girerek bunları onun zihninden, belki de kendi zihninden uzak tutmaya çalıştığını hatırladı. Ayrıca, babasının bütün söylemlerine ve tavrına egemen olan yan yana iki farklı akıntının da varlığını unutmadı, birincisi onsuz ne kadar iyi idare ettiğini ve ondan ne kadar bağımsız olduğunu göstermesi; diğeriyse sanki o yokken kız onu ihmal etmiş gibi rahatsız ve anlaşılmaz bir şekilde neredeyse ondan şikâyetçi olmasıydı.

Bay Merdle'ın muhteşem keyfiyetinden ve karşısında eğilenlerden söz etmeye başlayınca konu doğal olarak Bayan Merdle'a geldi. Hatta bu o kadar doğaldı ki anlattıklarının büyük bir bölümünde bir dizilim

eksikliği olsa da konuyu aniden ona çevirdi ve kadının nasıl olduğunu sordu.

"O çok iyi. Haftaya gidiyor."

"Memlekete mi?" diye sordu Bay Dorrit.

"Birkaç haftayı yolda geçirdikten sonra."

"Burası için muazzam bir kayıp olacak," dedi Bay Dorrit. "Memleket için de büyük bir –ha– kazanç. Fanny için ve –hm– koca dünyanın geri kalanı için."

Küçük Dorrit girilecek rekabeti düşündü ve çok hafif bir baş hareketiyle onay verdi.

"Bayan Merdle büyük bir veda daveti verecek, babacığım ve ondan evvel bir de akşam yemeği. Zamanında geri dönmen için hissettiği endişesini ifade etti. Akşam yemeğine hem seni hem de beni, ikimizi de davet etti."

"Çok –ha– nazikmiş. Hangi gün?"

"Yarın değil, ondan sonraki gün."

"Sabah bir ara ona yaz, geri döndüğümü ve –hm– bahtiyar olacağımı söyle."

"Seni odana çıkabilir miyim, babacığım?"

"Hayır!" diye cevap verdi adam, dönüp öfkeyle bakarak; çünkü veda etmeyi unutmuş gibi kalkmış gidiyordu. "Hayır, Amy. Yardım istemiyorum. Ben senin babanım, amcan değil!" Bu cevabı verdiği kadar süratli bir şekilde kendini toparladı ve "Bana öpücük de vermedin, Amy," dedi. "İyi geceler hayatım! Evlendirmeliyiz –ha– artık *seni* evlendirmeliyiz." Bunları söyledikten sonra daha da ağır ve daha yorgun adımlarla merdivenleri çıkıp dairesine gitti, neredeyse odaya girer girmez de valesini azat etti. Bir sonraki düşüncesi, Paris'ten aldıklan için etrafına bakınmak ve kutuları açıp dikkatle inceledikten sonra kapatmak oldu. Bundan sonra biraz uyuklayarak biraz da şato inşaatıyla uzunca bir süre oyalandı, öyle ki yatağa girdiğinde ıssız Campagna'nın doğu kıyısında bir parça ışık belirmişti.

Bayan General, ertesi gün çok geç olmadan selamlarını yolladı ve bu yorucu yolculuktan sonra iyice dinlenmiş olduğunu umduğunu bildirdi. O da kendisine selamlarını gönderdi ve Bayan General'e çok iyi dinlenmiş olduğu, kendisini çok iyi hissettiği bilgisini iletti. Bununla birlikte, öğleden sonra geç saatlere kadar dairesinden çıkmadı. Daha sonra Bayarı General ve kızıyla birlikte bir gezinti yapmak için

muhteşem bir şekilde hazırlanmış olmasına rağmen görünüşü pek kendi tanımlamasına denk değildi. O gün aile ziyaretçileri olmadığı için dört aile üyesi baş başa yemek yedi. Bayan General'i muazzam bir törenle sağ tarafına oturttu; Küçük Dorrit amcasıyla birlikte geldiğinde babasının yine çok ayrıntılı bir biçimde giyinmiş olduğu ve Bayan General'e karşı takındığı tavrın çok özel olduğu dikkatinden kaçmadı. O usta hanımefendinin oluşturduğu kusursuz görünüm yapmacık ışıltısından bir atom dahi feda edemezdi, ama Küçük Dorrit yine de kadının donuk gözlerinin bir köşesinde hafif bir zafer erimesi görür gibi oldu.

Bu aile şöleninin bu sayfalarda Pırasavari ve Prizmatik olarak tanımlanabilecek doğasına rağmen Bay Dorrit bu sırada birkaç kez uykuya daldı. Bu uyku nöbetleri gece boyunca da olanlar gibi kısa ve derindi. Bu uyuklamaların birincisi onu yakaladığında Bayan General neredeyse şaşırmış gibi görünmüştü. Ama semptomların her tekrarında her zamanki kibarlık tespihini çekmeye başlıyordu: Papiş, Patates, Piliç, Pırasa ve Prizma; hem de bu performansı çok yavaş bir şekilde sergilemek suretiyle tespihini her seferinde Bay Dorrit'in irkilerek uyanmasıyla eşzamanlı olarak tamamlıyordu.

Bay Dorrit yine Frederick'in (kendi hayal gücünün dışında var olmayan) uyuklama eğiliminden acı bir şekilde haberdardı ve akşam yemeğinden sonra Frederick çekildiğinde özel olarak Bayan General'den zavallı adam için özür diledi. "Kardeşlerin en muhterem ve en müşfiğidir," dedi, "lakin –ha– yıkılmış ve süratle çöküyor."

"Bay Frederick, efendim," diye buyurdu Bayan General, "alışıldığı üzere dalgın ve halsiz, lakin o kadar da kötü olmadığını ümit edelim."

Ama Bay Dorrit onun yakasını bırakmak niyetinde değildi. "Süratle çöküyor, madam. Bir enkaz. Bir harabe. Gözlerimizin önünde çürüyüp gidiyor. Hm. İyi kalpli Frederick!"

"Bayan Sparkler'ı çok iyi ve mutlu bıraktınız, öyle mi?" dedi Bayan General, Frederick için serinkanlı bir iç çekişten sonra.

"Kendisi," dedi Bay Dorrit, "cazibe ve –ha– zevkin zihni en ileri götüreceği –hm– seviyede. Mesut, sevgili madamcığım, kocasıyla –hm– beraber."

Bayan General, sözcüğü eldiveniyle nazikçe uzaklaştırmak istercesine, bunun insanı nereye götürebileceğinin belli olmadığını ima eder gibi elini salladı.

"Fanny," diye devam etti Bay Dorrit. "Fanny, Bayan General, yüksek niteliklere sahiptir. Hırs –hm– gaye, mevki –ha– şuur, o mevkii müdafaa etme azmi –ha, hm– zarafet, güzellik ve fıtri asalet."

"Şüphesiz," dedi Bayan General (biraz fazladan resmilikle).

"Bu vasıflarıyla beraber, madam," dedi Dorrit, "Fanny beni –ha– tedirgin eden, hatta ilave etmeliyim ki hiddetlendiren bir tek şaibe –hm– ortaya koydu; lakin artık hem kendisi için hem de başkaları için muhakkak nihayet bulduğunu düşünebiliriz."

"Bay Dorrit," diye yanıtladı Bayan General, eldivenleriyle yine biraz heyecan sergileyerek, "neden bahsediyor olabilirsiniz? Ben şahsen..."

"Öyle demeyin, sevgili madam," dedi Bay Dorrit, sözünü keserek.

Bayan General'in sesi sönerken, "tahmin dahi edemiyorum" sözcüklerini mırıldandı.

Bunların hemen ardından Bay Dorrit yaklaşık bir dakika kadar uykuya daldı, sonra sarsılarak uyandı.

"Fanny'de beliren şu –ha– hâkim muhalefet ruhundan ya da –ha– diyebilirim ki kıskançlıktan bahsediyorum, Bayan General, zaman zaman şu anda sohbet ettiğim –ha– hanımefendiyle alakalı hissiyatıma muhalif olarak tezahür eden kıskançlıktan."

"Bay Dorrit," diye cevap verdi Bayan General, "son derece nazik ve kadirşinastır. Zaman zaman Bay Dorrit'in hizmetlerim hakkındaki olumlu bir kanaate sahip olmasına Bayan Dorrit'in sahiden de teessüf ettiğini hissettiğim olmuşsa da bu yüksek kanaatte teselli ve telafi bulmuşumdur."

"Hizmetleriniz hakkındaki olumlu kanaat mi, madam?" dedi Bay Dorrit.

"Hizmetlerim hakkında," dedi Bayan General zarif, etkileyici bir edayla.

"Yalnız hizmetleriniz hakkında mı, sevgili madam?" dedi Bay Dorrit.

"Zannedersem," dedi Bayan General, önceki etkileyici edasıyla, "sadece hizmetlerim hakkında. Zira bunun haricinde," dedi eldivenlerinin hafifçe sorgulayıcı bir hareketiyle, "neye istinaden olabilir?"

"Kendinize –ha– istinaden, Bayan General. Ha, hm. Kendinize ve liyakatinize."

"Bay Dorrit beni affederse," dedi Bayan General, "bu sohbete devam etmek için bunun münasip bir zaman ya da mekân olmadığını ifade etmek isterim. Bay Dorrit, Bayan Dorrit'in bitişik odada bulunduğu-

nu ve şu anda adını telaffuz ederken kendisini görebildiğimi söylersem kusuruma bakmasın. Huzursuz olduğumu ve zaptettiğimi zannettiğim zaafların kuvvetleri iki katına çıkmış bir halde geri döndüğünü fark ettiğim anlar olduğunu ifade edersem Bay Dorrit beni affetsin. Bay Dorrit'in iznini rica edeceğim."

"Hm. Bu enteresan –ha– sohbete belki de başka zaman devam edebiliriz," dedi Bay Dorrit, "tabii herhangi bir şekilde Bayan General için –hm– nahoş bir mevzu değilse, ki öyle olmadığını ümit ediyorum."

"Bay Dorrit," dedi Bayan General, kalkarken eğildiğinde gözlerini yere çevirerek, "daima hürmetime ve itaatime itimat edebilirler."

Ardından Bayan General heybetli bir edayla ve onun gibi fevkalade olmayan bir kadından beklenebilecek bir telaş belirtisi göstermeden yerinden kalktı. Söyleşide kendisine düşen rolü haşmetli ve hayranlık dolu bir tenezzülle –kimilerinin Kilisede davrandıkları ve ayinde kendilerine düşen rolü sergiledikleri gibi– yürüten Bay Dorrit, son tahlilde hem kendinden hem de Bayan General'den hoşnut görünüyordu. Kadın sofraya geri geldiğinde biraz pudralanıp pomatlanmıştı ve manevi açıdan da hayli büyüleyiciydi, ikincisini Bayan Dorrit'e tatlı bir hamiyet ve Bay Dorrit'e de katı edeple tutarlı bir şefkat biçiminde sergiliyordu. Akşamın sonuna doğru odasına çekilmek üzere kalkarken, Bay Dorrit onu ay ışığı altında bir dans için halk meydanına götürecekmiş gibi elini tuttu ve büyük bir ciddiyetle odanın kapısına kadar geçirdi, sonra da elini dudaklarına kaldırdı. Kozmetik bir lezzete sahip ve hayli kemikli olduğu tahmin edilebilecek bir öpücükle kadından ayrıldıktan sonra zarif bir edayla kızını kutsadı. Ve böylelikle rüzgârda dikkate değer bir şeyler olduğunu ima ettikten sonra yatağına gitti.

Ertesi sabah odasına kapandı, ama öğlenin erken saatlerinde Bay Tinkler'in aracılığıyla Bayan General'e selamlarını iletti ve ondan Bayan Dorrit'i, yanlarında kendisi olmadan, hava almak için bir yürüyüşe çıkarmasını rica etti. Yeniden ortalıkta göründüğünde kızı Bayan Merdle'ın yemeği için hazırlanmıştı. O da kıyafeti itibariyle göz alıcı bir görüntü sergiliyordu, ama son derece küçülmüş ve yaşlı görünüyordu. Bununla birlikte, kızı hatırını soracak bile olsa besbelli ona öfkelenmeye hazırdı, dolayısıyla kız sadece yanağına bir öpücük kondurdu ve sonra endişeli bir yürekle, Bayan Merdle'a gitmek üzere babasına eşlik etti.

Gidecekleri mesafe çok kısaydı, ama araba daha yarı yola gelmeden o yine inşaata başlamıştı. Bayan Merdle onu büyük bir seçkinlikle

karşıladı; göğüs takdire şayan bir koruma altındaydı ve kendi başına en iyi durumundaydı; akşam yemeği son derece itinalı ve davetliler son derece kalburüstüydü.

Davetlilerin çoğu İngiliz olsa da her zamanki gibi aralarında bir Fransız Kontu ve her zamanki gibi bir İtalyan Markisi de bulunuyordu: belirli yerlerde daima bulunan ve görüntü itibariyle çok az farklılık gösteren köşe taşları. Masa uzundu, akşam yemeği de uzundu ve Küçük Dorrit büyük bir çift siyah bıyık ve devasa beyaz bir kravatın gölgesinde babasını göremez olmuştu ki bir hizmetkâr eline bir kâğıt parçası tutuşturarak Bayan Merdle'ın onu okumasını rica ettiğini fısıldadı. Bayan Merdle kâğıda kurşunkalemle şöyle yazmıştı: "Lütfen gelin ve Bay Dorrit'le konuşun, iyi olmadığından endişe ediyorum."

Kimse fark etmeden aceleyle babasına doğru giderken adam hâlâ yerinde oturduğunu varsayarak masanın üzerine doğru eğildi ve ona seslendi:

"Amy, Amy, çocuğum!"

Tuhaf istekli görüntüsü ve tuhaf istekli sesiyle bu hareketi o kadar olağandışıydı ki anında derin bir sessizliğe neden oldu.

"Amy, hayatım," diye tekrarladı. "Gidip Bob kapıda mı, bir bakar mısın?"

Yanına gelmiş ve ona dokunuyordu, ama adam hâlâ sapkın bir şekilde onun masadaki yerinde oturduğunu düşünüyor ve hâlâ masanın üzerine eğilmiş halde ona sesleniyordu: "Amy, Amy. Kendimi pek iyi hissetmiyorum. Ha. Neyim var bilmiyorum. Bilhassa Bob'u görmek isti-

yorum. Ha. Gardiyanların arasında o senin olduğu kadar benim de arkadaşım. Baksana Bob hâlâ kulübede mi ve ona rica et, yanıma gelsin."

Şimdi bütün misafirler şaşkınlık içindeydiler ve herkes yerinden doğruldu.

"Babacığım, ben orada değilim, ben buradayım, yanınızda."

"Ah! Buradasın, Amy! İyi. Hm. İyi. Ha. Bob'u ara. Mesaisi bittiyse ve artık kapıda değilse, Bayan Bangham'a söyle de onu getirsin."

Nazikçe onu götürmeye çalışıyordu, ama adam direniyor ve gitmeyi teddediyordu.

"Sana söylüyorum çocuk," dedi sert bir ifadeyle, "Bob olmadan dar merdivenlerden çıkamam. Ha. Bob'u çağırt. Hm. Bob'u çağırt –gardiyanların en iyisi– Bob'u çağırt!"

Kafası karmakarışık bir halde etrafa baktı ve onu saran çok sayıda çehrenin farkına varınca onlara seslendi:

"Hanımlar ve beyler, sizleri –ha– Marshalsea'ye buyur etmek vazifesi –hm– bana düşüyor! Mekân –ha– sınırlı, sınırlı, geçit biraz daha geniş olabilirdi; ancak belli bir süre sonra daha büyük göründüğünü göreceksiniz –bir süre sonra, hanımlar ve beyler– ve hava da her şeyi hesaba katarsanız çok iyidir. Surrey –ha– tepelerinden eser. Burası Kuytuluk. Hm. Kolejlilerin küçük bir aboneliğiyle –ha– takviye edilir. Bunun karşılığında sıcak su, umumi mutfak ve küçük ehlî menfaatler. Marshalsea'de ikamet edenler bana baba demekten hazzeder. Marshalsea'nin –ha– Babası olarak, yabancılar tarafından iltifat edilmeye alışkınım. Şüphesiz, eğer yıllarca ikamet bu kadar –ha– şerefli unvana hak kazandırıyorsa bahşedilen bu –hm– seçkin ödülü kabul edebilirim. Çocuğum, hanımlar ve beyler. Kızım. Burada doğdu!"

Kız bundan utanç duymuyordu, babasından da utanmıyordu. Beti benzi atmış ve korkmuştu, ama onun iyiliği için onu rahatlatmak ve uzaklaştırmaktan başka bir derdi yoktu. Onunla meraklı yüzlerin arasındaydı, göğsüne yaslanmış, kendi yüzünü onunkine doğru kaldırmıştı. Sol koluna sımsıkı sarılmıştı ve arada bir müşfik bir sesle kendisiyle gelmesi için yalvarıyordu.

"Burada doğdu," diye tekrarladı adam, gözyaşları içinde, "burada büyüdü. Hanımlar ve beyler, kızım. Talihsiz bir babanın çocuğu, fakat –ha– daima bir beyefendi. Fakir, şüphesiz, lakin –hm– gururlu. Daima gururlu. Şahsi hayranlarım –sadece şahsi hayranlarım– nezdinde buradaki yarı resmi mevkimi teslim etmek için sıklıkla –ha– küçük he-

diyeler takdim etmek âdet haline gelmiştir, bunlar umumiyetle –ha– burada belli bir Tonu muhafaza –hm– etmem maksadıyla mütevazı gayrelerim için canıgönülden tasviplerini bahşetmek şeklinde vuku bulmuştur; burada kendimi asla ihlal edilmiş hissetmediğimi bilmenizi isterim. Ha. İhlal edilmedim. Ha. Dilenci değilim. Hayır, bu unvanı reddederim! Aynı zamanda, kısmi arkadaşlarımı harekete geçiren ince hissiyatı –hm– sömürmek asla bana yakışmaz, bu hediyelerin –hm– son derece münasip olduğunu kabul etmekte tereddüt edemem. Bilakis bunlar son derece münasiptir. Bunu kendi adıma olmasa dahi çocuğumun adına azami seviyede kabul ederken, aynı zamanda da –ha– şahsi haysiyetimi muhafaza ediyorum diyebilir miyim? Hanımlar ve beyler, Tanrım sizlerden razı olsun!"

Bu zaman zarfında Göğsün yaşadığı ölümcül utançtan dolayı misafirlerin büyük çoğunluğu başka odalara çekilmişti. Bu noktaya kadar oyalananlar da diğerlerini izlemiş, Küçük Dorrit ve babası kendi başlarına ve hizmetkârlarla bırakılmıştı. Sevgili ve en değerlisi artık onunla birlikte gelecekti, değil mi? Adam ateşler içinde yalvarıyor, Bob olmadan o daracık merdivenlerden asla çıkamayacağını söylüyordu. Bob neredeydi, kimse Bob'u getirmeyecek miydi? Bob'u arama bahanesiyle, artık akşam toplantısı için içeri akan neşeli misafirlerin akıntısına karşı onu dışarı çıkardı ve yolcusunu henüz indirmiş bir arabaya bindirerek eve götürdü.

Roma sarayının geniş merdivenleri arızalı gözlerinde Londra hapishanesinin daracık merdivenleri kadar daralmıştı ve biraderi hariç kimsenin ona dokunmasına tahammülü yoktu. Onu hizmetkârların yardımı olmadan odasına aldılar ve yatağına yatırdılar. Ve o saatten itibaren zavallı yaralı ruhu, yalnızca kanatlarını kırdığı yeri hatırlayarak o zamandan sonra gördüğü rüyayı tamamen unuttu ve Marshalsea'nin ötesinde hiçbir şey bilmez oldu. Sokaktan gelen ayak seslerini, avludakilerin eski, yorgun adımlan sandı. Kilitleme saati geldiğinde bütün yabancıların gece dışanya çıkarılması gerektiğini düşünüyordu. Tekrar açılış saati geldiğinde Bob'u görmek için o kadar sabırsızlanıyordu ki mecburen Bob'un –yıllar önce ölmüş olan nazik gardiyanın– soğuk almış olduğunu ve yann ya da öbür gün, en geç daha öbür gün iyilşeceğine dair bir masal uydurdular.

O kadar güçsüzdü ki elini bile kaldıramıyordu. Ama yine de yıllann alışkanlığıyla biraderini koruyor, günde elli kez, onu başucunda

görünce, biraz da hoşnut bir edayla, "Sevgili Frederick'çiğim, otur," diyordu, "hakikaten çok çelimsizsin."

Onu Bayan General'le denediler, ama kadınla ilgili en ufak bir bilgiye sahip değildi. Kadının Bayan Bangham'ın yerini almak istediğine ve içkici olduğuna dair bazı incitici kuşkular beyninde takılıp kalmıştı. Ölçüsüz bir tavırla onu suçlayıp kızının bir an önce müdüre gitmesi ve kadını dışarı attırması için o kadar ısrar etti ki bu ilk başarısızlıktan sonra bir daha denemediler. Bir keresinde, "Tip dışarıya çıktı mı?" diye sormasının dışında, orada olmayan diğer iki çocuğuyla ilgili anıları onu terk etmiş gibiydi. Ama onun için çok uğraşan ve hakkını hiç ödeyemeyeceği çocuğu asla aklından çıkmıyordu. Ona kıyamadığı ya da nöbet tutmaktan yorgun düşeceğinden korktuğu yoktu; o bakımdan öncesinde olduğundan daha sıkıntılı değildi. Hayır, onu eski tarzında seviyordu. Yine hapse girmişlerdi ve kız ona bakıyordu, o ise onsuz yapamıyordu. Hatta, birkaç kez, onun iyiliği için büyük uğraş vermiş olmaktan hoşnut olduğunu söyledi. Kıza gelince, o sessizce yatağının üzerine eğilip bakıyordu ve onu iyileştirmek için hayatını verebilirdi.

İki ya da üç gün boyunca bu şekilde ağn çekmeden çöktükten sonra Küçük Dorrit babasının saatinin tıkırtısından rahatsız olduğunu fark etti; sanki ondan ve Zamandan başka ilerleyen bir şey yokmuş gibi çalışması büyük mesele telakki edilen, şatafatlı altın saatinin sesinden. Kız saati durdurdu, ama adam yine de rahatsızdı ve istediğinin bu olmadığını gösterdi. Çok geçmeden yatağında doğrularak bu saat karşılığında para bulunmasını beklediğini açıkladı. Kız saati bu amaçla elinden almış gibi davrandığında oldukça memnun oldu ve daha önce yapmadığı bir şey yapıp birkaç yudum şarap ve biraz marmelatın zevkini çıkardı.

Kısa sürede işlerin böyle olacağını açıkça gösterdi; çünkü bir iki gün içinde kol düğmelerini ve yüzüklerini de gönderdi. Kızına bu emirleri vermekten müthiş bir tatmin duyuyordu ve bunları muntazam ve ihtiyatlı düzenlemeler yapmakla eşdeğer görüyordu. Etrafında görebildiği incik boncuk ya da bu türden şeyler tükendikten sonra bu kez elbiseleri dikkatini çekti ve birkaç gün boyunca da bunları birer birer hayali bir rehinciye göndermenin tatminiyle yaşadı.

Böylece on gün boyunca Küçük Dorrit yastığına eğildi ve yanağını onun yanağına yasladı. Bazen o kadar yorgun oluyordu ki birkaç dakikalığına birlikte uyuyorlardı. Sonra uyanıyor; hızla akan sessiz gözyaş-

larıyla yüzüne dokunanın ne olduğunu hatırlıyor ve yastıktaki baştacı ettiği çehreye bakınca Marshalsea Duvarının gölgesinden daha derin bir gölge görüyordu.

Sessizce, sessizce, büyük Şato planının tüm çizgileri birbiri ardına eriyip gitti. Sessizce, sessizce, izlerinin çizildiği çehre beyaz ve boş bir hal aldı. Sessizce sessizce, hapishane parmaklıklarının ve duvar üstündeki zikzak demirin yansımaları sönerek yok oldu. Sessizce, sessizce, çehre gri saçların altında, kızın bugüne kadar gördüğünden çok daha genç bir benzerine dönüştü ve dinlenmek üzere çöktü.

İlk başta amcası şiddetli bir endişe içindeydi. "Ey biraderim! Ey William! William! Senin benden evvel gitmen; yalnız başına gitmen; senin gidip de benim kalmam! Sen ki, o kadar mümtaz, o kadar ehemmiyetli, o kadar asil olan; bense zavallı, hiçbir işe yaramaz, kimsenin özlemeyeceği bir mahluk!"

Kız için tam o sırada bir de onu düşünmenin ve imdadına yetişmenin hiçbir faydası yoktu.

"Amca, sevgili amca, kendine de bana da acı!"

Yaşlı adam son sözlere sağır değildi. Kendine hâkim olmaya başladığında bunu ona acıdığı için yaptı. Kendisini hiç önemsemiyordu; ama çok uzun süre donup kalmış ve kırılmak üzere uyanan dürüst kalbinde kalan son gücüyle onu onurlandırıyor ve kutsuyordu.

"Ah Tanrım," diye haykırdı, odadan ayrılırlarken kırışmış elleriyle ona tutunarak. "Sevgili ölü biraderimin şu kızını gör! Yan kör ve günahkâr gözlerimle gördüğüm her şeyi, sen ayan beyan, pırıl pırıl fark edersin. Senin huzurunda onun başındaki bir saç teli dahi zarar görmeyecektir. Onu son saatine kadar burada idame ettireceksin. Ve eminim ki onu ahiretinde de mükâfatlandıracaksın!"

Neredeyse gece yansına kadar birlikte sessiz ve üzgün, loş bir odada oturdular. Zaman zaman amcanın üzüntüsü, en erken ifadesini bulduğundaki gibi bir patlamayla rahatlama arıyor; ama çok geçmeden bu tür zorlamalarla başa çıkacak gücünün kalmamasının yanı sıra onun sözlerini mutlaka hatırlıyor ve kendisini ayıplayarak sakinleşiyordu. Üzüntüsüne teslim olduğu tek ifade, kardeşinin tek başına gittiğini; hayatlarının başlangıcından beri birlikte olduklarını, talihsizliğe birlikte düştüklerini, uzun yıllar boyunca birlikte yoksulluk çektiklerini, o güne kadar daima birlikte kaldıklarını ve şimdi kardeşinin yalnız başına, yalnız başına gittiğini haykırmasıydı.

Ağır ve üzgün bir halde ayrıldılar. Kız onu kendi odasından başka bir yerde bırakmaya razı değildi. Onu elbiseleriyle yatağında uzanmış halde gördü ve kendi elleriyle üzerini örttü. Sonra kendi yatağına yattı ve derin bir uykuya daldı: Her yeri sarmış bir hastalık bilincinden tamamen arınmış olmasa da yorgunluktan uyudu. Uyu, iyi kalpli Küçük Dorrit. Gece boyunca uyu!

Ay ışığının aydınlattığı bir geceydi, ama ay geç doğdu, dolunay çoktan geçmişti. Huzurlu semalarda yükseldiği zaman, yarı kapalı kafes jaluziden, az bir süre önce sona eren bir hayatın gezip dolaştığı vakur odaya ışıldadı. Odada iki sessiz figür vardı; eşit ölçüde hareketsiz ve kayıtsız ve her ne kadar yakında içinde yatacak olsalar da kaynayan dünyaya ve içindeki her şeye eşit ölçüde aşılmaz bir mesafede iki figür.

Figürlerden biri yatakta uzanmıştı. Diğeri, yere diz çökmüş, yatağa yaslanmıştı, kollan rahat ve huzurlu bir biçimde örtüye serilmiş; yüzü aşağı eğilmişti, öyle ki dudakları son nefesini verirken uzattığı ele dokunuyordu. İki birader Babalarının huzurundaydı; bu dünyanın alacakaranlık yargısının çok ötesinde, sislerinin ve bulanıklıklannın üstünde.

Bölüm XX
Sıradakini Sunar

Yolcular Calais'deki iskelede duran posta gemisinden iniyordu. Deniz seviyesinde ve keyifsiz bir yerdi Calais, gelgit asgari su seviyesine kadar çekiliyordu. Sığlıkta posta gemisini yüzdürmek için gerekenden daha fazla su olmamıştı ve şimdi de sığlığın kendisi, üzerinde denizin dar çizgisiyle, uykudayken biçimini belli belirsiz gösteren, az evvel yüzeye çıkmış tembel bir deniz canavarı gibi görünüyordu. Bembeyaz, kifayetsiz deniz feneri, bir zamanlar bir renge ve kubbeye sahip olan bir yapının dalgaların saldırısına uğradıktan sonra kıyı şeridine dadanmış, melankolik gözyaşları döken bir hayaleti gibiydi. Kaygan, ıslak ve havadan yıpranmış sıra sıra cılız, siyah kazıklar, son gelgitin doladığı yosun çelenkleriyle nahoş görünümlü bir deniz mezarlığı olabilirdi. Dalganın dövdüğü, fırtınadan dayak yemiş her nesne, geniş gri gökyüzünün altında, rüzgârın ve denizin gürültüsünde ve köpüren hatların

vahşice saldırısında o kadar alçak ve küçüktü ki Calais diye bir şeyin nasıl hâlâ var olduğu, alçak kapılarının, alçak duvarının ve alçak çatıları, alçak hendekleri, alçak kum tepeleri, alçak surları ve dümdüz caddelerinin nasıl olup da çocukların deniz kenarında yaptıkları kaleler gibi deniz tarafından altlarının oyulmasına ve kuşatılmasına çoktan teslim olmadıkları merak konusuydu.

Yolcular sızıntılı kazıkların ve kalasların arasından kayarak ve sendeleyerek ıslak basamaklardan yukarı çıktıktan ve birçok tuzlu zorlukla karşılaştıktan sonra iskele boyunca rahatsız yolculuklarına çıktılar ve şaşkınlıktan kurtulmalarına meydan vermemek için kasabadaki tüm Fransız berduşları ve İngiliz kanun kaçakları da (nüfusun yarısı) onlara katıldı. Tüm İngilizler tarafından dikkatlice incelendikten ve bir kilometrelik yol boyunca göğüs göğse bir didişmeyle tüm Fransızlar tarafından ganimet değerleri üzerinde hak iddaları ve karşı iddialardan sonra sonunda sokaklara girmek ve sıcak takip altında çeşitli yönlerde ilerlemek için serbest kaldılar.

Birden fazla endişeden bitap düşmüş Clennam da bu fedakâr grubun arasındaydı. Vatandaşlarının en savunmasızlarını büyük önem taşıyan durumlardan kurtarmış olarak, şimdi kendi başına ya da yaklaşık kırk metre geriden onu takip eden, gresyağından yapılma bir kıyafet ve aynı malzemeden bir başlık giymiş ve sürekli olarak kendisine, "Ey! E bakasin bana! Beyifindi! Bakasin bana! Şaane Ötel!" diye bağıran yerli bir beyefendiyle olabildiği kadarıyla, kendi başına yoluna gitti.

Ancak bu misafirperver kişi bile eninde sonunda arkada bırakılmış ve Clennam rahatsız edilmeden yoluna devam etmişti. Kanaldaki ve sahildeki girdaptan sonra kasabada huzurlu bir hava vardı; bu karşılaştırmada bu sıkıcılık makbuldü. Hepsinde bir noktada bazı rahatsız çiçek türleri gibi fazla açılmış ve şimdi ota dönüşmüş olmaktan kaynaklı bir hava olan hemşehrilerinin yeni gruplarıyla tanıştı. Hepsi aynı anda her gün sınırlı bir alanda aylaklık ediyor gibiydiler ve bu da Marshalsea'yi hatırlatıyordu. Ama onlara bu düşünceyi uyandırmaya yeteceğinden daha fazla dikkatini vermeden, aklında tuttuğu belli bir sokağı ve kapı numarasını aradı.

"Pancks böyle söylemişti," diye mırıldandı kendi kendine, aradığı adresteki sakil evin önünde durarak. "Zannedersem malumatı doğru ve Bay Casby'nin kâğıtları arasındaki keşfi inkâr edilmez; lakin bu olmadan burasının muhtemel bir mekân olacağını tahmin etmezdim."

Ölü gibi görünen bir ev, ilerideki ölü duvarda, iki ölü çınlama üreten bir çan tutamağı sarkan ölü bir giriş kapısı ve kırık kapıya bile nüfuz edebilecek kadar derinliği olmayan ölü, düz, yüzeysel bir tıkırtı üreten bir kapı tokmağı. Bununla birlikte kapı ölü bir tür yayın üstünde gıcırdayarak açıldı ve Clennam onu arkasından kapatarak kasvetli bir avluya girdi, biraz ileride başka bir ölü duvara denk geldi, bunun üzerinde bir sarmaşık yetiştirmek istemişlerdi, o da ölüydü; ayrıca bir grottoya küçük bir fıskiye yapmak istemişlerdi ve o da kurumuştu, yine onu küçük bir heykelle süslemek istemişlerdi ve o da yerinde yoktu.

Evin girişi dışarıdaki giriş gibi sol taraftaydı. Fransızca ve İngilizce yazılmış iki basılı ilanla donatılmıştı, bu ilanlarda derhal verilmek üzere kiralık möbleli daireler olduğu bildiriliyordu. Tepeden tırnağa çoraplar, iç etekler, beyaz başlık ve küpelerle donatılmış, güçlü, neşeli bir köylü kadın, burada, karanlık bir kapıda durmuştu ve güzel dişlerini göstererek, "Bakiniz bana!" dedi, "Beyifindi! Kim?"

Clennam Fransızca cevap vererek İngiliz hanımefendi dedi; İngiliz hanımefendiyi görmek istediğini söyledi. "O halde girin ve yukarı çıkın lütfen," dedi köylü kadın, o da Fransızca konuşarak. Her ikisini de yaptı ve kadını karanlık, çıplak bir merdivenden birinci kattaki bir arka odaya kadar takip etti. Buradan kasvetli avlunun, ölü çalıların, kurumuş çeşmenin ve yok olmuş heykelin kaidesinin manzarası görünüyordu.

"Mösyö Blandois," dedi Clennam.

"Baş üstüne, efendim."

Ardından kadın çekildi ve odaya bakması için onu terk etti. Burası bu tür evlerde her zaman bulunan odalardandı: soğuk, kasvetli ve karanlık. Cilalanmış zemin son derece kaygandı. Paten yapacak kadar geniş olmayan bir oda, herhangi başka bir işin de kolaylıkla yapılmasına uygun değildi. Kırmızı ve beyaz perdeli camlar; küçük yer hasırı; altında karmaşık bacakları olan küçük, yuvarlak bir masa; kullanışsız, hasır altlı sandalyeler; rahatsız bir şekilde oturmak için geniş birer alan sunan iki devasa kırmızı kadife koltuk; bir yazı masası; tek parçaymış gibi görünen ama birkaç parça halinde bir şömine camı; son derece yapay çiçeklerle dolu zevksiz vazolar; aralarında miğferini çıkarmış, Fransa dehasına bir saati kurban eden bir Yunan savaşçı.

Bir süre durduktan sonra başka bir odayla bağlantılı bir kapı açıldı ve içeri bir hanımefendi girdi. Clennam'ı görünce büyük bir şaşkınlık yaşadı ve bakışlarını odada dolaştırarak bir başkasını aradı.

"Affedersiniz, Bayan Wade. Yalnızım."

"Bana getirilen sizin isminiz değildi."

"Hayır, biliyorum. Kusuruma bakmayın. Kendi ismimin sizinle mülakat için münasip olmadığı tecrübeyle sabittir, dolayısıyla onun yerine, aradığım şahsın ismini verdim."

"Lütfen söyler misiniz," dedi kadın, ayakta kalmayı tercih etmesine yetecek kadar soğuk bir tavırla bir sandalye göstererek, "hangi ismi vermiştiniz?"

"Blandois ismini verdim."

"Blandois mı?"

"Bildiğiniz bir isim."

"Tuhaf," dedi kadın, kaşlarını çatarak, "benim ve tanıdıklarım hakkında arzu edilmeyen bir alaka göstermeniz, bana ve işlerime, Bay Clennam. Bununla ne amaçladığınızı bilmiyorum."

"Affedersiniz. İsmi biliyor musunuz?"

"İsimle nasıl bir alakanız olabilir? Benim ne alakam olabilir? Benim herhangi bir ismi bilmem veya bilmememle sizin ne alakanız olabilir? Birçok isim biliyorum ve çok daha fazlasını da unuttum. Bu bir sınıfta olabilir ya da bir diğerinde ya da hiç duymamış olabilirim. Bu hususu tetkik etmemi ya da bu hususta tetkik edilmemi icap ettiren hiçbir sebepten haberim yok."

"İzin verirseniz," dedi Clennam, "bu hususu zorlamamın sebebini izah edeceğim. Zorladığımı itiraf ediyorum ve sizden de bunun için beni affetmenizi samimiyetle rica ediyorum. Sebep tamamen bana aittir ve asla herhangi bir şekilde size ait olduğunu ima etmiyorum."

"Eh, bayım," dedi kadın, bu kez önceki kadar mağrur olmayan bir tavırla önceki oturma davetini yinelerken. Clennam bu kez itaat etti ve kadın da oturdu. "En azından onun dostlarınızdan birinin, hürriyetinden mahrum edilmiş ve benim kaçırıp kurtarmış olduğum cariyelerinden olmadığını bildiğim için mesudum. Sebebinizi dinleyeceğim, lütfederseniz."

"Evvela, bahsettiğimiz şahsın kimliğini tespit etmek için," dedi Clennam, "bir süre evvel Londra'da tanıştığınız kişi olduğunu ifade et-

meme izin verin. Onunla nehir kenarında buluştuğunuzu hatırlarsınız; Adelphi'de!"

"İzah edilmez bir şekilde işlerime müdahale ediyorsunuz," dedi kadın, son derece hoşnutsuz bir ifadeyle doğruca yüzüne bakarak. "Bunu nasıl biliyorsunuz?"

"Yanlış anlamamınızı rica diyorum. Tamamen kaza eseri."

"Ne kazası?"

"Tamamen ezkaza sokakta size rastlayıp karşılaşmanıza şahit olma."

"Kendinizden mi, yoksa başka birisinden mi bahsediyorsunuz?"

"Kendimden. Ben gördüm."

"Alenen sokakta olduğu muhakkak," dedi kadın, öfkesi gitgide azalarak birkaç saniye düşündükten sonra. "Elli kişi görmüş olabilir. Bu hiçbir şey ifade etmez."

"Benim sizi bir anlığına görmüş olmam da bir şey ifade etmez, hem zaten (buraya gelmemin bir izahatı olması haricinde) bunu ziyaretimle veya rica etmek zorunda olduğum lütufla da ilişkilendirmiyorum."

"Ya! Demek bir lütuf peşindesiniz! Ben de zaten," dedi ve o hoş çehre buruk bir ifadeyle kendisine baktı, "tavrınızın yumuşadığını düşünmüştüm, Bay Clennam."

Buna sözlerle karşı çıkmaktansa hafif bir hareketle itiraz etmeyi yeterli buldu. Ardından Blandois'nın kayboluşuna atıfta bulundu, muhtemelen bundan haberi vardı. Bu onun için muhtemel olabilirdi, ama kadının böyle bir şeyden hiç haberi olmamıştı. Etrafına bakarsa (dedi kadın) genel istihbaratın, kendisi gibi oraya kapanmış, içi içini yiyen bir kadının kulaklarına ulaşmasının ne kadar muhtemel olduğuna karar verebilirdi. Bu inkârı dile getirip de adam doğru söylediğine inanınca, kayboldu derken ne demek istediğini sordu. Bu da adamın koşulları ayrıntılarıyla anlatmasına ve adama ne olduğuna dair duyduğu endişeden ve annesinin evini örten karanlık kuşkuları dağıtma isteğinden söz etmesine yol açtı. Kadın onu bariz bir şaşkınlıkla ve belli ettiğinden daha fazla bir ilgiyle dinledi, ama yine de onun o uzak, gururlu ve kendisini gizleyen tavrı aşılamadı.

Arthur sözünü bitirdiğinde kadın şu sözlerden başka bir şey söylemedi:

"Henüz bana benim bunlarla ne alakam olduğunu ya da benden nasıl bir lütuf beklediğinizi söylemediniz, bayım. Rica etsem, sadede gelir misiniz?"

"Zannedersem," dedi Arthur, kadının bu aşağılayıcı tavrını yumuşatmak ümidiyle, "farz ediyorum ki bu şahısla irtibatta olarak – mahrem bir irtibatta diyebilir miyim?"

"Elbette ne isterseniz diyebilirsiniz," dedi kadın, "lakin ne sizin ne başkalarının faraziyeleri beni bağlar, Bay Clennam."

"En azından kendisiyle şahsi bir irtibat halinde olarak," dedi Clennam, sakıncasız bir hale getirme umuduyla yaklaşım tarzını değiştirerek, "bana kendisinin mazisi, meşgalesi, itiyatları, daimi ikametgâhı hakkında bir şeyler söyleyebilirsiniz. Onu en münasip şekilde aramak ve onu ortaya çıkarmak ya da akıbetini öğrenmek için küçük bir ipucu verebilirsiniz. İstediğim lütuf budur ve bunu ciddiye alacağınızı ümit ettiğim bir zihinsel tedirginlik sebebiyle rica ediyorum. Bunun için herhangi bir şart koşmanız icap ediyorsa ne olduğunu sormadan hürmet ederim."

"Tesadüfen beni sokakta adamla birlikte gördünüz," dedi kadın, besbelli onun ricasından ziyade kendisinin konuyla ilgili düşüncelerine dalmıştı. "O halde adamı evvelden tanıyor muydunuz?"

"Evvelden değil, sonradan. Onu daha önce hiç görmemiştim, fakat tam olarak kaybolduğu gece onu tekrar gördüm. Esasında, validemin odasında. Onu orada bıraktım. Bu kâğıtta onun hakkında bilinen her şeyi okuyabilirsiniz."

Basılı ilanlardan birini uzattı; kadın sakin ve dikkatli bir ifadeyle okudu.

"Bu benim onu tanıdığımdan daha fazlası," dedi kadın iade ederken.

Clennam'ın bakışları duyduğu hayal kırıklığını, belki de inanmazlığını yüzüne yansıtmış olmalıydı, çünkü kadın aynı soğuk tonla ekledi: "İnanmıyorsunuz. Yine de durum bundan ibaret. Şahsi irtibata gelince: Anlaşılan adamla validenizin şahsi bir irtibatı varmış gibi görünüyor. Fakat siz yine de onun adam hakkında daha fazla bir şey bilmediğine inanıyorsunuz!"

Bu sözlerde ve onlara eşlik eden gülümsemede, Clennam'ın yanaklarına kan oturmasına yetecek kadar güçlü bir kuşku iması vardı.

"Bakın, beyefendi," dedi acımasız bir edayla bıçağı çevirerek, "sizinle arzu edebileceğiniz kadar açık konuşacağım. İtiraf etmeliyim ki itibarımı dert etseydim (ki etmem) ya da muhafaza edeceğim iyi bir

namım olsaydı (ki yoktur, zira namımın iyi ya da kötüye çıkması beni zerre kadar alakadar etmez), bu adamla bir alakam olmasından esef duyardım. Lakin *benim* kapımdan asla içeri adımını atmadı, asla *benimle* geceyarısına kadar oturup sohbet etmedi."

Bu şekilde, konuyu adamın aleyhine döndürerek eski hıncını alıyordu. Kadının doğasında affetmek ya da vicdan azabı duymak diye bir şey yoktu.

"İlk kez İtalya'da sinsi sinsi ortalıkta dolanırken gördüğüm (yakın zamanlarda oradaydım) ve bir maksadım için münasip bir alet olarak kiraladığım, aşağılık, paragöz bir sefil olduğunu söylemekten imtina etmem. Velhasıl benim için –kuvvetli bir hissin tatmini olarak– para karşılığı getirip götürecek bir casus tutarak masrafımın karşılığını aldım. O mahluka parasını ödedim. Ve diyebilirim ki böyle bir pazarlık yapmak isteyip kâfi derecede para ödeyebilseydim ve hiçbir riske girmeden karanlıkta yapabileceği bir iş olsaydı, paramı aldığı kadar tereddütsüz bir şekilde herhangi birinin canını alırdı. Bu en azından benim onun hakkındaki kanaatimdir ve görüyorum ki sizinkinden çok farklı değil. Validenizin kanaatinin ise (sizin şunu veya bunu farz etmenizi takiben) son derece farklı olduğunu farz ediyorum."

"Validem, size hatırlatayım," dedi Clennam, "ticaret sırasında bir talihsizliğin neticesi olarak onunla temasta bulundu."

"Onun o adamla son olarak irtibata geçme vesilesi talihsiz bir ticari rota gibi görünüyor," dedi Bayan Wade, "ve bu vesile için iş saatleri geçti."

"Yani," dedi Arthur, bu serinkanlı darbelerden biraz canı yanarak, "bir şeyler olduğunu mu ima..."

"Bay Clennam," diye sözünü kesti kadın, sakin bir tavırla, "o adam hakkında ima yoluyla konuşmadığımı biliyorum. Yine alenen söylüyorum, aşağılık, paragöz bir sefildir. Herhalde böyle bir mahluk uygun bir fırsat bulduğu her yere gider. Ben onun için bir fırsat yaratmış olmasaydım onu benimle beraber görmezdiniz."

Meselenin karanlık tarafının ısrarla önüne sürülmesinden köşeye sıkışan ve kendi göğsünde de bu karanlığın yan saklı bir gölgesini taşıyan Clennam sessizdi.

"Ondan hâlâ yaşıyormuş gibi bahsediyorum," diye ekledi kadın, "lakin kim bilir, belki de bir kenara atılmıştır. Ayrıca bana vız gelir, onun için başka bir fırsat yaratmayacağım."

Arthur Clennam ağır bir iç çekiş ve ümitsiz bir havayla yavaş yavaş kalktı. Kadın onunla beraber kalkmadı, fakat o sırada sabit bir ifadeyle dudaklarını öfkeyle bastırarak şöyle dedi:

"Sevgili dostunuz Bay Gowan'ın güzide ortağıydı, öyle değil mi? Neden sevgili dostunuzdan yardım istemiyorsunuz?"

Onun sevgili bir dostu olduğunu reddetmek Arthur'un dilinin ucuna kadar geldi, ama eski mücadelelerini ve kararlarını hatırlayarak bunu bastırdı ve şöyle dedi:

"Blandois İngiltere'ye gitmek üzere yola çıktığından beri Blandois'yı hiç görmemiş olmasının yanı sıra Bay Gowan onun hakkında ilaveten hiçbir şey bilmiyor. Yurtdışında tesadüfen tanıştığı biriydi."

"Yurtdışında tesadüfen bir tanışma!" diye tekrarladı kadın. "Evet. Sevgili arkadaşınız, nasıl bir karısı olduğu düşünülürse taraf olabileceği her cins irtibatla kendini avutmak mecburiyetindedir. Karısından nefret ediyorum, bayım."

Bunu söylerkenki öfkesi, bu kadar dizginlenmesiyle daha da dikkate değer bir şekilde Clennam'ı yakaladı ve yerine mıhladı. Ona bakan karanlık gözlerinden fışkırdı, burun deliklerinde titredi ve verdiği nefesi ateşledi; yoksa yüzü son derece kibirli bir huzur içindeydi; tavrı da sanki tam bir kayıtsızlık duygusu içindeymiş gibi sakin ve mağrur bir zarafet görüntüsü veriyordu.

"Tek söyleyeceğim, Bayan Wade," dedi, "kimsenin paylaşmadığını düşündüğüm bu duyguya neden olacak hiçbir tahrikle karşılamış değilsiniz."

"Dilerseniz sevgili dostunuza," diye cevap verdi kadın, "bu hususta ki kanaatini sorabilirsiniz."

"Sevgili dostumla pek o kadar sıkı fıkı değiliz," dedi Arthur, vermiş olduğu kararlara rağmen, "meseleye yaklaşma ihtimalimi yükseltecek kadar sıkı fıkı değiliz, Bayan Wade."

"Ondan da nefret ediyorum," dedi kadın. "Karısından bile kötü, zira bir zamanlar neredeyse onu sevecek kadar aldanmıştım. Siz beni sadece alelade davetlerde gördünüz ve diyebilirim ki beni alelade bir kadın olarak gördünüz, belki çoğunluğa göre biraz daha inatçı. Nefret derken ne demek istediğimi bilmiyorsunuz ve bundan fazlasını bilmeden, kendim ve etrafımdakileri ne kadar dikkatle tetkik etmiş olduğumu bilmeden de bilemezsiniz. Bu sebeple bir süredir size hayatımın ne olduğunu anlatmayı düşünüyorum; kanaatinizi teskin etmek için

değil, zira bunun benim için bir kıymeti yoktur, lakin dostunuzdan ve onun sevgili karısından nefret ettiğimi söylerken ne kastettiğimi anlamanız için. Yazdığım bir şeyi okumanız için size vereyim mi ya da elimde mi tutayım?"

Arthur vermesini rica etti. Kadın yazı masasına gitti, kilidini açtı ve bir çekmeceden birkaç katlanmış kâğıt aldı. Sonra herhangi bir uzlaşmaya gerek duymadan, hatta neredeyse ona hitap bile etmeden, daha ziyade kendi inatçılığını haklı çıkarmak için aynadaki kendi yansımasıyla konuşur gibi konuşarak, şöyle dedi:

"Şimdi nefret etmekle ne kastettiğimi anlayabilirsiniz! Bundan ötesi yok. Bayım, beni boş bir Londra evinde, muvakkat ve ucuz bir pansiyonda da bulsanız, bir Calais evinde de bulsanız, Harriet'i benimle bulursunuz. Gitmeden önce onu görmek isteyebilirsiniz. Harriet, içeri gel!" Sonra Harriet'i bir kez daha çağırdı. İkinci çağrı, bir zamanlar Tattycoram olan Harriet'i getirdi.

"İşte, Bay Clennam," dedi Bayan Wade, "senin için gelmedi, senden ümidi kesmiş. Herhalde kestiniz bu zamana kadar, değil mi?"

"Bir yetkim ya da nüfuzum olmadığından dolayı evet," diye onayladı Clennam.

"Seni aramaya gelmemiş, görüyorsun, ama yine de birini arıyor. O Blandois denen adamı istiyor."

"Seni Londra'da, Strand'da beraber gördüğüm şahıs," dedi Arthur.

"Onun hakkında bir şey biliyorsan, Harriet, Venedik'ten gelmiş olduğu haricinde –bunu hepimiz biliyoruz– Bay Clennam'a rahatça söyleyebilirsin."

"Onunla alakalı daha fazla şey bilmiyorum," dedi kız.

"Tatmin oldunuz mu?" diye sordu Bayan Wade, Arthur'a.

Onlara inanmaması için bir neden yoktu. Önceden bir kuşkusu olsaydı bile kızın doğal tavrı neredeyse ikna ediciydi. "Öyleyse istihbaratımı başka yerlerde aramalıyım," diye cevap verdi.

Tam o sırada veda etmek üzere değildi, ama kız girmeden önce ayağa kalkmıştı, dolayısıyla kız gitmek üzere olduğunu sanmıştı. Hemen ona baktı ve sordu:

"İyiler mi, efendim?"

"Kim?"

"Hepsi," demek üzereydi ki durdu, Bayan Wade'e baktı ve "Bay ve Bayan Meagles," dedi.

"Son duyduğumda iyiydiler. Evde değiller. Bu arada, sormama izin ver. Orada görüldüğün doğru mu?"

"Nerede? Nerede görülmüşüm ben?" diye sordu kız, asık suratla gözlerini indirerek.

"Kır evinin bahçe kapısından içeri bakarken."

"Hayır," dedi Bayan Wade. "Asla yanına bile yaklaşmadı."

"Yanılıyorsunuz," dedi kız. "Londra'ya son gitiğimizde oraya indim. Beni yalnız bıraktığınızda bir öğleden sonra gittim ve içeri baktım."

"Seni zavallı kız," dedi Bayan Wade, sonsuz bir aşağılamayla, "bütün yarenliğimiz, bütün sohbetlerimiz, senin bütün eski şikâyetlerin buraya kadar mıydı?"

"Bir saniyeliğine kapıdan bakmanın hiçbir zararı yoktu," dedi kız. "Pencereden bakınca ailenin orada olmadığını gördüm."

"Neden oraya gidiyorsun ki?"

"Çünkü görmek istedim. Çünkü oraya tekrar bakmak istediğimi hissettim."

Bu iki hoş yüzün her biri diğerine bakarken Clennam bu iki tabiatın muhtemelen nasıl sürekli olarak birbirini yediğini düşündü.

"Ah!" dedi Bayan Wade, soğuk bir tavırla bakışlarını dizginleyip diğerinden ayırarak, "gerçekleri gördüğün için seni kurtardığım o hayatı yaşadığın yeri görmeyi arzuladıysan, bu başka bir şey. Fakat hakikatin bu mu? Bana sadakatin bu mu? Ortak davamız bu mu? Sana gösterdiğim itimata layık değilsin. Sana bahşettiğim lütfu hak etmiyorsun. Güvene layık değilsin. Sana yaptığım iyiliğe layık değilsin. Bir kucak köpeğinden fazlası değilsin. En iyisi onlara geri dön de tasmanı taksınlar yine."

"Başkalarının yanında onlar hakkında böyle konuşursanız beni onların tarafını tutmaya kışkırtmış olursunuz," dedi kız.

"Onlara geri dön," diye tersledi Bayan Wade. "Onlara geri dön."

"Gayet iyi biliyorsunuz ki," dedi Harriet, "onlara geri dönmem. Onları bir kere yok saydım ve asla dönemem, asla dönmem, asla dönmeyeceğim. O halde onları rahat bırakın, Bayan Wade."

"Onların bolluğunu buradaki daha az yağlı hayatına tercih edersin," diye cevap verdi kadın. "Onlan yüceltirsin, beni hiçe sayarsın. Başka ne bekliyordum ki? Bilmeliydim."

"Hiç de değil," dedi kız, kıpkırmızı, "öyle olmadığını biliyorsunuz. Ne demek istediğinizi biliyorum. Sizden başka kimsem olmadığı için

haksız yere kafama kakıyorsunuz. Ve sizden başka kimsem olmadığı için istediğiniz her şeyi yapmak zorunda olduğumu ve bana istediğiniz kadar hakaret edebileceğinizi düşünüyorsunuz. Siz de onlar kadar kötüsünüz, tamamıyla. Fakat asla tamamen evcilleştirilmeyeceğim ve taatkâr olmayacağım. Tekrar ediyorum, eve bakmaya gittim, zira birçok defa gidip bir daha görmek istedim. Hatırlarını da tekrar soracağım, çünkü bir zamanlar onları sevmiştim ve bazen bana karşı nazik davrandıklarını düşünmüştüm."

Bunun üzerine Clennam, geri dönmek isteyecek olursa onu yine nazikçe karşılayacaklarından emin olduğunu söyledi.

"Asla!" dedi kız, tutkuyla. "Asla öyle bir şey yapmayacağım. Bunu Bayan Wade de gayet iyi biliyor ve kafama kakıp duruyor, zira beni kendisine muhtaç hale getirdi. Ben de muhtaç olduğumun ve bunu bana hatırlatmaktan zevk aldığının farkındayım."

"İyi bahane!" dedi Bayan Wade, hâlâ aynı derecede öfkeli, mağrur ve hoşnutsuz tavrıyla, "ama apaçık gördüğümü örtbas edemeyecek kadar bayat. Benim fakirliğim onların parasıyla rekabet edemez. Bir an evvel geri dön, bir an evvel geri dön de bu iş bitsin!"

Arthur Clennam kasvetli, boğucu odada, ikisinin biraz uzağında durduğu yerden onlara baktı. Her biri gururla öfkesine sarılıyor, her biri sabit bir kararlılıkla kendi kendine ve bir diğerine eziyet ediyordu. Veda ederken bir iki kelime söyledi, ama Bayan Wade yalnızca belli belirsiz başını eğdi ve Harriet de çaresiz bir bağımlının, bir kölenin varsayılan utancıyla (ama hepsine de meydan okuyarak) fark edemeyecek ya da fark edilemeyecek kadar ezikmiş gibi davrandı.

Üzerinde ölü duvarın, ölü çalıların, kurumuş çeşmenin ve yok olmuş heykelin kasvetinin artmış bir duygusuyla sarmal karanlık merdivenlerden indi. Bu evde gördüğü ve duyduğu şeyleri, ayrıca kaybolan şüpheli karakterin izini bulmak için gösterdiği tüm çabanın başarısızlığını düşünerek, onu buraya getiren posta gemisiyle Londra'ya ve İngiltere'ye geri döndü. Yolda sayfaları açtı ve bir sonraki bölümde yazılanları okudu.

Bölüm XXI
Bir Öz-İşkencecinin Tarihçesi

Aptal olmamak gibi bir talihsizliğim var. Çok erken yaşlardan beri, etrafımdakilerin benden sakladığını zannettiği şeyleri tespit ediyorum. Her şeyi böyle kolayca sezen biri değil de âdet olduğu şekilde her şeye kanan birisi olsaydım çoğu aptalın yaşadığı kadar pürüzsüz bir hayat sürebilirdim.

Çocukluğum bir büyükanneyle geçti; yani benim için o akrabayı temsil eden ve bu unvanı sahiplenen bir hanımla. Böyle bir hak iddia etmedi, lakin ben –çok az da olsa küçük bir budala olduğum için– kendisinden hiç şüphe etmedim. Evinde hep kendi ailesinden bazı çocuklar ve başkalarının çocukları da vardı. Hepsi kızdı; toplamda on tane, ben de dahil. Hep beraber yaşadık ve beraber eğitim gördük.

Bu kızların bana nasıl bir azimle büyüklük tasladıklarını görmeye başladığımda yaklaşık on iki yaşındaydım. Bana yetim olduğum söylenirdi. Aramızda başka bir yetim yoktu ve nasıl küstahça bir acıma duygusuyla ve amirane hislerle bana karşı ittifak ettiklerini fark ettim (aptal olmamanın ilk dezavantajı bu olmuştu). Bunu alelacele, bir keşif gibi fark etmedim. Onları defalarca tahlil ettim. Benimle dalaşmalarını bile sağlayamıyordum. Herhangi birisiyle bunu başarsam ille bir iki saat sonra bir uzlaşma başlatmak maksadıyla gelirlerdi. Onları tekrar imtihan ettim ve asla başlamak için beni beklediklerini görmedim. Beni daima affediyorlardı, kibirleri ve tenezzülleriyle. Reşit insanların küçük suretleri!

Onlardan bir tanesi, seçtiğim arkadaşımdı. O aptal böceği hak edemeyeceği kadar çok sevdiğimi, çocuk olmama rağmen utanç duymadan hatırlayamam. Dost canlısı, müşfik dedikleri bir mizaca sahipti. Herkese güzel bakışlar ve tebessümler dağıtabilirdi, dağıtırdı da. Bütün bunları sırf beni yaralamak ve sinirlendirmek için yaptığını benim haricimde kimsenin ruhu bile duymazdı!

Yine de o liyakatsız kızı o kadar çok seviyordum ki hayatım onun yüzünden fırtınalar içinde geçti. Daima "onu imtihan ettiğim" için azarlanıp ayıplanıyordum; daha doğrusu onu kahpelikle suçladığım ve onun kalbini okuduğumu gösterdiğim için ağlamasına sebep olmakla. Halbuki onu sadakatle seviyordum ve bir defasında, tatil zamanı onunla birlikte evine gittim.

Evde, mekteptekinden de kötüydü. Kuzenlerinden ve eş dosttan oluşan bir kalabalık vardı, başka evlerde danslara giderdi; dışarıda da evde de sevgime tahammül edilmez eziyetler yapıyordu. Planı diğerlerinin kendisinden hoşlanmasını sağlamaktı ve de beni kıskançlıktan delirtmek. Herkesle aşina ve sevgi dolu olmak ve böylece beni kıskançlıktan deliye döndürmek. Geceleri yatak odamızda yalnız kaldığım zaman onun rezilliğini yüzüne vururdum; sonra o ağlardı, ağlardı ve acımasız olduğumu söylerdi, ben de o zaman ona sarılır, sabaha kadar kollarımda tutardım. Onu her zamanki kadar sever ve sık sık, acı çekmektense ona bu şekilde sarılıp bir nehrin dibine dalabileceğimi hissederdim – ikimiz de öldükten sonra hâlâ ona sarılı vaziyette kalmak için.

Sonunda her şey nihayete erdi ve rahatladım. Ailede benden pek hoşlanmayan bir teyze vardı. Aileden herhangi birinin beni pek sevdiğini zannetmem; fakat zaten sevmelerini de istemiyordum, bir tek o kıza bağlanmıştım. Teyze genç bir kadındı ve beni izlerken gözlerinde ciddi bir bakış vardı. Cüretkâr bir kadındı ve bana alenen acıyarak bakardı. Bahsettiğim o gecelerden birinden sonra, kahvaltıdan önce bir seraya inmiştim. Charlotte (sahtekâr genç arkadaşımın adı) benden evvel aşağıya inmişti ve içeri girdiğimde bu teyzeyle onu benim hakkımda konuşurken duydum. Olduğum yerde, yaprakların arasında durdum ve dinledim.

"Charlotte," dedi Teyze, "Küçük Bayan Wade seni ölümüne yoruyor ve bu devam etmemeli." Kelimesi kelimesine tekrar ediyorum.

Peki o ne cevap vermiştir? "Onu ölümüne yoran benim, onu işkence tezgâhına geren benim, onun celladı benim, lakin o her gece beni sadakatle sevdiğini söylüyor, ona bütün çektirdiklerime rağmen," demiş midir? Hayır; unutulmaz ilk tecrübem onun olabileceğini bildiğim şeylere ve benim bütün tecrübelerime uygundu. Hıçkırıp ağlamaya başladı (teyzenin kendine olan sempatisini sağlama almak için) ve şöyle dedi: "Teyzeciğim, bedbaht bir mizaca sahip; ben de dahil okuldaki diğer kızlar onu iyileştirmeye çok gayret ediyoruz. Hepimiz çok gayret ediyoruz."

Bunun üzerine teyze, sanki kız alçakça bir yalan değil de asilane bir şey söylemiş gibi, "Fakat her şeyin makul sınırları vardır ve bu zavallı, sefil kız, bu derece iyi bir gayretin dahi meşrulaştıramayacağı kadar sabit ve faydasız bir sıkıntıya sebep oluyor," diyerek o rezil oyunu idame ettirdi.

Zavallı sefil kız da, tahmin edebileceğiniz gibi saklandığı yerden çıktı ve "Beni eve gönderin," dedi. Asla ne onlara ne de diğerlerine bunun haricinde bir şey söyledim: "Beni eve gönderin, aksi halde gece gündüz tek başıma eve yürüyeceğim!" Eve geldiğimde, sözde anneanneme, eğitimimi o kız geri dönmeden ya da onlardan herhangi biri geri dönmeden başka bir yerde tamamlamak üzere gönderilmediğim takdirde onların o komplocu suratlarına bakmaya tahammül etmektense kendimi ateşe atıp gözlerimi yakacağımı söyledim.

Sonraları genç kadınların arasına girdim ve onları da daha iyi bulmadım. Hoş kelimeler ediyor ve hoş tavırlar sergiliyorlardı; fakat ben, bu kendilerini methedip beni kıymetsizleştirmelerinin köküne nüfuz ettim ve bunlar da daha iyi değildi. Onları terk etmeden önce, bir büyükannemin ve bilinen bir akrabalığımın olmadığını öğrendim. Bu bilginin ışığını hem mazime hem de istikbalime taşıdım. O bana, insanların bana iyi muamele ediyormuş ya da bir hizmette bulunuyormuş gibi yaparken bana karşı zafer kazandıkları birçok yeni vesileyi gösterdi.

Bir işadamının benim için teminat altına aldığı küçük bir mülk vardı. Mürebbiye olacaktım; mürebbiye oldum. Fakir bir asilzadenin ailesine girdim, iki kızları vardı, küçüktüler, lakin ebeveynleri mümkünse tek bir mürebbiye tarafından yetiştirilmelerini arzuluyordu. Valideleri genç ve güzeldi. İlk başta bana karşı mükemmel bir nezaketle davranma gösterisi yaptı. Zoruma gittiğini saklıyordum, ama gayet iyi biliyordum ki bunu benim Hanımım olduğu hakikatini gözüme sokmak ve canı isterse başka türlü davranabileceğini göstermek için yapıyordu.

Zoruma gitmediğini söyledim ve gitmiyordu da, ama yüceltmemek suretiyle onu anladığımı gösteriyordum. Şarap almam için ısrar ettiğinde su içiyordum. Eğer sofrada çok kaliteli bir şey varsa onu daima bana uzatıyordu, lakin ben daima reddediyor ve artıkları yiyordum. Himayesine karşı bu sert tepkiler onun hayal kırıklığına uğramasına, benim de kendimi müstakil hissetmeme sebep oluyordu.

Çocukları sevmiştim. Ürkektiler, lakin esas olarak kendilerini bana bağlamaya meyilliydiler. Evde bir dadı vardı, daima neşeli ve iyi huyluymuş gibi davranan, yılışık, güler yüzlü bir kadın; her ikisine de o bakmıştı ve ben henüz onlarla tanışmadan evvel onların sevgisini kazanmıştı. Bu kadın olmasa kaderime razı gelebilirdim. Sürekli olarak çocukların önünde benimle rekabet halinde görünmek için kullandığı

kurnazca yöntemler benim yerimde başka birisi olsa onu kör edebilirdi; lakin ben onları hemen görmüştüm. Dairemi tertipleme, bana hizmet etme ve gradrobumu temizleme bahanesiyle (bu işleri vızır vızır yapıyodu) etrafımdan asla eksik olmuyordu. İnce işlerinin en kurnazcası, beni çocuklara daha çok sevdirmeye çalışmaktı. Onlara beni gösterip ikna etmeye çalışırdı. "Cici Bayan Wade'e gelin, tatlı Bayan Wade'e gelin, güzel Bayan Wade'e gelin. O sizi çok seviyor. Bayan Wade çok akıllı bir hanımefendidir, yığınla kitap okumuş ve benden daha iyi ve daha enteresan masallar anlatabilir. Gelin ve Bayan Wade'i dinleyin!" Kalbim bu cahilce entrikalara karşı yanarken dikkatlerini nasıl çekebilirdim? Masum suratlarının benden kaçınıp kollarının benim değil de onun boynuna sarıldığını görünce ne düşünebilirdim? Sonra başını kaldırıp, çocukların buklelerini yüzünden uzaklaştırıp şöyle derdi: "Yakında yola gelirler, Bayan Wade. Onlar çok saf ve sevgi dolu, madam; canınızı sıkmayın madam..."

Kadının yaptığı bir şey daha vardı. Bazen beni bu usullerle güzelce kötümser, meyus bir dalgınlığa düşürdüğünü fark ettiği zamanlarda çocukların dikkatini buna cezbediyor ve onlara kendisiyle benim aramızdaki farkı gösteriyordu. "Susun! Zavallı Bayan Wade iyi değil. Gürültü etmeyin canlarım, başı ağrıyor. Gelin onu rahatlatın. Gelin hatırını sorun, gelin ona uzanmasını söyleyin. Ümit ederim aklınızda bir şey yoktur, hanımefendi. Üstünüze alınıp üzülmeyin!"

Tahammül edilmez hale gelmişti. Sayın hanımefendi, Hanımım, bir gün yalnız başımayken ve artık tahammül edemeyeceğimi hissettiğim bir esnada gelince, ona gitmem icap ettiğini söyledim. O Dawes denen kadının mevcudiyetine daha fazla tahammül edemeyecektim.

"Bayan Wade! Zavallı Dawes size çok düşkündür; sizin için yapmayacağı şey yoktur!"

Böyle diyeceğini zaten evvelden bildiğim için hayli hazırdım; sadece Hanımımı tekzip edemeyeceğimi söyledim, ama gitmem lazımdı.

"Ümit ederim ki, Bayan Wade," dedi hemen, daima çok ince bir perdenin arkasında gizlediği o amirane tavrıyla, "beraber olduğumuzdan beri söylediğim ya da yaptığım hiçbir şey bu nahoş 'Hanımım' kelimesini kullanmanızı meşrulaştırmamıştır. Eğer öyle olmuşsa kasıtsızdır. Lütfen ne olduğunu söyleyin bana."

Ne Hanımımdan ne de Hanımıma bir şikâyetim olduğunu, fakat gitmem icap ettiğini söyledim.

Bir an tereddüt etti, sonra yanıma oturdu ve elini benim elime koydu. Sanki bu şeref, herhangi bir hatırayı ortadan kaldıracakmış gibi!

"Bayan Wade, benim hiçbir tesirimin olmadığı sebepler nedeniyle mutsuz olmanızdan endişe ediyorum."

Kelimenin uyandırdığı tecrübeyi düşünerek gülümsedim ve "Herhalde," dedim, "mutsuz bir mizaca sahibim."

"Böyle bir şey demedim."

"Bu her şeyi izah etmenin kolay bir yoludur," dedim.

"Olabilir, ama ben öyle bir şey demedim. Yaklaşmak istediğim husus çok farklı. Kocam ve ben, bizimle rahat olmadığınızı üzüntüyle fark edince bu hususla alakalı fikir alışverişinde bulunduk."

"Rahat mı? Ah! Siz mükemmel insanlarsınız, hanımefendiciğim," dedim.

"Kastettiğimin tam tersi bir mana taşıyabilecek –ve anlaşılan taşıyan– bir kelime kullanmış olmanı talihsizlik." (Cevabımı beklemiyordu ve bu onu utandırmıştı.) "Sadece bizimle mutlu değilsiniz demek istemiştim. Bu girmesi zor bir mevzu olabilir, ama bir genç kadından diğerine, belki de – kısacası, kimsenin sizden daha masum olamayacağı kimi ailevi şartların sizi üzüyor olabileceğinden endişe duyduk. Eğer öyleyse, bunların acı çekmenize sebep olmasına izin vermemenizi rica ederiz. Bilindiği gibi bizzat kocamın da eskiden çok sevgili bir kız kardeşi vardı; öz kardeşi değildi, fakat herkesten sevgi ve hürmet görüyordu."

O zaman beni o ölmüş kadının uğruna almış olduklarını anladım, o her kimse, bunun için böbürleniyor ve bana üstünlük taslıyorlardı; anladım ki dadı da bunun farkındaydı ve beni tahrik etmesi için teşvik edilmişti. Çocukların benden uzak durmalarından da anladım ki diğer insanlar gibi değildim. O evi o gece terk ettim.

Şu anki maksada hizmet etmeyen bir iki daha kısa ve son derece benzer tecrübeden sonra sadece bir talebemin olduğu bir başka aileye girdim: On beş yaşında bir kızları vardı. Buradaki ebeveynler ihtiyar insanlardı, rabıtalı ve zengin insanlar. Diğer pek çok ziyaretçinin arasında, onların yetiştirdiği bir yeğenleri sık sık ziyarete gelirdi ve benimle alakadar olmaya başladı.

Onu püskürtmek hususunda kararlıydım; zira oraya gittiğim zaman kimsenin bana acımasını veya beni küçümsemesini istemiyordum. Fakat o bana bir mektup yazdı. Bu da evlenmek maksadıyla nişanlanmamıza yol açtı.

Benden bir yaş büyüktü ve onu hesaba katınca bile çok daha genç görünüyordu. Hindistan'dan izne gelmişti, orada yakında çok iyi bir hale gelmesi beklenen bir mevkideydi. Altı ay sonra evlenecektik ve Hindistan'a gidecektik. Ben o evde kalacaktım ve o evden gelin olacaktım. Kimse planın herhangi bir yerine itiraz etmedi.

Bana hayran olduğunu söylemeden geçmem mümkün değil; fakat mümkün olsaydı söylemezdim. Bu beyanının kendini beğenmişlikle hiçbir alakası yok, zira hayranlığı beni endişelendiriyordu. Saklamak için hiçbir gayret göstermiyordu ve bu, zenginlerin arasında, beni güzelliğim için satın aldığını ve ne kadar iyi bir alışveriş yaptığını göstermek için beni sergilediğini hissetmeme sebep oluyordu. Gördüm ki diğerleri de kendi zihinlerinde bana kıymet biçiyor, tam kıymetimi tahmin etmeye çalışıyorlardı. Bunu bilmemeleri icap ettiğine karar verdim. Onların önünde hareketsiz ve sessizdim, onlardan herhangi birinin tasvibini kazanmaktansa ölürdüm daha iyi.

O da bana, kendime adil davranmadığını söylerdi. Ona adil olduğumu söylerdim, zira öyleydim ve hiç kimseyi memnun etmeye niyetim yoktu. Buna ilaveten onların huzurunda bana olan hayranlığını sergilemesini istemediğimi de söyleyince endişelendi, hatta şok oldu; fakat benim huzurum için en dürüst amillerini dahi feda edeceğini söyledi.

Bu mazeretle beni terslemeye başladı. Beraber olduğumuz saatlerde benden uzak duruyor, benden ziyade herhangi biriyle konuşmayı tercih ediyordu. O, talebem olan genç kuzeniyle konuşurken, bir akşamın yarısı boyunca yalnız ve fark edilmeden oturdum. Bu esnada daima insanların gözünde ikisinin o ve benden daha eşit olduğunu gördüm. Oturup ne düşündüklerini tahmin etmeye çalıştım, ta ki genç görünümünün beni gülünç gösterdiğini hissedene kadar. Ve o anda onu sevmiş olduğum için kendimden nefret ettim.

Zira bir zamanlar onu sevmiştim. Hak etmese de ve bunların bana ne acılara mal olduğuyla hiç alakadar olmasa da –ki bu acılar onu ömrünün sonuna kadar bütünüyle ve memnuniyetle benim olmasını sağlamalıydı– onu sevdim. Kuzeninin, bundan hoşlanacağını düşünüyormuş gibi yaparak, fakat esasında beni hasta ettiğini bile bile yüzüme karşı onu övmesine tahammül ettim; onun uğruna. Onun yanında oturup bütün kabahatlerimi ve yanlışlarımı hatırlayarak, bir anda evden uçup gitmeyi ve bir daha asla onu görmemeyi düşünürken dahi onu sevdim.

Teyzesi (hatırlatmak isterim ki Hanımım) kasıtlı ve kötü niyetli bir şekilde dertlerime dert ilave etti. Hindistan'da nasıl bir hayat tarzına sahip olmamızın icap edeceği, terfi ettikten sonra kimlerle görüşmenin münasip olacağı gibi hususlarda beyanatlarda bulunmaktan zevk alıyordu. Evli hayatımın o esnadaki bağımlı ve alçak mevkimle nasıl bir çelişki oluşturacağını böylesine yüzsüz bir tavırla ifade etmesi haysiyetime dokunmuştu. Öfkemi bastırdım, fakat niyetinin gözümden kaçmadığını ona gösterdim ve tevazu arz edermiş gibi yapmak suretiyle verdiği rahatsızlığı ona iade ettim. Bahsettiklerinin benim için katiyetle fazla büyük bir şeref olacağını söyledim. Bu kadar büyük bir değişikliği hazmedemeyeceğimden korktuğumu ifade ettim. Düşünsenize, alelade bir mürebbiye, kızının mürebbiyesi, böylesine yüksek bir ehemmiyet kazanacaktı! Bu cevap onu tedirgin etti, hepsini tedirgin etti. Onu çok iyi anlamış olduğumu biliyorlardı.

Dertlerimin zirvede olduğu ve kendisi sayesinde çektiğim mebzul sıkıntı ve utanç verici vaziyetleri hiç dert etmemesi sebebiyle sevgilime en çok öfke duyduğum bir zamanda, sevgili arkadaşınız Bay Gowan evde göründü. Uzun zaman orada samimi bir konumda olmuştu, ancak bir süredir yurtdışındaydı. Bir bakışta vaziyeti ve beni anladı.

Hayatımda beni anladığını gördüğüm ilk insandı. Eve henüz üç defa gelmeden, zihnimdeki her harekete refakat etmeye başladığını biliyordum. Hepsiyle, benimle ve mevzuyla alakalı soğuk rahatlığında bunu apaçık görüyordum. Müstakbel kocama gösterdiği hafif hayranlık nidalarında, müstakbel servetimize dair iyimser tebriklerinde ve kendi zaruretine dair meyus atıflarında –hepsi aynı derecede kof ve müstehzi ve alay dolu– apaçık görüyordum. Bana etrafımı saran her şeyi, hem benim hem de kendisinin hayranlığına layık bir vaziyette görüyormuş gibi yaparak daha da nefret dolu bir ışıkta göstermiş ve kendimi gitgide daha öfkeli ve daha nahoş hissetmeme sebep olmuştu. Hollandalı serisindeki giyinmiş Ölüm gibiydi;[1] genç, yaşlı, güzel ya da çirkin, kimin kolundan tutarsa tutsun, onunla beraber dans da etse, şarkı da söylese, oyun da oynasa, dua da etse onu korkunçlaştırıyordu.

Dolayısıyla sizin anlayacağınız, sevgili arkadaşınız bana iltifat ettiğinde esasında acımı paylaşıyordu; beni teselli ederken, bütün yaralarımı ortaya çıkarıyordu. "Sadık âşığım"ın "dünyanın en müşfik, kalbi en yumuşak çarpan genç adamı" olduğunu beyan ederken gülünç va-

[1] Hans Holbein'in (1494-1543) "Ölüm Dansı" gravür dizisine atıf –çn.

ziyete düştüğüme dair şüpheme temas ediyordu. Bunların mükemmel hizmetler olmadığını söyleyebilirsiniz. Benim için münasiptiler, zira kendi zihnimi aksettiriyor, kendi malumatımı teyit ediyorlardı. Çok geçmeden sevgili arkadaşınızla vakit geçirmeyi diğer herkese tercih etmeye başladım.

Kıskançlığın bundan çıktığını fark ettiğimde (neredeyse hemen) bu beraberliği daha da sevdim. Daha önce kıskançlığa maruz kalan ben değil miydim ve buna hep ben mi tahammül etmeliydim? Hayır, ne olduğunu bilmeliydi! Bilmesi beni sevindirirdi; keskin bir şekilde hissetmesi beni çok sevindirirdi ve öyle olduğunu ümit ettim; daha da fazlasını. Eşit şartlar altında bana nasıl hitap edeceğini, etrafımızdaki sefil insanları nasıl teşrih edeceğini bilen Bay Gowan'a kıyasla evcildi.

Bu böyle devam etti, ta ki teyze, Hanımım, bizzat benimle konuşmaya karar verinceye kadar. Atıfta bulunmaya değer pek bir şey yoktu, benim hiçbir kastım olmadığını biliyordu; fakat kendisi, sadece tavsiyede bulunmasının icap ettiğini bilerek, Bay Gowan'la biraz daha az samimi olursam daha iyi olabileceğini tavsiye etti.

Ona kastımın ne olduğu hususunda nasıl fikir sahibi olabildiğini sordum. Her zaman için hiçbir yanlış kastım olmadığını biliyormuş. Ona teşekkür ettim, fakat kendi adıma karar vermeyi tercih ettiğimi söyledim. Diğer hizmetkârları muhtemelen iyi referanslar için minnettar olurdular, ama ben istemiyordum.

Bunu başka bir konuşma takip etti ve bu kez kendisine, neye dayanarak bana bir tavsiyede bulunduğu zaman itaat etmemi beklediğini sordum. Bu benim doğumumdan mı kaynaklanıyordu, yoksa istihdam edilmiş olmamdan mı? Bedenim ve ruhumla satın alınmış değildim. Kadın sanki seçkin yeğeninin köle pazarına gidip bir eş satın aldığını düşünüyordu.

Muhtemelen er geç varacağı yere varacaktı, ama o bunu hemen neticesine bağladı. Farazi bir merhametle, mutsuz bir mizaca sahip olduğumu söyledi. Bu eski, lanetli hakaretin tekrarı karşısında artık kendimi tutamadım ve kendisine yeğeniyle nişanlı olmamın getirdiği aşağılık mevkii işgal etmeye başladığımdan beri onunla alakalı anladığım, gördüğüm ve kendi içimde maruz kaldığım her şeyi bir bir söyledim. Ona bu itibarsız durumumda beni rahatlatan tek şeyin Bay Gowan olduğunu söyledim; uzun zamandır tahammül ettiğimi ve bu yükü sırtımdan çok geç attığını ama artık bunlardan hiçbirine kat-

lanmayacağımı ifade ettim. Ve katlanmadım. Sevgili arkadaşın peşimden inzivama geldi; bağlantının kopmasını gülünç bulmuştu, fakat o mükemmel insanlar için de üzülmüştü (kendi çaplannda şimdiye kadar karşılaştıklarının en iyileriydi) ve birkaç karasinek öldürmek için balyoz kullanmanın icap etmesinden dolayı üzgündü. Çok geçmeden ve beklediğimden çok daha samimiyetle, böyle vasıflara ve böylesine kuvvetli bir şahsiyete sahip bir kadın tarafından kabul görmeyi hak etmediğini itiraf etti; lakin –pekâlâ, pekâlâ!–

Sevgili arkadaşın hem beni hem de temayüllerine münasip olduğu sürece kendisini eğlendiriyordu. Daha sonra bana her ikimizin de dünyevi insanlar olduğumuzu hatırlattı, ikimiz de insanoğlunu anlıyorduk, ikimizde de aşk diye bir şey olmadığını biliyorduk, ikimiz de aklıselim sahibi insanlar gibi servetimizi aramak için farklı yollardan gitmeye hazırdık ve ikimiz de bir daha birbirimizle karşılaştığımızda, dünyadaki en iyi arkadaş olarak buluşmamızın icap ettiğini hissediyorduk. O böyle dedi, ben de ona itiraz etmedim.

Çok geçmeden onun şu anki zevcesine kur yapmakta olduğunu keşfettim, kızı ulaşamayacağı bir yere götürmüşlerdi. Kızdan o zaman nefret etmeye başladım, neredeyse şimdi nefret ettiğim kadar; doğal olarak onunla evlenmesinden daha iyi bir şey arzulayamazdım. Fakat onu görmek için huzursuz bir merakım hasıl oldu; o kadar merak ediyordum ki bunu kalan birkaç eğlence kaynağımdan biri olarak görüyordum. Biraz seyahat ettim, kendimi onun ve sizin muhitinizde bulana kadar seyahat ettim. Zannedersem sevgili arkadaşınızı o vakitlerde tanımıyordunuz ve henüz o dostluk nişanlarını size bahşetmemişti.

O muhitte, çeşitli şartlar altında mevki olarak bana müstesna bir benzerlik gösteren bir kıza rastladım; onun şahsiyetinde, kendine nezaket, hayırseverlik, cömertlik ve benzer güzel isimler veren kabarmış hamiyete ve hodbinliğe karşı tıpkı kendi fıtratımda bulduğum o yükselen başkaldırıyı görmek alakamı uyandırdı ve beni sevindirdi. Birçok defa onun için de "mutsuz mizaca sahip" dendiğini işittim. Bu kullanışlı ifadeyle ne kastedildiğini anladığım ve bildiklerimi bilen bir arkadaşım olmasını istediğim için kızı esaretinden ve adaletsizlik hissinden kurtarmaya çalıştım. Başarılı olduğumu söylemem için bir vesile yok.

O zamandan beri birlikte benim küçük imkânlarımı paylaşıyoruz.

Bölüm XXII
Kim geçer bu yoldan bu geç saatte?

Arthur Clennam, Calais'ye yaptığı beyhude yolculuğu bir sürü iş baskısı altındayken yapmıştı. Dünya haritasında değerli mülklere sahip barbar bir Güç, icatta çevik ve imalatta azimli bir ya da iki mühendis arıyordu: el altında bulabilecekleri en iyi malzemelerle becerilerinin gerektirdiği adamları ve yöntemleri yapabilecek, bu malzemeleri amaca yönelik kullanmada olduğu kadar, amaca uyarlamada da cesur ve üretken, pratik adamlar. Bu Güç, barbar olduğu için, büyük bir ulusal nesneyi –tıpkı güçlü bir şarabın, içindeki ateşi ve tazeliği yok olana ve bağda üzümü ezmiş işçiler çoktan toz olana kadar bir mahzende, ışıktan uzak saklanması gibi– bir Geçiştirme Ofisinde saklaması gerektiğini akıl edemiyordu. Tipik bir cehaletle, o büyük siyaset ilmine, Nasıl Yapılmamalıya en ufak bir saygı göstermeden, hatta aman bile vermeden, Nasıl Yapılacağının en kararlı ve en enerjik anlayışlarına göre davrandılar. Gerçekten de onu uygulayan herhangi bir aydın kişinin şahsında, bu ilk sanatı ve gizemi ölüme terk etmelerinde barbarca bir şey vardı.

Aradıkları adamlar da buna göre arandı ve bulundu; ki bu zaten başlı başına son derece medeniyetsiz ve düzensiz bir yöntemdi. Bulunanlar büyük bir güven ve şerefle karşılandı (ki bu da yine yoğun bir siyasi cehalet gösteriyordu) ve hemen gelip yapmaları gereken işleri yapmaya davet edildiler. Kısacası bu adamlar, bu işlerin yapılmasını isteyen diğer adamlarla birlikte, bu işleri yapmak isteyen adamlar olarak görülüyorlardı.

Daniel Doyce bu seçilenlerden biriydi. Bu noktada aylar ya da yıllarca mevcut olup olmayağını bilmek mümkün değildi. Ayrılma hazırlıkları ve müşterek işlerinin tüm ayrıntıları ve sonuçlan bakımından kendi adına vicdani düzenlemeler yapması, kısa bir zaman dilimi içinde Clennam'ı gece gündüz işgal eden bir emek gerektiriyordu. İlk boş vakti olduğunda suyun karşısına geçivermiş, sonra Doyce'la vedalaşmak için çabucak geri dönmüştü.

Arthur dikkat ve titizlikle ona hemen kazanç ve kayıp durumlarını, sorumluluklarını ve beklentilerini anlattı. Daniel hepsini sabırla inceledi ve hepsine fazlasıyla hayran kaldı. Hesapları, sanki bunlar onun o güne kadar tasarlamış olduklarından çok daha ustaca kurulmuş bir

mekânizmaymış gibi denetledi ve daha sonra sanki harika bir makinenin karşısında düşüncelere dalıp gitmiş gibi şapkasını başının üstünde kenarlarından tutar bir halde kalakaldı.

"Her şey çok güzel, Clennam, intizamlı ve tertipli. Daha anlaşılır olamaz. Daha iyisi olamaz."

"Tasvip etmenize memnun oldum, Doyce. Şimdi, siz yokken sermayenizin idaresi ve işin zaman zaman icap ettirebileceği kadarıyla tahvili hususuna gelince..." Ortağı onu durdurdu.

"Ona ve o cins her şeye gelince, hepsi size emanet. Bu hususlarda da her zaman olduğu gibi ikimiz adına hareket etmeye ve yükümü hafifletmeye devam edeceksiniz."

"Her ne kadar, sıklıkla söylediğim gibi," dedi Clennam, "ticari yeteneklerinizi lüzumsuz yere hor görüyor olsanız da."

"Belki öyle," dedi Doyce gülümseyerek. "Belki de değil. Her halükârda bu mevzulardan daha fazla talim ettiğim ve daha münasip olduğum bir mesleğim var. Ortağıma karşı tam bir itimadım var ve en iyisini yapacağından eminim. Parayla ve para işleriyle alakalı bir peşin hükme sahipsem," diye devam etti Doyce, o esnek usta başparmağını ortağının ceketinin yakasına koyarak, "o da spekülasyon yapmaktır. Başka bir sıkıntım olduğunu zannetmiyorum. Esasında böyle bir peşin hükme sahip olduğumu söylememin tek sebebi asla bu hususa tamamen dikkatimi vermemiş olmamdır."

"Fakat bunu peşin hüküm olarak ifade etmemelisiniz," dedi Clennam. "Sevgili Doyce, en mantıklısı budur."

"Böyle düşündüğünüze memnun oldum," dedi Doyce, gri gözlerinde nazik bir pırıltıyla.

"Ne tesadüf ki," dedi Clennam, "henüz daha yarım saat bile olmadı, buraya uğrayan Pancks'e de aynı şeyi söylüyordum. İkimiz de emin mevduat yollarından ayrılmanın en tehlikeli şeylerden biri olduğuna karar verdik, zira sıklıkla ahlaksızlık olarak nitelendirilmeyi hak eden ahmaklıkların en şümullülerinden biri budur."

"Pancks mi?" dedi Doyce, şapkasını geriye yatırıp bir güven havasıyla başını sallayarak. "Evet, evet, evet! İşte o pek temkinli bir arkadaş."

"Sahiden de çok temkinli bir arkadaştır," dedi Arthur. "Tam bir ihtiyat abidesi."

Her ikisi de konuşmalarında yüzeysel anlamda Bay Pancks'in temkinli kişiliğinden anlamsız ölçüde memnunmuş gibi görünüyordu.

"Ve şimdi," dedi Daniel saatine bakarak, "zamanı durduramayacağımıza göre, mutemet ortağım, ben de pılımı pırtımı toparlayıp gitmeye hazır olduğuma göre, son bir kelam etmeme müsaade edin. Sizden bir talebimi yerine getirmenizi rica edeceğim."

"Ne isterseniz talep edebilirsiniz, sadece..." Clennam süratle istisnayı belirtmeliydi, çünkü ortağının yüzünden bunu önermeye hazır olduğu belliydi, "icadınızdan vazgeçmem hariç."

"Talep bu ve bunu siz de biliyorsunuz," dedi Doyce.

"Ve hayır diyorum o zaman. Katiyen, hayır. Artık başladığıma göre o insanlardan kati bir sebep, mesuliyetli bir beyan, hakiki bir cevap vasfında bir şey bekliyorum."

"Olmayacak," dedi Doyce başını sallayarak. "Bu dediğimi unutmayın, asla olmayacak."

"En azından tecrübe edeceğim," dedi Clennam. "Tecrübe etmenin bana bir zararı olmaz."

"Bundan emin değilim," dedi Doyce, ikna etmek için elini omzuna koyarak. "Bana zararı oldu, dostum. Yaşlanmama, yorulmama, üzülmeme, hayal kırıklığına uğramama sebep oldu. Sabrının sonuna gelmek ve kendisine kötü muamele edildiğini hissetmek hiç kimseye iyi gelmez. Hatta zaten, bitmek tükenmek bilmez gecikmeler ve kaçınmalar sizin de eskiye göre esnekliğinizi azalttı."

"Şahsi endişeler şu an için buna sebep olmuş olabilir," dedi Clennam, "ama resmi eziyetler değil. Henüz değil. Henüz yaralanmadım."

"O halde talebimi kabul etmeyecek misiniz?"

"Katiyetle hayır," dedi Clennam. "çok daha yaşlı ve bu konuyla çok daha hassasiyetle alakalı bir adam bu kadar uzun bir zamandan beri mukavemet ederken, alandan bu kadar çabuk çekilmeye boyun eğersem utanç duyarım."

Daniel Doyce onu ikna edemeyeceğini anlayınca elini bıraktı ve muhasebe ofisinde bir veda bakışı gezdirdikten sonra onunla birlikte merdivenlerden indi. Doyce birlikte yolculuk yapacağı küçük gruba katılmak üzere Southampton'a gidecekti ve kapıda güzelce hazırlanıp yüklenmiş bir araba onu oraya götürmeye hazır bekliyordu. İşçiler onu geçirmek için kapıya gelmişlerdi ve çok gurur duyuyorlardı. "Size iyi şanslar, Bay Doyce!" dedi bir tanesi. "Nereye giderseniz gidin, sizin aletlerini bilen bir adam olduğunuzu ve aletlerinizin de sizi bildiğini, istekli ve becerikli bir adam olduğunuzu görecekler; adam dedikleri de bu değilse başka

nedir ki!" Daha önce böyle bir yeteneğe sahip olduğunu hiç kimsenin fark etmediği bu boğuk sesli gönüllünün söylevi üç gürültülü "hurra" ile karşılandı ve söylev sahibi de o günden sonra seçkin bir karakter olarak tanındı. Üç gürültülü tezahüratın tam orta yerinde Daniel onlara içten bir "Hoşça kalın, Efendiler!" çekti ve araba, sanki havadaki sarsıntı onu Kanayan Yürek Avlusundan dışarı üflemiş gibi gözden kayboldu.

İşçilerin arasında minnettar bir küçük adam, Bay Baptist de vardı ve tezahürata tamamen yabancı birinin katılabileceği kadar katılmıştı. Aslında dünyada hiç kimse İngilizler gibi tezahürat yapamaz, içtenlikle tezahürat yaptıklarında birbirlerini kan ve ruh olarak öyle bir havaya sokarlar ki yarattıklan heyecan dalgası, tüm tarihlerinin hızla akışı, Sakson Alfred'den[1] beri tüm bayrakların sallanması gibi olur. Bay Baptist de başlamadan önce bir bakıma uzaklaştırılmıştı ve Clennam kendisini merdivenlerden yukarıya izlemesi, defterleri ve evrakları yerlerine iade etmesi için ona işaret ettiğinde epeyce korkmuş, nefes nefese kalmıştı.

O vedadan sonra gelen durgunlukta –her ayrılığı izleyen ve her zaman insanoğlunun tepesinde sallanan o büyük ayrılığı ima eden o ilk boşlukta– Arthur masasında durmuş, rüyada gibi bir güneş ışınına bakıyordu. Ama özgürleşen dikkati çok geçmeden düşüncelerinin arasında en önde olan konuya geri döndü ve yüzüncü kez, o adamı annesinin evinde gördüğü o gizemli gecede zihninde iz bırakan her durumu hatırlatmaya başladı. Adam yine o kıvrık sokakta ona omuz attı, o da yine adamı izledi ve gözden kaybetti, adamı yine eve bakan avluda gördü, adamı yine izledi ve kapının basamaklarında yanında durdu.

"Kim geçer bu yoldan bu geç saatte?
Compagnon de la Majolaine!
Kim geçer bu yoldan bu geç saatte?
Daima neşeyle!"

Yan yana durduklarında adamın bir kıtasını mırıldandığı çocuk oyunu şarkısını ilk kez duymamıştı, ama sesli olarak tekrarladığının o kadar farkında değildi ki sonraki kıtayı da duymaya başladı.

"Kralın şövalyelerinin çiçeğidir,
Compagnon de la Majolaine!

[1] Büyük Alfred, Anglosakson Doğu Wessex kralı (849-899) –çn.

Kralın şövalyelerinin çiçeğidir,
Daima neşeyle!"

Cavalletto saygılı bir tavırla, daha fazlasını hatırlayamadığı için kısa tuttuğu varsayımıyla sözleri ve ezgiyi devam ettirdi.

"Ah! Şarkıyı biliyor musunuz, Cavalletto?"

"Bacchus aşkına, evet, efendim! Fransa'da herkes bilir. Küçük çocuklar tarafından söylendiğini birçok defa işittim. İşittiğimde onu en son," dedi Bay Baptist, eski Cavalletto, genellikle hatıraları evine yakınlaştığında cümleleri anadilinin yapısına geri dönüyordu, "tatlı bir sesten işittim. Küçük bir ses, çok güzel, çok masum. Altro!"

"Ben en son işittiğimde," dedi Arthur, "güzelin tam tersi ve masumun tam tersi bir sesti." Bunu arkadaşından ziyade kendisine söylemişti ve ardından adamın daha sonraki sözlerini tekrarladı. "Lanet olsun, bayım, sabırsızlık karakterimde var!"

"Ha!" diye haykırdı Cavalletto, bir anda yüzünün rengi atmıştı.

"Derdiniz nedir?"

"Bayım! O şarkıyı en son nerede işittim, biliyor musunuz?"

Hızlı mahalli tavrıyla, elleriyle kanca biçiminde bir burun çizdi, gözlerini birbirine yaklaştırdı, saçlarını karıştırdı, kalın bir bıyığı temsil edecek bir biçimde üst dudağını şişirdi ve hayali bir pelerinin ağır ucunu omzunun üzerinden geriye attı. Daha önce bir İtalyan köylüyü izlememiş biri için inanılmaz bir hızla bunları yaparken aynı anda son derece dikkate şayan, gaddar bir gülümseme gösterdi.

Bütün bu değişim üzerine bir ışık parlayıp geçmiş gibi görünmüş ve hemen ardından hamisinin karşısında yine solgun ve şaşkın bir halde kalakalmıştı.

"Aman Tanrım," dedi Clennam, "ne demek istiyorsunuz? Blandois adında bir adam tanıyor musunuz?"

"Hayır!" dedi Bay Baptist, başını sallayarak.

"Daha şimdi o şarkıyı işittiğinizde orada olan bir adamı tarif etmediniz mi?"

"Evet!" dedi Bay Baptist, elli kez başını sallayarak.

"Ve adı Blandois değil miydi?"

"Hayır!" dedi Bay Baptist. "Altro, Altro, Altro, Altro!" Başı ve sağ işaretparmağı aynı anda hareket halinde, ismi yeterince reddedemiyordu.

"Durun!" diye haykırdı Clennam, el ilanını masasına yayarak. "Bu adam mıydı? Yüksek sesle okuduğumu anlayabiliyor musunuz?"

"Tamamen. Mükemmelen."

"Fakat aynı zamanda ona bir bakın. Buraya gelin ve ben okurken bakın."

Baptist yaklaştı, çabuk gözleriyle her kelimeyi izledi, hepsini büyük bir sabırsızlıkla gördü ve duydu; sonra da iki elini bir tür zehirli mahluk yakalamış gibi ilanın üstüne kapattı ve Clennam'a şevkle bakarak, "Adam bu! Şuna bakın!" dedi.

"Bu benim için," dedi Clennam, büyük bir gerginlikle, "tahmin edemeyeceğiniz kadar önemli. Bana adamı nereden tanıdığınızı söyleyin."

Bay Baptist kâğıdı çok yavaş ve rahatsız bir tavırla elinden bıraktı, sonra kendisini iki üç adım geriye çekerek ve ellerine bulaşan pisliği silermiş gibi yaparak isteksizce cevap verdi:

"Marsiglia'dan – Marsilya'dan."

"Orada ne yapıyordu?"

"Bir mahkûm ve –Altro! İnanıyorum ki, evet!– bir," Bay Baptist fısıldamak için biraz daha yaklaştı, "katil!"

Clennam bu sözcük ona bir darbe vurmuş gibi geriye sendeledi: Annesinin adamla iletişimde olması o kadar korkunçtu ki! Cavalletto diz çöktü ve bir el kol hareketi kalabalığı içinde, kendisini böylesine berbat bir ilişkiye girmeye zorlayan koşulları dinlemesi için yalvardı.

Tamamen doğruları söyleyerek, her şeyin küçük bir kaçak ticaret yüzünden olduğunu, hapisten nasıl tam zamanında bırakıldığını ve soyundan nasıl uzaklaştığını anlattı. Saône Nehrinin üstünde, Chalons'daki Şafak Vakti adlı eğlence evinde, gece vakti, o sıralarda Lagnier adıyla gezen, ama aslında daha önce adı Rigaud olan aynı katil tarafından yatağında uyandırılmıştı; katil ona ortaklık teklif etmişti ve o, adamdan o kadar korkuyordu ki gün doğar doğmaz kaçmıştı. O zamandan beri katili tekrar görmenin ve adamın kendisini tanıdığını iddia etmesinin korkusuyla yaşıyordu. "Katil" sözcüğünü kendi diline özgü ve Clennam için daha az korkunç bir hale getirmeyen bir vurguyla söyledikten sonra aniden ayağa fırladı; yine ilanının üzerine atlayarak ve yine Kuzey kökenli bir insanın tam bir çılgınlık olarak yorumlayacağı bir hararetle, "İşte aynı katil!" diye bağırdı, "işte burada!"

O ateşli, kendinden geçmiş haliyle, katili son zamanlarda Londra'da görmüş olduğunu unutmuştu. Hatırlayınca, Clennam bu tespitin

adamın annesini ziyaret ettiği geceden daha geç bir tarihte olabileceğine dair umutlandı; ama Cavalletto zaman ve mekândan, adamı o geceden önce gördüğünden kuşkulanmak için bir neden bırakmayacak kadar emindi.

"Dinleyin," dedi Arthur, çok ciddi bir edayla. "Bu adam, burada okuduğumuz gibi tamamen ortalıktan kayboldu."

"Buna çok memnun oldum!" dedi Cavalletto, gözlerini dindar bir tavırla kaldırarak. "Tanrı'ya bin şükür! Lanet katil!"

"Pek öyle değil," dedi Clennam, "zira ona ne olduğu anlaşılana kadar kendimi bir saat bile huzurlu hissedemeyeceğim."

"Kâfi, Velinimetim, o başka. Milyon defa af dilerim!"

"Şimdi, Cavalletto," dedi Clennam, birbirlerinin gözlerine bakabilmek için adamı hafifçe kolundan tutup çevirerek, "sizin için çok az şey yapabilmiş olsam da ne kadar içtenlikle minnettar bir insan olduğunuz bir hakikat."

"Buna yemin edebilirim!" diye haykırdı diğeri.

"Biliyorum. Bu adamı bulabilir ya da ona ne olduğunu keşfeder veya onunla alakalı herhangi bir bilgi edinecek olursanız bana dünyanın en büyük hizmetini yapmış olursunuz ve bu, sizin bana hissettiğiniz kadar minneti benim de size (çok daha büyük sebeple) hissetmeme sebep olur."

"Nereye bakacağımı bilmiyorum," diye haykırdı küçük adam, kendinden geçmiş bir halde Arthur'un elini öperek. "Nereden başlayacağımı bilmiyorum. Nereye gideceğimi bilmiyorum. Ama cesaret! Yeterli! Mühim değil! Hemen, şu anda gidiyorum!"

"Benden başka kimseye bir şey söylemeyin, Cavalletto."

"Al-tro!" diye haykırdı Cavalletto. Ve büyük bir hızla gitti.

Bölüm XXIII
Affery Hanım, Rüyalarıyla İlgili, Koşullu Bir Söz Verir

Gözünün önünde Bay Baptist'in, namı diğer Giovanni Baptista Cavalletto'nun ifade yüklü bakışları ve hareketleriyle bir başına kalan Clennam yorucu bir güne başlamıştı. Dikkatini herhangi bir işyeri

meşgalesi ya da düşünce akışına yönlendirerek kontrol etmeye çalışmak boşunaydı; mutlaka o can sıkıcı konuya takılıyor ve başka bir şeye dönemiyordu. Bir suçlunun, derin ve berrak bir nehrin ortasında duran bir teknede zincirlenip, altından fersahlarca geçip giden suyun dibinde, boğmuş olduğu hemcinsinin cesedinin, dehşet verici anahtalarını genişletip uzatan, bir an yayıp sonra daraltan girdaplar dışında hareketsiz ve değişmez bir halde yattığını görmeye mahkûm edilmiş olması gibi; Arthur da değişip duran ve göründükleri anda kaybolup yerlerini başkalarına bırakan saydam düşünce ve hayal akıntılarının altında, kararlı, karanlık ve yerinden kıpırdatılamaz görünen, ne kadar çabalasa da üstünden atamadığı ve kaçamadığı o tek konuyu görüyordu. Blandois denen adamın, ya da doğru ismi her neyse, olabilecek en berbat karakterlerden biri olduğuna dair kesin inancı, kaygılarının yükünü büyük ölçüde artırıyordu. Kaybolmasının sebebi yarın ortaya çıkacak olsa bile, annesinin böyle bir adamla iletişim halinde olması değişmez bir gerçekti. Bu iletişimin gizli olduğunu ve kadının ona karşı itaatkâr ve korkuyla davrandığını kendisinden başka kimsenin bilmediğini umuyordu; ama, bunu bilerek eski belirsiz korkularından nasıl sıyrılabilirdi ve bunun gibi bir ilişkide habis bir şey olmadığına nasıl inanabilirdi? Annesinin kendisini sorgulamasına izin vermemekteki kararlılığı ve Arthur'un onun inatçı karakteri hakkındaki bilgisi çaresizlik duygusunu iyice artırıyordu. Bu hem annesinin hem de babasının anısını tehdit eden bir utanç ve ifşaat kabusuydu; onların yardımına gitmesi sanki tunç bir duvarla engelleniyordu. Anavatanına gelirken getirdiği ve göz önünde bulundurduğu amacını annesi bizzat, büyük bir kararlılıkla mağlup etmişti, hem de en çok gerektiği sırada. Tavsiyesi, enerjisi, faaliyeti, parası, kredisi, her ne olursa olsun tüm kaynakları, hepsi işe yaramaz hale gelmişti. Kadın eski efsanevi nüfuzuna sahip olsaydı ve kendisine bakanı taşa dönüştürebilseydi bile onu o kasvetli odasında ona yüz çevirdiği zamanki kadar güçsüz bir hale düşüremezdi (zihnindeki sıkıntı böyle hissetmesine neden oluyordu).

Ama o günki keşfin ışığı bu düşüncelerini aydınlatarak onu daha kararlı bir adım atmaya teşvik etmişti. Amacının dürüstlüğüne duyduğu inanç ve kuşatan bir tehlikenin tehdidinin güdüsüyle, annesi hâlâ kendisini yaklaştırmayacaksa bile Affery'ye yönelik umutsuz bir girişimde bulunmaya karar verdi. Eğer kadın iletişim kurmaya razı edi-

lebilirse ve evi saran gizlilik büyüsünü bozmak için gerekeni yaparsa Clennam geçen her an daha çok hissettiği felç halinden kurtulabilirdi. Gününün kaygısının sonucu ve gün biterken uygulamaya koyduğu karar bu oldu.

Eve vardığında hissettiği ilk hayal kırıklığı, kapıyı açık ve Bay Flintwinch'i merdivenlerde pipo içerken bulmak oldu. Koşullar her zamanki kadar elverişli olsa, kapıyı çaldığında Affery Hanım açardı. Koşullar olağandışı derecede elverişsiz olduğu için kapı açıktı ve Bay Flintwinch basamaklarda piposunu tüttürüyordu.

"İyi akşamlar," dedi Arthur.

"İyi akşamlar," dedi Bay Flintwinch.

Duman Bay Flintwinch'in ağzından, sanki tüm çarpık vücudunda dolaştıktan sonra çarpık boğazından eğri bürü yükselip eğri büğrü bacalardan tüten dumanlara ve eğri büğrü nehirden tüten sislerle karışıyordu.

"Herhangi bir haber var mı?" dedi Arthur.

"Hiçbir haber yok," dedi Jeremiah.

"Ecnebiyi kastediyordum," diye açıkladı Arthur.

"*Ben de* ecnebiyi kastettim," dedi Jeremiah.

Kravatının kulağının altındaki düğümüyle çarpık bir vaziyette dururken o kadar nemrut görünüyordu ki Clennam'ın zihninden, ilk kez olmamak üzere, Flintwinch'in kendince bir sebeple Blandois'yı haklamış olabileceği düşüncesi geçti. Sır onun sırrı, hatta onun güvenliğiyle ilgili olabilir miydi? Ufak tefek ve beli büküktü; belki de fiilen güçlü değildi ama yaşlı bir porsuk ağacı kadar kart ve yaşlı bir karga kadar haşindi. Böyle bir adam, çok daha genç ve daha güçlü bir adamın arkasından gelip onun yaşamına son verme iradesine sahip olarak, hiç acımadan, o ıssız yerde, gecenin geç bir saatinde işini bitirebilirdi.

Marazi düşüncelerinin arasından bu düşünceler de Clennam'ın hep aklında olanın üzerinden geçerken, Bay Flintwinch boynunu çarpıtmış ve bir gözü kapalı bir halde yolun karşısındaki evi süzerek yırtıcı bir tavırla durmuş, piposunu tüttürüyordu. Zevk almaktan ziyade piposunun sapını ısırmaya çalışıyor gibiydi, yine de kendi tarzında zevk alıyordu.

"Zannedersem bir daha uğradığınızda, Arthur, resmimi çizebileceksiniz," dedi Bay Flintwinch, soğuk bir tavırla, külleri dökmek için eğildiği sırada.

Arthur biraz utanarak ve şaşırarak, eğer dik dik baktıysa affedilmeyi diledi. "Lakin zihnim bu meseleyle o kadar meşgul ki," dedi, "kendimi kaybediyorum."

"Hah! Yine de anlamıyorum," dedi Bay Flintwinch, acele etmeden, "*sizi* neden meşgul etsin ki, Arthur."

"Öyle mi?"

"Hayır," dedi Bay Flintwinch çabucak ve kesinlikle, kendisi bir cins köpekmiş ve Arthur'un elini kapacakmış gibi.

"Ortalıkta dolaşan o yaftaları görmek önemli değil mi? Annemin adının ve meskeninin böyle bir teşekkülde ayağa düştüğünü görmek benim için önemli değil mi?"

"Bütün bunların," dedi Bay Flintwinch, nasırlaşmış yanağını kazıyarak, "sizin için fazla bir şeye delalet ettiğini görmüyorum. Lakin ne görüyorum, Arthur, size söyleyeceğim," diye devam etti pencerelere bakarak. "Annenizin odasında şömine ve mum ışığı görüyorum!"

"Peki bunun meseleyle ne alakası var?"

"Eh, efendim, bundan şunu anlıyorum," dedi Bay Flintwinch, ona yaklaşarak, "eğer (darbımeselin dediği gibi) uyuyan köpeği uyandırmamak lazımsa kayıp köpeği de aramamak lazım. Bırakın öyle kalsınlar. Genelde çok geçmeden ortaya çıkarlar."

Bay Flintwinch bu açıklamayı yaptıktan sonra hemen döndü ve karanlık salona girdi. Clennam orada durup adamı izledi, adam yan taraftaki küçük odada bulunan fosfor şişesine bir çubuk daldırdı[1] ve üç dört kez denedikten sonra alevi alarak duvara dayalı donuk lambayı yaktı. Bu sırada Clennam, Bay Flintwinch'in o daha karanlık işi yaptığına ve bütün delilleri bunların arasındaki siyah gölge caddelerinden herhangi birinde yok ettiğine dair tüm olasılıkları –sanki kendi kafasında değil de görünmez bir el bunları gösteriyormuş gibi– izliyordu.

"Şimdi, bayım," dedi asabi Jeremiah, "yukarı çıkmak istiyor musunuz?"

"Annem herhalde yalnız, değil mi?"

"Yalnız değil," dedi Bay Flintwinch. "Bay Casby ve kızı yanında. Ben tütün içerken geldiler ve ben dumanı içeri almamak için burada kaldım."

---

[1] 1700'lerde kullanılan bir tür kibrit; kutudaki çubukların kükürtlü uçları, kutuyla birlikte gelen fosfor şişesine batırılır, havayla temas edince tutuşurdu –çn.

İkinci hayal kırıklığı da bu oldu. Arthur bir şey demedi ve annesinin odasına girdi. Burada Bay Casby ve Flora'ya çayla birlikte hamsi ezmesi ve tereyağlı kızarmış ekmek ikram edilmişti. Bu lezzetlerin kalıntıları henüz kaldırılmamıştı, ne masadan ne de hâlâ elinde ekmek kızartma çatalıyla bir tür alegorik şahsiyete benzeyen[1] Affery'nin kavrulmuş çehresinden; gerçi o, anlamlı bir sembolik amaç açısından bu şahsiyetlerin geneline kıyasla daha önemli bir avantaja sahipti.

Flora orada biraz vakit geçirmek niyetinde olduğuna dikkat çekecek biçimde bonesini ve şalını yatağa yaymıştı. Bay Casby ise, kızarmış ekmeğin sıcak tereyağları pederşahi kafatasından sızıyormuş gibi hamiyetli yumruları parlayarak ve hamsi ezmesinin rengiyle örtülmüş gibi pembe pederşahi çehresiyle, gözlerinin içi gülümseyerek şöminenin yanında oturuyordu. Bunu gören Clennam olağan selam alışverişini yaptıktan sonra fazla ertelemeden annesiyle konuşmaya karar verdi.

Odasını hiç değiştirmediği için, kendisiyle ayrı bir şey konuşmak isteyenlerin kadının tekerlekli sandalyesini sürerek onu masasına getirmesi uzun zamandan beri âdet haline gelmişti; orada çoğunlukla sandalyesinin arkası odanın geri kalanına dönük olarak oturur, onunla konuşan kişi de bir köşeye, bu amaçla yerleştirilmiş bir tabureye geçerdi. Ancak anne ve oğulun üçüncü bir kişinin müdahalesi olmadan son konuşmalarının üzerinden uzun zaman geçmiş olması dışında, ziyaretçilerden müdahale için özür dileyerek Bayan Clennam ile bir iş için görüşmenin mümkün olup olmadığını sormak ve olumlu cevap alınınca kendisini söz konusu konuma götürmek alışılmış bir şeydi.

Dolayısıyla Arthur şimdi böyle bir özür diledikten ve böyle bir rica da bulunduktan ve kadını masasına taşıyıp kendisi de tabureye oturduktan sonra, Bayan Finching hiçbir şekilde kulak misafiri olmayacağını ima etmek için daha yüksek sesle ve daha da hızlı konuşmaya başlarken Bay Casby de uykulu bir sükûnetle uzun beyaz buklelerini okşadı.

"Anne, bugün, burada görmüş olduğum adamın geçmişine dair bilmediğinize hükmettiğim ve bilmenizde fayda olacağını düşündüğüm bir şey işittim."

---

[1] Burada söz konusu "şahsiyet," Roma döneminden itibaren Britanya'yı temsil eden tanrıça *Britannia*'dır. Daima bir üçlü mızrak taşır, Dickens ekmek kızartma çatalıyla Affrey'i, gücünü kaybetmiş olduğunu düşündüğü bu tanrıçaya benzetir –çn.

"Burada gördüğün adamın geçmişiyle alakalı hiçbir malumatum yok, Arthur." Yüksek sesle konuşmuştu. O alçak sesle konuşsa da annesi her şeyi reddettiği gibi bu samimi konuşma girişimini de reddediyor, her zamanki tonlamasıyla ve sert tavrıyla tepki veriyordu.

"Bunu dolambaçlı bir yoldan işitmedim. Dosdoğru bana geldi."

Kadın, tam daha önce de yaptığı gibi, bunun ne olduğunu kendisine söylemek amacıyla mı geldiğini sordu.

"Bilmenin doğru olacağını düşündüm."

"Neymiş?"

"Onu Fransa'da zindana atmışlar."

Kadın soğukkanlılıkla cevap verdi: "Bunda şaşıracak bir şey görmüyorum."

"Fakat mücrimlerin tutulduğu bir zindandaymış, anne. Cinayet suçlamasıyla."

Kadın sözcüğü duyunca irkildi ve bakışlarında doğal bir dehşet göründü. Yine de sorusunu bağırarak sordu:

"Kim bunu söyleyen?"

"Onunla yatan başka bir mahkûm."

"Herhalde o şahsın da geçmişini bilmiyordun, o sana söyleyene kadar, değil mi?"

"Hayır."

"Adamın kendisini biliyordun ama?"

"Evet."

"Tıpkı ben ve Flintwinch'in diğer adamla münasebeti gibi! Benzerliğin tam olduğunu söyleyemem, ama sen de muhbirini, onun para yatırmış olduğu bir muhabirden gelen bir mektup sayesinde tanımadın mı? Buradaki paralelliğe ne diyorsun?"

Arthur'un, muhbirinin kendisine bahsedildiği gibi bir itimatnameyle, hatta hiçbir itimatnameyle tanıtılmadığını söylemekten başka çaresi yoktu. Bayan Clennam'ın dikkatle çatılmış kaşları derece derece genişleyerek haşin bir zafer ifadesine dönüştü ve vurgulayarak, "O halde," dedi, "başkaları hakkında hüküm verirken dikkatli ol. Sana diyorum, Arthur, kendi iyiliğin için, nasıl davrandığına dikkat et!" Vurgusu, sözlerine yüklediği gerilim kadar gözlerinden de geliyordu. Kadın ona bakmaya devam etti; o zaman anladı ki, eve geldiğinde içinde annesine söz geçirebileceğine dair ufacık da olsa bir umudu olmuşsa, annesi şu an onu kalbinin ta içinde görüyordu.

"Anne, size faydam olacak hiçbir şey yapamaz mıyım?"

"Hiçbir şey istemez."

"Hiçbir malumat, hiçbir vazife ve hiçbir izahat için bana itimat etmeyecek misiniz? Hiçbir tavsiyemi istemeyecek misiniz? Size yaklaşmama müsaade etmeyecek misiniz?"

"Bunu nasıl sorabiliyorsun? Kendini işlerimden sen ayırdın. Bu benim değil, senin hareketindi, senin. Hâlâ nasıl böyle ısrarla aynı soruyu sorabiliyorsun? Gayet iyi biliyorsun ki beni Flintwinch'e bıraktın ve senin yerine o bakıyor."

Clennam, Jeremiah'ya bir göz atınca, adamın bir yandan duvara dayanmış halde çenesini kaşırken bir yandan da uskumru ve Bay F.'nin Teyzesinin ağustosböcekleri ve şarap ticaretine karıştığı bir konular kaosu içinde son derece dikkat dağıtıcı bir şekilde konuşup duran Flora'yı dinliyormuş gibi yapmasına rağmen dikkatini onlara vermiş olduğunu anladı.

"Bir mahkûm bir Fransız zindanında cinayetle suçlanıyor," diye saydı Bayan Clennam, kelime kelime oğlunun söylediklerinin üzerinden geçerek. "Onu tanıyan mahkûmdan öğrendiğinin hepsi bu mu?"

"Esas olarak, tamamı bu."

"Pekâlâ, hapishane arkadaşı da aynı zamanda suç ortağı ve bizzat bir katil miydi? Lakin elbette, kendini arkadaşından daha iyi takdim ediyor, sormak lüzumsuz. Bu buradaki diğer insanlara da konuşulacak yeni bir şeyler verebilir. Casby, Arthur bana..."

"Durun, anne! Durun, durun!" acilen kadının sözünü kesti, çünkü kadına şimdi anlattıklarını açıkça ilan etmeye kalkışacağını hayal bile etmemişti.

"Şimdi ne var?" dedi kadın, hoşnutsuzlukla. "Daha ne var?"

"Çok rica edeceğim, Bay Casby –ve siz de, Bayan Finching, lütfen affedin– annemle biraz daha..."

Elini sandalyesine dayamıştı, yoksa kadın ayağını yere basarak dönerdi. Hâlâ yüz yüzeydiler. Kadın kendisine bakarken, Cavalletto'nun açıklamasının duyulmasının, istemediği ve önceden tahmin edemeyeceği bir sonuca neden olması ihtimalini hızla gözden geçirdi ve biraz aceleyle, en iyisinin hiç konuşmamak olacağı sonucuna vardı. Ama belki de annesi mevzuyu kendisi ve ortağı arasında anlaşılmış bir şey olarak görüyordu.

"Daha ne?" diye tekrarladı kadın sabırsızlıkla. "Ne var?"

"Naklettiklerimi tekrarlamanızı arzu etmemiştim. Zannedersem tekrarlamasanız daha iyi olur."

"Bunu bana şart mı koşuyorsun?"

"Eh! Evet."

"O halde dikkatli ol! Bunu bir sır haline getiren sensin," dedi elini kaldırarak, "ben değil. Buraya şüpheler, iddialar ve izahat talepleri getiren sensin, Arthur, sırları buraya getiren sensin. Adamın nerede olduğu, ne olduğu benim için ne ifade eder zannediyorsun? Bana ne bunlardan? İsterse bütün dünya bilsin, merak ediyorsa; bana hiçbir şey ifade etmez. Şimdi, bırak beni."

Annesinin buyurgan ama kıvançlı bakışlarına teslim oldu ve sandalyesini getirdiği yere geri götürmek için çevirdi. Bunu yaparken, Bay Flintwinch'in yüzünde kesinlikle Flora'dan kaynaklanmayan bir rahatlama gördü. Ve bu da onu, annesinin inadı ve kararlılığının ötesinde boşuna uğraştığına ikna etti. Artık eski dostu Affery'ye başvurmanın dışında yapacak bir şey kalmamıştı.

Ancak bu başvurunun son derece şüpheli ön aşamasına ulaşmak bile insanoğlunun kalkışabileceği en zor işe benziyordu. Kadın diğer akıllı ikilinin o kadar etkisi ve sistematik olarak ya birinin ya da diğerinin gözü altındaydı ve üstelik evde dolaşmaktan da o kadar çok korkuyordu ki onunla konuşmak için uygun gibi görünen her fırsat önceden engelleniyordu sanki. Daha da kötüsü, Affery Hanım bazı yollarla (efendisinin keskin argümanlarıyla tahmin etmek zor değildi), herhangi bir koşulda herhangi bir şey söylemenin tehlikesine karşı öyle canlı bir farkındalık halindeydi ki bütün bu esnada bir köşede durmuş, elinde sembolik enstrümanıyla kendisini koruyordu. Böylece Flora ya da hatta yeşil sinek Pederşah dönüp ona hitap ettiğinde, dilsiz bir kadın gibi, elindeki ekmek kızartma çatalıyla konuşmayı uzağında tutmuştu.

Masayı temizlerken ve çay bardaklarını yıkarken Affery'nin bakışlarını yakalamak için birçok sonuçsuz girişimden sonra aklına Flora'nın yardımıyla uygulanabilecek bir fikir geldi. Bu amaçla ona, "Evi gezmeyi arzu ettiğinizi söyler misiniz?" diye fısıldadı.

Dalgalı bir şekilde hep Clennam'ın çocukluğuna döneceğini ve ona yeniden delicesine âşık olacağını bekleyen zavallı Flora bu fısıltıyı büyük bir zevkle, zaten gizemli karakterinden dolayı çok değerli hale gelmesinin yanı sıra duygu durumunu açıklayacağı bir görüşmenin hazırlığı olarak karşıladı. İpucunu hemen yakaladı.

"Aman Tanrım şu zavallı yaşlı oda," dedi Flora, "her zamanki Bayan Clennam, gördüğüme müteessir oldum sadece daha dumanlı ki zamanla beklenmesi icap eden buydu ve hepimizin bekleyip istesek de istemesek de kabul etmek zorunda olduğumuz gibi, zira benim tam da daha dumanlı değil ama dehşet verici derecede şişman ya da daha beteri olduğumu düşününce babacığın beni, kızlarının en küçüğünü getirdiği, sandalyeye oturtulup mükemmel bir hanımböceği gibi ayaklarım parmaklılarda oğlanlann dehşetli fırfırlar ve ceketler içindeki en küçüğüne, Arthur'a –lütfen affedin Bay Clennam– baktığım o günler, ki Bay F. henüz ufukta gözüken puslu bir gölge gibi Almanya'da bir ye-

rin B ile başlayan tanınmış hayaleti gibiydi burada şöyle ahlaki bir ders var ki hayattaki her patika Kuzey İngiltere'de kömürleri alıp demirleri yaptıkları, küllerle ve çalılarla kaplı patikalar gibidir!"

Flora insanoğlunun dengesizliğine saygısını göstermek için bir nefes aldıktan sonra amacının peşinden koşmayı sürdürdü.

"Elbette asla," diye devam etti, "en kötü düşmanı bile neşeli bir ev olduğunu söyleyemezdi, zira maksat asla öyle değildi, ama her zaman kuvvetle tesir ediciydi, hafızam henüz muhakemede olgunlaşmamışken Arthur'un –huy haline geldi bu, Bay Clennam– beni küfüyle meşhur kullanılmayan bir mutfağa götürdüğü ve beni orada hayat boyunca saklamayı teklif ettiği, tatil sebebiyle evde bulunmadığı zamanlarda kendi yemeğinden ayırabildiğiyle ve bazen kuru ekmekle beni besleyebileceğini söylediği bir anı hatırlatıyor ve evi gezerken o sahneleri tekrar yaşamak istediğimi söylesem çok münabetsizlik olur mu?"

Bayan Finching'in (Arthur'un beklenmedik gelişinden önce) ziyareti kuşkusuz kendi zevki için değil iyi kalpliliğinden kaynaklansa da, oradaki varlığına dahi gergin bir lütufkârlıkla karşılık veren Bayan Clennam bütün evin kendisine açık olduğunu ifade etti. Flora kalktı ve kendisine eşlik etmesi için Arthur'a baktı. "Elbette," dedi o da yüksek sesle, "ve ümit ederim Affery bize ışık tutacaktır."

Affery, "Benden bir şey yapmamı isteme, Arthur!" diyecek oldu, ama Bay Flintwinch onu susturup, "Neden olmasın? Senin derdin ne be kadın? Neden olmasın, bunak!" diye fırçalayınca gönülsüzce köşesinden çıktı, ekmek kızartma çatalını kocasının ellerinden birine teslim etti ve diğer eliyle adamın teklif ettiği şamdanı aldı.

"Önden yürü, aptal şey!" dedi Jeremiah. "Yukarı mı gidiyorsunuz, aşağı mı, Bayan Finching?"

"Aşağıya," dedi Flora.

"O zaman sen önden git, Affery, aşağı," dedi Jeremiah. "Ve dikkatli ol, yoksa koşup tepene binerim!"

Affery keşif heyetinin başına geçti, Jeremiah ise peşlerine düştü. Onları bırakmaya hiç niyeti yoktu. Clennam arkasına bakıp da adamın üç adım arkalarından geldiğini görünce ve elinden gelen en soğuk ve metodik tavırla, "Bundan kurtulamayacak mıyız?" deyince Flora derhal, "Ah, bu pek münasip olmasa da Arthur daha genç bir erkeğin veya bir yabancının önünde bunu hiç hayal edemezdim ama yine de bilhas-

sa arzuluyorsanız ve beni fazla sıkınama nezaketi gösterirseniz onun varlığını önemsemem."

Niyetinin asla böyle bir şey olmadığını söyleyecek cesareti olmayan Arthur kolunu Flora'nın çevresine uzattı. "Aman Tanrım," dedi kadın. "Hakikaten çok itaatkârsınız ve bu son derece şerefli ve beyefendice eminim, lakin yine de aynı zamanda bundan biraz daha sıkı sarılmayı arzu ettiğiniz takdirde bundan rahatsız olacağımı zannetmiyorum."

Clennam endişeli zihniyle tarif edilmez bir uyuşmazlık içinde, bu saçma sapan pozisyonda evin zemin katına indikçe daha karanlık yerlerde Flora'nın daha da ağırlaştığını, aydınlık yerlerde ise hafiflediğini hissediyordu. Alabildiğine kasvetli mutfak bölgelerinden dönerlerken Affery Hanım ışığı babasının eski odasına, oradan da eski yemek odasına doğru tuttu. Sürekli olarak bir hayalet gibi önlerinde uçuşuyor ve "Affery! Seninle konuşmak istiyorum!" diye fısıldadığında ne dönüyor ne de cevap veriyordu.

Yemek odasına geldiklerinde, Arthur'u çocukluk yıllarında sık sık yutan ejder dolabına –çok da beklenmedik bir durum değildi, çünkü çok karanlık bir dolap olduğundan içinde saklanmaya uygun bir yerdi– bakmak için Flora'ya dayanılmaz, duygusal bir istek geldi. Hızla umutsuzluğa kapılan Arthur kapıyı tam açmıştı ki dış kapının vurulduğu duyuldu.

Affery Hanım bastırılmış bir haykırmayla önlüğünü başının üzerine attı.

"Ne? Bir doz daha mı istiyorsun!" dedi Bay Flintwinch. "Dozunu alacaksın, kadınım, sağlam bir doz alacaksın! Hah! Hapşırana kadar, tıksırana kadar!"

"Bu arada kapıya kimse bakacak mı?" dedi Arthur.

"Bu arada kapıya ben bakacağım, efendim," diye öyle ters bir tavırla cevap verdi ki yaşlı adam, halletmesi gereken sorunlar arasında seçme şansı olsaydı, gitmemeyi seçeceğinin açıkça görülmesini istiyormuş gibiydi. "Siz biraz burada durun, hepiniz! Affery, kadınım, bir kımılda ya da aptal bir laf et, bak dozunu nasıl üç katına çıkarıyorum!"

Adam gittiği anda Arthur, Bayan Finching'i bıraktı: Bunu yapmak kolay olmamıştı çünkü hanımefendi niyetini yanlış anlamış ve gevşemeye değil, daha da sıkılmaya yönelik düzenlemeler yapmaya kalkmıştı.

"Affery, şimdi konuş benimle!"

"Dokunmayın bana, Arthur!" diye ağladı kadın büzülerek. "Bana yaklaşmayın. Sizi görür Jeremiah, görür. Yapmayın."

"Göremez," dedi Arthur, mumu söndürürken, "mumu söndürürsem göremez."

"Seni işitecek," diye bağırdı Affery.

"İşitemez," dedi Arthur, kadını dolabın içine çekerek, "seni bu karanlık dolabın içine çekersem ve burada konuşursam işitemez. Suratını neden örtüyorsun?"

"Çünkü bir şey görmekten korkuyorum."

"Bu karanlıkta bir şey görmekten korkamazsın, Affery."

"Korkarım. Işık olmasından daha bile beter."

"Neden korkuyorsun?"

"Çünkü ev esrarengiz şeyler, sırlar dolu; çünkü fısıltılar ve tembihler dolu; çünkü gürültü dolu. Böyle gürültülü ev görülmemiştir. Jeremiah önce beni boğmazsa onlardan öleceğim. Ki zannedersem boğacak."

"Ben burada lafını etmeye değecek hiçbir gürültü işitmedim."

"Hah! Fakat siz de evde yaşasaydınız ve benim gibi dolaşmak zorunda kalsaydınız işitirdiniz," dedi Affery. "Ve onlar hayli lafını etmeye değerdi ve onların lafını etmenize izin verilmediği için kendinizi patlayacak gibi hissederdiniz. İşte Jeremiah! Beni öldürteceksin."

"Sevgili Affrey'ciğim, sana yemin ederim ki şu anda açık kapıdan gelen ışığı salonun zemininde görebiliyorum ve rica etsem yüzünü açıp bir bakar mısın?"

"Yapamam ah," dedi Affery, "yapamam, Arthur. Jeremiah bakmadığı zamanlar daima gözümü örtüyorum, bazen bakarken bile."

"Ben onu görmeden kapıyı kapatamaz," dedi Arthur. "Benimle otuz kilometre uzaktaymış gibi emniyettesin."

("Keşke öyle olsaydı!" diye ağladı Affery.)

"Bak, Affery, buradaki meseleyi bilmek istiyorum; bu evin sırlarını aydınlatmak istiyorum."

"Söylüyorum işte, Arthur," diye sözünü kesti, "sırlar, gürültüler, hışırtılar, kaçışmalar, sarsıntılar, yukarıda adımlar, aşağıda adımlar."

"Fakat bütün sırlar bunlar değil."

"Bilmiyorum," dedi Affery. "Bana daha fazla sorma. Eski sevgilin de çok uzakta değil ve o bir boşboğaz."

Eski sevgilisi de gerçekten ona o kadar yakındı ki, heyecanla, kırk

beş derece gibi hayli büyük bir açıyla ona yaslanmış, doğruca beyandan da öte büyük bir içtenlikle, işiteceklerinin buradan çıkmayacağına ve bu sözünü asla çiğnemeyeceğine dair Affery Hanımı temin etmek için araya girmişti, "en azından Arthur ile – Doyce ve Clennam ile aşın samimiyetimize zarar vermeye karşı hassas olmak kaydıyla."

"Sana yalvarıyorum, Affery. Sana, sahip olduğum az sayıdaki hoş hatıralarımdan birine, annemin uğruna, kocanın uğruna, benim, hepimizin uğruna yalvarıyorum. Eminim bu adamın buraya gelmesiyle alakalı bir şeyler anlatabilirsin bana."

"Eh, o zaman söyleyeyim, Arthur," dedi Affery, "... Jeremiah geliyor!"

"Hayır, katiyen gelmiyor. Kapı açık ve dışarıda durmuş, konuşuyor."

"Öyleyse söyleyeyim," dedi Affery, dinledikten sonra, "o ilk geldiğinde gürültüleri kendisi işitti. 'Bu ne?' dedi bana. 'Nedir bilmem,' dedim ona, kolunu yakaladım, 'ama tekrar tekrar duydum,' dedim. Ben böyle derken orada durdu, bana baktı, titreyip duruyordu, tamam mı!"

"Buraya çok sık geldi mi?"

"Sadece o gece, bir de dün gece."

"Ben dün gece gittikten sonra onu ne kadar gördün?"

"O iki kurnaz onunla yalnız kalmıştı. Ben sizi geçirdikten sonra Jeremiah yandan yandan yaklaştı (canımı yakacağı zaman hep yandan yandan yaklaşır) ve bana, 'Bana bak, Affery,' dedi, 'arkandan geliyorum ve tepene bineceğim.' Sonra ensemden yakalayıp ağzımı açıncaya kadar sıktı, sonra önünde sürükleyerek yatağa itti. Tepene bineceğim dediği o. Ah, o ne yaramazdır!"

"Ve sonra ne bir şey işittin ne de gördün ha, Affery?"

"Yatağa gönderildim dedim ya, Arthur! İşte geldi!"

"Emin ol, hâlâ kapıda. O işittiğin fısıltılar ve tembihler, Affery. Onlar ne?"

"Ne bileyim ben? Bana onlarla alakalı hiçbir şey sorma, Arthur. Git başımdan!"

"Fakat sevgili Affery, bu esrarengiz işlerin arkasında ne olduğunu öğrenemezsem kocana rağmen, anneme rağmen zararlı çıkarız."

"Bana bir şey sorma," diye tekrarladı Affery. "Çok uzun zamandır rüyadayım. Git başımdan, git başımdan!"

"Bunu daha evvel de söyledin," dedi Arthur. "Sana kapıda, burada neler olduğunu sorduğum o gece de aynı ifadeyi kullandın. Rüyada olmakla neyi kastediyorsun?"

"Sana söyleyecek değilim. Git başımdan! Zaten yalnız başına olsaydın da söylemezdim, bir de eski sevgilin buradayken."

Arthur'un yakarıları da, Flora'nın itirazları da boşunaydı. Bütün bu süreçte titreyen ve mücadele eden Affery hiçbir yalvarmaya kulak asmıyor ve kendini dolabın dışına atmak için can atıyordu.

"Bir kelime daha söylemektense Jeremiah'ya çığlık atarım! Ona seslenirim, Arthur, benimle konuşmaya çalışmaktan vazgeçmezsen. Şimdi, ona seslenmeden evvel söyleyeceğim son laf şu: Sen kendi namına o iki kurnazın haklarından gelmeyi becerirsen (ki gelebilmen lazım, eve ilk döndüğünde sana dediğim gibi, zira benim gibi hayatından endişe edecek kadar uzun yıllar burada yaşamadın) o zaman beni yüzleştir ve bana de ki, Affrey, rüyalarından bahset, de! Belki o vakit onları söylerim!"

Kapının kapatılması, Arthur'un cevap vermesine engel oldu. Jeremiah'nın bıraktığı yerlerine geçtiler; Clennam da o yaşlı beyefendi geri gelirken öne çıkıp yanlışlıkla mumu söndürdüğünü bildirdi. Bay Flintwinch koridordaki lambadan mumu yakarken baktı ve biraz önce konuştuğu kişiyle ilgili görgülü sessizliğini korudu. Belki de asabi kişiliği ziyaretçinin kendisine verdiği bir iç sıkıntısının telafi edilmesini istiyordu; ne olursa olsun, karısını önlüğünü kafasına örtmüş halde görmek onu o kadar sinirlendirdi ki kadına saldırdı ve örtülü burnunu başparmağıyla işaretparmağı arasında yakalayarak olanca gücüyle büktü.

Artık kalıcı olarak ağırlaşmış olan Flora, Arthur'u ev teftişinden azat etmedi ve çatı katındaki eski yatak odasına kadar götürdü. Arthur'un düşünceleri teftiş gezisinin dışındaki şeylerle meşguldü, yine de o anda özellikle dikkatini çeken ve sonraları da hatırladığı şeyler vardı: evin havasızlığı ve darlığı; üst katlarda yerdeki tozda ayak izlerini bırakmaları, odalardan birinin kapısının açılmaya direnmesi ve bunun Affrey'nin içeride biri saklanıyor diye haykırmasına neden olması, biri var mı diye odanın aranmasına ve kimsenin bulunamamasına rağmen buna inanmaya devam etmesi. En sonunda annesinin odasına döndüklerinde, kadını örtülü elini yüzüne siper ederek, ateşin başında duran Pederşah'a hitaben alçak tonda konuşurken buldular. İçeri girerlerken adam onlara döndü ve mavi gözleri, cilalı başı ve ipeksi bukleleri, söylediklerine muazzam bir değer ve hemcinslerine karşı sonsuz bir sevgi kattı: "Demek müesseseyi – müesseseyi – müesseseyi geziyordunuz!"

Belki bu tek başına bir şefkat ya da bilgelik cevheri değildi, ama adam bunu öyle her ikisiymiş gibi sunmuştu ki insan aklında bulundurmak istiyordu.

Bölüm XXIV
Uzun Bir Günün Akşamı

O ünlü adam ve büyük ulusal süs, Bay Merdle, parıltılı yolunda yürümeye devam etti. Cemiyete, ondan bu kadar çok para kazanmak gibi takdire şayan bir hizmette bulunan birinin avam olarak kalması kabul edilemez bir şeydi. Bir baronetlikten bahsediliyordu; sıksık bir unvan lafı geçiyordu. Rivayetlere bakılırsa Bay Merdle altın yüzünü baronetlikten çevirmiş; Lord Decimus'a baronetliğin kendisi için yetersiz olacağını açıkça ima etmiş, "Hayır, ya bir soyluluk unvanı olsun ya da düz Merdle kalsın," demişti. Rivayetlere bakılırsa, bu da Lord Decimus'un onun gibi yüce bir şahsın batabileceği bir şüpheler batağına çenesine kadar batmasına neden olmuştu. Zira kendileri de oluşum halinde bir grup olarak Barnacle'lar, o tür ayrıcalıkların kendilerine ait olduğu fikrine sahipti. Bir asker, denizci ya da avukatasoylu unvanı verildiğinde, ailenin kapısından içeri girmesine şöyle bir tenezzül edilir, sonra kapı hemen kapatılırdı. Bu izlenimin oluşmasında dertli Decimus'un da kendi kalıtsal payına sahip olduğu (söylentiye göre) yetmezmiş gibi, o usta ruhunkiyle çarpışan, sıraya alınmış bir dizi Barnacle iddiasından da haberdardı.

Doğru ya da yanlış, Rivayetler çok meşguldü; Lord Decimus ise zorluğun içinden azametle çıkarken ya da çıkması gerekirken, birçok umumi vesilede, bir azman cümleler ormanında koşturan bir fil gibi Bay Merdle'ı Dev Teşebbüs, İngiltere'nin Serveti, Esneklik, Kredi, Sermaye, Refah ve her türlü nimet olarak hortumunda sallayarak boy gösterdi.

O eski tırpan o kadar sessizce biçmeyi sürdürdü ki, iki İngiliz kardeşin Roma'daki yabancılar mezarlığında bir lahde defnedilmesinden sonra üç ay hiç fark edilmeden, su gibi akıp geçmişti. Bay ve Bayan Sparkler kendi evlerine yerleşmişlerdi: Burası biraz Tite Barnacle tarzında, tam bir kullanışsızlık emsali, daimi olarak evvelki günün çorbasının ve fayton atlarının kokusuna sahip, ama zümrenin tam merkezinde olduğu için son derece pahalı küçük bir malikâneydi. Bu kıskanılacak (ve gerçekten birçok insanın da kıskandığı) meskende, Kuryenin ölüm haberleriyle gelmesi sonucunda faal düşmanlıklar askıya alınmadan hemen önce, Bayan Sparkler bir an önce göğsün yıkımına başlamak niyetindeydi. Duygusuz biri olmayan Bayan Sparkler,

haberleri alınca şiddetli bir teessür patlamasıyla tepki vermiş, on iki saat süren bu sürecin sonunda yasının denetimini ele almak ve onun Merdle'ın yasına dönüşmesini engelleyecek her türlü önlemi almak için kendini toparlamıştı. O zaman birden fazla seçkin ailenin üzerine bir kasvet çökmüştü (en kibar istihbarat kaynaklarına göre) ve Kurye geri dönmüştü.

Bay ve Bayan Sparkler baş başa üzüntüyle yemek yemişler, Bayan Sparkler oturma odasındaki kanepeye uzanmıştı. Sıcak yazın bir pazar akşamıydı. Her zaman için iyileşmez bir soğuk algınlığı varmış gibi tıkanık ve kapalı olan, oturmanın münasip olduğu zümrenin tam merkezindeki ikametgâhları o akşam özellikle boğucuydu.

Kilisenin çanları, sokakların melodisiz yankıları arasında çınlayarak dolaşmak için ellerinden geleni artlarına koymamış, ışıklı pencerelerinin sarısı gri karanlıkta yok olmuş, mat siyahlıkta ölüp gitmişti. Bayan Sparkler, kanepesine uzandığında açık penceredeki muhabbet çiçeği saksılıklarının üzerinden görülen dar sokağın manzarasından sıkılmıştı. Bayan Sparkler, kocasının balkonda durduğu yerdeki başka bir pencereye baktığında gördüğü manzaradan da sıkılmıştı. Bayan Sparkler, kendini yas halinde gördüğünde bu manzaradan dahi sıkılıyordu; her ne kadar, doğal olarak, diğer ikisinden sıkıldığı kadar olmasa da.

"Bu bir kuyuda yatmak gibi bir şey," dedi Bayan Sparkler, pozisyonunu huysuz hareketlerle değiştirerek. "Olur şey değil, Edmund, söyleyecek bir şeyin varsa söylesene!"

Bay Sparkler içtenlikle, "Söyleyecek hiçbir şeyim yok bir tanem," diyebilirdi. Ama aklına böyle bir hazırcevaplık gelmediğinden, onun yerine balkondan içeri girip karısının kanepesinin yanında durmakla yetindi.

"Aman Tanrım, Edmund!" dedi Bayan Sparkler, hâlâ huysuz tavırlarla, "resmen muhabbet çiçeğimi burnuna sokuyorsun! Lütfen yapma!"

Bay Sparkler dalgınlıkla –belki de çoğunlukla bu ifadeden anlaşılandan daha akıl yoksunu bir dalgınlıkla– elindeki fışkını söz konusu suçu işlemenin eşiğine gelecek kadar şiddetle koklamak üzereydi. Gülümsedi, "Affınızı dilerim, canım," dedi ve fışkını pencereden dışarı attı.

"O pozisyonda kalarak başımın ağrımasına sebep oluyorsun, Edmund," dedi Bayan Sparkler, bir dakika sonra gözlerini ona kaldırarak. "Bu ışıkta o kadar sinir bozucu derecede iri görünüyorsun ki. Lütfen otur."

"Elbette hayatım," dedi Bay Sparkler ve aynı yerde bir sandalyeye oturdu.

"En uzun günün geçmiş olduğunu bilmeseydim," dedi Fanny, sıkıntıyla esneyerek, "bugünün en uzun gün olduğundan emin olurdum. Hiç böyle bir gün tecrübe etmemiştim."

"Bu yelpaze sizin mi, aşkım?" diye sordu Bay Sparkler, bir yelpaze alıp ona sunarak.

"Edmund," dedi kansı, daha da bıkkın bir halde, "aptalca sorular sorma, yalvarıyorum. Benden başka kimin olabilir?"

"Evet, ben de öyle düşünmüştüm," dedi Bay Sparkler.

"O zaman sormamalısın," diye tersledi Fanny. Kısa bir süre sonra kanepesinde döndü ve haykırdı: "Aman Tanrım, Aman Tanrım, bu kadar uzun bir gün görmedim!" Az sonra yavaşça kalktı, yürüdü ve geri döndü.

"Hayatım," dedi Bay Sparkler, aklına gelen değişik bir fikirle yanıp sönerek, "herhalde kurtlanmış olmalısınız."

"Öf, kurtlanmış!" diye tekrarladı Bayan Sparkler. "Başlama."

"Tapılası sevgilim," diye ısrar etti Bay Sparkler, "aromatik sirkenizi kullanın. Sık sık annemin kullandığını görüyorum ve galiba ona iyi geliyor. Ve o, farkında olduğuna eminim, çok şahane bi kadındır, kafası da yerinde..."

"Ah, Tanrım!" diye inledi Fanny, yeniden asabileşerek. "Sabredilecek gibi değil! Bugün dünyada görülmüş en sıkıcı gün, eminim."

Kadın odada dolanıp dururken Bay Sparkler uysalca onu izliyor ve biraz da korkmuş gibi görünüyordu. Birkaç ıvır zıvırı sağa sola fırlattıktan ve üç pencerenin her birinden kararmakta olan sokağa baktıktan sonra kanepesine geri döndü ve kendini minderlere attı.

"Şimdi Edmund, buraya gel! Biraz daha yaklaş, zira yelpazemle sana dokunabilmek istiyorum ve biraz daha yaklaş ki söyleyeceklerim daha tesirli olsun. Bu kadar yeter. Kâfi derecede yaklaştın. Öf, öyle iri görünüyorsun ki!"

Bay Sparkler durumdan ötürü özür diledi, elinde olmadığını mazeret gösterdi ve kimin arkadaşlarından söz ettiğine pek değinmeden, "arkadaşlar arasında," ona Quinbus Flestrin,[1] Ufaklık ya da Genç Adam Dağı gibi isimler taktıklarını söyledi.

---

[1] Jonathan Swift'in *Gulliver'in Seyahatleri* romanında (1726) Liliput halkının Gulliver'e verdiği isim –çn.

"Daha önce bana söylemeliydin," diye şikâyet etti Fanny.

"Hayatım," dedi Bay Sparkler, hoşnut olmuş gibiydi, "sizi alakadar edeceğini bilseydim mutlaka söylerdim."

"Tamam! Tanrı aşkına, konuşma artık," dedi Fanny. "*Ben* konuşmak istiyorum, kendim. Edmund, artık yalnız olmamalıyız. Ben, bu akşam yaşadığım korkunç depresyon haline geri dönmeme mâni olacak tedbirler almalıyım."

"Hayatım," dedi Bay Sparkler, "herkesin bildiği gibi çok şahane, kafası da yerinde bir..."

"Öf! *Yeter* artık!" diye bağırdı Fanny.

Bay Sparkler bu ünlemin enerjisinden ve karısının kanepeden bir fırlayıp bir kendini geri atmasından öyle altüst olmuştu ki bir açıklama yapacak hale gelmesi için birkaç dakika geçmesi gerekti:

"Demek istediğim, hayatım, herkes Cemiyette parlamak üzere hazırlandığınızı biliyor."

"Cemiyette parlamak için hazırlanmışım," dedi büyük bir asabiyetle. "Tabii ya! Sonra ne oluyor? Zavallı Papişimin ve zavallı amcamın ölümünün şokunu hâlâ atlatamıyorum –her ne kadar ikincisinin mesut bir kurtuluş olduğunu kendimden saklayamasam da, zira düzgün görünümlü değilsen, ölmen çok daha iyi olur–"

"Beni ima etmiyorsunuz, değil mi aşkım?" diye araya girdi Bay Sparkler acizane.

"Edmund, Edmund, insanı aziz olsa tüketirsin. Apaçık amcamdan bahsettiğim belli değil mi?"

"Bendenize öyle bir ifadeyle baktınız ki, sevgili kızım," dedi Bay Sparkler, "biraz tedirgin oldum. Teşekkür ederim, aşkım."

"Şimdi iyice sıktın beni," dedi Fanny, yelpazesini bıkkınlıkla fırlatarak, "ben yatmaya gidiyorum."

"Ne olur yapmayın," diye yalvardı Bay Sparkler. "Biraz daha oturun."

Fanny epey daha oturdu. Gözleri kapalı vaziyette sırtüstü uzanarak, tüm dünyevi olaylardan tamamen vazgeçmiş gibi kaşlarını umutsuz bir ifadeyle kaldırdı. Bir süre sonra gözlerini tekrar açtı ve öncesinde en ufak bir uyarı vermeden, kısa ve keskin bir tavırla devam etti:

"O zaman ne olacak diyorum! Ne olacak? Eh, Cemiyette en çok parlayabileceğim yerde bulunuyorum ve Cemiyette parlamak için icap eden en ciddi sebeplere sahibim; tam o esnada kendimi, bir dereceye kadar Cemiyete girmekten men eden bir vaziyette buluyorum. Rezalet yani!"

"Hayatım," dedi Bay Sparkler. "Bunun sizi evde tutması şart değil."

"Edmund, gülünç mahluk," diye karşılık verdi Fanny, büyük bir öfkeyle, "zannediyor musun ki körpe ve şahsi cazibeden hiç de mahrum olmayan bir kadın, böyle bir zamanda diğer her bakımdan kendisinden aşağı olan bir kadına karşı yarışmaya kalkabilir? Böyle zannediyorsan aptallığın sınırsız demektir."

Bay Sparkler o hadisenin "aşılmış olabileceğini" düşündüğünü söyledi.

"Aşılmış mı!" diye tekrarladı Fanny, ölçülmez bir aşağılamayla.

"Bir süre için," diye teslim etti Bay Sparkler.

Bayan Sparkler, fark etmeden son zayıf öneriyi cevaplandırarak acı acı hakikaten çok kötü olduğunu ve mutlak surette insanın kendisini öldürmesine yeteceğini söyledi.

"Bununla birlikte," dedi kişisel mazlumluk duygusundan biraz kurtulunca, "ne kadar tahrik edici, ne kadar zalim görünürse görünsün, zannedersem teslim olmak lazım."

"Bilhassa bekleneceği gibi," dedi Bay Sparkler.

"Edmund," dedi karısı, "sana elini uzatıp şereflendirmiş bir kadına, hem de zor bir vaziyetteyken, hakaret etmeye kalkışmaktan başka yapacak daha münasip bir şeyin yoksa bence *sen* gidip yat!"

Bay Sparkler bu suçlamadan çok etkilendi ve son derece dokunaklı bir şekilde özür diledi. Özrü kabul edildi, ancak Bayan Sparkler kanepenin diğer tarafına geçmesini ve perdenin yanına oturarak kendini sakinleştirmesini istedi.

"Şimdi, Edmund," dedi kadın, yelpazesini açıp ona kol mesafesinden dokunarak, "her zamanki gibi sıkıcı sıkıcı konuşmaya başladığında sana söylediğim şuydu: Artık yalnız kalmamamız için tedbir alacağım ve şartlar benim tatminkâr olmama mâni olduğu zamanlarda şu ya da bu insanların daima burada bulunmasını sağlayacağım; zira hakikaten böyle bir gün daha geçirmeye tahammül edemem ve etmeyeceğim."

Bay Sparkler'ın bu plana ilişkin duyguları ise kısaca, kafası yerinde bir düşünce sanki, idi. "Aynca," diye ekledi, "biliyorsunuz ki yakında kız kardeşiniz de..."

"Sevgili Amy, evet!" diye haykırdı Bayan Sparkler, şefkatle içini çekerek. "Canım küçük şey! Tabii tek başına Amy yeterli olmaz."

Bay Sparkler tam sorgularmış gibi, "Olmaz mı?" diyecekti ki tehlikeyi gördü ve onayladı: "Hayır, hayatım, hayır, o tek başına yetmez."

"Hayır, Edmund. Zira o sakin karakterli, kıymetli çocuğun faziletleri bir kontrast icap ettirdiği gibi, doğru renklerinin ortaya çıkması ve insanın bunlarda sevecek bir şey bulması için etraflarında hayat ve hareket de olması lazım. Lakin birden fazla yönden tahrik edilmeye ihtiyacı var."

"İşte öyle," dedi Bay Sparkler. "Tahrik edilmeye."

"Lütfen şunu yapma, Edmund! Söyleyecek asgari bir şeyin olmadan insanın lafını kesme alışkanlığın dikkatimi dağıtıyor. Bundan kurtulmalısın. Amy'den bahsetmişken; zavallı küçüğüm, Papişe sadakatle bağlıydı ve hiç şüphesiz kaybına çok ağlamış ve yasını tutmuştur. Ben de tuttum. Ben de korkunç hissettim. Ancak Amy şüphesiz daha fazla hissetmiş olmalı, her zaman hadise mahallinde ve son saatlerinde de zavallı sevgili Papişle birlikte olduğı için, ben maalesef yoktum."

Burada Fanny ağlamak için durdu ve "Sevgili, sevgili Papiş! Hakikaten ne beyefendi adamdı! Zavallı amcanın tam tersi!" dedi. Sonra, "Benim küçük tatlı fareciğimin o zor zamanların tesirinden kurtulması için tahrik edilmesi icap edecek," diye devam etti, "ayrıca, Edward'ın hastalığı esnasında uzun süre ona bakmak zorunda kalmasının tesirlerinden de, ki bu bakım işi de henüz bitmedi, hatta uzun süre daha devam edebilecek ve bu arada zavallı sevgili babamın bütün işlerini halletmemize mâni olarak hepimize sıkıntı yaratıyor. Neyse ki buradaki acentalarındaki evrakların hepsi Tanrı'nın inayetiyle mühürlenip kilit altına alınmış olduğundan –Papiş İngiltere'ye geldiğinde öyle bırakmış– bu işler kardeşim Edward'ın yeterince iyileşip Sicilya'dan buraya gelmesini ve icra mı, ifa mı, her ne yapılacaksa yapmasını bekleyebilecek kadar halledilmiş vaziyette."

"Onu iyileştirmek için daha iyi bir hemşire bulunamazdı," diye cüretkâr bir kanaat bildirdi Bay Sparkle.

"Hayret, fakat seni haklı bulabilirim," dedi karısı, gözkapaklarını tembel bir edayla çok hafifçe ona doğru çevirerek (çoğunlukla odadaki mobilyalara hitap ediyordu), "ve dediğini kabul edebilirim. Onu kendine getirecek daha iyi bir hemşire bulunamazdı. Sevgili çocuğumun aktif bir zekâya biraz yorucu geldiği zamanlar olur, lakin bir hemşire olarak tam bir Mükemmelliktir. Amy'lerin en iyisidir!"

Biraz önceki başarısından dolayı atılganlaşan Bay Sparkler, "Edward," dedi, "çok sağlam boğuşmuştu."

"Boğuşmak, Edmund," diye cevap verdi Bayan Sparkler, "hastalandı manasına gelen argo bir kelime ise, evet. Değilse, Edward'ın kız kardeşine hitap ettiğiniz barbarca lisan hakkında kanaat beyan edemem. Ya gece gündüz Roma'ya yolculuk ederken –ki yine de zavallı Papişi ölmeden evvel görmek için geç kalmıştı– ya da tamamen başka hastalıklı birtakım sebeplerle sıtma ateşine yakalandığı muhakkak, kastettiğin buysa eğer. Aynı şekilde, son derece dikkatsiz yaşaması da onu hakikaten çok kötü bir hedef haline getirmiştir."

Bay Sparkler, Yellow Jack ile West Indies'de bulunan bazı arkadaşlarımızın durumuna benzer bir vaka olduğunu düşünüyordu. Bayan Sparkler yine gözlerini kapattı ve West Indies ve Yellow Jack'te bulunan arkadaşlarımızı düşünmeyi reddetti.

Göz kapaklarını açınca, "O halde, Amy'nin," diye devam etti, "son derece sıkıcı ve sıkıntılı haftaların tesirinden kurtarılması lazım. Ve son olarak da, kalbinin dibinde olduğunu çok iyi bildiğim aşağılık bir temayülden de kurtarılması icap edecek. Bana ne olduğunu sorma, Edmund, zira sana söylemeyi reddetmeliyim."

"Sormayacağım, hayatım," dedi Bay Sparkler.

"Yani tatlı çocuğumda meydana çıkarınam icap eden bir sürü şey var," diye devam etti Bayan Sparkler, "ve onun yanımda olması için sabredemiyorum. Sevimli ve sevgili küçük iyilik meleğim benim! Zavallı Papişin işlerine gelince, onların halledilmesi mevzusuna alakam da çok bencilce değil. Papiş evlendiğimde bana gayet cömert davrandı ve beklentim çok az, hatta hiç yok. Bayan General'e miras bırakmasına hükmedilecek bir vasiyette bulunmamış olsun, bana yeter. Sevgili Papiş, sevgili Papiş."

Tekrar ağladı, ama Bayan General güçlendirici şurup gibiydi. Adının geçmesi, kısa bir süre sonra gözyaşlarını silmesine ve şöyle demesine neden oldu:

"Edward'ın hastalığı esnasında son derece cesaret verici bir vaziyet, düşündükçe şükretmeme, aklının başında ve ruhunun yerinde olduğuna dair –her halükârda zavallı Papişin ölümüne kadar– büyük bir güven duymama sebep olan şey Edward'ın derhal Bayan General'in parasını ödeyip onu evden göndermesi oldu. Onu alkışlıyorum. Bu kadar kısa sürede, tam olarak benim yapacağımı yaptığı için onu birçok hususta affedebilirim!"

Bayan Sparkler memnuniyetinin doruğunda parıldarken kapı peş peşe iki kez vuruldu. Çok garip bir vuruştu; zayıfça, sanki gürültü edip

dikkat çekmemek istermiş gibi. Uzundu, sanki vuran şahsın kafası dalgındı ve durmayı unutuyordu.

"Allooov!" dedi Bay Sparkler. "Kim o?"

"Amy ve Edward haber vermeden gelmiş olamaz!" dedi Bayan Sparkler. "Dikkat et."

Oda karanlıktı, ama lambalardan dolayı sokak daha aydınlıktı. Balkonundan aşağıyı gözetleyen Bay Sparkler'ın kafası o kadar havaleli ve ağır görünüyordu ki her an dengesi bozulup aşağıdaki bilinmeyeni dümdüz edebilirdi.

"Bir adam," dedi Bay Sparkler. "Kim olduğunu göremiyorum, ama dur!" Bu ikinci düşünce üzerine balkona tekrar çıktı ve bir kez daha baktı. Kapı açılırken geri döndü ve "velisinin silindirini" tanıdığına inandığını söyledi. Yanılmıyordu, çünkü hemen ardından elinde silindir şapkasıyla velisi göründü.

"Mumları yakalım!" dedi Bayan Sparkler, karanlık için bir mazeret olarak.

"Benim için kâfi derecede aydınlık," dedi Bay Merdle.

Mumlar geldiğinde Bay Merdle kapının arkasında durmuş, dudaklarını yoluyordu. "Size bir uğrayayım demiştim," dedi adam. "Şu esnada bilhassa çok meşgulüm ve yürüyüşe çıkmışken size de bir uğrayayım dedim."

Frak giymişti, bu nedenle Fanny ona nerede yemek yediğini sordu.

"Eh," dedi Bay Merdle, "belirli bir yerde yemek yemedim esasında."

"Tabii ki yediniz, değil mi?" dedi Fanny.

"Ah, hayır, yemek yedim diyemem," dedi Bay Merdle.

Elini sarı alnından geçirmiş ve pek emin değilmiş gibi düşünmüştü. Bir şeyler yemesi teklif edildi.

"Hayır, teşekkür ederim," dedi Bay Merdle, "aç değilim. Bayan Merdle'la birlikte dışarıda yiyecektim. Lakin kendimi akşam yemeğine çıkmaya istekli hissetmeyince, arabaya binerken Bayan Merdle'ı kendi başına bırakıp bir yürüyüş yapmaya karar verdim."

Çay ya da kahve ister miydi?

"Hayır, teşekkürler," dedi Bay Merdle. "Kulübe uğradım ve bir şişe şarap aldım."

Ziyaretinin bu anında Bay Merdle, Edmund Sparkler'ın kendisine sunduğu ve o ana kadar, hayatında ilk kez bir çift paten takmış ve adım atmaya karar veremeyen bir adam gibi yavaşça önüne itekleyip

durduğu sandalyeye oturdu. Sonra şapkasını onun yanındaki başka bir sandalyeye koydu ve sanki altı metre derinliğindeymiş gibi içine bakarak tekrarladı: "Size bir uğrayayım dedim."

"Bizim için bir iltifat," dedi Fanny, "zira siz uğrayan cinsten bir adam değilsiniz."

"Hayır, hayır," diye cevap verdi, o sırada kendi kendini ceketinin kollarından yakalamış, gözaltına alıyordu. "Hayır, uğrayan cinsten bir adam değilim."

"Çok işiniz var," dedi Fanny. "Çok işiniz varsa, iştahınızı kaybetmek sizin için çok ciddi bir şey ve alakadar olmak icap eder. Hastalanmamalısınız."

"Ha! Ben gayet iyiyim," diye cevapladı Bay Merdle, bunu biraz düşündükten sonra. "Ben her zaman olduğum kadar iyiyim. Kâfi derecede iyiyim. Arzu ettiğim kadar iyiyim."

Çağın usta zihni, her zaman kendisi hakkında söyleyecek mümkün olduğunca az şeyi olan ve onu söylemekte büyük zorluk yaşayan bir zihin olma özelliğine sadık kalarak tekrar sessizleşti. Bayan Sparkler usta zihnin daha ne kadar kalmak istediğini merak etmeye başladı.

"Geldiğinizde zavallı Papişten bahsediyordum, efendim."

"Ah! Ne tesadüf," dedi Bay Merdle.

Fanny bunu anlamadı, ancak konuşmayı sürdürmesi gerektiğini hissetti. "Diyordum ki," diye devam etti, "kardeşimin hastalığı Papişin mülkünün tetkik ve tasnif işlerini geciktirdi."

"Evet," dedi Bay Merdle. "Evet. Bir gecikme oldu."

"Mühim bir şey değil, tabii," dedi Fanny.

"Değil," diye itiraf etti Bay Merdle, odanın o bölgesindeki kornişin saçaklarını inceledikten sonra, "mühim bir şey değil tabii."

"Benim tek endişem," dedi Fanny, "Bayan General'in bir şey almaması."

"Hiçbir şey almayacak," dedi Bay Merdle.

Fanny adamın bu görüşünü ifade etmesinden memnuniyet duydu. Bay Merdle dibinde bir şey görmüş gibi şapkasının derinliklerine bir süre baktıktan sonra düşünceli bir şekilde saçlarını ovaladı, ardından yavaş yavaş son ifadesine teyit edici sözler ekledi: "Ah, efendim, hayır. O değil. İhtimal dışı."

Konu da Bay Merdle da tükenmiş gibiydi, bunun üzerine Fanny kendisine sordu: Eve giderken Bayan Merdle ve arabasıyla buluşup mu gidecekti?

"Hayır," diye cevap verdi, "en kısa yoldan gideceğim ve Bayan Merdle..." Burada kendi el falına bakıyormuş gibi her iki elinin avuçlarını gözden geçirdi, "... o kendi başının çaresine bakacak. Becereceğinden eminim.

"Muhtemelen," dedi Fanny.

Sonra uzun bir sessizlik oldu. Bu sırada Bayan Sparkler yine kanepede uzanarak gözlerini kapattı ve önceki gibi dünyevi işlerden uzaklaştığını belli edecek şekilde kaşlarını kaldırdı.

"Ancak," dedi Bay Merdle, "hem sizi hem de kendimi oyalıyorum. Bir uğrayayım demiştim, tamam mı?"

"Zevk duyduk, efendim," dedi Fanny.

"O zaman bana müsaade," diye ekledi Bay Merdle ayağa kalkarken. "Bana bir çaku ödünç verebilir misiniz?"

Fanny gülümseyerek, kendisini bir mektup yazmaya bile nadiren ikna edebilen birisi olarak, Bay Merdle gibi muazzam bir işadamına ödünç bir şey vermesinin tuhaf bir şey olduğunu söyledi. "Değil mi?" diyerek kabul etti Bay Merdle, "Fakat yine de istiyorum. Ortalıkta düğünden kalma şeyler vardır, hani içinde makas, cımbız falan olan. Yarın geri veririm."

"Edmund," dedi Bayan Sparkler, "oradaki hüçük masamın üstünde duran sedef kaplı kutumu aç (şimdi, çok dikkat et, yalvarırın ve istirham ederim, çünkü öyle sakarsın ki) ve içindeki sedef saplı çakıyı Bay Merdle'a ver."

"Teşekkür ederim," dedi Bay Merdle, "ama daha koyu renk saplısı varsa zannedersem onu tercih ederim."

"Bağa?"

"Teşekkür ederim," dedi Bay Merdle. "Evet. Zannedersem bağayı tercih ederim."

Edmund buna göre bağa kaplı kutuyu açma talimatı aldı ve Bay Merdle'a bağa saplı çakıyı verdi. Karısı da usta ruha zarif bir edayla şunları söyledi:

"Mürekkep bulaştırırsanız sizi affederim."

"Mürekkep bulaştırmayacağımı taahhüt ederim," dedi Bay Merdle.

Şanlı ziyaretçileri ardından ceketinin manşonunu uzattı ve bir an için Bayan Sparkler'ın elini, bilezik ve ne varsa her şeyi defnetti. Kendi elinin nereye büzüldüğü meçhuldü, ama Bayan Sparkler'ın dokunma duyusundan değerli bir Chelsea Gazisi veya Greenwich Emeklisi kadar uzaktı.

Adam dışarı çıkarken Fanny bunun nihayet sona eren en uzun gün olduğuna ve kendisi kadar, budalalar ve hantal insanlar tarafından böylesine yıpratılmış, kişisel çekicilikten asla yoksun olmayan bir kadın daha olmadığına tamamen ikna olmuş bir halde biraz temiz hava almak için balkona çıktı. Gözleri küskünlükle yaşarmış ve gözlerindeki yaşlar, caddeden aşağı yürüyen efsanevi Bay Merdle'ın birkaç şeytanın eline geçmişçesine zıplıyor, vals yapıyor ve kıvırtıyormuş gibi görünmesine neden olmuştu.

Bölüm XXV
Başkâhya, Resmi Taahhütünden İstifa Ediyor

Yemek partisi yüce Hekimin yerindeydi. Baro oradaydı ve tam gücündeydi. Ferdinand Barnacle oradaydı ve en ilgi çekici halindeydi. Hekim hemen hiçbir yaşam tarzının yabancısı değildi ve Piskopostan bile daha sıklıkla yaşamın daha karanlık yerlerinde bulunurdu. En hoş mahluk ve son derece tatlı bir insan olarak üzerine titreyen

pırıltılı Londra kadınları vardı, hayatım, ki bu kadınlar o düşünceli gözlerin daha birkaç saat önce neler görmüş ya da o sakin endamın kimlerin yataklarının yanında veya hangi çatıların altında durmuş olduğunu bilseler şok geçirirlerdi. Ama Hekim sakin bir adamdı ve ne kendi borusunu ne de başkalarının borusunu öttürürdü. Birçok harika şey görür ve işitir, hayatını çok sayıda uzlaşmaz ahlaki çelişkinin içinde geçirirdi; ama merhametinin eşitliği, şifanın İlahi Efendisininkinden bile daha hassastı. Yağmur gibi, sinagog veya sokak köşesi demeden elinden gelen her iyiliği yaparak adillerin ve adaletsizlerin arasından geçerdi.

Ne kadar sessizce taşınırsa taşınsın, büyük bir insanlık tecrübesine sahip kişilerin mutlaka böyle bir bilginin varlığına özel bir ilgisi vardır; Hekim de çekici bir adamdı. Sırrı hakkında hiçbir fikri olmayan ve "Gelin, bakın ben ne görüyorum!" gibi münasebetsiz bir teklifi işitseler şoka girecek en narin beyefendiler ve hanımefendiler bile onun cazibesini kabul ederdi. Onun bulunduğu yerde gerçek bir şey bulunurdu. Ve yarım tutam gerçeklik bile, herhangi bir nadir doğal ürünün küçücük bir parçası gibi muazzam miktarda seyrelticiye çeşni katar.

Bu nedenle Hekimin küçük yemek davetleri insanları daima en az alışılmış ışıkların altında gösterirdi. Misafirler kendi kendilerine, farkında olarak ya da olmayarak, "İşte bizi olduğumuz gibi tanıyan, bazılarımızı her gün peruklarımız ve boyalarımız olmadan kabul eden, her ikisinin de kontrolü elimizden gittikten sonra zihinlerimizin gezinmelerini işiten ve yüzlerimizin yapmacıksız ifadelerini gören bir adam; onunla beraber gerçeğe az da olsa yaklaşabiliriz, zira adam zaten sırtımızı yere getirdi ve fazlasıyla güçlü," derlerdi. Dolayısıyla Hekimin misafirleri yuvarlak masasına o kadar şaşırtıcı bir şekilde doluşurdu ki neredeyse doğal olurlardı.

Baronun insanlık olarak adlandırılan o jüri yığını hakkındaki bilgisi ustura kadar keskindi; yine de ustura çoğunlukla elverişli bir enstrüman değildir ve Hekimin sade, parlak neşteri, daha az keskin olsa da çok daha geniş amaçlara uyarlanabilirdi. Baro insanların avanaklıklan ve arabozanlıkları hakkında her şeyi biliyordu; ama Hekim ona insanların içindeki merhamet ve sevgiye dair Westminster Salonu ve tüm çevresinde yetmiş yılda bulacağından daha fazlasını bir haftalık turunda gösterebilirdi. Baro bundan hep şüphelenmişti ve belki de teşvik etmekten memnuniyet duyuyordu (çünkü dünya gerçekten de büyük bir

Mahkeme olsaydı, Adli Yılın biteceği günü iple çekerdi) ve bu yüzden Hekimi sever ve diğer herkes kadar saygı duyardı.

Bay Merdle'ın yokluğu masada bir Banquo sandalyesi[1] bırakmıştı, ama orada olsaydı ancak Banquo kadar fark yaratırdı ve sonuçta bir kayıp sayılmazdı. Westminster Salonunda bin bir çeşit ıvır zıvır toplayan Baro, son zamanlarda Merdle rüzgârının ne tarafa estiğini anlamak için vaktinin çoğunu orada geçiriyor olsa bir kuzgunun da yapacağı gibi çok miktarda samanı toplayıp çevreye saçmıştı. Şimdi Bayan Merdle'la şahsen bu konuyla ilgili ufak bir konuşma yapıyordu; tabii iki camlı gözlüğü ve jüri eğilmesiyle, o kendisi hanımefendiye yanaşmıştı.

"Belli bir kuş," dedi Baro, bu sanki saksağandan başka bir kuş olamazmış gibi görünüyordu, "son zamanlarda biz avukatlar arasında bu diyarın unvanlı şahsiyetlerine bir ilave olacağını fısıldıyor."

"Sahi mi?" dedi Bayan Merdle.

"Evet," dedi Baro. "Kuş bizimkinden çok farklı kulaklara fısıldamıyor mu, güzel kulaklara?" Bayan Merdle'ın en yakın küpesine manalı manalı baktı.

"Benim kulaklarımı mı kastediyorsunuz?" diye sordu Bayan Merdle.

"Güzel dediğim zaman," dedi Baro, "daima sizi kastederim."

"Bence siz hiçbir şey kastetmiyorsunuz," diye cevap verdi Bayan Merdle (hoşnutsuz da değildi).

"Ah, acımasızca bir haksızlık!" dedi Baro. "Lakin, kuş..."

"Dünyada haberleri en son işiten ben oluyorum," diye belirtti Bayan Merdle, müstahkem mevkiini umursamazca düzeltirken. "Kim o?"

"Sizden ne şahane bir şahit olurdu!" dedi Baro. "Hiçbir jüri (eğer körlerden toplamamışsak) kötü bir şahit olsaydınız bile size karşı koyamazdı, halbuki öyle iyi bir şahit olurdunuz ki!"

"Neden, maskara adam?" diye sordu Bayan Merdle gülerek.

Baro ikili gözlüğünü kendisiyle göğsün arasında toplu tezahürat yapar gibi üç ya da dört kere sallayarak en imalı vurgusuyla sordu: "Ben kadınların en zarif, en edepli ve en cazibelisine, birkaç hafta ya da birkaç gün sonra ne diyeceğim?"

"Kuşunuz ona ne diyeceğinizi söylemedi mi?" dedi Bayan Merdle. "Lütfen yarın sorun ve bir sonraki görüşmemizde ne dediğini bana söyleyin."

---

[1] Shakespeare'in *Macbeth*'inde, Macbeth oturması için sunulan sandalyede öldürdüğü Banquo'nun hayaletini görür –çn.

Bunlar aralarında bir miktar daha benzer minvalde hoşbeşe yol açtı; ama Baro tüm açıkgözlüğüne rağmen onlardan bir şey çıkaramadı. Öte yandan Hekim Bayan Merdle'ı arabasına kadar geçirip kadının pelerinini giymesini beklerken her zamanki sakin dolaysızlığıyla belirtileri sordu.

"Sormama müsaade ederseniz," dedi, "Merdle hakkında söylenenler doğru mi?"

"Sevgili doktorum," dedi, "neredeyse benim size soracağım soruyu siz bana soruyorsunuz."

"Bana mı soracaktınız? Neden bana?"

"Hakikaten eminim ki bence Bay Merdle herkesten ziyade size itimat ediyor."

"Aksine, bana hiçbir şey söylemiyor, işle ilgili bile. Herhalde konuşulanları işitmişsinizdir?"

"Elbette. Lakin Bay Merdle'ı bilirsiniz, ne kadar ketum ve ağzı sıkıdır. Sizi temin ederim ki bunun temelinin ne olabileceğine dair hiçbir fikrim yok. Hakikat olmasını tercih ederdim; size neden inkâr edeyim? Bilseydim size söylerdim."

"Haklısınız," dedi Hekim.

"Fakat hepsi mi hakikat, kısmen mi yoksa tamamen yanlış mı, bilemem. Bu son derece akıl kurcalayan bir vaziyet, son derece saçma bir vaziyet; lakin Bay Merdle'ı bilirsiniz ve şaşırmadınız."

Hekim şaşırmamıştı, onu arabasına bindirdi ve iyi geceler diledi. Bir an için salonunun kapısında durdu ve sakin bir edayla, tangırdayarak uzaklaşan şık arabaya baktı. Üst kata döndükten kısa bir süre sonra kalan misafirler de dağıldı ve yalnız kaldı. Her türlü edebiyatın mükemmel bir okuyucusu olduğu (ve bu zaafından utanmadığı) için rahatça oturup okumaya başladı.

Kapı çanının çalmasıyla dikkatini çevirdiği çalışma masasındaki saat on ikiye birkaç dakika kaldığına işaret ediyordu. Sade alışkanlıklara sahip biri olduğu için hizmetkârları yataklarına göndermişti ve şimdi bizzat aşağı inip kapıya bakması gerekiyordu. Aşağı indiğinde, şapkası ya da ceketi olmayan ve gömleğinin kolları omuzlarına kadar sımsıkı sarılmış bir adamla karşılaştı. Bir an için adamın kavga etmiş olduğunu düşündü: son derece heyecanlı ve nefes nefeseydi. Ancak ikinci bir bakış ona adamın fazlasıyla temiz olduğunu gösteriyordu ve kıyafeti de bu tarife uyuyordu.

"Sıcak banyolardan geliyorum, efendim, komşu caddenin orada."

"Sıcak banyolarda ne oluyor peki?"

"Lütfen hemen gelir misiniz, bayım? Bunu masada bulduk."

Adam Hekimin eline bir kâğıt parçası tutuşturdu. Hekim baktı ve kurşunkalemle yazılmış kendi adını ve adresini okudu; başka bir şey yoktu. Yazıya daha yakından baktı, adama baktı, şapkasını askısından aldı, kapısının anahtarını cebine koydu ve birlikte hızla yola koyuldular.

Sıcak banyolara geldiklerinde, müesseseyle ilgisi olan diğer herkes kapıda onları bekliyordu ve koridorlarda yukarı aşağı koşturuyordu. Hekim, "Herkesi geride kalmaya davet edin lütfen," diye ustaya seslendi, "ve beni bilvasıta oraya götürün, dostum," dedi elçiye.

Elçi küçük odaların arasından geçen bir koridor boyunca hızla önünde yürüdü ve koridorun sonuna gelince kapıdan içeri baktı. Hekim ona yetişti ve o da içeri baktı.

O köşede, suyu aceleyle boşaltılmış bir banyo vardı. İçinde, bir mezar ya da lahitte yatıyormuş gibi üzerine çabucak bir örtü ve battaniye atılmış, ağır yapılı, kalın kafalı ve kaba saba, avam suratlı bir adam yatıyordu. Odaya dolan buharı boşaltmak için bir tavan penceresi açmışlardı; ama buhar yoğunlaşıp su damlaları halinde duvarların ve banyodaki yüzün ve bedenin üzerinde toplanmıştı. Oda da banyonun mermeri de hâlâ sıcaktı; ama yüz ve beden ele soğuk ve nemli geliyordu. Banyonun altındaki beyaz mermer dehşet verici bir kırmızıyla damar damar renklenmişti. Kenarındaki çıkıntının üstünde, boş bir afyon tentürü şişesi ve bağa saplı bir çakı duruyordu; lekelenmişti, ama mürekkeple değil.

"Şahdamarı kesilmiş –hızlı ölüm– en az yarım saat olmuş." Hekimin sözlerinin yankısı o daha banyonun dibine ulaşmak amacıyla eğilip doğrulmadan, daha ellerini yıkamadan koridorlardan, küçük odalardan ve binanın içinden geçti.

Gözlerini sedirdeki elbiseye, masadaki saate, paraya ve cep defterine çevirdi. Yarısı cep defterinin içinde, yarısı dışarı sarkan katlanmış bir not dikkatini çekti. Ona baktı, dokundu, defterin arasından biraz daha dışarı çekti ve sessizce, "Bu bana yazılmış," diyerek açıp okudu.

Onun herhangi bir talimatına gerek yoktu. Ev halkı ne yapacağını biliyordu; çok geçmeden gerekli yetkililer getirildi, onlar da dengeli, işbilir bir tavırla, davranış ya da yüz ifadeleri bir saat kuruyormuşçasına hiç değişmeden müteveffaya ve mülküne sahip çıktılar. Gece

havasına çıkmak hekime iyi gelmişti, hatta engin tecrübelerine rağmen bir süre için bir kapı önünde oturmak istedi; kendisini hasta ve güçsüz hissediyordu.

Baro yakın komşusuydu ve eve geldiğinde, arkadaşının sık sık geç saatlerde işlerini yetiştirmeye çalışırken oturduğunu bildiği odada ışık gördü. Baro yokken o ışık asla yanmadığından, bu ona Baronun henüz yatmadığına dair güvence veriyordu. Aslında bu çalışkan arının yarın delillere karşı karar verilecek bir karar duruşması vardı ve jürideki beyefendilere tuzaklar kurmak için parlak saatlerden faydalanıyordu.

Hekimin kapıyı vurması Baroyu çok şaşırtmıştı; ama birinin kendisini soyduğunu ya da başka türlü mağdur etmeye çalıştığını söylemeye gelmiş biri olduğundan o kadar emindi ki hiç acele etmeden ve ağır adımlarla aşağı indi. Jürideki kafaları kaynar suya batırmadan önce hazırlık olarak başını soğuk bir losyonla temizliyor, karşı tarafın şahidini daha rahat boğabilmek için yaka bağır açık bir halde okuyordu. Sonuç olarak, aşağıya indiğinde hayli yabani görünüyordu. Karşısında en son beklediği insanı, Hekimi görünce daha da yabanileşti ve "Mesele ne?" diye sordu.

"Bana bir defasında Merdle'ın şikâyetinin ne olduğunu sormuştunuz."

"Fevkalade cevap! Biliyorum, sormuştum."

"Henüz öğrenemediğimi söylemiştim."

"Evet. Biliyorum."

"Öğrendim."

"Aman Tanrım!" dedi Baro, geri çekilip elini diğerinin göğsüne koyarak, "Ben de! Yüzünüzden okuyabiliyorum."

En yakın odaya girdiler ve Hekim orada okuması için mektubu verdi. Baro bunu yarım düzine kere okudu. Çok uzun bir yazı değildi, ancak yakın ve sürekli bir dikkat gerektiriyordu. Bununla ilgili kendisi bir ipucu bulamamış olduğu için ne kadar pişman olduğunu söyleyecek söz bulamadı. En ufak bir ipucu, onu davanın efendisi yapacaktı, hem de ne dava olurdu, köküne inerdi!

Hekim haberi Harley Sokağında verme işini üstlendi. Baro da o jüri mevkiinde görüp görebileceği en aydın ve dikkat çekici jüriye uygulayacağı kandırma yöntemlerine hemen geri dönemezdi; sığ safsataları yutmayacaklarını ve talihsizce zedelenmiş hiçbir mesleki incelik ve becerinin onlara üstün gelemeyeceğini (onlara karşı savunmasına bu şekilde başlamak niyetindeydi) bu tahsilli arkadaşına söyleyebilirdi;

dolayısıyla o da onunla gelecekti, arkadaşı içerideyken evin yakınında oyalanabilirdi. Açık havada kafalarını toparlamak için oraya doğru yürüdüler, Hekim kapıyı çaldığı sırada günün kanatları çırpınarak geceden uçmaya başlamıştı.

Gökkuşağı tonlarına bürünmüş bir uşak halkın gözünde ustası için sabahlamıştı – diğer bir deyişle mutfakta, bir iki mum ve bir gazetenin üzerine eğilmiş, ölü gibi uyuyordu, bu da evde kazara yangın çıkması ihtimalinin matematiksel olarak ne kadar yüksek olduğunu gösteriyordu. Bu hizmetli uyandırıldıktan sonra Hekim Başkâhyanın da uyandırılmasını beklemek zorunda kaldı. Nihayet o soylu mahluk, pazen geceliği ve terlikleriyle ama kravatı takılı ve tepeden tırnağa Başkâhya olarak yemek odasına girdi. Artık sabah olmuştu. Hekim beklerken ışığı görebilmek için bir pencerenin kepenklerini açmıştı.

"Bayan Merdle'ın hizmetçisini çağırın ve Bayan Merdle'ı kaldırmasını ve beni görebilmesi için onu mümkün olduğu kadar nazikçe hazırlamasını söyleyin. Kendisine berbat bir haberim var."

Hekim Başkâhyaya böyle dedi. Diğeri elindeki mumu adamına verip yolladı. Sonra ağırbaşlı bir tavırla pencereye yaklaştı; Hekimin haberine aynen o odadaki yemeklerde baktığı gibi bir bakışla tepki verdi.

"Bay Merdle öldü."

"Bir aylık tebligatımı vermek istiyorum," dedi Başkâhya.

"Bay Merdle kendini imha etti."

"Bayım," dedi Başkâhya, "peşin hüküm uyandırmak için hesaplanmış gibi, benim mevkimdeki birinin hissiyatı için bu çok nahoş bir durum ve ben derhal gitmek arzusundayım."

"Şok olmasan bile, en azından şaşırmadın mı be adam?" diye sordu Hekim, samimi bir tavırla.

Başkâhya dimdik ve sakin bir tavırla, şu unutulmaz sözlerle cevap verdi: "Bayım, Bay Merdle asla bir beyefendi olmadı ve Bay Merdle'ın yapabileceği hiçbir beyefendilik dışı hareket beni şaşırtmazdı. Size gönderebileceğim başka biri ya da gitmeden evvel yerine getirmemi istediğiniz herhangi bir talimat var mı?"

Hekim üst katta görevini yerine getirdikten sonra sokağa çıkıp Baronun yanına döndüğünde, Bayan Merdle ile görüşmesiyle ilgili olarak sadece her şeyi anlatmadığını, ama kadının anlattığı kadarını iyi karşıladığını söyledi. Baro sokaktaki boş vaktini, jürisini tek darbeyle indirmek için son derece ustaca bir tuzağı tasarlamakla geçirmişti; bu

konuyu zihninde iyice çözmüş olarak, son felaketle ilgili sağduyu gösterdi ve yol boyunca müzakere ederek, ağır ağır evlerine doğru yürüdüler. Hekimin kapısında ayrılmadan önce ikisi de erken yakılmış birkaç ateşin dumanının ve erken kalkan birilerinin nefes ve seslerinin huzur içinde yükseldiği güneşli sabah gökyüzüne, sonra da muazzam şehre baktı ve dedi ki; hâlâ uykuda olan yüz binlerce gariban tepelerinde sarkan mahvoluşu bilse, bir bedbaht ruh için Semalara ne korkunç bir çığlık yayılırdı!

Büyük adamın öldüğü haberi şaşırtıcı bir hızla yayıldı. İlk başta, bilinen tüm hastalıklardan ve talebin karşılanması için ışık hızıyla icat edilen birkaç yepyeni hastalıktan öldüğü söylendi. Çocukluğundan beri gizlediği ödemi vardı, göğsünde büyükbabasından miras kalan büyük miktarda su vardı, on sekiz yıldan beri her sabah ameliyat oluyordu, bedenindeki birçok önemli damar havai fişekler gibi patlamıştı, akciğerlerinde bir sıkıntı vardı, kalbinde bir sıkıntı vardı, beyninde bir sıkıntı vardı. Kahvaltıya otururken konuyla ilgili hiçbir şey bilmeyen beş yüz kişi, kahvaltı bitene kadar, bilhassa ve şahsen Hekim'n Bay Merdle'a, "Bir gün bir mum sönmüş gibi sizin de gideceğinizi bilmelisiniz," dediğine ve Bay Merdle'ın da Hekime, "İnsan bir kere ölebilir," dediğini bildiklerine inanmışlardı. Öğleden önce saat on bir sularında beyinle ilgili bir şey en sevilen teori oldu ve on ikiye kadar bir şeylere "Baskı" olduğu tespit edildi.

Baskı halkın aklına o kadar yatmıştı ve herkesi o kadar rahatlatıyordu ki Baro işin aslını saat dokuz buçukta Mahkemeye taşımış olmasa insanlar bütün gün buna inanabilirdi. Baronun açıklaması, saat bir gibi Londra'nın her yerinde Bay Merdle'ın kendisini öldürdüğünün fısıldanmasına yol açtı. Baskı buna rağmen, bu keşif nedeniyle alaşağı olacağı yerde, her zamankinden daha gözde bir hale geldi. Her caddede Baskı üzerine genel bir ahlaki değerlendirme yapıldı. Para kazanmaya çalışmış ve bunu başaramamış bütün insanlar diyorlardı ki; İşte buyurun! Kendinizi zengin olmaya vakfettiğiniz anda Baskı sahibi olursunuz. Boş gezenler işi daha da ileri götürdüler: Gördün mü, çalış, çalış, çalış, derken kendini ne hale getirdin bak! Israrla çalıştın, aşırıya kaçtın. Baskı oluştu ve işin bitti! Bu düşünce çoğu semtte yaygındı, hele aşırı çalışma tehlikesi olmayan genç kâtipler ve ortaklar arasında. Bunların her biri, son derece dindar bir edayla, ömürleri boyunca bu uyarıyı unutmayacaklarını ve davranışlarını bundan sonra Baskıdan

uzak durcak şekilde düzenleyeceklerini, böylece kendilerini daha nice seneler boyunca eşe dosta mutluluk verebilmek için koruyacaklarını ilan ediyorlardı.

Ama tavan fiyatlara ulaşıldığında Baskı kaybolmaya ve doğu, batı, kuzey ve güneyde dehşet verici fısıltılar dolaşmaya başladı. Bu fısıltılar başlangıçta sönüktüler ve Bay Merdle'ın servetinin tahmin edildiği kadar muazzam olup olmadığı, bunun "tahakkuk" etmesinde geçici bir zorluk olup olmayacağı, harika Banka sayesinde geçici de olsa bir (bir ay kadar) askıya alma olup olmayacağı konusunda birer şüpheden fazlası değildiler. Fısıltılar o andan itibaren her dakika yükseldikçe daha da tehditkâr bir hal aldılar. Adam, insanların açıklayabileceği doğal bir büyüme ya da süreç olmadan, yoktan var olmuştu; sonuçta alçak, cahil bir herifti; yere bakan biri olmuştu ve hiç kimse onunla göz göze gelememişti; hayli anlaşılmaz bir şekilde türlü insanlarla meşgul olmuştu; asla kendine ait parası olmamıştı, girişimleri son derece pervasız ve harcamaları muazzamdı. Gün ilerledikçe konuşmalar ses ve amaç olarak gitgide yükseldi. Hamamda hekimine bir mektup bırakmıştı ve hekim mektubu almıştı. Mektup yarın soruşturmada ortaya çıkarılacaktı ve kandırdığı yığınların tepesine yıldırım gibi düşecekti. Her meslekten ve ticaretten insan onun iflasından yanacak; ömürleri boyunca kolay koşullar altında yaşayan yaşlılar ona güvenmenin kefaretini ancak düşkünler evinde ödeyebilecek; binlerce kadının ve çocuğun geleceği bu alçak herifin eliyle çöle dönüşecekti. Muhteşem ziyafetlerine katılan her misafiri, sayısız evin yağmalamasında pay sahibi olarak görülecekti. Onun o kaideye çıkmasına yardım eden her süfli servetperest, doğrudan Şeytana hizmet etse daha iyi olurdu. Dolayısıyla dedikodular, doğrulama üstüne doğrulama ve akşam gazetelerinin baskı üstüne baskılarının kamçılamasıyla öyle bir yükseldi, gecenin ilerleyen saatlerinde öyle bir kükreme patladı ki, St Paul'ün kubbesinin üstündeki bir galeride bulunan yalnız bir izleyici, gece havasının, yanına eklenmiş her türlü lanet sözcükle birlikte Merdle adıyla inlediğini duyabilirdi.

O zamana kadar müteveffa Bay Merdle'ın şikâyetinin sadece Sahtecilik ve Soygun olduğu biliniyordu. Böylesine yaygın bir hayranlığın kaba saba nesnesi, büyük adamların şölenlerine oturan, büyük hanımefendi meclislerinin altın yumurtlayan tavuğu olan, seçkinliğin hakkından gelen, gururu tesviye eden, hamilerin hamisi olan, Geçiştirme Ofisinin Lordlukları için bir Vekille beraber pazarlık yürüten, son on

on beş senede, en az iki yüz seneden beri onlara tanıklık eden tüm eserleriyle İngiltere'deki tüm banşçı kamu velinimetine ve tüm Sanat ve Bilim önderlerine toplamda bahşedilenden daha fazla teşekkür belgesi alan, bir banyonun dibindeki belli bir leşin üstünde ortadan kayboluncaya kadar parıldayan o harika, hediyeler getiren bilgelerin izlemesi gereken o yeni takımyıldız; darağacını atlatan en büyük Sahtekâr ve en büyük Hırsız olmuştu.

Bölüm XXVI
Fırtına Biçmek

Bay Pancks, haberi önceden gelen aceleci bir nefes ve aceleci adımlarla Arthur Clennam'ın muhasebe ofisine çıktı. Soruşturma bitmiş, mektup kamuya açıklanmış, Banka batırılmış, diğer bütün önemsizler de ateşe verilmiş ve duman edilmişti. Beğenilen korsan gemisi, her türden gemi ve her ebatta sandaldan oluşan devasa bir filonun ortasında havaya uçmuş, derinde yıkımdan başka hiçbir şey bırakmamıştı; infilak eden bir gövde, patlayan cephaneler, kendi kendine patlayıp eşi dostu paramparça eden toplar, denize elverişsiz serenlere tutunmaya çalışırken her dakika aşağıya çekilen, boğulan insanlar, boğulmuş halde suda yüzenler ve köpekbalıkları.

Muhasebe ofisinin normal özeni ve düzeni bir kenara itilmişti. Açılmamış mektuplar ve ayıklanmamış evraklar masanın üstüne saçılmıştı. Bu takatsizlik ve umutsuzluk belirtilerinin ortasında, muhasebe ofisinin ustası her zamanki yerinde boş duruyordu; kollarını masanın üzerine çapraz uzatmış ve başını eğmişti.

Bay Pancks içeri girince onu gördü ve hareketsiz kaldı. Bir dakika sonra Bay Pancks'in kolları da masanın üzerindeydi; Bay Pancks'in başı da onlara eğilmişti ve bir süre, aralarında küçük odanın genişliğiyle bu boş ve sessiz duruşlarında kaldılar. Başını kaldırıp ilk konuşan Bay Pancks oldu.

"Sizi buna ben ikna ettim, Bay Clennam. Bunu biliyorum. Ne deseniz yeridir. Kendime söylediklerimden daha fazlasını söyleyemezsiniz. Hak ettiğimden fazlasını söyleyemezsiniz."

"Ey, Pancks, Pancks!" diye cevap verdi Clennam, "hak etmekten bahsetmeyin. Ya ben neyi hak ediyorum?"

"Daha iyi bir şansı," dedi Pancks.

"Ben ki," dedi Clennam, ona kulak asmadan, "ortağımı mahvettim! Pancks, Pancks, Doyce'u mahvettim! Hayatı boyunca çalışmış o dürüst, kendi kendine yeten, yorulmak nedir bilmeyen yaşlı adamı; sayısız hayal kırıklığıyla uğraşmış ve bunlardan öylesine iyi niyet ve umut çıkarmış o adamı; güzel şeyler hissettiğim, son derece hakikatli ve faydalı olmak istediğim o adamı; onu mahvettim, ona utanç ve rezalet getirdim, onu mahvettim, mahvettim!"

Bu düşüncenin zihninde yarattığı ıstırap o kadar barizdi ki Bay Pancks çaresizlik içinde saçını başını yoluyordu.

"Beni suçlayın!" diye haykırdı Pancks. "Beni suçlayın, bayım, yoksa kendime zarar vereceğim. Deyin ki; aptal herif, rezil adam deyin. Deyin ki; eşek, bunu nasıl yaparsın deyin. Hayvan, amacın neydi deyin! Bir yerlerde beni yakalayın. Bana küfür edin!" Bunları söylerken Bay Pancks katı saçlarını acımasızca yoluyordu.

"Bu ölümcül çılgınlığa hiç meydan vermeseydin, Pancks," dedi Clennam, misillemeden ziyade teselli eder gibi, "senin için de benim için de ne kadar iyi olurdu!"

"Devam edin, efendim!" diye haykırdı Pancks, pişmanlık içinde dişlerini gıcırdatarak. "Suçlamaya devam edin!"

"Şu lanet hesaplara hiç girmemiş ve neticelerini böylesine menfurca berrak bir şekilde ortaya çıkarmamış olsaydın," diye inledi Clennam, "senin için de, Pancks, benim için de ne kadar daha iyi olurdu!"

"Söyleyin, efendim!" diye haykırdı Pancks, saçlarını tuttuğu elini gevşeterek, "suçlayın, suçlayın beni!"

Ancak Clennam onun artık rahatlamaya başladığını görmüş, söylemek istediği her şeyi fazlasıyla söylemişti. Sadece ellerini ovuşturdu ve "Körlerin kör kılavuzları Pancks! Körlerin kör kılavuzları![1] Lakin Doyce, Doyce, Doyce; mağdur ortağım!" Bunu dedikten sonra başını tekrar masaya eğdi.

Önceki tutumlarını ve önceki sessizliklerini bir kez daha Pancks bozdu.

"Bu dedikodu dolaşmaya başladığından beri uyumadım, efendim. Ateşten birazcık kül kurtarır mıyız diye düşünüp durdum. Hepsi boşuna. Hepsi gitti. Hepsi kayboldu."

---

[1] Matta 15:14, "Bırakın onları; onlar körlerin kör kılavuzlarıdır. Eğer kör köre kılavuzluk ederse, ikisi de çukura düşer." –çn.

"Biliyorum," dedi Clennam, "çok iyi biliyorum."

Bay Pancks kısa bir sessizliği ruhunun derinliklerinden gelen bir iniltiyle doldurdu.

"Daha dün, Pancks," dedi Arthur, "daha dün, pazartesi günü, satıp, bu işi sona erdirmek gibi bir niyetim vardı."

"Ben kendi namıma onu söyleyemem, efendim," dedi Pancks. "Yine de artık çok geç olmasaydı, üç yüz altmış beş günün içinden dün tahakkuk ettirmeyi düşünen bu kadar çok insanın olması da şaşılacak bir şey!"

Çoğunlukla komik gelen o buhar benzeri nefes alışverişleri bir sürü iniltiden daha acıklıydı: Tepeden tırnağa öylesine kirli, paslı, bakımsız bir haldeydi ki pislikten zor seçilen otantik bir Kara Talih portresi gibiydi.

"Bay Clennam, siz hazırladınız mı – her şeyi?" Son kelimeden önce duraksamış ve onu büyük bir zorlukla söyleyebilmişti.

"Her şeyi."

Bay Pancks kaskatı saçlarını bir kez daha yakaladı ve öyle bir asıldı ki birazı elinde kaldı. Onlara vahşice bir nefretle baktıktan sonra cebine koydu.

"Benim sürecim," dedi Clennam, sessizce yüzünden damlayan gözyaşlarını silerek, "hemen başlamalı. Ne lanet tazminat ödeyebileceksem ödemeliyim. Talihsiz ortağımın itibarını temizlemeliyim. Kendim için hiçbir şey saklayamam. Alacaklılarımıza idari vekaletname vermeliyim, idare etmekte başarısız olmuş biri olarak, ömrümün kalan kısmında hatam –ya da suçum– sebebiyle ödemem gereken miktarı hesaplamalıyım."

"Şu anki vaziyeti atlatmak imkânsız mı, bayım?"

"Söz konusu bile olamaz. Artık hiçbir şey atlatılamaz, Pancks. İş benim elimden ne kadar çabuk çıkarsa o kadar iyi. Bu hafta yapılması gereken görüşmeler var, ki gizlice bildiklerimi bilerek tek bir gün erteleyecek olsam facia olur. Dün bütün gece ne yapacağımı düşündüm, artık sadece yapmak kaldı."

"Bir başınıza mı?" dedi buharları sıkıntıyla üfledikçe yüzü nemlenen Pancks. "Hukuki yardım alsanız nasıl olur?"

"Alsam daha iyi olur belki de."

"Rugg'ı tutun."

"Yapacak fazla bir şey yok. O da olur, başkası da."

"Rugg'u getireyim mi, Bay Clennam?"

"Vaktiniz varsa minnettar kalırım."

Bay Pancks derhal şapkasını taktı ve Pentonville'e doğru yola koyuldu. O giderken Arthur başını masadan kaldırmadı, o pozisyonda kaldı.

Bay Pancks arkadaşı ve profesyonel danışmanı Bay Rugg'u getirdi. Bay Rugg gelirken Bay Pancks'in o an irrasyonel bir zihin durumunda olduğunu tecrübeyle bildiği için profesyonel arabuluculuğuna o beyefendinin yoldan çekilmesini rica ederek başladı. Bay Pancks, yıkılmış ve teslim olmuş bir edayla itaat etti.

"Kızımın davacı olduğu Rugg ve Bawkins Sözleşmesinin İhlali davasını açtığımızda kızının davrandığı gibi davranıyor," dedi Rugg. "Davayla çok kuvvetli ve yakın bir alakası var. Hisleri galeyana gelmiş. Bizim meslekte galeyana gelmiş hislerle iş görülmez, efendim."

Eldivenlerini çıkarıp şapkasının içine koyarken bir iki bakış atınca, müşterisinde büyük bir değişiklik olduğunu gördü.

"Üzülerek fark ediyorum ki," dedi Bay Rugg, "siz de hislerinizin galeyana gelmesine müsaade etmişsiniz. Şimdi, lütfen böyle yapmayın, lütfen yapmayın. Bu kayıplar çok üzücü, efendim, lakin yüzleşmeliyiz."

"Feda ettiğim paranın hepsi benim olsaydı, Bay Rugg," diye iç geçirdi Bay Clennam, "bu kadar dert etmezdim."

"Sahi mi, bayım?" dedi Bay Rugg, neşeli bir edayla ellerini ovuşturarak. "Beni şaşırtıyorsunuz. Çok müstesna, efendim. Umumiyetle, tecrübelerime göre, insanların en çok kendi paraları hakkında hassas olduğunu öğrendim. Başka insanların paralarını yok edip bundan hiçbir sıkıntı duymayanlara rastladım."

Bu rahatlatıcı ifadelerle Bay Rugg masa başındaki bir ofis sandalyesine oturdu ve işine başladı.

"Şimdi, Bay Clennam, meseleyi ele alalım. Davanın vaziyetini görelim. Soru basit. Soru, her zamanki açık, anlaşılır, mantıklı sorudur. Kendimiz için ne yapabiliriz?"

"Benim derdim bu değil, Bay Rugg," dedi Arthur. "Daha en baştan hatalısınız. Ortağım için ne yapabilirim, derdim bu, hasarını en iyi nasıl onarabilirim?"

"Bilmem farkında mısınız, bayım," dedi Bay Rugg ikna edici bir edayla, "hâlâ hislerinize kapılıyorsunuz. Bu 'onarmak' tabirini sevmem, efendim, avukatın elinde bir alet olmadığı sürece. Hakikaten hislerinize kapılmamanız için sizi ikaz etmenin vazifem olduğunu söyleyebilir miyim?"

Clennam, "Bay Rugg," diyerek, kararlaştırdığı şeyleri anlatmak ve bunalım halindeyken bile amacından böylesine emin olarak bu beyefendiyi şaşkınlığa sürüklemek üzere cesaretini topladı. "Tutmaya kararlı olduğum yoldan gitmeye meyilli olmayacağınıza dair bir izlenim alıyorum. Tasvip etmemeniz bu işi icabınca yerine getirmenize mâni olacaksa, bunun için üzgünüm ama başkasına müracaat etmem gerekir. Fakat evvelden söylemeliyim, itiraz etmeniz tamamen faydasız olur."

"Pekâlâ, bayım," dedi Bay Rugg omuzlarını silkerek. "Pekâlâ, bayım. Nasıl olsa birileri yapacak, bari ben yapayım. Rugg ve Bawkins davasında da prensibim buydu. Çoğu davada prensibim budur."

Bunun üzerine Clennam, Bay Rugg'a kesin kararını açıkladı. Bay Rugg'a ortağının son derece saf ve dürüst bir adam olduğunu ve yaptığı her şeyi, esas olarak ortağının kişiliğini bilerek ve duygularına saygı göstererek yaptığını anlattı. Ardından ortağının önemli bir iş nedeniyle orada bulunmadığını ve kendisine de, aceleyle yapmış olduğu bu şeyin sorumluluğunu kabul ve ortağını sorumluluktan tamamen tenzih etmenin yaraşacağını, başka bir ülkede ortağının şerefine ve itibarına yanlış bir şekilde aksedebilecek en küçük bir şüphenin o girişimin başarısını engelleyebileceğini anlattı. Bay Rugg'a, ortağını ahlaki yoldan ve azami ölçüde temize çıkarması gerektiğini, alenen ve kayıtsız şartsız bir şekilde kendisinin, bu Firmadan Arthur Clennam'ın, tek başına ve hatta ortağının uyarılarını hiçe sayarak Firmanın kaynaklarının son zamanlarda dalavereyle kaybedilmesine neden olduğunu, bunun elindeki tek gerçek telafi olduğunu, birçok kişiye telafi etmektense o belirli kişiye telafi etmenin daha iyi olduğunu ve bu nedenle öncelikle onu telafi etmesi gerektiğini anlattı. Buna istinaden niyeti, hazırladığı bir deklarasyonu yayınlamaktı ve bunu Firma ile alışverişi olanlar arasında yayacağı gibi gazetelerde de duyurmak istiyordu. Bu tedbirle (Sayın Rugg'un sayısız çekingen yüz ifadesine ve kolunda bacağında büyük huzursuzluklara neden olan tanımıyla) eş zamanlı olarak, tüm alacaklılara bir mektup yazıp ortağını ciddi bir tavırla tenzih edecek, bilgilendirilene ve ortağıyla iletişim kurulana kadar Firmanın faaliyetlerini durduracağını bildirecekti. Ortağının masumiyetini göz önüne alarak, işler yeniden kârlı bir şekilde devam ettirilebilecek ve bugünkü çöküşün üstesinden gelinebilecek şekilde bir gidişata sevk edilebiliyorsa, o zaman kendi payı ortağının üzerine geçecekti, çünkü maalesef

onun başına açtığı sıkıntıyı parasal yönden ancak böyle telafi edebilecek, kendisi de yaşamını idame ettirebileceği cüzi bir maaş karşılığında sadık bir kâtip olarak işe hizmet etmesine izin verilmesini isteyecekti.

Bay Rugg bunun yapılmasını engelleyecek hiçbir şey olmadığını açıkça görmesine rağmen yüzünün acısı ve bacaklarındaki huzursuzluk o kadar şiddetle bir protestoya başlamasını gerektiriyordu ki başladı.

"Bir itirazım yok, efendim," dedi, "sizinle tartışmıyorum. Görüşlerinizi yerine getireceğim, efendim; ama protesto ederek." Bay Rugg protestosunun başlıklarını, laf kalabalığından sakınmadan sıralamaya başladı. Bütün kasaba, hatta diyebilirdi ki bütün ülke, bu son keşfin ilk çılgınlığını yaşıyordu ve kurbanlara yönelik hınç çok güçlü olacaktı. Kandırılmamış olanlar mutlaka kendileri kadar akıllı olmadıkları için onlara aşırı derecede öfkelenecekti; aldatılmış olanların da kendileri için mazeretler ve nedenler bulacağından ve başkalarının bunlardan yoksun olduklarından emin olacakları muhakkaktı. Hele her mağdur bireyin, büyük bir infial içinde, diğer mağdurlar örnek olmasa kendisini mağduriyete düşürmeyeceğine kendini inandırması da cabası. Zira Clennam'ınki gibi bir açıklama böyle bir zamanda yapılınca muhakkak kendisine yönelik bir düşmanlık fırtınası çıkaracak, alacaklıların hoşgörü veya oybirliğinin hesaplanmasını imkânsız hale getirecek ve onu bir kerede alaşağı edebilecek zorlu bir çapraz ateşe karşı tek başına hedef gösterecekti.

Clennam tüm bunlara cevaben yalnızca, protestoyu kabul ettiğini ancak hiçbir şeyin ortağının gönüllü olarak ve alenen aklanmasının gücünü azaltmadığını veya azaltamayacağını söyledi. Bu nedenle, son ve kesin olarak, Bay Rugg'ın işi ele almasını rica etti. Bunun üzerine Bay Rugg çalışmalara başladı; Arthur ise kıyafetleri, kitapları ve biraz da para dışında her şeyini, ticari evraklarla birlikte küçük özel banka hesabına koydu.

İfşaat yapılmış ve şiddetli bir fırtına esmeye başlamıştı. Binlerce insan deli gibi suçu yıkacak canlı birini arıyordu ve bu dikkat çekici vaka aleni bir hale gelince, çok istenen canlı birini darağacına koymuştu. Davayla hiçbir ilgisi olmayan insanlar bile kabak gibi ortada olmasından dolayı bu kadar hassasken, bu yüzden paralarını kaybeden insanların yumuşak davranması beklenemezdi. Alacaklılardan gelen kınama ve hakaret mektupları yağmur gibi yağdı ve her gün yüksek bir

taburede oturup bunları okuyan Bay Rugg müvekkiline bir hafta içinde mahkeme emri çıkarılacağından endişe ettiğini bildirdi.

"Yaptığım şeyin neticesine katlanmalıyım," dedi Clennam. "Mahkeme emri beni burada bulacak."

Ertesi sabah, Bayan Plornish'in köşesinden Kanayan Yürek Avlusuna döndüğünde Bayan Plornish kapıda durmuş, onu bekliyordu ve gizemli bir şekilde Mutlu Kulübe'ye girmesini istedi. Orada Bay Rugg'ı buldu.

"Sizi burada bekleyebilirim diye düşündüm. Yerinizde olsam bu sabah muhasebe ofisine gitmezdim, efendim."

"Neden gitmeyecekmişim, Bay Rugg?"

"Bildiğim kadarıyla en az beş tane çıkmış."

"Bir an evvel bitsin bu iş," dedi Clennam. "Beni derhal alsınlar."

"Evet, ama," dedi Bay Rugg, onunla kapının arasına girerek, "mantığınızı dinleyin, mantığınızı dinleyin. Şüphesiz sizi yakında götürecekler, Bay Clennam, lakin mantığınızı dinleyin. Bu vaziyetlerde hemen hemen her zaman önemsiz bir mesele kendini öne çıkarır ve büyükmüş gibi gösterir. Şimdi, küçük bir tane olduğunu öğrendim –sadece bir Saray Mahkemesi emri– ve buna bir itirazda bulunabileceğimize inanmak için nedenim var. Ben olsam buna gitmem."

"Neden?" diye sordu Clennam.

"Ben olsam daha sağlam birini alırdım, efendim," dedi Bay Rugg. "Hem görünüşü kurtarmış oluruz. Profesyonel danışmanınız olarak bana bu iyiliği yapma hususunda herhangi bir itirazınız yoksa, Yüksek Mahkemelerden birinin müzekkeresini tercih etmelisiniz. Daha iyi görünür."

"Bay Rugg," dedi Arthur keyifsizce, "tek arzum bu işin bitmesi. Gideceğim ve şansımı deneyeceğim."

"Tekrar söylüyorum, mantığınızı dinleyin, efendim!" diye haykırdı Bay Rugg. "Şimdi, mantık budur. Diğeri zevk meselesi olabilir, ama bu mantıktır. Eğer o küçük müzekkereyle alınırsanız Marshalsea'ye gidersiniz. Marshalsea'nin ne olduğunu biliyorsunuz. Çok kapalı. Aşırı dar. Oysa King's Bench..." Bay Rugg sağ elini açık alanları ifade edecek şekilde özgürce salladı.

"Öbür hapishanelerden ziyade Marshalsea'ye götürülmeyi tercih ederim," dedi Clennam.

"Sahiden öyle mi diyorsunuz, efendim?" dedi Bay Rugg. "O zaman bu da zevk meselesi, o halde yürüyelim."

İlk başta biraz rahatsız olmuş, ama çok geçmeden buna göz yummuştu. Avlunun diğer ucuna kadar yürüdüler. İşleri ters gitmeye başladığından beri Kanayan Yürekler Arthur'a eskisinden daha çok ilgi duyuyordu; şimdi onu bulunduğu yere sadık ve özgürlüğüne sahip çıkmış biri olarak görüyorlardı. Birçoğu ona bakmak ve büyük bir samimiyetsizlikle bunun onu "alaşağı ettiğini" gözlemlemek için dışarı çıkmıştı. Bayan Plornish ve babası kendi taraflarındaki basamakların en tepesinde durmuş, üzüntüyle başlarını sallıyorlardı.

Arthur ve Bay Rugg muhasebe ofisine geldiğinde onları bekleyen kimse yoktu. Ancak rom içinde turşulanmış Yahudi cemaatinin yaşlı bir üyesi peşlerinden geldi ve Bay Rugg günün mektuplarından birini açmadan camdan içeriye baktı.

"Hah!" dedi Bay Rugg, başını kaldırınca. "Nasılsınız? İçeri buyurun. Bay Clennam, zannedersem bahsettiğim beyefendi bu."

Bu beyefendi, ziyaretinin amacının "eyemmiyetşij bür ij mejeleşi" olduğunu açıkladı ve yasal işlevini yerine getirdi.

"Size refakat edeyim mi, Bay Clennam?" diye kibarca sordu Bay Rugg ellerini ovuşturarak.

"Yalnız gitmeyi tercih ederim, teşekkürler. Siz lütfen elbiselerimi bana gönderirsiniz." Bay Rugg biraz havalı bir edayla olumlu yanıt verdi ve onunla el sıkıştı. Sonra o ve beraberindeki görevli aşağı indiler, buldukları ilk taşıta bindiler ve eski kapılara doğru yola çıktılar.

"Asla bu şekilde gireceğimi düşünmediğim yer," dedi Clennam, "Tanrım beni affetsin."

Bay Chivery Kapıda, Genç John da kulübedeydi: Ya mesaisini bitiriyor ya da başlamasını bekliyordu. Her ikisi de mahkûmun kim olduğunu görünce gardiyanlardan beklenebileceğinden daha fazla hayrete düştü. Yaşlı Bay Chivery yüzünde utanç dolu bir ifadeyle Clennam'la el sıkıştı ve "Daha önce sizi gördüğüme bu kadar az sevindiğimi hatırlamıyorum, bayım," dedi. Genç Bay Chivery ise daha uzaktı ve onunla el sıkışmadı. Ona o kadar bariz bir kararsızlıkla bakıyordu ki, gözlerindeki ve yüreğindeki ağırlığa rağmen bu Clennam'ın bile gözünden kaçmadı. Çok geçmeden Genç John ortadan kayboldu.

Clennam hapishaneyi bir süre kulübede kalması gerektiğini bilecek kadar tanıdığından bir köşeye ilişti ve cebinden çıkardığı mektupları gözden geçiriyormuş gibi yaptı.

Mektuplar pek ilgisini çekmiyordu, ama yaşlı Bay Chivery'nin mahkûmları nasıl kulübeye almadığını; nasıl bazılarına anahtarlarını sallayarak içeri girmemelerini işaret ettiğini, başkalarını dirsekleriyle dürterek dışarı çıkardığını ve sefaletini onun için olabildiğince kolaylaştırdığını şükranla izledi.

Arthur gözlerini yere sabitleyerek oturmuş halde geçmişi hatırladığı, şimdiyi düşündüğü ve ikisini de dikkate almadığı sırada omzuna dokunulduğunu hissetti. Bunu Genç John yapmıştı ve "Şimdi gelebilirsiniz," dedi.

Kalktı ve Genç John'u takip etti. İç taraftaki demir kapıdan geçip bir iki adım atmışlardı ki Genç John ona dönüp şöyle dedi:

"Size bir oda lazım. Ayarladım."

"Yürekten teşekkür ederim."

Genç John tekrar döndü ve onu eski kapıdan geçirip eski merdivenden eski odaya götürdü. Arthur elini uzattı. Genç John ele baktı, ona –sertçe– baktı, kabardı, tıkandı ve şöyle dedi:

"Yapabilir miyim bilmiyorum. Yo, anladım ki yapamam. Ama odanın hoşunuza gideceğini düşünmüştüm ve işte odanız."

Bu tutarsız davranışın yarattığı şaşkınlık, genç adam gidince (hemen gitmişti) yerini boş odanın Clennam'ın yaralı göğsünde uyandırdığı duygulara ve onu kutsallaştıran iyi ve nazik yaratığın çağrışımlarına bıraktı. Şu değişime uğrayan talihinde onun yokluğu, odayı da içinde bulunan kendisini de öylesine terk edilmiş hissettirmişti ki ağlamak için yüzünü duvara çevirdi ve hıçkırarak kalbini boşalttı: "Ah, Küçük Dorrit'im!"

Bölüm XXVII
Marshalsea Öğrencisi

Hava güneşliydi ve Marshalsea, öğlen sıcağında, alışılmamış bir sessizliğe gömülmüştü. Arthur Clennam hapishanedeki herhangi bir borçlu kadar solgun bir sandalyeye kendini attı ve aklından geçen düşüncelere teslim oldu.

Sıkıntıyla beklediği tutuklanma sürecini geçip oraya ulaşmış olmanın doğal olmayan huzuruyla –bu, hapishanenin herkeste uyardığı ilk duygu değişimiydi ve o kadar çok insan birçok şekilde bu tehlikeli din-

lenme yerinden yozlaşmanın ve rezilliğin derinliklerine inmişti ki– hayatının bazı anlarını, neredeyse onlardan uzaklaşıp başka bir varoluşa geçmiş gibi düşünebiliyordu. Şu anda bulunduğu yeri; uzağında kalma özgürlüğüne sahip olduğu günlerde onu buraya getiren ilgisini; çevresindeki duvarlardan, parmaklıklardan ve hiçbir duvarın ya da parmaklığın hapsedemeyeceği daha sonraki hatıralarından ayrılmaz olan o nazik varlığı göz önüne alınca hafızasının onu tekrar Küçük Dorrit'e getirmesinde bir fevkaladelik yoktu. Yine de ona fevkalade geliyordu; gerçeğin kendisinden değil, onun hatırlattıklarından dolayı, sevgili küçük mahluk nasıl da onun daha iyi kararlar vermesini sağlamıştı.

Hiçbirimiz, hayatın dönen tekerleğindeki bariz bir durak doğru algıyı getirene kadar, bu açıdan kime ya da neye borcumuz olduğunu tam olarak bilemeyiz. Bu algı hastalıkla gelir, üzüntüyle gelir, sevilenlerin kaybıyla gelir, zorluklarla en sık gelen şeylerden biridir. Clennam'a da karşılaştığı zorlukla gelmişti, güçlü ve nazikçe. "Kendimi ilk toparladığım," diye düşündü, "ve bezgin gözlerimin önüne amaca benzer bir şey koyduğum zaman, karşımdaki şey iyi bir amaç uğruna, teşvik edilmeden, önceden uyarılmadan, korkunç engellere karşı savaşan bir kahramanlar ordusu muydu? Zayıf bir kızcağızdı yalnızca! İsabetsiz sevgimi alt etmeye ve benden daha şanslı olan o adama cömert davranmaya çalıştığım zaman –ki o asla bilmeyecek ya da bir tek nazik kelimeyle teşekkür bile etmeyecektir– kendini inkâr etmeyi, kendini zapt etmeyi, hayırseverliği, teessürün en asil cömertliğini kimde izledim? Aynı zavallı kızda! Bir erkeğin avantajlarına, imkânlarına ve kuvvetlerine sahip bir adam olarak ben, eğer ki babam bir hata yaptıysa o hatayı bulmanın ve telafi etmenin ilk görevim olduğunu fısıldayan kalbimin sesini hafife almışsam, narin ayakları rutubetli zemine neredeyse çıplak basan, elleri daima iş gören, incecik bedeni sert soğuktan yarım yamalak korunan hangi gencecik varlık beni utandırabildi? Küçük Dorrit." Böylece hep sessiz, yalnız başına sandalyede oturup düşünüyordu. Hep Küçük Dorrit'i. Sanki ondan uzaklaşmanın bedelini ödüyor ve onun hatırasıyla arasına bir şey girmesine izin vermiyordu.

Kapısı açıldı ve baba Chivery'nin başı, ona doğru dönmeden, çok az içeri girdi.

"Nöbetten çıktım Bay Clennam, dışarı çıkıyorum. Sizin için yapabileceğim bir şey var mı?"

"Çok teşekkürler. Hiçbir şey yok."

"Kapıyı açtığım için affedin," dedi Chivery, "ama beni işitmediniz."

"Kapıyı vurdunuz mu?"

"Yarım düzine kere."

Clennam doğrulunca hapishanenin öğlen şekerlemesinden uyanmış olduğunu fark etti, mahkûmlar gölgeli avluda dolaşıyordu ve saat öğleden sonrayı geçmişti. Saatlerdir düşünüyordu.

"Eşyalarınız geldi," dedi Chivery, "oğlum onları yukarı taşır. Gönderecektim ama kendisi taşımak istiyor. Gerçekten de kendisi taşır, bu yüzden onları gönderemedim. Bay Clennam, size bir şey söyleyebilir miyim?"

"Lütfen girin," dedi Arthur, çünkü Bay Chivery'nin kafası kapıdan hâlâ çok az içerideydi ve her iki gözü yerine sadece bir kulağı görünüyordu. Bu Bay Chivery'nin kişisel inceliğiydi – hakiki nezaket; dışarıdan bakınca bir beyefendiden ziyade bir gardiyana benzese de.

"Teşekkür ederim, efendim," dedi Chivery yerinde kalarak. "Benim içeri girmemin manası yok. Bay Clennam, oğlumda ters bir hava sezerseniz (çok rica edeceğim) onu hiç kale almayın. Oğlumun bir kalbi var ve kalbi doğru yerdedir. Ben de annesi de o kalbi nerede bulacağımızı biliriz ve doğru yerde olduğunu düşünürüz."

Bu gizemli konuşmadan sonra Bay Chivery kulağını çekip kapıyı kapadı. On dakika ancak geçmişti ki oğlu geldi.

"Buyurun, bavulunuz," dedi ve bavulu dikkatle yere indirdi.

"Çok naziksin. Sana zahmet verdiğim için mahcubum."

Daha sözünü bitirmeden genç adam çıkmıştı, ama çok geçmeden döndü ve yine, "Buyurun, siyah kutunuz," dedi ve kutuyu da dikkatle yere indirdi.

"Bu dikkatini çok takdir ediyorum. Umarım artık el sıkışabiliriz, Bay John."

Ama Genç John, sağ bileğini sol başparmağı ve orta parmağından oluşmuş bir yuvada çevirerek geriye çekildi ve ilk başta dediği gibi, "Yapabilir miyim bilmiyorum," dedi, "Yo, anladım ki yapamam." Sonra durup mahkûma ters ters baktı, ama gözlerinde acımaya benzeyen bir duygu kabarıyordu.

"Neden bana kızıyorsun," dedi Clennam, "ama bu nazikçe hizmetleri yapmak için hazırsın? Aramızda bir yanlış anlaşılma olsa gerek. Bu vaziyete sebep olabilecek herhangi bir şey yaptıysam özür dilerim."

"Bir yanlış yok, efendim," diye cevap verdi John, bileklerini oldukça sıkıştıkları yuvada ileri geri çevirerek. "Şu anda size bakan gözlerimle duyduğum hislerde bir yanlış yok! Vücut yapınız benimle denk olsaydı, Bay Clennam –ki değil– ve bir bulutun altında olmasaydınız –ki öylesiniz– ve eğer Marshalsea'nin bütün kurallarına aykırı olmasaydı –ki aykırı– bu hisler öyle hisler ki hemen şuracıkta sizinle bir Raundla hesaplaşmaya beni teşvik ediyorlar."

Arthur bir süre ona biraz hayretle, biraz da kızarak baktı. "Pekâlâ, pekâlâ!" dedi. "Bir yanlışlık, bir yanlışlık!" Geri döndü ve derinden iç geçirerek yine o solgun sandalyeye oturdu.

Genç John onu gözleriyle takip etti ve bir an durduktan sonra, "Affınızı dilerim!" diye haykırdı.

"Affettim gitti," dedi Clennam başını kaldırmadan elini sallayarak. "Daha fazla bir şey söyleme. Buna layık değilim."

"Bu mobilyalar, efendim," dedi Genç John ılımlı ve yumuşak bir tavırla, "bana aittir. Bu odaya gelen ve mobilyası olmayanlara kiralama âdetim var. Çok değil, ama hizmetinizdedir. Ücretsiz, tabii. Size başka türlü vermeyi düşünemem. Karşılıksız kullanabilirsiniz."

Arthur ona teşekkür etmek ve bu lütufu kabul edemeyeceğini söylemek için tekrar başını kaldırdı. John hâlâ bileğini çevirip duruyordu ve hâlâ önceki kararsız haliyle kendisiyle güreşiyordu.

"Aramızdaki mesele nedir?" dedi Arthur.

"Adını koymak istemiyorum," diye cevapladı Genç John aniden bağırarak ve sertleşerek. "Mesele yok."

Arthur genç adamın davranışlarına bir açıklama getirmesi umuduyla tekrar ona baktı ama boşunaydı. Bir süre sonra Arthur yine başını başka yöne çevirdi. Genç John son derece yumuşak bir edayla şunları söyledi:

"Küçük yuvarlak masa, efendim, dirseğinizin yanındaki – kimin olduğunu biliyorsunuz, ismi lazım değil, harika bir beyefendi olarak öldü. Bu masayı, onun verdiği ve ondan sonra burada hayatına devam eden birinden satın aldım. Fakat o şahıs onun seviyesinde değildi. Çoğunluk onun seviyesine erişemez."

Arthur küçük masayı daha yakınına çekti, kolunu üzerine dayadı ve orada bıraktı.

"Sizin haberiniz olmayabilir, bayım," dedi Genç John, "Londra'ya geldiğinde onu rahatsız ettim. En azından o bunun rahatsızlık vermek

olduğu fikrindeydi. Yine de beni içeri buyur etme nezaketinde bulundu ve babamın ve bütün diğer eski dostların halini hatırını sordu. En azından en mütevazılann. Bana çok değişmiş göründü, döndüğümde de bunu ifade ettim. Ona Bayan Amy'nin hatırını sordum..."

"Ve?"

"Bunu zaten bildiğinizi ve benim gibi birine bu soruyu sormayacağınızı zannederdim," dedi Genç John, devasa, görünmez bir hap yutmuş gibi baktıktan sonra. "Sorduğunuza göre, maalesef cevap veremem. Esasına bakarsanız, bu sorumu cüretkârlık olarak gördü ve 'Sana ne?' dedi. O zaman hakikaten anladım ki, daha evvel korktuğum gibi onu rahatsız ediyordum. Yine de daha sonra çok güzel konuştu, çok güzel konuştu."

Dakikalarca sessiz kaldılar. Yalnızca Genç John, bu duraksamanın hemen hemen tam ortasında, "Çok güzel konuştu ve çok güzel davrandı," dedi.

Sessizliği bozan yine Genç John oldu:

"Cüretkârlık kabul etmezseniz, bayım, ne kadar zaman yemeden içmeden durmak niyetindesiniz?"

"Şu ana kadar bir ihtiyaç hissetmedim," dedi Clennam. "Şimdilik hiç iştahım yok."

"Zaten bu sebeple biraz takviye almalısınız, bayım," diye üsteledi Genç John. "İştahınızı kaybettiğiniz için bir şeyler yemeden içmeden saatler boyunca burada oturmaya başladığınızı fark ederseniz, o zaman iştahınız olmadan yemeniz icap ettiğini bilmelisiniz. Ben kendi dairemde çay içeceğim. Bu bir cüretkârlık olmazsa, lütfen gelip bir fincan alın. Ya da iki dakika içinde buraya bir tepsi getirebilirim."

Arthur reddederse Genç John'un bu zahmeti kendine yükleyeceğini düşünerek, aynı anda da hem baba Bay Chivery'nin ricasını hem de oğul Bay Chivery'nin özrünü önemsemiyormuş gibi görünme endişesiyle kalktı ve Bay John'un dairesinde bir fincan çay içmeye gönüllü olduğunu ifade etti. Dışarı çıkarlarken Genç John kapısını kilitledi, çok becerikli bir tavırla anahtarı cebine kaydırdı ve ikametgâhına doğru yol gösterdi.

Daire ana kapıya en yakın binanın en üst katındaydı. Zenginleşen ailenin sonsuza dek hapishaneden ayrıldığı gün, Clennam'ın baygınlık geçiren kızı yerden kaldırmak için koştuğu odaydı bu. Ayakları merdivene değdiği anda nereye gittiklerini tahmin etti. Oda çok değişmişti, duvarları artık kâğıt kaplıydı, yeniden boyanmıştı ve çok daha konfor-

lu bir şekilde döşenmişti; ama odayı yalnızca tek bakışta, kızı yerden kaldırıp arabaya taşıdığı zamanki haliyle hatırlayabiliyordu.

Genç John gözlerini ona dikmiş, parmaklarını ısırarak bakıyordu.

"Odayı hatırlarsınız, değil mi Bay Clennam?"

"Çok iyi hatırlıyorum. Tanrım ona selamet versin!"

Çayı unutan Genç John, ziyaretçisi odada çevresine bakındığı sürece, parmaklarını ısırarak onu izlemeye devam etti. Sonunda çaydanlığa yöneldi, içine bir teneke kutudan biraz çay boşalttı ve sıcak suyla doldurmak için ortak bir mutfağa doğru yola çıktı.

Oda sefil Marshalsea'ye dönüşünün değişen koşullarında Clennam'a o kadar çok şey anlatıyordu ki... Ona kederle kızdan ve onu nasıl elin-

den kaçırdığından bahsetti, tek başına olmasa da buna karşı koymakta zorlanırdı. Tek başınayken hiç denememişti bile. Arthur elini yumuşak bir şekilde sanki kıza dokunuyormuşçasına duyarsız duvara koydu ve alçak sesle adını telaffuz etti. Pencerede durup gaddar sivri uçlu hapishane parmaklıklarının üzerinden baktı ve yazın pusuna, kızın zengin ve müreffeh yaşadığı uzak ülkeye doğru bir hayır duası soludu.

Genç John bir süre görünmedi, döndüğünde ona lahana yaprağına sarılmış biraz taze tereyağ, bir başka lahana yaprağına sarılmış bir miktar haşlanmış jambon ve küçük bir sepette roka salatası getirdi. Bunları masaya güzelce dizdikten sonra çaya oturdular.

Clennam yemeğin hakkını vermeye çalıştı ama nafileydi. Jambon midesini bulandırdı, ekmek ağzında kuma dönüştü sanki. Ancak bir fincan çay içebildi.

Genç John, "Biraz yeşillik yemeye çalışın," diyerek sepeti ona uzattı.

Bir iki dal roka aldı ve tekrar yemeyi denedi; ama ekmek bu kez öncekinden daha da ağır bir kuma dönüştü ve jambonun (ki aslında iyiydi) kokusu ona sanki bütün Marshalsea'yi kaplayan hafif bir sam yeli gibi geldi.

"Biraz daha yeşillik yemeye çalışın, bayım," dedi Genç John ve sepeti tekrar uzattı.

Bu sersemlemiş ve hapsedilmiş bir kuşun kafesine yeşillik uzatmaya öyle çok benziyordu ve John'un küçük sepeti hapishanenin çürük sıcak yer taşlarından ve tuğlalarından bir avuç tazelik olarak getirdiği o kadar besbelliydi ki Clennam gülümseyerek, "Bunu tellerden içeri sokman çok nezaketli bir davranış," dedi, "ama bugün bunu dahi yutamayacağım."

Yaşadığı zorluk bulaşıcıymış gibi Genç John da biraz sonra kendi tabağını itti ve jambonun sarıldığı lahanayı katlamaya başladı. Birkaç kez, avcunun içine sığacak kadar küçülünceye kadar üst üste katladıktan sonra iki elinin arasında düzleştirmeye ve Clennam'a dikkatle bakmaya başladı. "Acaba," dedi uzunca bir süre yeşil paketini biraz güçlüce sıkıştırarak, "kendi iyiliğiniz için kendinize dikkat etmenize değmezse, başka birisi için de bunu yapmaya değmez mi?"

"Aslına bakarsan," dedi Arthur, iç geçirip gülümseyerek, "kimin için değer bilmiyorum."

"Bay Clennam," dedi John, sıcak bir edayla, "sizin kadar açıksözlü olma kabiliyetine sahip bir beyefendinin beni böyle bir cevapla geçiş-

tirmesine şaşırıyorum. Bay Clennam, kendine ait bir kalbi olma kabiliyetine sahip bir beyefendinin benimkine bu kadar kalpsizce davranma kabiliyetine sahip olmasına şaşıyorum. Şaşıyorum, bayım. Hakikaten ve sahiden şaşkınlık içindeyim!"

Son sözlerini vurgulamak için ayağa kalkmış olan Genç John tekrar oturdu ve yeşil paketini bu kez sağ bacağında katlamaya başladı, gözlerini asla Clennam'dan ayırmadan ve yüzünde içerlemiş bir suçlama ifadesiyle.

"Ben üstesinden geldim, bayım," dedi John. "Onu aştım, zira aşılması icap ettiğini biliyordum ve onu artık düşünmemeye karar verdim. Bir daha aklımdan geçirmezdim, eğer ki siz bu hapishaneye getirilmiş olmasaydınız, hem de benim için çok talihsiz bir zamanda, yani bugün!" (Genç John çalkantı halinde annesinin güçlü cümleler kurma yeteneğini benimsemişti.) "Bugün kulübede karşıma ilk çıktığınızda sanki bir sanık değil de bir Upas ağacı[1] yakalanmış gibi içimde yine buna benzer karışık hisler akmaya başladı, ilk birkaç dakika her şeyi silip süpürdü ve ben bir girdapta dönüp durdum. Sonra kurtuldum. Boğuştum ve kurtuldum. Söyleyecek son sözüm varsa, o girdaba karşı var gücümle çabaladım ve içinden çıktım. Düşündüm de, kabalık ettiysem özür dilemem icap ederdi ve alçaltıcı da olsa çekinmeden özür diledim. Ve şimdi ben, benim için bir tek fikrin neredeyse kutsal olduğunu ve diğer bütün fikirlerin önüne geçtiğini size göstermek için bu kadar istekliyken, siz azıcık ima edecek olsam kaçamak davranıp beni itiyorsunuz. Bu yüzden, bayım," dedi Genç John, "kaçamak davranıp beni ittiğinizi inkâr edemezsiniz!"

Arthur tamamen şaşırmış, kaybolmuş gibi baktı ve yalnızca, "Bu nedir? Ne demek istiyorsun, John?" diyebildi. Ama John, hiçbir şeyin bu sınıftan bir insana cevap vermekten daha imkânsız görünmediği bir ruh hali içinde, körü körüne devam etti.

"Asla düşünmedim," dedi John, "Her şeyi katiyetle kaybetmiş olduğum dışında asla bir şey düşünme küstahlığında bulunmadım. Umudum olmadı, hayır, olsa neden olmadı diyeyim ki? Daha o kelimeler sarf edilmemişken, aşılmaz engeller dikilmemişken bile, öylesine talihli olabileceğime dair herhangi bir umudum hiç olmadı! Fakat bu, bir hafızamın olmamasını, kendi fikirlerimin, kutsal noktalarının olmamasını mı gerektiriyor?"

---

[1] Java söylencesinde çevresindeki her şeyi zehirlediğine inanılan bir ağaç türüdür –çn.

"Ne demek istiyorsun?" diye haykırdı Arthur.

"Hor görmek kolay tabii, bayım," diye devam etti John, bir vahşi sözcükler bozkırını yaka yaka, "eğer insan bu hareketten dolayı suçlu olduğuna karar verebilirse. Hor görmek kolay, ama her şey ortada. Öyle olmasa hor görülemezdi. Lakin bu onu bir beyefendi yapmaz, bu şerefli olmaz, kendisinden bir kelebek gibi çırpınıp kurtulmak için büyük çabalar sarfetmiş birini kendine geri itmeyi haklı çıkarmaz. Dünya bir gardiyana dudak bükebilir, ama o da bir adamdır –bir kadın değilse– ki kadın suçluların arasında olması beklenir."

Konuşmasının bağdaşmazlığı ne kadar gülünç olursa olsun, Genç John'un basit, içli karakterinde bir doğruluk, alev alev yanan yüzüyle ve sesindeki ve tavırlarındaki sıkıntıyla ifade ettiği, çok hassas bir noktadan yaralanmışlık duygusu vardı; Arthur'un bunu görmezden gelmesi için acımasız olması gerekirdi. Düşüncelerini bu bilinmeyen yaralanmanın başlangıç noktasına çevirdi; bu arada Genç John da, yeşil paketini güzelce yuvarlayıp dikkatle üç parçaya ayırdı ve bir tür leziz lokma gibi tabağa yerleştirdi.

"Büyük ihtimalle," dedi Arthur, konuşmayı rokalara kadar ve sonra yine geriye izleyerek, "Bayan Dorrit'e atıfta bulunuyorsun."

"Böyle bir ihtimal var, bayım," dedi John Chivery.

"Anlamıyorum. Anlamıyorum derken ümit ederim ki yine seni rencide etmek gibi bir niyetim olduğunu düşünmüyorsundur."

"Bayım," dedi Genç John, "Bayan Dorrit'e karşı hislerimi bildiğinizi, bunları uzun süredir bildiğinizi ve bunun bir aşk değil de bir tapınma ve fedakârlık karinesi olduğunu düşündüğünüzü inkâr edecek kadar hakikatsiz misiniz?"

"Hakikaten, John, bunun ne olduğunu bilsem hakikatsizlik yapmam. Neden bundan dolayı benden şüphe duyduğunu bile düşünemiyorum. Bayan Chivery'den, annenden, bir kere onu görmeye gittiğimi işittin mi?"

"Hayır, bayım," dedi John hemen. "Böyle bir şey asla işitmedim."

"Fakat gittim. Neden gittiğimi tahmin edebiliyor musun?"

"Hayır, bayım," dedi John kısaca. "Neden gittiğinizi tahmin edemiyorum."

"Anlatayım. Bayan Dorrit'in mutluluğunu teşvik etmek istiyordum ve Bayan Dorrit'in sevgine karşılık verdiğini düşünmüş olsaydım..."

Zavallı John Chivery kulaklarının ucuna kadar kızardı. "Bayan Dorrit asla karşılık vermedi, bayım. Şu mütevazı halimle mümkün mer-

tebe şerefli ve hakiki olmak istiyorum ve bir an için karşılık verdiğini ya da böyle bir şeye inanmam için beni yönlendirdiğini iddia edecek değilim; hayır, hatta mantık dahilinde bunu yapacağı veya yapabileceği beklenemezdi bile. O her zaman, her manada benden üstündü. Aynı şekilde," diye ekledi John, "kibar ailesi de öyle." Kızın sahip olduklarına yönelik şövalyece hisleri genç adamı öyle bir saygınlığa yükseltiyordu ki, ufak tefek yapısına, biraz zayıf bacaklarına, zayıf saçlarına ve şairane mizacına rağmen Arthur'un karşısında ciddiyet talep eden bir Golyat[1] vardı sanki.

"Hakiki bir erkek gibi konuşuyorsun, John," dedi samimi bir hayranlıkla.

"Peki, bayım," diye cevap verdi John, eliyle gözlerini silerek, "ben de aynısını sizden bekliyorum."

Lafını çok çabuk yapıştırmıştı ve bu da Arthur'un yine meraklı bir ifadeyle ona bakmasına neden oldu.

"En azından," dedi John, elini çay tepsisinin üzerinden uzatarak, "çok sert olduysa geri alırım! Fakat niçin olmasın, niçin olmasın? Size Bay Clennam, başka birinin iyiliği için kendinize iyi bakın dediğimde, bir gardiyan da olsam neden açık olmamalıyım? Niçin sizi en çok seveceğinizi bildiğim odaya getirdim? Eşyalarınızı neden yukarı taşıdım? Ağır geldiğini söylemiyorum, onlardan bu manada bahsetmiyorum, ne münasebet. Niçin sizi sabahtan beri rahatlatmaya çalışıyorum? Liyakatınız için mi? Hayır. Liyakatınız çok yüksek, buna hiç şüphem yok; lakin o sebeple değil. Bir başkasının liyakati daha yüksekti ve benim için çok daha fazla ağırlık taşıyordu. O halde niçin serbestçe konuşmayayım?"

"Tabii bir şekilde, John," dedi Clennam, "o kadar iyi bir adamsın ve şahsiyetine karşı o kadar çok hürmetim var ki, eğer bugün benim için yaptığın nazik hizmetlerin Bayan Dorrit'in güvendiği bir dostu olmama istinaden olduğu hakikatini fark etmemiş gibi göründüysem, bunun bir kabahat olduğunu itiraf ediyorum ve affını diliyorum."

"Ah! Niçin olmasın," diye tekrarladı John, aşağılayıcı tavrına geri dönerek, "niçin serbestçe konuşmayalım ki!"

---

[1] Câlût adıyla da bilinen, MÖ 11. yüzyılda yaşadığına inanılan, Eski Ahit ve Kur'an'da bahsi geçen savaşçı dev. İsrail Krallığının gelecekteki hükümdarı Davud (İslamda Davud peygamber) ile yaptığı ve kaybettiği düelloyla bilinir –çn.

"Sana beyan ederim ki," dedi Arthur, "seni anlamıyorum. Bana bir bak. İçine düştüğüm sıkıntıyı düşün. Hissettiğim vicdan azabına bir de sana karşı nankörlük ya da hainlik etmeyi ilave etmem muhtemel mi? Seni anlamıyorum."

John'un inanmazlık ifadesi yavaşça yumuşayıp kuşkuya dönüştü. Ayağa kalktı odanın parmaklıklı penceresine doğru geriledi, Arthur'u oraya çağırdı ve düşünceli bir şekilde ona bakarak durdu. "Bay Clennam, yani bilmediğinizi mi söylemek istiyorsunuz?"

"Neyi, John?"

"Ah Tanrım," dedi Genç John, duvardaki sivri uçlu parmaklıklara doğru. "Neyi diyor!"

Clennam da sivri uçlara baktı ve John'a baktı ve sivri uçlara baktı ve John'a baktı.

"Neyi diyor! Ve dahası," diye haykırdı Genç John, onu kederli bir hayretle süzerek, "bunu inanarak söylüyormuş gibi görünüyor! Bu pencereyi görüyor musunuz, bayım?"

"Elbette bu pencereyi görüyorum."

"Bu odayı görüyor musunuz?"

"Eh, elbette bu odayı görüyorum."

"Karşıdaki o duvarı ve şu aşağıdaki avluyu? Onlar daima şahit oldular, günden güne, geceden geceye, haftadan haftaya, aydan aya. Zira Bayan Dorrit beni görmezken ben onu her an gördüm!"

"Neye şahit oldular?" dedi Clennam.

"Bayan Dorrit'in sevgisine."

"Kimin için?"

"Sizin için," dedi John. Ardından elinin tersiyle Arthur'un göğsüne dokundu, sonra sandalyesine gerileyerek oturdu, solgun bir yüzle kolçakları tutarak başını ona doğru salladı.

Clennam'a hafifçe dokunmak yerine ağır bir darbe vurmuş olsaydı, bundan daha sarsıcı bir etki yapamazdı. Clennam durduğu yerde, ayakta şaşkınlıkla kalakaldı; gözleri John'a bakıyor, dudakları ayrılmış, arada bir ses çıkarmadan "Ben!" sözcüğünü biçimlendiriyordu. Sonra elleri iki yanına düştü; her haliyle uykudan uyandırılmış ve anlama yetisinin ötesinde bir bilgi karşısında sersemlemiş bir adam görüntüsü veriyordu.

"Ben!" diye yüksek sesle konuştu en sonunda.

"Ah!" diye inledi Genç John, "Siz!"

Yüzüne bir gülümseme kondurmak için elinden geleni yaptı ve cevap verdi: "Bu senin kuruntun. Tamamen yanılıyorsun."

"Ben mi yanılıyorum, efendim!" dedi Genç John. "Bu hususta *ben* tamamen yanılıyorum, öyle mi! Hayır, Bay Clennam, bana bunu söylemeyin. Başka kim olsa tamam, zihin okuma kabiliyetim yok ve kendi eksikliklerimin de farkındayım. Lakin göğsümde vahşilerin attığı ok uçlarından daha fazla acıya neden olan bir noktada *ben* yanılıyorum, öyle mi! Neredeyse *beni* mezarıma gönderen –ki zaman zaman göndermesini diledim, mezar tütün ticareti ve babamın ve annemin hissiyatıyla mutabık olsaydı– bir konuda yanıldığını mı söylüyorsunuz? Şu anda dahi, hani derler ya, kocaman bir kız gibi –gerçi niçin kocaman bir kız ayıplanacak bir şey, bilmiyorum, zira her doğru gelişmiş erkek zihni onları küçük büyük ayırt etmeden sever– cep mendilimi çıkarmama neden olan bir noktada *ben* yanılıyorum, ha! *Bana* bunu söylemeyin, *bana* bunu söylemeyin!"

Derinlerde hâlâ oldukça saygın, ama yüzeyde hayli gülünç bir durum olmasına rağmen, Genç John gözlerini kurulamak için cep mendilini çıkarırıken bunu yalnızca içinde çokça iyilik barındıran bir adamın yapacağı şekilde, gösteriş yapma veya gizleme çabası içinde olmadan yaptı. Gözlerini kurulayıp ardından bir hıçkırık ve sümkürmenin zararsız lüksünü yaşadıktan sonra tekrar cebine koydu.

Dokunuşun hâlâ sürdürdüğü darbe etkisiyle, Arthur konuyu kapatacak sözcükleri bir araya toparlayamıyordu. John Chivery mendilini cebine geri koyarken ona, kendisini aldırışsızlığından ve Bayan Dorrit'in hatırasına olan sadakatinden dolayı onurlandırdığı konusunda güvence verdi. Zihnindeki intibaya gelince –burada John sözünü kesti ve "İntiba falan değil! Kesinlikle!" dedi– bunu daha sonra konuşabilirlerdi, ama artık bir şey söylemeycekti. Kendini keyifsiz ve yorgun hissediyordu, John'un izniyle odasına geri dönüp o gece bir daha dışarı çıkmayacaktı. John kabul etti ve Arthur duvardaki gölgeden süzülerek kendi odasına geri döndü.

Darbenin hissi hâlâ o kadar güçlüydü ki kapısının merdivenlerinde oturmuş yatağını yapmak için bekleyen ve bu işi yaparken bunu yapması için talimatı Bay Chivery'den, "yaşlı olandan değil, genç olandan," aldığının bilinmesini isteyen yaşlı ve pasaklı kadın gittikten sonra yine soluk renkli sandalyeye oturdu ve sersemlemiş bir halde ellerini kafasına bastırdı. Küçük Dorrit onu seviyor! Bu, içinde bulunduğu bedbahtlıktan bile çok, çok daha sersemleticiydi.

İmkansızlığı düşünün. Ona çocuğum diye, sevgili çocuğum diye hitap etmeye alışmış, dikkatini aralarındaki yaş farkına çekerek ve kendisinden yaşlanmakta olan birisi diye söz ederek güven telkin etmişti. Fakat kız onu yaşlı bulmamış olabilirdi. İçinde, güllerin nehirde süzüldüğü o ana kadar, kendisinin de hiç böyle düşünmemiş olduğunu hatırlatan bir şeyler vardı.

Kutusundaki diğer kâğıtların arasında ondan gelmiş iki mektup vardı; onları çıkardı ve okudu. Onun o tatlı sesini duyuyordu sanki. Kulağına, ortaya çıkan bu yeni anlama karşı duyarsız olmayan birçok yumuşak nota düşüyordu. Şimdi, "Hayır, Hayır, Hayır," cevabındaki o sessiz kasvet ona o geceyi, tam da o odada kızın değişen talihinin şafağının gösterildiği geceyi, küçük düşmüşlük içinde ve bir mahpus olarak hatırlamak zorunda kaldığı, aralarında geçen diğer sözcükleri hatırlattı.

İmkânsızlığı düşünün.

Ama düşündükçe bu imkânsızlığın zayıflama yönünde bir eğilimi vardı. Aynı anda ve ilginç bir biçimde, kalbinde daha güçlü bir merak uyandı. Kızın herhangi birisini sevdiğine inanmaktaki isteksizliğinde, öyle bir sorun yokmuş gibi davranma arzusunda, onun herhangi birini sevmesine yardım etmesinde bir tür soyluluk olabileceğine dair yarı yarıya biçimlenmiş bilincinde, kendi tarafında ortaya çıktığı anda susturduğu baskılanmış bir şey yok muydu acaba? Acaba, kızın onu sevmesi gibi bir şeyi düşünmemesi, onun minnettarlığından yararlanmaması, hatıralarında yaşadığı tecrübeyi bir uyarı ve serzeniş olarak saklaması gerektiğini, bu gibi gençlik umutlarının da tıpkı arkadaşının ölen kızı gibi göçüp gitmiş olduğunu, onun zamanının gelip geçtiğini ve artık üzüntülü ve yaşlanmış olduğunu metanetle kendisine tekrarlaması gerektiğini kendi kendine fısıldamış olabilir miydi?

Öylesine kalıcı ve belirgin biçimde unutulduğu o gün onu yerden kaldırdığında öpmüştü. Eğer bilinci yerinde olsaydı yine aynı şekilde mi öperdi? Hiçbir şey fark etmez miydi?

Karanlık onu bu düşüncelerle buldu. Karanlık aynı zamanda, Bay ve Bayan Plornish'i kapısını çalarken buldu. Yanlarında bir sepet getirmişlerdi, sepet hızla satılan ama pek yavaş kazanç getiren ticari stoklarından bir seçkiyle doluydu. Bayan Plornish gözyaşlarını tutamıyordu. Bay Plornish her zamanki felsefi fakat çok açık seçik olmayan edasıyla homurdandı; kişi kâh düşerdi, tamam

mı, kâh kalkardı. Neden inişler var, neden çıkışlar var diye sormak beyhudeydi; vardı işte, biliyordunuz. Hatta duyduğuna göre, tıpkı dünya döndüğü gibi ki şüphesiz dönüyodu, en harika beyefendinin dahi tepetaklak gelme sırası ille gelir ve bütün havası sizin Uzay dediğiniz yere uçup giderdi. İyi o halde. Bay Plornish'in söylediği buydu, iyi o halde. O beyefendi de sırası gelince tepetaklak olur ve o beyefendinin havasının tekrar pürüzsüz olduğunu görmek de zevkli olurdu ve iyi o halde!

Felsefi bir yönü olmayan Bayan Plornish'in ağladığı çok açıktı. Ayrıca, felsefi bir yönü olmayan Bayan Plornish'in anlaşılır olduğu da bir gerçekti. Bu onun yumuşamış zihinsel durumundan, cinsinin zekâsından, bir kadının fikirlerin arasında hızlıca bağlantı kurmasından ya da bir kadının hiçbir fikrin arasında bağlantı kurmamasından kaynaklanıyor olabilirdi; ama Bayan Plornish'in anlaşılabilirliği bir şekilde, tam da Arthur'un düşündüğü konuda kendini gösteriyordu.

"Babanın sizin hakkınızda nasıl konuştuğuna, Bay Clennam," dedi Bayan Plornish, "inanamazdınız. Bu onu çok hasta etti. Sesine gelince, bu talihsizlik onu aldı. Babanın ne tatlı şarkı söylediğini bilirsiniz; lakin inanın bana, çaya gelen çocuklara bir nota bile söyleyemiyordu."

Konuşurken Bayan Plornish başını iki yana salladı, gözlerini sildi ve geçmişe dalıp odada göz gezdirdi.

"Bay Baptist'e gelince," diye devam etti Bayan Plornish, "haberi alınca ne yapar, bilmiyorum, hayal dahi edemiyorum. Şu ana kadar burada olurdu, emin olun, fakat sizinle alakalı mahrem işlerle meşgul. Öyle azimle çabalıyor ve hiç dinlenmeden kendini işe veriyor ki," derken Bayan Plornish İtalyan tavrına geçti, "kendisine çokko şaşırtıyore padrona diyorum."

Burnu havada olmasa da Bayan Plornish bu Toskana cümlesini özel bir zarafetle kurduğunu düşündü. Bay Plornish kansının bir dilbilimci olarak başarılarından duyduğu keyfi gizleyemedi.

"Demek istediğim, Bay Clennam," diye devam etti iyi kalpli kadın, "her zaman müteşekkir olacak bir şeyler vardır, eminim siz de kabul edersiniz. Şu anda bu odada konuşurken, bunun ne olduğunu bilmek zor. Tabii Bayan Dorrit burada bulunup haberdar olmadığı için de şükran duyulabilir."

Arthur kadının ona tuhaf bir ifadeyle baktığını düşündü.

"Hakikaten de," diye tekrarladı Bayan Plornish, "Bayan Dorrit'in uzaklarda olduğuna şükretmek lazım. Haberdar olmayacağını ümit ederiz. Burada olup da görseydi, efendim, şüphesiz şu haliniz," Bayan Plornish yine tekrarladı, "şüphesiz şu haliniz, talihsizliğiniz ve sıkıntınız onun hassas kalbine fazla gelebilirdi. Bayan Dorrit'i daha kötü etkileyecek başka bir şey düşünemiyorum."

Bayan Plornish şimdi kesinlikle, kendi samimi duygularında bir tür titrek meydan okuma ifadesiyle ona baktı.

"Evet!" dedi kadın. "Ve bu akşam baba da ne hissettiğine dair, ki Mutlu Kulübe uydurmadığımı veya abartmadığımı biliyor, 'Mary,' dedi, 'Bayan Dorrit'in orada olmadığına sevinmek lazım.' Babanın sözleri bunlardı. Baba kendisi bana, 'Bayan Dorrit'in orada olmadığına sevinmek lazım,' dedi. Ben de Babaya dedim ki, 'Baba, haklısın!' dedim. Buydu," dedi Bayan Plornish, doğrucu bir yasal tanık havasıyla, "baba ile aramda geçen buydu," diye sözünü tamamladı.

Daha veciz bir mizaca sahip olan Bay Plornish, bu fırsatı değerlendirerek Bay Clennam'ı kendisiyle baş başa bırakmak önerisinde bulundu. "Zira," dedi Bay Plornish, ciddi bir edayla, "nasıldır bilirim, ihtiyar kız," diyerek kendisine büyük bir ahlaki sır taşıyormuş gibi gelen bu ifadeyi birkaç kez tekrarladı. Sonunda değerli çift kol kola girdi ve uzaklaştı.

Küçük Dorrit, Küçük Dorrit. Yine, saatlerce. Daima Küçük Dorrit!

Ne mutlu ki, öyle olmuşsa da olup bitmişti ve bitmesi iyi olmuştu. Kızın onu sevdiği ve onun da bunu bilip sevgisine karşılık verdiği düşünülürse onu nasıl bir yola sürüklemiş olurdu; onu gerisin geriye bu sefil yere getirecek olan yola! Sonsuza kadar bundan vazgeçtiği, onun evlendiği ya da yakında evleneceği (ablasının evleneceği haberiyle beraber babalarının bu yöndeki projeleri Kanayan Yürek Avlusuna ulaşmıştı), Marshalsea kapısının da geçmiş günlerin bulanık olasılıklarına sonsuza dek kapandığı düşüncesiyle kendini rahatlamalıydı.

Sevgili Küçük Dorrit.

Dönüp kendi zavallı öyküsüne baktığında, ufuk noktasının bu kız olduğunu görüyordu. Perspektifindeki her şey, onun masum figüründe birleşiyordu. Binlerce kilometre ona doğru yolculuk etmiş, daha eski huzursuz umutlar ve şüpheler onun önünde silinmişti. Hayatının ilgi merkeziydi, iyi ve hoş olan her şeyin sonuydu; ötesinde, artık ziyan ve kararmış gökyüzü dışında hiçbir şey yoktu.

O kasvetli duvarlar arasında uyumak için yattığı ilk gecenin huzursuzluğuyla, geceyi bu gibi düşüncelerle geçirdi. O sırada Genç John, aşağıdaki anıtsal kitabeyi yastığının üzerinde yazdıktan ve düzenledikten sonra huzur verici bir uykuya dalmıştı:

YABANCI!
GENÇ JOHN CHIVERY'NİN
KABRİNE HÜRMET ET,
O Kİ BELİRTİLMESİ İCAP ETMEYEN
GENÇ BİR YAŞTA ÖLMÜŞTÜR.
SIKINTILI BİR HALDEKİ
RAKİBİYLE KARŞILAŞMIŞ VE
ONUNLA HESAPLAŞMAK İSTEMİŞTİR,
NE VAR Kİ SEVDİCEĞİ UĞRUNA
O HİSLERİ ZAPT ETMİŞ VE
ALİCENAPLIK ETMİŞTİR.

Bölüm XXVIII
Marshalsea'de Bir Tezahür

Zaman geçtikçe hapishane kapılarının dışındaki cemaatin görüşleri Clennam'ı zorluyordu ve içerideki cemaatin arasında da dost edinemedi. Dertlerini unutmak için bir araya gelen bahçedeki sürüyle ilişki kuramayacak kadar bunalımlı, tavernadaki yoksul ahaliye katılamayacak kadar çekingen ve mutsuzdu; bu nedenle kendi odasına çekildi ve herkese güvensizlik duygusu verdi. Bazıları mağrur olduğunu söyledi; bazıları asık suratlı ve mesafeli olduğundan yakındı; bazıları da onu küçümsedi, çünkü borçlarının altında can çekişen korkak bir köpekti. Bütün herkes bu tür iddianameler nedeniyle ondan uzak duruyordu, fakat özellikle bir tür vatan hainliği içeren sonuncusu nedeniyle. Böylece bu münzevi haline o kadar alışılmıştı ki, sadece akşam Kulübünün şarkılar, kadeh tokuşturmalar ve duygular eşliğinde toplandığı ve avlunun neredeyse sadece kadınlara ve çocuklara kaldığı saatlerde yürüyüşe çıkabiliyordu.

Hapishane onu etkilemeye başlamıştı. Aylak aylak gezindiğinin farkındaydı. Hapishanenin işgal ettiği odanın dört küçük duvarı arasında

yaptığı etkileri gördükçe bu bilinç kendisinden korkmasına neden olmaya başlamıştı. Hem başkalarının hem de kendi gözünde büzüldükçe değişmeye başlamıştı. Herkes, duvarın gölgesinin onun üzerine kapkaranlık düştüğünü görebiliyordu.

Yaklaşık on ya da on iki haftasını hapiste geçirdikten sonra bir gün, kitap okumaya çalışırken ve Marshalsea kitabının hayali insanlarını bile serbest bırakamamışken, bir ayak sesi kapısında durdu ve bir el kapıyı tıklattı. Kalkıp kapıyı açtı ve hoş bir ses, "Nasılsınız, Bay Clennam?" dedi, "Ümit ederim ki sizi rahatsız etmiyorum."

Bu şen şakrak genç Barnacle, Ferdinand'dı. Sefil hapishanenin aksine iç bayacak kadar neşeli ve özgür de olsa çok iyi niyetli ve alımlı görünüyordu.

"Beni görmek sizi şaşırttı, Bay Clennam," dedi Clennam'ın kendisine sunduğu koltuğa otururken.

"Çok şaşırdığımı itiraf etmeliyim."

"Nahoş bir şekilde değil, ümit ederim ki?"

"Katiyen."

"Teşekkür ederim," dedi sempatik genç Barnacle, "geçici bir emeklilik için burada bulunmanız icap ettiğini işitince ziyadesiyle üzüldüm ve ümit ederim ki (elbette iki beyefendi arasında) bizim yerimizin bu işle alakası yoktur, değil mi?"

"Sizin ofisinizin mi?"

"Geçiştirme yerimiz."

"Ters giden işlerimin hiçbiri için o fevkalade müesseseyi suçlayamam."

"Tanrı aşkına," dedi hayat dolu genç Barnacle, "bunu öğrendiğime memnun oldum. Bunu söylediğinizi duymak benim için son derece rahatlatıcı. Bizim oranın sizin sıkıntılarınızla bir alakası olması beni çok üzerdi."

Clennam, onu her türlü suçtan muaf tuttuğuna dair güvence verdi.

"Haklısınız," dedi Ferdinand. "Bunu işittiğim için çok mesudum. Sizin yıkımınıza yardımcı olmuş olabileceğimiz zihnimi kurcalıyordu, zira arada sırada böyle bir şey yapmak gibi bir talihsizliğimiz olduğu şüphesiz. Bunu yapmak istemiyoruz; lakin insanlar şapa oturacaksa, eh yani, elimizden bir şey gelmez."

"Söylediklerinize vasıfsız bir rıza vermeden," dedi Arthur, hüzünlü bir edayla, "gösterdiğiniz alakadan minnetarım."

"Fakat hakikaten! Bizim orası mümkün olan en zararsız yerdir," dedi keyifli genç Barnacle, "şarlatan olduğumuzu söyleyebilirsiniz. Öyle olmadığımızı söylemeyeceğim; lakin maksat budur ve öyle olması icap eder. Anlamıyor musunuz?"

"Anlamıyorum," dedi Clennam.

"Doğru açıdan bakmıyorsunuz. Mühim olan doğru açıdır. Tek arzumuzun rahat bırakılmak olduğu açısından bakınız, bizim kadar şahane bir Daire bulamazsınız."

"Sizin orayı rahat mı bırakmak icap ediyor?" diye sordu Clennam.

"Tam üstüne bastınız," dedi Ferdinand. "Rahat bırakılacağına dair aşikâr bir niyeti vardır. Amacı budur. Mevcudiyetinin sebebi budur. Hiç şüphesiz belirli bir şekil idame ettirilmelidir, lakin bu da sadece bir şekildir. Yani, aman Tanrım, bizler şekilden başka neyiz ki? Ne çok şekilden geçtiğinizi bir düşünün. Ve hiçbir neticeye vasıl oldunuz mu?"

"Hiç," dedi Clennam.

"Doğru açıdan bakarsanız o zaman bizi görürsünüz; resmi ve müessir. Sınırlı bir kriket oyunu gibidir. Misafir takım topu daima Kamu Hizmetlerine atmaya çalışır, biz de bloke ederiz."

Clennam top atanlara ne olduğunu sordu. Havalı genç Barnacle onların yorgun düştüğünü, bitkin düştüğünü, sakatlandığını, bellerinin kırıldığını, ölüp gittiğini, vazgeçtiğini, başka oyunlara girdiğini söyledi.

"Ve bu vesileyle kendimi tekrar tebrik etmeliyim ki," dedi, "bizim oranın geçici emekliliğinizle hiçbir alakası yoktur. Kolaylıkla bir payı olabilirdi; zira bazen, bizi rahat bırakmayan insanların üzerindeki tesirlerimizle, en talihsiz yerde olduğumuz inkâr edilemez. Bay Clennam, size karşı hayli temkinsiz davranıyorum. Sizinle konuşurken böyle davranabileceğimi biliyorum. Bizi rahat bırakmamak hatasını yaptığınızı ilk gördüğümde de öyle davranmıştım; zira deneyimsiz ve heyecanlıydınız ve –ümit ederim ki mahzur görmezseniz– biraz da budalalığınız vardı."

"Mühim değil."

"Birazcık. Bu sebeple de buna üzüldüm ve size şunu ima etmek için elimden geleni yaptım (esasında resmi değil, lakin elimden geldiğince resmi olmaktan imtina ederim): Ben sizin yerinizde olsam canımı hiç sıkmazdım. Ama siz sıktınız ve hâlâ sıkıyorsunuz. Artık bunu yapmayın."

"Buna fırsat bulabilecekmişim gibi görünmüyor," dedi Clennam.

"Ah evet, bulacaksınız! Buradan ayrılacaksınız. Herkes buradan ayrılır. Buradan ayrılma yollarının sonu yok. O zaman yine bize gelmeyin. Bu rica ziyaretimin ikinci sebebi. Lütfen, yine bize gelmeyin. Şerefim üzerine," dedi Ferdinand, son derece dostça ve samimi bir edayla, "geçmişten ders alıp bizden uzak durmazsanız çok üzülürüm."

"Peki ya icat?" dedi Clennam.

"Sevgili dostum," dedi Ferdinand, "bu şekilde hitap etmemde bir mahzuryoksa, kimse icat falan istemiyor, kimse bu hususa beş paralık kafa yormuyor."

"Ofisteki kimse, yani?"

"Ne de dışarıdaki. Herkes, herhangi bir icadı beğenmeyip alay etmeye hazırdır. Ne çok insanın rahat bırakılmak arzusunda olduğunu tahmin edemezsiniz. Ülkenin Dehalarının (deyimin Parlementer tabiatına aldırmayın ve bundan sıkılmayın) nasıl da rahat bırakılma temayülünde olduğunu tahmin edemezsiniz. İnanın bana, Bay Clennam," dedi neşeli genç Barnacle, en tatlı tavrıyla, "bizim orası var gücünüzle taaruz edeceğiniz kötü kalpli bir Dev değil; sadece muazzam miktarlarda samanı öğüterek memleket rüzgârının hangi tarafa estiğini gösteren bir yel değirmeni."

"Eğer buna inanabilseydim," dedi Clennam, "hepimiz için çok kasvetli bir manzara olurdu."

"Ah! Öyle demeyin!" dedi Ferdinand. "Her şey yolunda. Biraz zırva lazım bize, hepimiz zırvalamayı severiz, zırvalamadan olmaz. Biraz zırva, biraz dalga derken her şey şahane olur, yeter ki rahat bırakılsın."

Ferdinand, yükselen Barnacle'ların kadından doğmuş olanlarının başı olarak inancının bu umutlu itirafıyla, tamamen ret ve inkâr ediledikleri çeşitli düsturların ardından ayağa kalktı. Hiçbir şey onun samimi ve kibar duruşuyla daha çok uyuşamaz ya da ziyaretinin koşullarına daha centilmence bir içgüdüyle uyum sağlayamazdı.

Clennam kendisine açıksözlülüğü ve güleryüzlülüğü için gerçek bir minnet duygusuyla elini uzatırken, "Sormamda bir mahzur yoksa," dedi genç Barnacle, "bu geçici sıkıntınıza müteveffa Merdle'ımızın sebep olduğu doğru mu?"

"Mahvettiği pek çok kişiden biri de benim. Evet."

"Son derece akıllı bir adammış," dedi Ferdinand Barnacle.

Arthur, müteveffanın anısını methedecek ruh halinde olmadığı için sustu.

"Su katılmamış bir hergeleydi elbette," dedi Ferdinand, "lakin son derece akıllıymış! Hayran olmamak imkânsız. Tam bir zırvalık ustasıymış. İnsanları o kadar iyi tanıyordu ki –onları tamamen atlatabiliyordu– onlarla o kadar çok şey yapabiliyordu ki!" Kendi zahmetsiz edasıyla adama gerçek bir hayranlık duyuyordu.

"Ümit ederim ki," dedi Arthur, "o ve hileleri insanlara onlara bir daha böyle bulaşmamaları için bir ikaz olur."

"Sevgili Bay Clennam," dedi Ferdinand gülerek, "sahiden böyle pespembe bir ümidiniz var mı? Dolandırıcılık yapmaya yetecek kapasitesi ve arzusu olan bir sonraki adam da başarılı olacaktır. Affedersiniz, fakat zannedersem insan denen arıların nasıl herhangi bir eski kalay çaydanlığa üşüştükleri hususunda hiçbir fikriniz yok; esasında onları idare etmenin eksiksiz bir rehberi orada yatar. Çaydanlığın kıymetli madenlerden yapılmış olduğuna inandırılabilirlerse, müteveffa dostumuz gibi adamların tüm iktidarı bu hakikatte yatar. Hiç şüphesiz ara sıra," dedi Ferdinand kibarca, "istisnai vakalar mevcuttur, insanların kendilerine çok daha iyi sebepler gibi görünen şeylere tav oldukları vakalar ve böyle bir vaka bulmak için de fazla ileri gitmemiz gerekmez; lakin bunlar kaideyi bozmaz. İyi günler! Ümit ederim ki sizi tekrar gördüğümde bu geçici bulutun yerini gün ışığı almış olur. Kapının ötesine bir adım bile gelmeyin. Çıkış yolunu gayet iyi biliyorum. İyi günler!"

Bu sözleri söyledikten sonra Barnacle'ların en iyisi ve en parlağı aşağıya indi, bir melodi mırıldanarak kulübeye doğru yürüdü, ön avludaki atına bindi, sonra da Nob'lan devlet adamlığı konusunda sorgulamak niyetinde olan bazı imansız Snob'lara[1] ağızlarının payını vermek üzere önceden biraz koçluğa gerek duyan soylu bir akrabasıyla randevusuna yetişmek için yola çıktı.

Çıkarken Bay Rugg'ın yanından geçmiş olmalıydı, çünkü bir iki dakika sonra o kırmızı kafalı beyefendi, geçkin bir Phoebus gibi kapının ağzında parlıyordu.

"Bugün nasılsınız, efendim?" dedi Bay Rugg. "Bugün sizin için yapabileceğim herhangi bir şey var mı, efendim?"

"Hayır, teşekkür ederim."

Bay Rugg'un utanç verici durumlardan aldığı zevk, bir hizmetçi kadınının turşu ve konserve yaparken, bir çamaşırcının yüklü bir çamaşır yıkarken ya da bir çöpçünün dolup taşan bir çöp kutusunu temizlerken

---

[1] Nob: Soylu (kısaltma), Snob: Soylu olmayan (L. *sine nobilitate*) –çn.

aldığı zevke ya da temizlik gerektiren herhangi bir işteki mesleki zevke benziyordu.

"Zaman zaman hâlâ bakıyorum, efendim," dedi Bay Rugg neşeyle, "kapıda kalmış, birikmiş Gözaltı var mı diye. Çok yığıldılar, efendim, beklenmedik derecede yığılma oldu."

Durumdan bir tebriği hak ediyormuş gibi söz ediyordu; ellerini hızlıca ovuşturuyor, başını hafifçe çeviriyordu.

"Beklenmedik derecede," diye tekrarladı Bay Rugg, "yığılma oldu. Yağmur gibi yağdılar. Etrafa bakınırken size müdahale etmiyorum, zira yarenlik yapmaya meyilli değilsiniz ve beni görmek isteseniz kulübeye haber bırakırsınız. Fakat ben hemen her gün buralardayım, efendim. Şu an müsait bir zaman mı, efendim?" diye sordu Bay Rugg, tatlı bir dille, "Bir gözlemimi aktarmak istiyorum."

"Herhangi bir zaman kadar müsait."

"Hm! Kamuoyu, efendim," dedi Bay Rugg, "sizinle meşgul."

"Şüphem yok."

"Acaba," dedi Bay Rugg, şimdi daha da tatlı bir dille, "en sonunda ve her şeyden sonra kamuoyuna küçücük bir tavizde bulunmakta fayda yok mudur? Hepimiz bunu şu ya da bu şekilde yaparız. Esasında, yapmalıyız."

"Kendimle başa çıkamıyorum, Bay Rugg ve başa çıkabileceğimi ümit dahi edemiyorum."

"Böyle demeyin, efendim, böyle demeyin. Bench'e taşınmanın maliyeti hemen hemen yok denecek kadar az ve eğer orada olmanız gerektiği genel hissiyatı kuvvetliyse, o zaman hakikaten..."

"Burada kalıp kalmamamın, Bay Rugg," dedi Arthur, "bir zevk meselesi olduğunu kabul ettiğinizi zannediyordum."

"Eh, efendim yani! Lakin münasip mi? Münasip mi? Mesele bu," dedi Bay Rugg, acınası bir inandırıcılıkla. "Neredeyse diyeceğim ki, iyi bir his mi? Bu sizin şumüllü meseleniz ve sizin bir iki sterlin verenin gelebileceği yerde kalmanız münasip görülmüyor ve hakkında laf ediliyor. Münasip değil. Bundan bahsedildiğini kaç mahallede işittim anlatamam. Daha dün gece, zaman zaman bizzat uğramasam derdim ki en kaliteli kanun adamlarının müdavim oldukları bir Salonda ifade edilen bazı kanaatler işittim; daha sonra işittiğime üzüleceğim kanatler. Sizin namınıza incindim. Yine, henüz bu sabah kahvaltıda. Kızım (fakat bir kadın, diyeceksiniz: lakin bu gibi şeylere karşı duyarlı, hatta Rugg ve

Bawkins'te davacı olduğu için birazcık şahsi tecrübeye de sahiptir) son derece şaşırdığını ifade etti; son derece şaşırdığını. Şimdi bu durumda ve hiçbirimiz kendimizi kamuoyundan üstün göremeyeceğimize göre, o kanaate küçücük bir tavizde bulunmak – bakın, efendim," dedi Rugg, "en basitinden, dostane olmaz mı?"

Arthur'un düşünceleri bir kez daha Küçük Dorrit'e kaymış ve soruyu cevapsız bırakmıştı.

"Bana gelirsek, efendim," dedi Bay Rugg, belagat gücünün karşısındakini kararsızlığa düşürmüş olduğunu umarak, "müşterinin temayülleri mevzubahisken kendimi düşünmemek prensibimdir. Lakin hatırşinas şahsiyetinizi ve geneli memnun etme arzunuzu bildiğim için tekrar ediyorum, sizin Bench'te olmanızı tercih ederim. Davanız çok ses getirdi, mesleki bakımdan itibar kazandıracak bir davadır ve Bench'e gitmeniz benim için de daha iyi olur. Ben sadece durumu beyan ediyorum."

Mahkûmun dikkati yalnızlık ve üzüntüden o kadar başıboş kalmış ve hep surat asan duvarların arasında bir tek sessiz figürle hasbıhale alışmıştı ki, Clennam ancak kafasını sallayarak uyuşukluğu üzerinden attıktan sonra Bay Rugg'a bakabildi, sohbetin öncesini hatırladı ve aceleyle, "Kararım değişmedi ve değişmez. Lütfen bırakın, bırakın!" dedi.

Bay Rugg bozulduğunu ve incindiğini saklamaya çalışmadan cevap verdi:

"Ah! Şüphesiz, efendim. Meseleyi size ifade ederken haddimi biraz aştım, efendim, farkındayım. Lakin hakikaten birçok muhitte, hem de çok iyi muhitlerde şunun söylendiğini işittim: Bir ecnebiye layık olsa da, bir beyefendinin ada vatanının şanlı hak ve hürriyetleri onun Bench'e alınmasını kabul ederken, onun ruhu Marshalsea'de kalmaya layık değildir; bunun üzerine mesleki sınırlarımı aşıp ifade etmek istemiştim. Şahsen," dedi Bay Rugg, "benim bu hususta bir kanaatim yok."

"Bu iyi bir şey," dedi Arthur.

"Maalesef değil, efendim!" dedi Bay Rugg. "Olsaydı, birkaç dakika önce ata binmiş yüksek aile mensubu bir beyefendinin bir müvekkilimi burada ziyaret ettiğini görmek istemezdim. Ama bu benim üstüme vazife değildi. Olsaydı, şimdi başka bir beyefendiye, şu anda kulübede bekleyen askeri kökenli bir beyefendiye müvekkilimin burada kalmaya asla niyeti olmadığını ve daha üstün bir ikametgâha geçme arefesinde bulunduğunu bildirmek isterdim. Lakin profesyonel bir makine olarak

güzergâhım bellidir; beni ilgilendirmez. Siz beyefendiyi görmek ister miydiniz, bayım?"

"Kim beni görmek için bekliyor dediniz?"

"Profesyonelce olmayan o cüretkârlığı gösterdim, efendim. Profesyonel müşaviriniz olduğumu işitice, son derece sınırlı vazifemi ifa etmeden müdahale etmek istemedi. Neyse ki," diye ekledi Bay Rugg, alaycı bir edayla, "beyefendiye adını soracak kadar haddimi aşmadım."

"Herhalde onu görmekten başka çarem yok," diye iç geçirdi Clennam yorgunlukla.

"O halde istiyorsunuz, öyle mi efendim?" dedi Rugg sertçe. "Çıkarken bu kadarcığını beyefendiye bahsetmem için bir talimatla şereflendirildim mi? Öyle mi? Teşekkürler, efendim. Ben izninizi rica edeyim." Ve öfkeyle çıkıp gitti.

Askeri görünümlü beyefendi, Clennam'ın mevcut ruh halinde merakını öyle sönük bir biçimde uyarmıştı ve zihnini neredeyse her zaman loşlaştıran kasvetli perdenin bir bölümü gibi böyle bir ziyaretçiden söz edilmiş olduğuna dair yarı bir unutkanlık içeri sızmaya başlamıştı ki, tam o anda merdivenlerde ağır bir ayak sesi onu uyandırdı. Merdivenlerden yukarı çıkıyordu, bir acillik ya da anlık değil, hakaret amaçlı bir adımlama ve takırtı sergiliyordu. Bir an için kapısının dışında durduğu sırada, kendine özgü bu sesi nereden hatırladığını düşündü. Bunu düşünmeye bir saniye fırsatı oldu. Kapı küt diye ardına kadar açıldı ve karşısında birçok endişenin kaynağı kayıp Blandois'yı buldu.

"*Salve*, hapishane kuşu dostum!" dedi adam. "Beni istiyorsun anlaşılan. İşte buradayım!"

Arthur infial dolu bir merakla daha ona bir şey diyemeden Cavalletto da adamın peşinden geldi. Cavalletto'yu da Bay Pancks izledi. İkisi de, şimdiki sakini yerleştiğinden beri bu odaya gelmemişti. Bay Pancks nefes nefese pencerenin kenarına yanaştı, şapkasını yere koydu, saçlarını iki eliyle karıştırdı ve yorucu bir mesai sırasında bir an için durup dinlenen bir adam gibi kollarını kavuşturdu. Bay Baptist gözlerini bu ürkütücü eski oda arkadaşından hiç ayırmadan, sırtını kapıya dönüp iki eliyle ayak bileklerini kavrayarak yumuşakça yere çöktü: tıpkı Marsilya'da sıcak bir sabah vakti, başka bir hapishanenin daha karanlık bir odasında aynı adamla oturduğunda yaptığı gibi.

"Bu iki çılgına bakılırsa," dedi Mösyö Blandois, namı diğer Lagnier, olmadı Rigaud, "beni istemişsin, kuş kardeş. İşte geldim!" Gün için

altüst edilmiş yataklığa tiksintiyle baktı, sırtını ona dayadı, şapkasını çıkarmadan küstah bir tavırla, elleri cebinde dikildi.

"Seni uğursuz haydut!" dedi Arthur. "Kasıtlı olarak annemin evine korkunç bir şüphe düşürdün. Neden yaptın bunu? Bu şeytani icadı sana yaptıran nedir?"

Mösyö Rigaud bir anlığına kaşlarını çattıktan sonra güldü. "Bu asil beyefendiyi dinleyin! Tüm dünya şu Fazilet timsalini dinlesin! Lakin dikkat edin, dikkat edin. Bu hararetiniz biraz tavizkâr olabilir, dostum. Vay canına! Bu mümkün."

"Sinyor!" diye araya girdi Cavalletto, aynı anda Arthur'a da seslenerek, "başlamak için beni dinleyin! Onu bulma talimatınızı aldım, Rigaud, değil mi?"

"Hakikat bu."

"Netice itibariyle olarak, giderim," –Adamın İngilizcesindeki başlıca sorunun zarfları zaman zaman böyle uzatması olduğuna ikna edilebilse Bayan Plornish buna büyük ilgi duyardı– "evvela vatandaşlarım arasına. Onlara Londra'daki ecnebiler hakkında ne haber geldiğini sorarım. Sonra Fransızların arasına girerim. Sonra Almanların arasına girerim. Hepsi bana anlatır. Büyük kısmımız diğerini iyi bilir ve hepsi bana anlatır. Fakat! Hiç kimse onun hakkında bir şey söyleyemez, Ri-

gaud'nun. On beş kere," dedi Cavalletto, sağ elinin tüm parmaklarını açarak üç kez savurdu ve bunu o kadar hızlı bir şekilde yaptı ki görme duyusu bu eylemi pek takip edemezdi. "Ecnebilerin gittiği her yerde onu soranım ve on beş kere," dedi aynı hareketi tekrarlayarak, "hiçbir şey bilmiyorlar. Fakat!"

"Fakat" sözcüğündeki manidar İtalyan duraklamasıyla birlikte, sağ elinin tersiyle işaretparmağını sallamaya başladı; çok hafifçe ve temkinlice.

"Fakat! Uzun zaman Londra'da bulamadıktan sonra birisi bana beyaz saçlı bir askerden bahsediyor –hey?– şu saçı gibi değil –beyaz– belli bir mevkide, esrarengiz bir şekilde olarak yaşıyor. Fakat!" sözcükte yine duraksadıktan sonra, "bazen akşam yemekten sonra yürüyor, tütün içiyor. İtalya'da dedikleri gibi (ki zavallı insanlar bunu çok iyi bilir) sabretmek icap ediyor. Bende sabır mevcut. Bu belli mevki nerede soruyorum. Biri burada diyor, diğeri şurada diyor. Eh, güzel! Ne burada ne şurada. Sabırlı bir şekilde olarak bekliyorum. Nihayet buluyorum. Sonra izliyorum, sonra gözlüyorum, yürüyene ve tütün içene kadar saklanıyorum. O gri saçlı bir asker – Fakat!" Gerçekten çok kararlı bir duraksama ve elinin tersiyle işaretparmağını sağa sola şiddetle sallama, "o da gördüğün bu adam."

Adamı bu şekilde gösterdikten sonra bile, üzerinde baskı kurmuş bu adama boyun eğme alışkanlığından olsa gerek, Rigaud'ya doğru şaşkınca bir baş selamı vermesi dikkat çekiyordu.

"Eh, tabii ki Sinyor!" diye haykırarak tekrar Arthur'a seslendi. "İyi bir fırsat bekledim. Sinyor Panco'ya bazı kelimeler yazdım," böyle tanımlanmak Bay Pancks'e bir yenilik havası verdi, "gel yardım et demek için. Rigaud'yu gösterdim, penceresinde, Sinyor Panco'ya, gündüzleri sık sık o gözetledi. Ben geceleri evin kapısının yakınında uyudum. Neticede daha bugün içeri girdik ve şimdi karşınızda! Şanlı Avukat varken gelmeyi reddettiği için," Bay Baptist Bay Rugg'ı da bu şekilde onurlandırıyordu, "aşağıda bekledik, birlikte ve Sinyor Panco sokakta nöbet tuttu."

Bu resitalin ardından Arthur gözlerini küstah ve kötü surata çevirdi. Gözleri karşılaştığında, burun bıyığın üzerinden aşağı sarktı, bıyık burnun altına girdi. Burun ve bıyıklar tekrar yerlerine yerleştiklerinde, Bay Rigaud yarım düzine kere öne eğilip Arthur'un yüzüne doğru birer mermi gibi parmaklarını şaklattı.

"Şimdi, Filozof!" dedi Rigaud. "Benden ne istiyorsun?"

"Bilmek istiyorum," dedi Arthur tiksintisini gizlemeden, "annemin evine cinayet şüphesi düşürmeye nasıl cüret ediyorsun?"

"Cüret mi!" diye haykırdı Rigaud. "Ho, ho! Duydunuz mu! Cüret ha? Cüret mi bu? Yalnız, Tanrı aşkına oğlancığım, biraz tedbirsiz konuşuyorsun!"

"O şüphelerin ortadan kaldırılmasını istiyorum," dedi Arthur. "Oraya götürüleceksin ve halk seni görecek. İlaveten, seni merdivenlerden aşağı atmak için yanıp tutuştuğum o esnada orada ne işin vardı, bilmek istiyorum. Bana kaşlarını çatma, ahbap! Seni bir zorba ve korkak olduğunu bilecek kadar gördüm. Bu kadar apaçık ve senin de gayet iyi bildiğin bir hakikati sana söylemek için bu berbat yerin tesirlerini ruhumdan atmam icap etmez!"

Dudaklarına kadar bembeyaz olan Rigaud bıyığını okşarken, "Vay canına, oğlancığım, fakat hürmetli hanımefendiciğim annene biraz uygunsuz davranıyorsun," diye mırıldandı ve kısa bir süre için nasıl davranacağına karar veremiyor gibi göründü. Kararsızlığı hemen geçti. Tehditkâr bir çalımla oturdu ve şöyle dedi:

"Bana bir şişe şarap al. Burada şarap satılıyor. Şu meczuplarından birini yolla da bana bir şişe şarap getirsin. Şarap içmeden seninle konuşmayacağım. Hadi! Evet mi, hayır mı?"

"Ne istiyorsa getir, Cavalletto," dedi Arthur küçümser bir edayla parasını vererek.

"Kaçak mal," diye ekledi Rigaud, "Porto şarabı getir! Porto! Porto'dan başka hiçbir şey içmem."

Ancak kaçak mal orada bulunan herkese manidar parmağıyla, kapıdaki görev yerini terk etmeyi kesin bir şekilde reddettiğini bildirince Sinyor Panco bu hizmeti üstlendi. Çok geçmeden bir şişe şarapla geri döndü: Kolejlilerde pek tirbüşon bulunmadığından (birçok şey bulunmadığı gibi) önceden açılmıştı.

"Meczup!" dedi Rigaud, "büyük bir bardak."

Sinyor Panco adamın önüne bir kupa koydu, kafasına fırlatmamak için bir iç çatışma yaşadığını belli ederek.

"Haha!" diye övündü Rigaud. "Can çıkar, huy çıkmaz. Beyefendi gibi geldik, beyefendi gibi gidiyoruz. Şeytan aşkına! Bir beyefendi hizmet bekler, hani. Hizmet görmek şahsiyetimin bir parçasıdır!"

Bunları söylerken kupayı yarıya kadar doldurmuş, sözünü bitirene kadar hepsini içmişti. "Hah!" dedi dudaklarını şapırdatarak. "Pek yaşlı

bir mahkûm değilmiş! Sana baktıkça, cesur bayım, bu hapisliğin kanını bu şaraptan çok daha kısa bir zamanda yumuşatacağına hükmediyorum. Yumuşuyorsun, bedenin ve rengin şimdiden zayıflıyor. Seni selamlıyorum!"

Öncesinde ve sonrasında küçük beyaz elini gösterecek şekilde kaldırdığı bir yanm kupayı daha devirdi.

"İşimize dönelim," diye devam etti. "Sohbetimize. Vücudundan ziyade diline hürriyet tanıdığını gösterdin, bayım."

"Sana senin de bildiklerini söyleme hürriyetini kullandım. Sen de biliyorsun, hepimizin bildiği gibi, bundan çok daha kötü biri olduğunu."

"Daima bir beyefendi olduğumu da ilave edersen önemi kalmaz. Bunun dışında hepimiz aynıyız. Mesela, sen hayatta bir beyefendi olamazsın; bense başka türlü olamam. Ne büyük bir fark! Devam edelim. Kelimeler, bayım, asla kartlann gelişine veya zarların gelişine etki etmez. Bunu biliyor musun? Öyle mi? Ben de bir oyun oynuyorum ve kelimelerin ona bir etkisi yok."

Artık Cavalletto ile karşı karşıya geldiği ve öyküsü bilindiği için uydurduğu maskeyi de atmış ve çıplak bir yüzle, gerçekteki rezil alçak kimliğini ortaya çıkarmıştı.

"Hayır, oğlum," diye devam etti parmaklannı bir kez daha şaklatarak. "Ben oyunumu sonuna kadar oynanm, kelimelere rağmen, Vücudumun Ölümüne ve Ruhumun Ölümüne kadar! Kazanacağım. Kesintiye uğrattığın şu küçük numarayı neden oynadığını bilmek ister misin? O zaman bil ki, hanımefendime, senin hürmetli annene satacak bir mala sahiptim ve sahibim, anlıyor musun? Kıymetli malımı tasvir ettim ve fiyatını sabitledim. Eşyalarını tanımladım ve fiyatımı sabitledim. Pazarlıkta takdire şayan annen biraz fazla sakin, fazla lakayt, fazla sabit ve heykel gibiydi. Velhasıl, takdire şayan annen beni sıktı. Vaziyetimde çeşitlilik olsun diye, hem de kendimi eğlendirmek için –Ne! Bir beyefendinin de eğlenmesi icap eder, başka birinin zararına bile olsa!– o harika kaybolma fikrini akıl ettim. Bu senin şahsiyetli annenle Flintwinch'imin ifa etmeye bayılacakları bir fikirdi, tamam mı? Ah! Vah, vah, vah, öyle yukarılardan bakma bana! Tekrar ediyorum. Hayli memnun, fazlasıyla büyülenmiş ve bütün kalpleriyle zevkten dört köşe oldular. Daha ne diyeyim?"

Kupasının dibindeki çökeltiyi yere fırlattı, öyle ki neredeyse Cavalletto'ya sıçnyordu. Bu, dikkatini yine ona çekmişti. Kupasını koydu ve şöyle dedi:

"Ben doldurmayacağım. Ne! Ben hizmet edilmek için doğdum. Gel bakalım, Cavalletto, doldur!"

Küçük adam gözleri Rigaud ile meşgul Clennam'a baktı ve herhangi bir yasaklama görmeyince yerden kalkıp kupayı doldurdu. Bunu yaparken ortaya çıkan, eski itaatkârlığıyla mizahi bir şeyin; bunun bir anda parlayıverebilecek, için için yanma halindeki gaddarlığının çabası karışıp (ki beyefendi doğmuş şahıs da öyle düşünüyor gibiydi, çünkü gözünü ondan ayırmıyordu), kolayca hepsinin yerini alan iyi niyetli, umursamaz bir edayla tekrar yere oturmaya yatkınlığı son derece dikkat çekici bir kişilik birleşimi oluşturuyordu.

"Bu harika fikir, cesur bayım," diye devam etti Rigaud içtikten sonra, "birçok sebepten harika bir fikirdi. Beni eğlendiriyordu, sevgili annen ve Flintwinch'imi endişelendiriyordu, sana da ıstırap veriyordu (bir beyefendiye kibarlık dersi verme usulüm) ve mevzuyla alakalı tüm samimi şahısların bendenizi korkulacak biri olarak görmesini sağlıyordu. Aman Tanrım, ondan korkulur! Korkulacak bir adamdır! Bunun ötesinde, hanımefendim annenin aklını başına getirebilirdi; yani en sonunda, senin zekândan türeyen acil küçük şüphenin altında, defterindeki belirli bir sözleşmenin zorluklarının mühim taraflardan birinin tezahürüyle ortadan kalkacağını açıklamaya ikna ederdi. Belki evet, belki de hayır. Lakin onu kesintiye uğrattın. Şimdi, ne diyorsun? Ne istiyorsun?"

Clennam hiçbir şeyin karşısında, bu adamı gördüğündeki kadar şiddetle bir mahkûm olduğunu hissetmediğini düşündü. Böyle eli kolu bağlıyken, korktuğu tüm olmadık tehlike ve zorluklar etrafını kuşatıyordu.

"Belki de, dostum, filozof, fazilet timsali, embesil, her ne dersen de; belki de," dedi Rigaud, o berbat sırıtışıyla kupasının üzerinden bakarak, "beni rahat bırakman en iyisi olmaz mıydı?"

"Hayır!" dedi Clennam, "En azından hayatta olduğun ve zarar görmediğin biliniyor. En azından bu iki şahitten kaçamazsın. Seni herhangi bir resmi makama teslim edebilirler, yüzlerce insanın önünde!"

"Lakin beni teslim etmeyecekler," dedi Rigaud, muzaffer bir tehdit havasıyla parmaklarını tekrar şaklatarak. "Şahitlerini Şeytan alsın! Teslim etmeni Şeytan alsın! Seni de Şeytan alsın! Ne! Ben bildiğimi ne için biliyorum? Benim satılacak bir eşyam var mı? Ah, zavallı borçlu! Küçük projemi kesintiye uğrattın. Dert değil. O zaman nasıl olacak? Ne kalıyor geriye? Sana hiçbir şey; bana her şey. Beni teslim edecekmiş!

İstediğin bu mu? Ben bilirim teslimi, hem de hemen. Kaçakçı! Bana kalem, mürekkep ve kâğıt getir."

Cavalletto yine önceki gibi kalktı ve aynı tavırla istenenleri getirdi. Rigaud bir süre haince düşündükten ve sırıttıktan sonra yüksek sesle okuyarak şunları yazdı:

"BAYAN CLENNAM'a.
Cevap beklenir.
Marshalsea Hapishanesinde, oğlunuzun dairesinden.

"Sevgili Madam, bugün buradaki mahkûmumuzdan üzülerek öğrendiğime göre (ki kendisi siyasi sebeplerle inzivada olarak beni aramak için casuslar istihdam etme kibarlığını göstermiştir), güvenliğimden endişe ediyormuşsunuz.

Rahatlayın, sevgili madam. Ben iyiyim, gücüm kuvvetim yerindedir.

Büyük bir sabırsızlıkla evinize uçarak gitmem icap ederdi, lakin halihazırdaki şartlarda henüz size arz etme şerefine nail olduğum küçük teklif için kati bir tertibat yapmamış olabileceğinizi tahmin ediyorum. Bugünden itibaren kendi namıma, teklifimi neticelerine katlanarak kayıtsız şartsız kabul ya da red edeceğiniz son bir ziyaret yapacağımı bildiririm.

Detaylarını karşılıklı mükemmel memnuniyetimize göre ayarlamak için boş zamanınızın olabilmesi adına sizi bağrıma basmak ve bu enteresan işte başarılı olmak için hissettiğim tutkuyu zaptediyorum.

Bu arada, zannedersem bir otelde konaklama ve gıda masraflarımın sizin tarafınızdan ödenmesini istemem de fazla bir şey değildir (mahkûmumuz ev düzenimi altüst ettiğinden dolayı).

Sevgili madam, en yüksek ve en güzide hürmetlerimi takdim ederim,

RIGAUD BLANDOIS.

O sevgili Flintwinch'e binlerce sevgi.
Madam F'yi ellerinden öperim."

Rigaud mektubu bitirdikten sonra katladı ve havalı bir hareketle Clennam'ın ayaklarının dibine fırlattı. "Selam sana! Teslim demişken, biri bunu adresine teslim etsin, cevabını da buraya teslim etsin."

"Cavalletto," dedi Arthur, "bu adamın mektubunu götürür müsün?"

Ama Cavalletto'nun manidar parmağı yine, adamı bulmak için bu kadar uğraştıktan sonra görev yerinin Rigaud'yu izlemek üzere kapı önü olduğunu ve görevinin de kapıyı arkasına alıp yere oturmak ve Rigaud'ya bakarak kendi ayak bileklerini tutmak olduğunu ifade edince Sinyor Panco bir kez daha gönüllü oldu. Kabul edildiğinde, Cavalletto kapıyı sadece adamın zar zor geçeceği kadar açmaya ikna edildi ve arkasından hemen kapattı.

"Bana bir parmak dokundur, bana bir laf dokundur, ben burada oturmuş şarabımı içerken üstünlüğümden sual et," dedi Rigaud, "bir mektup daha yazıp bir haftalık mühletimi iptal ederim. Beni mi istemiştin! İşte yakaladın! Beğendin mi yaptığını?"

"Biliyorsun," dedi Clennam, çaresizlik duygusuyla, "seni aradığımda hapiste değildim."

"Seni de hapishaneni de Şeytan alsın," diye terslendi Rigaud, hiç acele etmeden cebinden sigara yapmak için gerekli malzemelerin olduğu bir tabaka çıkarıp o sevimli elleriyle o sırada kullanmak üzere birkaç tane sararken, "hiçbiriniz beni alakadar etmez. Kaçakçı! Ateş ver."

Cavalletto tekrar kalktı ve ona istediğini verdi. Esneyip kıvranarak birbirinin üstünde dönen parmaklarıyla, soğuk, beyaz ellerinin sessiz becerisinde ürkütücü bir şey vardı. Clennam sanki o yaratıklarla dolu bir yuvaya bakıyormuş gibi içinin titrediğini hissetti.

Cavalletto bir İtalyan atı ya da katırmış gibi, "Selam, domuz!" diye bağırdı Rigaud. "Ne! O eski cehennem kuyusu hapishane buna göre daha hürmete layık bir yerdi. O yerin parmaklıklarında ve taşlarında haysiyet vardı. Orası erkeklere göre bir hapishaneydi. Ya burası? Pöh! Embesiller için bir hastane!"

Sigarasını tüttürüyordu, yüzünde sabitlenmiş çirkin gülümsemesiyle, sanki ağzından ziyade sarkık gaga gibi burnuyla içiyormuş gibi görünüyordu, tuhaf bir resimdeki bir fantezi gibi. İlkinin yanan ucuyla ikinci bir sigara yaktığında Clennam'a şunları söyledi:

"İnsan o meczup dönene kadar vakit geçirmek ister. İnsan konuşmak ister. İnsan bütün gün kuvvetli şarap içemez, yoksa bir şişe daha alırdım. Kız fena değil, bayım. Tam olarak benim zevkime göre değilse de, Gökgürültüsü ve Şimşek adına! Fena değil. Zevkini takdir ediyorum."

"Kimden bahsettiğini," dedi Clennam, "ne biliyorum ne de bilmek istiyorum."

"Della bella Gowana, efendim, İtalya'da dedikleri gibi. Gowan'dan, güzel Gowan'dan bahsediyorum."

"Zannedersem kocasının takipçisi olduğun mu?"

"Efendim? Takipçi mi? Küstahsın. Arkadaşı."

"Bütün arkadaşlarınızı satar mısın?"

Rigaud sigarasını ağzından aldı ve aniden bir sürprizle karşılaşmış gibi Arthur'a baktı. Ama sonra tekrar dudaklarının arasına koydu ve serinkanlı bir edayla cevap verdi:

"Bir fiyatı olan her şeyi satarım. Avukatların nasıl yaşıyor, siyasetçilerin, entrikacıların ve Borsacıların? Sen nasıl yaşıyorsun? Nasıl geldin buraya? Hiç arkadaşını satmadın mı? Kutsal Ana aşkına! Bence sattın!"

Clennam pencereye doğru döndü ve duvara bakarak oturdu.

"Etkin olarak, bayım," dedi Rigaud, "Cemiyet kendini satar, beni satar; ben de Cemiyeti satarım. Başka bir hanımefendiyle tanıştığının farkındayım. Yine pek hoş bir hanımefendi. Kuvvetli bir ruh. Şimdi... Ona ne deniyordu? Wade."

Hiçbir cevap gelmedi, ama hedefi vurduğunu görebiliyordu.

"Evet," diye devam etti, "o hoş hanımefendi ve kuvvetli ruh sokakta bana hitap eder ve ben de alakadar olurum. Mukabele ederim. Bu hoş hanımefendi ve kuvvetli ruh bana, 'Hem merak ediyorum hem de endişeleniyorum. Alelâdeden daha şerefli misiniz acaba?' demek lütfunda bulunur. Kendimi takdim ederim, 'Madam, ben doğuştan bir beyefendi ve ölüme kadar bir beyefendiyim; lakin alelâdeden daha şerefli *değilim*. Bu kadar zayıf bir fanteziyi hakir görürüm.' Bunun üzerine memnuniyetle iltifat eder. 'Sizinle diğerlerinin arasındaki fark,' diye cevaplar, 'sizin bunu söylemenizdir.' Zira Cemiyeti tanır. Tebriklerini yiğitçe ve nezaketle kabul ederim. Nezaket ve ufak yiğitlikler şahsiyetimin bir parçasıdır. Daha sonra bir teklif yapar; şöyle ki, bizi hep beraberken görmüştür, ona öyle gelmiştir ki ben o evin kedisiyim, ailenin dostuyum. Böylece, onların hareketlerini bilmek merakı ve istekleri uyanır, hayat tarzlarını, güzel Gowana'nın nasıl sevdiğini, güzel Gowana'nın üzerine nasıl titrenildiğini vesaire. Zengin değildir, lakin bu tür hizmetlerin masrafları için küçük bir ödeme yapabilir; ben de zarafetle –herşeyi zarafetle yapmak şahsiyetimin bir parçasıdır– kabul ederim. Ya, evet! Dünya böyledir. Usul budur."

O konuştuğu sırada Clennam arkasını dönmüş ve o noktadan itibaren görüşme sona ermiş olmasına rağmen o birbirine çok yakın pırıltılı

gözlerini ondan ayırmıyordu. Anlaşılan, kendisi pervasızca atıp tutarken diğerinin başının duruşunda bile, dediği hiçbir şeyin Clennam'ın zaten bilmediği bir şey olmadığını görebiliyordu.

"Püf! Güzel Gowana!" dedi üçüncü bir sigarayı yakarken, sanki en hafif nefesiyle onu uçuracakmış gibi bir sesle. "Hoş, fakat basiretsiz! Zira güzel Gowana'nın eski âşıkların mektuplarını dağdaki yatak odasında, kocasının görmemesi için saklaması doğru değildi. Hayır hayır. Bu iyi değildi. Gowana orada hata yapmıştı."

"Cidden ümit ederim ki," dedi Arthur yüksek sesle, "Pancks fazla gecikmez, zira bu adamın mevcudiyeti odayı kirletiyor."

"Ah! Lakin o burada büyüyecek, her yerde," dedi Rigaud, parmaklarını kıvançla şaklatarak. "Daima büyümüştür, daima büyüyecek!" Vücudunu odada Clennam'ın oturduğu dışındaki diğer üç sandalyeye uzatıp gerindi ve şarkıdaki yiğit şahsiyet olarak göğsünü dövdü.

"Kralın şövalyelerinin çiçeğidir,
Compagnon de la Majolaine!
Kralın şövalyelerinin çiçeğidir,
Daima neşeyle!"

"Nakaratı söyle, domuz! Söyleyebilmiştin bir defasında, başka bir hapishanede. Söyle! Yoksa recmedilmiş her aziz tarafından kendimi hakarete uğramış hissedeceğim ve o vakit henüz ölmemiş kimileri keşke onlarla beraber taşlanmış olsaydım diyecek!"

"Kralın şövalyelerinin çiçeğidir,
Compagnon de la Majolaine!
Kralın şövalyelerinin çiçeğidir,
Daima neşeyle!"

Kısmen eski itaatkârlık alışkanlığından, kısmen velinimetinin incinmesini istemediğinden, kısmen de başına bir şey gelmesindense isteneni yapmayı tercih ettiği için, Cavalletto nakaratı söyledi. Rigaud güldü ve gözlerini kapatıp sigarasını içmeye koyuldu.

Bay Pancks'in adımları merdivenlerden duyulduğunda belki bir çeyrek saat daha geçmişti, ama bu aralık Clennam'a dayanılmaz derecede uzun göründü. Adımlarına birinin daha adımları katılmıştı.

Cavalletto kapıyı açtığında Bay Pancks ve Bay Flintwinch'i buyur etti. İkincisi görünür görünmez Rigaud koşup onu coşkuyla kucakladı.

"Nasılsınız, bayım?" dedi Bay Flintwinch, fazla uzatmadan kendini adamın kollarından kurtararak. "Teşekkür ederim, hayır, başka istemiyorum." Bu sözleri, bulunan arkadaşının ikinci bir ilgi tehdidine karşı söylemişti.

"Eh, Arthur. Uyuyan ve kayıp köpekler hakkında ne dediğimi hatırlıyor musun? Gördüğün gibi, hakikat oldu."

Görünüşe bakılırsa her zamanki gibi soğukkanlıydı ve başını ahlak dolu bir edayla sallayarak gözlerini odada gezdirdi.

"Ve burası da Marshalsea borçlular hapishanesi!" dedi Bay Flintwinch. "Hah! domuzlarınızı çok fütursuz bir pazara getirmişsiniz, Arthur."

Arthur sabırlı olsa da Rigaud değildi. Vahşice bir oyunbazlıkla küçük Flintwinch'ini ceketinin iki yakasından yakalayıp bağırdı:

"Pazarı da Şeytan alsın, Domuzları da Şeytan alsın, Domuz Sürücüsünü de Şeytan alsın! Şimdi! Bana mektubumun cevabını ver."

"Bir anlığına yakamı bırakınanız için müsait olursanız, bayım," dedi Bay Flintwinch, "evvela Bay Arthur'a onun için getirdiğim küçük bir notu vereceğim."

Notu uzattı. Bir kâğıt parçasına annesinin sakat elyazısıyla yalnızca şu sözler yazılmıştı:

"Ümit ederim ki kendini mahvetmiş olman yeterli gelmiştir. Daha fazla yıkıma sebep olmadan bununla yetin. Jeremiah Flintwinch elçim ve temsilcimdir. Seni seven, M. C."

Clennam bunu iki kez sessizce okudu, sonra parça parça yırttı. Rigaud bu arada bir sandalyeye çıktı ve arkasına oturup ayaklarını oturma yerine yerleştirdi.

"Şimdi, Beau Flintwinch," dedi not yok olana kadar dikkatle izledikten sonra, "mektubumun cevabı?"

"Bayan Clennam cevap yazmadı, Bay Blandois, ellerine kramp girdiği için ve cevabını benim aracılığımla şifahen gönderse de olur diye düşündü." Bay Flintwinch bunlan biraz isteksizce ve paslı bir tonla söylemişti. Selamlarını yolluyor ve diyor ki, sizi topyekûn mantıksız olarak adlandırmak istemiyor ve kabul ediyor. Lakin bir hafta sonraki randevu için peşin hüküm arzu etmiyor."

Mösyö Rigaud, bir kahkaha nöbeti geçirdikten sonra tahtından inerek, "Güzel! Ben otel bakmaya gidiyorum!" dedi. Ama o sırada gözlerini hâlâ nöbet yerinde oturan Cavalletto'ya çevirdi.

"Gel, Domuzcuk," diye ekledi, "iradem dışında takipçim oldun, şimdi de kendi iraden dışında takipçim olacaksın. Size söylüyorum küçük sürüngenlerim, ben hizmet edilmek için doğdum. Bir hafta boyunca bu kaçakçının hizmetini talep ediyorum."

Cavalletto sorgular gibi bir ifadeyle bakınca Clennam ona gitmesini işaret etti; ama yüksek sesle, "Ondan korkmuyorsan," diye ekledi. Cavalletto çok tumturaklı bir parmak hareketiyle olumsuz cevap verdi. "Hayır, efendim, ondan korkmuyorum, artık bir vakitler yoldaşım olduğunu gizli tutmuyorum." Rigaud iki ifadeyi de dikkate almadan son sigarasını yaktı, artık yola düşmeye hazırdı.

"Korkmuyormuş," dedi sonra hepsini gözden geçirerek. "Hav! Çocuklarım, bebeklerim, küçük bebeklerim, hepiniz ondan korkuyorsunuz. Hav! Ona burada bir şişe şarabını veriyorsunuz, şurada et, içki ve yatak veriyorsunuz ve ona ne dokunmaya ne de isim yakıştırmaya cesaret edebiliyorsunuz. Hayır! Zafer onun şahsiyetinindir! Hav!"

Kralın şövalyelerinin çiçeğiyim,
Daima neşeliyim!"

Nakaratı bu şekilde kendine uyarlayarak, peşinde Cavalletto ile odadan çıktı; muhtemelen onu sonradan başından savmanın nispeten kolay olacağını düşündüğü için zorla hizmetine almıştı. Bay Flintwinch çenesini kaşıdıktan sonra Domuz Pazarı'na keskin bir aşağılamayla bakıp Arthur'a başını salladı ve onları takip etti. Hâlâ pişman ve canı sıkkın Bay Pancks de Arthur'dan çok gizli bir iki talimat aldıktan ve kendisine bu işi sonuna kadar götüreceğini fısıldadıktan sonra peşlerinden gitti.

Mahkûm yine, daha da hor görüldüğü, küçültüldüğü, reddedildiği, daha çaresiz ve eskisinden daha da perişan ve düşkün bir halde olduğu hisleriyle baş başa kaldı.

Bölüm XXIX
Marshalsea'de Bir Yakarı

Endişe ve pişmanlık kötü hapishane arkadaşlarıdır. Bütün gün kara kara düşünmek ve geceleri de pek dinlenememek insanı bedbahtlıktan korumaz. Ertesi sabah Clennam tıpkı ruhu gibi sağlığının da çöktüğünü ve üstündeki ağırlığın onu ezdiğini hissediyordu.

Geceler boyunca saat on iki ya da bir gibi yatağından kalkmış ve penceresinde oturup avludaki marazi lambaları seyretmiş, günün ilk soluk ışıklarını görmek için saatler öncesinden gökyüzüne bakmıştı. Şimdi gece olunca kendisini soyunmaya bile ikna edemiyordu.

Çünkü içine yakıcı bir huzursuzluk yerleşmişti, hapishaneye karşı acılı bir sabırsızlık ve orada kalp kırıklığından öleceği düşünceleri tarifsiz ıstıraplara neden oluyordu. Bu mekânın yarattığı yılgınlık ve nefret artık o kadar yoğundu ki nefes almakta zorlanıyordu. Boğulma hissi bazen o kadar güçleniyordu ki pencerede durup boğazını tutarak nefes almaya çalışıyordu. Aynı anda başka bir havanın özlemi ve kör, boş duvarın ötesinde olma hasreti onu delirtecekmiş gibi geliyordu.

Birçok tutsak daha önce bu durumu yaşamıştı, şiddeti ve sürekliliği zamanla azalıp biterdi, ki onun için de öyle oldu. İki gece ve bir gün sonra tükendi. Zaman zaman nöbetler halinde geri geldiği oluyordu, ama bunlar gitgide hafifliyor ve uzayan aralıklarla geri dönüyordu. Ardından ıssız bir sükûnet geldi ve bu da hafta ortasına doğru artık düşük ve yavaş bir ateşin melankolisine oturdu.

Cavalletto ve Pancks uzakta olduğu için Bay ve Bayan Plornish dışında gelmesinden korktuğu bir ziyaretçi yoktu. O değerli çiftin yanına yaklaşmasından kaygı duyuyordu; çünkü sinirlerinin bu hastalıklı halinde yalnız kalmak istiyor, bu kadar ezik ve zayıf bir durumda görülmek istemiyordu. Bayan Plornish'e işleriyle meşgul olduğunu ve vaktini onlara adamak mecburiyeti nedeniyle bir süre kendisinin müşfik yüzünü görmekten yoksun kalmak zorunda kalacağını ima eden bir mektup yazmıştı. Her gün belirli bir saatte, gardiyanlar paydos ettiği sırada bir isteği olup olmadığını sormak için uğrayan Genç John'a da daima yazmakla meşgulmüş gibi yapıp, neşeli bir edayla bir şey istemediğini söylüyordu. O uzun konuşmalarının konusu hiçbir zaman yeniden gündeme gelmedi. Ama hiçbir zaman da, tüm bu mutsuz değişimlere rağmen, Clennam'ın zihninden çıkmamıştı.

Belirlenen haftanın altıncı günü nemli, sıcak, puslu bir gündü. Bu bunaltıcı havada hapishanenin fakirliği, süfliliği ve kiri çoğalıyormuş gibi görünüyordu. Clennam, baş ağrısı ve yorulmuş kalbiyle kasvetli geceyi, yağmurun avlunun taşlarına yağışını dinleyerek ve kırlardaki toprağa ne kadar daha yumuşak yağdığını düşünerek geçirmişti. Gökyüzünde güneş niyetine sarı bir bulanıklık yükselmişti ve onun duvara yansıttığı yamayı hapishanenin hırpaniliğinin bir parçası gibi seyretmişti. Kapıların açılışını, dışarıda bekleyen kötü ayakkabılar giymiş ayakların içeri sürüklenmesini işitmiş; hapishanede sabahı başlatan süpürme, pompalama ve dolaşma seslerini dinlemişti. O kadar hasta ve zayıf düşmüştü ki yıkanırken birçok kez durup dinlenmek zorunda kalmıştı, sonra da sürünerek açık pencerenin yanında duran sandalyesine yerleşmişti. Sandalyede uyuklarken, odasını düzenleyen yaşlı kadın sabah işlerini halletti.

Uykusuzluk ve açlıktan sersemlemiş bir halde (iştahı, hatta lezzet duygusu bile onu terk etmiş olduğu için) gece iki ya da üç kez aklının yoldan çıkmaya başladığını hissetmişti. Var olmadığını bildiği sıcak bir rüzgârla gelen bölük pörçük melodiler ve şarkılar duymuştu. Şimdi yorgunluktan yine uyuklamaya başlayınca o şarkıları yine duydu; sesler ona hitap ediyor gibiydi, yanıtladı ve sıçrayarak uyandı.

Uyuklar ve rüya görürken, zamanı bilme olanağından yoksun, öyle ki bir dakika aslında bir saat ya da bir saat aslında bir dakika olabilirdi, onu sonsuz bir bahçe izlenimi sardı; nemli rüzgârın kokularını efil efil dağıttığı çiçeklerle dolu bir bahçe. Bunun nereden kaynaklandığını ya da herhangi bir şeyi anlamak için başını kaldırmak o kadar zorlu bir çaba gerektiriyordu ki, nihayet çevresine bakındığında o izlenim artık eskimiş ve ısrarcı bir hale gelmişti. O zaman masasındaki çay fincanının yanında çiçek dolu bir buket gördü: en seçkin ve en güzel çiçeklerden bir demet.

Hiçbir şey gözüne bu kadar güzel görünmemişti. Çiçekleri alıp güzel kokularını içine çekti ve sıcak başına kaldırdı, sonra koydu ve kuru ellerini üstlerine tuttu, buz gibi ellerini ısıtmak ister gibi. Ancak bir süre zevkini çıkardıktan sonra onları kimin gönderdiğini merak etti, bunları kadın koymuş olmalıydı ve onlara nasıl ulaştığını sormak istedi. Ama kadın yoktu ve çoktan gitmiş gibiydi; çünkü masasında onun için bıraktığı çay soğumuştu. Biraz içmeye çalıştı, ama kokusuna katlanamadı. Bu yüzden açık pencerenin yanındaki sandalyesine geçti ve çiçekleri eski yuvarlak masaya koydu.

Hareket edince hissettiği ilk baş dönmesi geçtikten sonra eski haline döndü. Yine o gece melodilerinden çalmaya başlamıştı ki odasının kapısı hafif bir dokunuşla açılır gibi oldu, bir an durakladıktan sonra, sanki üzerinde siyah pelerin olan sessiz bir şekil belirdi. Sonra şekil pelerini çıkarıp yere bıraktı ve Arthur o zaman karşısında eski, yıpranmış kıyafetiyle Küçük Dorrit'ini görür gibi oldu. Sanki titriyordu, ellerini birbirine kenetlemiş, gülüyordu ve gözyaşlarına boğuldu.

Doğruldu ve ağlamaya başladı. Sonra o sevecen, merhametli, kederli, sevgili yüzde, aynada görür gibi ne kadar değişmiş olduğunu gördü. Sonra kız ona yaklaştı, ellerini göğsüne koyarak kalkmasını engelledi, ayaklarının dibinde diz çöktü ve dudaklarını onu öpmek için kaldırdı. Gökten çiçeklerin üstüne dökülen yağmur damlaları gibi gözyaşları dökülürken, Küçük Dorrit yaşayan bir varlık olarak onu adıyla çağırdı.

"Ey, en iyi arkadaşım! Sevgili Bay Clennam, seni ağlarken görmeme izin verme! Eğer bunlar beni gördüğün için sevinç gözyaşları değilse. Ümit ederim öyledir. Zavallı çocuğunuz geri geldi!" Öyle sadık, müşfik ve Talihinden şımarmamıştı ki! Sesinde, gözlerinin ışığında, ellerinin dokunuşunda, öyle Meleksi bir rahatlatıcılık ve hakikilik vardı ki!

Arthur onu kucakladığında kız, "Hiç kimse bana senin hastalandığını söylemedi," dedi ve kolunu boynuna dolayarak başını göğsüne çekti, elini başına koydu ve yanağını o ele dayayarak tıpkı neredeyse bir bebekken ve başkalarının bakımına ihtiyacı varken onlara baktığı, babasına baktığı gibi bir sevgiyle ve Tanrı bilir ya, masumiyetle onu okşadı.

Arthur konuşabildiğinde, "Bana gelmiş olman mümkün mü?" dedi. "Ve bu kıyafetle?"

"Bu elbiseyle beni daha çok beğeneceğini ümit etmiştim. Hatırlamak için hep yanımda tuttum, her ne kadar hatırlatılmam gerekmese de. Yalnız değilim, biliyor musun? Yanımda eski bir arkadaşı getirdim."

Başını çevirip bakınca eski günlerdeki gibi, kocaman şapkası ve kolunda sepetiyle coşkuyla kıkırdayan, uzun zamandır terk edilmiş Maggy'yi gördü.

"Henüz dün akşam ağabeyimle beraber Londra'ya geldim. Hemen gelir gelmez senden haber almak ve geldiğimi haber vermek için Bayan Plornish'i arattım. Sonra burada olduğunu duydum. Gece beni dü-

şünüyor musun? Beni biraz olsun düşünmüş olduğuna inanıyorum. Senin için o kadar endişe ettim ve sabahı etmek o kadar zor oldu ki."

"Seni düşündüm..." ona nasıl hitap edeceğini bilemedi. Kız bunu hemen fark etti.

"Henüz bana esas adımla hitap etmedin. Esas adım hep seninle halbuki, biliyorsun."

"Buraya geldiğimden beri her gün, her saat, her dakika seni düşündüm, Küçük Dorrit."

"Sahi mi? Sahi mi?"

Bir utanç hissiyle yüzünün hazla parlamasını ve onu tutuşturan heyecanını gördü. O yıkılmış, müflis, hasta, itibarını kaybetmiş bir mahkûmdu.

"Geldiğimde kapılar henüz açılmamıştı, fakat hemen sana gelmekten çekindim. Sana iyilikten ziyade zarar verebilirdim; zira hapishane çok aşina, lakin bir o kadar da tuhaf geldi, zavallı babamın ve senin o kadar çok hatıranı getirdi ki ilk başta bende mecal bırakmadı. Kapıya gelmeden önce Bay Chivery'ye gittik. O bizi içeri, John'un odasına aldı –benim eski zavallı odam, malum– biz de orada biraz bekledik. Çiçekleri kapıya getirdim, ama beni duymadın."

Gittiği zamana göre daha kadınsı bir hali vardı ve yüzünde İtalyan güneşinin olgunlaştırıcı dokunuşu görülebiliyordu. Bunun dışında hiç değişmemişti. Her zaman ve hep duygulanarak gördüğü derin, çekingen samimiyeti hâlâ görebiliyordu. Onu kalbinden vuran yeni bir anlam taşıyorsa bu ondaki değişim değil, kendi algısındaki değişimdi.

Kız eski bonesini çıkardı, eski yerine astı ve Maggy'nin yardımıyla, adamın odasının olabildiğince temiz ve düzgün olmasını sağlamak, etrafa hoş kokulu sular serpmek için sessizce çalışmaya başladı. Bu iş bittikten sonra üzüm ve diğer meyvelerle doldurulmuş sepet açıldı ve tüm içindekiler sessizce kaldırıldı. Bu da hallolunca, Maggy'ye sepeti tekrar doldurmak için başka birini göndermesini fısıldadı; çok geçmeden sepet yeni malzemelerle doldurulmuş olarak geldi, ilk çıkartılanlar serinletici meşrubat ve reçel, sonra yenmek üzere bir miktar kızarmış tavuk, şarap ve su oldu. Bu çeşitli düzenlemeler tamamlandıktan sonra penceresine bir perde yapmak için eski dikiş çantasını çıkardı; böylece Arthur, kendisini hapishanenin gürültüsünden sıyıran sessiz bir hükümranlıkla, kendisini sandalyesinde, Küçük Dorrit'i de yanında çalışırken buldu.

Yine eski işine eğilen o mütevazı başı ve mahir parmakları görmek –her ne kadar tamamen dalmamış ve zaman zaman o şefkatli gözlerini kaldırıp ona bakıyor olsa ve indirdiğinde gözleri gözyaşlarıyla ıslanmış olsa da–, bu kadar avunmak, rahatlamak ve bu sıkıntılı zamanda yüce tabiatın tüm lütufkârlığıyla o sonsuz iyiliğini üzerine yağdırdığına inanmak, titreyen sesini ve ellerini sakinleştirmeye ya da zayıf bedenini güçlendirmeye yetmedi. Yine de sevgisiyle birlikte yükselen bir metanet verdi. Ve onu nasıl seviyordu, hangi sözcükler anlatabilirdi bunu!

Duvarın gölgesinde yan yana otururlarken, gölge üstüne ışık gibi düşüyordu. Kız konuşmasına pek fırsat vermiyordu; o da sandalyesinde arkasına yaslanmış, ona bakıyordu. Kız arada bir kalkıp ona içmesi için bir bardak uzatıyor veya başını dayadığı yeri eliyle düzeltiyor, sonra usulca yerine geçip yine elişine eğiliyordu.

Gölge güneşle birlikte hareket etti, ama kız ona hizmet ettiği zamanlar dışında asla yanından ayrılmadı. Güneş battığında da hâlâ oradaydı. Şimdi elişini bitirmişti ve eli en son adama uzattığından beri kolçağın üstünde tereddüt ediyordu. Arthur elini onun elinin üstüne koydu, kızın eli onunkini titrek bir yalvarış gibi sımsıkı tuttu.

"Sevgili Bay Clennam, gitmeden önce sana bir şey söylemeliyim. Saatlerdir erteliyorum, lakin söylemem lazım."

"Ben de, sevgili Küçük Dorrit. Söylemem icap edeni erteledim."

Kız telaşla, onu susturmak istermiş gibi elini dudaklarına kaldırdı. Sonra eli titreyerek eski yerine düştü.

"Avrupa'ya dönmeyeceğim. Ağabeyim gidecek ama ben gitmeyeceğim. Her zaman bana bağlıydı ve şimdi de bana o kadar minnettar ki –sadece hastayken yanında olduğum için bile çok fazla minnettar– tercih ettiğim yerde kalmakta ve ne istiyorsam yapmakta serbest olduğumu söylüyor. Sadece mutlu olmamı istiyormuş."

Gökyüzünde parlayan tek bir yıldız vardı. Konuşurken ona, üstünde parlayan kendi kalbinin ateşli amacıymış gibi bakıyordu.

"Herhalde ben söylemeden anlayacaksın, ağabeyim sevgili babamın vasiyetnamesini bulmak ve mülkünü sahiplenmek için geldi. Diyor ki, bir vasiyetname varsa zengin olacağımdan eminmiş; yoksa da o beni zengin yapacakmış."

Arthur konuşacaktı, ama kız titreyen elini tekrar kaldırdı ve onu durdurdu.

"Paraya ihtiyacım yok, para için hiçbir arzum yok. Senin dışında benim için hiçbir kıymeti olamaz. Ben zengin olmuşum, fakat sen buradasın. Sen sıkıntı çekerken ben fakirden daha beter vaziyetteyim. Sahip olduğum her şeyi sana borç vermeme izin verir misin? Parayı sana vermeme izin verir misin? Burası evimken beni nasıl himaye ettiğini asla unutmadığımı, asla unutamayacağımı sana göstermeme izin verir misin? Sevgili Bay Clennam, evet diyerek beni dünyanın en mutlu insanı yap. Seni burada bırakıp giderken hiçbir şey söylememiş olsam da lütfen bunu düşüneceğin ümidiyle gitmeme izin vererek mutlu et; hem de benim iyiliğim için, senin için değil, benim, sadece benim için! Yeryüzünde yaşayabileceğim en büyük sevinci, sana faydalı olmanın, sevgim ve minnettarlığımın büyük borcunun birazını ödemiş olmanın sevincini bana vermiş olacaksın. Söylemek istediğimi söyleyemiyorum. Çok uzun zaman yaşadığım bu yerde seni ziyaret edemem. Seni çok şeyler gördüğüm bu yerde düşünürken, icap ettiği kadar sakin ve rahat olamıyorum. Gözyaşlarım yolunu buluyor. Onları tutamıyorum. Ama lütfen, lütfen, lütfen, sıkıntının içinde Küçük Dorrit'ine sırtını dönme! Lütfen, lütfen, lütfen, sana tüm matemli kalbimle yalvarırım dostum –canım!– sahip olduğum her şeyi al ve onu benim için kutsa!"

Yüzü adamın eline ve kendi eline düştüğü ana kadar yıldız yüzünde parlamıştı.

Clennam onu sardığı kolundan kaldırıp usulca konuşmaya başladığında hava kararmıştı.

"Hayır, sevgili Küçük Dorrit. Hayır, çocuğum. Böyle bir fedakârlık katiyen istemiyorum. Böyle bir fiyata satın alınmış hürriyet ve ümit o kadar kıymetli olur ki ağırlığını asla kaldıramam, onlara sahip olmanın ayıbına asla tahammül edemem. Fakat bunları ne kadar şevk dolu bir minnettarlık ve sevgiyle söylediğime Tanrının şahittir!"

"Lakin yine de sana sadakat göstermeme izin vermeyecek misin?"

"Sevgili Küçük Dorrit, lakin yine de ben sana sadakat göstermeye çalışacağım. Eskiden burasının senin evin ve bu elbisenin de senin elbisen olduğu zamanlar kendimi daha iyi anlamış (sadece kendimden bahsediyorum) ve kalbimin sırlarını daha bariz bir şekilde okumuş olsaydım; ihtiyatım ve kendime olan güvensizliğim yüzünden şimdi zayıf adımlarımla erişemeyeceğim kadar uzaklaştıktan sonra artık görebildiğim, capcanlı parlayan o ışığı o zaman fark etmiş olsaydım; seni zavallı bir çocuk olarak değil, hakikatli elleri beni bir erkek olarak yü-

celtecek ve beni çok daha mutlu ve daha iyi bir adam yapacak bir kadın olarak sevdiğimi anlamış ve sana bunu söylemiş olsaydım; bu kaçmış fırsatı değerlendirseydim –keşke, ah keşke!– ve ben bir dereceye kadar müreffeh, sense fakir olduğun zamanlar bir şeyler bizi ayırmış olsaydı, o zaman bu asil teklifini bunlardan farklı kelimelerle karşılayabilirdim, sevgili kızım, lakin yine de utanç hissederdim. Fakat şu vaziyette, onu asla kabul edemem, asla!"

Kız küçük ricacı eliyle, herhangi bir sözle yapabileceğinden çok daha acıklı bir şekilde ve samimiyetle ona yalvardı.

"Kâfi derecede utanç içindeyim, Küçük Dorrit. Daha da alçalıp seni de –çok sevgili, çok cömert, çok iyi kalpli seni de– yanımda aşağı düşürmemeliyim. *Tanrı* seni korusun, *Tanrı* seni mükâfatlandırsın! Artık geçti."

Onu kendi kızıymış gibi kollarına aldı.

"Her halükârda çok daha yaşlı, çok daha kaba saba ve çok daha kıymetsiz olan eski halim bile ikimiz tarafından da reddedilmeli ve beni sadece olduğum gibi görmelisin. Yanağına bu veda öpücüğünü senden ayrı, sonsuza kadar senden kopmuş, harap olmuş, yolun sonuna gelmiş bir adam olarak konduruyorum, çocuğum –daha yakınımda olabilirdin, fakat daha çok sevemezdim–, halbuki senin yolun henüz başlıyor. Bu küçük düşürülmüşlüğümle beni unutmanı isteyecek cesaretim yok; fakat beni sadece olduğum gibi hatırlamanı rica ediyorum."

Zil çalmaya başladı, ziyaretçiler ayrılmaları için uyarıldı. Arthur kızın mantosunu duvardan aldı ve şefkatle onu sardı.

"Bir şey daha söyleyeceğim, Küçük Dorrit'im. Benim için zor, fakat zorunlu. Sen ve bu hapishanenin arasında ortak hiçbir şey yok artık. Anlıyor musun?"

"Ah! Bana asla," diye haykırdı acı acı ağlayarak ve ellerini kenetleyip yalvararak, "bir daha gelmememi söyleme! Beni bu şekilde terk edemezsin!"

"Söyleyebilsem keşke, fakat bu sevgili yüzü tamamen dışlayacak ve döneceğine dair tüm ümidimden vazgeçecek cesaretim yok. Lakin çok yakında gelme, sık sık gelme! Burası artık kirlenmiş bir yer ve onun kirinin bana yapışmış olduğunu gayet iyi biliyorum. Sen çok daha parlak ve daha iyi yerlere aitsin. Dönüp buraya bakmamalısın, Küçük Dorrit'im, çok daha farklı ve daha mesut yollara bakmalısın. Yine, TANRI seni korusun! TANRI seni mükâfatlandırsın!"

Çok canı sıkılan Maggy haykırdı, "Ah, onu bir hastaneye kaldır, onu bir hastaneye kaldır anne! Hastaneye gitmezse bir daha asla kendine gelemeyecek. Sonra hep çıkrığını döndüren küçük kadın Prensesle beraber dolabın yanına gidebilir ve orada Tavukçuğu neden buraya kapattınız der ve sonra da onu çıkartıp verebilirler, o zaman herkes mesut olur!"

Tam zamanında araya girmişti, çünkü zil sesi kesilmek üzereydi. Arthur yine Küçük Dorrit'in mantosunu şefkatle sardı ve onu koluna alarak (gerçi kızın ziyareti olmasa neredeyse yürüyemeyecek kadar zayıftı) merdivenlerden aşağıya götürdü. Kulübeden geçen en son ziyaretçi Küçük Dorrit oldu; sonra kapı ağır ve umutsuzca gıcırdayarak arkasından kapandı.

Arthur'un kalbinde çınlayan cenaze çanı gibi bir sesle birlikte takatsizlik hissi de geri geldi. Merdivenlerden yukarı odasına çıkmak zor bir yolculuktu, ardından anlatılamaz bir bedbahtlıkla yeniden o karanlık ve yalnız mekâna girdi.

Neredeyse gece yarısı olup hapishane uzun süre sessiz kaldıktan sonra merdivenlerden çıkan temkinli bir gıcırtı ve kapısında dönen temkinli bir anahtar sesi duyuldu. Bu, Genç John'du. Çoraplarıyla içeri girdi ve kapıyı kapalı tutarak fısıldadı.

"Bütün kurallara aykırı, ama umurumda değil. Size gelmeye kararlıydım."

"Mesele nedir?"

"Mesele yok, efendim. Bayan Dorrit dışarı çıktığında onu avluda bekliyordum. Birinin onun güvende olduğunu görmesini istersiniz diye düşündüm."

"Teşekkür ederim, teşekkür ederim! Onu evine mi götürdün, John?"

"Onu oteline kadar geçirdim. Daha evvel Bay Dorrit'in kaldığı otel. Bayan Dorrit bütün yolu yürüdü ve benimle o kadar nazik bir şekilde konuştu ki şaşırdım. Sizce neden arabaya binmek yerine yürümeyi tercih etti?"

"Bilmiyorum, John."

"Sizin hakkınızda konuşmak için. Bana, 'John, sen her zaman onurlu davrandın,' dedi, 've bana onunla alakadar olacağına, ben orada yokken ihtiyacı olursa yardım edeceğine söz verirsen içim biraz olsun rahatlar.' Ben de ona söz verdim ve yanınızda olacağım," dedi John Chivery, "sonsuza dek!"

Çok etkilenen Clennam elini bu dürüst ruha uzattı.

"Elinizi almadan evvel," dedi John, kapının yanından ayrılmadan ele bakarak, "Bayan Dorrit'in size gönderdiği mesajı tahmin edebilir misiniz?"

Clennam başını iki yana salladı.

"Dedi ki," dedi John titreyen bir sesle, "'Ona Küçük Dorrit'inin ebedi sevgisini gönderdiğini söyle,' dedi. İşte böyle. Dürüst davrandım mı, efendim?"

"Çok, çok!"

"Bayan Dorrit'e de dürüst davrandığımı söyler misiniz, efendim?"

"Muhakkak."

"İşte elim, efendim," dedi John, "ve daima yanınızdayım, ebediyen!"

Candan bir el sıkışmanın ardından Genç John merdivende yine aynı temkinli gıcırtılarla ortadan kayboldu, avludan çoraplarıyla geçti ve arkasındaki kapıları kilitledikten sonra ayakkabılarını bıraktığı yere gitti. O yol cayır cayır yanıyor olsaydı, John yine aynı amaçla, çekinmeden geçerdi.

Bölüm XXX
Zamanı Geliyor

Mühlet verilen haftanın son günü gelip Marshalsea'nin kapısına dayanmıştı. Kapının Küçük Dorrit'e kapandığından beri bütün gece simsiyah olan demir şeritleri erken parlayan güneşle altın şeritlere dönüşmüştü. Şehrin dört bir yanında, karmakarışık çatılan boyunca ve kilise kulelerinin açık bezemelerinden geçen uzun, parlak ışınlar, bu alt dünyanın hapishane parmaklıklarına çarpıyordu.

Gün boyunca, giriş kapısındaki eski evi ziyaret eden olmadı. Ama güneş battığı sıralarda üç adam orada belirdi ve harap eve doğru ilerledi.

Önde Rigaud, sigara içerek tek başına yürüyordu. Ardından Bay Baptist, başka bir şeye bakmadan peşinden koşuşturuyordu. Üçüncüsü de Bay Pancks'ti ve hava aşırı sıcak olduğu için huzursuz saçlarını serbest bırakmış, şapkasını kolunun altında taşıyordu. Hepsi kapının önünde bir araya geldi.

"Siz, meczup ikili!" dedi Rigaud onlara dönerek. "Henüz girmeyin!"

"Öyle bir niyetimiz yok," dedi Bay Pancks. Rigaud, cevabını duyduğunu belli etmek amacıyla ona karanlık bir bakış fırlattıktan sonra kapıya sertçe vurdu. İlk vuruşunun çınlaması henüz sona ermişti ki tokmağa dönüp yine vurdu. Jeremiah Flintwinch kapıyı açınca hepsi paldır küldür taş salona girdi. Rigaud, Bay Flintwinch'i bir kenara iterek doğruca merdivenlerden yukarı çıktı. İki eşlikçisi onu izledi, Bay Flintwinch de onları izledi ve hepsi Bayan Clennam'ın sessiz odasına girdi. Oda her zamanki durumdaydı; yalnızca pencerelerden biri açıktı ve Affery, eski moda pencere kenarı koltuğuna oturmuş, çorap yamıyordu. Her zamanki nesneler küçük masanın üzerindeydi; her zamanki ölü ateş şöminede; yatakta her zamanki kasvet vardı ve hepsinin sahibesi, siyah, tabut gibi kanapesinde, cellat kütüğüne benzer siyah, köşeli minderine dayanmış oturuyordu.

Yine de odada özel bir vesile için adı konmamış bir hazırlık havası vardı. Odadaki bu havanın sebebini –çeşitli küçük nesnelerinden her biri yıllardır işgal ettiği sabit noktalarda olmasına rağmen– hiç kimse sahibelerine dikkatle, hem de yüzünü önceden bilerek bakmadan söyleyemezdi. Her ne kadar değişmez siyah elbisesi son kıvrımına kadar eskisi gibiyse ve değişmez duruşu kaskatı korunmuşsa da, yüz hatlarındaki ifade ve kasvetli alnını çatışındaki çok hafif bir ek oluşum öyle belirgindi ki çevresindeki her şeyi daha da belirginleştiriyordu.

"Bunlar da kim?" diye sordu merakla, iki eşlikçisi içeri girdiğinde. "Bu insanlar burada ne istiyor?"

"Kim bunlar, sevgili madam, değil mi?" diye cevap verdi Rigaud. "Yahu bunlar mahpus oğlunun arkadaşları. Ve burada ne istiyorlar, değil mi? Kahretsin, madam, bilmiyorum. Onlara sorsanız iyi olur."

"Kapıda bize henüz girmememizi söylediğinizi biliyorsunuz," dedi Pancks.

"Siz de bana kapıda öyle bir niyetinizin olmadığını söylediniz," diye terslendi Rigaud. "Kısacası, madam, mahpusun iki casusunu takdim etmeme müsaade edin: meczuplar, fakat casuslar. Küçük sohbetimiz esnasında burada kalmalarını isterseniz emredin. Benim için fark etmez."

"Neden burada kalmalarını isteyecekmişim?" dedi Bayan Clennam. "Onlarla ne işim olur?"

"Öyleyse, sevgili madam," dedi Rigaud, kendini eski odanın titremesine neden olacak bir ağırlıkla bir koltuğa atarak, "onları kovsanız iyi olur. Sizin bileceğiniz iş. Onlar benim casuslarım, benim itlerim değil."

"Buraya bak! Sen, Pancks," dedi Bayan Clennam, kaşlarını öfkeyle ona doğru çatarak, "sen, Casby'nin kâtibi! Patronunun işine, kendi işine bak. Git. Ve öbür adamı da yanında götür."

"Teşekkür ederim, hanımefendi," diye karşılık verdi Bay Pancks, "çekilmemize itirazım olmadığını söylemekten memnuniyet duyuyorum. Bay Clennam için yapacağımız her şeyi yaptık. Onun daimi endişesi (ve hapse atıldığından beri daha da kötüye gitti) bu hoş beyefendinin sıvıştığı yerden buraya geri getirilmesiydi. İşte burada; geri getirildi. Ve onun berbat suratına da şunu söyleyeceğim: Tamamen ortadan kaybolması dünya için bir kayıp olmaz."

"Kanaatini soran olmadı," dedi Bayan Clennam, "git."

"Sizi daha iyi bir ortamda bırakamadığım için üzgünüm, hanımefendi," dedi Pancks, "Bay Clennam da burada olamadığı için de üzgünüm. Bu tamamen benim hatam."

"Onun hatası demek istiyorsun," dedi kadın.

"Hayır, benim hatam demek istedim, hanımefendi," dedi Pancks, "zira onu iflasa götüren bir yatırıma yönlendirmek benim talihsizliğimdi." (Bay Pancks hâlâ o kelimeye sarılıyor ve asla spekülasyon demiyordu.) "Lakin yine de," diye ekledi Bay Pancks, endişeli bir ifadeyle, "rakamlarla ispat edebilirim ki bu iyi bir tevdiat olmalıydı. Başarısızlığa uğradığından beri hayatımın her günü üzerinden geçtim ve sadece bir rakam meselesi olarak görüldüğünde muzaffer olması icap ediyordu. Şu an ne zamanı, ne de yeri," diye devam etti Bay Pancks, şapkasına özlemle bakarak, "hesaplara girmeyelim, fakat rakamlarda hata yoktur. Bay Clennam şu anda çifte atlı arabasında, ben de üç ila beş bin sterlinlik bir varlığa sahip olmalıydım."

Bay Pancks, cebinde o miktar olsaydı bile aşılamayacak bir özgüven havasıyla saçılarını dikleştirdi. Bu tartışılmaz rakamlar, parasını kaybettiği andan itibaren boş zamanlarının tamamını işgal etmişti ve hayatının sonuna kadar ona teselli verebilirdi.

"Ancak," dedi Bay Pancks, "bu kadarı kâfi. Altro, dostum, sen rakamları gördün ve nasıl çıktığını biliyorsun." Kendisini bu şekilde teselli edecek en ufak bir aritmetik gücü olmayan Bay Baptist parlak dişlerini göstererek başını salladı.

Bay Flintwinch ise bir süredir ona bakıyordu ve sonra şunları söyledi: "Hah! o sensin, değil mi? Yüzünü hatırlar gibi olmuştum zaten, fakat dişlerini görene kadar emin değildim. Ah! evet, muhakkak," dedi Jeremiah, Bayan Clennam'a, "Arthur ve Çenebaz'ın burada olduğu gece kapıyı çalan ve bana Blandois hakkında bir kitap dolusu soru soran işgüzar mülteci buydu."

"Doğrudur," diye neşeyle itiraf etti Bay Baptist. "Ve bakın, padrone! Netice itibariyle olarak onu buldum."

"Netice itibariyle olarak boynunun kırılmasına itiraz etmemeliydim," dedi Bay Flintwinch.

"Ve şimdi," dedi Bay Pancks, çaktırmadan gözlerini pencerenin yanındaki koltukta ve orada yamanan çorapta gezdirip, "gitmeden evvel söyleyecek bir tek lafım daha var. Bay Clennam burada olsaydı –lakin her ne kadar güzel beyefendiyi kendi iradesi dışında buraya getirtmek suretiyle alt etmiş olsa da, ne yazık ki kendisi hasta ve hapishanede, zavallı adam– eğer burada olsaydı," Bay Pancks, pencerenin yanındaki koltuğa doğru yanlamasına bir adım atıp sağ elini çorabın üzerine koyarak, "derdi ki, 'Affery, rüyalarını anlat!'"

Bay Pancks sağ elinin işaretparmağını burnuyla çorabın arasında ruhani bir uyarı havasıyla kaldırdı, döndü, pofurdayarak ve Bay Baptist'i yedeğine alarak çıktı. Ev kapısının arkalarından kapandığı duyuldu, adımlarının avlunun taşlarında yankılanması duyuldu ve hâlâ kimse tek kelime etmedi. Bayan Clennam ve Jeremiah birbirine baktı; sonra ve sonra yine, büyük bir özenle çorabı yamayan Affery'ye baktılar.

"Hadi!" dedi Bay Flintwinch, bir süre sonra pencerenin yanındaki koltuğa doğru eğilip avuçlarını bir şeyler yapmaya hazırlanıyormuş gibi ceketinin kuyruğuna sürterek: "Aramızda söylenecek her ne varsa, daha fazla zaman kaybetmeden söylense iyi olacak. O halde, Affery, kadınım, dışarı!"

Affery bir saniyede çorabı attı, ayağa fırladı, sağ eliyle pencerenin pervazını yakaladı, sağ dizini koltuğuna dayadı ve gelebilecek saldırıları savuşturmak için sol kolunu savurmaya başladı.

"Hayır, Jeremiah, çıkmıyorum –hayır, gitmem– hayır, gitmeyeceğim! Burada kalacağım. Bilmediğim her şeyi duyacağım ve bildiğim her şeyi söyleyeceğim. Bu uğurda ölsem bile. Yapacağım, yapacağım, yapacağım!"

İnfial ve hayretle kaskatı kesilen Bay Flintwinch, bir elinin parmaklarını dudaklarıyla nemlendirdi, diğer elinin avcunda yumuşak bir daire çizdi ve tehditkâr bir sırıtışla karısına doğru eğildi; boğuluyormuş gibi yalnızca, "Sana şöyle *bir* doz!" diyebildiği duyuldu.

"Daha fazla yaklaşma, Jeremiah!" diye haykırdı Affery, kolunu savurmaya devam ederek. "Bana daha fazla yaklaşma, yoksa konu komşuyu ayağa kaldırırım! Kendimi pencereden aşağı atarım. Yangın var diye, adam ödürüyorlar diye bağırırım! Ölüleri uyandırırım! Olduğun yerde kal, yoksa ölüleri uyandıracak çığlıklar atarım!"

Bayan Clennam'ın kararlı sesi "Dur!" diye yankılandığında Jeremiah zaten durmuştu. "Zamanı geliyor, Flintwinch. Onu rahat bırak. Affery, bunca seneden sonra bana karşı mı çıkacaksın?"

"Bilmediğimi dinlemek ve bildiklerimi söylemek size karşı çıkmaksa, çıkıyorum. Artık patladım ve geri dönemem. Bunu yapmaya kararlıyım. Yapacağım, yapacağım, yapacağım, yapacağım! Bu size karşı çıkmaksa, evet, siz iki akıllıya da karşı çıkıyorum. Size karşı çıkmak için ilk geldiğinde Arthur'a söyledim. Ona sırf ben sizden ölümüne korkuyorum diye onun da korkmasına sebep olmadığını söyledim. O vakitten beri türlü türlü şeyler dönüyor ve artık Jeremiah tarafından koşturulmayacağım; kafam bulanık, korku içinde olmayacağım, artık her ne dönüyorsa ona taraf olmayacağım. Olmayacağım, olmayacağım, olmayacağım! Hiçbir şeyi yokken, hasta ve hapisteyken ve kendini müdafaa edemezken Arthur'a taraf olacağım. Olacağım, olacağım, olacağım!"

"Ey şaşkınlık yığını," dedi Bayan Clennam sertçe, "şu an yaptıklarını yaparken Arthur'a hizmet ettiğini nereden biliyorsun?"

"Ben hiçbir şey hakkında doğru dürüst bir şey bilmiyorum," dedi Affery, "ve siz de hayatınızda bir doğru laf söylediyseniz o da bana şaşkınlık yığını demeniz oldu, zira siz iki akıllı beni bu hale getirmek için elinizden geleni yaptınız. İstesem de istemesem de benimle evlendin ve o günden beri pek güzel idare ettin, bana hayaller ve korkularla dolu bir hayat yaşattın ve şimdi bir şaşkınlık yığını olmak haricinde ne olmamı bekliyorsun? Beni böyle yapmak istediniz, ben de böyleyim. Fakat artık teslim olmayacağım; hayır, olmayacağım, olmayacağım, olmayacağım!" Hâlâ üstüne gelebilecek olanlara karşı kolunu sallıyordu.

Bayan Clennam kadına sessizce baktıktan sonra Rigaud'ya döndü. "Bu aptal mahluku görüyorsunuz, işitiyorsunuz. Böyle bir delinin olduğu yerde kalmasına itirazınız var mı?"

"Benim mi," diye cevap verdi adam, "benim mi? Bu sizin meseleniz."

"Benim yok," dedi kasvetli bir tonla. "Artık fazla bir tercih kalmadı. Flintwinch, zamanı geliyor."

Bay Flintwinch kıpkırmızı bir intikam ifadesiyle bakarak cevap verdi. Sonra sanki kadına saldırmamak için kendini bağlamaya çalışıyormuş gibi kollarını yeleğinin içinde çapraz kavuşturdu ve çenesi dirseklerinden birinin çok yakınında bir pozisyon alarak Rigaud'yu son derece garip tavırla izlemeye geçti. Rigaud ise koltuğundan kalktı ve masanın üstüne oturup bacaklarını sarkıttı. Bu rahat tavırla, bıyıkları yukarı çıkıp burnu aşağı inerek Bayan Clennam'ın kaskatı yüzüne baktı.

"Madam, ben bir beyefendi..."

"Hakkında," diye sözünü kesti kadın, kararlı tonlamasıyla, "bir Fransız hapishanesi ve bir cinayet suçlamasıyla alakalı olarak kötülendiğini işittiğim bir beyefendi," dedi.

Adam abartılı bir kibarlıkla kadına öpücük yolladı.

"Mükemmelen. Tamamen. Hem de bir hanımefendiden! Ne saçmalık! Ne kadar inanılmaz! O zamanlar büyük bir başarıya imzamı atmaktan şeref duydum, şimdi de büyük bir başarı elde etmekten şeref duyacağım. Ellerinizi öpüyorum. Madam, ben (diyecektim ki) şöyle bir beyefendiyim, 'Bu oturumda şu ya da bu işi muhakkak bitireceğim,' dedi mi, muhakkak bitiren. Size küçük işimizle alakalı son oturuma ulaştığımızı bildiririm. Lütfedip beni dinleyecek ve anlayacak mısınız?"

Kadın gözlerini ondan ayırmadan, kaşlarını çatarak konuştu. "Evet."

"İlaveten, ben küçük çıkarcı ticari pazarlıklardan anlamayan bir beyefendiyim, para sadece zevklerimi takip etmenin vasıtası olarak daima kabulümdür. Lütfedip beni dinleyecek ve anlayacak mısınız?"

"Sormak hayli fuzuli bence. Evet."

"İlaveten, son derece yumuşak ve tatlı bir mizaca sahip, fakat hafife alındığı takdirde öfkelenen bir beyefendiyim. Asil tabiatlılar böyle şartlarda öfkelenir. Asil bir tabiata sahibim. Aslan uyandığı vakit –yani öfkelendiğimde– nefretimin tatmini benim için para kadar münasiptir. Lütfedip beni daima dinleyecek ve anlayacak mısınız?"

"Evet," diye cevap verdi kadın, biraz daha yüksek sesle.

"Kafanızı bulandırmak istemiyorum, lütfen sakin olun. Artık son oturumumuza geldiğimizi söylemiştim. Daha evvelki iki oturumumuzu hatırlatmama izin verin."

"Buna lüzum yok."

"Kahretsin, madam," diye çıkıştı adam, "benim hoşuma gidiyor! Ayrıca önümüzü de açar. İlk oturum sınırlıydı. Sizinle tanıştım –mektubumu takdim ettim; ben hizmetinizde bir Gayretkeş Şövalyeyim,[1] madam, lakin cilalı terbiyem, bir lisan ustası olarak, kendi aralarında kolalanmış kadar katı fakat cilalı terbiye sahibi ecnebi bir beyefendinin karşısında gevşemeye hazır vatandaşlarınız arasında bana o kadar çok itibar kazandırdı ki– ve bu şerefli evde," dedi odada çevresine bakındıktan sonra gülümseyerek, "birkaç ufak tefek şeyi gözlemledim ve hangilerinin bana teminat verdiğini görünce aradığım bu hanımefendiyle tanışmaktan hoşnutluk hissettim. Bunu başarmıştım. Geri döneceğime dair Sevgili Flintwinch'e şeref sözü verdim. Ve zarafetle ayrıldım."

Kadının yüzünde ne kabullenme ne de itiraz vardı. Adam durakladığı sırada da konuştuğunda da ona hep dikkat dolu bir kaş çatma ve daha önce kendisiyle ilgili karanlık ifşaat için sinirlerini hazırladığını gösteriyordu.

"Zarafetle ayrıldım diyorum, zira bir hanımefendiyi endişelendirmeden çekilmek zarif olurdu. Ahlaki zarafet Rigaud Blandois'nın şahsiyetinin bir parçasıdır. Aynı zamanda beklemenizi sağlayacak şekilde, sizi havada kalmış bir şeyle bırakmak politik bir davranıştı. Lakin bendeniz politiktir. Tanrı aşkına, madam, politik! Mevzuya dönelim. Tayin edilmemiş günde kendimi tekrar evinizde takdim etme şerefine nail oldum. Satacağım bir şey olduğunu ima ettim, ki satın alınmadığı takdirde kıymetli madam için tehlikeli olacak bir şeydi bu. Genel olarak konuşuyorum. Talebim, zannedersem bin sterlindi. Hatalıysam düzeltin."

Bu şekilde konuşmak zorunda bırakılınca kadın mecburen cevap verdi, "Bin sterlin kadar talep etmiştiniz."

"Şimdi iki talep ediyorum. Ağırdan almanın böyle zararları vardır. Lakin tekrar mevzuya dönelim. Uyumlu değiliz; bu hususta farklı düşünüyoruz. Ben şakacı bir insanım; şakacı olmak sevimli şahsiyetimin bir parçasıdır. Şakacı biri olarak öldürülmüş ve saklanmış gibi olurum. Zira eğlenceli fikrimin uyandırdığı şüphelerden kurtulmak hanımefendi için toplam meblağnın yarısına bile değer. Kazalar ve casuslar

[1] Fransızca *chevalier d'industrie* deyiminden, kurnazlıkla yaşamını sürdüren anlamında –çn.

benim şakacılığımla karışır ve meyveyi çürütürler, belki de –kim bilir? Sadece siz ve Flintwinch– tam da olgun olduğunda. Böylece, madam, son kez buradayım. Dinleyin! Kati olarak son kez."

Çizmelerin topuklarını başıboş bir şekilde masanın kanadına vurup kadının çatık kaşlı yüzüne küstahça bakarak ses tonunu şiddetlendirdi.

"Hah! Dur bir saniye! Adım adım ilerleyelim. İşte buyurun, sözleşmeye göre ödenecek otel faturası. Beş dakika daha gecikirse hançerler çekilebilir. O zamana kadar gitmeyeceğim, yoksa beni aldatırsınız. Ödeyin! Parayı sayın bana!"

"Şunu elinden al ve öde, Flintwinch," dedi Bayan Clennam.

Yaşlı adam almak için yaklaşınca adam faturayı Flintwinch'in yüzüne fırlattı ve bağırarak tekrarladı, "Öde! Say parayı! İyi para!" Jeremiah faturayı aldı, kan çanağı gözlerle toplama baktı, cebinden küçük bir bez çanta çıkardı ve söz konusu miktarı eline uzattı.

Rigaud parayı şıngırdattı, elinde tarttı, biraz havaya attı ve yakaladı, tekrar şıngırdattı.

"Sesi, cesur Rigaud Blandois'ya, kaplana verilmiş taze etin tadı gibi geliyor. O halde söyleyin, madam. Ne kadar?"

Aniden, sımsıkı tuttuğu parayla ağırlaşmış elinin tehditkâr bir hareketiyle, sanki kadına vuracakmış gibi döndü.

"Size daha evvel de söyledim, biz burada zannettiğiniz kadar zengin değiliz ve talebiniz haddinden fazla. Böyle bir talebe riayet etme imkânına sahip değilim, böyle büyük bir temayülüm olsa dahi."

"Olsa!" diye haykırdı Rigaud. "Bu kadının olsa dediğini işitin! Temayülünüzün olmadığını mı söylüyorsunuz?"

"Ben benim için münasip olanı söylerim, sizin için münasip olanı değil."

"O halde söyleyin. Temayül hususunu. Çabuk! Temayül hususuna gelin, ben ne yapacağımı bilirim."

Kadın ne çabuk ne de yavaş cevap verdi. "Görünüşe bakılırsa elinize bir kâğıt ya da kâğıtlar geçirmişsiniz ve bunları elinizden almak temayülündeyim."

Rigaud yüksek sesle kahkaha atarak topuklarıyla masaya vurdu ve parasını şıngırdattı. "Bence de! O hususta size inanıyorum!"

"Kâğıt benim için bir miktar paraya değebilir. Az mı çok mu, bilemem."

"Vay canına!" dedi adam vahşice. "Bir hafta düşündükten sonra, ha?"

"Hayır! Sınırlı imkânlarımla –zira bir daha söylüyorum, burada fakiriz, zengin değiliz– en kötüsüyle ve tamamıyla ne olduğunu bilmediğim bir şey için hiçbir fiyat teklif edemem. Üçüncü defadır imada bulunup tehdit ediyorsunuz. Açık konuşmalısınız, aksi halde nereye istiyorsanız gidin, ne istiyorsanız yapın. Böyle bir kedinin kaprisine fare olmaktansa bir kapanda parçalanmayı tercih ederim."

Adam kadına o birbirine fazla yakın gözleriyle o kadar sert baktı ki, birinin uğursuz görüntüsü diğerininkini keserek kanca burnunun köprüsünü çarpıkmış gibi gösteriyordu. Uzun bir incelemeden sonra iç gülümsemesi daha da belirginleşerek, "Cesur bir kadınsınız!" dedi.

"Kararlı bir kadınım."

"Hep öyleydiniz. Ha? Her zaman öyleydi, öyle değil mi küçük Flintwinch'im?"

"Flintwinch, ona bir şey söyleme. Burada ve şu anda söyleyebileceği her şeyi söylesin ya da gidip ne yapabilecekse yapsın. Kararımızın bu olduğunu biliyorsun. Bırak ne yapacaksa yapsın."

Adamın habis sırıtışının karşısında ne büzüldü ne de kaçındı. Adam tekrar ona döndü, ama o sabitlendiği yerde sapasağlam kaldı. Adam masadan indi, kanapenin yanına bir sandalye koydu, oturdu ve kolunu kanapeye, kadının koluna yakın bir yere dayadı. Kadının yüzü hep asık, pürdikkat ve sakindi.

"O halde, madam, bu küçük aile cemiyetinizin tarihçesinden bir parça anlatmamı istiyorsunuz," dedi Rigaud, kıvrak parmaklarını kadının kolunda uyarır gibi dolaştırarak. "Ben bir nevi doktorum. Nabzınıza bir bakayım."

Kadın adamın bileğini eline almasına müsaade etti. Adam bileğini tutarak şunları söylemeye başladı:

"Tuhaf bir evlilik, tuhaf bir anne, bir intikam ve bir zulüm hikâyesi. Evet, ya, ya, ya? Bu nabız garip atıyor! Sanki ben dokununca iki misli oluyor. Bunlar illetinizin olağan değişiklikleri mi, madam?"

Kadın kolunu büküp çekmeye çabaladı, ama yüzünde hiçbir çaba ifadesi yoktu. Adamın yüzünde ise kendi gülümsemesi vardı.

"Macera dolu bir hayat yaşadım. Ben maceracı bir şahsiyetim. Birçok maceraperest tanıdım; enteresan ruhlar, samimi dostlar! Başlayacağım enfes küçük aile tarihçesi hakkında edindiğim malumatı ve delilleri –tekrar ediyorum muhterem hanımefendi– delilleri bunlardan

birine borçluyum. Büyüleneceksiniz. Ama, tüh! Unutuyorum. Tarihe bir isim koymak lazım. Bir evin tarihi mi desek? Fakat, yine tüh. O kadar çok ev var ki. *Bu* evin tarihi mi diyelim?"

Sandalyesinin iki bacağı ve sol dirseğinin üstünde dengelenip kanepeye uzanarak; sözlerini desteklemek için sık sık o elle koluna vurarak; bacakları çapraz halde, sağ eliyle bazen saçlarını düzelterek, bazen bıyıklarını tarayarak, bazen de burnuna çarparak; her ne yapıyorsa tehditkâr, kaba, küstah, acımasız, zalim ve güçlü, öyküsünü keyifle anlattı.

"Pekâlâ, o halde onu bu evin tarihçesi olarak adlandırıyorum. Başlıyorum. Burada, diyelim ki bir amca ve yeğeni yaşıyor. Amca kuvvetli bir şahsiyete sahip, yaşlı, katı bir beyefendi; yeğeni ise daima ürkek, ezik ve sıkıntılı."

Pencerenin yanındaki koltukta, önlüğünün kıvırdığı ucunu ısırarak ve tepeden tırnağa titreyerek sabit bir dikkatle izleyen Bayan Affery bu noktada haykırdı, "Jeremiah, benden uzak dur! Rüyalarımda Arthur'un babasını ve amcasını hep işittim. Onlardan bahsediyor. Ben gelmeden evveldi. Fakat rüyalarımda gördüm, Arthur'un babasının gençken her şeyi elinden alınmış bir yetim olarak eşinin seçiminde bile lafı geçmemiş, onu dahi amcası seçmiş. İşte orada oturuyor! Ben rüyalarımda gördüm ve siz de kendisine söylediniz."

Bay Flintwinch ona yumruğunu salladı ve Bayan Clennam ona uzun uzun bakarken Rigaud ona eliyle öpücük yolladı. "Haklısınız, sevgili Madam Flintwinch. Rüya görmek hususunda bir dahisiniz."

"Sizden iltifat istemem," diye cevap verdi Affery. "Size söyleyecek hiçbir şeyim yok. Lakin Jeremiah bunların sadece rüya olduğunu söyledi, ben de öyle anlatacağım!" Bu noktada, sanki başka birini susturuyormuş gibi önlüğünü yine ağzına götürdü; belki de ölümüne üşümüş gibi dişleri tehditle takırdayarı Jeremiah'yı.

"Sevgili Madam Flintwinch'imizin," dedi Rigaud, "aniden bir hassasiyet ve maneviyat keşfetmesi mucize gibi. Evet. Tarihçe böyle gidiyor. Mösyö, yani amca, yeğenine evlenmesini emrediyor. Mösyö ona ezcümle, 'Yeğenim, sana kendim gibi kuvvetli bir şahsiyete sahip bir hanımefendiyi takdim ediyorum; kararlı bir hanımefendi, haşin bir hanımefendi, zayıfları toza çevirecek kuvvetli bir iradeye sahip bir hanımefendi, acımasız, sevgisiz, amansız, intikamcı, taş kadar soğuk, fakat ateş kadar öfkeli bir hanımefendi.

Ah! ne cesaret! Ah, ne fevkalade bir zihin! Hakikaten de Mösyö'nün güya dediği gururlu ve asil şahsiyeti tarif ediyorum. Ha, ha, ha! Vay canına, bayılıyorum bu tatlı hanımefendiye!"

Bayan Clennam'ın yüzü değişmişti. Daha belirgin koyulukta bir renk gelmiş ve kaşları daha da çatılmıştı.

"Madam, madam," dedi Rigaud, zalim eliyle kadının kolunda trampet çalarak, "alakanızı uyandırdığımı hissediyorum. Sempatinizi uyandırdığımı hissediyorum. O halde devam edelim."

Devam etmeden önce sarkan burnunu ve kalkan bıyığını bir anlığına beyaz eliyle gizledi; yarattığı etkiden çok keyiflenmişti.

"Yeğen, Madame Flintwinch'in de dediği gibi korku ve mahrumiyet içinde büyümüş bir yetim olarak der ki, 'Amcam, emriniz olur. Nasıl isterseniz.' Mösyö, yani amca istediğini yapar. Zaten hep öyle olur. Hayırlı izdivaç vaki olur ve yeni evliler evlerine, bu sevimli malikâneye gelirler. Hanımefendiyi, diyelim ki Flintwinch karşılar. Ha, ihtiyar entrikacı?"

Kansından gözünü ayırmayan Jeremiah cevap vermedi. Rigaud birinden diğerine baktı, çirkin burnuna bir fiske attı ve diliyle gıdaklar gibi bir ses yaptı.

"Çok geçmeden hanımefendi müstesna ve heyecan verici bir şey keşfeder. Bunun üzerine öfke dolu, kıskançlık dolu bir intikam planı şekillendirir –sizi görüyoruz, madam!– ve bunu düşmanına tatbik ettiği gibi dahiyane bir şekilde, tüm ağırlığıyla ezik kocasının sırtına yükler. Ne fevkalade bir zekâ!"

"Uzak dur, Jeremiah!" diye haykırdı çalkantılar içindeki Affery, önlüğünü ağzından çıkararak. "Fakat rüyalarımdan birindeydi, bir kış gecesi onunla münakaşa ettin –işte orada oturuyor ve sen de ona bakıyorsun– Arthur eve döndüğünde sadece babasından şüphelenmesine izin vermemeliydi; iktidar daima kendisindeydi ve babası için Arthur'a daha fazla destek olması icap ediyordu. Aynı rüyada ona bir şey olmadığını söylemiştin; bir şey, ama ne bilmiyorum, zira o fena patlamıştı ve seni durdurmuştu. O rüyayı sen de benim kadar iyi biliyorsun. Elinde mumla merdivenlerden aşağı, mutfağa inmiş ve önlüğümü başımdan çekmiştin. Bana rüya gördüğümü söylediğinde. İşittiğim gürültülere inanmadığında." Bu patlamadan sonra Affery önlüğünü tekrar ağzına koydu. Eli hep pencere pervazında ve dizi pencerenin yanındaki koltuğunda, efendisi ve sahibi yaklaşacak olursa her an haykırmaya ya da atlamaya hazır vaziyette durdu.

Rigaud bunun tek sözünü kaçırmamıştı.

"Haha!" diye haykırdı kaşlarını kaldırıp ve kollarını kavuşturup koltuğuna yaslanarak. "Madam Flintwinch bir kâhin! Siz, ben ve ihtiyar entrikacı nasıl yorumlayacağız bu kâhini? O size bir şey olmadığınızı söylemiş, siz de patlayıp onu durdurmuşsunuz. Siz ne değilmişsiniz? Ne değilsiniz? Söyleyin bakalım, madam!"

Bu gaddar alay karşısında kadın oturduğu yerde daha sert soluk almaya ve ağzını kıpırdatmaya başladı. Kapalı tutmak için gösterdiği büyük çabaya rağmen dudakları titredi ve açıldı.

"Hadi bakalım, madam! Konuş o zaman! İhtiyar entrikacımız sizin bir şey olmadığınızı söyledi ve siz de onu durdurdunuz. Ne olmadığınızı söyledi? Ben zaten biliyorum, ama sizden de biraz işitmek istiyorum. Nedir o zaman? Ne değilsiniz?"

Kadın yine kendini susturmaya çalıştı ama hararetle patladı: "Arthur'un annesi değilim!"

"Güzel," dedi Rigaud. "Rızaya müsaitsiniz."

Öfkesinin patlamasıyla yüzündeki sabit ifade yırtılmış, açılan çatlaklardan çok uzun zamandan beri bastırılmış için için yanan ateşler fışkırmıştı. "Ben kendim anlatırım!" diye haykırdı. "Senin kötülüğünle lekelenmiş o sesten işitmek istemiyorum. İlla görülecekse benim içinde bulunduğum ışıkta görülmesini istiyorum. Tek kelime daha etme. Beni dinle!"

"Eğer bildiğimden daha inatçı ve ısrarcı bir kadın değilseniz," diye araya girdi Bay Flintwinch, "bırakın Bay Riagud, Bay Blandois, Bay Beelzebub[1] bildiği gibi anlatsın. Bu hususta her şeyi bilmesi ne manaya geliyormuş bilelim."

"Her şeyi bilmiyor."

"Alakadar olduğu her şeyi biliyor," diye ısrar etti Flintwinch, huysuzca.

"Beni bilmiyor."

"Sen onu ne alakadar edersin ki kendini beğenmiş kadın?" dedi Bay Flintwinch.

"Sana söylüyorum, Flintwinch, ben konuşacağım. Bu noktaya kadar geldiğimize göre ben kendi ağzımla anlatacağını söylüyorum, kendi-

---

[1] Beelzebub, Katolik Hristiyanlıkta Cehennem meleklerinden birisi Lucifer ile birlikte cehennemi yöneten Böcekler Tanrısı ve şeytani bir figürdür –çn.

mi ben ifade edeceğim. Ne yani! Bu odada ben hiç mi çekmedim, mahrumiyet, hapis hayatı, ki en sonunda kendimi böyle bir aynada görecek hale düşecekmişim? Onu görebiliyor musun? Onu işitebiliyor musun? Karın yüz kat daha nankör olsa, bu adam susturulursa onu da susmaya ikna etmek için bin kat daha ümitsiz olsam, yine de kendim anlatmak istiyorum, ondan işitme işkencesine tahammül etmeyeceğim."

Rigaud koltuğunu biraz geriye itti. Bacaklarını önüne doğru uzattı ve kollarını kavuşturup karşısına oturdu.

"Katı ve sert bir şekilde büyütülmek nasıl bir şeydir bilmiyorsun," diye adama hitap etmeye devam etti kadın, "ben öyle büyüdüm. Benimkisi günahkâr zevk ve eğlencelerle dolu, hafif bir gençlik değildi. Benimkisi haysiyetli baskılar, cezalar ve korku dolu günlerdi. Kalplerimizin dejenerasyonu, yollarımızın kötülüğü, üzerimizdeki lanet, etrafımızdaki dehşetler; çocukluğumuzun temaları bunlardı. Şahsiyetimi bunlar şekillendirdi ve beni kötülük yapanlara karşı nefretle doldurdu. İhtiyar Bay Gilbert Clennam yetim yeğenini kocam olsun diye babama teklif ettiği vakit, babam beni onun da yetiştirme şeklinin benimkisi gibi şiddetli kısıtlamalarla dolu olduğuna inandırdı. Bana, ruhunun yaşadığı disiplinin yanı sıra, onun da eğlencenin ve neşenin bilinmediği ve her günün bir evvelki gün gibi zahmet ve sıkıntıyla geçtiği, aç bir evde yaşamış olduğunu söyledi. Amcası onu adam yerine koymadan seneler önce bir erkek olduğunu söyledi ve okul günlerinden o saate kadar, amcasının çatısının dinsizliğin ve ahlaksızlığın sirayetinden korunmak için bir sığınak olduğunu anlattı. Evliliğimizin ilk on iki ayında, babam ondan bahsederken, kocamın benim yerime suçlu bir mahluk tutarak Tanrı'ya karşı günah işlediğini ve bana hakaret etmiş olduğunu öğrendiğim zaman, bunu keşfetmemin kaderime yazılmış olduğundan ve o lanet yaratığın cezasını benim vermemin icap ettiğinden şüphe mi duymalıydım? Bir an için başımdan savsam –benim hatalarım değiller deyip– o zaman ben ne olurdum! İçinde büyütüldüğüm günahın ve ona karşı verilen tüm mücadelenin reddinden gayrı?" Gazap dolu elini masadaki saatin üzerine koydu.

"Hayır! 'Asla Unutma' Bu kelimelerin baş harfleri burada, içerideydi ve şimdi de burada, içeride. Kaderimde onlara atıfta bulunan eski mektubu bulmam yazılmıştı ve bu bana, gizli çekmecesinde bu saatle birlikte ne anlama geldiklerini, kimin eseri olduklarını anlattı. Böyle yazılmış olmasa hiçbir keşif olmazdı. 'Asla Unutma.' Öfkeli bir bulut-

tan gelen bir ses gibi konuştu bana. Ölümcül günahı unutma, yazılmış keşfi unutma, yazılmış acıyı unutma. Unutmadım. Benim hatam hatırlamak mıydı? Benim mi! Ben sadece bir hizmetkâr ve yardımcıydım. Onlara karşı nasıl bir kudretim olabilirdi, lakin onlar günahkâr bağlarıyla bağlandılar ve bana teslim edildiler!"

Hatırladığı o zamandan beri, bu kararlı kadının kırlaşmış başından kırk yıl geçmişti. Kırk yıldan fazla bir sürenin kavga ve boğuşması, intikamcı gururu ve öfkesine her ne ad verirse versin, hiçbir şey sonsuza dek doğalarını değiştiremeyecekti. Yine de kırkyıldan fazla zaman geçtikten sonra, şimdi bu Nemesis gelmiş yüzüne bakarken hâlâ eski imansızlığına sadık kalıyor, hâlâ Yaratılışın düzenini tersine çeviriyor ve Yaradanının toprak suretine kendi nefesini katıyordu. Gerçekten de gezginler pek çok ülkede birçok ucube puta rastlamıştır, ama hiçbir insanın gözleri, Kutsal doğanın, biz tozdan mahlukların kendi habis tutkularımızdan, kendimize benzeterek yarattığımızdan daha cüretkâr, kaba ve şok edici bir imgesini görmemiştir.

"Onu kadının adını ve yaşadığı yeri itiraf etmeye zorladığımda," diye öfke ve savunma sağanağına devam etti, "kadını itham ettiğimde ve kadın yüzünü gizleyerek ayaklarıma kapandığında, aldığım yarayı mı teyit ediyordum, ayıbını yüzüne mi vuruyordum? Eskiden kötü kalpli krallara gidenler ve onları itham etmek için seçilmiş olanlar; onlar yardımcılar ve hizmetkârlar değil miydi? Ve benim, onları hak etmeyen ve uzak olan benim, ifşa edecek günahım yok muydu? Kadın bana kendi gençliğini ve onun sefil ve katı hayatını mazeret diye takdim ettiğinde (ters düştüğü faziletli eğitimi için kadının kullandığı cümle buydu) ve onları cezalandırmak bana düştüğü vakit aralarında bir sır olan kirli izdivaçtan, her ikisini de boğan arzu ve utançtan ve onu bana bırakmak için vazgeçtiği aşktan (zira ayaklarıma kapandığında söylediği kelime buydu) bahsettiğinde, ayağıma paspas olan benim düşmanım mıydı, büzülüp titremesinin sebebi benim gazabım mıydı! Bu iktidar bana göre değil, kefaret için yalvarmak bana göre değil!"

Kendi parmaklarını bile özgürce kullanmayalı yıllar olmuştu; ama sıktığı yumruğunu masaya vurmasından bunu birden fazla kez yaptığı belli oluyor, bu sözleri söylediği zaman bütün kolunu havaya kaldırması onun için olağan bir davranışmış gibi görünüyordu.

"Ya kalbinin katılığından ve ahlaksızlığının karanlığından koparılan tövbe neydi? Ben mi kindar ve amansızım? Olabilir, sizin gibi, Şey-

tanınkinden başka hak ve vazife bilmeyenler için. Gülebilirsiniz; lakin ben, sadece sizin ve bu yarım akıllı kadın için öyle olsam da, kendimi bildiğim gibi ve Flintwinch'in beni bildiği gibi bileceğim."

"Kendinizi de ilave edin, madam," dedi Rigaud. "Madamın kendisini haklı çıkarmaya çok hevesli olduğuna dair biraz şüphelerim var."

"Bu yanlış. Öyle değil. Öyle olmam gerekmiyor," dedi kadın büyük bir enerji ve öfkeyle.

"Hah! Sahi mi?" diye terslendi Rigaud.

"Soruyorum, onun için talep edilen ceza ne olmuştu? 'Bir çocuğun var, benimse yok. O çocuğu seviyorsun. Onu bana ver. O kendisini oğlum bilecek ve herkes onun oğlum olduğuna inanacak. Ortaya çıkmaman için babası seni asla görmeyeceğine ve seninle haberleşmeyeceğine yemin edecek; yine onu amcasından korumak ve çocuğunuzu dilencilikten kurtarmak için sen de ikisiyle de bir daha asla görüşmeyeceğine ve haberleşmeyeceğine yemin edeceksin. Bu yapıldıktan ve şu an kocamdan elde ettiğin imkânlardan feragat ettikten sonra sana destek olmayı üstleneceğim. O zaman dilersen, ben namuslu olduğun yalanını tekzip etmeden, bilinmeyen bir yere çekilebilirsin.' Hepsi buydu. Sadece günah dolu ve utanç verici hislerini feda etmesi icap ediyordu, daha fazlası değil. O zaman suçunun ağırlığını sır olarak taşımak ve kalbini gizlice kırmakta serbestti, böylece o anda çekeceği ıstırap (ki ona hafif kalıyordu) aracılığıyla sonsuz ıstıraptan kurtulacaktı. Onu burada cezalandırdıysam bundan sonrası için ona bir yol açmış olmadım mı? O kendini doyumsuz bir intikam ve söndürülmez yangınlarla kuşatılmış hissettiyse bunlar benimkiler miydi? Onu o zaman ve daha sonra kendisini kuşatacak dehşetlerle tehdit ettiysem onları sağ elimde mi tutuyordum?" Masadaki saati çevirdi, açtı ve yumuşamayan bir yüzle içindeki harflere baktı.

"Unutmadılar. Böyle suçları suçluların unutamaması yazılmıştır. Arthur'un varlığı babası için gündelik bir ayıplama, yokluğu da annesi için gündelik bir ıstırap olduysa bu sadece Yehova'nın takdiridir. Uyandırılmış vicdanının iğnelerinin onu delirtmesi de benden bilinebilir, lakin senelerce öyle yaşaması takdiri ilahidir. Bense kendimi aksi takdirde kaybolup gidecek bir çocuğu ıslah etmeye vakfettim; ona dürüst bir soyun itibarını kazandırmak, onu korku ve titreyiş içinde yetiştirmek ve bu lanetlenmiş dünyaya henüz girmeden sırtına yüklenen ağır günahlardan pişmanlık duymasını sağlamak için uğraştım. Bu zulüm

müydü? Ben de hiçbir suç ortaklığım olmadığı halde en baştaki günahın neticelerine katlanmadım mı? Arthur'un babası ve ben, aramızda yerkürenin yarısından fazla mesafe olmasına rağmen bu evde birlikte yaşadık. O öldü ve bu saati bana geri gönderdi, üzerindeki Asla Unutma yazısıyla. Unutmuyorum, gerçi onun gibi okumuyorum. Ben burada, yaptıklarımın bana yazılmış olduğunu okuyorum. Bu kelimeleri bu masada olduğundan beri okuyorum, binlerce kilometre uzaktayken de aynı şekilde okudum."

Saatin mahfazasını, elinin hiçbir farkındalık göstermediği yeni özgürlüğüyle, kendisini duygulandırmasına meydan okurmuş gibi eline alınca, Rigaud yüksek ve küçümseyici bir parmak şaklatmayla haykırdı.

"Gelin hadi, madam! Zaman bitiyor. Gelin, dindar hanımefendi, bu iş olmalı! Bilmediğim hiçbir şey söyleyemezsiniz. Çalınan para mevzuuna gelin, yoksa ben geleceğim! Lanet olsun, anlaşılmaz lisanınızdan bıktım. Uzatmadan çalınan paraya gelin!"

"Sizin gibi bir sefil," diye cevap verdi kadın şimdi elleriyle başını kavrayarak, "Flintwinch'in hangi vahim hatasıyla, ki bunlara yardım eden ve güvenilen tek şahıstı, kimin ve hangi yanmış kâğıdın küllerini bir araya getirmek vasıtasıyla o vasiyetname zeyline sahip olduğunuzu da, buradaki iktidarınızın geri kalanını nasıl elde ettiğinizi de bilmiyorum..."

"Ama yine de," diye sözünü kesti Rigaud, "tuhaf bir talih eseri, bildiğim uygun bir yerde, bir hanımefendi tarafından yazılmış ve aynı hanımefendi ve ihtiyar entrikacımızın şahit olduğu Mösyö Gilbert Clennam'ın vasiyetnamesinin zeyline sahibim! Hah, tüh, ihtiyar entrikacı, çarpık küçük kukla! Hanımefendi, devam edelim. Zaman daralıyor. Siz mi bitireceksiniz, yoksa ben mi bitireyim?"

"Ben!" diye cevap verdi kadın artmış bir kararlılıkla. "Ben, zira kendimi sizin korkunç tahrifatınızla görmeye de gösterilmeye de tahammül edemem. Alçak ecnebi hapishanelerden ve forsalıktan tecrübenizle amacımın para olduğunu zannediyorsunuz. Halbuki para değildi."

"Hah, hah, hah! Şu an için kibarlığımı inkâr ediyorum ve diyorum ki yalanlar, yalanlar, yalanlar. Hadiseyi hasıraltı ettiğinizi ve parayı aldığınızı biliyorsunuz."

"Para için değil, alçak adam!" Ayağa fırlayacakmış gibi yaptı; o hırsla neredeyse sakat bacaklarının üzerinde dikilecekti. "Gilbert Clennam ölüm anında ahmaklık ederek, bir zamanlar yeğeninin alaka his-

settiğini işittiği ve onu bundan menettiği, bunun üzerine karasevdaya düşüp kendisini tanıyan herkesten uzaklaşan bir kıza karşı hayali bir merhamet hissiyle, o zayıflık anında, hayatı o kızın günahıyla karartılan ve kötülüğünü kendi ağzından dinlemesi yazılan bana, onun güya hak edilmemiş cefasını telafi etmek maksadıyla bağışta bulunma talimatı verdiyse, böyle bir adaletsizliği hiçe saymamla o önemsiz paraya –sizin ve hapishane yarenlerinizin herhangi birinden çalabileceği paraya– tamah etmem arasında bir fark yok mudur?"

"Zaman tükeniyor, madam. Dikkat edin!"

"Bu ev çatıdan yere kadar cayır cayır yansa," diye cevap verdi kadın, "o alçaklarla ve hırsızlarla aynı kefeye konmaktansa içinde kalırım."

Rigaud parmaklarını alayla yüzüne doğru şaklattı. "Yavaş yavaş öldürünceye kadar avladığınız küçük güzel için bin gine. Hamisinin elli yaşında sahip olabileceği en küçük kız için bin gine ya da (eğer yoksa) biraderinin en küçük kızına, reşit olunca karşılıksız bir hatıra, yalnız başına yetim bir genç kızın himayesi olarak iki bin gine. Ne! Size hiç para kalmayacak mı?"

"O hami..." diye hararetle devam etti kadın, adam kışkırtınca.

"İsimlerle konuşun! Ona Bay Frederick Dorrit deyin. Artık bahane yok."

"O Frederick Dorrit hepsinin başlangıcıydı. O bir müzisyen olmasaydı ve o gençlik ve refah günlerinde şarkıcıların ve çalgıcıların ve bu gibi Şeytan çocuklarının sırtlarını Işığa, yüzlerini Karanlığa çevirdikleri aylaklar evi olmasaydı, kadın düşük mevkiinde kalırdı ve oradan yükselip sonra yerin dibine çakılmazdı. Ama hayır. Şeytan Frederick Dorrit'e girdi ve kendisinin masum ve takdire şayan zevklere sahip, iyiliksever bir adam olduğuna inandırdı ve işte burada şarkı söylemek için iyi bir sese sahip, zavallı bir kız vardı. O zaman onu eğitmeliydi. Sonra Arthur'un aslında hep Sanat dedikleri lanet olası tuzakların hasretiyle yanıp tutuşan babası onunla tanıştı. Ve böylece, şarkıcı olmak için eğitim gören bu zarafetten mahrum yetim, Frederick Dorrit'in aracılığıyla bana karşı dolduruldu, ben de aşağılandım ve aldatıldım! Ben değil tabii," diye ekledi hızla, yüzü kızararak, "benden daha büyük olan. Ben neyim ki?"

Bu sözcükleri söylediği sırada gitgide ona doğru yaklaşan ve şimdi o farkında olmadan dirseğine hayli yakın duran Jeremiah Flintwinch'in yüzünde özellikle buruk bir ifade belirdi; daha da ötesi, sanki bu iddialar bacaklarına saplanan dikenlermiş gibi tozlukları seğirdi.

"Son olarak," diye devam etti kadın, "zira artık bu işlerin sonuna geldim ve daha fazla bahsetmeyeceğim, siz de bahsetmeyeceksiniz ve geriye bu malumatın burada hazır bulunanlar tarafından muhafaza edilip edilemeyeceği sorusu kalacak; son olarak, o kâğıdı hasıraltı ettiğimde, Arthur'un babasının haberdar olduğu gibi..."

"Lakin onun rızası olmadan, biliyorsunuz," dedi Bay Flintwinch.

"Rızası olduğunu kim söyledi?" Jeremiah'yı bu kadar yakınında görünce şaşırdı ve kafasını geri çekerek ona artan bir güvensizlikle baktı. "O kâğıdı göstermemi istediği ve benim de göstermediğim zamanlar kâfi sıklıkta aramızda oldun, rızası olduğunu söyleyecek olsam tekzip edecek kadar. Diyorum ki, o kâğıdı hasıraltı ettiğim zaman onu yok etmek için hiç çaba sarf etmedim; burada, uzun yıllar boyunca bu evde tuttum. Gilbert'in mülkünün geri kalan kısmı Arthur'un babasına kaldıktan sonra, ben her zaman o iki tutardan fazlasını bozmadan, onu bulmuş gibi yapabilirdim. Lakin böyle bir tavrı bir yalanla desteklemem icap edeceği bir yana (büyük bir mesuliyet), burada çabaladığım bütün bu zaman içinde, onu gün ışığına çıkarmak için yeni bir sebep görmedim. O günahın ödüllendirilmesiydi; bir vesvesenin yanlış neticesi. Bana yazılanı yaptım ve maruz kalmam icap eden bu dört duvar arasına maruz kaldım. Kâğıt en neticede benim huzurumda –tahmin ettiğim gibi– yok edildiğinde, kadın çoktan ölmüş ve hamisi Frederick Dorrit uzun zamandan beri hak ettiği şekilde mahvolmuş ve ahmaktı. Hiç kızı yoktu. Yeğenini daha evvel bulmuştum ve onun için yaptıklarımı, ona bir faydası olmayacak paradan daha iyiydi." Bir an durakladıktan sonra sanki saate hitap ediyormuş gibi, "Kendisi masumdu ve öldüğümde onu bırakmayı unutmayabilirdim," diye ekledi ve saate bakarak oturdu.

"Size bir şey hatırlatayım mı, kıymetli madam?" dedi Rigaud. "Mahpus arkadaşımız –kodesteki, ruhumun yoldaşı– ecnebi memleketlerden eve döndüğü gece o küçük kâğıt bu evdeydi. Size bir şey daha hatırlatayım mı? Tüyleri hiç bitmemiş, şarkı söyleyen küçük kuş uzun zaman, sizin tayin ettiğiniz ve buradaki ihtiyar entrikacımızın da yakınen tanıdığı bir vasi tarafından kafeste tutuldu. İhtiyar entrikacımızı onu en son ne zaman gördüğünü bize söylemeye ikna edelim mi?"

"Ben sana söyleyeyim!" diye haykırdı Affery ağzını açarak. "Ben rüyamda gördüm, rüyalarımın ilkinde. Jeremiah, şimdi üstüme gelecek olursan öyle bir bağıracağım ki Saint Paul'den işitilir! Bu adamın bahset-

tiği şahıs Jeremiah'nın kendi ikiz biraderiydi; Arthur gecenin köründe eve döndüğünde Jeremiah o kâğıdı kendi elleriyle ona verdi, başka ne verdi bilmiyorum, bir demir kutuya koyup götürdü. İmdat! Cinayet var! Jere-mi-ah'tan kurtarın beni!"

Bay Flintwinch ona doğru atılmıştı, ama Rigaud yarı yolda onu dirseklerinden yakaladı. Çok kısa bir güreşten sonra Flintwinch vazgeçti ve ellerini ceplerine koydu.

"Ne!" diye haykırdı Rigaud, dirsekleriyle adamı dürtüp ileri geri sarsarken, "böyle rüya dehası bir hanımefendiye saldırmak ha! Ha, ha, ha! Yahu onu fuarda sergilesen bir servet eder. Rüyalarında gördüğü her şey hakikat oluyor. Ha, ha, ha! O adama çok benziyorsun Küçük Flintwinch. Aynı ona benziyorsun, onu Üç Bilardo Masasının Kabaresinde (ona, ev sahibine ilk İngilizce hitap ettiğim zaman), Antwerp rıhtımındaki yüksek çatılı küçük sokakta tanıdığım şekliyle! Hah! Ah, fakat içki içmek için cesur bir çocuktu. Ah, fakat sigara içmek için cesur bir çocuktu! Ah, fakat beşinci katta, odun ve kömür tüccarlarının, terzinin, sandalyecinin ve küvetçinin üstünde, möbleli, sevimli bir bekâr dairesinde yaşıyordu. Onu oradan da tanıyordum, orada konyağı ve tütünüyle günde on iki kez uyku çeker, bir kez de nöbet geçirirdi, ta ki bir gün çok uzun süren bir nöbetle gökyüzüne yükselene kadar. Ha, ha, ha! Demir kutusundaki kâğıtları nasıl ele geçirdiğimin ne ehemmiyeti var? Belki size vermem için emanet etmişti, belki kilitliydi ve merakımı uyandırmıştı, belki de ortadan kaldırmıştım. Ha, ha, ha! Güvenli bir yere sakladıktan sonra ne ehemmiyeti var? Burada müşkülpesent değiliz, ha, Flintwinch? Burada müşkülpesent değiliz, değil mi, madam?"

Kendi dirsekleriyle adamınkileri savuşturarak geri çekilen Bay Flintwinch köşesine dönmüştü ve şimdi elleri ceplerinde ve nefes nefese Bayan Clennam'ın bakışlarını iade ediyordu. "Ha, ha, ha! Fakat bu da ne?" diye haykırdı Rigaud. "Görünüşe bakılırsa birbirinizi tanımıyorsunuz. Müsaade ederseniz, hasıraltı edici Madam Clennam, size entrikacı Mösyö Flintwinch'i takdim edeyim."

Ellerinden birini cebinden çıkarıp çenesini kaşıyan Bay Flintwinch aynı anda bir iki adım ilerledi ve Bayan Clennam'ın bakışlarını iade etmeye devam ederek şöyle konuştu:

"Şimdi gözlerinizi öyle kocaman açarak ne demek istediğinizi biliyorum, fakat zahmetinize değmez, zira benim için hiç dert değil. Kaç

seneden beri dünyanın en dikkafalı ve inatçı kadını olduğunuzu söylüyorum. Siz *busunuz*. Kendinize mütevazı ve günahkâr diyorsunuz, fakat siz cinsinizin en mağrurusunuz. Siz *busunuz*. Tartıştığımız zamanlar defalarca söyledim, her şey önünüzde diz çöksün istiyorsunuz, fakat ben önünüzde diz çökmem; herkesi canlı canlı yutmak istiyorsunuz, fakat ben canlı canlı yutulmam. Kâğıdı ilk ele geçirdiğinizde neden onu imha etmediniz? Size tavsiye ettim; ama hayır, tavsiye kabul etmezsiniz. Elinizde dursunmuş. Belki başka bir zaman yaparmışsınız. Sanki ben anlamıyorum! Elinizde tuttuğunuzdan şüphelenilmesi ihtimaliyle gururunuzun onu yok ettiğini görüyorum. Fakat kendinizi işte bu şekilde kandırıyorsunuz. Tıpkı bütün bu işleri kibirli ve kindar ve muktedir ve affetmeyen haşin bir kadın olduğunuz için değil de bir hizmetkâr ve yardımcı olduğunuz ve size düştüğü için yaptığınıza inandırdığınız gibi. Siz kimsiniz ki bu vazife size düşsün? Bu sizin dininiz olabilir, ama benim zırvam. Ve yeri gelmişken söyleyeyim," dedi Bay Flintwinch, kollarını kavuşturup öfkesi burnunda bir kararlılık ifadesiyle, "ben törpülendim –kırk sene boyunca törpülendim– daha iyisini bilen bana bile yukarıdan bakmanız yüzünden; neticede etkisi beni güzelce yere indirmek oldu. Size çok hayranım; başı dik ve büyük kabiliyete sahip bir kadınsınız; lakin en dik baş ve en büyük kabiliyet bile bir adamı kırk sene yaralamadan törpüleyemez. Bu yüzden şu bakışınızı dert etmiyorum. Şimdi, gelelim kâğıda, diyeceklerime dikkat edin. Onu bir yere kaldırdınız ve neresi olduğunu söylemediniz. O zamanlar faal bir kadındınız ve o kâğıdı almak isteseniz alırdınız. Ama dikkat. Şimdiki halinize geldikten sonra o kâğıdı almak isterseniz alamazsınız. Bu yüzden senelerdir saklandığı yerde yatıyor. Sonunda, her gün Arthur'un eve dönmesini beklediğimiz sıralarda, her an gelebileceğini ve evi karıştırabileceğini düşünerek size beş bin defa tavsiye ettim, siz erişemiyorsanız bırakın ben erişeyim de yakalım gitsin diye. Ama yo! Nerede olduğunu bir tek siz biliyorsunuz ve bu da size iktidar veriyor; kendinize hangi mütevazı ismi verirseniz verin, bence siz iktidar iştahına sahip dişi bir Şeytansınız! Bir pazar gecesi Arthur eve gelir. Bu odada on dakika geçirmeden babasının saatinden bahseder. Gayet iyi biliyorsunuz ki saatteki Asla Unutma'nın manası sadece, babası bu saati size gönderdiği vakit hikâyenin geri kalan kısmı ölmüş ve bitmiş olduğuna göre, örtbas ettiğini Asla Unutma demektir. Tazmin et demektir! Arthur'un usulleri sizi biraz korkutmuştur ve netice-

de kâğıt yakılmalıdır. Böylece şu hacıyatmaz İzebel,"[1] Bay Flintwinch karısına doğru pis pis sırıttı, "sizi yatağınıza yatırmadan evvel nihayet kâğıdı nereye koyduğunuzu bana söylersiniz, kilerdeki eski defterlerin arasındadır, ki Arthur ertesi sabah bizzat oralarda dolaşır. Ancak bir pazar gecesi yakılmamalıdır. Hayır, katiyen olmaz; saatin on ikiyi geçmesini ve pazartesi olmasını beklememiz icap eder. Şimdi, bunların hepsi beni canlı canlı yutar ve beni törpüler; dolayısıyla biraz sinirlerim bozulmuş olduğu ve sizin kadar katı olmadığım için, on ikiden evvel nasıl bir şey olduğunu hatırlamak amacıyla kâğıda bir göz atarım, kilerdeki bir sürü sararmış eski kâğıtlardan birini ona benzer bir şekilde katlarım ve bundan sonra, pazartesi sabahına geldiğimizde ben lambanızın ışığı altında, siz yatakta yatarken oradan şu şömineye yürür, el çabukluğuyla küçük bir takas yapıp o kâğıdı yakarım. Deli güllabicisi biraderim Ephraim (keşke o da deli gömleği giyse) sizden aldığı uzun iş kapandığından beri bir sürü işe girişmiş, lakin başarılı olamamıştı. Karısı ölmüştü (çok mühim değil, benimki de ölebilirdi ve hoş karşılardım), delilerin üzerinde başarısız spekülasyonlar yaptı, bir hastayı aşırı kavurması neticesinde başına bela açıldı ve borca girdi. Zar zor toparlayabildiği ve benden aldığı az miktarda parayla ortadan kaybolacaktı. O pazartesi sabahı erken saatlerde denizin yükselmesini beklemek için buradaydı; velhasıl Antwerp'e gidiyordu ve orada (söyleyince şok geçireceksiniz, ona da lanet olsun!) bu beyefendiyle tanıştı. Uzun yoldan gelmişti ve o sırada sadece uykusu olduğunu düşünmüştüm; lakin şimdi düşününce, herhalde sarhoştu. Arthur'un annesi kendisinin ve eşinin bakımındayken daima, sürekli olarak yazarmış; genellikle de size itiraf mektupları ve affedilmek için Dualar. Kardeşim zaman zaman bu kâğıtlardan birçoğunu bana vermişti. Ben de onları canlı canlı yutmaktansa kendime saklarım diye düşünmüştüm. Dolayısıyla onları bir kutuya koydum, canım istediğinde gözden geçirirdim. Arthur'un geleceği zaman o kâğıdı ortadan kaldırmak icap edince, onu da aynı kutuya koydum ve hepsini iki kilitle kilitleyip ben kendisine yazana kadar biraderime emanet ettim. Yazdım lakin hiçbir cevap alamadım. Buna bir anlam yüklememiştim, ta ki bu beyefendi bizi ilk ziyaretiyle şereflendirene kadar. Elbette o vakit ne olduğundan şüphelenmeye başladım; istihbaratını benim kâğıtlarımdan, sizin kâ-

[1] İzebel ya da Jezebel, İncil'de Kral Ahab'ın Baal'a tapan hilebaz karısı (1. Krallar 16:31) –çn.

ğıdınızdan, biraderimin konyak ve tütün eşliğindeki konuşmasından nasıl aldığını anlamak için onun anlatmasına lüzum yok (Keşke o da kendi ağzını tıkasaydı). Şimdi, söyleyecek bir tek şey daha var, ey taş kafalı kadın, vasiyetname zeyli hususunda size herhangi bir sıkıntı verip vermediğimden emin değilim. Zannetmiyorum ve sizi alt edip üzerinizde iktidar kurmaktan oldukça memnun kalmam icap ederdi. Şu anki vaziyette, yarın gece bu saate kadar size vereceğim daha fazla izahat mevcut değil. Yani," dedi Bay Flintwinch, nutuğunu sonlandırarak, "gözünüzü başkalarına dikin, zira bana dikmenizin hiçbir faydası yok."

Adam sözünü bitirince kadın yavaş yavaş gözlerini ondan uzaklaştırdı ve alnını elinin üzerine düşürdü. Diğer elini masaya sertçe bastırdı ve yine sanki havalanacakmış gibi tuhaf bir kıpırtı belirdi.

"Bu kutu burada getireceği fiyatı asla başka yerde getiremeyecektir. Bu malumat başkasına satılacak olsa asla aynı kârı kazandıramaz. Fakat halen talep ettiğiniz miktarı toparlama imkânım yok. Zenginleşmedim. Şimdi ne alacaksınız, başka zaman ne alacaksınız ve ben suskunluğunuzdan nasıl emin olacağım?"

"Meleğim," dedi Rigaud, "ne alacağını söyledim ve zaman daralıyor. Buraya gelmeden evvel bu kâğıtların en ehemmiyetlilerinin birer kopyasını başkalarına verdim. Marshalsea kapısı bu gece kapanıncaya kadar ödeme yapmazsanız çok geç olacak. Mahkûm onları okumuş olacak."

Kadın iki elini yine başına koydu, bir şeyler haykırdı ve ayağa kalktı. Bir an düşecekmiş gibi durdu, sonra dengesini sağladı.

"Ne demek istediğinizi söyleyin. Ne demek istiyorsunuz, söyleyin be adam!"

Rigaud, kadının çok uzun zamandır dik durmaya alışmamış ve bu nedenle de kaskatı bir hayalete benzeyen şekli karşısında geriledi ve sesini alçalttı. Üç kişi de sanki ölü bir kadın dirilip kalkmış gibi onu izliyordu.

"Bayan Dorrit," dedi Rigaud, "suyun karşı tarafında tanıştığım Mösyö Frederick'in küçük yeğeni, mahkûma meftun. Bayan Dorrit, Mösyö Frederick'in küçük yeğeni şu sıralar hastalanan mahkûmla alakadar oluyor. Buraya gelmeden evvel hapishaneye kendisi için bizzat ellerimle, *onun uğruna* diye bir talimat mektubuyla beraber –onun uğruna her şeyi yapacaktır– bir paket bıraktım. Bu gece kapanıştan evvel geri istenmesi ihtimaline karşı mührü kırmadan saklayacak, hapishane

çanı çalınana kadar geri istenmediği takdirde oğlunuza verecek. Ayrıca içinde kız için de bir kopya var, mahkûmun da onu kendisine vermesi icap edecek. Değil mi ha! Bu kadar ilerledikten sonra sırrıma ikinci bir hayat vermeden edemezdim. Ve başka yerlerde burada getireceği fiyatı getirmemesi hususuna gelince, madam, küçük yeğenin –onun uğruna– hadiseyi örtbas etmek için vereceği bedeli hesaba kattınız mı? Tekrar ediyorum, zaman daralıyor. Paket bu gece çan çalmadan evvel geri alınmazsa, siz satın alamazsınız. O zaman küçük kıza satarım!"

Kadın bir kez daha heyecan ve mücadele içinde fırladı ve gardroba koştu, kapısını yırtarcasına açtı, örtü ya da şal gibi bir şey çıkardı ve başına sardı. Onu dehşetle izleyen Affery ona doğru koşturdu, elbisesinden yakaladı ve önünde diz çöktü.

"Yapmayın, yapmayın, yapmayın! Ne yapıyorsunuz? Nereye gidiyorsunuz? Korkunç birisiniz ama size karşı kötü niyet beslemiyorum. Zavallı Arthur'a artık bir faydam olmaz, bunu görüyorum ve sizin de benden korkmanıza lüzum yok. Sırrınızı saklayacağım. Dışarı çıkmayın, sokakta düşüp ölürsünüz. Sadece bana söz verin, eğer o zavallı şey burada saklanıyorsa ben mesuliyetini üstlenip ona bakarım. Sadece bana söz verin ve benden asla korkmayın."

Bayan Clennam süratli acelesinin zirvesinde bir an için durdu ve hayretle çıkıştı:

"Burada mı kalıyorsa? Öleli on seneden fazla oldu. Flintwinch'e sor, *ona* da sor. İkisi de Arthur yurtdışına gittiğinde kadının öldüğünü söyleyebilir."

"O zaman daha da fena," dedi Affery, "o zaman hayaleti eve musallat olmuş. Yoksa kim ortalıkta hışırdayıp böyle hafifçe tozlar dökerek işaretler veriyor? Kim gelip gidiyor ve hepimiz yataktayken uzun çarpık dokunuşlarla duvarları işaretliyor? Kim bazen kapıyı tutuyor? Ama dışarı çıkmayın, dışarı çıkmayın! Hanımefendi, sokakta ölürsünüz!"

Hanımı sadece yalvaran ellerinden elbisesini kurtardı ve Rigaud'ya, "Ben dönene kadar burada bekleyin!" dedikten sonra odadan çıktı. Pencereden onun çılgınca koşturarak avluyu aşıp ana kapıdan çıktığını gördüler.

Birkaç dakika kıpırdamadan durdular. İlk hareket eden Affery oldu, o da ellerini ovuşturarak hanımının peşinden gitti. Ardından Jeremiah Flintwinch bir eli cebinde, diğeriyle çenesini kaşıyarak kapıya doğru geriledi ve bütün ketumluğuyla tek kelime etmeden dışarı sıyrıldı. Yal-

nız başına kalan Rigaud, eski Marsilya hapishanesindeki tarzıyla açık pencerenin yanına kuruldu. Sigaralarını ve çakmak kutusunu elinin altına yerleştirdi ve sigara içmeye koyuldu.

"Höf! Neredeyse o eski cehennem gibi hapishane kadar sıkıcı. Daha sıcak belki ama neredeyse onun kadar nahoş. Dönene kadar bekleyecek miyim? Evet muhakkak, lakin nereye gitti ve ne zaman gelecek? Mühim değil! Rigaud Lagnier Blandois, sevimli tebaam, paranızı alacaksınız. Kendinizi zenginleştireceksiniz. Beyefendi yaşadınız, beyefendi öleceksiniz. Zafer senin oğlum, fakat muzaffer olmak senin şahsiyetindir. Höf!" Bu muzaffer anında, başının üstündeki devasa kirişi büyük bir memnuniyetle seyrederken bıyığı yükseldi ve burnu indi.

Bölüm XXXI
Geldi

Güneş batmıştı ve sokaklar tozlu alacakaranlıkta loştu. Çok uzun zamandan beri onlara olan alışkanlığını kaybetmiş bir şekil alelacele yürüyordu. Eski evin yakın çevresinde çok az dikkat çekiyordu, çünkü onu fark edecek birkaç avare dolaşandan başkası yoktu. Ama nehirden Londra Köprüsüne yükselen çarpık yollardan büyük anayola çıkınca çevresi şaşkın bakışlarla doldu.

Görünümü küstah ve vahşi, ayağına çabuk, lakin zayıf ve tekinsizdi, dikkat çekici bir biçimde siyah kıyafetler giymişti ve aceleye gelmiş başlığı, sıska ve esrarengiz solgunluğuyla, kalabalığı hiç kale almayan bir uyurgezer gibi yoluna devam etti. İçinde bulunduğu kalabalıktan bu kadar farklı olmakla, bir kaide üzerinde yükseltilse bile bu kadar dikkat çekmeyecek olan şekil, tüm gözleri üzerine çekiyordu. Aylaklar onu izlemek için gözlerini dört açtı; meşgul insanlar yolundan geçerken hızlarını yavaşlatıp başlarını çevirdi; eşlikçileri durup kenara çekildi ve birbirilerinin kulağına şu gelen hayalet gibi kadına bakmalarını fısıldadı; böylece şekil geçerken, salınımı en aylakları ve en meraklıları çeken bir girdap yarattı.

Ona bakan bu sayısız yüzün kırk yıllık hücresine giren çalkantılı üşüşmesinden, açıkhavada olmanın bunaltıcı hissi, yaya olmanın daha da bunaltıcı hissi, yarım hatırlanan nesnelerdeki beklenmedik değişiklikler ve hayal gücünün sık sık münzevi hayatından aldığı denetlene-

bilir resimlerle o gerçekliğin ezici hücumu arasında benzerlik olmamasından başı dönerek, sanki dış dünyadaki insanlıkla ve gözlemle değil de kafa karıştırıcı düşüncelerle çevrelenmiş gibi yoluna devam etti. Ama köprüyü geçip biraz daha ilerleyince, yön sorması gerektiğini hatırladı. Ancak o zaman durup umut vaat eden bir sorgulama yeri aramak için bakınınca kendisine hevesle bakan yüzlerle çevrilmiş olduğunu fark etti.

"Neden etrafımı sardınız?" diye sordu titreyerek.

En yakınındakilerden cevaplayan olmadı, ama dış halkadan tiz bir haykırma duyuldu: "Çünkü sen delisin!"

"Eminim ki buradaki herkes kadar aklım başımda. Marshalsea hapishanesini bulmaya çalışıyorum."

Dış halkadaki tiz ses cevapladı: "Bu da deli olduğunu ispatlar, zira tam ters tarafta!"

Bu cevabın ardından bağrışmalar yükselirken kısa boylu, yumuşak, sakin görünüşlü genç bir adam kalabalığı yararak ona doğru yaklaştı ve "Marshalsea'ye mi gitmek istiyorsunuz?" dedi. "Orada görevliyim. Benimle gelin."

Elini adamın koluna koydu ve yola çıktılar; kalabalık ise onu kaybetme ihtimalinden biraz incinmiş olarak önlerinden, arkalarından ve yanlarından bastırmaya ve Bedlam'a[1] gitmelerini tavsiye etmeye başladı. Dış avludaki kısa bir dönüşten sonra hapishanenin kapısı açıldı ve arkalarından kapandı. Dışarıdaki kargaşadan sonra bir sığınak ve barış mekânı gibi gelen kulübede sarı bir lamba şimdiden hapishane gölgelerine karşı çabalıyordu. "Nedir, John!" dedi onları içeri alan gardiyan. "Ne oluyor?"

"Hiçbir şey, baba. Sadece bu hanımefendi yolunu bilmiyordu ve çocuklar sataşıyordu. Kimi istediniz, hanımefendi?"

"Bayan Dorrit'i. O burada mı?"

Genç adam daha fazla ilgilenmiş gibi göründü. "Evet, o burada. Adınız nedir acaba?"

"Bayan Clennam."

"Bay Clennam'ın annesi mi?" diye sordu genç adam.

Kadın dudaklarını birbirine bastırdı, tereddüt etti. "Evet. Kıza annesi olduğum söylense iyi olur."

---

[1] Bethlem Kraliyet Akıl Hastanesi; kargaşa, şamata anlamına gelen "Bedlam" adıyla anılırdı –çn.

"Bakınız," dedi genç adam, "müdürün ailesi şu anda taşrada yaşadığı için müdür Bayan Dorrit'e istediği zaman kullanmak üzere evindeki odalardan birini verdi. Siz oraya çıksanız ve benim de Bayan Dorrit'i getirmeme izin verseniz daha iyi olmaz mı?"

Kadın bunu uygun bulduğunu ifade etti ve delikanlı bir kapıyı açıp onu merdivenden üst kattaki bir konuta buyur etti. Onu giderek karanlıklaşan bir odaya aldı ve gitti. Oda, karanlık hapishane bahçesine bakıyordu. Mahkûmlar orada burada dolaşıyor, pencerelerden sarkıp ayrılmakta olan arkadaşlarıyla konuşuyor ve genel olarak o yaz akşamı mahpusluklarının ellerinden geldiğince hızla geçmesi için çabalıyorlardı. Hava ağır ve sıcaktı; yerin kapalılığı baskı oluşturuyordu, ama dışarıdan, bir baş ağrısı ve kalp acısı gibi şeylerin tırmalayıcı anıları gibi özgür sesler yükseliyordu. Kadın pencerede durdu, afallamış bir halde, sanki kendi hapishanesinden dışarıya bakarken yumuşak bir iki sözcükle irkildi ve Küçük Dorrit karşısındaydı.

"Bayan Clennam, ne mutlu ki bu kadar iyileşmiş olmanız..."

Küçük Dorrit durdu, çünkü ona dönen yüzde ne mutluluk ne de sağlık vardı.

"Bu bir iyileşme değil, kuvvet de değil; ne olduğunu bilmiyorum." Elini asabi bir tavırla sallayarak bunları bir kenara attı. "Size bu gece burası kapanmadan iadesi talep edilmediği takdirde Arthur'a vermeniz için bir paket bırakılmış."

"Evet."

"İadesini ben talep ediyorum."

Küçük Dorrit paketi göğsünden çıkardı ve kadına uzattı, kadın onu aldıktan sonra elini geri çekmeden sordu:

"Kapsamı hakkında bir fikriniz var mı?"

Küçük Dorrit, bir resim ya da heykel canlanmış gibi gerçekdışı görünen kadının bu yeni Hareket Gücüyle orada bulunmasından duyduğu korkuyla, "Hayır," diye cavapladı.

"Onları okuyun."

Küçük Dorrit kendisine uzatılan eldeki paketi aldı ve mührünü kırdı. Ardından Bayan Clennam ona kendisine hitaben gönderilmiş iç paketi verdi ve diğerini tuttu. Öğle vakti odayı kararan duvarın ve hapishane binalarının gölgeleri, süratle derinleşen alacakaranlıkta pencerenin yanıbaşı haricinde bir yerde okumayı zorlaştırıyordu. Küçük Dorrit yaz akşamı gökyüzünün hafifçe ışıdığı pencerede durdu ve

okudu. Kesik kesik bir merak ya da dehşet ünleminin ardından sessizce okudu. Bitirince etrafına bakındı ve eski hanımı önünde eğildi.

"Şimdi benim ne yapmış olduğumu biliyorsunuz."

"Zannedersem. Korkarım öyle; her ne kadar zihnim okuduklarımın tamamını anlayamayacak kadar telaşlı, üzgün ve acıma hissiyle dolu olsa da," dedi Küçük Dorrit ürkekçe.

"Sizden alıkoyduğum şeyi iade edeceğim. Beni affedin. Beni affedebilir misiniz?"

"Affedebilirim, Tanrı bilir ki affedebilirim! Elbisemi öpmeyin ve bana diz çökmeyin. Bana diz çökmek için çok yaşlısınız; buna lüzum olmadan sizi affediyorum."

"Sormam icap eden başka şeyler de var."

"Bu şekilde olmaz," dedi Küçük Dorrit. "Kır saçlarınızı benimkinden daha aşağıda görmek çok tuhaf. Lütfen doğrulun, size yardım edeyim." Bunu söyledikten sonra onu doğrulttu ve karşısında biraz büzülerek de olsa, samimi bir edayla ona baktı.

"Sizden en büyük istirhamım (bundan doğan bir tane daha var), insaflı ve nazik kalbinizden en büyük niyazım, bunları ben ölünceye kadar Arthur'a söylememeniz. Olur da, bir süre düşündükten sonra, ben hayattayken bilmesinin ona faydası olabileceğine karar verirseniz söylersiniz. Fakat böyle düşünmeyeceksiniz ve bu takdirde ben ölene kadar beni idare edeceğinize söz verir misiniz?"

"Öyle üzgünüm ve okuduğum şeyler kafamı öyle karıştırdı ki," diye cevap verdi Küçük Dorrit, "size istikrarlı bir cevap veremiyorum. Haberdar olmasının Bay Clennam'a iyi gelmeyeceğinden emin olursam..."

"Ona bağlandığınızı ve evvela onu düşüneceğinizi biliyorum. Evvela onu düşünmeniz doğrusudur. Öyle olmasını isterim. Lakin, onu göz önünde bulundurarak, yine de yeryüzünde kalan birazcık zamanımda beni idare edebileceğinize karar verirseniz öyle yapar mısınız?"

"Yaparım."

"*Tanrı* sizi korusun!"

Gölgede duruyordu, öyle ki Küçük Dorrit için yalnızca örtülü bir şekildi; ama o üç minnettar sözcüğü söylerkenki sesinin tonu aynı anda hem ateşli hem de kırıktı; hareket etmek donmuş uzuvları için ne kadar alışılmadıksa, donmuş gözleri için de o kadar alışılmadık bir duyguyla kırık.

"Belki," dedi daha güçlü bir sesle, "bana haksızlık yapan düşmanımın oğlundan ziyade, haksızlık yaptığım size kendimi ifşa etmemi garip bulacaksınız. Zira o kadın bana haksızlık yaptı! Sadece Tanrımıza karşı ağır bir günah işlemekle kalmadı, bana da haksızlık etti. Arthur'un babası benim için ne olduysa, sebebi oydu. Evlendiğimiz günden itibaren adamın kâbusu oldum ve bunun sebebi oydu. Her ikisinin de belası oldum ve bu onun suçuydu. Siz Arthur'u seviyorsunuz. (Yüzünüzün kızardığını görebiliyorum; ikiniz için de daha mutlu günler doğuyor olabilir mi?) Ve zaten onun da sizin kadar merhametli ve nazik olduğunu düşünüyorsunuz, o halde sırrımı neden sizin yerinize ona ifşa etmiyorum. Böyle düşünmediniz mi?"

"Bay Clennam'ın daima nazik, cömert ve iyilik dolu olduğunu bilmekten kaynaklanan hiçbir fikir," dedi Küçük Dorrit, "kalbime yabancı olamaz."

"Hiç şüphem yok. Yine de Arthur ben bu dünyadayken bunu gizleyeceğim tek şahıstır. Kendini bildi bileli onu sınırlayan ve düzelten elimin altında büyüttüm. Ebeveynlerin günahının evlatlarına aksettiğini ve onun üzerinde doğuştan kızgın bir leke olduğunu bilerek ona katı davrandım. Onunla ve babasıyla birlikte oturdum, ona açılmak için can atan babasının zayıflığını görerek ve çocuk mükellefiyetle, meşakkatle hürriyetini kazansın diye zorlayarak. Bana annesinin yüzüyle, küçük kitaplarından başını kaldırıp hayranlıkla bakarken ve annesinin esasında beni katılaştıran tavırlarıyla beni yumuşatmaya çalışırken gördüm."

Dinleyicisi karşısında irkilmeye başlayınca, geçmişe dönük, kasvetli bir sesle aktardığı sözlerinin akışını bir an için durdurdu.

"Kendi iyiliği için. Hıncımı almak için değil. Tanrı'nın laneti karşısında ben neydim ve öyle davranmanın ne kıymeti vardı! O çocuğu tercih edilen bir şekilde dindar değil (öyle olması için annesinin tesiri sırtında fazlasıyla ağırlık yapıyordu), fakat yine de adil, dürüst ve bana itaatkâr yetiştirdim. Bir zamanlar biraz ümitlenmiş olsam da beni asla sevmedi –öyle zayıflık ve tenin yoz temayülleri mesuliyet ve vazifelerimizle öyle bir savaş halindedir ki– yine de daima bana hürmet etti ve vazifeşinas davrandı. Şu ana kadar da hâlâ öyledir. Kalbindeki anlamını bilmediği boşlukla bana sırt çevirdi ve kendi yoluna gitti; lakin bunu dahi hatırşinas ve hürmetkâr bir şekilde yaptı. Benimle münasebeti böyle olmuştur. Sizinkisi ise birazcık farklı çeşit-

te, çok daha kısa bir zamana yayılmış. İğnenizle odamda oturduğunuzda benden korkardınız, fakat size iyilik yaptığımı düşünürdünüz; artık biliyorsunuz ki size zarar verdim. Bu yaptıklarımın sebebini yanlış anlamış olmanıza tahammül etmeniz onunkinden daha kolaydır. Hayal edebileceğim hiçbir dünyevi ceza beni bir an dahi, körlemesine de olsa, onun bütün hayatı boyunca beni gördüğü mevkiden düşüremez, hepten hürmetini kaybetmiş, yakalanmış ve ifşa olmuş bir şey olarak göremez. Bunu yapacaksa, yapması icap ediyorsa, ben bu dünyada olmadığım vakit yapsın. Hâlâ hayattayken gözünde öldüğümü ve yıldırım düşmüş, bir depremle yutulmuş gibi onun için kaybolduğumu asla hissetmeyeyim."

Kendisini bu şekilde ifade ederken gururu çok güçlü, onun ve eski tutkularının acısı çok keskindi. Şunu eklediğinde de daha azı değildi:

"Şu anda dahi, sanki zalim olduğum için *sizin* de benden irkildiğinizi görebiliyorum."

Küçük Dorrit bunu inkâr edemedi. Göstermemeye çalışıyordu, ama böylesine şiddetli yanan ve bu kadar uzun süre dayanan bir ruh halinin karşısında dehşetle irkilmişti. Hiçbir safsataya mahal bırakmadan, en doğal haliyle gerçek buydu.

"Ben," dedi Bayan Clennam, "üzerime düşeni yaptım. Kötülüğe karşı koydum, iyiliğe değil. Günaha karşı şiddetin vasıtası oldum. Benim gibi günahkârlar daima onu devirmekle vazifeli değil mi?"

"Daima mı?" diye tekrarladı Küçük Dorrit.

"Benim hatam bana galebe çalmış, kendi intikamım beni harekete geçirmiş olsa dahi bir meşruiyetim olamaz mıydı? Eski günlerde, bir suçluya karşılık bin masumun helak olduğu zamanlarda yok muydu? Haksızlıktan nefret edenlerin öfkesi kana doymazken dahi itibar görmüyor muydu?"

"Bayan Clennam, Bayan Clennam," dedi Küçük Dorrit, "öfke dolu hisler ve affetmez fiiliyat rehberimiz olmamalı. Hayatım bu zavallı hapishanede geçti ve eğitimim çok yetersiz; lakin yalvarırım, daha sonraki, daha iyi günleri hatırlayın. Size sadece hastaları iyileştiren, ölüleri dirilten, dertli ve perişanların dostu, zaaflarımız için gözyaşı döken Efendimiz rehber olsun. Geri kalanı bir kenara bırakıp her şeyi onun hatırasına yaparsak, yanlış yapamayız. Eminim onun hayatında hiçbir intikam ve acı çektirme yoktur. Eminim onu takip etmek ve başkasının izinden gitmemek en doğrusudur."

Pencerenin yumuşatılmış ışığında, geçmişte çektiği sıkıntıların sahnesinde durup parlayan gökyüzüne bakarken, dayandığı hayat ve prensipler gölgedeki o siyah şeklin tarihçesinin ne kadar zıttıysa o da o şeklin o kadar zıttıydı. Kadın başını yine eğdi ve bir kelime bile söylemedi. İlk uyarı çanı çalıncaya kadar da öyle kaldı.

"Durun!" diye haykırdı Bayan Clennam irkilerek. "Bir istirhamım daha var demiştim. Bunu erteleyemem. Size bu paketi getiren ve bu delillere sahip olan adam şu anda evimde rüşvetle defedilmeyi bekliyor. Bunu ancak ona rüşvet vererek Arthur'dan gizleyebilirim. Büyük bir meblağ istiyor, istediği zaman zarfında toparlayabileceğimden daha fazla. Herhangi bir indirim yapmayı reddetti, zira beni, parayı benden alamazsa size gelmekle tehdit ediyor. Zaten her şeyi bildiğinizi görmesi için benimle gelir misiniz? Benimle eve dönüp onunla başa çıkınama yardım eder misiniz? Arthur'un adına bu isteğimi reddetmeyin, her ne kadar Arthur'un hatırı için sormaya cesaret edemiyorsam da!"

Küçük Dorrit seve seve kabul etti. Birkaç saniye hapishaneye girip çıktı ve sonra gitmeye hazır olduğunu söyledi. Kulübeden kaçınarak başka bir merdivenden dışarı çıktılar; artık sessiz ve boş ön avludan sonra caddeye ulaştılar.

Uzun bir alacakaranlıktan daha fazlasının olmadığı o yaz akşamlarından biriydi. Sokak ve köprü manzarası apaçık görünüyordu, gökyüzü sakin ve enfesti. İnsanlar kapılarının önünde duruyor, oturuyor, çocuklarla oynuyor ve akşamın tadını çıkarıyordu. Birçokları hava almaya çıkmış yürüyordu; günün endişeleri neredeyse tükenmişti ve onlardan başka acelesi olan pek azdı. Köprüden geçerken pek çok kilisenin berrak çan kuleleri sanki genellikle onları saran kasvetten sıyrılmış ve çok daha yaklaşmış gibiydi. Gökyüzüne yükselen duman her zamanki kirli rengini kaybetmiş ve bir parlaklık kazanmıştı. Günbatımının güzellikleri ufukta huzur içinde uzanan bulut katmanından silinmemişti. Durgun gökkubbenin tüm uzunluğu ve genişliği boyunca ışıltılı bir merkezden, erken çıkan yıldızların arasından akan dev ışınlar, dikenli tacı görkemli bir şeye dönüştüren kutsal barış ve umut ahdinin işaretleri gibi süzülüyordu.

Artık yalnız olmadığı ve hava daha karanlık olduğu için daha az dikkat çekici olan, Bayan Clennam'ın Küçük Dorrit'ın yanında kimse sataşmadan çabucak yürümesiydi. Büyük caddeden gelirken girdiği

dönemeçte ayrıldılar ve sessiz, boş sokaklardan indiler. Tam bahçe girişe gelmişlerdi ki aniden gökgürültüsü gibi bir ses duyuldu.

"O da neydi öyle? Çabuk içeri girelim," diye haykırdı Bayan Clennam.

Giriş kapısındaydılar. Küçük Dorrit keskin bir haykırışla onu geri çekti.

Bir an öncesinde eski ev önlerindeydi, adam pencerede sigara içiyordu. Bir gürleme daha duyuldu ve ev kabardı, dışarı doğru fırladı, elli yerinden birden paramparça dağılmaya başladı, çöktü ve yıkıldı. Gürültüden sağır olmuş, tıkanmış, boğulmuş ve tozdan kör olmuş bir halde yüzlerini örttüler ve oldukları yerde kalakaldılar. Onlarla sakin gökyüzünün arasına dalan toz fırtınası bir an yarıldı ve onlara yıldızları gösterdi. Çılgın imdat çığlıklarıyla yukarı bakarlarken, o ana kadar kasırgada kalmış bir kuleye dönüşmüş devasa baca sütunu sarsıldı, parçalandı ve sanki o ezilmiş alçağı daha da derine gömmeye karar vermiş gibi, moloz yığının üstüne yağmaya başladı.

Uçan moloz parçacıklarından tanınmaz hale gelecek kadar kararmış halde, haykırıp çığlık atarak giriş kapısından geriye, sokağa koştular. Orada Bayan Clennam taşlara yığıldı ve o andan itibaren bir daha asla ne tek parmağını kıpırdatabildi ne de tek sözcük konuşabildi. Üç yıldan fazla bir süre tekerlekli bir sandalyeye oturarak ve çevresindekilerin söylediklerini anlıyormuş gibi pürdikkat bakarak yaşadı, ama o çok uzun zaman koruduğu sessizliği artık sonsuza kadar kalıcı olmuştu ve olumlu ya da olumsuz bir şey ifade etmek için hafifçe gözlerini hareket ettirebilmenin dışında bir heykel olarak yaşayıp öldü.

Affery onları hapishanede aramış ve uzaktan köprüyü geçtiklerini görmüştü. Yaşlı hanımını kollarına almak, onu komşu bir eve taşımak ve ona sadık kalmak için geldi. Gürültülerin sırrı artık anlaşılmıştı; Affery tıpkı daha büyük insanlar gibi gerçekleri daima doğru görmüş, ama onlardan daima yanlış kuramlar üretmişti.

Toz fırtınası ortadan kalkıp da yaz gecesi yeniden sakinleştiğinde, çok sayıda insan her erişimi tutmuş ve gruplar halinde nöbetleşe yıkıntıları kazmaya başlamıştı. Yıkıldığı sırada evde yüz kişi vardı, elli kişi vardı, on beş kişi vardı, iki kişi vardı. Söylenti en sonunda iki kişide sabitlendi: yabancı ve Bay Flintwinch. Kazıcılar kısa gece boyunca ateş fışkıran gaz borularının yanlarında kazdılar ve güneşin ilk ışıklarında, sonra tepeye yükselirken, daha sonra batarken gittikçe daha derine indiler. Dur durak bilmeden, gece ve gündüz kazdıktan, kürekledikten,

el arabalarıyla ve sepetlerle molozları taşıdıktan sonra, ancak bir sonraki gece, üstüne düşerek onu ezen dev kirişin altında kafası camdan yapılmış gibi tuz buz olmuş bir halde yabancıdan kalanları buldular.

Yine de Flintwinch'i henüz bulamamışlardı; bu yüzden gece ve gündüz, aralıksız kazmaya ve taşımaya devam ettiler. Eski evin meşhur bir mahzeni olduğu söyleniyordu (ki bu aslında doğruydu) ve Flintwinch'in o sırada bir mahzende olduğu ya da kaçacak zaman bulduğu, güçlü kemerin altında güvende olduğu, hatta yeraltından yankılanan, "Ben buradayım!" diye boğuk sesler çıkardığı söyleniyordu. Hatta kasabanın diğer kazıcıların bir kanal vasıtasıyla onunla iletişim kurduklarına, o kanaldan hem çorba hem de konyak aldığına ve takdire değer bir metanetle, "İyiyim çocuklar, köprücük kemiğim hariç," dediğine inanılıyordu. Ancak kazma, kürekleme ve taşıma çalışmaları, mola vermeden, kalıntılar çıkarılana ve mahzen açılına kadar sürdü ve Flintwinch ne sağ, ne ölü, ne iyi, ne de kötü, hiçbir halde bulunamadı.

O zaman Flintwinch'in bina çöktüğü sırada orada olmadığı anlaşılmaya başladı; daha sonra da başka yerlerde enikonu Firma adına münhasıran tasarrufta bulunma yetkisini kullanarak, olabilecek en kısa sürede menkul kıymetleri paraya çevirmekle meşgul olduğu anlaşılmaya başladı. Affery ise kendi namına, o akıllının yirmi dört saat içinde daha fazla açıklama yapacağını söylemiş olduğunu hatırlayarak, o zaman sürecinde el atabildiği her şeyle birlikte ortadan kaybolmasının, vaat ettiği açıklamanın nihai ve tatmin edici bir özeti olduğuna karar verdi; ama ondan kurtulduğu için şükran dolu bir halde dilini tuttu. Hiç gömülmemiş bir adamın kazılıp çıkarılamayacağı sonucuna varan kazıcılar görevleri tamamlandığında ondan umudu kesmişlerdi.

Flintwinch'in Londra'nın jeolojik formasyonunda bir yerde yattığına inanmakta ısrar eden çok sayıda kişi bunu kabullenmedi. Zamanla ortaya çıkan, boyunbağını bir kulağının altından bağlayan ve İngiliz olduğu bilinen, Lahey'in tuhaf kıyılarında ve Amsterdam meyhanelerinde Hollandalılarla düşüp kalkan ve kendisini Mynheer von Flyntevynge diye tanıtan yaşlı bir adamla ilgili duyumlar da bu inançlarını sarsmadı.

Bölüm XXXII
Gidiyor

Arthur'un Marshalsea'de hasta yatmaya devam ettiği ve Bay Rugg'ın kurtuluşu için yasal gökyüzünde hiçbir işaret bulamadığı sıralarda Bay Pancks umutsuzca kendi kendini suçlayarak acı çekiyordu. Arthur'un hapishanede eriyip bitmek yerine çift atlı arabayla gezintiler yapıyor olması, Bay Pancks'in de kâtip haftalığıyla yetinmek yerine istediği gibi harcayabileceği üç ila beş bin sterline sahip olması gerektiğini kanıtlayan o yanılmaz rakamlar olmasa bu mutsuz aritmetikçi muhtemelen yatağına çekilir ve Bay Merdle'ın büyüklüğünün son kurbanı olarak suratlarını duvara çevirip ölen çok sayıda ünsüzden biri olurdu. Sırf yalanlanamaz hesapları yüzünden Bay Pancks mutsuz ve huzursuz bir hayat sürüyordu. Rakamlarını daima şapkasının içinde taşıyor ve sadece her fırsatta bizzat üzerlerinden geçmekle kalmıyor, yakaladığı herkese de birlikte göz atıp ne kadar açık bir durum olduğunu görmeleri için yalvarıyordu. Kanayan Yürek Avlusunda Bay Pancks'in tanıtım yapmadığı dikkate değer bir kişi bile kalmamış, rakamlar bulaşıcı olduğu için bütün Avluda bir tür hesaplama humması patlamış ve etkisiyle bütün Avlu çakırkeyif olmuştu.

Bay Pancks zihnen huzursuzlandıkça Pederşah'a yönelik sabrını kaybediyordu. Son zamanlardaki görüşmelerinde burun çekmeleri Pederşah için hayra alamet olmayan, kulak tırmalayıcı bir sese dönüşmüş; yine Bay Pancks, ressam ya da canlı model arayan bir peruk imalatçısı olmamasıyla çelişen bir biçimde, Pederşah'ın yumrularına daha sert bakmaya başlamıştı.

Bununla birlikte, Pederşah'ın huzurunda bulunması ya da bulunmaması istendiğinde buharlar püskürterek küçük kara Rıhtımına girip çıkmaya, işler de her zamanki yolunda gitmeye devam etmişti. Kanayan Yürek Avlusu ise mevsimine göre Bay Pancks tarafından tırmıklanmış ve Bay Casby tarafından kırpılmıştı. İşin tüm angaryası ve pisliği Bay Pancks'in payına düşerken Bay Casby kendi payına bütün kârı, bütün uhrevî buharı ve bütün boş lafları alıyordu; her şey, o hamiyetli güleç kişinin genellikle cumartesi akşamları, haftanın bilançosu tamamlandıktan sonra tombul başparmaklarını döndürerek söylediği sözcüklerle, "tüm taraflar namına tatminkâr –tüm taraflar namına– tatminkâr efendim, tüm taraflar namına," oluyordu.

Buharlı Römorkör Pancks'in Rıhtımı kurşundan bir çatıya sahipti ve alev alev yanan güneşin altında kızardıkça tekneyi ısıtabiliyordu. Hal böyleyken, yakıcı bir cumartesi akşamı Römorkör koyu yeşil gemi tarafından çağrılınca, Rıhtımdan aşırı ısınmış bir durumda fırladı.

"Bay Pancks," dedi pederşahi ifadesiyle, "ihmalkâr davrandınız, ihmalkâr davrandınız, bayım."

"Ne demek istiyorsunuz?" diye kısaca sordu Bay Pancks.

Pederşahi hal zaten daima sakin ve huzurluyken, o akşam kışkırtıcı ölçüde dingindi. Her ölümlü sıcaktan pişiyor olsa da o gayet serindi. Herkes susamış olsa da Pederşah içiyordu. Üstünde bir lim ya da limon kokusu vardı ve akşam güneşini içer gibi, büyük bir bardakta parıldayan altın rengi bir şeri içiyordu. Bu kadarı kötüydü, ama en kötüsü değildi. En kötüsü, büyük mavi gözleri ve cilalı başı ve uzun beyaz saçları ve önüne uzatıp üst üste attığı, ayaklarındaki rahat terliklerle sona eren koyu yeşil bacaklarıyla, uçsuz bucaksız hamiyetinden dolayı insan türü için yapılmış içkiyi içtiğini, oysa insani sevecenliğin sütü dışında bir şey istemediğini gösteren ışıl ışıl bir görünüme sahip olmasıydı.

Bunun üzerine Bay Pancks, "Bununla ne demek istiyorsunuz?" diyerek her iki eliyle saçlarını oldukça uğursuz bir tavırla dikleştirdi.

"Demek istediğim, Bay Pancks, insanlara karşı daha uyanık olmalısınız, insanlara karşı daha uyanık, insanlara karşı çok daha uyanık olmalısınız, bayım. Onları sıkıştırmıyorsunuz. Tahsilatlarınız yetersiz kalıyor. Onları sıkıştırmanız lazım, bayım, aksi halde münasebetimiz bütün tarafları tatmin etmesi icap ettiği şekilde devam etmeyecektir. Bütün tarafları."

"Sıkıştırmıyor muyum?" diye çıkıştı BayPancks. "Bundan başka ne yapıyorum ki ben?"

"Başka şey yapmamalısınız, Bay Pancks. Vazifenizi yapmanız lazım, lakin vazifenizi yapmıyorsunuz. Sıkıştırmak için para alıyorsunuz ve para almak için sıkıştırmanız lazım." Pederşah hiç beklemediği veya niyetlenmediği bir anda Dr. Johnson'dan alıntı yaptığı bu dahice nazireyle[1] kendisini o kadar şaşırtmıştı ki yüksek sesle güldü ve başparmaklarını döndürerek ve gençlik portresine doğru başını sallayarak,

[1] Doctor Johnson, "Prologue at the Opening of the Theatre at Drury Lane", 54. satır: "Çünkü memnun etmek için yaşayan bizler, yaşamak için memnun etmeliyiz." –çn.

büyük bir memnuniyetle tekrarladı: "Sıkıştırmak için para alıyorsunuz ve para almak için sıkıştırmanız lazım."

"Ya!" dedi Pancks. "Başka bir şey var mı?"

"Evet, bayım, evet, bayım. Bir şey daha var. Bay Pancks, pazartesi sabahı ilk işiniz, lütfederseniz Avluyu tekrar sıkıştırmak olacak."

"Ya!" dedi Pancks. "Bu çok erken değil mi? Ben bugün kupkuru olana kadar sıkmıştım."

"Saçmalamayın, bayım. Tahsilatlarınız yetersiz, yetersiz."

"Ya!" dedi Pancks, adamı hamiyetli bir edayla içkisinden derin bir yudum alırken izleyerek. "Başka?"

"Evet, bayım, evet, bayım, bir şey daha var. Kızımdan hiç memnun değilim, Bay Pancks, hiç memnun değilim. Bayan Clennam'a, şu sıralar tüm taraflar için hiç, hiç tatmin edici olmayan şartlardaki Bayan Clennam'a hatırını sormak için çok fazla uğramasının yanı sıra, Bay Pancks, çok yanılmıyorsam hapishaneye Bay Clennam'ı sormaya da gidiyor. Hapishaneye."

"Adam yatak döşek hasta, biliyorsunuz," dedi Pancks. "Belki nezaketindendir."

"Pöh, pöh, Bay Pancks. Onunla hiçbir alakası yok, onunla hiçbir alakası yok. Buna izin veremem. Borçlarını ödeyip çıksın, çıksın; borçlarını ödeyip çıksın."

Bay Pancks'in saçları her ne kadar katı teller gibi dikleşmiş olsa da onları iki eliyle dikey yönde bir daha dürttü ve patronuna son derece berbat bir ifadeyle gülümsedi.

"Lütfederseniz, Bay Pancks, kızıma bahsedin, buna izin veremem, izin veremem," dedi Pederşah tekdüze bir sesle.

"Ya!" dedi Pancks. "Bunu kendiniz söyleyemez miydiniz?"

"Hayır, bayım, hayır; siz bahsetmek için para alıyorsunuz," dedi sakar kaşalot, bir kez daha denemek arzusuna karşı gelemeyerek, "para almak için bahsetmelisiniz, para almak için bahsetmelisiniz."

"Ya!" dedi Pancks. "Başka?"

"Evet, bayım. Kanaatime göre, Bay Pancks, siz de bizzat fazla sıklıkla ve fazlasıyla orada bulunuyorsunuz. Size hem kendi kayıplarınızı hem de diğer insanların kayıplarını düşünmeyi bırakıp işinize bakmanızı tavsiye ediyorum, işinize bakmanızı."

Bay Pancks bu tavsiyeyi, "Ya!" hecesini öyle olağanüstü ani, kısa ve yüksek bir sesle söyleyerek kabul etti ki hantal Pederşah bile mavi göz-

lerini çabucak ona çevirdi. Sonra Bay Pancks burnunu aynı yoğunlukta çekerek, "Başka?" diye ekledi.

"Şu anda başka bir şey yok, bayım, başka bir şey yok. Ben," dedi Pederşah, içkisini bitirip sevimli bir havayla doğrularak, "küçük bir yürüyüşe çıkıyorum, küçük bir yürüyüşe. Belki döndüğümde sizi burada bulurum. Aksi halde, bayım, vazife, vazife; sıkıştırma, sıkıştırma, sıkıştırma, pazartesi günü; pazartesi sıkıştırın!"

Bay Pancks saçlarını tekrar kaskatı dikleştirdikten sonra, Pederşah'ın anlık bir kararsızlıkla ve incinmiş gibi geniş kenarlı şapkayı takışını izledi. İlk halinden daha da ısınmıştı ve zorlukla nefes alıyordu. Ama daha fazla açıklama yapmadan Bay Casby'nin çıkmasını bekledi, sonra küçük yeşil pencere jaluzilerinin üzerinden ona bir göz attı.

"Ben de öyle düşünmüştüm," diye gözlemde bulundu. "Nereye gittiğinizi biliyordum. Güzel!" Sonra buharlar içinde Rıhtımına döndü, özenle tertipledi, şapkasını aldı, çevresine bakındı, "Elveda!" dedi ve pofurdayarak o da çıktı. Doğruca Kanayan Yürek Avlusuna, Bayan Plornish'in yerine gitti ve iyice ısınmış bir halde merdivenleri çıktı.

En üst basamakta, içeri buyurup babasıyla birlikte Mutlu Kulübe'de oturması için Bayan Plornish'in davetlerine direnen –çok şükür ki para haricinde her şeyle ticaretlerini yiğitçe destekleyen bağlantının siparişlerini özgürce verdiği cumartesi günleri dışındaki herhangi bir gece olabilecekleri kadar çok değillerdi– Bay Pancks, Avluya daima diğer ucundan girip yavaş yavaş, ışıklar saçarak ve çevresi dilekçe sahipleriyle sarılmış bir halde ilerleyen Pederşah'ı görünceye kadar merdivenlerin tepesinde durdu. Sonra indi ve azami buhar basıncıyla ona doğru yürüdü.

Her zamanki sevecenliğiyle yaklaşan Pederşah, Bay Pancks'i görünce şaşırdı, ama operasyonu pazartesiye kadar ertelemek yerine derhal sıkıştırmaya başlamak istemiş olabileceğini düşündü. Avlu nüfusu da bu karşılaşmaya şaşmıştı, çünkü bu iki gücün birlikte görülmesi en yaşlı Kanayan Yüreğin bile hafızasında bulunmayan bir şeydi. Ama Bay Pancks bu son derece saygıdeğer kişiye yaklaşıp koyu yeşil yeleğinin önünde durarak sağ başparmağını ve işaretparmağını tetik çekermiş gibi yaptıktan sonra aynı hareketi geniş kenarlı şapkanın kenarına uygulayarak olağanüstü bir zarafet ve kesinlikle cilalı kafasından uçurunca, hepsinin dili tutuldu.

Pederşah'a yönelik bu küçük laubaliliğin ardından Bay Pancks, duyulur bir sesle, "Şimdi, seni sahte şirin dolandırıcı, seninle hesaplaşacağız," deyince Kanayan Yürekleri daha da şaşırttı ve cezbetti.

Bay Pancks ve Pederşah anında gözleri ve kulakları dört açılmış bir kalabalığın tam ortasında kalmışlardı; pencereler ardına kadar açılmaya, merdivenlerde kuyruklar oluşmaya başlamıştı.

"Sen ne olma iddiasındasın?" dedi Bay Pancks. "Ahlaki oyunun ne? Neye meraklısın? Hayırseverlik, değil mi? Sen hayırseversin ha!" Bu noktada Bay Pancks, anlaşılan ona vurmak için değil de sadece zihnini rahatlatmak ve sağlıklı bir egzersizle yüklendiği aşırı enerjiyi boşaltmak için, adamın engebeli başına doğru bir darbe salladı, engebeli baş ondan kaçınmak için eğildi. Bu benzersiz gösteri, seyircilerin sürekli artan hayranlığıyla, Bay Pancks'in konuşmasının her cümlesinin sonunda tekrarlandı.

"Hizmetinden istifa ettim," dedi Pancks, "ki sana ne olduğunu söyleyebileyim. Sen insanın karşılaşabileceği en berbat madrabazlardan birisin. Her ikinizden de çekmiş biri olarak söylemeliyim, Merdle ve sen aynı cinsten adamlarsınız. Sen kılık değiştirmiş bir sürücü, vekâleten bir oyucu, bir merdane, sıkıcı ve yedek bir tıraşçısın. Sen hayırsever bir sinsisin. Sen adi bir hilebazsın!"

(Bu noktadaki performansın tekrarı bir sürü kahkahayla karşılandı.)

"Buradaki iyi insanlara katı adam kim diye sor bakalım. Sana Pancks diyeceklerdir, eminim."

Bu da, "Kesinlikle!" ve "Bravo!" çığlıklarıyla onaylandı.

"Ama size söylüyorum, ey iyi insanlar; Casby'dir! Bu uysallık yığını, bu sevgi yumağı, bu koyu yeşil sırıtkan, sürücünüz budur!" dedi Pancks. "Canlı canlı derinizi yüzmek isteyen adamı görmek istiyorsanız işte burada! Onu haftada otuz şilinlik bende aramayın, Casby'de arayın; senede kaç paralıktır, bilmiyorum!"

"Güzel!" diye haykırdı birçok ses. "Bay Pancks'i dinleyin!"

"Bay Pancks'i işittiniz mi?" diye haykırdı o beyefendi (meşhur performansı tekrarladıktan sonra). "Evet, ben de öyle düşünmüştüm! Bay Pancks'i işitme zamanı handiyse geldi. Bay Pancks onu işitmeniz maksadıyla bu gece Avluya indi. Pancks sadece Tesistir; fakat işte Zemberek burada!"

Uzun, kır, ipeksi bukleler ve geniş kenarlı şapka olmasa izleyiciler erkek, kadın ve çocuk, tek vücut halinde Bay Pancks'in tarafına geçerdi.

"İşte Stop," dedi Pancks, "çalınacak sesi ayarlar. Ve bir tek melodi var ve adı Çal, Çal, Çal! İşte bu Mal Sahibi ve işte bu da onun Kök Söktürücüsü. Ey, iyi insanlar, bu gece sorunsuzca, iyiliksever bir topaç gibi yavaş yavaş, döne döne Avluya geldiğinde sizler ona gidip Kök Söktürücüyü şikâyet ediyorsunuz ama Mal Sahibinin nasıl bir sahtekâr olduğunu bilmiyorsunuz! Bu gece neden buraya çıkageldi? Pazartesi bütün kabahat bende kalsın diye! Ya bu akşam sizi kâfi derecede sıkıştırmadığım için beni ızgara yapmasına ne demeli? Halen pazartesi iliğinizi kurutmam için hususi emir almış olmama ne demeli?"

Cevap "Rezalet!" ve "Berbat!" mırıltılarıyla verildi.

"Berbat ha!" diye pofurdadı Pancks. "Hem de nasıl! Casby'nin ait olduğu takım, takımların en berbatı. Bunlar kendileri yapmaya utandıkları, korktukları ve yapmıyormuş gibi davranıp yapacakları, yoksa insanı rahat bırakmayacakları şeyleri yapsınlar diye iki paralık Kök Söktürücülerini gönderirler! Sizin de bütün kabahati Kök Söktürücülere yükleyip bütün övgüyü kendilerine vermenizi isterler! Yahu bu koca şehirde on sekiz peninin kıymetine hile karıştıran en beter hilebaz dahi şu Casby'nin Kafası tabelasının yarısı etmez!"

"Çok doğru!" ve "Yarısı etmez!" bağırışları duyuldu.

"Ve ayrıca, bu heriflerden neler geldiğini görün," dedi Pancks, "bu kıymetli Neşeli Topaçlar'dan daha ne elde ettiğinizi görün; aranızda öyle pürüzsüzce dönüp dururlar ki üstlerindeki desenler ya da küçük pencereler hakkında hiçbir fikriniz olmaz. Şimdi dikkatinizi bir an için kendime çekmek istiyorum. Çok hoş bir tarza sahip bir herif değilim, bunu gayet iyi biliyorum."

Dinleyenler bu noktada ikiye bölündü. Daha uzlaşmaz olanlar, "Hayır, değilsin," diye haykırırken politik olanlar, "Evet, öyleysin," dedi.

"Ben," dedi Bay Pancks, "umumiyetle, kuru, rahatsız, nahoş bir Uyuşuk ve Kök Söktürücüyüm. Mütevazı hizmetkârınız budur. İşte onun tam boy portresi, kendisi tarafından boyanıp size takdim edilmiş, benzerliği garanti! Lakin bunun gibi bir Patronu olan adamdan ne olabilir? Ondan ne beklenebilir? Hiç kakao çekirdeğinden haşlanmış koyun ve kapari sosu çıktığını gören oldu mu?"

Tepkilerindeki şevke bakılırsa Kanayan Yüreklerden gören olmamıştı.

"Eh," dedi Bay Pancks, "siz de böyle Patronların altındaki benim gibi Kök Söktürücülerde bu hoş nitelikleri bulamazsınız. Çocukluğum-

dan beri Kök Söktürücüyüm. Hayatım neden ibaret oldu? Ezmek ve eziyet, ezmek ve eziyet, çark dönsün, çark dönsün! Ben bile kendimden hoşnut değilim, başkaları neden hoşnut olsun? On sene sonra haftada bir şilin değerinde daha az kullanışlı olsam, bu sahtekâr bana haftada bir şilin daha az verir; altı peni daha ucuza faydalanabileceği bir adam bulursa da, altı peni daha ucuza yerime onu getirir. Pazarlık ve satış, eksik olma! Sabit prensipler! Bu Casby'nin Kafası, çok şahane bir tabela," dedi Bay Pancks, hayranlıktan başka her türlü ifadeyle ona bakarak. "Lakin Müessesenin esas adı Düzmece Arması'dır. Düsturu, 'Kök Söktürücü daima çalışsın'dır. Burada bulunanlar arasında," dedi Bay Pancks, duraklayıp çevresine bakınarak, "İngilizce dilbilgisine aşina olan var mı?"

Kanayan Yürek Avlusu ahalisi böyle bir aşinalık olduğunu ileri sürmekten çekiniyordu.

"Önemi yok," dedi Bay Pancks, "sadece bu Patronun bana 'daima çalış' fiilini şimdiki zaman emir kipine çekmeyi asla bırakmadığını ifade etmek istedim. 'Daima çalıştır. Durmadan çalışsın. Çalıştır, yaptır, daima çalışsın. Bırak hep çalışsınlar. İşte hamiyetli Casby Pederşah'ınız ve işte onun altın kuralı. Ona bakmak müthiş iyi gelir, bana bakmak ise hiç öyle değildir. O bal kadar tatlıdır, ben lağım suyu kadar tatsız. Zifti o tedarik edip bana verir, zift bana yapışır. Şimdi," dedi Bay Pancks, Avludakilere daha iyi görüntü vermek için biraz geri çekilmiş olduğu sabık Patronuna tekrar yaklaşarak, "umumi yerlerde konuşmaya alışkın olmadığım ve tüm şartlar göz önüne alındığında fazla uzun bir konuşma yapmış olduğum için sadede geleceğim."

Pederşahların sonuncusu bu saldırıdan dolayı öyle bir felç olmuştu ve bir fikri yakalamak için o kadar çok yere ve onu dile getirmek için o kadar daha çok yere ihtiyacı vardı ki verecek bir cevap bulamadı. Bu hassas durumdan pederşahi bir yöntemle sıyrılmanın bir yolunu düşünüyormuş gibi görünüyorken, Bay Pancks bir kez daha tetik hareketini şapkasına uygulayınca, önceki becerikliliğiyle yine şapkayı başından savurdu. Önceki kez bir ya da iki Kanayan Yürek Avlusu sakini yaltakçılık yapıp şapkayı yerden almış ve sahibine iade etmişti; ama Bay Pancks şu ana kadar izleyiciyi kendine öyle hayran bırakmıştı ki, Pederşah bu kez kendisi dönüp onu almak için eğilmek zorunda kaldı.

Bir süredir sağ eli cebinde olan Bay Pancks şimşek hızıyla bir makas çıkardı, Pederşah'ın arkasından uçarak, adamın omuzlarına dökülen

kutsal buklelerini dibinden kesti. Sonra bir husumet ve sürat nöbeti geçirir gibi şok geçiren Pederşah'ın geniş kenarlı şapkasını elinden kaptı ve onu da basit bir tencere biçiminde kesip Pederşah'ın başına geçirdi.

Bu vahim eyleminin ürkütücü sonuçları karşısında Bay Pancks de afallayarak geri çekildi. Kel, patlak gözlü, koca kafalı, hiç etkileyici görünmeyen, hiç saygıdeğer görünmeyen hantal bir şahsiyet, Casby'ye ne olduğunu sormak için yerin dibinden fırlamış gibi karşısında gözlerini dikmiş bakıyordu. Karşılığında Bay Pancks de suskun bir dehşetle bu gulyabaniye biraz baktıktan sonra makasını yere fırlattı ve suçunun sonuçlarından saklanabileceği bir yer bulmak üzere kaçtı. Bay Pancks her türlü yoldan kaçmanın akıllıca olacağını düşünüyordu, ama peşinden gelen yalnızca Kanayan Yürek Avlusunda kopan ve havada dalga dalga yayılarak çınlayan kahkaha sesleriydi.

Bölüm XXXIII
Gidiyor!

Ateşin yükseldiği bir odadaki değişimler yavaş ve dalgalı olur; ama ateşin yükseldiği dünyadaki değişimler hızlıdır ve geri dönüşü yoktur.

Bu değişikliklerin her ikisini de beklemek Küçük Dorrit'in kaderiydi. Marshalsea duvarları her günün bir bölümünde onu yine gölgeleriyle çocukları gibi bağrına basıyordu; o ise Clennam'ı düşünüyor, onun için çabalıyor, onu izliyor ve yanından ayrıldığı zaman da yalnızca bütün sevgisini ve ilgisini ona vakfetmek için ayrılıyordu. Dışarıdaki rolü de üzerinde kendi baskısını yapıyordu ve onu da sabırla karşılıyordu. Fanny buradaydı; gururlu, huzursuz, kaprisli, bağa saplı çakı akşamı onu yiyip bitiren Cemiyetteki diskalifiye edilmiş haliyle daha da ilerlemiş, avutulmayacağına karar vermiş, mağdur olmayacağına karar vermiş ve kimsenin onu öyle görmek cüretinde bulunmayacağına karar vermiş Fanny. Ağabeyi buradaydı; zayıf, gururlu, çakırkeyif, tepeden tırnağa titreyen, içine düştüğü yığınla paranın birazı ağzına kaçmış gibi konuşan, hayatının hiçbir anında yalnız başına yürüyemeyen ve bencilce sevdiği (bu olumsuz erdeme hep sahip olmuştu, kara bahtlı Tip!) kız kardeşinim onun önünde gitmesine katlandığı için ona büyüklük taslayan genç bir ihtiyar. Bayan Merdle da buradaydı; tülbentli yaslar –asıl şapka muhtemelen bir keder nöbeti sırasına paramparça edilmişti ama

yerini kesin olarak Paris mağazalarından son derece alımlı bir parçaya bırakmıştı– ve Fanny ile her an mücadele içinde ve günün her saati, terk edilmiş göğüsleriyle onu göğüsleme halinde. Zavallı Bay Sparkler da buradaydı, aralarında huzuru nasıl tesis edeceğini bilemiyor, ama naçizane ikisinin de inanılmaz derecede mükemmel birer kadın olduğunu kabul etmenin en iyisi olacağını ve her ikisinin de kafasının yerinde olduğu kanısını dile getiriyordu; ki bu öneri üzerine ikisi de üstüne çullanmak hususunda anlaşmıştı. Sonra bir de Bayan General buradaydı, günaşırı posta aracılığıyla eve bir Pırasa ve bir Prizma gönderiyor, şu ya da bu iş görüşmesi için Tasdikname talep ediyordu. Ve en sonunda, bu dünya üzerinde, bu dikkate değer hanımefendi kadar, herhangi bir göreve atanmak için birçok insanın son derece memnun olduğu şekilde (tasdiknamelerin içtenliğinden de anlaşılıyordu) böylesine aşkın bir uygunluğa sahip ya da böylesine büyük, ateşli ve seçkin bir hayran kitlesi olmasına rağmen hiçbirinin ona ihtiyaç duymayacağı kadar tahlisiz hiç kimsenin bulunmadığı anlaşılmıştı.

Seçkin Bay Merdle'ın vefatının ardından birçok önemli kişi, Bayan Merdle'ı kesip atmaları mı, yoksa teselli etmeleri mi gerektiğine karar veremedi. Yine de onun acımasızca aldatılmış olduğunu kabul etmek kendi davalarını güçlendirecekmiş gibi göründüğünden bunu lütufkârca kabul ettiler ve onunla ilişkilerini sürdürdüler. Anlaşılmıştı ki kaba bir barbarın (çünkü Bay Merdle'ın cebindekiler ifşa olduğu anda, baştan aşağı ifşa olmuştu) oyunlarına kurban gitmiş soylu ve yüksek terbiyeli Bayan Merdle gibi bir kadının, kendi tabakası tarafından, kendi tabakası için etkin bir şekilde desteklenmesi gerekiyordu. O da bu sadakate, ölen kişinin töhmetli gölgesine herkesten daha öfkeliymiş gibi görünerek karşılık verdi. Böylece fırından bilge bir kadın olarak çıktı ve çok başarılı oldu.

Bay Sparkler'ın lordluğu bereket versin bir beyefendinin ömür boyu kaldırılması gereken o raflardan birindeydi, tabii onu daha kârlı bir yüksekliğe getirmek için Barnacle vinciyle kaldırma gerekçeleri olmadıkça. O vatansever hizmetkâr da buna uyarak renklerine (dört Çeyreklemeli Sancak)[1] bağlı kaldı ve onu bayrak direğine çekmekte mükemmel bir Nelson[2] gibi davrandı. Evvelki günün çorbası ve araba

---

[1] Bayraklar (Kraliyet Sancağı da dâhil) çoğunlukla dört çeyreğe bölünür –çn.

[2] Horatio Nelson (1758-1805), İngiliz deniz subayı, Trafalgar Savaşında hayatını kaybetmiştir –çn.

atlarının kokusunun insanoğlunun faniliği kadar değişmez olduğu o kibar kullanışsızlık tapınağının farklı katlarında ikamet eden Bayan Sparkler ve Bayan Merdle, Cemiyet listelerinde bunun için yeminli rakipler olarak savaşmaya hazırlandılar. Ve bütün bunların kendiliğinden gelişmesini izleyen Küçük Dorrit endişeyle, Fanny'nin çocuklarının zamanla bu kibar müessesenin hangi dip köşesine tıkılacaklarını ve bu doğmamış küçük kurbanlarla kimin ilgileneceğini merak etmeden duramıyordu.

Arthur duygusal veya kaygılandırıcı konular konuşulamayacak kadar hasta olduğu ve iyileşmesi büyük ölçüde zayıflığının sükûnet bulabileceği bir istirahate bağlı olduğundan, Küçük Dorrit'in bu ağır dönemdeki tek dayanağı Bay Meagles'tı. Adam halen yurtdışındaydı; ama Küçük Dorrit, Arthur'u Marshalsea'de gördükten hemen sonra ve daha sonrasında da kızı aracılığıyla ona yazmış, ona en çok endişe duyduğu noktalardan, özellikle de bir tanesinden bahsetmişti. Bu bir tanesi, Bay Meagles'ın Marshalsea'deki rahatlatıcı varlığı yerine yurtdışında olmasıydı.

Küçük Dorrit, Rigaud'nun eline düşen belgelerin kesin doğasını açıklamadan hikâyenin genel hatlarını ve adamın kaderini Bay Meagles'a anlattı. Terazi ve kepçelerin eski temkinli alışkanlıkları bir anda Meagles'a orijinal kâğıtların geri alınmasının önemini göstermişti; bu nedenle Küçük Dorrit'e cevap yazdı ve o konuda ifade ettiği endişelerinde haklı olduğunu doğrulayarak, "onların izini bulmak için bir girişimde bulunmadan" İngiltere'ye gelmeyeceğini sözlerine ekledi.

Bu arada Bay Henry Gowan, Meagles'ları tanımamanın daha uygun olacağına karar vermişti. Bu konuda karısına karşı ileriye dönük herhangi bir tedbir almayacak kadar düşünceliydi; ama Bay Meagles'a kişisel olarak pek geçinemediklerini ve –kibarca ve herhangi bir rezalet ya da ona benzer bir şey çıkarmadan– dünyanın en iyi iki arkadaşı olsalar da birbirlerinden uzak durmanın en doğrusu olacağı konusunda anlaşmalarının iyi olacağını bildirdi. Kızının gözünün önünde sürekli olarak küçük düşürülmesinin onun mutluluğuna bir katkısı olmadığını bilen zavallı Bay Meagles, "Pekâlâ Henry!" dedi, "Sen benim Pet'imin kocasısın; gidişat icabı benim yerimi aldın; öyle olmasını arzu ediyorsan, pekâlâ!" Bu düzenleme belki de Henry Gowan'ın öngörmediği, umulmadık bir avantaj sağlıyordu: Hem Bay hem de Bayan Meagles kızlarına karşı eskisinden daha serbest fikirli davranıyor –yalnızca ken-

disiyle ve küçük çocuğuyla iletişim kurduklarında– ve adamın morali, nereden geldiğini bilmenin alçaltıcı gerekliliği olmaksızın gelen parayla birlikte daha iyi oluyordu.

Bay Meagles, böyle bir dönemde doğal olarak büyük bir şevkle kendine bir meşgale edindi. Rigaud'nun musallat olduğu çeşitli beldeleri ve bir süre öncesinde kaldığı çeşitli otelleri kızından öğrenmişti. Edindiği meşgale, bunları azami ketumiyet ve süratle ziyaret etmek ve herhangi bir yerde ödenmemiş bir faturayla arkasında bir kutu ya da paket bırakmışsa o faturayı ödemek ve söz konusu kutu ya da paketi almaktı.

Bay Meagles yanında Anneden başka bir yardımcı olmadan kutsal yolculuğuna çıktı ve bir dizi macera yaşadı. Yaşadığı başlıca zorluk, kendisine söylenenleri asla anlamaması ve araştırmalarını onun ne söylediğini asla anlamayan insanların arasında yürütmesiydi. Yine de İngilizce dilinin bir şekilde bütün dünyanın anadili olduğu, sadece insanların bunu bilemeyecek kadar aptal olduğuna dair sarsılmaz bir güvenle Bay Meagles son derece çenebaz bir edayla hancılara tumturaklı konuşmalar ve yüksek sesle olabilecek en karmaşık açıklamalar yapıyor, yerel dilde cevap vermeye kalkanları ise "hepsinin zırva" olduğu gerekçesiyle tamamen reddediyordu. Bazen tercümanlar çağrılıyordu, ancak Bay Meagles onlara öyle deyimsel terimlerle hitap ediyordu ki susup kalıyorlardı; bu da meseleyi daha da kötüleştiriyordu. Ancak görünüşe bakılırsa bir kaybı olduğu da şüpheliydi; çünkü hiçbir şey bulamasa da o özel isme –anlaşılır biçimde söylediği tek sözcük buydu– ait o kadar çok borç ve düşük itibar buldu ki hemen hemen nereye gitse onur kırıcı suçlamalarla karşılaştı. Bay Meagles'ın bir şehir eşkıyası, bir haylaz ve bir hırsız olduğu suçlamalarıyla en az dört kez polis çağrıldı; tüm bu utanç verici sözleri (ne anlama geldiklerini bilmediği için) sükûnetle karşıladı ve son derece yüz kızartıcı bir biçimde, kolunda Anneyle, neşeli ve fasih bir Britanyalı gibi durmadan konuşurken vapur ve toplu taşıma araçlarına götürüldü.

Ama Bay Meagles kendi dilinde ve kendi kafasında net, kurnaz, azimli bir adamdı. Kutsal yolculuğunda, Paris'e kadar kendi deyimiyle "her deliğe baktıktan" ve tamamen başarısız olduktan sonra yine de cesaretini kaybetmemişti. "Onun izinde İngiltere'ye ne kadar yaklaşırsam, Anne, kâğıtları bulma ihtimalim de o kadar yüksek oluyor, ortaya çıksalar da çıkmasalar da," diyordu Bay Meagles, "zira İngiltere'de on-

ları güvende olacakları, fakat arzuladığında temin edebileceği bir yere emanet etmiş olması mantıklıdır, öyle değil mi?"

Bay Meagles Paris'te Küçük Dorrit'ten gelen bir mektup buldu. Mektupta Küçük Dorrit, artık var olmayan o adam hakkında Bay Clennam'la bir iki dakika konuşabildiğini; kendisini görmek üzere yola çıkan arkadaşı Bay Meagles'ın mümkün olursa adamla ilgili bir şeyler öğrenmek istediğini anlatınca Bay Clennam'ın Bay Meagles'a, o sırada Calais'de şu şu sokakta yaşayan Bayan Wade'in onu tanıdığını söylemesini istediğini yazmıştı. "Vay canına!" dedi Bay Meagles.

Bay Meagles o sebat günlerinde olabilecek en kısa süreden sonra çatlamış kapının çatlamış çanını çaldı ve gıcırdayarak açılan kapının karanlık girişinde duran köylü kadın, "Bak hele! Ha! Kim bu?" dedi. Bu hitap karşısında Bay Meagles kendi kendine, bu Calais halkının gerçekten sizin de kendilerinin de neyin peşinde olduğunu anlama yeteneğine sahip olduğunu mınldandıktan sonra cevap verdi: "Bayan Wade, hayatım." Bunun üzerine Bayan Wade'in huzuruna çıkarıldı.

"Son görüşmemizin üzerinden hayli zaman geçti," dedi Bay Meagles boğazını temizleyerek, "afiyette olduğunuzu ümit ederim, Bayan Wade?"

Bayan Wade, onun ya da başka birinin afiyette olup olmadığını ümit etmeden, kendisini tekrar görme şerefini neye borçlu olduğunu sordu. Bay Meagles bu arada kutu şeklinde bir şey görmek için odada göz gezdirdi ama göremedi.

"Eh, Bayan Wade, hakikat şu ki," dedi Bay Meagles, rahat, kandırıcıdan ziyade idareci bir edayla, "halihazırda karanlık bir hususa bir parça ışık tutmanız mümkün olabilir. Ümit ederim ki geçmişte aramızda geçen tatsızlıklan geçmişte bırakabiliriz. Olan olmuş, geçmiş gitmiş. Kızımı hatırlıyor musun? Zaman öyle değişiyor ki! O artık anne oldu!"

Bay Meagles bütün masumiyetiyle daha hassas bir tele dokunamazdı. Herhangi bir ilgilenme ifadesi bekledi, ama boşunaydı.

"Buraya bu konu için mi geldiniz?" dedi kadın soğuk bir sessizlikten sonra.

"Hayır, hayır," diye cevap verdi Bay Meagles. "Hayır. Sizin güzel mizacınızın..."

"Güzel mizacıma itimat edilemeyeceğini bildiğinizi zannediyordum," diye gülümseyerek sözünü kesti kadın.

"Öyle demeyin," dedi Bay Meagles. "Kendinize haksızlık ediyorsunuz. Lakin asıl meseleye dönersek..." Konuya dolambaçlı yoldan yaklaşmanın hiçbir şey kazandırmayacağının bilincindeydi. "Mevzuyu arkadaşım Clennam'dan işittim. Kendisi, üzüleceksiniz fakat, halen çok hasta ve..."

Yine durakladı, ama kadın yine sessiz kaldı.

"Bana son zamanlarda şiddetli bir kaza sonucu Londra'da ölen Blandois adında biri hakkında bir şeyler bildiğinizi söyledi. Şimdi, beni yanlış anlamayın! Çok az bir malumatınız olduğunu biliyorum," dedi Bay Meagles, patlamak üzere olduğunu hissettiği öfkeli bir kesintinin ustalıkla önüne geçerek. "Bunun tamamen farkındayım. Çok az bir malumatınız olduğunu biliyorum. Lakin soru şu ki," bu noktada Bay Meagles'ın sesi yine rahatlamıştı, "kendisi İngiltere'ye son gidişinden önce size bir kutu ya da bir demet kâğıt veya şu ya da bu kabın içinde birtakım kâğıtlar –herhangi bazı kâğıtlar– bırakıp, kendisi geri isteyene kadar burada durmalarına müsaade etmenizi rica etmiş miydi?"

"Soru mu?" diye tekrarladı kadın. "Kimin sorusu?"

"Benim," dedi Bay Meagles. "Ama sadece benim değil, Clennam'ın ve başkalarının da sorusu. Şimdi, eminim ki," diye devam etti, kalbi Pet'le dolup taşan Bay Meagles, "kızıma karşı hiçbir düşmanca hisse sahip olamazsınız; bu mümkün değil. Güzel! Bu onun da sorusu, bir arkadaşının yakınen alakalı olması sebebiyle. Yani açık yüreklilikle sorunun bu olduğunu söylemek için buradayım ve şimdi soruyorum, bıraktı mı?"

"Ah Tanrım," dedi kadın, "hayatımda bir kere istihdam ettiğim, ücretini ödediğim ve azlettiğim bir adamla alakalı sorular için herkesin hedefi ben olmuşum herhalde!"

"Şimdi, alınmayın," dedi Bay Meagles, "alınmayın! Alınmayın, zira bu dünyanın en sade sorusudur ve herhangi birine sorulabilir. Söz konusu kendisine ait olmayan, haksız surette ele geçirmiş olduğu evraklar, bir gün onları elinde bulunduran masum bir şahıs için sıkıntıya sebep olabilirler ve esas sahipleri tarafından aranmaktadırlar. Londra'ya giderken Calais'den geçti ve onları yanına almaması, kolaylıkla tekrar eline geçirebilmek istemesi ve kendi cinsinden insanlara emanet etmek istememesi için sebepleri vardı. Onları burada mı bıraktı? Sizi rahatsız etmemenin bir yolunu bilsem inanın bunun için her şeyi yapardım. Sorumu şahsen soruyorum, lakin içinde şahsi bir şey yok.

Herkese sorabilirim, zaten birçok insana sordum. Onları burada mı bıraktı? Burada herhangi bir şey bıraktı mı?"

"Hayır."

"O halde, Bayan Wade, maalesef onlar hakkında herhangi bir şey bilmiyor musunuz?"

"Onlar hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Sizin manasız sorunuza cevabım budur. Burada bırakmadı ve onlarla alakalı hiçbir şey bilmiyorum."

"Pekâlâ!" dedi Bay Meagles ayağa kalkarken. "Bunun için müteessirim. Neyse, konu kapandı ve fazla zarar vermediğimi ümit ediyorum. Tattycoram iyi mi, Bayan Wade?"

"Harriet mi? Ha, evet, iyi!"

"Yine çam devirdim," dedi Bay Meagles düzeltilince. "Çam devirmeden duramıyorum anlaşılan. Belki bu hususta iki kere düşünseydim ona asla o şıngırtılı ismi vermezdim. Lakin insanın maksadı gençlerle birlikte iyi huylu ve sportif olmakken iki defa düşünemiyor. Teslim etmeyi münasip görürseniz, Bayan Wade, ona eski dostundan bir selam bırakıyorum."

Kadın bu konuda hiçbir şey söylemedi ve Bay Meagles dürüst yüzünü güneş gibi parladığı kasvetli odadan çıkararak, Bayan Meagles'ı bıraktığı otele götürüp raporunu verdi: "Mağlubum, Anne; bir şey bırakmamış." Daha sonra da gece yola çıkan Londra Buharlı Vapuruna bindi ve Marshalsea'ye ulaştı.

Baba ve Anne Meagles gece karanlık çökerken giriş kapısında kendilerini takdim ettiklerinde, vefakâr John görev başındaydı. Bayan Dorrit şu anda burada değil, dedi; ama sabah oradaydı ve her akşam mutlaka geliyordu. Bay Clennam yavaş yavaş iyileşiyordu; Maggy, Bayan Plornish ve Bay Baptist nöbetleşe ona bakıyordu. Bayan Dorrit o akşam çan çalmadan mutlaka dönerdi. İsterlerse üst kattaki, müdürün ona ödünç verdiği odada bekleyebilirlerdi. Bay Meagles, Arthur'un hazır olmadan onu görmesinin sakıncalı olabileceği endişesiyle bu teklifi kabul etti. Böylece odaya kapatıldılar ve parmaklıklı penceresinden hapishaneye baktılar.

Bayan Meagles hapishanenin darlığından öyle etkilenmişti ki o ağlamaya, Bay Meagles da nefes darlığı çekmeye başlamıştı. Odanın içinde nefes nefese bir ileri bir geri yürüyordu. Mendiliyle kendini yellerken ve daha da kötüleşmek üzereyken açılan kapıya döndü.

"Ha? Aman Tanrım!" dedi Bay Meagles, "Bu Bayan Dorrit değil! Yahu baksana Anne! Tattycoram!"

Bu ta kendisiydi. Ve Tattycoram'ın kollarında yaklaşık altmış santimetre kare büyüklüğünde demir bir kutu vardı. Böyle bir kutuyu Affery Flintwinch ilk rüyasında görmüştü; gecenin bir yarısında İkizin kolunun altında eski evden dışarı çıkarken. Tattycoram bunu eski efendisinin ayağının ucuna koydu ve dizlerinin üstüne çöktü, dizlerini elleriyle dövdü, yarı sevinçli, yarı kederli, yarı kahkaha ve yarı gözyaşları içinde yalvarmaya başladı: "Affedin, sevgili Efendim. Beni geri alın, sevgili Hanımım. İşte burada!"

"Tatty!" diye haykırdı Bay Meagles.

"İstediğiniz şey!" dedi Tattycoram. "İşte burada! Sizi görmemem için yan odaya sokuldum. Ona bunu sorduğunuzu işittim, bilmediğini söylediğini işittim, adam onu bıraktığında ben oradaydım; yatmadan evvel yanıma aldım ve getirdim. İşte burada!"

"Fakat, kızım," diye haykırdı Bay Meagles nefesi iyice daralarak, "bu tarafa nasıl geçtin?"

"Sizinle beraber gemiye bindim. Diğer uçta gizlenmiş, oturuyordum. Rıhtımda faytona bindiğinizde ben de bir faytona bindim ve sizi buraya kadar takip ettim. Ona istendiği hususunda söylediklerinizden sonra bunu asla bırakmazdı; denize atar ya da yakardı ama asla vermezdi. Ama işte burada!"

Kızın "İşte burada!" derken içinde bulunduğu ışıltı ve mest olmuşluk hali!

"Bırakmasını asla istemedi, bunu onun lehine söylemeliyim; ama adam bıraktı; sizin söylediklerinizden ve o da inkâr ettikten sonra bunu asla vermezdi. Ama işte burada! Sevgili efendim, sevgili hanımım, beni geri alın ve güzelim eski adımı verin! Bu benim aracım olsun. İşte burada!"

Baba ve Anne Meagles bu adlarını hiçbir zaman, bu dikbaşlı kimsesiz kızı tekrar himayelerine aldıkları zamanki kadar hak etmemişlerdi.

"Ah! Çok berbat davrandım," diye haykırdı Tattycoram, daha fazla ağlarken, "hep öyle mutsuz ve öyle pişman oldum ki! Onu ilk gördüğüm andan itibaren korktum. İçimdeki kötülüğü anlayabildiği için beni tesiri altına aldığını biliyordum. İçimde bir delilik vardı ve o bunu her istediğinde ortaya çıkarabiliyordu. O hale geldiğimde herkesin

ilk menşeim sebebiyle bana karşı olduğunu zannederdim ve bana ne kadar iyi muamele ederlerse o kadar çok hata bulurdum. Bana karşı muzzaffer olduklarını ve onları kıskanmamı arzuladıklarına hükmetmiştim, halbuki biliyorum ki –hatta o zaman dahi biliyordum ki– asla böyle bir şey düşünmüyorlardı. Ve güzelim genç hanımım dahi olması icap ettiği kadar mesut değildi, ben de ondan uzaklaştım! Kim bilir benim ne kadar kaba ve sefil biri olduğumu düşünüyordur! Fakat ona benim için bir şeyler söyleyeceksiniz ve o da ikiniz kadar affedici olacak, değil mi? Zira ben esasında o kadar kötü değilim," diye yalvardı Tattycoram, "kâfi derecede kötüyüm, ama o zamanlar olduğum kadar kötü değilim. Bunca zamandır hep karşımda Bayan Wade vardı, sanki benim yaşlanmış halim gibiydi; her şeyi yanlış tarafa çeken, bütün iyilikleri kötülüğe çeviren biri. Bunca zamandır hep karşımda, beni de kendisi gibi bedbaht, şüpheci ve ıstıraplı yapmak haricinde hiçbir şeyden memnun olmayan o kadın vardı. Bunun için fazla bir şey yapması da icap etmiyordu," diye haykırdı Tattycoram kahrolarak, "zira ben zaten mümkün olduğu kadar kötüydüm. Sadece şunu söylemek istiyorum, ümit ederim ki yaşadıklarımdan sonra bir daha asla bu kadar kötü bir insan olmam ve gitgide daha iyi olurum. Çok gayret edeceğim. Yirmi beşte durmayacağım, efendim, yirmi bin beş yüz yirmi beşe kadar sayacağım!"

Kapı yine açıldığında Tattycoram sessizleşti ve Küçük Dorrit içeri girdi. Bay Meagles gurur ve sevinçle kutuyu ona verince nazik yüzü minnet dolu bir mutluluk ve sevinçle aydınlandı.

Sır artık güvendeydi! Kendisiyle ilgili kısmını ondan saklayacaktı; onun kaybı hakkında Arthur hiçbir şey bilmemeliydi. Zamanla kendisi için önem taşıyan her şeyi öğrenmeliydi, ama onu ilgilendirenleri asla bilmemeliydi. Hepsi geçmişte kalmış, hepsi affedilmiş, hepsi unutulmuştu.

"Şimdi, sevgili Bayan Dorrit'ciğim," dedi Bay Meagles. "Ben bir iş adamıyım –ya da öyleydim– ve buna münasip bir şekilde derhal tedbirlerimi alacağım. Arthur'u bu gece görsem iyi olur mu?"

"Zannedersem bu gece göremeyeceksiniz. Odasına gideceğim ve nasıl olduğuna bakacağım. Lakin zannedersem onu bu gece görmeseniz daha iyi olur."

"Ben de sizinle aynı kanaatteyim hayatım," dedi Bay Meagles, "ve bu sebeple de ona bu kasvetli odadan daha fazla yaklaşmadım. O hal-

de muhtemelen henüz bir süre onu göremeyeceğim. Fakat geri geldiğinizde ne demek istediğimi izah ederim."

Kız odadan çıktı. Bay Meagles pencere parmaklıklarının arasından bakınca, onu aşağıda, kulübenin kapısından çıkarken gördü. Yumuşak bir sesle, "Tattycoram," dedi, "biraz yanıma gel, güzel kızım."

Kız pencereye geldi.

"Biraz evvel burada olan o genç hanımefendiyi görüyor musun, oradan geçen küçük, sessiz, kırılgan şekli, Tatty? Bak. İnsanlar geçmesi için yolundan çekiliyor. O adamları –o fakir, perişan arkadaşları görüyor musun– nasıl kibar bir tavırla şapkalarını çıkarıyorlar ve o da şimdi kapıdan dışarı süzülüyor. Onu görüyor musun, Tattycoram?"

"Evet, efendim."

"Onun bir zamanlar buranın çocuğu olarak adlandırıldığını işitmiştim, Tatty. Burada doğmuş ve uzun yıllar burada yaşamış. Ben burada nefes bile alamıyorum. Doğup büyümek için çok kasvetli bir yer değil mi, Tattycoram?"

"Evet, hakikaten, efendim!"

"Hep sadece kendini düşünseydi ve herkesin onu burada kalmaya zorladığına, ona kötülük ettiğine inansaydı hırçın ve muhtemelen faydasız bir hayatı olacaktı. Halbuki, Tattycoram, genç hayatı fiili bir tevekkül, iyilik ve asil hizmetlerden ibaretmiş. Sana biraz evvel burada olan o gözlerinin, o ifadeye sahip olmak için daima neye baktığını söyleyeyim mi?"

"Evet, lütfederseniz, efendim."

"Vazifeye, Tattycoram. Erken başla ve iyi yap; o vakit ne Yüce Tanrı'nın huzurunda ne de kendimiz için, hiçbir menşe ya da mevkide bundan önce gelen bir şey olmaz."

Pencerede kaldılar, Anne de onlara katıldı ve mahkûmlar için üzüldüler, ta ki kızın geri geldiğini görene kadar. Kız çok geçmeden odaya girdi ve Arthur'un sakin ve huzurlu olduğunu bildirdi, fakat o gece ziyaret edilmemesini salık verdi.

"Pekâlâ!" dedi Bay Meagles neşeyle. "En doğrusu olduğundan şüphem yok. O halde selamlarını size emanet ediyorum, tatlı hemşirem. Yarın sabah yine yola çıkacağım."

Küçük Dorrit şaşırmıştı ve ona nereye gittiğini sordu.

"Hayatım," dedi Bay Meagles, "nefes almadan yaşayamam. Burası nefesimi tıkadı ve Arthur buradan çıkana kadar rahat nefes alamayacağım."

"Bu nasıl yarın sabah yola çıkmanızın sebebi oluyor?"

"Anlayacaksınız," dedi Bay Meagles. "Bu gece üçümüz bir şehir otelinde kalacağız. Yarın sabah Anne ve Tattycoram, Twickenham'a gidecek ve Bayan Tickit, başında Dr. Buchan ile oturduğu salon penceresinden onları bir çift hayalet zannedecek. Ben de Doyce için tekrar yurtdışına gideceğim. Dan burada olmalı. Şimdi, size söyleyeyim sevgili kızım; yazmanın, planlamanın ve şu ya da bu hususta, şüpheli fasılalarla ve mesafelerle şartlı tahminlerde bulunmanın bir faydası olmaz. Doyce burada olmalı. Kendimi yarın şafak söktükten hemen sonra Doyce'u buraya getirmeye vakfediyorum. Gidip onu bulmak benim için iş değil. Ben eski bir seyyahım. Tüm ecnebi lisan ve âdetler benim için bir; hiçbirini anlamıyorum. Bu sebeple hiçbir sıkıntım olmuyor. Bir an evvel gitmem icap ediyor, mantıklı olan bu; zira rahatça nefes almadan yaşayamıyorum ve Arthur bu Marshalsea'den çıkana kadar rahatça nefes alamayacağım. Şu anda bile boğulacak gibi oluyorum, ancak bu kadarını anlatacak ve bu kıymetli kutuyu sizin için merdivenlerden aşağıya taşıyacak kadar nefesim var."

Çan çalmaya başladığında caddeye inmişlerdi, Bay Meagles kutuyu taşıyordu. Küçük Dorrit'in orada bir nakliye aracı yoktu ve bu onu hayli şaşırttı. Onun için bir araba çağırdı, kız arabaya bindi ve kutuyu oturduğu koltukta yanına koydu. Sevinç ve şükranla adamın elini öptü.

"Bundan hoşlanmadım, sevgili kızım," dedi Bay Meagles. "Bu benim doğruluk hissiyatıma aykırı; sizin *bana* hürmet etmeniz, hem de Marshalsea Kapısında."

Kız eğildi ve yanağını öptü.

"Bana eski günleri hatırlatıyorsun," dedi Bay Meagles, birdenbire yüzü sarkmıştı, "fakat onu çok seviyor, onun hatalarını gizliyor ve kimsenin onları görmediğini düşünüyor; eşinin de muhakkak iyi irtibatları var ve iyi bir aileden!"

Kızını kaybetmiş olmaktan duyduğu tek teselli buydu; o da bunun tadını çıkarıyorsa onu kim suçlayabilirdi ki?

Bölüm XXXIV
Gitti

Güzel bir sonbahar gününde, biraz zayıf düşse de artık iyileşen Marshalsea mahpusu oturmuş, kendisine kitap okuyan bir sesi dinliyordu. Altın tarlaların hasat edildiği ve yeniden sürüldüğü, yaz meyvelerinin olgunlaşıp sarardığı, yeşil şerbetçiotu tarlalarının çalışkan toplayıcılar tarafından biçildiği, bahçeleri dolduran elmaların kızardığı ve üvez ağaçlarının sararan yapraklar arasındaki tanelerinin al al olduğu güzel bir sonbahar günüydü. Ormanda şimdiden yaklaşan zorlu kışın ipuçları, dalların alışılmamış aralıklarından görülen manzaranın belirgin ve berrak bir halde havanın eriğin üstündeki buğu gibi uykulu pusundan arınmış olarak parlamasından yakalanabiliyordu. Dolayısıyla artık sahilden okyanusun sıcağın altında uyuduğu görünmüyordu, ama binlerce parlak gözü açıktı ve tüm genişliğiyle, plajdaki serin kumlardan, ağaçlardan süzülen sonbahar renkli yapraklar gibi uzaklarda süzülen küçük yelkenlere kadar neşeli bir hareketlilik içindeydi. Bu güzelliklerin hiçbiri, değişmez ve çorak, yoksulluğun ve sıkıntının sabit ve sıska yüzüyle her mevsime boş boş bakan hapishaneye dokunmamıştı bile. Ne kadar çiçek açarsa açsın, onun tuğlaları ve çubukları daima aynı ölü mahsulü üretirdi. Yine de Clennam, ona kitap okuyan sesi dinlerken, içinde yüce Doğanın yaptığı her şeyi, insana söylediği tüm yatıştırıcı şarkıları duyuyordu. Gençliğini hiçbir annenin değil, yalnızca onun dizlerinde, umut verici vaatlerinde, gülüşüp oynanan hayallerde, hayal gücünün erkenden yetişmiş tohumlarında saklı hassasiyet ve tevazu hasatlarında, güçlü köklerinin tohumları fidanlık palamutlarından gelen, kavurucu rüzgârlardan kaçındığı meşe ağaçlarında yaşamıştı. Ama ona okuyan sesin tonunda bu tür şeylere dair eski duyguların anıları, hayatına sızmış merhamet ve sevgi dolu her fısıltının yankıları vardı.

Ses durduğunda, ışığın çok güçlü geldiğini mırıldanarak elini gözlerinin üzerine koydu.

Küçük Dorrit kitabı yanına bıraktı ve pencereyi gölgelemek için sessizce doğruldu. Maggy eski yerinde nakış işliyordu. Işık yumuşayınca Küçük Dorrit sandalyesini daha yakınına getirdi.

"Bütün bunlar yakında bitecek, Bay Clennam. Bay Doyce'un sana yazdığı mektuplar sadece dostluk ve teşvikle dolu olmasının yanı sıra

Bay Rugg da kendisine yazdığı mektupların çok faydalı olduğunu, herkesin (artık öfke birazcık geçtiği için) çok düşünceli olduğunu ve senin için çok iyi konuştuğunu söylüyor, yani her şey yakında sona erecek."

"Canım. Kalbim. Meleğim!"

"Beni fazla methediyorsun. Lakin aynı anda senin böyle hissederek konuşmanı işitmek ve – ve ne kadar içinden gelerek söylediğini görmek öyle harika bir zevk ki," dedi Küçük Dorrit, gözlerini onun gözlerine yükselterek, "yapma diyemiyorum."

Kızın elini kendi dudaklarına kaldırdı.

"Seni görmediğim zamanlarda birçok kez buradaydın, değil mi Küçük Dorrit?"

"Evet, bazen odana gelmediğim zaman da buradaydım."

"Çok sık mı?"

"Hayli sık," dedi Küçük Dorrit ürkekçe.

"Her gün mü?"

"Zannedersem," dedi Küçük Dorrit biraz tereddütten sonra, "günde en az iki defa buraya geldim." O küçük, hafif elini hararetle bir kez daha öptükten sonra serbest bırakabilirdi, ama el bulunduğu yerde uysalca oyalanarak orada kalmak istermiş gibiydi. Onu iki eliyle tuttu, göğsüne yumuşak bir şekilde koydu.

"Sevgili Küçük Dorrit, yakında bitecek olan sadece hapisliğim değil. Senin bu fedakârlığının da artık bitmesi lazım. Tekrar ayrılmayı ve son derece farklı yollarımıza gitmeyi öğrenmemiz icap edecek. Geri geldiğinde konuştuğumuz şeyi unutmadın, değil mi?"

"Hayır, unutmadım. Ama bir şey... Bugün kendini hayli kuvvetli hissediyorsun, değil mi?"

"Hayli kuvvetliyim."

Tuttuğu el yüzüne biraz daha yaklaştı.

"Ne kadar muazzam bir servetim olduğunu öğrenebilecek kadar kuvvetli hissediyor musun?"

"Öğrenmek beni mesut eder. Hiçbir servet Küçük Dorrit için muazzam olamaz."

"Sana anlatmakiçin sabırsızlıkla bekliyordum. Sana anlatayım diye can atıyorum. Onu istemediğinden emin misin?"

"Asla!"

"Hiç olmazsa yarısını almayacağından emin misin?"

"Asla, sevgili Küçük Dorrit!"

Kızın sessiz bakışında, sevgi dolu yüzünde Arthur'un tam olarak anlayamadığı bir şey vardı: bir anda gözyaşlarına dönüşebilecek gibi ama yine de mutlu ve gururlu bir şey.

"Fanny ile alakalı söyleyeceklerimi işitince üzüleceksin. Zavallı Fanny her şeyini kaybetti. Kocasının gelirinden başka hiçbir şeyi kalmadı. Evlendiğinde Papişin verdiği her şey, sizin paranız gibi kayboldu. Aynı ellerdeydi ve hepsi gitti."

Arthur bunu duyunca şok olmuştu. "O kadar kötü olmayacağını ümit etmiştim," dedi. "Fakat kocasıyla zimmetçinin arasındaki münasebeti düşünerek, ciddi bir kayıptan korkmuştum."

"Evet. Hepsi gitti. Fanny için çok üzgünüm. Zavallı Fanny için çok, çok, çok üzgünüm. Zavallı ağabeyim için de!"

"Onun da mülkü aynı ellerde miydi?"

"Evet! Ve hepsi gitti. Peki benim muazzam servetimin ne kadar olduğunu düşünüyorsun?"

Arthur yeni bir endişe ve merakla ona bakarken kız elini çekti, aynı yere bu kez yüzünü dayadı.

"Dünya üzerinde hiçbir şeyim yok. Burada yaşadığım zamanki kadar fakirim. Papiş İngiltere'ye geldiğinde elinde ne varsa aynı ellere emanet etti ve hepsi uçup gitti. Ey kıymetlim ve sevdiceğim, şimdi servetimi benimle paylaşmak istemediğine emin misin?"

Adamın kollarında kilitlenmiş, yüreğine tutulmuş, erkek gözyaşları yanağına akarken, boynundaki elini çekti ve diğeriyle kenetledi.

"Asla ayrılmamak üzere, sevgili Arthur'um; bir daha asla, sonsuza kadar! Daha evvel hiç bu kadar zengin değildim, daha evvel hiç gurur duymadım, daha evvel hiç sevinmedim, beni aldığın için zenginim, yanında olduğum için gurur duyuyorum, bu hapishanede seninle birlikte olduğum için mesudum, Tanrı'nın iradesiyse seninle beraber buraya geri dönmek ve sana tüm sevgim ve hakikatimle hizmet etmek bana saadet verir. Ben nerede olursa olsun seninim, her yerde! Seni çok seviyorum! En büyük servete sahip olmaktansa hayatımı burada seninle geçirmeyi ve her gün çıkıp ekmeğimizi kazanmak için çalışmayı, bununla şereflendirilen bir hanımefendi olmayı tercih ederim. Ah, zavallı Papiş senelerce ıstırap çektiği bu odada nasıl mesut olduğumu görebilseydi!" Maggy tabii ki en baştan beri izliyordu ve tabii ki çoktan gözyaşlarına boğulmuştu. Maggy artık o kadar sevinçliydi ki küçük annesini var gücüyle kucakladıktan sonra sevincini paylaşabileceği

herhangi birini bulmak için gemici dansı yaparak merdivenlere koştu. Aşağıya inerken, o sırada içeri giren Flora ve Bay F.'nin Teyzesiyle karşılaşmaz mı? Ya Küçük Dorrit, iki üç saat sonra çıktığında, kimi kendisini beklerken bulacaktı?

Flora'nın biraz gözleri kızarmıştı ve biraz da mahzun bir haldeydi. Bay F.'nin Teyzesi ise güçlü bir mekânik basınçtan başka hiçbir şeyle bükülemeyecekmiş gibi görünüyordu. Bonesi dehşet verici bir havayla dikilmişti, taş gibi el çantası Gorgon'un kafası tarafından taşlaştırılmış gibi kaskatıydı. Bu etkileyici özellikleriyle, müdürün resmi ikametgâhının basamaklarında halka açık bir şekilde oturan Bay F.'nin Teyzesi, söz konusu iki veya üç saat boyunca, Borough'un daha genç sakinleri için büyük bir nimet olmuş, kendisine yöneltilen nükteli sözleri zaman zaman şemsiyesinin ucuyla bizzat savuşturmak zorunda kalmıştı.

"Acı bir hakikat, Bayan Dorrit, eminim," dedi Flora, "şimdiye kadar servetiyle bu kadar uzaklaşmış ve en seçkin insanlardan iltifat ve övgü görmüş birine herhangi bir yere geçmesinin teklif edilmesi, daima münasebetsizce, hatta halihazırdaki muhitinizin alt katında bir çörekçi ve bir arka oda olmasa da, lakin Arthur gibi medeni bir adamın uğruna –artık sabık Doyce ve Clennam'dan daha namünasip fakat bir şekilde başarılı olamıyorum– son bir düşüncede bulunmak isteyebilirim, son bir izahat takdim etmek isteyebilirim belki mütevazı sohbet mekânında üç tane böbreklinin bahanesiyle iyi mizacınızla affederseniz."

Bu hayli muğlak konuşmayı doğru yorumlayan Küçük Dorrit, Flora'ya emrinde olduğu cevabını verdi. Flora buna göre önden yolun karşısındaki söz konusu çörekçi dükkânına doğru yürüdü. Bay F.'nin Teyzesi arkasından karşıya geçiyor ve daha iyi bir davanın hakkı olan bir azimle kendini ezilme tehlikesi altına atıyordu.

Konuşmanın bahanesi olan "üç böbrekliler" üç küçük kalay tabakta önlerine geldiğinde, her böbreklinin tepesi bir delikle süslenmişti ve nazik şahıs, üç lambayı besliyormuş gibi, emzikli bir kaptan içlerine sıcak sos döktü. Flora cep mendilini çıkardı.

"Muhayyilenin tatlı rüyaları," diye başladı, "Arthur'un –hâkim olamıyorum, lütfen affedin beni– hürriyetine kavuşacağını zihninde canlandırmışsa, şu önümdeki kadar gevreklikten uzak ve böbreği kıyılmış muskat kadar kıt bir çörek bile bu bakımdan hakikaten hürmetkâr bir el tarafından takdim edildiği takdirde kabul edilebilir olur. Böyle hayaller ebediyen firar etmiş hepsi iptal olmuş, lakin burada hassas

ilişkilerin söz konusu olduğunun farkında olarak beyan etmeme müsaade ederseniz bütün kalbimle her ikinize de en iyi dileklerimi takdim ederim ve ikinizde de en ufak bir kusur bulmadığımı söylemek isterim. Bunu bilmek utandırıcı olabilir Zamanın eli beni eskisinden daha az narin kıldı ve en ufak bir zorlanmada kıpkırmızı kesiliyor, bilhassa yemek yedikten sonra dehşet verici bir şekilde kurdeşen döküyor gibi oluyorum, bu ebeveynlerin araya girmesinden olabilirdi ama değildi ve zihinsel meskenetin başarılı oluşu ta ki Bay F.'nin elindeki esrarengiz ipucuna kadardı, mamafih hiçbirinize karşı pinti olmayacağım ve bütün kalbimle her ikinize de en iyi dileklerimi takdim ederim."

Küçük Dorrit kadının elini tuttu ve tüm eski iyilikleri için ona teşekkür etti.

"Ona iyilik demeyin," diye cevap verdi Flora, içten bir öpücükle, "zira siz daima son derece iyi ve tatlı küçük bi şeydiniz müsaade ederseniz ve hatta para bakımından bir tasarrufVicdanın ta kendisi olmakla ki ilave etmeliyim bu benimkinin bana muamelesinden çok daha makbuldü, lakin ümit ederim ki başkalarından çok daha fazla yükü olmasa da insanı rahatlatmaktan ziyade rahatsız ettiğini ve bunu yapmaktan anlaşılan büyük zevk aldığını hissettim, lakin yine sayıklamaya başladım, kapanış anı yaklaşmadan bir ümit ifade etmek istiyorum ve eski zamanların ve eski samimiyetin adına itimat ediyorum ki Arthur onu talihsizlikleriyle terk etmediğimi bilecektir, mütemadiyen gidip gelerek onun için yapabileceğim bir şey var mı diye sordum ve çörekçide oturdum, son derece medeni bir şekilde otelden bir kapta sıcak bir şey getirdiler ve hakikaten çok güzel saatler boyunca o bilmeden ona arkadaşlık etmek için burada oturdum."

Flora'nın gözlerinde şimdi gerçekten gözyaşları vardı ve ona çok yakışıyordu.

"Hepsine ilaveten," dedi Flora, "size, bildiğim en tatlı şey olarak yalvarıyorum ki eğer çok farklı çevrelerde hareket eden birinin laubaliliğini affederseniz Arthur'un, aramızda geçenlerin tamamen saçma olup olmadığını hâlâ bilemediğimi lakin o vakitler hoş ve aynı zamanda zor da olduğunu ve Bay F.'nin şüphesiz bir tadilata sebep olduğunu ve büyü bir kez bozulduktan sonra en baştan bir daha yapılmasına çeşitli şartların bir araya gelerek mâni olduğunu, belki de büyü o kadar kuvvetli olmadığı için bir daha vuku bulmayacak olduğunu anlamasına müsaade edin. Arthur için makbul olup olmadığını en başta tabii

bir şekilde kendiliğinden gelip gelmediğini bilemiyorum ve hareketli bir mizaca sahip olduğum için mesut değildim evde sıkılıyordum, Babacık şüphesiz cinsinin en çileden çıkaran örneğidir ve Kundakçının eliyle hayatında bir benzerini daha görmediğim bir şeye dönüştüğünden beri de ıslah olmamıştır, fakat bende haset ya da hiçbir kötü niyet mevcut değildir, birçok kusurum olsa da."

Küçük Dorrit Bayan Finching'i bu labirentte fazla yakından takip edememiş olsa da amacını anladı ve bu güveni samimiyetle kabul etti.

"Pörsümüş çelenk, hayatım," dedi Flora, büyük bir zevkle, "sonra telef oldu sütun ufalandı ve piramit ne derler şeyinin üstünde baş aşağı duruyor, terelelli değil, zafiyet değil, delilik değil artık mahremiyete çekilmeliyim ve artık geçmiş sevinçlerin küllerine bakmamalıyım lakin görüşmemizin bahanesini temin eden hamurişinin ücretini eda etmeme müsaade ederseniz ebediyete kadar *Adieu* diyeceğim!"

Çöreğini büyük bir ciddiyetle yiyen ve zihninde müdürün basamaklarında ilk kamuya açık pozisyonu aldığından beri ağır yaralama tasarılarını ayrıntılandıran Bay F.'nin Teyzesi bu fırsattan yararlanarak yeğeninin dul karısına hitaben bir falcı kadın edasıyla şu ifadede bulundu:

"Onu hele buraya getirin, pencereden atacağım!"

Flora bu mükemmel kadını, akşam yemeği için eve gittiklerini söyleyerek boşuna rahatlatmaya çalıştı. Bay F.'nin Teyzesi ısrar etti. "Onu buraya getirin hele, pencereden atacağım!" Küçük Dorrit'e meydan okuyan bir bakışla bu talebi sayısız kez tekrarlayıp kollarını kavuşturdu ve çörekçi dükkânının köşesinde oturdu ve "kaderindeki atılma gerçekleşene kadar, yani "o hele getirilene" kadar yerinden kımıldamayı reddetti.

Flora bu koşullarda Küçük Dorrit'e, Bay F.'nin Teyzesini haftalardır bu kadar hayat dolu ve kişilik dolu görmediğini, bu amansız yaşlı kadın yumuşatılıncaya kadar, "belki de saatlerce" orada kalması gerekebileceğini ve onu en iyi yalnız başına yönetebildiğini anlattı. Böylece karşılıklı iyi duygular içinde, dostça ayrıldılar.

Bay F.'nin Teyzesi bir kale gibi direnirken Flora da ferahlamaya gerek duyunca, daha önce bakılmış ve daha sonra yeniden doldurulmuş kap için otele bir haberci gönderildi. Kabın içindekinin, bir gazetenin ve çörek stoğundan sıyrılan bir miktar kremanın yardımıyla Flora günün geri kalanını harika bir ruh halinde geçirdi; zaman za-

man mahallenin safdil ufaklıklarının arasında dolaşan, yaşlı bir kadının kendisini çörek yapılmak üzere çörekçi dükkânına satmış olduğu ve şimdi de çörekçi salonunda oturarak sözleşmesini tamamlamayı reddettiği şeklindeki boş bir söylentinin sonuçları nedeniyle utanç duyarak da olsa. Bu her iki cinsiyetten çok sayıda genç insanın ilgisini çekti ve akşamın gölgeleri düşmeye başladığında dükkânın işleri kesintiye uğradı, öyle ki dükkâncı Bay F.'nin Teyzesinin götürülmesi gerektiği yönündeki önerilerinde ısrarcı olmaya başladı. Sonuçta kapıya bir araç getirildi ve dükkâncıyla Flora'nın ortak çabasıyla bu fevkalade kadın en sonunda araca binmeye razı edildi; ama o zaman bile kafasını pencereden dışarı çıkarıp daha önce bahsi geçen amaç için "onu buraya getirin hele" talebinde bulunmayı ihmal etmedi. Bu sırada, Marshalsea'ye doğru nefret dolu bakışlar attığı için de bu takdire değer azme sahip kadının "onu" derken Arthur Clennam'ı kastettiği varsayılmıştır. Bununla birlikte, bu sadece bir spekülasyondur; o kişinin kim olduğu, Bay F.'nin Teyzesinin zihninin rahatlaması için kimin oraya getirilmesi gerektiği ama asla getirilmediği hiçbir zaman kesin olarak bilinmeyecektir.

Sonbahar günleri devam etti, Küçük Dorrit bir daha Marshalsea'ye hiç gelmedi ve onu görmeden gitti. Hayır hayır hayır.

Bir sabah, Arthur her sabah kanatlanıyla kalbine yükselen, eski aşkın o zorlukla işlenmiş ve o kadar doğru olduğu odaya yeni bir aşkın kutsal parlaklığını getiren hafif ayakların sesini duymayı beklerken, bir sabah onun geldiğini duydu, ama yalnız değildi.

"Sevgili Arthur," dedi kapının dışındaki sevinçli ses, "Burada birisi var. Onu içeri getirebilir miyim?"

Ayak seslerinden yanında iki kişi olduğunu anlamıştı. "Evet," diye cevapladı ve içeri Bay Meagles'la birlikte girdiler. Güneşte bronzlaşmış ve neşe dolu Bay Meagles ona baktı, kollarını açtı ve güneşte bronzlaşmış ve neşe dolu bir baba gibi Arthur'u kucakladı.

"Şimdi iyi oldum," dedi Bay Meagles, yaklaşık bir dakika sonra. "Şimdi bitti. Arthur, sevgili arkadaşım, derhal beni önceden beri beklediğinizi itiraf edin."

"Bekliyordum," dedi Arthur, "fakat Amy bana demişti ki..."

"Küçük Dorrit. Asla başka bir isim değil." (Bunu kız fısıldamıştı.)

"Ama Küçük Dorrit'im, daha fazla izahat istemeden, sizi görünceye kadar beklemem icap ettiğini söylemişti."

"Ve şimdi beni görüyorsunuz, oğlum," dedi Bay Meagles, elini azimle sıkarak. "Ve şimdi her türlü izahat geliyor. Hakikat şöyle ki ben buradaydım; Alloncular ve Marşoncular'dan doğruca size gelmiştim, yoksa bugün yüzünüze bakmaya utanmam icap ederdi. Lakin o sırada misafir kabul edecek halde değildiniz ve ben de Doyce'u bulmak için yine yola çıkmak zorundaydım."

"Zavallı Doyce!" diye içini çekti Arthur.

"Ona haketmediği isimler vermeyin," dedi Bay Meagles. "O, zavallı değil, gayet iyi durumda. Doyce orada harika bir arkadaş. Sizi temin ederim ki davasını ateş gibi yürütüyor. Dört ayak üstüne düşmüş Dan. İşlerin yapılmasını istemedikleri ve bunu yapacak bir adam buldukları yerde o adamın işi olmuyor, fakat işlerin yapılmasını istedikleri ve yapacak bir adam bulduklarında o adam dört ayak üstüne düşüyor. Artık Geçiştirme Ofisi size dert olmayacak. Şöyle söyleyeyim, Dan onlar olmadan başardı!"

"Üstümden nasıl bir yük kalktı!" diye haykırdı Arthur. "Bana nasıl bir saadet verdiniz!"

"Saadet mi?" dedi Bay Meagles, "Dan'i görene kadar saadetten bahsetmeyin. Sizi temin ederim ki Dan o tarafta işleri öyle iyi idare ediyor, vazifeleri öyle iyi ifa ediyor ki görseniz tüyleriniz ürperir. O artık bir suçlu değil, Tanrı sizi korusun! O madalyalı ve kurdeleli ve yaldızlı ve yıldızlı ya da daha her neyse, doğuştan bir asilzade gibi. Lakin bu konuyu burada konuşmamalıyız."

"Neden?"

"Ah, aman Tanrım!" dedi Bay Meagles, başını çok ciddi bir edayla sallayarak, "buraya geldiğinde bunlann kilit altında saklanması lazım. Burada münasip olmaz. Bu manada Britanya, Yemlikte Britanya'dır;[1] bu türden ayrıcalıkları çocuklarına kendisi de vermez, başka ülkeler tarafından verilmesine de izin vermez. Hayır, hayır Dan!" dedi Bay Meagles, tekrar başını sallayarak. "Burada münasip olmaz!"

"Bana kaybettiklerimin (Doyce'un hatırı hariç) iki mislini getirseydiniz," diye haykırdı Arthur, "bu haberle verdiğiniz memnuniyeti veremezdiniz."

"Ya, tabi, tabi," diye onayladı Bay Meagles. "Elbette bunun farkındayım, sevgili dostum ve bu yüzden hemen anlattım. Şimdi, geri

---

[1] İsa'nın doğduğu yemliğe atıf (Luka 2) –çn.

dönersek, Doyce'u bulma meselesi. Doyce'u buldum. Kendilerine fazlasıyla büyük gelen ve kadınların taktığı o başlıklardan takan, kendilerine Arap ya da çeşitli anlaşılmaz ırk isimleri veren o pis, kara köpeklerin arasında buldum. Sen onları bilirsin! Pekâlâ! Dosdoğru bana geliyordu ve ben de ona gidiyordum, böylece birlikte geri geldik."

"Doyce İngiltere'de mi!" diye haykırdı Arthur.

"İşte!" dedi Bay Meagles, kollarını ardına kadar açarak. "Bu cins bir şeyi dünyada idare edemiyorum. Siyasetin içinde olsaydım ne yapardım, bilmiyorum – doğru olanı, belki de! Uzun lafın kısası, Arthur, ikimiz de iki haftadan beri İngiltere'deyiz. Ve tutup da bana Doyce'un şu anda nerede olduğunu sormaya kalkarsanız, eh, basit cevabım: İşte burada olduğu! Ve artık tekrar nefes alabilirim!"

Doyce kapının arkasından fırladı, Arthur'u iki eliyle yakaladı ve geri kalanını kendisi söyledi.

"Mevzumun sadece üç dalı var, sevgili Clennam'cığım," diyen Doyce, esnek parmağıyla bunlan avcunda teker teker biçimlendirdi. "Evvela, mazi hakkında sizden bir kelime daha işitmek istemiyorum. Hesaplamalarınızda bir hata oldu olmasına. Bunun ne olduğunu biliyorum. Bütün makineye tesir ediyor ve neticesi başarısızlık oluyor. Başarısızlıktan ders alıp bir dahaki sefere bundan kaçınacaksınız. Ben de benzer şeyler yaptım, konstrüksiyonda, sık sık. Öğrenmek istediği sürece her başarısızlık insana bir şey öğretir; siz de bu başarısızlıktan bir şey öğrenmemek için fazlasıyla mantıklı bir adamsınız. Birincisi bu. İkincisi, kendinizi bu kadar üzdüğünüz ve bu kadar şiddetle suçladığınız için öyle müteessir oldum ki meseleyi düzeltmek için gece gündüz demeden eve dönerken, size haber veren bu arkadaşımızla karşılaştım. Üçüncüsü, ikimiz de mutabık olduk ki, maruz kaldıklarınızdan sonra, zihni ıstıraplarınızdan sonra ve hastalığınızdan sonra her şeyi, haberiniz olmadan, sessizce mükemmel bir şekilde ayarladıktan sonra ortaya çıkıp, bütün pürüzlerin kalktığını, her şeyin yolunda olduğunu, işin size her zamankinden daha fazla ihtiyacı olduğunu ve sizin ve benim ortaklığımızın önünde yepyeni ve gönenç dolu bir kariyerin açıldığını söylersek hoş bir sürpriz olacaktı. Bu da üçüncüsü. Fakat bilirsiniz, ihtilaf için daima bir miktar pay ayırınız ve ben de kapatmak için yer ayırdım. Sevgili Clennam, size itimadım tam; benim size faydalı olabildiğim kadar sizin de bana faydalı olmak elinizde; eski yeriniz sizi

bekliyor ve hasretinizi çekiyor. Sizi burada yarım saat daha tutacak hiçbir şey yok."

Bir sessizlik oldu ve bu sessizlik Arthur bir süre sırtı onlara dönük durumda pencerede durduktan sonra müstakbel küçük karısı yanına gidene kadar devam etti.

"Biraz önce bir ifadeyi dile getirdim," dedi Daniel Doyce, "şimdi düşününce hatalı olduğum kanaatindeyim. Sizi burada yarım saat daha tutacak hiçbir şey olmadığını söyledim, Clennam. Yarın sabaha kadar buradan ayrılmak istemeyeceğinizi tahmin edersem yanılmış olur muyum? Bu duvarların arkasından, bu odadan çıkıp nereye gitmek isteyeceğinizi biliyor muyum?"

"Biliyorsunuz," diye cevap verdi Arthur. "Bu bizim aziz maksadımız olmuştur."

"Pekâlâ!" dedi Doyce. "O zaman, bu genç hanım yirmi dört saat için beni babası gibi görerek şimdi benimle birlikte Saint Paul Kilisesine gelirse oradan ne elde etmek istediğimizi biliyorum."

Çok geçmeden Küçük Dorrit'le birlikte çıktılar, Bay Meagles ise arkadaşına bir şey söylemek için kaldı.

"Zannedersem, Arthur, sabah Anne ile beni istemeyeceksiniz, biz de uzak duracağız. Bu Anneyi Pet hakkında düşünmeye sevk edebilir; yufka yürekli bir kadındır. Kır evinde kalması en iyisi olur, ben de orada kalacağım ve ona refakat edeceğim."

Böylece bir süre için ayrıldılar. Ve gün sona erdi, sonra da gece, sabah olduğunda Küçük Dorrit her zamanki kıyafetini giydi ve yanında Maggy'den başka hiç kimse olmadan, gün ışığıyla birlikte hapishaneye geldi. O sabah o fakir oda mutlu bir odaydı. Böylesine sessiz ve sevinç dolu bir oda daha dünyanın neresinde vardı!

"Sevgili aşkım," dedi Arthur. "Maggy neden ateş yakıyor? Hemen gitmeliyiz."

"Ben istedim. Öyle tuhaf bir isteğim var. Benim için bir şey yakmanı istiyorum."

"Ne?"

"Sadece şu katlanmış kâğıdı. Kendi elinle, aynen olduğu gibi ateşe koyarsan isteğim yerine gelecek."

"Batıl inançlı, sevgili Küçük Dorrit? Bu bir efsun mu?"

"Sen ne istersen o, hayatım," diye cevapladı parlayan gözlerle gülerek ve onu öpmek için parmaklarının ucunda yükselerek, "lütfen ateş yanınca gönlümü yapsan."

Böylece ateşin karşısında durup beklediler. Clennam kolunu kızın beline doladı, ateş orada Küçük Dorrit'in gözlerinde parladığı gibi parlıyordu.

"Şimdi kâfi derecede canlı mı?" dedi Arthur.

"Hayli canlı," dedi Küçük Dorrit.

"Efsun için söylenmesi icap eden bir şey var mı?" diye sordu Arthur, kâğıdı alevlerin üzerinde tutarak.

"Arzu edersen (senin için mahzuru yoksa) 'Seni seviyorum!' diyebilirsin," diye cevap verdi Küçük Dorrit. O da böyle söyledi ve kâğıt yanıp kül oldu.

Avludan sessizlik içinde geçtiler; çünkü ortalıkta kimse yoktu, ama pencerelerde birçok kafa gizlice onları gözetliyordu.

Sadece kulübede önceden aşina oldukları bir yüz vardı. Her ikisini de yanına gidip nazik sözler söyledikten sonra Küçük Dorrit son bir kez elini uzattı ve "Hoşça kal, sevgili John!" dedi, "Ümit ederim çok mesut olursun dostum!"

Sonra komşu Saint George Kilisesinin merdivenlerinden çıktılar ve Daniel Doyce'un babacan kişiliğiyle beklediği mihraba gittiler. Bir de Küçük Dorrit'e minder niyetine Nüfus Kayıtlarını veren eski dostu oradaydı; en sonunda evlenmek için oraya geri dönmesinden duyduğu hayranlıkla doluydu.

Böylece, penceredeki Kurtarıcımızın boyalı figürü üzerinden parlayan güneşle evlendiler. Ve Evlilik Kaydını imzalamak için, Küçük Dor-

rit'in partisinden sonra uyuduğu odaya geldiler. Orada Bay Pancks, (Doyce ve Clennam'ın baş kâtibi ve daha sonra da şirket ortağı olacak), bir kolunda Flora'yı ve diğerinde Maggy'yi kahramanca destekleyerek işin bittiğini görmek için kapıdan içeriye baktı, arka planda da John Chivery ile babası ve diğer gardiyanlar, ebeveyn Marshalsea'yi mutlu çocuğunu görmek için terk edip gelmişlerdi. Son beyanatına rağmen Flora'da hiçbir kenara çekilmişlik hali yoktu; aksine gayet şıktı ve biraz kalbi titrese de törenden çok keyif aldı.

Küçük Dorrit'in eski arkadaşı, ismini yazarken mürekkep hokkalığını tuttu, kâtip papaz efendinin cüppesini çıkarırken biraz durdu ve tüm şahitler özel bir ilgiyle baktılar.

"Zira gördüğünüz gibi," dedi Küçük Dorrit'in eski arkadaşı, "bu genç hanımefendi nadir varlıklarımızdan biridir ve şimdi, kayıtlarımızın üçüncü cildine girmiştir. Doğumuna ilk cilt diyorum; burada, hemen şu zeminde tatlı başını ikinci cilde koyup uyumuştu ve şimdi üçüncü cilt dediğim yere küçük adını bir gelin olarak yazıyor."

İmzalama işi bittikten sonra herkes onlara yol verdi ve Küçük Dorrit ve kocası baş başa kiliseden çıktılar. Bir an için sütunlu girişin basamaklarında durakladılar, sonbahar sabahının parlak güneş ışınlarında sokağın yeni açısına baktıktan sonra aşağı indiler.

Fayda ve mutluluk dolu, mütevazı bir yaşama indiler. Zamanı gelince Fanny'nin ihmal edilmiş çocuklarına da, kendilerininkilere olduğu kadar anne ilgisi göstermek ve o hanımefendiyi sonsuza kadar Cemiyete girmeye terk etmek için indiler. Birkaç yıl boyunca, sahip olsaydı ona vereceği zenginlikler karşılığında ondan kopardıklarından dolayı asla pişmanlık duymayan ve Marshalsea'ye ve onun tüm kararmış meyvelerine sevgiyle göz yuman Tip'e ilgi ve dostluk göstermek için indiler. Sessizce, uğultulu sokaklara indiler. Onlar etle tırnak gibi, kutsanmış olarak gün ışığından ve gölgelerden geçerken, şamatacılar ve gayretkeşler, kibirliler, isyankârlar ve gösterişçiler dalgalanıp huysuzlandılar ve her zamanki yaygaralarını kopardılar.

SON

Marshalsea borçlular hapishanesinde doğan Amy Dorrit, orada geçirdiği yıllar boyunca tüm sadakatini ve sevgisini mahkûm babasına ve diğer aile bireylerine adayan, yalnızca onların mutluluğu için yaşayan genç bir kızdır. Yıllar sonra İngiltere'ye dönen Arthur Clennam, annesinin dikişçisi olan bu Küçük Dorrit'le tanıştığında aralarında tuhaf bir bağ oluştuğunu daha ilk anda hisseder.

İncelikle işlenmiş karakterleri ve sürükleyici olay örgüsüyle ***Küçük Dorrit***, döneminin toplumsal yapısına ayna tutan en önemli Dickens romanlarından biridir. Tutsaklık psikolojisinden özgürlüğün büyüsüne, sefaletin ağırlığından yükselme hırsına, pek çok duyguyu ve dönemin gerçeklerini ustalıkla işler.
Ve ustanın bu benzersiz yapıtı ilk kez Türkçede.

ALFA
alfakitap
alfakitap
alfakitap
www.alfakitap.com
9 786050 381269
KLASİK